# BIBLIOTHECAE
## PATRVM CISTERCIENSIVM.

SIVE

OPERVM ABBATVM ET MONACHORVM CISTERCIENSIS Ordinis, qui ſæculo S. Bernardi, aut paulò poſt ejus obitum floruerunt,

## TOMVS TERTIVS

Complectens
- Librum Henrici ex ſeptimo Abbate Claravallenſi Cardinalis Albanenſis, *De peregrinante Civitate Dei.*
- Sermones Garnerij ex 9. Abbate Claravallenſi Epiſcopi Lingonenſis.
- Sermones Nicolai Claravallenſis, S. Bernardi quondam Notarij.
- Epiſtolas Philippi ex Priore Claravallenſi Abbatis de Eleemoſyna.
- Epiſtolas prædicti Henrici Cardinalis Albanenſis Epiſc. & Petri 8. Claræwallis Abbatis, aliorumque Abbatum & Monachorum.

*Labore & ſtudio F.* BERTRANDI TISSIER *Doctoris Theologi Bonifontis in Theraſcia ejuſdem Ordinis Prioris.*

Cum ejuſdem Annotationibus, quibus difficultates occurrentes exponuntur.

NAPOLI

BONOFONTE,

Typis ejuſdem Cœnobij, Per A. RENESSON, Anno Domini 1660.

*Venit Pariſijs in Collegio S. Bernardi. & in vico S. Iacobi apud Edmundum Conteret, ſub ſigno Boni Paſtoris.*

PERMISSV SVPERIORVM.

## SANCTISSIMO PARENTI BERNARDO, DOCTORI MELLIFLVO, CELEBERRIMI CLARAVALLENSIS COENOBII ABBATI PRIMO.

DECET, *& omnino juſtum eſt,* SANCTISSIME PATER, *Filiorum & Succeſſorum tuorũ opera literaria tibi nuncupare. Ea ſiquidem tibi debent accepta referri, & ad te refluere, haud ſecùs ac aqua ad ſuos ortus. Tibi totus Ordo, quem virtutibus tuis & meritis adeò celebrem feciſti, maximè debitor eſt: tibi omnes & ſinguli ſe fatentur obſtrictos. Tu prodigiorũ & miraculorum gloria ſummè illuſtris, tam in vita, quam in morte, & poſt mortem: tu clientibus & omnibus opem tuam flagitantibus ſemper adfuiſti: & multis etiam viſibiliter opem tuliſti. Memoranda illa inter ceteras, viſitatio tua, qua devoto fratri Cœnobij Domus Dei ægritudine laboranti benignus conſolator apparens dixiſti,* Hodie mecum eris in paradiſo. *Quanti etiã apud Deum ſis meriti expertus eſt & alter, cui forma judicij quaſi jam imminentis divinitus oſtenſa eſt: qui cùm univerſum genus hominum ad hoc examen videret ſuſpenſum, ſingulos quoque Ordines Religioſos de obſervantijs ſua Regula ſolicitos: conſpexit inter hos quemdam præclarum Ordinem, in cujus medio ſplendidiſſimus juvenis ingenti gloria fulgens ſtabat: quem ipſe Iudex Dominus Ieſus in oſculo pacis ſuſcipiens æterna gloria cum omni collegio ſuo donavit. Quærenti autem, cui hæc oſtendebantur, quiſnam eſſet ille Ordo tam præclarus, reſponſum eſt, Ordinem eſſe Ciſtercienſem, juvenem verò ſplendidiſſimũ S. Bernardũ primum Claravallis Abbatem. Quid ad hanc tuam gloriam poteſt addi? Nonne meritò quiſpiam dixit, te ſplendidiſſimam eſſe columnam, cui univerſitas Ordinis noſtri innititur? Addam tamen quadam, quæ alij de te ſcripſerunt, qui tui diſcipuli non erant. Vnus qui funeri tuo interfuerat, mox in ſua reverſus, hæc inter cætera de te literarũ monimentis tradidit.* Oleum effuſum nomen ejus, nomen notiſſimũ à mari vſque ad mare: nomen grande juxta nomen magnorũ qui ſunt in terra. Ego adjicio, ſuper. Non eſt inuentus ſimilis illi, *&c.* Et mox. In vita ejus ſi deſpectũ mundi quæris, reperis. Electus fuit in Epiſcopũ, & non acquieuit: in Archiepiſcopũ & reſpuit. Inde Lingonẽſis, hinc Remenſis cathedra teſtis accedit. Elegit ſemper abjectus eſſe in domo Dei, magis quam habitare in palatijs populorũ. Si fructum pietatis quæſiuetis, regiones quas ipſe ſeuit albæ ſunt ad meſſem. Et meſſis multa, & operarij multi conſtituti ab eo ſuper omnẽ terrã. Si furens diſcordia tumidos Principes afflabat, ſi populos fulminans labefactabat diſſenſio, ipſe murus, ipſe in tempore iracundiæ factus eſt recõciliatio... Diſertus in ſermone, in concione facũdus, efficax ad perſuadendũ, ad inquirendũ acutus. Verba ejus ſpiritus & vita erant. Inde tot producimus teſtes, quot auditores. Porrò hi multiplicati ſunt ſuper numerũ. Quàm ſæpe laxauit in verbo rete, & traxit piſciũ multitudinẽ copioſam! Sapientiæ ſuæ teſtes & eloquentiæ multos tractatus edidit. HIC EST CELEBERRIMVS, & maximus patrum, tam mirandus, quàm & memorandus, SANCTVS BERNARDVS Claræuallis Abbas, honore magis Prælationis, quàm prælatione honorificus. *Hæc & plura de te vix octo diebus à funere tuo elapſis ſcripta ſunt, & non expectatã Sedis Apoſtolica ſententia ſanctus jam tunc audiſti, adeò ſanctitas tua certa & indubitata erat. E poſterioribus etiam unus hæc de te habet. D. Bernardus Abbas Claravallis quaſi ſtella matutina Monachicũ Ordinẽ illuſtrat: & ſanctitate, doctrina, miraculis claret in Gallia, imò Germania, Italia, Flandria; cujus vita in tantum excellit, vt parum ſit omne quod in ejus laudem dictũ, vel ſcriptum fuerit. Alius. Vbi quæſo talis devotionis igniculus reperitur, talis compunctionis rivulus infunditur, ubi talis amoris ſtimulus injicitur, ſicut in vita & doctrina beatiſſimi Patris Bernardi Abbatis Claravallenſis; ſideris Eccleſiæ, principalis Ciſtercienſis Ord. ampliatoris, & monaſticæ vitæ inflãmatoris ardentiſſimi? Hæc & innumera alia ſimilia viri pij & docti. Sed vt brevi ſententia multa dicãtur, omnium juſtorum ſpiritu plenus fuiſti. Angelicam in humano corpore vitam duxiſti, Prophetam te jam ante ſuſceptum Religionis habitũ expertus eſt frater tuus, cui periculoſum vulnus in latere prædixiſti, quod ei converſionis cauſa futurum eſſet, quod & evenit. Sæpe ea quæ poſt 40. aut 50. annos erant futura præſciviſti. Romæ cùm degeres, tertiò, vt ipſe faſſus es poſtea, Claravallem tuã viſitaſti in ſpiritu, omnes ejus officinas perluſtraſti. Inter Apoſtolos te conſiſtere vidit civis Mediolanenſis: & vt umbra Petri ſanabat ægrotos, ſic pulvis quem pedes tui tetigerant. Martyrum te merita obtinere declarat Pontifex, & vita tua manifeſtat. Sed cùm laudibus tuis prædicandis impar ſim, non progredior: precor autem, vt quem veluti columna fulſiſti, labantem nunc Ciſtercienſem tuum Ordinem erigere digneris, atque in primævum ſplendorem tua oratione reparare.*

*Ganfridus ſerm. de S. Bernardo. Exord. magnum Ord. Ciſte. D. 4. cap. 29.*

*Exord magnum D. 2. cap. 1.*

*Odo Morim. Abbas lib. de myſt. ternarij.*

*Silvius apud Horſt.*

*Henric. de Haſſia apud Horſt.*

*Lib 1. vita S. Bern. & Exord. D. 3. cap. 1. Diſtinct. 2. cap. 14. Ibid diſt. 2. cap. 11. & diſt. 4. c. 28. Ibid. D. 2. c. 16. & c. 18. Bul. Canon.*

## *REVERENDISSIMO DOMINO D. PETRO HENRI Sacræ Theologiæ Profeſſori, celeberrimi Claravallenſis Cœnobij Abbati.*

VT hoc Bibliothecæ noſtræ Ciſtercienſis volumen tibi nuncuparẽ, REVERENDISSIME DOMINE, duæ me cauſæ ex parte ipſius operis impulerunt. Vna, quòd Authores omnes, quorũ opuſcula hoc Tomo continentur, Claravallenſes fuerint: quidam Abbates prædeceſſores tui, multi Monachi, Novitij quoque nonnulli. Nec tamen Scriptores tuæ celeberrimæ domus voluminis vnius terminis poſſunt comprehendi: cùm ſolius Ganfridi, beati Parentis Bernardi olim notarij, poſtmodum ſucceſſoris, à me conquiſita opera, in ingentem

molem excreuerint, necdum tamen omnia repererim: ideoque eorum editionem differre coactus fuerim. Guerrici quoque, ( vt alios mittam, ) Igniacenſis Abbatis ex Claravalle aſſumpti lucubrationes in aliud tempus ſeruaui, quia jam aliquoties editæ ſunt, & ſuo auctori aſcriptæ, poſſuntque interim haberi. Nobis enim potiſſimùm curæ eſt, illa opuſcula edere, quæ vel nondum edita ſunt, vel alienis Auctoribus per errorem aſcripta. Primus in hoc volumine prodit Henricus ex ſeptimo Claræuallis Abbate Cardinalis Epiſcopus Albanenſis, qui Tractatus præclaros ſcribere adorſus fuerat: ſed ſuam ipſe peregrinationem prius abſoluit, quàm Peregrinantem Ciuitatem ſuam: hunc enim operi ſuo titulum indidit, *De peregrinante Ciuitate Dei.* Ejuſdem Epiſtolæ alijs aliorum Prælatorum & Monachorum, de quibus poſteà, adjungentur. Secundum locum in boc volumine obtinet D. Garnerius ex Albæ-ripæ Abbate nonus Claravallenſis Antiſtes, ac demum Lingonenſis Epiſcopus, cujus pręclaros ſermones publici juris facimus. Sequitur, qui vtrumque tempore præceſſit, Nicolaus Claravallenſis cognominatus, S. Patris Bernardi aliquamdiu notarius, ſeu à ſecretis, cujus Sermones ( quos proferimus cum præfatione Auctoris,) non eſſe contemnendos, ſatis inſinuarunt, qui eos aliquando Sancto Bernardo & Petro Damiani, licet oſcitanter valde, vt oſtendemus, aſcripſerunt. Vltimo loco Epiſtolas plurimas adducimus, Philippi olim Claræuallis Prioris, pòſt Cœnobij de Eleemoſyna Abbatis: prædicti quoque Henrici Albanenſis, & Petri ejus in regimine Claræuallis ſucceſſoris, ab altero oculo effoſſo monoculi appellati: aliorumque Prælatorum, Monachorum, & Novitiorum, vtiles & pietate refertas. Altera mihi hujus operis tibi, Raverenuissime Pater, dicandi caoſa bæc fuit, quòd opuſculorum horũ & aliorum multorum poſthac, Deo juvante, edendorum, pars maxima ex Claravallenſi tua Bibliotheca optimorum librorum feraciſſima, de ſumpta ſit & exſcripta: ex qua etiam niſi me præueniſſet Reuerendus Pater Hieronymus Vignier, Sancti Auguſtini opus ſecundum in Iulianum in lucem producturus eram. Gaudeo autem, me præventum ab eo, qui alia ejuſdem Sancti Doctoris opera nondum item edita ſimul cum his ſex in Iulianum libris in duos Tomos conflauit, magno Eccleſiæ Chriſti bono, meoque & mei ſimilium commodo, qui Auguſtini opera veterum editionum æquè completa adjuncto hoc auctuario babemus, ac illi, qui vltimam editionem compararunt. Hæc ergo & noſtra & aliorum, ex Bibliotheca tua ſumpta, velut flores ex horto tuo collectos, tibi offerre, æquiſſimum fuit. Nam & juxta Apoſtolum laborantem agricolam oportet de fructibus ſuis primum percipere. Alij laborarunt, ac multùm deſudarunt in tot præclaris auctoribus deſcribendis: nos in labores illorum introivimus, ( non tamen ſine labore meſſuimus, ) non vt eos nobis vindicemus, aut quaſi proprios ſaciamus, ſed vt illos legitimis parentibus aſſertos, communi vtilitati exponamus. Vt igitur ingratitudinis labem effugiamus, beneficium agnoſcimus, gratiam pro gratia rependimus, ea tibi, Reuerendiſſime Domine reddendo & nuncupando. Ego verò alijs quoque titulis tibi obſtrictus ſum, vtpote hujus tui Cœnobij alumnus & Prior, quamvis indignus; quem & non vulgari hactenus benevolentia proſecutus es, & opem ad hæc noſtra edenda cõtuliſti, & ea tibi fore grata declaraſti. Deus optimus maximus diuturnum in hac manſione mortali, & perpetuum atque beatum in cœlo ævum concedere tibi dignetur. Hoc apprecando, ſe totum tibi cum opere iſto offert,

Reverendissime Domine,

Humillimus & obſequentiſſimus
ſervus & Religioſus,
F.B.Tissier.

# TRACTATVS D. HENRICI CLARAEVALLIS PRIDEM ABBATIS, POST CARDINALIS ALBANENSIS Epiſcopi. De peregrinante Ciuitate Dei.

*EGREGIVS hic præſul Caſtro Marciaco prope Cluniacum parentibus nobilibus ortus, in Claravalle adhuc puer Religionis veſtem aſſumpſit: ac nondum elapſo quadriennio Altacumbæ primùm, & poſt aliquot annos Claravallis Abbas eſt electus. Corpus S. Bernardi ab Alexandro 3. paulò ante in Cælitum numerum relati, in marmoreo ſepulchro, vbi etiamnum quieſcit, recondi curauit. Virtutum autem eius fama longe lateque ſe diffundente omnibus cariſſimus fuit, tam Regibus & Principibus, quàm Religioſis & Prælatis. In Toloſanum Epiſcopum & paulò poſt in Ciſtercienſem Cœnobiarcham electus, vtramque dignitatem recuſauit. A Clemente 3. ad Lateranenſe Concilium nominatim accitus, Cardinalis inuitus creatur, atque Epiſcopus Albanenſis conſecratur: & mox legatus cum plenaria Sanctæ Sedis poteſtate ad prouincias transmontanas mittitur; Archiepiſcopos Lugdunenſem & Narbonenſem depoſuit. Abbates nigros, & multos Eccleſiarum Prælatos, quantum potuit, reformauit. Muniti ſsimum hæreticorum Caſtrum, cuius nomen Vallis erat, non ſine miraculo cepit: & erroris duces ſtrauit, conuicit, & hæreſim publice abiurare coegit. Dehinc dilectam ſuam Claramuallem viſitauit, & muneribus donauit. Romam reuerſus, non multò poſt Vrbano 3. ex viuis ſublato, multorum Cardinalium votis cùm Summus Pontifex deſignaretur, adduci non potuit, vt electioni ſuæ conſentiret. ſed crucis prædicandæ officium aſſumens vrbe exceſſit, & Imperatorem cum 68. Principibus & alijs plurimis, Reges quoque Galliæ & Angliæ cruce ſignauit, id eſt, ad bellum ſacrum, & ad ſuccurrendum terræ ſanctæ, teſſera crucis collatâ obligauit. Cùm veniſſet autem Leodium eius prædicatione permoti & compuncti Clerici plures ſexaginta ſex timore Simoniæ ſua ei beneficia reſignarunt: quæ deinde vt omnis Simoniæ labes abeſſet, plenaria poteſtate velut recens collata, eiſdem reſtituit. Demum in partes Flandriæ profectus, pacem inter Comitem illius prouinciæ & Atrebatenſem Eccleſiam reformauit. Morbo ibi correptus ſuſceptis Eccleſiæ ſacramentis ante altare S. Andreæ Atrebatenſis, quò deportari optauerat, piè in Domino obdormiuit. Inde corpus eius, vt mandauerat, Claramvallem delatum eſt, & inter SS. Malachiæ & Bernardi altaria & ſepulchra reconditum. Hæc ex tabella eius ſepulchro appenſa, quæ certum annum mortis eius non deſignat, ſed circa annum 1180. eum obiiſſe refert. Verùm cùm ei ſcripſerit amicus eius Gaufridus Epiſtolam inſignem, quæ extat apud Baron. ad ann. 1188. aliquot annis videtur ſuperuixiſſe. Porrò quod attinet ad eius librum ex Claraꝯallenſis bibliotheca exemplari à nobis deſcriptum, ille imperfectus eſt: ſed credibile eſt, authorem negotijs plurimis diſtentum, & tandem morte præuentum, illum abſoluere non potuiſſe.*

## *PRÆFATIO AVTHORIS,*

*Ad Claravallenſes Religioſos.*

CARISSIMIS ac ſpiritualibus filijs ſuis in Claravalle Domino ſeruientibus, Henricus peccator monachus, ſupereffluentem paracleti conſolationem. Ex ea qua me ſentio vobis charitate deuinctum, veſtrum quem erga me geritis, metiri ac penſare libet affectum. Inde eſt, quod ſicut de exteriori veſtro profectu quotidiana ſolicitudine angor; ſic filiali affectu vos paternis anxietatibus condolere, & pro meo ſtatu verſa vice ſolicitis non dubito cogitationibus æſtuare. Videns igitur, ad præſens non poſſe ſatisfieri vobis, vt præſentes vos habeam, & omnia quæ circa vos ſunt, pleniùs præſens agnoſcam; veſtris ſaltem deſiderijs ſatisfacere, licet abſens, cupio: & quæ circa me acta ſunt, ex quo à vobis exiui, vel agantur hodie, volo vobis, prout poſſum meliùs, aperire. Poſtquam igitur ſummi Noë diſpoſitione de arca ſum diſciplinæ regularis emiſſus, & imbrium ventorumque procellis expoſitus; nullam, vt verum fatear, requiem pes meus potuit inuenire: & qui intra arcam conſueuerat ſtabilis permanere, cœpit extra poſitus inter labentia fluctuare. Diu ergo multumque in omnibus quærendo requiem fatigatus, ipſiſque vexationibus eruditus, tandemque in me reuerſus, talia mecum aio. *Reuertar in domum meam, vnde exiui.* Luc. 11. Quid mihi & mundanis? Quid mihi & tranſitorijs? Suos iſta de-

A

tineant amatores, ſuos occupent ſectatores. Ego qui mea me tunica expoliaui, quomodo *Cant. 5.* iterum induam illam? Qui laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Si ſpiritu ducor, vtique non ſum ſub lege. Vbi n. ſpiritus Domini, ibi libertas. Non ſum liber? Non ſum monachus? Si liberum eſt aliquibus à Deo *2. Cor. 3.* recedere, mihi ad eum liberum non erit redire? Dum talia tacitus in corde voluerem, & ad hæc fortiùs animum obfirmarem, vocem ſubitò dicentis audio. *Cùm eſſes iunior, cin-* *Ioa. 21.* *gebas te, & ambulabas vbi volebas. Cùm autem ſenueris, alius te cinget, & ducet quo non vis.* Ad hanc vocem totus contremui, & diuinæ ſententiæ nexibus grauiter me conſtrictum tandem confuſus agnoui: & qui velut *Ierem. 90.* onagrum liberum me priùs putabam, certo certiùs comperi, non eſſe in homine viam *Prou. 20.* eius, & quòd non niſi à Domino greſſus hominis diriguntur. Quis n. reſtitit ei, & pacem habuit? Ipſe quaſi peccatum ariolandi indi- *1. Reg. 15.* cat non obedire, & quaſi ſcelus idolatriæ non acquieſcere. Hæc & alia multa attendens, & mente diligenter pertractans, cùm talibus cogitationibus perturbarer, nec vſquam iam exitus appareret; totum tandem ad Dominum me conuerti, & ex intimis cordis medullis exclamans ad eum aio. *Nunquid mare* *Iob. 7.* *ſum ego, aut cetus, quia circumdediſti me carcere? Abyſſus vallauit me & pelagus cooperuit* *Ion. 2.* *caput meum. Putas videbo templum ſanctum tuum?* Putas ad illam meam, imò tuam Claram vallem, ab Epiſcopalis ſarcinæ vinculis abſolutus aliquando redibo? Putas filijs meis dilectiſſimis, imò tuis redditus, cum eis tibi *Pſal. 110. & 119.* lætabundus cantabo, *Dirupiſti Domine vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis? Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt, habitaui cum habitantibus Cedar*, elongatus ab eis, ſine quibus viuere mori mihi eſt, cum quibus mori viuere mihi eſt? Quis mihi det eorum frui & recreari præſentia, quorum me confortent merita trepidantem, exempla prouocent dormitantem; eorum humilitas reprimat præſumentem, virtus roboret vacillantem, hæſitantem confirment conſilia, triſtem ſpirituales lætificent conſolationes? Hæc apud me frequentiùs verſans, aures Domini mei Ieſu lachrymis pulſare non ceſſo, illud *Pſal. 122.* propheticum mecum ſæpius iterans, *Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ, ita oculi* mei *ad Dominum Deum* meum, *donec miſereatur* mei: & cum Patriarcha Iacob conſtanter affirmans, *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi.* Ad hæc ipſe, qui nunquam obliui- *Geneſ. 32.* ſcitur miſereri, tandem me ſeruum ſuum audire dignatus eſt clamantem, flentem reſpicere, pulſanti voluit aperire, reuelans oculos cordis mei, ac gratiæ ſuæ luce perfundens, ad cognoſcendum ſtatum illius ciuitatis, quam *Ezech. 2. &* Ezechiel, qui & ipſe priùs audierat, *Ecce data ſunt ſuper te vincula*, vergentem vidit ad auſtrum; quam Ioannes deſcendentem vidit de cœlo; quam Propheta Dauid in montibus ſan- *Apoc. 21.* *Pſal. 86.* ctis ædificandam aſpexit. In hac fratres meos & filios Claræuallenſes, quorum abſentiam deplorabam, præſentes reperi: in hac omnes bonos in hoc mundo peregrinantes aſcriptos ciues inueni. Quid igitur reſtare aliud iam videtur, niſi vt poſt multos & varios fluctus ſuperiùs deſcriptos, ciuitate tandem habitationis inuenta, ſeminare agros plantare vineas, & fructum natiuitatis facere ſtudeamus. *Pſal. 106.* Hoc à me meliùs fieri poſſe non credidi; quàm ſi ea, quæ de ciuitate prædicta à Domino accepi, literis commendando, agros ſtudiorum meorum ſpecialibus ac dilectiſſimis filijs meis Claræuallenſibus demetendos dimittam: vel ſi ſarculo opus eſſe cognouerint, à ſuperfluis purgandis committam. Non vereor ab eis patris nuditatem ridendam, ſed compatiendo, pallio illo quod vtrumque ſufficeret operire, velandam confido pariter & ornandam. Sed nec nudum ſcio eos iudicaturos ſermonem minùs ornatum, qui fœcundum approbant potiùs quàm facundum. Perſuaſum quidem eis eſt ab Apoſtolo, virtutem *1. Cor. 4.* magis quàm ſermonem eorum qui inflati ſunt attendendam; & regnum Dei in virtute conſiſtere ſenſuum, non in lepore verborum. Rogo ergo vos, fratres mei dilectiſſimi, vt cùm in paternos labores intraueritis, non alienos eos, ſed proprios iudicantes, fruges vobis dicatas pia conſideratione penſetis, & ſi tanta vbertas non fuerit, vt falce digna videatur, ſaltem ſpicas quę occurrerint colligere & manufricare non contemnatis. Excuſet ſterilitatem agelli mei apud vos ſolis ardor, & vt Sa- *Cant. 1.* lomonis verbis vtar, *Nolite me conſiderare, quòd fuſcus ſim, quia decolorauit me ſol.* Inde eſt, quod nec illum ſaporem, quem aliquando apud vos habuit, retinet ſermo meus: nec illum colorem, quem in me cernebatis, obtinet actus meus. Placeat ſoli iuſtitiæ, qui non tam vrere, quàm vngere conſueuit, meritis & orationibus veſtris, & verbis ſaporem, & operi priſtinum reparare colorem. Tractauit beatus Auguſtinus mirum de vtraque *Libri Auguſtini de Ciuitate Dei.* ciuitate, & peregrinante in terris, & regnante in cœlis; ſi tamen duæ dicendæ ſint, cum non ſint niſi vna, in quam ſe Propheta gratulabatur iturum, cum diceret, *Lætatus ſum in* *Pſal. 121.* *his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus. Stantes erant pedes noſtri in atrijs tuis Ieruſalem. Ieruſalem quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in id ipſum.* Ecce & ædificari Propheta dixit eam in terris, & id ipſum participare in cœlis. In terris habet initium & profectum, vbi eſt, *fuiſſe, eſſe,* & *fore*: vbi *heri, hodie,* & *cras*. In cœlis habet conſummationem, vbi *erit,* & *fuit* viciſſitudinis obumbrationem non faciunt: ſed *eſt* ſemper idem eſt; & quidquid ibi eſt, in eo quod ipſum eſt, immarceſſibile eſt. De illa ergo parte ciuitatis Dei, quæ iam in cœlis coronata triumphat, peritioribus & ſpiritualibus, qui omnia iudicant diſſerendum relinquo. Ego qui imperfectum meum non ignoro; & ſcite ſemper volo, quòd neſciam; vt ſi quid ignoro, ignorantia mea meum ſit: de militante in terris ciuitate Dei tractare inſtituo: ſi quid in eodem tractatu acceptione dignum ſit, lectoris iudicio derelinquens. Quem ſi repudiandum totum iudicauerit, rogo vt priùs legat, poſtea deſpiciat: ne ſecundum beatum Hieronymum, vt tamen minùs loquar, videatur minùs rectè, antequam legerit, ignorata damnare.

*Tractatus I. De Præparatione materiæ Ciuitatis Dei.*

CVPIENTI mihi toto deſiderio verbo Domini parere, dicentis, *Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam,* illud locum pro viatico commodum eſſe duxi, quàm vt de ciuitate Domini virtutum, cuius pars peregrinatur in terris, pars ſedenam triumphat in cœlis, aliquid obſequium meum ſtudeam impertiri. Nam etſi aurum

*Exod. 25.* aut pretioſas lapides non ſufficiam exhibere, ſi ſaltem pilos caprarum obtulerim, nonnihil in opus Domini inueniar contuliſſe. Et

*1. Timo. 2.* quia laborantem agricolam oportet primum de fructibus ſuis percipere, expedire mihi viſum eſt, primò in ciuitatis ipſius conſideratione, diutius immorari; vt tali commoratione eius tandem ciui per Dei miſericordiam merear inueniri.

*Intentio authoris in hoc opere.* De hinc ipſius ſtatum ſtudioſiùs deſcribendo, etiam alios ad habitationem eius inſtanter prouocare, vt nonnullos ei ciues, ſi Dominus conceſſerit, inueniar collegiſſe. Sed ad hæc quis idoneus, niſi quem tu Domine dignum effeceris per tuam gratiam? Quia nullus eſt dignus inuentus, qui non ante ea indignus fuerit præuentus. Fateor, Domine, fateor me indignum, ſcio me inſufficientem; nec aliunde quidem quàm de tua confiſus gratia opus iſtud aggredior. De ipſa me conſidere docet ſola illa pietatis tuæ ineffabilis affluentia, qua præter merita mea, ad bona ſiqua feci, me ſemper præueniri, & in eis promoueri innumeris experimentis probaui. Ad te igitur nunc, pater luminum, ſolito

*Inuocatio Dei.* more confugio: te inuoco Deus meus, Deus veritas, in quo, & à quo, & per quem, vera ſunt, quæ vera ſunt omnia: Deus ſapientia, in quo & à quo. & per quem ſapiunt, quæ digne ſapiunt omnia; Deus vera ac ſumma vita, in quo, & à quo, & per quem viuunt, quæ verè ſummeque viuunt omnia: fac me vera & recta ſapiendo te vera & ſumma frui vita: à quo exire, eſt mori, in quem redire, reuiuiſcere; in quo habitare, eſt viuere. Manendo in te, viuam ex te, & tu vita maneas in me: vt fructum, qui maneat, afferam ex te, non ex me. Ex te fuit, quod Prophetæ tuo Dauid de tua reuelatum eſt ciuitate, quodque mihi de eadem per eum reuelatur. Quod ſi & alijs reuelatum fuerit per me, non erit ex me, ſed ex te. Iam ergo quid intus manens à te audierit, quid apud te viderit Dauid, quid foris ad nos exiens eructauerit, audiamus, *Fundamenta eius,* inquit, *in montibus ſanctis.* Hunc

*Pſal. 86.* Pſalmum in noſtri operis ponimus fundamento, ne à Propheticæ & Catholicæ regulæ rectitudine in aliquo deuiemus. Hic igitur Pſalmus ſeptem diſtinguitur verſibus, quibus ſeptiformis exprimitur noſtræ ciuitatis profectus. In primo & ſecundo verſu agitur de ciuitatis ipſius fundatione, & gloriosa portarum ſeu murorum conſummatione. In

*Septem verſibus actionibus Ciuitas Dei perficitur.* tertio de communis aſyli in medio ciuitatis collocatione. In quarto de ciuitatis populatione: in quinto de eius informatione: in ſexto de confirmatione: in ſeptimo de conſummatæ ciuitatis lætabunda dedicatione: & hæc omnia in ædificatione ſiue reædificatione Ieruſalem in veteri teſtamento repetiuntur diſtincta. In ædificatione ſub Dauid, in reædificatione ſub Eſdra & Nehemia, fundamenta poſita, muri ædificati, portæ cum ſeris & vectibus ſtatutæ leguntur. Aſylum verò commune præter ciuitates refugij, templum Ieroſolymitanum omnibus creditur extitiſſe; non ad quod congregaret impios quorumlibet impunitas delictorum, ob quam cauſam aſylum Romuleum legitur inſtitutum: ſed in quo pro delictis vniuerſi ſatisfacientes impij à ſuis iniquitatibus mundarentur, iuxta illud Prophetæ, *verte impium, & non erit.* De po- *Prou. 12.*

pulatione in Eſdra ſic legitur. *Poſt quam ædificatus eſt murus, & poſui valuas,* &c. *Deus* *2. Eſdræ 7.*

*dedit in corde meo, & congregaui optimates & magiſtratus, & vulgus, vt recenſerem eos.* De *2. Eſdræ 8.*

informatione in Nehemiæ hiſtoria ita legitur *Aperuit Eſdras librum coram omni populo: ſuper vniuerſum quippe populum eminebat, & cum aperuiſſet eum ſtetit omnis populus. Et benedixit Eſdras Domino Deo magno, & reſpondit omnis populus, Amen. Amen, eleuans manus ſuas; & incuruati ſunt; & adorauerunt Deum proni in terram. Porrò leuitæ ſilentium faciebant in populo ad audiendam legem: populus autem ſtabat in gradu ſuo. Et legerunt in libro legis Dei diſtinctè & aperto ad intelligendum, & intellexerunt cùm legeretur.* Et in ſequentibus. *Viceſima quarta die menſis conue-* *2. Eſdræ 9.*

*nerunt filij Iſraël in ieiunio & ſaccis; & humus ſuper eos. Et ſeparatum eſt ſemen filiorum Iſraël ab omni filio alienigena; & ſteterunt, & confitebantur peccata ſua, & iniquitates patrum ſuorum. Et conſurrexerunt ad ſtandum: & legerunt in volumine legis Domini Dei ſui, quater in die, & quater confitebantur, & adorabant Dominum Deum ſuum.* De confirmatione eiuſdem in ſequentibus libri ſic legitur, *Super* *Ibid. c. 9.*

*omnibus his percutimus fœdus.* &c. Item. *Ha-* *& 11.*

*bitauerunt autem principes populi in Ieruſalem: reliqua verò plebs miſit ſortem, vt tollerent vnam partem de decem, qui habitaturi eſſent in Ieruſalem ciuitate ſancta, nouem verò partes in ciuitatibus.* Confirmationem autem hic dicimus; non ſolum qua populus Domino ſuo, ſed & Dominus populo ſuo quarundam immunitatum promiſſionibus obligatur, ſicut ſub Moyſe factum legimus, vbi dicitur: *Audi* *Deuter. 26.*

*Iſraël. Dominum elegiſti hodie, vt ſit tibi Deus, & ambules in vijs eius, & cuſtodias cæremonias illius & mandata atque iudicia, & obedias eius imperio. Et Dominus elegit te hodie, vt ſis ei populus peculiaris, ſicut locutus eſt tibi, & cuſtodias omnia præcepta illius; & faciat te excelſiorem cunctis gentibus quas creauit* Item. *Omnis* *Deuter. 11.*

*locus quem calcauerit pes veſter, veſter erit. A deſerto, & à libano, & à flumine magno Euphrate vſque ad mare occidentale erunt termini veſtri.* Hæc Dominus non ſolum Iſraelis populo per Moyſen promiſiſſe, ſed & patribus iuraſſe perhibetur: ſicut eſt illud, *per memetipſum iuraui, dicit Dominus.* Tali priuilegio *Iſa. 45. Ierem. 49.*

ſe munitum quondam gloriabatur populus Iudæorum. Sed longè digniori priuilegio inſignitus eſt populus Chriſtianus; de quo, quod Dominus donauerit, ſuo loco dicemus. Dedicationem muri ac totius ciuitatis ab Eſdra & Nehemia factam legimus in hunc modum. *In dedicatione autem muri Ieruſalem re-* *2. Eſdræ 12.*

*quiſierunt leuitas de omnibus locis ſuis, vt adducerent eos in Ieruſalem, & facerent dedicationem.* &c. Hæc de hiſtoria veteris teſtamenti ponenda duximus, vt ſolido fundamento ſecurè ſuperædificemus. Pro hac igitur ſeptiformi Sancti Spiritus operatione Eccleſia ſepties laudem Domino dicit in die. Et ſicut in ædificatione domus ſuę ſapientia columnas ſeptem legitur excidiſſe: ſic certis & diſtinctis anni temporibus Eccleſia ſeptem prædicta ſolemniter commendando Deum noſcitur collaudare: vt his diuinæ laudis præconijs, velut ſeptem ſuffulta inueniatur columnis. Hæc autem pleniùs explicanda ſingula ſingulis propoſiti Pſalmi verſibus reſeruamus. Sed priuſquam ad pſalmi principium accedamus, de ipſius pſalmi titulo aliquid dicendum eſſe videtur. Titulus hic eſt, [ Pſalmus Cantici filijs Chore. ] Quid eſt autem

*Pſal. 86.*

aliud, pſalmum cantici filijs Chore conuenire, niſi vt opere impleant, quod voce decantant, qui filij eſſe Chore, illius ſcilicet calui, ( hoc enim Chore ſonat, ) qui in Caluariæ loco, ſuſpenſus eſt, non ſolum ſacramento, ſed & re ſacramenti; non ſolum adoptione, ſed etiam imitatione, ſeipſos decaluando, & ſuperflua quæque reſecando, contendunt? Tales planè filios Chore, mundos ſcilicet & rectos corde, feruenteſque opere decet collaudatio, vt nec vita à voce, nec vox à cordis diſcrepet puritate: alioqui non erit ſpecioſa laus in ore peccatoris. Aliud etiam ex hoc titulo attendendum, quod ſicut titulus pſalmum præcedit, ſic fundationem ciuitatis, quæ in principio pſalmi deſcribitur, quædam præparatoria præceſſerant, vt impleretur illud Salomonis. *Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum: vt poſtea ædifices domum tuam.* Hoc quoque in Eccleſia, quæ ipſa ciuitas eſt, ſingulis annis & myſticè figurari, & actu ipſo cernimus repræſentari. Ipſa ſiquidem ſuę fundationis in Chriſti Natiuitate celebratura myſteria, ipſius Dominicę Natiuitatis venerandam memoriam prædicta conſideratione quatuor conſueuit Dominicalibus officijs præuenire. Huius rei ſi myſterium diligenter attendimus, inuenimus quatuor ætatibus præparatum & prænuntiatum multifariè multiſque modis Dominicum fuiſſe aduentum: ab Abraham ſcilicet vſque ad Moyſen, à Moyſe vſque ad Dauid, à Dauid vſque ad tranſmigrationem Babilonis, à tranſmigratione Babilonis vſque ad Ioannem. Nam duæ quæ præceſſerunt ætates, velut infantia mundi & pueritia, minùs aptæ, minuſque habiles ad veritatis cognitionem inuentæ ſunt. Vel ſi libet ab Abraham vſque ad Dauid ſecundum Euangelium vnam computare ætatem: dicemus à Noë vſque ad Chriſtum quatuor præceſſiſſe. Quæ autem in his ætatibus quatuor facta fuerit Domino ſuæ præparatio ciuitatis, pleniùs in ſequentibus exponemus, cùm cœperit libri materia pleniùs apparere. Interim ipſam materiam tantummodo prælibare ſufficiat, vt nec noſtro operi qualiſcumque deſit præparatio, qua lectoris animus excitatus ad intelligenda quæ ſequuntur, & retinenda memoriter, præparetur. De omnibus [illegible] quæ quatuor prædictis ætatibus præparata noſcuntur, vnum ad præſens excerpimus, quod ad tituli proſecutionem ſufficiat explicaſſe, Illis ſiquidem ætatibus ſacra à Deo Scriptura noſcitur præparata, quæ in totius ciuitatis conſtructione cæmenti locum obtineat, ad inæqualium coæquationem & diſſidentium conglutinationem. Non enim in ciuitate Domini bitumen locum habet, quo Babilonij in ſuo opere vſi ſunt pro cæmento. Bitumen quippe quod naturaliter de terra oritur, aſtutia eſt naturalis, quæ prudentia carnis inimica eſt Deo. Prudentia verò ſpiritus, quæ de ſacræ Scripturæ velut diuini cæmenti compagine generatur, vita & pax. Et quia cæmentum de diuerſis rerum generibus conficitur, voluit Deus ſingulis prædictis ætatibus ſingula coadunare, quæ ad huius cæmenti confectionem neceſſaria videbantur. Quæ autem ſint illa, cæmentum quod manu Pontificis fit in conſecratione altaris, manifeſtè declarat. Illud autem ex aqua & vino & calce & cineribus fieri ſolet. Non enim ſal quod aquæ miſcetur, inter hæc duximus numerandum, cùm ipſum non niſi aqua coagulata, eſſe noſcatur. Hæc ergo quomodo ſummus Pontifex Deus diuerſis temporibus præparauerit, & præparata tandem ſuo operi adaptauerit, attendamus. Ab Abraham ſiquidem vſque ad Moyſen labentium actuum bonorum ſiue malorum hiſtoriam texendo velut aquas fluentes in vno Geneſis libro, ac ſi in vno videtur loco congregaſſe. Inde eſt quod licet illæ actiones velut aquæ labentes cum ſua ætate effluxerint, adhuc tamen ſacræ Scripturæ cæmento per lectionis reuolutionem in legentium memoria integræ permanere noſcuntur. Et licet huic aquæ vinum ſpiritualis intelligentiæ permixtum reperiatur; ſequenti tamen ætati, à Moyſe ſcilicet vſque ad Dauid, vinum ſpiritualiter attribuitur, in qua mordaces legis præceptiones & prohibitiones traditæ à Domino, ſuſceptæ à populo, & ipſa ſui nouitate vini auſteritatem importaſſe leguntur. A Dauid autem vſque ad tranſmigrationem Babilonis viri perfecti velut lapides viui igne Spiritus Sancti excocti, ſuis operibus futura præſignantes, & Prophetico ſpiritu ventura prædicentes, pluribus librorum monimentis firmitatem calcis Chriſtianæ fidei parauerunt, qua calce formari & ſolidari in fide diſcipulos ſuos volebat Petrus Apoſtolus dicens. *Habetis firmiorem Propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes, tanquam lucernæ lucenti in caliginoſo loco.* A tranſmigratione Babilonis vſque ad Ioannem cineres ſunt cribati, cùm Iudaici populi reliquiæ multis tribulationum anguſtijs vexatæ, & ſuas miſerias per Scripturæ ſeriem ad poſteros tranſmittentes, non aliud innuiſſe videntur, quàm noſtræ ætatis fini ſimilia eſſe præparata: adeo vt ſemper & præteritorum cinerum recordatione, & futurorum expectatione humiles in proſperis, & fortes inueniamur in aduerſis. Cinis quippe, cùm ſit materia vilis, in cæmento tamen non vilem habet effectum, cùm & illud durabilius & tenacius reddat. Hoc cæmento Dominus in ſuę ciuitatis ædificatione v[illegible], omnibus ferè ſuis & dictis & factis [illegible] duit eo præ. Vnde & dicebat. *Si crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi: de me enim*

*Qui ſint Filij Chore ſpiritualiter.*

*Eccleſ. 15.*

*Prou. 24.*

*Chriſti aduentus etatibus 4. prænunciatus.*

*Mat. 1.*

*Scriptura cæmentum eſt ciuitatis Dei*

*Conſecratio Altarium.*

*Lib. Eſdræ & Machabæorum*

*Ioan. 5.*

Ibid. ... ſcripſit. Et illud. *Scrutamini Scripturas, illæ enim teſtimonium perhibent de me*, Et quia longum eſſet retexere omnia, quæ in Euangelio de veteri teſtamento aſſumuntur, ſiue quæ in eo de ipſius Natiuitate, Circumciſione, Apparitione, Ipapante, Baptiſmate, Prædicatione, Morte, Sepultura, & Reſurrectione prænunciata reperiuntur, illud ad præſens ponere ſufficiat, vbi prædicta quatuor nominatim legitur expreſſiſſe dicens. *Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſcum: quoniam neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me. Quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat pati Chriſtum, & reſurgere a mortuis tertia die; & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ieroſolyma*. Ecce hic manifeſtè totam Scripturam veterem in legem & Prophetas, & Pſalmorum nomine agiographa, diſtinguendo concludit. Habemus igitur vinum in lege, calcem in Prophetis, cineres in agiographis, & ſingulis horum hiſtoriæ aquam permixtam: imò per aquam hiſtoriæ, ſingula hæc ſibi inuicem permixta & conglutinata vnum cæmentum efficere comprobantur. Et hæc forſitan eſt illa rota, quam vidit Ezechiel, quatuor habentem facies per quatuor partes ire.

Luc. 24.

*De Rota quatuor habente facies, & per quatuor partes ambulante.*

Hiſtoria ſiquidē humanos actus more humano retexendo, faciem hominis manifeſtè prætendit. Lex verò Moyſi præceptorum & prohibitionum iugo colla ſubditorum atterens vituli colligati faciem repræſentat: Prophetia comminationum & promiſſionum ſublimiora contingens, perſpicacitatem aquilæ imitatur. Agiographa duris inuectionibus, & aſperis increpationibus leonis rugitum exprimere manifeſtè noſcuntur; qualia in Pſalmis, vt eſt illud, *Filij hominum vſquequo graui corde*, in Daniele & Eſdra expreſſa ſæpius replicantur. Quod autem per quatuor partes hæc ire dicuntur; illud manifeſte innuit, quod hiſtoria ad ſola reſpicit præterita, velut aqua prætereundo deficiens & deſinens in abyſſum. Secundum ſenſum verò ſpiritualem, rota ipſa Scriptura veteris teſtamenti futura proſpiciens in anteriora ſe extendit, triplicem Chriſti prænuntians aduentum; vel primum, qui occultus fuit & humilis, & iam nobis eſt præteritus; vel ſecundum, qui præſens quotidie à Sanctis intimus ſentitur & dulcis; vel tertium, qui manifeſtus & terribilis in fine temporum expectatur. Hi tres aduentus ita Scripturæ veteri inueniuntur inſerti, vt nunc omnibus congruere, nunc ſingulos ſeparatim tangere videatur. Quod manifeſte cernimus in Threnis Ieremiæ, quos quadruplici diſtinguens Alphabeto, vnum ad ruinam terrenæ Ieruſalem, reliqua ad triplicem Eccleſiæ caſum direxiſſe videtur. Sicut enim terrena Ieruſalem priùs de gloria regni, poſtea de gloria ſacerdotij, tertiò de ... ceremoniarum obſeruantia legis ... & ſicut templum primò à Chaldæis deſtructum, ſecundò à Græcis prophanatum, tertiò à Romanis penitus euerſum deletum: ſic ſpiritualis Ieruſalem, quæ eſt Eccleſia, priùs à ſacerdotalis authoritatis humiliāda eſt gloria & dignitate, ſecundò à Chriſtianæ religionis virtute, & ſanctitatis ſimplicitate caſura, ſecundum quod Prophetans Apoſtolus, *In nouiſſimis*, inquit, *diebus erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, voluptatum amatores magis quam Dei, habentes quidem ſpeciem pietatis, virtutem autem abnegantes*. Tertiò ipſam pietatis eſt ſpeciem relictura, & totius Eccleſiaſtici ordinis formam etiam exteriorem reiectura. Quod fortè ipſa Eccleſia in eo præfigurat, quòd tribus diebus ante Reſurrectionem Domini ingloriam, indecoram, & mœrentem ſe exhibet, eo quod communem omnium reſurrectionem, & vltimum Chriſti aduentū talia præuentura indubitanter expectet.

Vetus teſtamentum Chriſti prænuntiauit aduentum.

Pſal. 4.

E- leſiæ ... ſtructura, iam ... intelligenda, ex parte ſcabitur.

2. Tim. 3.

*De tribus diebus præcedentibus Dominicam Reſurrectionem. & de ſeptem Antiphonis ſolemnibus Aduentus Domini.*

QVOD præfigurari manifeſte dignoſcitur in eo quod prædictis tribus diebus horæ canonicæ ſine ſolito initio & fine dicuntur. Nam ex principio & fine in muſica forma diiudicatur. Quod autem, *Dominus vobiſcum, Oremus*, & *Kyrie eleiſon*, ſupprimuntur, ſanctitatis inſinuat defectum. Nam quod *Gloria*, omnino reticetur, quem hodie Eccleſia obtinet, gloriæ apicem innuit aliquando de medio tollendum. Non tamen ſubitò hæc gloria abſcondetur, ſed paulatim proceſſu temporis minuetur; ſicut à Dominica in paſſione Domini in Miſſa tantum, vbi ſpecialiter gloria ſacerdotalis refulget, incipit reticeri. Hæc etiam diſtinctio in prædictis Threnis reperitur, cùm in ſecundo Alphabeto pollutum regnum, & deiecti principes, & omne cornu confractum deploratur: in tertio Propheta ſe eſſe virum videntem paupertatem lamentatur: in quarto obſcuratum aurum, & colorem optimum plangit eſſe mutatum. Quæ licet de vltimo Chriſti aduentu ſpecialiter dicta intelligantur; multa tamen in eiſdem Alphabetis ad primum & ſecundum ſpecialius referuntur. Sicut autem in Eccleſia Domini Reſurrectio & ea quæ præcedunt, in præparationem vltimi aduentus celebrantur: ſic & ea quæ primum Chriſti præceſſerunt aduentum, in ipſius ſunt facta præparationem: & ea quæ ſingulis annis de primo eius aduentu ſolemniter recoluntur, medij aduentus præparatoria eſſe noſcuntur. Quod in illis ſeptem ſolemnibus apparuit Antiphonis, quæ in præparatione Natiuitatis Dominicæ decantantur: quarum primis quatuor, illorum Patrum qui prædictis quatuor ætatibus Scripturas ipſas ediderunt, clamores & deſideria exprimuntur. Nam tribus quæ ſequuntur, ipſe triplex Chriſti aduentus ab eiſdem prædictis patribus præuiſus & deſideratus monſtratur. Quatuor etiam prædictis antiphonis quatuor ſecundi aduentus præparatoria oſtenduntur. Nam per primam excitantur corda torpentium ad ſurgendum, ſecundum illud, *Media nocte clamor factus*

7. Antiphonæ Aduentus quid innuant.

*Mat. 25.*

*it, ecce ſponſus venit.* Secunda excitatos admonet ad ornandum, quo ſponſus ſuſcipiendus eſt, locum, iuxta illud, quod ſequitur in Euangelio, *Tunc ſurrexerunt, omnes virgines illæ & ornauerunt lampades ſuas.* Tertia ad obuiandum, ſecundum illud, *Exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ.* Quarta ad intrandum, ſicut dicitur, *Quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua,* Cuius ianuæ

*Ibid.*

clauiger eſt & clauis, cui vult claudens, ita vt nemo aperiat; cui vult & quando vult aperiens, vt nemo claudat: ille qui in quarta Antiphona ad veniendum vocatur, & clauis Dauid nominatur. Alijs enim quæ prædiximus, alias tres antiphonas facile lector diligens aſſignabit. Patet igitur, ea quæ primum Chriſti præceſſerunt aduentum, præparatoria tantum noſtræ fuiſſe ciuitatis; ipſo verò Chriſti primo aduentu ciuitatem ipſam fundatam, atque munitam eſſe: nam per ſecundum ipſius aduentú quotidie adunatur & informatur; tertio tandem aduentu plenè ab eo confirmanda, & lætantibus omnibus tam Angelis quam hominibus dedicanda. Hæc enim primo Chriſti aduentu præparata quodammodo videntur potiùs quàm completa. Complebuntur autem, cùm ſignis omnibus decedentibus res ſuccedent, fides tranſibit in ſpeciem, vmbra in veritatem. Interim dum durat vmbra, ſciens Chriſtus ſigna eſſe neceſſaria, & ad res ipſas præparatoria, talia agere voluit, quę & res eſſent præcedentium ſignorum, & ſigna rerum futurarum. Præſignauit enim fundationem ciuitatis ſuæ in ſua Natiuitate, initiationem in Circumciſione, adunationem in Apparitione, informationem in Sacramentorum inſtitutione; confirmationem in Paſſione, ſecundum illud Apoſtoli, *vbi eſt teſtamentum, mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris. Teſtamentum enim in mortuis confirmatum eſt. Alioqui nondum valet, dum viuit, qui teſtatus eſt,* vnde nec quidem ſine ſanguine dedicatum eſt. Quæ dedicatio ſicut triplex fuit in veteri teſtamento, prima tabernaculi, ſecunda & tertia ciuitatis & templi: ſic vltimam & plenam noſtræ ciuitatis dedicationem duæ præceſſiſſe in nouo teſtamento & præfiguraſſe noſcuntur: prima in Purificatione, ſiue hypapante Domini, quę & apud nos feſtum luminum nominatur; quo nomine apud veteres, vocatam legimus dedicationem: ſecunda in miſſione Spiritus Sancti, quando congregati in vnum Apoſtoli Spiritu Sancto leguntur baptizati. Et quia ſignis peregrinantes & militantes præcipuè vti ſolent, rectè peregrinanti & militanti ciuitati ſigna dantur. Quia quandiu ſumus in corpore, peregrinamur à Domino, & quandiu militia eſt hominis ſuper terram, viſibilium ſignorum ſcala ad inuiſibilia neceſſe habemus vti, ſecundú quod Apoſtolus ait. *Inuiſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur à creatura mundi.* Creatura au, mundi, non cœli, illâ enim ſcalâ non indiget ſolum iam tenens. Filij autem Chore, qui Tau ſignatum habent in frontibus ſuis, qui vocatos ſe reputant ad cinerem & ad caluitium, qui ea quæ prima fronte apparent, viſibilia ſcilicet, temporalia eſſe cognoſcunt, & ad æterna & anteriora ſe extendunt, vt ait beatus Auguſtinus, tales inquam calui & peregrini & aduenæ ſuper terram & peregrinantis ciuitatis ciues ſigna ſuę militiæ recognoſcunt, & iam ciuitatis cantaturi canticum, ſic actiuæ vitæ Pſalterium aſſumunt, vt ſemper ad contemplatiuam tranſire contendant. Cuius finis eſt & ſatietas beata Trinitas vnus Deus, qua ſola fruentes efficiuntur beati. Quæ quia dum peregrinamur à Domino, ſicut eſt, à lippientibus videri non poteſt, voluit Dominus ſuæ ciuitati viſibilem quandam proponere Trinitatem, qua humana infirmitas in exilio per ea quæ vſu didicit confricata incaleſceret, vt ſic ad ea quæ non didicit tandem aſſurgens perueniret. Hæc intelligens diſcipulus ille quem dilexit Ieſus, duas Trinitates in ſuis ſcriptis propoſuit, vnam in cœlis, aliam teſtimonium dantem in terris: innuens, quòd fruſtra quis ad teſtimonia aſpiraret, ſi inferioris illius Trinitatis teſtimonium non haberet: De quo ita ait. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in terris; ſpiritus, aqua, & ſanguis: & hi tres vnum ſunt.* Tria ſiquidem, vt ait beatus Auguſtinus, nouimus de corpore Domini exiſſe, cùm penderet in ligno. Primum ſpiritum iuxta illud, *Inclinato capite emiſit ſpiritum:* deinde quando latus eius lancea perforatum eſt, ſanguinem & aquam. Hæc tria cùm diuerſas habeant ſingula quæque ſubſtantias, non ſunt vnum. Sed ſi ea quæ his ſunt ſignificata attendimus, occurrit beata Trinitas vnus Deus: Pater & Filius, & Spiritus Sanctus: vt nomine Spiritus accipiamus ſignificatú Deum Patrem, ſecundum illud, *Spiritus eſt Deus:* nomine autem ſanguinis Filium, ſecundú quod Verbum caro factum eſt: nomine verò aquæ Spiritum Sanctum, ſicut ait Euangeliſta. *Hoc autem dixit de Spiritu, quẽ accepturi erant credentes in eum.* Hæc Auguſtinus. Ad hanc igitur Trinitatem volens Dominus Ieſus ſeipſum nobis parare viam, tria in his tribus inſtituit ſacramenta, quibus interim anima lippiens mundaretur, & exerceretur; exercitata dilataretur, dilatata tandem caperet, quod capere non poterat otioſa. In aqua quippe ſacramentum Baptiſmi inſtituit; in ſanguine ſacramentum Altaris, dicens, *Hic calix nouum teſtamentum eſt in ſanguine meo:* in Spiritu ſacramentum Confirmationis, quod Apoſtolis Spiritus Sancti igne etiam viſibiliter confirmans & corroborans, eundem Spiritum alijs manuum impoſitione tradentibus, ſignis diuerſarum linguarum Dominus voluit commendare, igne ſuæ præſentiæ ſordes vniuerſas purificans, hominem innouat & immutat. Et licet hæc tria ſacramẽta vnú non ſint, vna tamen eſt operatio Trinitatis in trib⁹, & in ſingulis trina. In baptiſmate ſpecialis apparuit operatio Spiritus, per columbã: myſteriũ Euchariſtiæ paſſione ſua ſpecialiter Fili⁹ cõſecrauit: in Cõfirmatione Pater ſpecialiter viſ⁹ eſt operari, qui ſuo Spiritu Apoſtolorú corda inuiſibili illuſtrauit potentia. In Cõfirmatione igitur Pater corroborat: in traditiõe Euchariſtię Filius noctis illi⁹ tenebras, qua comedebantur carnes agni veteris, ſapiẽter illuſtrat: in Baptiſmate Spiritus Sanct⁹ igne ſuę præſentiæ ſordes vniuerſas purificans hominem innouat & immutat. Et quia inſeparabilis eſt operatio Trinitatis, eadem tria in ſingulis tota Trinitas operatur.

*Hebr. 9.* *Triplex dedicatio in veteri teſtamento.* *Actor. 2.* *2. Cor. 5.* *Iob. 7.* *Rom. 1.* *Ezech. 9.* *1. Ioa. 5.* *Ioan. 19.* *Ioa. 4.* *Luc. 7.* *1. Cor. 11.*

Tres itaque ſunt, qui in tribus ſacramentis operati probantur,& tres vnum ſunt: Aliter enim tota Trinitas nobis eiſdem ſubſtantijs commendatur. Spiritus enim qui orantes facit, & gemitibus inenarrabilibus interpellat pro nobis, orationis deuotionem commendat: Eleemoſynam, quæ aqua Dei interpretatur, aquam manifeſtè deſignat. Confeſſionis & pœnitentię ruborem ſanguis ſignificando demonſtrat. Et hæc ſunt quæ teſtimonium dant in terra, quoniam his fructibus in terra homines cognoſcuntur. Dant etiam exteriùs teſtimonia latentium intus virtutum; oratio ſcilicet humilitatis, abſtinentia caſtitatis, eleemoſyna charitatis. In quibus virtutibus quàm expreſſim appareat veſtigium Trinitatis, ex ſequentibus manifeſtè liquebit. Interim extra portam veteris Ieruſalem & terrenæ, & in caluariæ loco, id eſt, in veræ nouitate, filij Chore triplici prędictę Trinitatis inſigniti imagine portant ſignaculum ſupra frontem, ſuper cor, ſuper brachium ſuum, velut in ſuperliminari, & ſuper vtrumque poſtem, operis ſcilicet & cognitionis: vt corde credatur ad iuſtitiam, opes per dilectionem operetur ad Dei gloriam; in fronte, id eſt, in aperto, fiat confeſſio ad ſalutem. Contempletur etiam in prima Trinitate vnitatem trinæ ſignificationis, in ſecunda vnitatem trinæ operationis: in trina trinum effectum vnius affectionis ſiue intentionis. Ad vnum enim intentionem dirigere in tribus illis docet Dominus in Euangelio dicens. [ Cùm oras intra in cubiculum,] &c. manifeſtè oſtendens, orationem, eleemoſynam, & ieiunium ad illum referenda eſſe, qui videt in abſcondito, dicens. [ Qui videt in abſcondito, reddet tibi.] Quòd ſi adhuc altiùs & ſubtiliùs huius teſtimonij myſterium perſcutari placet, terminetur ad præſens hic ſermo, ne ſi fuerit nimis prolixus, fiat etiam tædioſus, Ille igitur ſemper Alpha & O ſit noſtri ſermonis, qui initium eſt & finis vniuerſorum, & ſine initio & ſine permanet in ſęcula ſęculorum, Amen.

*Rom. 8.* *Mat. 6.*

*Tractatus 2. De Charactere, titulo, & teſtimonio, quibus ciues ſuos Chriſtus inſigniri voluit.*

POſtquam primus homo de terra terrenus, terrenis ciuitatibus & habitatoribus terrena ſapientibus mundum impleuit, veniens nouus homo de cœlo cœleſtis, & cœleſtem in terris ciuitatem volens ædificare, ciues ſuos qui cœleſtia ſaperent à terrenis ciuibus voluit ſui characteris ſigno diſtingui, titulo prænotari, teſtimonio communiri. Signum fuit decaluatio, titulus filiatio, teſtimonium ſecretiori familiaritate probata amicitię certitudo. Signum ſiquidem & imago terreni fuit in terrenis creſcere, multiplicari, dominari. Sic quippe protoplaſtis dictum eſt, [Creſcite & multiplicamini, & replete terram, & ſubijcite eam: & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & beſtijs terrę, omnique reptili quod mouetur in terra.] Nouus autem homo ſignum nouitatis ſuis ſequacibus tribuens ait. [ Qui non renuntiauerit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.] Et illud. [Siquis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.] Illud etiam. [ Qui reliquerit patrem aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum; centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.] Ecce quomodo caluus noſter omnibus temporalibus ſuos vult decaluari, vt libera facie, & aperta fronte ęterna deſiderent, & ſine impedimento oculos ad cœlum leuent. Ciues terreni à fructu frumenti, vini, & olei ſui multiplicati ſunt. Cohęredes Chriſti in ſpe ſingulariter conſtituti in pace in idipſum dormiunt & requieſcunt. Licet enim multi ex eis bonis temporalibus abundantes, minimè decaluati, ſed multis etiam ſuperfluitatibus frontem opertam & oneratam habere videantur, tamen qui veri Chriſti conciues ſunt, ſic vtuntur illis, quaſi iam non vtantur, non ponentes ſpem in incerto diuitiarum, nec in luxu deliciarum gaudentes, ſed mortem habentes prę oculis, ſic ois iam iamque non dubitant carituros. Nil quippe ſic amorem mundi in homine mortificat, ſicut meditatio mortis. Vnde ſcriptum eſt. [Memorare nouiſſima tua, & non peccabis.] Nihil enim certius morte, nihil incertius hora mortis. Hos in magni patris familias domo miniſtros potiùs dixerim, quàm filios vel amicos. Tales videntur fuiſſe Patres veteris teſtamenti, qui ſignum acceperunt Circumciſionis, non titulum filiationis, aut teſtimonium amicitiæ ſpecialis. Cùm enim dictum ſit ad eos, *Ego Dominus Deus veſter, Ego Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob,* nunquam tamen legitur eis dictum, *Eſtote miſericordes ſicut & pater veſter cœleſtis miſericors eſt,* aut, *pater veſter cœleſtis dabit ſpiritum bonum petentibus ſe.* Et cùm teſtimonium acceperit Abraham diuinum, *Nunc cognoui, quod timeas Deum* non tamen meruit audire, quod dictum eſt Apoſtolis, *vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audiui à Patre meo, nota feci vobis.* Filiorum titulus, hic eſt, *Omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat, quia generatio diuina conſeruat eum, & malignus non tangit illum. In hoc manifeſti ſunt Filij Dei, & filij diaboli.* Et illud. *Quod natum eſt ex Deo, vincit mundum*: vt ſit titulus cœleſtis generationis victoria tentationis: & ſicut qui filius eſt per naturam mundum cum ſuo principe triumphauit, ſic mundi victores ſunt, quotquot ſunt filij adoptionis. Amici teſtimonium vox ſponſi eſt, auditui amici dans gaudium & lætitiam, ſiue ad amicum directa; vt eſt illud, *Surge propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni,* ſiue de amico ad alios facta; ſicut ait Dominus de Ioanne. *Quid exiſtis in deſertum videre? Prophetã? Etiam dico vobis, & pluſquam prophetam,* &c. Hoc geminũ amici teſtimoniũ pleniùs poſtea proſequemur, ſi priùs miniſtrorũ & filiorũ teſtimonia ſufficienter fuerint explanata. Quod enim inter ſigna & titulos & teſtimonia diſtinximus, inde eſt, quia nõ omnia teſtimonia, ſigna vel tituli dici poſſunt. Signa tamẽ & tituli aliqua teſtificãdo teſtimonia meritò nuncupãtur. Inde eſt etiam, quod in Romana Eccleſia leuitæ Cardinales, velut quidam Dominicæ menſæ miniſtri in ſignis ſigillorum ſuorum titulos non aſſignant, quod ſolis presbyteris Cardinalibus velut filijs eſt conceſſum. Nam Epiſcopi amico-

*Signum ... minis terreni.* *...ſ. 2.* *...num ... homi-...* *...c. 14.* *Mat. 16.* *Mat. 17.* *Pſal. 4.* *Meditatio mortis.* *Eccli. 7.* *Qui ſint miniſtri in domo Dei.* *Leuit. 23.* *Exod. 3.* *Luc. 6.* *Luc 11.* *Geneſ. 22.* *Ioa. 15.* *1. Ioa. 5.* *Filiorum titulus.*

rum vice fungentes, quantò viciniores ſpóſo, tantò vocē eius familiariùs audiunt: &, de ſecretioris familiaritatis teſtimonio gratulantur. Singulis igitur à ſponſo pro meritis teſtimonium redditur; & ne teſtimonium iſtud nutare videatur, tota Trinitas ei adſtipulatur. Tria ſunt igitur, quę miniſtris circa tranſitoria occupatis velut in terra teſtimonium dare noſcuntur, ſpiritus, aqua, & ſanguis. Per hæc, ſi non ſit tędioſum lectori, quę ſunt dicta repetere, eleemoſynam, ieiunium & orationem diximus deſignari. Hæc teſtimonia Scripturæ ſacræ veteris atque nouæ teſtimonijs innumeris roborantur. Dicuntur enim

*Scriptura ſacra dicuntur teſtimonia.*

& verba ſacri eloquij teſtimonia, quia perhibent teſtimonium, mandata Dei vera eſſe, iuſtificata in ſemetipſa, deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel & fauum. Ne autem impoſſibilia crederentur, perhibent etiam teſtimonium, multos ea ſeruaſſe. Vnde ſubditur. *Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea.* Et ne infructuosè ea ſeruaſſe videretur, etiam de retributione non tacet, cùm dicitur. *In cuſtodiendis illis retributio multa.* Et quia ſicut retributio obedientes, ſic damnatio manet tranſgreſſores, rectè etiam iudicia nuncupantur. In iſtorum mandatorum ſiue iudiciorum Dei teſtimonijs delectabatur Propheta, ſicut in omnibus diuitijs, dicens. *Adhaſi teſtimonijs tuis Domine.* Et illud. *Teſtimonia tua meditatio mea eſt. & conſilium meum iuſtificationes tua.* Nos quoque ſi hæc teſtimonia meditando diligentiùs perſcrutemur, prædicta teſtimonia ſcripturæ ſacræ teſtimonijs innumeris cōmendantur. De ieiunio & oratione ait Propheta, *Ego autem cùm mihi moleſti eſſent, induebam me cilicio. Humiliabam in ieiunio animam meam, & oratio mea in ſinu meo conuertetur.* De eleemoſyna. *Mutuabitur peccator, & non ſoluet, iuſtus autem miſeretur & tribuet.* Et illud. *Diſperſit dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſaculum ſaculi.* Ioel quoque de ieiunio & oratione ſic ait. *Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio & fletu & planctu.* De eleemuſyna. *Frange eſurienti panem tuum, & egenos vagoſque induc in domum tuam; cùm videris nudum operi eum.* In Tobia quoque legitur *Bona eſt oratio cum ieiunio & eleemoſyna.* Et illud. *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi exiguum, etiam libenter illud impertire.* Hęc & alia, quæ in veteri & nouo teſtamento commendata leguntur, verba & exempla omnia ponere ſuperſedemus, ne pariat copia cōgeſta faſtidium. Et tamen quæ Ieſus legitur cœpiſſe facere & docere, non credidi omittenda. Ipſe quippe ſalutem humani generis operaturus in medio terræ, poſt baptiſmum ſuum mox ab oratione & ieiunio duxit incipiendum. Vnde & legitur, quod eo baptizato & orante, & apertis ſuper eum cœlis, ductus ſit in deſertum à ſpiritu: vbi cùm ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit. Hæc vſque ad paſſionem ſuam poſtea nunquam omittens, ſic alternatis vicibus exercuit, vt non vnum confunderetur ab altero; ſed noctem orationi deputans, diem ieiunio, prædicationi & curationi, pertranſiuit benefaciendo & curando oppreſſos à Dæmonio. Nec ſolum exemplo nos ad hęc ſtuduit inuitare, ſed etiam verbis commendare curauit dicens. *Hoc genus non eijcitur, niſi in oratione & ieiunio* Dulcedo ſiquidem orationis & intimæ compunctionis affectio malè dulces carnis affectiones, & immiſſiones per Angelos malos extundere conſueuit. Ieiunium verò exteriùs adhibitis tentationibus & occaſionibus peccati obuiando reſiſtit Eleemoſyna ieiunio & oratione mundatis, ſanitatis gaudia & munera gratiarum acquirit, ſicut ait Dominus. *Date & dabitur vobis. In ea quippe menſura, qua menſi fueritis, remetientur vobis.* Et Apoſtolus. *Qui parce ſeminat, parce & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Tunc enim oratio ad Deum directa ſine offendiculo penetrat cœlos; cùm ieiunio & eleemoſyna velut duabus alis ab infimis euecta, ieiunio velut ſiniſtra adiuuatur, eleemoſyna velut dextera & fortiori proficit & gubernatur. Ala ieiunij tres pennas habet principales. Ieiunandum eſt enim ab illicito actu, ab illecebroſo motu, ab illiciente affectu. Tres quoque eleemoſynæ pennæ ſunt principales: vt ſubueniat quis proximo ſermone, ſubueniat de ſuo, vel deſeruiendo ei, vel orando pro ipſo. Hæc ſunt, quæ primum teſtimonium dant in terra. Teſtimonium apud homines, teſtimonium cuique apud ſeipſum, & teſtimonium apud Deum. Apud homines teſtimonium iuſtitiæ; cui innitebatur Phariſæus ille, cùm diceret. *Deus gratias ago tibi; quia non ſum ſicut cateri homines, raptores, iniuſti, adulteri. Ieiuno bis in ſabbato. decimas do omnium qua poſſideo.* Superbus quippe & arrogans non iuſtum ſe eſſe tantum, ſed iuſtiorem cæteris apparere gloriabatur; & contentus teſtimonio hominum noluit attendere ſuum: cuique enim teſtimonium proprię perhibent actiones prędictæ. Vt enim de cęteris taceam, attende, quantum in abſtinentiæ virtute profeceris, quę omnium principium eſt, & fundamentum nutrixque virtutum; ſine qua nullus ad reliquas eſt acceſſus. Ingredere & explora omnes conſcientiæ tuæ receſſus, quomodo ſe habeant interiora & exteriora tua: ſi fortè neceſſaria, ne dicam ſuperflua deſint. Si idem vultus, iidem oculi, ſermo non diſpar, eadem mentis tranquillitas quę fuerat, cùm adeſſent. Hinc planè quàm conſtans, quàm firmus ſis in propoſito virtutis, luce tibi clarius apparebit. Apud Deum autem teſtimonium nobis hæc præbent fiduciæ, vt confidenter ad thronum gratiæ eius accedamus, qui mandata eius ſortiret adimplemus. Vnde ſcriptum eſt. *Fiducia magna apud Deum eſt eleemoſyna.* Et alibi. *In hoc cognoſcimus, quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quòd diligimus fratres. Qui enim habens ſubſtantiam huius mundi viderit fratrem ſuum neceſſe habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo; non eſt charitas Patris.* quę vera vita eſt, *in eo.* Sed hęc teſtimonia virtutum, quę ad meritum dantur, quantumcumque firma videantur, ſigna tamen virtutum potiùs ſunt, quàm virtutes. Sunt enim bonis & malis com-

*Pſal. 18.* | *Pſal. 118.* | *Pſal. 34.* | *Pſal. 36.* | *Pſal. 111.* | *Ioel. 2.* | *Iſa. 58.* | *Tob. 4.* | *Tob. 4* | *Mat. 3. & 4.* | *Cœpit Ieſus ab oratione & ieiunio.*

*Mat. 17.* | *Luc 6.* | *2. Cor. 9.* | *Ala orationis ieiunium & eleemoſyna: vtrique tres pennæ ſunt.* | *Luc. 18.* | *Abſtinentia virtutum fundamentum eſt nutrixque.* | *Tob. 4.* | *1. Ioa. 3.*

com[illegible] & ita à fatuis virginibus, imò [illegible] fortiùs quàm à prudentiori[illegible] [illegible] Si enim hereticorum ieiu[illegible]tati[illegible]nes, eleemoſynæ, etiam Religioſorum fructus compareretur: aut nulla, aut exigua, hæc illis collata videbuntur.

*Hereticorum opera ſæpe parent: ma[illegible] ſed non proſunt.*

Sed *ſi tradidero corpus meum, ita vt ardeat, & ſi diſtribuero omnes facultates meas in cibum pauperum, & ſi habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero: nihil mihi prodeſt.* Signum eſt igitur hæc prima & viſibilis Trinitas ſummæ Trinitatis, potius quã imago; quo primo quòd ſit, ſecundo quid nõ ſit, potius quam quid ſit, agnoſcatur. Credere ſiquidem oportet accedentem ad Deũ, primo *quia eſt, & requirentibus ſe remunerator* eſt. Hac fide accedentium primò corda mundantur,

*Act. 15.*

ſecundum illud. *Fide mundans corda eorum*: vt mundatis cordibus ipſam intelligãt veritatem, ſicut ſcriptũ eſt. *Niſi credideritis non intelligetis.* Et, *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.*

*Iſa. 7.*
*Mat. 5.*
*Priùs de Deo intelligitur quid non ſit.*

Primum igitur eſt, credendo quod inquirentib' ſe remunerator ſit, inquirere quid non ſit, tandè corde mundato intelligere quid ſit. Volens igitur veritatis magiſter ſuos diſcipulos paulatí ad veritatis perducere intellectum, viſibilis mundo apparẽs, viſibilia propoſuit ſuis ciuibus, & in eis materiam totius ſuæ ciuitatis inſtituit, & formã expreſſit: vt Deum Trinum atque Vnum tota eiuſdem ciuitatis materia prędicaret, & forma commendaret, & ciuium non ſolum lingua loqueretur, ſed etiam moribus vita fateretur: donec reparata in eis imagine Trinitatis, iam non ii exteriùs vagando quęrerent, quam in ſeipſis interiùs poſſiderent. Inde eſt, quod imperfectos & adhuc viſibilia ſectantes videmus exteriora fortiùs operari, ac duriora ſuſtinere perfectis: quoniam qui minoratur actu, percipiet ſapientiam: nec debent filij ſponſi lugere, quandiu cum ipſis eſt ſpõſus. Lugeant & circumeant ciuitatem, qui quęrunt, & non inueniunt eũ: & ſint eis lachrymę panes die ac nocte, dum eis quotidie dicitur, vbi eſt Deus tuus. Quærant inquam exterius bene operando, ſiue diligentius exteriora rimando, quandiu interius vacare nec libet nec licet. Studeant extèriùs ipſum imitando, ieiunando, orando, eleemoſynas erogando, quandam ſibi imprimere, licet longe diſſimilem imaginem Trinitatis, nec in his tribus à ſimplicitate recedant vnitatis: vt in vno oculo cum dilectus vulneretur: vt & vna intentio ſit in tribus, & vna virtus iuſtitiæ ſit ex tribus: imò ipſę tres virtutes vna ſint iuſtitiæ virtus: & ſecundum quod ait Apoſtolus,

*Ioa. 5.*

*Tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, & tres vnum ſunt.* Talibus Pſalmus competit, nondũ Pſalmus Cantici: quia non eſt cantare canticum Domini laboranti in gemitu ſuo: ſedenti & flenti ſuper flumina Babilonis; mãducanti panem doloris in terra aliena. Non enim deeſt & talibus panis, licet canticum deſit. Non enim deeſſe debet miniſtris, cùm nec mercenarijs deſit, nec ſeruis. Nam & mercenarij abundant panibus, & ſeruo opus & diſciplina & panis miniſtratur. Miniſtris autem, qui iã de ſeruis effecti ſunt liberi, Dominus miſeretur: & ne deficiant in via pro tridnana expectatione, (quam fortè ſignat illud triduum, quo Saulus nihil manducans aut bibens cœc' promiſſum Domini expectauit, tripertitum panem apponere conſueuit.

*Act. 9.*

Hunc panẽ Dominus in Propheta iam faſtidire, & ad filiorũ panẽ anhelare videbatur, cùm diceret.

*Pſal. 79.*

*Quouſque iraſceris ſuper orationem ſerui tui? Cibabis nos pane lachrymarum.* Conficitur autem aliquando hic panis ex lachrymis doloris concepti de recordatione prætéritorum malorũ, quales fuerunt lachrymę Petri, quando recordatus ſermonis Domini Ieſu fleuit amare.

*Luc. 22.*
*1. Reg. 1.*
*Dan. 13.*

Aliquando ex lachrymis pudoris, quales fuerunt Annæ, cùm exprobraute ſibi ęmula ſua, quòd concluſiſſet Dominus vuluam eius, fleret largiter: ſiue Suſannæ, cùm accuſata à ſacerdotibus in cælũ ſuſpiciens taceret & fleret. Aliquando timoris & tædij, quales fuerunt lachrymæ Eliæ fugientis à facie Iezabel, cùm

*3. Reg. 19.*
*Luc. 22.*

diceret. *Obſecro Domine, tolle animam meam, neque enim melior ſum, quàm patres mei*: vel ipſius Domini, qui cùm cæpiſſet pauere & tædere, factus eſt ſudor eius tamquam guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Hoc igitur pane Dominus ipſe cibari voluit: ne cum mẽbra ſua infirmiora ſumere abhorrerent. Vnde per Prophetam ait. *Cinerem tamquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam.*

*Pſal. 1[illegible]*

Videtur autem pleriſque hic panis miniſtrorum, licet minùs ſuauis quàm panis filiorum, largiùs eis apponi, quàm filijs ſuis: eo quòd filiorum panis ex occultioribus & carioribus, miniſtrorum ex vilioribus & conſuetis conficitur ſpeciebus. Quantò autem adhuc remotiores à ſponſo, tanto dolendi de cõmiſſis, erubeſcendi pro neglectis, timendi de futuris, cauſa ſubeſt certior, & materia maior. Sed iam tot fletibus ſatiati, ad filiorũ canticum tranſeamus: quod titulus pſalmi natalium thematum titulis inſignire videtur. Titulus quippe ſequentis operis materiam, ac ſubiectæ rei dignitatem aſſolet declarare: quod ſatis titulus ille cruci ſuperpoſitus declarat, de quo prophetatum longè antè fuerat. *Inſcriptionem tituli ne corrumpas.* Huius quippe tituli in ſe inſcriptionem corrumpit, quiſquis crucifixi ſanguine redemptus, factus ſemel calui filius, à moribus poſtea paternis degenerat, & operibus mortuis à nomine ſalutis, quod eſt IESVS, & à nouitate vitæ, quod ſonat NAZARENVS, elongatus, etiam à gloria regni excluditur. De quibus ſcriptum eſt. *Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni inueterati ſunt, & claudicauerunt à ſemitis ſuis.*

*Pſal. 17.*

Filij autẽ regni non claudicant: quia rectus Dominus Deus noſter, & recti filij eius, ac rectos decet collaudatio. Rectos quippe facit cognitio inuiſibilium, & amor æternorum; ſicut curuos & claudos cura & appetitus terrenorum. Qui ergo perfectè calui, frontem libere erigunt ad æterna, paternæ ſimilitudinis & regiæ libertatis titulis inſigniti, ſponſo canticum nuptiale, cãticum nouum decantant dicentes, *Dominus regnauit, decorem induit.* Et illud. *Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.*

*Pſal. 92. & 115.*

His pſalmus cantici merito dicitur conuenire, qui non iam ex triſtitia, vel ex neceſſitate operantur; ſed cantant in vijs Domini, quoniam magna eſt gloria Domini. Operantur non ex timore,

quoniam timor pœnam habet, & timore pœnæ operari ſeruorum potiùs eſt quàm filiorum, qui ex amore & deſiderio, ſed non ſolius patris, imò potiùs paternæ hæreditatis. Iſtos primum iam cœlum dixerim; in quo Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, teſtimonium dare, & tres vnum eſſe dicuntur. In his ſiquidem manifeſtiùs relucet imago Trinitatis in vnitate, & vnitatis in Trinitate; ſicut ſolet in filijs proprijs apparere effigies faciei paternæ. Sed vbi imago vel effigies, non ipſa ſolet eſſe expreſſior facies in rebus humanis, nec ipſa veritas, ſed imago. Quærenda eſt ergo hæc imago in filijs; nam veritas reſeruatur amicis. Hanc igitur imaginem dixerim tres animæ iam ſpiritualis virtutes, caſtitatem ſcilicet, humilitatem, & charitatem. Harum virtutum prædictas tres operationes, ieiunium, orationem, & eleemoſynam, velut corpora aut quaſi indumenta non immeritò dixeris; cùm & ipſæ virtutibus his vegetari & viuificari habeant, & non niſi per eas ad oculos humanos prodeant, & eos ſua oblectent venuſtate. Hæ virtutes non aliud ſunt, quàm quædam affectiones animæ, Spiritu Sancto moderante & ordinante, vt ſint ad quod eſſe debent, & quomodo eſſe debent. Affectus ſiquidẽ Amnon ad ſororem, licet fuerit ad quod debuit, quia tamen non quomodo debuit, nec virt⁹, nec à Spiritu ſancto fuit. Attendamus igitur, quomodo in his virtutibus imagò reluceat Trinitatis. Caſtitas ſiquidem, quæ eſt amor incorruptionis, æternitatis nobis ſpeciem repræſentat. Quid enĩ æternitati incorruptione vicinius? De ipſa quippe ſic legitur. *Incorruptio facit hominem proximum Deo.* Humilitas quæ de vera propriæ infirmitatis cognitione procedit, ſummæ in nobis veritatis ſpeciem præfert. In quo enim quis veritati vicinior eſſe poteſt, ſi veriſſima ſui cognitione Deo attribuit, non ſolum quidquid boni habet, ſed & bonum quod factus eſt: ſibi omnia mala, non ſolum quæ ſentit, ſed & quæ fecit? Hinc oritur charitas, quia dum per humilitatẽ homo ſibi vileſcit, nec iam in ſe, ſeu alia creatura, requiem extra Deum inuenit, ſuper omnia Deus ei dulceſcit: & quanto magis creatura vileſcit, tantò creator ſuauiùs elaceſcit. Sed & in creatore incipit creatura placere, quæ in ſeipſa debet non immeritò diſplicere. Quid autem hac charitate ſummę bonitati ſimilius, qua etiam inimici propter Deum, & amici in Deo, & Deus non niſi propter ſeipſum diligitur? Per hanc quippe ſimiles illi efficimur, qui ſola bonitate ſua *ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos; & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.* Sic ſic Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, teſtimonium dant in cælo: in homine ſcilicet talibus virtutum luminaribus illuſtrato, quòd filius ſit patris ſui, qui in cęlis eſt. Nam & Spiritus teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro, quòd filij Dei, & Chriſti coheredes ſumus, & ſpiritum adoptionis filiorum accepimus, clamantem in nobis, *Abba pater*. Inuenimus in nobis imaginem Trinitatis: ſupereſt vnitatem in Trinitate, & Trinitatem in vnitate, aliqua in nobis ſimilitudine, licet longè diſſimili, reperire. Quid igitur ſunt hæ tres virtutes, niſi, vt diximus, moderatæ & ordinatæ affectiones? Quid autem ſunt

*Imago Trinitatis in tribus virtutibus ſita.*

*Virtutes ſunt affectiones ordinatæ.*

*Sap. 6.*

*Mat. 5.*

iſtæ affectiones in homine, niſi vna hominis voluntas, quæ cùm tres harum affectionũ habeat effectus in opere exterius, vna tamen perſeuerat interiùs: tantò ampliùs vna, quantò vni Deo propiùs coniuncta: tantò ab vnitate remota, quantò in diuerſa diuiſa, ſecundum illud, *Sollicita es & turbaris erga plurima, cùm vnum ſit neceſſarium?* Quam vnitatem habere ſe gloriabatur Propheta, cùm diceret, *Vnam petij à Domino, hanc requiram.* Aliter igitur voluntas hominis vna eſt per naturam, aliter per gratiam. In eo quod eſt per naturam, imaginem: in eo quod eſt per gratiam, Dei ſimilitudinem repræſentat. Subſtantiua quippe quadam imagine diuinitatem videtur imitari, in qua talis eſt creata, vt in ea æternaliter perſeueret. Licet enim habuerit initium, cùm tamen ignoret occaſum, quid æternitati ſimilius, quod non ſit ipſa æternitas? Non enim rationali carent voluntate inſani, infantes, vel etiam dormientes; licet vſum diſcernendi non habeant. Quid rationali voluntate potentiæ diuinæ ſimilius, quę ita libera creata eſt, vt nulla vi cogi poſſit, nulla neceſſitate mutari? Nemo enĩ non vult quod vult: aut vult, quod non vult. Quod enim negauit Petrus, non neceſſitatis fuit ſed voluntatis quæ vim quam ipſa ſibi intulit, non ab alio quàm à ſe pertulit: & qui dolens & coactus Chriſtum negauit, non tamen niſi volens, (quia vitare volebat mortem,) infirma quidem voluntate, ſed tamen voluntate. Nam in quibus erat ſana voluntas, occidi poterant, flecti non poterant. Vide, quã libera ſit rationalis voluntas, ſiue in bono, ſiue in malo: quæ & apud inferos immobilis perſeuerat. Nam quòd diabolus, & quilibet cum eo damnatus apud inferos iam bonum velle non valet, non vi aliena facit oppreſſio, ſed ſua ipſius in malo obſtinata volũtas: ſicut & quòd Angelus in cœlo malũ velle non poteſt, non facit neceſſitas, ſed firma in bono voluntas, & voluntaria firmitas. Libera eſt ergo ad vtraque voluntas; ſed hæc libertas in malo homine miſera eſt & infirma: & licet à Dei imagine penitus non recedens, ſecundum illud, *In imagine pertranſit homo,* multum tamen remota. Quamuis enim liberum ſit ei velle; quia cùm bona creata ſit, ſecundum illud, *Et vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*, quæ ex creatione poſſe non peccare, & poſſe peccare accepit: peccando meruit, vt quæ cùm potuit noluit, per ſe nec velle poſſit, nec etiãſi velit, nõ peccare non poſſit. A qua miſeria non liberatur, niſi gratia illius, qui dicit. *Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis*, Cuius gratia reformatur in bonis imago peccato deformata, vt quæ in paradiſo accepit poſſe non peccare, & poſſe non turbari, pro his interim accipiat, nec peccato nec miſeria ſuperari. Licet enim & peccet, & fruſtra & miſerè conturbetur, tamen iam ei non imputatur: quia iam *Nihil damnationis eſt his qui ſunt in* CHRISTO IESV, *qui non ſecundum carnem ambulant.* Tandem autem ſic reformata ita confirmabitur & conformabitur Diuinæ libertati, vt nec peccare valeat, vel turbari. Eſt etiam in alio quodam rationalis hominis voluntas facta ad imaginem Dei & creatoris ſui,

*Luc. 10.*

*Pſa. 26.*

*Petrus non neceſſitate peccauit.*

*Pſal. 38.*

*Gen. 1.*

*Ioa. 8.*

*Rom. 8.*

*Voluntas et imago Dei duplicatur.* Sicut enim vnus Deus omnia mouet, omnia regit, & pro nutu ſuo ordinat & ſic præeſt vniuerſis, vt ſit totus in ſingulis; ſic rationalis voluntas in toto corpore ſuo quaſi in ſuo quodam mũdo vbique tota, cùm in ſe ſit vna, ſolo nutu ſingula mouet mẽbra, imperat ſenſibus, procreat appetitus, & in varios ferè ſingulis momentis ſe commutat affectus. Nunc enim ſe in fiduciam erigit, nũc in diffidentiam deijcit; nunc odio, nunc amore ducitur: nũc gaudio, nunc mœrore diſtrahitur, approbata & vehementer deſiderata ſubitò deteſtatur & ita toti compatitur, vt in ſingulis membris nõ tam membra, quàm ipſa pati videatur. Ecce quàm ſimilis eſt illi, de quo legitur. *Sap 1. & 7.* *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia, ſcientiam habet vocis. Omnium eſt enim artifex, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens?* Sed vide, quàm deformis ſit hæc imago, quandiu voluntas humana à diuina diſſidet voluntate. *Poſuiſti* inquit, *me contrarium tibi, & factus ſum mihimet ipſi grauis.* Et illud. *Iob 7. & 9. Ephes. 2.* *Quis reſtitit illi, & pacem habuit?* Pacẽ quippe nullus habere poteſt, donec aduerſario illi conſentiat, qui fieri voluit pax noſtra, faciens vtraque vnum, dans pacem his qui longè & pacem his qui propè. Cùm per huius gratiam humana voluntas ſuſcitata de puluere, & deſerta, ei conſentiendo bonum velle incipit, tunc ad altiſſimi gloriam bona voluntas ad pacem recõciliata redit: nec alteri ex hoc debetur gloria, niſi ei cuius ſola hoc in conuerſo operatur gratia. Cui conſentiens Paulus dicebat *Gratia Dei ſum, id quod ſum.* *1. Cor. 15.* Hinc iam efficitur homo filius Dei per gratiam, ſecundũ illud *Voluntarie genuit nos verbo veritatis.* *Iac. 1.* Qui priùs carni conſentiendo propria voluntate ſuꝰ fuerat per naturam; vel diaboli, mala voluntate ei conſentiendo. Bonum igitur volẽdo, non ſolum imago deformata per gratiam reformatur, ſed & ſimilitudo Dei prius amiſſa imagini ſuperducitur, in eo minor imagine, quod per eam ouis ſiue dragma perdita reperitur, monas nonaginta nouem additur; poſſeſſio domino ſuo reſtituitur, & intantum ei aſſimilatur, vt idem volendo vnus cum eo ſpiritus efficiatur, ſecundum illud. *Imago Dei in homine vt reformatur.* *Luc. 15.* *1. Cor. 6.* *Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt.* Quæ ſimilitudo plena erit, dum plene apparuerit, ſecundum illud. *Scimus, quia cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quia videbimus eum ſicuti eſt.* *1. Ioa. 3.* Interim quandiu ex parte cognoſcimus, ex parte aſſimilamur, tantò viciniùs ſimilitudini acceſſuri, quantò mũdiori corde clariùs inſpecturi. Sed hæc perfectio reſeruatur amicis, initiatur in miniſtris. Proficit paulatim in filijs, in miniſtris initiatur, ſiue potiùs præparatur per paupertatem ſpiritus & manſuetudinem. In filijs per eſuriem iuſtitiæ, & miſericordiæ executionem, proficit & prælibatur. Proficit per deſiderij eſuriem, prælibatur per miſericordiæ conſecutionẽ, quæ eſt prælibatio ſatietatis. In amicis perficitur per mũditiã cordis & pacẽ, quæ ſe æterno vinculo cõplectũtur, vt ab inuicẽ, cùm perfectæ fuerint, nequeant ſeparari. In altera ſiquidem, ſcilicet in mundicia cordis, reparatur imago; in altera, id eſt parte, ſimilitudo in honeſtate. Eſt autem imago in libertate, ſicut dictum eſt, ſimilitudo in rectitudine. Libertas enim diuinam imitatur potentiã cuius corruptio eſt ſuperbia, corruptionis pœna infirmitas, reparatio humilitas, per quã mundicia cordis acquiritur, ſecundum illud, *Aſperges me hyſſopo, & mundabor.* *Pſal. 50.* Vnde bene Auguſtinus. Quid appetit ſuperbia niſi potentiam? Quam ſi ad bene agendi facilitatẽ referamus, nõ inuenit niſi anima perfectè Deo ſubdita, & ad eius regimen ſumma charitate conuerſa. Ecce perfectio libertatis in præſenti, eſt, liberum eſſe à ſeruitute peccati, quę eſt cordis mundicia, in futuro plenius conſummanda; dum ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatẽ glorię filiorum Dei. *Rom. 8.* Hæc erit libertas gloriæ, nam ſecunda eſt gratiæ, prima naturæ. Reſtat, ſimilitudinem in rectitudine, rectitudinem in pace reperire, *Rectum* quippe legitur *Deus hominem feciſſe,* ſed *Ipſe ſe miſcuit quæſtionibus infinitis.* *Eccle. 7.* Quandiu rectꝰ fuit, nec zelus ei, nec ſcientia defuit. Si enim alterutrum deeſſet, rectitudo vtique claudicaret. Si enim vel ſciret & nollet, vel vellet rectè agere, & neſciret, quomodo rectꝰ eſſet? Sciendo igitur rectitudo diuinam ſapientiam, bene volendo diuinam bonitatem imitatur. Sciendo igitur & volendo bonum homo rectus efficitur, meritò ſimilis illi factus, de quo legitur. *Rectus Dominus Deus noſter, & non eſt iniquitas in eo.* *Pſal. 91.* Huius autem ſimilitudinis ſicut geminum diximꝰ eſſe profectum, ſic duplicem conſtat eſſe corruptionem. Corrũpitur enim ſcientia per curioſitatem. Vnde beatus Auguſtinus. *Quid appetit curioſitas, niſi ſcientiam, quæ non eſt vera, rerum æternarum, & eodem modo ſe ſemper habentium.* Corrumpitur etenim actus per carnis voluptatem. Vnde idem qui ſuprà. *Quid appetit voluptas corporis, niſi quietem, quæ non eſt vera, niſi vbi nulla eſt indigentia, nulla corruptio?* Velle igitur ſcire, quæ ſemper variantur, & nunquam in eodem ſtatu permanent, aut velle in carne delectari, cuius egeſtati & infirmitati totus mundus ſatisfacere nequit, quid aliud eſt, quàm à rectitudine decidere, infinitis quæſtionibus ſe miſcere, & à veræ quietis ſtabilitate velut à diuina ſimilitudinẽ in regionem diſſimilitudinis miſerè recedere? Hæc eſt ergo rectitudinis corruptio, corruptionis pœna, vana & miſera conturbatio. Hinc enim eſt, quod fruſtra & miſerè conturbatur homo, & pertranſit in imagine. Rectè ait, pertranſit, quia ſola libertate contentus naturæ, veræ libertatis gloriam, quæ eſt liberũ eſſe à peccato, contemnendo pertranſit. Bene ait, fruſtra; quia non aliunde perturbatur homo, niſi quòd per ignorantiam deceptus, vel appetendo quæ videntur bona, & non ſunt vera bona, vel fugiendo mala, quæ non ſunt vera mala; dum illa ſequitur, & non aſſequitur; hæc fugit, & non effugit; in vtroque vanè & miſerè conturbatur. *Vnde perturbetur homo.* Hæc duo ſignãter videntur expreſſa in Canone Miſſæ, vbi dicimus, *Vt ope miſericordiæ tuæ adiuti, & à peccato ſimus ſemper liberi, & ab omni perturbatione ſecuri.* Ab hac gemina pœna & corruptione duplici homo ad rectitudinem reparatur, per illa duo quæ prædiximus, eſuriem ſcilicet iuſtitiæ, & miſericordiæ executionem. Per hæc enim ad mundiciam cordis, & prædictæ pacis portum aſcenditur, vt ſi homo turbari aliquando videatur, perturbatione

tamen non frangitur, iuxta illud Apoſtoli. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* Et illud *Certus ſum, quia neque mors, neque vita, &* cætera quæ ſequuntur, *poterunt ſeparare nos à Charitate Chriſti.* Hæc eſt pax illa, quæ exuperat omnem ſenſum, quæ non eſt aliud quàm fruitio ſummi boni, quæ eſt vera rectitudo, vera ſapientia, vera bonitas. Quiſquis ad hanc pacem peruenerit, optimam cum Maria partem eligens, iam circa plurima occupari refugit: nec iam libet ſe diuerſis quęſtionibus immiſcere, quem vni ſũmo bono delectat adhærere. Amicorum eſt iſtud, quibus dicitur. *Omnia quæcumque audiui à patre meo, nota feci vobis* Et illud. *Quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium domini tui.* Ignis quippe eſt Deus, cui quiſquis per charitatem adhæſerit, ignis & ipſe efficitur; nec ſolum illi ſimillimus, ſed in igneam abſorptus charitatem. *Beati igitur pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur*, & amici de filijs efficientur. Hæc ad tempus dicta ſufficiant, pro teſtimonio, quod Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus dant in cœlo, ſecundũ tres proprios effectus operantes, nec ab vnitatis ſimplicitate in aliquo recedentes. Iam de teſtimonio, quod in aureo amicorum reclinatorio, velut in ſecundo cœlo datur, quibus iam non in parabolis, ſed palàm de Patre à Verbo annuntiatur, aliqua dicenda eſſent, niſi quia tãtam materiam anguſtijs huius ſermonis indignum eſt concludi: nec ieiuni relinquendi ſũt filij, quibus nondum ſuum aſſignauim⁹ panẽ, cùm trinum miniſtris dederimus, & filiorum copioſior & delectabilior debeat eſſe. Vnde Dominus, non eſſe tollendum panem filiorũ, & mittendum canibus, aiebat. In quo forte panem miniſtrorum non eſſe negandum canibus, innuebat. Vnde & verbum mulierculæ approbauit dicentis, catellos edere de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. Vtinam & nos de filiorum menſa vel micas mereamur percipere, ſi panes integros ad plenum non ſufficimus aſſignare. Paruuli enim ſumus, & panes integros non ſolum frangere non ſufficimus: ſed & frangi ab alijs indigem⁹. Verùm, ſi benedixerit Dominus & fregerit, benedictio explodet egeſtatem, & omnem tollet fractio difficultatis aſperitatem. Rogemus igitur patrem noſtrum cæleſtem, vt det filijs ſuis ſpiritum bonum, qui clamet, Abba pater, & quod filij ſum⁹ Dei, teſtimonium reddat ſpiritui noſtro. Ex tali teſtimonio conſcientia gloriatur, oleũ in vaſis dilatatur, anima in ſpe gloriæ filiorum Dei gaudio ineffabili delectatur, & forte illud gaudiũ panis eſt filiorũ. Ad conficiendum hunc panem de ſeminibus, quæ miniſtri euntes & flentes in terram bonam miſerunt, filij cum exultatione manipulos ſuos tollunt, & de patientia fidei & ſpei gaudium colligunt, ſpe gaudentes, quia in tribulatione fuerunt patientes. Hoc igitur gaudium, quod velut quædam primitiæ ſpiritus, ſpei vt fiducialius agat, per Spiritum ſanctum refunditur, panis eſt filiorum: quia expectatio iuſtorum lætitia. Sed nec à numero teſtimoniorum diſcrepat numerus panum, quia quodlibet ſpiritus diuini teſtimonium cauſa eſt humano ſpiritui & materia gaudioſum, Nec aliunde ſuos Dominus gaudere volebat, cùm diceret, *In hoc nolite gaudere, quod dæmones vobis ſubijciuntur: ſed in eo gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlo.* Quod non niſi ex teſtimonio ſpiritus ſciri poteſt. Sit igitur prim⁹ filiorum panis gaudium de cõtemptu mundi; primum ſiquidem teſtimonium ſpiritus aſſignamus caſtitatem. Eſt autem vera caſtitas animæ, nihil diligere, niſi Deum, aut propter Deum. Alia quæuis dilectio ſpiritualis eſt animæ fornicatio. Hæc caſtitas datur ad meritũ, & eſt haud dubium teſtimonium virtutis. Gaudium igitur quod de tali teſtimonio oritur, non immeritò panem dixerim, panem cor hominis confirmantem, Alioqui ſuſpecta eſt omnis gratia, quam virtus non parturiuit. Secundus eſt panis filiorum gaudium de contemptu ſui. Cùm enim quis contemni ſe videt quia vere contemptibilem ſe cognoſcit, congaudet veritati: quid tali gaudio ſolidius, quid magis corroborat animum, vt dum iam per contemptum mundi aſpernatur dura, etiam per contemptum ſui amplectatur abiecta? Hoc pane corroborati erant Apoſtoli; cum irent, *Gaudentes à conſpectu Concilij*, quod digni habiti eſſent, *Pro nomine Ieſu contumeliam pati.* Tertium filiorum panem dicamus gaudium de dilectione proximi. Quandiu enim quis necdum accedit ad cor altum, non ſufficit Deum diligere in ſeipſo. Si tamẽ perfecte diligit eum in proximo, non minùs de eius quàm de proprio gaudet bono, & tot inuenit cauſas gaudendi, quot de proximorum ſucceſſibus occaſiones occurrunt congaudendi. Quid hoc pane fortius, ad cuius ſuauiſſimum guſtum inuidiæ ſtimuli ſopiuntur, iræ & indignationis æſtus conquieſcunt, edacis triſtitiæ & ſuſpicionum morſus conſumuntur? Hunc panem ſubtractum ſibi Propheta deplorabat, cùm diceret. *Percuſſus ſum vt fœnum, & aruit cor meum, quia oblitus ſum comedere panem meum.* His panibus anima confortata iam in ſpe gloriæ filiorum Dei, cum quadam rei certitudine delectatur, non iam fidei aut ſpei finibus contenta, ſed teſtimonio conſcientiæ confirmata, vt meritò poſſit dicere cum Paulo *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Hoc autem teſtimonio ſpes ſubnixa minime confundit, maxime cùm tale teſtimoniũ fulcitur meritis prædictorum operum, donis prædictarum virtutum, præmijs prędictarum conſolationũ, quibus Pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis paſcit & conſolatur filios in omni tribulatione ſua. Ipſe igitur ſemper Alpha & O. ſit noſtri ſermonis, qui initium eſt & finis vniuerſorum, & ſine initio & fine permanet in ſæcula ſæculorum. Amen.

*Rom. 8.* · *Ibidem.* · *Luc. 10.* · *Ioa. 15.* · *Mat. 25.* · *Deus eſt ignis: & in qui adhæret vt ignis.* · *Mat. 6.* · *Mat. 15.* · *Gaudium ſpei panis filiorum.* · *Prou. 10.* · *Luc. 10.* · *Caſtitas animæ quæ.* · *Act. 5.* · *Pſal. 101.* · *2. Cor. 1.*

### *Tractatus 3. De Teſtimonio quod S. Trinitas perhibet amicis: qui hic diſtinguuntur à filijs & miniſtris.*

Sumpta occaſione ex eo quod filijs Chore pſalmus cantici attribuitur, inuenimus in magni Patris familias domo non ſolùm filios eſſe, ſed miniſtros etiam & amicos: & ſicut filijs pſalmum [illegible], ſic miniſtris pſalmum

duximus aſſignandum. Sed & ſi canticum pſalmi amicis aſſignauerimus, non erit abs re, cùm fuerit huius diſtinctionis ratio intellecta. Pſalmus quippe cantici illis competit, qui ad hoc operantur, vt ad canticum gaudij ſpiritualis perueniant, timentes illam Apoſtoli comminationem.

*2. Teſſa. 3.*

*Qui non laborat non manducet.* Et illud Salomonis, *Pigredo immittit ſoporem; & anima diſſoluta eſuriet.*

*Prou. 19.*

Sic & canticum pſalmi illis videtur competere, qui de perceptis beneficijs ſpiritualium gaudiorum gratias exhibentes, quid retribuāt Domino aliud non inueniunt, niſi vt calicem ſalutaris accipiant: & ſicut Chriſti paſſiones abundant in eis, ſic & conſolatio per Chriſtum in eis ſpiritualis abundet. Hoc ſpecialiter amicorum eſſe cognoſcitur: qui iā non ex timore pœnæ ſicut miniſtri, nec ex ſpe paternæ hereditatis, ſicut filij, ſed ex ſola charitate, delibuti vnctione ſpiritus, operātur.

*Am... Dei qui à ſeruis & filijs differant.*

De his aliqua dicere inſtituimus; ne eorum qui præcipui ſunt in ciuitate Domini, & ſecundi cœli locum obtinent teſtimonium pręteriſſe non immeritò arguamur. In his igitur Pater, Verbum, & Spiritus, teſtimonium luce clarius ferunt, vt iam reuelata facie Domini gloriam ſpeculentur, transformati in eandem imaginem à claritate in claritatem, tanquam à Domini ſpiritu.

*2. Cor. 3.*

His Apoſtoli verbis manifeſte expreſſū eſt teſtimonium Trinitatis. Vbi enim ait, *à claritate in claritatem*, illud videtur innuere, quod promiſſum legitur à Domino. *Venit hora, cùm iam non in prouerbiis loquar vobis; ſed palam de Patre annuntiabo vobis.*

*Ioa. 16.*

Quid eſt enim aliud, Filium palam annuntiare de Patre, quàm de claritate Verbi ad Patris claritatem accedere? Vnde ſcriptum eſt. *Nemo nouit Patrem niſi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.*

*Mat. 11.*

Sed hanc reuelationem Filius facit per Spiritum, quem mittit nobis à patre. Vnde additur, *Tanquam à Domini ſpiritu*, vt tota Trinitas huius teſtimonij reuelationem operari in nobis oſtendatur. Hoc teſtimonium aliud eſſe non arbitror, quàm illum Trinitatis aduentum, qui amicis promittitur in hunc modum. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit.* &c.

*Ioa. 14.*

Quid tali teſtimonio firmius, cùm Pater adueniens animam infirmam potenter corroborat; Filius inſipientem ſapienter illuminat; Spiritus ſanctus tepidam vehementer inflammat? Hoc teſtimonium ſibi ſubtractum deplorabat propheta, cùm diceret. *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum & ipſum non eſt mecum.*

*Pſal. 37.*

Ad hoc nos inuitare videtur ſapientia, vbi ait. *Diſce vbi ſit ſapientia, vbi virtus, vbi lumen oculorum, & pax.*

*Baruc. 3.*

Amici ſpecialiter eſt tale teſtimonium, qui iam rectus ſtare in amore inuiſibilium cum ſponſo ſufficit, & de voce ſponſi inæſtimabili gaudio concepto, ex familiaritate ſecretioris affatus certior efficitur, ſe inter amicos à ſponſo reputari, ſecundum illud. *Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis.*

*Ioa. 15.*

*Amici Dei ſunt ſecundum cœlum*

Rectè tales ſecundum dixerim cœlum, nam tertium cariſſimorum potiùs eſſe videtur. Cariſſimi autem meritò intelliguntur, qui iam exuti à corpore, rapti ſunt à Domino, ne malitia mutaret intellectum eorum, aut ne fictio deciperet animam ipſorum: & educti de medio iniquitatum iam felic[illegible] experiuntur,

*Sap. 4.*

quentia Dei gratia & miſericordia ſit in ſanctos eius, & reſpectus in electos illius. Talibus dicitur. *Inebriamini cariſſimi.* Ebrietas enim eſt, quod ſentiunt, in comparationem illius oblectationis, qua fruuntur amici.

*Cant. 5.*

Vnde & Paulus, qui inter præcipuos reputatus eſt amicos, cùm ad tertium cariſſimorum cœlum raptus fuit, verba ſe audiſſe ineffabilia, quæ homini loqui non licet, proteſtatur.

*2. Cor. 12.*

Menſuram quippe humanæ ſobrietatis, quæ homo capere non poteſt, excedere comprobantur. Vnde & Paulus raptum ſe potiùs aſſerit diuina miſeratione, quàm humana ducti ratione. Huius tertij cœli incolæ teſtimonio nullo egent, qui nude vniuerſa & aperte vident. Eis ſiquidem fides iam tranſijt in ſpeciem: nec iā creditur vel ſperatur, quod in re & veritate percipitur. In præſenti autem vita, qua adhuc per fidem ambulatur, neceſſarium eſt etiam amicis teſtimonium, vbi & ignorantia & dubietas locum habet. Ignorantia autem, teſtimonij pellitur dilucidatione; dubietas, teſtiū tollitur authoritate. Habent igitur amici teſtimonium diuinæ dilectionis ipſam præſentiam Trinitatis. Nam filiorum teſtimonium varia ſunt Dei dona virtutū & gratiarū, quæ enumerans Apoſtolus ait. *Diuiſiones gratiarum ſunt; idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus. Alij enim datur ſermo ſapientiæ, alij ſermo ſcientiæ, alij operationes virtutum*, & cætera, quę ſequuntur.

*1. Cor. 12.*

Ex his Dei donis teſtimonium à Spiritu ſancto accipiunt ſuæ filiationis. Ex his enim arrhis & primitijs ſpiritus confidenter iam de paternæ hæreditatis perceptione præſumunt. Qui autem tam varia operatur in filiis, ſe ipſum vnum & eundem, & in ſe cætera omnia exhibet amicis: ſecūdum quod eis in Euangelio ab eo promittitur, vbi dicitur, *Et manifeſtabo ei me ipſum.*

*Ioa. 14.*

Felix manifeſtatio, vbi Trinitas in vnitate, & vnitas in Trinitate cognoſcitur; vbi trinus effectus Trinitatis in vna operatione percipitur: & vna operatio Trinitatis trini effectus teſtimonio comprobatur. Hoc teſtimonio homo ſubleuatur ad ſumma, rapitur ad diuina, imò cœlum ipſe, vel quod maius eſt, Deus & cœli Dominus efficitur, ſecundum illud, *Ego dixi, Dij eſtis.*

*Pſal. 81.*

Quid hoc teſtimonio beatius, quod fit, vt iam in imis nil libeat: ſed nec in cœlis, pręter cœli Dominum nihil ſufficiat, ſecundū illud prophetæ, *Quid mihi eſt in cœlo; & à te quid volui ſuper terram? Tibi dixit cor meum, exquiſiuit te facies mea; faciem tuam, Domine, requiram.*

*Pſal. 72. & 26.*

Et illud. *Vnam petij à Domino, hanc requiram.* Ecce vnum petendo, vnum quærendo & ſitiendo, vnus ſpiritus cum Deo factus propheta illud feliciter meruit experiri, quod Dominus in Euangelio Patrem pro ſuis orauit dicens, *Vt ſicut vnum ſumus, ita & ipſi in nobis vnum ſint.*

*Ioa. 17.*

Hoc teſtimonio raptim & alternatim in ſuo cœlo reficiuntur amici, quo in ſuo cœlo pleniſſime cariſſimi ſatiātur. De qua ſatietate Propheta Ieruſalem cœleſtem alloquens, ait. *Qui poſuit fines tuos pacem, & adipe frumenti ſatiat te.*

*Pſal. 147.*

Fines ſiquidem pacem habet, quæ pacem obtinet ſine fine. Nam finis ibi finem non habet, vbi finis æternitas eſt. Pax igitur ſupernæ Ieruſalem, quia ſine fine eſt, viciſſitudine caret, continuatione gaudet. E contrario in præſente vita, in qua tenetur

animus ad prouidendum ſuo corpori, exercitiis exitq; cùm de cura tot neceſſitatum, velut de quadam ſolicitudinum via ad ſe redit, vix apud ſe homo quid ei apponat, inuenit. Vnde & pulſare importune ad oſtium amici compellitur, & vix tandem tres panes accipere vel commodatos meretur. Vbi diligenter aduertendum eſt, quòd commodatio viciſſitudinem inducit: quod enim commodatur, ad tẽpus vtendũ conceditur, non ad permanẽdũ datur. Continuatio igitur in patria, viciſſitudo in via. Nec ea ſola, ſed eã comitatur indigẽtia, quam probat petitio tam inſtans, importuna. Ad cumulum autem mali additur etiam panũ partitio, quæ trina ipſorum diſtinctionem, & ſciſſionem probat, & imperfectionem. Superna verò Ieruſalem neutrum habere probatur, quæ adipe frumenti ſatiatur. Ibi quippe adeps frumenti corticis prohibet tranſmutationem, puritatis innuit perfectionem. Satietas indigentiam omnem excludit: ita quòd nec ſatietas parit faſtidium, nec vlla indigentia ibi habet locum: ſed indigentiam extundit plenitudo: & faſtidium totius ſaporis pellitur delectamẽto. Sed nec ſciſſura ibi aliqua inuenitur, vbi poſt ſeptimum præſentis vitæ ſeptenariũ ad illam monadem peruenitur, quæ ſummè & incommutabiliter vna, nec tranſmutationem nec viciſſitudinis recipit obumbrationẽ. Quãtò autem ad illud ſummè vnum proximiùs acceditur, tantò omnis viciſſitudo, omnis indigẽtia, omnis tranſmutatio alterationis & diuiſionis longiùs remouetur. Hic ſeruus pulſare, filius petere, & amicus panem ſuũ quærere cõpellitur. Bene autem ſeruo pulſare congruit, cui inſtanter operi manuum incumbere conditio ſeruitutis indicit, ſecundum illud Salomonis. *Cibaria & virga & onus aſino: panis &*

*Eccli. 33.* *diſciplina & opus ſeruo.* Filio petere conuenit, orando Patrem, qui indignum iudicat tollere panem filiorum, & mittere canibus. Sed nec petenti filio panem lapidem dare, nec pro piſce ſerpentem, nec pro ouo porrigere ſcorpionem conſueuit. Scit enim pater cœleſtis, neceſſarium eſſe filio ouum humilitatis, de quo oritur pullus obedientiæ & ſubiectionis: ne à ſcorpio ſuperbiæ vel vanis promiſſionibus, vel facie blanda, vel permiſſo ambitioſo apparatu

*Humilitas, Caſtitas, & Charitas neceſſariæ.* deceptus, vel minis & terroribus, velut armatis poſterioribus fractus ſuperetur. Scit etiam neceſſarium eſſe ei piſcem caſtitatis, cui frigora & vndæ tentationis non noceant: ne ſerpens ille lubricus, cuius fortitudo in lumbis, & virtus eſt in vmbilico ventris, venenũ carnalis voluptatis infundat. Sed & pane charitatis ſcit eum carere non poſſe, ne vel deficiat vel per auaritiam induratꝰ, arido & duro corde permaneat: quia oblitꝰ eſt cõcedere panẽ ſuũ. Hunc panem amicus quærit & inuenit. Nam licet pulſare & petere aliquando & ipſe cogatur, quærere tamen & inuenire amici eſt proprium, qui de amore accepta fiducia, occultandum nihil quod quærat ab amico confidit.

*Ioa. 15.* Hoc enim ipſe Dominus in amoris argumentum induxit, vbi ait. *Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis.* Sed nec ea quę audiuit à Patre,

*Ibi. 14.* ſufficit ei nota facere amico: ſed & ſui ipſius viſionem promittit dicens. *Diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.* Specialis igitur teſtimonium dilectionis, viſio dilectoris. Et hanc viſionem panem dixerim amicorum, quibus nihil iam ſapit, præter dilectum: quibus viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Sed quia hæc viſio tripliciter variatur, etiam hunc panem, tripliciter diximus diſtinguendum. Primus percipitur & guſtatur mentis dilatatione; ſecundus mentis ſubleuatione, tertius alienatione. Dilatatio ſolito latiùs, quia ſupra propriam ſcientiam ſe extendit, ſed humanæ induſtriæ menſuram non excedit: ſubleuatio tranſcendit, quia ſenſibus timor penitus non recedit: alienatione verò præſentium memoria menti excidit, & ſpiritus humanus quantum in præſenti vita fas eſt, totus in dilectum tranſit. Sed quia etiam circa inuiſibiles & increatas eſſentias ſolet humanus animus contemplando dilatari, ſubleuari, ſiue etiam alienari, illam ſolam contemplationem panem dicimus amicorum, qua in amore & cognitione ſummæ & creatricis eſſentiæ dilatatur & ſubleuatur animus ſupra menſuram propriæ conſcientiæ, propriæque induſtriæ; vel etiam ſupra totius humanæ naturæ induſtriæque modum alienatur. Quod quia ſolis amicis conceditur, rectè ad hoc conuiuium amicus

*Viſio Dei eſt panis amicorum.*

*Cant. 2.* inuitatur, cum dicitur. *Surge propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni.* Illa inquam anima, quam candor caſtitatis formoſam, quam gemitus humilitatis columbam, quam fecit vehementia charitatis amicam, vt à contemplatione totius viſibilis & inuiſibilis creaturę ad increatæ & inuiſibilis eſſentiæ viſionem aſſurgat & properet, excitatur. Et quæ iam in illis tribus virtutibus perfecta eſt, in ſolo virtutum Domino glorietur, nõ ſolum edocta per prophetam, ſed & cum ipſo propheta audiens & intelligens, quoniam Dominus virtutum ipſe eſt rex gloriæ. In eo inquam ſolo gloriandum, à quo omne datum optimũ, à quo omnia bona data, dona naturæ; à quo data meliora, chariſmata gratiæ; quæ enumerans apoſtolus ait, *Alij datur ſermo ſapientiæ*

*1. Cor. 12.* *alij ſermo ſcientiæ,* &c. à quo denique data optima, virtutes ſcilicet venturi ſeculi, quas etiam in præſenti ſæculo guſtari ait Apoſtolus, eo, quod in præſenti ſęculo exercentur in actu, guſtantur in affectu, in futuro ſęculo in ſolo erunt affectu & interminabili poſſidebuntur effectu. Eas interim actu feruentiſſimo exercere ſtudeamus, & affectu deguſtare ardentiſſime deſideremus: vt licet hic ſaturari non poſſimus, eſurire ſaltem & ſitire non deſiſtamus. Eſuriendo forte & ſitiendo faciliùs quã ſcrutando vel diſputando illius præſentiam merebimur, qui ſatiare in bonis amici deſiderium conſueuit: & cuius præſentia letitia ad implere, & gloria cũ apparuerit, amicũ nouit ſignare. Amicum ſiquidem cui apparet ſimilem ſibi reddit, & amatorem, imò imitatorem facit virtutum, dominus ipſe virtutum, vt ſint ſaltem ſimiles, qui pares eſſe non poſſunt: & ſponſa quæ ſponſo nequit æquiparari, intuendo & imitando ſtudeat ei ſaltem aſſimulari, & fiat adoleſcentulis forma virtutum, quæ iã per amorem deſponſari meruit Domino virtutum. Talis anima non ſuas, ſed dilecti prædicat virtutes; nec iam de ſe vel in ſe, ſed de

*Cant. 5.* dilecto & in dilecto gloriatur dicens. *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.*

Ac ſi dicat: Quidquid candoris habeo, ab eo eſt, qui ſolus eſt verè candidus, imò qui verus eſt candor; candor inquam lucis æternæ, qui quos illuminat, non ſolum candidos reddit actu, ſed & lucidos intellectu. Sed quæ comparatio inter candidum & candorem? Non alia quàm quæ inter illuminationem & lucẽ, riuulum & fontem. Vnde & rectè dicitur, quod veſtimentorum eius candorem fullo ſuper terram imitari non poſſit. Sed etſi rubicunda videor, non mihi imputetur, ſed ei, cuius ſanguis ornauit genas meas: qui non ſolum rubet per charitatem, ſed & rubor, imò ignis eſt. Ignis vrgens, non conſumens: qui quos leni attactu habuerit, ardere ſe ipſos facit extrà per opera pietatis, intus affectu compaſſionis, vel quod ſuauius eſt, flamma deuotionis. Vnde etſi candida vobis videor caſtitate, ſi rubiconda charitate; totum me habere ſentio & profiteor à dilecto, imò ab electo; quem diligendum elegi ex millibus, imò præ millibus: præ omnibus ſcilicet, quæ numero complectuntur. Ipſe enim ſupra numerum eſt, omnia creans in numero, pondere, & menſura: ſapientiæ autem ſuæ non eſt numerus, & magnitudinis eius non eſt finis. Hunc elegi, hunc dilexi: & *Venerunt mihi omnia bona pariter cum eo*, imò ab eo. Ab eo mihi lilium caſtitatis, ab eo roſa charitatis, ab eo mihi viola humilitatis. Tales flores mihi hortus ipſe produxit, ipſe mihi hortulanus decerpſit, legendos & eligendos oſtendit. Primò autem violam docuit eligendam, primam eligens eam & ipſe: vt ſicut in ruina hominis prima fuerat ſuperbia, ita in reparatione humilitas eſſet prima. Ad ſalutem igitur hominum humilitatem eligens, meritò à paucitate electorum humilis Ieſus ſuper numeroſitatem reproborũ eſt electus. Electus ad imitandum, elect⁹ ad innitẽdũ, elect⁹ ad diligendũ. Ad diligendũ factus eſt nobis ſapientia, ad imitandum factus eſt iuſtitia, ſanctificatio & redemptio ad innitendum. Sapientia in prædicatione, iuſtitia in conuerſatione, ſanctificatio & redemptio in paſſione. Ad imitandum factus eſt via, veritas ad innitendum: quia iuxta Salomonem, non eſt innitendum mendacio; ad diligendum vita; quoniam *qui eum non diligit, manet in morte.* Imitandum ſe omnibus præbuit per humilitatem, fulcimentum ſe quibuſdam præbuit ad caſtitatem, dicens. *Sunt eunuchi, qui ſe caſtrauerunt propter regnum cælorum: qui poteſt capere, capiat.* Ac ſi dicat; qui non poteſt, confidat de me, & poterit per me, quod non poteſt per ſe. *Nemo enim poteſt eſſe continens, niſi Deus det.* Diligendum ſe præ omnibus docuit dicens. *Qui diligit patrem ſuum aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus.* Et illud *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex totis viribus tuis.* In primo eſt dolor, in ſecundo labor, in tertio quies & finis laboris. Dolor confundit, labor affligit, amor innouat & immutat, & omnes præteritos labores in obliuionem adducit. Dolor ſiquidem confundit; quia cùm primò anima ad imitandum Chriſti humilitatem per paupertatem, per patientiam, per obedientiam ſe accingit, vel naturæ infirmitate, vel naturæ vitio, vel prauæ conſuetudinis vſu præpedita, ſæpius etiam abdicata etiam inuita relabitur.

*Marc. 9.*

*Quomodo Chriſtus ſit ignis.*

*Sap. 7.*

*Prou. 10*
*Ioa. 3.*

*Mat. 19.*

*Sap. 8.*
*Mat. 10. & 22.*

Vnde & ad ſeipſam conturbata dolens & confuſa cum Apoſtolo cogitur exclamare. *Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Veruntamen dolor talis mortem non operatur, ſed potiùs ſpem ſalutis inducit, ſpem quæ non confundit: quia non mentitur veritas, quæ dicit. *Triſtitia veſtra vertetur in gaudium.* Labor etiam affligit, quia cum diffiſa de ſe ſoli dilecto inniti cœperit anima, iam propriæ infirmitatis oblita, ſupra humanam virtutem carnem affligere incipit, ſciens quod carnis mortificatio viuificationem ſpiritus operatur, ſecundum illud dictum Apoſtoli, *Mortificatos quidem carne, viuificatos autem ſpiritu.* Denique quod amor innouet, & laborum ſit finis quies, & remuneratio, amic⁹ nouit, qui hanc tranquillitatis lætitiam experiri feliciter conſueuit. In hoc igitur portu amicus conſtitutus noua ſemper amici teſtimonia quærit, eis cum propheta delectatus plus quàm *omnibus diuitiis.* Vnde etia non cõfunditur, cum in conſpectu ſpiritualium regum de his teſtimonijs fieri contingit ſermonem. Amicus inquam, de teſtimonijs Dei ſine confuſione loqui poteſt, quem propria experientia ea quæ loquitur edocet, nec vita nec conſcientia loquentem remordet. Hinc teſtimonia Dei credibilia facta ſunt nimis; adeo vt alterius teſtimonio iam de ſe non credat, nec ſuo quidem, dicens cum Apoſtolo, *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Qui autem iudicat me, Dominus eſt.* Sed nec ipſius Domini teſtimonijs omnibus ſe credit; ſciẽs Dominum aliquos aliquando commendare propter alios, non propter ſeipſos. Vnde & quibuſdam, quibus datus eſt ſermo ſapientiæ ad vtilitatem, dictoris in finem, *Nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus*, reſponſurum ſe dicit, *Amen dico vobis, neſcio vos.* Siue igitur detur amico ſermo ſapientiæ, ſiue ſermo ſcientiæ, ſiue prophetia, ſiue genera linguarum: ſi reuelentur myſteria omnia, ſi detur etiam fides, quæ montes transferat: quomodocumque amicus amico arridere videatur, non ſe talibus omnibus teſtimoniis credit, niſi teſtimonium ſentiat charitatis. Hoc ſolum teſtimoniũ vox ſponſi eſt, propter quam gaudio gaudet amicus, qui etſi ad vocem magiſtri, ad vocem domini, ad vocem fratris, ad vocem patris gaudeat: gaudio tamen gaudet ſpecialiter ad vocẽ ſponſi. Vt pater enim monet, vt domin⁹ comminatur & terret, vt magiſter docet, vt frater congaudet, ſicut ſponſus cohæret. Vt frater complexatur, vt ſponſus counitur: in vtroque ſuauitas in vtroque dilectio: ſed inter fratrem & ſororem germanior, inter ſpõſum & ſponſam ardentior. Ibi copula naturę, hic gratiæ. Et naturæ quidem conformior, ſed ſuauior & potentior eſt gratiæ: ita vt relictis homo patre & matre adhæreat ſponſæ ſuæ. Inter fratrem & ſororem complexus eſt vnanimitatis, vnum velle & vnum nolle faciens inter duos: inter ſponſum & ſponſã cohærentia mutuæ permixtionis, per quã ſponſa liquefacta tota tranſit in ſponſum, & in eandem imaginem transformatur, vt ſicut in carnali copula iam non ſunt duo, ſed vna caro, ita in ſpirituali iam non duo, ſed vnus ſpiritus ſint. Quam vnitatem non vnus tantũ ſa-

*Rom. 7.*

*Ioa. 16.*

*1. Petri. 3.*

*Pſal. 118.*

*1. Cor. 4.*

*Mat. 7.*

*Vox ſponſi quidnam ſit.*

ſenſus geminæ voluntatis, ſed vna perfruitio & vnus effectus geminæ dilectionis. Læua enim læua fratris ſub capite ſit ſororis, & eandem eius dextera complexetur, non tamen ad ſingularem ſponſi gratiam niſi ſponſa aſſurgit: nec gaudio gaudet ad vocem ſponſi, niſi vel ſponſa, vel amicus ſponſi; ſed nec amicus ſemper. Non enim gaudium gaudij eſt ei, cùm vox ſponſi ad eum dirigitur propter ſponſam: ſed tunc ſolùm gaudio gaudet, cùm ad eum dirigitur, ſicut ad propriam ſponſam. Amicus enim eſt, cùm ſponſæ procurat profectus; ſponſa, cùm ſoli ſponſo vacans, omnes ſuos colligit & in ſponſum tendit affectus; illud vnum deſiderans, illud vnum in ſponſo requirens, vt oſtendat ei ſeipſum. Hæc de teſtimonijs diuinis dicenda credidi, antequam ad fundamentorũ tractatum accederem: vt ex talibus teſtimonijs facile quiſque cognoſcat, quem vel ſtatũ habeat, vel gradum teneat in ciuitate Domini virtutum. Quòd ſi inter miniſtros ſe inuenit, ſtudeat inter filios computari: nam etiam *De lapidibus potens eſt Dominus Abrahæ filios ſuſcitare.* (Luc. 3.) Si autem ad filiorum ſe gradum perueniſſe, per Spiritum clamantem, *Abba pater,* (Rom. 8.) cognoſcit, etiam ad amicorum aſcendere prærogatiuam contendat, vt ſic ſupra firmã petram fundatus, ſoliditatem fundamentorum ciuitatis potiùs in ſeipſo, quàm in noſtris apicibus legat. Non enim amicos qui magiſtram habent vnctionem docere intendimus: qui vtinam vel miniſtris tale aliquid miniſtrare poſſimus, vt vel miniſtrorum nomine in ciuitate Domini digni ſimus. Ad ipſam igitur ciuitatem iam propius accedentes, non tam fundamenta locare, quàm ab ipſo domino virtutum locata perſcrutari diligentius ſtudeamus. Ipſe autem ſemper Alpha & O, ſit noſtri ſermonis, qui vniuerſorũ initiũ eſt & finis, & ſine initio & fine permanet in ſæcula ſæculorum.

*Tractatus 4. De Fundamento Ciuitatis Dei.*

(Pſal. 86.) F*undamenta eius in montibus ſanctis.* Multi Reges & prophetæ voluerunt videre quæ nos videmus, & non viderunt: & audire quę nos audimus & non audierunt. Quidam autem concupierunt videre, ſicut dicit Dominus de Abraham: viderunt & gauiſi ſunt. (Ioa. 8.) (Pſal. 47.) Ex his Dauid fuiſſe credendus eſt: qui de ſeipſo proteſtatur in pſalmo dicens. *Sicut audiuimus, ſic vidimus in ciuitate Dei noſtri: Deus fundauit eam in æternum.* Vnde volens ea quæ viderat in eadẽ ciuitate præſentibus & futuris fideliter cõmunicare, eam ab ipſo fundamento incipit deſcribere dicens. *Fundamenta eius in montibus ſanctis.* Eius dicit, quam videbat in ſpiritu interius, ad differentiam illius que palam videtur exterius. Duæ enim ſunt ciuitates, vna Dei, altera diaboli: vna ſpiritualis, altera carnalis. Vtriuſque fundamenta in montibus. Carnalis ciuitatis fundamenta in montibus Gelboe, vbi nec ros nec pluuia; in montibus aquilonis: ſpiritualis in Sanctis, in calidis mõtibus; vbi ros Hermon, vbi mandauit Dominus benedictionem & vitam. In ſita eſt ciuitas: quæ vergit ad auſtrum, quo flante fluunt aromata illius. De his legitur in Iſaia Propheta. (Iſa. 2.) *Erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes.* Quærendum eſt ſolicitius, quis ſit hic mons, & in quorum montium vertice præparatus. Mons iſte Christus eſt, mons Dei, mons pinguis. (*Christus mons & ſuper alijs præparatus.*) Patriarchæ & Prophetæ montes ſunt præparatorij huius montis. Sed & colles ſuper eoſdẽ montes monti huic ſunt collaterales, ſup quos mõs iſte iam incomparabiliter cernitur eleuatus. Hos meritò dixerim Mariam & Ioſeph, quos quantò ei coniunctiores, tantò fuiſſe conſtat eminentiores. Libet intueri quandam quaſi ciuitatem nouam recentemque fundatam in vna domo, Mariam & Ioſeph, & infantem poſitũ in præſepio. Numquid non hi videntur iam tibi dicere, *Montes excelſi ceruis* præparantur: (Pſal. 103.) filij Dei ſumus, ſed nondum apparet, quid erimus? Apparent fundamenta; nondũ turres & mœnia. Sed quia potiſſima pars cuiuſque rei principium eſſe ſolet, ſcrutanda ſunt diligentius fundamenta: quia ex eis fortè melius cognoſcetur, quanta ſurgere debeat ædificiorum ſtructura. Sanè in paruulo Ieſu fundamenta video humilitatis, in Maria caſtitatis, in Ioſeph nutritio & procuratore eorum perfectionem inuenio charitatis. Hæc ſunt Domini virtutum ciuitatis pretioſiſſima fundamenta, & firmiſſima; (*Fundamenta Ciuitatis Dei.*) ſuper quæ omnis ædificatio cõſtructa creſcit in templũ ſanctum in Domino. Licet autem prælati ter dicantur fundamenta, vnum tamen eſt fundamentũ Chriſt', de cuius plenitudine omnes accipiũt, & quæ diuiſi alij habent per gratiam, ipſe totaliter obtinet per naturã. Ipſe n. qui homo nat' i terris fũdamẽtũ fact' eſt & forma humilitatis, ipſe in cœlis in ſua diuinitate conſiſtens Angelis lumen eſt & pabulum veritatis. Ipſe qui non ſolum in ſe ſed & in matre formã prętendit caſtitatis, ipſe in ſua natura æternitas eſt incõmutabilis. Ipſe cuius benignitas & humanitas nobis eſt in natiuitate exhibita: & primò ei à Ioſeph deuotiſſimè redhibita, ipſe eſt æterna ac vera charitas cara & vera æternitas, æterna & cara veritas, O Domine quanta fuit illa charitas, vt per humilitatẽ fũdamentũ fieres in ciuitate hominum, qui per charitatem confirmaſti ordines Angelorum. Quanta eſt virtus iſtius fundamenti, quæ de veritate humilitatis per vehiculum charitatis transfert hominem ad requiẽ æternitatis. Ecce quãtũ per fundamẽti meritum excreſcit omnis ædificatio conſtructa ſuper ipſum. Sic ſic de ſpiritu timoris peruenitur ad ſpiritum ſapientiæ: ſic lapis abciſſus ſine manibus, id eſt non humana opera vel induſtria, ſed ſola diuina gratia timor domini homini inſpiratus ſtatuã ſuperbiæ & vanitatis comminuit & euertit, & in montẽ perfectionis excreſcit. Quantò enim creſcit humilitas, tanto amplius deficit vanitas, & euertitur ſtatua Babilonis, ſtatua Babilonicæ ciuitatis. Habet namque & ipſa ſua fundamenta noſtræ ciuitatis fundamentis oppoſita. Nam ſicut initium ſapientiæ timor Domini, ſic initiũ omnis peccati ſuperbia; pœna vero ſuperbiæ luxuria & auaritia. Iuſte enim totũ amittit, quiſquis extra ſuum bonum volens in aliquo delectari, partem à toto quantum in ſe eſt, præcidit, cum quodlibet bonum minus in ſe, quàm in ſuo toto ſit. Per ſuperbiã igitur homo bonum ſuum quod tactus eſt deſerens, per luxu-

riam ſeipſum rebellem & contrarium experitur, per auaritiam cætera vel fugientia cum labore inſequitur, vel inſecuta cum timore & anxietate tuetur. Per ſuperbiam Deo, per luxuriam ſibi, per auaritiam proximo aduerſatur. Hæc ſunt fundamenta ciuitatis terrenæ, quæ in ipſo paradiſo, in protoplaſtis & ſerpente velut in quibuſdam terreois montibus iacta reperiuntur. In ſerpente notatur ſuperbia, vbi ad amorem propriæ excellentiæ prouocat dicens, *Eritis ſicut Dij, ſcientes bonum & malum.* In muliere voluptas carnalis concupiſcentiæ deprehenditur, vbi legitur. *Vidensque quòd pulchrum eſſet lignum viſu, & ad veſcendum ſuaue, tulit de fructu eius, & comedit.* Auaritia ſpecialiter in Adam demonſtratur, vbi ad operandum terram, etiam in vultus ſui ſudore condemnatur. Ecce hæc in radice occultè latuerunt: ſed latè nimis & potenter in ramis poſtea pullularunt, Inde in Cain fratricidium ex ſuperbia: per quam gratiam & gloriam minori ſe natu à Deo exhibitam videndo inuidit. Inde in eodem vagatio ex carnis concupiſcentia, quia hominem, quem luxuria ſibi ſubiecerit, ſecundum Salomonem garrulum & vagum ac quietis impatientem facit, & ita vt nec in domo valeat conſiſtere pedibus ſuis: ſed nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos inſidietur. Tandem profugum auaritia reddit: quia auarus dum omnem hominem ſuſpectum habet, de nullo iā ſecurè confidit; omnes timendo & declinado quodammodo fugit. Ecce pater, quātum perniciosa hæc fundamenta in ciuitate terrena profecerint: tantum procul dubio, vt nec etiā potuerint aboleri. Non longè enim poſt diluuium Chus filius Cham genuit Nemrod, qui cœpit potens eſſe in terra: à quo exiuit prouerbiū, *Quaſi Nemrod robuſtus venator corā Domino.* Huius regni principium Babilon, vbi propter turrim ſuperbiæ confuſum eſt labium vniuerſæ terræ. Meritò autem peccatū ſuperbiæ punitum eſt in ſermone: quia præcipuè in verbis ſuperbia deprehenditur, ſecundum illud Iacobi. *Lingua modicum membrum magna exaltat.: & modicus ignis magna incedit ſiluam.* Sed neque hac tanta pœna homines corrigi potuerunt: quin imò ſuperbiæ addentes luxuriam, igne & ſulphure in Sodomis terribiliter perierunt. Tandem verò in fine tertiæ ætatis tertia etiam peſtis, ſcilicet auaritia, plagis illis famoſiſſimis apud Ægyptum, pecorū & iumentorum morte, frugum & arborum vaſtatione punita, ſed minimè ſanata eſt. Vidēs igitur Dominus tres iam elapſas eſſe ætates, primam deletam, ſecundam debilitatam, tertiā flagellatam, nullam adhuc correctam, ſed omnem cogitationem eorum in malum intentam eſſe omni tempore; non ſicut prius ait, *Pœnitet me feciſſe hominem, delebo hominem quem creaui, à facie terræ,* ſed reparabo, inquit, hominem quem creaui: requiram dragmā quam perdidi: ouem quæ periit ad gregem reportabo. Sed quia primus homo de terra terrenus, facilè ad terrena confluxit: oportuit ſecundū de cœlo cœleſtem fieri, qui quod vidit & audiuit atteſtando, homines faceret cœleſtes, & cœleſtia ſapientes. Volens igitur Deus myſterium propoſiti ſui, quod ſecundum Apoſt olū abſconditum fuerat à ſæculis & generationibus, ſanctis ſuis tempore ſibi placito reuelare, cùm ciuitatem cœleſtem in terris conſtructurus, quarta iam ſuccedente ætate; quæ neceſſaria erant huic operi incœpit præparare. Debuit autem ſapientia Dei, quod poſtea dictura erat per Salomonem, in ſua ædificatione ſeruare, *Præpara* ſcilicet *foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum, vt poſtea ædifices domum tuam.* Foris igitur, id eſt in Ægypto opus ſuum præparauit, & de Ægypto per mare rubrum miraculoſè tranſductum in deſertum, vbi multis tunſionibus lapides ipſos probans, & ex magna parte reprobans, quoſdam quos dignos reperit, ſuo operi coaptauit. Ipſi ſunt, quos Ioannes ex omni tribu filiorū Iſraël ſignatos vidit: ſed alij ſignati ſunt ad regni conſtitutionem, ſicut tribus Iuda: alij ad Sacerdotij informationem, vt tribus Leui, alij ad ciuitatis præparationem, ſicut cæteræ tribus. In his igitur Deus quaſi quoddam pulcherrimū carmen ex quibuſdam velut antithetis conſtituit, non ſermonis pulchritudinem quærens, contraria contrarijs opponendo, ſed quadam non verborum ſed rerum eloquentia contrariorum oppoſitione ſuæ ciuitatis pulchritudinem componens. Primùm ſiquidem Sacerdotalem & iudicialem inſtituit poteſtatem; vt per vtramque populus erudiretur & cogeretur ad humilitatis ſubiectionem. Per Sacerdotalem namque poteſtatem docebatur Deo eſſe ſubditos: per iudicialem ſiue regalem homo homini cogebatur fieri ſubiectus. Poteſtas Sacerdotalis de cathedra Regalis doctrinæ commonendo eum ad Dei reuerentiam incitabat. Iudicialis de tribunali, ſiue regia de throno terribiliter intonans tumorem & contumaciam populi tam prudenter quàm fortiter comprimebat, Sed ſicut populus ad ſpontaneam humilitatem per quædam iam integumēta induebatur & erudiebatur in deſerto, quia ad coactam ſatis fuerat priùs exercitatus in Ægypto, ſic in Sacerdotalis dignitatis officio caſtitatis virtus quibuſdam iam adumbrabatur figuris; & manifeſtis commendabatur præceptis. Tunc enim primò diuinum mandatum de caſtitate inſonuit dicens. [Pontifex ſuper cuius caput fuſum eſt vnctionis oleum, virginem ducet vxorem, viduam & repudiatam & ſordidam atque meretricem non accipiet, ſed puellam de populo ſuo.] Et generaliter de Sacerdotibus. *Sancti erunt Deo ſuo, & non polluent nomen eius: Incenſum enim Domini, & panes Dei ſui offerunt, & ideo ſancti erunt.* In eo quippe iam commendabatur virginitas, quod tantum virginem ſummus Sacerdos ducere iubebatur: & quæ virgo non eſſet, et velut ſordida negabatur. In eo autem iā caſtitas indicebatur, quod ſum⁹ Sacerdos etſi nō penit⁹ ab vxore, à corrupta tamē arcebatur, & quòd ab ipſa vxore abſtinere, etſi nō ſemper, certis tamen temporibus iubebatur: & cùm in veſtimentis Pontificalibus, in fulgore auri, in ſplendore gemmarū, in multimoda colorū varietate cæteræ ſint figuratæ virtutes, ſpecialiter tamen caſtitatis candor in byſſi eſt expreſſus nitore, qui & inter cætera videtur emicere. Iam vero in iudiciali ſiue regia poteſtate quid magis quàm charitas refulgebat, cuius officij erat, ius ſuum cuique reddere vel ſeruare, ſeditiones populi vel cum timere vel

Margin notes (left): Gen. 3. — Ibid. — Gen. 10. — Iac. 3. — Gen. 6.
Margin notes (right): Prou. 24. — Leuit. 21. — Ibid. — Caſtitas in veteri lege indicta.

ſedare, populum ab hoſtium impetu defenſare, ad bella primum procedere, & ſeipſum pro populo morti exponere. Sic Moyſes primus illius populi dux & iudex, mitiſſimus omnium *Manſuetudinis exemplar Moyſes.* legitur extitiſſe. Et verè mitis, quia cùm à populo ſæpius ferè fuerit lapidatus, tanta tamen populi charitate flagrabat, vt cùm ei a Domino diceretur, *Dimitte me, vt iraſcar populo huic, & faciam te in gentem magnam,* *Exo. 32.* reſponderit. *Si nõ dimiſeris eis, dele me de libro quem ſcripſiſti.* Alibi quoque, cùm populum ſibi aſſiſtẽtem, quaſi ſui oblitus, à mane vſque ad veſperam iudicaret, quod ex nimia charitate populi faciebat, ex eadem charitate conſulenti ſibi Iethro & dicenti, *Stulto labore conſumeris, tu & populus qui tecum* *Exo. 18.* *eſt: vltra vires tuas eſt negotium, ſolus illud non poteris ſuſtinere, Eſto tu populo in his quæ pertinet ad Deum: elige autem de omni plebe viros potentes & timentes Deum, in quibus ſit veritas & qui oderint auaritiam & conſtitue eos iudices populi,* humiliter acquieuit. Charitas enim quæ ante ſuadebat pro populo occupatione fatigari, eidem poſtea perſuaſit, vtilius eſſe populo, per plures citiùs & faciliùs expediri. Et bene Moyſes, qui ex aqua dicitur, charitatem, Aaron, qui mons fortitudinis dicitur, caſtitatem deſignat. *Ioã. 7.* Charitas enim per illum diffunditur, de quo ſcriptum eſt. *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ:* quod teſtatur Euãgeliſta dictum de Spiritu, quem accepturi erãt credentes. Mons autẽ eſt fortitudinis, qui virtute *Eſa. 40.* præeminet caſtitatis. Vnde ſcriptum eſt. *Super montem excelſum aſcende, tu qui euangelizas Sion.* Populus quoque qui fame & ſiti & omnimoda anguſtia aut vaſtitate eremi ad humilitatis ſubiectionem prouocabatur, meritò Iudæorum, ſiue Iudæus dicitur, quod confitẽs interpretatur. Sic ſic à Moyſe vſque ad Dauid & à Dauid vſque ad transmigrationem Babilonis, à tranſmigratione vſque ad Chriſtũ, nõ defuerunt in populo illo viri virtutum, qui virtutes prædictas vel ſignis præfigurauerunt, vel verbis præuuntiauerunt, vel ſuis docuerunt exemplis: quos ſi omnes enumerare vellemus, citius deficeret temp᷒, quàm copia. Extant libri Iudicum, Regum, Paralipomenon: Daniel, Iudith, Eſther, Machabæorum: quos ſiquis recenſere voluerit, talibus plenos reperiet. Sic illis tribus ætatibus cæteris quæ præceſſerant, velut quadam infantiã, pueritiã, ſeu adoleſcentiã, iam elapſis, & quaſi obliuioni traditis, humano genere iam multiplicato, & roborato, ac capace rationis effecto, videns Deus plenitudinem temporis propinquare, quãdo miſſurus erat filium ſuum in ſimilitudinẽ carnis peccati, tales montes, quales iam diximus, voluit præparare, ſuper quos in nouiſſimis diebus mons domus Domini pararetur: vt ſuper illum montem ciuitas de qua loquimur, fundaretur. Neceſſe enim erat, longè antè quælibet tãto operi neceſſaria præparare, vt cùm veniret ipſius conditor ciuitatis, omnia in promptu haberentur, & iactis fundamentis ſtructura tota ſine tarditate aliqua incrementum acciperet, & abſque vlla difficultate citiùs reciperet conſummationem: ſicque factum eſt. Nam cùm ipſius ciuitatis necdum fundamenta tranſcenderimus, imò nec ipſa adhuc plenè iecerimus: in ipſis tamen fundamentis tanta iam comparet perfectionis plenitudo, vt nihil ipſi ciuitati deeſſe poſſe videatur ad firmitatem, nihil ad decorem, nihil omnino ad commoditatem. Hæc enim præcipuè attendi & conſiderari ſolent in omni ciuitatis conſtructione, & in omni conſtructura, à volentibus inhabitare requiri, & à tranſeuntibus commendari: ſcilicet quàm commoda ſit, ad vtilitatem: quàm decora, ad iucunditatem: quàm munita, ad defenſionem. Quæ quidem ſi in ciuitate Domini virtutum ſpiritualiter attendantur, quid inueniri poteſt fortius charitate? De ipſa quippe dicitur in Cantico Canticorum. *Fortis eſt vt mors dilectio: dura ſicut infernus æmulatio. Et aquæ multæ non potuerunt* *Cant. 8.* *extinguere charitatem: nec flumina obruent illam.* Vnde & Paulus certum ſe aſſerebat, quòd neque mors, neque vità, neque in- *Charitate nil fortius.* ſtantia, neque, futura, neque Angeli, neque creatura alia, poſſet eum ſeparare à charitate Chriſti, Ecce quàm fortis, quàm ſtabilis, imò quàm æterna: quæ, ſiue prophetiæ euacuabuntur, ſiue ſcientia deſtruetur: ipſa non ſolùm non excidit, ſed conſummatur: Ipſa quippe huius ciuitatis initium eſt & finis: & quæ in natiuitate Chriſti ciuitatis Chriſti inuenitur fundamentum, ipſa in Pentecoſte eiuſdem ciuitatis efficitur complementum. Quid verò pulchrius caſtitate, quæ in carne præter carnem viuentes homines cœleſtes facit: & eos qui per luxuriam aliquando iumentis inſipientibus comparati computruerant in ſtercore ſuo, Angelis Dei in cœlis ſimiles facit, vbi iuxta Euangelium, neque nubant, neque nubuntur? *Caſtitatis commendatio.* Denique caſtitatis incorruptio ſicut in libro Sapientiæ legitur, facit hominem proximum Deo, & participem ſapientiæ, quæ candor eſt lucis æternæ, ſpeculum ſine macula, & emanatio claritatis omnipotentis Dei ſincera, in quam nihil inquinatum incurrit. Meritò proinde pulchra à Spiritu Sancto deſcribitur ſponſa, quæ caſta eſt corpore: pulchra autem replicatur, quæ caſta eſt & corde, vbi legitur. *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pul-* *Cant. 1.* *chra, oculi tui columbarum.* Et bene, vbi caſtitatis pulchritudo laudatur, oculi ſpecialiter cõmendantur: quia corruptio prima fit caſtitatis in aſpectu: Vnde & Dominus Euãgelicam caſtitatis perfectionem Apoſtolis tradens, dicebat. *Audiſtis, quia dictum* *Mat. 5.* *eſt antiquis: Non mœchaberis. Ego autem dico vobis: quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Oculi ſiquidem columbini non ad concupiſcendum, non ad nocendum aperiuntur: ſed Spiritu Sancto illuminati & reuelati, aſſimilantur columbis ſuper riuos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſſima. Talis etiam pulchritudo in Apoſtolis commendatur in Iſaia Propheta, vbi legitur. *Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi columba ad feneſtras ſuas?* *Iſa. 60.* Et apud Ieremiam. *Candidiores niue Nazaræi eius, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo.* *Thren. 4.*

O quantus eſt in oculis columbæ decor, quam Scriptura tanta laude proſequitur, immò quæ à Spiritu ſancto tam mirè remuneratur. Ecce enim in niue candor gratiæ cœleſtis, in lacte nitor induſtriæ gratiæ cooperantis, in ebore autem apparet rubor & perſeuerantia verecundiæ naturalis. Nix quæ de ſurſum venit, purum habet candorem. Lac carni non aſſimulatur, de qua quandam ſeculentiam trahens, plus ad terrenum liuorem, quam ad candorem cœleſtem accedit. In terra enim quædam quæ naturaliter albent, induſtria artificis plus renitent, vt argentum per aurificem, veſtis per fullonem. Vnde & veſtimēta Domini candida fuiſſe dicuntur ſicut nix, qualia fullo non poteſt candida facere ſuper terram. Ecce hic in niuis candore & fullonis operatione manifeſtè exprimitur candor gratiæ, & nitor induſtriæ; quę ſi viciſſim ſibi cooperentur, vt quantum gratia adiuuat induſtriam, tantum induſtria reſpondeat gratiæ, ad incredibilem citò pertingitur venuſtatis decorem. Quod ſi iſtis etiam naturæ bonum acceſſerit, nihil iam ad perfectionem deeſſe videtur; vt nec robur eburnei oſſis, nec rubor pudoris, nec perſeuerantia vel grauitas deſit antiquitatis. His de firmitate & decore ciuitatis Domini virtutum breuiter prælibatis, ad conſiderandam iam eiuſdem commoditatem accedamus; quam in ciuitate hominum homines hodie plus attendunt, libentius commoditatis vtilitati etiam ſine ceteris, quàm eis ſine commoditate contenti. Quid autem humilitate commodius, ad quam nos Dominus velut laborantes ad requiem, velut oneratos & preſſos ad leuamen, velut captiuos & ſubiugatos ad ſui iugi libertatem inuitat dicens, *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos: Tollite iugum meum ſuper vos; & diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris?* Humilitas enim velut quædam compendioſa commoditas ſemitæ, per quam deuitatur obliquitas publicæ ſtratæ, facile perducit ad requiem, citò peruenit ad quietem. Quid enim quietius, quàm ex intima cordis humilitate velle potiùs vinci, quàm vincere; ferre iniurias, quàm inferre; præferre diuitijs paupertatem, gloriæ ignominiam, quieti & delicijs carnis ſpineam dolorum & paſſionum coronam? Ecce quanta in humilitate commoditas, quanta ſuauitatis iucunditas; per quam facillimè praua mutantur in directa, & aſpera in vias planas. Hæc de ciuitatis peregrinantis fundamentis dicta ad præſens poſſunt ſufficere, vt ex his quilibet veſtrum manifeſtè conijcere valeat, ſi in ea ſit ciuis aſcriptus, ſi huius ciuitatis ſit municeps; quantum etiam in ipſa ciuitate profecerit, ſi prædicta fundamenta in ſe iam iacta experiatur, ſiue iam ſentiat altiùs excreuiſſe. Quo enim pacto ad ipſam ciuitatē ſpectare ſe reputat, qui necdum pro peccatis ſuis confunditur & humiliatur, necdum ad pœnitentiæ lamenta non ſolum recurrere non diſponit, ſed inſuper peccata peccatis accumulat, gloriatur cum malè fecerit, & exultat in rebus peſſimis? Quomodo inquam ciuitatis Domini ciuis eſſe uel credi vel dici poteſt: qui nec propoſitū quidem caſtitatis, nec vel primam radicem charitatis, quæ eſt timor Domini adhuc attigere meruit? O quàm verum, ſed & quam miſerabilem hodie illum ſermonem Domini experimur. *Multi vocati, pauci verò electi.* O quam metuendum eſt nobis, ne potius de multitudine ſimus palearum, quàm de paucitate granorum: ne potiùs ſimus de illis, de quibus legitur, *inter multos erant mecum*, quàm de quibus dicitur; *In populo grandi laudabo te.* Scrutemur igitur vias noſtras & ſtudia noſtra, & indagatione ſolicita perquiramus prædictarum ciuitatum ad quam pertinemus; ad ciuitatem Domini, an diaboli; ad ciuitatem ſpiritualium, an ad ciuitatem carnalium: ad ciuitatem, ad quam via lata & ſpatioſa peruenitur: an ad quàm angeſta via attingitur, per quam pauci ingrediuntur. Illa ſiquidem, ſicut legitur, eſt clamoris plena, vrbs frequens, ciuitas exultans, ſordibus nobilis, grandis interitu, ciuitas ſanguinum, cuius futura eſt grandis pira. De hac legitur. *Oculi tui videbunt Ieruſalem habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquā transferri poterit: nec auferentur claui eius in ſempiternum. Omnes funiculi eius non rumpentur: quia ſolummodo ibi magnificus Dominus Deus noſter, locus fluuiorum, riui latiſſimi & patentes: non tranſibit per eam nauis remigum neque trieris magna tranſgredietur eam. Dominus enim Iudex noſter, Dominus Legifer noſter, Dominus Rex noſter, ipſe ſaluabit nos. Laxati ſunt funiculi tui, ſed non præualebunt: Sic erunt mali tui, vt dilatare ſignum nō queas.* Quem non delectent tantæ promiſſiones? Quis tantorum gaudiorum particeps eſſe non concupiſcat? Quis in ciuitate tam opulenta, tam ſtabili, tam libera, tam magnifica, tam ſpatioſa, tam iuſtitiæ plena, tam ſalutifera, tam nominata, ciuis aſcribi toto deſiderio non feſtinet: nec ſolùm ciuis, ſed magis ciuitas ipſa quilibet noſtrum fieri toto cordis affectu requirat? Quod ſi fortè alicui arduum nimis & difficile videatur, ſi fundamenta quæ propoſuim' adipiſci ſe poſſe deſperet, & in vertice montium collocari: ſaltem ad montes præparatorios appropinquet, vt paulatim mons præparatorius ipſe efficiatur. Montes ſiquidem præparatorios eoſdem hodie in plebibus Chriſtianorum eſſe, quos in populo Iudæorum fuiſſe antiquitus, æſtimamus. Ille namque populus ab aſcenſu montis Sinai arcebatur, ad radices autem montis accedere, & terminos à Moyſe conſtitutos tangere permittebatur. Quid aliud in hoc præfiguratum credimus, niſi quod à Propheta poſtea prænuntiatū, & hodie in Chriſtianorum plebibus cernim' adimpleri? *Erit* inquit propheta, *præparatus mons Domus Domini in vertice montium.* In his verbis manifeſtè videtur eſſe diſtinctum, quod à Moyſe fuerat præſignatum, vt mons in vertice montium poſitus eſſe intelligatur, ad quem vulgus aſcendere non ſufficiat; ad montes autem, in quorum ſitus eſt vertice accedere ei liceat, & ipſi ſint termini, quos tranſgredi non præſumat. Montes hos inferiores ciuitatis in ſuperiori monte ædificandæ præparatorios non incongrue vt arbitror interpretamur fidem, ſignum fidei, & reuerentiam ſigni. Hæc in Abraham patre fidei præceſſiſſe Apoſtolus expreſſim aſſerit dicens. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam: & ſignum accepit Circumciſionis, vt ſit pater omnium cre-*

Mat. 9.
Mat. 11.
Mat. 20.
Pſal. 54. & 34.
Iſa. 33.
Iſa. 2.
Rom. 4.

dentium. Rectè credentium patrem Abraham dicit Apoſtolus, in quo ea ſpiritualiter præceſſerunt, quæ ſecuturis neceſſaria erant ad præparationem ſalutis. Ei ſiquidem in ſignũ ſuæ fidei tradita eſt circumciſio, & à tota progenie ſua etiam tanta reuerentia & veneratione ſuſcepta, vt quam Chriſtiani per baptiſmum, eam & Iudæi per Circumciſionem ſalutem expectarent. Sed neque reuerentia ſigni ſine eius ſuſceptione, nec ſigni ſuſceptio ſine fide Iudæis profuit ad ſalutem. Nec Chriſtianis baptiſmi veneratio abſque eius perceptione, nec ſacramenti perceptio ſine fide, ſuam vel aliorum hodie ſalutem operatur. Bene igitur hæc tria ſalutis præparatoria dicimus: quæ licet bene operandi tempora non habentibus ſufficiant ad ſalutem: habentibus tamen & bene operari nolentibus ſolam ſpem potiùs afferunt, quã conferant rem ſalutis. Vbi enim iſta præceſſerint, tanquam velut quædam præparatorij montes appareant, quibus ſuperædificari debeat ciuitas. Domum virtutum & fundamenta quæ poſuimus, in eis valeant collocari. Quædam etiam videntur habere conuenientiam cum his montibus prædicta fundamenta: vt caſtitati fides, ſuſceptio ſacramenti humilitati, Chriſti reuerentiæ deuotio ſacramentorum reſpondere nõ incongruè videantur. Penè igitur etiam iſti montes fundamenta dici poſſunt, ſicut illa; ſed hæc prima & inferiora, illa ſuperiora & altiora ſunt fundamenta: hæc incipientium, illa proficientium; hæc communia bonis & malis, illa ſpecialia ſolis bonis. Super hæc qui ædificant ligna, fœnum, ſtipulam, ignem timere poſſunt tantò ardentiorem, quantò à fundamento longiùs receſſerint: tantò autem tolerabiliorem, quantò ad fidei fundamẽtum per pœnitentiam propiùs accedendo redierint. Hæc pro illis dicta ſint, qui ciuitate modica Segor contenti, montis ardua non conſcendunt: & cum populo Iudæorum terminos à Moyſe conſtitutos, tranſire non contendunt. Ad eos igitur qui prædictis fundamentis aurum, argentum, lapides pretioſos, ſuperædificare nituntur, ſtylum vertentes, tranſgreſſis iam fundamentis muros & portas ipſius ciuitatis ſolicita indagatione perſcrutemur. Ad hoc enim finis verſiculi, quem appoſuimus, nos inuitat, vbi prædictis ſubinfertur, *Diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob.* Hęc autem ſub alio ſermone, quantum nobis Dominus dederit, differemus. Ipſe autem ſemper Alpha & O ſit noſtri ſermonis, qui vniuerſorum eſt initium & finis, & ſine initio & fine permanet in ſæcula ſæculorum, Amen.

*Abraham credentium pater.*

## *Tractatus 5. De portis ciuitatis Dei.*

Volens Propheta Dauid, quæ in ciuitate Domini virtutum viderat, præſentibus & futuris ſine tabeſcente inuidia cõmunicare, commendatis fundamentis ipſius ciuitatis, ad deſcribendas portas & exponendum nomen eius ſe transfert, vt ex his quæ prima frõte etiã extra portas apparent, quanta ſint, & quàm iucunda, quæ intus ſunt, manifeſtiùs cognoſcatur. Verùm primo loco dignum admiratione videtur, cùm Propheta ciuitatis gloriam deſcripturus, nec portas, nec nomen, nec populum, nec principes, nec ipſa eius fundamẽta tacuerit, cur de muris nec mentionem quidem feciſſe inueniatur. Sed facilis eſt ad iſta reſponſio, Propheta idcircò muros prætermiſiſſe, quantum fundamenta & portas tam ſtudioſè voluit commendare. Vbi enim tam pretioſum ſternitur fundamentum, pretioſiſſima ſperatur debere cõſurgere ſtructura murorum. Priùs igitur quàm ad ciuitatis portas accedamus, quid de muris ipſis alius Propheta dixerit, audiamus. *Vrbs,* inquit Prophetarũ eximius Iſaias, *fortitudinis noſtræ Sion Saluator, ponetur in ea murus & antemurale.* Quem alibi lapidem pretioſum in fundamento fundatum dicit, hic murum & ante murale eiuſdem ciuitatis proponit. Ipſe ſiquidem, qui eſt Alpha & O. principiũ & finis, ipſe ciuitatis ſuæ dedit vel fuit initium, & daturus eſt complementum. Ipſe qui voluit eſſe caput corporis & fundamentum ciuitatis, ipſe & in corpore diſtinxit & ordinauit membra, & in ciuitate varia munitionum & officiorum diſpoſuit genera. Sicut enim in vno corpore multa ſũt mẽbra, omnia autẽ membra non eundẽ actum habent: & ſicut in ipſis mẽbris quædam ſunt honeſtiora, quædam infirmiora, quibus & abundantiorem honorem tribuimus: ita in vna Domini ciuitate varia ſunt municipia, diuerſa & miniſteria: cùm tamen vnus ſit dominus, vna fides, vnum baptiſma: vnus ſpiritus, diuiſiones gratiarum & adminiſtrationũ & operationum multæ. Ipſe enim Spiritus diuidens ſingulis, prout vult, alios quidem dedit Apoſtolos, alios Prophetas, alios Euãgeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti, quod eſt ciuitas ipſa, de qua loquimur. Sicut autem vnus ſpiritus diuerſa in vno corpore membra viuificat, & viuificando compaginat: & ſicut vno cæmento multi lapides in vno ædificio conſolidantur: ita in ciuitate Chriſti vniuerſæ ipſius ciuitatis partes vno Chriſti ſpiritu reguntur & muniuntur. Ipſe enim qui in propria perſona voluit ſuæ ciuitatis fieri fundamentum, ipſe non ſolum in ſe, ſed etiam in quibuſdam mẽbris ſuis voluit murus eſſe, in quibuſdam antemurale: quædam velut turres firmiſſimas eminere: quædam velut portas ſpecioſiſſimas inimicos arcere, ciuibus & amicis patere. Vnde in Canticis de ſponſa dicitur. *Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea: ſi oſtium eſt, compingamus illud tabulis cedrinis:* quod ſuo in loco poſtea meliùs exponetur. Interim quod cœpimus proſequentes, primò quomodo in ſeipſo Chriſtus ciuitatis ſuæ murus ſit, & antemurale, deinde quomodo in ſuis membris, videamus. Si ergo diligenter aduertimus, murus non ſolùm eſt ad munimentum, ſed etiam ad proſpectum: ante murale ad incitamentum. Incitantur enim ciues ad reſiſtendum aduerſarijs tantò ardentiùs, quantò ſecuriùs habent vſque ad antemurale refugium. Sic Chriſtus ſuæ ciuitati eſt ad munimentum, non ſolum per præſentiam diuinitatis, vel per infuſionẽ gratiæ ſpiritualis, ſed etiam per meritũ paſſionis: ad proſpectum per doctrinam Euangelicæ prædicationis: ad incitamentum per exẽpla communis conuerſationis. Quem enim non graui ſoluat metu, ne dicã Chriſti paſſio, ſed in ipſa paſſione latronis abſolutio? Quis

*Iſa. 26.*

*Varia in Ciuitate Dei officia.*

*Cant. 8.*

ad tubã Euangelicæ prædicationis aures non arrigat, quis oculos non aperiat, ad proſpiciendum altius non aſcendat? Quem Chriſti paupertas, ieiunium vigiliæ, iniuriæ, exprobrationes, non moueant ad ſimilia patientiſſimè toleranda? Sic ſic ſuæ ciuitatis in ſeipſo Chriſtus murus eſt & antemurale. Quod & in membris ſuis idem ſit, manifeſtè indicare videntur tres illæ celeberrimæ feſtiuitates, quæ feſtum dominicæ natiuitatis ſequũtur. Beatus enim Stephanus incitat per exemplum, beat⁹ Ioannes inuitat ad ſpeculandũ, beatiſſimi Innocentes, per ſolũ muniunt meritum. Beatus Stephanus fundamẽto Chriſto ſuperędificaſſe videtur aurum, B. Ioannes argentum, S. Innocentes lapides pretioſos. O ciuitas glorioſa, de qua tam glorioſa ſunt dicta, in qua tam glorioſa ſunt facta, vt in ipſo muro aurum, argentum, lapides pretioſi, nulla quadam varietate diſtincta, & vno Spiritus ſancti glutino coniuncta enhærere ſibi inueniuntur. Nec recedit à fundamentis ſuperædificatio talis; cùm & in Stephano aurum rutilet charitatis, & in Ioanne argentum niteat caſtitatis, & in paruulis Innocentibus velut quidam lapis pretioſiſſimus ſoliditas ſplendeat humilitatis. Quid enim humilitate ſolidius, quæ inſtar lapidis pretioſi mi nullius aduerſitatis igne frangitur, nullius proſperitatis eleuatione immutatur, ſed vna & eadem in omnibus perſeuerans temperantiam in proſperis, fortitudinẽ retinet in aduerſis. Caſtitatis & argẽti conuenientiam quis manifeſtiùs exprimat, quàm propheta, qui ait, *Eloquia Domini eloquia caſta, argentum igne examinatum?* Eloquium ſiquidem Philoſophorum, eloquium Rethorum, eloquium illorum, qui per ſapientiam verbi crucem Chriſti velle euacuare videntur, minimè caſtum reputans, ſed adulteratum, ſicut ait Apoſtolus, *Non ſumus ſicut quidam adulterantes verbum Dei*, ſolũ quod Domini eſt, caſtum, & argento indicat comparandum: nec cuilibet argento, ſed igne examinato, quod tantò ſonorius, tantoque nitidius, quantò probatius eſſe conſtat. Quid autem carius charitate: quæ ſicut aurum metallis omnibus, ſic virtutibus omnibus noſcitur præminere? O quanta concordia, quanta vnio, quantus in hac ciuitate Domini prima facie conuentus apparet: vbi nulla à fundamentis in muris diſcrepantia, hiatus nullus, nihil quod dedeceat inuenitur: ſed vno Chriſti ſpiritu & diſtinctè vnita, & vniformiter diſtincta, & mirabiliter ornata omnia reperiuntur. Vno ſiquidem atque eodem Chriſti ſpiritu omnia operante in ædificationem corporis ſui poſiti ſunt Apoſtoli velut quædam ipſius ciuitatis ſpecioſiſſimæ portæ, deinde prophetæ velut quædam turris ſublimiſſimę, tertiò Euangeliſtæ, velut quidam turrium vigilantiſſimi ſpeculatores, tandem paſtores & Doctores velut quidam totius populi prudentes conſiliarij, & eruditores ſapientiſſimi. Paſtores qui in tribulationibus & anguſtijs conſolentur & reficiant; Doctores qui in dubiis & tentationum periculis ignorantiæ tenebras repellant. De his omnibus ſuis locis plenius diſſeretur. Interim libet cũ propheta exclamare & dicere. *Magnus Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei noſtri.* Magnus inquam, qui talem potuit ædificare; laudabilis qui eã taliter & ſciuit & voluit ordinare. Magn⁹ in ſe per omnẽ potentiam, laudabilis nimis in donis electis ſuis collatis per miſericordiam. Comparemus, ſi placet, hanc noſtram, imò Domini ciuitatem ciuitati terrenæ, mundiali, Babiloniæ, ſiue Romulæ. De illa ſiquidem qui eam in immenſum ſuis laudibus extollere voluerunt, ſuis in carminibus reliquiſſe legũtur, *Roma caput mundi tenet orbis frena rotundi.* Et illud. *Par tibi Roma nihil, cùm ſis ferè tota ruina.*

*Et quanti fueris integra, fracta doces.*

Quid quæſo, hæc quæ tanta prædicatur, cum eſſet integra, ſimile cum noſtra habuiſſe inuenitur? hic ſiquidem Romulus fundamẽtum poſuiſſe, in noſtra fundamentum poſitus eſſe Christus deſcribitur. Eam Romulus muro circumdedit: in noſtram murus & antemurale Chriſtus eſſe voluit. Eam ille fratris ſui ſanguine parricida fundauit: Chriſtus ſuo ſanguine ſuæ ciuitatis poſtes & ſuperliminaria ſignans contra omnem hoſtium ſtatum & virtutem muniuit. Ille legibus populum ſeditioſum coercens, iurgia populi quoquomodo compeſcuit: Chriſtus in cordibus eruditis leges ſuas Spiritu Sancto ſcribens, ſuos ſibi incorporando vniuit. Ille à populo ſuo Deus eſt inſtitutus: Chriſtus Deus de Deo natus ſuos omnes filios Dei fecit cohæredes quidem ſui, hæredes autem Dei. Nec timuit in ſua hæreditate habere cohæredem, ſed ſuos omnes in fratres recepit, vt eſſet primogenitus in multis fratribus. Romulus ſuam ciuitatem lateritiam Auguſtus marmoream reliquit: Chriſtus ſuam, ſicut dictum eſt, ex auro & argento & lapidibus pretioſis condidit & ornauit. Romulus ſuam ciuitatem à ſuo nomine denominauit, vt à Romulo Roma diceretur: Chriſtus non ſolùm ſuam ciuitatem, ſed etiam ſingulos ipſius ciues ſuo nomine illuſtrauit, vt Chriſtiani à Chriſto ſinguli dicerentur. Quod & per Prophetã longè antè prædictum fuerat, qui ait. *Seruos meos vocabo nomine alio: in quo qui benedictus eſt, benedicetur in Domino amen.* At illius ciuitatis illi terram eis tantum ſubiecit: Chriſtus ſeruis ſuis etiam dæmones quos Romani colebant vt Deos, ſubiecit: & tranſitoria omnia calcanda edocens, eis regnũ cœlorũ aperuit. O fratres & conciues mei, quid vltra nobis facere debuit, & non fecit? Quantum diligendus eſt Chriſtus à Chriſtianis. Si tantum dilectus eſt Romulus à Romanis, vt dicerent, vtinam aut nũquam natus, aut non quã mortuus eſſet: quantũ diligendus eſt Chriſtus à nobis, pro quibus natus & paſſus, vitam nobis æternam donauit? Si Brutus natos ſuos ad bella gerẽtes ad mortem pro Romana libertate vocauit. ne ſuperbus Tarquinius in ea imperaret, ita vt legatur de eo. *Vicit amor patriæ, laudúmque immenſa cupido,* Si alius etiam Romanus princeps cognomine Torquatus, filiũ, non quia contra patriam, ſed etiam pro patria, tamen quia contra imperium ſuũ ab hoſte prouocatus iuuenili ardore pugnauerat, licet vicerit, occidit; ne plus mali eſſet in exemplo contẽpti imperij, quàm boni in gloria hoſtis occiſi: quantò potius pro noſtræ ciuitatis Regibus, quibus plurimi ſunt filij, terrena quædam contenere & abdicare debem⁹? Si Regnum,

Feſta Stephani Ioa. & Innoc. quid innuant.

Quid ſint Apoſtoli & alij ſancti in Ciuitate Dei

Excellentia Ciuitatis Dei ſupra Romanam.

Quàm diligendus Chriſtus ſit à nobis.

*Fides ſeruanda exēplum in M. Regulo.*

crudeliſſimos hoſtes iurādo falleret, ad eos ab ipſa Roma reuerſus eſt & à Carthaginenſibus Romani imperij æmulis, quia cōtra eos in Romano Senatu egerat, ne pro ſuis captiuos captiuos illorum redderent, grauiſſimis ſupplicijs necari, quàm fidem violare maluit: qui cruciatus non ſunt pro fide Chriſti cōtemnendi, & pro noſtræ ciuitatis gloria ſuſtinendi? Aut quomodo ſe auderet extollere Chriſtianus de voluntaria paupertate quàm ſuſcepit, vt in huius vitæ peregrinatione expeditior ambulet viam quæ ducit ad patriā, cuius veræ diuitiæ Deus ipſe eſt, cùm legat, Lucium Valerium, qui in ſuo defunctus conſulatu, vſque adeo pauperem eſſe voluiſſe, vt nūmis à populo collatis eius ſepultura curaretur: cùm legat & Quintū Cincinnatū quatuor iugera poſſidentē, & ſuis manibus excolentem, ab aratro fuiſſe abductum, vt dictator fieret, vbi maior eſſet quā Conſul, victiſque hoſtibus ingentem gloriam conſecutū in eadem paupertate manſiſſe? Si in terrena & pro terrena ciuitate iſti talia, & multi alij multo amplius fecerūt, quanta pro æterna patria facere & ſuſtinere debent Chriſtiani? Sed ecce dū ad terrenam ciuitatē oculos paululum reflexim⁹, à muris & portis noſtræ ciuitatis longè digreſſi ſumus. Et quia circa muros diutius quàm ſperaremus immorati ſumus, & deſiderantibus intrare ciuitatem tantò optabiliùs portæ aperiuntur, quantò tardiùs ad eas peruenitur: ad ipſas iam propiùs accedamus portas, & vt nobis aperiantur, opportunè & importunè pulſemus: vt eis reſeratis, & eis quæ intra ciuitatem ſunt, ſtudioſè inſpectis, diutius in eis & delectabiliùs iucūdemur. Cùm igitur multæ ſint huius ciuitatis portæ, inter alias quatuor prīcipales eminere videntur: quas à cæteris diſtinguere volens Propheta Spiritu ſancto reuelante, ſic ait. *Attollite portas principes veſtras.* Acſi diceret. Plures

*Pſal. 23.*

quidem portas, ſicut audiuimus, ſic, vidimus in ciuitate Domini virtutū: ſed præ cæteris principales & præcipuæ attollantur: ne quid infimum, ne quid terrenum, ne quid carnale, eas fœdare aut corrumpere queat, quominus Rex gloriæ, quem non niſi glorioſa & ſublimia decent, per eas introeat. Has principales portas quatuor exiſtimo præcipua Dei ſacramēta,

*Porta 4. ciuit. Dei ſunt 4. ſacramenta.*

per quæ diuerſa hominum genera velut quidam ipſius ciuitatis ciues, ſecundū varia officia diuerſos habent exitus & ingreſſus. Quidam enim intrant ciuitatem ab oriente ad commorandum, quidam ab occidente exeunt ad trāſmigrandum. Et quia duplicem aciem producit mundus contra milites Chriſti, blandiens vt decipiat, terrens vt frangat: exire nō ceſſēt ſtrenuiſſimi & ad bella doctiſſimi noſtræ ciuitatis milites contra aduerſarios ſuos dimicaturi: alij ab auſtro, alij ab aquilone, vel ſecundū Apoſtolum, à dextris & à ſiniſtris. Ab auſtro, ſiue à dextris, vt carnis delicijs & mundi proſperitatibus, ſtigmata Ieſu circumferentes, reſiſtant. Ab aquilone ſiue à ſiniſtris, vt aſpera & moleſta ſcuto patientiæ & armis iuſtitiæ longiùs ſtudeant propulſare. Porta igitur ab oriente ſacramentū eſt Baptiſmatis, per quod in ciuitatem intratur, & ipſius ciuis, quiſquis rectè intrat, aſcribitur. Benè autem porta hæc dicitur orientalis, vel quia primò per hanc viſitauit mundum oriens ex alto, cùm baptizato in Iordane Domino, cui nomen eſt oriens, aperti ſunt cœli, & vox patris audita eſt, & in ſpecie columbæ Spiritus ſanctus ſuper eum apparuit, & tota Trinitas in ipſius baptiſmatis conſecrationem, & eiuſdem ſacramenti commendationem mundo innotuit: vel quia qui baptizantur in Chriſto velut modo geniti infantes mundo moriuntur, & Chriſto per baptiſmum conſepulti patri ſpirituum oriuntur, & in nouam tranſeunt creaturam. Porta igitur intrantium baptiſmi eſt ſacramentum. Portam autem occidentalem non immeritò dixerim ſacram ægrotantium vnctionē, quo ſacramento ſic muniuntur morituri, velut de ciuitate militante ad triumphantem iamiamque tranſmigraturi. Portam ab aquilone ſecurè diffinio ſacramentum Confirmationis, ſiue manuum impoſitionis, quod pugnaturis ad corroborationem datur, cum poſt Baptiſmū quis in virum perfectū proficiens, velut ouis aſcendens de lauacro, vt gemellis ſit fœtibus principali ſpiritu confirmatur. Non eſt enim nouiter inuentum Confirmationis ſacramentum, cùm longè antè Propheta diſtinxiſſe legatur inter ſpiritum innouantem, qui datur in baptiſmate, & ſpiritum confirmantem, qui datur in manus impoſitione, & ſpiritū ſanctificantem qui datur in ſeptemplici ſacri liquoris vnctione. De iſto ſic dicitur. *Spiritum ſanctum tuum ne auferas à me.* De ſpiritu confirmante. *Spiritu principali confirma me.* De innouante. *Spiritum rectum innoua in viſceribus meis.* Reſtat porta auſtralis, quam non immeritò dixerim ſacramentum altaris, : vbi non iam oleum demulcens ægrotantem, ſed panis confirmans & vinum lætificans triumphantē.

*Pſal. 50.*

Vnde legitur in Propheta. *Qui habitatis terram auſtri, cum panibus occurrite fugienti.* Fugere de ciuitate domini virtutū diſponit, quiſquis ad carnis ſuauia, ad mundi proſpera, non contra ea pugnaturus, ſed eis attractus & illectus accedit: quod illis ſpecialiter ſolet contingere, qui diuini panis inedia afflicti, quia panes ſanctificatos contingere non præſumūt, ad panes laicos ſe conuertunt. Neque enim panes ſanctificatos contingere permittuntur, niſi qui mundi fuerint, maximè à mulieribus, id eſt carnalibus delicijs. Qui igitur terram auſtri inhabitant, quorum hortum auſter frequenti perflat viſitatione, vt educat panem de terra eorum, meritò fugientibus cum panibus præcipiuntur occurrere: vt pane vitæ & intellectus refocillati, manere in ciuitate, & locū ſuum ſtudeant retinere. Meritò igitur portā auſtralem Euchariſtiam dicimus, quæ ſpecialiter carnis illecebris opponitur; & cuius virtutem, qui carnem ſuam crucifixerunt cū vitijs & concupiſcentijs ſæpius experiuntur. Ipſa ſiquidem eſt altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui tabernaculo carnis deſeruiūt.

*Iſa. 21.*

*Heb. 13.*

Vnde & extra caſtra Chriſtus pati voluit, vt quiſquis de caſtris Babilonicæ ciuitatis fugiēs ad caſtra noſtræ ciuitatis vellet redire, paſſionem eius portam haberet, & per eam in ciuitatem haberet regreſſum: ſiquis autem de noſtra ad illam vellet tranſire, eandem paſſionē inueniret obſtaculum. Hæ ſunt portæ ciuitatis Chriſti, de quibus dicit Propheta. *Diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob.* Vbi Iacob, non Iſrael ponit, & taber-

*Pſa 86.*

nacula Iacob non Iſraël, dicit. Videtur nobis innuere, ſe de illis tabernaculis loqui, quæ mutanda, & finem habitura eſſent: ſic nomen Iacob in Iſraël eſt mutatum, ita quod nec vo-
Gen. 32. cari Iacob vltra deberet, dicente Domino. *Nequaquã vocaberis Iacob, ſed Iſraël erit nomẽ tuum.* Sicut autem Iſraël longe dignius & meli' nomen, quàm Iacob, ſecundum ſuam interpretationem eſſe cognoſcitur, eoquod Iacob luctator, & Iſraël videns Deum dicatur; & longè melius ſit Deum videndo quieſcere, quàm Deũ quærendo luctari: ſic incomparabiliter meliora & digniora ſunt ſacramenta præſentis Eccleſiæ, quàm tabernaculum & cæremoniæ veteris Sinagogæ. In illis enim vmbra, in his veritas. In his ſtabilitas, in illis antiquatio & vetuſtas. Vnde Apoſtolus. *Holocautomata & pro peccato non tibi placuerunt, tunc dixi, ecce*
Hebr. 10. *venio. Dicẽs, quia hoſtias, holocauſta, & oblationes noluiſti; tunc dixi, Ecce venio, vt faciam voluntatem tuam Deus, aufert primum, vt ſequens ſtatuat.* Meritò igitur diligere dicitur Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob, cùm illa nec dilexiſſe dicatur. Vnde nec ei placuiſſe Apoſtolus prophetæ conſonans, & propheta approbans aſſerit. Sacramenta verò Eccleſiæ adeo diligere cognoſcitur, vt
Baptiſmus eſt porta orientalis. per ſacramentum baptiſmatis velut per portam orientalem introducat ad patrẽ. O quantum diligendæ, quantum attollendæ, quantum venerandæ ſunt à nobis hæ portæ, quas non ob aliud diligit & frequentat Rex gloriæ, niſi vt per eas intrantes omnes faciat glorioſos. Quiſquis enim de luce ad illum vigilauerit, aſſidentem eum foribus iſtis inueniet. Bene autem Sion nominatur, cuius portæ tantum à Domino diliguntur. Sion enim ſpeculatio dicitur, quia iam non figurárum vmbris, ſed per ſacramentorum veritatem velut per quaſdam portas, ad huc tamen clauſas, futuræ ſuæ beatitudinis gloriam ſpeculatur. Sed quia ex portarum ſpeculatione & ciuitátis nominatione magis ac magis cœpit nobis eius notitia relucere, non eſt ipſius nominationis diſcuſſio in tranſitu percurrenda, nec iam finiendi ſermonis anguſtijs coarctanda. Alterius igitur principio reſeruetur, quæ ad alicuius ſecreti ſpeculationem nos inuitare videtur. Ipſe autem ſemper Alpha & O. ſit ſermonis noſtri, qui vniuerſorum eſt principium & finis, & ſine principio & fine manet in ſæcula ſæculorum, Amen.

*Tractatus 6. De nomine ciuitátis Dei.*

Cùm Propheta mente exceſſiſſet Deo, volens ſobrius nobis fieri, & quæ in exceſſu ſuo viderat, fideliter aperire: deſcriptis fundamentis, & commendatis portis ciuitatis Domini virtutum, quo nomine cenſeri eam audierit, poſtmodum non dicit. Sciens enim quod ex re nomen imponi ſoleat, & ex nomine res agnoſci, cùm à multis alijs Prophetis qui de ea . . . gauiſi ſunt viſione, diuerſis ſit vocabulis nuncupata: ipſe illud magis ponere voluit, quod proprietati intellexit ciuitatis potiùs conuenire. Iſaias ſiquidem huius ciuitatis nomen exprimere volens, nec ſatis prout volebat, valens, dicebat. *Non vocaberis vltra derelicta: & terra tua non vocabitur amplius deſo-* Iſa. 62.
*lata. Sed vocaberis voluntas mea in ea.* Et ibidem. *Vocabitur, ait, tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit.* Alij quoque prophetæ alia atque alia de nuncupatione illius ciuitatis ſcripſiſſe inueniuntur. Dauid breui volens vti compendio, Sion eam nominat, vt ad ſpeculandam, & diligenter perſcrutandam ipſius gloriam & virtutem audientes inuitet. Vnde & in alio Pſalmo. *Circumdate Sion, & comple-*
*ctimini eam. narrate in turribus eius. Ponite corda veſtra in virtute eius.* Circumdate perſcrutando, complectimini deſiderando, narrate collaudando. Et ne videatur ſufficere, exteriora quoque, fundamenta ſcilicet, muros ac mœnia, turres ac portas intueri, *Ponite,* ait, *corda veſtra in virtute eius;* vt non tam gloria ciuitatis, quàm virtutis attendatur: quia fallax omnis gloria, quam virtus non parturiuit. Nos igitur virtutem ac proprietatem huius nominis attendentes, non quæ exterius videntur, ſed quę interiùs latẽt, acutiùs ſpeculemur. Videtur ſiquidem ciuitas Dñi hoc nomen inde traxiſſe, quod ſuus ei conditor in omnibus ſuis partibus, officijs, & officinis proponitur ſpeculandus. Quod Simeon in Spiritu cognoſcens, pro ſua ſpeculatione gratulabundus & laudans ait. *Viderunt oculi mei ſalutare* Luc. 2.
*tuum: quod paraſti ante faciem omnium populorum.* Bene dicitur Simeon in ſpiritu aduenisse in templum. Videtur enim per ſpiritum cognouiſſe, illum quem videbat, ſuum, imò Dñi eſſe ſalutare ad ſalutẽ præſtãdã paratũ ante faciẽ omnium populorum, vt in ipſius viſione conſiſteret ius ſalutis humanæ. Sicut enim quondam intuitu ænei ſerpentis à ſerpentium morſibus Iudæi ſaluabantur; ſic & hoc ſalutare ante omnium Chriſtianorum faciem Simeon vidit eſſe paratum, vt in ipſius viſione ſalus eorum conſiſteret. Hoc etiam Pſal.
cognoſcens Pſalmiſta aiebat. *Oſtende faciem tuam, & ſalui erimus.* Iacob autem viſo Domino facie ad faciem ſaluam factam animam ſuam profitetur. Rem igitur ſui nominis Sion ſpeculando tenens, & nominis Ieſu effectu participans ſpeculando; ſaluari, & ſalua facta ſpeculari ſuũ Saluatore non ceſſat: nõ ſicut Roma nudum nomen trahens à Romulo, ſed ſuo Saluatori, quantum ab eo conceditur, ſpeculando inhærens. Sed quia in præſenti vita non eſt plena viſio, nec ſalus in præſẽti poteſt eſſe perfecta; neque enim perfectam ſalutem dixerim, quæ manente crepuſculo . . . vi valeat vel corrumpi: in ea autem ciuitate, quæ ſurſum eſt & libera eſt, ſicut eſt viſio manifeſta, ita pax eſt, & ſalus perfecta. Vnde meritò Ieruſalem dicitur, id eſt viſio pacis. noſtra autem ciuitas quæ adhuc militat & peregrinatur in terris, potius Sion quàm Ieruſalem debuit nominari, quia interim per ſpeculum in ænigmate videt eum, quem poſt finem peregrinationis ſuæ facie ad faciem eſt viſura. Speculetur igitur interim noſtra Sion Regem Salomonem, & ſi nondum in diademate gloriæ, ſaltem in diademate humanæ naturæ: vt quem iam inuenit in fundamentis & muris ſuis, inueniat & in portis. Portas quippe noſtræ ciuitatis diximus ſacramẽta ſalutis. Has portas iam penes ſe, ſed tamen clauſas habent, qui ſolo ſacramentorum vſu gaudent.

Illis autem aperiuntur, quib⁹ ſacramentorum myſteria reſerantur. Qui verò reipſa myſteriorũ & ſacramentorũ [illegible]antur, cũ propheta aperiri ſibi portas iuſtitiæ ingreſſi in ciuitatẽ Domino confitentur. Viſum ſacramentorum & notitiam myſteriorum boni poſſunt habere & mali. Vnde Apoſtolus. *Si habuero omnem fidem ita ut montes tranſferam, & nouerim myſteria omnia, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Rem autem myſteriorum & ſacramentorum, ſoli boni percipiunt. Accedunt igitur ad portas, & apertas inueniunt etiam filij huius ſæculi: ſed non niſi filij lucis, filij dei, qui ſpiritu Dei aguntur, in numero amicorum vel ciuiũ admittantur. Vnde Dominus in Euang. *Qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ille fur eſt & latro.* Videntur igitur aliqui intrare per portas, qui non intrant per oſtium. Planè ita eſt. Porta quidem oſtio claudi ſolet, & aperto oſtio porta patet. Porta, ſicut iam diximus, eſt viſibile ſacramentum, oſtium huius portæ Chriſtus eſt, qui non ſolum inſtitutor, ſed etiam res eſt ſacramenti. Sera huius oſtij occultum ipſius ſacramenti myſterium. Clauis huius ſeræ, ſiue oſtiarius, non aliud eſt à Chriſto, quia ſpiritus Chriſti eſt. Chriſtus igitur digito & claue ſpiritus ſui nobis reſerare dignetur ſeram iſtius myſterij, vt cognoſcamus quomodo ipſe ſit oſtium in quilibet portarum: quomodo ſit res ipſa myſteriorum & ſacramentorum. Videamus igitur hoc in ſacramento baptiſmi, vbi manifeſtiùs & faciliùs apparebit. Viſibile ſacramentum baptiſmi porta eſt, per quam intrant boni & mali. Sed boni ſicut ciues: mali vt fures & latrones. Nõ enim intrant per oſtium Chriſtum, nec habent rem ipſius ſacramenti. Quibus etiã occulti ſera myſterij claue plerumque ſpiritus reſeratur, ſecundum illud Apoſtoli *Dominus enim illis reuelauit*: tamen per oſtiariũ non introducuntur, quia rẽ myſterij Chriſtũ non aſſequũtur & licet intrent per ſciẽtiam, non tamen per conſcientiam. Intus quidem videntur eſſe per ſcientiam inflantem: ſed non ſunt intus per ſupereminentem ſcientiæ charitatem. Boni autem cũ ſuſcipiunt viſibile ſacramentum, etiamſi ignorent myſterium, tamen intrãt per oſtium Chriſtum: & oſtium Chriſtum, & rem habent tam myſterij, quàm ſacramẽti. Chriſtus ſiquidem res eſt vtriuſque. Res eſt ſacramenti, quia ſalus eſt & ſanctificatio, quę per illud confertur. Pro ſalute namque & ſanctificatione obtinenda recipitur, non pro elementi veneratione, quę nulla eſt, niſi quę ei ex verbi ſanctificatione confertur. Accedente enim verbo ad elementum, fit non ipſa aqua, ſed ex ipſa & verbo ſacramentum. Chriſtus igitur res eſt & cauſa baptiſmi: quam qui nõ habet, proculdubio ex baptiſmo ſalutem non habet, quia ipſe dicit, Salus populi ego ſum: & Propheta dicit, *Dic animæ meæ, ſal⁹ tua ego ſum.* Quomodo etiam ſit res myſterij, videamus. Myſterium eſt occulta ſanctificatio ipſius viſibilis ſacramẽti: quam diuerſam diuerſi aſſignauerunt. Ambroſius quidem per aquam voluit intelligi, quòd ſicut aqua ſordes corporis ac veſtes abluit, ita Baptiſmus maculas animæ, ſordeſque interiorum emundando extergit. Gregorius autem in tribus merſionibus perſonarum Trinitatem, & in vna, vbi talis eſt conſiderãda Diuinitatis ſingularitatem voluit deſignari. Alij dicunt etiam, nos qui tertiò mergimur, etiam triduanæ ſepulturæ ſacramentum ſignare. Auguſtinus etiam baptiſmi ordinem duplici aſſerit myſterij ſignificatione celebrari, Rectè inquiens, merſi eſtis qui accepiſtis baptiſmum in nomine Trinitatis. Rectè tertiò merſi eſtis, qui accepiſtis baptiſmum in nomine Chriſti, qui die tertia reſurrexit à mortuis.] Ecce tibi in trina merſione baptiſmi triduum Dominicæ ſepulturæ aſſerunt deſignari. Secundum ergo baptiſmi myſterium eſt, vt ſicut Chriſtus in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus fuit, ſic qui baptizantur in Chriſto, mundo mori & ſepeliri debeant opere, verbo, & affectu: vt poſſint dicere cum Apoſtolo, *Viuo autem, iam non ego, viuit verò in me Chriſtus.* Hoc myſterium volens Apoſtolus aperire, ait. *Conſepulti eſtis Chriſto per baptiſmum in mortem.* Et alibi. *Quicunque enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Quod ſi aliter illud triduũ licet intelligere, poſſumus dicere, primam ſepulturæ ſpiritualis diem, abrenuntiationem, quę fit in baptiſmo, quando abrenuntiatur Satanæ, & omnibus pompis eius: quæ pompæ nõ ſunt aliæ, quàm mundi labentis vanitates: ſecundam, eiuſdem abrenuntiationis feruentẽ & ſtudioſam executionem: tertiam, quæ & verum ſabbatum eſt, tranquillæ contemplationis quietem: cùm etiam à bonis operibus vacatur, vt videatur Deus: cum minoratur quis actu, vt percipiat ſapientiã: cùm abſconditur quis in abſcondito faciei Dei à conturbatione hominum. Prima die moritur actus peccati, cùm per gratiam baptiſmi ſubmergũtur Ægyptij: ſecunda mortificatur ſenſus, cùm non tam puniantur peccata, quàm amore & imitatione Chriſti mortificantur mẽbra. Tũc enim, ſicut ſcriptum eſt, maximè prodeſt pœna, cùm nõ punit peccata: tertia peccati moritur & ſepelitur affectus: cùm ſpiritus humanus ſpiritui diuino adhærens vnus ſpirit⁹ eſt, & ad vocem vel viſionẽ dilecti anima liquefacta in ipſum tranſit dilectum. Ecce quomodo Chriſtus & myſterij res eſt & ſacramẽti: cum & ſacramentum ſalutẽ, quæ Chriſtus eſt, conferat: & myſterium eandem ſignificet & oſtendat. Ipſe igitur oſtium eſt, per quod homo introducitur: ipſe via, per quam deducitur: ipſe vita ad quam perducitur. Bene igitur ait, *Ego ſum oſtium: per me ſi quis introierit ſaluabitur.* Bene, introductus & ingredietur ad me Verbũ à me homine deductus, & egredietur à me Verbo ad me hominem reductus, & paſcua inueniet pinguia in humanitate, vberiora in diuinitate, vberrima autem ad patriã perductus poſt præſentem peregrinationem in vtroque. Non immeritò itaque Propheta nominationem ciuitatis portarum commendationi coniunxit: cum ipſe ſit illarum portarum oſtium, qui præcipuè ciuitati, quam Sion nominat, proponitur ſpeculandus. Ipſe ſiquidem eidem ciuitati, ſicut ait Apoſtolus, factus eſt ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio. Redemptio eſt in baptiſmate, quo homo à ſeruitute peccati redimitur, vt iam ei naturalis concupiſcentia ſine conſenſu ad damnationem non imputetur, ſecundũ illud Apoſtoli. *Nihil damnationis eſt ijs qui ſunt in Chriſto* Ieſu

*1. Cor. 13.* — *Ioa. 10.* — *Chriſtus oſtium eſt Eccleſiæ.* — *Philip. 3.* — *Pſal. 34.* — *Ambro. in c. 6. ad Rom. Grego. l. 1. ep. 41.* — *Aug. ſer. De myſt. bapt. in Supplem.* — *Gala. 2.* — *Rom. 6.* — *Gal. 3.* — *Triduum ſepulturæ Chriſti quid ſignet.* — *Ioa. 10.* — *Rom. 8.*

*Ieſu, qui non ſecundum carnem ambulat*: id eſt qui carnis concupiſcentiam non ſequuntur.
*Ibid. c. 7.* Et alibi. *Si quod nolo, id ago, iam non ego operor illud.* In baptiſmate igitur redemptus recipit gratiam declinandi à malo: in manuum impoſitione gratiam operandi bonũ. Ibi mundatur à peccatis, hic meritis virtutum proficiens habet fructum ſuum in ſanctificationem. Ibi caput in oleo impinguatur, hic bene oleo facies exhilaratur. Quod fortè non incongruè
*Duplex vnctio, in vertice & in fronte.* illud ſignificat, quòd in baptiſmo chriſmate in vertice, in confirmatione homo cõſignatur in fronte. In baptiſmo enim liberũ arbitrium velut quoddam interioris hominis ſublimiſſimum caput vnctione Spiritus ſancti perfunditur & impinguatur: vt quod ante baptiſmũ
*Quid poſſit libera arb. ante vel poſt baptiſm.* liberum erat ad poſſe peccare, non autem liberum ad poſſe non peccare mortaliter, poſt baptiſmum liberum ſit cooperante gratia ad non peccandum damnabiliter. Ante baptiſmũ enim, vt ait Auguſtinus, premitur à concupiſcentia, & vincitur, & habet infirmitatẽ ad malum, ſed non habet gratiam ad bonum: & ideo poteſt peccare, & non poteſt non peccare, etiam damnabiliter. Poſt baptiſmũ verò premitur à concupiſcentia, ſed non vincitur, & habet quidem infirmitatem ad malum, ſed gratiam ad bonum: vt poſſit peccare propter libertatem & infirmitatẽ, & poſſit non peccare ad mortem, propter libertatem & gratiã adiuuantem: nondum tamen habet poſſe omnino non peccare, vel nõ poſſe peccare: propter infirmitatem nondum plenè abſorptã, & propter gratiam nondũ perfectè conſũmatam In baptiſmate igitur liberatur voluntas: & quia velle non ſufficit, niſi adſit & poſſe, in cõfirmatione bene operãdi indulgetur facultas: vt exhilarata facie homo decantare iam valeat
*Pſal. 118.* *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum.* Sed quia dum ſumus in corpore, peregrinamur à Dño, & corpus quod corrũpitur aggrauat animam, & deprimit ſenſum hominis multa cogitantem: caligante interim oculo rationis ſapi⁹ à iuſtitia deflectimur, dicentes bonum malum, & malum bonum: ponentes lucẽ tenebras, & tenebras lucẽ. Cõtra hunc igitur morbum ſtatutum eſt etiam antidotũ Euchariſtiæ ſacramentum, per quod velut quandam portã, quę verè dici debet ſpecioſa, Chriſtũ ſapientiã ſpeculamur. Hoc ſiquidem antidoto morbo ignorantiæ ſubuenitur, vnde in fractione panis diſcipulorum oculi leguntur aperti. In eo namque, quòd ſub viſibili ſpecie inuiſibilem ſpeciem latere credimus & confitemur: edocemur, non eſſe rerũ ſpecies aut formas viſibiles tantũmodo attẽdẽdas: ſed potiùs inuiſibilia, quæ cauſæ ſunt viſibiliũ quærenda eſſe & diligenda. Quæ enim videntur temporalia ſunt, vnde & paruipendenda: quæ autem non videntur æterna, vnde & toto corde optanda & complectenda. De viſibili quippe ſpecie apud Danielẽ ſic legitur. *Spe-*
*Dan. 13.* *cies decepit te, & concupiſcentia ſubuertit cor tuum.* Primò quidem ſimilitudine veri boni ſpecies fallit aſpectũ, deinde concupiſcentia ſubuertit affectum. Ecce ex ignorantia venit cõcupiſcentia, per carnis concupiſcentiam virt⁹ ſpiritus exhauritur, ita vt quod vult nõ faciat, ſed quod non vult inuitus ſuſtineat, vt clama-
*Rom. 7.* re cum Apoſtolo cogatur. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Verè corpus mortis, quo viuẽte nec infirmitas perfectè abſorbetur, nec ignorantia tollitur: ſed ad concupiſcentiam impellit infirmitas, & per ignorantiam impeditur libertas: vt nec ratio ſine errore iudicare, nec volũtas ſine difficultate bonum poſſit appetere, niſi liberata gratiã Dei per Ieſum Chriſtũ Dñm noſtrũ. Hęc gratia quotidie eſt neceſſaria: quia quotidianus eſt per ignorantiam & concupiſcentiam humanæ infirmitatis defectus: & ideo quotidie dicimus, *Panem noſtrum quotidianum da*
*nobis hodie*, & quotidie in humanæ ſalutis ſubſidium, in infirmitatis adiutorium, Euchariſtiæ repetimus ſacramentũ. Cætera duo ſacramenta Baptiſmus & Confirmatio non repetuntur: quia ex quo ſemel ſolutus eſt homo à vinculo concupiſcentiæ in Baptiſmo, & infirmitatis in Confirmatione, vt iam velle & poſſe habeat, nil reſtat, niſi vt nouerit quà eat. Hæc igitur via ſacramẽto altaris quotidie magis ac magis oſtenditur, & in vſu quotidiano quantò frequentiùs, tantò certiùs aperitur. Non ſolum autem ad tenendã viam, & tranſeundum à viſibilibus ad inuiſibilia, de ſpeciebus & formis, velut de accidentibus ad ſubſiſtentia, per hoc ſacramentum luce ſapientiæ illuſtramur: ſed etiam reliqua duo, quæ per ſacramente Baptiſmi & Confirmationis conferri diximus, ſacramenti altaris virtute conceduntur: ſicut in illis & vin firmantur & augmentantur, quod non fit in illis. Quod etiam ſignificari luce clarius conſtat in illis tribus ſubſtantijs, de quibus ipſũ conficitur ſa-
*Euchariſtia conficitur ex pane vino & aqua.* cramentum, pane ſcilicet, vino, & aqua. In pane, qui hominem corroborat, deſignatur gratia, qua infirmitas roboratur: in vino quod lætificando inebriat, oſtenditur gratia quæ à concupiſcentia viſibilium affectuũ homines alienat: in aqua, quæ oculos lauando clarificat, ſapientiæ claritas exprimitur. Vnde
*Eccli. 14* & per Iſaiam dicitur. *Aqua ſapientiæ ſalutaris potauit illum.* Hæc ſunt illa tria, quæ Philoſophi prudentiam, fortitudinem, temperantiã vocauerunt, & in eorum perfectione iuſtitiam humanã conſtituerunt. Verùm, quia de proprijs viribus præſumentes, & ſuam volentes ſtatuere iuſtitiam, iuſtitiæ Dei non fuere ſubiecti: ideo Dei ignorantes iuſtitiam, euanuerunt in cogitationibus ſuis, ſe ex ſe & de ſe ſapientes, fortes, temperatos, & iuſtos fieri poſſe dicentes. Sed ciuitas Sion veriùs philoſophando de ſuis portis aliter ſpeculatur, aliter prædicando annuntiat dicens. *Mihi ad-*
*Pſal. 72.* *hærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam: vt annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.* In porta ſiquidem orientali annuntiat, quia *nemo poteſt eſſe continẽs*
*Sap. 8.* *niſi Deus det.* In aquilonari, *Fortitudo mea &*
*Pſal. 117.* *laus mea Dominus.* In auſtrali, *Omnis ſapiẽtia*
*Eccli. 1.* *à Domino Deo eſt.* In occidentali, cùm iam nõ ſolùm homo exterior deficit, ſed etiam interior portam mortis ferream horreſcit, confitendo annuntiat, & annuntiando cum Propheta exclamat dicens. *In te Domine ſperaui,*
*Pſal. 30.* *non confundar in æternum: in tua iuſtitia libera me.* Iam certè de iuſtitia ſua diffidens, & ſe coram ſe ſtatuens, velut pannum menſtruatæ omnem ſuam iuſtitiam reputat, & ad merita ſe conuertens, ſolius Chriſti, iuſtitiæ memo

raus, eam Patris oculis repræſētat: nec aliud iam, quàm miſericordiæ oleum expoſtulans, ſicut à planta pedis vſque ad verticē non eſſe in ſe ſanitatem profitetur, ſic à planta pedis vſque ad verticem non ſolū oleo viſibili perungi, ſed etiam interiorem hominem vnctione miſericordiæ totum perfundi credit & gloriatur. Talia in portis ſuis annuntiat, talia de portis ſpeculando clarius intuetur. Sed quia intrare geſtientibus tamdiu circa portas morari tædioſum fortè videbitur, multa quæ de his portis dicenda occurrunt, legentibus relinquo ſpeculanda: dans tantum occaſionē ſapienti, vt ſapiētior fiat. Videat ergo lector & iudicet, ſi primam harum portarum in Eſdra porta piſcium præfigurauerit, propter illud

*Eſd. 3.* *Mat. 4.*

quod dictū eſt Petro. *Faciam te fieri piſcatorē hominum.* Videat, ſi ſecunda debeat dici porta gregum, propter illud quod dictum eſt

*Pſal. 99.*

*Populus eius & oues paſcuæ eius introite portas eius in confeſſione.* Numquid non videntur velut quidam greges ad portam congregari, cum anhelando currit populus feſtinans ab Epiſcopo confirmari? Videat, ſi porta ſterquilinij tertia dici poſſit, cū iam ſtercus peccati relinquitur, & corpuſculū terræ velut ſtercus viliſſimum cōmendatur. Videat, ſi quarta dici debeat porta iudicialis, ad quam qui non digni accedunt, iudicium ſibi manducant & bibunt. Videat etiam, ſi his portis congruè poſſit aptari, & de altitudine earum ſpeculādo valeat comprehendi, quid ſit latitudo, lōgitudo, ſublimitas, & profundum. Videat ſi latitudo congruat temperantiæ coarctationi,

*Pſal. 4.*

ſecundum illud, *In tribulatione dilataſti mihi*, ſi longitudo fortitudinis longanimitati, ſi ſublimitas prudentiæ circumſpectioni, ſi profūdum iuſtitiæ ancipiti & incertæ concluſioni:

*Eccle. 9.*

quia neſcit homo, vtrum amore dignus ſit, an odio, ſed omnia in poſterum reſeruantur incerta. Hæc de portis principalibus ad præſēs dicta ſufficiant. Nam ſunt fortè aliæ portæ ſecundariæ, quibus aliæ quinque quæ in Eſdra

*Eſd. 3.*

nominantur, non inconuenienter aptari poſſunt, ſed hæc aliàs. Iam ergo cum propheta in ciuitatem intrātes, quid intus audierit quid viderit, ab ipſo pariter & cum ipſo audiamus

*Tractatus 7 De libertate, Dominatione, & gloria ciuitatis Dei.*

*Pſal. 86.*

G*rioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei.* Ex his quæ dicta ſunt, ciuitatis Domini virtutum firmitatem, decorem & commoditatem Propheta deſcribente, imò per Prophetam Spiritu ſancto reuelante, manifeſtè iam comprehendiſſe videmur. Hæc enim in omni ciuitate, ſicut ſuperiùs dictum eſt, ſpecialiter attendi, & præcipuè aſſolent commendari. Vnde & Propheta hæc volens oſtendere, expreſſius in fundamentis expreſſit firmitatem, in muris pulchritudinem, commoditatem commendauit in portis. Quod quia ſatis iam ex præmiſſis videtur patuiſſe, ſuperfluum duximus replicare. Sciens igitur Propheta, non in his ſolis enim æternę ciuitatis perfectionem felicitatis conſiſtere, & ad metienda cœleſtia ex terrenis, ad conſpicienda inuiſibilia per viſibilia, ad inſolita per aſſueta nos volēs deducere; poſt ea quæ prædiximus, illud quod ſummopere in ciuitate terrena ſolet deſiderari, gloriam ſcilicet & dominationem, in ciuitate Domini proſequendo deſcribit dicens. *Glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei.* Primò igitur quanti in ciuitate terrena apud ſuos ciues ſit hodie gloria & dominatio, ac quanti apud antiquos extiterit, ipſa nos edoceat vrbs Romana. De illa ſiquidem ſic ait Auguſtinus.

*Aug. 5. de Ciu. c. 12.*

*Veteres primiq; Romani, ſicut eorum docet hiſtoria, laudis erant auidi, pecuniæ liberales, gloriam ingentem, diuitias honeſtas volebant. Hanc ardentiſſimè dilexerunt, propter hanc viuere voluerunt, pro hac etiam mori non dubitauerunt: cæteras cupiditates ingenti gloriæ cupiditate preſſerunt. Ipſā denique patriam, quoniam ſeruire videbatur ingloriū, dominari & imperare glorioſum, priùs omni ſtudio liberam, domini eſſe concupierunt. Hinc eſt, quod Regalem dominationem non ferentes, annua imperia binoſque Conſules ſibi fecerunt, qui Conſules appellati ſunt à conſulendo. Expulſo itaque Rege Tarquinio, & Conſulibus inſtitutis, ciuitas incredibilem adepta eſt libertatem: & tantum breui creuit, quantum gloriæ cupido inceſſerat. Laudis ergo auiditas & cupiditas gloriæ multa illa miranda fecit atque glorioſa ſecundum hominum exiſtimationem.* Cuius autem laudis

*Romani laudis auidiſſimi.*

auidi & glorię cupidi eſſent, in magnis illis & preclaris viris Marco Catone & Caio Cęſare, qui ſuo tempore ingenti virtute diuerſis moribus magni fuiſſe perhibentur, oſtendit dicens primo in laudibus Cęſaris. *Ibi magnum imperium exercitus nouum bellum exoptabat, vbi virtus eniteſcere poſſet, hoc laudis auiditas & gloriae cupiditas faciebat.* Deinde Catonē eos laudaſſe refert, qui ad gloriam, honorem, imperium, vera via, id eſt ipſa virtute nitebātur. Vnde & verba Catonis ponens, ita dicit.

*Ibid.*

*Nolite exiſtimare, maiores noſtros armis Rempublicam ex parua magnam feciſſe. Si ita eſſet, multò pulcherrimam eam nos haberemus. Quippe ſociorum atque ciuium, preterea armorum atque equorum maior copia nobis quàm illis eſt. Sed alia fuere, quæ illos magnos fecere, quæ nobis nulla ſunt. Domi induſtria, foris iuſtum imperium, animus in conſulendo liber, neque delicto, neque libidini obnoxius. Pro his nos habemus luxuriam, auaritiam, publicè egeſtatem, priuatim opulentiam. Laudamus diuitias, ſequimur inertiam: inter bonos & malos diſcrimē nullum, omnia virtutis præmia ambitio poſſidet. Nec mirum, vbi vos ſeparatim conſilium ſibi quiſque capitis, vbi domum voluptatibus, aut pecuniæ, aut gratiæ ſeruitis. Eo fit, vt impetus fiat in vacuam Rempublicam.* Hæc Auguſtini verba, ſiue illorū quos loquentes inducit, poſuimus, vt ex his manifeſtè detur intelligi, quantum Romani primò quidem libertatem, pòſt etiam dominationē, laudem quoque & gloriā ſibi quæſierūt. Sed primò magis ambitio quàm auaritia animos eorum exercuit: quod tamen vitium propius virtuti erat. Sed & illi, qui nec ambitione, nec auaritia, ſed per virtutem honorem quæſierunt, ſicut Cato, nec dolis nec fallacijs, ſed vera via nitendum eſſe iudicauerunt, finē tamen virtutis honorem poſuerunt. Vnde &

*Templa virtutis & honoris coniunctiſſima.*

ædes virtutis & honoris coniunctiſſimas ſtatuerunt. Hinc & de Catone dictum eſt, quominùs petebat gloriam, eò illum magis ſequebatur, quia ſemper virtutē gloria comitatur. Ex his breuiter colligim⁹, Romanos priò

gloriam libertatis, ſecundò gloriam dominationis, tertiò gloriam laudis, tribus vijs, quoſdam ſcilicet ambitione, quoſdam auaritia, quoſdam vera via, id eſt per virtutem, quæſiuiſſe. Sed illi hominibus ſeruire ducentes inglorium, à ſeruitute humana liberi eſſe voluerunt. Noſtræ autem ciuitatis ciues vera gaudentes libertate, qua libertate Christus nos liberauit, à ſeruitute peccatorum, vitiorum &, dęmonum, liberos ſe eſſe gloriantur. Nec enim filij ſunt ancillę, ſed liberę. Et quia ſpiritu Dei

*Vera libertas filiorum Dei.* aguntur, filij ſunt Dei. Quod ſi filij, & heredes. Heredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti. Et cùm liberi ſint ex omnibus, omnium ſe ſeruos propter Chriſtum faciunt, ſubiecti omni humanæ creaturæ propter Deum, in hoc ipſo illi ſoli ſeruientes, cui ſeruire regnare eſt. Eſt & alia gloria libertatis, qua non ſolum à ſupradictis, ſed ab ipſorum etiam elementorum huius mundi ſeruitute ciues noſtræ ciuitatis liberos ſe eſſe gloriantur, vt iam non ſeruiant in vetuſtate literæ, ſed in nouitate ſpiritus conſummentur. Non enim indigent doceri, quæ ſint elementa exordij ſermonum Dei, ſed iam intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem ad perfectionem feruntur, audientes ab

*Rom. 8.* Apoſtolo. *Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater.* Ea quippe ſunt elementa exordij ſermonum Dei, rudimenta ſcilicet, & diuini documenta timoris, quæ velut prima quædam elementa incohantibus proponuntur, qui lacte opus habent, non ſolido cibo, & adhuc ſermonis iuſtitiæ ſunt expertes. Hæc Salomon filio proponebat dicens. *Audi fili mi diſciplinam patris tui. Timor*

*Prou. 1. & 3. Eccli.* *Domini principium ſapientiæ. Time Dominum, & recede à malo. Timenti Dominum bene erit in extremis. Timor Domini expellit peccatum. Et, ſine timore Domini non poterit quis iuſtificari.* Hoc timore quidam ciuiú noſtrorum ſeruiunt, eo ipſo iam liberi, quod voluntariè & liberè & libenter ſic ſeruiunt, ſperantes ſe per hanc ſeruitutem proficere in libertatem glorię filiorum Dei. Quinimo iam & ipſi ſunt liberi, licet quãdiu ſunt paruuli nihil diſtent à ſeruo, cùm ſint Domini omnium; ſed ſub tutoribus & actoribus timoris & obedientiæ ſunt, vſq; ad præfinitum tempus à patre. Ad quod cùm per patris gratiam peruenerint, ſiue qui iam patris munere peruenerunt, non ſolum non ſeruiunt prædictis elementis, ſed quadam iam libertate ſpiritus in auras libertatis euadentes, etiam elementa figurarum, & ſacramenta veterum omnium & nouorum ſpiritus viuacitate traſcendunt, nec iam onere figurarum premuntur, ſed ad veritatis perfectionem feruntur. Sunt etiam & alia elementa, quę tertiò tangit Apoſtol⁹, arguens quoſdã ſeruientes infirmis & egenis elementis. Elementa, ſiue elementata, ſunt quæcumque ſenſu corporeo percipi poſſunt: & ea meritò infirma & egena dicuntur, quia humanam naturam nec à corruptione tueri, nec ipſius indigentiæ ſufficere poſſunt. Qui autem in eis ſanitatem aut ſatietatem quærunt, decepti & volentes vanitati ſeruiunt: à qua ſeruitute liberi ſunt, qui ſeruiunt non volentes, ſecundum Apoſtolum, ſubiecti interim vanitati, propter eum qui ſubiecit eos in ſpe. Subiecti inquam non ſerui, ſed liberi tandem etiam à corruptione omnino liberandi. Hæc de gloria libertatis ad præſens dicta ſufficiant. De gloria quoque dominationis, quam glorioſa, quamque glorioſè à viris glorioſis dicta ſint, audiamus. Ait prophetarum eximius Iſaias, imò per Iſaiam Dominus de gloria ciuitatis Sion. *Ecce in*

*Dominatio ciuitat. Dei qu in apla. Iſa. 49.* *manibus meis deſcripſi te. Muri tui coram oculis meis ſemper. Venerunt ſtructores tui, deſtruentes te & diſſipantes à te exibunt. Leua in circuitu oculos tuos & vide; omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi. Viuo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento veſtieris: & circumdabis tibi eos quaſi ſponſa. Ad huc dicent in auribus tuis filij ſterilitatis meæ. Anguſtus mihi eſt locus, fac mihi ſpatium, vt habitem. Et dices in corde tuo. Quis genuit mihi iſtos? Ego ſterilis & non pariens, tranſmigrata & captiua. & iſtos quis enutriuit? Ego deſtituta & deſolata, & iſti vbi erat? Hæc dicit Do. D. Ecce leuabo ad gentes manum meã, & ad populos exaltabo ſignum meum. Et afferent filios tuos in vlnis, & filias tuas ſuper humeros portabunt. Et erunt Reges nutritij tui, & Reginæ nutrices tuæ: vultu in terram demiſſo adorabunt, & puluerem pedum tuorum lingent.* In his verbis primo commendatur gloria libertatis, deinde dominationis. Vbi enim Dominus in manibus ſuis dicit ſe Sion deſcripſiſſe, nullius eam dominationi obnoxiam, nullius iugo depreſſam, nullius tributo adſcriptam, ſed ſibi ſoli debere latriam oſtendit. Licet enim ſuæ ciuitatis ciuibus dixerit. *Reddite quæ ſunt Cæſa-*

*Mat. 22.* *ris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo;* & Apoſtolus vnus illorum ſtructorum de quibus ſubiungitur, *Venerunt ſtructores tui,* eidem concinat dicens, *Reddite omnibus debita: cui honorem,*

*Rom. 13.* *honorem: cui vectigal, vectigal; cui tributum, tributum;* tamen ab huiuſmodi debitis liberos docet Dominus eſſe filios, dicens ad Petrum. *Reges Gentium à quibus exigunt tributum; à filijs, an ab alienis?* Cui cùm reſponſum eſſet à Petro,

*Mat. 17.* *ab alienis;* ait, *Ergo liberi ſunt filij.* In hunc modum ſuæ ciuitatis ciues velut filios Dei, & ſuos coheredes à tributo Cæſaris liberos eſſe probat. Licet enim Cæſar vniuerſum mundum ſub ſua deſcriptione concluſerit, & ſuam imaginem numiſmati ſuo impreſſerit; tamen Domini eſt terra & plenitudo eius: orbis terrarum & qui habitant in eo. Eius quippe rectiùs dici debent omnia, qui dixit & facta ſunt; mandauit & creata ſunt vniuerſa. Nam & quod Auguſtus hoc potuit, ex Dei ordinatione proceſſit: quia non eſt poteſtas niſi à Deo. Cùm ergo redduntur Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, Deo potiùs ſua redduntur, ea cuius conceſſione ſunt Cæſaris: cùm tamen non tam eius ſint, quàm eſſe dicantur ſiue putentur: & cùm redduntur quæ Dei ſunt Deo, etiam quæ Cæſari propter Deum redduntur, non tam Cæſari quàm Deo exhibentur. Cui concinit prædictus ſtructor, vbi ait. *Serui obedite domi-*

*Ephes. 6.* *nis carnalibus, ſicut Chriſto; non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes, ſed vt ſerui Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo: cum bona voluntate ſeruientes, ſicut Domino & non hominibus.* Ecce quomodo conueniunt deſcriptor & ſtructor. Quòd ſi Cæſari, qui mũdi deſcriptor tantum, non ſtructor fuit, mundus obediuit, & ſuæ imaginis numiſma recepit, quantò magis Chriſto ſuæ ciuitatis ciues obedire, & eius imagine inſigniri debent: vt liberi ab omni iugo ei ſoli ſeruiant, qui in ſuis

operibus velut in proprijs manibus formam eis vitæ dedit & diſciplinæ: & per Apoſtolos & Euangeliſtas ſuos, quaſi per proprios ſtructores, ſuam eis imaginem miſericorditer impreſſit? Ipſi quippe meritò ſtructores eius dicuntur, qui ſuis conciuibus dicunt. *Imitatores noſtri eſtote, ſicut & nos Chriſti.* Ipſorum merita & exempla muti noſtri ſunt, qui coram oculis Domini ſemper eſſe dicuntur, quia eorum meritis ab eo protegimur & munimur. Quod autem ſubiungitur, *Leua in circuitu oculos tuos, & vide; omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi: & omnibus his velut ornamento veſtieris, & circumdabis tibi eos, quaſi ſponſa,* & cætera quæ ſequuntur, omnia libertatis gloriam commendant; eo quod ciues tam gratuitò vndique congregati, tam inſtabiliter à Deo præordinati, dati, geniti, & enutriti, tamque multiplicati & magnificati, ciuitatem Sion glorificent & exornent; & quaſi quædam veſtimenta gloriæ ſimilem eam faciant ſponſæ, quæ relicto patre & matre, & adhærens viro iam ſe in gloriam vendicat libertatis. Cætera quæ ſequuntur, quàm manifeſtè exprimant gloriam dominationis, expoſitione non indiget, ſed admiratione. Quis enim non miratur, quis non delectetur audire, imò quis iam ſe vidiſſe non glorietur, à cunctis mundi partibus gentes ad Eccleſiam conuolaſſe, filios Eccleſiæ in vlnis, & filias ſuper humeros attuliſſe; Reges nutricios, & Reginas nutrices habuiſſe, vultu demiſſo in Eccleſia adoraſſe, & ad limina Apoſtolorum & martyrum, aliorumque Sanctorum intrantium & exeuntium puluerem labijs & lingua deuotiſſimè deterſiſſe? Limina ſiquidem piſcatorum reuerenter deoſculantur labia Imperatorum. Ecce quanta eſt ciuitatis Sion gloria potentiæ ac dominationis, quæ non ſolum gentibus, ſed etiam Regibus & Imperatoribus dominatur: imò ſeruire ei Reges & principes gloriantur: & vt plus aliquid dicatur, etiam dæmonia ei ſubijciuntur, & poteſtatem à ſuo Rege accipit calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, quorũ alij cauda pũgũt, alij lingua, & ſuper omnẽ inimici virtutẽ, quæ tota in his duobus, peccati ſcilicet ſuggeſtione & conſummatione conſiſtit. Dominatur etiã cæteris mundi viſibilibus creaturis quibuslibet, de dono & gratia ſui Imperatoris, à quo audire meretur. *Terror veſter & tremor ſit ſuper cuncta animantia terræ, & ſuper omnes volucres cæli, cum vniuerſis quæ mouentur in terra.* Quod licet bonis & malis videatur eſſe commune, ſpecialiter tamen bonorum eſt, qui nõ ſolum animantibus, ſed ipſis etiam elementis potenti virtute leguntur imperaſſe; ita vt cælum clauſiſſe, ſolem fixiſſe, tempeſtuoſum aërem & mare procelloſum ſolo verbo ſerenaſſe inueniantur. Quibus ſpecialiter à Paulo dicitur. *Omnia veſtra ſunt, ſiue Cephas ſiue Paulus, ſiue Apollo: vos autem Chriſti.* Meritò quidem Chriſti eſſe debent, quibus Chriſtus inuiſibilia omnia ſubiecit, & quos ſuæ ciuitatis ciues conſcripſit ad conregnandũ: cùm orbis Auguſti dictus fuerit, qui eum non condidit, ſed deſcripſit ad ſibi ſeruiendum. His de gloria dominationis breuiter prælibatis, ad tractandum de laudis gloria tranſeamus. Eam ſiquidem beatus diffiniit Auguſtinus, Iudicium hominum bene de hominibus opinantium. Et

*1. Cor. 4.*

*Meritis Sanctorum protegimur. [illegible] 49.*

*Sanctorum cultus, ac Reliquiarum veneratio.*

*Gen. 9.*

*1. Cor. 3.*

licet noſtri ciues de teſtimonio conſcientiæ ſuæ potiùs quàm de opinione hominũ glorientur: tamen nec bonæ opinionis famam ſibi deeſſe volunt; ſed commendant ſe ad omnem conſcientiam hominum, prouidentes bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus, teſtimonium habere volentes etiam ab his qui foris ſunt: vt ex luce operum ſuorũ, non ipſi, ſed pater ſuus glorificetur, qui eſt in cælis. Sciunt enim, quòd laudando patrem, nec ipſis laus deerit, ſed ſecundum Salomonẽ dabitur eis de fructu manuum ſuarũ, & laudabunt eos in portis opera eorum. Fallacem ſiquidẽ gratiam & vanã pulchritudinem contemnunt, ſcientes, quòd mulier timens Dominum ipſa tectiùs laudabitur. Hanc laudis gloriã non vanam ſed veram, non fallacem ſiue fugacem, ſed ſtabilem, nolens Dominus ſuæ ciuitati deeſſe, multis eam labiorum monimentis inſeri voluit, mittens ad eã depromendam Prophetas & ſapientes & Scribas: & ne quid huic deeſſet gloriæ, glorioſos etiam Reges Dauid & Salomonem ad eam decantandam ſuo ſpiritu excitauit: quorum omnium ſi dicta ſuper hoc vellemus retexere, citiùs deficeret tempus, quàm copia. Sed vt alios omittamus, ſufficit tantum ad Salomonis laudes recurrere, quem in typo ciuitatis noſtræ de muliere forti legitur deprompſiſſe. Ibi quidem poſt multa, quæ in laudem eius dicta inueniuntur, legitur. *Nobilis in portis vir eius, cùm ſederit cum ſenatorib⁹ terrae.* Et illud, quod præmiſſum eſt. *Laudent eã in portis opera eius.* Aliæ ſiquidẽ ſunt portæ, in quibus quæ apparent commendantur, aliæ in quibus non operum, ſed conſcientiæ teſtimonium requiritur ab illo qui cordium eſt inſpector, qui ipſas iuſtitias cùm ad iudicandum ſederit, iudicabit: & ipſam Ieruſalem ſcrutabitur lucernis: vbi iuſtus vix ſaluabitur, & etiam prudentibus virginibus vix ſuum ſufficit oleum, vt ex eo vel in modico fatuis virginibus valeant ſubuenire. In illis portis noſtræ ciuitatis gloria manifeſtiùs apparebit. Ibi vir ipſi⁹ nobilitatis ſuæ gloria reuelabit. Surgẽt enĩ filij eius, & beatiſſimã prædicabunt, & vir eius laudabit eam dicens. *Multae filiae congregauerunt diuitias, tu ſupergreſſa es vniuerſas.* In illis portis dabitur ei de fructu manuum ſuarum, quæ interĩ in alijs portis ſine fructu laborare & operari videtur, & fructum non tam percipere, quàm ſperare, ſecundum illud, *Singulariter in ſpe conſtituiſti me*: iuxta illorum opinionem qui in alijs portis dicturi ſunt. *Nos inſenſati vitam illorum aeſtimabamus inſaniam, & finem eorum ſine honore. Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt.* Portæ gloriæ erunt illæ, in quibus non ſolum à filijs, non ſolum à viro, ſed & ab hoſtibus tam mirificè, tam glorioſè ciuitas noſtra laudabitur. Portæ verò iuſtitiæ non incongruè dici poſſunt, in quibus interim ex operibus iuſtitiæ collaudatur, de quibus in pſalmo legitur. *Aperite mihi portas iuſtitiae, & ingreſſus in eas confitebor domino.* Has iuſtitiæ portas quatuor eſſe plurima Doctorũ ſcripta teſtantur. Prima eſt dolor compũctionis, ſecunda vox cõfeſſionis, tertia ſatisfactio operis, quarta eſt confeſſio laudis, vel gratiarum actionis. Hæ portæ diuerſis aperi-

*Prou. 31.*

*Prou. 31.*

*Ibid.*

*Sap. 5*

*Pſal. 117.*

*Portæ iuſtitiæ quatuor*

untur modis. Primò, cùm per eas quid apud nos interiùs agatur, exteriùs hominibus aperitur. Reuelatur ſiquidem vis doloris per lachrymas, victoria peccati per cõfeſſionis humiliationem: quia ſicut initium peccati ſuperbia, ſic per humilitatem confeſſionis triũphatur de peccato: per ſatisfactionẽ operis oſtenditur ardor feruoris: ſicut de Maria Magdalena legitur *Conſiderauit quod egerat, & noluit moderari quid ageret.*

*Grego. hom. 33. in Euang.*

Per gratiarum actionem apparet charitatis profectus, quæ quantò conſummatior fuerit, tantò quietiùs & ſecuriùs in Domino gloriatur. Aliter enim aperiuntur hæ portæ, cùm vel ad prædicatoris vocem, vel per ſolam diuinam inſpirationem, corda peccatorum, quæ priùs malè in mundi concupiſcentia obdurata, & cuilibet admonitioni clauſa & obſerata erant, ad pœnitentiam aperiuntur, & compunctionis dolore ſcinduntur: itaut etiam digni pœnitentiæ fructus, qui ſunt in confeſſione & ſatisfactione, remoto omni difficultatis repagulo ſubſequantur. Sic ſibi Propheta portas iuſtitiæ aperiri poſcebat, vt ingreſſus in eas, id eſt vt ingreſſus ei, confiteretur Domino, non in illis remanere volens, ſed per eas ad hanc trãſire, de qua dicitur.

*Pſal. 117.*

*Hæc porta Domini, iuſti intrabunt in eam.* In illas enim peccatores intrãt, in iſtam iuſtificati à peccatis, quibus per Paulum dicitur. *Iuſtificati à peccato, pacem habeamus ad Deum:* & qui cum Propheta dicũt Domino, *Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam:* quoniam non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris.

*Rom. 5.*
*Pſal. 70.*

Ecce hæ ſunt portæ iuſtitiæ, per quas ciuitatis noſtræ ciues intrant ad gratiam, qui per quatuor præſcriptas, quas principales diximus, intrant ad veniam. Bene autem illæ principales dicuntur, quæ ita ſunt neceſſitatis, vt ſine illis neque ad veniam, neque ad gratiam pertingatur: & vt duodecim, quas Ezechiel vidit in ſpiritu, portæ noſtræ ciuitatis ſpiritualiter aſſignẽtur, ſunt & quatuor portæ gloriæ, per quas ad patriam peruenitur, quarum tres meritò duodecim Apoſtolos dixerim, qui fidem Sanctæ Trinitatis per quatuor mundi partes diſſeminauerũt, & mundo prima fidei rudimenta tradentes, doctrinæ Chriſtianæ ianuæ extiterunt. Sed & cùm venerit Dominus iudicare viuos & mortuos & ſæculũ per ignem, credentur portæ futuri ad Chriſtum: portæ inquam claudendæ damnandis, aperiendæ ſaluandis. Per eas quidem quotquot ad fidem intrauerunt, ad fidei præmium admittentur, ab eis iudicandi, per eos Domino præſentandi, quorum vni à Domino dictum pro omnibus legitur. *Tibi dabo claues regni cælorum: & quodcumque ligaueris ſuper terrã, erit ligatum & in cælis.* Et illud. *Cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicãtes duodecim tribus Iſraël.* Tunc ſuę ciuitati in his portis nobilis apparebit vir eius, cùm glorioſus apparebit in ſanctis ſuis, mirabilis in maieſtate ſua Tunc iſtarum portarum reuelabitur gloria, quę cùm ad fidem intrantium frequẽtia premerentur, & comprimentium iniurijs quaſſarentur, minime apparebat: quamuis nec tũc Apoſtoli inglorij prorſus extiterint. Neque enim mediocris erat gloria, quòd in plateis

*Ezech. 46.*

*Apoſtoli ſunt portæ ciuitatis Dei.*

*Mat. 16. & 19.*

*Act. 5.*

ponebantur infirmi, & ſola vmbra Petri obumbrati ab incommodis omnibus ſanabantur. Nec ſolùm Petri, ſed & aliorum miracula ſi quis velit attendere, tantã gloriæ immenſitatem nullus ſufficiet admirari. Omitto alia glorioſa Dei dona, quibus ipſe in eis voluit glorificari, quæ enumerans Apoſtolus dicit. *Alij datur ſermo ſapientiæ, alij ſermo ſcientiæ, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum,* & cætera quæ ſequuntur, quæ ſi aliquis voluerit diligentius conſiderare, cogetur cum Apoſtolo exclamare. *O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei: quàm incõprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius.* Sed ne tanta altitudo gloriæ, & tanti ſpiritualium diuitiarum theſauri iam finiendi ſermonis anguſtia concludantur, meliùs alteri principio reſeruantur: vt ea nouitate principij ad nouitatem gloriæ corda legentium innoueutur. Ipſe autem ſemper Alpha & O ſit noſtri ſermonis, qui initium eſt & c.

*1. Cor. 12.*

*Rom. 11.*

*Tractatus 8. De Gloria Apoſtolorum.*

De illa deuotione & gloria, quæ Apoſtolis quotidie à fidelibus exhibetur, aliquid iam dicendum videtur, quæ non ſolũ præſentibus feſtiua gaudia de eis frequenter agentibus viſu & auditu ſufficienter eſt nota, ſed etiam à Patribus veteris Teſtamenti per ſpiritum præuiſa, multifariè multiſque modis prænuntiata eſt ab eis & cõmendata. Ex quibus Propheta Dauid, vt cæterorum dicta omittamus, quæ longum eſſet retexere, in hanc vocem mirando legitur prorupiſſe. *Mihi autem nimis honorati ſunt amici tui, Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.* Quod cùm etiam cæteris beatis aſſignet Gregorius dicens, *Ecce electi Dei carnem domant, ſpiritum roborant, dæmonibus imperant, virtutibus coruſcant. Præſentia deſpiciunt, æternam patriam moribus & vita prædicant, eam moriendo diligunt, & ad eam per tormenta pertingunt. Occidi poſſunt, & flecti nequeunt, ita confortatus eſt principatus eorum:* ſpecialiter tamen beatis cõgruit Apoſtolis, qui præ cæteris ſunt à Domino honorati, & potentiori principatu donati, ſicut alibi idem Propheta ait. *Pro patrib⁹ tuis nati ſunt tibi filij: conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* Numquid non nimis confortatus videtur principatus eorum, qui ſuper omnem terram ſunt principes conſtituti? Quis vnquam terrenorum principum totam terram obtinuit, licet monarchiam dicantur aliqui tenuiſſe? Imò quis vel mediam eius partem aut per ſe, aut per ſuos potuit peragrare? Beati verò Apoſtoli ita ſunt ſuper omnem terrã principes conſtituti, vt non ſolùm iugum dominationis eorum nullus refugiat: quin potiùs nullus ſit aut princeps aut ſubditus, qui non libenter ac gratanter ipſorum dominio deuotus colla ſubmittat: qui non eorum patrocinio gaudeat, qui non eorum ſuffragia reuerenter exquirat. Nimis ergo potens ac fortis factus eſt principatus eorum. Satis potens eſt ille principatus, qui ita fortiter cuſtodit atrium ſuum, vt in pace ſint omnia quæ poſſidet: & de ſuis ab eo nullus poſſit aliquid violenter auferre: potẽtior verò, contra quẽ nullus vel ſe vel ſua poſſit defendere vel tu-

*Pſal. 138.*
*Greg. ho. 27. in Euãg.*

*Pſal.* [illegible]

*Quantus ſit principatus Apoſtolorum.*

uerit: potentiſſimus verò, cui nec reſiſtere poteſt creatura aliqua, nec nocere. Sed nimis ille confortatus eſt principatus, qui nec ſine clauditur, nec infeſtatione aliqua moleſtatur. Sic confortádum principatum Apoſtolorum ſieque confortandas ſeras portarum noſtrarũ Propheta præuidens, mirando gloriabatur & gloriando mirabatur. Et ne tantus principatus honore debito carere videretur, præmiſit dicens. *Nimis honorati ſunt amici tui Deus.* *Pſal. 138.* Magn⁹ quippe honor amico exhibetur, cùm ad amici ſecreta conſilia, & ad quælibet eius arcana admittitur, ſicut ait Domin⁹ Apoſtolis ſuis. *Vos autem dixi amicos, quia quæcumque audiui à patre meo nota feci vobis.* *Ioa. 15.* Et propheta gratias agens Domino dicebat *Incerta & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi* *Pſal. 50.* Maior autem eſt honor, quando ſuo amico amicus cõmunicando partitur: maximus, cùm omnia ſua illi committit, & omnibus eũ præficit & præponit. *Gen. 41.* Sic Pharao Ioſeph legitur honoraſſe, *Dan. 2.* ſic Nabuchodonoſor Danielé, ſic Rex Aſſuerus Aman honorare volens, ſolium eius *Eſther 3.* poſuit ſuper omnes principes quos habebat, ita vt cuncti ſerui Regis eũ flectentes genua adorarent. Sed quia ille tanta abuſus gloria diu in ea ſtare non potuit, illum permaximũ vel nimiũ honorem dicere poſſumus, qui non momẽtaneus aut tranſitorius inuenitur, cùm eum quem ſuis omnibus præfecit, etiam adoptat in filiũ, & ſuum coſtituit heredem. Sic Chriſtus ſuos volens honorare amicos, cùm factus ipſe primogenitus in multis fratribus coheredes habere voluerit: cæteris tamen fratribus & amicis beatos Apoſtolos præferre voluit, quibus & ſpecialiter dixit. *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, & ego diſpono vobis regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meã in regno meo; & ſedeatis ſuper thronos iudicantes duodecim tribus Iſraël.* *Luc. 22.* Breuiter iſta pertranſeo, dans tantum occaſionem ſapienti, vt ſapientior fiat. Sed fortè minũ ſufficiẽter videbitur aliquibus aſſignatum, quòd ſub trium portarum numero duodenariũ Apoſtolorum duximus concludendum. Attendat ergo & aliud fortè non contemnendum. Tribus ſiquidem modis Apoſtoli in ciuitate Domini officiũ obtinent, & vicem portarum. *Apoſtoli ſunt portae ciuitatis Dei.* Primò ſiquidem naſcenti Eccleſiæ portæ fuerunt ad fidem, quotidie proficienti portæ ſunt ad iuſtitiam fidei, tandem coronandæ ad iuſtitiæ præmium portæ futuri. Quod non immeritò in eo fortè ſignatur, quòd Apoſtolicæ documenta doctrinę tribus tantum ſcribendi modis diſtinguũtur. Primò in Actibus Apoſtolorum actuum & dictorum ſuorum hiſtoria texitur, ſecundò per epiſtolas naſcentis Eccleſiæ commendãtur virtutes, & vitia corriguntur: tertiò quæ pœnæ maneant impios, & iuſtos quæ præmia, in Apocal. ꝓphetatur. Ad idẽ quoque reſpicere videtur, ꝙ triplex principis Apoſtolorũ in Eccleſia feſtiuitas celebratur: prima de cathedra, ſecunda de vinculis, tertia de triumpho. *Tres Petri feſtiuitates.* Audientes ſiquidem eum de perſecutore, de mundo, de morte, tam glorioſè triumphaſſe, meritò de tanta eius virtute confidimus, vt quod noſtris non poſſumus, tãti patroni meritis aſſequamur. Audientes autem eũ duab⁹ vinculatum catenis, diro carceri mancipatũ, ad ſimilia ſuſtinẽda pro iuſtitia prouocamur. Quid de Apoſtolica dicam doctrina, quæ per Petri cathedrã deſignatur, niſi quòd orbe fide Chriſti repleto quatuor ipſius partes quatuor nihilominus pedibus ſuis cathedra ipſa concluſerit? Quatuor ſiquidem modis corã Regibus & principibus, populis & nationib⁹ nomen Chriſti portando, verbo, morib⁹, miraculis, morte denique, eius teſtimoniũ ſunt confeſſi. His quatuor pedibus innitentes, talibus ſubnixam columnis, ſuam cathedrã firmauerunt, ſicut eis à Domino prædictũ erat, teſtes eius effecti in Ieruſalem, & in Iudæa, & vſque ad vltimum terræ. Hæc eſt illa cathedra, in qua cùm numerarentur, & nominarẽtur fortes Dauid, primus abſque nomine legitur ſedens ſapiẽtiſſimus princeps inter tres, *2. Reg. 23* quaſi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno. Ibi inter fortes Dauid triginta nominantur, deinde tres fortiores, tandem tres fortiſſimi numerãtur, quibus ipſo Dauid addito, in ſumma triginta & ſeptem inueniuntur. In triginta fortibus bonorum coniugatorum exprimitur fortitudo, qui fortes in fide fortium operum multiplicatione, fidem in ſe Trinitatis viuere proteſtantur. Fides enim ſine operibus mortua cõprobatur. In tribus fortioribus fides continentium deſignatur, qui non ſolam luce bonorum ac fide non ficta ſunt contenti: ſed etiam cor purum & conſcientiam bonam Domino exhibere contendunt. Cor purum, vt nihil aliud, quàm id quod diligendum eſt, diligatur. Conſcientiam bonam, per quam rectè viuendo certa ſpe quod diligũt odoratur, ꝙ & fide non ficta tenetur. Bona ſiquidem inuiſibilia, quæ fide non ficta tenemus, per ſpẽ bonæ conſcientiæ odoramur, & per charitatem de corde puro guſtamus. His tribus, fide ſcilicet, ſpe & charitate, homo ſubnixus, eaſque inconcuſſè retinens non indiget ſcripturis, niſi ad alios inſtruẽdos: ita vt multi per hæc tria ſine codicibus in ſolitudine vixerint. Vnde ſicut beatus ait Auguſtinus, iam in illis impletum eſſe videtur, quod dictũ eſt. *Siue prophetiæ, euacuabuntur: ſiue linguæ, ceſſabunt: ſiue ſcientia, deſtruetur:* *1. Cor. 13* quib⁹ tamen quaſi machinis tanta fidei & ſpei & charitatis in eis ſurrexit inſtructio, vt perfectum aliquid tenẽtes, ea quæ ſunt ex parte non quærant. Perfectum ſanè, quantũ in hac vita poteſt. Hi adeo fortes fuiſſe dicũtur, vt inter cætera quæ fortiter egiſſe narrantur, etiam leones tres in diebus niuis percuſſiſſe ferantur. Quod non eſt aliud, quàm quod de Daniele legitur, quẽ in lacũ miſſum leones minimè nocere potuerũt: *Daniel. 14.* quia iræ & tribulationis tempore, quod eſt in die niuis & caliginis, vitia eum non ſolum nõ ſubiugauerunt, ſed ei potiùs diuino ſunt auxilio ſubiugata. Nam quòd apud Danielẽ ſeptem, hic tres tantũ leones fuiſſe dicuntur, ita rectè intelligitur, vt in ſeptenario omnia vitiorum genera deſignentur, ſicut ſeptẽ dæmonia de Maria à Domino ſunt eiecta: in tribus leonib⁹ tria illa maxima, ex quib⁹ cætera omnia oriuntur, ſuperbia ſcilicet, luxuria & auaritia. Bene autem hæc tria leonũ nomine exprimuntur: quia leo animal ſuperbiſſimũ, libidinoſiſſimum, & voraciſſimum eſſe perhibetur. Meritò igitur triginta fortibus tres iſti

fortiores dicitur, quod & illos non latuit, qui Iob tricesimum, Danieli fructum sexagesimum aſſignarunt. Sed quantumcumque Daniel fortem ſe teneat, nullâ ſe ratione ſpirituali Noe audeat comparare: quia etſi docti iuxta Danielem intelligendi qui ad iuſtitiam erudiũt multos, quaſi ſtellæ futuri ſunt in perpetuas æternitates, vnde & eis ſolis fructus centeſimus aſſignatur, quia frequenter Doctoribus intelligere ex meritis ſubditorum conceditur, ad quos nec ſuis ſtudiis, nec ſua vnquam contemplatione leuantur. Meritò igitur fortiſſimi Dauid Doctores intelliguntur, qui ſeipſos ſibi abnegantes, omnibus omnia propter Chriſtũ fiunt, vt omnes lucrifaciãt Chriſto, & omnia poſſint in eo, qui eos confortat Chriſtus. Horum omniũ primi & præcipui beati fuerunt Apoſtoli, de quorum principe Petro dicitur, quòd ſedit in cathedra ſapientiſſimus princeps inter tres. Nec ipſi ſine cauſa, cùm ſint duodecim, tres dicũtur, ſed triplex in hoc Doctorum officium innui nobis videtur. Primum eſt doctrinæ, ſecundũ conuerſationis & vitæ ſpiritualis, tertiũ diuinæ contemplationis. Hæc tria in illis tribus nobis ſunt deſignata, quos Dominus ſeorſũ ab aliis Apoſtolis aſſumens, ſecum duxit in montem, & ſuam ei gloriam transfiguratus oſtendit, Petrum loquor, Iacobum, & Ioannem. In Petro doctrinæ gratiam ſpecialiter expreſſam illud manifeſte oſtendit, quòd ei ſoli dictum à Domino legitur. *Paſce oues meas.* Et illud. *Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* Illud quoque, quòd vas de cælo ſubmiſſum ei eſt præoſtenſũ, & audire meruit à Domino, *Macta & manduca.* In Iacob qui luctator interpretatur, ſpiritualis exercitii lucta intelligitur: quã Sancti Doctores non ſolum contra vitia luctando quotidie ſentiunt, ſed in ipſis ſpiritualibus exercitiis de hoc ad aliud tranſeundo ſæpius experiuntur. Neque enim mediocris lucta eſt, ſicut norunt, qui talia ſunt experti, cùm à dulcedine intimæ compunctionis, à ſedulitate diuinorum officiorum, à peruigili ſuorum circumſpectione actuũ, ad fraternæ compaſſionis curam, & ſpiritualiũ iis debitam ſolicitudinem ex paſtoralis officii debito cogitur quis tranſire, Vnde & talibus congruere videtur, quod dictum eſt. *Martha, Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima.* In Ioanne qui ſupra pectus Domini in cœna recubuit, & cui reuelata ſunt ſecreta cœleſtia, illud manifeſtè contemplationis genus exprimitur, quod ſpecialiter Doctoribus dari ſolet, ea diuina tantum reuelatione, potiùs quàm ea humana meditatione aut inueſtigatione. Tales fuerunt exceſſus Pauli, quos ipſe commemorans, raptum huiuſmodi hominem aſſerit, nõ deductum. Talis & illa Petri, cuius ſuperiùs meminimus, de linteo viſione: tales & Ioannis reuelationes, ea ipſa earum conſtat relatione fuiſſe. Licet autem ſingula horũ trium in ſingulis trium prædictorũ Apoſtolorum emineant, tamen omnia ipſa tria plenè atque perfectè in ſingulis eorum, & omnium etiam cæterorum Apoſtolorum fuiſſe credendum eſt. Rectè igitur ipſi per tres fortiſſimos Dauid intelliguntur, qui & fortes contra homines, & fortiores contra dæmones, fortiſſimi autem etiam contra Deum, orationibus iram eius placando, & ſuis meritis ad miſericordiam flectendo præualuiſſe leguntur. Nec ſolum omnes in tribus, ſed in ipſo vno ſuo principe Petro omnes poſſunt intelligi, cùm dicitur, *Sedens in cathedra, ſapientiſſimus princeps inter tres.* Doctrina etenim Apoſtolica, quæ & Canonica dicitur, maiori præ cæteris Romanorum ſcilicet Pontificum atque Doctorum non ſolùm authoritate, ſed etiã ſapientiæ luce præfulget. Vnde nec nominatur ſedens ille in cathedra, quia doctrina Apoſtolica non ab eis, ſed à Chriſto per Spiritum ſanctum eſt eis inſpirata: nec eorum, ſed eius potiùs eſt dicenda, qui eis, manens cum eis, repromiſit dicens. *Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre, docebit vos omnem veritatem.* Et alibi. *Cùm ſteteritis ante Reges & praeſides, nolite præmeditari, qualiter reſpondeatis: dabitur enĩ vobis in illa hora quid loquamini.* Et illud. *Dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere omnes aduerſarii veſtri.* Quod & Paulus de ſe profitens ait *Euangelium quod euangelizaui, non eſt a me, nec per hominem accepi illud, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti.* Cathedra igitur Petri, Chriſti potius eſt, quàm Petri: ſed aſcendens Chriſtus ad regni ſolium, tribunal ei, ſiue thronum iudiciariæ poteſtatis promiſit, cathedrã doctrinæ Chriſtianæ eĩ miſit: & licet ab Apoſtolicæ doctrinæ cathedra ſacri ſuccedentium Romanorum Põtificum canones, & Eccleſiaſticorum Doctorũ ſapientiſſima documenta non diſcrepent, nulla tamen ratione eidem cathedræ adæquantur ſed velut ſcabellum pedum cathedræ [illegible], ei ſemper humiliter obſequuntur & [illegible] eorum Petrus ſedat, præliteus authoritate ſapientiſſimus diuinæ reuelationis illuſtratione, [illegible] gratiæ & magnificentiæ, poteſtate [illegible] quicunque aliqui Romanorum, quiſque præcipui Doctorum Eccleſiaſticorum ſuper hoc tempore [illegible]. Ait Gelaſius Papa [Sancta Romana Eccleſia poſt illa veteris & noui Teſtamenti Scripturas, quas regulariter ſuſcipimus etiam his ſuſcipi non prohibet. Sanctã Synodum Nicænam trecentorum decem & octo Patrum mediante maximo Conſtantino Auguſto, in qua Arrius condemnatus eſt. Sãctam Synodum Conſtantinopolitanam mediante Theodoſio ſeniore Auguſto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit. Sanctã Synodum Epheſinam primam, in qua Neſtorius damnatus eſt, conſenſu beatiſſimi Papæ Celeſtini, mediante ipſius legato. Sanctam Synodum Chalcedonenſẽ mediante Marciano Auguſto, in qua Neſtorius, Eutyches, & Dioſcorus cum ſuis complicibus ſunt damnati. Sed & ſiqua ſunt alia Concilia à Sanctis Patribus inſtituta, poſt iſtorum quatuor authoritatẽ & cuſtodienda & recipienda mandamus. Item Decretales Epiſtolæ quas beatiſſimi Papæ diuerſis tẽporibus ab vrbe Roma pro diuerſorum Patrũ conſolatione dederunt, venerabiliter ſuſcipiendæ ſunt.] Item Leo papa. [Ita Dominus noſter Ieſus Chriſtus humani generis ſaluator inſtituit, vt veritas, quæ antea legis & prophetarum præconio continebatur, per Apoſtolicã tubam in ſalutem vniuerſitatis exiret, ſicut ſcriptum eſt. In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Sed huius muneris ſacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, vt in beatiſſimo Petro omnium Apoſtolorum ſummo principaliter collocaret: vt ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua velut in corpus omne

*Triplex Doctorum officium.*

*Ioa. 21.*
*Luc. 22.*
*Act. 10.*
*Luc. 10.*
*2. Cor. 12.*

*Scripturae ſacrae prae alÿs dignitas.*

*Luc. 21.*
*Mat. 10*
*Luc. 21.*
*Gal. 1.*
*Gelaſ. in S.no.70. Epiſc.*
*Leo ep. 87*

diffunderet, vt exortem ſe miniſterij intelligeret eſſe diuini, qui auſus eſſet à Petri ſoliditate recedere. Hunc enim in conſortium indiuiduę vnitatis aſſumptũ, id quod ipſe erat, voluit nominari, dicendo. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. *Matth. 16.* vt æterni Templi ædificatio mirabili munere gratiæ Dei in Petri ſoliditate conſiſteret, hac Eccleſiam ſuam firmitate corroborans, vt illã nec humana temeritas poſſet appetere, nec cõtra illam portæ inferi præualere. Verùm hanc petræ iſtius ſacratiſſimam firmitatem, Deo, vt diximus, ædificante conſtructam, nimis impia vult præſumptione violare, quiſquis eius poteſtatem tentat infringere, id quod accepit à maioribus non ſequendo.] Item Vrbanus. [Sũt quidam dicentes, Romano Pontifici ſemper licuiſſe nouas condere leges, quod nos nõ negamus, ſed valde affirmamus. Sciendum verò eſt, quia inde nouas leges condere poteſt, vnde Euangeliſtæ aliquid non dixerunt. Vbi verò apertè Domin⁹ vel eius Apoſtoli, & eos ſequentes Patres ſancti ſentẽtialiter aliquid diffinierunt, ibi non nouam legem Roman⁹ Põtifex dare, ſed potiùs quod prædicatum eſt, vſque ad animam & ſanguinem confirmare debet. Si enĩ quod docuerunt Apoſtoli & Prophetę, deſtruere, quod abſit, niteretur, nõ ſententiam dare, ſed magis errare conuinceretur.] Item Auguſtin⁹ De vnico baptiſmo. *Quis neſciat ſancti Scripturam Canonicam, tam veteris quàm noui teſtamenti, certis terminis contineri, eamq; poſterioribus literis omnium Epiſcoporum ita præponi, vt de illa omnino dubitari & diſceptari non poſſit, vtrum verum, vel vtrum rectum ſit, quidquid in ea ſcriptum eſſe conſtiterit? Epiſcoporum autẽ literas, quæ poſt confirmatum Canonem vel ſcripta ſunt, vel ſcribuntur, & per ſermonem fortè ſapientiorem cuiuſlibet in ea peritioris, & per grauiorem authoritatem aliorum Epiſcoporum, doctiorumque Prudentia, & per Concilia licere reprehẽdi, ſi quid in eis à vero deuiatum eſt.* Item ad Vincentium. *Noli contra diuinatã multa, tam præclara, tam indubitata teſtimonia, colligere velle calumnias ex Epiſcoporum ſcriptis, ſiue noſtrorum, ſiue Hilarij, ſiue antequàm pars Donati ſepararetur, Cypriani Agrippini: primò quia genus hoc literarum ab authoritate Canonis diſtinguendum eſt. Non enim ſic leguntur, tanquàm ita ex eis teſtimonium proferatur, vt contrà ſẽtire non liceat, ſicubi fortè aliter ſapiunt, quàm veritas poſtulat. In eo quippe numero ſumus, vt non dedignemur etiam dictum ab Apoſtolo accipere. Et ſi quid fortè aliud ſapitis, hoc quoque vobis Deus reuelabit.* Ecce quàm humiliter Romani Pontifices, Eccleſiaſtici Doctores, Apoſtolicæ ſe doctrinæ ſubijciunt, & tãquam ſcabellum cathedræ pedibus ſe ſubſternũt, vt palam profiteantur, non licere Romano Pontifici nouas condere leges, vbi apertè Dominus vel eius Apoſtoli ſententialiter aliquid diffinierunt: ſed potiùs quod ab eis prædicatum eſt, debeat vſque ad animam & ſanguinẽ confirmare. Sed nec legi literas ſuas Doctores volũt, tanquam ex eis teſtimoniũ proferatur, vt cõtrà ſentire non liceat, ſicubi fortè aliter ſentiuntur, quàm veritas Apoſtolicæ doctrinæ poſtulat. Sed ne ſcabellum iſtud humi & contẽptibiliter hæreat, & puluere conſperſum aliquo modo fœdetur, ſupponitur ei velut quoddam regium ac nobile ſubſtratorium leges mundanæ, quæ vel Iuſtinianę, vel Imperiales dicuntur, quod in ipſis legibus Iuſtinianus ipſe profiteri non erubeſcit, dicens. *Leges noſtræ non dedignantur imitari ſacros Canones.* Valentinianus quoque Imperator, cùm ab Oriente ad Heſperias partes veniens, Mediolani Catholicum vellet ordinari Epiſcopum, euocãs Epiſcopos, ſic eis locutus eſt. *Noſtis ex diuinis eloquijs, qualem oporteat eſſe Pontificem, quòd debeat ſemetipſum totius imitatorem virtutis oſtẽdere, teſtemque doctrinæ conuerſationem bonã habere: cui & nos qui gubernamus Imperium ſinceriter capita noſtra ſubmittamus: cuius monita, dum tamquam homines delinquimus, neceſſariò veluti curantis medicamina ſuſcipiamus. Super vos enim eſt talis electio, qui diuina gratia potiti, & illo ſplendore fulgentes, meliùs poteſtis eligere.* Hæc Nicolaus Papa attendens, ita ait. *Lex Imperatoris nõ eſt ſupra leg. Dei, ſed ſubtus: nonquod Imperatorum leges: quibus ſæpe Eccleſia vtitur contra Hæreticos, ſæpe contra Tyrannos, atque contra prauos quoſque defenditur, dicamus penitus renuendas: ſed quòd eas Apoſtolicis & Euãgelicis atque Canonicis decretis non poſſe inferre præiudicium, aſſeramus.* Sed ne, quæ dicta ſunt de Cathedra, æmuli Cathedrę de ſermonis prolixitate corrodant, cùm multa adhuc de ea occurrant, alio ea principio reſeruamus, vt modica interim quiete releuati, ad ea quæ dicẽda ſunt alacriter accedamus. Ipſe autem Alpha & O ſit ſermonis noſtri, qui omniũ princ. &c.

*Vrbani decret.*

*Lib. 2. de Bapt. contra Donat. c. 3.*

*Epiſt. 48.*

## *Tractatus 9 De Cathedra Petri iterum.*

Nec mirari debet aliquis, nec moueri, ſi circa ciuitatis noſtræ portas diutius immoramur: vel ſi de portis tractaturi, de cathedra prolixiùs diſputamus. Solent enim iuxta portas plateæ inueniri, in quibus ſolent ſapientibus cathedræ præparari, vt de ipſis ſecundum Salomonem foras fontes ſapientiæ deriuentur; & in plateis ſpiritualium aquarum riuuli diuidantur. *Prou. 5.* Sic quippe Iob ad portam ciuitatis procedenti, ſicut ipſe teſtatur, in platea cathedra parabatur, vbi videntes eum iuuenes abſcondebãtur, & ſenes aſſurgentes ſtabant, auris audiens beatificabat eum, & ocul⁹ videns teſtimonium reddebat ei. *Iob. 29.* Non ergo mirũ, ſi & nos in oc iucunda latione placitæ Scripturarum, circa portas gloriæ aliquantulum euagamur, & more ludentium in plateis de portis ad cathedram, de cathedra ad ſcabellũ, de ſcabello ad tapetem pictum ex Ægypto ſaltum damus, ne fortè improperari nobis poſſit à patribus illud Euangelicum. *Cantauimus vobis, & non ſaltaſtis.* *Matt. 11.* Cantatum ſiquidem nobis iucundè & mirabiliter eſt in libro *Regum* de Fortibus Dauid: & deſcripta nomina eorũ ſimul & opera in typo Apoſtolorum, quibus dictum eſt. *Gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlo.* *Luc. 10.* Nam quòd primi eorum nomen non edicitur, illud fortè ſignificat, vt quiſquis ad doctrinę officium & cathedram paſtoralem aſſumitur, nomen ſibi facere non ſtudeat: ſed etſi nomen iuxta nomen magnorum qui ſunt in terra habuerit, in eo non gaudeat, ſed in eo, ſi nomen ſuum ſcriptum in cœlo eſſe confidat, dicens cum Propheta Domino. *Non nobis Domine*

*Pſal. 113.* *mine, non nobis. ſed nomini tuo da gloriam.* Sic ſic nomen Domini, non ſuum, ſanctificari ſemper poſtulet & exoptet.

*Papa cur nomen priſtinum deponat.*

Hinc eſt, quòd Romanus Pontifex, qui Petri ſucceſſor eſt in terris, quando inſtituitur, nomine priſtino depoſito, alicuius ſanctorum prædeceſſorum ſuorũ nomine inſignitur: vt iam non communem hominum vitam aut conuerſationem ducat, ſed mutatus in virum alterũ nõ iam ſit qui fuerat, & de numero ſanctorum effectus, cũ Apoſtolo

*Galat. 2.*

dicat. *Viuo ego, iã non ego: viuit verò in me Chriſtus.* Sic quippe Petrus in ſignum ſui principatus, ſolus inter alios à Domino nomen accepit, per quod non tam ipſe, quàm Chriſtus agnoſceretur: qui cùm petra dictus ſit, à petra Petrum denominauit, dicens. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.*

*Matth. 16.* *2. Reg. 23.*

Meritò proinde Petrum præfigurauit ille primus fortium Dauid, non ſolùm in eo quod nomen ejus non ponitur; ſed & in eo quod ſediſſe in cathedra, & ſapientiſſimus fuiſſe inter tres, quaſi tenerrimus ligni vermiculus, & octingentos occidiſſe vno impetu perhibetur.

*Tres in Scripturis cathedræ, & quid ſignificent.* *Matt. 23.*

De cathedra autem Petri & ſapientia ſatis iam dictum eſſe videtur. Sed ſi adhuc alia de ea audire delectat, tres in ſcripturis cathedras ſpecialiter legimus cõmendatas: cathedrã Moyſi, cathedram Eliſæi, & cathedram Petri. De prima legitur. *Super cathedrã Moyſi ſederunt Scribæ & Pharisæi.*

*4. Reg. 4.*

De ſecunda, quòd fecerit mulier Sunamitis Eliſæo cœnaculum paruum, in quo conſtituit ei lectum, ſellam, menſam, & candelabrum. De tertia, *Tu es Petrus, & ſuper hanc*

*Matt. 16.*

*Petram ædificabo Eccleſiam meam; & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum.* Cathedra igitur Moyſi, doctrina fuit legis: ſella Eliſæi, doctrina Prophetica: cathedra Petri Euangelica & Apoſtolica eſt doctrina. Doctrina legis juſtitiam carnis impoſuit, ſicut Apoſtolus ait.

*Hebr. 9.*

*Non poteſt lex iuxta conſcientiam perfectum facere ſeruientem: ſolum modo in cibis & potibus, & juſtitijs carnis vſque ad tempus correptionis impoſitis.* Hæc iuſtitia carnis erat in hoſtijs & muneribꝰ, & varijs baptiſmatibus: quæ licet ſecundum conſcientiam perfectum non poſſent facere ſeruientem; ſecundum legis tamen iuſtitiam, iuſti dicti ſunt multi, etiam coram Domino, incedentes in mandatis & iuſtitijs legis ſine querela. Sic enim de Eliſabeth & viro ejus Zacharia

*Luc. 1.*

etiam in Euangelio legitur. Doctrina Prophetica iuſtitiam non rectè offerendi, ſed rectè operandi indixit. Vnde Iſaias.

*Iſa. 1.*

*Quò mihi multitudinem victimarum veſtrarum dicit Dominus? plenus ſum. Ne offeratis vltra ſacrificium fruſtra. Incenſum abominatio eſt mihi. Neomenias & ſabbata & feſtiuitates alias non feram. Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Lauamini, mundi eſtote, quieſcite agere peruersè, diſcite bene facere. Quærite judicium, ſubuenite oppreſſo, judicate pupillo, defendite viduam; & venite, & arguite me, dicit Dominus.* Ecce doctrina Prophetica primò victimarum & holocauſtorum, & cœremoniarum carnalium vanam ſpem & fallacem fiduciam tollit: ſecundò quieſcendum à peruerſo opere præcipit: tertiò bene agere diſcendum indicit: quartò quæ inter bona opera ſint potentiora & ſaluti viciniora, edicit. Huic omnis concinit prophetia, hoc omnes prophetæ perſuadere intendunt, vt declinent peruerſi à malo, & faciant quod bonum eſt. Hæc Eliſæi ſella, quæ licet & inculta, & ſermone obſcuro velut ex rudi & impolita materia contexta videatur: ſolida tamen & firma, atque immobilis inuenitur, iuxta verbum principis Apoſtolorum dicentis. *Habetis firmiorem Propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes tanquam lucernæ lucenti in caliginoſo loco.*

*2. Petri 1.*

Ecce cathedra Petri ſellam Eliſæi aut cathedram Moyſi non euertit; ſed velut eis ſupereminens quaſi firmiſſimis columnis innixa ſubſiſtit. De lege enim ait. *Non veni ſoluere legẽ, ſed adimplere.* De Prophetis, *Incipiens ait, à Moyſe & Prophetis, interpretabatur eis, quæ de illo ſcripta erant.*

*Matt. 5.* *Luc. 24.*

Huic etiam concinit, quòd Moyſes & Elias cum Chriſto loquentes apparuerunt in monte. Inter hos igitur cathedra Petri medium obtinet locum, velut dignior & ſuperior, & quæ illi meritò ſeſſori congruat, qui ſapientiſſimus dicitur inter tres. Sicut enim cathedra Petri prædictis duabus conſtat eſſe ſuperiorem, ita & Petrum in ſapientia tanquam Chriſti vicarium, & primum fortium Dauid, conſtat fuiſſe ſublimiorem. Ejus ſiquidem ſapientia non ſolùm carnis iuſtitiam, ſicut Moyſes, nec ſolum operis rectitudinem, ſicut ſermo propheticus, ſed cordis munditiam requirendam, agnouit, & docuit, dicens, ſicut ex ore veritatis didicerat, & acceperat prædicandum.

*Matth. 23. & 15.*

*Mundate prius quod intus eſt calicis vel paropſidis, & quod exterius eſt, mundum erit.* Et illud. *Non quod intrat in os, coinquinat hominem; ſed quod exit,* & cætera. *De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia,* & cætera quæ ſequuntur. Illud quoq; *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis, non occides,* & cætera. In his & alijs multis, quæ ſilua nobis Euangelica & Apoſtolica profert, docemur, non ſolùm illicitos actus, ſed etiam petulantes corporis motus, & irrationabiles cordis affectus cohibere. Meritò igitur ſapientiſſimus inter tres dicitur, qui perfectiſſimus inter eos quos prædiximus, perfectioris vitæ, & abundantioris iuſtitiæ præcepta noſcitur edidiſſe.

*Pedes cathedræ Petri qui & quot.*

Vt autem hujus ſapientiſſimi cathedrę dignitas ſeu firmitas plenius innoteſcat, quot & quibus nitatur pedibus, intendamus. Tres ſiquidẽ ipſius pedes Dominus in Euangelio videtur expreſſiſſe, vbi diſcipulis aiebat.

*Luc. 24.*

*Nonne hæc ſcripta ſunt in lege, & prophetis & pſalmis de me:* vbi legem, prophetas, & pſalmos, de ſe dicit teſtimonium perhibere; vt ſcilicet oporteret cũ pati & reſurgere à mortuis die tertia, & prædicari Euangelium in omnes gentes. Ibi legem, prophetas, & pſalmos, Euangelio probat aſtipulari: & eis velut tribus ſtipitibus Euangelium niti. Quibus vt quartus ſtipes addatur, iunguntur prædictis ſcripturæ quæ agiographæ nuncupantur: ſicut ſunt, liber Iob, Salomonis, Daniel, & alij, qui non minùs manifeſtè quàm cæteri Chriſtum prænuntiando prophetant. Vel ſi inter agiographa pſalmos iuxta Hieronymum computamus, poſſumus quartum pedem dicere, ſcripturam illam, quam idẽ Hieron. apocripham nominat, ſcilicet librum ſapientiæ, Ieſu filij Sirach, Tobiæ, Iudith, Machabæorum: in quibus nihilominus inuenimꝰ Chriſti & Apoſtolorum tempora præſignata. In his omnibus Scripturis veteris teſtamenti ſi ſenſus ſpiritualis requiratur, vt eliciatur myſticus intellectus, inuenietur non minùs mira-

biliter; quàm decenter tenerrimus ille ligni vermiculus, de quo ſtatim poſt cathedrã ſubinfertur. Quid enim vermiculo illi ſimilius ſpirituali intellectu? Vermiculus ſiquidem ille ex aliquo ligni humore velut ex quadam occulta ipſius materia & accidentali calore ſecreta quadam vi naturæ exterius adhibita procreatur. Hic ſpiritualis intellectus ex duritia literæ tracta ſimilitudine quaſi quodam humore reperto, & calore Spiritusſancti animum inſpicientis inflammante pariter & illuſtrante, velut quodam ſole æterê accêdente extruditur. Hic velut tenerrimus ligni vermiculus quidam non violentia vtens alicujus percuſſionis, ſed vicem obtinens vnctionis, literæ duritiam occulta quadam & ſubtili examinatione inflectêdo emollit: animum quoque inſpicientis quadam vi voluntaria demulcendo compungit. Hunc vermiculum Paulus in cordibus auditorum ſuorũ procreari volebat, cùm diceret. *Litera occidit, ſpiritus viuificat.* Petrus quoque id ipſum alijs verbis exprimit dicens. *Omnis Prophetia propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines.* Ac ſi diceret. Si iuxta propriã interpretationem verba prophetica accipitis; ligni, imò lapidis potiùs duritiam, quàm intelligentiam capietis. Si autem Spiritu illo ducimini, quo fuerunt Prophetæ inſpirati, in eorum verbis Spiritum & vitam inuenietis, & ex eis ipſi etiam vobis vitam cõparabitis: vt more teredonis ſermo Dei in vobis operetur, & ſi non cito greſſu, iugi tamen conatu quidquid in vobis durum eſt emolliens, & in ſimilem ſui commutans qualitatem. Hoc igitur teredone duce rimemur cætera, quæ in eadem litera ſubjunguntur; vt ex eis vitale aliquid ipſi percipientes tenerrimi illius vermiculi eximiam virtutem mox in nobis experiamur. Sequitur ergo, quòd occiderit hic ſapientiſſimus octingentos impetu vno. Quid quæſo vtilitatis ex litera iſta, cùm legitur, fidelibus prouenit: qui non ſolùm occidere, ſed etiam ſine cauſa iraſci homini prohibentur? Sed veniens Spiritus Domini, qui vt hæc ſcriberêtur inſpirauit, & qui in corde ſcribentis velut tenerrimus vermiculus quidam reconditus etiam hoc literæ ſibi reconditorium præparabat, iam nobis in lucem prodeat: & omni duritia & obſcuritate remota, quid in hoc facto voluerit prǣfigurari, declaret. Primò ſiquidem ſaluo altiori myſterio, ſi corpoream hujus fortitudinem ſpirituali Petri comparemus virtuti, incomparabiliter Petri inueniemus virtutem excellere, qui non ſolùm octingentos, ſed etiam tria millia hominum vno ſermonis ſui impetu vna die baptizatos mundo legitur occidiſſe. Sed & octingentos vno impetu occidit, cùm in Simone omnes Simoniacos condemnauit dicẽs, *Pecunia tua tecum ſit in perditionẽ: quoniam donum Dei exiſtimas pecunia poſſideri.* Quaſi diceret. Gratiã Spiritusſancti quæ ſeptenario deſignatur, ad octonarij quæſtum voluiſti transferre, quæſtum æſtimans pietatem. Sed *non eſt tibi pars neque ſors in ſermone iſto. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te eſſe,* dum octonarium rerum mundanarum, quæ per quatuor mundi partes ex quatuor elementis ſubſiſtunt, multiplicare contendis, & gratiam ſeptiformis Spiritus, quæ amaritudinem aut tædium nullum habet, venalem reputando contemnis. Octingentos quoque vno impetu ſermo Apoſtolicus occidit, cùm hæreticos quoſque ab Eccleſia condemnando præcidit. Sic Nicæna Synodus in Ario Arianos omnes vna ſententia condemnauit: Conſtantinopolitana in Macedonio omnes Macedonianos, Epheſina Neſtorianos in Neſtorio, Chalcedonenſis Eutychianos in Euthyce vno gladij ſpiritualis ictu peremit: quod hodie quoque per totum orbem Petri gladius facere non deſiſtit, cùm iuxta prophetam carnes deuorare non deſinit, carnalium hominum vitia vel corrigens, vel præcidens. Ecce hic gladius carnalibus inuenitur aſperrimus, ſpiritualibus tenerrimus; ſedentibus in cathedra, & eum de ipſa vibrantibus ſplendidiſſimus reperitur. Hæc autem ſunt, quæ ſedentibus in cathedra ſpiritualiter præ cæteris congruunt: ſcilicet lumen diſcretionis, zelus rectitudinis, & affectus pietatis. Secundum iſta pro varijs ſubditorum meritis gladium verbi Dei circa impios oportet variari. Vnde beatus Benedictus, qui iuſtorũ omnium ſpiritu plenus fuiſſe legitur, qualis debeat eſſe paſtor in regula ſua deſcribens, ita ait. *Oportet eum eſſe doctum lege diuina, vt ſciat vnde proferat noua & vetera.* Et in ſequentibus *Obedientes & mites vt in melius proficiant, obſecret. Duros verò corde & improbos vt durius increpet & corripiat, admonemus.* Spiritus quoque ſanctus in igne ſuper Apoſtolos apparens, hæc ſpiritualiter viſus eſt figuraſſe. Ignis enim lucis habet ſplendorem, caloris ſuauitatem, vrendi aſperitatem. Eadem etiam in tribus animalium faciebus deſignata videntur: vt qui officium paſtorum ſuſcipiunt, & vice animalium Eccleſiæ murum trahunt, faciem leonis exhibeant peruerſis, faciem hominis ſimplicibus & manſuetis, faciem aquilæ ſpiritualibus & eruditis. Sic Paulus faciem aquilæ aſſumens, ſapientiam loquebatur inter perfectos; facie hominis vtens lac potum paruulis propinabat; flebat cum flentibus, gaudebat cum gaudentibus. Faciem verò leonis, quoties oportuit, ſemper tamen coactus induens, Corinthium tradidit Satanę in interitum carnis; in promptu habuit vlciſci omnem inobedientiam, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus Chriſti ſcientiam deijcere non dubitauit. Sicque his faciebus viciſſim, & abſque confuſione vti nouit, vt nec plus habens de leone, minus habere voluerit de homine; vel plus habere volens de homine, minus habuerit de leone: vel vtriuſque horum depoſita facie totus aquila voluerit apparere. Hac quoque diſcretione vſus beatus Papa Gregorius alios etiam vti docebat dicens. *Compaſſionem quippe homini, rectitudinem vitijs debemus, vt in vno eodem homine & diligamus bonum quod factus eſt, & perſequamur malum quod fecit: ne dum culpas incautè remittimus, non iam per charitatem compati, ſed per negligentiam condeſcendiſſe videamur:* id eſt, non tam hominẽ homini, quàm bouẽ exhibeamus. Sed ſi bouinum aliquid ſanctis ineſſe dicere videamur, non eis bouinæ tarditatis vitium aſſignemus: ſed quàm ſit aptum hoc animal diuinis ſacrificijs, attendamus. Hujus ergo animalis faciem ſoli Deo, non homini exhibemus, cùm in ara

*1. Corint. 3.*
*2. Petri 1.*
*2. Reg. 23.*
*Act. 2. & 8.*
*Ibid.*
*Quatuor prima concilia generalia.*
*Deuter. 32.*
*Paſtoribus tria præcip. neceſſaria.*
*S. Bened. in Reg. cap. 2.*
*Ezech. 1.*
*Greg. hom. 32. in Euangel.*

cordis nos ipſos diuinis oculis immolamus: & hanc faciem ſibi in canticis dilectus præcipit exhiberi, dicens. *Cant. 2.* *Oſtende mihi faciem tuam.* Ac ſi dicat. Hanc tuam repoto, quam tibi formas de tuo, quia in te materiam infirmitatis & culpæ cauſam inuenis, vnde meritò compungaris: & hanc mihi ſoli oſtendi volo, qui ſolus remedium infirmitatis conferre valeo, ſolus culpã abolere ſufficio. Nec videri debet contrarium huic ſenſui, quod ſequitur. *Nam facies tua decora.* Quantò enim eſt quæque anima ſibi ampliùs indecora, tantò oculis ſponſi ſpecioſior apparet. Has facies beatus Benedictus prælatos ſubditis exhibere docebat, cùm diceret. *S. Bened. c. 28. Regul.* *Si delinquenti fratri Abbas adhibuit fomenta, ſi vnguenta adhortationis,* quod eſt faciẽ hominis exhibere, *ſi medicamina diuinarũ ſcripturarũ* quod faciem aquilę, *ſi ad vltimum plagas virgarum, exuſtionem excommunicationis,* quod eſt faciem Leonis: *exhibeat tandem quod maius eſt, ſuam & ſuorum orationem,* quod eſt bouis faciem adhibere. Et licet in hunc modũ hæ facies exhibeantur proximo, ſpecialiter tamen facies bouis orando, & facies aquilę contemplando debentur Deo: facies leonis, & facies hominis proximo. Vnde & hæ duæ, hominis ſcilicet & leonis non incongruè exprimuntur in illis duobus fortibus Dauid, qui primo ipſorum fortium ſubnectuntur. Leonis ſiquidem faciem prima facie nobis Eleazarus & re & nomine repræſentat, in eo quòd dicitur percuſſiſſe Philiſtæos, donec obrigeſceret manus ejus cum gladio. Quid eſt enim obrigeſcere manum cum gladio, niſi abſque vlla remiſſione zelum iuſtitiæ contra peccata & vitia inflexibiliter exercere, & velut in virga ferrea vel regendo ſubditos, vel motus illicitos comprimendo leonis inſuperabili vti ſeueritate? Sed ad hoc agendum opus eſt Dei adjutorio, quod Eleazarus ſonat, nec tam de propria virtute, quàm de Dei eſt auxilio confidendũ; vt dicat qui hujuſmodi eſt. *Pſalm. 117.* *Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo.* Nihil enĩ *1. Petri 3.* ſecundum Apoſtolum, *nocere nobis poterit, ſi boni æmulatores fuerimus.* Sed caueat Eleazarus ne dum leonis exercet ſeueritatem, leonis incurrat auſteritatem. Iſta enim ſi adſit, odibilẽ, illa ſi deſit contemptibilẽ reddit. Vnde in Eccleſiaſtico legitur. *Eccli. 4.* *Non ſis quaſi leo in domo tuã, euertens domum tuam, & opprimens ſubditos tibi.* *1. Macha. 3.* E contrario legitur de Iuda Machabæo. *Similis factus eſt leoni in operibus ſuis, & perſecutus eſt iniquos perſcrutans eos; & qui conturbabant populum ſuum ſuccendit flammis. Et repulſi ſunt inimici præ timore ejus; & exacerbabat Reges multos; & lætificabat Iacob in operibus ſuis. Et directa eſt ſalus in manu ejus, & congregauit pereuntes.* Sic & de hoc Eleazaro dicitur, quòd facta per eum ſalute magna, populus qui fugerat reuerſus eſt ad cæſorum ſpolia detrahenda. Ecce quantum prodeſt populo facies leonis in magiſtro. Sicut enim vbi non eſt gubernator, populus corruit: & ſicut væ terræ cujus ęſt Rex puer, & cui effœminati dominantur: ſic diſſipat impios Rex ſapiens, & curuat eos fornice. Roboam ſiquidem dominante populus ſub Dauid congregatus diuiditur: Iuda vel Eleazaro triumphante qui perierant congregantur; & qui fugerant, ad cæſorum detrahenda ſpolia reuertuntur. Sequitur in fortibus Dauid Eleazarum Semmaa, de quo legitur, quòd cùm fugiſſet populus à facie Philiſthijm, ſtetit ille in medio agri lente pleni, & tuitus eſt eum, *2. Reg. 23.* percuſſitque Philiſtæos, & fecit Dominus ſalutem magnam. Semmaa iſte audiens interpretatur: in quo apertè faciem hominis intuemur, cùm prælatum cernimus aures propitias ſubditis inclinare, clamorem pauperum efficaciter exaudire, vociferantẽ eripere de manu fortiorum, egenum & pauperem à diripientibus eum. Sed ne in hoc Semmaa, vel in porta vndecima, propter vndecim ſaga cilicina, & vndecimum Pſalmum, qui ſanctitatis defectũ deplorat, diminutionem aliquam ſuſpicemur; ſub altero principio factum ejus ſubtiliter indagemus. Ipſe autem ſemper alpha & O ſit ſermonis noſtri, qui vniuerſorum principium eſt & finis: & ſine principio & fine permanet in ſæcula ſæculorum.

*Tractatus 10. De tribus Prælatorum ordinibus, & Cleri ſupra populum exaltatione.*

AD portam vndecimam acceſſuri, priuſquam agrum lente plenum, quem Sammaa io ca tuetur, intremus, libet intueri in his tribus robuſtis fortium Dauid, per quos prælatos diximus deſignari, tres diſtinctè expreſſos ordines Prælatorum: qui ſicut hodie in Eccleſia diſtinguuntur, ita & apud Ethnicos, apud Iudæos, & in nouo teſtamento à Domino inuenimus diſtinctos. Apud Gentiles quidem ſimplices ſacerdotes templorũ Flamines, majores Archiflamines, maximi Protoflamines. In veteri quoque teſtamento ſummi ſacerdotes in anno ſemel in ſancta ſanctorum introibant. Minores ſacerdotes quotidie tabernaculum intrantes ſacrificia conſummabant. His quoque Leuitæ velut minimi ſubſeruiendo miniſtrabant. In nouo autem teſtamento Iacobus, Cephas, & Ioannes, qui ſecundum Apoſtolum columnæ erant aliorum, dextras dederunt Paulo. *Galat. 2.* Dominus quoque Petrum, Iacobum & Ioannem aſſumens duxit in montem *Matt. 17.* excelſum, & oſtendit illis gloriam ſuam. Iſtorum vice hodie in Eccleſia ſunt Primates & Archiepiſcopi inſtituti, vice aliorum Apoſtolorum Epiſcopi. Fuerunt etiam præter Apoſtolos & alij ſeptuaginta duo à Domino deſignati, & miſſi in omnem ciuitatem & locum, quò erat ipſe venturus: quibus ſpecialiter dictum eſt ab eo. *Ecce ego mitto vos, ſicut oues inter lupos.* *Matt. 10.* Loco iſtorum ſacerdotes hodie plebibus præferuntur, quos Semmaa iſte propriè deſignare videtur, ſicut & ſuperiores ordines duo præmiſſi fortè manifeſtè demonſtrant. Primates & Archiepiſcopos primus ſedens in cathedra, qui & ſapientiſſimus aſſeritur: quia quantò ſunt cæteris ſuperiores, tantò & eſſe conuenit ſapientiores. Nam & aquila quæ alijs auibus dicitur præeminere, clariùs etiam omnibus oculos noſcitur infixos luci tenere. Epiſcopos Eleazarus, qui rigidiſſimus fuit, ſicut & ille ſapientiſſimus. Nam ſicut leo cæteris beſtijs fortitudine noſcitur præeminere, ſic Epiſcopos rigidiores minoribus Sacerdotibus, & conſtantiores conuenit apparere. Minoribus quippe, quibus dictum eſt. *Luc. 10.* *Ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos,* pietas ſpecialiter congruit, & manſuetudo, vt nulla ſe-

ditioſarum plebium inquietudine, nulla improbitate ad rancorem vel odium prouocentur; ſed ſicut agni manſuetiſſimi luporum rabiem ſuſtinentes, illum qui ſicut ouis ad occiſionem ductus eſt, & ſicut agnus coram tondente ſe obmutuit, infatigabiliter imitentur. Attendant ſubtiliter factum Semmaa, in quo quid eis agendum ſit, pleniùs edocentur. Ipſe ſiquidem agrum lente plenum à Philiſtæis tuitus eſſe perhibetur. Quis iſte ager eſt, niſi vita terrena, cujus agri Cain primò, deinde Eſau factus eſt agricola? Econtrà Abel paſtor ouium, Iacob vir ſimplex habitans in tabernaculo. Bene in Abel, qui primus obtulit & oblatus eſt ſacrificium Deo; & in Iacob, qui primus vnxit lapidem, & erexit in titulum, fundens

*Sacerdotium nouæ legis.* oleum deſuper, noſtrum eſt ſacerdotium præfiguratum, quod his duobus ſacramentis, incorruptibilis ſcilicet hoſtiæ immolatione, & ſacri chriſmatis delibutione ſpecialiter noſcitur inſtitutum. Specialiùs tamen in Iacob, qui etiam decimas offerendo, & in duorum hœdorum morte, tanquam in gemina, carnis ſcilicet & ſpiritus petulantiæ mortificatione, & proprij nominis alteratione, ea quæ hodie in Eccleſia obtinent, velut hiſtorialiter noſcitur expreſſiſſe. In Cain verò & Eſau terrenus eſt populus rectè præfiguratus, quorum primus inuidia & odij fraterni ſcelere tabefactus à facie Domini eſt ejectus: alter dum venatur in agro, domi eſt ſupplantatus à fratre, & oppidò laſſus de agro reuerſus libenter primogenita dedit pro rufæ lenticulæ coctione. Non mirentur ſacerdotes, cum vident hodie laicos inuidiæ ſtimulis agitari: timeant autem laici, qui tales ſe ſentiunt, à facie Domini ſe cum Cain expelli. Sed & ſi ſe à lumine diuinæ ſapientiæ experiuntur ejectos, non tamen ad laqueum deſperationis recurrant, ſed Deo humiliter ſubjecti ab iniquitate declinare contendant. Non autem conturbentur & doleant cùm ſint priores natu, ſi clerum ſibi conſpiciũt

*Clerici laicis prælati, vt Iacob fratri Eſau* præeminere: ſic quippe futurum Dominus præordinauit, & præordinatum in Iacob & Eſau præſignauit. Iſaac ſiquidem cùm benediceret Iacob, Domino inſpirante ſic ait. *Det tibi*

*Gen. 27.* *Deus de rore cœli & de pinguedine terræ abundantiam frumenti vini & olei, & ſeruiant tibi populi, & adorent te tribus. Eſto Dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ. Qui maledixerit tibi, maledictus erit, & qui benedixerit benedictionibus repleatur.* Econtrariò

*Ibid.* dictum eſt Eſau. *In pinguedine terræ & in rore cœli deſuper erit benedictio tua. Viues in gladio, & fratri tuo ſeruies.* Ecce quàm manifeſtè ſtatũ vtriuſque, cleri ſcilicet & populi Chriſtiani Spiritusſanctus in his verbis expreſſit. Clero ſiquidem non ſolum rorem cœli, ſicut quidã blaſphemant, ſed & de pinguedine terræ abũdantiam pleniorem conceſſit. Seruitutem etiã populorum, adorationem tribuum, & dominationem fratrum ſuorum, & incuruationem expreſſit: in quibus omnibus, non latriam quę ſoli Deo debetur, ſed duliam intelligimus;

*Dulia Sanctis debita.* quæ & Angelis & ſanctis hominibus, ſanctorumque quibuslibet ſucceſſoribus exhibetur. Popularibus autem Cleri ſeruitutem indixit, & viuendum ei gladio, & in pinguedine terrę benedicendum prædixit. Nam etſi ei rorem cœli conceſſit, non tamen rotus cœli abundantiam: & ipſum rorem, non in ſe habituros, ſed deſuper à Clero, & poſt terræ pinguedinem percepturos prædixit. Sed non ſolùm quid ſit per Iſaac à Domino prædictum, ſed & quid inter ipſos fratres actum ſit attendamus. Eſau ſiquidem primogenita fratri libens primò, & ea paruipendẽs leuiter conceſſit. Sed poſtmodum conceſſiſſe ſe dolens ad perſecutionis tyrannidẽ ſe conuertit. Sic & Conſtantinus Romano Pontifici regni inſignia, coronam ſcilicet & purpuram regalem deuotus primò obtulit, quod in veſtibus Eſau valde bonis Iacob à matre conceſſis præfiguratum fuit: ſed & in ſucceſſoribus ſuis eidem poſtmodum exilia intulit, mortem etiam cõminatus, injurias multas inflixit: ſed tandem Eſau Iacob patientia & longanimitate deuictus, diuinæ ſententiæ quamuis inuitus acquieuit; & conductum ei atque defenſionem, potiùs tamen ex ſimulatione quàm ex deuotione, obtulit: quam & Iacob ſapienter, & prouidè recuſauit dicens. *Noſti, quòd paruulos habeam teneros, & oues fœtas, quas ſi plus in ambulando fecero laborare,* *Geneſ. 33.*
*morientur omnes vna die.* Quæ omnia apud ſacræ Scripturæ gnaros expoſitione non indigẽt ſed tantum rememoratione. Illud autem potiſſimùm videtur attendendum, quo iure, quibuſue ex cauſis minor natu primogenito ſit prælatus: & prima quidem facie ius in euidenti eſſe videtur, quòd Iacob lentem quam coxerat, non antea fratri inſtanter petenti conceſſit, donec ille primogenita ſponte ceſſit. Sic & clerus eodem etiam iure populis eſt prælatus, cùm carnis & ſanguinis opera velut rufam lẽticulæ coctionem, licet guſtum ſuauem, tamen viſui nociuam à ſe abjiciens, populis cedendo conceſſit. Illi verò velut animales, & quæ ſunt Spiritus Dei minimè percipientes, eadem carnis opera velut ſummum aliquid retinentes, maluerunt carnalibus & ſæcularibus implicari, quàm Deo militando in ſpiritu ambulare. Clerus verò verbum Apoſtolicum libenter amplectens, illud ſcilicet, *Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis:* illud etiam non *Galat. 5.*
ſurda aure audiens, *Si enim ſecundum carnem* *Roman 8.*
*vixeritis, moriemini. Et, qui in carne ſunt, Deo* *1. Timot. 5.*
*placere non poſſunt.* Et, qui *in delicijs eſt, viuens mortuus eſt*: Spiritu facta carnis mortificate, vt viueret, prælegit. Iuſtè igitur ſicut ſpiritus carni, ſic ſpiritualiter viuentes carnaliter ſapientibus præferuntur. Ecce primogenita, quæ lentis non comeſtio, ſed concupiſcentia Eſau abſtulit, Iacob eiuſdem lentis deſpectus contulit: & primatum Clerus ex continentiæ caſtitate promeruit, quam carnalis concupiſcẽtiæ ſuauitate, velut quadam rufa lentis decoctione pluris duxit. Eſt & alia hujus præpoſterationis cauſa, pius ſcilicet noſtri Iacob dolus, qui carnem peccati velut quandam hœdi pellem aſſumens, in ſimilitudinem carnis peccati venire voluit, tentatus per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Hunc pietatis dolum matre gratia operante, Iudæorum populus, velut pater cæcus ignorans benedictionem quam Iſaac Iacob verbo dederat, opere in Chriſto neſciens adimpleuit. *Si enim cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* *1. Corint. 2.*
Huius ergo noſtri veri Iacob merito, qui non tam vngendo lapidem, quàm ſeipſum vnctũ lapidem exhibendo, vnctus oleo lætitiæ præ

conſortibus ſuis, coronatus & oblatus in cru-
ce verus nobis Rex factus eſt, & ſacerdos, illi
*1. Petri 2.* etiam qui ſacerdotio funguntur ei, genus ele-
ctum, regale ſacerdotium, iuſtè dicti ſunt &
effecti, benedictionem paternam velut filij ſpi-
ritualis Aaron iure hereditario poſſidentes.
Sed inter hæc meminerit noſter Semmaa vten-
dum ſibi eſſe, non gloriandum poteſtate quam
accepit in ædificationem, non in deſtructionē.
Sciat tuendum ſibi traditum agrum lente ple-
num, potiùs quàm demetendum: prohibitum
ſibi lentis eſum, carnalium ſcilicet operum de-
lectationem: agri ſibi commiſſam defenſionē.
Studeat igitur ſpiritualis Semmaa carnalem
populum velut agrum lente plenum tueri, ſal-
tem à criminalibus peccatis: ſi non à concu-
piſcenda vxore proximi, ſaltē ab adulteranda:
ſi non à re eius concupiſcenda, ſaltē à rapiēda:
ſi nō ab odio, ſaltē ab homicidio. Tueatur pau-
peres ab iniurijs diuitū, diuites à laqueis dæmo-
nū, docēs eos nō ſuperbè ſapere, nec ſperare in
incerto diuitiarum: dicens eis, quia qui volunt
*1. Timot. 6.* diuites fieri, incidunt in tentatione, & laqueū
*Non debent* diaboli. Caueat autem idem Semmaa, ne ſolā
*prelati ſolā* vocem Iacob retinendo, manus Eſau non tam
*vocem Iacob* ſimulare, quàm habere dolis & fallacijs, velut
*habere. &* pilorum aſperitate & ſubtilitate verſutas inue-
*man⁹ Eſau.* niatur. Nam & tales aliquos ſacerdotes futuros
Spiritusſanctus ex illo facto videtur innuiſſe,
& Dominus huc ipſum in Scribis & Phariſæis
arguens, *Super cathedram*, inquit *Moyſi ſederūt*
*Matt. 23.* *Scribæ & Phariſæi; quæ dicunt, facite: quæ autē*
*faciunt, facere nolite.* In quib⁹ verbis quid aliud
dicere videtur, niſi, *vox quidem vox Iacob eſt;*
*Geneſ. 27.* *ſed manus manus ſunt Eſau?* Verūtamen pro-
pter ſacerdotij reuerentiam, cathedræ deferā-
tur, voci obediatur. Timeant tamen ſacerdo-
tes, ne qui propter vocem Iacob, & propter
lentis contemptum benedictionem meruerūt;
propter manus Eſau & lentis concupiſcentiam
cum Preſbyteris Babilonicis mortis maledi-
ctionem incurrant. Primus ſiquidem illorum
pro fraudulentis & iniquis iudicijs condem-
natus audiuit. *Nunc venerunt peccata tua, quæ*
*Daniel. 13.* *operabaris priùs, iudicans iudicia iniuſta, inno-*
*centes opprimens, & dimittens noxios.* Vnde &
damnationis ſuæ ſententiam accepit, Spiritu
ſancto per os Danielis dictante atque dicente
ei, *Cum ilice pereas.* Ilex ſiquidem iugem reti-
net foliorum virorem: fructum autem profert
porcis potiùs, quàm humanis vſibus aptum.
Quid eſt autem viror foliorum, niſi integritas
& ſanorum vigor verborum? Quid verò fru-
ctus porcorum niſi opera carnis, quę ennume-
rans Apoſtolus poſt flagitioſa etiam facinora,
ſubintulit dicens, *Veneficia, inimicitiæ, conten-*
*Galat. 5.* *tiones, æmulationes, iræ, rixæ, inuidiæ, homicidia?*
Quid eſt etiā dicere, *cum ilice pereas*, niſi quod
ſubiungit Apoſtolus, *Quoniam qui talia agunt,*
*regnum Dei non conſequentur?* Secundus deni-
que de flagitio velut de lentis edulio condem-
natus audiuit. *Species decepit te, & concupiſcen-*
*Daniel. 13.* *tia ſubuertit cor tuum.* Vnde & per ſententiam
ſubiunctum eſt. *In lentem comminuet te Angel⁹.*
Meritò qui lentē alijs cōceſſerat, & carnalibus
illecebris velut quibuſdam minimis ſpiritualia
& cœleſtia velut ſumma prætulerat, adminuta
rediens in eis comminuitur, vt iam non niſi
ima ſapiat, & ad capienda cœleſtia non aſſur-
gat. Hæc de tribus robuſtiſſimis Dauid ad præ-

ſeos dicta ſufficere poſſent; ſi non aquam Be-
thleemiticam cum Dauid ſitiremus, nec videa-
tur poſſe ſatisfieri ſiti noſtræ, niſi eadem nobis
aqua non bibenda, ſed libanda Domino offe-
ratur. Quod horum trium robuſtiſſimorum
myſterio tunc iuxta literam factum fuit, &
poſtmodum à ſpiritualibus ſpiritualis Dauid
fortiſſimis ſpiritualiter noſcitur eſſe factum.
Apoſtoli ſiquidem & eorum ſucceſſores quos
per tres fortiſſimos Dauid diximus intelligen-
dos, de ciſterna legis Moſaicæ, quæ alibi piſci-
na dicta eſt, quinque porticus habens, aquam
ſpiritualis intelligentiæ non minùs fortiter,
quàm ſubtiliter elicuerunt, & iuxta Salomonē *Prouerb. 30.*
fortiter prementes legis vbera, non ſolum lac
moralis ſcientiæ, ſed etiam butyrum ſenſus al-
legorici expreſſerunt. Tantò autem fortiùs id
ab eis factum apparet, quantò ab inimicis Da-
uid Scribis & Phariſæis, qui carnaliter legem
intelligebant, eadē ciſterna ſtudioſiùs obleſſa
cingebatur, & obſeruata diligentiùs claude-
batur. Irruperunt ſiquidem Apoſtoli caſtra
inimicorum, cùm, ſicut in Apoſtolorum acti-
bus legitur, congregati principes & ſeniores
& ſcribæ in Ieruſalem, & Annas princeps Sa- *Actor. 4.*
cerdotum, & Caïphas, & Ioannes, & Alexan-
der, & quotquot erant de genere Sacerdotali,
ſtatuerunt in medio Petrum & Ioannem, in-
terrogantes eos. *In qua virtute, aut in quo no-*
*mine fecistis hoc vos? Tunc Petrus repletus Spiritu*
*ſancto dixit ad eos. Principes populi & Seniores*
*audite. In nomine Ieſu Chriſti Nazareni quem*
*vos crucifixiſtis, quem Deus ſuſcitauit à mortuis,*
*in hoc iſte aſtat coram vobis ſanus. Hic eſt lapis*
*qui reprobatus eſt à vobis ædificantibus, qui factus*
*eſt in caput Anguli. Deus autem qui prænuntiauit*
*per os omnium Prophetarum pati Chriſtum ſuum,*
*impleuit ſic. Moyſes quidem dixit, Prophetam* *Actor. 3.*
*vobis ſuſcitabit Deus de filijs veſtris, tanquam me*
*ipſum audietis. Et omnis anima quæ non audierit*
*Prophetam illum, exterminabitur de plebe. Et*
*omnes Prophetæ à Samuel & deinceps, annuntia-*
*uerunt dies iſtos. Vos eſtis filij Prophetarum, &*
*teſtamenti, quòd diſpoſuit Deus ad Patres noſtros*
*dicens ad Abraham. In ſemine tuo benedicentur*
*omnes familiæ terræ* Paulus quoque per medias
acies inimicorum tranſiens, & fiducialiter Ie-
ſum eis annūtians, ait. *Annuntiamus vobis eam* *Actor. 13.*
*quæ ad patres noſtros facta eſt, repromiſſionem,*
*quoniam hanc Deus adimpleuit filijs noſtris, reſu-*
*ſcitans Ieſum, ſicut & in pſalmo ſecundo ſcriptum*
*eſt. Filius meus es tu, ego hodie genui te. Aliàs*
*quoque dicit, Non dabis ſanctum tuum videre*
*corruptionē.* Quibus contradicentibus Iudæis,
& repletis zelo, Paulus & Barnabas conſtanter
dixerunt. *Vobis oportebat primum loqui verbū*
*Dei: Sed quoniam repellitis illud, ecce conuerti-*
*mur ad gentes.* Ecce aqua ſpiritualis intelligen-
tiæ Iudæis ablata, Gentili populo ab Apoſtolis
oblata, & in eis ipſi Dauid, qui de Gentili po-
pulo mediante Ruth ex Moab duxit originem;
quæ & ipſa nobis aquā ſpiritualiter intellecta
propinat: ſed nos ad alia tendentes, quod
cœpimus, breuiter proſequamur. Sanè quòd
Dauid aquam deſideratam non bibendam ſed
libandam Domino dignū duxit, in nobis ſine
dubio ſignat, quòd noſter Dauid Chriſtus
aquā quam prædiximus, non quæſiuit ſibi ad
humanæ infirmitatis, quam ſuſceperat, reme-
dium; ſed in diuinæ naturæ, quæ ſeipſam ad

hominem inchoauerat, argumentum. Quod enim eſt fidei noſtræ certius argumentum, quã quòd ea quæ à Chriſto facta pro nobis credimus, à Prophetis prædicta longè antè cognoſcimus, & in veteri teſtamento, velut in ciſterna Bethleemitica aquam limpidiſſimam recõditam inuenimus? Sic quippe Iſaias ait. *Annũtiate quæ ventura ſunt in futurum; & ſciemus quia dij eſtis vos.* Nos quoque ſi aquam ſpiritualis ſcientiæ deſiderando ſitimus, non eam ad præſentis vitæ fallacem & fugacem gloriam requiramus; ſed ad placandum nobis Deum, & ad imbuendos proximos eam à Domino, ſicut ait Iacobus, poſtulemus: & totum ei in nobis, quidquid adepti fuerimus adſcribamus, dicentes cum Apoſtolo, *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Sanguis autem iudicata eſt à Dauid aqua iſta; quia ſicut vita carnis in ſanguine eſt, ſic vita animæ in ſapientiæ calore conſiſtit. Quòd autem iuxta portam Bethleemiticam ciſterna hæc fuiſſe deſcribitur, non aliud eſſe videtur, quàm vetus teſtamentum, in quo veteres hiſtoriæ velut aquæ nubiũ eſſe, quod non tam ciſterna vel puteus, quàm fons puteus & porta aperta ciuitatis noſtræ Bethleem ab ipſius ciuitatis incolis comprobatur.

*Fidei argumentũ prædictio futurorum.*

*Iſai. 41.*

*2. Corint. 3.*

Hanc portam conuenientiſſimè beatam Mariam dixerim, de qua in Bethleem Iudæ natus eſt Chriſtus, velut fons aſcendens de terra, irrigans vniuerſam ſuperficiem terræ; & fluuius egrediens de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum; qui in quatuor Euangelia, quaſi in quatuor capita diuiſus, orbem vniuerſum fœcundat. De hac nobis noſtræ ciuitatis duodecima porta grandis nobis eſt ſermo, & tantò interpretabilior ad dicendũ, quantò auditores auidiores fore confidimus ad audiendum. Quantò autem eſt hæc materia dignior, tantò nouum ei principium aſſignari dignius eſſe cognoſcitur, vt ad tantam materiam corda legentium quiete modica releuata ardentiùs præparentur. Ipſe autem ſemper Alpha & Ω ſit ſermonis noſtri, qui &c.

*Geneſ. 2.*

*Tractatus II. De porta duodecima Ciuitatis Dei, B. Virgine Deipara.*

DE glorioſiſſima Domini Dei noſtri incorrupta matre & Virgine tractaturi, glorioſiſſimum filium eius Dominum noſtrum ſuppliciter exoramus, vt quæ Scripturis ſacris de ea glorioſè inſeri voluit, nobis reuelare dignetur: & ea nos de ipſa loqui doceat, quæ & ſi non eius congruant dignitati, noſtræ ſaltem indignitati conueniant, noſtræ ſatisfaciant deuotioni, & vel paruulorum ſufficiant lectioni. Igitur quàm multiphariè quãque multis modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis eam magnificè commendare voluerit, quidã attendens, in hanc vocẽ metro ludens erupit, *Multa de te ſunt Prophetæ locuti præſagia; non ignari ſingulari te ditandam gratia. Nam qui naſci atque paſci, tua carne voluit, Nec ſcripturis nec figuris tuas laudes tacuit.* Priùs autem quàm ad ea quæ à Prophetis & Patribus de ipſa dicta & figurata dicuntur, accedamus; attendendũ diligentiùs, & dicendum eſſe videtur, quòd hæc duodecima noſtræ ciuitatis porta, de qua tractare habemus, præmiſſarum portarũ prima ſit & ſuprema. Prima ordine, dignitate ſuprema. Ab ipſa quidem cæteræ portæ habuerunt initium, in ipſa obtinent fulcimentum, per ipſam recipiunt complementum. Ipſa quidem in eminentiori parte ciuitatis ſita, aliis miniſtrat lucem, gloriæ dignitatem confert, affert conſummationem. Ex ipſa namque ſacramenta nobis omnia profluxerunt, gratiarũ omnium charismata & exempla virtutum non minùs delectabiliter quàm mirabiliter effulſerunt. Denique ipſis etiam Apoſtolis primò per eam velut per orientalem portam noſtræ redemptionis primordia patuerunt. A quo enim meliùs, quæ de noſtri Redemptoris infantia ſcripturi & prædicaturi erant in vniuerſo mũdo, ac fideliùs potuerunt addiſcere, quàm ab ea quæ omnia viderat & audierat, & manibus ſuis tractauerat, firmiter conſeruauerat conferens in corde ſuo? Vnde eis niſi per eam innotuit, Angelicũ illud *Aue* mundo tam ſuaue? Vnde tota ipſius Angelicæ ſalutationis ſeries, cuius ſingula verba, velut cuiuſdam diuinæ epiſtolæ per Angelum allatæ, ſed Spiritu ſancto dictante, oracula ſunt diuina? Vnde ipſius reſponſio Virginis, & ipſius Angeli, qualiter quæ dicta erant ab eo fieri deberẽt, inſtructio, & conceptus Elizabeth tam prænuntiatio Angelica facta ad Zachariam, quàm annuntiatio edita ad Mariam? Vnde Mariæ Aſcenſio ad montana, & ad ſalutationem eius Propheticũ Elizabeth reſponſum, & ipſius Mariæ canticũ non magis Propheticum, quàm profundum? Vnde tandem Domini noſtri ſtupenda & veneranda, ipſiſque cæleſtibus miranda natiuitas, pannorum inuolutio, reclinatio in præſepiũ, anguſtia diuerſorii, Angelica apparitio ad paſtores, Euangelizatio magni gaudij quod foret omni populo, hymni Angelici decantatio glorioſa? Hæc omnia Maria conſeruans & cõferens in corde ſuo, portam ſe clauſam vſque ad octauam Circũciſionis diem mundo exhibuit: quæ tam Spiritu ſancto reſerata filio Dei patuerat, & non ſoli Gabrieli, ſed etiam multitudini cęleſtis exercitus patefacta luce clariùs reſplendebat. Hæc etiam octauo filij ſui die mundo cœpit ſenſim aperiri, ne ſi ſubitò totam ſe aperiret, oculis minùs ſanis non tam lucem fulgore, quàm cæcitatem inferret. Ea igitur die nomen illud ſuaue auribus, dulce ori, in corde iubilum, quod ſola & prima ab Angelo didicerat, filio ſuo imponens, velut ſtella matutina ſolis nouiter orientis mundo lumen inuexit. Nonne per huius nominis impoſitionem dicere ad ſingulos; dicere ad omnes tibi videtur, *Non eſt aliud nomen ſub cælo, in quo oporteat ſaluos fieri?* In quo *qui benedicendus eſt, benedicetur in Domino amen.* Hoc ſiquidem nomen efficax inuenitur, non ſolum ad obtinendam ſalutem, ſed etiam ad promerendam benedictionem; non ſolùm ſaluat, ſed etiam ſanctificat: ſaluat à pondere peccatorũ, ſaluat ab inſidijs tentationum, ſaluat à temporalium periculis varietatum. In hoc namque nomine omne genu flectitur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum. Flectitur virtus infernalium nequitiarum, ne tentando noceant; flectitur elatio & cupiditas hominum terrenorum, ne peccato conſentiant, flectitur etiã virtus cœleſtium Spirituum ad huius nominis inuocationem, vt ſubueniendo periclitãtibus

*B. Virgo porta eſt orientalis, per quã patuerunt ſalutis primordia.*

*Luc.*

*Act. 4.*
*Iſa. 65.*

*Nominis Ieſu efficacia.*

condeſcendāt. Sic ſic cultores huius nominis
ſaluantur & liberantur à malo. In hoc etiam
nomine benedicantur, promouentur, & con-
firmantur in bono : ſecundum quod orat Sa-
cerdos in Canone Miſſæ, vt oblationem ſuam
benedictam, aſcriptam, ratam, Deus facere di-
gnetur. Benedictam ad ſanctificationé, aſcrip-
tam ad perfectionem, ratam ad confirmatio-
nem. Sic quippe fieri ſolet in conceſſionibus
Principum, ſiue inſtitutionibus teſtatorū. Pri-
mò namque apud Principem vel precibus, vel
alio modo, rei alicuius conceſſio nuda obtine-
tur : dehinc vt conceſſio redigatur in ſcriptu-
ram ad perfectionem elaboratur : tandem, vt
ſcriptura ſigillo principis ad confirmationem
roboretur. In hunc etiam modum vt benedi-
ctio Domini ſit plena, primò fœcundādo ſan-
ctificat, dehinc perficiendo multiplicat, tan-
dem corroborando confirmat. Sed hoc non
niſi in Domini nomine alicui⁹ benedictio ope-
Iob. 1. ratur. Legitur Iob benedixiſſe Dominum, ſed
nomen Domini collaudando, dicens. *Sicut*
Geneſ. 17. *Domino placuit, ita factum eſt : ſit nomen Domi-*
Ibid. c. 27. *ni benedictum.* Legitur Dominus benedixiſſe
Abrahæ, ſed ſuum ei nomen reuelando & cō-
mendando dicens. *Ego Deus omnipotens, am-*
*bula coram me, & eſto perfectus.* Legitur Iſaac
benedixiſſe Iacob filio ſuo, ſed in nomine Do-
Geneſ. 27. mini, dicens. *Det tibi Deus de rore cœli*, & cæt.
Hæc triplex benedictio in Scripturis frequen-
ter reperitur. Prima, qua Deum benedicimus
dicentes, ſit nomen Domini benedictum : &
hāc ſignat principium Epiſcopalis benedictio-
nis, quæ primò fit in pectore, quia primò be-
nedicendus eſt Deus pro iā acceptis donis quę
Pſal. 102. intrà ſunt, vt dicamus cum Propheta. *Benedic*
*anima mea Domino, & omnia quae intra me ſunt*
*nomini ſancto eius.* Secundò petenda & expec-
tanda de ipſius benedictione & adiutorio gra-
tiæ, quæ nondum habemus. Abſque ipſius nā-
que adiutorio nihil boni facere poſſumus : &
hoc non ſolum corde credere, ſed & in facie
Eccleſiæ confiteri debemus, ſecundum illud.
2. Rom. 10. *Corde creditur ad iuſtitiam : ore autem confeſſio*
*fit ad ſalutem.* Hoc oſtenditur in eo quòd Epi-
ſcopus ſigno crucis faciem ſuā muniens, confi-
tendo clara voce dicit. *Adiutorium noſtrum in*
*nomine Domini.* Tertiò ipſum populū ſignans,
benedictionem ſuam in inuocatione S. Trini-
tatis concludit. Prima harum benedictio dici
poteſt Domino attributa, ſecunda à Domino
retributa, tertia in populo diſtributa. Attri-
buenda ſiquidē eſt nomini eius gratia & bene-
dictio pro donis ſuis, vt dicamus ex affectu &
deuotione *Benedictus Deus in donis ſuis.* Bene-
dicendus etiam in omnibus operib⁹ ſuis, iux-
ta illud Prophetę. *Confiteātur tibi Domine om-*
Pſal. 144. *nia opera tua.* Et illud quod in eodem pſalmo
legitur. *Fidelis Dominus in omnibus vijs ſuis, &*
*ſanctus in omnibus operibus ſuis.* Benedicendus
quoque in maieſtate ſua. Quem ordinem vi-
detur ſeruaſſe propheta, vbi ait. *Benedictus*
Pſal. 71. *Dominus Deus Iſraël, qui facit mirabilia ſolus :*
*& benedictum nomen maieſtatis eius in æternum.*
Nam pro donis ſuis eum benedicendo præmi-
ſerat. *Sit nomen eius benedictum, ante ſolē per-*
*manet nomen eius : & benedicentur in ipſo omnes*
*tribus terræ.* Retribuitur autem ſic benedicen-
tibus Deum larga Dei benedictio : aliquando
in affluentia temporalium : aliquando in exte-
riorum eminentia gratiarum ; aliquādo in ſpi-
ritualium largitione virtutum : & hanc vltimā
cęteris præferendam cōmendaſſe videtur Apo
ſtolus, vbi ait. *Benedictus Deus, qui benedixit* Epheſ. 1.
*nos omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus.* Nā
cæteræ benedictiones communiter dantur &
bonis & malis : imò frequentiùs malis quàm
bonis. Sed non eſt inuidioſè aut auarè occul-
tanda aut retinenda à bonis : quia qui abſcon-
dit frumenta, maledicetur à populis : ſed ſicut
gratis accepta, & ita & gratis danda, piè eſt di-
ſtribuenda. Diſtribuitur autem in minores à
maiori benedictio ſpiritualis, aut imprecando
eis bona quæ nondum habent, ſicut eſt illud,
quod dictum eſt Rebeccæ à parentibus. *Creſ-* Geneſ. 24.
*cas in mille millia : & poſſideat ſemen tuum portas*
*inimicorum ſuorum.* Aut congratulando eis
pro bonis quæ iam habēt, ſicut illud Raguelis Tobiæ 7.
ad Tobiam. *Benedictio ſit tibi fili mi, quia boni*
*& optimi viri filius es.* Aut prophetando, ſicut
fuit benedictio Moyſi ad Ioſeph dicentis. *De*
*benedictione Domini terra eius, de pomis cœli, &*
*rore, atque abyſſo ſubiacente. De pomis fructuū*
*ſolis ac lunæ, de vertice antiquorum montium, de*
*pomis collium æternorum, & de frugibus terræ, &*
*de plenitudine eius.* In quibus verbis ſaluo al-
tiori myſterio prædicta triplex benedictio in-
uenitur expreſſa. De pomis enim & rore cœli,
& abyſſo ſubiacente procedit benedictio, cùm
ex intimo cordis affectu homo pro gratuitis
beneficijs Deum benedicit, dicens cum Pro- Pſal. 56.
pheta. *Clamabo ad Deum altiſſimum, Deum,*
*qui benefecit mihi. Miſit de cœlo & liberauit me.*
*Miſit Deus miſericordiam ſuam, & veritatem*
*ſuam* : & per hæc quaſi cœli poma dulciſſima
liberauit me. De pomis fructuum ſolis & lunæ
homo à Deo benedicitur, cùm donis ſpiritua-
libus & temporalibus bonis ab eo cumulatur.
De vertice autem montium antiquorum, ſiue
de pomis collium æternorum, ad terram fru-
gibus plenam deſcendit benedictio, cùm de
ſublimitate vitæ ſiue doctrinæ Doctorum or-
thodoxorum ſubditi debriantur ; vel meritis
& orationibus ſpiritualiū virorum ſola æterna
quærentium, inferiores quique ac debiles ad-
iuuantur. Latent tamen ſublimiora quædam
in his verbis myſteria : quæ ſi ſubtiliter enucle-
entur, portæ de qua loquimur, dignitatem &
gloriam pleniùs reſerabunt. Ioſeph ſiquidem
Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, non ſo-
lùm nomine, ſed & fratrum venditione, &
Ægypti dominatione, & occultorum prophe-
tica interpretatione apertè præfiguraſſe, nemo
qui dubitet. Terra autem eius caro eſt in e-
meratæ beatæ Virginis Mariæ, de qua Chriſti
caro proceſſit, de ſola Domini benedictione
Sancti ſpiritus operatione concepta, cuius be-
nedictionis myſteria Moyſes in Spiritu mira-
biliter præuidens, mirabiliùs ſub tanto verbo-
rum inuolucro prænuntiare curauit dicens.
*De pomis & rore cœli, & abyſſo ſubiacente*, & Geneſ. 49.
cætera. Ros cœli gratia eſt Spiritusſancti. Quę-
dam velut abyſſi ſubiacentis exhalatio vis eſt
humanæ naturæ, & animalis ſenſuum vegeta-
tio. His duobus caro Virginis fœcundata vélut
terra bona & optima, pomum non ligni ſcien-
tiæ boni & mali, ſed ligni vitæ ex ſe non in-
terdicendum, ſed omnibus exponendum, pro-
duxit. Huius fœcundæ generationis, ſcilicet
Incarnationis Chriſti myſterium, in prima cœli

& abyſſi creatione Deus mox figurauit, & velut quædam poma odorantia viris ſpiritualibus præparauit. Nec contentus eſt hæc poma ſola amicis reponere, ſed & Chriſti myſteria & Eccleſiæ, velut poma fructuum ſolis & lunæ eis voluit reuelare. Quid enim aliud ſenſiſſe videtur propheta, qui ait, *Eleuatus eſt ſol, & luna ſtetit in ordine ſuo*, niſi quod eleuato Chriſto ad dexteram Patris, velut ſole iuſtitiæ in meridie conſtituto, & ſtatus Eccleſiæ confirmatus, & Chriſtianæ religionis ordo ſit ſolidatus? Quid ille qui ait, *Sol & luna ſteterunt in habitaculo ſuo*, niſi iuſtitia & pace ſe inuicem oſculantibus, Chriſtum & Eccleſiã poſt multas hæreſes in vnitate fidei manſionis ſuæ habitaculum poſuiſſe? Sed & ipſe Moyſes non alia videtur poma odoraſſe, niſi Chriſti & Eccleſię fructus eximios, velut ſolis & lunæ poma ſuaueolentia commẽdando. Huius etiam pomis ad cumulum benedictionis adduntur vertex antiquorum montium, & poma collium æternorum, fruges denique terræ & plenitudo eius. Montes antiqui Patriarchæ & Prophetæ meritò ſunt intelligendi: montes pro virtutis humanæ & diuinæ reuelationis ſublimitate: antiqui, pro factorum & dictorum ſuorum irrefragabili & ſumma authoritate.

*Abac. 3.*

*Chriſtus Prophetiarum finis.*

Omnium autem Patriarchalium promiſſionum & viſionum, omniumque Propheticarum locutionum & reuelationum eminentior vertex Chriſti fuit humanitas: & ſumma eorum intentio, quæ de Chriſti natiuitate, baptiſmo, prædicatione, ſepultura, reſurrectione, & glorioſa ad cœlum aſcenſione, in ſpiritu præuidebant, verbis prænuntiare, figuris & ænigmatibus præſignare. Ad hunc verticem Moyſes ipſe aſcendere cupiens, volens videre, quomodo rubus arderet & non cõbureretur, repreſſam pręſumptionem ſuam humiliter cõfitetur, vbi audiſſe ſe dicit. *Ne appropies huc. Solue calceamentum de pedibus tuis: locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Quod ergo plenè videre non potuit, plebeios multos manifeſtè viſuros præuidit, & hanc eis benedictionem inuidit, ſine inuidia tamen; ad amplectendam tantam benedictionis dulcedinem omnes his verbis poſteros inuitauit. Sed & poma colliũ æternorum, ſi non prægustaſſe, tamen odoraſſe videtur: quæ non ſolùm odoranda, ſed etiam deguſtanda præuidit benedictis, vel quando audituri ſunt, *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum*: Vos enim *eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis; & ego diſpoſui vobis regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo*: Vel cùm etiam in præſenti aſcendente homine ad cor altum, vt exaltetur Deus, iam Chriſtum ſecundum carnem non cognoſcit; ſed Chriſtum Dei verbum & Dei ſapientiam, Deo conſubſtantialem & coæternum, adhærẽdo æterno factus jam ex parte æternus, & ſecundum Apoſtolum fruendo Deo vnus ſpiritus factus: vt velut collis æternus poma noo immeritò proferat incorrupta. Sed ne noſter Ioſeph tantùm in cœleſtibus & montanis paſci, & non niſi in montanis cubare videatur, etiam fruges terræ, qui ſunt quilibet fructus digni pœnitentiæ, & eos qui pleniores ſunt, fructus iuſtitiæ, dicitur acceptare. Poſſent etiam & aliter verba iſta exponi: ſed quia ad alia feſtinamus, breuiter ea tangendo potiùs quàm exponendo percurrimus.

*Exod. 3.*

*Matt. 25.*

*Luc. 22.*

*Geneſ 49.*

Moyſes igitur Ieſum noſtrum in Ioſeph benedicens, & ipſius præconia benedicendo prædicens, primò capitis vnguentum proſequitur, deinde quomodo ſit in membra diffuſum, etiã vſque in orã veſtimenti deſcendiſſe deſcribit. Capiti igitur vnguentorum copiam cælitus infuſam præ conſortibus ſuis proſpiciens, in pomis cœli cœlicum caſtitatis ipſius odorem & incorruptum cœlibatus ipſius notat candorem: in rore fœcundiſſimæ charitatis ejus ſuauitatem: in abyſſo ſubjacente ſubjectam & mitiſſimam ipſius humilitatem. His vnguentis optimis caput noſtrum in ipſo ſuo exortu fragraſſe, & ea à capite in membra defluxiſſe, ſatis oſtenſum eſt, cùm de fundamentis antea tractaretur. Sed quę in capite fuerunt poma cœli, in membris poma ſolis & lunæ dicuntur; quia quæ conſortes habuerunt per gratiam & induſtriam, Chriſtus habuit per naturam. Meritò ergo ſolis & lunæ poma nominantur, quę ſub ſolis & lunæ inſtabilitate mutabiliter obtinentur. Nam Chriſti virtutes ſupra ſolem & lunam inuariabiliter conſtitiſſe firmiter aſſeruntur; & ne hæc poma tam noua, tamque inſolita, immatura fortè aut marceſſibilia viderentur; de vertice montium antiquorum, & de vertice collium æternorum fuiſſe proponuntur. Vertex autem montium antiquorum fuit ad Patres antiquitus de Chriſto facta repromiſſio. Vnde Apoſtolus. *Abrahæ dicta ſunt promiſſiones, & ſemini ejus.* Omnium illarum promiſſionum ſummam, & velut verticem fuiſſe illam, quæ de Chriſto facta eſt, probatur, cùm ſubditur. *Non ait & ſeminibus, quaſi in multis, ſed quaſi in vno, & ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.* Hanc autem promiſſionem teſtamentum vocat Apoſtolus, confirmatum à Deo per legem & Prophetas. Non enim ex lege promiſſio, ſed ad promiſſionis confirmationem & cooperationem propter tranſgreſſiones velut pædagogus poſita eſt, ordinata per Angelos, ſigna multa & magna operantes ad ejus confirmationem. Noo ſolùm autem per Angelos, ſed etiam Prophetarum dictis prædictæ promiſſionis confirmatum eſt teſtimonium. Ipſi enim promiſſionem de Chriſto factam intelligentes, & velut iam impletam in ſpiritu prę uidentes, præterita & futura præſentialiter contuendo, quandam ęternitatis ſpeciem ſunt adepti, ſecundum illud Iſaiæ. *Ventura annuntiate nobis; & dicemus, quia dij eſtis vos.* Hi igitur, quot nobis in Scripturis ſuis de Chriſti aduentu monimenta reliquerunt, tot quaſi poma fragrantiſſima, quaſi colles æterni protulerunt; & Chriſto reſeruanda, ac ſi poma in figurarum & ænigmatum calathis recondita concluſerunt. Sciebant enim ſecundum Salomonem, omnia poma noua & vetera Chriſto eſſe ſeruanda. Vetera vt in eo implerentur, per eum aperirentur, ab eo diſtribuerentur, ſecundum illud, *Dedit dona hominibus*: noua verò, vt ea ſemper bona crearet, ſanctificaret, viuificaret, benediceret ac præſtaret. Noua ſunt, de quibus ait Apoſtolus Dominum dixiſſe per Prophetam. *Ecce conſummabo ſuper domum Iſraël teſtamentum nouum, dando legem meam in mentibus eorum, & non docebit vnuſquiſque proximum ſuum dicens, cognoſce Dominum. Omnes enim ſcient me, à majore vſque ad minorẽ.*

*Galat. 3.*

*Iſai. 41.*

*Pſal. 67.*

Dicendo,

*Hebr. 8.* Dicendo, ait Apoſtolus, *nouum, veterauit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt. Tranſlato ſiquidem ſacerdotio, neceſſe erat, vt & legis tranſlatio fieret: & reprobato præcedenti mandato propter infirmitatem eius, & inutilitatem, quod nihil ad perfectum adduxit, introductio fieret melioris, quod iure iurando ſtare promitteretur in æternum, dicente Propheta,*
*Pſalm. 109.* *Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Ea igitur quæ ad ſacerdotium nouum & teſtamentum ſpectant, ſecundum ordinem Melchiſedech, ſemper bona ſunt; & ſicut ſacerdotium æternum, ita & ipſa immutabiliter bona à Deo creata, quando ſecundum virtutem vitæ inſolubilis ab eo ſunt inſtituta: Sanctificata, quando per Chriſti mortem facta ſunt ad propitiandum efficacia: viuificata, quia Chriſti reſurrectione non ſolum ad accipiendam vitæ indiſſolubilis virtutem, ſed etiam ad dandam, à Deo ſunt benedicta. Vnde dicitur in Canone, *Benedicis, & præſtas nobis*, id eſt, quæ in ſe ſunt benedicta, vt habeant; benedicis, vt conferant nobis vitam. Ne autem vnguento capitis ſola proximiora membra perfuſa viderentur, etiam ſimplicium & plebeiorum hominum pij actus ac deuoti affectus ad noſtri Ioſeph benedictionem, velut fructus humiles & de locis planioribus & inferioribus procedentes pertinere dicuntur. Sed quia hi fructus ante aduentum Chriſti in eis qui eum futurum expectabant ſemipleni inueniebantur: in terræ plenitudine, illi qui poſt aduentum eius à credentibus in eum populis pleniùs ſunt exhibiti, denotantur. Totius igitur multiformis huius benedictionis, velut cœleſtis cuiuſdam vnguenti ex varijs ſpeciebus à cœleſti pigmentario confecti, plenitudo ad nos eſt per beatam Virginem, quaſi per quandam portam luce clariorem transfuſa: vnde & ab Angelo dicta eſt in mulieribus benedicta; non ſolùm quia Euæ maledictio per eam eſt in benedictionem conuerſa; ſed quòd etiam ea mediante ſpiritualium à Deo accipere meruimus benedictionem: & benedicendi minoribus, per Ieſum accepimus poteſtatem: donec tandem in fine omni cœleſti benedictione & gratia repleti, ſolum iam Dominum laudare &
*Pſalm. 117.* benedicere habeamus, dicentes, *Benedictus qui venit in nomine Domini*: & cum Elizabeth
*Luc. 1.* ad Mariam, *Benedictus fructus ventris tui.* Exaltabitur ſiquidem Dominus ſolus in die illa; & velut in Reſurrectionis octaua completa generali Circumciſione, vt iam neque nubant, neque nubantur, ſed penitus tollatur de medio membri genitalis officium, quod per abciſſionem præputij Abrahæ oſtenſum eſt, interim caſtigandum, ex tunc nomen Ieſu quàm ſit ſuper omne nomen benedictum, adorandum, atque laudandum, luce clariùs omnibus apparebit: tunc verè hoc nomen oleum effuſum erit, quod primò per Gabriëlem Archangelum Mariæ infuſum, clauſum apud eum ſeptem diebus permanſit, & die octaua per eam non tam effuſum quam reuelatum fuit: quia pauca adhuc erant vaſa, quę tantam olei plenitudinem capere ſufficerent: & nondum venerat hora illa, qua mortuo viro vaſa vacua non pauca mutuò inueniret, quibus oleum infuſum, vſque ad effuſionem excreſceret. Vſque hodie hoc oleum vaſis vacuis infundere Maria non ceſſat: & nominis huius ſuauitatem inexpertis diuinitus reuelatam velut lactis dulcedinem ex vberibus maternis inſtillat. Et licet hoc oleo perfuſæ adoleſcentulæ nimis eum diligere dicantur, & nomen eius oleum fateantur effuſum; interim tamen dum peregrinamur à Domino, infuſum potiùs fatendum eſt, quàm effuſum; & currere dicendæ ſunt adoleſcentulæ potiùs in odore, quàm in vnguenti exinaniti & conſummatæ charitatis ardore: nec ſtabit hoc oleum, donec vaſa deficiant, & conſcientiarum oſtijs apertis quęque virgo ſapiens de hoc ſe oleo à ſuo redimat creditore; & de cætero ad victum & vitam tanta olei ſufficiat plenitudo. Hoc nobis, ô beata Maria primò de vtero tuo, poſtea de ore profluxit, & quem pariendo prima mundo perdito ſalutem edidiſti, prima etiam nominando eiuſdem ſalutis gratiam prodidiſti. Tu Saluatori mundi intranti mundum porta extitiſti: tu accedentibus Paſtoribus ad eum porta patuiſti. Per te Magi cum muneribus ſtella præduce & portam oſtendente ad eum intrauerunt. Per te vſque hodie fideles omnes ad eum accedentes, te portam, te mediatricem, te magiſtram habere gloriantur. Tu ſiquidem introducis ad fidem, teſtimonium fidei perhibendo; tu mediatrix es ad veniam pro peccatis credentium filium interpellando; tu magiſtra ad inueniendam gratiam, exempla vitæ & diſciplinæ omnibus oſtendendo. Tu tuum porta mihi digneris eſſe ad filium, interim Incarnationis eius & ciuitatis ſuæ peregrinantis myſteria reuelando, tandem ad ciuitatem regnantem & triumphantem in cœlis poſt Liæ lippitudinem accedenti, non Rachelis, ſed tuã & filij tui pulchritudinem ſine ſpeculo & ęnigmate reuelata facie oſtendendo. Sed ecce dum ad portam duodecimam iam per eam intraturi in ciuitatem Domini perueniſſe videmur, ipſius portæ gloria, decore, & dignitate ſtupefacti, ſolitum ſermonis modum exceſſimus, à lectore veniam poſtulantes, ſi vno adhuc ſermone à ciuitatis ingreſſu portæ huius gloriam ſpeculando eum paululum retardamus. Nihil enim glorioſius in tota ciuitate poſtmodum apparebit, præter eum, qui ipſius portæ & ciuitatis fundamentum eſt & fundator, initium & finis, conditor & dominator. Ipſe autem ſemper Alpha & O ſit noſtri ſermonis, &c.

*B. Virgo porta fuit Chriſto & alijs, ac nobis.*

## *Tractatus 12. De gloria portæ duodecimæ, Virginis* MARIÆ.

DE portæ duodecimæ gloria locuturi, & glorioſa quæ de ea dicta ſunt ad memoriam reducturi: primò Moyſen, qui primus de ea ſcripturus calceamenta detraxit, in medium adducamus: deinde per ordinem alios qui de ea ſcripſerunt, diligenter quid quiſque pro ſuo officio, pro loco, & tempore ad ipſius portæ conſummationem decoris obtulerit, attendentes. Primus itaque Moyſes velut calamum menſuræ ad metiendum virgam accepit, & obtulit ad portæ ſpatia deſignanda: ſecundus Ioſue ſolem iam declinantem ſtare fecit ad ipſam deſignationem pleniùs conſummandam, & clariùs agnoſcendam. De libro quoque Iudicum Gedeon aream obtulit ad ædifi-

*Quid Moyſes & alij obtulerint ad decus virginis.*

*1. Paralip. 29.*
candum, & vellus ad exſiccandum ſolum areę antè purgandum. De libro Regum Dauid lapides, aurum, argentum, ferri, æris, lignorúque immeoſam copiam obtuliſſe probatur.
*3. Reg. 10.*
Salomoo throoum eburoeū obtulit ad quieſcendum.
*2. Paralip. 32.*
Ezechias aquam piſcinæ ſuperioris per aquæ ductum auertit ſubter, & influere fecit io piſcioam vrbis interiorem, in quieſcentium ſiue operantium vſum.
*Iſai. 11.*
Iſaias florem ſingularis decoris depinxit, qui cæteris omnibus cælaturis io portæ ornatu emineret.
*Ierem. 32.*
Ieremias agrum figuli, io quo oeceſſaria omnia congregarentur, & congregata portæ vſui aptarentur, triginta emit argenteis: emptum ad hoc offerens, ſicut conſtituit ei Dominus.
*Ezech. 1.*
Ezechiel quatuor rotas pleoas oculis in circuitu ipſarum quatuor paratas & volubiles vidit ad quæuis oeceſſaria ferenda & traosferenda. Omittimus alios breuitatis cauſa, duodecim ſcilicet Prophetas, Danielem & alios, qui inter agiographa computantur, qui omnes officioſiſſimè in opus huius portæ quod habere potuerunt melius, obtulerunt. Nos quoque pro modulo oustro portæ huius gloriam, ne dicam attollere, ſed ſaltem à longè proſpicere cupientes, ea quę breuiter tangendo poſuimus, breuiùs exponēdo auxiliante Dño percurtam⁹

*Exod. 3.*
Quid igitur per virgam Moyſi meliùs intelligimus, quàm beatam Virginem Mariam, fide rectam, flexibilem humilitate, integram virginitate, de qua legitur,
*Iſai. 11.*
*Egredietur virga de radice Ieſſe?* De hac egreſſus eſt ille ſerpeus, qui exaltatus in cruce læſis à ſerpente antiquo ſuæ viſioois medicinam parauit; qui taodem morte ſuperata, velut cauda mortalitatis conſtricta, per Reſurrectiooem ſuam naturam humanam multis miſerijs & corruptionibus diſtortam in virgæ rectitudioem reparauit. Per hanc virgam diuerſis ſunt plagis afflicti Ægyptij. Per haoc oous illud Ægypti completum eſt, quod legitur in Iſaia.
*Iſai. 19.*
*Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptum, & mouebuntur ſimulacra Ægypti, & cor ejus tabeſcet in medio ipſius.* Per haoc filij Iſraël ab Ægyptijs liberati mare ſicco veſtigio tranſierunt. Per hanc aquæ maris diuiſæ, aquæ mara dulcoratę, aquæ de ſilice reperiuntur excuſſæ. Ad tactum ſiquidem huius virgæ tentatiooum impetus diuiduorur, cùm paruuli tenentur cogitatus, & ad Petram Chriſtum alliduntur. Aquæ etiā ſacri eloquij dulcoraotur, cùm in manu hominis inuolutus liber io ore comedentis efficitur mel dulce. Aquæ quoque de ſilice producuntur, cùm Chriſto reſpiciente induratum quemlibet in peccato, compūctionis lachrymæ proferuntur, iuxta illud Propheticum,
*Pſalm. 147.*
*Flabit ſpiritus ejus, & fluent aquæ.* Hac virga folia & nuces ex ſe mirabiliter proferente ſacerdotium eſt Aaron confirmatum, & virgæ paſtoralis myſterium præſignatum. Meritò à Moyſe intra arcam teſtamenti cum maoua & tabulis eſt hæc virgula collocata, præſignante Spiritu ſancto maona diuinæ bonitatis, & doctrinę ſpiritualis ſcientiam, diſciplinæ virgula mediante, nobis à Domino mioiſtranda: quæ tria Propheta deſiderando petere videbatur, cùm diceret,
*Pſalm. 118.*
*Bonitatem, & diſciplinam & ſcientiam doce me.*
*Virga paſtoralis ſignificatio.*
Virgæ quoque paſtoralis forma eadē repręſentat, cùm monemur, virgę aculeo velut diſciplinæ correctione pungere pigritantes: doctrinæ ſuauitate velut vncino ſuperiori retrahere fugieotes, ſiue attrahere recuſantes, benignitate denique compaſſionis humanæ ſuſtētare vel ſubleuare, velut quodam baculo, corruentes. Huius virgæ myſterium io diuerſis ſacræ ſcripturæ locis nobis eſt multipliciter commeodatum.
*Eſther. 15.*
*Pſal. 2. 44. & 109.*
Nam & Eſther virgæ aureæ ſummitatem oſculaos legitur confortata: & Dominus in virga ferrea ſubditos recturus promittitur, & virga directionis virga regni eius deſcribitur. Virgam quoque virtutis eius ex Sioo legimus emittendam; quæ, vt breuiter tangeodo potiùs qoàm exponendo, perſtringamus, virga aurea Chriſti eſt rectitudo naturæ, virga ferrea rectitudo vitæ, virga directionis rectitudo doctrioæ; virga virtutis rectitudo poteotiæ, qua licet liberè & manifeſtè vti potuiſſet, voluit tamen eam ſub humilitate humanæ infirmitatis abſcoodere, donec ad iudicium veniens, eos qui ad eius correctionem corrigi noluerunt, nec ipſius rectitudini coofotmari, non ſolùm virga potentiæ feriat, ſed etiam extremæ ſententiæ malleo rectiſſimè conterat & coofundat. Ne tamen penitus ignoraretur, & incognita minùs timeretur, partim eam miraculis mundo innotuit: inferoo per ſui expoliationem, pleniùs mundo per ſuam Reſurrectionem, pleniſſimè & manifeſtiſſimè eam oſtenſurus, cùm apparente ex Sion
*Pſalm. 49.*
ſpecie decoris eius, manifeſtè veoiet Deus noſter, & non ſilebit. Ignis in conſpectu eius exardeſcet, & in circuitu eius tempeſtas valida. Interim virga doctrinę eius dirigit ignorantes, rectitudo vitæ eius, quæ velut virga ferrea inflexibilis fuit ad culpam, corrigit & prouocat reluctaores. Rectitudo oaturæ, licet pro regali progeoie, ſiue pro eo quod talis tamque recta eſt aſſumpta, qualis quàmque recta à recto Deo in primo homioe eſt creata, virga aurea dici poſſit; tamen ſpecialiter pro animæ incorruptione virga aurea rectiùs appellatur. Ea ſiquidem, ſicut virga vroę aureæ in arca fœderis fuit iuncta; ſic in voa Chriſti perſooa fuit diuinitati coniuncta.
*Ierem. 1.*
Nam quod apud Ieremiam virga ollæ teſteæ coniuogitur, illud innuere videtur, quod in eadem perſona caro ſpiritui eſt coniuncta: & velut teſta ferro abſque omni caroalis concupiſceotiæ repugoantia eſt ſubiecta. Sed ſicut virga ferrea conterit & comminuit reluctantes, ita virga aurea contritos & humiliatos erigit ad ſpem vitæ, & ad gratiam reparat obſequentes.
*Pſalm. 2.*
Bene autem quā Dauid ferream dixit, Ieremias videre ſe aſſerit vigilantem; quia Chriſtus nec in aliquo flexus, oec vmquam ubdormiſſe, oec vel in modico dormitaſſe inuenitur ad culpam: ſed ſicut vigil & ſanctus apud Danielem iubet arborem
*Daniel. 4.*
præcidendam; ſic & apud Ieremiam virga vigilans ollam ſuccenſam, & apud Dauid virga ferrea vas figuli confriogere perhibetur.
*B. Virgo virga aurea eſt.*
Virga quoque aurea, ſed & ferrea beata Dei genitrix dici poteſt. Aurea, vel quia atauis edita Regibus, vel quia aurea virga primæ matris Euæ flureos roſa proceſſit: vel quia gratia pleoa & inter mulieres benedicta mediante benedicto fructu ventris ſui, in carne filij ſui eſt diuinitati coniuncta: ita vt illud quod dictum eſt ei ab Angelo, *Dominus tecum*, ſicut eſt omoibus fidelibus commone, ita ei fuerit ſpeciale. In alijs enim Deus dicitur eſſe per gratiam, ei

*Deus in Virgine fuit ſpeciali modo.* autem ita diuinitatis ſuæ infodit eſſentiam, vt ex ea etiam humanam ſibi vniuerit naturam. Et ergo meritò antonomaſticè dicitur, *Dominus tecum*, *Luc. 1.* in qua non ſolùm fuit per gratiam, ſed ipſius etiam diuinitatis plenitudo, ſicut ait *Coloſſ. 2.* beatus Apoſtolus, corporaliter habitauit. Vnde & ex ea tanquam ſponſus proceſſiſſe legitur *Pſalm. 18.* de thalamo ſuo, Nam & priùs fuiſſe in ea per gratiam, ſicut & in cæteris, imò eam ſingulari pre cæteris gratia ditatam teſtatus fuerat Angelus dicens, *Aue gratia plena.* Ac ſi diceret, *Prou. 31.* Multę filiæ congregauerunt diuitias, tu ſupergreſſa es vniuerſas. Ipſa ſiquidem maturior Sara, ſapientior Rebecca, Lia fœcundior, Rachele gratior, deuotior Anna, caſtior quàm Suſanna. *Quomodo gratia plena fuerit Maria.* Ipſa gratiæ plenitudinem, quam aliæ diuiſim habuerunt, totaliter creditur accepiſſe, & abſque interpolatione continuò poſſediſſe. Vel gratia plena dicta eſt, quia charitatis munere, ſine qua omnis gratia fallax & vana eſt pulchritudo; ſine qua nihil eſt, quod poſſit prodeſſe, ita repleta fuit, vt in hac perfectione nec primam ſimilem viſa ſit, nec habere ſequentem. Huius autem virgæ ſummitatem *Eſther. 15.* Eccleſia velut altera Eſther in altari quotidie oſculatur, & oſculando promeretur, vt Aman in Antichriſto aduerſus populum ſanctorum non diu præualeat; & vt Mardochæus, imò in *Rom. Pontifex Antichriſto reſiſtet.* Mardochæo Petrus, vel in Petro Eccleſiæ Romanæ Pontifex patruelis eius, qui ſolus ante Aman genua non curuabit, honore regio dignus inueniatur. Vel ſi ſummitatem virgæ aureæ libet intelligere conſummationem regni ſæcularis, & finem regiæ poteſtatis: tantam opinari poſſumus circa finem ſæculi, Antichriſto ſublato de medio, vnitatem fore inter ſæcularem & Eccleſiaſticam poteſtatem; vt ſe videantur inuicem oſculari, & non tam Aſſuerus quàm Mardochæus dominetur in regno, quod mox Chriſtus traditurus eſt Deo & Patri. Virgam quoque ferream dicimus beatam Mariã, non ferream in miſerendo, ſed ferream in ſuſtentando; non in ſubueniendo ferream, ſed in ſubuehendo. Non enim eſt baculus arundineus tantùm, imò pluſquam ligneus: quia quantum ferrum ligno præeminet in fortitudine, tantum beata Maria ſupra omnem humanum modũ virtute eſt induta ex alto, Spiritu ſancto ſuperueniente in eam, id eſt ſupra ſolitum veniendi in homines modum in eam deſcendente, & virtute ei altiſſimi obumbrãte. Libenter has virgas, quas à verò Iacob in canalibus Scripturarum inuenio poſitas, diutius immorando conſpicio, vt in earum contemplatione ſenſus ſpirituales concipiam: ne ſi forte carnaliter concupiſcendo concipiã, concupiſcentia ipſa cùm conceperit, pariat peccatum; *Alludit ad Ioſue 9. & 10.* & Gabaonitæ mei non tam mihi aquam compunctionis comportent, quàm vetuſtatis opera ingerendo lumbos meos repleant illuſionibus; & efficiantur non ſolum nomine, ſed & re illuſores. O quoties à Gabaonitis imaginationum mearum memini mihi illuſum: & ore Domini non interrogato de cibarijs eorũ ſuſcepiſſe, ita vt contemplationis lumine velut quodam mihi ſole iuſtitiæ occumbente, continuis vix tandem precibus obtinerẽ, vt ſtaret ſol contra Gabaon: & ſi non proficeret lumen contemplationis, ſaltem non deficeret calor deuotionis; maneretque dilectus meus mecũ, magis precum aſſiduitate coactus, quàm puritate affectuum oblectatus. Heu tunc ouium mearum ſerotini erant conceptus. Nam qui *Geneſ. 30.* primi temporis fuerant, Iacob cooperante, vario & diuerſo colore myſticorum ſenſuum apparebant reſperſi. Tunc quippe in lumine Domini lumen videns, aſpiciebã non ſolùm prędictas virgas, ſed & populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis poſitas in prædictis canalibus, & tanta varietate oblectatus, in ipſis virgis Noë, Daniel, & Iob, contẽplabar exẽpla. In Noë velut in platano exaltata iuxta aquam in plateis, doctrinæ rectitudinem admirabar. In Iob velut in amygdalo facili decidentium florum & fructuum vbertate gaudente, fidei rectitudine delectabar. In Daniele velut in populo viridi, intelligentiæ rectitudine iucundabar. Accedebat etiam, ne ſimilitudo ſatietatis mater aliquod faſtidium generaret, varietas amplior: cùm & in decorticatis & ſpoliatis tunica ſolicitudinis ſæcularis apparebat candor caſtitatis; in hac quę decorticata non fuerat, viror humilitatis; in omnibus lenis teneritudo charitatis, ſiue ad compaſſionem proximi, ſiue ad puriorem dilectionem Dei. Et has mihi omnes virgarum varietates illa vna regalis virgula de radice Ieſſe egreſſa pariebat, quã Dauid aſtantem à dextris Regis circumdatam vi- *Pſalm. 44.* dit varietate: Salomon aſcendẽtem ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris: *Cantic. 3.* Moyſes vt rubi virgulam ardere & non comburi. *Exodi. 3.* Ipſa ſiquidem meritò à dextris Regis viſa eſt aſtare, quæ de tota maſſa corruptæ & incuruatæ in Eua humanæ naturæ prima & ſola infauſtum nomen Euę in ſuaue illud *Aue* conuertere potuit & mutare. Ipſa namque ſiniſtrã, quam Eua elegerat, omnino deſerens, totã ſe conuertit in dexterã: & ſpretis terrenis & carnalibus delicijs imagine terreni depoſita, cœleſtia & æterna eligẽdo imagine cœleſtis ſe induit: & Dei in ſe ſimilitudinẽ, quã primus homo rectus à recto Deo factus in rectitudine acceperat, Spiritu ſancto eandẽ rectitudinẽ in ea reparãte, & ſpiritũ rectũ innouante plenissimè in ea, reformauit. Recta ergo aſtare dicta eſt, quę tã recta effecta eſt: & à dextris Regis, quæ Regi facta eſt tã proxima, quàm conformis. In veſtitu quoq; deaurato, quia lumine ſapiẽtię velut auri irradiata fulgore; vnde & amicta ſole viſa eſt à Ioanne lunam habens ſub pedibus ſuis. Lu- *Apocal. 12.* nam ſiquidem humanæ rationis, ſubſtramentũ habuit naturalis affectionis: quia humani affectus in ea non caſu aut impetu ferebantur, ſed illuſtratæ rationis moderamine regebãtur. Et hoc quidem deorſum in tranſitu præſentis vitæ, velut luna in nocte. Surſum verò in dextera contemplationis velut in die amicta erat ſole, quæ alibi in ipſo ſole poſita fuiſſe deſcribitur; quia non ſolùm luce ſapientiæ vſa eſt vt veſtimento, ſed ei vnita, poſita & fundata velut in fundamento. Vel poſita in ſole dici poteſt; quia ſicut in horologio gnomonem facimus prominere, vt quaſi in ſolem porrectus ſolaris curſus horas deſignet diurnas; ſic diuina ſapientia beatam Virginem velut virgã rectiſſimam humano generi gnomonem conſtituit; vt per eam quantum à lumine ſapientiæ defluxerit, humana natura cognoſceret, & in ea viam redeundi ad primum punctum ſuæ originis inueniret. Duodecim ſiquidem

ſunt horæ diei, ad quarum decimam conſummandam ſol ſapientiæ diuinæ humanam naturam inſtituit, vt nouem ordinibus Angelorum perluſtratis, velut decima tandem hora homine illuſtrato, mediante Spiritu ſancto ſemper ad Patrem velut ad ſuum rediret principium; duodenarij in eo complens perfectionem, ita in eo manens, vt nullos ſit exceſſus; ita exiens ab eo, vt nullus receſſus: ita ad eum rediens, vt nullus fiat acceſſus. Ab hac tanti luminis claritate homo cùm in tanto honore conſtitutus eſſet, veniente ſibi pede ſuperbiæ expulſus eſt, & non potuit ſtare: & comparatus iumentis inſipientibus de die diuinę claritatis deiectus eſt in profundiſſimam noctem humanæ cæcitatis. Per hanc noctem tranſierunt omnes beſtiæ ſiluæ; & ab Adam vſque ad Mariam tenebræ permanſerunt ſuper faciem abyſſi, donec tandem adueniente temporis plenitudine ſol diuinæ ſapientiæ qui in ſuo candore ab homine videri non poterat, beatæ Mariæ velut cuidam humani horologij ſe iunxit gnomoni; & vmbram carnis quam à ſua natura non habebat, de noſtro accepit gnomone: vt qui in ſuo fulgore à nobis videri non poterat, ſaltem in noſtræ infirmitatis vmbra caperetur; & iuxta Prophetam, in tali viueremus vmbra; ſiue ſecundum Salomonem, in diu deſiderati vmbra ſederemus. Et iſta eſt dies, quam naſcendo de beata Virgine fecit Dominus, horis eam duodecim mirabiliter percurrendo conſummans, & in noſtro nobis eas gnomone deſignans.

*Chriſtus ſoli, B. Virgo gnomoni cōparatur.*

*Cantic. 2.*

Primam ſiquidem huius diei horam habuimus in Chriſti Annuntiatione, ſecundam in eius Natiuitate, tertiam in Circumciſione, quartam in Apparitione, quintam in eius oblatione, ſextam in fuga eius in Ægyptum, ſeptimam in Baptiſmate, octauā in Apoſtolorum vocatione, nonam in Transfiguratione, decimam in noui Paſchæ inſtitutione, vndecimam in Paſſione, duodecimam in Inferni ſpoliatione. In hac duodecima hora viſus eſt ſol Chriſtus occubuiſſe, & ſepultus ad locū ſuū, id eſt, ad terram, de qua carnem ſumpſerat, rediſſe. Vnde expaueſcens ſol iſte viſibilis, etiam ipſe non dando lumen ſuum viſus eſt occidiſſe. Vnde ait quidam ſapiens. *Non erat mirum apud ſuperos tenebras eſſe, cùm ſol deſcendiſſet ad inferos* His duodecim horis conſummatus eſt dies iuſtitiæ, ſuccedēs diei culpæ, præcedens diem gloriæ: de quibus diebus videtur ſcriptum. *Viuificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos.* Nam de tertia, id eſt de die gloriæ, videtur Salomon præmiſſo de die iuſtitiæ; *Oritur ſol & occidit, & ad locum ſuum reuertitur,* ſubieciſſe. *Ibique renaſcens gyrat per meridiem, & flectitur ad aquilonem.*

*S. Maximus hom. 2. in feſto Paſche.*

*Oſea 6.*

*Eccle. 1.*

Renatus ſiquidem ſol Chriſtus in Reſurrectione conſummata die virtutis, habitantibus in regione vmbræ mortis initiauit diem æternitatis: imò errantibus in die mortalitatis illuxit dies æternitatis. Huius diei prima fuit hora Reſurrectionis, à qua cœpit ſol Chriſtus reuerti decem lineis per gradus quos deſcenderat. Primam lineam impleuit in homine, per dies quadraginta apparens diſcipulis, & loquens de regno Dei. Nouem lineas in nouem impleuit ordinibus Angelorum, ſicque à die Aſcenſionis vſque ad diem Pentecoſtes decem gyrando diebus ad ſummum erigitur meridiē peruenisse. Inde tandem ad aquilonem flectetur, cùm veniens ad judicium, illum qui latera aquilonis elegit primò prorſus deijciet: poſtea propriam aream purgans, & paleas tradens igni inextinguibili, grana in horrea congregabit, & tradens regnum Deo & Patri, eidem per omnia æqualis luce clariùs apparebit. Interim *indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie,* Et qui de meridie tua radios tuos Apoſtolis expandens, varijs eos linguis ditaſti, aſſiſtentis à dextris tuis Reginæ varios nobis ornatus oſtendens, ſiue in varietate virgarum, ſiue in multiplicitate ſtellarum. Nam & poſt cætera quæ prædicta ſunt, viſa eſt etiam habere in capite coronam ſtellarum duodecim. Hanc coronam credo eſſe gloriam & honorem, quo beata Virgo coronatur & honoratur in præſenti Eccleſia, in qua duodenis feſtiuitatibus tanquam ſtellis totidem, tam in ſe quàm in filio ſuo, colitur & glorificatur.

*Chriſtus ſol per decem lineas reuerſus.*

*Cantic. 1.*

*Apocal. 12.*

Harum prima eſt Virginis ipſius Natiuitas, ſecunda filij Annuntiatio, tertia ejuſdem ortus, quarta Circumciſio, quinta eius per ſtellam declaratio: quæ etſi in hac feſtiuitate tantum apparuiſſe deſcribitur, tamen nulli aliarum ſua ſtella deeſſe cognoſcitur, per quam ſalutis humanæ gradus aliquis declaratur: ſexta feſtum Purificationis, ſeptima, octaua & nona triduū Paſſionis, decima Reſurrectionis, vndecima Aſcenſionis, duodecima propriæ Aſſūptionis. Vel ſi moraliter libet has ſtellas intelligere, dicamus eas duodecim virtutes, quas fructus Spiritus Apoſtolus enumerat, dicens. *Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas.* Harum virtutum merita ſibi Virgo accumulans, earumdem præmijs velut ſtellis totidem creditur à Deo coronata. Per caſtitatem ſiquidem abdicauit illicita deſideria; per continētiam abnegauit ſibi ſuperflua; per modeſtiam moderata eſt etiam neceſſaria; per fidem reſpectum habuit potiùs ad æterna, quam ad præſentia bona: per manſuetudinem ſe exhibuit ſocialem; per benignitatem liberalem: per bonitatem ſeruauit in obſequijs ſimplicitatem, ſecundum illud. *Qui tribuit in ſimplicitate.* Per longanimitatem perſeuerantiam, patientiam perſecutionibus exhibuit, ne frangeretur: pacem, ne turbaretur: gaudium, ne accediaretur: per charitatem ad vltimum quæ eſt vinculum perfectionis, prædictas colligauit & conſummauit virtutes, (ſicut ſolent auro in corona pretioſi lapides colligari,) cauens ne priuato aliquo amore coronæ claritas fuſcaretur. Vel ſic; caſta fuit affectu, continens ab actu. Eſt enim continens actu, qui non eſt caſtus affectu. Et eſt caſtus affectu, qui non continet ab actu: qualis credendus eſt fuiſſe Abraham. Modeſta victu & habitu; fidelis ſine ruga ſimulationis; manſueta, ne inacceſſibilis; benigna, ne inexorabilis; bona, ne implacabilis; longanimis, ne inconſtans & variabilis; patiens, ne iraſcibilis: pacifica, ne perturbabilis. His decem virtutibus coronæ circulus conſummatur: & fortè ipſe eſt denarius qui laborantibus in vinea moralis actionis, conſummato opere pro mercede datur. Sicut enim denarius Regis præfert imaginem, ſic pax quę decimo conſtituitur loco hominem filium Dei facit, & paternam imaginem in filio repræ-

*Stellæ ornātes caput Virginis virtutes ſunt. Galat. 5.*

*Rom. 12.*

ſentat, iuxta illud Euangelicum. *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Alibi quoque in Euangelio quæ ſit iſta pax edocetur, cùm dicitur. *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris.* Ecce hanc requiem parit humilitas; imò non aliud eſt hæc pax, quàm ipſa humilitas. Quid enim nocere poteſt bono æmulatori: quid perturbare hominem vilia de ſe ſentientem, vilitate gaudentem, de illatis injurijs & contumelijs gloriantem? Sic quippe humilitatis magiſter contumelijs & tormentis interrogatus, nec contumelijs turbari, nec tormento potuit ſuperari. Bonus denarius humilitatis: qui dum totum quod eſt ſummo attribuit largitori, non ſolum decimam, ſed & primitias bonorum ſuorum ſummo exhibet Sacerdoti, coronæ denarij principium vniens fini: vt in vnum coëant Alpha & O. Coronæ cùm principium obtineat caſtitas, quæ per incorruptionem proximum Deo facit hominem, & ſimilem; & finem concludet humilitas, quæ eſt caſtitas animæ; per quam cùm ſolus Deus glorificandus cognoſcitur, bona voluntas hominis ad pacem componitur: & non ſolùm imago Dei, ſed & ſimilitudo in homine reparatur. Hæc corona gratia Dei operante, & gratiæ Dei homine cooperante, in præſenti vita perficitur; & ſecundum Prophetam corona gloriç nominatur. Quæ verò ſequuntur, gaudium ſcilicet & charitas, velut duo hemiſphæria ſphæræ prædicti circuli ſuperaddita, diadema regni perficiunt: ipſa tamen in præſenti vita non ſolùm non perfici, ſed & dimidiari vix poſſunt. Vnde & factum eſſe dicitur ſilentium in cœlo, quaſi media hora. Propheta dies illos vocat dimidios, in quibus dum adhuc orditur, ſucciditur. Hæc igitur in ſummitate ſibi cohærentia, vt circulo coëant, deorſum à ſe inuicem diſparantur, tenentque ſingula quçque locum ſortita decenter. Gaudium ſiquidem à læua protenſum in dexteram, ſuo hemiſphærio cognitionem prætendit veritatis; charitas ſuo hemiſphærio à tergo tendens in faciem, cçteris omnibus ſupereminet: & præcellens cætera quaſi ſpiritus principalis confirmat & conſolidat in amore virtutis. Huic in ſummitate cohæret gaudium, quod parit notitia veritatis, quoniam ſurſum, & ibi anima adhærens Chriſto vnus ſpiritus eſt: amor ipſe notitia eſt: & vna & ſumma ibi virtus eſt, amare quod videas, & videre quod ames. Sic quippe per charitatem anima vnitur verbo, ſicut corona vnitur illi, de quo tota pēdere cernitur, lapidi: vt meritò dicatur corona de lapide pretioſo; non quòd ſit tota de ſubſtantia lapidis; ſed quod de plenitudine pretioſiſſimi lapidis Chriſti, quidquid pretioſitatis aut pulchritudinis habet, credenda ſit accepiſſe. A Chriſto ſiquidem emanat ad animam, quidquid percipit gaudij de notitia veritatis, quidquid meriti de amore virtutis. Ab ipſo ſiquidem eſt gaudium, quod infunditur homini de contemplatione inuiſibilis & creatæ eſſentiæ: quod cœnum temporalium bonorum pertranſiens, parit contemptum mundi. Ab ipſo etiam velut ineffabile gaudium emanat, quod infunditur homini de contemplatione inuiſibilis & increatæ eſſentiæ: quod dexteram amplexans parit in homine contemptum ſui. Hoc ipſum in eo notatur, quod arca propitiatorio, propitiatoriū alis Cherubim tegebatur. Et ſicut ex contemplatione inuiſibilium creaturarum viſibilium amor obducitur; ſic ex contemplatione creatricis eſſentiæ amor ſui ſpiritus & creatorum omnium temperatur. Felix anima, cui temporalia bona velut lçuam dilecti pro puluinari habenti ſub capite, lætitia ſpiritualis de veritatis contemplatione concepta, contemptum omnium temporalium parit; & per contemptum omnium otium parat, quærendi ſtudiū reparat; & ad vacandum & videndum quàm ſuauis eſt Dominus, inceſſanter inuitat. Hæc tam feriata, tamque occupata inquiſitio, hemiſphærium gaudij ſpiritualis à ſuis terris initiat, ſecundum illud Prophetæ, *Lætetur cor quærentium Dominum.* Hinc anima perfecta lectuli otio, & nocturni ſilentij opportunitate captata, quærendo & circumeundo ad ſuperiora conſcendit, donec ſeipſam pertranſiens tranſeat in dilectum: & fruendo eo inueniſſe ſe quod quæſierat, glorietur: & tenere fortiùs ſtatuat, ne auolans elabatur. Si autem vocem dilecti audierit dicentis ſibi, *Auerte oculos tuos à me, quia ipſi me faciunt auolare,* paret humiliter, licet inuita; dexteram tamen geſtiens retinere, tota interim in gratiarum actione verſatur: guſtatæ abundantiæ memoriam ſuauiter eructans, ſecundum, illud, *Cogitatio hominis confitebitur tibi; & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi.* Cogitatio ſiquidem in ſummo ſola ſoli Domino confitetur: deorſum recordatio diem feſtum agere dicitur, cùm multis gratias agendo delectatur. Non eſt hoc gaudium de vanitate, non de concupiſcentia oculorum, nec de vitæ ſuperbia; quo gaudio dictus eſt gaudere mundus à Domino, vbi ait. *Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini:* ſed illud, de quo ſubjungitur, *triſtitia veſtra vertetur in gaudium.* Et illud, de quo ait Propheta. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, dediſti lætitiam in corde meo.* Et alibi. *Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua. Venientes autem venient cum exultatione; portantes manipulos ſuos.* Tales manipulos exultationis, quales prædiximus, de agro piæ actionis profert laborioſum exercitium ſtudij ſpiritualis. Vnde Apoſtolus. *Diſciplina quæ ad præſens eſt, non videtur gaudij, ſed mœroris: poſtea verò exercitatis per eam pacatiſſimum fructum afferet.* Audiuimus fructus gaudij; quæramus fructus charitatis. Charitatis hemiſphærium à dorſo dictum eſt protendi in faciem. Dorſo ſiquidem onera imponi, atteri etiam flagellis dorſum ſolet. Vnde Propheta. *Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores.* Vſque ad tales fabricatores extendit ſe charitas per compaſſionem, multò ampliùs compatiens perſecutoribus, quàm patiens à perſecutoribus: quod manifeſtiſſimè apparet in S. Stephano, vt omittamus illam incomparabilem Chriſti charitatem, qua pro ſuis perſecutoribus exorauit dicens. *Pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt.* Non contentus orare, addidit & excuſare. Stephanus ſuis lapidatoribus orando compatiens, aſpera inuectione eos redarguendo, zelum ſuç compaſſionis manifeſtat dicens. *Incircumciſi cordibus & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis.* Siue ergo arguat, ſiue obſecret charitas, officium compaſſionis exequi comproba-

*Mat. 5. & 11.* — *Humilitatis commēdatio.* — *Iſai. 61.* — *Apocal. 8.* — *Pſal. 104.* — *Cant. 6.* — *Pſalm. 75.* — *Ioan. 16.* — *Pſalm. 4. & 125.* — *Hebr. 12.* — *Pſal. 128.* — *Charitas plus compatitur, quam patitur.* — *Luc. 23.* — *Actor. 7.*

tur. Quantò autem per compaſſionem ampliùs in imis velut à poſterioribus affligitur, tantò deſæcatior & purior ad ſumma dilatatur, & ſummo angulari lapidi Chriſto, qui verè factus eſt in caput anguli, viciniùs coaptatur. Vbi quia terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem moram facere diutinam non permittit, deſcendendo in faciem carnis ſe extendit: dum per congratulationem illis qui ſe ad anteriora extendere contendunt humiliter congratulando conſentit, à dorſo flens cum flentibus, à facie cum gaudentibus gaudens. In hunc igitur modum virtutum omniũ regina charitas, & ſoror ejus lętitia ſpiritualis, in ſummo reſidentes mutuis complexibus vniuntur, ineffabilia & dulciora ſuper mel & fauum oſcula permiſcentes; ita quod non iam duo dicendæ ſint, ſed vna perfruitio ſummi boni: quæ verè finis præcepti, finis legis, finis totius conſummationis, finis laboris, & portus quietis. Quòd ſi moraliter hanc coronam libet interpretari: meliùs hoc in locum illum ſeruamus, vbi portæ iſtius faciem coronis aureis curabimus adornare. In his omnibus varietatibus ab illa Trinitatis ſimplicitate, quæ in fundamento oſtenſa eſt, nequaquam receditur: cùm vbique vna Trinitas, & trina vnitas expreſſa reperitur.

*Charitatis ſoror lætitia ſpiritualis.*

Ecce enim, vt cætera proſequamur, habemus in virgula fumi myrrham caſtitatis, cuius actus eſt mortificatio; thus humilitatis, cuius actus oratio; habemus ignem charitatis: quo ſuccenſæ prædictæ ſpecies ſubtiliſſimum, ſuauiſſimum, ac puriſſimum emittunt fumum, quo & ſordes purificentur, & olfacientes delectentur, & intuentes illuminentur. In rubi quoque virgula habemus per ruborem pudorẽ caſtitatis, per aculeos humilitatem continuæ pœnalitatis, per ignem non conſumentem ſuauiſſimum ardorem charitatis. Hoc igne ſuccenſa B. Virgo Maria ciuitatem noſtram velut porta lucis purificare, iucũdare, illuminare, † fumo excellentiſſimę ſuę opinionis non ceſſat: meritis purificans, beneficijs iucundans, exemplis eam illuminans & inflammans. Et hæc dicta ſint pro virga menſuræ & ſolis ſtatione, quę Muyſes & Ioſue ad portæ noſtræ gloriam & decorem dicti ſunt obtuliſſe. Quæ duo in Cantico ſuo notaſſe videtur Abacuc, vbi ait. *Stetit & menſus eſt terram.* Vbi enim Chriſtus ſol noſter moriendo dimenſus eſt metas humanæ mortalitatis, ibi verè ſtetiſſe, & maxillas Leuiathan hamo diuinitatis ſub eſca carnis abſcondito perforando, diabolum ejeciſſe, & leonem rugientem leo de tribu Iuda probatur ſuperaſſe. Stat etiam nobis idem ſol in hac porta; quia qui in contemplatione diuinitatis ſuę diu ſtare non poſſumus, opponente ſe mole corporis quod corrumpitur, & animam aggrauat, in ſuæ humanitatis humilitate ſuauiter requieſcimus; & in ipſius factis & verbis velut in ſolis radijs lucis candorem & deuotionis calorem reperimus, ſpectantes illud Salomonis. *Dilectus meus candidus & rubicundus.* Et in hac ſolis viſione ſubtiliùs nos ipſos metimur, cùm ex operum eius comparatione, ſeu verborum indagatione, quantũ ad eum profecerimus, ſiue quàm longè adhuc ab eo diſtemus agnoſcim'. Coarctat nos anguſtia iamiã finiendi ſermonis, & cętera quę ſequuntur breuiter tranſeũda indicit. Quid igitur vellus Gedeonis aliud intelligimus, quàm beatam Mariam, quæ humanæ naturæ velut oui centeſimæ, quę errando perierat, tandem ad tegumentum & ornatum data eſſe cognoſcitur? In hanc ros diuinæ gratiæ cum tanta plenitudine placido ſe infudit illapſu, vt meritò gratia plena dicta ſit ab Angelo, & de eius plenitudine tota humanæ naturæ area, quæ vſque ad illud tempus ſicca & abque humore charitatis arida perſtiterat, inuenitur perfuſa. Quidquid enim ſpiritualis gratiæ Eccleſia in toto orbe diffuſa in mẽbris ſuis majoribus ſiue minorib' percipit, totum ſibi de huius velleris fœcunditate prouenire, & ſuę capacitatis conchã expreſſo vellere rore cõpleri, humiliter recognoſcit. Et ſic quidem velut hereditati ſuæ pluuiam hanc voluntariam ſegregauit ille, qui ſicut pluuia in vellus deſcendit, & ſuo deſcenſu vellus ab omni humore carnalis concupiſcentiæ lauit, purgauit, & deſiccauit; vt aream tali humore madidam ſiccitate velleris detergeret & mundaret, portans in ſe iniquitates omnium noſtrum, & afflictus propter ſcelera noſtra. Quòd ſi propoſitæ Trinitatis libet in his inueſtigare veſtigium, habemus in vellere, quod cùm de carne trahat originem, nullam tamen carnis habet ſenſibilitatem, humanæ caſtimoniæ venuſtatem. In area, in qua omni aſperitate in planitiem verſa quęlibet altitudo detumuit, humanæ humilitatis æqualitatem. In pluuia diuinæ charitatis dulciſſimam ſuauitatem; quæ humanæ caſtitati & humilitati confert initium, profectum, & conſummationem. Non autem venit hæc pluuia ſuper montes Gelboë, ſuper quos pluit potiùs Dominus laqueos, ignem, ſulphur, & ſpiritum procellarum. Eadem in auro & argento & lapidibus præparatis à Dauid, facile diligens lector inueniet. Quibus ſi æs, ferrum, & ligna cedrina iungantur; non erit abſonum in ære, quod cæteris metallis eſt durabilius, eam intelligere, quę non excidit, charitatem: in ferro quod durius, eam quæ nulla liquatur mollitie caſtitatem, in ligno cedrino patientiſſimam humilitatis & inſuperabilem lenitatem. Nam quod dicit Iſaias, *pro ære afferam aurum, pro ferro argentum, pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum,* congruè intelligi poſſunt in ære, ferro, & lignis, pręd ictæ virtutes, cùm ſint in ſolo actu: pro quibus dantur à Deo illæ quæ ſunt in affectu. Nec illud Salomonis incongruè huic ſenſui aptari poteſt, quod de beata Virgine in perſona dicitur Angelorum. *Quid faciemus ſorori noſtræ, in die qua alloquenda eſt? Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea; ſi oſtium eſt, compingamus illud tabulis cedrinis.* Mutus ſiquidem fuit, quandiu per humilitatem ſuæ celauit excellentiam ſanctitatis. Sed quia vera humilitas nunquam nouit eſſe otioſa, habuit etiam hic murus propugnacula argentea, cùm ſeipſam per charitatẽ exercuit in operibus pietatis, & claritate enituit perpetuę caſtitatis. Facta eſt etiam oſtium, quę priùs murus fuerat: cùm ſuperueniente in eam Spiritu ſancto, & virtute altiſſimi ei obumbrãte, quæ priùs abſcondebat per humilitatem conſeruans & conferens in corde ſuo, ijs qui ſcire ea digni inuenti ſunt, reuelauit per charitatem. Compactum quoque fuit hoc oſtium tabulis cedrinis: quia & tabularum planitiem in humilitatis habuit æqualitate, & cedri na-

*Margin notes:*

*† forte flãma* (beside "purificare, iucũdare, illuminare, †")

*Exod. 4.* — *Ioſue 10.* — *Abacuc. 3.* — *Cantic. 5.* — *Iudic. 6.*

*B. Virgo eſt vellus Gedeonis.*

*Vellus pluuia imbuti tres virtutes deſignat.*

*2. Reg. 2.* — *Iſai. 60.* — *Cantic. 8.*

turam incorruptibilem retiouit io virginitatis integritate. Bene aotem dictum eſt, *Compingamus*, quia virtutes iſtę ex quo verſæ in habitum tranſierint in affectũ cordis, tanta inuicem inueniuntur vnitate compactæ, vt oon iam aliud ſit humilitas vel caſtitas, quàm charitas, & in vno charitatis præcepto præcepta omnia cætera conſummeotor. Non autem ſic eſt de illis quæ ſunt in actu, cùm modo vnam, modo aliam oporteat exerceri: & pro loco, pro perſooa, pro tempore, opos ipſum oporteat variari. Intermitteodus etiam aliquando eſt earum actus, vt latiùs ſe extendat, ſecundũ illud. *Qui minoratur actu, percipiet ſapientiam.* (*Eccli. 38.*) Hac quoqoe oos ratiooe ioducti, paulolum quieſcendum ducimus à labore ſcriptitandi; vt quiete modica tecreati, quæ ſuperſunt faciliùs explicemus. Inuitat nos etiam ad pauſandum throons ille eburneus, qui primò deſcribendus (*3. Reg. 10.*) occurrit; de quo legitur; quia non eſt factum tale opus in vniuerſis regois. Petimus autem veniam à lectore, qoòd iuxta promiſſum, non omnia prędicta ſub vno ſermone cóclusimus: qooniam ſpiritum ducem ſeqoimur, & quocumque ducit ille, illuc & ſequi oeceſſe eſt rotam noſtræ ioueſtigatiooìs. Vt enim verum fatear, ſtante illo, ſtat iſta; eunte illo, & iſta: & cum eleuato pariter eleuatur. Ipſe autem ſemper Alpha & O. &c.

*Tractatus 13. Digreſſio, qua lamentatur author Ieruſalem ab Infidelibus captam.*

CVM glorioſa qoæ glorioſè de Cioitate Domini à Dauid præuiſa, & à multis Regibus & Prophetis prædicta & præfigurata noſcuntur, tantò iam clariùs, quantò viciniùs ſpeculamur; & duodecimę portę limina attiogeotes per eam iotrare cooteodimus: ſubitò ejuſdem portæ gloria & decore, ac ſpleodoris ioſoliti fulgore nimio percoſſi ſtupemus, totqoe varietatum admiratiooe illecti libenter greſſum figimus: & cum Regina Saba præ oimio ſtupore non babentes vltra ſpiritum exclamamus. *Media pars* per Propbetas *nuntiata nonfuerat*: (*3. Reg. 10.*) incomparabiliter majus eſt quod videtut, quàm rumor qui auditur, nec iam eum Propheta dicere ſofficit, *Sicut audiuimus, ſic vidimus*; (*Pſalm. 47.*) ſed longè ampliora quàm audiuimus de ciuitate Domioi iam videmus. Sed heu heo, dum ordimor, ſuccidimur; & cùm ad requiem ingredi feſtinamus, repente ventus vehemens irruit à regione deſerti, quo ciuitas noſtra tota coocutitur; columnæ & turres ipſę contremiſcunt, fundameota ipſa outare videntur. Portæ gloriæ nootam clauſæ, quàm obſtructæ reperiuntur. Ipſa deoique porta lucis, cuius gloriam paulò antè tam delectabiliter ſpeculabamur; illa inquam oriẽtalis porta; per quam ciuitatem ſuam illuſtrare conſueuerar oriens ex alto, radios ſuæ lucis abſcondit: & ſublato de ciuitate Domini lomine gloriæ, coodeoſatis tenebris mœroris arqoe triſtitiæ, conquieſcit gaudium tympani, dulcedo citharæ conticeſcit: ita vt verſa videatur io luctum cirbara ooſtra, organum noſtrum io vocem flentium. Riſus quo tota ciuitas iam nobis intrantibus arridebat, heo heo, ecce dolore miſcetur, & gaudij noſtri non ſolùm extrema, ſed ipſa etiam primordia luctus occopat. Iam noo porras ciuitatis noſtræ occupat laudatio; iam oon rectè dicitur ciuitas exultans, vrbs frequens, clamoris plena, niſi fortè illius clamoris, qui in Rama auditus eſt, ploratus & vlulatus Rachelis plorantis filios ſuos, ſioe Noëmi diceotis, *Nolite me vocare Noëmi, id eſt pulchram, ſed vocate me Mara, id eſt amaram; quia amaritudine repleuit me Dominus.* (*Ruth. 1.*) Quæ hodie alia debet eſſe vox Eccleſiæ, niſi vt Rachelis, quæ ouis interpretator, amiſſa fœcunditate, offuſcata Noëmi veouſtate, ruinas ſuas deplorãs qoadrupliciter eas cum Ieremia deſcribat? Scribat autem ſtylo ferreo in vngue adamantino; ne facilè deleri, ne citò tranſire valeat, quaſi momentaneus dolor eius; ſed ſemper ſuam deſcriptionem habeos præ oculis, à lachrymis eis oon parcat; etiamſi præ fletu palpebræ cootumeſcant, & ipſi oculi caligine obtegantur: donec Dominus, qui ad præſens oblitus miſereri videtur, io ira ſua miſericordiæ recordetur. Primò igitur terreoæ Ieruſalem ruinam deploret, licet eam ſpiritualis Ieruſalem ruina præceſſerit; nec terrenæ vlla nocuiſſet aduerſitas, niſi priùs dominata fuiſſet ioiquitas Ieroſalem ſpirituali. Verùm, quia fides hodie mortua videtur, oec eſt iam qui fidei oculos apertos habens rerum ſperandarũ & oon apparentium argumentum requirat, magis ea quæ videotur ooſtri temporis homines mouẽt, quàm ea quæ non videoror; pluſq; dolent, ſubtractis ijs quę habentur, quã ijs quę tantũ ſperantur ſublatis: licet ea qoę videotur & habeotur tranſitoria ſint; ea quæ noo vidẽtur, & ſperantur, æterna. (*Plus mouẽt homines corporalia quã ſpiritualia.*) Temporalẽ igitur viſibilis Ieruſalem caſum in perſooa Eccleſię deploremus, qui mẽbra Eccleſiæ digni habiti ſumus; & patienti vni Eccleſiæ membro compati & condolere, imò ipsã vim doloris ooo mioùs quàm ipſum quod patitur membrum, ſentire, ſi vera ſumus membra, debemus. Legimus in veteri teſtamento, templum ab Antiocho prophanatum, altare aureum, & candelabrum luminis, menſam propoſitiooìs, & libatoria, & pbialas, & mortariola aurea, velum & coronas, & ornameotum aoreum, quod in facie templi erat, & vnioerſa vaſa templi ab eo comminuta. (*Machab. 1.*) Quid etiam ad hæc homines doræ ceruicis, Iudæi ſcilicet, egerint, vel dixerint, audiamus. *Factus eſt*, ait Scriptura, *planctus magnus in Iſraël, ingemuerunt principes & ſeniores, iuuenes & virgines infirmati ſunt, & ſpecioſitas mulierũ immutata eſt. Omnis maritus ſumpſit lamentum: & qua ſedebant in thoro maritali lugebant; & commota eſt terra ſuper habitantes in ea, & vniuerſa domus Iacob induit confuſionem.* Quid etiam Marhathias, videns mala quæ fiebant ab Anthiocho in populo, quid inquam dixerit, audiamus. *Va mihi*, ait. *Vt quidnatus ſum* (*Ibid. c. 2.*) *videre contritionem populi mei, & contritionem ciuitatis ſancta, & ſedere illic, cùm datur in manibus inimicorum? Sancta in manu extraneorum facta ſunt, templum ejus ſicut homo ignobilis. Vaſa gloria ejus captiua abducta ſunt; trucidati ſunt ſenes ejus in plateis; & iuuenes ejus ceciderunt in gladio inimicorum. Qua gens non hareditauit regnum ejus, & non obtinuit ſpolia ejus? Omnis compoſitio ejus ablata eſt. Qua erat libera, facta eſt ancilla. Et ecce ſancta noſtra, & pulchritudo noſtra, & claritas noſtra deſolata eſt, & coinquinauerunt eã Gentes. Quo ergo nobis ad-*

*huc viuere? Et ſcidit veſtimenta ſua Mathathias, & filij ejus, & operuerunt ſe cilicijs, & planxerunt valde.* Si carnales illi homines ſola carnalia ſapientes, & carnales cæremonias venerantes, ad ſanctorum ſuorum prophanatiooē adeò incooſolabiliter doluerunt; quid facturi ſunt Chriſtiani, qui non io vetuſtate literæ ſeruiunt, ſed in nouitate ſpiritus ambulant: qui oon ad ſeruitutem tam multarum, tamque importabilium cætemoniarum, ſed ad libertatem gratiæ ſunt vocati: qui non ſpiritum ſeruitutis in timore, ſed ſpiritum adoptioois, in quo Abba pater exclament, acceperunt? Ad quos faciens Dominus verbum abbreuians & conſummans ſuper terram, pro omnibus illis veteribus & deprimentibus legis mandatis, vnum charitatis mandatum nouum inſtituit, quod obſeruatores ſuos ab omni alleuiaret onere, & à carnalis concupiſcentiæ vetuſtate ſuauiter innouaret; pro variorum etiam ſacrificiorum nidore vnam conſtituit hoſtiam incruentā, cuius idem ipſe voluit author eſſe & conſecrator, ſeipſum pro ſuis hoſtiam Deo offerens in odotem ſuauitatis. Nec diſcrepate voluit hoſtiam à mandato, cùm charitatem illam qua nemo maiorem habet, ſeipſum offerendo in ſe oobis primus exhibuit; & eandem ſibi à nobis pet idem ſacrificium voluit exhiberi. Quid enim aliud nobis protendit & prædicat ſacrificium illud, niſi vt toto corde, tota virtute diligamus eum, qui adeò oos dilexit, vt mori voluerit pro peccatis noſtris, non ſolum exemplum & memoriam relinquens ſuæ paſſionis, ſed etiam remedium adhibens noſtrę iofirmitatis? Noo enim ſacramento illo prouocamur tantùmmodò ad imitationem, ſed etiam emundamur ad ſanctificationem. Hæc ſunt Chriſtianorum ſaocta ſanctorum; hæc nulla vetuſtate deleri, nulla temporum varietate mutari, nulla poſſunt prophanatione hoſtium inquinari. Sed voluit diuini conſilij inſcrutabilis altitudo, quædam viſibilia ſancta Chriſtianis conferre, quæ viſibilium ſectatores, qui ad inuiſibilia ſancta ſanctotum oon conſcenderunt, viſibiliter iotueotes, ſcalam ſibi ad inuiſibilia facerent; habeotes ea argumentum ad fidem, incitamentum ad dilectionem, ſignum ad recordationem, cauſam ad veneratiooem, remedium ad ſanctificationem; ſecurum tandem & commune omnibus auxilium contra omnem tribulationem. Sancta hæc intelligit, quiſquis ſe intelligit crucem Domini & ſepulchrum. Hæc oon ſolum vltima hac ætate ſunt Chriſtianis exhibita, ſed pręcedentibus ætatibus multipharié multiſque modis à Patriarchis & Prophetis præuiſa sũt & Prophetata. Equibus vnus Iſaïas ſic ait. *Erit ſepulchrum ejus glorioſum.* Et alibi. *Locum,* ait, *pedum meorum glorificabo.* De cruce quoque Domini Abacuc ait. *Cornua in manibus ejus. Ibi abſcondita eſt fortitudo ejus: ante faciem ejus ibit mors.* Et Dauid Propheta. *Foderunt manus meas & pedes meos.* Ieremias quoque in perſona Iudæorum, *Mittamus,* ait, *lignum in panem ejus* Liquet planè, in quanta veneratione habeant Chriſtiani, quæ tam longè antè admirando & venerando ipſi etiam præuiderunt & prædixerunt Iudæi. Hæc ſancta mei temporis homioes mecum noſtris diebus conculcata deplorant. Si ſuorum Sanctorum momentaneam violationem tam irremediabilibus lachrymis deplanxerunt Iudæi: nobis quæ conſolatio poteſt eſſe, qui hæc noſtra ſancta, non tantum violata, ſed etiam captiua videmus? Ecce arca fœderis Domini, arca teſtamenti noui, crux ſcilicet Chriſti, gloria populi Chriſtiani, medicina peccatorum, curatio vulnerũ, reſtitutio ſanitatum, captiua ducta eſt in Damaſcum. Arca inquam ooſtra, quæ non ſolum virgam, tabulas teſtamenti, & manna vno in loco cootioeat, ſpatioque breui concludat: ſed quæ quatuor brachijs quatuor terrarũ partes comprehendens, toto orbe terrarum ſuis cultoribus virga ſit ad correctionem, liber ad eruditionem, manna ad conſolationem. Per eam ſiquidem corriguntur peruerſi, erudiuntur erronei, obedientes & docti conſolantur, habētes vrnam auream ſpiritualis intelligeotiæ, per quam quæ ſit latitudo crucis, longitudo, ſublimitas, & profundum, cum omnibus Sanctis comprehendant. Nec ſolùm arca ſecretorum, ſed & communis omnium eſt ſcala peccatorũ: per quam Chriſtus Rex Cœlorum ad ſe traxit omnia. Duo huius ſcalæ latera duo ſunt crucis ligna, quæ ſunt contemptus voluptatis, & contemptus vanitatis. Per hæc contumelijs & tormento interrogatus contumelias amplectens, omnes ſuos contemnere docuit gloriæ vanitatem; tormēto non cedens, carnalem quamlibet abdicari voluit voluptatem. Quid hac perfectione felicius, qua fit, vt homo nec abiecta timeos, nec aſpera, imò pro Chriſto talia pati deſiderans, Angelica iam fruens vbertate ſperate deſierit & timere? Nec enim ſperat proſpera, qui contumelijs gaudet: nec formidat aduerſa, quem vel delectat aduerſitas vel exercet. Heu, hæc omnia oobis tecum ſunt, ô bona crux, ſublata; imò, vt veriùs loquar, his tuis virtutibus iam dudum à nobis remotis, tuis fructibus ieiuni, tua etiam cohabitatione facti ſumus indigni. Neque enim dignum fuit, vt eſſes oobis ſicut vmbraculum in vioea, aut ſicut tugurium in cucumerario: quæ cùm fieri ſoleant io pomorum cuſtodiam, ſublatis pomis ea pariter deſolantur. Quis mihi det tecum ſublatum fuiſſe de medio? Quis cùm illis nouis martyribus defenſoribus tuis animam pro te dediſſe, corpus tuis obſequijs impendiſſe? O terque quaterque beati, qui te ſequendo, te tuendo, maluerunt ſuccumbere, quàm ſioe te in bonis ducere dies ſuos. Nunquid non in his videtur veniſſe Chriſtus iterum crucifigi? venit planè denuo crucifigendus ab Ethnicis, qui ſemel crucifixus fuerat à Iudæis. Et hoc fortè in prima præſignatum fuerat paſſione. Sibi enim hora tertia crucifixus legitur linguis Iudæorum, hora ſexta manibus Ethnicorum. Videtur igitur noſtræ diei ſexta iam incœpta hora, in qua ſit Paſſio Domini conſummanda; & Filius iteratò clamans, *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me,* pro ſua reuerentia exaudiri mereatur: vt denuo aperiantur moonmeota, ſcindantur lapides, & multi eorum qui in peccato obdormierant, ſuſcitentur. Nunquid non ſic neceſſe erat, fidem Chriſtianam morte teſtatoris confirmatam, & iam vbique terrarum non ſolùm ſine operibus mortuam iacentem, ſed etiam mortuis operibus putridam & fœtentem, iterata eius paſſione à morte reſuſcitari? Sic planè decipiendus erat

draco

*Sacrificium Eucharistia*

*Iſa. 11. & 60.*

*Abacuc. 3.*

*Pſalm. 21.*

*Ierem. 11.*

*Crucis laudes.*

*Martyres ſunt, qui pro Chriſtiana religione pugnando occumbunt.*

*Pſal. 21. & Matth. 27.*

draco ille antiquus, qui formatus eſt, vt illudatur ei; qui cùm abſorbuiſſet fluuium, & non miraretur, iam in os ſuum Iordanem etiam influxiſſe gaudebat. Sicſic Leuiathan hamo denuo fuerat capiendus; vt qui priùs eſca dominicę carnis deceptus, ferro diuinitatis fuit illaqueatus, nunc quoque eſca Dominicæ crucis, humanæ ſcilicet propitiationis illectus, ferro diuinæ ſententiæ ſuas tandem maxillas perforatas ſentiret: nec ſolùm quos abſorbuerat euomeret, ſed & illos amitteret, quos ad deglutiendum parauerat & perdendum. Diuina quippe iuſtitia erat, vt Chriſtiani, qui relicto Chriſto ſponte ſe diabolo peccando ſubiecerant, puniendi eidem etiam traderentur. Sed hæc Dei iuſtitia, velut quędam virga ferrea, incuruata videtur & inflexa; cùm ſæuienti aduerſario in crucem Domini, imò in ipſum crucis conſecratorem, occulto eius iudicio poteſtas eſt conceſſa: vt quam iuſtè in Chriſtianos acceperat poteſtatem, mereatur amittere: cùm accepta, in Chriſtum abutitur, poteſtate. In eum ſiquidem per miniſtros ſuos iterum debacchatur, cùm & nomen eius ignominiosè ab Ethnicis blaſphematur; & glorioſum ſepulchrum eius, proh dolor, turpiſſimè conculcatur, conſpuitur, exprobratur, & lignum ſalutiferæ crucis, quod in corpore eius dedicatum eſt, & ex membris eius tanquam margaritis ornatum, non ſolùm captiuatur, ſubſannatur, & omnium inimicorum ſpurcitijs dehoneſtatur, ſed etiam tandem Machometo offertur, vt de Chriſti ignominia Machometus glorificetur: & non ſolùm de Chriſtianis, ſed & de Chriſto triumphaſſe Machometus à ſuis iniquè prædicetur. Non enim hæc acta ſunt, quia Machometus potuit, ſed quia Chriſtus voluit; volens dare Chriſtianis occaſionem zelandi Domini ſui gloriam, vindicandi Patris iniuriam, & hereditatem propriam vendicandi. Ecce enim tempus acceptabile, quo probati manifeſti fiant; quo probet Dominus, qui ſint eius; qui ſint ei fideles, qui perfidi; qui filij alieni, qui proprij. Fideles ſiquidem milites ſuum Regem ſequentur, pro ſuo ſe Rege hoſtibus incunctanter obijcient: malentes pro eo fortiter occumbere, quàm ſegniter fugiendo vitam ſibi conferre, ignominiam ſuo Regi inferre. Si ſic pro Rege mortali actitant Chriſtiani, quantò fideliores eſſe debent cœleſti & immortali? Econtrario filij alieni mendaces probabuntur, ſolo ſe nomine tanto patri, non re filios exhibentes. Filij ſiquidem alieni, iuxta Prophetam, *inueterati ſunt, & claudicauerunt à ſemitis ſuis.* Vetus namque Adam de terra terrenus, nouus autem de cœlo cœleſtis. Nouus autem temporalibus æterna docuit præponenda: vetus æternis derelictis carnalia & terrena elegit. Huius falſi Chriſtiani imitatores effecti, Chriſti nouitate relicta veterem hominem induerunt: ſicque inueterati, & Chriſto mentientes, facti ſunt filij alieni. Vnde & claudicauerunt à ſemitis ſuis, in executione mandatorum Dei debiles, in explendis deſiderijs carnalibus & ſæcularibus fortes. Proh dolor, patres carnis filij reuerentur: & pro patris iniuria vindicanda, & anguſta hereditate tuenda, decertant vſque ad mortem; nec verbis, nec verberibus cedunt. Filij autem patris ſpiritualis facti omnino degeneres, ſicut

*Saladinum intelligit, ejuſque populum Mahometanū.*

*Fideles bellum geſſerūt pro terra ſācta recuperanda.*

*Pſalm. 17.*

nec patris vices dolere, ſic nec paterna hereditate digni eſſe probantur. O verè beati, qui nunc veri eſſe filij inueniuntur, qui nunc Dominum ſuum non negant, patrem non erubeſcunt; cùm tam vehementem plagam eius conſpiciunt, vt verè beatus ſit, qui ſcandalizatus non fuerit in eo. Sed quantacumque ſit materia ſcandali, veri tamen filij nequaquam ſcandalizantur, nec verenda patris irrident: ſed retrorſum incedunt, & facies habentes auerſas pallio piæ interpretationis operiunt, attendétes ſe patri dediſſe cauſam huius ebrietatis. Noſtra ſiquidem crimina, noſtra ſcelera inebriauerunt eum abſynthio, ita vt poſt longam dormitionem, poſt diutinam ſimulationem, poſt moroſam expectationem noſtrę correctionis, tandem euigilaſſe videatur, quaſi potens crapulatus à vino; quaſi virga vigilans, quæ ollam terrenæ cupiditatis à diabolo vehementer accenſam conterat & euertat. Sed non terrentur filij virga patris, ſcientes quia quos diligit Dominus caſtigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. Illam potiùs formidoloſam Domini comminationem verentur, qua ait. *Receſſit zelus meus à te, vltra non iraſcar tibi.* In eo autem probant veri filij virgam eſſe patris, non malleum iudicis, ſi virgā ſequatur correctio, correctionem conſolatio comitetur. Gratias tibi, bone Ieſu, qui tria hęc circa filios tuos non deſinis operari. Hoc quippe priuilegio gaudent filij tui, hanc de patris tui promiſſione indubitatam tenent ſecuritatem. Ait enim per Prophetam Dauid. *Si dereliquerint filij mei legem meam, & in judicijs meis non ambulauerint: ſi juſtitias meas prophanauerint, & mandata mea non cuſtodierint: viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo, neque nocebo in veritate mea: neque prophanabo teſtamentum meum, & quæ procedunt de labijs meis non faciam irrita.* Et ne de nuda promiſſione aliquis hæſitaret, etiam iuramento firmatur, cùm dicitur. *Semel juraui in ſancto meo, ſi Dauid mentiar, ſemen ejus in æternum manebit; & thronus ejus ſicut ſol in conſpectu meo, & ſicut luna perfecta in æternum.* Vbi ſunt ergo nunc miſericordiæ tuæ antiquæ Domine, ſicut iuraſti Dauid in veritate tua? Nunquid attendis opprobrium ſeruorum tuorum, quod in ſinu Chriſti tui repoſitum, multarum gentium exprobrantium, non ſolùm commutationem, ſed & diminutionem, imò euacuationem Chriſti tui? Et ſi Domine repuliſti & deſpexiſti populum tuum, & pro peccatis eorum diſtuliſti Chriſtum tuū: nūquid etiam abſtuliſti? Nunquid euertiſti teſtamentum ſerui tui, cùm prophanatum cernatur ſanctuarium eius in terra? Exaltaſti dexteram deprimentium eum, lætificaſti omnes inimicos eius. Auertiſti adiutorium gladij eius, & non es auxiliatus ei bello. Deſtruxiſti eum in membris ſuis, nunquid abſque eorum emūdatione? Abſit, Domine, abſit, vt in ira miſericordiæ non recorderis: & tam duram caſtigationem filiorum emendatio & emundatio non ſequatur, emundationem conſolatio non comitetur. Verbera patris exhibuiſti filijs, ne quæſo obliuiſcaris exhibere etiam vbera matris. Fac obſecro, pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, fac filios tuos & de

*Alludit ad factum Noe Geneſ. 9.*

*Hebr. 12.*

*Ezech. 16.*

*Pſal. 88.*

*Ibidem.*

verbere tuo proficere; & de tua citiùs conſolatione gaudere. Fac pleniùs, quod iam facere incœpiſti; conſumma Deus, hoc quod iam cœpiſti operari in nobis. Ecce te operante ſalutem in medio terræ videmus iam perditiſſimos homines emundari, currere ad confeſſionem, pœnitentiam agere, ſatisfacere pro præteritis peccatis, de futuris quærere & promittere emendationem. Nec mediocri, vt aſſolent, contenti pœnitentia, vndique conuolant ad perfectionem, mittentes manum ad fortia, crucem ſibi bajulant, & relictis omnibus ſequuntur Chriſtum. Nec ſolùm infimæ perſonę aut mediocres hoc attentant, ſummæ etiam crucem ſibi affigunt, imò cruci ſe gloriantur affigi. Hoc Romanum Imperatorem, hoc filiú eius ſuaue ducere, hoc ferè omnes Germaniæ Principes feciſſe videmus, & teſtamur, dicentes cum Apoſtolo. *Quod vidimus & audiuimus, & manus noſtræ tractauerunt de verbo* crucis, hoc teſtamur & annuntiamus omnibus qui ſunt iſta audituri. O bone Deus, quanti fuerint ibi clamores in cœlum dati, quot gemitus, quot ſuſpiria educta de profundo, quot effuſæ lachrymæ, quanto lachrymarum imbre terra illa perfuſa, tu ſolus Domine noſti, qui ſolus talia operari potuiſti, educens denuo aquam de petra, & deducens tanquam flumina aquas. Videres ibi iterum crucem exaltatam omnia trahere ad ſeipſam, & euacuato iam crucis ſcandalo, non iam crucis captiuationẽ deplangi, ſed crucis gloriam prædicari; & ferè omnes maiores pariter & minores cruce de manu noſtra ſuſcepta in ſola iam cruce gloriari. Quid de illuſtribus, & nunc verè glorioſis Franciæ & Angliæ Regibus dicam, quid de vtriuſque regni Principibus, vbi pauciſſimi relicti ſunt, qui non cœleſtis Regis vexilliferi ſunt effecti? Vexilliferi planè ſunt dicendi, qui priùs opus tam arduum, tam laudabile ſunt aggreſſi. Vnde & de eis meritò dici poteſt, quod in laudibus beati Stephani dictum legitur; ſiquid inter martyres diſtat, maximos illos eſſe, qui primi extitiſſe noſcuntur. Eis tamen ſpecialiter cedit ad gloriam, quorum æmulatio cæteros prouocauit. Et qui in odore vnguentorũ ſuorum alios poſt ſe trahentes currere faciunt ad ſalutem. Quid plura? Omnis natio, omnis conditio, omnis ętas, eorum exemplo ad ſimilia animatur. Granum quippe ſinapis efferbuiſſe videtur ad trituram; & vnde antiquus hoſtis ſcandalizaſſe fideles præſumebat, inde meſſis vberior cernitur ſurrexiſſe; inde fides mortua feruẽtior noſcitur reuixiſſe. Tantò autem glorioſior, & amplioris meriti probatur eſſe hæc fides apud Deum, quantò ei nulla humana ratio præbet experimentum. Non enim nunc, ſicut initio naſcentis Eccleſię, cœci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur; ſurdi audiunt, mortui reſurgunt: ſed nullis talibus ſignis iam apparentibus, ita vt verè dici poſſit, *ſigna noſtra non vidimus, iam non eſt Propheta*: & illud, *Non egredieris Deus in virtutibus noſtris*: nunc potiſſimùm qui ſcandalizati non fuerunt, non ſolum beati, ſed & beatiſſimi ſunt dicendi. Eſt tamen cernere, ſiquis oculos fidei habeat reuelatos, ſigna noua, tantò gratiora, quantò vberiora; tantò digniora, quantò animæ immortalis potiùs quã corporis perituri ſaluti efficaciora. Nam cœci qui priùs erant ad veritatem, claudi ad bonam operationem, leproſi ad virtutem, ſurdi ad Spiritus ſuggeſtionem, mortui ad charitatem; non ad manus Chriſti, non ad fimbrię tactum, non ad viuifici ligni præſentiam, ſed ad ſolam ipſius vmbram recipiunt ſanitatem. Ecce qui præſentem non reuerebantur, in ſolius vmbra nominis gloriantur. Quid hoc eſt miraculi, fratres, quid niſi impleri cernimus his diebus, quod longè antè Prophetatum audiuimus? *Innoua ſigna, & immuta mirabilia. Glorifica manum, & brachium dextrum. Extolle aduerſarium, & affige inimicum.* Ecce, ſicut diximus, ſigna vetera videmus innouata, antiqua mirabilia immutata, manum dextram & brachium Domini glorificata. Ad ſiniſtram enim videbantur ſpectare ſanitates, quæ ad præſentis vitæ ſubſidium conferebantur. Nam in dextera eius longiturnitas vitæ, in ſiniſtra illius diuitiæ & gloria. Dexterę igitur excelſi eſt hæc glorioſa mutatio, qua de flagitioſiſſimis caſtos, de ferociſſimis manſueros, de ſuperbiſſimis humiles, de tenaciſſimis liberales, de Regibus & Principibus mundi contemptores, martyres effectos cernimus de Tyrannis. Nunquid enim non veri ſunt martyres, qui ſe ac ſua ſuóſque minimè attendentes, deſolationem exilij diuturnam non verentur; non aëris inclementiam, non procelloſi maris inſtabilitatem, non confuſionem ſonitus eius ac fluctuũ, non innumera viæ ac ſolitudinis pericula, nec famis ac ſitis inediam, non ipſam denique mortem; ſepultura etiam carere non formidant. Hoc ſolum eſt, quo maximè moleſtantur, quòd in hoſtes Chriſti ruere, quòd aduerſum ſe prouocare aduerſarios protrahuntur; non minùs ad coronam iuſtitiæ ſi occubuerint, quàm ad palmam victoriæ, ſi ſuperauerint, aſpirantes. Nunquid non ſola dextera Domini facit tantam virtutem, qua ſpretis temporalibus tanto deſiderio ſola quærantur & amentur æterna? Ecce dexteram Domini gaudent amplexari, qui de ſola læua temporalium bonorum quam habebant ſub capite, gloriari ſolebant. Læua hæc extulit aduerſarium, ſed ecce dextera affligit inimicum. Elatus ſiquidem eſt & eleuatus pro tranſitoria & momentanea proſperitate animus Salahadini, qui Chriſtianis præ omnibus Gentilibus ſtuduit aduerſari. Sed vnde hic aduerſarius eſt elatus, inde operante gratia antiquus & iniquus humani generis affligitur inimicus. Salahadinus ſiquidem Chriſtianis aduerſatur, vt iura eorum poſſideat: ſed diabolus iniquo eos odio per Salahadinum & alia membra ſua perſequens, nomen Chriſti penitus delere feſtinat. Tantò igitur acriùs affligitur, quantò ei nunc dominandi Chriſtianis poteſtas aufertur, & innumera ei captiuitatis vaſa eripiuntur. Renuntiatur atrociſſimo prædoni à populis diuerſarum linguarũ & nationum; & vix iam inter Chriſtianos reperitur, qui non tyrannicis legibus reluctetur. Fremit igitur expoliari hoſtis impius furor, & nouum quærit lucrum, quia perdidiſſe ſe ius ſentit antiquum. Pœnitet eum iam, ni fallor, huius ſuæ adinuentionis, deprehenſum in laqueo quem tetendit. Credebat ſic acephalos poſſe fieri Chriſtianos, ſi ſepulchro & cruce Domini prophanatis, & in manus hoſtium datis, iam ad illud commune omnium peccato-

*Qui ſe cruce ſignarint ad bellum ſacrum. 1. Ioann. 1.*

*Pſalm. 73. & 59.*

*Signa noua qua.*

*Eccli. 36.*

*Saladinus Chriſtianorum hoſtis maximus.*

rum aſylum confugere, ad illud vltimum ſceleratiſſimorum remedium tranſire non valerét. Sed ecce hac ſpe ſua fruſtratus, & in contrarium ceſſiſſe deplangens, nunquid non cum ſuis ſatellitibus ſtupendo tibi dicere videtur? O crux fallens gaudia noſtra, & parturiens damna noſtra, cur te exhibuimus Pilato, cur tradidimus Salahadino? Quoties tuam ignominiam, tuam procurauimus perditionem, toties tuam gloriam, noſtram autem ſenſimus læſionem. Quot ei ſuſcitauimus impugnatores, tot ſemper inuenit robuſtiſſimos defenſores. Iudæus etiam nobis ſuadentibus ſepeliuit, ſed effodiente Helena Conſtantinus eam mirabiliter exaltauit. Coſdroë noſtro eam auxilio captiuauit; ſed Heraclius ampliori eam gloria ſublimauit. Gentilis noſter populus totam terram illam nobis ſemper exoſam aliquando nobis cooperantibus occupauit: ſed Carolus ab Occidente veniens in manu forti & brachio extento eam ab hoſtibus liberauit: ſed expulſis iterum Chriſtianis, denuo per quoſdam Occidentales multò noſtris pauciores, multoque inferiores, noſtri victi ſunt & expulſi. Quid igitur nunc nobis ſperandum eſt, quid agendum? Similia planè expectanda nunc eſſent, niſi quòd iam adueniſſe hora noſtra videtur. Hora inquam illa, de qua crucifixus prædixit, tantam futuram eſſe tribulationem, quanta non fuit, ex quo Gentes eſſe cœperunt. Vbi etiam prophetiam Danielis inducens, *Cùm videritis*, inquit, *abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto, qui legit, intelligat.* Nos igitur hoc intelligentes, deſolationem iſtam, quam in loco ſancto eſſe fecimus, ſtare ibidem diutius faciamus; & ſi fortè conuenerint Chriſtiani, vt ſuorum ſubueniant deſolationi, paremus eis offendicula, ſtruamus impedimenta, laqueos eis tendamus. Inter eos lites & iurgia ſeminemus. Viderentur ad præſens noſtra vincula, noſtrum dominium euaſiſſe, ſed ad conſueta facilè relabentur; nec repulſam apud eos diutius patiemur: cùm hinc eis carnales delicias, affectus amicorum, natalis ſoli dulcedinem, bonorum affluentiá, vitæ ſuauitatem proponemus: inde viarum periculis, tranſitus difficultate, penuria victualium, caloris & hiemis acerbitate, & innumerûm hoſtium deterrebimus atrocitate. Eia ergo commilitones mei, quid agimus, quid moramur? Circumeamus terram & perambulemus eam, diuidamus nobis regiones & regna: vbique ſpargamus ſcandala, diſſenſiones conciremus & bella. Illi circa Germaniam verſentur, illi circa Galliam, illi circa Angliam, quique ad illos pertinent; quos meliùs nouerunt, quibus ſæpius illuſerunt, circa quos corrumpendos ampliùs profecerunt. Heu heu talia ab inimicis crucis dicta, imò etiam facta, ipſis iam rerum experimentis edocemur. Iam enim ſeruos crucis, qui ſe cruci dedicauerant, qui ſe non niſi Chriſto militaturos deuouerant, ad vomitũ rediiſſe videmus, & contra tam recens votum arma corripuiſſe dolemus. Iam crux aduerſus crucem dimicat, crucifixus crucifixum impugnat. Qui ſola iam cœleſtia ſapere videbantur, ecce inſatiabiliter terrenis inhiare probantur. Turbauerant & mouerant eos ſicut ebrios iniuriæ Chriſto illatæ ab Ethnicis; ſed ecce grauiores inferuntur à filiis: ab inimicis Chriſti crux eſt tamquam ab incredulis captiuata: ſed ab amicis & credulis crux eſt impiiſſimè abnegata. Nunquid non denuo tibi Chriſtus dicere videtur? *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem, vtique. Nunc verò homo pacis mea in quo ſperabam, qui edebat panes meos, ampliauit aduerſum me ſupplantationem.* Nunquid non ampliaſſe videntur amici, nunquid non ampliùs nocuiſſe, quam ipſi inimici? Nunquid non ſuper dolorem vulnerũ Chriſti addentes, appoſuiſſe etiam iniquitatem ſuper iniquitatem conuincuntur? Proh dolor, plãgebamus Chriſtum nuper in Oriente paſſum in membris ſuis; ſed nunc in Occidente deteſtabiliùs patitur à membris ſuis. Contra naturæ ordinem armantur membra aduerſus membra, impugnant ſe inuicem, ſe collidunt. Heu heu, heu, Domine Deus, quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus? Videbatur tua virtute, tua poteſtate, in aurum commutatus, in aurum obrizum, ſplendidum, & ignitum. O quantùm rutilabat hoc aurum, quantis mundum irradiabat fulgoribus, ita vt aurea rediiſſe ſæcula viderentur, cùm quocumque te verteres, vexilliferos crucis conſpiceres, Chriſti martyres inuenires, quibus nec deeſſet aliquid ad virtutis perfectionem, nec aliud iam optarent, quàm palmam victoriæ, vel de glorioſa morte immarceſſibilis coronæ ſplendorem. Heu, heu, aureus iſte color conuerſus eſt in pallorem, & cæleſte aurum verſũ eſt in aurichalcum. Vtinam non in ſcoriam conuertatur, vt ad nihil iam inueniatur vtile, niſi vt proiiciatur foras, & ab hominibus conculcetur. O ſtrenuiſſimi Chriſti milites, bene currebatis, quis vos faſcinauit? Nunquid parum eſt vobis, moleſtos eſſe hominibus, niſi moleſti ſitis & Deo veſtro? Ecce Deo, Angelis, & hominibus ſpectaculum facti eſtis: ab omnibus iudicandi, ab omnibus irridendi, & oſtentui habendi, niſi quæ tam fortiter cœpiſtis, fortiùs conſummetis. Alioqui arguit vos Dominus per Ieremiam Prophetam dicens. *Vocaui amicos meos, & ipſi deceperunt me.* Vos quippe vt ſpeciales amicos vocauerat Dominus ad cœnam agni, & inuitati ab amico amicabiliter annuiſtis. Quid amicum, imò quid vos ipſos decipitis? Vocauit vos hora cœnæ dicens, *Ecce parata ſunt omnia*, & excuſationes friuolas quæritis? Si non negare vos dicitis, ſed differre: neſcitis, quia hora cœnæ tranſacta, oneri amico futuri eſtis, potiùs quàm honori? Cur dicitis amico veſtro, *Vade & reuertere, & cras dabo tibi*, cùm ſtatim dare poſſitis? Nolite quæſo oſculo Dominum veſtrum prodere, nolite locum ſortiri cum Iuda proditore. Plus enim peccauit Iudas Dominum ſuũ tradendo, quàm Pilatus occidendo. Ita & incomparabiliter nunc Salahadino eritis deteriores; ſi eius, quem Salahadinus vt hoſtem perſequitur, vos qui pro amico ſpopondiſtis, non ſolùm mendaces inuenti fueritis, ſed etiã proditores. Nec blandimini vobis dicentes. Tutius eſt proprium tueri patrimonium, quàm quærere alienum. Iudæ potiùs expectatis finẽ, ſi Iudæ eligitis ſortem. Iudas ſiquidem, quia noluit benedictionem, talem meruit maledictionem: *Fiant dies eius pauci, & Epiſcopatum eius accipiat alter. Fiant filii eius orphani, & vxor eius vidua. Nutantes transferantur filii eius*

*Inducitur loquens dæmonum princeps.*

*Inuentio Crucis antè defoſſæ à Iudæis.*

*Matth. 24.*

*Chriſtiani lites & bella inter ſe gerentes.*

*Pſalm. 54.*

*Obiurgantur, qui votum belli ſacri violarunt.*

*Thren. 1.*

*Luc. 14.*

*Prou. 3.*

*Pſal. 108.*

*& mendicent; & eijciantur de tabernaculis ſuis. Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eius, & diripiant alieni labores eius. Non ſit illi adiutor, nec ſit qui miſereatur pupillis eius. Fiant nati eius in interitum, in generatione vna deleatur nomen eius.* Iuſtum eſt, vt in generatione vna nomen eorum deleatur, per quos nomen Dei vbique blaſphematur. Iuſtum eſt, vt fiat habitatio eorum deſerta, & in tabernaculis eorum non ſit qui inhabitet; qui quem percuſſum à Deo & humiliatum viderunt, ſuper dolorem vulnerum ſuorum addentes, etiam de cordium ſuorum domicilijs expulerunt. Dignum planè eſt, vt qui vxorum & natorum affectum amori Chriſti prætulerunt, ſine filijs & vxoribus facti à filio hominis coram ſuo Patre negentur. Dignum prorſus, vt fiant dies eorum pauci, & officia ſeu dignitates eorum alij accipiant, qui gloria dignitatum illecti paucitatem dierum æternitati temporum prætulerunt. Talia cum Iuda Iudæ imitatores expectent; & ſi Iudæ nomen abhorrent, abhorreant potiùs opera, & tam horrendam Iudæ maledictionem declinent. Reddant ſine mora Domino ſuo, quæ tam ſpontaneè, tam deuotè vouerunt, nec Apoſtaſiæ ſuæ vllam quærerent palliationem, ſcientes, quoniam Deus non irridetur; nec eſt ſapientia, nec conſilium, nec fortitudo contra Dominum. Eo igitur operante & ſermonem hunc confirmante, quiſquis ab hoc voto ſuo apoſtatauerit, datus in opprobrium ſempiternum, ſit anathema, maran atta.

*Tractatus 14. De ſignificatione Septuageſimæ, & deijs quæ in ea leguntur.*

VIdetur Ordo Eccleſiaſticorum officiorũ ordini humanæ conditionis congruere; & eorũ quæ in Eccleſia geruntur, in ipſis protoplaſtis & eorum ſucceſſoribus figuram præceſſiſſe. Quòd enim initio anni ſeptuageſimã, dehinc ſexageſimã, quinquageſimã quoque & quadrageſimam conſueuit Eccleſia ſolemniter celebrare, quatuor primis ætatibus conuenire videtur. In quibus autem conueniant, vel quid ex iſtis aut illis ſignificationis elici poſſit, ſubtili indagatione inquirendum eſt: & primo de ſeptuageſima videamus. Hæc ſiquidem cũ prima ætate conuenit, quia quando Adam de paradiſo ad huius exilij mutabilitatem eiectus eſt, de ſoliditate octonarij ad ſeptenarij mutabilitatem videtur deſcendiſſe. Sicut enim per octonarium, qui quadratus & ſolidus eſt numerus, ſoliditas ſtabilitatis oſtenditur, ita per ſeptenarium, quo præſens tempus voluitur, inſtabilitas vitæ præſentis deſignatur. Meritò ergo ſeptuageſima præponitur, & ea quæ de protoplaſtorum excluſione à paradiſo ſcripta ſunt, legendo in Eccleſia replicantur: vt dum ex his homo cognoſcit, vnde quò deuenerit, quò etiam ei redeundum ſit, per hoc admoneatur. Legitur enim in initio Septuageſimæ liber Geneſis; in quo & paradiſi felicitas, & præſentis vitæ mutabilitas ſeu mortalitas manifeſtè exprimitur. Non ſolùm legitur, ſed & vt cordibus humanis vtiliùs imprimatur, etiam cantando tragædia eadem deploratur. Et hæc quidem in nocte; vt ea quæ prolixiorem habent noctis obſcuritatem noctis lucubratiuncula eluceſcant, & humanæ ignorantiæ nox illuſtretur, & cæcitas pellatur. Die verò iam facta, verba noui teſtamenti proponũtur, & ea quæ prædictis veteris teſtamenti verbis conueniant: vt per diem tempus gratiæ, per noctem tempus culpæ tranſgreſſionis & pœnæ intelligamus; & quanta inter ipſa ſit diſtantia ſeu conuenientia, ex vtriuſque teſtamenti verbis addiſcamus; vt in ore duorum vel trium firmum ſit omne verbum. Ex ipſo veteri teſtamento Miſſa initiatur, de hinc Apoſtolus introducitur, tertiò Euangelium cum qua decet reuerentia pronuntiatur. Et quia magnum eſt ad quod probandum teſtes introducuntur, magnos etiam eſſe conuenit, qui ad tantum teſtimonium admittantur. Primò igitur ille in teſtimonium producitur, cui à Deo teſtimonium perhibetur, quòd inuenerit hominem ſecundum cor ſuum. Cui tam poteſtas regia, quàm Prophetica dignitas ſuffragatur: & ne qui primus producitur, & in tanto totius conuentu Eccleſiæ loquendi exordium facit, in aliquo aures audientium offendat, venit in pſalterio decacordo pſallens, & dulciſona miſcens carmina, vniuerſa aſſiſtentium corda dulci ad ſe pertrahit melodia. Regia igitur authoritate fultus, & Prophetici ſermonis firmitate ſubnixus, velut lucerna ardens in caliginoſo loco, & totius dubietatis propulſans caliginẽ, teſtimonium perhibet veritati dicens. *Circumdederunt me gemitus mortis,* &c. Videor mihi in his verbis Dauid velut Ianum alterum intueri, & quaſi vno verſiculo præcedentia & ſubſequentia Prophetica circumſpectione cõplecti. Vox enim iſta & Adæ de paradiſo exeũti, & Cain ſuper terram vaganti, & Lamech bigamiam introducenti, & Nembrod robuſto venatori, ſed & Noë inter vndas fluctuanti, Abrahæ quoque in Ægypto peregrinanti, Moyſi nihilominus in deſerto æſtuanti inter populares murmurationes: cuilibet quoque in qualibet præcedentium ætatum de Adæ progenie venienti, videtur ſignanter cõgruere. Quàm propriè autem Chriſto & Chriſtiano cuilibet conueniat, ſuperfluum eſt edocere. Meritò igitur Dauid in Eccleſia fidelium primus introducitur; vſque ad quem vox præcedentium ætatum protrahitur, & cui clariùs lux ſubſequentis gratiæ aperitur. Ei autem & templum conſtruendum oſtenditur, & regnum in Salomone firmandum promittitur: ſed & regnum Chriſti & Eccleſiæ ex eo propagandum, & in æternum præparandum iuratur. Sequitur Paulus Apoſtolus, cuius laus non ab homine, nec per hominem, ſed à Deo depromitur, vbi dicitur, *Vas electionis mihi eſt iſte, vt portet nomen meum coram Regibus & Gentibus.* Meritò ergo ipſe pro ſui reuerentia exauditur, cui ab ipſo Deo ſuo nomini teſtificandi, & ſuũ teſtimoniũ portandi officium ſpecialiter committitur. Tandem Euangelium ſubiungitur, quòd teſtimonium ab homine non accipit; cui ſi teſtimonium perhibeat etiam ille qui dedit, teſtimonium eius verum eſt; quia non ſolus perhibet, ſed & Pater, qui miſit illum. Ecce qui & quales teſtes introducantur audiuimus: nunc in quo conueniant, inquiramus. Et primò in quo noui ſeu noua cum veteribus, deinde in quo ipſa ſibi noua conueniant, attendamus. In quo Euangelium ſeptuageſimæ cum prima ætate, ſeu cum ipſius nocturna Geneſis

*Quæ in Septuageſima legantur potiſſimùm.*

*Dauid.*

*Pſalm. 17.*

*Actor. 9.*

*In quo conueniant Dauid. Paulus, & Euangeliũ.*

lectione congruat, beatus Gregorius oſtendit dicens. *Quis Patrisfamilias ſimilitudinem rectiùs tenet, quàm conditor noſter, qui regit quos condidit, & electos ſuos ſic in hoc mundo poſſidet, quaſi ſubjectos Dominus in domo? Qui habet vineam, vniuerſam ſcilicet Eccleſiam, quæ ab Abel iuſto vſque ad vltimum electum qui in fine mundi naſciturus eſt, quot ſanctos protulit, quaſi tot palmites miſit. Hic itaque Paterfamilias ad excolendam vineam ſuam, mane, hora tertia, ſexta, nona, & vndecima, operarios conducit; quia à mundi initio vſque in finem ad erudiendam plebem fidelium prædicatores congregare non deſiſtit.*

*Gregori. Homil. 10. in Euangel.*

Nos quoque ipſius veſtigijs humiliter inhærentes, ſubiungimus, eundem patremfamilias ad eiuſdem culturam vineæ ſicut diuerſis temporibus, ſic ob diuerſas cauſas exijſſe. Primò enim exijt ad plantandum, ſecundò ad putandum, tertiò ad fodiendum, quartò ad ſtercorandum, quintò ad propagandum, ſextò ad ſepiendum, ſeptimò quando torcular extruxit in ea, exijt ad vindemiandũ; & vt Ruth Moabitidi ſpicæ aliquæ colligendæ remaneant, hęc ſtudioſo lectori cuique ætati aſſignanda relinquimus. Nos verò vnde aut quò exijſſe Deus, qui vbique eſt, aut quomodo exijſſe, qui ſẽper idem eſt, dicendus ſit, inquiramus. Ante mundi quippe conſtitutionem in ſeipſo Deus occultus manebat, cùm nec eſſet, cui innoteſceret, nec vnde innoteſceret, appareret. Quod videtur Ioannes Euangeliſta intelligẽdo quoquomodo comprehendiſſe, vbi ait. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum.* Ac ſi diceret. Verbum erat in Patre, velut ab eo genitum; & erat apud Patrem, velut in eo occultum. Volens etiam oſtendere, vnde, aut quò exierit, ſubiungit. *Omnia per ipſum facta ſunt.* Creans ergo inuiſibilia, fecit quibus appareret; creans autem viſibilia, fecit vnde appareret. *Inuiſibilia enim Dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur.* Manens ergo in ſe veritas incommutabilis, in ſui nuditate & puritate prout eſt, videri non potuit: vnde quodammodo à ſuæ fulgore claritatis & lucis inacceſſibilitate exiens, & quaſi quadam creaturarum veſte ſe induens, primã hanc ſibi veſtem, vt videri poſſet, aſſumpſit. Hoc quidem primo mane factum eſſe dicitur, quando ſolem iuſtitiæ necdum illuxiſſe, nec luciferum ortum fuiſſe in cordibus humanis, manifeſtum eſt. Homines namque magis tenebras quàm lucem diligentes, relicto creatore ad ſolam creaturarum pulchritudinem velut ad ſolum diuini habitus fulgorem oculos aperuerunt; & relicto conditore rerũ conditarum amori infeliciter inhæſerunt. Quod intuens conditor, & rebus conditis conſulere miſericorditer volens, ſecundam etiam ſibi texuit veſtem, ſacræ videlicet Scripturæ mirabilem connexionem; per quam ſe veritas non ſolùm oculis videntium, ſed & auribus ingereret auditorũ; & hanc ſibi veſtem varijs temporibus diuerſarum obſequio perſonarũ contexuit, multipharię multiſque modis loquens Patribus in Prophetis: nec ſolùm Prophetas, ſed & ſapientes & ſcribas ad hoc ipſe ſe miſiſſe teſtatur. Sed & hæc ſicut & alia homines ſibi diuiſerunt veſtimenta ſua; ipſius Scripturæ ſenſum in diuerſa trahentes, & vniformem ipſius connexionem in partes varias ſcindentes, nec ex ea Dei notitiam requirentes, ſed de ipſius ſcientia gloriari volentes. Sicque dicentes ſe ſapientes, ſtulti facti ſunt; & euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratũ eſt inſipiens cor eorum. Vnde nec ſic profeciſſe ſufficienter ſe videns, tertiam etiam ſibi veſtem aptauit, carnem videlicet immaculatam, quam ex intemerata Virgine aſſumpſit ineffabiliter, miro & incomprehenſibili circa humanæ infirmitatis medicinam vſus conſilio, vt talis ei habitu appareret, in quo non aliud quàm ipſe vel videri vel amari valeret, & ab ea nec diuidi, nec ſeparari poſſet. Tanta enim in hac aſſumptione humanæ & diuinæ naturæ facta eſt vnio, vt ex quo ſemel vnitæ ſunt, neutra ab altera potuerit ſeparari. In hac naturæ meæ veſte eum ſecurus intueor, nullam iam oculorum vel petulantiam vel reuerberationem formidans. Creaturarum ſiquidem pulchritudo intuentis oculos alliciens, à creatoris cognitione potiùs retardabat, quàm ad ipſius dilectionem pertraheret. Scripturarum quoque obſcuritas potiùs legentium oculos reuerberare, quàm Dei cognitione illuminare conſueuerat. Iam verò Deum hominem factum quis non libenter, quis non patienter aſpiciat, cùm ſe diuinitas corporaliter humanis obtutibus ingerat, & ſe quodammodo tam miraculis quàm exemplis, tam verbis quam factis palpabilem præbeat? O mira diuini conſilij & incomprehenſibilis altitudo! homo factus eſt Deus, vt dum eum viſibiliter cognoſcimus, per hunc inuiſibilium amore rapiamur. Et in hoc quidem habitu circa vndecimam ad conducendos operarios in vineam exijt. Videns enim tempus vindemiæ adueniſſe, veſtem ſibi huic operi congruam adaptauit, quam & ſecundum Prophetam totam ex ipſa vindemia inquinauit. Sed quantò ſordidior ex hac veſte apparuit, tantò formoſior in ſtola ſua poſtmodum & clarior effulſit. Comparetur, ſi placet, primæ diei horæ hæc ſeptuageſima, primæ mundi ætati hoc tempus gratiæ, operationi naturæ....& in quo conueniant, aut à ſe differant, videamus. Qui in vndecima veniunt, cùm non niſi vna hora laborent, primi tamen mercedem recipiunt: nec ſolùm primi, ſed & tantam, quantam & illi qui prima hora venerunt, & portauerunt pondus diei & æſtus: non hoc ex merito laborantis, ſed ex gratia & beneplacito conducentis. Item qui mane venerunt, cùm non ſolùm diutius, ſed etiam fortiùs laboraſſe dicantur: minus tamen mercedis recepiſſe videntur; cùm qui vndecima veniunt, vindemiando deguſtant, quod illi tantum ordinauerant, & quodammodo in labores eorum, ipſis illorum fruentes laboribus introeunt. Multi enim Reges voluerunt videre quæ nos videmus, & non viderunt: & audire, quæ audimus, & non audierunt. Gratias tibi, Domine Ieſu, qui huic nos vindemiæ, & hanc nobis vindemiam reſeruaſti, omnia poma noua nobis proponens & vetera: faciens nobis conuiuium pinguium medullatorum, vindemiæ pinguium, conuiuium vindemiæ defæcatæ. Cùm ergo tot ſint nobis in hoc tempore gratiæ beneficia cumulata, quid ſibi vult, quod Eccleſia more ſolito. *Gloria in excelſis Deo*, hoc tempore non decãtat, cùm hæc vltima ætas præ cęteris omnibus maiores Deo laudes offerre, & abundantiùs

*Vnde, aut quò exierit Deus: & vbi fuerit ante mundũ*

*Ioann. 1.*

*Rom. 1.*

*Prima quaſi veſtis Dei creatura fuit, per quam poterat agnoſci.*

*Veſtem ſibi texuit Deus ſacra Scriptura connexionem.*

*Matth. 23.*

*Rom. 1.*

*Tertia veſtis Dei corpus Chriſti.*

*Iſai. 63.*

gloriam ipſius attollere teneatur? Sed attendendum, quòd ſicut dies qua Paterfamilias in vineam exiſſe dicitur, diuerſis horis & diuerſis ætatibus corpus noſtræ mortalitatis diſtinguitur; ſic & Septuageſimæ, ſexageſimæ, quinquageſimæ, & quadrageſimæ diſtinctionibus variatur: & cùm tempus quadrageſimæ intra paraſceuen finiatur, ſeptuageſima vſque ad Sabbatum in Albis protenditur, vbi geminum *Alleluia*, decantatur; nihilque iam finita ſeptuageſima niſi Paſchæ reſtat octaua, quæ clauſum Paſcha nominatur: vt ſicut exigente culpa octonarius in ſeptenarium deſcendiſſe dicitur, ſic operante gratia ſeptenatius in octonarium redire videatur. Meritò igitur quadrageſimæ fini, *Gloria in excelſis*, & *Alleluia* reſeruantur, quando primum Paſcha ſabbato ſancto inchoatur, ſecundum cum lætitia expectatur, & etiam in præſenti aliquando prægustatur. Quod ergo tertia, ſexta, nonaque inter primam & vndecimam horam ſignant, hoc inter initium & finem ſeptuageſimæ ſexageſima, quinquageſima, & quadrageſima deſignant: & quantum vndecima clarior eſt & calidior quàm prima, tantum finis ſeptuageſimæ feſtiuior & vberior, quàm ipſius initium eſſe dignoſcitur. Quod intuens Salomon in Spiritu, & hunc Eccleſiæ ordinatum progreſſum

Cantic. 6. admirans, aiebat. *Quæ eſt iſta quæ progreditur, ſicut aurora conſurgens: pulchra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata?* Progreditur de ſeptuageſima ad ſexageſimam, vnde quaſi aurora conſurgit ad quinquageſimā. Ibi vt luna decorata eligitur, vt in quadrageſima ſoli aſſimiletur: tandemque ſole clarior & candidior facta terribilis hoſtibus appareat, & vt caſtrorum acies contra eos ab Angelis ordinetur. Et vt hæc ad morum ædificationem, ſaluo altiori myſterio, applicemus; illum ſeptuageſimam initiare dicamus, qui vitæ præſentis mutabilitate, & humani ſtatus inſtabilitate admonitus, ad ſe tandem de regione diſſimilitudinis rediens, peccatorum ſordibus firmiter renuntiare proponit. Sed quia quicunque piè volunt viuere in Chriſto, perſecutionem patiuntur; & qui ad ſeruitutem Dei accedit, ad tentationem animam ſuam præparare monetur, tranſeundum eſt ei ad ſexageſimam laboris, ne diuturna quies vitijs alimenta miniſtret: & ſemen boni propoſiti ſimul exortę ſpinæ voluptatū & deliciarum ſuffocent. Sic filij Iſraël primò in Ægypto luto & latere fatigati, tandem ad ſe redeuntes ex Ægypto exire diſpoſuerunt. Exeuntes autem inſequentes Ægyptios protinus perſenſerunt, qui & eos inter Magdali & maris anguſtias concluſerunt. Verùm illi diuiſo mari ſicco illud veſtigio trāſierunt: videntes ſubmerſos Ægyptios quinquageſimam in littore feſtiuis gaudijs celebra-

*Quid Ægyptij Hebræos perſequentes deſignāt.* runt. Ægyptij ſunt conſueta & quaſi in habitum verſa peccata carnalia, quæ volentes à ſe recedere importunè inſequi & retinere contendunt, & inter multas & magnas contradictionum anguſtias concludunt: quibus, ſi ex toto corde ad Deum clamauerint, mare eis rubrū diuidendo tranſmeabile facit. Mare enim rubrum amaritudo eſt pœnitentiæ, & rubor confuſionis, qui ex peccatorum confeſſione, & inſueta ciborum & veſtium aſperitate procedens, nouiter conuerſis importabilis & intranſmeabilis primò videri ſolet. Sed cognoſcit Dominus qui ſunt eius, & paruulos lactētes ſuos vltra quàm ferre poſſint tentari non ſinens, facit cum tentatione prouentum; vt ea quæ impedimento eſſe videbantur, pro muro incipiant eſſe à dextris & à ſiniſtris. A dextris enim muniunt, cùm in die bonorum non immemor eſt quis malorum quæ ſuſtinuit. A ſiniſtris, cùm in die malorum non immemor eſt bonorum quæ guſtauit. Sic ſic mittens Deus miſericordiam ſuam & veritatem ſuam, fluctuantem animam de medio catulorum leonū eripuit, deducens eam in nube diei, & in luce ſtellarum nocte: & eam per noctem in columna ignis, & per diem in columna nubis præcedens. Hunc maris rubri tranſitum, & talium perſecutorum defectum deſiderare videbatur Propheta, cùm diceret. *Vide humilitatem meā,* Pſalm. 24.
*& laborē meum: & dimitte vniuerſa delicta mea.* Humilitatem, quam ex peccatorum recordatione, & laborem, quem ex ſatisfactionis dolore ſuſtineo; delicta, quæ fugientem de Ægypto ad te, inſequi non deſiſtunt. Meritò igitur ſic liberata anima à ſeruitute peccatorū, quaſi ab Ægyptiorum iugo iam mari tranſmiſſo & inimicis capitalibus ſubmerſis, iam etiam ad carnales motus edomandos accingitur, & rebelles artus in ſeruitutem redigere feſtinans, quinquageſimam celebrando conſummat. Sic igitur in Ægypto poſt multas Pharaonis contradictiones formato propoſito à malo declinandi, & multiplicibus Ægypti plagis ſeptuageſimæ mutabilitate probata, ſexageſimæque laborioſo certamine peccatis actualibus finitis, ſed & peccatorum motibus ſenſuum maceratione repreſſis, imò ipſis iam ſenſibus quinquageſimæ ſtudijs edomitis, quid iam ſupereſt, niſi vt elongans homo effugiat & maneat in ſolitudine; vbi quadrageſimam cum filijs Iſraël faciens in planitie, cibo cum eiſdem cœleſti reficiatur; ſiue cum Moyſe in monte ab omni prorſus humana ſuſtentatione abſtinens, tabulas diuino inſcriptas digito accipere mereatur? Hæc ad præſens, ni fallor, ſufficere poſſunt, ad cognoſcendum, in quo cum veteribus noua conueniant. Nunc verò in quibus ipſa inter ſe noua concinant, attendamus. Sic enim in teſtium productione, non ſolùm qui ſint teſtes, ſed & in quo conueniant teſtimonia ipſa, naturalis ratio edocet inquirendum. Ait igitur Apoſtolorum eximius beatus Paulus. *Neſcitis, quòd hi qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium?* Sicut Dominus in Euangelio operarios vineæ ad denarium, ſic Apoſtolus currentes in ſtadio ad brauium, contendentes in agone ad coronam inuitat. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus. Primum eſt currere, ſecundum pugnare, tertium eſt vineam excolere. Prius exercendus eſt homo in ſtadio bonæ actionis, ſecundò probandus in camino tribulationis, tandem componitur animus in renouatione interioris hominis; qui tantò ampliùs innouatur, quantò exterior de die in diem per prædicta exercitia corrumpitur. Primò igitur curritur per obedientiam, ſecundò pugnatur per patientiam, tandem introducitur homo in cellam vinariā. Currentes autem tria ſolent impedire, pondus, caſus, ſtadij longitudo, ſiue incertitudo. Si ergo iuxta Apoſtolum ſic currere quis cu-

pit, vt comprehẽdat, exoneretur primò ab omni ſolicitudine & amore inferiorum, vt ſic exoneratus ad brauium poſſit feſtinare. Feſtinans autem toto ſtudio præcipitium caueat, vt abſque interpolatione curſum valeat continuare. Continuationis quoque vſus inſtantiâ, aliquem ſibi certum præfigat terminum, ne ſi in incertum currit, longitudine tandem laſſatus careat perſeuerantia. Hæc ſunt, quæ in obedientiæ ſtadio curſitantibus maximè ſunt neceſſaria; feſtinantia, inſtantia, perſeuerantia. Feſtinantia, ne ſint pigri; inſtantia, ne molles & diſſoluti; perſeuerantia, ne irremunerati. Perſeuerantibus enim, non incipientibus præmium repromittitur, & omnis laus in fine claudi perhibetur. Pugnantibus ſimili modo tria neceſſaria eſſe ſolent: ars qua ſe & ab hoſte tueri, & hoſtem deludere ſciant: virtus, per quam ictus aduerſarij fortiter ſuſtinere, & ipſum fortiùs poſſint debilitare; ſobrietas, ne grauati crapula aut ebrietate, cùm ventum fuerit ad pugnam, riſum potiùs moueant inimicis, quàm triumphum de hoſte reportent. Hæc tria videtur Apoſtolus expreſſiſſe, vbi ait. *Sobrij eſtote & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quẽ deuoret, cui reſiſtite fortes in fide.* Sciens aduerſarium noſtrũ fortem eſſe, leonem nominauit. Leo enim fortiſſimus beſtiarum, ad nullius pauebit occurſum. Sciens etiam eſſe callidum, aſſeruit circuire. Sciens tandem malitioſum, ait, velle nos deuorare. Contra talem igitur armare nos & animare volens, fortes eſſe in fide docuit: vt fortis fortem valeat alligare. Vigilare etiam admonuit; vt callidi hoſtis verſutias vigili ſolertia deprehendat, vt ſic ars artem deludat. Tandem ſobrios eſſe præcipit; vt dum nos malitia eius ieiunos & inedia affectos inuenit, non ſit vnde ſuam ingluuiem de nobis ſatiare poſſit. Attendendum eſt autem, & diligenter aduertendum, quòd cùm hæc, quę prędiximus, currentibus & pugnãtibus conſtet eſſe neceſſaria, duo tantum nominauit Apoſtolus dicens. *Sic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi aërem verberans, ſed caſtigo corpus meum,* &c. quoniam etſi cætera deſint, hæc duo aliquando ſufficere cognoſcuntur. Videmus etiam pigros & minùs inſtantes, ſola perſeuerantia obtinere, minùs etiam fortes & aſtutos ſola abſtinentia aduerſarium ſuperare. Vnde ait. *Qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet.* Quod autem ſubiungit, Patres noſtros omnes ſub nube fuiſſe, & cætera quæ ſequuntur, mittit nos ad vetera; vt probet per ea præfigurata noua, & noua rem eſſe veterum, ſicut & vetera vmbram fuiſſe nouorum. Quòd enim illis nubes fecit contra æſtum, hoc nobis facit exercitium bonorum operum contra carnaliũ ardorem deſideriorum: & quod illis diuiſio maris, hoc nobis moderata probatio tribulationis: & ſicut per illa duo ſub Moyſe illi baptizati perhibentur, ita per hæc nos ſub ſpiritu timoris abluimur & emundamur: ſicque corde mundu ad ſpiritualem eſcam comedendam, & ſpiritualem potum bibendum tranſimus, miniſtrante nobis petra Chriſto, ſecundum illud Prophetæ. *Cibauit eos ex adipe frumenti; & de petra melle ſaturauit eos.* Chriſtus enim Dei virtus & Dei ſapientia capacioribus cibus eſt, quem qui edunt, adhuc eſurient; minus capacibus potus, quem qui bibunt, adhuc ſitient. Hæc de Apoſtoli verbis ſufficere poſſe videntur, niſi quia adhuc de brauio & corona aliquid reſtat dicendum. Currentibus ſiquidẽ in ſtadio obedientiæ per bonorum ſtudium operum, pro brauio ſolet dari quædam ſecuritatis audacia, & bonæ conſcientiæ iucunda confidentia; quæ non eſt aliud, niſi vnde gloriatur Apoſtus dicens. *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Pugnantibus quoque in agone repoſita eſt corona iuſtitiæ, quæ eſt diuinæ lætitia conſolationis; quam, qui lugent, ad beatitudinem ſolent accipere, iuxta illud Prophetæ, *Secundum multitudinem dolorum meorum, conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam.* Et illud Apoſtoli, *Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per illum abundat conſolatio noſtra;* & multa alia in hunc modum. His de Apoſtoli lectione breuiter prę libatis, iam ad vineam Euangelicam accedamus: & iuxta Apoſtoli conſilium, inſtar boni agricolæ de vineæ noſtræ fructu primi percipiamus. Pater ſiquidem familias quilibet iuſtus eſt ad perfectionem tendens. Cuius familia ſunt exterioris hominis ſenſus, & interioris affectus. Iſtis præſidere ſic debet homo, ſicut Paterfamilias in domo, vt cùm dixerit vni, vade, vadat; & cùm alij veni, veniat. Huius vinea eſt propria conſcientia, quæ tamdiu inculta & ſine fructu manet, quamdiu neglecta & incompoſita iacet. Huius vineę vitis virtus eſt; cuius ſunt palmites vniuerſæ cuiuſque virtutis executiones. Tales palmites velut quoſdam botros ſenſus pariunt ſpirituales. Ipſi ſunt, qui ſi ſubtilis inueſtigationis & ſtudioſæ retractationis torculari, mediante coclea diſtrictæ examinationis, fortiter fuerint expreſſi, elicitur vinum ſuauiſſimæ affectionis, vinum quod lætificet cor hominis, quod vtres veteres diſrumpat, & nouos cuſtodiat imbuendo. Tales fructus in libro Sapientiæ exprimuntur, vbi dicitur. *Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris: & flores mei fructus honoris & honeſtatis.* Cùm fructificaſſe ſe dicit odorem, qui non niſi ex flore procedit, & flores fructus eſſe aſſerit, innuit nequaquam ſine fructu eſſe, cuius iam vinea floruit; quantumque delectent fructus, ſi tantum flores ſolo odore reficiunt, oſtendere intendit. Attendendum ſanè, quanta ſit vini ſuauitas in guſtando; ſi tanta eſt floris virtus in odorando, vt ad ſolam fragrantiam eius quæque venenata diffugiant. Non viles, non contemptibiles, non quales quales fructus ex tali vite colliguntur, qui honoris eſſe & honeſtatis aſſeruntur. Honoris, quia ex talibus ille honorificatur, cui ſoli honor & gloria; à quo exeunt, omnia gratiarum actionum & laudum præconia reuerti debẽt, vt iterum fluant. Meritò inquam dator talium fructuum ex eis honoratur, per quem etiam qui recipit, honeſtatur. Non vera honeſtas eſt, quæ Dei gratiæ non imputatur; nec Dei digna laus eſt, quam honeſtas non comitatur. Illa enim tranſitoria eſt, iſta adulatoria iudicatur. In operibus autem ſapientiæ honeſtas eſſe legitur ſine defectione. Vnde & labores illius compleſſe dicitur, quem in laboribus legitur honeſtaſſe. Honeſtas igitur ad gratiam, honor refertur ad gloriam. Tales ſunt fructuũ huius vitis effectus. Qui ſint etiam ipſi fructus,

*Sex ſunt neceſſaria currentibus: tria pugnãtibus.*

*1. Petri 5.*

*Prou. 30.*

*1. Cor. 9.*

*Pſalm. 80.*

*2. Cor. 1.*

*Pſam. 93.*

*2. Cor. 1.*

*Quis ſit Pater familias, quæ vinea,* &c.

*Eccli. 24.*

*Fructus honoris hone. ſunt actus virtutis.*

*Sap. 1.*

*Eccli. 24.*

ſubiungitur, vbi ait. *Ego mater pulchra dilectionis & timoris & agnitionis, & ſancta ſpei* Dilectio & agoitio fiuctus ſuor, timor & ſpes horum fructuum flores. Sicut enim dilectio cuſtudia legum eſt, & finis præcepti charitas eſſe dicitur; ſic initium ſapienciæ timor Domini

*Rom. 8.*

perhibetur: & ſicut fructus flurem explodere, ſic perfecta charitas timorem foras mittere conſueuit: ſic & agnitio ſpem. *Quod enim videt quis, quid ſperat? Si autem quod non videmus ſperamus, per patientiam expectamus* Per patientiam igitur quod non videmus ſperando expectare, eſt per florem ſpei ad viſionis fructum tendere. Vide, ſi non meritò hi flores fructus dicuntur, cùm ſic floruiſſe iam quodammudo

*Pulchra dilectio quæ. 2. Reg. 13.*

fructificaſſe videatur. Attende etiam, quàm rectè fiuctus honoris & hooeſtatis eſſe referuntur. Pulchra ſiquidem dilectio eſt, cùm id ſulum amatur, quòd amandum eſt, & taliter diligitur, qualiter diligendum eſt. Amon namqoe etſi Thamar ſorotem ſuam dilexit, quam debuit; oon tameo dilexit, vt debuit. Vides ergo, ni fallor, quantam pulchra dilectio homini confetat honeſtatem; quantum Deo attribuat honorem, per quam & Deus ſupet omnia diligitur, cætera ptopter Deum, aut in Deo tantummodo diliguntur. Tantum fateor delectabiles viſi ſunt vitis huius fructus, quòd à propoſito longè digreſſi ſumus. Nunc igitur ad ſeriem lectionis Euangelicæ reuertamur. Dicitur Paterſam. primo mane exijſſe, cùm ſcilicet ab actiua vita, quaſi de domo propria, & quaſi de terra & de cognatione ſua exiens quis ad contemplatiuam transferre ſe ſatagit: coi tunc primum mane illuceſcit, quando in principio vigiliarum ſuarum primò ei veritas clarius eluceſcit.

*Quid ſit Paterſam. exire mane, & hora tertia, &c.*

Tunc quaſi quidam operarij in vineam conducti mittuntur dolor & confeſſio. Hi primi in vinea conſcientiæ operantur; dolor euellendo & diſſipando noxia, dicens: quẽ fructũ habui in quibus nunc erubeſco? Ædificando etiam & plantando vtilia, dicens: vſquequo piger dormio? Confeſſio autem fodiendo & operando occulta; quoniam iuſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui. Dehinc circa horam tertiam, cùm iam veritas plenius innotuerit, mittuntur zelus & circumſpectio. Hi purare & ſtercorare nouerunt, zelus ſuperflua amputando; circumſpectio tam naturæ quàm culpæ vilitatem, velut quaſdam ſordes coram oculis ſtatuendo. Circa ſextam autem & oonam horam, cùm iam ſol in ſummo eſt, mittuntur ad propagandum & ſepiendum meditatio & oratio. Illa enim mcotem virtutes propagando dilatat: iſta vt propagata proficiant, ei qui ſolus incremẽtum dat ſupplicando commendat. Circa vodecimam tandem, cùm iam carnalis concupiſceotiæ ardor tepeſcere cœperit, increpaodi ſunt & inuitandi affectus & intellectus ad vindemiandum. Iſti ſiquidem in labores aliorũ introeunt, & quòd alij laborando odorant, deguſtando percipiũt; affectus fructum pulchræ dilectionis; intellectus autem fructum agnitionis. Alij ſiquidem arant, io ſpe & timore ſuam ſalutem operantur, & tantom flores decerpere, & ex eis ſuauitatem odoris haurire videntur. Iſti iam iu re conſtituti, ſapientię vino meraciſſimo debriantur. Vnde & meritò vna hora feciſſe dicuntur; quia in huius centeſimi fructus ſapore ſuaui, vix quaſi dimidia hora morari licet. Vnde & à quodam eleganter dicitur, *tarda hora, & parua mora.* Alij autem pondus diei ſuſtinuiſſe dicuntur: quia ibi labor & afflictio ſpiritus, hic verò cunſummatio & fiois laboris. Ad eundem tamen guſtum & ipſi licet ſerò perueniunt, cùm pro tanta dulcedine omoia interiora hominis Dominum benedicunt. Bene autem in veſpera reddi dicitor, quod ſerò percipitur. *Iob. 7.* De qua veſpera legitur in Iob. *Si dormiero* ſomno contemplationis, *dicam, quando conſurgam* ad exercitium actionis: *& rurſus expectabo veſperam* quietæ contemplationis. Hic eſt fructus centeſimus, ad quem poſt triceſimũ & ſexageſimum tandem ſerò pertingitur, qui meritò denario comparatur. In denario enim imago Regis exprimitur: ad quem per gratiam contemplationis reditur, cùm imago & illa ſimilitudo ad quam homo conditus eſt, per dilectionem & cognirionem in eo reparantur. Imago enim in agnitione veritatis; ſimilitudo in amore virtutis conſiſtit. Procurator qui hunc denarium diſtribuit, ſpiritus diſcretionis eſt; qui quid cuique conueniat, & à quo quod meretur accipiat, ſubtiliter attendit. Hic cũ multi ſint vocati, paucos eſſe electos deprehendit: quia cùm multa ſint in præſenti neceſſaria, in futuro vnum ſufficere recognoſcit. Hoc vnum in veſperam diei differtur, & velut denarius in vioea laborantibus, ſeu brauium in ſtadio currentibus, vel corooa in agone certantibus, vſque ad finem ſeptuageſimæ reſeruatur.

*Tractatus 15. De ſignificatione Sexageſimæ, & de ys quæ in ea leguntur.*

EXplicito itaque officio inſtantis ſeptuageſimæ, iam ad ſubſequentis ſexageſimæ officium accedamus. Quam, quia laborem doloremque tribulationum & tentationum ſignificare diximus, meritò io initio ipſius Pſalmus proponitur, in quo quaſi à ſomno Dominus excitatur; qui ioter tot & tanta ſuorum flagella obdormiſſe videtur. Quæ flagella multipliciter exprimuntur, cùm eodem Pſalmo ſic dicitur. *Dediſti nos tanquam oues eſcarum, & in Gentibus diſperſiſti nos. Vendidiſti populum tuum ſine pretio, poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris, ſubſannationem & deriſum his qui in circuitu noſtro ſunt. Poſuiſti nos in ſimilitudinem Gentibus, commotionem capitis in populis.* Vbi dicitur, *dediſti nos tamquam oues eſcarum*, exprimitur cari. s afflictio; oues enim eſcarum non niſi ad mortem reſeruantur. Vbi ait, *Vendidiſti populum tuum ſine pretio*, ipſios conditionis offuſcationem oſtendit: quia cùm liber homo venditur, ſeruituti addicitur. In eo autem quod ſubiungitur, *poſuiſti nos opprobrium vicinis noſ*... &c. oſtendit ſe non ſolùm damna perſonę, ſed & famæ detrimenta grauia pertuliſſe: & non ſolùm tormentis, ſed & contumelijs interrogatum eſſe. Meritò tentatis pſalmus iſte proponitur: vt tot & tantarum tribulatiooum comparatione in ſuis tribulationibus reotatus ſe quiſque conſoletur: & oe quis apud ſe tacitus reſpondeat, meritò illos talia pertuliſſe, qui ſemper rebelles & iocreduli perſtiterunt; ſtatim beatus Paulus Apoſtolus inducitur, qui non ſolùm illis, ſed etiam omnibus plus laboraſſe,

raſſe, aſſeratur. Hic qualiter ſexageſimæ labores in ſeipſo pertulerit, oſtendere volens, ſex nobis tribulationes in ſua non ſolùm lectione ſed & tribulatione proponit: illud forſitan, vt in Iob ſubtiliter attendens, *In ſex tribulationibus liberabo te, & in ſeptima non tanget te malum.*

*Iob 5.*

Præter ſenarij namque myſterium, ſecundùm quod labori & tribulationi aptari ſolet, etiam ſex tribulationum ſunt ſpecies, quibus ſancti in præſenti quod hic atteruntur.

*Quæ ſint ſex tribulationes iuſtorum.*

*2. Cor. 11.*

Prima eſt, quæ irrogatur ab hoſte, quam Apoſtolus exprimit, vbi ait. *In carceribus, in plagis:* vbi etiam quinquies quadragenas vna minùs ſe à Iudæis accepiſſe, ter virgis cæſum, ſemel lapidatum eſſe, teſtatur. Altera, quę infertur ab euentu fortunæ, vel vt magis canonicè dicamus, à vitæ huius mutabilitate; quam ſubiungit Apoſtolus, vbi ait. *Ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui. Periculis fluminum, periculis latronum periculis ex genere,* &c.

*Ibidem.*

Alia, qua ſeipſos ſponte iuſti affligunt, quæ ab Apoſtolo deſignatur, vbi ait. *In laboribus & ærumnis, in ieiunijs multis.* Et quia non ſolùm exteriùs crucem portant, per carnis afflictionem; ſed etiam interiùs per orientis compaſſionem, ſubiungit. *Præter ea quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror?* Quarta, quam ingerit infirmitas naturę: quæ ſignanter oſtenditur in fame & ſiti, in frigore & nuditate, & in frequenti morte. Vnde & ait. *Quæ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor.* Quintam exhibet probatio caſtigationis diuinæ, quæ præcipuè per falſos fratres exerceri ſolet, ſiue per iniquos prælatos, quos ad corrigendũ & probandum populum ſuum permittit Dominus aliquando regnare. Qui per Damaſci præpoſitum ſignanter exprimuntur: vbi ciuitatem, vt innocentem Paulum comprehenderet, cuſtodiſſe narratur. Sexta tandem eſt, quã moleſtiſſimam boni ſuſtinent ex ſtimulo carnalis concupiſcentiæ; quæ ideo forſitan vltima ponitur, vbi ait, *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet;* quia nouiſſimè cum morte deſtruitur; & tunc primò fit ſermo, qui ſcriptus eſt. *Vbi eſt mors ſtimulus tuus?* His ſex tribulationibus iuſti in præſenti purgantur, probantur, & liberantur. Purgantur ad veniam, probantur ad gratiam, liberantur ad gloriam, vt gloriari meritò poſſint, & dicere cum Propheta. *Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis,* ſperans & confidens, quòd in ſeptima non tangat me malum tremendæ damnationis.

*Pſalm. 116.*

Quòd autem in principio lectionis Apoſtolicæ dicitur, *Suſtinetis, ſi quis vos in ſeruitutem redigit, ſi quis deuorat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur, ſi quis in faciem vos cædit,* ſi diligenter aduertatur, illis quę in pſalmo expreſſimus, conſonare videtur. Iam ergo ad lectionem Euangelicam accedentes, in quo etiam prędictis concinat, videamus. Primò igitur attendendum eſt, quòd quando fit vox de firmamento, ſtare etiam ipſa Cherubim, & alas ſuas ſubmittere perhibentur.

*Ezech. 1.*

Duo Cherubim ſermonem Propheticum & verbum Apoſtolicum, quæ præceſſerunt, non inmeritò intelligimus, eo quòd plenitudinem ſcientię continere, & omnem humanam ſcientiam excedere videntur. Quòd ſi ipſi Apoſtoli & Prophetæ à voce diuini tonitrui formidant, & facta voce ſuper firmamentum, quod capitibus Cherubim ſupereminet, alas conatuum ſuorũ humiliter ſubmittunt; quid agere debet humana infirmitas, vbi per ſeipſam loquitur veritas? Quid eſt enim aliud, Dominum Ieſum Dei virtutem & Dei ſapientiam, verbum ſuis diſcipulis explanare, quàm vocẽ de firmamento dare? Firmamentum ſiquidem diuinitas eius eſt; vnde vox toties datur, quoties diuina hominibus propalantur. Ad hanc vocem ſtant Cherubim, nec eſt vlterius quo procedant; quia & amicus ſponſi ſtat, & gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Tacente autẽ ſponſo expandunt Cherubim alas, & inquiſitionum ſuarum ſcrutinia ſuperextendentes deficiunt, ſcrutantes ſcrutinio, exclamantes cum Propheta, *Memor fui Dei, & delectatus ſum, & defecit ſpiritus meus.*

*Pſal. 76.*

Vnde & à firmamento oculos demittentes, mutuis vultibus in propitiatorium reſpicere prouocantur. Propitiatorium ſiquidem eſt aſſuetus humanæ locutionis modus, quo Chriſtus in Euangelio vti voluit, quo licet humanæ infirmitati ſe contemperare & condeſcendere videatur, ſub ipſo tamen in Euangelij arca ſecreta cœleſtia recondere, & recondita ſeruare comprobatur. Ibi enim ſunt tabulæ præceptorum, ibi virga comminationum, ibi in diuinæ ſapientiæ vrna quaſi quoddam manna eſt dulcedo promiſſionum. Quæ tria Apoſtolus ad Hebræos ſcribens eis noluit reuelare, ne daret ſanctum canibus, dicens, *De quibus non eſt modo dicendum per ſingula.* Alio tamen tempore Romanis ſcribens, ea diſſerendo aperuit, vbi ait. *Non enim erubeſco Euangelium. Virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti. Iuſtitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem. Reuelatur etiam ira Dei in eo ſuper omnem impietatem & iniuſtitiam hominum, eorum qui veritatem Dei in iniuſtitia detinent. Ira enim & indignatio, tribulatio & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum. Gloria autem & honor & pax omni operanti bonum.* Virtus ad præcepta refertur, in eo quod non modica virtus ſit in eis exerceri: nec niſi diuina virtute valeant adimpleri. Vnde Propheta. *In voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem. Auertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus.*

*Pſal. 30.*

Iuſtitia ad promiſſa ſecundum illud Apoſtoli. *Curſum conſummaui, fidem ſeruaui: de reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ,* &c.

*2. Timot. 4.*

Reuelatur etiam ira Dei de cœlo, vbi non iam pœna temporalis, ſed æterna damnatio intentatur: non iam dentem pro dente, oculum pro oculo, mortem corporis pro morte corporali: ſed corpus & animam mittere in gehennam, Euangelium ſuis tranſgreſſoribus comminatur.

*Ira Dei reuelatur, vbi pœna æterna intentatur.*

Quod autem ait, iuſtitiam reuelari ex fide in fidem, ideo dictum videtur; quia ſicut fides pręcedentium ex ſubſequentium exhibitione comprobatur: ita etiam ex perceptione præſentium munerum firma eſt expectatio futurorum. Vel ex fide promittentis, in fidem credentis. Non enim eſt diffidentiæ locus, vbi non tam verax quam veritas; nec tam potens quam omnipotens eſt, qui repromittit Deus. Quòd autem hæc quæ prædiximus, in doctrina Euangelica velut in quadam teſtimonij arca concludantur, oſtendit Dominus Apoſtolis, requirẽtibus quæ eſſet hæc parabola, dicens. *Vobis datum eſt noſſe my-*

*Luc. 8.*

*ſterium regni Dei: cæteris autem in parabolis.* Ac ſi diceret. Vobis datum eſt propiùs ad arcam accedere, & Euangelij arcana cognoſcere, & velut in ſancta ſanctorum ingreſſum habere: cæteris à longè velamento interpoſito manentibus, & faciem veſtri Moyſi cornutam ſtupentibus; & prę fulgore nimio non valentibus ſuſtinere. Studeamus igitur & nos propiùs accedere, & quæ dicuntur vtilius intelligere, & intellecta in arca memoriæ firmiter retinere.
*Ibidem.* Ait ergo. *Semen eſt verbum Dei.* Quid enim aliud verbum Dei, ſiue comminando terreat, ſiue promittendo demulceat, intendit; niſi vt præcepta Dei, velut quoddam ſemen, homo per conſenſum recipiat, per diligentis ſtudij attentionem retineat, per bonorum operum executionem foueat, per contemptum mundi
*Matth. 5.* & compunctionem vigere contendat? *Eſto* ait *conſentiens aduerſario tuo, dum es cum illo in via.*
*Aduerſarius noſter eſt verbum ſeu lex Dei.* Aduerſatur nobis verbum Dei, quamdiu à nobis illud repellimus. Cùm verò ei conſentimus, velut terra ſemen recipimus. Sed cauendum eſt, ne idem ſemen iuxta viam cadat: via enim eſt cor, per quod indifferenter boni & mali tranſeunt cogitatus, quod nulla lege diſciplinæ conſtringitur, nulla timoris ſepe clauditur, ſed mala quadam libertate vtens, vaga curioſitate vbique circumfertur. Quod quæſo ſemen cor tale retinere poteſt, quod quaſi quędam ſtrata à demonibus conculcatum, eorum ſuggeſtionibus reſiſtere non poteſt? Sed & ſi vaga curioſitas ſtudio lectionis & ſui circũſpectione fuerint ſuperata, & ſemen verbi Dei firmiter retentũ fuerit, nondum tamen ſecurum oportet eſſe agricolam; cùm extirpandæ reſtent ſpinæ deliciarum, & diuitiarum ſolicitudines; quæ ſi ſubortæ liberè exercuerint, ſemen retentum penitus ſuffocatur. Opponatur igitur carnis concupiſcentiæ, vigiliarum & ieiuniorum maceratio: & velut quidam Prophetæ ſarculus vniuerſas carnis tentationes extirpet. Sed nec ſic quidem adhuc quieſcat agricola, cùm adhuc ſuperſit ei vitæ ſuperbia debellanda. Hæc niſi contemptu mundi & compunctionis fuerit humiliatione depreſſa, terrã cordis petroſam reddit, & aridam: vt licet iam ſemen radicatum videatur, veniente tamen æſtu tentationis ſine mora ſiccetur. Hæc ſunt
*Iob 1.* tres turmę, quas Chaldei accedẽtibus ad Deum opponunt: & niſi & ipſi cum Iacob tres quas
*Geneſ. 32.* prædiximus turmas eis oppoſuerint, facile ab eis deuincuntur. Qui autem inter tot tentationes diuino fultus auxilio fortiter dimicauerit, fructum tandem centeſimum de ſuo ſemine percipiet. Sed hæc fortè quinquageſimæ ſeu quadrageſimę, quæ ſequuntur, melius reſeruantur. Sexageſimæ interim ſexageſimę fructus ſufficiat; & dum ſibi turmæ prædictæ inuicem aduerſantur, & modo iſtæ, modo illæ ab alijs ſeparantur, tribulatio patientiam in homine operetur: per quam dum homo ſibi dominari diſcit, id ipſum quod eſt, poſſidere incipit. Verùm quia de arca teſtimonij aliqua breuiter tetigimus, & ei Euangelicam doctrinam comparandam diximus: ad releuandum præſentis ſexageſimæ tædium, quæ de eadem ſuperſunt materia, ſuppleamus. Lecto igitur Euangelio velut arcã ſanctificationis in medio conſtitutã, quid reſtat, niſi ut ſacerdos iam propiùs accedens deſuper propitiatorio & medio duorum Cherubim, ipſum ſibi loquentem Dominum audiat: & accedens ad cor altum, etiam ſupra Cherubim exaltatum Deum videat, ſicque ipſis iam ſpirituum cœleſtium cętibus admixtus, gratias Deo ſemper & vbique agere deſiderans, vnanimi cum eiſdem voce concinat dicens, *Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus Sabaoth?* &c. Non ſolum enim vſque ad Cherubim, ſed omnem prorſus creaturam tranſcendere oportet, eum qui ad Deum accedere feſtinat: vt & ipſum etiam Chriſtum iam non ſecundum carnem agnoſcens, Deo adhęrendo non ſolum duo ſint in carne vna, ſed vnus cum eo ſpiritus efficiatur: non inquã duo dicendi ſunt, ſed vna caro, vbi corpus Eccleſiæ ſuo capiti counitur: vbi ima ſummis ſociantur, terrena cœleſtibus iunguntur. Quid hoc ſpectaculo iucundius, quid hoc pane ſuauius: quid tali refectione melius quæritũr; quid fructuoſius inuenitur? Bonum eſt hanc arcam, hoc altare, frequenti inueſtigatione circuire; & hoſtiam vociferationis in eo immolando, cũ pſalmiſta vociferando proclamare.
*Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tuæ.* Dicitur enim hæc arca, arca *Pſal. 131.* ſanctificationis, arca teſtimonij, arca teſtamenti, arca fœderis. Fœderis, propter reconciliationem: teſtimonij, propter fidei incorruptionem; ſanctificationis, propter munditiæ puritatem. Dicitur autem hæc arca ex omni *Hebr. 9.* parte auro circumtecta fuiſſe: quia doctrina Euangelica vndique veritatis fulgore reſplendet. Et licet quatuor angulis diſtincta inueniatur: tanta tamen concordiæ vnitas, & veritatis ſoliditas inuenitur, vt non tam duo parietes in vnum conuenire, quam vtraque vnum fieri videantur. Quod ſi hos angulos libet diligentiùs explorare; poſſumus per duos parietes intelligere Euangelicæ cenſuræ rigorem, & lenitatem diſpenſationis. Quæ quomodo in vnum angulum coëant, inſpecto ſubtiliùs Euangelio manifeſtè liquebit. Ait enim ex ſe
ueritatis rigore. *Faciliùs eſt camelum per fora-* *Matt. 19.*
*men acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum.* Alibi ex miſericordiæ diſpenſatione, *Date eleemoſynam, & ecce omnia mun-* *Luc. 11. 16. & 6.*
*da ſunt vobis.* Et, *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.* Sed & ex miſericordiæ lenitate, *Dimittite, & dimittemini.* Et hi quidem parietes à parte orientali & meridiana arcam muniunt. Cùm enim oriri nobis ſol iuſtitiæ incipit, tunc omni ſunt diſtrictionis rigore præcepta Euangelica obſeruanda. Cùm autem nos ad ſummam perfectionem prouexerit, moderanda eſt actio, vt contemplatio dilatetur: & arcu iam contrito, & ſcuto armiſque cæteris confractis, vacandum eſt iam & videndum, quoniam ſuauis eſt Dominus. Nam *qui minoratur actu, percipiet ſapientiam.* Vides, ni fallor, *Eccli. 38.* quomodo rigor & diſpenſatio in vnius concordię angulum indiſcretè conueniant. Cùm igitur orientalem & meridianam plagam teneant decreta mandatorum, occidentalem & aquilonarem obtinent ſancita ſacramentorũ. Quorum cùm quædam ſint neceſſitatis, quædã dignitatis, ſiue vtilitatis; quędam imponatur, quædam ſuadeantur; quæ neceſſitatis ſunt, occidenti peccatorum obuiant; quę autem vtilitatis, diabolicis aquilonis flatibus opponuntur. Inde eſt, quòd verſus aquilonem Euan-

*cur Euangelium verſus aquilonem legatur.*

gelium legitur, vt inde voce diuini tonitrui veritatis inimici formidantes diffugiant. Sed & iſti duo parietes vnam compagem efficiunt, cùm ad ſalutem humanam efficaciter ſibi cooperentur, & vnam Dei & hominum reconciliationem operentur. Quòd autem quatuor angulos, & in quatuor angulis quatuor anulos arca habuiſſe deſcribitur, compendij gratia, & ad vitandum faſtidium lectoris ſtudio diſtinguendum relinquo. Illud tamen prætereundum non eſt, quòd ſicut in angulis concors deſignatur vnio, ita in anulis conſummata perfectio. Sicut enim anulus rotundus eſt, & vnum medium punctum æqualiter circumfertur; ſic Euangelicę doctrinæ perfectio nuſquã ab vnius & ſimplicis veritatis definitione longiùs euagatur. Habet igitur in ijs quæ variè dicere videtur, ſummam concordiam: habet in ijs quæ præcipit, perfectionis ſummam. Non ſic lex Moyſi, quæ neminem ad perfectum adduxit; & cuius munera & hoſtiæ non potuerunt iuxta conſcientiam perfectum facere ſeruientem. Euangelica verò ſacramenta perfectè ſanant, & præcepta perfectè iuſtificant. Vt enim cætera omittam, dicitur de ſacramento baptiſmatis. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* Dicitur etiam de præceptis. *Vos amici mei eſtis; ſi feceritis quæ ego præcipio vobis.* Et fortè anuli ideo quatuor eſſe dicuntur; quia vtrique homini, exteriori ſcilicet & interiori, ſacramenta perfectam ſalutem, & præcepta perfectam afferunt iuſtificationem. Sunt autem in anulis duo vectes, quibus vel ad ima deponitur, vel ad ſumma leuatur. Hi ſunt deuotio & diſcretio; quorum ſpecialiter deuotio ad ſacramenta, diſcretio reſpicit ad præcepta. Hos vectes infra hos anulos concludi volebat Apoſtolus, cùm diceret. *Pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra & intelligentias veſtras.* Quaſi diceret; pax reconciliationis Dei & hominum quam ſacramenta & præcepta Euangelica operantur; quæ ſua perfectione exuperat omnem Angelicum & humanum ſenſum, ita vt huius quaſi anuli finis creaturæ ſenſu comprehendi non poſſit, concludat tamen & cuſtodiat corda & intelligentiam veſtram: vt corda ad deuotionem, intelligentiam referas ad diſcretionem. Hi vectes ſe inuicem iuuant, quia & ex diſcretionis intelligentia creſcit deuotio, & ex deuotionis dilatatione proficit intelligẽtia. His etiam ſeu deponitur, ſeu eleuatur arca; quia cùm iſta inferioribus implicantur, quodammodo animalia ſtare & rotæ pariter ſuper terram videntur. Cùm autem ad ſuperiora deſideranda per deuotionem, ſeu inueſtiganda per diſcretionem animalia eleuantur, eleuantur pariter & rotæ Euangelicæ ſapientiæ: quæ pro rotunditate ſuæ perfectionis, ſiue pro agilitate ſuæ ſubtilitatis non immeritò comparatur. Vides, quomodo vetera veteribus concinunt, & noua nihilominus prænuntiate probantur; vt meritò noua & vetera dilecto reſeruata dicantur. Quod autem anuli in Moyſe, hoc rotæ in Ezechiele; quod in hac animalia, in illo vectes præfigurant. Quod verò & hæc & illa, hoc nobis Euangelij gratia repræſentat. Quod in arca quatuor anguli, hoc in rota quatuor facies, hoc in Euangelio quatuor, quas prædiximus, ſignant diſtinctiones.

*Noua legis Sacramẽta iuſtificant. Marc. 16. Ioann. 15. Philip. 4. Exod. 25. Ezech. 1.*

*Num. 2.*

Circa hanc arcam quatuor turmæ caſtra metabantur: & prima turma ad orientem, ſecunda ad meridiem, tertia ad occidentem, quarta ad aquilonem erat. Nec eleuabatur arca, donec turma orientalis & meridiana proficiſcerẽtur. Tunc eleuata & procedente arca, proficiſcebantur & aliæ. Quid ſibi volunt iſta, niſi quod etiam videmus hodie in Eccleſia actitari? Primò accedens ſacerdos ad altare, vertit ſe ad orientem; quaſi inuitaturus illam, quę in oriẽte eſt; vt quæ retro ſunt oblita, in anteriora ſe extendat. Dehinc vertit ſe ad meridiem, vt & turmam meridianam prouocet ad ſurgendum. Tunc eleuata iam arca conuertit ſe ad occidẽtem, & occidentalem turmam officioſè ſalutis admonet, vt ſequatur, dicens, *Oremus.* Et ne pigri fortè, vt aſſolet, inueniantur; iterum lecto Euangelio velut arca iam longiùs procedente, eadem repetit iterando. Dehinc ad aquilonem ſe vertens, aquilonarem turmam magis ſilentio ſuo, quàm clangoribus inuitat ad ſequendum. Quæ omnia diligentiùs inueſtigata, non modicum præſtant ſuauitatis ſaporem. Oritur ſiquidem nobis ſol, quoties veritatis fulgor cordis noſtri oculis cœperit irradiare. In tali oriente commoratur turma ſpiritualium deſideriorum. Meridies eſt, vbi prædictus ſol ad altiora conſcendens vehementer incaluerit. Et ibi turma eſt ſpiritualium gaudiorum. His duabus turmis præcedentibus, & affectionibus ſpei & gaudij iam in anteriora extentis, nihil ampliùs reſtat, niſi vt exurgat iam Deus in requiem ſuam, cum arca ſanctificationis ſuæ. Tunc enim exurgit, cùm ad ſuperiora nos eleuat, & arcana Euangelicæ ſapientiæ nobis reuelat, introducens nos in cubiculum ſuum, non iam in ſpecie peregrini per viam nobis Scripturas interpretans, ſed reuelatis oculis infra domum conſcientiæ per fractionem panis ſe nobis manifeſtans. Sic eleuata arca, doloris affectiones velut quædam occidentalis turma ſubſequantur; & eaſdem affectiones timoris velut aquilonaris turma comitentur: vt iam de præteritis nil libeat, niſi vt antè commiſſa defleantur, & ex præteritorum recordatione etiam futura timeantur. Hic autem timor potiùs tacita inſpectione, quàm clamoſis vocibus in anima excitatur. Vel ſi magis placet, in oriente dicantur eſſe conſtantes in virtute, in meridie perfecti in charitate: ad quos ſe Sacerdos primò conuertere debet; vt tam eorum exemplis prouocetur, quàm orationibus fulciatur. Poſt iſtos arca eleuatur, cùm ſpiritualibus ſpiritualia comparantur. Sed etſi in conſideratione iſtorum mente excedat Deo, neceſſe eſt tamen vt & minoribus ſobrius fiat: vt poſtquam dies diei verbum eructauit, etiam ad illos qui in occidente ſunt ſe conuertens, velut nox nocti indicet ſcientiã. In occidente autem ſunt, qui volentes alicui ſeruiunt peccato: in aquilone, qui licet nolentes, adhuc tamen vincuntur à peccato. Hi à longè ſequantur arcam, nec præcedentibus ſe immiſcere præſumant: donec ipſius ſacerdotis precibus & ſacramenti virtute liberati à peccato, ſerui autem facti Deo, Chriſto incorporari mereantur: habentes fructum ſuum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam. Et pro talibus tacitè cum quadam timoris reuerentia & verecundiæ rubore à ſuo mediatore

*Quid ſit Oriens, Meridies, &c. ſpiritualiter. Luc. 24. Aliter, eſſe in Oriente &c. quid ſit.*

Deos exorandus eſt; qui per Prophetam loquens, ſiluiſſe, & patieotem fuiſſe, & tales ſuſtinendo laboraſſe ſe, aſſerit. His omoibus velut quibuſdam pręparatorijs conſummatis, Sacerdos iam boois actionibus velut quibuſdam iuſtitiæ indumenns, & rationabilibus ſpeculationibus velut quibuſdam auri & gemmarum ſplendoribus adornatus, cum Petro & Iacobo & Ioanne in montem excelſum, & ſeorſum à turbis inferiorum cogitationum conſtitutum *Matth. 17.* Chriſtũ ducem ſequatur; vt quem cum Moyſe & Elia loquentem audiuit, transfiguratum iam videat, & præ faciei eius fulgore & veſtium candore ſtupefactus, ab omni humana elatione corruat: ſicque in nubem inductus, & Patris vocem audiens, tacitè potiùs & reuerenter ineffabilia verba apud ſe conſeruare, & in corde ſuo cooferre, quàm alijs referre ſtudeat. Attende Scripturarum pulcherrimam connexionem, & totius ſuauitatis mirabilem earumdem concentum. Quod enim per arcam inter duo Cherubim, in veteri teſtamento ſignificari diximus, hoc per Euangelium inter Pſalmiſtã & Apoſtolum: hoc etiam per Chriſtum inter Moyſen & Eliam, in oouo teſtamento monſtratur. Et quod in tabernaculo veteri nubes arcam operiens, hoc in Eccleſia fumus incenſi altare circumuoluens, hoc & in anima perfecta nubes lucida obumbrando deſignant. Si tamen iuxta religionis & ſanctitatis incrementa velis inter has nubes diſtinguere; aduerte, primam fuiſſe caliginoſam, ſecundam odoriferam, tertiam lucidam eſſe. In veteri igitur teſtamento nubes ignoraotiæ populo illi cœco occultabat veritatem. Vnde etiam niſi quando recedebat nubes, oon procedebat arca: quia tantum cæremoniarom creſcebat religio, quãtum Moyſi à Deo, & per Moyſen populo miniſtrabatur. In Eccleſia autem vapor nebolæ dothure conſurgere cooſueuit, qui præſentes ſuo aſſolet odore refouere. Quem fumum *Iſai. 6.* pręuidens Propheta ait. *Et domus repleta eſt fumo.* Quid aliud hunc fumum dixerimus, niſi cuiuſdam bonæ ſpei vaporem; per quam velut in odore vnguentorum homines ad Eccleſiam pertrahuntur? Quidam enim ſpe veniæ impetrandæ ad Eccleſiam accedunt, & hi bona ſpe refouentur: quidam ſpe obtinendę gratiæ, & hi ſanctæ ſpei participes fiunt: quidam ad promereodam æternam gloriam, & hi beatæ ſpei expectatione lætãtur. Et ideo forſitan in miſſa tribus vicibus incẽſum exhibetur: quia & ſpem bonam afferunt incipientes, ſanctam proficientes, perfecti beatam. Et quantumcunque varia ſunt ſperantium vota, tamen omnia Sacerdos, quaſi iotra vnum vaſculum in memoriam humanitatis Chriſti colligit: facta eius & dicta velut quoſdam carbones in ipſo vaſculo recondeos, & in ipſis ſuam ſuorumque totam ſpem conſtituens, dicit cum *Pſalm. 70.* Propheta Domino. *Introibo in potentias Domini, Domine memorabor iuſtitiæ tuæ ſolius.* Quid eſt intrantem ſolius iuſtitiæ Dei memorari: niſi in ipſo ſuo introitu ad altare memoriam Chriſti operum, velut quoddam thoribulum aureum in manu diſcretionis apprehendere, & per ipſum ſe & ſuos Deo Patri commendare? Tandem nobes ſpei tranſit in nubem rei: nubes fumoſa in nubem lucidam, quæ non tam obnubilat quàm obumbrat: obnubilat tamen in homana, illuminat ad diuina, obumbrat contra aduerſa. Quæ eſt hæc nubes, niſi diuina ſpeculatio: & quædam diuinæ pręſentiæ non iam io ſpe, ſed in re ipſa fruitio? Quæ tamdiu rectè nubes vocatur, quãdiu oon ſicut eſt, ſed per ſpeculum & ænigma ſentitur. Licet eoim Chriſtus intra domum in fractione panis agnoſcatur à diſcipulis, & in mõte coram eis transfiguretur; quamuis etiam facies eius ſicut ſol appareat, tamen non ſicut eſt cernitur, qui incomparabiliter ſolis candorẽ excedit: velut qui candor eſt lucis æternę, & emanatio quędam claritatis omnipotentis Dei ſincera, & ideo nihil inquinatum incurrit in illam. His breuiter occaſione Sexageſimę perſtrictis, iam ad Quinquageſimæ cantica accedamus, quæ ſic incipiunt.

## *Tractatus 16. De Quinquageſima, & de ijs quæ in ea leguntur in Eccleſia.*

ESTO *mihi in Deum protectorem, & in locum refugij, vt ſaluum me facias: quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu; & propter nomen tuũ dux mihi eris, & enutries me.* *Pſalm. 30.* Meritò Quinquageſimam celebraturi ducem & enutritorem noſtrum requirimus; velut qui deſertum intrantes nec viam ſcimus, nec alimenta habemus. Deſertum enim terra eſt inuia & inaquoſa. In tanta ergo ſolitudinis vaſtitate quis locus canticis, quæ cauſa lætitiæ eſſe poteſt? Illa vtique, quæ filijs Iſraël videntibus Ægyptios mortoos ſuper littus maris: & manum magnam, qoam exercuerat Dominus contra eos. Tunc enim *cecinit Moyſes & filij Iſrael carmen hoc Domino, & dixerunt. Cantemus Domino, glorioſè enim honorificatus eſt,* &c. *Exod. 15.* quæ ſequuntur, vſque, *Extendiſti manum tuã, & deuorauit eos terra. Dux fuiſti in miſericordia tua populo quem redemiſti.* Maria quoque Propheteſ ſoror Aaroo, & omnes mulieres poſt eam, cum tympanis & choris eadem præcinebant. Ecce quem illi ducem ſe habuiſſe gloriabantur, nos oon ſolùm ducem, ſed & outritorẽ habituros in quinquageſima noſtra confidimus. Quinquageſima ſiquidem, ſicut dictum eſt, quinquepertitam ſenſuum continentiam deſignat, per quam decalogus legis adimpletur, & ſic quinquageſima à nobis conſummatur. *Quinquageſima ſignificatio.* Ad hanc poſt exitũ de Ægypto & maris rubri tranſitum, & mortaliũ peccatorũ defectũ, nos conuertimus; ne tamen recidiuum patiamur, etiã à licitis abſtinere, & ſenſus ſubijcere ſeruituti non negligamus. Quod multis cõtigiſſe cognouimus: qui vſque ad quinquageſimam venientes, quia vltra progredi noluerunt, ad Ægyptias tenebras infeliciter redierunt. Nos igitur, qui huc vſque venimus, cum quinque prudentibus virginibus procedentes, ſponſo occurrere ſtudeamus: vt ei omnium ſenſuum cohortatione, velut quadam virginitatis incorruptione placeamus. Bene autem virginitas deſerto comparatur: quia ſicut eremus terra eſt deſerta inaquoſa, ſic corpus humanum à ciborum delicijs alienum, imò etiam ab ipſis neceſſarijs ieiunium, vita quoque humana liti & contentioni & omni auaritiæ & iniquitati inoia, potus etiam ac luxus lauacri & vnguenti, & totius ſuperfluæ humectationis renuntiatione inaquoſa, deſertum procul- *Virginitas deſerto comparatur.*

dubio eſſe videtur. Quis autem huius deſerti
aſperitatem ſuſtinere, quis tantæ vaſtitatis de-
uia perluſtrare poſſit: niſi Deum ducem & nu-
tritorem habuerit? Ideo forſitan fatuæ virgi-
nes à ſponſo non admittuntur: quia de ſua
virginitate & operum integritate confiſæ, ſibi
potiùs quàm ſponſo innituntur. Felices verò,
quæ in hac parte prudentes inuentæ ſunt, vt
cùm magnificis operibus lampades earum re-
ſplendeant: nunquam tamen de illo ſplendore
confiſæ, oleo ſemper muniri, & vaſa ſua im-
plere ſtuduerunt. Ad quod dicendum beatus
1. Cor. 13. Paulus mox introducitur, dicens. *Si linguis
hominum loquar & Angelorum, charitatem au-
tem non habeam*, &c. In quinquageſima quin-
quepertitæ ſenſuum continentiæ, velut in
quadam vaſta & aſpera corporeæ maceratio-
nis ſolitudine, volens viam Apoſtolus oſtende-
re, & errantibus per eam doctrinæ ſuæ velut
cuiuſdam nubis ducatum præbere; quod Do-
minus in Euangelio virginibus oleum pro-
deſſe, hoc itinerantibus in ſolitudine charita-
tem, oſtendit. Nec immeritò charitatem oleo
comparauit; quoniam ſicut vnguentum ſana-
re, decorare, & mulcere conſueuit, ſic in do-
nis ſpiritus quædam expediunt, quædam exor-
nant, quædam delectant. Hæc igitur volens
Apoſtolus diſtinguere, & diſtinctè exprimere,
1. Cor. 13. ait. *Si linguis hominum loquar & Angelorum.*
Lingua Angelorum eſt ſermo ſapientiæ; lingua
hominum ſermo ſcientiæ. In illa ſonus, in iſta
tinnitus; illa æri, iſta cymbalo comparatur.
Et hæc quidem dona ſpiritus illum cui dantur
exornant; & ſunt forſitan illæ diuiſiones mi-
niſtrationum, quas in eadem epiſtola prædixit
1. Cor. 12. Apoſtolus. Miniſtrationes, quia miniſtrantur
pro manifeſtatione ſpiritus ad vtilitatem: diui-
ſiones, quia diuiſim ſunt miniſtrandæ, vt ſa-
pientiam loquentes inter perfectos, ſpirituali-
bus ſpiritualia apparemus, & quaſi dies diei
verbum eructuemus: paruulis verò lac potum
propinantes, doceamus hominem ſcientiam;
& velut nox nocti ſcientiam indicemus. Dein-
de ſubiecit. *Si habuero Prophetiam, & nouerim
myſteria omnia & omnem ſcientiam: & habuero
omnem fidem, ita vt montes transferam.* Quan-
tum hæc ſuum poſſeſſorem delectent, nulli
ignotum eſt; niſi qui deliciarum ſpiritus peni-
tus expers eſt. Et hæc forſitan gratiarum diui-
ſiones nominat Apoſtolus: vel quia gratis dan-
tur, vel quia gratiæ ſuauitatis infuſione de-
mulcent. Sequitur. *Si diſtribuero in cibos pau-
perum omnes facultates meas, & ſi tradidero cor-
pus meum ita vt ardeam.* Iſta quantum expe-
diant, quantum ſanatiua ſint, norunt, qui mi-
ſericordijs pauperum peccata ſua redimentes,
miſericordiam conſecuti ſunt; & qui exterio-
ris hominis maceratione interioris hominis in-
nouationem ſunt adepti. Et hæc forſitan di-
cuntur diuiſiones operationum: quia cum cæ-
tera in anima ſola eſſe poſſint, hæc in ſola ope-
ratione conſiſtunt. Sed quiſquis hæc abſque
charitate habet, nec verum ei eſſe conferunt,
nec ad verum ei eſſe proſunt. Sicut enim cor-
pus vitam ab anima, ſic iſta à charitate ſuum
eſſe ſortiuntur; vt nec eſſe quidem ſine chari-
tate dicenda ſint. Sequitur. *Charitas patiens
eſt, Benigna eſt.* Commendauit Apoſtolus cha-
ritatem, ex ijs quæ habet communia bonis &
malis: hic autem commendare incipit ex ijs,
quæ propria habet in ſolis bonis. Volens autē
ipſius bona diffuſiùs enumerare; primo omnia
ſub quadam binarij ſumma colligit: poſtea ip-
ſum binarium ſubdiuidendo diſtinguit. Ait
ergo. *Charitas patiens eſt, benigna eſt.* Patiens
ad tolerandum mala aliena: benigna ad retri-
buendum bona. Et quia etiam aliquo modo
hæc mali habere ſe ſimulant exteriùs in actu:
oſtendit hæc potius habenda interiùs in affe-
ctu, dicens, *Non æmulatur*, non dolet de alte-
rius fœlicitate; & ſi doleat, quod non habet;
non dolet, quod alter habet: ſed quodammo-
do in eo habere ſe gaudet. Vnde nec perperam
agit; quod proculdubio faceret, ſi verbo, vel
facto, vel aliquomodo ſtuderet illum habitis
carere; vel ſaltem ne videretur aut crederetur
habere. Ita enim quidam inuidi, ſibi credentes
imminui, quod de alijs laudabiliter cognoue-
runt prædicari, etiamſi habitis eos carere non
velint; habere tamen aut credere noluot, aut
credi ab alijs non volunt. Vnde & omnia per-
uerſè interpretari volunt, & perperam inter-
pretando peruertunt. Charitas autem non
ſolum bonis non inuidet alienis, ſed nec ex-
tollitur ſuis. Vnde *non inflatur*, ait. Non enim
ſibi aſcribit, quod habet; ſed eum potiùs lau-
dat, à quo habet, dicens. *Quid habes, quod non* 1. Cor. 4.
*accepiſti? Et ſi accepiſti; quare gloriaris, quaſi
non acceperis?* Non ſolum ſibi non imputat,
quæ habet; ſed nec ab alijs ſibi imputari ſuſti-
net: quia *non eſt ambitioſa.* Sicut enim non
vult inaniter intra ſe gloriari, ita nec ambitio-
sè aut iactanter extra ſe. Non enim quærit,
quę ſua ſunt, nec quęrit exteriùs mendicando,
quæ meliùs intus poſſidet, veritati inhærendo.
Quidam enim à veritate recedentes, quia intus
ea veraciter non retinent, vbi ſunt: exteriùs ea
inaniter quęrere incipiunt, vbi non ſunt. Cha-
ritas autem ſemper veritati inhærens, ſicut nec
quærit, quæ ſua non ſunt; ita nec illis vnquam
carere poteſt, quæ ſua ſunt. Eſt enim fons pro-
prius, cui non communicat alienus. Fons eſt
iugiter fluens per beneuolentiam, non tamen
perfluens per iactantiam; & ſicut crater torna-
tilis communem ſe omnibus exhibet & æqua-
lem; numquam tamen indiget poculis; nec in-
uidet alijs quæ non habet, aut quærit ab alijs,
quæ pleniùs in ſe habet. Audiuimus quomodo
ſcaturiat vera benignitas: audiuimus & quò
ſaliat patientiæ vena. *Non irritatur*, ait; quò
altiùs poteſt patientiæ vena proſilire; ſed quid
diuinius poteſt eſſe in homine, quàm quòd in-
iurijs prouocatus non irritetur; contumelijs &
tormento interrogatus non ſolum æquanimi-
ter ſuſtineat, ſed & calcando aut gloriando
deſpiciat? Sic quippe Apoſtolus, *Non ſolum
autem: ſed & gloriamur*, ait *in tribulationibus.*
Sed & Apoſtoli *ibant gaudentes à conſpectu con-
ſilij; quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu
contumeliam pati.* Sed vnde hoc illis? Quia
*charitas non cogitat malum*, non cogitat eos
qui inferunt, malo animo inferre: ſed vel ne-
ſcire quid faciant, vel præceptum eis eſſe à Do-
mino, vt maledicant Dauid. Inde eſt, quod *nec
gaudet* charitas *ſuper iniquitate*: non gaudet,
quòd qui iniquè mala innocenti infert, dam-
netur: ſed congaudet veritati, à qua, vt talia
fiant, iuſte diſponitur: & ideo *omnia ſuffert*,
quia *omnia credit* à Deo diſponi; *omnia ſperat*
remunerari. Vnde & ea longanimiter expe-

ctando ſuſtinet. Ecce commendata eſt charitas ex ſuperexcellenti potentiæ ſuę virtute. Commendatur etiam ex ſua perpetuitate. Vnde ait. *Charitas nunquam excidit.* Cum enim aliæ virtutes quæ modo in fide & ſpe conſiſtunt, ſuccedente re ſpei aut fidei, euacuabuntur; tunc pleniùs charitas conſummabitur. Manentibus igitur interim fide & ſpe, velut quibuſdam mãcipijs charitatis, quæ vbi ſunt ſine charitate non proſunt; vbi autem charitati ſeruiunt, velut rami ex radice proficiunt, patet radicem incomparabiliter ramis eſſe maiorem, à qua rami & habent quòd ſunt; & præciſi ab ea nec quidem ſunt. Radix vero abſque ramis in integritate ſua permanet: nec portatur à ramis, ſed portat; nec confertur ei aliquid ab eis, ſed ab ea eſt, quicquid in illis profertur. Ecce ne erremus in ſolitudine in inaquoſo, & viam ciuitatis habitaculi non inuenientes, eſuriamus & ſitiamus, & ſic Deum protectorem & domũ refugij non habentes, anima noſtra in nobis deficiat; excellentiorem charitatis viam, quam teneamus, nobis Apoſtolus demonſtrauit. Et fortiſan ſecus hanc viam mendicat cœcus ille, quem Dominus in Euangelio illuminat. Quid eſt enim cœcum Ieſum videre, ſequi, & magnificare: niſi viam priùs incognitam inuenire? O bone Ieſu, quanta lux, quantum gaudium, quanta ſecuritas oritur nouiter conuerſis, cùm eis primò incipis apparere, cùm eis lætitia ſalutaris infunditur, cùm dulceſcere eis cœperit nomen Ieſus: & ad huius nominis dulcedinem malè dulces affectiones cœperint amaricari, & amaræ in dulcedinem conuertentur; vt iam cum magna iucunditate libeat decantare. *Populus gentium qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam; habitantibus in regione vmbræ mortis lux orta eſt eis.* Proculdubio hæc lux, hæc dulcedo de Chriſti humanitate concepta, lignum illud eſt, quod aquas in eremo commutauit in dulces, & potabiles fecit. Tres illæ dietæ triplicem proficientium ſtatum demonſtrant. Solent enim poſt conuerſionem, cùm proficere cœperint incipientes, ex rerum nouitate in quendam mentis ſtuporem venire: & ſicut omnes qui experti ſunt, cùm aſſueta coguntur relinquere, & inſuetis inſiſtere, turbantur & mouentur ſicut ebrius, & omnis eorum ſapientia deuoratur. Vnde & ex tali turbationis ſtupore, anima nimio tremore concutitur, & quaſi iamiamque caſura, ſola formidine vndique circumuallatur: tandemque hoc terrore purgata, cognoſcere & dolere incipit defectum, quem patitur. Hæc tria manifeſtè expreſſiſſe videtur Propheta, vbi ait. *Ipſi videntes ſic admirati ſunt, turbati ſunt, & commoti ſunt, tremor apprehendit eos. Ibi dolores vt parturientis.* Ecce primam ponit dietam admirationis, ſecundam tremoris, tertiam doloris. Hi ſunt illi tres dies, quibus beatus Paulus proſtratus à Domino in via, & cœcatus, perſeuerauit non videns, & nihil comedens aut bibens. Poſt iſtos tres dies, iam fere deficiente homine mittitur Ananias, qui interpretatur ouis, qui non eſt alius, quàm magni conſilij Angelus: qui quaſi ouis ad occiſionem ductus eſt, & ſicut agnus corã tondente ſe obmutuit. Hæc ouis poſt illos tres dies, lac ſuæ humanitatis paruulis ſuis propinauit, & amaritudinem contritionis velut mara, in lactis commutat dulcedinem. Quod ergo hic per ouem, hoc ibi per lignum intelligitur: & quod hic ouis, ibi lignum operatur. Non eſt hoc lignum ſcientiæ boni & mali, ſed ſcientiæ ſolius boni: lignum vitæ, lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum; quod ad humorem humanæ deuotionis mittet ramos ſuos, & non timebit cũ venerit æſtus. O lignum dulce, dulces clauos, dulce pondus ſuſtinens, nunquam tui memoria recedat de ore meo: ſemper deuotionis tuę dulcedo vigeat in affectu meo; & ſic dulces factæ ſunt mihi aquæ mara, & ſapientiæ lachrimę contritionis, quantumcunque prius amarę extiterint. Ideo hæc hodie duodecim diſcipulis proponuntur; & quia nihil horum intelligentes, adhuc extra viam ſunt, cœcus filium Dauid inuocans illuminatur; & iam viã cum eo carpens, ſequens eum, & gaudens comitatur. Per hanc viam venitur in Helim, vbi non iam ſecretò duodecim diſcipulis Paſſio Domini reuelatur: ſed patentes, & limpidiſſimi fontes duodecim cum ſeptuaginta palmis inueniuntur. Hoc fit, cùm Chriſtus ſuos iam in via comitatur, & miro modo eos delectans, quæ in lege & Prophetis & Pſalmis ſcripta ſunt, interpretatur: & licet oculi eorum quandiu extra domum & in via ſunt, teneantur: ardore tamen & ſapore talis colloquij velut quibuſdam fluentis delectabilibus debriantur. Meritò autem palmæ cum fontibus fuiſſe leguntur, quia tunc primò victor animus triumphi gloria coronatur; & de teſtimonio conſcientiæ fructus ſuauiſſimi, velut quidam dactyli deguſtantur; cùm vnctione ſpiritus reuelante ad intelligentiam ſcripturarum animus dilatatur. Et hoc totum meritò in Helim fieri dicitur, qui aries interpretatur: quia hæc omnia præbet aries ille, qui cornibus ſuæ crucis licet peccatorum vepribus ad horam hęſiſſe viſus fuerit, tamen peccatorum vincula diſrupiſſe & conſumpſiſſe cognoſcitur: & ſanguinis ſui victorioſa effuſione, ſuauiſſimum nobis cibum & potũ paraſſe, à nullo iam fideli ignoratur. Et rectè fontes duodecim, palmę ſeptuaginta fuiſſe dicuntur; quia duodecim fuerunt Apoſtoli, qui doctrinam fidei, & fidem Trinitatis, per quatuor mundi partes diſſeminauerunt. Septem quoque ſunt, quę ſeptem Eccleſijs in Apocalypſi pro decalogi impletione, quę eſt peccati victoria, promittuntur. Bene ergo duodenarius doctrinæ, ſeptenarius victoriæ aſſignatur, quia talia in Helim ab ariete percipiunt. Meritò ad peregrini verba per viam inardeſcunt: ſed meminiſſe debent, non eſſe remanendum in via, ſed priuſquam nox & innumera noctis pericula ſuperueniant, ad hoſpitij domum properandum. Ad hanc domum proculdubio peruenitur, cùm de quinquageſima ad quadrageſimã proficiendo tranſitur.

*Alia virtutes ſunt ſolũ huius vitæ, charitas autem in patria perfectior erit.*

*Luc. 18.*

*Iſai. 9.*

*Pſalm. 47.*

*Actor. 9.*

*Tres dietæ cõuerſionis.*

*Crux lignũ vitæ, lignũ ſcientiæ boni tantùm, non mali.*

*Helim quid ſit ſpiritualiter.*

*Tractatus 17. De Quadrageſima, & de ijs quæ in ea leguntur in Eccleſia.*

QVadrageſimam ſiquidem celebrare, eſt præuaricatores ad cor redire, & ſubtili examinatione intima cordis ſecreta diſcutere; & inordinatas ac peruerſas affectiones moderando & ordinando, praua & indirecta & aſpera in vias planas facere: quod eſt decalogum legis quatuor faciebus, ſeu quatuor pennis ſpi-

*Quid ſit Quadrageſimam celebrare.*

ritualium animaliũ adimplere. Quatuor enim animalium facies quatuor ſunt inordinatæ, & ordinatæ ſanctorum affectiones, quibus ad Deum tendunt, & ab eo diſcerountur. Quatuor pennę, quatuor principales virtutes, quibus ad Deum volant, & ab eo dirigũtur. Quid eſt autem taliter de quinquageſima in quadrageſimam tranſire: niſi de Helim ad deſertum Sin, quod amphora interpretatur, venire? Amphoram quippe inuenimus, ſed vacuam: domum intramus, ſed ſolitariam; cùm ad interiora noſtra rimanda & ſubtiliùs cognoſcẽda intenti, reperimus prima facie cor prauum & inperſcrutabile, velut quandam terram inhabitabilem & inuiam, terram ſitis, & imaginem mortis: terram in qua non ambulauit vir nec habitauit homo. Meritò igitur deſertum tale luſtraturi, talem amphoram exploraturi, & domum huiuſmodi intraturi, Dominum ad intrandum nobiſcum cogimus, dicentes & ſæpius inculcantes. *Mane nobiſcum, Domine,*

Luc. 24.

*quoniam aduesperaſcit.* O quàm multos quinquageſimam deuotè celebrare, membra ſua frequenter mortificare, corpus caſtigare, & in ſeruitutem redigere, ſenſus circumcidere, & vniuerſos exterioris hominis motus componere nouimus; qui vſque hodie interioris hominis ſui faciem negligentes, ſunt quaſi myricæ in deſerto; & ſi quando fortè cor ſuum intrauerint, non niſi ſiccitatem & terram ſalſuginis inuenientes, ſtatim ad conſueta relabuntur. Hi quia Dominum inuocando intrare ſecum & manere non cogunt, non tam veſperã quàm noctem patientes, dierum videre longitudinem non merentur. Qui verò quinquageſimam celebrando cor ſuum omni cuſtodia ſeruare, & fructus vitæ qui ex tali vite procedunt deguſtare intendunt, de Domini auxilio, & gratia confidentes, & quaſi iam certi de ipſius promiſſione, gloriando decantant. *Inuocauit me, & exaudiam eum: cum ipſo ſum in tribulatione*, &c. Inuocare enim intus vocare eſt, & illi ſoli verè Deum inuocant, qui interioris hominis oculos mundantes, Deum videre, & eum qui ſpiritus eſt, in ſpirito & veritate adorare deſiderant. Talibus, id eſt mundis oculis, in bonæ conſcientiæ hoſpitio reuelata ſe facie Deus in fractione panis oſtendit. Quod ſimiliter per manna filijs Iſraël in deſerto Sin primò miſſum, credo præfiguratum. Quid eſt enim manna, niſi ſuauitas diuinæ cognitionis, quæ ſimilæ habet cum melle dulcedinem deuotionis: & cum ſemine coriandi candorem intelligentiæ ſpiritualis? Quæ bene manna dicitur; quia non tam poteſt exprimi, quàm mirari, quid ſit. Et hoc ſiquidem in deſerto Sin primò colligitur, non quòd & ab illis qui domandis & ſubiugandis exterioribus ſenſibus intendunt, diuinæ cogitationis dulcedo non guſtetur; ſed non ad ſatietatẽ, nec ad diuturnitatem. Eis enim tarda eſt hora illa, & breuis mora. Mundis autem cordibus, & ad ſatietatem datur: quod ſperabat Propheta, cùm diceret;

Pſalm. 16.

*Satiabor cùm apparuerit gloria tua*; & ad diuturnitatem; quod expertus fuerat idem cum diceret,

Pſalm. 93.

*Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam* Neque enim debent vel poſſunt diuinis carere conſolationibus, qui omnes à ſe humanas prorſus abdicauerunt. Ideo & in quadrageſima præter curſum & morem aliorum temporum, noua quotidie officia decantantur; vt de quotidiano Introitu, de quotidiana veteris teſtamẽti, & Euangelij lectione, velut quoddã manna inſolitæ dulcedinis colligatur. Neque enim debet vnius diei manna in alterum reſeruari, vt vel de Domini gratia quis dubitando diffidat, vel de propria induſtria hoc manna ſe inuenturum confidat. Alioquin computreſcere illud potiùs, & vermibus fœtidis ſcaturire incipiet. Putreſcit enim, & vermibus ſcaturire videtur, quod dulce & viuidũ priùs ſentiebatur; cùm ſermo Domini viuus & efficax, qui penetrabilior omni gladio ancipiti per gratiæ infuſionem ſentitur, humana calliditate præſumptus faſtidiri incipit, & velut vermibus quibuſdam quæſtionibus ſcaturire.

*Manna vermibus ſcatere ſpiritualiter quid ſit.*

Quot enim quæſtiones moueri, tot quaſi vermes videntur oriri. Quòd autem ſabbato non colligebatur, minimè intelligendum eſt, quòd ſabbatum otij ſpiritualis careat mannâ diuinæ conſolationis, in quo maximè illud manna abundare ſolet; ſed quòd in colligendo iam labor non eſt, vbi quod deſideratur in promptu eſt: nec laboratur in figura, vbi præſens eſt veritas: aut anxiè vmbra requiritur, vbi res cum delectatione tenetur. Quod fortè etiam in eo ſignatur, quòd quintæ feriæ quadrageſimæ nullum proprium officium aſſignatur. Ea enim die non ſolum forma ſacramentorũ, ſed ipsũ Chriſti corpus primò eſt diſcipulis traditum: nec indiget ea dies alijs adminiculis, quę ipſius irradiata eſt fulgore veritatis; ac ſuperfluis videretur Eccleſia laborare impendijs, ſi ſolem facibus iuuare conaretur. Hoc manna videtur Dominus quadrageſimam intrantem per Prophetam promittere, vt in prædicto verſiculo ſubiongitur. *Glorificabo eum: longitudine dierum adimplebo eum; & oſtendam illi ſalutare meum.*

Pſal. 90.

Glorificat enim, quem facit de teſtimonio conſcientiæ gloriari; & ne huius teſtimonij gaudium momentaneum videretur, longitudinem etiam dierum repromittit; quod non ſolùm in æternitate, ſed & in præſenti conſueuit exhibere, cùm inclinatis vmbris, & expirante nocte ignorantiæ, aſpirare incipit dies gratiæ, non iam hyemalis, pluuialis, & breuis; ſed dies æſtiua, lucida, & prolixa. Vnde ne dies longiores, ſed minùs ſalubres, & intolerabiles viderentur, ſubiungitur. *Oſtendam illi ſalutare meum.* Talis viſionis manna deſiderabat Propheta, cùm diceret. *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui.* Ecce quàm magna ſunt, & quàm iucunda, quæ promittuntur. Sed diligenter tamen penſanda ſunt quæ promittũtur, *Cum ipſo ſum in tribulatione*, & *eripiam eum.* Per multas enim tribulationes oportet introire in regnum; nec coronabitur quis niſi legitime certauerit; & diſciplina, ſecundum Apoſtolum, non videtur in principio eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea autem exercitatis per eam fructus pacatiſſimos affert.

Actor. 14.
2. Timot. 2.
Hebr. 12.
2. Cor. 6.

His concinens Apoſtolica lectio ſubinfertur, dicens. *Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Gratia illa eſt, de qua in Epiſtola ad Hæbreos ait idem Apoſtolus. *Tamquam filijs offert ſe vobis Deus.* Vbi quam paternam gratiam Deum filijs offerre intelligi voluerit, ex præmiſſis oſtendit, dicens. *Recognate eum, qui talem ſuſtinuit*, &c. *flagellat omnem filium quem recipit.*

Hæc eſt gratia patris ad filium, vt quem diligit flagellet, & in filio flagellato & caſtigato ſuie probato, quaſi pater ſibi complaceat. Hãc diſciplinam patris quidam non gratiam, ſed iram exiſtimant, & quibus poſſunt modis declinant: vel ſi declinare non poſſunt, murmurando recalcitrant; ſacti filij alieni, qui conſitentur Domino cùm benefecerit eis: ſed mendaces tempore tentationis comprobantur, qui in proſperis credere videbantur. Quidam eam patienter recipiũt, & forti deuotione percurrunt, ſed quia exterioribus dediti, intimæ conſolationis gratiam non requirunt, quaſi in incertum, & velut in vacuum currunt. Tanquam enim vas vacuum, ſed ſignatum inuenitur, quiſquis velut virgo fatua exteriùs affligitur, interiùs oleum in vaſe non reponens, lampadis ſuæ defectum experitur. Ille autem non in vacuum hanc gratiam recipit, qui de tribulatione proficiens, ex ſententia cum Propheta dicere meretur. *In tribulatione dilataſti mihi.* Et *ſecundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam.* Et cum Apoſtolo, *Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.* Et illud *Benedictus Deus qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra.* Hanc etiam Dominus conſolationem in Euangelio lugentibus repromittit: ad hanc requirendam Apoſtolus nos hortatur, ac ſi diceret. Ad eã hortari vos poſſum, dare eam non poſſum; ſed mitto vos ad illum qui ait. *Clamauit ad me, & exaudiam eum: cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Ipſe enim qui ait hoc per Pſalmiſtam, ipſe per alium Prophetam dixit. *Tempore accepto exaudiui te, & in die ſalutis adiuui te.* Exaudiui deficientem à te, clamantem ad me, adiuui laborantem te, leuantem oculos non in montes, ſed ad me, adiutorẽ in oportunitatibus in tribulatione. Vtrumque conanti & proficienti neceſſarium eſt, vt exaudiatur ad impetrandam veniam, vt adiuuetur ad inueniendam gratiã.

*Pſalm. 4. & 93.*

*2. Cor. 1.*

*Pſalm. 90.*

*Iſai. 49.*

*Quadrageſima tempus acceptabile.*

Ad hoc dicitur quadrageſimale tempus eſſe acceptabile, & dies eſſe ſalutis: acceptabile peccatoribus, ad obtinendam veniam peccatorum, ad deſtruendum regnum vitiorum: dies ſalutis, ad promerendam gratiam meritorum, ad percipiendam gloriam præmiorum: quoniam gratiam & gloriam dabit Dominus. Qui ergo talia quærunt, nemini vllam offenſionem præbeant, nemini fiant lapis offenſionis, aut petra ſcandali; non fiant offendiculum infirmis exemplo ſuo, non fortioribus ſcandalum, altiora ſe quærendo, vel fortiora præſumendo. Caueant ſcandalizare puſillos, caueant impedire robuſtos: vt ſecundum beatum Benedictum fortes habeant quod cupiunt; & infirmi non refugiant, ne vituperetur miniſterium noſtrũ. Et quia non ſufficit declinare à malo, vituperationem à proximo declinare, famam ad proximum cuſtodire: conſcientiam puram Deo nos exhibere admonet Apoſtolus dicens. *Sed in omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros* Si non poſſumus alijs temporalia miniſtrare, poſſumus noſmetipſos ſacrificium Deo offerre, ſecundum illud. *In me ſunt Deus vota tua* Et *Apud me oratio Deo vitæ meæ.* Et illud *Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Vota Domino meo reddam.*

*2. Cor. 6.*

*Pſalm. 55. 41. & 115.*

Bibimus autem hunc calicem, vel cùm ipſi nobis metipſis mortificando dura imponimus, vel cùm ab alijs irrogatas iniurias æquanimiter ſuſtinemus. Hæc volens Apoſtolus diſtinguere, primò ponit, quæ inferuntur ab alijs, quæ ſunt neceſſitatis victus & veſtitus, anguſtiæ timoris & ſolitudinis, plagæ, carceres, ſeditiones contra nos motæ. Bene horum patientia dicitur multa, quia multæ tribulationes iuſtorum. Vnde. *Oſtendiſti mihi tribulationes multas & malas.* Dehinc quæ ipſi nobis imponimus, voluntariè Domino ſacrificantes: quæ ſunt labores manuum, ieiunia, vigiliæ. Et quia corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt, ne in ea ſpei noſtræ anchoram collocemus, ad interioris hominis renouationem per exterius exercitium faciendam, poſt prædictos labores mittit nos Apoſtolus dicens. *In caſtitate,* quæ eſt cordis, ſicut continentia carnis, *in ſcientia, in longanimitate in ſuauitate, in Spiritu ſancto, in verbo veritatis, in virtute Dei.* Hi ſunt fructus ſpiritus, qui de vinea bonæ conſcientiæ colliguntur; hoc manna abſconditum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit. Qui autem accipit, non in vano animam ſuam accepit, non in vacuum cucurrit, nec in vacuum gratiam Dei recepit. Attendenda eſt etiam in his verbis Apoſtoli quædam interioris hominis virtutum diſtinctio. Aliter etiam habentur virtutes in via, aliter habebuntur in patria. In via cum labore & interpolatione, in patria ſine difficultate & mutabilitate. Has idem Apoſtolus virtutes futuri ſæculi nominat; & eas etiam in præſenti haberi potiùs quàm guſtari aſſerit. Primò igitur virtutes viæ ponit dicens. *In caſtitate, in ſcientia, in longanimitate.* Vera caſtitas animæ eſt ſuper omnem creaturam Verbo adhærere, ſecundum illud, *Perdidiſti omnes qui fornicantur abs te. Mihi autem adhærere Deo bonum eſt.* Fornicatur quippe à Deo, qui amori alicuius rei adhæret propter ſe ipſam; non propter, ſed præter Deum. Sed ad huius felicis caſtitatis cuſtodiam neceſſaria eſt ſcientia, vt qui huiuſmodi eſt, ſciat reprobare malum & eligere bonum. Si exiſtimando dicat bonum malùm, & malum bonum; proculdubio neſciens inter ea eligere, à prædicta excidet caſtitate, approbando potius quàm reprobando verum malum, & verum bonum faſtidiendo potiùs, quàm eligendo: ſicque à ſummo bono ad minus bonũ decidendo; & quia ſcienti bonum & non facienti, peccatum eſt illi, neceſſaria eſt etiam longanimitas, nequando puſillanimitate ſuperatus indicet ſe homo, in eo quod diſcernendo probat. Ad hæc obtinenda, quærendum eſt animæ ſpirituali Verbum Deus, cui conſennẽdo ad correctionem caſtificetur, quo illuminata ad cogitationem ſcientia impleatur, cui innitens, ad virtutem longanimis efficiatur. Volens autem Apoſtolus etiam futuri ſæculi virtutes diſtinguendo ſubiungere, præmittit dicens. *In ſuauitate, in Spiritu ſancto.* Eſt enim ſuauitas vitæ præſentis, de qua legitur, quòd *non inuenitur* ſapientia *in terra ſuauiter viuentium.* Talis enim ſuauitas muſcarum morientium, ſolet potiùs exterminare ſuauitatem vnguenti ſpiritualis. Suauitas autem quæ eſt in Spiritu ſancto, velut vnctio docens de omnibus, ſanat omnem languorem, omne tædium & amaritudinem omnem explodit. In quibus

*Pſal. 70.*

*Pſal. 72.*

*2. Cor. 6.*

*Iob. 28.*

autem

autem, vel potiùs in quo conſiſtat iſta ſuauitas exprimendo ſubdiuidit dicens. *In charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei.* Charitas non ficta nec facta, ipſe Spiritus ſanctus eſt. Ipſe noſtræ in nobis charitatis eſt author, ipſe factor, vel potiùs fictor, qui ſolus nouit figmentum noſtrum. Vel ideo meritò ficta dicitur charitas noſtra, quę habetur in via; quia videmus nunc per ſpeculum in enigmate, & potiùs vmbra eſt illius charitatis, quæ erit in patria, quàm veritas. Quæ igitur erit in patria, deſiderari poteſt & prægustari in via, nullatenus poſſideri. Sic & verbum veritatis, imò Verbum veritas in via ſub peregrini ſpecie videtur & auditur, in patria cognoſcetur ſicuti eſt; ibi etiam virtute Dei, imò virtute Deo fruentes beati ſunt; non iam de virtute in virtutem aſcendentes, ſed vni ſummæ & incommutabili virtuti inhærentes; eius participatione incorruptibiles facti & impaſſibiles. Vna igitur & ſumma ibi virtus Deus eſt: ipſe virtus, ipſe veritas, ipſe via, ipſe omnia, & in omnibus Deus. Ipſe virtus ad potentiam, ipſe veritas ad notitiam, ipſe vita ad lætitiam; & cùm illic in beata vita, omnes beati Spiritus apparente gloria Domini ſatientur, hic interim cum difficultate & raptim eadem tantummodo prægustantur. Hic enim virtus in infirmitate perficitur. Hic de virtute in virtutem aſcenditur, donec Deus Deorum in Sion videatur. Hic Iacob luctatur cum Angelo, & poſt longam luctam vix tandem benedictionem meretur. Ex quo contra Deum & hominem fortis effectus, & etiam Iſraëlis nomine inſignitus, tunc à ſe ipſo deficere, & in ſe cœpit & didicit infirmari. Quantò enim quis ampliùs dilecto ſuo inniti cœperit, tantò humanę virtutis pede deſtitutus, & velut claudicare ſe ſentit. Sed quantò exterior homo corrumpitur, tantò interior de die in diem renouatur, & magis ac magis virtute ex alto induitur. In hunc modum ſecundùm Apoſtolum miniſtrum Dei homo ſe exhibet: primò in tribulationibus per multam patientiam: de hinc in ſuauitate ſpirituali per exuberantem feruoris & deuotionis fragrantiam. Sed plerumque contingit, vt quos aduerſitas non deiicit, nec proſperitas eleuat, frequens tamen rerum alternatio, & alterna viciſſitudo perturbet. Vnde & in Ezechiele Rex Babilonis ſedens in biuio ſagittas commiſcere legitur; vt quos nec timore nocturno, nec ſagitta volante in die nocere poteſt, ſaltem tentationũ perplexione concutiat: quia & perplexi nerui Leuiathan perhibentur.

*Ezech. 21.*

Hoc cognoſcens Apoſtolus, cui Sathanæ aſtutiæ ignotæ non erant, etiam contra hoc præmunire & præmonere nos volens, ſubiungit dicens. *Per arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris.* Hæc viciſſitudinum alternatio ipſi Domino noſtro non defuit, vbi nunc à pueris & populo Hæbreorum, *Oſanna, Benedictus qui venit in nomine Domini*, nunc *crucifige, crucifige; & ſanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros*, ab eiſdem audiuit. Ipſe etiam Paulus nunc ad tertium cœlum raptus, nunc carnis ſtimulo colaphizatus tertio Dominum rogat, vt ab eo diſcedat, & minimè exauditur. Alibi quoque nunc mente excedit Deo, nunc ſobrius factus hominibus, gaudet cum gaudentibus, & flet cum flentibus, infirmatur cum infirmantibus, & vritur pro ſcandalizatis; vinculis etiam coërcetur, ſed verbum Domini in eo minime alligatur; quin potiùs ſapientiam loquitur inter perfectos. Aliquando quæ retro ſunt oblitus, & in ſola anteriora ſe extendens, dicit, *Viuo autem, iam non ego, viuit vero in me Chriſtus.* Sed nec ſic quidem ſecurus eſt, nec acquieſcit altum ſapere, ſed timet; ſciens quòd Rex Babylonis, licet ſecundum Ezechielem Sabbatorum otium non imitetur, & quaſi fruſtra conſuluiſſe oraculum extra perſcrutando ſe oſtendit, ipſe tamen recordabitur iniquitates ad capiendum. Sed in his omnibus Chriſti milites ſuperant, propter & per eum qui eos dilexit, & muniuit armis iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris.

*Matth. 21. & 27.*

*2. Cor. 12.*

*Galat. 2.*

*Ezech. 21.*

Quæ autem ſint hæc arma iuſtitiæ, ſiue quæ dextera, ſiue quæ ſiniſtra, pſalmus prædictus ſiue inductus Apoſtolo per omnia concinens innuit dicens. *Scapulis ſuis obumbrabit tibi, & ſub pennis eius ſperabis. Scuto circumdabit te veritas eius; non timebis à timore nocturno: à ſagitta volante in die. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.* Vbi enim ait Apoſtolus, *In ſuauitate, in Spiritu ſancto*, ibi Propheta dicit, *Scapulis ſuis obumbrabit tibi.* Quid eſt enim ſcapulis Deum obumbrare homini, niſi ſuauitate Spiritus & infuſione gratiæ iuſtũ quemlibet à tentationum æſtu protegere, quaſi in abſcondito faciei ſuæ à conturbatione hominum abſcondere? Vnde & in alio Pſalmo idem Propheta gloriatur dicens. *Obumbraſti ſuper caput meum in die belli.* Et quia in ſcapulis onera portari ſolent, rectè in ſcapulis Dei patientię eius & longanimitatis benignitas deſignatur, qua paruulos ſuos expectans fouet & ſuſtinet ſecundum illud. *Expandit alas ſuas, & aſſumpſit eos, atque portauit in humeris ſuis:* & illud Iſayæ. *Pueri eorum in humeris portabuntur*, donec excreſcentes in virum perfectũ iam non ſolum portari non indigeant, ſed & alios portare ſufficiant. Pennę quoque talibus ſcapulis ſubnectuntur, quia quos longanimiter portat, etiam plumis ſpiritualium conſolationum calefacit & informat velut Gallina refouens pullos ſuos ſub alas, & velut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos; & ſuper eos volitans. Sed ne ſub his pennis ſperando, & latitando, homo ſecuritate torperet, & ſemper crederet quieſcendũ; vbi Apoſtolus mittit nos ad arma iuſtitiæ, Propheta concinendo, & de pugna nos admonet dicens. *Scuto circumdabit te veritas eius.* Homo quippe poſt intimam diuinæ gratiæ conſolationem, ad ſuam rediens infirmitatem, quàm longè à veritate exiſtat, & quantum bona tranſitoria à veris diſtent bonis ipſa rerum experientia verius edocetur: & hac veritatis cognitione velut quodam ſcuto in ſuperioribus lato, in inferioribus anguſto circumdatus, communitur ad tranſitoria deſpicienda, velut ea quæ non verè ſunt, & anguſta ſunt: & deſideranda æterna, quæ verè ſunt. Sic Petrus poſt Angelicam viſionẽ, & eductionem de carcere, & portæ ferreæ vltroneã apertionem, ad ſe tandẽ reuerſus dicit. *Nunc ſcio verè.* Alibi quoque poſt viſionem lintei, in quo erant vniuerſa quadrupedia & ſerpentia, idem Petrus ad ſe reuerſus ait. *In veritate comperi.* Ecce ibi ſe vere ſcire, hic in veritate cõperiſſe ſe teſtatur, quæ priùs ignoraſſe non creditur: ſed diuina reuelatione certifi-

*Pſal. 90.*

*Pſal. 139.*

*Deuter. 32.*

*Iſai. 66.*

*Deuter. 32.*

*Pſal. 90.*

*Actor. 12.*

*Ibid. c. 10.*

catus, diuinæ veritatis ſcuto circumdatus eſſe oſtenditur. Volens etiam Propheta oſtendere aduerſus quæ ſcutum iſtud muniat, vniuerſa tentamenta quadruplici diſtinctione comprehendit dicens. *Non timebis à timore nocturno.* *1. Timot. 5.* In quo rectè concupiſcentia carnis intelligitur quia ſecundum Apoſtolum, qui in delicijs eſt, viuens mortuus eſt. Sicut enim mors ſenſus carnis à præſentibus alienat, ſic ſopor carnalis voluptatis ſenſus animæ ab æternorum cognitione infatuat. Vnde qui dormiunt, nocte dormiunt, & qui ebrij ſunt nocte ebrij ſunt; & ipſi fortiſſimi Iſraël accincti ſunt gladio ſuper femur ſuum, propter timores nocturnos. Sequitur, *A ſagitta volante in die*, & per hanc non immeritò ſuperbiam vitæ accipimus, quæ maximè in die mundanæ proſperitatis ſolet obrepere. Quem diem Propheta non deſideraſſe fatetur, in *negotio* verò *per ambulante in tenebris*, quod tertio loco ponitur, manifeſtè auaritiæ negotiatio, ſeu oculorum petulantia exprimitur, quæ nulla acquiſitorum abundantia ſatiatur: quia ſecundùm Salomonem, *non ſatiatur oculus viſu*, *Eccleſ. 1.* & hæc quidem à ſiniſtris nos impugnant. Sed ſi ſcuto veritatis circumdamur, cadunt à latere noſtro mille; & ne à dextris inermes eſſe videremur, ſubiunxit. *Et decem millia à dextris tuis.* Et fortè non immeritò per decem millia quæ prædixerat, ab incurſu & dæmonio meridiano intelligi voluit. Dęmonium namque meridianum non incongruè à Patribus interpretatum eſt, cùm Angelus Sathanæ transfigurat ſe in Angelum lucis. Cùm enim ad peruerſa & manifeſtè mala hominem inclinare non poteſt, ad callida ſe vertit argumenta; & velut recta ſuadens, ad altiora ſe quærenda, fortiora ſe ſeruanda, ſiue etiã quædam occulta ei reuelando, plus ſapere quã oporteat ſapere, perſuadet. Et hæc tentatio rectè meridiana dicitur, quando homo lucis nimietate offenditur: tantoque pernitioſiùs nocet, tardiuſque cauetur, quantò difficiliùs deprehenditur, & diſcernitur rariùs. Et licet tantùm inter hanc & alias diſtet tentationes, quantum inter mille & decem millia, quantumque inter læuam & dexteram; tamen ſicut ſcuto veritatis muniti mille ſuperamus ad ſiniſtram; ſic gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei dextera tenentes, etiam decem millia fugamus à dextra. *Hebr. 4.* Viuus eſt enim Dei ſermo & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vſque ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, & quantumcumque ſpirituales & ſubtiliſſimas dæmonum tentationes diuidens & diſcernens. Et fortè hæc tentatio meridiani incurſus in ſequentibus eiuſdem pſalmi per aſpidem deſignatur. Sicut enim aſpis obturans aures ſuas ne vocem incantantium audiat; ſic qui iſta lucis transfiguratione ac boni ſimulatione decepti ſunt, contra omnia ſaniora conſilia & monita obſurdeſcunt. Nam reliquæ fortè tentationes in cæteris animalibus exprimuntur; vt in leone ſuperbia vitæ, in dracone concupiſcentia carnis, in baſiliſco qui viſu nocet, oculorum concupiſcentia intelligitur: quę ſi rectè ita poſſunt intelligi, curioſo lectori relinquimus. Satis iam, niſi fallor, dictum eſt, in quibus Propheta & Apoſtolus conueniant: quomodo duo hæc Cherubim vultus mutuos ad ſe ipſa habeant. Nunc iam dicendum videtur, quomodo verſis vultibus in propitiatorium Euangelicæ lectionis reſpiciant. Sed ne repetendo ea quæ vel in pſalmo vel in Apoſtolo dicta ſunt, lectorem oneremus aut paginam, ea breuiter colligendo inuenire in Euangelio ſtudeamus. Volens ſiquidem Dominus Ieſus incipere priùs facere quàm docere, ſecundum quod in Propheta & Apoſtolo ſuprà dictum eſt, primò à patientia cœpit; & primitus in patientia illarum tribulationum, quas ſancti ſibi imponunt, exerceri voluit: vt ſuo nos exemplo doceret, non facilè poſſe per patientiam ſuperare alios, qui ſibi ipſi non didicerit imperare, ſecundùm illud. *Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo expugnatore vrbium.* *Prou. 16.* Hoc ſiquidem poſtea verbo docturus erat, & Euangelizando dicturus, *In patientia veſtra* *Luc. 21.* *poſſidebitis animas veſtras*; quia ſecundum beatum Gregorium, quando nobis ipſis dominari *Greg. hom.* diſcimus, incipimus poſſidere quod ſumus. Hęc complere volens Dominus primo ſibi ſolitudinis ac penuriæ neceſſitatem, vaſtitatis eremi horrorem ieiunij ac famis cruciatũ impoſuit. Hæc enim volentibus ad Deum redire, maximè in principio neceſſaria eſſe ſciebat; primò vt fugiens homo, & declinans omnem commoditatem peccati, & temporalium affluentiam, elongans maneat in ſolitudine; ne fortè ipſa commoditate faciliùs recidiuum incurrat: dehinc, vt non ſolùm non habeat quod delectet, ſed etiam ſit aliquid in promptu quod horreat; vt terrenis affectibus ipſo horrore mitigatis, ſiue etiam effugatis, libentiùs ac faciliùs cœleſtia requirat. Sic Pſalmiſta cùm elongaſſe fugiendo ſe dixiſſet, ſtatim ſubiũxit, *Expectabam*; quaſi diceret, ipſius ſolitudinis *Pſal. 54.* ſqualore, & vaſtitatis horrore prouocatus, ad expectandam & expetendam conſolationem diuinam protinus me conuerti. Tandem etiã ieiunio corporali affligendus eſt hoſtis, & corpus in ſeruitutem ſpiritus redigendum: vt quantò exterior homo corrumpitur, tantò interior renouetur. Et hæc dicta ſint, pro eo quod dictus eſt Dominus Ieſus ductus eſſe in deſertum à ſuo ſpiritu, & cùm ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriſſe. Sequitur, *Et accedens tentator*, ac *Matth. 4.* ſi diceretur. Prædicta à ſuo ſibi ſpiritu impoſuit; quæ ſequũtur, ab alieno ſuſtinuit. Notiſſimæ ſunt, & à Patribus ſubtiliſſimè diſputatæ, tres illæ tentationes, quæ à tentatore Domino factæ exprimuntur. Sed quomodo prædictis conueniant, oſtendendum eſſe videtur. Vbi ergo dicenti ſibi tentatori, *Dic, vt lapides iſti panes fiant*, Verbum ſacræ ſcripturæ velut ſcutum veritatis oppoſuiſſe legitur, draconē conculcaſſe videtur. Antiqua ſiquidem fraude ſerpens antiquus, qua circa protoplaſtos vſus eſt in paradiſo, Dominum aggreſſus eſt in deſerto. Videns enim carnem homini proximam, imò *Dæmon à concupiſcētia carnis inchoat tētationem.* indiuiduam eſſe, primò quę carni placerent, & carnem oblectarent, propoſuit; & carnis eos concupiſcentiâ decipiendo proſtrauit. Ita & nunc Dominum eſurire conſpiciens; ipſam eius famem volens ſibi aſſumere adiutricem, ab appetitu carnis, ne dicam concupiſcentia, eum tentare cœpit, dicens. *Dic, vt iſti lapides panes fiant.* Ecce quàm ſit aptus pœnitentiæ locus deſertum, manifeſtè apparet. Quia enim in deſerto nec pomum inuenit, quod placeret,

nec aliud comeſtibile, quod famem propulſaret; ad lapides, qui deeſſe non poterant, ſe conuertit: non ſicut priùs dicens in paradiſo, [*Gen. 3.*] *eritis ſicut dij*, callidiore vſus aſtutia, facato inquiens ſicut Deus. Ac ſi diceret, ſi verè Deus es, potes; & ſi potes, debes vitam corporis, etſi non oblectare, ſaltem cibo neceſſario ſuſtentare. Sed deprehenſa eſt ab eſuriente hæc tanta fraus in deſerto: quam aduertere non potuerunt felices, & abſque vlla neceſſitate, protoplaſti etiam in paradiſo. Gratias tibi Domine Ieſu, quia ſicut per te ipſum ſemel draconem ſuperaſti: ſic quotidie per tuos ſuperare non ceſſas. Iam enim velut tanti capitis membrum quilibet paruulorum tuorum oculos habens in capite, tuo exemplo prouocatus, tuo magiſterio eruditus, tuo adiutorio confortatus, eiuſdem draconis nequitiam, & aſtutiam cognoſcit, conatum paruipendit. Sic ſic obſtetricante manu tua, de cauerna fraudis, in qua vſque ad te latuerat, eductus eſt coluber tortuoſus. Videns ergo ſe nihil proficere ſub ſpecie draconis, ad pellem ſe conuertit leonis dicens. *Hæc omnia*, ſcilicet [*Matth. 4.*] regna mundi, & gloriam eorum, *tibi dabo, ſi cadens adoraueris me*. Ecce ſicut leo regem beſtiarum ſe reputat, ſic iſte regnorum terræ ſe Dominum ſuperbè credit: quæ tam facilè ſe daturum, ſi adoratus fuerit, repromittit. Sed ſolo vno verbo facilè reprobatus conculcatur & leo. Et leonem gentium vicit leo de tribu Iuda, agnus draconem, columba baſiliſcum. Nam in hac ſecunda tentatione, non ſolùm leonis arrogantiam, ſed etiam in oculis baſiliſci inſatiabilis auiditatis auaritiam intueor: vt in oſtenſione regnorum oculorum concupiſcentia, in gloria eorum vitæ ſuperbia exprimatur. Nam illud quod ſequitur, ſtatuiſſe illum ſupra pinaculum templi, & dixiſſe. *Si filius Dei es, mitte te deorſum: quia ſcriptum eſt Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te*, &c. fortè non incõgruè ad aſpidem & ad incurſum & dæmonium meridianum referri poreſt. Vbi quaſi in Angelum [*Scripturâ peruersè vtitur dæmon.*] lucis ſe transfigurans, etiam teſtimonio ſcripturæ ſacræ, quæ ſibi à Domino oppoſita fuerat, quod ſuaſerat perſuadere intendit. Verùm Dominus à ſcriptura ſacra recedendum non eſſe nos docet: & prauum Sathanæ de ſcriptura ſenſum alterius ſcripturæ oppoſitione refellit, dicens. *Non tentabis Dominum Deum tuum*. Ac ſi diceret. Deum tentare velle conuinceter, ſi de eius gratia & promiſſione confiſus, ſupra hominem abſque vlla neceſſitate vel vtilitate præſumerem. Sequitur. *Tunc* [*Ibid.*] *reliquit eum diabolus*. Quem enim aliquo iſtorum quatuor modorum non ſeducit; proculdubio illæſum confuſus derelinquit. *Et ecce acceſſerunt Angeli; & miniſtrauerunt ei*. Vbi in Apoſtolo poſt enumeratas varias tribulationum moleſtias, ſubinfertur. *In ſuauitate in Spiritu ſancto*, & multiplex deinceps diſtinguitur varietas gratiarum: hic in Euangelio legitur, *Et acceſſerunt Angeli, & miniſtrauerunt ei*. Angelico namque miniſterio manna diuinę conſolationis in præſentis exilij deſerto lugentibus & peregrinis, ac corde contritis, velut illis qui hereditatem capiunt ſalutis, miniſtratur. Sed iſtud diuinę ſuauitatis manna aliquando tentationem præcedit, aliquando comitatur, aliquando ſequitur. Pręceſſit enim in Elia, cui dictum eſt. *Comede, grandis enim* [*3. Reg. 19.*] *tibi reſtat via*, & cum comediſſet, in fortitudine ipſius cibi quadraginta diebus & quadraginta noctibus, abſque omni cibo ambulando laborauit. Danieli in ipſa tribulatione oblatũ [*Daniel. 14.*] eſt prandium, cùm eſſet in lacu in medio leonũ Angelico miniſterio per Habacuc Prophetam allatum. Dominus verò noſter, qui pro nobis tentandus aduenerat, illud quod grauius eſt elegit, vt peracto ieiunio, & deuictis varijs tribulationum tentamentis, tandem Angelico miniſterio frueretur: vt meritò de eo dici poſſet. *Patientiam Iob audiſtis, & finem Domini* [*Iac. 5.*] *vidiſtis*. Patientia ſiquidem Iob multis præuenta eſt beneficijs, ſed multiplicioribus remunerata. Vnde ad ſolam patientiam eius conſiderandam, non ad ipſius patientiæ finem mittimur. Domini verò finem intueri mónemur, *qui propoſito ſibi gaudio* regnorum mun- [*Hebr. 12.*] di, & glorię eorum, *ſuſtinuit crucem confuſione contempta*. Hic quoque ſpreto corporali cibo, Angelicas delicias vſque in finem equanimiter expectauit. His dictis de officio Dominicæ, quæ prima quadrageſimæ dicitur, vt quouſque ab initio ſeptuageſimæ proceſſum ſit, plenius cognoſcatur, breuiter quædam ſupradicta epilogari oportet: vt quæ de ſeptuageſimæ fine dicenda ſunt, eis quæ de eius principio iam dicta ſunt, conuenientiùs coaptentur.

### *Tractatus 18. Recapitulatio prædictorum, De Septuageſima, &c.*

DVAS quippe Septuageſimas hiſtorialiter Scripturę ſacræ commemorant: primam videlicet temporum vel ætatum, quę ab Adam vſque ad finem mundi protenditur: ſecundam annorum, quam filij Iſraël ſeptuaginta annis in Babylonica captiuitate peregerunt. In harum repræſentationem, & ſpiritualium cuiuſlibet animæ ſanctæ profectuum ſignificationem, Eccleſia duas celebrare ſeptuageſimas conſueuit: vnam hebdomadarum, quæ ſeptem determinatur dominicis; quarum vltima ſeu ſeptima, & quaſi terminus, eſt dominica quæ cantatur, *Lætare Ieruſalem*; alteram dierum, quæ finem habet & terminum in Sabbato, cùm geminum *Alleluia* decantatur. Harum prima vitę actiuæ profectum deſignat; quæ in [*Duæ Septuageſimæ vitas duas ſignificant.*] hac vita habet ſuam perfectionem, & ad conſummationis finem proficiendo perducitur; vt completa hebdomada copulæ Liæ, tandem ad optatas Rachelis nuptias pertingatur. Secunda contemplatiuæ vitæ quietem ſignificat; quæ non tam ſeptimanis quam diebus numeratur: imò nec diebus nec horis integris, quin potiùs horis dimidijs percipitur. Hæc non niſi finito primo Paſcha & initiato ſecundo connumeratur. Sed quia mixtim iſtæ ſibi duæ vitę, atque viciſſim ſubſeruiunt, & alternatim ſibi inuicem ſuccedunt, vt nunc Lia Racheli, nunc Rachel Liæ ſuum Iacob inuideat, & nunc altera alteri nimia præripiat auiditate; bene etiam iſtæ duæ Septuageſimæ ſic in Eccleſia celebrantur, ita ſibi inuicem connectuntur, vt non tam duæ, quàm vna videantur, & duas eſſe à pauciſſimis cognoſcantur. Sed hoc ſacramentum Eccleſiam Romanam latere non potuit; quæ in vniuerſali Eccleſia frequentan-

dum inſtituit. Et ſeptimam primæ ſeptuageſi-
mæ Dominicam, per quam actiuæ vitæ con-
*Ceremonia Eccleſiæ Romanæ.* ſummationem ſignificari diximus, roſæ aureæ
geſtatione inſigniuit. Sed ipſius roſæ myſte-
rium minimè paruipendendum, meliùs illi
dici reſeruatur enucleandum, cui ſpecialiter
cognoſcitur adaptatum. Interim de alijs Do-
minicis, quæ illam præcedunt, quod Domi-
nus miniſtrauerit diſſeramus: ne quæ retro
ſunt obliti, in anteriora nos extendentes, or-
dinem præpoſteremus. Primò igitur mundo
renunciantes, & de Ægypto vitæ inſtabilis &
tenebroſæ exeuntes, fructus carnis velut ſep-
tem illas Ægypti ſpicas tenues & vredine per-
cuſſas abdicauimus: & fructus ſpiritus velut
ſeptem alias plenas atque formoſas, in vno
charitatis culmo amplectentes, ſicque decalo-
gũ ſpiritualiter intelligere & adimplere propo-
nentes, ſeptuageſimam initiauimus. Secundò
peccatis mortalibus plenè renuntiare volen-
tes, & in hoc anguſtias non modicas, & ama-
ritudines ex ipſorum peccatorum conſuetu-
dine, & velut quorumdam Ægyptiorum per-
ſecutione ſuſtinentes, miraculoſo tandem Dei
auxilio ipſius amaritudinis ruborem & dolo-
rem, velut quoddam mare rubrum, non ſine
multo labore tranſiuimus; & ſic ſenario actiuæ
vitæ decalogum adimplere ſtudentes, ſexage-
ſimam celebrare contendimus. Tertiò non
ſolùm peccatis reſiſtere, ſed ipſis etiam cor-
poreis ſenſibus imperare volentes, & ſic vo-
luntaria quinque ſenſuum mortificatione de-
calogum adimplere curantes, quinquageſi-
mam iam mari tranſmiſſo celebrantes, exulta-
uimus. Et licet errantes in ſolitudine, in ina-
quoſo, ciuitatem habitaculi non inueneri-
mus; tamen per Mara tranſeuntes, & dulco-
ratæ aquæ hauſtu ſuaui delectati, tandem in
Helim peruenimus; vbi palmas victoriæ iam
noſtrûm ipſorum facti victores inuenimus: &
ipſius victoriæ fructus percepimus dulciores.
Sed nec ibi diutius morari valentes, eo quòd
nec fontes duodecim, nec palmæ ſeptuaginta,
ad ſatietatem ſufficerent; pertranſire volentes
eos qui circumeunt ciuitatem, tranſiuimus in
deſertum Sin; vbi ſubtiliùs conſcientiæ am-
phoram perſcrutantes, de exterioribus ad in-
teriora, de viſibilibus ad inuiſibilia, de ſenſu
carnis ad ſpiritum iam ſpirituales facti per-
uenimus; & ſpiritu in deſertum ſpirituale du-
cti, quatuor virtutũ pennis decalogum tranſ-
uolantes, quadrageſimam cùm Domino ini-
tiare, & manna cœleſte deguſtare meruimus.
Benè autem hęc in Sin, quod amphora dicitur,
fieri incipiunt; vbi ciuitatem interioris homi-
*Luc. 22.* nis intrare volentibus occurrit homo ampho-
ram aquæ baiulans: qui & cœnaculum grande
ſtratum, vbi paſcha paretur, oſtendit. Quæ-
rentibus enim Deum primò occurrit homo
Deus, vt per hominem Deum aſcendant ad
Verbum Deum; & per Verbum Deum homi-
nes Dij efficiantur, ſecundũ illud ipſius Verbi
*Ioan. 10.* verbum. *Si illos dixit Deos ad quos Sermo Dei
factus eſt*, &c. Homo igitur iſte, cui vult &
quando vult, & quomodo vult, occurrit, &
ſuccurrit, & præcurrit. Occurrit quærentibus,
ſuccurrit deficientibus, hæſitantes præcurrit,
& trepidantes; priuſquam inuocetur, dicens,
ecce adſum. Mariæ adhuc trepidanti, & cor-
*Ioan. 20.* pus mortuum quærenti, præcurrens appa-

ruit; non tamen amphoram aquæ baiulans,
ſed ſicut hortulanus; ſignificans quòd plura
adhuc in ea euellenda & diſrumpenda teſta-
rent, quæ hortulani ope, vel opera indigerent.
Euntibus in Emaus triſtantibus & penè defi-
cientibus ſuccurrens apparuit; ſed ſicut pere- *Luc. 24.*
grinus, non aquæ amphoram baiulans. Omnes
hi adhuc exterioribus dediti, foris eum inue-
niunt, foras deoſculantur, & exteriora dona
ab eo percipiunt. Solis intra cubiculum in-
trare conantibus, & iam lectuli ſecretum, &
ſabbati otium quærentibus, quod eſt velle ce-
lebrare paſcha, occurrit amphoram aquæ ba-
iulans. Sed quia diuiſiones aquarum apud eum
ſunt, & diuiſiones gratiarum ex diuerſis ipſius
fontibus emanant; non vnam ſemper aquam
continere credenda eſt amphora ipſius; ſed
quam cuique nouerit eſſe neceſſariam, pro
ſua voluntate propinat. Alij aquam refectio-
nis, alij aquam ſalientem in vitam æternam:
alij aquam Siloë, quæ fluit cũ ſilentio; alij aquã
egredientem de templo: alij aquam fontis pa-
tentis in ablutione domus Dauid & menſtrua-
tæ: alij aquam fontis ſignati: alij aquas fontis
& putei, quæ fluunt impetu de Libano. Omit-
to aquam ciſternæ, & fluenta putei viuentis,
quæ foras deriuantur, & diuiduntur in plateis;
ſed & aquas Iordanis; quæ Naaman ſepties
merſum in eis mundant à lepra. Aquas quo- *4. Reg. 5.*
que Mara, aquas Helim, quæ ſunt lachrymæ
pœnitentium & baptiſatorum: quæ omnes ex-
trà ſunt, & ante ſpiritualem quadrageſimam
percipi ſolent. Earum autem quas prędixi-
mus, noſter Moyſes, qui ex aqua dicitur, quia
de Spiritu ſancto conceptus, quando vult, am-
phoram ſuam implet; & ſicut vult ſingulis ex-
hibet, diuidens ſingulis prout vult. Et quia
longum eſſet de omnibus diſſerere: illius ip-
ſius aquam ardenter ſitiamus, quam qui bi-
berit, non ſitiet in æternum. Ipſa eſt aqua cha-
ritatis, de qua ait Euangeliſta, quam *accepturi
erant credentes in eum*. Hanc nobis aquam Do- *Ioan. 7.*
minus in humana conuerſatione velut in vaſe
fictili exhibuit, & quotidie proficientibus ex-
hibere non ceſſat: ſuam eis infundens chari-
tatem, ad ſuam eos inuitans intuendam, & imi-
tandam conuerſationem, dicens. *Pone me vt *Cant. 8.*
ſignaculum ſuper cor tuum: vt ſignaculum ſuper
brachium tuum: quia fortis eſt vt mors dilectio.*
Si huius aquæ effectus & proprietates libet
inquirere, inuenimus eam mundatiuam, refri-
geratiuam, ſpeculatiuam. De primo legitur,
*Lauabis me & ſuper niuem dealbabor*, Et illud. *Pſal. 50.*
*Lauamini mundi eſtote.* De ſecundo. *Mitte* *Iſai. 1.*
*Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in* *Luc. 16.*
*aquam, vt refrigeret linguam meam: quia cru-
cior in hac flamma.* De tertio *ſuper aquam re-* *Pſal. 22.*
*fectionis educauit me.* De quarto *Mouebatur* *Ioan. 5.*
*aqua, & ſanabatur vnus.* De quinto, *Lachrymis* *Pſal. 6.*
*meis ſtratum meum rigabo.* Et Salomon extru- *Eccle. 2.*
xiſſe legitur piſcinas aquarum, vt irrigaret ſil-
uam lignorum germinantium. De ſexto, *Aquæ* *Eccleſia.*
*Iordanis ſanctificata ſunt.* De ſeptimo Salo-
mon. *Sicut in aquis reſplendent vultus proſpi-* *Prou. 27.*
*cientium, ita corda hominum manifeſta ſunt pru-
dentibus.* Et in Cantico Canticorum. *Oculi
tui ſicut columba ſuper riuos aquarum; quæ la-* *Cant. 5.*
*cta ſunt lota, & reſident iuxta fluenta pleniſſima.*
Columbæ enim in aquarum riuulis non ſo-
lùm ſuos vultus, ſed & accipitris ſpeculantur,

vt à longè viſum leuiùs effugiant. Omnes iſtus effectus & proprietates, in charitatis aqua facilè diligens lector reperiet. Ipſa ſiquidem eſt fons viuus, cui non communicat alienus. Ipſa aqua viua, quam Dominus Samaritanæ promittit. Imò aqua viua, de qua dicit Apoſtolus. *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto.* Hæc vita mortificat & viuificat; mortificat mundo, quia valida eſt vt mors; viuificat Deo, quia qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Hæc quia quatuor præceptis concluditur, illis ſcilicet, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua; & proximum tuum tanquam te ipſum:* & in iſtis quatuor tota lex pendet & Prophetę, meritò quadrageſimali tempore figuratur; vt ille ſolus rectè quadrageſimam dicatur celebrare, qui charitatem dictis & operibus ſtuduerit oſtendere. Sic enim iſta geminam, quam prædiximus ſeptuageſimam, quadrageſima concludatur; ſic actiuæ & contemplatiuę vitæ pennis charitas proficiens, & proficiendo ſe in anteriora extendens, in finem dilatatur. Vnde & ferculi Salomonis, aſcenſus purpureus, reclinatorium aureum, media charitate conſtrata deſcribuntur. Quod ibi per ferculum, in Euangelio per cœnaculum grande ſtratum, reor ſignificari. Ferculum enim ſiue cœnaculum, cor eſt diuina contemplatione ſublimatum, & illuſtratum; quod aſcenſum habet purpureum laborioſæ actionis, & grande eſt multiplicitate boni operis; quod ex cœleſtis deſiderij charitate, velut quodam excellentiori & eminentiori ornamento conſternitur, vt tandem in reclinatorio aureo diuinę ſapientiæ ſuauiter repauſetur. Sic igitur Quadrageſima inter duas Septuageſimas medium locum tenet: ſic per charitatem inter actiuam vitã, & contemplatiuã quaſi inter medios cleros dormiens, per actiuã exercetur ſub ſe, per contemplatiuam eleuatur ſupra ſe. Per exercitiũ boni operis eleuatur ab imis, per ſtudium contemplationis commoratur in ſummis; & quantò charitas dilatatur in opere, tantò poſtmodum ſuauiùs delectatur in cõtemplatione. Ex fructu enim boni operis charitas promeretur, vnde per guſtum contemplationis poſtea remuneratur. Eſt igitur charitatis meritum patientia laboris, & tribulationis præmium cognitio veritatis. Siquis igitur aſpirat ad præmium, priùs procuret meritũ. Siquem delectat complexus veritatis, priùs eum exerceat via laboris. Siquis ſuaues fructus deſiderat percipere charitatis, non abhorreat aſperitatē corticis, nec refugiat amaritudinem radicis; quoniam *iuſtus vt palma florebit, & ſicut cedrus Libani multiplicabitur.* Si cui igitur libet ex ſententia dicere, *Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius,* ſciat à radice incipiendum eſſe, quoniã iuxta Apoſtolũ, rami & cętera quæ in arbore ſunt, radicem non portant, ſed portantur à radice. Quærendum igitur nobis eſt, quæ ſit hæc radix, à qua ſtipes, rami, fructuſque procedunt. Tria ſiquidem ſunt præcepta charitatis, dilectio Dei, dilectio proximi, & dilectio ſui. Vbi enim dicitur *Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.* oſtenditur quòd primò debeat homo rectè diligere ſe ipſum. Non enim rectè diligit ſe, qui diligit iniquitatem; ſed proculdubio ſecundùm Prophetam, odit animam ſuam. Vt ergo rectè ſe diligat, oportet quòd perfecto odio oderit vitia ſua, deponens *Omnem malitiam & omnem dolum, & ſimulationem, & inuidiam, & omnes detractiones*: & ſi quid eſt aliud, quod charitati aduerſetur. Hoc primum mandatum, ſcilicet dilectio ſui, primum non dignitate, ſed ordine, non incongruè radix intelligitur charitatis; ex qua prodeunt ſtipes fraternæ dilectionis, qui in multiplices ramos bonorum operum dilatatur; fructus diuinæ dilectionis, qui tandē poſt multas tribulationes & aſcenſiones in valle lacrymarum diſpoſitas, per cognitionē veritatis à mundicordibus ſuauiſſimè guſtantur. Et notandum, quòd hæc ita ſibi connexa ſunt, vt nec fructus ſit ſine ſtipite, nec ſtipes viuat ſine radice. Vitam autem radici vel ſtipiti neque qui plantat tribuit, neque qui rigat; ſed ſolus incrementum dans Deus. Sic nec amor Dei verus in homine eſt, ſine amore proximi; nec amor proximi purus ſine amore ſui; ſed nec amor ſui rectus, niſi aliquo Dei amore & cognitione viuificetur, & quaſi animetur. Cognitio enim veritatis quaſi quædam eſt anima charitatis, vt quantùm cognoſcitur veritas, tantùm ametur: & quantùm proficit quis in amore, tantùm dilatetur in cognitione: quia amor ipſe notitia eſt. Veritatem autem primò cognoſcit homo in ſe ipſo per humilitatem: deinde in proximo per compaſſionem; tandē in ipſius natura veritatis per reuelationem. Ecce quomodo vbiq; charitas veritatis cognitione animatur & viuificatur. Vt enim homo rectè ſe diligat, neceſſe eſt, vt ſine fallacia ſe cognoſcat. Vt proximum veraciter diligat, neceſſe eſt, vt cognoſcendo eius infirmitatem, ei compatiendo condeſcendat. Vt Deum purè diligat, neceſſe eſt, vt naturæ Dei puritatem mundo corde, quantũ in hac vita fieri poteſt, videat & cognoſcat. His finibus concluduntur, & conſummantur prædictę quadrageſimę & ſeptuageſimæ curſus, vt ſpiritualis quadrageſimę finis ſit & conſummatio in Dei dilectione, finis Septuageſimæ, quàm contemplatiuam vocauimus, ſit in Dei cognitione. Nam proximi dilectio in ea fortè parte quadrageſimæ commendatur, quæ dicitur, *Dominica in paſſione*, vt tunc meritò accingat ſe homo ad diligendum proximum in Chriſto, cùm audire & conſiderare cœperit, quanta fecit & paſſus ſit Chriſtus pro eo. Tempore autem reliquo ſpiritualis quadrageſimę quod præcedit, manifeſtè oſtenditur homini, quo ordine procedere & proficere debeat in amore & cognitione ſui. Primò igitur conuenit homini, ſcire quid ſit ex culpa; deinde quid ſit ex gratia; tertiò quid ſit ex natura. Primum quidem initio quadrageſimæ conuenire videtur, ſecundum tertiæ Dominicę: nam ſecunda Dominica, Dominica vacans appellatur, & proprio officio à prima inſtitutione quadrageſimæ vacaſſe inuenitur. Tertium verò quartæ Dominicę, quę media quadrageſimę dicitur, manifeſtè congruit, in qua *Lætare Ieruſalem* decantatur, & ſpiritalis gaudium libertatis tam verbis quam ſignis delectabilibus commendatur: quę omnia ſuis in locis prout Deus miniſtrauerit plenius exprimentur. Primum igitur de primo proſequimur.

*Ioan. 4.* *Coloſſ. 3.* *Deuter. 6.* *Matth. 22.* *Cantic. 3.* *Luc. 22.*

*Cor contemplatione ſit ferculum diuinæ ſapientiæ.*

*Pſalm. 91.* *Cantic. 7.* *Rom. 11.* *Matt. 22.* *Pſal. 10.* *1. Petri 2.*

*Amor proximi non eſt ſine amore Dei, & viciſſim.*

## MONITIO AD LECTOREM.

*HVc vſque progreſſus eſt Henricus Cardinalis Albanenſis, qui manum vltimam operi huic non appoſuit, vt ex vltimis verbis apertè conſtat. Nimirum negotijs pro Sancta Eccleſia ſuſceptis, & Legationibus diuerſis à Sede Apoſtolica ſibi iniunctis præpeditus, & tandem morte præuentus, quod mente conceperat, ſcripto mandare nequiuit. Videntur etiam quædam deeſſe, & forſan multa, poſt Tractatum 13. Cùm enim initio illius Tractatus dixiſſet, ſe jam limina ciuitatis Domini attingere, & per Duodecimam portam mox in eam ingreſſurum, ſplendore ac gloria eiuſdem portæ, & fulgore nimio percuſſum ſtupere, & cum Regina Saba præ ſtupore exanimem eſſe: & incomparabiliter maius eſſe quod videbat, quàm quod audierat de eadem Ciuitate Domini; cùm inquam hæc & ſimilia dixiſſet, atque de eadem ciuitate magna relaturum præ ſe ferret, ac lectoris animum in ſpem erigeret mira & inſolita audiendi; mox digreditur ad lamentandam terrenam Ieruſalem ab Infidelibus illo tempore, quo ſcribebat, captam; ſequentem autem Tractatum ab Officio Septuageſimæ exorditur, nulla monitione præmiſſâ, quæ connexionem hujus & ſequentium cum præcedentibus oſtendat; nulla ampliùs portarum, aut gloriæ Ciuitatis Domini mentione facta. Ideoque videntur hic & ſequentes Tractatus jam antè ab Authore fuiſſe perducti vſque ad illum locum, vbi nos cum illo hic deſijmus. Sciendum quoque eſt, nullum in Claræ-vallenſi codice manuſcripto eſſe titulum, niſi initio totius operis, quo Author ſe ſatis declarat, & ſuum propoſitum manifeſtat: ſingulis autem ſermonibus nos appoſuiſſe titulos, & Tractatus maluiſſe appellare, quàm Sermones; ne ſermonis nomine, arbitraretur quis eſſe conciones in Templo habitas & pronunciatas; cùm ſolùm ſcripſerit Author, non autem pronunciauerit ea quæ hic ſcripſit, ideo etiam nonnunquam ſuum lectorem monet, non auditorem. Singulis Tractatibus vſque ad 12. hunc finem impoſuit. Ipſe autem ſit Alpha & O. ſermonis noſtri, &c. & cùm non ſcripſerit Alpha & Omega, vt nunc paſſim ſcribitur & legitur, ſic etiam edidimus: maximè cùm eruditè oſtendat Eſtius cum alijs quos laudat, non Omega, ſed ſolùm O legendum & ſcribendum, vt antiqui ſemper legerunt. Conciones hujus Authoris, quas Ciaconius & alij dicunt illum coram Pontificibus habuiſſe, reperire non potuimus, & an extent, ignoramus. Declarationem autem hiſtoricam, quam de rebus à ſe & ſocijs ſuis tempore legationis eorum aduerſus Albigenſes geſtis, ſcripſit, quæ & Epiſtola appellatur, quam Baronius Anno 1178. refert, & ex eo noſter Manrique, hic addendam judicauimus.*

## *DECLAMATIO HENRICI ABBATIS CLARÆ-VALLIS,*
### *ſcripta ad vniuerſos Chriſti fideles.*

AVDITE, Cœli, quod plangimus: ſciat terra gemitum cordis noſtri: doleant vices Chriſti Catholici Chriſtiani, & ad detrimenta Fidei fidelis populus ingemiſcat. Quique terrigenæ, & filij hominum humanæ ſalutis damna deplorent, & generalis vitæ noſtræ ſubuerſio ab omnibus viuentibus generaliter lugeatur. Stat contra phalangas Iſraël nouus noſtri temporis Philiſthæus, Hæreticorũ ordo, *[Albigenſes Hæretices intelligit.]* exercitus peruerſorum, qui agminibus Dei viuentis irreuerenter exprobrat, & Deum Majeſtatis in prima præſumptione blaſphemat. Quid dubitas, ô Dauid? quid trepidas, vir fidelis? Sume tibi fundam, & lapidem: percutiatur protinus in fronte blaſphemus; & caput nequam, quod impudenter erigitur, ſuo tuis manibus mucrone tollatur. Si enim in hoc certamine pars Chriſti vincitur: ſi vel ad modicum, & in puncto Mater Eccleſia conculcatur; ſcimus, quòd non negabitur agoniſtæ noſtro triumphus, ſi amore Fidei militat pugnaturus. Verùm, quia juxta veritatis verbum *[Matth. 9.]* meſſis multa eſt, & operarij pauci: ſi introierint audacter tuorum, bone Ieſu, depopulatores agrorum, parati, ſicut operarij ſubdoli, acerba magis eradicare, quàm matura demetere, quaſi tuæ meſſionis diem ſuis direptionibus putant præuenire. Vbi ſunt ergo agricolæ tui conſtituti ſuper agrum fertilem & jucundum, tuo cruore ſolidum, & aſperſione pij ſanguinis irrigatum? Surgant, & opitulentur nobis, & in neceſſitate nos protegant, ſéque ad cruentas beſtias murum nobis defenſionis opponãt. Surgite, inquam, ſurgite, Viri Patres, Duces gentium, Principes populorum, abigite feras peſſimas, quas monſtramus; vel ſaltem vulpes paruulas effugate. Sed capere quidem eſt melius: ſed ad hoc quis idoneus? Non habent certos aditus: ſemitas ambulant circulares: & in quodam fraudum ſuarum labyrintho monſtra ſæuiſſima reconduntur. Tanquam damula de mano diffugiunt, & inſtar colubri tortuoſi quò eos plus aſtrinxeris, faciliùs elabuntur. Deo autem gratias, quòd etſi capi nequeunt, fugari poſſunt: vt cùm perdiderint, quod demoliebantur in nobis, confundantur, & pereãt in ſemetipſis. Hoc autem quòd ſit facile, per ea, quæ vidimus, & tractauimus, approbauimus: vt iam amodò, ſi factum non fuerit, non tam illorum nequitiam, quàm defectus noſtros noſtrorúmque negligentiam deploremus.

Contigit enim nuper ad Imperium Domini Papæ, & hortatu piiſſimorum Principum Ludouici Francorum, & Henrici Anglorum Regum, Dominum Petrum Apoſtolicæ Sedis Legatum, Viróſque venerabiles, Pictauienſem, & Bathonienſem Epiſcopos, nóſque in comitatu eorum, vrbem adire Toloſam: quæ, ſicut erat ciuitas maximę multitudinis, ita etiam dicebatur eſſe mater Hæreſis, & caput erroris. Perreximus ergo ad illam, vt ſciremus, ſi iuxta clamorem, qui aſcendit, eſſet dolor eius. Et ecce inuenta eſt plaga eius magna nimis, ita vt à planta pedis vſque ad verticẽ capitis vix eſſet in ea ſanitas: verè enim tertia pars nobis nunciata non fuerat, de omnibus abominationibus ſuis malis, quas ciuitas illa nobilis incredulita-

tis ſuæ gremio confouebat. Locum in ea ſibi abominatio deſolationis inuenerat, & Propheticorum ſimilitudo reptilium in latibulis ejus domicilium obtinebat. Ibi Hæretici principabantur in populo, dominabantur in Clero, eò quòd vt populus, ſic Sacerdos, & in interitum gregis ipſa configurabatur vita Paſtoris. Loquebantur Hæretici, & omnes admirabantur; loquebatur Catholicus, & dicebant: Quis eſt hic? in ſtuporem, & miraculum deducentes, ſi eſſet aliquis inter eos, qui de verbo Fidei auderet aliquid vel mutire. In tantum præualuerat peſtis in terra, quòd illi ſibi non ſolùm Sacerdotes, & Pontifices fecerant; ſed etiam Euangeliſtas habebant, qui corrupta, & cancellata Euangelica veritate, noua illis Euangelia cuderent, & de corde ſuo nequam recentia dogmata ſeducto populo prædicarent.

Mentior, ſi non erat inter eos homo quidam ætate grandæuus, rebus locuples, ornatus fratribus, & amicis, & magnus omninò inter maximos ciuitatis, quem ita peccatis exigentibus, Diabolus excæcauerat, vt ſe ipſum Ioannem Euangeliſtam diceret; & Verbum, quod erat in principio apud Deum, ab alio quodam rerũ principio, tamquàm à Deo altero ſegregaret. Hic erat in vrbe illa pereuntiũ Caput, & Princeps Hæreticorum: qui licèt, tamquàm laïcus & idiota nil ſaperet; inter eos tamen velut quidam diabolicæ ſapientiæ fons, perditionis & mortis felleos latices emanabat. Conueniebant ad eum noctibus noctuæ tenebroſæ: & ille indumento quodam ad inſtar tunicæ dalmaticæ veſtitus, cùm ſederet inter eos, tanquã Rex, circumſtante exercitu, erat & inerat deſipientium prædicator. Totam penitùs vrbem diſcipulis ſuis, & diſciplina repleuerat: quippe cui aliquis de vrbe præ fortitudine ſua reſiſtere non audebat. In ipſo quoque introïtu noſtro tanta erat Hæreticis vbique licentia, vt nos quoque per vicos, & plateas recto itinere præcedentes ſubſannarent verbo, digito demonſtrarent: nos apoſtatas, nos hypocritas, nos Hæreticos conclamantes. Verùm procedente tempore, & data nobis requie diebus paucis, injunctum eſt vni de nobis verbum exhortationis aſſumere, & de regula veræ Fidei coram infideli multitudine diſputare. Habito autem ſermone orthodoxæ prædicationis ad plebem, conterriti ſunt in Sion peccatores, poſſedit tremor hypocritas; ita vt qui priùs obſtruebant ora loquentium, iam apparere coram loquentibus non auderent. Audires illicò, vel videres vulpes transfiguratas in talpas, vt quæ priùs impunè in publico diſcurrebant, iam terrarum latebris, iam ſeſe cellulis immergerent cauernoſis, & plantaria ſacra, quæ iam non audebãt in aperto commandere, intra terræ viſcera corroderent, & necarent: ne autem pardus ille diſcolor pellis ſuæ varietate ſe proderet, ſermonem ſibi nequam callidis adinuentionibus firmauerunt, vt ad noſtræ confirmationis ſimilitudinem ſimulandã, tracti ad diſcuſſionis examen, quicquid nos credimus, ſe credere mentirentur.

Ex illa ergo die Dominus Legatus, & nos alij, qui cum feris beſtijs in aperto congredi putabamus; ad perſcrutandos eos, quos timor, & confuſio, tamquàm ignobiles, in ima terræ detruſerat, ſtudium totum conuertimus, & laborem: vt vel coacti prodirent in publicum, & abijcerent in luce opera tenebrarum. Factum eſt exinde præcipiente Legato, vt iuraret Epiſcopus, & quidam de Clero, & Conſules ciuitatis, alijque ciuitatis verè Fideles, quos nondum in aliquẽ perfidiæ fama reſperſerat, quòd quoſcumque vel hactenus nouerant, vel noſſe eos contingeret in futuro, qui eſſent hujus hæreſis vel complices, vel authores, eorum nobis nomina ſcripto depromerent, nulli penitùs, vel amore, vel pretio, vel cujuſpiam neceſſitudinis ratione parcentes. Cùmque per ſigulos dies innumera multitudo in catalogum illius conſcriptionis incideret, nominatus eſt inter alios magnus ille Petrus Moranus, quem Ioannem Euangeliſtam, vt ſuprà diximus, nominabant. Super quo nos omnes, communicato conſilio, decreuimus ab illo inchoare judicium, vt turba in reliquis perfida contremiſceret, cùm falſi Euangeliſtæ verſutiam veri Euangelij ſimplicitas condemnaſſet. Miſſis ergo apparitoribus præcepit eum Comes Sancti Ægidij, qui fideliter nobis aderat, accerſiti. Sed ille in multitudine diuitiarum ſuarum, & parentum numeroſitate confidens, primæ citationis edictum faſtuoſæ dilationis colludio declinauit. Altera ergo die prædictus Comes blanditijs magis, quàm terroribus vtens, eundem Petrum per amicos & notos leniter aduocauit, & cum nobis tandem poſt difficultates plurimas veniendi, mixtis cum terrore blanditijs præſentauit. Tunc vnus, qui loquebatur à nobis, taliter eum exorſus eſt commonere. Eia nunc, Petre, tui te conciues accuſant, quòd ſanctæ Fidei regulis confractis, in Arrianæ hæreſis deueneris prauitatem; imò per multiplicium errorum deuia, & ducas ipſe alios, & ab alijs deducaris. Ad hæc ille de profundo ſuſpirans, & tactus dolore cordis intrinſecùs, ſe non eſſe hujuſmodi eſt prima fronte mentitus; & requiſitus, an hoc juramento probaret, ſimplici aſſertioni ſuæ tamquàm fidelis viri, & illuſtris, credi oportere, contendit.

Cæterùm, cùm in exigendo iuramento vniuerſi pariter inſtaremus, promiſit ſe continuò iuraturum, ne in hoc ipſo deprehenderetur Hæreticus, ſi iuxta quod conſuetudo illius erroris obtinuit, vitandi iuramenti exiſteret obſtinatus. Mox igitur Sanctorum Reliquiæ honorabiliter afferuntur, cum tam ſolenni reuerentia & deuotione ſuſceptæ, vt & fidelis populus compungeretur ad lacrymas, & Hæreticos, qui conuenerant, latebræ potiùs, quàm talia ſpectacula delectarent. Ipſum verò Petrum in cantu, quem ad inuocandum Spiritus ſancti præſentiam profuſis lacrymis cantabamus, tremor euidens, & pallor operuit; ita vt ab eo & color vult⁹ aufugeret, & vigor animi deperiret. Quomodo enim, adueniente Spiritu Sancto, in aduerſario ejus ſpiritus remaneret? Cernere erat hominem, quaſi morbo paralytico diſſolutum, nec loquelam retinuiſſe, nec ſenſum; quamuis tantæ facundiæ fuiſſe diceretur ab omnibus, quòd omnes in dicẽdo ſit ſolitus ſuperare. Quid plura? Iurat infelix, aſtantibus vniuerſis, quòd de omnibus articulis fidei, quos requireremus ab eo, ſuæ credulitatis exprimeret veritatem. Res mira, & in tali ſpectaculo pia iucunditate gratiſſima. Apertus eſt liber, in quo iuraueras, & vno de circumſtantibus, Re-

ligioſo quodam, ioco occurrentis literæ prognoſticum perquirente, illius ſcripturæ textus occurrit. *Quid tibi, & nobis, Ieſu, Fili Dei? veniſti ante tempus torquere nos.* Verè, Domine Ieſu, nihil tibi, & illis, quos Pater tuus cœleſtis à te vite vera, tamquàm infructuoſos palmites, amputarat,& foras miſerat, vt areſcant. At nobis in tuo nomine congregatis lætitiæ multiplicatur argumentum, & in gratiarum actione, & voce laudis, virtutis tuæ gloria reſonabit.

Demum Petrus in virtute Sacramenti ſimpliciter requiſitus, vt de Sacramento Altaris ſuam nobis fidem ſine fraude aliqua fateretur: ſed quod corde non credidit ad iuſtitiam, nec ore confeſſus eſt ad ſalutem; ſed contra id, quod de omnibus mentiri decreuerat, falſitatis ſuæ prodidit veritatem, & Panem ſanctum vitæ æternæ, Sacerdotis miniſterio in verbo Domini conſecratum, non eſſe Corpus Domini, nouo dogmate contendebat aſſerere. Tunc ſurrexerunt omnes, cum quodammodo lachrymis obruentes: quas & Sacramentorum Chriſti contemptus elicuit, & habita erga miſerum compaſſio Chriſtiana produxit. Nec plura dant Comiti reſponſa. Reus, & Hæreticus iudicatus eſt: ſtatimque ſub diligenti pollicitatione parentum cuſtodiæ publicæ mancipatur. Volat facti rumor per vicos & plateas ampliſſimæ ciuitatis: aperiuntur ora fidelium, & Catholicæ plebis labia in tua, Chriſte, præconia reſoluuntur; velut tunc primùm in eadem vrbe Fidei ſplendor erumperet, & in ſpem ſalutis æternæ deſperata dudum ciuitas reſpiraret. Ex tunc ergo, & deinceps verbum Dei creſcebat, & multiplicabatur in dies: ita vt vniuerſa vrbis facies lætior videretur, quæ in candorem lucidæ veritatis de tenebris euadebat erroris.

Intereà Petrus ad ſe reuerſus, & Domino reſpiciente compunctus, cùm ſe dignum penitùs tam præſenti morte cerneret, quàm futura, miſſis mediatoribus multis ſatisfactionis quęrit aditum, & conuerſionis pollicetur effectum: vt poſſet in frugem melioris vitæ ab imminentis mortis interitu liberari. Venit, recipitur, & in conſpectu ſiſtitur populi contriſtantis, nudo quidem corpore veteris perfidiæ exuens prauitatem. Ibi ſe coram omnibus Hæreticum recognouit: ibi dedit manus Fidei: ibi renunciauit errori, præſtito coram omnibus manu dextera iuramento, & datis fideiuſſoribus, tam Comiti ipſi, quàm militibus, & præcipuis conciuibus ſuis, quòd ad omne mandatum Domini Legati ſe ſubderet, & iuſſionem eius in omnibus adimpleret. Tunc indictum eſt populo, vt omnes pariter ad Eccleſiam Sancti Saturnini die altera conuenirent; audituri, & viſuri ſolemniter, quam pœnitentiæ formam Petrus ille ſuſciperet obſeruandam.

Omnes igitur ſequenti die, vt fuerant prænominati, conuenerunt; tanta vtrique multitudo, tam frequens, vt vix remaneret ſecus ipſa Altaris cornua locus vacuus, qui Domino Legato Miſſæ ſolemnia celebranti ſine compreſſione nimia præberetur. Et ecce coram illa multitudine multa nimis Petrus ille jam noſter per ipſas Eccleſiæ valuas nudus, & diſcalceatus adducitur, cędentibus hinc inde eum Epiſcopo Toluſano, & Abbate Sancti Saturnini, donec ad pedes Legati in ipſis Altaris gradibus poneretur; & ibi in facie Eccleſiæ Eccleſiaſticis reconciliatus eſt Sacramentis, abjurata omni hæreſi, & Hæreticis anathematizatis ab eo. Mox autem poſſeſſionibus eius publicatis vniuerſaliter, & proſcriptis, pœnitentia illi talis injungitur, vt infra quadraginta dies à patria ſua exulaturus abſcederet, in ſeruitio pauperum Ieroſolymis triennio moraturus. Interim verò ſingulis diebus Dominicis Eccleſias Toloſanæ vrbis nudus, & diſcalceatus cum diſciplinalibus virgis juſſus eſt circuire: Eccleſiarum bona, quæ abſtulerat, reddere; vſuras omnes, quas acceperat, reſtituere; damna pauperum, quos afflixerat, reſarcire; & caſtrum quoddam ſuum quod Hæreticorum conuenticulis profanarat, ab ipſis fundamentis euertere. Deus bone! quot ibi lachrymas lætitia ſancta profudit! quas gratiarum actiones, & laudes populus jubilans, & deuotus cœleſtibus choris ingeſſit, cùm de cauernis perfidiæ talpa talis educitur, & in Iſraëliticam ouem lupus rapaciſſimus reformatur?

Poſt hæc, illo dimiſſo, Dominus Legatus ad alios manus miſit, excommunicaturus vtrique illos, quos in magno numero, vel ſuſpicio publica, vel occaſio priuata notauerat. Nos autem vix tandem cum lacrymis exorta lætitiæ reuertendi, pro eo, quòd inſtantia Capituli noſtros iam reditus exigebat, petita licentia, ſub ea nobis eſt exceptione conceſſa; vt Albienſem Diœceſim intraremus, commoniturι Principē terræ, Rogerium videlicet de Beders, vt & Albienſem Epiſcopum, quem ſub cuſtodia Hæreticorum in vinculis tenebat, abſolueret: & vniuerſam terram ſuam iuxta præceptum Domini Legati, eliminatis Hæreticis, emendaret. Ingredientibus ergo nobis vnà cum ſupradicto Bathonienſi Epiſcopo illam perditiſſimam regionem, quæ, velut totius ſentina malitiæ, totam in ſe colluuionem hæreſis illuc defluentis excepit, prædictus Rogerius in vltimos, & inacceſſibiles terræ ſuæ fines abſceſſit, tam mala conſcientia profugus, quàm cauſæ ſuæ merito deſperatus. Oderat enim lucem veritatis author malitiæ, nec ſuſtinere poterat noſtræ collocutionis acceſſum, qui totus receſſerat in opera tenebrarũ. Peruenimus tamen ad quoddam muniuiſſimum caſtrum eius, quod propriè, ac ſingulariter Caſtri nomine incolæ nuncupabant. Ibi habitabat vxor illius cum militia magna, & familia multa nimis. Omnes ferè habitantes ejuſdem Caſtri, vel Hæretici, vel Hæreticorum complices erant: licèt ſola Domini virtute repreſſi, nihil contra Fidem, quam prædicabamus, præſumerent vel mutire. Quãuis enim eſſemus in manus eorum poſiti, & velut in quaſdam potentiæ ſuæ compedes hæretica vndique multitudine circumuenti; verbũ tamen Domini non erat alligatum, quin eos continuis inuectionibus, & increpationibus feriremus.

Cúmque videremus, quod nihil omninò pręſumerent reſpondere, judicauimus prædictum Rogerium proditorem, Hæreticum, & de violata Epiſcopi ſecuritate perjurum, cùm tanquàm publica excommunicatione damnatum ex parte Domini Papæ, & prædictorum Regũ, in præſentia conjugis, militúmque ſuorum in nomine Chriſti confidenter diffidentes. Ecce amodò ſatis apparet, quàm grande & euidens oſtium patet Principibus Chriſtianis, vt Chri-

ſti vlciſcantur injurias, ponántque deſertum quaſi hortum Domini, & ſolitudinem eius in delicias Paradiſi. Ne autem vel parum, vel nihil fieri contra illos poſſe cauſentur, ſciant omnes, generalem fuiſſe in vrbe Toloſana ſententiam, quòd ſi iſta viſitatio fuiſſet adhuc triennio retardata, vix inueniretur in ea, qui nomen Chriſti ampliùs inuocaret. Super hæc autem omnia, prædictus Comes Sancti Ægidij coram populo ciuitatis præſtito juramento firmauit, quòd amodò nec prece, nec pretio fauebit Hęreticis.

HACTENVS *Declamatio Henrici, tunc Claravallis Abbatis, hiſtorica; cui ad pleniorem hiſtoriæ notitiam, ex literis Petri Cardinalis & Legati Sanctæ Sedis, quas referunt Baronius, & alij, quæ ſequuntur, addere viſum fuit.*

NOS ITAQVE indulgentiam eis conceſſam, (quamvis à præfato Comite Toloſano, & alijs nobilibus viris, ſicut diximus, jam exierat edictum, vt de terris eorum deberent expelli,) ratam habentes: eodem Pictauienſi Epiſcopo, & prædicto Comite Toloſano, & alijs Clericis, laïcis quaſi trecentis, in Eccleſia Beati Stephani nobiſcum pariter congregatis, illis injunximus, vt fidem ſuam nobis exponerent, & ad Catholicæ Fidei veritatem redeuntes, infamiã, quam & tota terra, & ipſi per damnabilem prædicationem incurrerant, per ſaluriferam confeſſionem veræ Fidei remouerent. Ipſi verò inter alia verba, quæ hinc inde proceſſerunt, chartam quandam, in qua fidei ſuæ articulos conſcripſerant, in medium protulerunt: & eam, ſicut prolixiùs ſcripta fuerat, perlegerunt. In qua cùm verba quædam deprehendiſſemus, quæ & ſuſpecta videbantur exiſtere, & niſi pleniùs exponerentur, hæreſim, quam prędicauerant, poſſent velare; quæſiuimus, vt Latinis verbis reſpondentes, ſuam Fidem defenderent: tum, quia lingua eorum non erat nobis ſatis nota; tum quia Euangelia, & Epiſtolę quibus tantummodo fidem ſuam confirmare volebant, Latino eloquio noſcũtur eſſe ſcripta. Cúmque id facere non auderent, vtque qui linguam Latinam penitùs ignorabant, ſicut in verbis vnius illorum apparuit, qui cùm Latinè vellet loqui, vix duo verba jungere potuit, & omninò defecit; neceſſe fuit, nos illis condeſcendere, & de Eccleſiaſticis Sacramentis propter imperitiam illorum, quamvis ſatis eſſet abſurdum, vulgarem habere ſermonem.

Illi ergo duo eſſe principia denegantes, publicè coram nobis, & prædictis viris confeſſi ſunt, & firmiter aſſeruerunt, quòd vnus Deus Altiſſimus omnia viſibilia, & inuiſibilia condidiſſet: quod etiam Scripturis, ſicut verum eſt, Euangelicis, atque Apoſtolicis comprobabant. Confeſſi ſunt etiam, quòd Sacerdos noſter, bonus ſiue malus, juſtus vel injuſtus, & talis etiam, quem adulterum, vel aliàs criminoſum indubitanter eſſe ſcirent, Corpus & Sanguinem Chriſti poſſet conficere: & per miniſterium hujuſmodi Sacerdotis, & virtutem diuinorum verborum, quæ à Domino prolata ſunt, panis & vinum in Corpus, & Sanguinem Chriſti verè tranſubſtantiantur. Aſſerunt quoque, quòd parvuli vel adulti, noſtro Baptiſmate baptizati, ſalvantur; & nullus ſine eodem Baptiſmo poteſt ſalvari: omninò inficiantes, ſe aliud Baptiſma, aut manus impoſitionem, ſicut eis imponebatur, habere. Affirmauerunt nihilominùs, quòd & vir & mulier matrimonio copulati, ſi aliud peccatum non impediat, licèt carnaliter alter alteri debitum reddat, propter bonum matrimonij excuſari ſalvantur, & propter hoc nunquam damnantur. Archiepiſcopos præterea, & Epiſcopos, Presbyteros, Monachos, Canonicos, & Eremitas, Templarios, & Hoſpitalarios affirmauerunt eſſe ſalvandos. Dignum quoque, & juſtum eſſe dicebant, vt Eccleſias in honore Dei atque Sanctorum fundatas, cum ſumma deuotione viſitantes adirent, & Sacerdotibus, & alijs earum Miniſtris, honorem & reuerentiam exhibentes, primitias, & decimas eis deberent ſolvere, & de omnibus Parochialibus deuotè, & fideliter reſpondere. Eleemoſynas etiam, tam Eccleſijs, quàm pauperibus, necnon & omni petenti eſſe tribuendas, inter cætera laudabiliter aſſerebãt. Hęc omnia licèt priùs dicerentur negaſſe, juxta noſtrum ſanum intellectum ſe intelligere, aſſerebant.

Poſtquàm autem ita à nobis examinati fuerunt, & ea, quæ diximus, ſpontanea voluntate confeſſi ſunt, Eccleſiam Beati Iacobi intrauimus, vbi nobiſcum innumera populi multitudo, quæ ſe quaſi ad ſpectandum præparabat, conuenit: & confeſſionem fidei eorum, quæ in prædicta chartula conſcripta fuerant, vulgari ſermone audiuit. Porrò, cùm à nobis, & omni populo, qui ibidem conuenerat, in omni patientia, & ſine tumultu aliquo fuiſſent auditi, & ipſi ſponte finem dicendi feciſſent; quia expoſitio ſuæ fidei ſatis laudabilis, & Catholica videbatur, iterum ab eis, audiente vniuerſo populo, quæſiuimus, ſi corde crederent, quod ore fuerant confeſſi: & ſi aliquando in contrarium, ſicut eis ſæpiùs impoſitum fuerat, prædicaſſent. Illis verò reſpondentibus, ſe ita credere; & nihilominùs negantibus, ſe vnquam aliter prædicaſſe; nobilis vir Comes Toloſanus, & multi alij Clerici, & laïci, qui eos audierant aliter prædicantes, vehementi admiratione commoti, & Chriſtianæ Fidei zelo ſuccenſi ſurrexerunt, & eos planè in caput ſuum mentitos fuiſſe, manifeſtiùs conuicerunt. Quidam enim conſtanter propoſuerunt, ſe à quibuſdam illorum audiſſe, quòd duo Dij exiſterent, alter bonus, & alter malus: bonus, qui inuiſibilia tantùm, & ea, quæ mutari, aut corrumpi non poſſunt, feciſſet; malus, qui cœlum, terram, hominem, & alia viſibilia condidiſſet. Alij affirmauerunt, ſe in illorum prædicatione audiſſe, Corpus Chriſti non confici per miniſterium Sacerdotis indigni, aut aliquibus criminibus irretiti. Multi ſimiliter teſtati ſunt, eos prorſus negantes audiſſe, virum cum vxore ſaluari, ſi alter alteri debitũ reddat. Alij in faciem illis firmiter opponebant, quòd ab ipſis audiſſent, Baptiſmum parvulis non prodeſſe: & alias quamplures contra Deum, & Sanctam Eccleſiam, & Catholicam Fidem blaſphemias protuliſſe, quas pro abominabili earum enormitate tacere maluimus, quàm referre.

Quidquid autem illi in ſua ſuperiori confeſſione, quæ ſatis videbatur ſufficere ad ſalutem, ſi ita corde crederent ad juſtitiam, & in

corde, & corde dixerint, ſicut homines tortæ mentis, & intentionis obliquæ; tandem hæreſim noluerunt relinquere, vbi craſſum, & ſopitum intellectum eorum alicujus authoritatis ſuperficie videbatur juuare, occaſione verbi illius, quod Dominus in Evangelio dixiſſe legitur: Matth. 5. *Nolite omninò jurare: & ſit ſermo veſter,* Iac. 5. *eſt, eſt; non, non:* Dicêtes ſe non debere jurare; cùm ipſe Dominus ſæpè juraſſe legatur, ſicut ſcriptum eſt. Pſal. 100. *Iurauit Dominus,* &c. Et alibi: Geneſ. 22. *Per memetipſum juraui, dicit Dominus.* & Apo- Hebr. 6. ſtolus: *Omnis controuerſiæ finis eſt juramentum.* Et multa in hunc modum in diuinis Scripturis legentibus ſeſe offerunt, & occurrunt, quibus propter illorum infirmitatem, quibus aliquid ſuademus, jurare permittimur. Cæterùm ipſi, tamquàm viri idiotæ, non intelligentes Scripturas, in laqueum, quem abſconderant, ceciderunt. Quia cùm priùs juramentum, tamquàm rem exectabilem, & à Domino prohibitam, abhorrerent, in ipſa confeſſionis ſuæ charta juraſſe conuicti ſunt, cùm dixerint: In veritate, quæ Deus eſt, ita credimus, & dicimus, quòd hæc eſt fides noſtra: neſcientes, quòd veritatem, & verbum Dei in teſtimoniũ veræ aſſertionis adducere, proculdubio ſit jurare, ſicut de Apoſtolo legimus, cùm dixit: *Hoc enim vobis dicimus in verbo Dei.* Et alibi: 1. Theſſa. 4. *Teſtis eſt mihi Deus*: Et alia ſimilia comproRom. 1. bant, quæ ab illis, qui diuinas Scripturas intelligũt, & legerunt, poſſunt faciliùs inueniri.

Cùm autem à multis, & ſufficientibus teſtibus fuiſſent conuicti, & adhuc multi ſe ad ferendum contra eos teſtimonium præpararent: quia Eccleſia conſuevit redeuntibus miſericordiæ gremium non negare, eos diligentiùs monuimus, vt omni hæretica prauitate depoſita, ad Fidei vnitatem redirent: & quia à Domino Papa, & Venerabilibus Fratribus noſtris Bituricenſi, & Narbonenſi Archiepiſcopis, & à Toloſano Epiſcopo, & à nobis ipſis propter perverſam prædicationem, & ſectam excommunicati fuerant; ad nos juxta formam Eccleſiæ reconciliandi venirent. Quod cùm illi in arcum pravum conuerſi, & mente perdita indurati facere recuſarent; nos in conſpectu totius populi, qui jugiter acclamabat, & in eos multa immanitate fremebat, eos iterum accenſis candelis, vnà cum prædicto Pictavienſi Epiſcopo, & alijs Religioſis viris, qui nobis in omnibus aſtiterunt, excommunicatos annunciauimus, & ipſos cum ſuo authore Diabolo condemnauimus.

*De Hæreſi Albigenſium qui plura ſcire volet, legat Petri Vallium Cernaij Monachi hiſtoriam ea de re conſcriptam; quam, Deo juuante, poſt aliquot menſes edituri ſumus.*

SERMONES

# SERMONES D. GARNERII CLARAEVALLIS

## QVONDAM ABBATIS POSTEA LINGONENSIS EPISCOPI. In Festa Domini et Sanctorvm.

*IN Catalogo Abbatum Claraualleñſium de hoc Authore verba iſta habentur. Nonus Claraualliæ Abbas Garnerius ex Abbato Albæ ripa, abbatizauit hic nouem annis, poſtea factus eſt Epiſcopus Lingonenſis. Quanti hunc fecerint orbis Principes, ex Epiſtola Richardi Angliæ Regis in Palæſtina recuperandæ terræ ſanctæ gratia agentis, quam Baronius, & ex eo Angelus noſter anno* 1191. *refert, euidens erit. Hujus inſcriptio eſt.* Richardus Dei gratia Rex Angliæ, Dux Northmanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegauiæ, viro Venerabili, & amico in Chriſto cariſſimo, Abbati de Claravalle, ſalutem, & continuæ felicitatis ſucceſſum. *In ea Epiſtola hæc inter cætera honoris & reuerentia plena leguntur.* Veſtræ ſanctitatis genibus prouoluti, & profuſis lachrymis preces affectuoſas porrigimus; rogantes attentiùs, quatenus, ſicut officio veſtro congruit & honori, Principes & viros Nobiles per vniuerſum Chriſtianiſmum conſtituros, aliumque populum Dei ad ſeruiendum Deo viuenti inducere, & ad hoc prouocare ſatagatis... Ideo ſanctitati veſtræ ſuper negotio Chriſtianitatis literas noſtras tam maturè dirigimus, ne forrè torporis arguamur, & negligentiæ, ſi tantum & tam ſanctum virum, *Garnerium, quem alloquitur, intelligit*, ſuper inſtantibus Chriſtianitatis negotijs aliquomodo prætermiſerimus præmunire. Vos igitur, ſicut nos, & alium populum Dei ad ſeruiendum Deo, ad reſtituendam hereditatem ſuam ſibi, ante itineris acceptionem animaſtis; ita & nunc plurimus inſtat articulus, vt populum Dei ad hoc idem faciendum fortiùs excitetis. *Quanta reuerentia ſunt verba iſta*, veſtræ ſanctitatis genibus prouoluti? *Nonne videretur Rex Summum Pontificem alloqui, non monachum & Abbatem, niſi inſcriptio epiſtolæ nos ab errore illo reuocaret? Certè Chriſtianum populum & Principes ex officio commonere, Pontificis Romani eſt, quod tamen Garnerio noſtro à Rege tribuitur. Verùm quem Claravallis Abbatem ſic venerabantur Reges & Principes, eundem poſtea Capitulum Eccleſiæ Lingonenſis in ſuum Epiſcopum aſſumptum reſperſit infamia, & prodigentia macula notatum imparem miniſterio proclamauit, eoque à Metropolitano deponendum. Liberalitatem ejus in pauperes inhoneſto prodigalitatis nomine tegere conati ſunt ejus inimici. Sed vir Sanctus ſuſpectum fortè habens Lugdunenſem Præſulem, ad quem delatus erat, Summum Pontificem Innocentium III. appellauit; qui cùm partibus diem præfixiſſet, non comparuit tamen Garnerius, ne aduerſarios ſuos, vt credere par eſt, rubore perfunderet, ſuam innocentiā probando: ſed in Palæſtinam profectus eſt; vt bellum ſacrum, ad quod alios hortatus fuerat, ſua præſentia promoueret. Deus autem ei defenſorem, licet abſenti, ſuſcitauit, Archidiaconum ſuæ Lingonenſis Eccleſiæ, cujus operâ ille abſolutus eſt, & ſuæ Diœceſi reſtitutus. Hujus Sermones elegantes exhibemus, quos nobis Bibliotheca Clara-vallis & Vallis-Clara ſuppeditarunt.*

---

## SERMO PRIMVS.

### *IN ADVENTV DOMINI.*

Prou. 8. DOMINVS *creauit me in initio viarum ſuarum.* Cariſſimi, filij Dei ſumus; ſed nondum apparuit quid erimus. Nam quando euacuabitur quod ex parte eſt, & aduenerit qood perſectum eſt, eruetur oculus ſcandalizans; & ſimiles ei facti cognoſcemus, ſicut & cogniti ſumus: quia vno eum amoris oculo intuebimur claritate ſolis ſeptempliciter clariore; qui cæcutire noo poterit, quia non offuſcabit eum vel peccati macula, vel ſordidæ voluptatis albugo. Nunc interim quamdiu oubes carnis & ſuperuenientium fletus amaritudinum non ſolùm exteriores, ſed ioteriores obnubilant oculos rationis, oecesse eſt per ſpeculum in ænigmate cootemplari, facientes ei mureoulas aureas vermiculatas argenro; id eſt ſapientiæ ſimilitudines diſtinctas eloquio. Ad hoc enim Deus Pater ſapientiam ſuam, id eſt vnigenitum filium ſoum creauit initium viarum ſuarum, & io opera ſua à ſæculo, vt errātibus via eſſet, & dux euntium, feſtinantium curſus, ignorantium ſecuritas, & quædam neſcitarum & deſideratarū rerum magiſtra. Ergo in viarum ioitium à ſæculo creata dicitur: cùm Dei filius creatus in ſæculo, ſed ante ſæcula natus ex Deo per conſpicabilem ſpeciem ſubditus creaturæ habitum creationis aſſumpſit. Nam huius diſpenſatioois myſterium & creationis ſacramentum ab initio ſæculi & viarum

Dei habitu variæ creationis apparuit, ad cognitionem ſcilicet Dei, & noſtræ æternitatis profectum. In omnibus ſiquidem vel ab æternitate prolatis, vel ad æternitatem relatis, quæcumque geſta ſunt, vel huius creationis diſpenſationem prætendunt, vel ipſa ſunt ipſa creatio. Factum quippe creaturam eum, per quem facta eſt omnis creatura, iuſtum eſt habere teſtem omnem ſuæ creationis creaturam. Initio igitur viarum Dei, id eſt initio viarum, quibus ad Deum reditur, manifeſtauit Deus creationis, vel, vt expreſſiùs dicam, Incarnationis myſterium: & hoc à ſæculo, id eſt ab initio ſæculi: quia redeundi ad Deum nulla aptior via inuenta eſt, quàm creatoris creatio, id eſt Incarnatio Saluatoris. Vnde de hac creatione dicit Apoſtolus.
*Galat. 4.* *Cùm venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum in terris, factum ex muliere, factum ſub lege.* Et expreſſiùs
*Coloſſ. 3.* alibi. *Induite nouum hominem.* id eſt Chriſtum, *qui ſecundum Deum creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis.* Hoc igitur pro ſalute maſſæ perditæ ab initio ſæculi cœpit Deus myſterij aperire: ſicut in voce deambulantis in paradiſo, in Angelo qui locutus eſt ad Agar, in viro qui venit ad Abraham, in igne, qui Moyſi in rubo apparuit. Non quod vox illa vel Angelus, vel humo, vel ignis Deus eſſet: ſed ad hoc in creaturis apparebat, vt cùm eum in aſſumpta creatura humana apparuiſſe audires, non alium eum eſſe crederes, quàm eum, qui antè aſſumptum hominem, etiam in alijs creaturis hominibus apparuiſſet: & quantò viciniùs accedebat plenitudo temporis, tantò perfectior, & vt ita dicam, rotundior eminebat corona anni huius benignitatis. Et quoniam qui eſt, ipſe idem idipſum eſt, nec demutatur
*Cur ſcriptura præteritu pona: pro futuro.* per tempora, quia æternus eſt; nec falli poteſt, quia ſapientia eſt; ſed de futuris certus vt de præteritis, præteritum dixit pro futuro, quia futurum habet pro præterito. Vnde illud.
*Pſalm. 21.* *Foderunt manus meas & pedes meas.* Et alibi. Hic
*Apocal. 13.* eſt *agnus, qui occiſus eſt ab origine mundi.* Idem ergo creatus, qui occiſus. Sicut ergo occiſus, id eſt occidendus agnus prænuntiatus eſt, ab origine mundi; ſic creata, id eſt creanda prædicata eſt ſapientia in initio viarum Dei. Et ſicut myſterium occiſionis agni præfiguratum fuit in morte Abel iuſti, ita ſacramentum creationis non ſolùm in ipſo Abel, ſed & in alijs Patriarchis & Prophetis, in quibus dolare bene complacuit, ſignatum eſt. Ab initio igitur
*Figuræ Incarnationis Chriſti.* viarum Dei, id eſt à ſæculo & origine mundi curramus per tempora & quæ tunc ad noſtræ ſalutis profectum & augmentum fidei fuerunt præſignata, tandem promiſſa in fine reddita myſteria requiramus. Deſcendit Adam de Eden in agrum Damaſcenum: egreſſus eſt Abel in agrum, vbi occidit eum frater ſuus: ingreſſus eſt Noë in arcam; deſcendit Abraham in Ægyptum, Iſaac in agrum ad meditandum: Iacob in Meſopotamia ad filias Laban. Moyſes ingreſſus eſt fiſcellam ſcirpeam: Samſon deſcendit in Thamnatha propter Dalilam: Dauid mutat faciem ſuam coram Achis; Elias in Sarephra deſcendit ad viduam: Eliſæus intrat cœnaculum Sunamitis: Tobias deſcendit in Rages ciuitatem Mœdorum: Ezechiel in agrũ plenum oſſibus mortuorum: induitur Ioſeph talari tunica: Salomonem induit diademate mater ſua: Ionas abſconditur ſub hedera: venit Amos ſicomoros vellicare: miſſus eſt Ieremias ædificare & plantare: armatur miles ad ſingulare certamen: aperit cœleſtis magiſter librum ſignatum ſignaculis ſeptem: reportare venit paſtor bonus ouem perditam ſuper humeros ad gregem: abſcondere venit cœleſtis agricola frumenti granum in terra: ſecurim ad radicem arboris apponit ſapiens architectus: ferrum obſtinationis humanæ in camino miræ dilectionis venit emollire fabri filius: angulari lapide quem reprobauerunt ædificantes vtrumque coniunxit parietem ædificator nouus: veſtem nuptialem nobis texuit textor mirabilis, quàm inter duo ligna compleuit: tunicam pelliceam cœleſtis & nouus Adam nouam conſuit & cœleſtem: calceamentum, cuius corrigiam ſoluere indignus fuit Ioannes, venit calceata maieſtas in Idumæam extendere. Suſcipiunt oſtiarij clauem, quæ aperit & nemo claudit; claudit, & nemo aperit: venit domum Dei nouus Exorciſta ſcopis mundare, & ſuper energumenos imperare: recipiunt lectores Eccleſiæ librum vitæ: cereum nouum Acolithi; vas mundum, & ad noſtrum ſacrificium præparatum ſub diaconi; tabernaculum ad portandũ, & ad prædicationis officium, verbum Dei Diaconi; Sacerdotes de manu ſummi Pontificis holocauſtum. Gaudeant igitur homines, quia Deus homo factus eſt. Gaudeant virgines, quia virgo Deum peperit. Gaudeant viduæ; quia Anna vidua cognouit. Gaudeant ſenes: quia Simeon ſuſcepit. Gaudeant pueri; quia puer natus eſt nobis, & Verbum infans factum habitauit in nobis. Gaudeant nobiles Eccleſiæ: quia nobilis in portis vir eius, ſedens cum ſenatoribus terræ. Gaudeant ſerui: quia Dei filius cùm in forma Dei eſſet, ſerui formam ſuſcipiens ſemetipſum exinaniuit. Gaudeant peccatores: quia ille qui peccatum non nouerat, nec inuentus eſt dolus in ore eius pro peccatoribus factus eſt hoſtia pro peccato, vt omnium peccata deleret. Gaudeant iuſti: quia iuſtus Dominus, & iuſtitias diligens in virtute mortis ſuæ iudicium bonum iudicans iuſtè iudicando redemit. Gaudeant viui: quia vita cœleſti viuẽt, & non morientur. Gaudeant mortui: quia mori pro mortuis venit vita immortalis. Gaudeat omnis creatura: quia creator omnium, vt omnia eſſet in omnibus, creatura factus eſt. Videtis, quomodo ſapientia Dei ludit in rerum dignitatibus, in ætatibus, in officijs, in exercitijs, in omni conditione & profeſſione. Sic totum mundùm ſibi obligat debitorem: ſic omnes prouocat ad laudem, ad gratiarum actionem, ad deuotionem. Et quamuis ad fidei robur, quæ in rationabilibus ſacramenta ſunt, ſufficere debuiſſent: tamen vt fidei forma & religio, in libertatis ſuæ * poſſeſ- ** Alias profeſſione.*
ſione ſubſiſtat, inter irrationabilia quæramus huius pietatis arcana; incipientes à quatuor elementis, & inueſtigantes creationem ſapientiæ Dei, id eſt Incarnationem Filij ab initio viarum Dei. Primò enim fecit Deus quatuor elementa, terram, aquam, aëra, ignem; vt cùm in iſtis inuenerimus ſacramentum, etiam circa eorum ornatum hæc eadem contemplemur. Dicit ergo Pſalmiſta. *Etenim Dominus dabit* *Pſal 84.*
*benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum.* Hæc eſt corona anni benignitatis: quòd terra

noſtra,

noſtra, id eſt noſtri generis, & humanæ terra naturæ, dedit & protulit granum frumenti, de quo legitur in Euangelio. *Ioan. 12.* *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet.* Super quo Auguſtinus. *Auguſtin. Tract. 51. in Ioan.* *Se autem dicebat. Ipſe erat granum.* Hoc ergo granum abſconditum in terra, id eſt in terreno Virginis vtero, terra dedit, id eſt protulit ipſa Virgo. Hinc eſt, quòd cùm Iudæi mulierem in adulterio deprehenſam adduxiſſent, legis ei duritiam proponentes dicebant, quòd Moyſes huiuſmodi lapidari præcepit. *Ioann. 8.* Ieſus autem digito ſcribebat in terra. Quid eſt ſcribere, niſi verbũ intrinſecum & inuiſibile viſibile fieri per ſcripturam? Inuiſibile erat verbum vitæ, ſed viſibile factum eſt per charactere formæ ſeruilis. Scripſit autem digito, id eſt Spiritu ſancto, demonſtrans, quia cooperante Spiritu ſancto impletum eſt huiuſmodi ſacramentum. Spiritus enim ſanctus terram, id eſt Virginem obumbrauit; & per aſſumptionem ſeruilis characteris verbum vitæ viſibile fecit. O quàm digna peccatricis liberatio, quàm indigna inimicorum confuſio! Aliter enim mulier liberari non poſſet. Quid tamen ſcripſit? *Terra, terra, terra, judica hos viros abdicatos.* In forma Dei æqualis erat Patri; ſed formam ſerui accipiens, factus eſt ei obediens. Vnde exaltauit eum, id eſt, hominem aſſumptum; vt in nomine ejus omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum. *Philip. 2.* Cœleſtium, inquit, id eſt eorum, qui ſunt in terra viuentium: terreſtrium, id eſt eorum qui ſunt in terra lugentium: infernorum, id eſt eorum qui ſunt in terra morientium. Ergo *terra, terra, terra, judica hos viros abdicatos*: quia cùm terra viuentium, lugentium, morientium, id eſt, cœleſtium, terreſtrium & infernorum, genu flectat, & adoret ſcabellum pedum ejus, id eſt Incarnationem ejus; ipſi ſoli, qui magis tenebantur credere, ſcandalizati ſunt. *Ioan. 9.* Huic etiam alludit ſacramento, quòd Dominus luto liniuit oculos cæci nati. Nam ſicut ſputum & puluis vnũ lutum; ſic Deus & homo vnus Chriſtus. Ex hac igitur commixtione illuminatus cæcus natus; quia ſaliua capitis, id eſt ſapientia Patris noſtro mixta pulueri, id eſt noſtræ vnita humanitati, genus humanum originali peccato cæcatum fide illuminauit, baptiſmo lauit, confeſſione mundauit. Sequitur de ſecundo elemento, id eſt de aqua. Dicit ergo Pſalmiſta. *Pſal. 71.* *Deſcendet ſicut pluuia in vellus.* Quæ ſit autem hæc pluuia, aperit liber ſapientiæ, vbi ait. *Eccli. 14.* *Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit eum.* Ergo aqua ſapientiæ Patris eſt Filius; quia & ipſe eſt ſapientia Patris. Vnde orat Iſaias. *Iſai. 45. & 16.* *Rorate cæli deſuper, & nubes pluant juſtum.* Deſcendit ergo hæc pluuia in vellus ouis. Cujus ouis? Matris agni, & illius inquam agni, de quo ait Iſaïas. *Ioan. 1.* *Emitte agnum Domine dominatorem terræ.* Et Ioannes. *Ecce agnus Dei.* Ad hoc etiam ſacramentum accedit, quòd cùm ſteriles eſſent aquæ Iericho, ſal appoſuit Eliſæus. Sed quoniam ſcriptũ eſt, *Aquæ multæ populi multi*, per aquas Iericho deſignãtur defectus humani: *4. Reg. 2. Apocal. 17.* ſed cùm humanis defectibus ſal ſapientiæ ſalutaris miſcuit Eliſæus, id eſt Chriſtus, ex voluntate Dei Patris Dei Filius tanquam ſapientia ſalutaris ſuſcepit, quos debuit, humanos defectus: ſanata eſt aquarum ſterilitas, id eſt inutilitas populorum.

Huic etiam ſacramento accedit illud, quòd cùm antiqui Patres tutaſſent ignem in puteo, *2. Mach. 1.* nepotes eorum eruderantes puteum, & ignem quærentes, inuenerunt aquam craſſam. Qui fuerunt Patres iſti? Patriarchæ & Prophetæ antiqui. Iſti abſconderunt ignem, id eſt lumen fidei, in puteo, id eſt in obſcura Scripturarum profunditate. Quem ignem, id eſt, quod fidei lumen, nepotes eorum, id eſt Apoſtoli, quærentes, inuenerunt aquam craſſam, id eſt, in puteo Scripturarum Chriſtum in figuris abſconditum inuenerunt. Qui aqua propter ſuſceptos defectus, & craſſa propter charitatis pinguedinem, qua ſola defectus illos ſuſcepit, vocatur. Ex qua aqua tantus ignis accenſus eſt, vt illa ſolemnitas feſtum luminum vocaretur. Aduentus ſiquidem Chriſti ita totum mundũ fide illuminauit, quòd ejus feſtiuitas feſtum luminum jure debeat nuncupari. Vnde ipſe ait. *Ioan. 8.* *Ego ſum lux mundi.* Item. *Iſai. 9.* *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam.* Sequitur de tertio elemento, id eſt de aëre. Legitur ergo, *Geneſ. 3.* quòd poſt peccatum Adæ deambulabat Dominus ad auram poſt meridiem, id eſt frigeſcente charitate & luce decliuante appropinquantibus tenebris, Dei deambulantis vocem audierunt Adam & Heua; quod non niſi per creaturam factum eſt; quia ſubſtantia inuiſibilis & vbique tota, quæ eſt Patris & Filij & Spiritus ſancti, corporalibus ſenſibus locali & temporali motu apparuiſſe credenda non eſt. Sed in illa quæ tunc audita eſt creatura, myſterium futuræ diſpenſationis oſtendebat. Deambulabat enim non ſolùm præuidentia vel præſcientia, ſed prædeſtinatione & pia voluntate, cui nihil reſiſtere poteſt: quia ſicut ait Gregorius, aliquid velle, mente ire eſt. *Ad auram*, Quæ verò ſit hæc aura, ad quam pia voluntate ambulabat, oſtendit Elias: *3. Reg. 19.* qui cùm de oſtio tabernaculi ſui vidiſſet ſpiritum ſubvertentem montes, & conterentem petras, & poſt ſpiritũ commotionem, & poſt commotionem ignem, nec in his Dominus apparuiſſet; tandem ſibilus auræ tenuis apparuit, & ibi Dominũ agnouit. Et bene, quia nihil expreſſius de Deo dici potuit. Sibilus enim dicitur, vt mitis, vt ſuauis, & multæ miſericordiæ comprobetur. *Chriſtus per auram ſibilum ſignificatus eſt.* Et quoniam miſericordia ejus ſuper omnia opera ejus, vt mulcebris ejus ſuauitas annotetur, primò ponitur ſibilus, quo miſericorditer inſpirat ad bene agendum. Vnde in Iſaïa, *Iſai. 7.* *Sibilabit Dominus muſcæ*, quia immundo inſpirat peccatori, vt veniat ad eum. Vnde & ſibili diuinæ ſunt admonitiones, ſicut in Iudicum, *Iudic. 5.* *vt audiat ſibilos gregum*, id eſt, vt mente ſuſcipiat admonitiones juſtorum. Aura verò dicitur, propter naturam ejus inuiſibilem, & nullo pondere corruptionis grauatam. Tenuis verò, quia ſubtilis & incomprehenſibilis, & inſenſibilis eſt natura. Primò ſiquidem videtur Spiritum ſubvertentem montes, & conterentem petras: ſed hujus ſpiritus duritiam & rigorem tollit ſibilus. Secundò vidit commotionem; ſed hanc commotionem grauem & viſibilem remouet aura. Tertiò vidit ignem, ſed hunc conſumptiuum & ſenſibilem ignem tollit tenuitas. Deambulabat verò Deus ad auram, id eſt, ad ſibilum auræ tenuis, vt miſericordiæ ſuæ voluntatem oſtenderet in ſubjecta creatura: quia qui jam damnandum vocabat; damnatum, per

humanam creaturam aſſumptam, & ſubjectam in initio viarum ſuarum, reuocari diſponebat. Vel ad hoc deambulabat ad auram, vt quia ſerpentis ſibilus cupiditatis ardore vtriuſque parentis cor inflammauerat, ſibilo auræ tenuis poſt meridiem refrigeſceret; vt eadem hora reſtitueretur homo, qua de paradiſo ejectus eſt, id eſt, poſt meridiem, videlicet hora nona, qua

*Ioan. 19.*

ſpiritum tradidit, & ait. *Conſummatum eſt.* Et hoc eſt, *deambulabat ad aurã*, id eſt diſponebat, & quaſi mente tractabat, euocare, & in refrigerium educere mentes ſibilo ſerpentis accenſas. Sequitur nunc de quarto elemenro, id eſt

*Deut. 4.*

de igne, Legitur. *Deus noſter ignis conſumens eſt.* Siue conſumens, ſiue conſummans dicatur, vtrúmque verum eſt. Ignis enim conſumens eſt, & decoquens ad purum ſcoriam noſtram, & exſiccans fæces. Ignis etiam eſt conſummans

*Exod. 3.*

& conſolidans virtutes. Hic igitur ignis Moyſi in rubo apparuit: vidit enim quòd rubus & ardebat, & non comburebatur. Quid in hoc, niſi hujus noſtræ ſalutis ſacramentũ accipitur? Ignis in rubo, Deus in carne figuratur; & hoc fuit primum liberationis Iſraëliticæ ſignum; quia initium viarum Dei, vt dictum eſt, fuit Incarnationis myſterium. Nunc inter ornatua elementorum hujus diſpenſationis arcana requiramus. Ornatur igitur terra, vel eis quæ ſunt & viuunt & ſentiunt; ſicut ſunt animalia, vermes, ſerpentes: vel illis, quæ ſunt & viuũt, & non ſentiunt; vt vites, arbores, & flores: vel illis, quæquidem ſunt, ſed nec viuunt, nec ſentiunt; vt lapides. Quid igitur in agno, niſi

*Ioan. 1.*

*Chriſtus per agnum, leonẽ, &c. ſignificatus eſt.*

Chriſtus? *Ecce*, inquit Ioannes, *Agnus Dei.* Quid in vitulo ſaginato, qui pro filio prodigo occiſus eſt, niſi Chriſtus? Quid in leone, niſi Chriſtus accipitur? Sed alia cauſa agnus, alia vitulus, alia leo nominatur. Agnus natiuitate, vitulus paſſione, leo reſurrectione prędicatur.

*Apocal. 5.*

Vnde in Apocalypſi. *Vicit Leo de tribu Iuda.*

*Pſalm. 21.*

Sic etiam tenerrimus ligni vermiculus dicitur. Vnde. *Ego autem ſum vermis, & non homo.* Nam ſicut vermis ſine ſemine de terra vel ligno naſcitur: ita Dei filius ſine ſemine de terra virgine naſci dignatus eſt. Propter hoc etiam ſerpenti comparatur, quia mortali carne indutus eſt. Vnde in Euangelio.

*Ioann. 3.*

*Sicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto; ita exaltari oportet filium hominis.* Nam ſerpens in vecte, Chriſtus in cruce. Mordebantur homines à ſerpentibus in deſerto, intuebantur ſerpentem in vecte, ita morſibus ſanabantur. Nunc in rebus quæ sũt, viuunt, & non ſentiunt, ſacramenta quęramus.

*Pſalm. 1.*

Dicit ergo Pſalmiſta. *Et erit tamquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum.* Quod de Chriſto dictum eſſe, ipſe Chriſtus in

*Pſalm. 39.*

alio Pſalmo teſtatur, vbi ait. *In capite libri ſcriptum eſt de me.* Lignum ergo fuit plantatum in terra, hoc eſt in vtero Virginis abſconditum: ſecus decurſus aquarum, id eſt juxta mortalitatem populorum. Qui etiam viti ſe comparat,

*Ioan. 15.*

*Cantic. 3.*

*Iſai. 11.*

vbi ait. *Ego ſum vitis vera.* Sed & flori. Vnde. *Ego flos campi, & lilium conuallium.* Et iterum Iſaias. *Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice ejus aſcendet.* Virga enim, id eſt Virgo nata de Ieſſe, Chriſtum protulit tamquam florem. Vnde & in typum hujus myſterij virga Aaron repente floruit: nam de vtroq; genere, Sacerdotali & Regali, dignatus eſt naſci. Propter hoc & in vtroque genere myſterium declaratur. Ipſe flos eſt, cujus odore mortui reuiuiſcunt. Vnde Apoſtolus.

*2. Cor. 2.*

*Chriſti bonus odor ſumus Deo in omni loco.* Propter quod & Nazaræus, id eſt floridus vocatus eſt. Hinc eſt,

*Cant. 5.*

quòd ait ſponſa. *Dilectus meus candidus & rubicundus*: quia floribus eius nec roſa paſſionis, nec lilium defuit virginitatis. Sequitur de ijs quæ ſunt, ſed nec viuunt, nec ſentiunt. Dicit ergo Apoſtolus.

*1. Cor. 10.*

*Petra autem erat Chriſtus*: & bene ipſe eſt petra, quæ percuſſa eduxit aquã. Nam percuſſus in latere, lauacrum regenerationis, quod fit per aquæ myſterium, nobis emiſit. Lapis eſt Circumciſionis: quia niſi ſit in Chriſto vitiorum circumciſio, præputium facta eſt. Lapis eſt ad percutiendum & conjungendum: ad percutiendum ſtatuam, ad conjungendum vtrumque parietem. Lapis eſt præciſus de monte ſine manibus: quia ſine operibus hominum de altitudine vteri virginalis, & de ſubſtantia carnis ſuæ natus eſt. Hic

*Zachar. 3.*

eſt lapis, de quo legitur in Zacharia. *Et in lapide vno ſeptem oculi ſunt*: quia in ſolo Chriſto

*Iſai. 4. & 2.*

plenitudo fuit gratiarum, vt ſcriptũ eſt: *Apprehendent ſeptem mulieres virum vnum.* Et creuit in montem magnum, de quo Iſaïas. *Venite aſcendamus in montem Domini.* De quo & Pſalmiſta.

*Pſal. 67.*

*Mons coagulatus, mons pinguis; vt quid ſuſpicamini montes incaſeatos?* Ipſe enim eſt mõs incaſeatus, id eſt incarnatus. Vnde in Iob. *Et ſicut caſeum me coagulaſti.* Nunc de ſecundi elementi ornatu quæ conſideranda ſint, videamus. Legitur ergo, quòd cùm Tobias pedes ſuos lauaret in Tigride, piſcis magnus egrediebatur, vt deuoraret eum, & timens clamauit

*Tob. 6.*

dicens. *Domine inuadit me. Et ait Angelus. Apprehende branchiam ejus, & exentera eum: & cor ejus & fel & jecur repone tibi. Valent enim ad medicinam. Et ait Tobias. Azaria frater, quod remedium habent, quæ de piſce juſſiſti reſeruari? Qui reſpondit. Particula cordis ſuper prunas poſita, fumo ſuo extricat omne genus dæmoniorum.* Super hunc locum dicit Beda, quòd

** forte carne.*

cùm Ghriſtus in * cruce lauaret pedes ſuos, qui ambulabant ſuper terram, aduenit diabolus quęrens, ſiquid peccati eſſet in eo, per piſcem diabolum ſignans. Sed quomodo cunctis partibus hæc ſignificata conueniant, non video. Nam ſi cor eius extricat omne genus dæmoniorum, cujus etiam fumus eijcit Aſmodæum, videtur infirma ſententia Saluatoris: ſi Satanas Satanã eijcit, diuiſum eſt regnũ eius. Ideo ſine præjudicio ſententiæ melioris, mihi aliter exponendũ videtur. Tobias, qui bonus Domini interpretatur, virum bonum in Domino repręſentat. Qui lauat pedes, id eſt mundat affectus, quia viro bono non ſufficit actus mundare, niſi etiam interiores mundet affectus. Qualiter autem mundandi ſint, oſtendit, cùm ait, *In Tigride*, Sicut enim aqua exteriores ſordes lauat, ita confeſſio interiores. Ergo confeſſio aquæ comparatur; nec cuilibet, ſed Tigridi, qui pro velocitate ſua Tigris vocatur: velox enim debet eſſe confeſſio poſt peccatum. Tunc inuadit eum piſcis magnus, vt deuoret. Piſcis, qui inter procellas hujus maris magni & ſpatioſi natauit pacificus, vt ſcriptum eſt,

*Pſal. 119.*

*Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus*: quippe qui & ſquamis patientiæ tumentes fluctus cõſtringebat in paſſione, & quaſi pennulis ſpe reſurrectionis ſe ſublevabat. Hinc eſt, quòd partem

piſcis aſſi poſt reſurrectionem diſcipuli comederunt. Duæ ſiquidem ſunt in Chriſto naturæ;
divinitas & humanitas: vna impaſſibilis, altera
paſſibilis. Natura igitur paſſibilis dicitur aſſa,
quia paſſa: & ponitur pars pro natura, quia
nullius rei debet Deus pars dici, niſi fortè cau-
*Pſalm. 118.* ſatiuè dicatur, vt ibi. *Portio mea Domine.* Et
*Thren. 3.* Ieremias. *Pars mea Domine, dixit anima mea.*
Totus enim Deus, totus homo: ſed non totũ:
quia non totum Deus, nec totum homo; nec
in parte Deus, vel in parte homo; quia alia natura Deus, alia homo. Hanc partem, id eſt carnem paſſam, comeſtibilem dedit diſcipulis di-
*Matt. 26.* cens. *Accipite & manducate ex hoc omnes; hoc
eſt corpus meum.* Sed vbi bonus, nullum ad hęc
ſciens idoneum, timet timore filiali, id eſt veretur dicens, *Domine inuadit me;* quis ego ſum,
vt inuadat me, id eſt vadat in me, & me deuoret, id eſt, cum auiditate me ſibi incorporet?
*Exod. 12.* Tale quid habes in eſu agni Paſchalis. *Caput,*
*Tob. 6.* ait Scriptura, *cum inteſtinis vorabitis,* id eſt,
cum auiditate vobis incorporabitis. Oſtendit
autem Angelus, quòd partim meritum, partim
gratia facit idoneum. Meritum, cùm ait. *Apprehende branchiam ejus.* Apprehende manibus,
id eſt operibus, branchiam eius, id eſt verba
eius: id eſt operibus comple mandata. Ecce
meritum. Et ne diffidas, quaſi grauia ſint &
importabilia; ſcias quòd in ſolo charitatis affectu conſiſtunt. Exentera piſcem, & conſidera
viſcera miſericordiæ, in quibus viſitauit nos;
& repone tibi, id eſt ad vtilitatem tuam repoſitum habe in mente tua, cor, id eſt affectum
dilectionis, qua tradidit ſemetipſum pro nobis:
& fel, id eſt amaritudinem paſſionis, ſcilicet
quomodo colaphis cæſus, verbis deriſus, ſputis oblitus, crucifixus, lanceatus: & iecur, id
eſt effuſionem ſanguinis, (nam in iecore fons
ſanguinis eſt,) id eſt quomodo vel in circumciſione, vel in ſudore, vel in flagellatione, vel
in crucifixione, vel in lanceatione, pro te ſanguinem fudit: quia ſi hæc omnia ſuper prunas
ardentes poſueris, id eſt ſuper affectus cordis
deuotione feruentes poſueris; fumus id eſt fama & odor memoriæ, omne genus dæmoniorum expellit. Sequitur de ornatu tertij elementi, hoc eſt de aëre. Ornatus eſt aër auibus.
*Iob. 28.* Dicit autem Iob. *Semitam ignorauit auis, nec
intuitus eſt eam oculus vulturis.* In quo verbo
populum Iudaicum redarguit, qui Dominum
ad cœlos aſcendiſſe credere noluit, nec ejus
præcepta per obedientiam approbauit. Et bene
*Ambroſ. Hexaem. lib. 5. c. 20.* Chriſtus vulturi comparatur: quia ſicut Ambroſius ait, ſine maris coitu mater vulturis imprægnatur, & ſine ſeminis infuſione concipitur vultur & naſcitur. O gens incredula, frons
attrita; dare Deus potuit auibus, quod ſibi non
potuit? Nam qui naturam fecit, & ipſis vulturibus ipſam dedit, quid mirum, ſi ſibi eam reſeruauit? Naſci poteſt vultur de fœmina ſine
mare, & Chriſtus naſci non potuit de Virgine
ſine Patre? Et quoniam circa naturam auium
multa & euidens eſt comparatio ſacramentorum dare volumus occaſionem ſapientibus
breuiter tranſcundo, vt in libris colligãt auium
naturas, & ex naturis eliciant abſcondita ſacramenta. Vt ergo dictum eſt, Chriſtus fuit
vultur naſcendo, compatiẽdo pellicanus, obediens [illegible] nellus, Alcio quando mirabiles
elationes [illegible]s, & tumentes fluctus ejus confregit; ſcilicet cùm imperaret ventis & mari.
Paſciſcendo turtur, paſcendo columba, gallina paccando, dilectione pelargus, id eſt ciconia, ardea prædicatione, paſſione nycticorax,
paſſer ſolitarius, cùm in paſſione relictus, torcular calcauit ſolus, reſurrectione phœnix,
aquila in aſcenſione. Sequitur de ornatu ignis.
Quia natura ignis ſemper ad ſuperiora tendit,
neceſſe eſt ignea eſſe lumine vel calore, quibus
ornata ſunt ſuperiora, id eſt, ea quæ ſunt in firmamento, ſcilicet ſol & luna, & ſtellę. In iſtis
ergo Chriſtus multipliciter figuratur. In ſole,
quia ſcriptum eſt. *Vobis autem timentibus Deũ* *Mala. 4.*
*orietur ſol iuſtitia.* De quo etiam dicitur ad Mariam. *Felix namque es ſacra virgo Maria, & omni laude digniſſima: quia ex te ortus eſt Sol iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter.* Et bene ſol vocatur,
qui illuminat, exſiccat, conſolidat. Fide illuminat, ſordes exſiccat, virtutes conſolidat. Vel
quoniam luxit in tenebris, ſicut ſcriptum eſt.
*Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem* *Iſai. 9.*
*magnam.* Bene luna, id eſt luminum vna, id eſt
prima, hæc Dei ſapientia nominatur. Vnde
ſcriptum eſt. *Quoniam peccatores intenderunt* *Pſalm. 10.*
*arcum, parauerunt ſagittas ſuas in pharetra, vt
ſagittent in obſcura luna rectos corde.* Nam quod
noſtra tranſlatio habet, *in obſcuro,* altera dicit,
*In obſcura luna.* Sagittant ergo peccatores rectos corde, cauſam nocendi habentes ex obſcura luna, id eſt ex ſapientia & luce diuina ſub
nube carnis abſcondita. De pharetra quippe
cordis ſui hujuſmodi ſagittas emittunt, vt ſagittent rectos corde. Quomodo poteſt fieri
impaſſibilis paſſibilis, immortalis mortalis,
creator creatura? Hoc enim dicunt in obſcura
luna: ignorantes, quòd Dominus in templo
Sancto ſuo, Dominus in cœlo ſedes ejus: oculi
ejus hoc modo in pauperem reſpiciunt: ſed
ipſi citra humanæ naturæ menſuram diuinæ
poteſtatis infinitatem coarctantes, non intelligunt, quòd infinitæ æternitatis operatio infinitam exigat metiendi opinionem; vt cùm
Deus homo, & immortalis mortuus, & æternus ſepultus eſt, non ſit intelligentiæ ratio, ſed
pietatis exceptio. Ita rurſum è contrario, non
ſenſus, ſed virtutis ſit modus, vt Deus ex homine, vt immortalis ex mortuo, vt æternus ſit
ex ſepulto. Vel ſtellæ comparatur Chriſtus, vt
ait Balaam. *Orietur ſtella ex Iacob, & conſurget* *Num. 24.*
*homo ex Iſraël:* ille inquã homo, de quo alibi.
*Nunquid Sion dicet, homo & homo natus eſt in* *Pſal. 86.*
*ea, & ipſe fundauit eam altiſſimus:* Et alibi.
*Homo eſt, & quis cognouit eum?* Hinc Dominus per Ioannem ait. *Qui vicerit, dabo ei ſtel-* [illegible]*al 2.*
*lam matutinam,* id eſt Chriſtum. Confiteantur
ergo tibi Domine omnia opera tua, qui ſolus
hæc mirabilia feciſti in cœlo & in terra, in mari
& in omnibus abyſſis: ita vt inexcuſabilis ſit
omnis infidelis, fidelis autem digna certus retributione; quando venies judicare viuos &
mortuos, & ſæculum per ignem. Amen.

## Sermo II. *In Aduentu Domini.*

*Ioann. 6.*

COlligite *quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant.* Multæ ſiquidem micæ cadunt de menſa dominorum noſtrorum; quas nos vtinam tamquam catuli colligere mereamur. Hoc autem dixerim, fratres, quoniam ſi de corporali cibo collecta ſunt fragmenta, multò meliùs de ſpirituali colligenda videntur. Meminiſſe quippe debet charitas veſtra, qualiter in præcedenti ſermone per qualeſcumque ſimilitudines quantulamcumque prędicauerim notitiam Salvatoris. Sed vnde hoc mihi; vel quis ego; aut quid ego? Quomodo natura inferior cauſam naturæ ſuperioris intelliget: aut ſubjacebit humanæ conditioni ratio cœleſtis? Excedit enim humanam mentem Dei poteſtas; ad quā ſi ſe infirmitas protendet, magis infirma reddetur: quoniam intra conſcientiam infirmitatis eſt, quidquid infirmi conſcientiæ ſubdi poteſt. Moyſes ſiquidem, qui merito ſanctitatis loquebatur Deo, ſicut ſolet loqui amicus ad amicum ſuum, videre faciem Dei non meruit: ſed cùm multum rogaret, audiuit à Domino. *Non*

*Exod. 33.*

*poteris faciem meam videre, & viuere. Non enim videbit homo faciem meam, & viuet. Sed eſt locus penes me, & ſtabis ſupra petram, ſtatim vt tranſiet mea majeſtas: & ponam te in ſpecula & tegam manu mea ſuper te, donec tranſeam; & tunc videbis poſteriora mea, nam facies mea non apparebit tibi.* Per faciem, illa Dei forma,

*Quid ſit facies Dei, quid poſteriora ejus.*

in qua non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo Patri, quam nemo videre poteſt & viuere, figuratur. Per poſteriora verò humanitas eius accipitur: quæ vel propter extremitatem mortalitatis poſtera dicta eſt, vel quòd eam propè in fine ſæculi aſſumpſit. Illam ergo faciem, quæ rapit animam in deſiderio ſui, tantò ardentiorem, quantò mundiorem; & tantò mundiorem, quantò ad ſpiritualia reſurgentē: tantò verò ad ſpiritualia reſurgentem, quantò à carnalibus morientem; quamdiu peregrinamur à Domino, & per fidem ambulamus, non per ſpeciem, nemo videre poteſt. Sed poſteriora ejus, id eſt Incarnationem, quoquomodo videre, id eſt, intelligere poſſunt, qui in ſolido fidei fundamento ſunt, quod petra ſignificat. Et quoniam noſtræ fidei meritum in reſurrectione corporis ejus eſt, ſicut Apoſtolus ait.

*Rom. 10.*

*Si credideris*, inquit, *quia Deus illum ſuſcitauit à mortuis, ſaluus eris.* Nam mortuam ejus carnem in cruce, ipſi etiam inimici credunt; ſed eum reſurrexiſſe non credunt. Nos firmiſſimè credentes, tamquam de petræ ſoliditate certificamur. Vnde non vult, niſi cùm tranſierit, videri poſteriora ejus, vt in ejus reſurrectione credatur. Vnde Ioannes. *Ante diem feſtum Paſ-*

*Ioann. 13.*

*cha. ſciens Ieſus, quia venit ejus hora, vt tranſeat ex hoc mundo ad Patrem*, &c. Sed quid eſt, quod ait, *Eſt locus penes me, & ſtabis ſuper pe-*

*Exod. 33.*

*tram.* Nam quis locus eſt penes Deum, qui attingit à fine vſque ad finem fortiter? Sed in-

*Eccleſia Catholica eſt locus penes Deum.*

telligitur locus penes eum ipſa Catholica Eccleſia; vbi ſalubriter videt Paſcha Domini, id eſt tranſitum Domini; & poſteriora ejus, id eſt cor[illegible]us ej[illegible], qui credit in reſurrectione ejus. Faciem ergo Dei, id eſt majeſtatem diuinitatis, videre, id eſt intelligere in hac vita, vbi corpus mortuum propter peccatum corrumpitur, & aggrauat animam, nemo poteſt. Sed poſteriora videri inter torcularia preſſurarum quomodo poſſunt? Quia Incarnationem ejus illi maximè, qui intra Eccleſiam Dei ſtant, in ſolido fidei intelligunt. Hinc etiam eſt, quòd vir ille ſecundum cor Dei, Rex & Propheta Dauid, cùm ſupernę beatitudinis gaudium cogitationibus explorare vellet, nec poſſet, ad illud filijs Chore, id eſt Eccleſiæ, Pſalmum *pro torcularibus* poſuit, vt preſſuras ſuas vel per patientiam tolerare, vel per fortitudinem contemnere, vel per dilectionem calcare ſciret, ita dicens. *Quam*

*Pſalm. 83.*

*dilecta tabernacula tua, Domine virtutū: concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini.* Videtis, quàm citò explorator iſte redit in Iericho: Iericho quippę quæ luna interpretatur, defectum ſignificat. Dicit autem. *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini.* Non poteſt ad thalamum, non ad palatium peruenire, qui ſe confitetur in atria defeciſſe. Et quid mirum? Quis enim, non dico diuini ſecreti thalamum, ſed ſupernæ beatitudinis commune promiſſum apprehendere poteſt? *Oculus*, ait Scri-

*Iſaiæ 64.*

*1. Cor. 2.*

ptura, *Deus, non vidit abſque te, quæ præparaſti diligentibus te.* Et iterum. *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non aſcendit, quæ præparauit Deus his qui diligunt eum.* Quidquid ergo jucunditatis, quidquid beatitudinis mentibus humanis poteſt ſubjacere, totum pertinet ad atria Domini: ſed vltra eſt, quod eſt pa-

*Atria Dei, palatium, & thalamus diuerſa ſunt.*

latij. Incomparabiliter autem vltra, quod dicitur ſecretum thalami, de quo ſcriptum eſt. *Et ipſe tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo*, id eſt de diuinitatis ſuæ ſecreto. Non ergo peruenit ad thalamum, qui defecit in atrium: ta-

*Pſalm. 18.*

men ita deficiendo profecit; quia ſic deficere proficere eſt. Nam quantò circa cogitationes hujuſmodi quiſquam ſe proficere credit, tantò deficit: & quantò deficere, tantò proficit. Elias qui raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum illius, aut ne fictio deciperet animam illius, quando vel in ſpiritu vehementi, vel in commotione, vel in igne Dominum intelligere poſſe crederet, imperfectum ſuum ſtatim cognouit, dicens, quòd nec in ſpiritu, nec in commotione, nec in igne Dominus apparuit. Sed quando

*3. Reg. 19.*

cogitatio ſua quaſi ſibilus auræ tenuis euanuit & defecit, tunc in ea Dominū eſſe recognouit. Profecit igitur, cùm deficeret; qui defectum ſuum intellexit, cùm proficere ſe crederet. Sic igitur tantos terræ promiſſionis exploratores Raab meretrix abſcondit ſub ſtipula lini, nec

*Ioſue 2.*

liberationis exitus patet eis, niſi per funem coccineum in feneſtra. Quis ergo, cujus naues

*3. Reg. 10.*

euntes in Tharſis, nihil aliud reuehunt, niſi ſimias & pauos? Ebur quippe rarò, rariùs argentum, aurum rariſſime. Ideo rariſſimè dico, quoniam ſi ad conſiderandum, vtrum aquæ diluvij ſint imminutæ, de arca cordis columbam emitto, multum eſt, ſi poſteriora ejus ſint in pallore auri. Et quid eſt Raab meretrix, niſi caro peccati; & quid eſt ſtipula lini, niſi terrenæ inhabitationis corruptio? Quid eſt ergo, quòd Raab meretrix abſcondit exploratores ſub ſtipula lini, niſi quod alibi ſcriptum eſt, corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & depri-

*Sap. 9.*

mit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem? Plerúmque enim, cùm ipſi ſancti viri cœleſti gaudium volunt cogitationibus explorare, propter carnalium moleſtias preſſurarum, non poſſunt perficere quantum volunt: ſufficit

tandem in ſignum liberationis & libertatis coccinum in feneſtra, id eſt intelligentia paſſionis in memoria. Chriſti enim paſſio noſtrę libertatis & liberationis eſt occaſio. Scriptũ eſt enim. *Si vos Filius liberauerit, verè liberi eritis.* (*Ioan. 8.*) Libertatem ergo contemplari per coccinum in feneſtra, id eſt, de Dei filio cogitare paſſibilia & humana, deficere eſt in atria. Hoc autem aurum, argentum, & ebur, quę Sanctorum naues reuehunt, euntes in Tharſis. Naues enim ſunt cogitationes; quæ tunc mittuntur in Tharſis, cùm circa gaudij explorationem intendunt. Tharſis quippe exploratio gaudij interpretatur. Et cùm nihil reuehunt cogitationes, niſi cœleſtem fulgorem tamquam aurum, vel quod capit ſermo diuinus tamquam argentum, vel quod habet fidei robur tamquam ebur: aurum argentum, ebur, reuehunt de Tharſis naues: ſed vix contingere ſolet, vt abſque ſimijs & pauis iſta deferantur. Nam ſæpius ſimiæ vel paui ſine illis, quàm illa ſine ſimijs & pauis ſolent deferri. Quę eſt Tharſenſis ſimia? Gaudium fallax & falſum, ſicut eorum, de quibus ſcriptum eſt. *Qui lætantur, cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis.* (*Prouerb. 2.*) Quia verò pauorum pulchritudo vel vtilitas tota eſt in plumis, pauô de Tarſis non immeritò vanum gaudium figuratur; ſicut eorum gaudium, de quibus ſcriptum eſt. *Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.* (*Pauus gaudium vanum deſignat, & ſimia.* *Exod. 32.*) Iſta tamen ipſi plerúmque ſancti cogitant, vt fortiùs ea contemnant, vt deuotiùs præceptis diuinis inhereant; vt magis ac magis quæ cœleſtia ſunt appetant: quia quantò vel vanitates vel deceptiones temporalium cogitant gaudiorum, tantò & deuotiùs ea diligunt, & fortiùs iſta contemnunt. Numquam enim ſine auro, argento, vel ebore, ſimias & pauos naues Salomonis legimus detuliſſe. Sed væ mihi, cujus naues nihil aliud quàm pauos aut ſimias portare nouerunt. Nam ſi columbam, id eſt, ſpiritualem cogitationem de arca cordis emitto, in ſignum diminutionis aquarum, quæ ſæpius intrant ad animam meam, multũ arbitror, ſi poſteriora dorſi ejus ſint in pallore auri. Quę ſunt poſteriora columbarum? Spiritualium reliquiæ cogitationum. Cùm igitur reliquiæ cogitationum diem feſtum agere volunt Deo, conſtituunt diem illi ſolemnem in condenſis: quia poſteriora dorſi columbæ ſunt in pallore auri. Vix enim de Deo aliqua anagogicè cogitantur; ſed penè penitus cum ænigmaticis phantaſiarum condenſis. Fateor, nauis mea nihil de Tharſis, præter vanas & deceptorias phantaſias, quas cum multa reuehit denſitate, nouit reportare. Propterea videns Rachel Liam fœcundam fuiſſe, & Zelpham ſuper genua dominæ ſuæ peperiſſe, multam indignationis materiam viſa eſt concepiſſe. Primò quia pro mandragoris Ruben deſtituta eſt ab amplexibus viri. Secundò, quia detecta ſunt idola, quæ abſconderat ſub ſtramento cameli. Tertiò quòd ſaltem Balam famulam ſuã nondum Iacob receperat amplexu virili. Lia quippe quæ lippa erat, & laborioſa dicitur, actiuam vitam; Rachel verò, quæ venuſto erat aſpectu, & ouis interpretatur, contemplatiuæ vitæ ſimplicitatem repræſentat: quas vitas in ſcientiam & ſapientiam diuidit Auguſtinus. Vnde Iob. *Ecce pietas ſapientia; abſtinere à malo ſcientia eſt.* (*Iob. 28.*) In hac differentia, ait Auguſtinus, *intelligendum eſt, ad contemplationem ſapientiam, ad actionem ſcientiam pertinere.* (*Addendum videtur.*) Eſt autẽ ſapiẽtia duplex: quia vel ea quæ dicitur à ſapore * ſapientia nominatur. (* *vel quæ à ſopore.*) Primæ meditatio, ſecundæ parti deſeruit contemplatio. Nam actiuæ vitæ, id eſt Liæ, ſolet cogitatio deſeruire. Sunt igitur tria, cogitatio, meditatio, contemplatio: quæ licet indifferenter aliquando ponantur, multis tamen differre noſcuntur. Eſt quippe cogitantis animus ſimilis viatori, qui ad locum ire feſtinat deſtinatum, ſed inter erroris deuia quærit quam ignorat rectitudinem ſemitarũ. Meditationis autem officium eſt, vt viator poſt multa deuia & erroris pericula, viam illam ingrediatur, quæ ducit Bethſames, quam tectam candore notabili intelligit eſſe galaxiam. Vnde currens in directum, non declinat ad dexteram vel ſiniſtram, donec inueniat & veniat ad locũ deſtinatum. Contemplatus verò iam loco proximus, affectato ſtupet animo, totus extra ſe factus: ſupra ſe poſitus aures erigit, vt audiat ſymphoniam & chorum: oculos aperit, vt miretur locum vtilem & amœnum. Stupet ad Sapientiam Regis, ad doctrinam legis, ad habitationis ſitum, & habitantium ritum. Clamat ore, clamat corde. *Vſquequo Domine, obliuiſceris me in finem?* (*Pſalm 12.*) *Trahe me poſt te, in odorem vnguentorum tuorum curremus.* (*Cant. 1.*) Quia igitur cogitatio errantium more laborat, & lippa quaſi per noctes quærit quem deſiderat, actiuę vitæ dicitur deſeruire. Sed quid dicit ſponſa? *Per noctes quæſiui, quem diligit anima mea, quæſiui, & non inueni.* (*Can. 3.*) Et benè cogitatione non inuenitur, ad quem nec contemplatione peruenitur. Per noctes inueniri non poteſt, qui nulla ſimilitudine cõprehendi poteſt. Guttæ quippe ſunt noctium phantaſiæ ſimilitudinum. Hæ ſunt mandragorę Ruben. (*Geneſ. 30.*) Mandragoræ quippe ſimilitudinem quidem habent humani corporis, ſed non veritatem. Quæ benè dicuntur eſſe Ruben, id eſt, videntis in medio. Quia enim cœlum ſuperiùs, infernus inferiùs, in medio mundus, ſicut ad inferiora oculos inclinat timor ſeruilis, ad ſuperiora eleuat filialis, ſic erigit ad media timor initialis. (*Timor ſeruilis, initialis & fil. alio quid ſint.*) Eſt enim initialis timor mixta cum pauore dilectio. Cùm igitur quis per quaſdam mundi ſimilitudines nititur apprehendere creatorem, Lia quidem fœcunda redditur; ſed Rachel ab amplexu viri defraudatur. Hinc eſt, quòd cùm Philoſophi inuiſibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpicerent, Liam quidem fœcundam reddebant; ſed Rachelem ſterilem relinquentes, euanuerũt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, mutando gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium. Vnde non immeritò ſermo diuinus comparat eos camelis, qui quidem ruminare ſciunt, ſed vngulam non diuidunt: quia & ipſi cogitationibus ruminabant, ſed quid, aut propter quid dici debuit, non attendebant. Propter hoc lapſi ſunt in hæc figmenta, quæ ſtramentis comparat Scriptura. Abſcondit quippe Rachel idola ſub ſtramentum cameli, quia cœleſtis ſapientia mundi ſimilitudines diuinis comparatas exemplis non attribuit veritati, ſed ſupponit Philoſophorum figmentis. Tergat igitur lippitudinem oculorum, & pituitæ ſuæ moleſtiam Lia,

vt fruatur Iacob concupitis ſuæ Rachelis amplexibus, donec pariat in ſapore ſapientiæ Ioſeph, vel Benjamin in ſapientia ſapiente, Nato ſiquidem Benjamin impoſuit ei mater nomen Benoni; ſed pater mutauit nomen in Benjamin. Benoni filius doloris dicitur, Benjamin verò filius dexteræ interpretatur. Hæc eſt ergo ſapientiæ doctrina, de qua dicit Apoſtolus ad Hebræos. *Diſciplina quidem in præſenti non eſt gaudij, ſed mœroris: ſed poſtea pacatiſſimum exercitatis reddet juſtitiæ fructum.* Parit ergo ſapientia doctrinam, quæ in præſenti non eſt gaudij, ſed mœroris; id eſt Rachel Benoni: ſed poſtea pacatiſſimum exercitatis juſtitiæ fructum reddit, ſicut poſtea nomen ejus mutatum eſt in Benjamin. Peperit etiam Ioſeph filium accreſcentem & decorum aſpectu: contra quem fratres ſui jurgati ſunt, & inuiderunt ei habentes jacula. Hæc eſt illa ſanè doctrina, de qua Dominus ait. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue.* Quid hoc verbo ſapidius, quid dilectius? Et tamen inuiderunt ei fratres ſui, & jurgati ſunt: quia Iudæis quidem ſcandalum, & Gentibus ſtultitia eſt: nobis verò virtus & ſapientia Dei eſt, hæc doctrina. Ad vtramque doctrinam nos mittit ſermo diuinus à principio vobis propoſitus. *Ecce,* ait Scriptura, *Adam quaſi vnus ex nobis.* Poteſt enim eſſe vox Dei Patris loquentis in Moyſe; vel vox Angeli loquẽtis ad Moyſen, vel etiã ipſius Moyſis. Quòd ſi Dei Patris eſſe intelligatur, poteſt eſſe ironicum, vel anagogicum. Ironicum, ſi de primo Adam intelligatur, de quo dictũ eſt. *Primus Adam de terra terrenus.* Anagogicum, ſi de ſecundo, de quo ſubditur, *Secundus de cælo cæleſtis.* Quòd ſi de primo Adam accipitur, illud *quaſi* erit ſimilitudinis: ſi de ſecundo, erit expreſſio veritatis; ſicut & ibi. *Et vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi vnigeniti à Patre.* Si de primo intelligatur litera, ſic diſtinguetur. *Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus ſciens bonum & malum.* Et nota, quòd quando peccauit Adam, in tres perſonas blaſphemauit. Tria enim promiſit ei ſerpens dicens, *Nequaquam moriemini,* cui verbo conſentiens blaſphemauit in Spiritum ſanctum. Nam cùm factus eſſet in animam viuentem, credidit ſe fieri poſſe in Spiritum viuificantem. Et iterum. *Eritis ſicut dij.* In hujus verbi conſenſu blaſphemauit in Patrẽ. Deus enim potentiæ nomen eſt. Potentia verò attribui ſolet Patri nomine, & non re. Item ſubjunxit, *Scientes bonum & malum.* In hoc blaſphemauit in Filium; quia ſapientia Filio ſolet attribui, nomine dico, non re. Ideo qui habitat in cœlis irridet eum, & ſubſannat dicens. *Ecce Adam quaſi vnus ex nobis.* Voluit eſſe immortalis, & mortuus eſt propter peccatum. Voluit eſſe omnipotens; & ſui ipſius potentiã amiſit. Voluit eſſe ſapiens; ſed apertis oculis, nihil quàm ſe nudum virtutibus, & gratuitis ſpoliatum cognouit. O verè ſapientia mœroris, non gaudij; quia qua ratione filijs parcet, qui patri omnium non pepercit? Si ſic propter inobedientiam de paradiſo ejectus eſt accola paradiſi, quid nobis inobedientibus erit, quorũ incolatus prolungatus eſt pro peccatis, nec niſi cum habitantibus Cedar habitare meremur? Pacatiſſimum tamen exercitatis teddet per hoc fructum: cùm hoc exemplo timidiores & cautiores redduntur, & ad obedientiam promptiores. Timeo domum proximi jam accenſam. *Nam mea res agitur, paries cùm proximus ardet.* Quòd ſi de ſecundo Adam ſermo dicatur, nihil ſapidius eſt, quàm audire, *Ecce Adam quaſi vnus ex nobis.* Hoc enim eſt, quod Apoſtolus ait. *Qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute:* id eſt, prædeſtinatum eſt, vt eius homo eſſet filius Dei in virtute. Magnum pietatis ſacramentum, vt vnus atque idem eſſet & filius Dei, & filius hominis. Vnde Adam homo interpretatur. Vnum dico, ſed non vnum: idem dico, ſed non idem. Idem dico in perſona, ſed non idem in natura. Non enim eſt vna natura Dei & hominis; quia non conuertibilis ad inuicem natura in naturam: ſed vna perſona eſt Deus & homo. *Ecce,* ait, *Adam,* id eſt, homo, *quaſi vnus ex nobis:* In aſſumpta natura non deſijt eſſe vnus ex nobis: non deſijt eſſe quod erat, ſed eſſe incœpit qood non erat, vnus ex nobis. Quod in typo veritatis hic dicitur; hoc in veritate typi alicubi dicit Dominus. *Ego & Pater vnum ſumus.* Sicut *ſumus,* ſic *ex nobis* ſolitudinem tollit; ſicut *vnum* ſic & *vnus* diuerſitatem. Neque enim ſolitario conuenit & *ſumus* & *ex nobis*: neque rurſus à ſe diuerſo vnũ & vnus. Per hoc ergo quod dicit *vnus,* tollit diuerſitatem à natura: per hoc quod addit *ex nobis,* remouet ſolitudinem à perſonis. Simile eſt, quod alibi dicitur. *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* Per hoc, quod pluraliter ait *faciamus,* tollit ſolitudinẽ: per hoc quod ſingulariter ait, *ad imaginem;* tollit diuerſitatem. In hoc igitur tota Theologicæ veritatis pendet aſſertio, vt in confeſſione vnius ſolius Dei ſolitudinem remoueat à perſonis; & cùm tres perſonas confitetur, diuerſitatem remoueat à natura. Nam propter hoc deſperata in ſe, & ſæua in omnes impiæ temeritatis ingenia hæreticorum impoſuerunt dictis intelligentiam, potiùs quàm expectarunt ex dictis: ſenſum attulerunt verbis, potius quàm retulerunt ex verbis. Vnde potentem Dei naturam ex naturæ ſuæ infirmitate coarctantes, & intra fines ſenſus ſui indefinita concludentes, ex his duabus venenoſis radicibus diuerſæ virus hæreſeos effuderunt. Vnde Sabellius ſic ſolitudinem prædicare volebat, vt nullam in perſonis pluralitatem prædicaret. Vnde ſicut illud dicebat eſſe Filium, quod & Patrem: ita ipſum eundem Filium, quem & Patrem. Arrius verò è conuerſo ſic diuerſitatem prædicabat; vt ſicut alium Patrem, & aliũ Filium aſſirmabat, ſic aliud. Manichæus vero id quod in Virgine fuit, portionem diuinæ ſubſtantiæ prædicauit, & Dei filium eſſe voluit: quod ex Dei ſubſtantia parte aliqua deductum in carne apparuit: & ſic in Filio diuinæ ſubſtantiæ portionem quaſi diuiſam & deſectam commentatus eſt. Valentinus quoque ridicula quædam & fœda commentans, vt naturam Filij ſepararet à natura Patris, cùm præter Deum Principem familiam Deorum, & numeroſas vanitatum poteſtates introduxiſſet, Verbum Dei, id eſt Filium Dei, non aliud eſſe natum, quàm prolatum diuinæ voluntatis myſterio aſſeruit. Ierarchas etiam neſciens vnigeniti natiuitatem, Patrem & Filium quaſi vnius lucernæ duo luminaria prædicauit, dicens; quod ſicut lampas eodem papiro vtroque capite lu-

Hebr. 12.

Matth. 11.

Geneſ. 3.

1. Cor. 15.

Geneſ. 3.

Potentia & ſapientia omnibus per ſonis communia attributa.

Rom. 1.

Ioann. 10.

Gen. 1.

Hæreticis vſitatus mos trahendi ſcripturas ad ſuum ſenſum pravum.

Variæ hereſes de perſonis diuinis.

cet, & oleum quaſi media materies lumen ex ſe vtrúmque protendit; ita Patris & Filij eadẽ ſubſtantia continet vtriúſque luminis naturã. Photinus autem Filium Dei creaturam à Deo perfectam, ſed non ſicut cæteras factum creaturas, ſed ex nihilo, & ex non exiſtentibus, ad hoc ante ſæcula creatum, vt per eum Deus omnia faceret, commentatus eſt. Quem ea cauſa Filium Dei affirmabat, ſicut & nos per gratiam filij Dei vocamur, & ea cauſa dictum, ſicut dictum eſt. *Ego dixi dij eſtis.* Sic Cocyti glareis

*Pſalm. 81.*

dulcis capitum multorum Cerberus latrat, & virus effundit. Nos autem Filium ita à Patre natum confitemur, vt diuinitatis vnitatem non diuidamus: ſed ſic Filius à patre eſt, vt alius ſit in perſona, idem natura: & ſic vnum natura, quod non idem eſt in perſona: nec ſicut mentitus eſt Manichæus aliqua eſt in filio diuinæ ſubſtantiæ portio, ſed totus Deus ex toto Deo, vnus ex vno, verus ex vero, non defectus, ſed natus eſt. Nec ſicut Valentinus manere prolationem temerarij actoris furore quæſitam confitemur: ſed à Patre filius natus per natiuitatẽ ſuam non adimit eſſe, quod Deus eſt: neque ipſe in natiuitate non Deus eſt: & quod Deus non cœpit eſſe, & ſic à Patre prolatum, vt ipſa prolatio natiuitas eſſe credatur. Nec ſicut mentitus eſt Hieratchas ex eadem ſubſtantia Pater & Filius, quaſi ex eodem oleo duo lumina accenſa ſunt: ſed ſicut Deus ex Deo natus, & lumen ex lumine, quod ſine detrimento ſui naturam ſuam præſtet, vt quod habet, tribuat; & quod dederat, habeat; naſcatúrque quod ſit, cùm non aliud quàm quod eſt, natum ſit, ſitque vtrúmque vnum; dum ex eo quod eſt, naſcitur; & quod naſcitur, neque aliunde, neque aliud eſt. Eſt enim lumen ex lumine. Neque enim, ſicut dicit Photinus, creatura ſeu factura eſt; quia *in principio erat Verbum.* Non enim dicitur, in principio fecit Deus Verbum, ſicut dictum eſt, *In principio fecit Deus cœlum & terrã.* Fit in principio quod creatur; & non erat, cùm crearetur. Non ergo erat in principio, quod fiebat in principio. Ergo quod erat in principio, in principio non fiebat. Pone ergo quodvis tua opinione principium, non tenes ex principio, *In principio erat Verbum.* Ergo quod in

*Geneſ. 1.*

principio erat Verbum, exigit omne faciendi principium. Non ergo factura eſt, qui totius facturæ præcedit omne principium. Propter hoc ad amputandas illas, quas ſuprà diximus erroris radices, id eſt, diuerſitatem & ſolitudinem, quatuor modis occurrit ſermo diuinus; nominum diſtinctione, natiuitatis generatione, virtutis poteſtate, honoris æqualitate. Sunt enim quædam de Deo nomina, quæ dicuntur ad inuicem, id eſt relatiuè, & hæc ſolitudinem tollunt: vt Pater, Filius; gignens, genitus; mittens, miſſus, & hujuſmodi. Alius eſt Pater, alius Filius: alius gignens, alius genitus: alius mittens, alius miſſus: & hoc ex ſermone diuino multis modis cognitum eſt: dum de Filio proteſtatur, dicens. *Hic eſt filius meus dilectus, in*

*Math. 3.*

*quo mihi complacui.* Dum de Patre profitetur

*Matt. 15.*

Filius dicens. *Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cœleſtis, eradicabitur.* Dum ip-

*Luc. 1.*

ſum altiſſimi filium naſciturum prædicat Angelus dicens. *Ne timeas Maria, inuenisti gratiam apud Dominum. Ecce concipies & paries, & vocabitur altiſſimi filius.* Sed & hoc idem Oſee teſtatur, dicente Domino in Oſee. *Ex Ægypto*

*Oſe. 11.*

*vocaui filium meum.* Hoc idem etiam Apoſtolus ita dicens. *Propter nimiam charitatem ſuam,*

*Epheſ. 2.*

*qua dilexit nos Deus Pater, filium ſuum miſit in ſimilitudinem carnis peccati.* Teſtatur hoc & Caïphas. *Tu es ait Filius Dei benedicti?* Non

*Marc. 14.*

negat his verbis filium Dei, ſed de perſona quærit, vtrum homo ille ſit filius Dei. Teſtatur

*Matt. 27.*

etiam & Gentilis. Vnde Centurio: *Verè filius Dei erat iſte.* Teſtatur inſuper ipſe diabolus. *Quid mihi & tibi, ait, Ieſu Filij Dei? Veniſti*

*Luc. 4.*

*ante tempus perdere nos.* His igitur nominibus tollitur ſolitudo, ſed diuerſitas, nominibus quę dicuntur ad ſe. Nomina autem quæ dicuntur ad ſe, ſunt hæc, *Natura, eſſentia,* & ſecundum latinos *Subſtantia.* Nam ſecundum Græcos nihil aliud eſt ſubſtantia, quàm perſona. Ideo autem ad ſe dicuntur, quia relatiua non ſunt.

*Nomina relatiua in Deo tollunt ſolitudinẽ, abſoluta diuerſitatem.*

Vnde his nominibus in Deo hæc vnitas prædicatur; vt ſicut de ſingulis perſonis ſingulariter, ita de omnibus ſimul perſonis non pluraliter, ſed ſingulariter, dicantur. Pater enim Deus eſt, natura, eſſentia, ſubſtantia: ſimiliter & Filius; & ſimiliter Pater & Filius vnus Deus, vna natura, vna eſſentia, vna ſubſtantia. Nam de Filij diuinitate nos certos reddit Deus Pater per Iſaiam, ita dicens. *Labor Ægypti & mercatus Æthiopum, & Saba viri excelſi ad te tran-*

*Iſai. 45.*

*ſibunt, & tui erunt ſerui, & adorabunt te, téque deprecabuntur: quia in te eſt Deus, & præter te non eſt Deus: verè tu es Deus abſconditus.* Quis enim eſt Deus, in quo eſt Deus, niſi ille, qui de ſeipſo ait, *Ego in Patre, & Pater in me eſt?* Hoc

*Ioan. 14.*

& Ieremias teſtatur dicens. *Hic eſt Deus, extra quem non aſtimabitur alius: qui adinuenit om-*

*Baruc. 3.*

*nem viam diſciplinæ, & tradidit eam Iacob puero ſuo, & Iſrael electo ſuo. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt.* Quis eſt Deus in terris viſus; niſi ille, qui in forma Dei erat inuiſibilis, factus in forma ſerui? Hunc etiam Pſalmiſta. *Sedes tua Deus in ſæculum ſæ-*

*Pſal. 44.*

*culi, virga directionis virga regni tui. Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem; propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ.* Et Moyſes. *Pluit*

*Geneſ. 19.*

*Dominus ſuper Sodomam & Gomorrham ignem & ſulphur à Domino.* Dominus, ait *à Domino ignem pluit.* Et quis niſi Pater à Filio, id eſt, per Filium, pluit? Hinc etiam Apoſtolus. *Quorum*

*Rom. 9.*

*Patres, & ex quibus Chriſtus, qui eſt ſuper omnia Deus.* Cùm ergo dicat Moyſes, *Dominus Deus*

*Deut. 6.*

*tuus, Deus vnus eſt:* & Apoſtolus, *Vnus Deus,*

*1. Timot. 2.*

*& vnus mediator Dei & hominum:* cùm ex præmiſſis authoritatibus Pater Deus, & Filius Deus ſit: neceſſe eſt, vt Pater & Filius ſint vnus Deus. Nam aliter oporteret, vt vel illæ, quæ ſuperiùs ſunt dictæ, vel quæ ſunt inferiùs, authoritates ſubjectæ, falſæ comprobarentur. Remouentur etiam ſimul diuerſitas & ſolitudo, natiuitatis generatione: quia cùm alius ſit natus, alius ex quo natus eſt, quia nulla res ſeipſam gignit; non poteſt tamen natiuitas non eam, ex qua profecta eſt, tenere naturam. Neque enim aliud quàm Deus exiſtit, quod non aliunde quàm ex Deo ſubſiſtit. Eandem dico naturam, ita ut non natus ſit ipſe, qui genuit. Natiuitatis ergo proprietas & nomen & naturam & poteſtatem & profeſſionem ſola complectitur. Virtutis etiam poteſtate non alterum, non vtrúmque illorum duorum ſuprà dictorum remouetur, cùm dicitur, *Quæcumque filius facit, hæc*

*Ioan. 5.*

*& Pater ſimiliter facit.* Omnia enim & eadem ejuſdem naturæ veritatem oſtendunt. Similiter cùm natiuitatis ſignificationem. Sic eſt illud. *Sicut Pater ſuſcitat mortuos & viuificat: ſic & Filius quos vult viuificat.* Exæquata virtus oſtenditur per naturæ indiſſimilis vnitatem: alterum autem, id eſt ſolitudo, tollitur, vbi dicitur.

*Ibid.*

*Non poteſt Filius à ſe facere quidquam: niſi quod viderit Patrem facientem:* qua ne illa exæquatio fidem natiuitatis auferret, ait. *Non poteſt Filius à ſe facere quidquam.* Ab illo enim poteſt, ex quo eſt: quia nihil aliud eſt ab ipſo eſſe. Et vt hoc ſe poſſe per virtutis & naturæ poteſtatem oſtenderet, ſubjunxit. *Niſi quod viderit Patrem facientem.* Non enim corporalibus modis videt: ſed viſus ejus omnis in virtute naturæ eſt. Quod ergo ait, *Non poteſt Filius à ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem*: id eſt, nihil poteſt Filius facere, niſi quod habet ex natura natiuitatis, vt faciat. *Nihil enim, niſi natum*, ait Hilarius, *habet Filius.* Honoris etiam æqualitate diuerſitas remouetur, vt ibi. *Pater non judicat quemquam: ſed judicium omne dedit Filio, vt omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem.* Ecce quid relictum eſt ad occaſionem impietatis? quomodo poteſt intelligi natiuitatis differre natura: aut aliqua cogitari inæqualitas? Sequitur enim.

*Ibid.*

*Qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem*: & vt tolleretur ſolitudo, ſubjunxit, *Qui miſit illum.* Alius enim mittens, alius qui miſſus eſt: quia alius eſt Pater, qui miſit eum: alius Filius, qui miſſus eſt ab eo. Per hanc ergo fidei firmitatem abſoluta eſt illa veritatis confeſſio; in cujus typum videbatur dici.

*Geneſ. 3*

*Ecce Adam quaſi vnus ex nobis.* Sicut tamen ſuprà dictum eſt, poteſt eſſe vox iſta Angeli loquentis ad Moyſen, & de vtróque Adã nihilominus intelligi. Et ad hoc vt intelligatur de primo, ſciendum eſt, quòd duas à principio fecit Deus rationales creaturas: vnam ſpiritualem, id eſt Angelicam; alteram corporalem, id eſt humanam. Inter Angelos tamen vnum ſingularem fecit, cui dictum eſt.

*Ezech. 28.*

*Tu ſignaculum ſimilitudinis Dei*, &c. Ipſe ergo eſt, qui dixit. Aſcendam in cœlum, id eſt ad æqualitatem Patris, & ſimilis ero altiſſimo. Propterea jure cecidit; quia voluit exaltari, & adæquari diuinæ majeſtati. Inter corporales creaturas primum hominem præcipuum & ſingularem eſſe voluit, de quo dictum eſt.

*Geneſ. 1.*

*Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* Sed & iſte nihilominus majeſtati voluit adæquari, quando ſerpenti conſenſum præbuit dicenti. *Eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malum.* Propter hoc & ipſe cecidit. Bene ergo Angelus ait. *Factus eſt Adam quaſi vnus ex nobis*: quia ſicut in culpa, ſic vnus cum Angelo fuit in pœna. Notanda tamen eſt in hac ſimilitudine diſſimilitudo: quia quamvis per ſuperbiam vterque ceciderit, diſſimiliter tamen. Nam aliunde, & alibi, & aliter homo, quàm Angelus. Aliunde, quia Angelus de cœlo empyreo; homo de horto Eden. Alibi, quia Angelus cadens cecidit in hunc caliginoſum aërem: homo verò inferiùs, quia in terra. Aliter, quia homo cadens damnificatus eſt in pluribus, quàm Angelus. Damnificatus eſt enim homo corpore & ſpiritu: Angelus verò ſolo ſpiritu. Plus tamen cadendo læſus eſt Angelus quàm homo; quia homo reſurgere poteſt à lapſu; Angelus verò cecidit, nec adijciet, vt reſurgat. Plus igitur damnificatus eſt Angelus, quàm homo: ſed in pluribus homo. Quòd ſi de ſecundo Adam Angelus hoc dici voluerit, vox exultationis audita eſt. Quid enim jucundius, quàm quòd Dominus Angelorum factus eſt Angelus, id eſt nuntius ſeruorum? Eſt enim magni conſilij Angelus, de quo Malachias.

*Mala. 3.*

*Et ſtatim veniet ad templum ſuum dominator, quem vos quæritis: & Angelus teſtamenti, quem vos vultis.* Ipſe Angelus eſt, qui ait ad Abraham.

*Geneſ. 18.*

*Non potero celare Abraham puero meo, quæ facturus ſum.* Nam quòd ille Angelus eſſet filius Dei, oſtendit Abraham, cùm de juſtis vnà cum injuſtis ſolicitus, ait. *Non eſt hoc tuum, qui judicas omnem terram.* Vnde conuenienter probatur, ipſum eſſe filium Dei, qui loquebatur ad Abraham. Bene ergo ait Angelus. *Ecce Adam quaſi vnus ex nobis*, miſſus de ſinu Patris in mundum, ad eos, & *propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis.* Vel poteſt eſſe, vt dictum eſt, vox ipſius Moyſi, & de vtróque Adam rurſus intelligi, *Ecce Adam quaſi vnus ex nobis.* Ecce ille, qui à Deo factus erat bonus, juſtus, perfectus, mortalis & immortalis, id eſt potens mori & non mori: qui etſi beatus non erat, miſer tamen non erat; factus eſt quaſi vnus ex nobis, malus, injuſtus, ſibi nocens & ſuis; poſt peccatum mortuus, nec potens non mori: miſer à peccato, à neceſſitate, & à miſeria. Bonus ſiquidem factus fuit Adam, quia à Deo, qui vidit omnia quæ fecerat, & erant valde bona. Sed per peccatum depreſſum fuit in eo liberũ arbitrium, ita vt impotens ad bonum, & liberũ remaneat ad malum.

*Pelagiana Hæreſis in quo ſita.*

Non enim ſicut mentita eſt hæreſis Pelagiana, ſolo arbitrio ſine gratia poteſt homo facere bonum, vel reſurgere ſi cadat; ſed ſolo libero arbitrio malum facere poteſt, & ad hoc liberato. Iuſtus etiam factus fuit, id eſt innocens & ſine culpa: ſed meritoriam juſtitiam non habebat. Perfectus etiam, ſecundum quod tempori congruebat; id eſt ſecundum perfectionem naturæ conditæ, non naturæ glorificatæ. Sufficiebat enim ei ad majora promerenda, quod acceperat. Mortalis erat, quia mori poterat: & immortalis, id eſt non mortalis, quia poterat non mori: non immortalis, quaſi non poſſet mori. Beatus autem non fuit: quia quòd caſum ſuum neſciuit; vel ſi ſciuit, & ſibi non cauit, extra beatitudinem fuit. Miſer tamen non fuit, quia nondum peccatum commiſerat, nec humanis neceſſitatibus ſubjacebat; nec adhuc corporis vel mentis moleſtias ſuſtinebat. Sed ecce prompta eſt ad malum natura hominis per peccatum Adæ, injuſta, corrupta, mortua: quia non poteſt non mori: & humanis miſerijs addicta. Hoc omne ſentimus per Adam, qui fuit primus, ſingularis, & ex nobis vnus. Quòd ſi de ſecundo Adam intelligitur, bene dicit Moyſes.

*Geneſ. 3. Chriſtus aſſumpſit quoſ tum defectus.*

*Ecce Adam, quaſi vnus ex nobis*, homo paſſibilis, mortalis; qui defectus noſtros quos voluit, quos debuit, quantum voluit & debuit, ſuſcepit. Hinc eſt, quòd *Ieſus fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſuper fontem. Et cùm ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.* In morte cœpit pauere & tædere. Nec decipiat hæreſis Marcionis, per hoc quod apponitur, *quaſi*, qui commentatus eſt Chriſtum carnem phantaſticam aſſumpſiſſe, ita vt nec verè natum, nec verè

mortuum

*Iſai. 53.*

mortuum fateretur: quia ſicut Iſaias ait, *Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit.* Quantum tamen voluit, eoſdam affectus ſuſcepit. Nam qui ſuper morte Lazari fleuiſſe legitur, Apoſtolis ait. *Lazarus mortuus eſt & gaudeo propter vos, quia non eram ibi.* Timuiſſe dicitur, qui armaris ad corripiendum ſe prodijt obuius. Triſtis fuit vſque ad mortem, qui in mortis articulo dixit. *Nunc clarificatus eſt filius hominis.* Et qui dixit, *Abba pater, omnia tibi ſunt poſſibilia, Transfer calicem hunc à me:* ipſe Petro ait. *Pone gladium in vaginam. Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum?* Et qui dixit, *Deus Deus meus, vt quid me dereliquiſti,* ipſe etiam tunc dixit. *Amen dico vobis, Amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei.* Et qui ad inferna deſcendit, Latroni in cruce dixit, *Hodie mecum eris in Paradiſo.* Manus quoque quam clavus in cruce affixit, ſolo tactu auriculam Malchi ſanauit. Et cùm tandem moriens in ligno penderet, ſolem obſcurabat, terrā movebat, petras ſcindebat, monumenta aperiebat; & ſic aſſumptos defectus ſecundum diſpenſationis debitū temperauit in omnibus; vt qui eum cogitaret hominem ex infirmitate, Deum etiam intelligeret ex poteſtate: & ſciret quia factus eſt vnus ex nobis voluntate, non neceſſitate. Idcirco quoties diuinus ſermo de filio Dei nos erudit: aut de diuinitate ejus, qua ęqualis eſt Patri; vel de humanitate aſſumpta, qua minor eſt Patre, nos certos reddit. Cùm autem de diuinitate nos inſtruit; aut ad hoc intendit, vt oſtendat, quòd eadé eſt natura Patris & Filij & Spiritusſancti: aut quòd Filius alia eſt à Patre & Spiritu ſancto perſona. Vnde nunc de Patre, nunc de Filio, nūc de Spiritu ſancto loquitur ſermo diuinus: nunc verò de duabus tantùm perſonis, ita vt non fiat ſermo de tertia; quod fit, vt oſtendatur perſonarum diſtinctio. Plerúmque verò indiſcretè ſine perſonarum diſtinctione; vt oſtendatur vna eadémque natura. Nam in illa voce, cùm Ieſus in monte coram Petro Iacobo & Ioanne apparuit; & in ea quando ſuper baptizatum columba deſcendit: & quando de ſua clarificatione clamans ad Patrem, audiuit: *& clarificaui, & iterum clarificabo:* non niſi perſona Patris poteſt intelligi. Quod autem dicit Filius, *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu;* vel quod, *Exiui à Patre, & veni in mundum:* vel quod ait, *Pater clarifica Filium tuum,* & hujuſmodi: nō niſi Filij vox poteſt intelligi. Quod autem Spiritusſanctus in ſpecie colūbæ in baptiſmo, vel igneis linguis diſcipulis apparuit in cœnaculo; non niſi Spirituſſ. perſona debet attendi. Quòd autem vidit Daniel vetuſtū dierum, cui ſedenti in throno oblatus eſt filius hominis, tam Pater quàm Filius, ſed non Spiritusſanctus in hac viſione ſunt intelligendi. Cùm verò nunc Filius, nunc Spiritusſanctus miſſus legatur, & Pater nunquam, quoties de miſſione fit ſermo, nunquam de Patre, ſed de Filio vel de Spiritu ſancto intelligendum eſt. Cùm verò legitur, *Verbo Domini cœli firmati ſunt, Spiritu oris ejus omnis virtus eorum:* vel illud, *Ite, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritusſancti,* tota Trinitas intelligitur. Cùm verò dicitur, *Audi Iſraël, Deus tuus, Deus vnus eſt,* & in ſimilibus indiſcretè fit ita ſermo de Trinitate, quaſi de nulla perſonarum. Quod

*Ioan. 13.*
*Marc. 14.*

*Christus humanos defectus voluntariè aſſumpſit, non ex neceſſitate.*

*Perſonarū diſtinctio eſt Scripturis habetur.*

ad hoc fieri ſolet, vt vna Patris & Filij & Spiritusſancti natura noſcatur. Cùm verò de humanitate fit ſermo, aut fit ſermo de Filio, ſecundum quod eſt de forma Dei: vnde eſt quod ait, *Ego principium, qui & loquor vobis:* Et, *Ego in Patre, & Pater in me eſt,* & hujuſmodi: aut ſecundùm quod formā ſerui accepit. Vnde, *Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem,* & *Caro mea requieſcet in ſpe;* & hujuſmodi. Quandóque vt oſtendatur vnio vtriuſque naturæ, quod Dei eſt attribuitur homini, & quod hominis Deo. Homini enim attribuitur quod Dei eſt, cùm dicitur, puer ille creauit ſtellas: Deo verò quod eſt hominis; vt cùm dicitur, Filius Dei mortuus eſt. Quando verò vt vnita demonſtretur perſona, de eo loquitur indiſcretè ſermo diuinus; vt cùm dicitur. *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo. Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cœlos.* Et cùm vnitæ ſint tres ſubſtantiæ in vnam perſonam, id eſt, Deus, anima, & caro, gratiā vnionis, quod vnius ſubſtantię eſt, toti ſolet attribui perſonę. Vnde & in illo mortis ſuæ triduo & ad infernum legitur deſcendiſſe, ſed propter animam, & in ſepulchro jacuiſſe, ſed propter carnem, & in cœlo regnare, ſed propter deitatem. Quid ergo, propter quid dicatur, attendat fides: quia niſi hoc quiſque fideliter firmiterque intellexerit, & intellecta crediderit, ſalvus eſſe non poterit. Iuſtus autem ex fide viuit, quia hæc eſt vita æterna, vt cognoſcamus Deum Patrem, & quem miſit ad nos, & pro nobis, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filium ſuum; qui cum eo, & cum Spiritu ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum.

*Synecdochica locutio.*

## SERMO III. *In Aduentu Domini.*

*Dani 10.*

VIdi, *& ecce vir veſtitus lineis,* &c. Verba propoſita verba ſunt Danielis, vt ex ipſo Danielis vocabulo detur intelligi, quàm credibilia facta ſint hæc teſtimonia nobis, quæ de tertio cœlo Propheta nos edocet euocatus. Tria ſiquidem viſionum genera teſte ſacro eloquia didicimus; corporale, ſpirituale, intellectuale. Corporale, eſt quod per corpus percipitur, & corporis ſenſibus exhibetur. Spirituale autem multis modis dicitur. Nam ipſum corpus quod in reſurrectione habituri ſumus, ſpirituale vocat Apoſtolus. *Seminatur,* ait, *corpus animale; ſurget corpus ſpirituale:* & dicitur ſpirituale, eo quòd miris modis ad omnem facilitatem & incorruptionem ſpiritui ſubdatur; & ſine vlla indigentia corporalium alimentorum ſolo viuificetur ſpiritu: non quòd in incorpoream ſubſtantiam ſit abiturum: ſicut nec hoc corpus, quale nunc habemus, animę habet ſubſtantiam, quamvis animale dicatur. Dicitur etiam ſpiritus aër iſte. Vnde dictum eſt. *Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum.* Dicitur & ſpiritus anima, ſiue hominis, ſiue pecoris, vt ibi. *Quis ſcit, ſi ſpiritus hominis aſcendat ſurſum, & ſpiritus pecoris ſi deſcendat ipſe deorſum?* Dicitur & ſpiritus ipſa mens rationalis: quæ eſt tamquam quidam oculus animæ: ad quem pertinet imago & agnitio Dei. Vnde dicit Apoſtolus. *Renouamini ſpiritu mentis veſtræ.* Et alibi. *Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum.* Quam mentem dicit, hanc etiam ſpiritum

*Triplex in Scriptura viſionum genus.*
*1. Cor. 15.*
*Pſal. 148.*
*Eccle. 3.*
*Epheſ. 4.*
*Gal. 5.*

*Ioann. 4.* appellauit. Dicitur etiam ſpiritus Deus, vt in Euangelio. *Spiritus eſt Deus.* Ex his omnibus modis non vocamus ſpirituale hoc genus viſionis; ſed illo vno modo, de quo loquitur Apoſtolus ad Corinthios, quo ſpiritus à mente diſtinguitur, vbi ait, *Si orauero lingua, ſpiritus*

*1. Corn.14.* *meus orat, mens autem mea infructuoſa eſt:* Per linguam accipiens obſcuras & myſticas ſignificationes, à quibus ſi mentis intellectum remoueas, nemo ædificatur. Cùm ergo non intelliguntur in ſpiritu, dicit eas non mente. Vnde

*Ibid.* apertiùs alibi. *Si benedixeritis ſpiritu, quis ſupplet locum idiotæ?* Linguam ergo vel ſpiritum tranſlato vocabulo, quamlibet ſignorum prolationem appellat, priuſquam intelligantur: quò cùm intellectus acceſſerit, qui mentis eſt, fit reuelatio, vel agnitio, vel Prophetia, vel doctrina. Et tunc aſcendit ad tertium viſionis genus, quod eſt intellectuale. Proinde ait Apoſtolus. *Si venero ad vos linguis loquens, quid vobis proderit, niſi loquar vobis in reuelatione, aut in agnitione, aut in Prophetia?* Id eſt, ſi ſignis verborum, hoc eſt, linguæ loquar, & non acceſſerit intellectus, vt ſpiritu tantum, & non

*Viſio corporalis.* mente agatur, quod agitur, quid prodeſt? Eſt igitur viſio corporalis, qua pertinent corporis ſenſus ad viſa corporalia, & hanc vocat Apoſtolus primum cœlum: quoniam in excelſum cerebri locum, tamquam in cœlum corporis à ſede jecoris ignis emicat, de cujus cerebri medio velut centro non ſolùm ad oculos, ſed etiá ad ſenſus cæteros tenues fiſtulæ deducuntur, ad aures videlicet & ad nares & palatum, propter audiendum, olfaciendum, & guſtandum: ipſúmque tangendi ſenſum, qui per totum corpus eſt, ab eodem cerebro dirigi per medullam ceruicis, & eam quæ continetur oſſibus, quibus dorſi ſpina conſeritur, vt inde quidam tenuiſſimi riuuli, qui tangendi ſenſum faciunt, per cuncta membra diffunduntur; ita vt repreſſo calore lux ignis ſola primùm ſplendeat à cerebro, in radijs oculorú ad viſibilia contuenda: deinde ad aures tamquam poſt oculos cerebro viciniores deſcendit mixturâ quadam primò cum aëre puro, ſecundò ad nares cum aëre caliginoſo mouens humidas exhalationes, tertiò cum corpulentiore humore vſque ad guſtum, vltimò vſque ad terrenam craſſitudinem deſcendit, vt faciat tangendi ſenſum: quia corporalis viſio non ſolùm ad oculos; ſed ad omnes corporis ſenſus pertinere dignoſcitur: quæ ideo corporalis non dicitur, quia à corpore eſt, ſed quia per eam viſa corporalia ſentiuntur.

*Viſio ſpiritualis.* Spiritualis autem viſio, per quam non corpora, ſed corporum ſimilitudines præſente vel abſente corpore conſpicimus; ſiue ita ſit res quæ occurrit, ſiue ita non ſit, vt occurrit in animo. Variæ ſiquidem corporalium ſimilitudinum formæ variantur in mente, cùm in cogitatione aliquid faciendum vel emittendú diſponimus: ſiue cùm dormientibus videntur ſomnia nihil vel aliquid ſignificantia: ſiue cùm valetudine corporali turbatis intrinſecùs itineribus ſentiendi imagines corporum veris corporibus ita miſcet, vt internoſci vel vix poſſint, vel omnino non poſſint; & aut ſignificent aliquid, aut non ſignificent: ſiue ingraueſcente aliquo morbo vel dolore corporis, & intercludente intus vias, quibus animæ, vt per carnem ſentiret, intentio altiùs quàm ſomno abſentato ſpiritu monſtrantur imagines rerum vel ſignificantes aliquid, vel non ſignificátes. Seu nulla ex corpore cauſa exiſtente, ſed aſſumente atque rapiente aliquo ſpiritu, tollitur anima in hujuſmodi videndas ſimilitudines corporum, miſcés etiam eis viſa corporalia. Siue ita ſpiritu aſſumente alienatur ab omni corporis ſenſu, vt ſolis ſimilitudinibus corporum ſpirituali viſione teneatur. Et hanc viſionem propter hujuſmodi varias illuminationes ſecundum cœlum vocat

Apoſtolus. Tertium verò eſt, quod mente concipitur, ita ſecretâ & remotâ, & omnino arreptâ à ſenſibus carnis atque mundatâ; vt ea quę in illo cœlo ſunt, & ipſam Dei ſubſtantiam, verbúmque Deum per quod facta ſunt omnia, in charitate Spiritusſancti ineffabiliter valeat *Viſio intellectualis.*

videre & audire. Ad illud Apoſtolum, ad illud raptos Prophetas, non incongruenter arbitramur. *2. Corin.12.* Quoniam ſigna quæ per aliquas rerum ſimilitudines demonſtrantur in ſpiritu, niſi accedat mentis officium, quo viſa intelligantur, non eſt prophetia. Nam magis Propheta fuit, qui intellexit quod alius vidit, quàm ille qui vidit. Magis, enim dici debuit Propheta Ioſeph, qui intellexit quid ſignificarent ſeptem *Geneſ. 41.* ſpicæ & ſeptem boues, quàm Pharao qui eas vidit. Quamvis igitur intellectualis viſio, ſicut ſpiritualis, multis modis fieri ſoleat, quia nunc per ipſum creatorem non corporali viſione vel vocali ſono, ſed ſola inſpiratione, vel in ſigni ante mentem adducta rei ſimilitudine, vel per aliquam creaturam rationalem ſuperiorem, vt per Angelos, ſiue inferiorem, ſicut per homines: vel irrationalem ſuperiorem, vt per nubẽs vel inferiorem, ſicut factum eſt in rubo: ſiue dormiendo, ſiue vigilando turbatis intrinſecùs itineribus ſentiendi, vel aliquo alio, quem ſuprà diximus, modo: tamen inter ſpiritualem & intellectualem viſionem hoc intereſt, quia quę per ſpiritualem videntur, non dijudicantur: intelliguntur autem, quæ per intellectualem. Item, quod in viſione corporali videtur, fallere poteſt videntem; cùm in ipſis corporibus fieri putat, quod fit in corporis ſenſibus: ſicut nauigantibus videntur ea quę ſunt in terra moueri, & in cœlo ſtare ſidera quæ mouentur; & in aqua baculus fractus. Similiter viſio ſpiritualis fallere poteſt videntem, cùm corporum ſimilitudines aliter quàm ſint occurrunt in animo cogitantis. Sed in intellectuali viſione mẽs non fallitur: quia aut intelligit & verú eſt; aut ſi verũ non eſt, non intelligit. Eſt igitur ſpiritualis dignior corporali; ſed intellectualis longè excellentior ſpirituali. Et eſt quaſi quoddam medium inter vtrámque ſpiritualis: quia non incongruè medium dicitur, quod corpus quidem non eſt, ſed ſimile eſt corporis, inter illud quod verè corpus eſt; & illud, quod nec corpus, nec ſimile corporis eſt. *Viſio intellectualis cæteris præſtat.* Quia igitur Propheta ex viſione propoſita, quam intellectualiter vidit, (alioqui nec Propheta dici debuit,) judicium Dei intellexit, quo foras ejiciẽdus erat princeps hujus mundi, vt ſcriptum eſt, *Nunc judicium eſt mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras*: nec dubium quòd ab *Ioan. 12.* illo, quem vidit veſtitum lineis: meritò nomine Danielis cenſetur, vbi ait. *Ego Daniel lugebam multùm*, &c. Daniel quippe judicium Dei interpretatur. *Dan. 10.* Sed notandum, quòd præmittit pœnitentiæ luctum, & dignum abſtinentiæ

fructum: quia ſicut exteriores oculi pingue-
dine carnis infecti, clarè nequeũt intueri, quod
volunt: ſic interiores, niſi mens à ſuperfluitate
macreſcat, verum ſolem videre non poſſunt.
*Eccle. 7.* Dicit ergo. *Ego Daniel lugebam multùm.* Ex
hoc patet, quòd melius eſt, ire ad domum lu-
*Iob 1.* ctus, quàm ad domum conuiuij. Nam & ipſi
filij Iob cùm eſſent in conuiuio, flante vento à
regione deſerti, qui concuſſit quatuor angulos
domus, oppreſſi ſunt. Vix enim poteſt eſſe, vt
abſque effrænata lætitia poſſit eſſe conuiuium
*Exod. 32.* comeſſorum. Scriptum quippe eſt. *Sedit popu-
lus manducare & bibere; & ſurrexerunt ludere.*
Eſt tamen conuiuium cõuiuentium, & eſt con-
uivium conuivantium. Conuivium conuiven-
tium, eſt vnius moris habitare in domo, ſi ſi-
mul bene vivunt: quia ſi malè vivunt, nec vi-
vunt. Forte ſemiuiui ſunt, ſed non viui: quia
ſi corpore vivunt, anima tamen mortui ſunt.
Conuivium verò conuivantium eſt ſedere in
concilio comeſſorum, ac propter hoc ludentiũ.
*Ierem. 15.* Vnde Ieremias ait, *Non ſedi in concilio luden-
tium*, ſed potiùs lugentium: quia per luctum
caput turbatur, facies attenuatur, dolor miti-
gatur. Caput turbatur præ amaritudine, facies
attenuatur à pinguedine, dolor mitigatur ſpei
conſolatione. Videte, quantæ ſint efficaciæ ad
impetrandam Dei miſericordiam lachrymę lu-
gentium; quæ meritorios & cauſæ inferioris
annos Ezechiæ induciare potuerunt; & prede-
*Iſai. 38.* ſtinatos & cauſæ ſuperioris ad finem optatum
*Prouer. 14.* ordinare meruerunt. Extrema quippe luctus
gaudium occupat: ſicut extrema gaudij luctus
ſolet occupare. Infelix Zoroaſtres & inuentor
artis magicæ perhibetur, qui in ſuæ natiuitatis
initio ſolus fertur riſiſſe. Quis enim incarce-
*Caro & mundus carceres ſunt.* randus vel incarceratus ridet? Et quid niſi car-
cerem, carnem vel mundum dixerim: in qui-
bus detruſi ſunt Euæ filij? Quid enim aliud
quàm carcer eſt mundus? Quid homo, niſi in-
carceratus? Quis tortor carceris, niſi qui tor-
quere non ceſſat hoſtis antiquus? Hæ ſunt lu-
ctus cauſæ generales, præter eas, quas vnuſquiſ-
que noſtrum ſpeciales habet, aut particulares.
Mouebat enim non tantùm totius orbis gene-
ralis, ſed plebis Iudaïcæ ſpecialis, & inſuper
propriæ ſeruitutis indiuidualis, Prophetam
*Dani. 10.* miſeria, cùm dicebat. *Ego Daniel lugebam mul-
tum trium hebdomadarum diebus.* Congruum
lugendi tempus ponit, cùm dicit, *trium hebdo-
*Tempus Adventus.* madarum diebus.* Nam & ipſa Christiana reli-
gio hujus authoritate ſententiæ, trium hebdo-
madarum, ante diem natalis ejus, quem Pro-
pheta vidit veſtitum lineis, luctus & pœniten-
tiæ tempus conſecrauit; vt trium hebdoma-
darum tranſacto luctu, illum videre, id eſt in-
telligere cordis oculis mereamur, qui pro no-
bis veſtitus lineis venit. Hinc etiam tres ſepte-
narios pœnitentiales annuatim Eccleſia ſolem-
nizat: de quibus aliàs diſſeruiſſe me memini;
vnde nec arbitror repetendum. Quia enim ſe-
ptem ſunt principalia vitia, quæ vel corde vel
ore vel opere committuntur; bene ſub tribus
ſeptenarijs pœnitentiæ perfectio conſũmatur:
quia ad hoc etiam ſeptem Pſalmi pœnitentia-
les ordinati ſunt. Bene igitur per hunc pœni-
tentiæ fructum Propheta non ſolùm Principis
regni Perſarum brachium coërcuit; ſed virum
veſtitum lineis videre promeruit. *Ecce vir de-
*Ibid.* ſideriorum*, ait Angelus loquens ei, *veni ad ad-
iutorium tibi: ſed reſtitit mihi viginti & vno die-
bus Princeps regni Perſarum.* Quia igitur pecca-
tis exigentibus gens Iudæa ſubdi merebat re-
gno Perſarum, meritò Angelo Danielis, qui
vnus erat de filijs tranſmigrationis, reſtitiſſe
dictus eſt Princeps regni Perſarum: quia alter *Pugna quædam inter*
alteri Angelus non reſiſtit, niſi quantum meri- *Angelos Sā-*
tis humanis adjuvatur. Sed poſt pœnitentiæ *ctos, cur fiat.*
luctum vidit Saluatorem & procuratorem po-
puli Iſraël. Vnde ſubdit. *Viceſima & quarta die
apparuit vir veſtitus lineis.* Nota, hunc numerũ
impariter parem eſſe, & ſuperabundantem.
Omnis enim pariter par, vno ſe minùs dimi-
nutus eſt. Similiter pariter impar vel perfectus
eſt vel diminutus, niſi ad ſecundum & compo-
ſitum deſcendit; & tunc ſuperabũdans eſt. Su-
perabundat autem numerus iſte duodenario,
per partes aliquotas diuiſus, ita vt ſumma cre-
ſcat in primum cieliciim ex radice ſenarij pro-
curatum. Cùm igitur in ſe duos contineat duo-
denarios, & tertium lucretur in fructu partiũ,
tres iſtos duodenarios commendabiles ex ſacri
teſtimonio eloquij videamus. Primus enim *Tres duodenarij in Pa-*
commendabilis fuit in Patriarchis, qui nobis *triarch. Pro*
ſub lege naturali fidei radicem plantaverunt. *phetis & A*
Secundus commendabilis fuit in Prophetis, *poſtolis com*
per quos fides plantata floruit, & odorem con *mendabiles.*
fortantem nos per legem ſcriptam contulit in
ſpe & expectatione Redemptoris. Tertius cõ-
mendabilis fuit in Apoſtolis, per quos fides
germinata & florida per legem gratiæ fructum
fecit: quia ſenarius boni operis qui à Patriar-
chis incœpit, per doctrinam Prophetarum per-
ductus eſt ad finem conſummatum Apoſtolicæ
veritatis: qui fide per dilectionem operante
opus conſummavere perfectum. Bene ergo vi-
ceſima & quarta die apparuit vir veſtitus lineis:
quia conſummato tempore Patriarchatum,
quo primùm fides illuminauit mundum; con-
ſummato quoque numero Prophetarum, quo-
rum oraculis confortatus eſt mundus; venit
vir veſtitus lineis, cujus gratiæ ſubſidijs Apo-
ſtolica doctrina boni operis fructum fecit. Sed
quid eſt, quod ait, *Ego ſedebam ſuper fluvium* *Dani. 10.*
*magnum Tigris?* Magnus flux⁹ eſt noſtræ mor-
talitatis, magnus & quaſi torrens velociùs de-
fluens, quàm à texente tela ſuccidìtur. Et *quis* *Rom. 7.*
*liberabit nos de corpore mortis* hujus? *Gratia Dei
per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum*, qui ſo-
lus liberator eſt noſtræ mortalitatis. Seden-
ti igitur, id eſt attentè conſideranti fluxum ſuæ
mortalitatis, apparuit, qui ſolus potuit libera-
re, vir vnus veſtitus lineis, qui pelliceum Adæ
tranſacta jam hieme deponens, ſolis lineis ve-
ſtiri voluit; tamquam ſponſus ad ſponſam ve-
niens, veſte nuptiali veſtitus. Iam enim hiems
abijt & receſſit, & totus mundus apparet flo-
ridus: & verè totus, quia ibi apparet flos flo-
rum, vbi ſolent eſſe ſtercora jumentorum. Vel *Vir veſtitus*
vir vnus veſtitus lineis, quia ipſe tamquam ſa- *lineis Chri-*
cerdos ſecundum ordinem Melchiſedech ad *ſtus Sacer-*
nos veniens, non per ſanguinem hircorum aut *dos ſecun-*
taurorum; ſed per proprium ſanguinem intrãs *dum ordi-*
in ſancta ſanctorum, veſtiri voluit Ephod li- *nem Mel-*
neo in operibus bonis, & lineâ ſtrictâ in mor- *chiſedech.*
tificatione carnis. Sequitur. *Et accincti renes
ejus auro obrizo.* Evigilate juſti. Ecce hora eſt,
in qua Dominus veſter venit. Beati ſunt ſerui
illi, quos inuenerit vigilantes. Amen dico vo-
bis, præcinxit ſe tamquam gigas, ad currendã

viam: tamquam vir pugnator omnipotens, ad faciendam vindictam. Vnde, *Auro*, inquit, *obrizo.*

*4. Reg. 1. Marc. 1.*

*Ioannes & Elias de pelliceo Adæ quid retinuerint.*

Ioannes & Elias lumbos zona pellicea accinctos habebant: quia nimirum quamvis juſti & ſancti eſſent, etſi pelliceum Adæ depoſuerunt, ad minus de pelliceo ſibi zonam retinuerunt, id eſt titillationem carnis de prævaricatione deſcendentem ſenſerunt. Iſte verò auro obrizo accinctus fuit, qui de carnis titillatione nihil ſenſit. Nam etſi tentatus legitur pro ſimilitudine, abſque peccato fuit illa tentatio. Vel quia per renes infirmitas fragilitatis, & per aurum potentia deſignatur; bene auro renes accinctos habuit, qui in infirmitate noſtræ carnis, potentiam non amiſit. Hoc enim auro adſtringebatur Paulus, cùm ait. *Quando infirmor, tunc fortior ſum & potens.* Auro tamen obrizo non erat accinctus; qui non à ſe, ſed à Deo potens in infirmitate fuit. Iſte verò bene accinctus auro obrizo perhibetur, qui potentiã à ſeipſo habuit. Vel quia per aurum Angelica deſignatur natura, vt ibi. *Non dabitur aurum obrizum pro ea.* Ac ſi apertè dicat. Angelica non poteſt ei comparari natura. Circa renes aurum obrizum habuit; cui Angelica natura in tentatione ſeruiuit. Vnde dicitur. *Et acceſſerunt Angeli, & miniſtrabant ei.* Per renes enim, quæ pars corporis eſt fragilior & pronior voluptati, tentatio deſignatur. Vel certè, quia per aurum nitor ſanctitatis accipitur. Vnde ait Ieremias. *Quomodo obſcuratum eſt aurum?* Bene non tantùm aurum, ſed aurum obrizum circa renes habuit: quia in ipſa humanitate tam per ſignorũ exhibitionem, quàm per virtutum coruſcationem, non ſolùm ſanctus, ſed ſanctus ſanctorum inter ſanctos apparuit.

*2. Corin. 12.* *Iob 28.* *Matth. 4.* *Thren. 4.*

*Ezech. 9. Apocal. 1. Dani. 10.*

Nota, quòd Ezechiel ad renes hujus viri, non aurum, ſed atramentarium ſcriptoris vidit, Ioannes accinctum ad mammillas zona aurea, Daniel verò aurum obrizum ad renes vidit, & non ad mammillas. Sic enim Spiritusſanctus, prout voluit, ſingulis diviſit. Atramentarium in dorſo chirographum mortis ſignificat, quod ipſe Chriſtus in paſſione affixit cruci. Ad mammillas aurum vidit, qui in verbo prædicationis Dei ſapientiam & Dei virtutem agnouit. Aurũ verò ad renes vidit, qui eum per noſtræ carnis fragilitatem in ſepulchro jacentem, & per potentiam diuinitatis in reſurrectione fulgere cognouit. Aurum ad mammillas habuit in prædicatione, atramentarium ſcriptoris ad renes in paſſione, aurum obrizum in lumbis in reſurrectione.

*Dani. 10.*

*Corpus Chriſti dupliciter accipitur.*

Sequitor. *Et corpus ejus quaſi chryſolitus* Corpus Chriſti dupliciter accipitur; quia per corpus deſignatur quandoq; Eccleſia, quandoque caro de Virgine aſſumpta: quæ nimirũ caro meritò comparatur chryſolitu. Eſt enim chryſolitus lapis pretiuſus, qui naſcitur in Æthiopia, contra ſerpentes valens, & contra nocturnos timores, colore viridis, mari ſimilis, & auro micanti, ſcintillans vt ignis. Bene igitur Chriſti corpus comparatur chyſolito, quia ſicut in Æthiopia chryſolitus, & in tenebris lux, ſic in mundo Chriſtus. Ipſe eſt lapis angularis ad conjungendam vtrámque maceriam, & ad percutiendũ erectam ſtatuam: qui vtique contra ſerpentes valuit, quando diabolũ & cogitationes ejus comprehendit.

*Num. 21.*

Hinc Moyſes in vecte ſerpentem, in ſignum Chriſti pendentis in cruce, in deſerto erexit; vt per ipſum populus Dei ſerpentium morſus euitaret. Bene ergo viridi chryſolito comparatus eſt Chriſtus in prædicatione, qui fuit quaſi præciſum lignum quod viruit, & cujus folium non defluxit. Mari verò ſimilis fuit in paſſione, quando ſanguinẽ ſudans, triſtis erat anima ejus vſque ad mortẽ. Scintillauit etiam vt ignis, per miracula quæ foris apparuerunt populis. Auro ſimilis fuit, quando per potentiam diuinitatis in reſurrectione refulſit. Viridis ergo fuit in prædicatione, ſcintillans vt ignis in miraculorum exhibitione: mari ſimilis in paſſione, auro micãs in reſurrectione. Si verò per corpus hujus viri Eccleſiam accipias, viridi chryſolito comparatur in Virginibus, mari ſimilis in Martyribus, ſcintillans vt ignis in Prædicatoribus, auro micans in ſupernis ciuibus. Sequitor. *Et facies ejus vt ſpecies fulguris.* In facie cognitio eſt, vt ibi. *Et videbis faciem ejus in jubilo.* Quod nimirum tunc erit, quando adimplebitur hoc, quod per Apoſtolum prædicatur. *Tunc cognoſcam, ſicut & cognitus ſum.* Natura autem fulguris & ignis illuminat, exſiccat, vegetat, accendit, cõſolidat. Hinc bene facies ejus, vt ſpecies fulguris dicitur; quia cognitio Dei per fidem illuminat, & per excluſionem malorum exſiccat, per ſpem vegetat, accendit per feruorem, conſolidat per charitatem.

*Iob 33.* *1. Cor. 13.*

Sequitur. *Et oculi ejus vt lampas ardens.* Per oculos Chriſti vel ipſa ſapientia, qua ſcrutatur renes & corda, vel eorum ordo, qui in Eccleſia veritatis lumine coruſcant, figuratur. Vnde ipſa ait ſapientia. *Caligauit ad indignationem oculus meus.* Bene igitur oculi Chriſti lampadi ardenti comparãtur: quia ſicut vitrum foris apparens in lampade intus ignis ardentis claritati non poteſt reſiſtere; ita vitrum fragilitatis noſtræ ſapientiæ Dei omnia præſcienti obuiare non poteſt. Scrutator enim renes & corda, qui omnia ſcit antequam fiant. Si verò per oculus Chriſti prædicatores ſancti deſignantur, bene lampadi ardenti comparantur: qui licet per vitrum fragilitatis foris appareant corruptibiles, pingueſcunt tamen intus charitatis oleo, & igne Sancti Spiritus inardeſcunt.

*Iob 17.*

*Dani. 10.*

*Æs corpus Chriſti deſignat.*

Sequitur. *Et brachia ejus, & quæ deorſum ſunt vſque ad pedes, quaſi ſpecies æris candentis.* Nota crucis myſterium ſecundùm ſimplicem literæ ſenſum. Brachia Chriſti, & quæ deorſum vſque ad pedes. ſpeciem æris candentis habuerũnt, quando affixos cruci mori potiùs voluit, quàm flecti. Æs enim candens potiùs frangi poteſt, quàm flecti. Sic qui cruci eſt affixus, cùm caput moueat, brachia & quæ deorſum ſunt mouere non valet. Vel certè quilibet actiui vel ſubjecti fideles in Eccleſia per brachia deſignantur: qui bene ſpeciem æris candentis tenent: quia non tam ore quàm corde fidem ſeruant. Fides enim valet, quæ per dilectionem operatur. Æs verò in eo quod ſonorum eſt, confeſſionem ſignificat oris, in eo quòd candens feruorem demonſtrat cordis. *Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.*

*Rom. 10.*

*Alludit ad 4. Reg. 13.*

Sequitur. *Et vox ejus vt vox multitudinis.* Vox Chriſti prædicationem ſignificat. Ipſe enim eſt, qui virga oris ſui interficiens impium, quinquies vel certè ſexies ad deſtruendam Syriam terrã percuſſit. Quinquies percuſſit, quando legem dedit: ſexies autem, quando legem in ſex diſtinctionibus diuiſit. In lege enim alia vox Dei conti-

netur in juſtificationibus; vt illa qua leproſus vel menſtruata emundantur; alia in judicijs, qua oculum pro oculo, dentem pro dente jubemur euelli: alia verò ſimplicitate literæ contenta tamquam quædam intercapedo ponitur, *Conſilia Euangelica à preceptis diſtincta.* vt per eam ſacramentorum tegumenta celentur: alia in conſilijs, vnde Dominus Ieſus quęrenti juveni de ſalute reſpondit. *Si vis perfectus eſſe, vade vende omnia quæ habes & da pauperibus*: *Matt. 19.* conſilium quidem fuit, non præceptum: alia autem in prohibitionibus, vt ibi, *Non occides, non mœchaberis*: *Exod. 20.* alia verò in præceptis. Vnde habes. *Diliges Dominum Deum tuum*. *Deuter. 6.* Vel certè ſexies otis ſui jaculo terrã percuſſit, quando vox ejus intonuit ſuper aquas; quando vox ejus in virtute, in magnificentia, in confractione cedrorum, in intercisione flammæ ignis, in concuſſione deſerti in reuelatione cõdenſi fuit. Ipſe enim eſt, ſuper quem requieuit Spiritus ſeptiformis. Per ſpiritum ſiquidem timoris fluxus noſtræ fragilitatis tãquam aquas domuit; per ſpiritum pietatis vox ejus in virtute fuit: per ſpiritũ ſcientiæ vox ejus fuit in magnificentia: quia per doctrinam inter Gentes magnificus enituit: per ſpiritum fortitudinis vox ejus cedros fregit, dum per potentiam divinitatis glorioſos terræ humiliavit: per ſpiritum conſilij flammam ignis intercidit, quando conſilio ſuæ conſolationis fervorem tentationis interrupit: per ſpiritum intellectus deſertũ concuſſit, dum Gentiles devotionis compunctione ad fidem conuertit: per ſpiritum ſapientiæ reuelauit condenſa, quando per ſapientiã nobis aperuit ſacramentorum myſteria. Igitur vox ejus vt vox multitudinis erat, dum fluxum carnis domuit, & miſericordiæ ſuæ viſcera nobis aperuit; quando per doctrinam magnificus apparuit, ſuperbos humiliauit, Gentiles vocauit, tentationes ſuperavit, Eccleſiæ ſacramenta reuelauit. Hæ ſunt alæ Cherub; *Ezech. 1.* quas vnam ad alteram collidere vir ſanctus audivit.

## SERMO IV. *In Adventu Domini.*

*Iſai. 52.* ELEVARE, *eleuare, conſurge Ieruſalem; ſolve vincla colli tui captiva filia Sion.* Hora enim eſt jam nos de ſomno ſurgere. De illo inquam ſomno, in quo qui dormit, nec aliquid videt, *Peccatum ſomnus eſt.* nec ſentit: vel ſi videt, quod videt non intelligit: vel certè ſi intelligit, obliuiſcitur & negligit. Cùm enim diceret Dominus, *Lazarus amicus noſter dormit*, *Ioan. 11.* de dormitione illa dictum eſt, in qua nihil videtur aut ſentitur. De hoc ſomno ſurgere nos hortatur Apoſtolus, cùm ait. *Exurge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus.* *Epheſ. 5.* *Dani. 2.* Secundum verò ſomni genus in ſomno Nabucodonoſor figuratur, qui cùm ſtatuam viderit, nec recordatus eſt, nec intellexit. Tertium autem figuratur in ſomno, *Matt. 26.* quo aggrauati erant diſcipuli, cùm Dominus appropinquanti paſſioni diceret eis. *Non potuiſtis vna hora vigilare mecum?* Videbant quod prædixerat eis Ieſus dicens, *Ecce aſcendimus* *Matt. 20. & 16.* *Ieroſolymam, & filius hominis tradetur*, & intellexerant: vnde & Petrus reſpondit. *Abſit à te Domine, non fiat iſtud.* Sed imminente paſſione non ſunt recordati verbi ejus, ſomno ignaviæ depreſſi. Vnde cùm in ipſa paſſione Dominus *Matt. 26.* Petro dixiſſet, *Priuſquàm gallus cantet, ter me negabis*, & Petrus verbum intelligens reſpondiſſet, *Et ſi oportuerit me commori tibi, non te negabo*; requiritur, negat, & gallus cantat. Tũc Dominus Petrum reſpexit, *& recordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei Ieſus.* Si non intellexiſſet, non reſpondiſſet: & ſi oblitus non eſſet, recordatus non fuiſſet. Primo ergo ſomno torpet Paganus, ſecundo Iudæus, tertio falſus Chriſtianus. Paganus enim nec legendo videt, nec intelligit, nec reminiſcitur verbi Dei virtutem: Iudęus verò legendo videt, ſed non intelligit, nec reminiſcitur: falſus verò Chriſtianus, videt, intelligit; ſed obliuiſcitur & negligit. Primo ſomno torpet, qui nec Deo, nec Deum, nec in Deum credit; ſecundo, qui Deũ credit, ſed nec Deo, nec in Deum credit: tertio autem, qui & Deo & Deum credit, ſed in Deũ non credit. Primus igitur ſomnus ignorantiæ eſt, ſecundus perfidiæ, tertius torporis & ignaviæ. Si ergo in viſione pacis habitare vis, (quoniam Ieruſalem viſio pacis interpretatur,) & dies videre bonos, eleuare à ſomno ignorantię tu Pagane, eleuare à ſomno perfidiæ tu Iudæe: conſurge à ſomno torporis & ignauiæ tu falſe Chriſtiane. Qui enim iacet, & in imo proſtratus eſt, non poteſt intueri ea quæ de longè sũt, ſed ea tantũmodo quæ de prope ſunt intuetur. Vnde & illi qui in medio Ieruſalem faciebãt abominationes, quando ſtatuebant ad oſtium tabernaculi idolum zeli ad prouocandũ æmulationem, quando adorabant picturas, plangebant Adonidem, & dorſum contra templũ habentes adorabant ad ortum ſolis, jacere dicuntur vnuſquiſque in abſcondito cubilis ſui. Vnde Dominus ad Prophetam. *Certè vidiſti, fili hominis, quid iſti faciunt in tenebris, vnuſquiſque in abſcondito cubiculi ſui.* *Ezech. 8.* Quia ergo jacebant, ad ea quæ de prope erant, oculos aperiebant. Quid enim magis de præſenti, & vt ita dicam, de prope poteſt eſſe, quàm fauor populi, amor mundi, dilectio carnalis deſiderij, contemptus Dei, initium infidelitatis? Ad oſtium ſiquidem tabernaculi ſtatuit idolum zeli, qui foris in conſpectu hominum feruoris ſimilitudinem demonſtrat, quæ vtique ſimilitudo Deũ ad iracundiam prouocat. In oſtio enim tabernaculi conſpectus populi, in idolo zeli feruoris ſimilitudo figuratur. Picturas adorat, qui ea quæ in mundo ſunt deſiderat. *Quæ in mũdo ſunt, picturæ comparantur.* Ea enim quæ in mundo ſunt, quaſi picturæ ſunt; quia videntur aliquid eſſe, cùm nihil ſint. Sunt enim quędam quæ videntur eſſe, & non ſunt, vt præſentia. Vnde Paulus quaſi à majori probans, ait. *Si quis ſe putat aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.* *Galat. 6.* Vbi enim hominem nihil eſſe dixit, de alijs rebus quæ pro homine factæ sũt, quòd nihil ſint, apertè demonſtrauit. Vnde & Iſaïas. *Omnia*, ait, *quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo.* *Iſai. 40.* Quædam autem ſunt, & non videntur eſſe, vt æterna. *Qui plangant Adonidem.* Adonidem verò plangunt, qui ideo dolent, quia deſideria carnis perficere non poſſunt. Sunt enim quidam, qui cùm crucifixi ſint mundo, mundum tamen ſibi crucifigi nolunt. Iſti delectationes mundi quærunt, ſed cùm eas habere nequeunt, dolent & gemunt; & tunc quaſi Adonidem plangunt. Per Adonidem enim qui fuit amaſius Veneris, & fomes delectationis, & delectatio figuratur. Dorſum autẽ contra templum habent, qui contempto creatore honorem indebitum exhibent creaturæ.

Quia igitur hæc ſunt, quæ illi faciebant, qui in abſcondito cubilis ſui jacebant; tu qui in imo jaces, eleuare. Quamdiu enim animalia ſubmittunt alas, oportet ſubmitti & rotas: quia quamdiu motus animi flectuntur ad terrena, oportet vt ſubmittatur cogitatio, & in imo circumſpectio reuoluatur. Motus quidem animi animalibus, cogitationem rotis non incongruè comparamus. Sicut enim quatuor animalia, quorum primum ſimile erat homini, ſecundũ bovi, tertium leoni, quartum aquilæ: ita & in animo quatuor motus inuenies, quæ quatuor animalium ſpeciem præfigurant. Primus eſt rationis motus, qui homini jure attribuitur; quia ſoli homini ratio ſolet cõpetere. Secundus motus eſt ſenſualitatis, quem bene boui comparamus. Nam ſicut inter illa quatuor animalia bos pigrior, ſic inter motus animi ſenſualitas ad conſiderandum tardior inuenitur. Per alios ſiquidem motus, tam ea quæ non ſunt pręſentia, quàm quæ præſentia ſunt, videntur. Senſualitas autem ea tantùm conſiderat, quę oculis ſubjacent carnalibus. Tertius animi motus auiditas eſt, quem bene leoni comparamus, qui a leo animal auidum eſt. Quartus verò animi motus cordis eſt deuotio; quem bene aſſignamus aquilæ: quia ſicut aquila cæteris animalibus velocior inuenitur, & altiùs poteſt incedere; ita cęteris motibus animi deuotio poteſt altiùs volare: & ſicut aquila cæteris animalibus limpidiores habet oculos, ita per deuotionem, ea quæ volumus limpidiùs inuenimus. Et rurſus vbicumque intenditur ratio, infigitur ſenſualitas, rapit auiditas mentem, volat deuotio; ibi oportet, vt intendat circumſpectio, cogitatio reuoluatur. Quia enim cogitatio ſiue circumſpectio nunquam ſtabilis eſt, ſed ſemper voluitur, bene rotæ volubili comparatur. Vnde & illæ rotę volubiles vocatæ ſunt, dicente Propheta. *Et vocauit illas volubiles, audiente me.* Si ergo ratio vel ſenſualitas, ſiue auiditas, ſiue etiam deuotio eleuetur in altum, oportet vt in altum eleuetur & cogitatio: quia cùm eleuantur animalia de terra, eleuantur pariter & rotæ: & quando ſubmittunt alas, ſubmittũtur & rotę ſequentes ea. Tunc enim ſubmittunt, quando in terrenis intendunt. Tu igitur qui jaces, & in imo poſitus es, eleuare. Eleuare circumſpectione, eleuare cogitatione: eleuare per exercitium actiuæ vitę; eleuare etiam per altitudinem contemplatiuæ. Verè enim in imo eſt, qui infra ſeipſum poſitus eſt. Alij enim jacent infra ſeipſos, alij juxta ſeipſos, alij etiam eleuati ſunt ſupra ſeipſos. Infra ſeipſos ſunt, qui in omnibus carni & mundo & cogitationi cuilibet obediunt. Juxta ſeipſos sũt, qui quidem voluptates & quæque ſuperflua reſcindunt: ſed de his quæ neceſſaria ſunt, reſcindere nulla volunt. Supra ſeipſos ſunt, qui non tantùm voluptates, ſed & ipſas plerumque neceſſitates pro Deo dimittunt. Eleuare igitur juxta te, qui poſitus ès infra te; dimittendo ſaltem voluptates, etſi nondum vis dimittere neceſſitates. Eleuare & ſupra te; vt ipſis neceſſitatibus omiſſis, ad illum qui de longè venit ad te, & eſt ſupra te, reſpicias cogitatione, & auiditate. Qui enim à longè reſpexit, Dei potentiã vidit, ſicut ait. *Aſpiciens à longè, ecce video Dei potentiam venientem.* Nomen enim Domini venit de longinquo, & meritò. Sic Abraham de terra & de cognatione ſua egreſſus eſt, vt inter

*Quatuor animi motus quatuor animalibus ſimiles.*

*Cogitatio rotæ volubili comparatur.*

*Ezech. 10.*

*Quinam infra vel ſupra ſeipſos ſint.*

*Eccleſiæ verba.*

Chananæos diues efficiatur. Sic Elias egreſſus eſt, vt à vidua vtcumque ſuſtentetur. Sic Iacob de domo patris ſui egreſſus eſt, vt patrimonio filiarum Laban perfruatur. Sic Tobias filium peregrinari miſit, vt filiæ Raguelis copuletur. Sic & ipſe Ieſus egreſſus eſt; quia à ſummo cœlo egreſſio ejus, vt captiua filia Sion in libertatem gloriæ filiorũ Dei reuocetur. Solue ergo vincla colli tui captiua filia Sion. Si enim vinculum colli non ſoluatur; nec manus in ſinum mitti, nec foris verba poſſunt extrahi. Sed cùm tempus redemptionis filiorum Iſraël appropinquaſſet, vt de captiuitate Ægypti, de ſeruitute Pharaonis in libertatem & vbertatem terræ fluentis lacte & melle vocarentur, locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens. *Loquere Pharaoni, vt dimittat populum meum.* In hoc autem ſigno loqueris. *Mitte manum tuam in ſinum tuum.* Signum eſt noſtræ Redemptionis. Niſi enim manum in ſinũ mittamus, de ſubjugo principis tenebrarum collum excutere non valemus. Nam manum in ſinum mittit, qui in operibus ſuis ad conſcientiam recurrit. Per manum ſiquidem opera, per ſinum verò figuratur conſcientia. Liberari autem non poteſt de ſeruitute diaboli, qui in omnibus operibus ſuis conſcientiam ſuam non ſcrutatur. Vbera etiam foris extrahi neceſſe eſt, ſi in promiſſis hæc filia Siõ fidelis inueniatur. Quid enim eſt filia Sion? Eccleſia. Quid autem loquitur & promittit Eccleſia ſponſo ſuo? *Egrediamur, ait, in agrum, commoremur in villis: & ibi dabo tibi vbera mea.* Ecce ſponſus in agrũ egreſſus eſt. Sed ad quid? Ad meditandum & viuificandum. Ad meditandum cum Iſaac, ad meditandum inquam, cogitationes pacis & non afflictionis: vt ibi de camelo ſuo coram eo deſcendat Rebecca: vel de captiuitate peccatorum eruatur captiua filia Sion. Per Iſaac enim Chriſtus, per agrum mundus figuratur. In hunc enim agrum egreſſus eſt Dominus, ad cogitandum nobis bona, & ad viuificandum oſſa mortua. Oſſa inquam illa, de quibus Dominus in deſcriptione Leuiathan dicit beato Iob. *Oſſa ejus vt fiſtulæ æris.* Oſſa vt fiſtulæ ſunt ſapientes hujus ſæculi; qui cùm ſeorſum bene dicendi habeant, ſenſum tamen bene viuendi non habent. Vel certè oſſa mortua ſunt illa, de quibus Dominus ait, cùm diuitem deſcribit, *Oſſa*, inquit, *ejus plena ſunt adipe.* Diuites enim quaſi oſſa adipe plena ſunt, quando diuitijs impinguati fortitudine ſua pauperes opprimunt. Hæc erant oſſa mortua, quando non erat in eis illa vita, de qua dictum eſt. *Ego ſum via veritas & vita.* Et ad hæc oſſa viuificanda venit Dominus in mundum, cùm diuites & ſapientes per exemplum operum & doctrinam verborum ad vitam vocauit æternam; infundendo eis in tentatione patientiam, in moribus concordiam, veram in doctrina ſcientiã, in religione reſtrictionem, in corde deuotionẽ. Nam tentatio in commotione, concordia in juncturarum connexione, ſcientia in pellis extenſione, reſtrictionis ſcientia in neruorum conjũctione, deuotio cordis figuratur in carne. Sic enim in Ezechiele ſcriptum eſt: quòd Dominus duxit eum in campum plenum oſſibus mortuorum; & dictum eſt ei. *Putas, fili hominis, reuiuiſcent oſſa iſta?* Et ecce commotio. Poſtea autem redire cœpit vnumquodque ad juncturam ſuam. Deinde verò neruos & carnẽ

*Exod. 3.*

*Conſcientiã in omni actione ſcrutari, quàm ſit neceſſarium.*

*Cantic. 7.*

*Iob 40.*

*Oſſa quaſi fiſtula quinam ſint.*

*Iob 21.*

*Ioan. 14.*

*Ezech. 37.*

& pellem babere cœperunt; & tunc ſpiritu à quatuor ventis vocato vixerunt. Bene enim per nervos ſententia reſtrictionis accipitur. Nam io tali nervo Iob pedem poſuerat, cùm diceret. *Poſuiſti in nervo pedem meum.* Pedem Iob Dominus in nervo poſuit, cùm eum diſtrictionis ſuæ ſententia ligauit. Per carnem autem cordis deuotio figuratur, vt ibi. *Auferam à vobis cor lapideum. & dabo vobis cor carneum.* Cor enim carneum pro lapideo dat Deus, quando pro obſtinatione infert cordis deuotionem. Pellis verò nomine ſacræ lectionis intentio deſignatur, vt ibi. *Extendens cœlum ſicut pellem.* Ad viuificandum ergo oſſa mortua egreſſus eſt in agrum Dominus, cùm in mundum venit, vt ſapientes hujus mundi vel diuites ad paupertatem ſpiritus prouocaret. Commorari ſimiliter in villis venit, cùm in latitudinem hujus mundi deſcendit. Mundus enim & ager & villa erat, quando Dominus venit. Ager propter laborem; villa, in eo quod nullam in eo poterat homo contra hoſtem ſuum defenſionis inuenire munitionem. Sed venit Dominus, & ſe murum poſuit in domo Iſraël: & tunc facta eſt vrbs fortitudinis noſtræ Sion; quia Saluator noſter poſitus eſt in ea murus. Solue ergo vincla colli tui captiua filia Sion; vt juxta promiſſum vbera tua des ei. Sic enim dixeras. *Egrediamur in agrum, commoremur in villis: & ibi dabo tibi vbera mea.* Quæ ſunt vbera? Iudæa ſimul & Gentilitas ad fidem vocata. Hæc enim ſunt vbera, de quibus dicit ſponſus. *Duo vbera tua quaſi duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in lilijs.* Iudei ſiquidem & Gentiles, quando ſacræ doctrinæ lac & propinant alijs, & ſibi ſugunt, vbera ſponſæ dici poſſunt. Qui bene hinnuli ſunt per humilitatem, capreæ per deuotionis altitudinem, gemelli per charitatẽ. Paſcuntur autem in lilijs per vitæ candorem. Vt igitur hæc vbera foris poſſint extrahi, id eſt, vt Iudæa & Gentilitas ad veræ fidei confeſſionem poſſit conuerti, *Solve vincla colli tui, captiua filia Sion.* Si enim per filiam Sion Eccleſiam figurari dicimus, rectè per collum Eccleſiæ prælatos figuramus. Collum enim pars illa corporis eſt, per quam cibus à capite deriuatur in corpus. Cibus autem animæ verbum eſt vitæ, caput Chriſtus, Eccleſia corpus. Quia verò per prælatos verbum prædicationis, prout diuinitus ſunt inſpirati, in corpus Eccleſię diffunditur; bene per collum filiæ Sion pręlati Eccleſiæ figurãtur. Vincla autem colli impedimenta illa poſſumus appellare, quibus impediti prælati, nec ſibi, nec alijs proficiunt, quantum volunt: ſcilicet amaritudo tentationis, fragilitas carnis, perſecutio temporalis, occupatio ſæcularis. Amaritudo tentationis in vinculis illis apertè figuratur, quibus Ioſeph fratres ſuos ligandos eſſe comminatus eſt, cùm ait. *Per ſalutem Pharaonis non egrediemini; ſed mittite unum ex vobis: vos autem remanete in vinculis, donec veniat Benjamin frater veſter minimus; & probemus ſi vera ſint, quæ dicitis.* Ioſeph enim fratres ſuos tentare volebat, non perſequi. Bene autem Ioſeph in expectatione Bẽjamin vinculis tentationis ligare dicitur fratres ſuos. Nam fideles, qui per filios Iacob figurantur, doloris amaritudine per augmentum virtutum ligantur in expectatione veræ ſpei, & aduentus gloriæ magni Dei. Quantò magis enim fideles proficiunt, tantò magis dolent, quòd cũ Chriſto nondum eſſe poſſunt. Per Ioſeph autem virtutum profectus, per Benjamin figuratur Chriſtus, quia ipſe filius dexterę eſt, eo quod filius ſit ſubſtantivus: nos autem quaſi ſiniſtræ, quia filij adoptiui ſumus. Ipſe eſt filius dexteræ, quia ſedet ad dexteram Patris, cui Pater dixit, *Sede à dextris meis.* Qui cùm noſter ſit pater per humanæ naturæ donum, frater tamen factus eſt per ejus naturæ conſortium. Et bene minimus, eo quòd per carnis aſſumptionem paulominus ab Angelis ſit minoratus. Bene minimus, in typo cujus minimum filiorum Iſai, id eſt Dauid, de cujus genere ipſe Dominus naſci voluit, Deus in Regem ſublimauit. Bene minimus, qui cùm magnus eſſet, pro nobis factus eſt paruulus, vt ſcriptum eſt. *Parvulus natus eſt nobis.* Et cùm Verbum Patris eſſet, factus eſt infans, vt ſcriptum eſt. *Inuenietis infantem*, &c. Et cùm primus eſſet omnium, factus eſt omnium nouiſſimus. Vnde Iſaias. *Et nos putauimus eum nouiſſimum virorum, virum dolorum.* Et Pſalmiſta ſimiliter in perſona ejus. *Ego autem ſum vermis & non homo.* Fragilitas verò carnis ſatis apertè figuratur in neruicis illis funibus, quib' Dalila voluit ligare Samſonem. Nervus enim ex carne eſt, & ideo impedimenta carnis ſignificat, quibus quaſi vinculis ligatur, vt non proficiat quantum poſſit, velit, vel debeat. Perſecutio verò temporalis in vinculis illis figuratur, quibus Ezechielem ligari jubet Dominus, cùm ait. *Et tu fili hominis. Ecce ego poſui vincula ſuper te, & ligabunt te in eis.* Prophetarum ſiquidem verba, ſimiliter & opera, pleríumque proponebantur in exemplum populo Iſrael. Nam in ſignum perſecutionis, qua in Babylone ligari debebant & captiuari, ligatus eſt Propheta coram eis, ſicut dictum eſt. *Signum eſt domui Iſraël.* Occupatio autem in litio illo deſignatur, quod & illa Dalila capillis Samſonis innexuit, vt infigeret terræ. Per capillos enim capitis cogitationes mentis, per litium quod capillis innexuit, occupationes cogitationum: quæ tunc litio terræ infiguntur, cùm per aliquam occupationem in terrenas cogitationes involuuntur. Vel certè occupatio, vt ait beatus Gregorius in Moralibus figurari poteſt in mola aſinaria, quæ alligari debet collo ejus, qui vnum de puſillis Dei ſcandalizat. Dicatur ergo Eccleſiæ de Prælatis. *Solve vincla colli tui.* Nam vt ſequi Chriſtum valeat Eccleſia, oportet vt prælati ejus & amaritudinem tentationis, & fragilitatem carnis, & perſecutionem inſuper parvipendant, & occupationem temporalem interdum dimittant, vt orationi vacent, ſicut ſcriptum eſt. *Vacate & videte.* Vel certè per collũ ſacrum deſignatur eloquium, vt ibi. *Collum tuum ſicut turris Dauid.* Sacrum enim eloquiũ ſicut turris Dauid eſt, cùm in eo propugnacula munitionum contra ignita tentationum tela reperiuntur. Hujus ergo colli vincula impedimenta illa poſſumus apellare, quæ prædicatorẽ ſacri eloquij in verbis impediunt, quod plerumque facit obſcuritas verborum, infidelitas auditorum, timor & prohibitio potentium. Obſcuritas enim verborum in vinculis illis deſignatur, de quibus Baltaſſar loquitur Danieli, dicens. *Scio, quia poteſtatem habes obſcura interpretari, & ligata diſſoluere.* Repetitio enim eſt, quia quod priùs dixerat, *obſcura*, repetit,

Marginal notes: *Iob 13.* — *Ezech. 11.* — *Pſal. 103.* — *Cantic. 7.* — *Cant 4. & 7.* — *Prælati ſunt collum Eccleſiæ.* — *Pſal. 109.* — *Iſai. 9.* — *Luc. 2.* — *Iſai. 53.* — *Pſal. 21.* — *Iudic. 16.* — *Ezech. 3.* — *Gregor. 8. Mor. c. 26.* — *Occupatio molæ aſinariæ comparatur.* — *Iſai. 52.* — *Pſal. 38.* — *Scriptura ſacra turris eſt Dauid.* — *Dani. 5.*

cùm dixit, *ligata*: & quod priùs dixerat, *diſſoluere*, repetijt, cùm dixit, *interpretari*. Infidelitas auditorum deſignatur in vinculo, quo ligabatur os Zachariæ, qui cùm verbũ Angeli de natiuitate Ioannis credere nollet, audiuit. *Eris tacens, & non poteris loqui.* Poſtea verò nato Ioanne credidit; & ſtatim ſolutum eſt vinculũ oris ejus, & prophetauit dicens. *Benedictus Dominus Deus Iſraël*, &c. Prohibitio verò deſignatur in vinculo, de quo ſcriptum eſt. *Non alligabis os bovi trituranti*, id eſt, non prohibebis verbum hominis bene operantis. Dicatur ergo prędicatoribus Eccleſiæ. *Solve vincla colli tui* Ac ſi apertè dicatur. Quia jam nuda & aperta ſunt, quæ dicta ſunt de filio hominis, tollatur offuſcatio, remoueatur infidelitas à corde, non terreat potentium prohibitio: ſed quaſi tuba exalta vocem tuã, & dic ciuitatibus Iudæ, *Ecce Deus veſter.* Vel quia per collum elationis altitudo deſignatur, vnde filiæ Sion reprobatę ſunt à Deo, pro quòd ambulauerunt extento collo: non immeritò colli vincula poſſumus appellare, ea quæ cordi elationem innectunt, ne poſſint diſſolui. Tria ergo ſunt, quę elationem cordi adſtringunt. ignorantia ſcilicet veritatis, affectus peccandi, & obſtinatio mentis. Tunc enim homo ſuperbus efficitur; cùm nec Deum, nec ſeipſum cognoſcit, cùm peccare diligit, & cùm vocem monentis negligit. Ignorantia ſiquidem veritatis deſignatur in vinculo, quo ligata erat aſina in templo; de qua Dominus diſcipulis præcepit dicens. *Ite in caſtellum. quod contra vos eſt. & ſtatim inuenietis aſinam & pullum cum ea. Soluite, & adducite mihi.* Quid enim per aſinam, niſi Gentilitatem intelligimus. de qua per Iſaiam dicitur, *Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui?* In boue Iudæos, in aſino Gentiles ſignificauit. Hæc igitur ignorantiæ vinculis adſtricta jugo Dei ſupponi nolebat: donec per prædicationẽ Apoſtolorũ ab ignorantiæ vinculo ſoluta, jugo eſt mancipata diuino. Affectus verò peccandi ſatis apertè illis in vinculis figuratur, quibus in monumento ligatus Lazarus tenebatur. De quo & Dominus ait. *Soluite eum, & ſinite abire.* Si enim per Lazarum peccator deſignatur; non immeritò vinculum peccatoris affectum peccandi deſignat. Per affectum ſiquidem peccandi peccator peccato ligatur. Obſtinationem verò mentis figurari dicimus in vinculis illis, quibus ligati leguntur quatuor Angeli in flumine magno Euphrate, prout audiuit Ioannes vnã vocem de cornibus altaris Ait enim. *Et audiui vnam vocem de cornibus altaris clamantem Solue quatuor Angelos, qui alligati ſunt in flumine magno Euphrate.* Quid enim per quatuor Angelos, niſi quatuor tentationum genera intelligimus? Et bene per Angelos tentationes deſignari dicimus: quia ſicut ſunt adminiſtratorij ſpiritus miſſi in orbem, ad annuntiandam Domini voluntatem; ita à diabolo mittitur tentatio, vt per eam diaboli voluntas inſinuetur. Quatuor ergo ſunt genera tentationum. Alia enim leuis eſt & occulta, vt timor nocturnus, alia leuis & aperta, vt ſagitta volans in die, alia grauis & occulta, vt negotium perambulans in tenebris, alia grauis & aperta, vt dæmonium meridianũ. Sicut ergo illi dicuntur Angeli, qui bona nuntiant; ita & tentationes Angeli dici poſſunt, quia mala nobis nuntiant. Angelus enim nuntius interpretatur. Sed illi qui bona nuntiant, calodæmones; qui autem mala, cacodæmones nuncupantur. Illi ergo Angeli ligati ſunt in flumine magno Euphrate, quando in fluxa mente per obſtinationem & mentis duritiam aſtringantur. Dicatur ergo. *Solue vincla colli tui, captiua filia Sion*: quia ſi contemplationis culmẽ velis attingere, (nam Sion ſpeculatio dicitur) oportet, vt primò Deum cognoſcas, & poſtea teipſum; vt peccandi voluntatem dimittas. & ad cœleſte deſiderium cor tuum emollias. Sic enim abſque omni impedimento occurrere poteris illi cum illa quæ clamat. *Curremus in odore vnguentorum tuorum*: aſcendendo videlicet de virtute in virtutem, donec videamus Deum Deorum in Sion, id eſt in altitudine contemplationis, adjuti gratia Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti; qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

*Diuerſa vincula, eorúmque ſignificatio.*
*Luc. 1.*
*1. Corin. 9.*
*Tria elationem generant.*
*Matt. 21.*
*Iſai. 1.*
*Ioan. 11.*
*Apocal 9.*
*Iſai. 52.*
*Cantic. 1.*

## Sermo I. *De Natiuitate Domini.*

VERBVM *caro factum eſt.* Verbum abbreuiatum de Verbo abbreuiato audiuimus. Sed dum breuis eſſe laboro, obſcurus fio. Quippe quia verbum abbreuiatum & obſcurum de Verbo abbreuiato & obſcuro loquimur. Sed verbum meum, quia abbreuiatum, obſcurum: Verbum verò illud, quia obſcurum, abbreuiatum. Obſcurum enim erat, antequam eſſet abbreuiatum: & abbreuiatum eſt, vt eſſet manifeſtum. Antequam eſſet abbreuiatũ videri non poterat oculis mentis: abbreuiatum verò videri potuit oculis carnis. Verbum erat non breuiatum, nec dici poterat: verbum abbreuiatum fuit, & dici potuit. Dici fortè potuit, non quid erat, ſed quòd erat: ſed dici non potuit, quid erat, ſed quid non erat. Deus enim Verbũ erat. Nemo autem dicere poteſt, id quod eſt; ſed dicere poteſt, quid non eſt. Negatiuæ enim de Deo compactæ ſunt compactæ ſunt; affirmatiuæ incompactæ. In hoc ergo quòd Verbum erat, ipſum homo fari non poterat: ſed Verbũ caro factum eſt, & tunc infans factus eſt Verbũ ergo fuit, & ipſum homo fari non potuit, infans fuit, & ipſum homo fari potuit Verbum erat, quod fari non potuit. Iſaïæ ſunt verba, *Generationem ejus quis enarrabit?* Infans fuit, quem fari potuit Matthæus, cùm ait. *Liber generationis Ieſu Chriſti.* O Verbum ineffabile, & infans fabilis! O Verbum ineffabile apud Patrem! & infans fabilis apud matrem. Vt quid iſtud? Quia jubilus cœleſtis Verbum Patris, nec omnino dici poteſt; nec omnino debet taceri. Sed dici non potuit, quia Verbum eſt: taceri non debet, quia infans eſt. Videſne? verbis proprijs impropriè, improprijs propriè deſignatur. Et quia verba propria non habemus; verbis improprijs ad ejus notitiã, prout dederit, aſcendamus. Verbum Patris eſt; & vt vſu humano loquamur, verbum Patris ſubſtantiuum eſt, verbum cum Patre æternum, verbum indeclinabile, figuræ ſimplicis, præſentis temporis, numeri ſingularis, infinitiui modi. Legitis hæc & intelligitis? Fortè dicitis, legimus; nec vnũ iota de tota lectione prætcrimus, & intelligimus: ſed ex regulis Priſciani ita edocti non ſumus. Benè. Vna eſt lectio veſtra & mea: ſed

*Ioann. 1.*
*De Deo ſcimus, quòd ſit, & quid non ſit, non quid ſit.*
*Iſai. 53.*
*Matth 1.*

veſtra docta, mea indocta. Et quamvis vna eadémque ſit lectio, ſenſum tamen humanum ex verbis humanis colligitis, ego verò ſpiritualem. Animaduertite igitur ſpiritualem intellectum: vt vnus & idem nobis intellectus ſit, meus ſpiritualis, & veſter humanus. Dixi à principio, verbum Patris ſubſtantivum eſſe; quia conſubſtantialè eſt Patri verbum ſuum. Si enim accidentale eſſet; & adeſſe & abeſſe poſſet. Sed fortè dicitis. A verbo Pater abeſſe potuit, quia verbum dixit, *Deus Deus meus, quare me dereliquiſti?* Hæc in perſona Filij dicta negare non poſſumus. Nam in Euangelio dicit. *Eli, Eli, lamma ſabactani?* Vnde & Pſalmiſta ad majorem argumenti rationem adjungit. *Deus meus, clamabo per diem & non exaudies.* Clamat ſe Filius derelictum à Deo, & non eſt exauditus: ergo eſt derelictus. Penſatis quid, ſed non propter quid, dictum ſit. Verba enim ſunt filij hominis entis filij Dei: qui prędeſtinatus eſt filius Dei in virtute, vt eſſet filius hominis & filius Dei. Clamat igitur filius hominis ſe in Paſſione derelictum quoad protectionem diuinitatis, nō quoad diuiſionem vnionis: quoniam tunc non ſolùm Pater, ſed ipſe Filius ſeipſum dereliquit. Nam ſi ſeipſum defendere vellet, prout poſſet; quis ſalutem noſtram operatus eſſet? Poſſet fortè mala voluntas eſſe à diabolo, vel Iudæo; ſed poteſtas non potuit eſſe, niſi à Deo. Hinc eſt, quòd Filius ait. *Non haberes in me poteſtatem, niſi tibi datum eſſet deſuper.* Et alibi. *Nemo tollit à me animam meam: ſed ego pono eam, & iterum ſumo eam.* Rurſus quòd ſubſtantiale Patri ſit Verbum, poteſt probari. Ex omnibus enim quæ facta ſunt, dixit Dominus, & facta ſunt. Ergo per Verbum omnia fecit. Vel ergo duo omnipotentes fuerunt; vel idem eſt Pater & Verbum. Sed duo omnipotentes eſſe non poſſunt; quia adhoc vt alter omnipotens eſſet, alterius potentiam poſſe comprimere neceſſe eſſet: alioqui aliquid potentiæ ejus deeſſet, & ſic omnipotens non eſſet. Quia igitur vnus eſt omnipotens, & Pater eſt omnipotens, & Verbum eſt omnipotens: vnum atque idem eſſe Patrem & Verbum, neceſſe eſt. Et quia prorſus vnum; proculdubio vnum Deum, vnam ſubſtantiam. Eſt igitur activum verbum, non ſolùm ex ijs quæ facta ſunt, ſed ex ijs quæ facienda erant, antequam quidquam fieret. Nam ſicut voluntas artificis habens præ oculis omnē materiam domus faciendæ, fertur ſuper illam, & quodammodo jam mente facit, dum quid de quo facturus ſit proponit; ita in ſummo artifice omnia quæ facta ſunt, præſencialiter fuerunt: vt ſicut domus facienda primò fit in ſcientia artificis; fit & materialiter, cùm læuigantur lapides & ligna; fit etiam eſſentialiter, cùm in ſtructura diſponūtur læuigata: ita & ſummus artifex per verbum omnipotens fecit omnia, vt in præſcientia incubaret faciendis, in materia factis, in eſſentia ordinatis. Vnde dictum eſt, *fiat & fecit, & facta ſunt.* Quid eſt enim dicere, *fiat lux*, niſi quòd Verbum genuit, in quo erat, vt fieret lux; & erat, antequam quidquam fieret? Quod igitur dictum eſt, fiat, refertur ad opus in præſcientia: quod fecit, ad opus in materia: quod factum eſt, ad opus in eſſentia. Quòd ergo primò fecit, quòd facta ordinauit, quòd ordinata humanæ vtilitati expoſuit; totum in præſcientia fuit; & illa præſcientia ab æterno fuit. Ab æterno ergo præſciuit vt faceret, ordinaret, exponeret. Ergo facere, ordinare, exponere, in Deo æternaliter fuit. Et ſicut videmus, quia primò facta ſunt, quæ facta ſunt, & poſtea ordinata, tandem expoſita; vt quaſi principium ſit humanæ vtilitatis benigna rerū expoſitio, expoſitionis autem & vtilitatis ſapiens diſpoſitio, diſpoſitionis autem expoſitionis & vtilitatis rerum compoſitio; totū ex præſcientia artificis emanauit, cùm ſic componere, diſponere, exponere proponebat. Erat igitur benignitas exponens ad omnia facta principiū, ſapientia ordinans benignè expoſita, potentia agens ſapientiâ & benignitate: vt ſic ſapientia totum haberet à potentia, benignitas verò ſimul à ſapientia & potentia. Et quamvis diuerſitas videatur in actibus, nulla tamen diuerſitas erat in agente. Quia nec à ſeipſo aliquis artifex differt, quando quid cogitat diſponere, ordinare, exponere: quamvis ſit aliud diſponere, ordinare, exponere. Ita Deus vnus erat ante ſæcula, qui potenter omnia diſpoſuit, ſapienter ordinauit, benignè expoſuit. Nec aliquid erat potentia componens, ſapientia ordinans, benignitas exponens, niſi vnus Deus; qui per partes diuidi non poteſt, quia ſimplex eſt, & corpus non eſt; nec aliquid in eo imperfectū, eo quòd omnino bonus eſt. Vides igitur ex prædictis, quòd idem eſt ſapientia, potentia, benignitas, in Deo. Et tamen ſapientia eſt à potentia, & benignitas ab vtráque. Et cùm nihil aliud dicamus potentiam, quàm Patrem, ſapientiā quàm Filium; benignitatem, quàm Spiritum ſanctū; ex rebus factis poteſt argumentari, quòd vnum atque idem eſt Pater & Filius & Spiritusſanctus: Filius tamen à Patre, Spiritusſanctus ab vtróque. Et quamvis vnum ſint, quibuſdam tamen proprietatibus diſtinguuntur; ſicut proprium fuit potentiæ vt ageret, ſapientiæ vt ordinaret, benignitatis vt exponeret. Quòd tamē potenter fecit, ſapientiæ & benignitatis fuit: quòd benignè expoſuit, potentiæ & ſapientiæ fuit. Hinc eſt etiam, quòd cùm idem ſit Pater & Filius & Spiritusſanctus; proprium Patris fuit, vt in voce audiretur; proprium Filij, vt baptizaretur; proprium Spiritusſancti, vt in columba videretur. Tamen vt Pater audiretur, operatus eſt Filius & Spiritusſanctus; vt Filius baptizaretur, operatus eſt Pater & Spiritusſanctus; vt Spiritusſanctus videretur in columba, operatus eſt Pater & Filius: quia profectò inſeparabilia ſunt opera Trinitatis. Quia igitur vnum eſt cum Patre & Spiritu ſancto Verbum, bene indeclinabile dicitur, quia idipſum eſt. *Tu autem*, ait pſalmiſta, *idem ipſe es.* Vnde Iacobus. *Apud quem non eſt transmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.* Et alibi. *Stabiliſque manens dat cuncta moueri.* Non enim declinatur de loco ad locum, qui vbique eſt; non declinatur per viciſſitudines temporum, qui ſemper eſt; non per varietates ætatum, qui ab æterno eſt: non per diuiſiones partium, qui corpus nō eſt; non per mutationes dignitatum, quia Deus eſt: non per diuerſitates affectuum; quia ſemper idem eſt. Nam ſi iratus fuiſſe, vel pœnituiſſe legitur, figuratiuè dicitur: quia nullus in Deum cadit affectus. Sic iratus dicitur, quia punit: pœnituiſſe, ſi quod fecit, delet, quod facere pœnitens ſolet. Quia autem ens à Patre vnum eſt cum Patre, bene ſimplicis prædicatur

*Pſal. 21.*
*Matt. 27.*
*Quo ſenſu Chriſtus in Paſſione à Deo fuerit derelictus.*
*Ioan. 19. & 10.*
*Pater per Verbum fecit omnia.*
*Geneſ. 1.*
*Perſonæ diuinæ proprietatibus diſtinguuntur.*
*Matt. 3.*
*Pſal. 101.*
*Iacob. 1*
*Boët.*
*Immutabilitas Dei.*

figuræ, cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ Patris. Non figura Patris, quaſi à Patre figurata, nec figura quaſi ad Patris figuram; ſicut homo imago Dei eſt; ſed ad Dei imaginẽ. Nec figura Patris, quòd ad Patris ſimilitudinẽ: non enim participat cum Patre aliquam ſimilitudinem: quia non eſt participatio, vbi totalitas eſt, non eſt ſimilitudo, vbi eſt identitas. Nulla in eo diuerſitas, qui de ſe dicit. *Qui videt me, videt & Patrem.* Vna igitur ſubſtantia eſt Pater & Filius, vna prorſus figurans omnia, neutra ab altera figurata. Attende ſuper hoc euidens argumentum. Splendor ſolis à ſole eſt, non ſol à ſplendore: vnum tamen ſplendorem emittunt ſol & ſplendor ſolis. Numquid ſibi diuerſus eſt ſplendor emiſſus? Nonne ſiquis à te quæreret, quid lucet in domo, nonne bene reſponderes, ſol? Vel ſi hoc iterum quæreret, numquid bene dicere poſſes, ſplendor ſolis? Numquid de duobus ſplendoribus locutus es, cùm dixiſti, ſol & ſplendor ſolis? Non vtique, ſed ad vtrúmque reſpondiſti; quia vnus ſplendor eſt ſol & ſplendor ſolis: & tamen, vt dictũ eſt, ſplendor ſolis à ſole eſt. Et quamvis ab ipſo ſit, coæui tamen ſunt; quia numquam ſplendor ſine ſole, nec ſol ſine ſplendore. Sic igitur quãvis à Patre ſit Filius, coæterni tamen ſunt. Propter hoc præſentis etiã temporis eſt, quia apud ipſum illud æternum *hodie* eſt; quod nec præteritum nouit, nec futurum. Vnde Pater ad Filium. *Ego hodie genuite.* Quod in alio Pſalmo exponitur, cùm dicitur. *In ſplendoribus ſanctorum ex vtero*, id eſt ex diuinitatis ſecreto, *ante luciferum genui te.* Apud ipſum enim *erit* non eſt; quia ab æterno eſt. Apud ipſum *fuit* non eſt; quia finem habere non poteſt. Apud ipſum ergo *eſt* ſemper eſt. Quod fuit enim vel quod erit, apud ipſum non eſt: quia quidquid fuit vel erit, in ipſo eſt. Et quamvis vnitas vel ſingularitas ſit in ſubſtantia, tamen in perſonis eſt pluralitas: Ita vt nec ſingularitas confundat pluralitatem, neque pluralitas ſeparabilem reddat ſingularitatem. Plures ſunt, & non vnus: vnum ſunt, & non plura. Vnum dico ab vnitate, non vnum ab vnione. Tres perſonæ ſunt vnum. Adoratur Trinitas, & tamen quia diuerſa non ſunt, non eſt ibi triplicitas. Nulla prorſus diuerſitas, quia prorſus vnitas: & tamen pluralitas, quia diſtincta Trinitas. Non eſt ergo differentiæ adhibenda diuiſio, ſed diſtinctionis diſcretio. Vnum eſt enim Pater & Filius & Spiritusſanctus. Diſtinguitur tamen Pater à Filio, quia Pater eſt genitor, vel ingenitus, Filius genitus. Vna eadémque ſapientia Pater & Filius, & tamen ſapientia genita Filius, ſapientia ingenita Pater. Nec ſapientia genita eſt ſapientia ingenita: vna tamen ſunt ſapientia. Similiter Spiritusſanctus, cùm ſit eadem ſapientia cum Patre & Filio, tamẽ nec ſapientia ingenita, nec genita ſed procedẽs. Nec dicere eam debemus ingenitã, ne Pater videatur: neque genitã, ne Filius credatur: ſed ſecuriùs procedentem, vt ab vtróque diſtinguatur. Attendite fratres, quare dixerit Iſaias. *Generationem ejus quis enarrabit?* Quis enim generationis hujus modum poterit diffinire? Abſque modo eſt, quia infinitus eſt. Intelligite tamen in humanis, quod latet in diuinis. Intelligire per aliquid ſimile, quod latet in rei veritate. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam manentem in vobis.* Magna & vtilis ſapientia, & quis eam Chriſtum docuit? Quis enim conſiliarius ejus fuit, & quis eum docuit ſcientiã? Prorſus indocta eſt. Huic autem doctrinæ teſtimonium perhibet Ioannes & ſcripſit hæc, prout à Chriſto edoctus fuit. Vna ergo fuit ſapientia Chriſti & Ioannis: ſed fuit in Chriſto indocta, in Iuanne docta. Quòd autem Ioannes ſcripſit hæc, videmus ſcriptum, legimus & intelligimus. Quis illam ſapientiam me docuit? Non Ioannes, quia Ioannem nũquam vidi, nec alius à Ioãne. Ergo ſapientia mea docta non eſt. Tamen ſi Chriſtus hanc ſapientiam non docuiſſet Ioannem, nec ego hanc ſapientiam habuiſſem. Ergo etſi mihi ſapientia mea docta non eſt, non tamen indocta eſt, Ioanni enim docta eſt. Vna eadémque ſapientia Chriſti, Ioannis, & mea: ſed in Chriſto indocta, Ioanni docta, mihi quodammodo neutrum, ſed procedens; quia à Chriſto qui Ioannem docuit, & à Ioanne qui ſcripſit, ſapientiam hanc accepi. Principium habuit ſapientia mea à Chriſto & Ioanne: principium habuit ſapientia Ioannis à Chriſto, ſapientia Chriſti à nullo. Et tamen vna eadémque eſt iſta ſapientia. Eſt igitur ſermo Ioannis quaſi genitus à ſermone Chriſti; ſermo Chriſti quaſi genitor ſermonis Ioannis; ſermo meus quaſi procedens à ſermone Chriſti & Ioannis. Vnus tamen ſermo Chriſti, Ioannis, & meus. Vides igitur, quòd aliquod verbum vnum & idem eſt; & tamen ſecundùm aliquid indoctũ, quod neque doctum dici poſſit neque procedens; ſecundùm aliquid ita doctum, quod nec indoctum dici debeat: quia quod doctum eſt, indoctum non eſt, nec ea proceſſione procedẽs, qua procedit in legente. A Chriſto enim in Ioannem proceſſit per doctrinam eruditionis; à Ioanne in me per ſtudium lectionis. Ita vnũ atque idem prorſus Pater & Filius & Spiritusſanctus: & tamen genitor eſt Pater, ita vt neque genitus, neque procedens poſſit eſſe: ita genitus Filius, quòd neque genitor, neque procedẽs à Patre, proceſſione, qua Spiritusſanctus. Nam & ſecundùm quid procedere dici poteſt à Patre. Vnde ait. *Proceſſi à Patre, & veni in mundum.* Procedit enim Filius generatione, Spiritusſanctus miſſione. Et eſt principium Filij & Spiritusſancti Pater, principium verò Spiritusſancti Filius; principium ad omnes creaturas Spiritusſanctus. Sicut ſi ego vobis ſermonem prædictum primò notum facerem, quem ſcripſit Ioannes, & audiuit à Chriſto, ſermo meus veſtræ doctrinæ eſſet principium, ſermo Ioannis ad meum, ſermo Chriſti ad Ioannis & meum, vnus per omnia ſermo. *Et Verbum caro factum eſt.* Non Pater, non Spiritusſanctus caro factus eſt, quamvis vnum ſint Pater & Filius & Spiritusſanctus, ſolus tamen Filius carnem aſſumpſit. Cùm enim diceret Chriſtus, *niſi manducaueritis carnem filij hominis*, &c. intellexerunt quidam carnaliter, vnde ſcandalizati voluerũt abire retrorſum. Credebant enim, quòd in illa forma in qua crucifixus eſt, deberent eum manducare, non in ſacramento panis & vini. Dixit ergo eis Ieſus. *Hoc vos ſcandalizat? Verba quæ ego loquor, ſpiritus & vita ſunt:* & aperuit illis ſenſum. In Chriſto ſenſus erat, non carnalis, ſed ſpiritualis: in diſcipulis illis intellectus carnalis & ſpiritualis. Nam quia car-

*Ioan. 14.*

*Pſal. 2. & 109.*

In Deo non ſunt *eſt* & *erit*, ſed ſolùm eſt.

*Spiritusſanctus nec genitus, nec ingenitus eſt*

*Iſai. 53.*

*Ioann. 6.*

*Indocta, id eſt, non accepta per alienam doctrinam.*

*Ioan. 16.*

*Spiritusſanctus eſt principium ſolum ad extrà*

*Ioann. 6.*

*Error Capharnaïtarum in quo ſitus.*

nalis, ſcandalizati ſunt: & quia tandem ſpiritualis, ait Petrus. *Domine ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.* Verbum in Chriſto caro non erat; quia caro & ſanguis non reuelabat ei. Verbum in diſcipulis quaſi caro erat. Idem erat diſcipuli & magiſtri; ſed in magiſtro diuinum tantùm, in diſcipulo verò humanum pariter & diuinum. Sed quod humanum erat in diſcipulo ex infirmitate: & quod diuinum erat in ipſo, non ab ipſo erat, ſed ex virtute diuina. Quid miraris in Dei Filio, quid miraris in Dei Verbo, & non miraris in iſto? Vnum eſt enim Pater & Verbum, vnus Deus, vnus omnipotens; & Verbum caro factum eſt, & Pater caro factus non eſt. Verbum carnem aſſumpſit, & Deus eſſe non deſijt: quia id quod fuit permanſit; & quod non erat, aſſumpſit. Sed quod carnem aſſumpſit, ex infirmitate contraxit Virginis: quod Deus permanſit, ex eadem Patris diuinitate, quæ ipſe erat, habuit: & ipſe ſua erat diuinitas; & ipſe erat Patris diuinitas. Quod igitur erat Verbum ſubſtantiuum, carnem aſſumendo factum eſt adjectiuum: quia ſic ſibi carnem vniuit, vt nec commixtionem pateretur vnio, neque diuiſionem. Non enim diuinitas verſa eſt in carnem, nec caro in diuinitatem; nec potuerunt ſeparari poſt vnionem. Sed filius hominis fuit in ſinu matris, & filius Dei in ſinu Patris. Nam quamvis in morte anima ſeparata fuerit à carne, tamen nec caro nec anima ſeparari potuit à diuinitate: quia totus fuit in inferno propter animam, totus in ſepulchro propter carnem, totus in cœlo propter diuinitatem. Nonne cùm librum legis, & pellem & ſcripturam conſpicis? Vna ſola pellis, & vna ſola ſcriptura eſt: & vnus ex ſcriptura & pelle intellectus. Poteſt ſcriptura ſeparari à pelle; ſed intellectus deleri non poteſt. Tale eſt Verbum caro factum. Pellis caro, ſcriptura anima, intellectus tamquam Verbum intrinſecum, Verbum Patris. Anima potuit ſeparari à carne, intellectu Verbi non recedente. Et hoc Verbum caro factum eſt, id eſt Deus homo factus eſt. Nam per carnem figuratur homo, vt ibi. *Et videbit omnis caro ſalutare Dei.* In hoc autem quod caro factum eſt, abbreuiatum eſt. Verbum enim abbreuiatum fecit Dominus ſuper terram. Diſpendioſum ſiquidem ſermonē & auditoribus plenum faſtidio fecerat in verbo legis & Prophetis, & Agiographis, multipharié multiſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis. Dixerant enim qui tunc temporis erant, non deeſt, qui impleat; ſed deeſt, qui jubeat. Propter hoc non defuit, qui juſſit; ſed defuit qui impleuit. Nam vt talis eorum retunderetur ſuperbia, impoſitum eſt eis, teſte Petro, tale jugum, quod nec ipſi, nec eorum Patres portare potuerunt. Propter hoc ad verbum jubentis nec beneuoli, nec dociles, nec attenti fuerunt: quippe duræ ceruicis homines, & frontis indomabilis, & lapidei cordis, vt ait Propheta. *Obturauerunt aures ſuas tamquam aſpidis ſurdæ.* Sed contra Moyſen murmurantes ſuſpirabant ad ollas carnium, quas reliquerant in Ægypto. Vt igitur auditores ſuos dociles & beneuolos redderet & attentos, Verbum abbreuiatum fecit Dominus ſuper terram. Abbreuiatū quippe in mundo, abbreuiatum in vtero, abbreuiatum in patibulo: & quod mirabilius eſt, eò plus abbreuiatum, quò in patibulo magis extenſum.

*Corpus & anima ſemper vnita verbo fuerunt.*

*Iſai. 52.*

*Pſal. 57.*
*Exod. 16.*

Extendebatur & abbreuiabatur, & quò magis videbatur, eò plus abſcondebatur. Ex multis igitur verbis, quorum ſcientia prolixa & incōprehenſibilis erat, excepit ſapientia Patris verbum abbreuiatum, cujus doctrina ſalubris eſt & compendioſa. Nam cùm verborum aliud ſit ſubſtantivum, aliud adjectivum; aliud activum, aliud paſſivum, aliud deponens, aliud neutrū: omnia in vno Verbo inſtaurata ſunt deponenti & abbreuiato. Nam verbum ſubſtantivum Deus in Patre, verbū adjectivū Deus in carne. Verbum activum in rerum creatione; verbum paſſivum in paſſione: verbum deponens in depoſitione animæ, quādo ſeparata eſt à corpore. Vnde ait. *Nemo tollit animam meam à me; ſed ego pono eam, & iterum ſumo eam.* Quod igitur indeclinabile, vt ſuprà diximus, erat & immobile, vt ſcriptum eſt. *Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.* Et iterum. *Stabiliſque manens das cuncta moueri.* Nam qui moueri non poterat, aut ſecundùm tempus, aut ſecundùm locum; omnia tamen mouebat, aut ſecundùm tempus & locum, vt corporalia: aut ſecundùm tempus & non locum, vt ſpiritualia; in abbreuiatione ſua factum eſt mobile ſecundùm diſtinctionem temporum, aut modorum, aut perſonatum. Præſens quippe tempus ſuæ abbreuiationis fuit illa temporis plenitudo, in qua ſe præſentem hominibus indicauit. Sub legis quidem tempore, ſub quo ſui aduentus tempus prænuntiauit, non fuit temporis plenitudo, ſed tempus imperfectū; maximè quia nihil ad perfectum adduxit lex. Sacramenta quippe legis non illud efficiebant, quod figurabant; ſed erāt ſigna rei, non res ſigni; non ſignificata, ſed ſignificantia. Sub gratia verò ſacramenta efficiūt quod figurant; & completa eſt omnis Prophetia; & perfecta ſunt, quæ dicta ſunt Mariæ à Domino. Vnde & iſta perfectio ſub tempore ſextæ ætatis completa eſt, vt ſexta ætate repararet hominem, qui fecerat eum ſexto die: & qui ſub ſenarij perfectione totum primæ conditionis opus compleuerat, ſub ſenarij perfectione reparationis humanę perfectum aduéniſſe tempus oſtenderet. Completa autem perfecti plenitudine temporis, quæ tunc conſummata eſt, quando dixit in cruce, *Conſummatum eſt*: ſicut in prima conditione poſt ſextum diem die ſabbati requieuit ab omni opere quod patrarat: ita quando poſt iſtam perfectionem ſuæ abbreuiationis & noſtræ Redemptionis, in die Aſcēſionis portas eleuans æternales pluſquam perfectæ, quia nec factæ, æternitatis ſuis aditum reſerauit. Cujus reſerationis gloria ſtatutis ad dexteram tunc patebit, cùm futurum Iudicis tempus aduenerit; ex tūc erit tempus ſine fine; tempus infinitum, quia ſine fine manſurum. In diebus igitur ſuæ abbreuiationis indicatiuo modo vti voluit, quando diſcipulos ſuos erudiuit: & quod vtile, quod ſalubre, quod neceſſarium erat, verbis & operibus indicauit. Imperatiuo modo in præceptis & miraculis; optatiuo autem in deuotione orationis, & deſiderio noſtræ ſalutis. Conjunctiuo verò in vnione animæ & corporis, in confœderatione vtriuſque parietis, in copula qua copulat una ſūmis. Infinitiuo etiam modo in diſtributione gloriæ, quæ nullo terminatur fine. Cùm autem omnibus hanc præparat gloriam, qui eum ſequuntur ad vitam, vtitur imperſonali modo: quia cujuſ-

*Verbum eſt activū paſſivum, &c.*

*Ioan. 10.*

*Pſal. 101.*

*Boët. de Conſol.*

*Sacramentorum vet. & nouæ legis differentia.*

*Ioan. 19.*

*Deus omnes ad ſe vocat.*

cúmque ſit generis vel ætatis, ſiue conditionis, omnes vocat ad ſe, quia non eſt perſonarum acceptor Deus. Gerundiuo autem modo vſus eſt tamquam pius medicus, quando dolotes noſtros ipſe tulit;& languores noſtros ipſe portauit: & eùm caſus ſecundat aſperos,& dat gerendi gratiam. Supino modo vſus eſt, cùm ſe ſuppoſuit Marię& Ioſeph. Vnde habes. *Et ſubditus erat illis.* De perſona verò Verbi hoc intelligendum eſt, qnòd ſicut in doctrina Philoſophialis verbi tres eſſe perſonas docemur, & vnum verbum; ita in doctrina fidei tres perſonas confitemur & vnum Deum. Verbum verò incarnatū & abbreuiatum non deſijt eſſe quod erat, ſed incœpit eſſe quod non erat. Non deſijt eſſe Deus, & vna ſubſtantia eum Patre: nec deſijt eſſe alia perſona à Patre,ſed in ſua abbreuiatione idem Deus, eadem ſubſtantia illa,quæ tūc erat perſona non alterata,ſed à Patre altera. Hinc eſt, quod Apoſtolus ait. *Qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute.* In virtute quidem Dei prædeſtinatus ſuit, vt filius hominis eſſet ens filius Dei. Cúmque in ſua majeſtare, vt dictum eſt, eſſet ſimplicis figuræ, nam etſi aliquis figura Dei dicitur, quia ad Dei figuram factus eſt, iſte ſingulariter figura Patris eſt, vt Apoſtolus ait, *Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus*; tamen non ſic figura, quòd ad figuram: quia totam implet Patris figuram: ſed in nullo diſſimilis ant inæqualis; nec ſimilis participatione ſimilitudinis aut æqualitatis; ſed illud idem quod Pater eſt, ratione identitatis. In abbreuiato tamen Verbo figura hominis foris patebat; ſed figura Dei, nec alia à Deo, intus latebat; & erat vna perſona homo patens & Dens latens. Quid igitur? Dicemus hoc Verbum abbreuiatum eſſe figuræ compoſitæ? Sed ſuper hoc illis diffinitiuam ſententiam reſervamus, qui Ioannis Chryſoſtomi authoritate innitentes, dicunt, hominem illum, non ex anima rationali & carne tantùm, ſed ex humana & diuina natura, id eſt ex tribus ſubſtantijs, diuinitate, carne, & anima, conſtare: & hunc Chriſtum fatentur, & vnam perſonam tantùm eſſe, ante Incarnationem quidem ſolum modo ſimplicem, ſed Incarnatione factam compoſitam ex diuinitate & humanitate: nec eſt ideo alia perſona, quàm priùs. Vnde Ioannes. *In Domino noſtro Ieſu Chriſto duas quidem naturas cognoſcimus, vnam autem hypoſtaſin ex vtriſque compoſitam.* Ideo autem illis hanc ſententiam reſervamns; quia ſunt alij, qui eas contradicunt, & in Incarnatione Verbi non ſolùm perſonā ex naturis compoſitam negant; verum etiam hominem aliquem, vel aliquam ſubſtantiam ibi ex anima & carne compoſitam vel factam diffiteutur; ſed ſic illa duo, ſcilicet animam & carnem, Verbi perſonæ vel naturæ vna eſſe ajunt, vt non ex illis duobus vel ex illis tribus anima, ſubſtātia, vel perſona fieret, ſiue cōponeretur; ſed ex illis duobus velut indumento Verbum Dei veſtiretur, vt mortalium oculis congruenter appareret: non quòd illa duo vel aliqua res ex illis compoſita, ſint vna perſona cum verbo. Vnde Apoſtolus. *Et habitu inuentus vt homo.* Vnde Auguſtinus iſtud verbum Apoſtoli tractans, manifeſtè oſtendit Deum dici factum eſſe hominem, vel eſſe hominem ſecundùm habitum. Propter hujuſmodi, viam tam arduam non conſulit intrare noſtra cœcitas abſque duce. Hoc autem dicere poſſumus, quòd quando non erat ei ſpecies, neqne decor, ſed videbatur quaſi leproſus & percuſſus à Deo & humiliatus; & exinanita videbatur figura Dei, & deformis & decompoſita videbatur figura hominis, vt pote cruentata, & ſputis oblita, palleſcens colaphis, morte denigrata. Sed quoniam pro nobis hæc omnia ſuſtinere dignatus eſt, qui ſic ſe abbreuiauit, qui ſic ſe declinauit, & vt ita dicam, defigurauit, imò & exinaniuit; nos dilectiſſimi fratres ad ejus exēplum abbreuiemus ſuperbiæ noſtræ faſtum, declinemus à concilio ludentium, defiguremus pallore jejunij decorem laſcivum, exinaniamus laſciuiam carnis & motum: vt in omnibus configurati Verbo abbreuiato, & formam hominis foris deformem, & formam Dei intus formoſam conſervemus: ejus tamen auxilio, ſine quo nihil facere poſſumus, nec debemus: imò per quem omnia ſunt, nec ceſſant fieri. Quoniam etſi abbreuiatus ſuit in mundo, tamen ſine mēſura immenſus, & ſine magnitudine magnus ſemper regnauit in cœlo: quia nec diminuta erat poteſtas ejus cùm pateretur, nec magnitudo cùm abbreuiaretur: ſed ſubditus in forma ſerui, regnabat Deus in forma Dei, cum Patre & Spiritu ſancto: cujus regnum & imperium ſine fine permanet in ſæcula ſæculorum, Amen.

*Luc. 2.*

*Rom. 1.*

*Hebr. 1.*

*Perſona Chriſti poſt Incarnationem eſt compoſita.*

*Hereſin Eutychetis ſapit hæc ſententia, aut in-intelligibilis eſt.*

*Philip. 2.*

## SERMO II. *De Natiuitate Domini.*

*Matt. 1.*

LIBER *generationis Ieſu Chriſti filij David, filij Abraham.* Quia mirabilia vidim⁹ hodie, fratres: quòd ſine menſura immenſus, parvus jacet in præſepio: qui Verbū, infans factus eſt: & admirabilis conſiliarius, abſque verbo: incircumſcriptibilis, loco parvo concluſus in vtero; non incongruum duximus, loqui parva de magno humana de Deo; vacare & videre, quàm mirabilis ſit Deus in opere ſuo. Antiquorum ſiquidem mirabilium non immemor Deus, aut minùs potens in veritate ſigni & re ſignificata, aperuit quod in ſigno veritatis & re ſignificante figurauit. Virga floruit abſque radice, vellus maduit, & tellus aruit ſiccitate; rubus igne canduit abſqne conſumptione; ſic virgo peperit abſque ſemine. Cœli rorauerunt in carnis vellere, mortalitatis rubus reſplenduit Dei immortalitate. Vacate ergo & videte, quàm mirabilis ſit Deus; vacate ab opere ſeruili, & videte libertatem gloriæ filiorum Dei. Si enim non tollatis lippitudinem ab oculis, intueri verum ſolem non poteſtis: ſi non claudatis oculos carnis, non poteſtis aperire oculos mentis. Exteriores ſiquidem Pauli oculos clauſit Deus, qui erant aperti; vt interiores aperiret, qui erāt clauſi. Sic enim Iob, vt apertos haberet oculos cordis, pepigit fœdus cum oculis ſuis, vt nec cogitaret quidem de virgine. Vacate ergo à tranſitorijs, & videte æterna; vacate ab imis, & videte ſuperna; vacate à mundo, & vacate Deo; vacate per otium lectionis, & videte oculis intentionis; vacate legendo, & videte intelligendo. Propoſitus eſt enim nobis ad intelligendnm apertè, *Liber generationis Ieſu Chriſti filij David, filij Abraham.* Et meritò, quia reſarciti ſunt muri Ieruſalem, ceſſat inimicorum fortitudo, ædificatæ ſunt portæ, ſeræ portarū confortatæ; & in ſemine Abraham benedicti ſunt filij ejus in ea. Et vtique bene ſunt muri

*Figura Incarnationis.*

*Iob 31.*

*Matth. 1.*

ejus

ejus reſarciti: quia Saluator in ea poſitus eſt murus. Ideo ceſſare debet fortitudo inimicorum: quia ingreſſus eſt Dauid ad ſingulare certamen contra Philiſtæum. Sicut ergo illi, qui ſub Nehemia & Eſdra, fecerunt; & nos fratres mei, qui filij ſumus cœleſtis Ieruſalē, faciamus. Hæc enim omnia ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, & facta pro nobis, in quos fines ſæculorum deuenerunt. Legimus enim quòd poſtquam reædificata fuit Ieruſalem, & inimicorū ruina ceſſauit, accepit Eſdras librum legis, & legit in eo coram filijs Iſraël ad intelligendum apertè. Sic & Deus Pater in reædificatione Ieruſalem, quæ ſurſum eſt, quæ eſt mater noſtra, librum illum nobis aperuit, quem ſignatum Iſaïas vidit: ſed & Ioannes in hoc eodem libro ſeptem ſignacula vidit, quæ nemo poterat ſoluere, donec agnus qui occiſus eſt, aperire eum dignus inuentus eſt. Quia igitur agnus ille, qui coram tondente ſe obmutuit, & non aperuit os ſuum, ſeptem ſignacula à libro remouere venit; quando ſcilicet naſci voluit, elegit ſubmitti, paſſiones noſtras abſque peccato pati, tentari, iejunare, mori, & infernum mordere: non immeritò lectioni vacare debemus, qui hæc omnia nuda & aperta videmus. Olim cum Iſaias vidit, ſed nondum poterant vacare antiqui. Nam & ſcienti literas & neſcienti porrigebatur, & legere non poterant; ſignatus enim erat ſigillis ſeptem. Hodie autem ita librum apertum videmus; vt & ille qui ſcit literas, & qui neſcit, quod vtile, quod honeſtum, quodque neceſſarium eſt, inuenire poſſit & intelligere. *Beatus qui legit & audit verba libri hujus; & ſeruat ea, quæ in eo ſcripta ſunt.* Nihil enim in eo ſuperfluum ſcriptum eſt, quod poſſit recidi; nihil minùs dictum, quod debeat addi; nihil malè dictum, quod debeat emendari: ſed totum vtile eſt, vt beneuoli ſint auditores; totum breue, vt fiant attentiores. *Verbum ſiquidem abbreuiatum*, fecit nobis *Dominus ſuper terram.* Olim librum ſcripſit nobis Deus, in quo ſub multis verbis vnum comprehendit: hodie librum nobis aperuit, in quo multa ſub vno verbo concluſit. Quidquid enim per integumenta verborum in libris antiquis de filio Dei ſcriptum erat, totum in hujus libri verbo explanatum eſt. Multipharié enim multiſque modis olim Deus locutus eſt Patribus in Prophetis: nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio, hoc eſt, in Verbo ſuo. Hoc igitur volumen, volumen illud eſt, quod factum eſt in ore Prophetæ ſicut mel dulce: ait enim. *Et cibauit me volumine illo; & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce.* Sed quis eſt liber iſte? Eſt enim liber magnus quidam in ſuperficie, ſed paruus in ſenſu: quia nihil ad perfectum adduxit lex. Et eſt liber nihil habens oneris in ſuperficie, ſed grandis in ſenſu. Et eſt liber maximus in ſuperficie, & incomprehenſibilis intellectu. Quis enim cognouit ſenſum Domini: aut quis conſiliarius ejus fuit? Ipſe enim liber eſt, qui pro pelle carnem habuit, & pro ſcriptura Verbum Patris. Liber ergo magnus in ſuperficie, & paruus in ſenſu, lex eſt, ſiue mundus iſte, qui foris ſcriptus eſt per rerum formas, intus autē per rerum naturas. Quaſi enim liber eſt reuolutus per reuolutionem temporum & dierum. Liber qui nihil habet oneris in ſuperficie, & magnus eſt in ſenſu, conſcientia hominis eſt,

*Septem ſignacula libri quæ ſoluit agnus.*

*Apocal. 1.*

*Iſai. 10.*

*Ezech. 3.*

*Mundus liber eſt.*

*Conſcientia hominis lib.*

grandis inquam liber, ſcriptus ſtylo hominis. Stylus hominis, defectio eſt humanitatis. Hic ſcriptus eſt foris, conſiderando viſibilia; intus, conſiderando æterna. Major primo libro eſt liber iſte. Nam & ea quæ in mundo ſunt, & ea quæ ſunt extra mundum, poteſt comprehendere. Sed ſuper omnes eſt liber ille, qui & ea quæ in mundo ſunt, & quæ in conſcientia eſſe poſſunt, comprehendit. Vnde eſt. *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur.* Verbum tamen & alia etiam comprehendit, quę in cor hominis non aſcendunt Oculus enim non vidit, & in cor hominis non aſcendit, quæ cognoſcent ij, qui ſtudent in eo. Vt igitur breuiter exponamus, liber maximus eſt Filius Incarnatus: quia ſicut per ſcripturam Verbū vnitur pelli; ita per aſſumptionem hominis Verbum Patris vnitum eſt carni. Quia ergo ipſe eſt, qui omnem à Patre accepit poteſtatem judicij, Pater enim non judicat quemquam, ſed judicium omne dedit Filio; non immeritò in illo volumine figuratur, in quo ſcriptæ ſunt lamentationes, & carmen, & væ. Vnde & propter illa duo, quæ audiuit Propheta Dauid, poteſtatem ſcilicet & miſericordiam, in qua reddit vnicuique ſecundùm opera ſua, factum eſt in ore hujus Prophetæ, ſicut mel dulce. Scriptæ ſunt enim in hoc volumine lamentationes, propter eos, qui in mundo ſunt poſiti; carmina, ijs qui in cœlo ſunt eleuati; væ verò ijs, qui in inferno ſunt damnati. Vel lamentationes ijs, qui proficiunt in actiua vita; carmen ijs, qui proficiunt in contemplatiua; væ ijs, qui proficiunt in neutra. Sicut in manu ejus dicitur calix eſſe plenus mixto mero & fæce, quia fæx non eſt exinanita: ita & in ſinu ejus volumen eſſe dicimus, vbi ſcriptæ ſunt lamentationes, & carmen, & væ; hoc in lamentatione figurantes, quod in mixto; in carmine, quod in mero; in væ, quod in fæci, detrimēto. Et bene hunc librum in ſinu Patris eſſe dicimus: quia in vterum Virginis filium deſcendiſſe cognoſcimus. Studeamus igitur in lamentationibus, per obſeruantiam mandatorum, per patientiam tentationum, per exercitium laborum: in carminibus, per gratiam deuotionis, & gaudium promiſſionis: in væ, per timorem humani defectus, & dolorem diuinæ cōminationis. Si enim timemus de comminatione, ita quòd gaudeamus de promiſſione, non deficiemus in labore vel tentatione. Studeamus igitur in libro, vbi ſcriptæ ſunt lamentationes, & carmina, & væ: imprimis conſiderantes, quæ ſit hujus libri materia, quæ intentio, quæ cauſa intentionis, quæ vtilitas: quis agendi modus, & quis titulus. Materia eſt materia materians omnia, vel materia materiata, vel illa quæ vna eſt ex materiata & materiante materia. Materia materiata eſt caro de Virgine aſſumpta: materia materians diuinitas aſſumēs; materia ex materiata & materiante, vna ex carne & Deo perſona. Vnde & in libro legis vel Prophetarum, filius loquitur quandoque ſecundùm quod homo, quandoque ſecundùm quod Deus: multoties loquitur totus Chriſtus. Intentio verò eſt, pauperes ditare, relegatos ad patriam reducere; ſeruos ad libertatem, peccatores ad veniam, damnatos ad gloriam ſempiternam. Quaſi enim ſapiens mulier accendit lucernam, vt tenebroſos illuminet, vt dragmam

*Maximus liber Verbū diuinum.*

*Pſal. 138.*

*Lamentationes carmen, & væ quibus.*

*Materia libri diuini.*

perditam recuperet. Quaſi Angelus Tobiæ peregrinanti ſe comitem præbere venit, & enim tribus pueris in fornace mũdi deſcendit. Quaſi Samaritanus ſemiuiuo in præſepi cœleſte vnguentum effudit, quem Leuita & Sacerdos cõtempſerãt: & quaſi Eliſæus ſuper filium Sunamitis incurvauit ſe, cui baculus miſſus per Giezi proficere nequibat. O pia intentio, non crudelis; voluntaria, non neceſſitatis. Non fraudatus eſt à ſpe ſua, cui ſic intendit, qui expectans expectauit.

*Pſal. 39.*

*Expectans*, ait, *expectaui Dominum, & intendit mihi.* Speremus in eum, fratres, & expectemus: quia qui nobis intendit, quando venit ad nos; intendet & nobis, quando ſaluabit nos. In his enim omnibus non eſt auerſus amor ejus; ſed adhuc manus ejus extenta. Intendit nobis, veniendo ad nos in gratia & humilitate: intendet & nobis, veniendo ad nos in gloria & majeſtate. Intendit nobis gloriam promittendo, intendet & nobis reddendo.

*Cauſa Incarnationis Chriſti.*

Cauſa verò tantæ & talis intentionis fuit hinc lapſus miſeri, hinc miſeria lapſi: hinc amor ſingularis inpenſus miſeris corde, hinc miſeria multiplex in amante: hinc omnipotentia largientis, hinc verò largitas omnipotentis. Ijs enim ſex gradibus ad thronum eburneum aſcendit Salomon: quia iſtis ſex de cauſis incarnari voluit de Virgine Chriſtus: cujus vterus propter virginitatem factus eſt eburneus thronus. Hoc ſiquidem noſter verus Salomon ſedere venit in throno, quando coronauit eum mater ſua in die deſponſationis ſuæ. Sicut enim corona Regi conuenit, ſic & thronus. Corona enim in capite, connexio affectuum ordinata in mente: Thronus virginalis vterus. In thróno ſedere in die deſponſationis ſuæ venit, quando carni diuinitatem vniuit.

*3. Reg. 10.*

De hoc throno legitur, quòd *Thronum fecit ſibi Rex Salomon de ebore grandem, & ſex gradibus aſcendebatur ad eum.* In throno, vt dixi, virginis vterus, in Salomone Chriſtus, & ſex Incarnationis cauſę figurantur in ſex gradibus. Et bene per Salomonem Chriſtum figurari dicimus: quia ipſe eſt, qui fecit pacem his qui longè, & his qui propè: pacem Iudæis, & pacem Gentibus, pacem Angelis & hominibus: quia ipſe eſt, qui vtrúmque conjunxit parietẽ, diuiſit maceriam: in cujus morte diſſipatum eſt velum, vt vnum eſſet ſanctum & ſanctum ſanctorom. Vnde Salomoni comparatur, quia Salomon pacificus interpretatur. Sequitur de vtilitate.

*Vtilitas aduentus Chriſti.*

Mira & admirabilis vtilitas, per quam nobis æterna redderur jucunditas, & jucunda æternitas: vbi gaudium ſine mœrore, quies ſiue labore: vbi nullus timor in minore, nulla exactio in majore, nullus inuidiæ rancor in pace. Vbi omnes induent in ſapientia Salomonem, in manſuetudine Moyſen, in velocitate Azaëlem, in fortitudine Samſonem, in potentia Cęſarem, Abſalonem in pulchritudine, in juſtitia Noë. Ibi ſaliet ſicut ceruus claudus, ibi videbit vt panthera cæcus. Ibi nihil extra liberum habebit ſervus, nec aliquid cum ſeruo heres parvulus, ſed erunt ibi liber & ſervus, parvus & magnus, leo & agnus; & paſcet eos paſtor bonus puer iſte parvulus, qui hodie natus eſt. Multa dixi, & nihil dixi: quaſi balbutiendo locutus ſum, quaſi puer qui loqui nititur, & non poteſt. Quæ enim comparatio temporalis gloriæ, & perennis gloriæ? Non participant eadem ratione propoſiti. Hæc enim caduca ſunt, illa æterna: hæc terrena, illa cœleſtia: hæc adeſſe poſſunt & abeſſe: illa verò cùm omnibus omnia ſint, numquam poterunt deeſſe. Sicut enim nulla poteſt eſſe conuentio Chriſti ad Belial, lucis ad tenebras, ita nulla eſt comparatio præſentis juſtitiæ, ſapientiæ, manſuetudinis, velocitatis, fortitudinis, potentiæ, & pulchritudinis, reſpectu futuræ. In reſpectu enim illius omnes juſtitiæ noſtræ quaſi non ſint, & quaſi pannus menſtruatæ, ſic ſunt coram Deo. Similiter & ſapientia illi ſapientiæ comparata inſania eſt; manſuetudo Herodis crudelitas, velocitas quod aquila teſtudini, & lunæ celeritas pigritiæ Saturni comparata. Fortitudo verò ſumma puſillanimitas, potentia paupertas; pulchritudo quaſi ſimiæ turpitudo. Multa dixi, & nihil dixi. Et quomodo potui dicere, quod neſciui? Et quomodo ſcire, quod in cor hominis nequit aſcendere?

*1. Cor. 2.*

*Non enim oculus vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non aſcendit, quod præparauit Deus diligentibus ſe.* Sed hæc ideo dixi, vt cogitandi occaſionem darem vobis: vt per hæc multò meliora crederetis.

*Modus exequendi Incarnationẽ.*

Modus autem agendi tantum & tale myſterium, talis fuit. In primis omnium miſſus eſt Gabriel Angelus à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomẽ Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid; & nomen Virginis Maria. Sed virgo ſalutata turbatur, turbata concipit, imprægnatur, & parturit. Sic cœleſtis medicus morbum quem nobis inflixerat hoſtis antiquus, curauit partim ex ſimilibus partim ex diſſimilibus. In principio ſiquidem noſtræ damnationis, miſſus eſt ſerpens à diabolo in locum, cui nomen erat paradiſus, ad mulierem deſponſatam viro, cui nomen erat Adam, de domo Dei, & nomen mulieris Heua.

*Pulchra antitheſis de B. Virgine & Heua.*

Sed mulier decepta lætatur, gaudens conſentit, conſentiens operatur. Illa ergo noſtræ ſaluationis exordium fuit, cùm ab Angelo ſalutatur: iſta damnationis, cùm à ſerpẽte decipitur. Illa turbata gaudium commune concepit: iſta gaudens, non dico ſuæ, ſed potiùs noſtræ perturbationi conſenſit. Illa parturiuit authorem vitæ, iſta fomitem mortis æternæ. Voluit ergo Deus Filius hominis fieri, vt homines eſſent filij Dei. Voluit laborare & pati, vt homines vacarent requiei: voluit eſſe mortalis, vt mortales non poſſent mori. Dedit ergo nobis ſua, vt nos ei daremus noſtra. Vt eſſent cum Deo homines, venit Emmanuel. Quid enim eſt Emmanuel? Nobiſcum Deus. Cum hominibus venit Deus, vt homines eſſent cum Deo, Ieremia atteſtante, qui ait.

*Baruch. 3.*

*Hic eſt Deus noſter, extra quem non exiſtimabimus alium; qui oſtendit viam ſuam Iacob, & Iſraël puero ſuo. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſat᷒ eſt.* Quia igitur ad homines venit, vt Iudæos & Gentes, & eos qui ſunt ex Iudæis & Gentibus ſaluaret, vt inquinatos mundaret, oues ab hœdis ſepararet, hœdos abijciens, fideles tegens, non immeritò græca, hebræa, & latina lingua titulus cauſæ libri ſcriptus eſt,

*Ioan. 19.*

*Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum*, Ieſus Salvator interpretatur, Nazarenus mundans vel ſeparans, Iudæus confeſſio ſiue confitens. Et bene Salvator dictus eſt; quia cùm multos legamus Salvatores, ſicut in libro de Iudicibus legitur, quòd miſit eis Dominus Salvatorẽ, & Ægyptij ad Ioſeph;

*Salus noſtra in manu tua eſt:* hic antonomaſticè Salvator dici potuit: qui non tam jumentorum quàm hominũ, non tam gratioſam quàm glorioſam ſalutem miniſtrauit. Illi ſiquidem jumenta ſaluare potuerũt, non homines: & ob hoc temporalem, non æternam ſalutem miniſtrauerunt. Iſte verò non tam corporibus quæ quaſi jumenta ſunt, quàm animabus, quas hominibus comparamus; non tam hujus temporis gratiam, quàm æternæ ſalutis gloriam infudit. Non enim tantùm animas, ſed & corpus humilitatis noſtræ conformabit corpori claritatis ſuæ. Studeamus ergo fratres in libro hoc, hanc eandem, quæ in libro eſt, habentes materiam, nullam aliam intentionem, vel intentionis cauſam; ſed eandem quærentes vtilitatem; modum quem tenuit in ſtudio teneamus, vt de eo qui pro nobis in titulo ſcript⁹ eſt, gaudeamus. Omnis ſiquidẽ ſtudij labor, cogitando, loquendo, vel operando exercetur. Si igitur aliquid cogitas, loqueris, vel operaris, quod diſcrepet à lege Domini, à materia libri hujus exceſſiſti. Similiter ſi in opere, vel cogitatione, vel locutione tua, aliud intendas, quã pauperes recreare, nudum veſtire, peregrinantibus compati, pro fratribus pati; ab intentione libri declinaſti. Si verò in ipſa intentione bona aliam intentionis cauſam habueris quàm pietatem, & amorem omnipotentis, à cauſa remotus es intentionis. Plerùmque enim contingit, vt intentio boni ſit, & cauſa intentionis bona non ſit. Si enim iuſtam viduæ cauſam tractare ſolicitè intendat aliquis, non quidem affectu pietatis vel compaſſionis, ſed cauſa cujuſquam lucri temporalis, hujus intẽtio bona eſt, & cauſa intentionis bona non eſt. Similiter eandem vtilitatis cauſam, quæ in hoc eſt, debes imitari. Cùm enim aliquid bene intendis facere ex affectu pietatis, nullam aliam vtilitatem quæras, quàm gloriam inde perpetuam adipiſci. Multoties enim contingere ſolet, vt pro bono opere vel fauor hominum, vel retributio quæratur temporalium. Modum etiam agendi debes in opere imitari, vt de bono opere non ſuperbias, ſed potiùs humilieris. Omnis enim qui rectè fragilitatem ſuam conſiderat, mirari debet, quomodo vel ad momentum bene operari queat. Turbari ſimiliter debet, ne fortè propter hoc bene operandi facultas detur, vt cùm minùs cautus fuerit, ab hoſte fortiùs impugnetur. Plerúmque enim à vexatione ſua diabolus ceſſat, vt eum quem ſubuertere nititur, incautiorem reddat. Ita ergo turbari debes, vt bene operari non deſinas. Numquam enim timor malus eſt, niſi quando nimius eſt. Virgo turbata concepit, impregnata eſt, & parturiuit. Exemplum dedit tibi, vt tu turberis timore, concipias tamen cogitatione, impregneris dilectione, delectatione parturias in ſalutis operatione. Sed cujus ſalutis? Non corporis, ſed animæ. Hanc enim ſalutem operari non debet; quia *qui odit animam ſuam,* id eſt, vitam ſuam, *in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.* Ecce fratres, doctrina cœleſtis, ecce ſchola Salvatoris, ſtudium filiorum Dei. Hæc ſcripta ſunt in libro generationis Ieſu Chriſti; & ſcribenda nobis in libro grandi. Scriptum quippe eſt. *Scribantur hæc in generatione altera.* Quæ altera? Quæ eſt prima, cujus iſta ſit altera? Generatio prima eſt generatio primi Adam, qui de terra terrenus eſt, id eſt, generatio Cain, generatio Eſaü, ſemẽ Chanaã & non Iudà, viperarum genimina, generatio praua & exaſperans: generatio quæ non direxit cor ſuum, & non eſt creditus cum Deo ſpiritus ejus: quæ ſtudet & intendit ſemper, non in libro, in quo ſtudet generatio Chriſti, qui eſt liber generationis Ieſu. Habet enim & hæc generatio librum ſuum, qui malitiam habet pro materia ſua, blaſphemiam pro verbo, malam pro intentione voluntatem; pro cauſa intentionis mundi vanitatem: pro vtilitate momentaneam carnis voluptatem. De cujus voluptatis modo, & vtile nobis duximus, & dignum vobis, ſilentio præterire. Ait enim Apoſtolus, vt hujuſmodi nec nominetur in nobis: & ad eloquium tale non permittit os diſcipuli beatus Benedictus aperiri. Sed altera generatio eſt, generatio ſecundi Adam, qui de cœlo cæleſtis eſt, generatio quærentium Dominum; quæ innocens & mundo corde in lege Domini meditatur die ac nocte, ſtudet & intendit in exercitio juſtitiæ, in ſalute animæ, in compoſitione animi, in contemptu mundi, & in laude Dei; cujus laus & honor imperij ſine fine permanet in ſæculum ſæculi, Amen.

*Studium ſalutare.*

*Sententia notanda.*

*Ioann. 12.*

*Pſal. 101.*

*Librum ſuum habet & praua generatio.*

*Epheſ. 5.*

*S. Bened. c. 6. Regula.*

## Sermo III. *In eadem ſolemnitate.*

ANNO *quo mortuus eſt Rex Ozias vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum; & plena erat omnis terra majeſtate ejus,* &c. Beati oculi qui vident, quæ vos videtis. Multi enim Prophetæ gauiſi ſunt ad vmbram rei, cujus veritatis executionem videtis. Hinc eſt, quòd Dominus loquens Iudæis ait. *Abraham Pater veſter exultauit, vt videret diem meum; & vidit, & gauiſus eſt.* Quando vidit? Quando in figura Trinitatis tres Angelos vidit. Ergo non rem, ſed rei figuram vidit, & gauiſus eſt. Similiter Iſaïas Incarnationis dominicæ diem in figura vidit, & gauiſus eſt, dum ait. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum.* Et ne de viſione dubitaret, oſtenſa eſt ei ſimiliter in figura temporis plenitudo, qua viſio debuit adimpleri. Vnde dicit. *Anno quo mortuus eſt Rex Ozias.* Ozias quippe Rex plebis Iudaïcæ fuit. Figuram igitur illius temporis vidit, quo Regnum Iudaïcum finem accepit: quoniam omnia hæc in figura monſtrabantur ei. Nam cùm regnum Iudææ vltimum vale fecit, ſecundũ Prophetiam Patriarchæ Iacob, qui mittendus erat Meſſias aduenit. *Non auferetur ſceptrum de Iuda & dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus eſt,* quod & factum eſt. Nam à reditu de captiuitate Babylonis fluxis circiter quadringentis ſeptuaginta quinque annis & tribus menſibus, quibus interruptum fuerat regnum Iudæorum, impoſuit ſibi diadema Ariſtobolus Ioãnis cognomento Hircani filius, qui filios quidem non habuit ſed fratres: quorum vnum, id eſt Antigonum occidit, alios autem carceri mancipauit. Poſt quem promotus eſt ab vxore Ariſtoboli major frater ejus nequiſſimus Alexander, quoniam in ſex annis quinquaginta millia ſeniorum interfecit, eo quod facinora ſua deteſtarentur. Sed eo febre correpto & mortuo, ſucceſſit ei in rem Regni ſed non in nomen filius ejus Hircanus, qui à Pompeïo fuit Pontifex declaratus.

*Iſai. 6.*

*Ioan. 8.*

*Chriſtus venit, quando Regnum Iudæorum defiit.*

*Geneſ. 49.*

quem poſtea Pachorus Rex Parthorum Antigono tradidit, qui eum auribus mutilauit, & per Pachorum in regnum ſublimatus eſt. Cùm verò Hircanum cum Phaſelo fratre Herodis comprehendiſſet Pacorus, Herodes ad Idumæos contribules ſuus fugit; ille inquam Herodes Idumæus, qui dictus eſt Aſcalonita, qui Antigono ſucceſſit in regnum, quia poſt Antigonum qui viuente Herode ſublimatus fuit à Pacoro in regno, nullus Iudæorum regnauit. Vnde Ioſephus illius temporis fidelis Hiſtoriographus tale dat de Chriſto teſtimonium. *Fuit eiſdem temporibus Ieſus ſapiens vir, ſi tamen eum virum nominare fas eſt: erat enim mirabilium effector operum, & doctor eorum, qui libenter quæ vera ſunt audiunt: & multos Iudæorum, & multos ex Gentibus ſibi adjunxit, Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primorum noſtræ gentis cùm Pilatus in crucem agendum eſſe decreuiſſet, non deſeruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis iterum viuus, ſecundùm quod Prophetæ hæc & alia de eo futura prædixerant. Sed & in hodiernum diem Chriſtianorum, qui ab ipſo dicti ſunt, & nomen perſeuerat & genus.*

*Ioſephus lib. 18. Antiquit. c. 6.*

Quia ergo ceſſauit vnctio, dicant nobiſcum aduenisse Meſſiam, & ipſum tunc aduenisse, quando finito regno Antigoni, qui fuit gentis Iudææ, tranſlatum eſt regnum ad Herodem alienigenam. Qui in dolore ortus dominici omnes qui erant in Bethleem Iudæ pueros, à bimatu & infrà occidit. Quamuis aliter intelligi poſſit quod dictum eſt, *Anno quo mortuus eſt Rex Ozias.* Iſte ſiquidem Ozias in principio regni ſui fecit quidem quod placitum erat coram Domino, quia & hoſtes debellauit & Ammonitas ſibi tributarios fecit; & reædificauit muros Ieruſalem, quos deſtruxerat Ioas Rex Iſraël. Sed cùm ditatus eſſet ſubſtantia mortali, contra Deum immortalem ſuperbiuit. Nam in feſto propitiationis indutus ſtola Pontificali intrauit in templum, vt incenſum poneret, Azaria Pontifice cum octoginta ſacerdotibus eum prohibente. Vnde factus eſt terræmotus, & claritas ſolis affulgens plus ſolito incidit in faciem Regis, & percuſſus eſt lepra in facie. Viuente ergo Rege ſuperbo & impio, Iſaïas Iſraëliticæ libertatis viſioné videre non meruit. Quia quandoque & propter malos prælatos boni ſubditi, & per malos ſubditus boni prælati à gratia Dei ſubtrahuntur. Hinc enim Dominus Ezechieli dicit. *Ecce ego adhæreſcere faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus, nec quaſi objurgans, quia domus exaſperans eſt.* Quia igitur Rex impius tantæ viſionis dignus non fuit, Propheta per quem manifeſtari debuerat, ipſo viuente eam videre non debuit. Ipſo tamen mortuo viſionem vidit, vt per hoc detur intelligi, quòd Dominus Iſaïæ, non ſuo, ſed exceſſu Regis, ſpiritum prophetiæ ſubtraxit. Penſate dilectiſſimi, quàm periculoſum ſit ab humilitate recedere, quando nos ſentimus bonis gratuitis eminere. Quia enim facies eminentior pars eſt corporis, meritò percuſſus eſt Ozias lepra in facie; qui cæteris eminentior voluit apparere. Bene ſiquidem lepræ præmiũ pro merito virtutum recepit, qui lepra ſuperbię dona virtutum gratuita ſordidauit. Niſi enim à cordis oculis labem ſuperbiæ quis deterſerit, & vitijs moriatur; ad viſiones Dei diſcernendas etiam piæ voluntati nulla ratio ſuffragatur.

*Matth. 2.*

*Iſai. 6.*

*2. Paral. 26.*

*Ezech. 3.*

*Superbia quantum fugienda.*

Dicit ergo. *Anno, quo mortuus eſt Rex Ozias, vidi Dominum,* &c. Qui modo Propheta dicitur, olim videns dicebatur: ſed non ideo videns, quòd apertos habeat oculos carnis: quoniam indifferenter ad vtrumlibet, bonum ſcilicet & malum, ſolent aperiri. Aperti ſunt oculi Adam poſt lapſum, aperti oculi diſcipulorum euntium in Emmaüs in fractione panis. Sed illius ad malum, iſtorum ad bonum. Illius ad concupiſcentiam: iſtorum ad Reſurrectionis fidem. Neque enim credendum eſt cordis prædonibus, qui cùm ſuæ voluntati cor ſubjugauerint, faciunt ipſum ſpeluncam latronum: maximè quia falli poſſunt, vt non ſit illud quod videtur, ſicut videri videtur. Firmamentum videtur ſtare, quod ſemper mouetur: nauiganti videtur moueri ſolum, quod ſolidum perſeuerat. Baculus videtur in aqua fractus, & cùm ſit integer, fallitur viſus. Nec ideo Propheta dicitur, quòd ſpirituales cordis oculos aperit ad videndum. Non enim eſt credendum omni ſpiritui; ſed *probate,* ait Apoſtolus, *ſpiritus, ſi ex Deo ſunt.* Nam per rerum imagines falluntur cordis oculi, cùm aliter cogitantur, quàm ſint. Sed propter hoc Propheta Videns dicebatur, quòd intellectuali videbat oculo, quod aliter euenire non poſſe per infuſionem Sancti ſpiritus intelligebat: ſiue ænigmaticâ, ſiue anagogicâ viſione daretur intelligi, quod videbatur. Talis fuit viſio Iſaiæ filij Amos, qui ait. *Vidi Dominum ſedentem.* Vidit Adam Dominum deambulantem, Stephanus ſtantem, Iſaias ſedentem. Sic ſtabilis manens moueri videtur, cùm nec affectu, nec loco, nec tempore moueatur. Sed deambulantem vidit eum Adam, quia in hoc quod peccauit, non tam Dominum ab eo, quàm ipſum à Domino receſſiſſe cognouit. Stephanus verò ſtantem vidit; quia cùm eum ſtare videret, cùm ipſo in tribulatione viriliter ſtandi in agone ſignum dedit. Iſaias autem ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum vidit; qui vel quieſcentem, vel humiliatum inter mortales agnouit. Sedere enim humilitatis ſignum eſt, aut quietis. Sedilium tamen multas nobis varietates ſacer ſermo proponit, in quibus Dominum ſedere proteſtatur. Dicit enim Pſalmiſta. *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.* Vnde & in hymno Angelico canimus, *Qui ſedes ad dexteram Patris, miſerere nobis.* Alibi tamen idem Pſalmiſta dicit. *Qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare coram Effraim, Benjamin & Manaſſe.* Et rurſus. *In excelſo throno vidi ſedere virum.* Alibi verò dicit ipſe Dominus *Cælum mihi ſedes eſt.* Et rurſus. *Anima juſti ſedes eſt ſapientia.* Et ibi, ſiue ſignificetur idem, ſiue aliud, *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum.* In his omnibus nobis ille prædicatur, in cujus natiuitate canit Iſaias, cùm ait. *Et vocabitur nomen ejus admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis.* Deus eſt enim, qui ſedet ad dexteram Patris: conſiliarius, qui ſedet ſuper Cherubim: vnde Cherubim interpretatur plenitudo ſcientiæ: admirabilis, ſedens in throno: thronus enim Regis eſt; & ipſe in regimine firmamenti & totius mundanæ machinæ apparet mirabilis, quam mirabiliter regit. In hoc autem quòd cœlum ſibi ſedes eſt, Pater futuri ſæculi comprobatur. In hoc verò quòd ſedet ſuper ſolium excelſum, id eſt in hoc quòd

*Oculi carnis & cordis falluntur ſæpe.*

*1. Ioan. 4.*

*Iſai. 6.*

*Pſalm. 109.*

*Pſal. 79.*

*Iſai. 66.*

*Iſai. 9.*

naturam tranſcendit Angelicam, fortis & potens intelligitur. Vnde Angelis, quibus dictum eſt, *Tollite portas*, &c. reſpondentibus, *quis eſt* (*Pſal. 23.*) *iſte Rex gloriæ*, reſpondetur, *Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio.* In hoc autem quòd ſedere dicitur in anima juſti, vel ſuper ſolium eleuatum, quod idem eſt, probatur princeps pacis; quoniam numquam pax poteſt eſſe in anima ſine ipſo, nec niſi pax cum ipſo. Vel aliter ſedium diuerſitates ex proprijs nominibus poſſumus aſſignare. Eſt enim alia ſedes, quæ dicitur thronus, alia ferculum, alia cathedra, * alia tribunal, alia exhedra. (* *Adde*, alia ſinhedra.) Thronus Regum eſt, ferculum ſeu ſella pauperum, cathedra Doctorum; ſynhedra auditorum, tribunal judicum, exhedra judicis aſſeſſorum. Habet igitur ab æterno Dei filius thronum ad dexteram Patris, ſed ferculum fecit ſibi in vtero matris: cathedram verò facere non ceſſat in cordibus fidelium magiſtrorum, ſynhedras in deuotis auditoribus, tribunal in juſtis judicibus, exhedras in fidelibus conſiliarijs, judicans cum judicib⁹. Nam hujuſmodi homines vocat Pſalmiſta ſedes, vbi ait. (*Pſal. 121.*) *Illic ſederunt ſedes in judicio, ſedes ſuper domum David.* Illic, id eſt in cœleſti Ieruſalem ſedebunt illi, in quibus Dominus modò ſedet vel per doctrinam, vel per obedientiam, vel per juſtitiam, vel per fidem. Et quamvis tot modis dicatur ſedere, tamen excellenter & propriè dicit eum Iſaïas ſedere ſuper ſolium excelſum & eleuatum. Duas enim fecit rationales creaturas, Angelum ſcilicet & hominem. In illis Dominus requieſcit: quia ſi deliciæ ſunt ei eſſe cum filijs hominum, multò magis cum Angelis, qui à ſtatu bonæ conditionis non receſſerunt. Hanc naturam Angelicam vocat Iſaïas ſolium excelſum, quia à celſitudine in qua primo conditi ſunt, non ceciderunt. Humanam verò naturam ſolium dicit eleuatum, quia à ſtatu in quo condita fuit cecidit, ſed per effuſionem ſanguinis Ieſu Chriſti poſtmodum eleuata fuit. Vnde idem Dominus ait. (*Ioan. 12.*) *Cùm exaltatus fuero, omnia traham ad meipſum.* Vel excelſum ſolium vocat animam; quia in hoc excelſa, quòd ad imaginem & ſimilitudinem Dei facta. Solùm verò eleuatum caro humana, quæ de vili ſchemate facta, videlicet de limo terræ, modò ſuper choros Angelorum eſt eleuata. Super ſolium igitur excelſum & eleuatum ſedit, qui ad ſuſcipiendam animam & carnem ſe humiliauit. Et ne tantæ viſionis miraculo Propheta diffideret, euidens ſuper hoc in rebus conditis ſupponit exemplum. Sequitur enim: (*Iſai. 6.*) *Et plena erat omnis terra majeſtate ejus.* Omnis (*Geneſ. 1.*) inquam, quia illa, de qua dictum eſt, *In principio creauit Deus cœlum & terram*; vel illa, de (*Pſal. 84. & 142.*) qua dicitur, *Et enim Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum*: vel etiã illa, de qua ſcriptum eſt, *Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.* Nam cùm de ornatu terræ Deus diſponeret, ait. (*Geneſ. 1.*) *Congregentur aquæ in locum vnum, & appareat arida; factùmque eſt ita. Et dixit Deus. Germinet terra herbã virentem*, &c. Conſideremus, quàm vivus ſit ſermo Dei & efficax; quàm vtilis & velox vox iſta, *Germinet terra herbam virentem*, & ſtatim ſine beneficio humoris, ſine calore ſolis, ſine exercitio humani laboris germinauit. Solent enim plerique dicere, niſi clementia aëris herbas humectauerit, vel ſolis calor moderatior tepeſcerit, vel exercitio humani laboris cultæ fuerint, germinare non poſſunt. Nam propterea quidam (*Errores Ethnicorũ.*) Maïæ, tamquam Deæ humoris, in capite Maij, cui etiam menſem illum dedicantes à Maïa Majum dixerunt; qui error quibuſdam, qui etiam Chriſtianæ religionis habent characterem, (quod dolentes dicimus) vſque hodie diſſuaderi non poteſt, diuinum impenderunt & impendunt cultum. Alij verò ſoli, eo quod virtute ſua terrarum ſinus penetret, & ſparſa foueat ſemina, & rigentes gelu venas relaxet arborum. Alij verò pro diuerſis beneficijs, hominibus tamquam Dijs diuerſos deputabant honores. Sed faceſſat vana opinio; quia ſine humore non jam humus, ſed arida germinauit, antequam ſolis fotus ſuſciperet, imò priuſquam ſol ipſe fieret; nullo labore hominum, ſed diuino munere, ſine ſatione fruges, fructus ſine ſemine tam neceſſarij, tam grati, tàmque vtiles, ad illam Dei vocem pullularunt; vt repletis non ſolùm vſui ſint, ſed delectationi. Nam ſiue in radicibus, ſiue in corticibus, ſeu etiam in medullis aut folijs aut fructibus ſine ſeminibus, quidquid factum eſt, totum fecit Deus, vt ex eis ſuſtentaretur hominis infirma natura, vel releuaretur infirmata, vel cuſtodiretur ſana, vel ſanaretur minùs debitè cuſtodita. Non igitur impendant homines honorem creaturæ, quem debent creatori; nec glorietur de ſe creatura, nec glorietur in creatura, ſed potiꝰ in Creatore. Quia neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui terram germinare facit, & dat germinibus incrementum. Omnia quæ fecit, aut eſui, aut vſui humano nata ſunt. Nam quod ad eſcam non adjuuat, valet ad medicinam. Et ſi qua tibi noxia videantur, innoxium tamẽ aut feris aut auibus miniſtrant pabulum, vt ſic (*Omnia in vtilitatem hominis creata ſunt.*) redeant ad humanum prouentum. Nam ſturni cicutis, & homines ſturnis vtuntur; cerui colubris, & homines ceruis: & ſi qua fortè ſunt, quæ nulli proſint, imò noceant; tamen ad hoc facta ſunt, vt homo in ipſis aut puniatur, aut exerceatur, aut erudiatur, aut humilietur: & ſic ad humanam vtilitatem cuncta reciprocat, cujus plena eſt terra majeſtate ejus. Sed ſi in rerum conditione fuit ita potens & efficax ſermo diuinus, qua præſumptione infra limites infirmitatis potentiam ſiue clementiam Verbi coarctare volunt Hæretici; vt pro ſalute animæ non faciat, quæ multò dignior eſt corpore, quod fecit pro corporis neceſſitate? Terra nec humore, nec calore, nec labore germinauit, cùm adhuc virgo erat, id eſt incorrupta, nec infecta, nec interfecta in ſanguinibus. Quid ergo mirum, ſi terra noſtræ naturæ incorrupta & virgo, ſine humore ſeminis, ſine calore libidinis, ſine opere hominis concepit & peperit ſemen, quod niſi Dominus reliquiſſet nobis, quaſi Sodoma fuiſſemus: quia ipſum eſt vita noſtra, cujus etiam odore mortui reuiuiſcunt? Numquid poteſt facere Verbum Dei, quod habet natura vulturis? Vultur ſine coïtu concipit & parit: & verbo Dei per quod illud fit fœmina concipere non potuit? Sed dicis. Vnum dicitis Patrem & Filium: Ergo ſi Filius carnem aſſumpſit, & Pater. Non eſt ita, quia cùm ignis ſit calor & ſplendor, ſplendor in rubo fuit, ſed non calor; & cùm ignis ſedes ſit in jecore, aſcendit ad cerebrum, & per venas repreſſo calore accedit ſplendor ad oculos, & vnitur illi car-

glorioſam. Mors enim pernicioſa peccatorum, mors propitioſa pœnitentium, mors pretioſa Sanctorum, mors glorioſa Saluatoris omnium. Vt enim ſuſcitaretur beatus Iob à morte pernicioſa, morte pretioſa mori deſiderabat; cùm opera, quibus iram Dei meruiſſe ſe credebat, perpendens, dicebat. *Quare non in vulua mortuus ſum, egreſſus ab vtero, ſtatim non perij? Cur exceptus genibus, cur lactatus vberibus?* In vulua moreretur, ſi peccatum, quod in cogitatione eſt, dimitteret. Egreſſus ex vtero periret, ſi cogitationem in opere non demonſtraret. Genibus exceptus non fuiſſet, ſi in ipſo opere culpa diſpliceret. Multos enim excuſat neceſſitas, quos nequit excuſare voluntas. Lactatus verò vberibus non eſſet, ſi poſt culpæ delectationẽ, ad vocem monentis cauſas excuſationis in peccato non quæreret. Cùm enim diceret, *Quare non in vulua mortuus ſum*, &c. ſenſus eſt. Quare non ſum mortuus morte propitioſa, qui morior pernicioſa? Quare non ſum ſuſcitatus in pretioſam, qui lapſus ſum in pernicioſam? Ab hoc enim quadruplici mortis genere ſuſcitat hominem, qui ſuſcitauit vnicum matris ſuæ filium in porta, Archiſynagogi filiam in domo, filium Sunamitis per Eliſæum in cubiculo, Lazarum per ſemetipſum à monumento. Ipſe ergo eſt, qui alios ſuſcitat ab Oriente, alios ab Aquilone, alios ab Auſtro, alios ab Occidente. Quia enim omne peccatum, aut cogitatione, aut deliberatione, aut delectatione fieri ſolet, aut opere; cùm peccatum quaſi pro foribus eſt, cogitationem percipit, & in cogitatione reſipit. Suſcitatur peccator à morte pernicioſa, quaſi ab Oriente, vel in porta, & peccatum morte pretioſa moritur, quaſi in vulua. Cùm verò poſt cogitationem incipit deliberare peccatum, & in ipſa deliberatione reſipit, ſuſcitatur peccator à pernicioſa morte, quaſi ab Aquilone vel in domo; & peccatum morte moritur pretioſa, poſtquam ex vtero egreſſum eſt. Si verò poſt deliberationem incipiat delectari, & tunc corrigitur, peccator à pernicioſa morte ſuſcitatur, quaſi ab Auſtro, vel in cubiculo: & peccatum poſtquam genibus exceptũ eſt, moritur morte pretioſa. Si verò poſt delectationem peccatum ad opus perducitur, & tunc emendatur, peccator à morte pernicioſa ſuſcitatur quaſi in monumento, vel ab Occidente, & peccatum moritur morte pretioſa, poſtquam vberibus lactatum eſt. Igitur ab ipſa intentione malitiæ reuocati, & ad fidem vocati venerunt Magi ab Oriente, *cùm natus eſſet Ieſus in Bethleem Iuda in diebus Herodis Regis.* Herodes, quia gloria pellis dicitur, bene illum nobis inſinuat, qui in carne noſtra gloriatur. Habet enim Deus in homine gloriam, habet & ipſe homo, habet diabolus. Quandoque gloriatur Deus in nobis, quando nos in ſubiectione humiles, in pœnitentia fortes inuenit, in labore ſtrenuos, in obedientia promptos, in oratione deuotos. Hominiſ autẽ gloria eſt teſtimoniũ conſcientiæ ſuæ. Diaboli verò, carnem delicijs peruertere, corpus fouere. Quia igitur peruertere ſolet hominẽ, cùm primò peccatum per ſuggeſtionẽ manifeſtat ei, deinde cùm animũ facit in diuerſa mutari per cogitationẽ; poſtea quando facit animũ acquieſcere per deſideriũ in cogitatione; deinde verò quando poſt deſideriũ accedit velocitas in cõſenſu; poſtea cùm poſt cõ-

*Iob 3.*

*Multis modis morimur & à Chriſto ſuſcitamur.*

*Matth. 2.*

ſenſũ accedit in opere conſũmatio, delectatio etiã in operis conſũmatione: ad vltimũ autem audacia defenſionis in delectatione: non incongruè dies Herodis poſſumus appellare motus illos animi, quibus diabolus nos peruertit, vt glorietur in carne. Vt enim diem primum in nobis Herodes faciat, quem Solis diem Gentes appellare conſueuerant, quaſi Sol hemiſphærium cordis intrat, cùm primò peccatum per ſuggeſtionem manifeſtat. Solis enim nomine manifeſtatio plerumque figuratur, vt ibi, *In ſole poſuit tabernaculum ſuum*, id eſt in manifeſto. Vt verò ſecundum diem faciamus in nobis, quem diem Lunæ vocant, hemiſphærium cordis intrat luna, cùm animus mutatur in multa. Vt autem tertium diem faciat in nobis, quem antiqui vocabant diem Martis, intrat Mars hemiſphærium cordis, cùm per cogitationem animus igneſcit. Mars enim *Piron* id eſt igneus vocabatur. Similiter vt in quartum diẽ procedat, quem vocare ſolebant Mercurij diẽ, quaſi hemiſphærium cordis Mercurius accendit, cùm poſt deſiderium in conſenſu velocitas accedit. Antiqui enim Mercurium Stilbonta, id eſt velocem appellabant. Diem verò quintum in nobis facit, quem vocant homines diẽ Iouis, cùm in conſummatione operis ardoris flamma comburit animam: quia tunc Iupiter intrat mentem, quem Phaëtonta Philoſophi vocant, id eſt ardentem. Cùm verò poſt conſummationem gaudere mens incipit in operis delectatione, ſextum diem facit in nobis Herodes, quem vocare ſolemus diem Veneris: quia Venus tunc in animo luceſcit, quando placet opus præuaricationis, & animum lucidum reddit. Vnde apud antiquos Venus phoſphoron, id eſt lucida vocabatur. Vt autem diem ſeptimum in nobis agat, quem nos diem Sabbati, antiqui Saturni vocabant, hemiſphærium cordis Saturnus intrat, quando quod malè perpetratum eſt paruipendit, & ad vocem monentis iraſcitur; & inflatus ſuperbia etiam caſtigantẽ minatur. Vnde & Saturnum antiqui pheuma, id eſt minantem nominabant. In his ergo diebus natus eſt Ieſus; non tantùm illa natiuitate, qua plaſmauit nos, ſecundùm quã æternaliter natus eſt de Patre ſine matre; ſed illa qua reformauit nos, ſecundùm quam temporaliter natus de matre ſine patre: vel illa qua formari ſolet in nobis per deuotionem, inſpirando; vel illa qua ſanctificauit nos in baptiſmo, vel illa qua redemit nos in patibulo. De prima enim dictum eſt, *Ego hodie genui te.* De ſecunda, *Puer natus eſt nobis.* De tertia dicit Apoſtolus. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.* De quarta autem ipſe Dominus ait. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt intrare in regnum Dei* De quinta verò natalitia Sanctorum nos celebrare dicimus, cùm mortem eorum celebramus. Vnde & meritò; quando mortem Chriſti recolimus, qui Sanctus Sanctorum fuit, natale ipſius celebrari credamus. Sic enim natus eſt Dominus nobis, vt nos ei totidem modis naſceremur. Sed prima eius natiuitas noſtræ quintæ cauſa fuit, ſecunda primæ, tertia ſecundæ, quarta tertiæ, quinta quartæ. Per potentiam ſiquidem, qua natus eſt de Patre æternaliter, nati ſumus temporaliter. Natiuitate verò, qua de matre temporaliter natus eſt, & nos filij Dei facti ſumus.

*Qui ſint dies Herodis*

*Pſal. 18.*

*Multis modis Chriſtus natus eſt & naſcitur.*

*Pſalm. 2.*
*Iſai. 9.*
*Galat. 4.*
*Ioann. 3.*

Filius enim Dei filios hominum fecit homines: ſed filius hominis eoſdem homines fecit filios Dei. Qui filius Dei erat, vt homines eſſemus, filius hominis factus eſt, vt filij Dei vocaremur. *Quotquot autem*, ait Euangeliſta

*Ioann. 1.*

*crediderunt in eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Similiter tertia ejus natiuitas noſtræ ſecundæ cauſa fuit. Nam ideo baptizatus eſt, vt ſanctificaret nobis aquas; & nos ei per aquas denuo naſceremur. Similiter quidquid in mundo operatus eſt, ad exemplum noſtrum totum factum eſt, vt ipſius factura eſſemus, creati in ipſo in operibus bonis.

*Ioan. 12.*

*Exemplum enim*, ait, *dedi vobis, vt & vos ita faciatis.* Mortuus eſt etiam pro nobis, vt & nos ei morte pretioſa moreremur. Conſepulti enim ſumus Chriſto per mortem ejus, vt ſcriptum eſt. *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt*

*Coloſſ. 3.*

*cum Chriſto in Deo.* Primò ergo natus eſt de patre ſine matre, ſecundò de matre ſine patre, tertiò formatur in nobis quotidie per deuotionem operis, quartò natus ex aquis Iordanis, quintò quando mortale ſuum induit immortalitatem per patibulum crucis. Vnde bene natus dicitur in Bethleem Iudæ. Bethleem quippe domus panis interpretatur. Quid eſt ergo Bethleem Iudæ, niſi Synagoga Iudæorum, vel Eccle-

*Eccleſia domus panis dici poteſt, &c.*

ſia, vel vnaquæque fidelis anima, vel certè virgo glorioſa, vel cœleſtis & æterna patria? Cùm enim Synagogæ primò credita fuerunt eloquia Dei, domus panis fuit; quia Verbum vitę quaſi panis eſt animæ. Sed poſteaquam hæc eadem verba ad filios Eccleſię tranſlata ſunt, per fidem & prædicationem Doctorum, incepit eſſe domus panis Eccleſia. Cùm verò vnuſquiſque fidelis panem hunc vel ſibi ruminat, vel alijs frangit, non incongruè domus panis poteſt appellari. Virgo etiam glorioſa domus panis facta eſt, quando eum in vtero portauit, qui de ſeipſo dicit. *Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi.* Sed & illa cœleſtis patria domus panis poteſt appellari, quia ibi eſt panis Angelorum, de quo ſolo ſatiari ſe poſſe teſtatur Pſalmiſta dicens. *Satiabor, cùm apparuerit gloria tua.* Sed prima domus, domus fuit, vt ita dicam, panis hordeacei, ſecunda ſimilaginei, tertia lagani oleo liti, quarta ſubcinericij, quinta panis reuerſati. Cùm per integumenta verborum Synagogæ locutus eſt Deus, & in eis dura & àſpera præcepit, vt qui fecerit hoc vel illud, morte moriatur; quaſi medullam inter paleas miniſtrauit. Sed quando per Doctores Eccleſiæ ſu-

*Diuerſæ ſpecies panis ſpiritualiter.*

blato cortice literæ medulla intelligentiæ ſubjectis manifeſtata eſt, ſimilagineum panem filijs Eccleſiæ fregit. Cùm verò ab aliquo verbū hoc vitæ cum charitate ruminatur: & deuotione tamquam laganum per pinguedinem charitatis, & oleo deuotionis litum tranſglutitur. Cùm autem in vtero virginis filius Dei carnem aſſumens latuit, venter ejus quaſi domus panis ſubcinericij fuit: quia in ea ſub cinere noſtræ mortalitatis panem vitæ nobis abſcondit. Sed in Aſcenſione, quādo ad dexteram Patris ſedit; & omni corruptione mortalitatis ab eo ſublata potentiæ plenitudinem à patre recepit, panis ſubcineritius reuerſatus fuit. Quia ergo natus eſt de Virgine, factuſque per baptiſmum ſponſus Eccleſiæ, & per deuotionem quotidie formatur in fideli corde; & per Synagogam paſſus in cruce, & per potentiam diuinitatis eleuatus eſt in cœleſti majeſtate, bene natus perhibetur in Bethleem Iudæ. Quia ergo fratres, panis ſubcineritius carnem aſſumendo, reuerſatus aſcendendo, laganum oleo litum charitatem & miſericordiam oſtendendo, panis vt ita dicam, ſorbitius in baptiſmo, panis verò coctus in clibano factus eſt pro nobis moriēdo: accipiamus panem hunc, & gratias agentes Deo Patri, comedamus cibum qui non perit, ſed qui permanet in vitam æternam, Amen.

## SERMO II. *In die Epiphaniæ.*

F*iat lux.* Illa eadémque erat. Erat lux vera, ſed facta non erat. Antequàm fieret, erat. *Chriſtus lux ſpiritualis.* Erat enim ab æterno, quia de luce æterna erat. Lux enim de luce Filius de Patre. *Et facta eſt* *Geneſ. 1.* *lux*, quia factus eſt ex muliere, factus ex ſemine Dauid ſecundùm carnem. *Et vidit Deus*, id eſt, videri fecit Pater, *lucem quòd eſſet bona.* Non aliunde bona, ſed à ſeipſa: non participatione boni bona; ſed omni plenitudine: & propter hoc ſola, quia nulla ſic bona. *Et diuiſit lucem à tenebris:* eo quòd nulla erat conuentio lucis ad tenebras; id eſt, Chriſti ad Belial. *Et factum eſt veſpere & mane dies vnus:* quia factus eſt homo & Deus vnus Chriſtus. Ideo vnus, quia vnicus, quia ſingularis. Dies dominicus dies hic; quem fecit Dominus, exultemus & lætemur in eo: quia populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem iſtam. Aſcendit enim ſuper nubem leuem & candidam, & ingreſſa eſt Ægyptum; & illuminauit abſcondita tenebrarum: vt abjectis operibus tenebrarum, induerentur homines armis lucis. Ceſſante quippe lumine ſuccedunt tenebræ, ſuccedunt & in tenebris opera tenebrarum: qui enim dormiūt, nocte dormiunt; & qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt. Dormiunt quidem, vel per ignorantiam, vel per negligentiam, vel per ignauiam. Ebrij verò ſunt, qui ſunt abſque rationis moderamine, abſque juſtitiæ libra, ſiue juris menſura. Ebrij ſunt, qui neque frænum, neque modum habentes, dare neſciunt locum iræ: ſed crudeles, cupidi, contentioſi, malum pro malo, vel maledictum indebita talione reddunt pro maledicto. Hæc ſunt opera tenebrarum, quæ receedente luce ſuccedunt. Ceſſante luce fiunt tenebræ, in quibus pertranſeunt beſtiæ ſiluæ, volant noctuæ, egrediuntur nycticoraces de domicilijs, vt fiant opera tenebrarum. Hinc myſticè ſatis legitur. *Nachor genuit Tabee &* *Geneſ. 22.* *Gaham, & Thahas & Maacha. Hi ſunt filij Nachor de concubina ſua Roma.* Nachor interpretatur quieſcens lumen, Roma verò excelſa vel ſublimis. A quieſcente lumine, id eſt ceſſante luminis claritate, mens excelſa, id eſt ſublimis & ſuperba, adulterinos, non legitimos filios parit, id eſt opera tenebrarum: ſcilicet opus crudelitatis, cupiditatis, indebitæ talionis, & contentionis. *Genuit*, ait Scriptura, *Tabee*, qui interpretatur interficiens, in quo crudelitas figuratur. *Genuit & Gaham*, qui dicitur vallis æſtus, per quem mundi cupiditas accipitur. *Genuit* etiam *Thahas*, qui talio interpretatur, quia malum pro malo, dens pro dente, oculus pro oculo, maledictum redditur pro maledicto. Habent enim hi tales ſemper præ oculis judicium punitivum, remiſſivum nunquam, quo tenetur Catholicus dimittere tunicam pallium

cùm dixit, *ligata*: & quod priùs dixerat, *diſſoluere*, repetijt, cùm dixit, *interpretari*. Infidelitas auditorum deſignatur in vinculo, quo ligabatur os Zachariæ, qui cùm verbũ Angeli de natiuitate Ioannis credere nollet, audiuit. *Eris tacens, & non poteris loqui.* Poſtea verò nato Ioanne credidit; & ſtatim ſolutum eſt vinculũ oris ejus, & propherauit dicens. *Benedictus Dominus Deus Iſraël*, &c. Prohibitio verò deſignatur in vinculo, de quo ſcriptum eſt. *Non alligabis os bouis triturantis*, id eſt, non prohibebis verbum hominis bene operantis. Dicatur ergo prædicatoribus Eccleſiæ. *Solve vincla colli tui* Ac ſi apertè dicatur. Quia jam nuda & aperta ſunt, quæ dicta ſunt de filio hominis, tollatur offuſcatio, remoueatur infidelitas à corde, non terreat potentium prohibitio: ſed quaſi tuba exalta vocem tuã, & dic ciuitatibus Iudæ, *Ecce Deus veſter.* Vel quia per collum elationis altitudo deſignatur, vnde filiæ Sion reprobatę ſunt à Deo, pro quòd ambulauerunt extento collo: non immeritò colli vincula poſſumus appellare, ea quæ cordi elationem innectunt, ne poſſint diſſolui. Tria ergo ſunt, quę elationem cordi adſtringunt, ignorantia ſcilicet veritatis, affectus peccandi, & obſtinatio mentis. Tunc enim homo ſuperbus efficitur; cùm nec Deum, nec ſeipſum cognoſcit, cùm peccata diligit, & cùm vocem monentis negligit. Ignorantia ſiquidem veritatis deſignatur in vinculo, quo ligata erat aſina in templo; de qua Dominus diſcipulis præcepit dicens. *Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam & pullum cum ea. Soluite, & adducite mihi.* Quid enim per aſinam, niſi Gentilitatem intelligimus, de qua per Iſaiam dicitur, *Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui?* In boue Iudæos, in aſino Gentiles ſignificauit. Hæc igitur ignorantiæ vinculis adſtricta jugo Dei ſupponi nolebat: donec per prædicationẽ Apoſtolorũ ab ignorantiæ vinculo ſoluta, jugo eſt mancipata diuino. Affectus verò peccandi ſatis apertè illis in vinculis figuratur, quibus in monumento ligatus Lazarus tenebatur. De quo & Dominus ait. *Soluite eum, & ſinite abire.* Si enim per Lazarum peccator deſignatur; non immeritò vinculum peccatoris affectum peccandi deſignat. Per affectum ſiquidem peccandi peccator peccato ligatur. Obſtinationem verò mentis figurari dicimus in vinculis illis, quibus ligari leguntur quatuor Angeli in flumine magno Euphrate, prout audiuit Ioannes vnã vocem de cornibus altaris Ait enim. *Et audiui vnam vocem de cornibus altaris clamantem Solue quatuor Angelos, qui alligati ſunt in flumine magno Euphrate.* Quid enim per quatuor Angelos, niſi quatuor tentationum genera intelligimus? Et bene per Angelos tentationes deſignari dicimus: quia ſicut ſunt adminiſtratorij ſpiritus miſſi in orbem, ad annuntiandam Domini voluntatem; ita à diabolo mittitur tentatio, vt per eam diaboli voluntas inſinuetur. Quatuor ergo ſunt genera tentationum. Alia enim leuis eſt & occulta, vt timor nocturnus, alia leuis & aperta, vt ſagitta volans in die, alia grauis & occulta, vt negotium perambulans in tenebris, alia grauis & aperta, vt dæmonium meridianũ. Sicut ergo illi dicuntur Angeli, qui bona nuntiant; ita & tentationes Angeli dici poſſunt, quia mala nobis nuntiant. Angelus enim nuntius interpretatur. Sed illi qui bona nuntiant, calodæmones; qui autem mala, cacodæmones nuncupantur. Iſti ergo Angeli ligati ſunt in flumine magno Euphrate, quando in fluxa mente per obſtinationem & mentis duritiam aſtringantur. Dicatur ergo. *Solue vincla colli tui, captiua filia Sion*: quia ſi contemplationis culmẽ velis attingere, (nam Sion ſpeculatio dicitur) oportet, vt primò Deum cognoſcas, & poſtea teipſum; vt peccandi voluntatem dimittas, & ad cœleſte deſiderium cor tuum emulleas. Sic enim abſque omni impedimento occurrere poteris illi cum illa quæ clamat. *Curremus in odore vnguentorum tuorum*: aſcendendo videlicet de virtute in virtutem, donec videamus Deum Deorum in Sion, id eſt in altitudine contemplationis, adjuti gratia Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti; qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

*Diuerſa vincula, eorúmque ſignificatio.*
*Luc. 1.*
*1. Corin. 9.*
*Tria elationem generant.*
*Matt. 21.*
*Iſai. 1.*
*Ioan. 11.*
*Apocal. 9.*
*Iſai. 52.*
*Cantic. 1.*

## Sermo I. *De Natiuitate Domini.*

Verbvm *caro factum eſt.* Verbum abbreuiatum de Verbo abbreuiato audiuimus. Sed dum breuis eſſe laboro, obſcurus fio. Quippe quia verbum abbreuiatum & obſcurum de Verbo abbreuiato & obſcuro loquimur. Sed verbum meum, quia abbreuiatum, obſcurum: Verbum vero illud, quia obſcurum, abbreuiatum. Obſcurum enim erat, antequam eſſet abbreuiatum: & abbreuiatum eſt, vt eſſet manifeſtum. Antequam eſſet abbreuiatũ videri non poterat oculis mentis: abbreuiatum verò videri potuit oculis carnis. Verbum erat non breuiatum, nec dici poterat: verbum abbreuiatum fuit, & dici potuit. Dici fortè potuit, non quid erat, ſed quòd erat: ſed dici non potuit, quid erat, ſed quid non erat. Deus enim Verbũ erat. Nemo autem dicere poteſt, id quod eſt; ſed dicere poteſt, quid non eſt. Negatiuæ enim de Deo compactæ ſunt compactæ ſunt; affirmatiuæ incompactæ. In hoc ergo quòd Verbum erat, ipſum homo fari non poterat: ſed Verbũ caro factum eſt, & tunc infans factus eſt. Verbũ ergo fuit, & ipſum homo fari non potuit, infans fuit, & ipſum homo fari potuit Verbum erat, quod fari non potuit. Iſaïæ ſunt verba, *Generationem ejus quis enarrabit?* Infans fuit, quem fari potuit Matthæus, cùm ait. *Liber generationis Ieſu Chriſti.* O Verbum ineffabile, & infans fabilis! O Verbum ineffabile apud Patrem! & infans fabilis apud matrem. Vt quid iſtud? Quia jubilus cœleſtis Verbum Patris, nec omnino dici poteſt; nec omnino debet taceri. Sed dici non potuit, quia Verbum eſt: taceri non debet, quia infans eſt. Videſne? verbis proprijs impropriè, improprijs propriè deſignatur. Et quia verba propria non habemus, verbis improprijs ad ejus notitiã, prout dederit, aſcendamus. Verbum Patris eſt; & vt vſu humano loquamur, verbum Patris ſubſtantiuum eſt, verbum cum Patre æternum, verbum indeclinabile, figuræ ſimplicis, præſentis temporis, numeri ſingularis, infinitiui modi. Legitis hæc & intelligitis? Fortè dicitis, legimus; nec vnũ iota de tota lectione prætermus, & intelligimus: ſed ex regulis Priſciani ita edocti non ſumus. Bene. Vna eſt lectio veſtra & mea: ſed

*Ioann. 1.*
*De Deo ſcimus, quòd ſit, & quid non ſit, non quid ſit.*
*Iſai. 53.*
*Matth. 1.*

veſtra docta, mea indocta. Et quamvis vna eadémque ſit lectio, ſenſum tamen humanum ex verbis humanis colligitis, ego verò ſpiritualem. Animaduertite igitur ſpiritualem intellectum: vt vnus & idem nobis intellectus ſit, meus ſpiritualis, & veſter humanus. Dixi à principio, verbum Patris ſubſtantivum eſſe; quia conſubſtantialè eſt Patri verbum ſuum. Si enim accidentale eſſet; & adeſſe & abeſſe poſſet. Sed fortè dicitis. A verbo Pater abeſſe potuit, quia verbum dixit, *Deus Deus meus, quare me dereliquiſti?* Hæc in perſona Filij dicta negare non poſſumus. Nam in Euangelio dicit. *Eli, Eli, lamma ſabacthani?* Vnde & Pſalmiſta ad majorem argumenti rationem adjungit. *Deus meus, clamabo per diem & non exaudies.* Clamat ſe Filius derelictum à Deo, & non eſt exauditus; ergo eſt derelictus. Penſatis quid, ſed non propter quid, dictum ſit. Verba enim ſunt filij hominis entis filij Dei: qui prędeſtinatus eſt filius Dei in virtute, vt eſſet filius hominis & filius Dei. Clamat igitur filius hominis ſe in Paſſione derelictum quoad protectionem diuinitatis, nō quoad diuiſionem vnionis: quoniam tunc non ſolùm Pater, ſed ipſe Filius ſeipſum dereliquit. Nam ſi ſeipſum defendere vellet, prout poſſet; quis ſalutem noſtram operatus eſſet? Poſſet fortè mala voluntas eſſe à diabolo, vel Iudæo; ſed poteſtas non potuit eſſe, niſi à Deo. Hinc eſt, quòd Filius ait. *Non haberes in me poteſtatem, niſi tibi datum eſſet deſuper.* Et alibi. *Nemo tollit à me animam meam: ſed ego pono eam, & iterum ſumo eam.* Rurſus quòd ſubſtantiale Patri ſit Verbum, poteſt probari. Ex omnibus enim quæ facta ſunt, dixit Dominus, & facta ſunt. Ergo per Verbum omnia fecit. Vel ergo duo omnipotentes fuerunt; vel idem eſt Pater & Verbum. Sed duo omnipotentes eſſe non poſſunt; quia adhoc vt alter omnipotens eſſet, alterius potentiam poſſe comprimere neceſſe eſſet: alioqui aliquid potentiæ ejus deeſſet, & ſic omnipotens non eſſet. Quia igitur vnus eſt omnipotens, & Pater eſt omnipotens, & Verbum eſt omnipotens: vnum atque idem eſſe Patrem & Verbum, neceſſe eſt. Et quia prorſus vnum; proculdubio vnum Deum, vnam ſubſtantiam. Eſt igitur activum verbum, non ſolùm ex ijs quæ facta ſunt, ſed ex ijs quæ facienda erant, antequam quidquam fieret. Nam ſicut voluntas artificis habens præ oculis omnē materiam domus faciendæ, fertur ſuper illam, & quodammodo jam mente facit, dum quid de quo facturus ſit proponit; ita in ſummo artifice omnia quæ facta ſunt, præſentialiter fuerunt: vt ſicut domus facienda primò fit in ſcientia artificis; fit & materialiter, cùm læuigantur lapides & ligna; fit etiam eſſentialiter, cùm in ſtructura diſponūtur læuigata: ita & ſummus artifex per verbum omnipotens fecit omnia, vt in præſcientia incubaret faciendis, in materia factis, in eſſentia ordinatis. Vnde dictum eſt, *fiat & fecit, & facta ſunt.* Quid eſt enim dicere, *fiat lux*, niſi quòd Verbum genuit, in quo erat, vt fieret lux; & erat, antequam quidquam fieret? Quod igitur dictum eſt, fiat, refertur ad opus in præſcientia: quod fecit, ad opus in materia: quod factum eſt, ad opus in eſſentia. Quòd ergo primò fecit, quòd facta ordinauit, quòd ordinata humanæ vtilitati expoſuit, totum in præſcientia fuit; & illa præſcientia ab æterno fuit. Ab æterno ergo præſciuit vt faceret, ordinaret, exponeret. Ergo facere, ordinare, exponere, in Deo æternaliter fuit. Et ſicut videmus, quia primò facta ſunt, quæ facta ſunt, & poſtea ordinata, tandem expoſita; vt quaſi principium ſit humanæ vtilitatis benigna rerū expoſitio, expoſitionis autem & vtilitatis ſapiens diſpoſitio, diſpoſitionis autem expoſitionis & vtilitatis rerum compoſitio; totū ex præſcientia artificis emanauit, cùm ſic componere, diſponere, exponere proponebat. Erat igitur benignitas exponens ad omnia facta principiū, ſapientia ordinans benignè expoſita, potentia agens ſapientiâ & benignitate: vt ſic ſapientia totum haberet à potentia, benignitas verò ſimul à ſapientia & potentia. Et quamvis diuerſitas videatur in actibus, nulla tamen diuerſitas erat in agente. Quia nec à ſeipſo aliquis artifex differt, quando quid cogitat diſponere, ordinare, exponere: quamvis ſit aliud diſponere, ordinare, exponere. Ita Deus vnus erat ante ſæcula, qui potenter omnia diſpoſuit, ſapienter ordinauit, benignè expoſuit. Nec aliquid erat potentia componens, ſapientia ordinans, benignitas exponens, niſi vnus Deus; qui per partes diuidi non poteſt, quia ſimplex eſt, & corpus non eſt; nec aliquid in eo imperfectū, eo quòd omnino bonus eſt. Vides igitur ex prædictis, quòd idem eſt ſapientia, potentia, benignitas, in Deo. Et tamen ſapientia eſt à potentia, & benignitas ab vtráque. Et cùm nihil aliud dicamus potentiam, quàm Patrem, ſapientiá quàm Filium; benignitatem, quàm Spiritum ſanctū; ex rebus factis poteſt argumentari, quòd vnum atque idem eſt Pater & Filius & Spirituſſanctus: Filius tamen à Patre, Spirituſſanctús ab vtróque. Et quamvis vnum ſint, quibuſdam tamen proprietatibus diſtinguuntur; ſicut proprium fuit potentiæ vt ageret, ſapientiæ vt ordinaret, benignitatis vt exponeret. Quòd tamē potenter fecit, ſapientiæ & benignitatis fuit: quòd benignè expoſuit, potentiæ & ſapientiæ fuit. Hinc eſt etiam, quòd cùm idem ſit Pater & Filius & Spirituſſanctus; proprium Patris fuit, vt in voce audiretur; proprium Filij, vt baptizaretur; proprium Spirituſſancti, vt in columba videretur. Tamen vt Pater audiretur, operatus eſt Filius & Spirituſſanctus; vt Filius baptizaretur, operatus eſt Pater & Spirituſſanctus; vt Spirituſſanctus videretur in columba, operatus eſt Pater & Filius: quia profectò inſeparabilia ſunt opera Trinitatis. Quia igitur vnum eſt cum Patre & Spiritu ſancto Verbum, bene indeclinabile dicitur, quia idipſum eſt. *Tu autem*, ait pſalmiſta, *idem ipſe es.* Vnde Iacobus. *Apud quem non eſt transmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.* Et alibi. *Stabiliſque manens dat cuncta moveri.* Non enim declinatur de loco ad locum, qui vbique eſt; non declinatur per viciſſitudines temporum, qui ſemper eſt; non per varietates ætatum, qui ab æterno eſt: non per diuiſiones partium, qui corpus nō eſt; non per mutationes dignitatum, quia Deus eſt: non per diuerſitates affectuum; quia ſemper idem eſt. Nam ſi iratus fuiſſe, vel pœnituiſſe legitur, figuratiuè dicitur: quia nullus in Deum cadit affectus. Sic iratus dicitur, quia punit: pœnituiſſe, ſi quod fecit, delet, quod facere pœnitens ſolet. Quia autem ens à Patre vnum eſt cum Patre, bene ſimplicis prædicatur

*Pſal. 21. Matt. 27.*

*Quo ſenſu Chriſtus in Paſſione à Deo fuerit derelictus.*

*Ioan. 19. & 10.*

*Pater per Verbum fecit omnia.*

*Geneſ. 1.*

*Perſonæ diuinæ proprietatibus diſtinguuntur.*

*Matt. 3.*

*Pſal. 101. Iacob. 1 Boët.*

*Immutabilitas Dei.*

figuræ, cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ Patris. Non figura Patris, quaſi à Patre figurata, nec figura quaſi ad Patris figuram; ſicut homo imago Dei eſt, ſed ad Dei imaginē. Nec figura Patris, quòd ad Patris ſimilitudinē: non enim participat cum Patre aliquam ſimilitudinem: quia non eſt participatio, vbi totalitas eſt, non eſt ſimilitudo, vbi eſt identitas. Nulla in eo diuerſitas, qui de ſe dicit. *Qui videt me, videt & Patrem.* Vna igitur ſubſtantia eſt Pater & Filius, vna prorſus figurans omnia, neutra ab altera figurata. Attende ſuper hoc euidens argumentum. Splendor ſolis à ſole eſt, non ſol à ſplendore; vnum tamen ſplendorem emittunt ſol & ſplendor ſolis. Numquid ſibi diuerſus eſt ſplendor emiſſus? Nonne ſiquis à te quæreret, quid lucet in domo, nonne bene reſponderes, ſol? Vel ſi hoc iterum quæreret, numquid bene dicere poſſes, ſplendor ſolis? Numquid de duobus ſplendoribus locutus es, cùm dixiſti, ſol & ſplendor ſolis? Non vtique, ſed ad vtrúmque reſpondiſti; quia vnus ſplendor eſt ſol & ſplendor ſolis: & tamen, vt dictū eſt, ſplendor ſolis à ſole eſt. Et quamvis ab ipſo ſit, coæui tamen ſunt; quia numquam ſplendor ſine ſole, nec ſol ſine ſplendore. Sic igitur quāvis à Patre ſit Filius, coæterni tamen ſunt. Propter hoc præſentis etiā temporis eſt, quia apud ipſum illud æternum *hodie* eſt; quod nec præteritum nouit, nec futurum. Vnde Pater ad Filium. *Ego hodie genuite.* Quod in alio Pſalmo exponitur, cùm dicitur. *In ſplendoribus ſanctorum ex vtere*, id eſt ex diuinitatis ſecreto, *ante luciferum genui te.* Apud ipſum enim *erit* non eſt; quia ab æterno eſt. Apud ipſum *fuit* non eſt; quia finem habere non poteſt. Apud ipſum ergo *eſt* ſemper eſt. Quod fuit enim vel quod erit, apud ipſum non eſt: quia quidquid fuit vel erit, in ipſo eſt. Et quamvis vnitas vel ſingularitas ſit in ſubſtantia, tamen in perſonis eſt pluralitas: ita vt nec ſingularitas confundat pluralitatem, neque pluralitas ſeparabilem reddat ſingularitatem. Plures ſunt, & non vnus: vnum ſunt, & non plura. Vnum dico ab vnitate, non vnum ab vnione. Tres perſonæ ſunt vnum. Adoratur Trinitas, & tamen quia diuerſa non ſunt, non eſt ibi triplicitas. Nulla prorſus diuerſitas, quia prorſus vnitas: & tamen pluralitas, quia diſtincta Trinitas. Non eſt ergo differentiæ adhibenda diuiſio, ſed diſtinctionis diſcretio. Vnum eſt enim Pater & Filius & Spiritusſanctus. Diſtinguitur tamen Pater à Filio, quia Pater eſt genitor, vel ingenitus, Filius genitus. Vna eadémque ſapientia Pater & Filius, & tamen ſapientia genita Filius, ſapientia ingenita Pater. Nec ſapientia genita eſt ſapientia ingenita: vna tamen ſunt ſapientia. Similiter Spiritusſanctus, cùm ſit eadem ſapientia cum Patre & Filio, tamē nec ſapientia ingenita, nec genita ſed procedēs. Nec dicere eam debemus ingenitā, ne Pater videatur: neque genitā, ne Filius credatur: ſed ſecuriùs procedentem, vt ab vtróque diſtinguatur. Attendite fratres, quare dixerit Iſaias. *Generationem ejus quis enarrabit?* Quis enim generationis hujus modum poterit diffinire? Abſque modo eſt, quia infinitus eſt. Intelligite tamen in humanis, quod latet in diuinis. Intelligite per aliquid ſimile, quod latet in rei veritate. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam manentem in vobis.* Magna & vtilis ſapientia, & quis eam Chriſtum docuit? Quis enim conſiliarius ejus fuit, & quis eum docuit ſcientiā? Prorſus indocta eſt. Huic autem doctrinæ teſtimonium perhibet Ioannes & ſcripſit hæc, provt à Chriſto edoctus fuit. Vna ergo fuit ſapientia Chriſti & Ioannis: ſed fuit in Chriſto indocta, in Ioanne docta. Quòd autem Ioannes ſcripſit hæc, videmus ſcriptum, legimus & intelligimus. Quis illam ſapientiam me docuit? Non Ioannes, quia Ioannem nūquam vidi, nec alius à Ioāne. Ergo ſapientia mea docta non eſt. Tamen ſi Chriſtus hanc ſapientiam non docuiſſet Ioannem, nec ego hanc ſapientiam habuiſſem. Ergo etſi mihi ſapientia mea docta non eſt, non tamen indocta eſt, Ioanni enim docta eſt. Vna eadémque ſapientia Chriſti, Ioannis, & mea: ſed in Chriſto indocta, Ioanni docta, mihi quodammodo neutrum, ſed procedens; quia à Chriſto qui Ioannem docuit, & à Ioanne qui ſcripſit, ſapientiam hanc accepi. Principium habuit ſapientia mea à Chriſto & Ioanne: principium habuit ſapientia Ioannis à Chriſto, ſapientia Chriſti à nullo. Et tamen vna eadémque eſt iſta ſapientia. Eſt igitur ſermo Ioannis quaſi genitus à ſermone Chriſti; ſermo Chriſti quaſi genitor ſermonis Ioannis; ſermo meus quaſi procedens à ſermone Chriſti & Ioannis. Vnus tamen ſermo Chriſti, Ioannis, & meus. Vides igitur, quòd aliquod verbum vnum & idem eſt; & tamen ſecundùm aliquid indoctū, quod neque doctum dici poſſit neque procedens: ſecundùm aliquid ita doctum, quod nec indoctum dici debeat: quia quod doctum eſt, indoctum non eſt, nec ea proceſſione procedēs, qua procedit in legente. A Chriſto enim in Ioannem proceſſit per doctrinam eruditionis; à Ioanne in me per ſtudium lectionis. Ita vnū atque idem prorſus Pater & Filius & Spiritusſanctus: & tamen genitor eſt Pater, ita vt neque genitus, neque procedens poſſit eſſe: ita genitus Filius, quòd neque genitor, neque procedēs à Patre, proceſſione, qua Spiritusſanctus. Nam & ſecundùm quid procedere dici poteſt à Patre. Vnde ait. *Proceſſi à Patre, & veni in mundum.* Procedit enim Filius generatione, Spiritusſanctus miſſione. Et eſt principium Filij & Spiritusſancti Pater, principium verò Spiritusſancti Filius; principium ad omnes creaturas Spiritusſanctus. Sicut ſi ego vobis ſermonem prædictum primò notum facerem, quem ſcripſit Ioannes, & audiuit à Chriſto, ſermo meus veſtræ doctrinæ eſſet principium, ſermo Ioannis ad meum, ſermo Chriſti ad Ioannis & tuum, vnus per omnia ſermo. *Et Verbum caro factum eſt.* Non Pater, non Spiritusſanctus caro factus eſt, quamvis vnum ſint Pater & Filius & Spiritusſanctus, ſolus tamen Filius carnem aſſumpſit. Cùm enim diceret Chriſtus, *niſi manducaueritis carnem filij hominis*, &c. intellexerunt quidam carnaliter, vnde ſcandalizati voluerūt abire retrorſum. Credebant enim, quòd in illa forma in qua crucifixus eſt, deberent eum manducare, non in ſacramento panis & vini. Dixit ergò eis Ieſus. *Hoc vos ſcandalizat? Verba quæ ego loquor, ſpiritus & vita ſunt*: & aperuit illis ſenſum. In Chriſto ſenſus erat, non carnalis, ſed ſpiritualis: in diſcipulis illis intellectus carnalis & ſpiritualis. Nam quia car-

*Ioan. 14.*

*Pſal. 2. & 109.*

In Deo non ſunt *eſt* & *erit*, ſed ſolùm eſt.

*Spiritusſanctus nec genitus, nec ingenitus eſt*

*Iſai. 53.*

*Ioann. 6.*

*Indocta, id eſt, non accepta per alienam doctrinam.*

*Ioan. 16.*

*Spiritusſanctus eſt principium ſolùm ad extrà.*

*Ioann. 6.*

*Error Capharnaïtarum in quæſitus.*

nalis, ſcandalizati ſunt: & quia tandem ſpiritualis, ait Petrus. *Domine ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.* Verbum in Chriſto caro non erat; quia caro & ſanguis non reuelabat ei. Verbum io diſcipulis quaſi caro erat. Idem erat diſcipuli & magiſtri; ſed in magiſtro diuinum tantùm, in diſcipulo verò humanum pariter & diuinum. Sed quod humanum erat in diſcipulo ex infirmitate: & quod diuinum erat in ipſo, non ab ipſo erat, ſed ex virtute diuina. Quid miraris in Dei Filio, quid miraris io Dei Verbo, & non miraris in iſto? Vnum eſt enim Pater & Verbum, vnus Deus, vnus omnipotens; & Verbum caro factum eſt, & Pater caro factus noo eſt. Verbum carnem aſſumpſit, & Deus eſſe non deſijt: qoia id quod fuit permanſit; & quod non erat, aſſumpſit. Sed quod carnem aſſumpſit, ex infirmitate contraxit Virginis: quod Deus permanſit, ex eadem Patris diuinitate, quæ ipſe erat, habuit: & ipſe ſua erat diuinitas; & ipſe erat Patris diuinitas. Quod igitur erat Verbum ſubſtantiuum, carnem aſſumendo factum eſt adjectiuum: quia ſic ſibi carnem vniuit, vt nec commixtioocm pateretur vnio, neque diuiſionem. Non enim diuinitas verſa eſt in carnem, nec caro in diuinitatem; nec potuerunt ſeparari poſt voionem. Sed filius hominis fuit in ſinu matris, & filius Dei in ſinu Patris. Nam quamvis in motte anima ſeparata fuerit à carne, tamen nec caro nec anima ſeparari potuit à diuinitate: quia totus fuit in inferno propter animam, totus io ſepulchro propter carnem, totus in cœlo propter diuinitatem. Nonne cùm librum legis, & pellem & ſcripturam conſpicis? Vna ſola pellis, & vna ſola ſcriptura eſt: & vnus ex ſcriptura & pelle intellectus. Poteſt ſcriptura ſeparari à pelle; ſed intellectus deleri oon poteſt. Tale eſt Verbum caro factum. Pellis caro, ſcriptura anima, intellectus tamquam Verbum intrinſecum, Verbum Patris. Anima potuit ſeparari à carne, intellectu Verbi non recedente. Et hoc Verbum caro factum eſt, id eſt Deus homo factus eſt. Nam per carnem figuratur homo, vt ibi. *Et videbit omnis caro ſalutare Dei.* In hoc autem quod caro factum eſt, abbreuiatum eſt. Verbum enim abbreuiatum fecit Dominus ſuper terram. Diſpeodioſum ſiquidem ſermonẽ & auditoribus pleoum faſtidio fecerat in verbo legis & Prophetis, & Agiographis, multipharìè multíſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis. Dixerant enim qui tunc temporis erant, non deeſt, qui impleat; ſed deeſt, qui jubeat. Propter hoc non defuit, qui juſſit; ſed defuit qui impleuit. Nam vt talis eorum retunderetur ſuperbia, impoſitum eſt eis, teſte Petro, tale jugum, quod nec ipſi, nec eorum Patres portare potuerunt. Propter hoc ad verbum jubentis nec beneuoli, nec dociles, nec attenti fuerunt: quippe duræ ceruicis homines, & frontis indomabilis, & lapidei cordis, vt ait Propheta. *Obturauerunt aures ſuas tamquam aſpides ſurdæ.* Sed contra Moyſen murmurantes ſuſpirabant ad ollas carnium, quas reliquerant in Ægypto. Vt igitur auditores ſuos dociles & beneuolos redderet & attentos, Verbum abbreuiatum fecit Dominus ſuper terram. Abbreuiatũ quippe in mundo, abbreuiatum in vtero, abbreuiatum in patibulo: & quod mirabilius eſt, eò plus abbreuiatum, quò in patibulo magis extenſum.

*Corpus & anima ſemper vnita verbo fuerunt.*

*Iſai.* 52.

*Pſal.* 57.

*Exod.* 16.

Extendebatur & abbreuiabatur, & quò magis videbatur, eò plus abſcondebatur. Ex multis igitur verbis, quorum ſcientia prolixa & incõprehenſibilis erat, excepit ſapientia Patris verbum abbreuiatum, cujus doctrina ſalobris eſt & compendioſa. Nam cùm verborum aliud ſit ſubſtantivum, aliud adjectivum; aliud activum, aliud paſſivum, aliud deponens, aliud neutrũ: omnia in vno Verbo inſtaurata ſunt depoonenti & abbreuiato. Nam verbum ſubſtantivum Deus in Patre, verbũ adjectivũ Deus in carne. Verbum activum in rerum creatione; verbum paſſivum in paſſione: verbum deponens in depoſitione animæ, quãdo ſeparata eſt à corpore. Vnde ait. *Nemo tollit animam meam à me; ſed ego pono eam, & iterum ſumo eam.* Quod igitur iodeclinabile, vt ſuprà diximus, erat & immobile, vt ſcriptum eſt. *Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.* Et iterum. *Stabiliſque manens das cuncta moueri.* Nam qui moueri non poterat, aut ſecundùm tempus, aut ſecuodùm locum; omnia tamen mouebat, aut ſecundùm tempus & locum, vt corporalia: aut ſecundùm tempus & non locum, vt ſpiritualia; in abbreuiatione ſua factom eſt mobile ſecundùm diſtinctionem temporum, aut modorum, aut perſonarum. Præſens quippe tempus ſuæ abbreuiationis fuit illa temporis plenitudo, io qoa ſe præſentem hominibus indicauit. Sub legis quidem tempore, ſub quo ſui aduentus tempus prænuntiauit, non fuit temporis plenitodo ſed tempus imperfectũ; maximè quia nihil ad perfectum adduxit lex. Sacramenta quippe legis non illud efficiebant, quod figurabant; ſed erãt ſigna rei, non res ſigni; non ſignificata, ſed ſignificaotia. Sub gratia verò ſacramenta efficiũt quod figurant; & completa eſt omnis Prophetia; & perfecta ſunt, quæ dicta ſunt Mariæ à Domino. Vnde & iſta perfectio ſub tempore ſextæ ætatis completa eſt, vt ſexta ætate repararet hominem, qui fecerat eum ſexto die: & qui ſub ſenarij perfectione totum primæ conditionis opus compleuerat, ſub ſenarij perfectione reparationis humanę perfectum aduenisse tempus oſtenderet. Completa autem perfecti plenitudine temporis, quæ tunc conſummata eſt, quando dixit in cruce, *Conſummatum eſt*: ſicut in prima conditione poſt ſextum diem die ſabbati requieuit ab omni opere quod patrarat: ita quando poſt iſtam perfectionem ſuæ abbreuiationis & noſtræ Redemptionis, in die Aſcẽſionis portas eleuans æternales pluſquam perfectæ, quia nec factæ, æternitatis ſuis aditum reſerauit. Cujus reſerationis gloria ſtatutis ad dexteram tunc patebit, cùm futurum Iudicis tempus aduenerit; ex tũc erit tempus ſine fine; tempus infinitum, quia ſine fine manſurum. In diebus igitur ſuæ abbreuiationis indicatiuo modo vti voluit, quando diſcipulos ſuos erudiuit: & quod vtile, quod ſalubre, quod neceſſarium erat, verbis & operibus indicauit. Imperatiuo modo in præceptis & miraculis; optatiuo autem in deuotione orationis, & deſiderio noſtræ ſalutis. Conjunctiuo verò in vnione animæ & corporis, in confœderatione vtriuſque parietis, in copula qua copolat ima ſũmis. Infinitiuo etiam modo in diſtributione gloriæ, quæ nullo terminatur fine. Cùm autem omnibus hanc præparat gloriam, qui eum ſequuntur ad vitam, vtitur imperſonali modo: quia cujuſ-

*Verbum eſt activũ paſſivum, &c.*

*Ioan.* 10.

*Pſal.* 101.

*Boët. de Conſol.*

*Sacramentorum vet. & nouæ legis differentia.*

*Ioan.* 19.

*Deus omnes ad ſe vocat.*

cúmque ſit generis vel ætatis, ſiue conditionis, omnes vocat ad ſe, quia non eſt perſonarum acceptor Deus. Gerundiuo autem modo vſus eſt tamquam pius medicus, quando dolores noſtros ipſe tulit;& languores noſtros ipſe portauit: & eùm caſus ſecundat aſperos,& dat gerendi gratiam. Supino modo vſus eſt, cùm ſe ſuppoſuit Mariæ& Ioſeph. Vnde habes. *Et ſubditus erat illis.* De perſona verò Verbi hoc intelligendum eſt, quòd ſicut in doctrina Philoſophialis verbi tres eſſe perſonas docemur, & vnum verbum; ita in doctrina fidei tres perſonas confitemur & vnum Deum. Verbum verò incarnatũ & abbreuiatum non deſijt eſſe quod erat, ſed incœpit eſſe quod non erat. Non deſijt eſſe Deus, & vna ſubſtantia cum Patre: nec deſijt eſſe alia perſona à Patre,ſed in ſua abbreuiatione idem Deus, eadem ſubſtantia illa,quæ tũc erat perſona non alterata,ſed à Patre altera. Hinc eſt, quod Apoſtolus ait. *Qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute.* In virtute quidem Dei prædeſtinatus fuit, vt filius hominis eſſet ens filius Dei. Cúmque in ſua majeſtate, vt dictum eſt, eſſet ſimplicis figuræ, nam etſi aliquis figura Dei dicitur, quia ad Dei figuram factus eſt, iſte ſingulariter figura Patris eſt, vt Apoſtolus ait, *Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus*; tamen non ſic figura, quòd ad figuram: quia totam implet Patris figuram: ſed in nullo diſſimilis aut inæqualis; nec ſimilis participatione ſimilitudinis aut æqualitatis; ſed illud idem quod Pater eſt, ratione identitatis. In abbreuiato tamen Verbo figura hominis foris patebat, ſed figura Dei, nec alia à Deo, intus latebat; & erat vna perſona homo patens & Deus latens. Quid igitur? Dicemus hoc Verbum abbreuiatum eſſe figuræ compoſitæ? Sed ſuper hoc illis diffinitiuam ſententiam reſervamus, qui Ioannis Chryſoſtomi authoritate innitentes, dicunt, hominem illum, non ex anima rationali & carne tantùm, ſed ex humana & diuina natura, id eſt ex tribus ſubſtantijs, diuinitate, carne, & anima, conſtare: & hunc Chriſtum fatentur, & vnam perſonam tantùm eſſe, ante Incarnationem quidem ſolum modo ſimplicem, ſed Incarnatione factam compoſitam ex diuinitate & humanitate: nec eſt ideo alia perſona, quàm priùs. Vnde Ioannes. *In Domino noſtro Ieſu Chriſto duas quidem naturas cognoſcimus, vnam autem hypoſtaſin ex vtriſque compoſitam.* Ideo autem illis hanc ſententiam reſervamus; quia ſunt alij, qui eis contradicunt, & in Incarnatione Verbi non ſolùm perſonã ex naturis compoſitam negant; verum etiam hominem aliquem, vel aliquam ſubſtantiam ibi ex anima & carne compoſitam vel factam diffitentur; ſed ſic illa duo, ſcilicet animam & carnem, Verbi perſonæ vel naturæ vna eſſe ajunt, vt non ex illis duobus vel ex illis tribus anima, ſubſtãtia, vel perſona fieret, ſiue cõponeretur; ſed ex illis duobus velut indumento Verbum Dei veſtiretur, vt mortalium oculis congruenter appareret: non quòd illa duo vel aliqua res ex illis compoſita, ſint vna perſona cum verbo. Vnde Apoſtolus. *Et habitu inuentus vt homo.* Vnde Auguſtinus iſtud verbum Apoſtoli tractans, manifeſtè oſtendit Deum dici factum eſſe hominem, vel eſſe hominem ſecundùm habitum. Propter hujuſmodi, viam tam arduam non conſulit intrare noſtra cœcitas abſque duce. Hoc autem dicere poſſumus, quòd quando non erat ei ſpecies, neque decor, ſed videbatur quaſi leproſus & percuſſus à Deo & humiliatus; & exinanita videbatur figura Dei, & deformis & decompoſita videbatur figura hominis, vt pote cruentata, & ſputis oblita, palleſcens colaphis, morte denigrata. Sed quoniam pro nobis hæc omnia ſuſtinere dignatus eſt, qui ſic ſe abbreuiauit, qui ſic ſe declinauit, & vt ita dicam, deſigurauit, imò & exinaniuit: nos dilectiſſimi fratres ad ejus exẽplum abbreuiemus ſuperbiæ noſtræ faſtum, declinemus à concilio ludentium, deſiguremus pallore jejunij decorem laſcivum, exinaniamus laſciuiam carnis & morum: vt in omnibus configurati Verbo abbreuiato, & formam hominis foris deformem, & formam Dei intus formoſam conſervemus: ejus tamen auxilio, ſine quo nihil facere poſſumus, nec debemus: imò per quem omnia ſunt, nec ceſſant fieri. Quoniam etſi abbreuiatus fuit in mundo, tamen ſine mẽſura immenſus, & ſine magnitudine magnus ſemper regnauit in cœlo: quia nec diminuta erat poteſtas ejus cùm pateretur, nec magnitudo cùm abbreuiaretur: ſed ſubditus in forma ſerui, regnabat Deus in forma Dei, cum Patre & Spiritu ſancto: cujus regnum & imperium ſine fine permanet in ſæcula ſæculorum, Amen.

*Luc. 2.* *Rom. 1.* *Hebr. 1.*

*Perſona Chriſti poſt Incarnationem eſt compoſita.*

*Hereſin Eutychetis ſapit hæc ſententia, aut inintelligibilis eſt.*

*Philip. 2.*

## SERMO II. *De Natiuitate Domini.*

LIBER *generationis Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abraham.* Quia mirabilia vidim⁹ hodie, fratres: quòd ſine menſura immenſus, paruus jacet in præſepio: qui Verbũ, infans factus eſt: & admirabilis conſiliarius, abſque verbo: incircumſcriptibilis, loco paruo concluſus in vtero; non incongruum duximus, loqui parva de magno humana de Deo; vacate & videte, quàm mirabilis ſit Deus in opere ſuo. Antiquorum ſiquidem mirabilium non immemor Deus, aut minùs potens in veritate ſigni & re ſignificata, aperuit quod in ſigno veritatis & re ſignificante figurauit. Virga floruit abſque radice, vellus maduit, & tellus aruit ſiccitate; rubus igne canduit abſque conſumptione; ſic virgo peperit abſque ſemine. Cœli rorauerunt in carnis vellere, mortalitatis rubus reſplenduit Dei immortalitate. Vacate ergo & videte, quàm mirabilis ſit Deus; vacate ab opere ſeruili, & videte libertatem gloriæ filiorum Dei. Si enim non tollatis lippitudinem ab oculis, intueri verum ſolem non poteſtis: ſi non claudatis oculos carnis, non poteſtis aperire oculos mentis. Exteriores ſiquidem Pauli oculos clauſit Deus, qui erant aperti; vt interiores aperiret, qui erãt clauſi. Sic enim Iob, vt apertos haberet oculos cordis, pepigit fœdus cum oculis ſuis, vt nec cogitaret quidem de virgine. Vacate ergo à tranſitorijs, & videte æterna; vacate ab imis, & videte ſuperna; vacate à mundo, & vacate Deo; vacate per otium lectionis, & videte oculis intentionis; vacate legendo, & videte intelligendo. Propoſitus eſt enim nobis ad intelligendum apertè, *Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abraham.* Et meritò, quia reſarciti ſunt muri Ieruſalem, ceſſat inimicorum fortitudo, ædificatæ ſunt portæ, ſeræ portarũ confortatæ; & in ſemine Abraham benedicti ſunt filij ejus in ea. Et vtique bene ſunt muri ejus

*Matt. 1.* *Figura Incarnationis.* *Iob 31.* *Matth. 1.*

ejus reſarciti: quia Saluator in ea poſitus eſt murus. Bene ceſſare debet fortitudo inimicorum: quia ingreſſus eſt Dauid ad ſingulare certamen contra Philiſtæum. Sicut ergo illi, qui ſub Nehemia & Eſdra, fecerunt; & nos fratres mei, qui filij ſumus cœleſtis Ieruſalē, faciamus. Hæc enim omnia ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, & facta pro nobis, in quos fines ſæculorum deuenerunt. Legimus enim quòd poſtquam reædificata fuit Ieruſalem, & inimicorū ruina ceſſauit, accepit Eſdras librum legis, & legit in eo coram filijs Iſraël ad intelligendum apertè. Sic & Deus Pater in reædificatione Ieruſalem, quæ ſurſum eſt, quæ eſt mater noſtra, librum illum nobis aperuit, quem ſignatum Iſaïas vidit: ſed & Ioannes in hoc eodem libro ſeptem ſignacula vidit, quæ nemo poterat ſoluere, donec agnus qui occiſus eſt, aperire eum dignus inuentus eſt. Quia igitur agnus ille, qui coram tondente ſe obmutuit, & non aperuit os ſuum, ſeptem ſignacula à libro remouere venit; quando ſcilicet naſci voluit, elegit ſubmitti, paſſiones noſtras abſque peccato pati, tentari, iejunare, mori, & infernum mordere:

*Septem ſignacula libri quæ ſoluit agnus.*

non immeritò lectioni vacare debemus, qui hæc omnia nuda & aperta videmus. Olim eum Iſaïas vidit, ſed nondum poterant vacare antiqui. Nam & ſcienti literas & neſcienti porrigebatur, & legere non poterant; ſignatus enim erat ſigillis ſeptem. Hodie autem ita librum apertum videmus, vt & ille qui ſcit literas, & qui neſcit, quod vtile, quod honeſtum, quodque neceſſarium eſt, inuenire poſſit & intelligere.

*Apocal. 1.*

*Beatus qui legit & audit verba libri hujus; & ſeruat ea, quæ in eo ſcripta ſunt.* Nihil enim in eo ſuperfluum ſcriptum eſt, quod poſſit recidi; nihil minùs dictum, quod debeat addi; nihil malè dictum, quod debeat emendari: ſed totum vtile eſt, vt beneuoli ſint auditores; totum breue, vt fiant attentiores.

*Iſai. 10.*

*Verbum ſiquidem abbreuiatum*, fecit nobis *Dominus ſuper terram.* Olim librum ſcripſit nobis Deus, in quo ſub multis verbis vnum comprehendit: hodie librum nobis aperuit, in quo multa ſub vno verbo concluſit. Quidquid enim per integumenta verborum in libris antiquis de filio Dei ſcriptum erat, totum in hujus libri verbo explanatum eſt. Multipharìè enim multíſque modis olim Deus locutus eſt Patribus in Prophetis: nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio, hoc eſt, in Verbo ſuo. Hoc igitur volumen, volumen illud eſt, quod factum eſt in ore Prophetæ ſicut mel dulce: ait enim.

*Ezech. 3.*

*Et cibauit me volumine illo; & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce.* Sed quis eſt liber iſte? Eſt enim liber magnus quidam in ſuperficie, ſed paruus in ſenſu: quia nihil ad perfectum adduxit lex. Et eſt liber nihil habens oneris in ſuperficie, ſed grandis in ſenſu. Et eſt liber maximus in ſuperficie, & incomprehenſibilis intellectu. Quis enim cognouit ſenſum Domini: aut quis conſiliarius ejus fuit? Ipſe enim liber eſt, qui pro pelle carnem habuit, & pro ſcriptura Verbum Patris. Liber ergo magnus in ſuperficie, & paruus in ſenſu, lex eſt, ſiue mundus iſte, qui foris ſcriptus eſt per rerum formas, intus autē per rerum naturas.

*Mundus liber eſt.*

Quaſi enim liber eſt reuolutus per reuolutionem temporum & dierum. Liber qui nihil habet oneris in ſuperficie, & magnus eſt in ſenſu, conſcientia hominis eſt,

*Conſcientia hominis lib.*

grandis inquam liber, ſcriptus ſtylo hominis. Stylus hominis, defectio eſt humanitatis. Hic ſcriptus eſt foris, conſiderando viſibilia; intus, conſiderando æterna. Major primo libro eſt liber iſte. Nam & ea quæ in mundo ſunt, & ea quæ ſunt extra mundum, poteſt comprehendere. Sed ſuper omnes eſt liber ille, qui & ea quæ in mundo ſunt, & quæ in conſcientia eſſe poſſunt, comprehendit. Vnde eſt.

*Maximus liber Verbū diuinum.*

*Pſal. 138.*

*Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur.* Verbum tamen & alia etiam comprehendit, quę in cor hominis non aſcendunt. Oculus enim non vidit, & in cor hominis non aſcendit, quæ cognoſcent ij, qui ſtudent in eo. Vt igitur breuiter exponamus, liber maximus eſt Filius Incarnatus: quia ſicut per ſcripturam Verbū vnitur pelli; ita per aſſumptionem hominis Verbum Patris vnitum eſt carni. Quia ergo ipſe eſt, qui omnem à Patre accepit poteſtatem judicij, Pater enim non judicat quemquam, ſed judicium omne dedit Filio; non immeritò in illo volumine figuratur, in quo ſcriptæ ſunt lamentationes, & carmen, & væ. Vnde & propter illa duo, quæ audiuit Propheta Dauid, poteſtatem ſcilicet & miſericordiam, in qua reddit vnicuique ſecundùm opera ſua, factum eſt in ore hujus Prophetæ, ſicut mel dulce.

*Lamentationes carmen, & væ quibus.*

Scriptæ ſunt enim in hoc volumine lamentationes, propter eos, qui in mundo ſunt poſiti; carmina, ijs qui in cœlo ſunt eleuati; væ verò ijs, qui in inferno ſunt damnati. Vel lamentationes ijs, qui proficiunt in actiua vita; carmen ijs, qui proficiunt in contemplatiua; væ ijs, qui proficiunt in neutra. Sicut in manu ejus dicitur calix eſſe plenus mixto mero & fæce, quia fæx non eſt exinanita: ita & in ſinu ejus volumen eſſe dicimus, vbi ſcriptæ ſunt lamentationes, & carmen, & væ; hoc in lamentatione figurantes, quod in mixto; in carmine, quod in mero; in væ, quod in fæci, detrimēto. Et bene hunc librum in ſinu Patris eſſe dicimus: quia in vterum Virginis filium deſcendiſſe cognoſcimus. Studeamus igitur in lamentationibus, per obſeruantiam mandatorum, per patientiam tentationum, per exercitium laborum: in carminibus, per gratiam deuotionis, & gaudium promiſſionis: in væ, per timorem humani defectus, & dolorem diuinæ cōminationis. Si enim timemus de comminatione, ita quòd gaudeamus de promiſſione, non deficiemus in labore vel tentatione. Studeamus igitur in libro, vbi ſcriptæ ſunt lamentationes, & carmina, & væ: imprimis conſiderantes, quæ ſit hujus libri materia, quæ intentio, quæ cauſa intentionis, quæ vtilitas: quis agendi modus, & quis titulus. Materia eſt materia materians omnia, vel materia materiata, vel illa quæ vna eſt ex materiata & materiante materia.

*Materia libri diuini.*

Materia materiata eſt caro de Virgine aſſumpta: materia materians diuinitas aſſumēs; materia ex materiata & materiante, vna ex carne & Deo perſona. Vnde & in libro legis vel Prophetarum, filius loquitur quandoque ſecundùm quod homo, quandoque ſecundùm quod Deus: multoties loquitur totus Chriſtus. Intentio verò eſt, pauperes ditare, relegatos ad patriam reducere; ſeruos ad libertatem, peccatores ad veniam, damnatos ad gloriam ſempiternam. Quaſi enim ſapiens mulier accendit lucernam, vt tenebroſos illuminet, vt dragmam

perditam recuperet. Quaſi Angelus Tobiæ peregrinanti ſe comitem præbere venit, & cum tribus pueris in fornace mūdi deſcendit. Quaſi Samaritanus ſemiuiuo in præſepi cœleſte vnguentum effudit, quem Leuita & Sacerdos cōtempſerāt: & quaſi Eliſæus ſuper filium Sunamitis incurvauit ſe, cui baculus miſſus per Giezi proficere nequibat. O pia intentio, non crudelis; voluntaria, non neceſſitatis. Non fraudatus eſt à ſpe ſua, cui ſic intendit, qui expectans expectauit.

*Pſal. 39.* *Expectans, ait, expectaui Dominum. & intendit mihi.* Speremus in eum, fratres, & expectemus: quia qui nobis intendit, quando venit ad nos; intendet & nobis, quando ſaluabit nos. In his enim omnibus non eſt auerſus amor ejus; ſed adhuc manus ejus extenta. Intendit nobis, veniendo ad nos in gratia & humilitate: intendet & nobis, veniendo ad nos in gloria & majeſtate. Intendit nobis gloriam promittendo, intendet & nobis reddendo.

*Cauſa Incarnationis Chriſti.* Cauſa verò tantæ & talis intentionis fuit hinc lapſus miſeri, hinc miſeria lapſi: hinc amor ſingularis inpenſus miſeris corde, hinc miſeria multiplex in amante: hinc omnipotentia largientis, hinc verò largitas omnipotentis. Ijs enim ſex gradibus ad thronum eburneum aſcendit Salomon: quia iſtis ſex de cauſis incarnari voluit de Virgine Chriſtus: cujus vterus propter virginitatem factus eſt eburneus thronus. Hoc ſiquidem noſter verus Salomon ſedere venit in throno, quando coronauit eum mater ſua in die deſponſationis ſuæ. Sicut enim corona Regi conuenit, ſic & thronus. Corona enim in capite, connexio affectuum ordinata in mente: Thronus virginalis vterus. In throno ſedere in die deſponſationis ſuæ venit, quando carni diuinitatem vniuit.

*3. Reg. 10.* De hoc throno legitur, quòd *Thronum fecit ſibi Rex Salomon de ebore grandem, & ſex gradibus aſcendebatur ad eum.* In throno, vt dixi, virginis vterus, in Salomone Chriſtus, & ſex Incarnationis cauſę figurantur in ſex gradibus. Et bene per Salomonem Chriſtum figurari dicimus: quia ipſe eſt, qui fecit pacem his qui longè, & his qui propè: pacem Iudæis, & pacem Gentibus, pacem Angelis & hominibus: quia ipſe eſt, qui vtrũmque conjunxit parieté, diuiſit maceriam: in cujus morte diſſipatum eſt velum, vt vnum eſſet ſanctum & ſanctum ſanctorum. Vnde Salomoni comparatur, quia Salomon pacificus interpretatur. Sequitur de vtilitate.

*Vtilitas aduentus Chriſti.* Mira & admirabilis vtilitas, per quam nobis æterna reddetur jucunditas, & jucunda æternitas: vbi gaudium ſine mœrore, quies ſine labore: vbi nullus timor in minore, nulla exactio in majore, nullus inuidiæ rancor in pace. Vbi omnes inducnt in ſapientia Salomonem, in manſuetudine Moyſen, in velocitate Azaëlem, in fortitudine Samſonem, in potentia Cęſarem, Abſalonem in pulchritudine, in juſtitia Noë. Ibi ſaliet ſicor ceruus claudus, ibi videbit vt panthera cęcus. Ibi nihil extra liberum habebit ſervus, nec aliquid cum ſeruo heres parvulus, ſed erunt ibi liber & ſervus, parvus & magnus, leo & agnus; & paſcet eos paſtor bonus puer iſte parvulus, qui hodie natus eſt. Multa dixi, & nihil dixi: quaſi balbutiendo locutus ſum, quaſi puer qui loqui nititur, & non poteſt. Quæ enim comparatio temporalis gloriæ, & perennis gloriæ? Non participant eadem ratione propoſiti. Hæc enim caduca ſunt, illa æterna: hæc terrena, illa cœleſtia: hæc adeſſe poſſunt & abeſſe: illa verò cùm omnibus omnia ſint, numquam poterunt deeſſe. Sicut enim nulla poteſt eſſe conuentio Chriſti ad Belial, lucis ad tenebras, ita nulla eſt comparatio præſentis juſtitiæ, ſapientiæ, manſuetudinis, velocitatis, fortitudinis, potentiæ, & pulchritudinis, reſpectu futuræ. In reſpectu enim illius omnes juſtitiæ noſtræ quaſi non ſint, & quaſi pannus menſtruatæ, ſic ſunt coram Deo. Similiter & ſapientia illi ſapientiæ comparata inſania eſt; manſuetudo Herodis crudelitas, velocitas quod aquila teſtudini, & lunæ celeritas pigritiæ Saturni comparata. Fortitudo verò ſumma puſillanimitas, potentia paupertas; pulchritudo quaſi ſimiæ turpitudo. Multa dixi, & nihil dixi. Et quomodo potui dicere, quod neſciui? Et quomodo ſcire, quod in cor hominis nequit aſcendere? *Non enim oculus vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non aſcendit, quod præparauit Deus diligentibus ſe.* *1. Cor. 3.* Sed hæc ideo dixi, vt cogitandi occaſionem darem vobis: vt per hæc moltò meliora crederetis.

*Modus exequendi Incarnationē.* Modus autem agendi tantum & tale myſterium, talis fuit. In primis omnium miſſus eſt Gabriel Angelus à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomē Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid; & nomen Virginis Maria. Sed virgo ſalutata turbatur, turbata concipit, impręgnatur, & parturit. Sic cœleſtis medicus morbum quem nobis inflixerat hoſtis antiquus, curauit partim ex ſimilibus partim ex diſſimilibus. In principio ſiquidem noſtræ damnationis, miſſus eſt ſerpens à diabolo in locum, cui nomen erat paradiſus, ad mulierem deſponſatam viro, cui nomen erat Adam, de domo Dei, & nomen mulieris Heua.

*Pulchra antitheſes de B. Virgine & Heua.* Sed mulier decepta lætatur, gaudens conſentit, conſentiens operatur. Illa ergo noſtræ ſalvationis exordium fuit, cùm ab Angelo ſalutatur: iſta damnationis, cùm à ſerpēte decipitur. Illa turbata gaudium commune concepit: iſta gaudens, non dico ſuæ, ſed potiùs noſtræ perturbationi conſenſit. Illa parturiuit authorem vitæ, iſta fomitem mortis æternæ. Voluit ergo Deus Filius hominis fieri, vt homines eſſent filij Dei. Voluit laborare & pati, vt homines vacarent requiei: voluit eſſe mortalis, vt mortales non poſſent mori. Dedit ergo nobis ſua, vt nos ei daremus noſtra. Vt eſſent cum Deo homines, venit Emmanuel. Quid enim eſt Emmanuel? Nobiſcum Deus. Cum hominibus venit Deus, vt homines eſſent cum Deo, Ieremia atteſtante, qui ait. *Hic eſt Deus noſter, extra quem non exiſtimabimus alium; qui oſtendit viam ſuam Iacob, & Iſraël puero ſuo. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſat⁹ eſt.* *Baruch. 3.* Quia igitur ad homines venit, vt Iudæos & Gentes, & eos qui ſunt ex Iudæis & Gentibus ſaluaret, vt inquinatos mundaret, oues ab hœdis ſepararet, hœdos abjiciens, fideles regens, non immeritò græca, hebræa, & latina lingua titulus cauſæ libri ſcriptus eſt, *Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum*, *Ioan. 19.* Ieſus Salvator interpretatur, Nazarenus mundans vel ſeparans, Iudæus confeſſio ſiue confitens. Et bene Salvator dictus eſt; quia cùm multos legamus Salvatores, ſicut in libro de Iudicibus legitur, quòd miſit eis Dominus Salvatorē, & Ægyptij ad Ioſeph;

*Salus noſtra in manu tua eſt:* hic antonomaſticè Salvator dici potuit: qui non tam jumentorum quàm hominũ, non tam gratioſam quàm glorioſam ſalutem miniſtrauit. Illi ſiquidem jumenta ſaluare potuerũt, non homines: & ob hoc temporalem, non æternam ſalutem miniſtrauerunt. Iſte verò non tam corporibus quæ quaſi jumenta ſunt, quàm animabus, quas hominibus compatamus; non tam hujus temporis gratiam, quàm æternæ ſaluris gloriam infudit. Non enim tantùm animas, ſed & corpus humilitatis noſtræ conformabit corpori claritatis ſuæ.

*Studium ſalutare.*

Srudeamus ergo fratres in libro hoc, hanc eandem, quæ in libro eſt, habentes materiam, nullam aliam intentionem, vel intentionis cauſam; ſed eandem quærentes vtilitatem; modum quem tenuit in ſtudio teneamus, vt de eo qui pro nobis in titulo ſcript' eſt, gaudeamus. Omnis ſiquidẽ ſtudij labor, cogitando, loquendo, vel operando exercetur. Si igitur aliquid cogitas, loqueris, vel operaris, quod diſcrepet à lege Domini, à materia libri hujus exceſſiſti. Similiter ſi in opere, vel cogitatione, vel locutione tua, aliud intendas, quã pauperes recreare, nudum veſtire, peregrinantibus compati, pro fratribus pati; ab intentione libri declinaſti. Si verò in ipſa intentione bona aliam intentionis cauſam habueris quàm pietatem, & amorem omnipotentis, à cauſa remotus es intentionis. Plerúmque enim contingit, vt intentio boni ſit, & cauſa intentionis bona non ſit. Si enim iſtam viduæ cauſam tractare ſolicitè intendat aliquis, non quidem affectu pietatis vel compaſſionis, ſed cauſa cujuſquam lucri temporalis, hujus intẽtio bona eſt, & cauſa intentionis bona non eſt. Similiter eandem vtilitatis cauſam, quæ in hoc eſt, debes imitari. Cùm enim aliquid bene intendis facere ex affectu pietatis, nullam aliam vtilitatem quæras, quàm gloriam inde perpetuam adipiſci. Multoties enim contingere ſolet, vt pro bono opere vel fauor hominum, vel retributio quæratur temporalium. Modum etiam agendi debes in opere imitari, vt de bono opere non ſuperbias, ſed potiùs humilieris. Omnis enim qui rectè fragilitatem ſuam conſiderat, mitari debet, quomodo vel ad momentum bene operari queat. Turbari ſimiliter debet, ne fortè propter hoc bene operandi facultas detur, vt cùm minùs cautus fuerit, ab hoſte fortiùs impugnetur. Plerúmque enim à vexatione ſua diabolus ceſſat, vt eum quem ſubuertere nititur, incautiorem reddat.

*Sententia notanda.*

Ita ergo turbari debes, vt bene operari non deſinas. Numquam enim timor malus eſt, niſi quando nimius eſt. Virgo turbata concepit, imprægnata eſt, & parturiuit. Exemplum dedit tibi, vt tu turberis timore, concipias tamen cogitatione, imprægneris dilectione, delectatione parturias in ſalutis operatione. Sed cujus ſalutis? Non corporis, ſed animæ. Hanc enim ſalutem operari non debet; quia *qui odit animam ſuam*, id eſt, vitam ſuam, *in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.*

*Ioann. 12.*

Ecce fratres, doctrina cœleſtis, ecce ſchola Salvatoris, ſtudium filiorum Dei. Hæc ſcripta ſunt in libro generationis Ieſu Chriſti; & ſcribenda nobis in libro grandi. Scriptum quippe eſt. *Scribantur hæc in generatione altera.*

*Pſal. 101.*

Quæ altera? Quæ eſt prima, cujus iſta ſit altera? Generatio prima eſt generatio primi Adam, qui de terra terrenus eſt, id eſt, generatio Cain, generatio Eſaü, ſemẽ Chanaã & non Iuda, viperarum genimina, generatio praua & exaſperans: generatio quæ non direxit cor ſuum, & non eſt creditus cum Deo ſpiritus ejus: quæ ſtudet & intendit ſemper, non in libro, in quo ſtudet generatio Chriſti, qui eſt liber generationis Ieſu. Habet enim & hæc generatio librum ſuum, qui malitiam habet pro materia ſua, blaſphemiam pro verbo, malam pro intentione voluntatem; pro cauſa intentionis mundi vanitatem: pro vtilitate momentaneam carnis voluptatem.

*Librum ſuum habet & praua generatio.*

De cujus voluptatis modo, & vtile nobis duximus, & dignum vobis, ſilentio præterire. Ait enim Apoſtolus, vt hujuſmodi nec nominetur in nobis: & ad eloquium tale non permittit os diſcipuli beatus Benedictus aperiri.

*Epheſ. 5.*

Sed altera generatio eſt, generatio ſecundi Adam, qui de cœlo cæleſtis eſt, generatio quærentium Dominum; quæ innocens & mundo corde in lege Domini meditatur die ac nocte, ſtudet & intendit in exercitio juſtitiæ, in ſalute animæ, in compoſitione animi, in contemptu mundi, & in laude Dei; cujus laus & honor imperij ſine fine permanet in ſæculum ſæculi, Amen.

*S. Bened. c. 6. Regula.*

## SERMO III. *In eadem ſolemnitate.*

ANNO *quo mortuus eſt Rex Ozias vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum; & plena erat omnis terra majeſtate ejus,* &c.

*Iſai. 6.*

Beati oculi qui vident, quæ vos videtis. Multi enim Prophetæ gauiſi ſunt ad vmbram rei, cujus veritatis executionem videtis. Hinc eſt, quòd Dominus loquens Iudæis ait. *Abraham Pater veſter exultauit, vt videret diem meum; & vidit, & gauiſus eſt.*

*Ioan. 8.*

Quando vidit? Quando in figura Trinitatis tres Angelos vidit: Ergo non rem, ſed rei figuram vidit, & gauiſus eſt. Similiter Iſaïas Incarnationis dominicæ diem in figura vidit, & gauiſus eſt, dum ait. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum.* Et ne de viſione dubitaret, oſtenſa eſt ei ſimiliter in figura temporis plenitudo, qua viſio debuit adimpleri. Vnde dicit. *Anno quo mortuus eſt Rex Ozias.* Ozias quippe Rex plebis Iudaicæ fuit. Figuram igitur illius temporis vidit, quo Regnum Iudaïcum finem accepit: quoniam omnia hæc in figura monſtrabantur ei. Nam cùm regnum Iudææ vltimum vale fecit, ſecundũ Prophetiam Patriarchæ Iacob, qui mittendus erat Meſſias aduenit. *Non auferetur ſceptrum de Iuda & dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus eſt*, quod & factum eſt.

*Chriſtus venit, quando Regnum Iudæorum deſijt.*

*Geneſ. 49.*

Nam à reditu de captiuitate Babylonis fluxis circiter quadringentis ſeptuaginta quinque annis & tribus menſibus, quibus interruptum fuerat regnum Iudæorum, impoſuit ſibi diadema Ariſtobolus Ioãnis cognomento Hircani filius, qui filios quidem non habuit ſed fratres: quorum vnum, id eſt Antigonum occidit, alios autem carceri mancipauit. Poſt quem promotus eſt ab vxore Ariſtoboli major frater ejus nequiſſimus Alexander, quoniam in ſex annis quinquaginta millia ſeniorum interfecit, eo quod facinora ſua deteſtarentur. Sed eo febre correpto & mortuo, ſucceſſit ei in rem Regni ſed non in nomen filius ejus Hircanus, qui à Pompeïo fuit Pontifex declaratus.

quem poſtea Pachorus Rex Parthorum Antigono tradidit, qui eum auribus mutilauit, & per Pachorum in regnum ſublimatus eſt. Cùm verò Hiteanum cum Phaſelo fratre Herodis comprehendiſſet Pacorus, Herodes ad Idumæos contribules ſuos fugit; ille inquam Herodes Idumæus, qui dictus eſt Aſcalonita, qui Antigono ſucceſſit in regnum, quia poſt Antigonum qui viuente Herode ſublimatus fuit à Pacoro in regno, nullus Iudæorum regnauit. Vnde Ioſephus illius temporis fidelis Hiſtoriographus tale dat de Chriſto teſtimonium. *Fuit eiſdem temporibus Ieſus ſapiens vir, ſi tamen eum virum nominare fas eſt: erat enim mirabilium effector operum, & doctor eorum, qui libenter quæ vera ſunt audiunt: & multos Iudæorum, & multos ex Gentibus ſibi adjunxit, Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primorum noſtræ gentis cùm Pilatus in crucem agendum eſſe decreuiſſet, non deſeruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis iterum viuus, ſecundùm quod Prophetæ hæc & alia de eo futura prædixerant. Sed & in hodiernum diem Chriſtianorum, qui ab ipſo dicti ſunt, & nomen perſeuerat & genus.*

*Ioſephus lib. 18. Antiquit. c. 6.*

Quia ergo ceſſauit vnctio, dicant nobiſcum adueniſſe Meſſiam, & ipſum tunc adueniſſe, quando finito regno Antigoni, qui fuit gentis Iudææ, tranſlatum eſt regnum ad Herodem alienigenam. Qui in dolore ortus dominici omnes qui erant in Bethleem Iudæ pueros, à bimatu & infrà occidit. Quamvis aliter intelligi poſſit quod dictum eſt, *Anno quo mortuus eſt Rex Ozias* Iſte ſiquidem Ozias in principio regni ſui fecit quidem quod placitum erat coram Domino, quia & hoſtes debellauit & Ammonitas ſibi tributarios fecit; & reædificauit muros Ieruſalem, quos deſtruxerat Ioas Rex Iſraël. Sed cùm ditatus eſſet ſubſtantia mortali, contra Deum immortalem ſuperbiuit. Nam in feſto propitiationis indutus ſtola Pontificali intrauit in templum, vt incenſum poneret, Azaria Pontifice cum octoginta ſacerdotibus eum prohibente. Vnde factus eſt terræmotus, & claritas ſolis affulgens plus ſolito incidit in faciem Regis, & percuſſus eſt lepra in facie. Viuente ergo Rege ſuperbo & impio, Iſaïas Iſraëliticæ libertatis viſionē videre non meruit. Quia quandoque & propter malos prælatos boni ſubditi, & per malos ſubditos boni prælati à gratia Dei ſubtrahuntur. Hinc enim Dominus Ezechieli dicit. *Ecce ego adhereſcere faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus, nec quaſi objurgans, quia domus exaſperans eſt.* Quia igitur Rex impius tantæ viſionis dignus non fuit, Propheta per quem manifeſtari debuerat, ipſo viuente eam videre non debuit. Ipſo tamen mortuo viſionem vidit, vt per hoc daretur intelligi, quòd Dominus Iſaiæ, non ſuo, ſed exceſſu Regis, ſpiritum prophetiæ ſubtraxit. Penſate dilectiſſimi, quàm periculoſum ſit ab humilitate recedere, quando nos ſentimus bonis gratuitis eminere. Quia enim facies eminentior pars eſt corporis, meritò percuſſus eſt Ozias lepra in facie; qui cæteris eminentior voluit apparere. Bene ſiquidem lepræ præmiū pro merito virtutum recepit, qui lepra ſuperbiæ dona virtutum gratuita ſordidauit. Niſi enim à cordis oculis labem ſuperbiæ quis deterſerit, & vitijs moriatur; ad viſiones Dei diſcernendas etiam piæ voluntati nulla ratio ſuffragatur.

*Matth. 2.* *Iſai. 6.* *2. Paral. 26.* *Ezech. 3.* *Superbia quantum fugienda.*

Dicit ergo. *Anno, quo mortuus eſt Rex Ozias, vidi Dominum,* &c. Qui modo Propheta dicitur, olim videns dicebatur: ſed non ideo videns, quòd apertos habeat oculos carnis: quoniam indifferenter ad vtrumlibet, bonum ſcilicet & malum, ſolent aperiri. Aperti ſunt oculi Adam poſt lapſum, aperti oculi diſcipulorum euntium in Emmaüs in fractione panis. Sed illius ad malum, iſtorum ad bonum. Illius ad concupiſcentiam: iſtorum ad Reſurrectionis fidem. Neque enim credendum eſt cordis prædonibus, qui cùm ſuæ voluntati cor ſubjugauerint, faciunt ipſum ſpeluncam latronum: maximè quia falli poſſunt, vt non ſit illud quod videtur, ſicut videri videtur. Firmamentum videtur ſtare, quod ſemper mouetur: nauiganti videtur moueri ſolum, quod ſolidum perſeuerat. Baculus videtur in aqua fractus, & cùm ſit integer, fallitur viſus. Nec ideo Propheta dicitur, quòd ſpirituales cordis oculos aperit ad videndum. Non enim eſt credendum omni ſpiritui; ſed *probate,* ait Apoſtolus, *ſpiritus, ſi ex Deo ſunt.* Nam per rerum imagines falluntur cordis oculi, cùm aliter cogitantur, quàm ſint. Sed propter hoc Propheta Videns dicebatur, quòd intellectuali videbat oculo, quod aliter euenire non poſſe per infuſionem Sancti ſpiritus intelligebat: ſiue ænigmaticà, ſiue anagogicà viſione daretur intelligi, quod videbatur. Talis fuit viſio Iſaiæ filij Amos, qui ait. *Vidi Dominum ſedentem* Vidit Adam Dominum deambulantem, Stephanus ſtantem, Iſaias ſedentem. Sic ſtabilis manens moueri videtur, cùm nec affectu, nec loco, nec tempore moueatur. Sed deambulantem vidit eum Adam, quia in hoc quod peccauit, non tam Dominum ab eo, quàm ipſum à Domino receſſiſſe cognouit. Stephanus verò ſtantem vidit; quia cùm eum ſtare videret, cùm ipſo in tribulatione viriliter ſtandi in agone ſignum dedit. Iſaias autem ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum vidit; qui vel quieſcentem, vel humiliatum inter mortales agnouit. Sedere enim humilitatis ſignum eſt, aut quietis. Sediſium tamen multas nobis varietates ſacer ſermo proponit, in quibus Dominum ſedere proteſtatur. Dicit enim Pſalmiſta. *Dixit Dominus Domino meo, ſede a dextris meis.* Vnde & in hymno Angelico canimus, *Qui ſedes ad dexteram Patris, miſerere nobis* Alibi tamen idem Pſalmiſta dicit. *Qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare coram Effraim, Benjamin & Manaſſe.* Et turſus. *In excelſo throno vidi ſedere virum.* Alibi verò dicit ipſe Dominus *Cœlum mihi ſedes eſt* Et rurſus. *Anima juſti ſedes eſt ſapientiæ.* Et ibi, ſiue ſignificetur idem, ſiue aliud, *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum.* In his omnibus nobis ille prædicatur, in cujus natiuitate canit Iſaias, cùm ait. *Et vocabitur nomen ejus admirabilis, conſiliarius. Deus, fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis.* Deus eſt enim, qui ſedet ad dexteram Patris: conſiliarius, qui ſedet ſuper Cherubim: vnde Cherubim interpretatur plenitudo ſcientiæ: admirabilis, ſedens in throno: thronus enim Regis eſt; & ipſe in regimine firmamenti & totius mundanæ machinæ apparet mirabilis, quam mirabiliter regit. In hoc autem quòd cœlum ſibi ſedes eſt, Pater futuri ſæculi comprobatur. In hoc verò quòd ſedet ſuper ſolium excelſum, id eſt in hoc quod

*Oculi carnis & cordis falluntur ſæpe.* *1. Ioan. 4.* *Iſai. 6.* *Pſalm. 109.* *Pſal. 79.* *Iſai. 66.* *Iſai. 9.*

naturam tranſcendit Angelicam, fortis & potens intelligitur. Vnde Angelis, quibus dictum eſt,

*Pſal. 23.*

*Tollite portas*, &c. reſpondentibus, *quis eſt iſte Rex gloriæ*, reſpondetur, *Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio.* In hoc autem quòd ſedere dicitur in anima juſti, vel ſuper ſolium eleuatum, quod idem eſt, probatur princeps pacis; quoniam numquam pax poteſt eſſe in anima ſine ipſo, nec niſi pax cum ipſo. Vel aliter ſedium diuerſitates ex proprijs nominibus poſſumus aſſignare. Eſt enim alia ſedes, quæ dicitur thronus, alia ferculum, alia cathedra, * alia tribunal, alia exhedra. Thronus Regum eſt, ferculum ſeu ſella pauperum, cathedra Doctorum; ſynhedra auditorum, tribunal judicum, exhedra judicis aſſeſſorum. Habet igitur ab æterno Dei filius thronum ad dexteram Patris, ſed ferculum fecit ſibi in vtero matris: cathedram verò facere non ceſſat in cordibus fidelium magiſtrorum, ſynhedras in deuotis auditoribus, tribunal in juſtis judicibus, exhedras in fidelibus conſiliatijs, judicans cum judicib⁹.

** Adde, alia ſinhedra.*

Nam hujuſmodi homines vocat Pſalmiſta ſedes, vbi ait.

*Pſal. 121.*

*Illic ſederunt ſedes in judicio, ſedes ſuper domum David.* Illic, id eſt in cœleſti Ieruſalem ſedebunt illi, in quibus Dominus modò ſedet vel per doctrinam, vel per obedientiam, vel per juſtitiam, vel per fidem. Et quamvis tot modis dicatur ſedere, tamen excellenter & propriè dicit eum Iſaïas ſedere ſuper ſolium excelſum & eleuatum. Duas enim fecit rationales creaturas, Angelum ſcilicet & hominem. In illis Dominus requieſcit: quia ſi deliciæ ſunt ei eſſe cum filijs hominum, multò magis cum Angelis, qui à ſtatu bonæ conditionis non receſſerunt. Hanc naturam Angelicam vocat Iſaïas ſolium excelſum, quia à celſitudine in qua primo conditi ſunt, non ceciderunt. Humanam verò naturam ſolium dicit eleuatum, quia à ſtatu in quo condita fuit cecidit, ſed per effuſionem ſanguinis Ieſu Chriſti poſtmodum eleuata fuit. Vnde idem Dominus ait.

*Ioan. 12.*

*Cùm exaltatus fuero, omnia traham ad meipſum.* Vel excelſum ſolium vocat animam; quia in hoc excelſa, quòd ad imaginem & ſimilitudinem Dei facta. Solùm verò eleuatum caro humana, quæ de vili ſchemate facta, videlicet de limo terræ, modò ſuper choros Angelorum eſt eleuata. Super ſolium igitur excelſum & eleuatum ſedit, qui ad ſuſcipiendam animam & carnem ſe humiliauit. Et ne tantæ viſionis miraculo Propheta diffideret, euidens ſuper hoc in rebus conditis ſupponit exemplum. Sequitur enim:

*Iſai. 6. Geneſ. 1. Pſal. 84. & 142.*

*Et plena erat omnis terra majeſtate ejus.* Omnis inquam, quia illa, de qua dictum eſt, *In principio creauit Deus cœlum & terram*; vel illa, de qua dicitur, *Et enim Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum*: vel etiã illa, de qua ſcriptum eſt, *Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.* Nam cùm de ornatu terræ Deus diſponeret, ait.

*Geneſ. 1.*

*Congregentur aquæ in locum vnum, & appareat arida; factúmque eſt ita. Et dixit Deus. Germinet terra herbã virentem*, &c. Conſideremus, quàm vivus ſit ſermo Dei & efficax; quàm vtilis & velox vox iſta, *Germinet terra herbam virentem*, & ſtatim ſine beneficio humoris, ſine calore ſolis, ſine exercitio humani laboris germinauit. Solent enim plerique dicere, niſi clementia aëris herbas humectauerit, vel ſolis calor moderatior tepefecerit, vel exercitio humani laboris cultæ fuerint, germinare non poſſunt. Nam propterea quidam Maïæ, tamquam Deæ humoris, in capite Maij, cui etiam menſem illum dedicantes à Maïa Majum dixerunt; qui error quibuſdam, qui etiam Chriſtianæ religionis habent characterem, (quod dolentes dicimus) vſque hodie diſſuaderi non poteſt, diuinum impenderunt & impendunt cultum.

*Errores Ethnicorũ.*

Alij verò ſoli, eo quod virtute ſua terrarum ſinus penetret, & ſparſa foueat ſeminã, & rigentes gelu venas relaxet arborum. Alij verò pro diuerſis beneficijs, hominibus tamquam Dijs diuerſos deputabant honores. Sed faceſſat vana opinio; quia ſine humore non jam humus, ſed arida germinauit, antequam ſolis fotus ſuſciperet, imò priuſquam ſol ipſe fieret; nullo labore hominum, ſed diuino munere, ſine ſatione fruges, fructus ſine ſemine tam neceſſarij, tam grati, támque vtiles, ad illam Dei vocem pullularunt; vt repletis non ſolùm vſui ſint, ſed delectationi. Nam ſiue in radicibus, ſiue in corticibus, ſeu etiam in medullis aut folijs aut fructibus ſine ſeminibus, quidquid factum eſt, totum fecit Deus, vt ex eis ſuſtentaretur hominis infirma natura, vel releuaretur infirmata, vel cuſtodiretur ſana, vel ſanaretur minùs debitè cuſtodita. Non igitur impendant homines honorem creaturæ, quem debent creatori; nec glorietur de ſe creatura, nec glorietur in creatura, ſed poti⁹ in Creatore. Quia neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui terram germinare facit, & dat germinibus incrementum. Omnia quæ fecit, aut eſui, aut vſui humano nata ſunt. Nam quod ad eſcam non adjuuat, valet ad medicinam. Et ſi qua tibi noxia videantur, innoxium tamẽ aut feris aut auibus miniſtrant pabulum, vt ſic redeant ad humanum prouentum. Nam ſturni cicutis, & homines ſturnis vtuntur; cerui colubris, & homines ceruis: & ſi qua fortè ſunt, quæ nulli proſint, imò noceant; tamen ad hoc facta ſunt, vt homo in ipſis aut puniatur, aut exerceatur, aut erudiatur, aut humilietur: & ſic ad humanam vtilitatem cuncta reciprocat, cujus plena eſt terra majeſtate ejus.

*Omnia in vtilitatem hominis creata ſunt.*

Sed ſi in rerum conditione fuit ita potens & efficax ſermo diuinus, qua præſumptione infra limites infirmitatis potentiam ſiue clementiam Verbi coarctare volunt Hæretici; vt pro ſalute animæ non faciat, quæ multò dignior eſt corpore, quod fecit pro corporis neceſſitate? Terra nec humore, nec calore, nec labore germinauit, cùm adhuc virgo erat, id eſt incorrupta, nec infecta, nec interfecta in ſanguinibus. Quid ergo mirum, ſi terra noſtræ naturæ incorrupta & virgo, ſine humore ſeminis, ſine calore libidinis, ſine opere hominis concepit & peperit ſemen, quod niſi Dominus reliquiſſet nobis, quaſi Sodoma fuiſſemus: quia ipſum eſt vita noſtra, cujus etiam odore mortui reuiuiſcunt? Numquid poteſt facere Verbum Dei, quod habet natura vulturis? Vultur ſine coïtu concipit & parit: & verbo Dei per quod illud fit fœmina concipere non potuit? Sed dicis. Vnum dicitis Patrem & Filium: Ergo ſi Filius carnem aſſumpſit, & Pater. Non eſt ita, quia cùm ignis ſit calor & ſplendor, ſplendor in rubo fuit, ſed non calor; & cùm ignis ſedes ſit in jecore, aſcendit ad cerebrum, & per venas repreſſo calore accedit ſplendor ad oculos, & vnitur illi car-

nali membro, cui tamen non adhæret calor, cùm calor ignis ſit in cerebro, & vnus tamen ignis qui afficit cerebrum & oculum; ſed calidus in cerebro, ſplendidus in oculo. Ita vnus Deus Pater & Filius, & Pater carnē non aſſumpſit; ſicut non eſt calor in oculo: & Filius carnem aſſumpſit, ſicut oculum ſplendor afficit. Terram igitur majeſtate Dei plenam in hoc fateantur hæretici, quòd humanæ naturæ tota filij majeſtas vniri voluit, & vnita fuit. Et ſi nobis, vel noſtris credere nolunt, quia omnes Prophetæ ei teſtimonium perhibent: tamen inimici noſtri ſint judices; quia ad hoc vt verum dicant nobis, mentita eſt iniquitas ſibi. Ille namque Chriſtianæ Religionis ſæuiſſimus impugnator Porphirius tale teſtimonium reddit Chriſto. *Chriſtum*, ait, *Dij piiſſimum pronuntiauerunt, & immortalem factum, & cum bona prædicatione ejus meminerunt.* Sed & quædam Sibylla tale fertur ab Auguſtino teſtimonium dixiſſe de Chriſto. *In manibus Infidelium veniet, dabunt autem Deo alapas manibus inceſtis, & impuro ore expuent venenatos ſputos. Dabit autem ad verbera ſimpliciter ſanctum dorſum, & colaphos accipiens tacebit; ne quis agnoſcat quod Verbum, vel vnde venit, vt inferis loquatur, & corona ſpinea coronetur. Ad cibum fel, & ad ſitim acetum dederunt, inhoſpitalitatis hanc miniſtrauerunt menſam. Ipſa enim gens inſipiens Deum tuum non intellexiſti ludentem mortalium mentibus; ſed ſpinis coronaſti, & horridum fel miſcuiſti. Templi verò velum ſcindetur, & medio die nox erit tenebroſa nimis in tribus horis, & morte morietur; & tunc inferis ingreſſus ad lucem veniet primus, reſurrectionis principio reuocatis oſtenſo.* Ecce quid expreſſius de Chriſto dici poteſt? Et quid eo ſublimius eſſet? In cujus partu Romæ Templum Pacis corruit, & fons olei erupit vſque in Tiberim. Et benè, quia fons miſericordiæ erumpebat de terra naturæ noſtræ, per quem non ſolùm omnis idololatriæ cultus finem accepit, ſed omnis cultus religionis incœpit, quia veræ pacis templum miſericorditer congregauit, vt ſcriptum eſt, *Congregentur aquæ in locum vnum.* Aquæ multæ, populi multi. Iſtæ aquæ diffuſæ erant ſecundum varias hominum voluntates, & varios infidelitatis errores: ſed congregatæ ſunt in locum vnum, in locum illum, de quo dicit Dominus ad Moyſen, *Eſt* inquit *locus apud me, & ſtabis ſupra petram.* Quis autem locus penes eum eſt, qui attingit à fine vſque ad finem fortiter? Eccleſia eſt, vbi ipſe habitat, vbi paſcit, vbi cubat in meridie. Iſte quippe locus vter eſt, in quo congregat aquas maris. Iſte locus hydria eſt Rebeccæ, ex cujus plenitudine adaquati ſunt Eliezer & cameli. Ipſe eſt enim hydria Samaritanæ, quam Dominus de puteo aquæ ſalientis in vitam æternam fœcundauit. Per ipſum etiam figuratæ ſunt ſex hydriæ, quæ inuentæ ſunt in conuiuio nuptiali, ſecundùm purificationem Iudæorum, id eſt ſecundùm mundificationem continentium. Per vnum locum ſiquidem & vna hydria & ſex hydriæ bene figurantur, quia cùm vna ſit vniuerſalis Eccleſia, multæ tamen particulares ſunt Eccleſiæ, quæ propter ſenarium, qui perfectus eſt, per ſex hydrias figurantur. *Capiebant* autem, ait Euangeliſta, *metretas binas vel ternas.* Vnde & arca Noë, quæ eodem modo Eccleſiam præfigurabat,

*Porphiri de Chriſto teſtimonium.*

*Sibyllæ Erythrææ, alijs Cumanæ Verba de Chriſto.*
*Auguſt. 18. de Ciuit. cap. 23.*

*Geneſ. 1.*

*Exod. 33.*

*Ioann. 4.*

*Ioann. 2.*
*Geneſ. 6.*

fuiſſe legitur bicamerata & tricamerata. Congregata eſt enim Eccleſia de Patriarchis & Prophetis, de Apoſtolis, de Martyribus, de Confeſſoribus & Virginibus, & propter hoc fortè ſex hydrijs comparatur. Sunt autem tria bonorum genera; temporalia, naturalia, gratuita. In Patriarchis igitur & Prophetis ceperunt hydriæ tres metretas; ipſi enim & temporalibus & naturalibus & gratuitis bonis abundauerũt: in Apoſtolis autē & Martyribus, & Confeſſoribus & Virginib', duas tantùm: quia temporalia abdicantes, naturalibus & gratuitis abundauerunt. Ideo autem congregatæ ſunt aquæ in locum vnum, vt piſcationibus ſint aptæ. *Simile eſt enim regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti.* Vnde & in ſagena Petri concluſa eſt tam bonorũ quàm malorum maxima piſcium multitudo. Quorum boni mittendi ſunt in vaſa, mali verò ejiciendi foras, cùm ventum fuerit ad littus. Numquid videtis, dilectiſſimi, Petrum trahentem rete ſuum plenum cancris, id eſt inſidiatoribus; polypodibus, id eſt adulatoribus; hericijs, id eſt peccatoribus; qui curſum nauis impediunt, & ne proficiat, ſtare cogunt? Nonne quaſi cancri ſunt in Eccleſia, qui ſimplicitati aliorum inuidentes, vt per inſidias decipiunt, quos vel apertè, vel fortitudine non poſſunt, fallentium lapides occaſionum in innocentem jaciunt? Polypodes autem juſtè dixerim adulatores, qui mutantur ad vultus hominum; qui ſicut bona de bonis, vel mala de malis, ſic vel bona de malis, vel mala de bonis, vt hominibus placeant, non verentur loqui: ſicut polypodes, qui ad quodcumque ſaxum venerint, ſaxi colorem aſſumunt. Iſti tales in ſagena Petri concluſi ſunt cũ delphinis & phocis: qui in ſignũ dilectionis eximiæ, cùm timent incurſus hoſtium, ore fœtus teneros in viſceribus iteratò ſuſcipiunt. Exemplum quippe præbent Prælatis, vt verbo compaſſionis filios ſuos in viſceribus charitatis ſuſcipiant: maximè cùm viderint periculum mentis vel corporis imminere. Congregatæ ſunt igitur aquæ, & apparuit arida. Prima virtus eſt, *Gnothi ſeauton*, id eſt, *noſce teipſum.* Ad hoc enim congregatæ ſunt fluxæ mentes hominum, & in vtre diſciplinæ coarctatæ, vt vnuſquiſque quanta ſit ariditas infirmitatis humanæ, cognoſceret. Quod & ille cognouit, qui dixit, *Anima mea ſicut terra ſine aqua Deo*, vt cognita defectus ſui ſiccitate, illius præſtoletur imperiũ, qui dixit, *Germinet terra herbam virentem*; quod miraculosè fieri ſolet primò, quia nullo labore, nullo præcedente deuotionis humore, nullo charitatis calore, ſola Sancti Spiritus infuſione germinat anima, nunc radices cogitationum, nunc affectuum ſemina, nunc fructus operum, & ſic plena eſt terra Sancti Spiritus majeſtate. Benedicamus igitur Patrem, cujus majeſtate plena eſt terra in rerum conditione; benedicamus & Filium, cujus majeſtate plena eſt terra in noſtra reparatione: benedicamus & Spiritum ſanctum, cujus majeſtate terra plena eſt in hominis ſanctificatione. Benedicamus ergo Patrem & Filium cum Sancto Spiritu, cui laus eſt & gloria per infinita ſæcula, Amen.

*Matt. 13.*

*In Eccleſia ſunt etiam reprobi electis permixti.*

*Prælatos delphini docent.*

*Pſal. 142.*

## SERMO I. *In Apparitione Domini.*

*Matt. 2.* *Iſai. 41.*

CVM *natus eſſet Ieſus*, &c. Taceant ad te inſulæ Deus, & Gentes mutent fortitudinem. Quis ſuſcitauit ab Oriente juſtum: vocauit eum, vt ſequeretur ſe? Quis inquam, niſi qui de lapidibus ſuſcitauit filios Abrahæ? Cùm enim gentes lapides & ligna adorarent, ſimiles erant lapidibus, juxta illud. *Similes illis fiant, qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis.* Quaſi enim lapides nec oculos ad intelligendum, nec aures ad obediendum, nec nares ad diſcernendum, nec os ad confitendum, nec manus ad bene operandum habebant. Secundùm ergo illud lapides erant, & quaſi ſimulacra lapidibus comparanda: quia cùm oculos haberent, non videbant. Excæcauerat enim eos malitia eorum. Et cùm aures haberent, tamquam aſpides ſurdæ obturabant aures ſuas. Similiter & de alijs ſenſibus intelligere poteritis, ſi ſtultitiam, ſi perfidiam, ſi in obſcœnis operibus abominationem perpendatis. Quia ergo nec videbant, nec audiebant, nec ſentiebant, nec loquebantur, nec operabantur, provt debebãt; ſecundùm aliquid mortui erant. Quis ſuſcitauit eos? Aperti ſunt oculi eorum, & vident ſtellam; intellexerunt ſignum magni Regis eſſe; aggreſſi ſunt iter, & veniunt ad confitendum Ieroſolymis dicentes. *Vbi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum?* Quis ergo ſuſcitauit eos ab Oriẽte? Quis, niſi ille, qui parvus erat in præſepio, & magnus in Oriente? qui factus eſt in Occidente miſerabilis, & mirabilia faciebat in Oriente? qui latebat prope poſitis, & longè poſitis apparebat: qui prope poſita fecit Iſaac ignorare, & longè futura cognoſcere: qui admirabilis conſiliarius apparebat Orientalibus, & Occidentalibus * qui Verbum erat in ſinu Patris, & infans in gremio matris: qui regebatur ab hominibus in mundo, & elementa regebat in cœlo; qui tacebat apud Iudæos, & vocabat Chaldæos. Notus erat jam in Chaldæa Deus; & in Iſraël parvum nomen ejus. In propria venit; & ſui eum non cognouerunt. Ad alienos non venit, & ſtatim vt natus eſt in Bethleem Iudæ in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt. Quia igitur idem Deus & homo, Verbum & infans, regebatur & regebat, loquebatur & tacebat: non immeritò per irrationalis rei cognitam rationem natiuitatis ſuæ ratio cognita eſt. Venientibus ſiquidem Magis dux itineris ſtella fuit; quæ quaſi tacens locuta eſt. Tacebat, quia res irrationabilis erat: loquebatur, quia Regem natum Magis oſtendebat. Nã etſi verbum, quod foris patet corporis auribus, non dicebat; verbo tamen intrinſeco, quo ſolemus intus in animo erudiri, dicebat. Et benè: indicabat enim Verbum, quod intus latebat in carne, non quod foris patebat in aure. Ideo ergo, vt ita dicam, verbo intrinſeco Magos erudiebat; quia verbum intrinſecum, & in carne latens, indicabat. Nec per aliud rationale aliquid Verbum incarnatum oportuit manifeſtari: quia ſicut ſtella in nocte, ſic Deus in carne: ſicut lux lucens in tenebris, ſic filius Dei in caligine noſtræ mortalitatis. Sic ergo ſuſcitati Magi, ſic vocati, Chriſtum ſecuti ſunt. Quomodo ſecuti? Hic attendite, fratres mei, vos quibus dictum eſt. *Qui non bajulat crucem ſuam & ſequitur me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Scitis, quia Chriſtus diues in cœlo, pauper factus eſt in mundo: cùm eſſet ſuper homines, factus eſt ſub hominibus: cùm eſſet omnium Dominus, factus eſt omnium ſervus: cùm ſederet ad dexteram Patris in regno ſuo, peregre profectus eſt, accipere ſibi regnũ & reuerti. Sic & Magi ſecuti ſunt. Relictis ſiquidem operibus, derelicta majeſtate Regali & patria, illi ſupponi voluerunt, qui ſe alijs ſuppoſuerat; ſervi illius facti ſunt, qui ſe ſponte alijs ſervum præbere venerat: peregrinari cum illo voluerunt, qui propter ouem centeſimam in longinquam regionem deſcenderat. *Erubeſce Sidon, ait mare*, ad vnius parvi ſigni oſtenſionem, iſti qui nec verbum vitæ audierant, nec viderant Chriſti miracula, venerunt. Nos verò, quibus quotidie clamant Apoſtoli, clamant Euangeliſtæ, clamant Prophetæ, clamant Sanctorum exempla, Chriſti opera, ſigna & verba; tamquam aſpides ſurdæ aures obturamus. Tabernaculum Dei tot & talibus operimentis videmus opertum; & adhuc ſub dio ſumus; adhuc ventis & imbribus nos exponimus. Incarnationis ſiquidem veritatem hinc ſanctorum charitas, quaſi coccus bis tinctus, hinc ſacri eloquij doctrina, quaſi hyacinthus: hinc afflictio pœnitentium, quaſi ſagum cilicinum: hinc paſſio Saluatoris, quaſi purpura: hinc munditia caſtitatis quaſi byſſus retorta: hinc carnis abſtinentia, quaſi pellis arietum rubricata, munit. Cur igitur in Chriſto non requieſcimus; cur adhuc vento vanitatis & imbribus occupationum dati ſumus? Quare non audimus vocem monentis & dicentis, *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego vos reficiã?* Illi propter Chriſtum diuitias ſuas & Patriam contempſerunt: nos qui nihil habemus, noſtrum nihil amittere formidamus? Si igitur multa dimittere non poſſumus cum Rege diuite, noſtrum ſaltem rete dimittamus cum Petro paupere. *Omnia enim dimiſit, qui propriam voluntatem*, vt ait Hieronymus *dereliquit.* Regnũ ſiquidem Dei non ære, ſed mente comparatur. Non enim dantis eſt, ſed amantis. Comparauit illud vidua duobus minutis, Zachæus dimidia parte bonorum ſuorum. Regnum denique Dei, calice aquæ frigidæ comparari poteſt; quod comparare non potuit Simon magus, vel Ananias, pro omnibus bonis ſuis. Sequamur ergo cum Magis, quia jam ſuſcitati ſunt & vocati. Suſcitati ſumus à morte perniciosa, morte Salvatoris glorioſa: ſuſcitati in baptiſmo, ſed adhuc ſuſcitandi in judicio. Ideo impij non reſurgunt in judicio; qui non ſunt à morte pernicioſa ſuſcitati in baptiſmo. Surgent ergo, non reſurgent: ſurgent, vt moriantur morte peſſima, quia ſuſcitati non ſunt morte glorioſa. Nos verò reſurgemus à morte pretioſa, vt vivamus glorioſè; quia ſuſcitati ſumus à morte pernicioſa, vt moriamur pretioſè. Sicut enim *peccatorum mors peſſima* eſt; ſic *pretioſa eſt in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus.* Nec mori poteſt morte pretioſa, qui primò non ſuſcitatur à pernicioſa. Ideo ergo reſurgemus in judicio, qui à triplici morte ſuſcitati ſumus in hoc mundo, à pernicioſa, à propitioſa, à pretioſa. De pernicioſa ſuſcitamur ad propitioſam, de propitioſa in pretioſam, de pretioſa in

*Pſal. 113.*

*Matth. 2.*

* *deeſt vox deſpectus, vel mutus, aut ſimilis.*

*Luc. 14.*

*Iſai. 23.*

*Quanta hominum ſurditas ſpiritualis.*

*Matt. 11.*

*Hieron. in c. 19. Matt.*

*Regnum Dei parvo emitur.*

*Pſal. 33. & 115.*

glorioſam. Mors enim pernicioſa peccatorum, mors propitioſa pœnitentium, mors pretioſa Sanctorum, mors glorioſa Saluatoris omnium. Vt enim ſuſcitaretur beatus Iob à morte pernicioſa, morte pretioſa mori deſiderabat; cùm opera, quibus iram Dei meruiſſe ſe credebat, perpendens, dicebat.

*Iob 3.*

*Quare non in vulua mortuus ſum, egreſſus ab vtero, ſtatim non perij? Cur exceptus genibus, cur lactatus vberibus?* In vulua moreretur, ſi peccatum, quod in cogitatione eſt, dimitteret. Egreſſus ex vtero periret, ſi cogitationem in opere non demonſtraret. Genibus exceptus non fuiſſet, ſi in ipſo opere culpa diſpliceret. Multos enim excuſat neceſſitas, quos nequit excuſare voluntas. Lactatus verò vberibus non eſſet, ſi poſt culpæ delectationē, ad vocem monentis cauſas excuſationis in peccato non quæreret. Cùm enim diceret, *Quare non in vulua mortuus ſum*, &c. ſenſus eſt. Quare non ſum mortuus morte propitioſa, qui morior pernicioſa? Quare non ſum ſuſcitatus in pretioſam, qui lapſus ſum in pernicioſam? Ab hoc enim quadruplici mortis genere ſuſcitat hominem, qui ſuſcitauit vnicum matris ſuæ filium in porta, Archiſynagogi filiam in domo, filium Sunamitis per Eliſæum in cubiculo, Lazarum per ſemetipſum à monumento.

*Multis modis morimur & à Christo ſuſcitamur.*

Ipſe ergo eſt, qui alios ſuſcitat ab Oriente, alios ab Aquilone, alios ab Auſtro, alios ab Occidente. Quia enim omne peccatum, aut cogitatione, aut deliberatione, aut delectatione fieri ſolet, aut opere; cùm peccatum quaſi pro foribus eſt, cogitationem percipit, & in cogitatione reſipit. Suſcitatur peccator à morte pernicioſa, quaſi ab Oriente, vel in porta, & peccatum morte pretioſa moritur, quaſi in vulua. Cùm verò poſt cogitationem incipit deliberare peccatum, & in ipſa deliberatione reſipit, ſuſcitatur peccator à pernicioſa morte, quaſi ab Aquilone vel in domo; & peccatum morte moritur pretioſa, poſtquam ex vtero egreſſum eſt. Si verò poſt deliberationem incipiat delectari, & tunc corrigitur, peccator à pernicioſa morte ſuſcitatur, quaſi ab Auſtro, vel in cubiculo: & peccatum poſtquam genibus exceptū eſt, moritur morte pretioſa. Si verò poſt delectationem peccatum ad opus perducitur, & tunc emendatur, peccator à morte pernicioſa ſuſcitatur quaſi in monumento, vel ab Occidente, & peccatum moritur morte pretioſa, poſtquam vberibus lactatum eſt. Igitur ab ipſa intentione malitiæ reuocati, & ad fidem vocati venerunt Magi ab Oriente,

*Matth. 2.*

*cùm natus eſſet Ieſus in Bethleem Iuda in diebus Herodis Regis.* Herodes, quia gloria pellis dicitur, bene illum nobis inſinuat, qui in carne noſtra gloriatur. Habet enim Deus in homine gloriam, habet & ipſe homo, habet diabolus. Quandoque gloriatur Deus in nobis, quando nos in ſubiectione humiles, in pœnitentia fortes inuenit, in labore ſtrenuos, in obedientia promptos, in oratione deuotos. Hominis autē gloria eſt teſtimoniū conſcientiæ ſuæ. Diaboli verò, carnem delicijs peruertere, corpꝰ fouere. Quia igitur peruertere ſolet hominē, cùm primò peccatum per ſuggeſtionē manifeſtat ei, deinde cùm animū facit in diuerſa mutari per cogitationē; poſtea quando facit animū acquieſcere per deſideriū in cogitatione: deinde verò quando poſt deſideriū accedit velocitas in cōſenſu; poſtea cùm poſt cōſenſū accedit in opere conſūmatio, delectatio etiā in operis conſūmatione: ad vltimū autem audacia defenſionis in delectatione; non incongruè dies Herodis poſſumus appellare motus illos animi, quibus diabolus nos peruertit, vt glorietur in carne. Vt enim diem primum in nobis Herodes faciat, quem Solis diem Gentes appellare conſueuerant, quaſi Sol hemiſphærium cordis intrat, cùm primò peccatum per ſuggeſtionem manifeſtat.

*Qui ſint dies Herodis*

Solis enim nomine manifeſtatio plerumque figuratur; vt ibi,

*Pſal. 18.*

*In ſole poſuit tabernaculum ſuum*, id eſt in manifeſto. Vt verò ſecundum diem faciamus in nobis, quem diem Lunæ vocant, hemiſphærium cordis intrat luna, cùm animus mutatur in multa. Vt autem tertium diem faciat in nobis, quem antiqui vocabant diem Martis, intrat Mars hemiſphærium cordis, cùm per cogitationem animus igneſcit. Mars enim *Piron* id eſt igneus vocabatur. Similiter vt in quartum diē procedat, quem vocare ſolebant Mercurij diē, quaſi hemiſphærium cordis Mercurius accendit, cùm poſt deſiderium in conſenſu velocitas accedit. Antiqui enim Mercurium Stilbonta, id eſt velocem appellabant. Diem verò quintum in nobis facit, quem vocant homines diē Iouis, cùm in conſummatione operis ardoris flamma comburit animam: quia tunc Iupiter intrat mentem, quem Phaëtonta Philoſophi vocant, id eſt ardentem. Cùm verò poſt conſummationem gaudere mens incipit in operis delectatione, ſextum diem facit in nobis Herodes, quem vocare ſolemus diem Veneris: quia Venus tunc in animo luceſcit, quando placet opus præuaricationis, & animum lucidum reddit. Vnde apud antiquos Venus phoſphoron, id eſt lucida vocabatur. Vt autem diem ſeptimum in nobis agat, quem nos diem Sabbati, antiqui Saturni vocabant, hemiſphærium cordis Saturnus intrat, quando quod malè perpetratum eſt paruipendit, & ad vocem monentis iraſcitur; & inflatus ſuperbia etiam caſtigantē minatur. Vnde & Saturnum antiqui pheuma, id eſt minantem nominabant. In his ergo diebus natus eſt Ieſus; non tantùm illa natiuitate, qua plaſmauit nos, ſecundùm quā æternaliter natus eſt de Patre ſine matre; ſed illa qua reformauit nos, ſecundùm quam temporaliter natus de matre ſine patre: vel illa qua formari ſolet in nobis per deuotionem, inſpirando; vel illa qua ſanctificauit nos in baptiſmo, vel illa qua redemit nos in patibulo.

*Multis modis Christus natus eſt & naſcitur.*

De prima enim dictum eſt, *Ego hodie genui te.* De ſecunda, *Puer natus eſt nobis.* De tertia dicit Apoſtolus. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* De quarta autem ipſe Dominus ait. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt intrare in regnum Dei.*

*Pſalm. 2.*
*Iſai. 9.*
*Galat. 4.*
*Ioann. 3.*

De quinta verò natalitia Sanctorum nos celebrare dicimus, cùm mortem eorum celebramus. Vnde & meritò; quando mortem Christi recolimus, qui Sanctus Sanctorum fuit, natale ipſius celebrari credamus. Sic enim natus eſt Dominus nobis, vt nos ei totidem modis naſceremur. Sed prima ejus natiuitas noſtræ quintæ cauſa fuit, ſecunda primæ, tertia ſecundę, quarta tertiæ, quinta quartæ. Per potentiam ſiquidem, qua natus eſt de Patre æternaliter, nati ſumus temporaliter. Natiuitate verò, qua de matre temporaliter natus eſt, & nos filij Dei facti ſumus.

Filius enim Dei filios hominum fecit homines: ſed filius hominis eoſdem homines fecit filios Dei. Qui filius Dei erat, vt homines eſſemus, filius hominis factus eſt, vt filij Dei vocaremur. *Quotquot autem*, ait Euan- *Ioann. 1.* geliſta *crediderunt in eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Similiter tertia ejus natiuitas noſtræ ſecundæ cauſa fuit. Nam ideo baptizatus eſt, vt ſanctificaret nobis aquas; & nos ei per aquas denuo naſceremur. Similiter quidquid in mundo operatus eſt, ad exemplum noſtrum totum factum eſt, vt ipſius factura eſſemus, creati in ipſo in operibus bonis. *Exem-* *Ioan. 12.* *plum enim*, ait, *dedi vobis, vt & vos ita faciatis.* Mortuus eſt etiam pro nobis, vt & nos ei morte pretioſa moreremur. Conſepulti enim ſumus Chriſto per mortem ejus, vt ſcriptum eſt. *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt* *Coloſſ. 3.* *cum Chriſto in Deo.* Primò ergo natus eſt de patre ſine matre, ſecundò de matre ſine patre, tertiò formatur in nobis quotidie per deuotionem operis, quartò natus ex aquis Iordanis, quintò quando mortale ſuum induit immortalitatem per patibulum crucis. Vnde bene natus dicitur in Bethleem Iudæ. Bethleem quippe domus panis interpretatur. Quid eſt ergo Bethleem Iudæ, niſi Synagoga Iudæorum, vel Eccle- *Eccleſia domus panis dici poteſt, &c.* ſia, vel vnaquæque fidelis anima; vel certè virgo glorioſa, vel cœleſtis & æterna patria? Cùm enim Synagogæ primò credita fuerunt eloquia Dei, domus panis fuit; quia Verbum vitę quaſi panis eſt animæ. Sed poſteaquam hæc eadem verba ad filios Eccleſię tranſlata ſunt, per fidem & prædicationem Doctorum, incepit eſſe domus panis Eccleſia. Cùm verò vnuſquiſque fidelis panem hunc vel ſibi ruminat, vel alijs frangit, non incongruè domus panis poteſt appellari. Virgo etiam glorioſa domus panis facta eſt, quando eum in vtero portauit, qui de ſeipſo dicit. *Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi.* Sed & illa cœleſtis patria domus panis poteſt appellari, quia ibi eſt panis Angelorum, de quo ſolo ſatiari ſe poſſe teſtatur Pſalmiſta dicens. *Satiabor, cùm apparuerit gloria tua.* Sed prima domus, domus fuit, vt ita dicam, panis hordeacei, ſecunda ſimilaginei, tertia lagani oleo liti, quarta ſubcineritij, quinta panis reuerſati. Cùm per integumenta verborum Synagogæ locutus eſt Deus, & in eis dura & áſpera præcepit, vt qui fecerit hoc vel illud, morte moriatur; quaſi medullam inter paleas miniſtrauit. Sed quando per Doctores Eccleſiæ ſu- *Diuerſæ ſpecies panis ſpiritualiter.* blato cortice literæ medulla intelligentiæ ſubjectis manifeſtata eſt, ſimilagineum panem filijs Eccleſiæ fregit. Cùm verò ab aliquo verbũ hoc vitæ cum charitate ruminatur: & deuotione tanquam laganum per pinguedinem charitatis, & oleo deuotionis litum tranſglutitur. Cùm autem in vtero virginis filius Dei carnem aſſumens latuit, venter ejus quaſi domus panis ſubcineritij fuit: quia in ea ſub cinere noſtræ mortalitatis panem vitæ nobis abſcondit. Sed in Aſcenſione, quãdo ad dexteram Patris ſedit; & omni corruptione mortalitatis ab eo ſublata potentiæ plenitudinem à patre recepit, panis ſubcineritius reuerſatus fuit. Quia ergo natus eſt de Virgine, factuſque per baptiſmum ſponſus Eccleſiæ, & per deuotionem quotidie formatur in fideli corde; & per Synagogam paſſus in cruce, & per potentiam diuinitatis eleuatus eſt in cœleſti majeſtate, bene natus perhibetur in Bethleem Iudæ. Quia ergo fratres, panis ſubcineritius carnem aſſumendo, reuerſatus aſcendendo, laganum oleo litum charitatem & miſericordiam oſtendendo, panis vt ita dicam, ſorbitius in baptiſmo, panis verò coctus in clibano factus eſt pro nobis moriẽdo: accipiamus panem hunc, & gratias agentes Deo Patri, comedamus cibum qui non perit, ſed qui permanet in vitam æternam, Amen.

## SERMO II. *In die Epiphaniæ.*

*Fiat lux.* Illa eadémque erat. Erat lux vera, ſed facta non erat. Antequàm fieret, erat. *Chriſtus lux* Erat enim ab æterno, quia de luce æterna erat. *ſpiritualis.* Lux enim de luce Filius de Patre. *Et facta eſt* *Geneſ. 1.* *lux*, quia factus eſt ex muliere, factus ex ſemine Dauid ſecundùm carnem. *Et vidit Deus*, id eſt, videri fecit Pater, *lucem quòd eſſet bona.* Non aliunde bona, ſed à ſeipſa: nec participatione boni bona; ſed omni plenitudine: & propter hoc ſola, quia nulla ſic bona. *Et diuiſit lucem à tenebris:* eo quòd nulla erat conuentio lucis ad tenebras; id eſt, Chriſti ad Belial. *Et factum eſt veſpere & mane dies vnus:* quia factus eſt homo & Deus vnus Chriſtus: Ideo vnus, quia vnicus, quia ſingularis. Dies dominicus dies hic; quem fecit Dominus, exultemus & lætemur in eo: quia populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem iſtam. Aſcendit enim ſuper nubem leuem & candidam, & ingreſſa eſt Ægyptum; & illuminauit abſcondita tenebrarum: vt abjectis operibus tenebrarum, induerentur homines armis lucis. Ceſſante quippe lumine ſuccedunt tenebræ, ſuccedunt & in tenebris opera tenebrarum: qui enim dormiũt, nocte dormiunt; & qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt. Dormiunt quidem, vel per ignorantiam, vel per negligentiam, vel per ignauiam. Ebrij verò ſunt, qui ſunt abſque rationis moderamine, abſque juſtitiæ libra, ſine juris menſura. Ebrij ſunt, qui neque frænum, neque modum habentes, dare neſciunt locum iræ: ſed crudeles, cupidi, contentioſi, malum pro malo, vel maledictum indebita talione reddunt pro maledicto. Hæc ſunt opera tenebrarum, quæ ſecedente luce ſuccedunt. Ceſſante luce fiunt tenebræ, in quibus pertranſeunt beſtiæ ſiluæ, volant noctuæ, egrediuntur nycticoraces de domicilijs, vt fiant opera tenebrarum. Hinc myſticè ſatis legitur. *Nachor genuit Tabee &* *Geneſ. 22.* *Gaham, & Thahas & Maacha. Hi ſunt filij Nachor de concubina ſua Roma.* Nachor interpretatur quieſcens lumen, Roma verò excelſa vel ſublimis. A quieſcente lumine, id eſt ceſſante luminis claritate, mens excelſa, id eſt ſublimis & ſuperba, adulterinos, non legitimos filios parit, id eſt opera tenebrarum: ſcilicet opus crudelitatis, cupiditatis, indebitæ talionis, & contentionis. *Genuit*, ait Scriptura, *Tabee*, qui interpretatur interficiens, in quo crudelitas figuratur. *Genuit & Gaham*, qui dicitur vallis æſtus, per quem mundi cupiditas accipitur. *Genuit* etiam *Thahas*, qui talio interpretatur, qua malum pro malo, dens pro dente, oculus pro oculo, maledictum redditur pro maledicto. Habent enim hi tales ſemper præ oculis judicium punitivum, remiſſivum nunquam, quo tenetur Catholicus dimittere tunicam pallium

auſerenti, alteram præbere maxillam maxillam lædenti. *Genuit & Maacha*, qui dicitur conſenſus; quia ſine dubio lumioe veritatis ceſſaote, ſuccedunt contentiones, iræ, rixæ, diſcordiæ, quæ ſunt opera tenebtarum. Ne igitur ſint heredes filij ancillę cum filijs liberę, id eſt opera tenebrarum cum operibus lucis, vt potentet abijciantur, induimini armis lucis. Arma lucis intelligimus ex vi & natura lucis. Eſt enim lux ab igne. Et lux iſta ab illo igne, de quo ſcriptum eſt. *Deus noſter ignis conſumens.* Propter hoc naturaliter eſt aſcenſiua, diſcreta, reſtrictiua, conſolidariua, accenſiua, illuminatiua. Non enim recedit ab ignis natura, de quo nata eſt. Ex vi igitur aſcenſiua diſponit aſcenſiones homo in corde ſuo, incipiens à timore ſeruili; & per initialem vſque ad filialem proficiens currit viam mandatorum Dei, per vias rectas deductus; donec inductus in omnem veritatem, ad excellentiorem charitatis viam perueniat: ſic vt mente purgata & defæcata, cogitatione & auiditate contempletur ænigmaticè vel anagogicè ſupercœleſtem & ſupereſſentia-

*Theophania* lem Theophaniam, id eſt Dei manifeſtatiooé. Vis verò diſcretiua rationem promouet ad Epi-

*Epiphania.* phaniam: & dicitur Epiphania ab epi, quod eſt ſupra, & phanes, quod eſt manifeſtatio. Ardenter ſiqoidem affectat ratio vi lucis diſcretiua diligenter intueri, & diſcernere judicij libra, non ſolùm vitiorum contrariorum cautelam; ne ſi auaritiam fugias, cadas in prodigalitatem; ſed cautè diſceroere vitia à virtutibus præferentia ſpeciem virtutum; ne ſub prætextu juſtitiæ crudelitas, ſub manſuetudine ſegnities pallietur. Cauet igitur, ne diligat, quæ diligenda non ſunt; & prouidet diligere, quæ diligenda ſunt: vel oe æque diligat, quod minùs vel magis diligendum eſt; vel minùs aut magis diligat, quod æquè diligendum eſt. Vis autem reſtrictiua meotem promouet ad hyperphaniam;

*Hyperphania.* & dicitur hyperphania ab hyper, quod eſt medium, & phanes. Reſtringit enim animum religionis & obedientiæ vinculis, docens obedientiæ gradus, & vſum operis; & ob ejus obſeruantiam ſuſtinet & arcet aduerſa. Vis etiam conſolidatiua mentem prouehit ad hypophaniam. Et dicitur hypophania ab hypo, quod eſt

*Hypophania.* infra, & phanes. Conſolidat enim & confirmat animam potentia virtutis ſuæ, & arcanis verborum, quibus vnumquemque viſitat pro ſua capacitate. Vis autem attractiua nos prouehit

*Bethphania.* ad bethphaniam. Et dicitur bethphania à beth, quod eſt domus, & phanes. Ipſa eſt enim, quæ longè poſitos traxit funiculis charitatis. Vis verò accenſiua promouet animum ad phagiphaniam; & dicitur phagiphania à phagin,

*Phagiphania.* quod eſt comedere, & phanes. Accendit enim ex xerophagiæ & ſariphagię ferculis quinque millia hominum ad miſericordiam & compaſſiooem. Vnde Dominus ait. *Miſereor ſuper turbam.* Dicitur autem xerophagia, à xero, quod eſt ſiccum, & phagein quod eſt comedere. Sariphagia verò à Satio, quod eſt piſcis. Diſtribuens enim quinque millibus hominum quinque panes hordeaceos & duos piſces, accédit io cordibus eorum flammam charitatis. Vis

*Sepherphania.* quoque illuminatiua illuminat mentes ad ſepherphaniam, & dicitur ſepherphania à ſepher, quod eſt litera, & phanes. Hæc eſt Phyſicæ, Logicæ, Ethicæ, Theoricæ clauis & peſſulum apothecæ. Per ſcripturas enim illuminatur animus, manifeſtatur Deus, & clauis eſt omnium aliarum phaniarum. Reſerat enim omnes manifeſtationes, & ad naturalem, ratiooalem, moralem diuinam, illuminat rationem noſtram. Hæ ſunt manifeſtatioues Dei, quarum tamen quatuor ſpecialiter hodie cum honore memoriæ commendamus, id eſt Epiphaniam, Theophaniam, Bethphaniam, Phagiphaniam. Secundùm quod illuminat fidelium mentes, omnium manifeſtationũ clauigera ſepherphania. *Quatuor manifeſtationes hodie recoluntur.* Prima facta eſt per ſtellam à natiuitate Domini tertiodecimo die. Vnde dicitur Bethphania; eo quod ſtella Magos duxit ad dioerſorium vbi erat puer. Secunda anno tricesimo facta eſt per vocem Patris in baptiſmo, vnde dicitur Theophania. Tertia facta eſt eodem die anno reuoluto in conuiuio, per conuerſionem aquæ in vinum. Vnde Epiphania dicitur, ab epi quod eſt ſupra, quia ibi ſe primò manifeſtauit Deum.

Quartam dicunt in Commento ſuper Lucam *Beda in Lucam.*
eodem die factam anno item reuoluto, ſcilicet de refectione quinque panum. Sic Deus omnipotens, qui ſe primò Angelis, ſecundò ab Angelis ſe manifeſtari voluit hominibus, ita etiam manifeſtari ſe voluit ab hominibus. Ad hoc enim duas fecit rationales creaturas, Angelos ſcilicet & homines; vt is qui io ſua natura incomprehenſibilis erat, ex operibus ſuis ipſis & ab ipſis quoquoo odo manifeſtaretur; & in ipſis, & per ipſos cognitus laudaretur; & ſic author & creator cœli & terræ crederetur, qui in cœlis Angelis, & in terris hominibus venerabilis appareret. Nam ſicut in cœlis deſcribit Ioannes cognomento Scotus, quatuor manifeſtationes, id eſt Theophaniam, Epiphaniam, Hyperphaniam, Hypophaniam, de quibus alibi diſſeruiſſe me memini, quibus ſe Angelis manifeſtat: ita quatuor ſe manifeſtationibus ęqua lance ſupradictis reſpondentibus mirabilis in terris hominibus voluit apparere; & his quidem poſt natiuitatem, & ante paſſionem. Nam

*Quædam manifeſtationes Chriſti ante paſſionem, quædam poſt.* & poſt reſurrectionem, quatuor alijs manifeſtationib' non multùm à ſuprà dictis diſſimilib' apparere dignatus eſt. Voã, cùm duobus diſcipulis euntibus in Emmaus cognitus eſt in fractione panis: alterã, quando Ieſu ſtante in littore maris Tiberiadis deſcenderunt in terram diſcipuli; & viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem; & tunc venit Ieſus, & accepit panem, & dabat eis, & piſcem ſimiliter. Cùm verò prandiſſent, dixit Dominus Simoni Petro. *Simon Ioannis, diligis me plus his?* Quo

tertiò reſpondente, *tu ſcis Domine, quia amo* *Ioann 21*
*te*, dixit Ieſus, *Paſce agnos meos.* Tertiã, quando recũbentibus vndecim diſcipulis apparuit

eis & ait. *Euntes, prædicate Euangelium omni* *Marc. 16.*
*creaturæ; baptizantes eos,* &c. Quartã quando paulòpòſt conueſcens eleuatus eſt, & videntibus illis ſuſcepit eum nubes ab oculis eorum. Et ex his vtique poteſt cognoſci, quòd multis argumentis maoifeſtus apparuit. Cùm enim argumentum rei dubiæ faciat fidem, illæ quæ factæ ſunt apparitiones in terris, earum quæ occultæ erant hominibus in cœlis probabile factæ ſunt argumentum; vt vnus atque idem Dominus demonſtretur, qui Angelis in cœlis, & hominibus in terris apparuit: qui in paſſione homo mortalis, & in reſurrectione Deus apparuit immortalis. Nihil quippe aliud eſt

Theophania, quàm Dei manifeſtatio. Sed cùm baptizaretur Dominus, filius quidem baptizatus eſt in Iordane, Pater cognitus eſt in voce, Spiritus ſanctus apparuit in columba. Sed mens Ioannis ab imaginibus defæcata; & filium Dei confeſſus eſt in carne, dicens, *Ecce agnus Dei.* & Spiritum ſanctum in columba dicens: *Et qui miſit me baptizare, ille mihi dixit. Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu.* Ergo Theophania eſt manifeſtatio Dei, cujus character fuit baptiſmus Chriſti; vbi tota Trinitas vnus Deus manifeſtata eſt: cujus characteris confirmatio fuit, quod poſt reſurrectionem diſcipulis ait. *Euntes prædicate Euangelium omni creaturæ, baptizantes eos,* &c. Epiphaniæ verò characterem illam dicimus manifeſtationem, de qua Beda in Commento ſuper Lucam loquitur, quæ facta fuit in deſerto, hac eadem Calenda anno reuoluto poſt illud miraculum, quo conuertit aquam in vinum; quo videlicet quinque panes & duos piſces quinque millibus hominum diſtribuit: quod apertè demonſtratur, ſi definitionem Epiphaniæ ſuperiùs factam repetamus. Eſt enim Epiphania, vt ait Ioannes, calefacientis affectionis & altioris intuitus judicijque librâ reſultatio diſtributa. Dixit ergo Ieſus. *Miſereor ſuper turbam.* Ecce caleſcens affectio. Sed & ipſa quinque panum fractio ad altiorem nos mittit intuitum: quia nihil aliud inſinuant illi quinque panes, quàm quinque libros Moyſi, quos velut integros portabat puer, id eſt Iudaïcus populus ſenſu puerilis. Sed Ieſus panes illos fregit; quia ſenſum myſticum latentem in Scripturis aperuit, judicijque libra fragmenta præcepit colligi, ne perirent: quia adhoc in lege latentia ſacramenta voluit memoriter retineri, vt per Apoſtolos ſaciarentur famelici. Hujus autem characteris confirmatio eſt, quòd poſt reſurrectionem ſuã duobus diſcipulis euntibus in Emmaus cognitus eſt in fractione panis. Vnde & calefacientẽ affectum, & altiorem intuitum demonſtrabant, cùm dicerent. *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis in via, cùm loqueretur, & aperiret nobis Scripturas?* judicijque libra reuerſi in Ieruſalem dicentes, *quia ſurrexit Dominus.* Hyperphaniæ autem character eſt illa manifeſtatio, qua ſtella duce venerunt tres Magi; quia tunc cœleſtis hyperphania ſuos participes, id eſt Magos inſigniuit ſcalari reuerentia, vſumque ejus docuit, & arcuit contrarium, cùm Herodi contradicendo nolentes obedire, reuerſi ſunt per aliam viam in regionem ſuam. Hac etiam ſcalari reuerentia poſt reſurrectionem ſuam diſcipulos ſuos Dominus inſigniuit; quando eduxit eos foras in Bethaniam. Vnde & Bethania domus obedientiæ interpretatur. Nam ejus vſu edocti adorantes reuerſi ſunt Ieruſalem cum gaudio magno; & arcentes contrarium magis ac magis inualeſcebant, & contradicentes confundebant Iudæos, prædicando quod ex ore veritatis didicerant, quia ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis die tertia. Hypophaniæ verò characterem exprimit mutatio aquæ in vinum. Nam per hoc occurritur naturæ legibus, & arcana myſteria reſerantur. Nihil enim aliud in nuptijs illis figuratur, quàm vnio Chriſti & Eccleſiæ. Nihil aliud aquæ in vinum mutatio, niſi quòd illius antiquæ legis traditio quantùm ad literam ſatis inſipida, in conjunctione Chriſti & Eccleſiæ ſpirituali ſapore charitatis inebriat conuiuantes. Sed etiam in hoc hypophaniæ nobis character exprimitur, quòd vinum aqua mixtum in ſanguinem Chriſti ſubſtantialiter tranſmutatur; arcana reſerantur, quia efficiunt ſacramenta quæ figurant. Vnde & Petro Apoſtolorum Principi piſce aſſato, & pane ſatiato, paſcendas oues ſuas Dominus dereliquit: quia poſtquam fidei deuotione tamquam panem verum qui de cœlo deſcendit, & in paſſione piſcem aſſum ſibi incorporauit Petrus, meritò curã generalis Eccleſiæ ſuſcepit. Vides igitur quantæ dignitatis eſſe debent apparitiones iſtæ, quibus cœleſtes apparitiones manifeſtantur, & iterum talium teſtimonijs confirmantur; vt non ſolùm homo de virgine natus, ſed etiam vnigenitus Dei filius credatur, & primogenitus mortuorum, & Princeps Regum terræ ſine dubio ab infidelibus adoretur.

*Ioann. 1.*
*Theophaniæ character.*
*Marc. 16.*
*Epiphaniæ character.*
*Ioannes Scotus.*
*Marc. 8.*
*Luc. 24.*
*Hyperphaniæ charact.*
*Hypophaniæ character.*
*Transmutatio vini in ſanguinẽ Chriſti.*
*Ioann. 21.*

## *In Purificatione B.* MARIÆ. SERMO I.

*2. Mach. 1.*

ERVDERAVERVNT *puteum, & inuenerunt ſtipites, & prunas, & aquã craſſam; quibus ſuper ſtruem lignorum poſitis erupit ignis.* Ille inquã ſacer ignis, quẽ precibus ſuis Moyſes impetrauerat de ſublimi; qui jugiter juſſus eſt ardere in altari: quia non poterat hoſtia ſine eo adoleri. Qui per mille annos & eo ampliùs partim in tabernaculo, partim in templo vſque ad tranſmigrationem Iudæ hoſtias legales inflammauerat. Imminente ſiquidem tranſmigratione ſtipites hujus ignis in puteo vallis Iaſaphat tutauit Ieremias, qui ibi per ſeptuaginta annos captiuitatis fuerunt abſconditi; donec Artaxerxes cognomento Longimanus, licentiam redeundi & reædificandi Ieruſalem Eſdræ primò, poſtea Nehemiæ conceſſit. Reſarcitis igitur muris iſtorum duorum opere & operâ, obtulerunt Domino hoſtias ſalutares, ſed conqueſti ſunt, quod ignem de ſublimi non haberent. Adfuerunt igitur, qui dicerent factũ Ieremiæ. Vt ergo ſtipites & prunas inuenirent, eruderauerunt puteum ſupradictum: vnde & nomen diei Nephar, id eſt purificationẽ nuncupauerunt; quia ex inuentis ſtipitibus erupit ignis, qui poſtea per annos ſeptuaginta hoſtias templi inflammauit, donec tandè Iaſoni Pontificatum vendidit Antiochus Epiphanes: propter quod ſacer ignis penitus extinctus eſt, nec habuit ſanctum ignem templum Dei, donec Iudas Machabæus purificato templo iterum celebrauit Nephar; in cujus ſolemnitate de calculis templi veteris erupit ignis, vnde feſtum luminum vocatum eſt, & ſolum pro ſui dignitate in omni veteri teſtamento ſub Ogdoade celebratum eſt. Et quoniam hodie, fratres cariſſimi, nos diem Nephar, & feſtum luminum celebramus, intelligentiam dictorum ex cauſis aſſumamus dicendi, ſigna rerum rebus comparantes ſignorum. Hodie enim illud ſingulare templum, in cujus ſancto ſanctorum ſuper miſericordiæ propitiatorium filius Dei viui humiliando ſe formam ſerui accipiens ſedere venit, purificatum eſt. Hodie puteus ille, in cujus laude canitis, *Fons hortorum, puteus aquarum viuentium,* eruderatus eſt. Hodie inuenti ſunt

*Feſtum Purificationis dies Nephar & feſtum luminum.*
*Cantic. 4.*

ſtipites illi antiqui ſacro igne inflāmati, Ioſeph videlicet & MARIA, Ieſus, Aona, & Simeon, quorum exemplo omne genus hominum inflammatur. Dat exemplum deuotionis Maria Virginibus, Simeon fractis, Ioſeph conjugatis, Aooa viduis, Ieſus pueris. Nullos gradus prætermiſſus eſt, cui deuotionis exemplū iſti quinque non dederint. Inuentæ ſunt etiam prunæ charitatis cum ſtipitibus, & in ſtipitibus: obſequium videlicet Ioſeph, humilitas Mariæ, benignitas humanitatis Ieſu, Annæ religio, deuotio Simeonis. Inuenta eſt eum his omnibus aqua, videlicet lactymarum, ſordes lauās in deuotione. Quis enim illam deuotionem Simeonis recoleos, qua cum lactymis aiebat, *Putas videbo. putas durabo*, &c. ignem ſibi non accendat, de quo dictum eſt, *Deus noſter ignis conſumens eſt?* Et iterum ipſe ait. *Ego ſum lux mundi.* Propter quod Simeon ait. *Lumen ad reuelationem Gentium.* &c. In ſignom igitur purificationis noſtræ facta eſt purgatio Mariæ, de qua ſcriptum eſt. *Poſtquam completi ſunt dies purgationis Mariæ.* Quòd ergo primò legitur puteus eruderatus, & templum purificatum, hoc in Maria oſtenditur factum, & in nobis faciendum. Videamus, ſi placet, miniſtros purificationum. Purificationis Templi fuit Iudas Machabæus miniſter, eruderationis putei Eſdras & Nehemias, purificationis autem Mariæ Anna & Simeon. Et bene. Prima enim purgatio noſtra confeſſio, quia omnia in confeſſione lauantur: Iudas autem confeſſio interpretatur. Et quoniam illa ſola confeſſio lauat, quæ ſpei conſolatione, tamquam gratia operante prævenitur, & diſciplina pœnitentiæ tamquam cooperante conſummatur, bene Eſdras & Nehemias, Simeon & Anna purificationibus his adjunguntur. Scitis enim quia nemo pœnitet, qui non ſperat: fruſtra autem ſperat, qui non pœnitet; & hoc, vt dictum eſt, illi quatuor combinati demonſtrant. Nam ſecundùm officium & nominum interpretationem, Nehemias & Anna, Simeon & Eſdras vnum ſignificant. Nehemias & Anna adfuerunt purificationibus, tamquam adjutores, Simeon & Eſdras tamquam ſacerdotes. Interpretatur autem Nehemias conſolator Dominos. Conſolator autem Dominus eſt paraclitus. Paraclitus verò eſt Spiritusſanctus; Spiritusſanctus gratia; gratia Anna; Anna igitur Nehemias. Videtis quomodo conjunguntur. Nec vos moueat ſexus diſparitas, qoia Spiritusſanctus qui lingua Latina generis eſt maſculini, lingua Hebræa fœminini eſt generis, Græcā neutri. Similiter de alijs duobus dicendum eſt; quia Eſdras diſciplina interpretatur, Simeon audiens triſtitiam. Dicit autem Apoſtolus, de diſciplina, quòd nō eſt gaudij, ſed mœroris. Per diſciplinam ergo ſolemus audire triſtitiam, qui contriſtamur ad pœnitentiæm, vt ait Apoſtolus. *Si vos contriſtaui ad horam, non me pœnitet; non quia contriſtati eſtis; ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiā.* Eſt autem triſtitia contriſtans nos ad pœnitentiam. Neceſſe eſt ergo, vt omnis confitens tamquam Iudas, in omni ſua purgatione adjungat ſibi Eſdram cum Simeone, id eſt diſciplinam laborioſæ pœnitentiæ: vt per hoc ſe probet Machabæum, bellatorem & fortem in agone. Nā & ille antiquus Patriarcha Iudas inutiliter ſemen fudit, quamdiu cum Sue fuit: ſed tunc vtilem fructum fecit, quando Thamar ſibi copulauit. Sue quippe cantilena interpretatur. Inutilis autem eſt copula confeſſio cum cantilena. Thamar autem amaritudo interpretatur, & fructuoſa confeſſio efficitur, quando cum amaritudine profertur. Ita tamen per pœnitentiam debet homo contriſtari, quòd de ſpe veniæ non deſinat conſolari. Adjungat igitur ſibi Annam & Nehemiam, id eſt gratiam conſolantem de venia. Nam Iudas Scharioth ideo medius crepuit, quia Annam & Nehemiam ſibi non adſciuit. Conſolari noluit, quia deſperans laqueo ſe ſuſpendit. His igitur adjutorijs & exemplis, ſtudeamus non ſolum ſordes purgare; ſed ipſas virtutes ſtudeamus defæcare quia nullus adeò ſanctus eſt, qui non poſſit ſanctior eſſe. Purgemus non ſolum ſordes operum, ſed & cogitationū. Nec malum ſolùm purgemus, vt bonum ſit; ſed & bonum purgemus, vt melius ſit. Purgandum eſt enim primò granum frumenti à ſtramine, ſecundò à palea, tertiò à furfure. Poſt hæc extrahitur ſimila; ſed & ipſa in oblationibus minutatim eſt diuidenda. Hæ ſunt tres illæ purificationes, munditia corporum ſignificata in purificatione templi facta per Iudam, purificatio conſcientiæ figurata in eruderatione putei facta per Eſdram & Nehemiam: defæcatio virtutum præfigurata in Purificatione Virginis immaculatæ celebrata prius per Annam & Simeonem. Quantæ autem ſit difficultatis conſcientias emūdare Allophylorum demonſtrat importuna vexatio, qui puteos Iſaac replebant humo: ſed & alij conſcientias ſuas abſcondunt, tamquam puteum Helchiæ luto plenum: qoorum fæx plerúmque ebullit vſque ad guttur Ieremiæ. Alij verò ſordes amouent, & quaſi puteos fodientes ſcrutantur conſcientias: ſed nec frigidi, nec calidi ſunt, ſed potiùs tepidi: tamquam puteus in ſolitudine, ab omni humore ſpirituali ſiccatus, ipſum Ioſeph plerumque captiuum includit. Alij conſcientias ſuas fodientes, tamquam ciſternas adulterinis aquis plenas eas inueniunt; vbi & repertis duabus caudis titionum, Raſio videlicet Rege Syriæ, & Phacee filio Romeliæ, ſcientia ſcilicet ſæculari, & ore loquente ſublimia, ignem qui de cœlo deſcendens tactas oues Iob puerosque conſumpſit; vel eum, qui numquam dicit, ſufficit, eliciunt. Alij verò, vt dictum eſt, fodientes puteos, aquas viuas poſſent inuenire, ſi viriliter Allophylis vellent repugnare. Alij verò puteum effodiunt, & viuas aquas abundantiæ vel latitudinis cum Iſaac felices inueniunt. Aliter igitur illi, aliter illi puteos effodiunt, & de puteis eruderatis ignem accendunt. Nam illi prauitatis exempla vitioſos homines pro ſtipitibus habentes, & pro prunis exempla vitiorum, alienum ignem accendunt vel ſubijciunt in altari, videlicet ardorem illicitum, quo à Deo alieni fiunt: nec Nephar celebrant, ſed in nefas ruunt. Iſti verò Sanctorum vitam præ oculis habentes, pro ſtipitibus & prunis inter rotas Cherubim ſumptis labia mundantes, arundineti ſui ſcintillas accendunt, prout inflammat eas pater luminum, lux de luce, lumen de lumine Ieſus Chriſtus, qui cum Patre & cum Spiritu ſancto viuit per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

*Exempla virtutum omnibus hominibus data.*

*Auguſt. in Sermon. de Purificat.*
*Deuter. 4.*
*Ioan. 8.*
*Luc. 2.*

*Confeſſio ſpē debet habere adjunctā.*

*2. Corin. 7.*

*Confeſſio fructuoſa amaritudini juncta eſſe debet.*

*Tres purificationes, quæ ſint.*

*Conſcientia emundatio difficultatis plena eſt.*

*In eadem*

## *In eadem ſolemnitate.* SERMO II.

*Iſai.* 51.

ATtendite ad petram ex qua exciſi eſtis; & ad cauernam laci de qua præciſi eſtis. Si verum eſt, imò quia verũ eſt, quia non eſt opus; non eſt ratio non eſt conſilium contra Dñm: à deſtructione conſequentis conſequenter poteſt inſerri; quia cum Domino non niſi opus, non niſi ratio, non niſi conſilium eſſe poteſt. In ipſo ſiquidem & per ipſum, exemplum operis inueniunt pigri, intelligentiæ rationem perfidi, conſilium ſimplices & ſeducti. Per ipſum oleaſter & oliua, vt fructum operis faciant, ſimul inſerti ſunt, ſimplices & aſtuti ſapientes fiunt, Iudæi & Græci ſalutis conſilium acceperunt. Apud

*Perſonarũ acceptor nõ eſt Deus.*

eum enim non eſt perſonarum acceptio; quia cujuſcumque conditionis ſit, cujuſcumque generis, cujuſcumq; dignitatis vel ætatis, omnes in Chriſto vnum ſunt, qui non vincuntur in malo, ſed vincunt in bono malum. Vnde fratres, compendioſum Iſaïæ conſilium attendentes, ad illum omnes attendamus, & ab ipſo ſalutem expectemus, qui ſaluat omnes ſperantes in ſe. *Attendite*, ait Iſaïas *ad petram*. Petra autem erat Chriſtus. Omnibus enim Propheta

*Iſai.* 51.

loquitur, quia in ea omnes refugium inueniũt. Ipſam rerum naturam perpendite. Nonne ad petram refugit, vt ſit ſecurus, ſicut columba, ſic herinacius? Nidificat ſiquidem columba in foraminibus petræ: ſed etiam ipſa refugium herinacij facta eſt. Attendat igitur columba ad petram, in qua labores congregat, in qua vacat, in qua nidificat, in qua pullos educat: ſiue frumentum, ſiue ſpina ſit, quod laborat, totum ſibi & ſuis vtileſcit, ſi in petra ſit. Omnia verò in petra collocat, ſpinam ſcilicet, vt neceſſitatis non voluptatis lectum habeat; frumentum, vt ſe ſimul & ſuos reficiat. Si verò à labore vacare proponit, ad petram refugit, vt ſecura ſit. Sed & ſi vacando à foramine petræ, vt foris reſpiciat, caput emittit; à petra tamen corpore non recedit: ſed cùm foras reſpicit, dolet & gemit. Si verò pullus antequam in altum volando ſe eleuare poſſit, extra petram minùs cautè exilit, increpans eum ſtrepitu vocis ad petram reducit. In petra igitur pullos paſcit, ſed parciùs, & à tempore in tempus, & in menſura: ne fortè jecur rumpatur, & ipſa tritici medulla præ nimietate cibi & corruptione carnis cum furfure quaſi ſtercus emittatur. Omnia ergo menſuratè facit, vt auidiùs cibus appetatur; appetitus retineatur, decoquatur, incorporetur, vel emittatur. Furfur ſiquidem emitti, medulla verò debet incorporari. Talis eſt columba, de qua ſcriptum eſt. *Columba mea in foraminibus petræ, in cauernis maceriæ.* Portò quæ

*Cantic.* 2.

eſt hæc columba? Experimento nouit, qui fel amaritudinis non habet, vnde iraſcatur, nec roſtrum, vnde mordeat detrahendo, nec pedes veloces ad effundendum ſanguinem operando. Sed qui deuotus eſt in cogitatione, verax in ſermone, ſimplex opere, columba eſt. Hæc igitur

*Vna eſt Petra Chriſtus ſed multa ejus foramina, diuerſi introitus in vitam.*

columba in foraminibus petræ nidificat. Vna eſt petra, ſed multa ſunt ejus foramina. Vna eſt Eccleſiæ domus, ſed in domo multæ feneſtræ ſunt, & oſtia multa. Petra Chriſtus, Eccleſia domus; foramina verò ſiue oſtia, diuerſus per diuerſæ religionis exercitium patens ſalutis introitus. Sicut enim per foramen in petra, vel per oſtium in domo intratur, ſic per religionis ſanctitatem multiplicem, acceſſum ad Eccleſiã habemus, vel ad Chriſtum. Oſtium ſiquidem Eccleſiæ, vel foramen petræ ordo conjugatorum eſt, continentium, ſeu etiam virginum. Fo-

*Foramina petræ ſunt Ordines Religioſi.*

ramina petræ ſunt Religio Ciſtercienſis, Præmonſtratenſis, Cluniacenſis. In foraminibus iſtis nidificantes columbæ, quandoque frumentum, quandoque ſpinam congregant. Audiant exemplum propoſitum prælati, audiant & ſubjecti. Attendant exemplum columbæ in petra nidificantis; vt fiant quaſi columbæ in feneſtris ſuis. Vtrumque enim laborare debent, frumentum & ſpinam. Spinam ad neceſſitatem ſupplendam, frumentum ad refocillandam animã eſurientem. In ſpina ſiquidem ſæcularis cura, in frumento ille figuratur, qui frumenti grano ſe comparat. Quia ergo & ea quæ ad Deum, & ea quæ ad ſæculum pertinent, neceſſaria filijs Eccleſiæ ſunt; provt poſſibile eſt, laborare debemus; ſed neceſſitatis cauſa, non voluptatis, illa quæ ad actiuam vitam: illa verò quæ ad contemplatiuam, ſola deuotionis cauſa. Sed & Iacob Patriarcha vtramque, ſcilicet Liam & Rachelem, ſibi copulauit; vtrúmque Iudas Phares & Zaram genuit, vtramq; etiam Chriſtus Martham & Mariam amauit. Quidquid igitur agit & laborat, in petra totum reponat, ſiue illa quę ad ſæculum vel ad Deum pertinent. Alij enim alterum, alij vtrumque pro amore Dei, alij verò pro amore ſæculi operantur. Sed ſi quandoque contemplationis cauſa vacat à labore, vt ſit ſecurus, ad petram refugiat: quia valde eſt periculoſum, aliquid præter Deum cogitare, tranſitoria cogitando conſiderare. *Vanitas* ſiquidẽ *vanitatum, & omnia vanitas, dixit Eccleſiaſtes.*

*Eccle.* 1.

Si autem vt foris reſpiciat, extra petram emittit caput, corpore tamen à petra non recedat. Si forte per ſubitam tentationem, in infimis & caducis mentem ponit, à propoſito bonæ actionis non exorbitet; ſpem inter tentationes in Chriſto ponens, qui facit in tentatione prouentum. Cogitando namque tranſitoria, more columbę doleat & gemat; quia nihil eſt in mundo penitus, niſi dolor & gemitus. Cuncta enim caduca ſunt & tranſitoria. In foramine petræ pullos nutrit, cùm in aliqua religionis diſtrictione verbi Dei frumento ſubjectos reficit. Sed quia ſunt

*Quid ſit in foramine petræ pullos nutrire.*

quidam, qui in religionis feruore nouitio inter amaritudines tentationum abſque deuotionis, ſiue contemplationis alis, pluſquam oportet ſapere, & in magnis & mirabilibus ſuper ſe ambulare volunt, alta cogitatione petere, cùm nihil præter ima cognoſcere ſciant, miſeriam ſuã à conſpectu cordis eliminant, & fieri volunt majeſtatis ſcrutatores, & ea quæ ſupra ipſos ſunt cognoſcere volentes, & nondum ſcipſos cognoſcunt: lac nondum ſugere ſciunt, & jã panem rodunt. Ideo ergo oppreſſi à gloriã, in ipſam plerumque infidelitatem cadunt; quia qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur à gloria & meritò. Quia quantò in altum ſe erigit, tantò grauiùs ab alto cadit. Vbi enim blaſphemiæ vermis fidei radicem corrodit, omnes virtutum ramos neceſſe eſt exſiccari: vbi blaſphemiæ ſpiritus ædificij nondum bene ſolidati lædit fundamentum, oportet vt & ipſum labefiat ædificium. Eſt enim contra legem arare in primogenito bouis, ſeruare frugum primitias, primogenita retinere, & arborum præputia non circumcidere. A prælatis tales increpandi ſunt,

*Deut.* 15.

quòd nimirum comedunt fructum arboris incircumciſi, cùm intendunt operibus mentis immundæ. In primogenito bouis arat, cùm mens adhuc ex nouitate laſciua profunda rimatur. Primitias frugum & primogenitorum retinent, cùm in initio conuerſionis approbant cogitationes ſuas vel opera. Sed hæc potiùs Deo cōmittenda ſunt, & ſecundùm legis decretum oſferenda Deo. Teneant ergo & allidant parvulos ſuos ad petram, & ſicut pullos columbæ in nidulo ſuo reprimant, ne fortè dum ſine alis volare volūt, à petra cadant, & vnguibus milvi pateant. Ibi quippe alendi ſunt, ſed à tempore in tempus, & in menſura, ne fortè jecur rumpatur, & ipſa tritici medulla quaſi ſtercus vomitu egeratur. Hinc eſt, quòd in porta Samariæ quarta pars cabi ſtercoris columbini tempore famis multo vendebatur pretio. Sic nimirum quandoque fit, vt abundantia cibi ipſæ plerúmque deliciæ in faſtidium conuertantur. Sed vt ſubjecti cibum verbi Dei appetant audiendo, retineant intelligendo, decoquant retractando, medullam incorporent operando, furfur emittant, ſuperflua recidendo, & malè dicta corrigendo: neceſſe eſt Prælatis, pro modo, pro tempore, pro perſona, menſuram tritici erogare ſubjectis. Vnde illa columbarum columba, quæ roſtrum non habuit, vnde morderet, cùm detraheretur ei; nec vngues vnde læderet, cùm occideretur; nec fel, cùm ad amaritudinem prouocaretur; cùm pullos paſceret, ait. *Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo:* ne fortè ex inconſiderata ciborum diſtributione jecur rumperetur. Cùm igitur prælatus ſubjectis locuturus, conſiderat, quid, quibus, quantum, & quomodo Verbum Dei diſtribuat, vt & carnalibus carnalia, & ſpiritualibus ſpiritualia comparet, pro capacitate ingenij, & deuotione, quaſi columba in foramine petræ pullos paſcit. Vos ipſi filij mei, qui ſatis inconſideratè, fateor, de ore meo frumentum recipitis, teſtimonium perhibete, ſcrutamini conſcientias veſtras. Quotidie ferè vobis loquimur, quotidie vos admonemus; ſed ex ipſa quotidiana conſuetudine verbum Dei in faſtidium pleriſque conuerſum eſt. Certè, ſi illi qui audiendi verbum Dei vſum non habent, ea quę vos quaſi ſtercus reſpuitis audirent, multa deuotione, multis lacrymis ea ſibi compararent. Exemplum audite. Numquid in tempore famis in porta Samariæ caput aſini & quarta pars cabi ſtercoris columbini multo empta pretio perhibentur? Qui ſunt famelici? Qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam. Famelici erant parvuli petentes panem, & non erat qui frangeret eis. Hi ſūt in porta Samariæ, cùm ſoliciti de ſe, mentem incipiunt cuſtodire. Per portam enim initium, per Samariam figuratur cuſtodia, nam Samaria cuſtodia dicitur. In porta igitur Samarię caput aſini vendit, qui in cuſtodia mentis inter laboris opera, inter hominum maledicta, inter aculeos tentationum, inter minas potentiæ, exemplum patientiæ foris oſtendit; ſciens, quia inde dignum pœnitentiæ fructum acquiret. Per caput ſiquidem aſini exemplum patientiæ figuratur. Emit autem aſini caput, qui pœnitentiæ cauſa mentem incipit in patientia poſſidere. Stercus etiam columbinum famelicus emit, quando ille qui frumento verbi quaſi columba paſci ſolet, tamquam ſtercus pro conſuetudine parvipendit. Et quoniam verbum Dei in hiſtorico, morali, allegorico, & anagogico ſenſu ſolet diuidi, bene quartam partem cabi columbini ſtercoris emit ille, qui per alterum iſtorum quatuor ſtudet & laborat emendari. Attendentes igitur ad petram more columbæ, quidquid cogitatis, non pro vana gloria, non pro humana laude laborate: ſed totum pro amore Dei facite. Si verò aliquid præter Deum, vel contra Deum cogitatis, dolete & gemite; frumentum verbi Dei retinete, & facite; nihil vltra quod inſpirat Deus, quærentes vel cogitantes. Sed & ſi quid de ſublimitate majeſtatis diuinę comprehendere cogitando vultis: mentis oculos ab immundis deſiderijs mundate: ſcientes, quia qui mundus eſt, in immunda mente non habitat. Sic enim ad petram attendit columba. Sed herinacius quid? Petra ſiquidem refugium herinacijs. Herinacij verò peccatores ſunt. Herinacius enim animal eſt aculeis plenum, quod cùm ab hoſte deprehenditur inter aculeos caput abſcondit, & quaſi ſecurus inter aculeos perſequentem expectat. Sed numquid euadit? Numquid non comprehenditur? Niſi ad petram refugiat, non euadit. Ibi profectò ſecurus eſt. Audiant hoc exemplum peccatores pleni tentationum aculeis; qui latam viam quæ ducit ad mortem incedūt. Morem quippe herinacij tenet peccator, qui caput inter aculeos abſcondit, cùm ipſum perſecutor apprehendit: quia cùm ab antiquo hoſte tentatur peccator, peccatis & ſuggeſtionibus ſuis mente conſentit; & inter aculeos in via ſecurus expectat, cùm inter mala quæ facit ab auditione mala non formidat, qua dicturus eſt Iudex. *Ite maledicti in ignem æternum.* Sed numquid euadet? Non euadet, imò comprehendetur, niſi ad foramen petrę refugiat. Habet enim foramen ſuum herinacius in petra, ſicut & columba. Herinacij foramina Dominicę Paſſionis ſunt vulnera. Cùm igitur peccatorem antiquus perſequitur hoſtis, ad vulnera recurrat Dominicæ Paſſionis, ſpem ſuam illi committens, dicat. Miſerere mei, qui paſſus es pro me. Attendant itaque ad petram herinacius & columba, juſtus & peccator: quia qui paſſione ſua peccatores redemit, purgatos Religionis diſtrictione ſanctificabit. Foramen ſiquidem columbæ diſtrictio eſt Regularis diſciplinæ; herinacij verò, vulnus paſſionis Dominicæ. Ergo chariſſimi, quicumque filij eſtis matris Eccleſiæ, ad petram attendite, ne fortè cadat ædificium, quando labitur ejus fundamentum. Cùm enim per aliquam diabolicæ ſuggeſtionis impulſionem à fidelium mente Chriſtus recedit, pars Eccleſiæ cadit, quia ſupra petram non erat fundata. Sunt quidam in Eccleſia ſolo corpore, mente & opere ſeparati. Alij verò, qui cùm ore confiteantur, & corde credant, præputium tamen carnis in præuaricatione portāt. Alij autem doctrinam deſiderant, ſed puſillanimes & timidi aggredi doctrinæ religionem formidant, eo quod inueniant aliam legem in mēbris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ. Alij autem, quod appetunt, aggrediuntur; ſed contra tentationem impatientes & molles, cùm manū mittunt ad aratrum, retro reſpiciunt, & reuertuntur. Alij autem cùm in virtutibus & in religione proficiunt, ſuperbiunt & inflantur, inde materiam ſumentes ſuperbiendi, vnde potiùs debuerant humiliari. Alij verò vt magis acma-

*In primog. bouis arare quid.*

*Sine alis velle volare perniciosū.*

*4. Reg. 6.*

*Ioann. 16.*

*Verbum Dei vileſcit apud aliquos, qui ſæpe illud audiunt.*

*4. Reg. 6.*

*Quatuor ſenſus ſcripturæ.*

*Herinacius in petra tutus, id eſt in Chriſto.*

*Matt. 25.*

*Foramina herinacij quid ſint.*

*Sunt aliqui in Eccleſia ſolo corpore*

gis proficiant, innocentię & ſanctitatis religionem induũt. Primi ſiquidem ſunt hæretici, vel ſchiſmatici; ſecundi peccatores & incircumciſi; tertij juſtitiam ſitientes, ſed puſillanimes & timidi; quarti molles, quinti timidi, ſexti ſimplices & religioſi. Attendant ergo ſchiſmatici ad petram, quæ vtramque conjunxit maceriam. Attendant peccatores ad petram, qua à præuaricationis præputio circumcidi debent. Attendant qui ſalutis doctrinam deſiderant, ad petram, quæ produxit aquam. Attendant timidi ad petram, quæ proſtrauit Goliam. Attendant molles ad petram, quam Iacob capiti ſuo ſuppoſuit. Attendant ſuperbi ad petram, quæ ſtatuam contriuit. Attendant ſimplices ad petrã, in cujus foramine columba nidificat. *Attendite ad petram.* Petra autem erat Chriſtus. Attendite in diuinitate potentiam, in humilitate ſubjectionem, in moribus diſciplinam, in doctrina ſcientiam, in omnibus charitatem. Potentiam, qua vos ſibi ſubjecit; ſubjectionem, qua vos in altum eleuauit; diſciplinam, qua vos mirabiliter docuit; ſcientiam, qua vos verbo erudiuit; charitatem, qua dilexit. Attendite in aduerſis, attendite in proſperis. In proſperis juſtitiam, ne ſuperbiatis: in aduerſis miſericordiam, ne deſperetis. *Attendite ad petram, ex qua excisi eſtis.* Exciſi, non extra cæſi, ſed ex ipſo, & per ipſum cæſi; quia & à peccato circumciſi, & ab infidelibus diuiſi. *Ex qua excisi eſtis.* A Chriſto enim deriuati ſunt Chriſtiani, tamquam à fonte riui, tamquam à trunco rami, tamquam à Patre filij. Pater enim multarum gentium conſtitutus eſt. Nam per ipſum accepimus ſpiritum adoptionis, in quo clamamus, Abba pater. Vnde Propheta quod obſcurè præmiſerat, declarauit, cùm ſubjunxit. *Attendite ad Abraham patrem veſtrum.* Abraham pater multarum gentium dicitur. Sequitur. *Et ad cauernam laci, de qua præciſi eſtis.* Quæ eſt iſta cauerna, niſi Eua, de cujus viſceribus nati, tamquam de cauerna egreſſi in hunc lacum miſeriæ deſcendimus? Quia ergo cognito vno contrariorum cognoſcitur & reliquum, attendite ad hanc cauernam laci, vt per miſeriam quam Eua nobis contulit, miſericordiam perpendatis, qua vos Chriſtus liberauit. Ex quantitate ſiquidem morbi, comprobatur vtilitas medici: ex ſapientia diſcipuli doctrina laudatur magiſtri. Inde igitur mala quæ per Euam ſuſtinetis, inde bona quæ per Chriſtum conſecuti eſtis, in libra mentis æqualiter ponderare: vt obeliſmus juſtitiæ reducatur ad centrum juſtitiæ. Vel certè per cauernam laci Eccleſiam peregrinantem adhuc in terris ſignificare debemus; de qua filij Eccleſiæ tamquam de matris viſceribus longè latéq; ſunt propagati. Verbo ſiquidem veritatis de viſceribus ejus genuit nos ſponſus Eccleſiæ Chriſtus; & per ipſam, præueniente gratia, ab infidelibus diuiſi ſumus. Ideo dictum eſt. *Ex qua præciſi eſtis.* Præciſi, id eſt præcedente gratia, per ipſam cæſi, id eſt diuiſi. Attendite igitur ad Eccleſiam, conſiderantes, quibus ornamentis virtutum ſponſus ſuus eam decorauit, qua dignitate ſublimauit, quo perfectionis annulo ſubarrauit, quo fortitudinis baculo ſuſtentauit, quibus armillis operum communiuit. Attendite & laudate, & illi gratias agite, per quam tantæ ſponſæ filiæ meruiſtis eſſe. Vel certè per cauernam laci illam ſignificare poſſumus, de qua, quaſi exponendo quod præmiſerat, ſubjunxit Propheta dicens. *Et ad Saram, quæ peperit vos.* Cùm enim dixiſſet. *attendite ad petram, ex qua excisi eſtis, & ad cauernam laci, de qua præciſi eſtis*, ſubjunxit. *Attendite ad Abraham patrem veſtrum; & ad Saram, quæ peperit vos.* Subſequens quidem propoſitio præcedentis eſt confirmatio. Quia igitur Sara princeps interpretatur, quid per Saram ſignificare poſſumus, niſi illam, quę principatum ſui, principatum mundi, principatum cœli obtinuit? Principatum quidem ſui, quia voluptatibus non conſenſit. Principatum mundi, quia eam mundi vanitas non ſeduxit. Principatum cœli, quia ad Filij dextram ſuper choros Angelorum jam aſcendit. Hæc eſt igitur Sara, quæ nos peperit. Nam in illo nobis mater facta eſt, qui nos fratres vocare non confunditur, vt ibi: *Narrabo nomen tuum fratribus meis.* Laci ergo cauerna, quæ nobis emiſit agnum, ſunt illa Mariæ beata viſcera, quæ portauerunt æterni patris filium. Quæ ideo laci dicitur, quia quàvis eſſet extra mundum per gratiam & deuotionẽ; de mundo tamen erat per naturam. Quoniam ergo per altitudinem virtutum, per patientiam tribulationum, per fortitudinem mentis, per perſeuerantiam religionis, virgo glorioſa ſecundùm Prophetas alto monti, de quo lapis abſciſus eſt ſine manibus, vel petræ deſerti, de cujus cauerna nobis emiſſus eſt agnus, comparatur: attendant alto monti, petræ deſerti, cauernę laci: vt ſublimes fiãt in cogitatione, fortes in tentatione, refugij latebras inueniant in aliqua mala ſuggeſtione; qui jacent in imo profundi, qui cito conſentiunt mundo ſiue carni, qui patent diabolicæ voluntati. Altitudinem enim in monte; fortitudinem in petra, refugiũ inuenimus in cauerna. Ad vtrumque ergo attentiùs attendamus, ad petram & cauernam, ad Chriſtum & Mariam: vt quod vtérque nobis contulit agnoſcentes, ingratitudinis vitio non arguamur. Sicut enim duo ſunt, quę nobis ad damnationem obfuerunt, culpa præuaricationis, & pœna retributionis: & hæc duo operati ſunt vir & mulier, Adam & Eua, ita duo nobis ad ſalutem profuerunt, purificatio mentis, & paſſio redemptionis; & hæc ſimiliter vir & mulier Chriſtus & Maria. Attendamus igitur ad Chriſtum & Mariam; ad petram deſerti, & petram deſertam: quorum nobis altera emiſit agnum, altera nobis nutrit pullos columbarum. Hæc enim ſecundùm legem Moyſi noſtræ congruunt purificationi. Scriptum quippe eſt. *Mulier, quæ ſuſcepto ſemine pepererit filium, immunda erit ſeptem diebus.* Mulier à mollitie dicitur: nam eo quod mollis ſit & fragilis, mulier appellatur. Quid igitur in muliere, niſi molles accipimus, illos nimirum, qui citò diabolicæ ſuggeſtioni conſentiunt? Quaſi ſemen ſuſcipit mulier, cùm anima mollis & fragilis ſuggeſtioni peruerſæ conſentit: impregnatur, cùm deliberat: parturit, cùm operatur. Et notandum, quòd quandoque parturit maſculum, quandoque feminam. Maſculum quippe parit, ſi in perpetratione peccati aliquid virilitatis admixtum fuerit. Cùm enim aliquis peccare deliberat, & ſacer locus, vel ſacrum tempus euitatur, vel cauſa præmittitur neceſſitatis, ſiue etiam modus naturalis; parit quidem, quia non reſiſtit: ſed maſculum, cùm in ipſo actu virili-

*Iſai. 51.*

*Ibidem.*

*Eccleſia eſt cauerna laci.*

*Iſai. 51.*

*Beata Virgo per Sarã deſignatur.*

*Pſal. 21.*

*Ad Chriſtũ & Mariam attendere debemus.*

*Leuit. 12.*

## *In eadem ſolemnitate.* SERMO III.

*Matt. 13.*
*Luc. 10.*
*Cupiditas hydropiſis eſt*
*Deuter. 6.*

SIMILE *eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro, quem qui inuenit homo abſcondit, & præ gaudio vadit & vendit omnia quæ habet, & emit agrum illum.* Teſte, dilectiſſimi, veritate, vnum eſt neceſſarium: ſed cæca & crudelis, & omnium vitiorum hydropiſis humana cupiditas, mentem hominis in multa diuidit, & diſtrahit in diuerſa, quoties ab vnitate recedit. Quæ vnitas? *Audi Iſraël, Deus tuus, Deus vnus eſt.* Ideo vnus, quia per partes diuidi non poteſt, non enim corpus eſt: nec etiam per affectus, quia anima non eſt. Nec vnus ab vnione dicitur: quia collectio multorum ſiue maſſa nō eſt. Sed ab hac vnitate multa diuidunt; & hanc vnitatem tamen non diuidunt. Multa ab vnitate diuidunt: quia multa cum vnitate non cōueniunt. Nam vnum eſſe non poteſt res quæ in multa diuiditur, ſed vnitatem non diuidit; quia cùm ſimplex & vna ſit, diuiſionem non habet. Ab hac igitur vnitate mentem primò diuidit diuiſionum mater cupiditas, quæ in tot mentē dilacerat, in quot affectionum diuerſitates variando multiplicat. Nunc enim voluptatis, nūc honoris, nunc diuitiarum affectibus, ab vnitatis ſtabilitate mentem mouet. Sola quippe cupiditas duo diuiſionis inuenit verba, *meum* ſcilicet & *tuum*; quæ charitas in hoc quòd ſua non quærit, omnino deteſtatur. Hæc quando mentem afficit, hydropiſis more eò plus ſitit, quò bibit. Incrementum pecuniæ dat incrementum malitiæ. Quantò pecunia major acquiritur, tantò major habendi voluntas habetur. Vnde Poëta.

*Iuvenalis*

*Creſcit amor nummi, quantū ipſa pecunia creſcit.*

Sed in hoc cæca dicitur, quòd appetit non appetenda; & non appetit appetenda. Nam ſi vel appeteret appetenda, vel non appeteret euitanda, non cupiditas dici deberet, ſed charitas. Eò igitur crudeliùs in mente ſæuit, & domicilium ſuum eò deteſtabiliùs diſſipat & incendit, quantò quis ejus tyrannidem affectuoſiùs amplexatur, aut recipit. Propter hoc dilectiſſimi fratres, hoc deteſtabile mortis venenū Iſaïas merito redarguit, dicens.

*Iſai. 5.*

*Væ qui agrum agro copulatis vſque ad terminum loci.* Quid eſt vſque ad terminum loci? Vſque ad agrum qui termino loci finitur. Vſque ad terminum loci dicitur, vt agrum illum excludat, qui termino loci nec clauditur, nec circumſcribitur, nec diffinitur. Hic enim eſt ager, de quo Salomon in laude ſponſæ meminit, dicens. *Conſiderauit agrum, & emit eum.* Hic eſt ille plenus ager, de quo Iſaac in laude filij loquitur, ita dicens.

*Geneſ. 27.*

*Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* Hic eſt ager, in quo ſeuit idem Iſaac, & inuenit centuplum. Hic eſt ager lentis, in quo Semma Ararites viriliter ſtetit, cùm fugeret populus Iſraël, & ipſe ſtans viriliter expugnauit Philiſtæos.

*2. Reg. 23.*
*Ierem. 32.*

Hic eſt ager, quem vænalem fecit Anameel filius Sellum patrueli ſuo Ieremiæ. Qui quamvis eſſet in periculo mortis, vtpote qui erat in luto carceris vſque ad guttur, nec agri poſſe ſe fieri poſſeſſorē vſque ad annos ſeptuaginta cognoſceret, agrum tamen adeò affectauit, vt emeret; ſciens quia non poterat ab expectatione ſua confundi. Igitur vel quod exercitio laboris emitur, regnum cœlorum; vel in qua per laborem paſſionis ſalutem generis humani Chriſtus operatus eſt, caro figuratur. Ager enim dicitur ab agendo; qui ager lentis dicitur, quia paſſibilis fuit. In quo Semma Ararites ſtetit, quando factus eſt obediens patri vſque ad mortem. Vnde Semma interpretatur obediens: qui bene Ararites, id eſt montanus dicitur: quia in aſſumpta carne clarificauit eū pater claritate quam habuit, priuſquam mundus fieret. Vnde Apoſtolus.

*Philip. 2.*

*Propter quod illum Deus exaltauit; & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Cùm igitur fugeret populus, eo quòd non eſſet qui faceret bonum, iſte ſolus torcular calcauit, & percuſſit Philiſtæos; quia ſolus ſpirituales proſtrauit inimicos. Hunc agrum Anameel, id eſt gratia Dei, ſcilicet miſericordia Ieſu, vænalem fecit Ieremiæ: quia gratiā ſiue miſericordiā Dei præueniente, & laboris exercitio ſubſequente tanti beneficij particeps efficitur, quicumque in altitudine vitæ ſpiritualis exercetur. Felix qui agrum ſuum huic agro copulat, vt vnum ſit in Chriſto, & Chriſtus ſit vnum in ipſo; vt ſic copulet agrum agro, qui nullo clauditur loco. Nam de hoc agro Salomon ita dicit.

*Prouer. 24.*
*Iſai. 5.*

*Prepara opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum.* Sed *væ* illi, ait Iſaïas, *qui agrum agro* copulat *vſque ad terminum loci*; id eſt vſque ad agrum, qui clauditur termino loci: qui ager oſtenditur in parabola ſeminatoris & ſeminis, quia ager eſt mundus. Qui enim mundum ſibi, vel ſe mundo, per amorem jungit, væ illi: quia qui voluerit eſſe amicus mundi, ait authoritas, inimicus Dei conſtituetur.

*Iac. 4.*
*Chriſtus agro comparatur.*

Ex ſupradictis igitur authoritatibus tria nobis agrorum genera propoſuit ſermo diuinus; mundum, hominem, Chriſtum. Et bene agris comparantur; quia nec mundum, nec Chriſtum, ſed neque ſeipſum, niſi laborando & agendo poteſt quis poſſidere. Sed qui mundo vtitur, abutitur: qui Chriſto, fruitur: qui ſeipſo, vtitur quidem; ſed nec fruitur, nec abutitur. Nam ſeipſum diligere in Deo & propter Deum, Deum verò propter ſeipſum, mundum verò diligere non debet, niſi fortè propter Deum in aliquo diligatur; quando ſcilicet vel in immenſitate potentia, vel in pulchritudine ſapientia, in vtilitate benignitas Dei commendatur. Alioqui vti debemus tamquam non vtentes, tamquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Et ſi aliter vti mundo volueris, abuteris. Quæ enim major poteſt eſſe abuſio. quàm vt ſeruias ei, qui factus eſt ad ſeruiendū tibi? Factus eſt enim mundus, vt ſeruiret homini; homo verò, vt ſeruiret creatori: ita tamen, vt quod mundus homini, vel homo impenderet creatori, totum humanæ deſeruiret vtilitati. Deus enim bonorum noſtrorum non eget. Item duo bona dedit Deus homini ab initio: vnum viſibile, alterum inuiſibile: vnum gratis, alterum meritis. Gratis mundum, meritis cœlum. Nihil enim boni aut mali egerat Adam, quando dedit ei Dominus mundum, & omnia quæ fecerat in mundo. Vnde piſcibus, auibus, & beſtijs factis, adduxit ea ad Adam. vt videret quid vocaret ea, vt tamquam ſua nominibus ea diſcernere ſciret. Voluit etiam, vt per obedientiæ meritum bonum ſibi inuiſibile compararet. Sed mira res, imò miſerabilis. Libenter emit homo, quod gratis datur: gratis autem vult habere, quod non niſi emendo acquiritur. Sed quid emere volumus, fratres?

*Emere volumus, quod gratis datur & gratis poſſidere, quod emendum eſt.*

Numquid in eo videtis agrum hominis pigri, quem totum repleuerunt vrticæ? Numquid ſpinoſa vel petroſa, vel pedes in vijs conculcantium ſemina? Numquid conſideratis montes Gelboë, ſuper quos nec ros nec pluuia venit? Nonne videtis animas, ſicut terram ſine aqua, Deo? Numquid terram conſpicitis, quæ non ſatiatur aquis; imò & illam, quæ imbrem ſuper ſe venientem non recipit? Sed nunc innatas agrorum poſſeſſiones inſpicite, & demũ illatas. Infecta eſt terra corruptionibus. Seminat homo bonum ſemen, & vitio terræ pullulant cum bono ſemine zizania. Habet hoc vitium quandoque intus, quandoque foris, quandoque intus & foris: & quandoque inficit ſemen in radice, quandoq; ſpinas inficit ſterilitate. Quandoque fit non ex vitio terræ, quòd germinet zizania, ſed ex aliunde innata paſſione. Inimicùs enim homo facere ſolet hoc, vt ſuperſeminet zizania, cùm dormit dominus agri. Quòd

*Matt. 13.*

ſi fortè domino ſuo, juxta quod ſeminatum eſt, ager bene reſpondeat; dormire neſciunt, qui agrum non ſuum de nocte demetunt. Propterea imitantur Cain fratri ſuo ſuggerentem ire in agrum, videoque eum in filijs ſuis offerentem,

*Quinam Cain imitentur.*

quæ de auaritia congregant & rapina. Propterea reſiduum erucæ comedit locuſta, reſiduum locuſtæ bruchus, reſiduum bruchi rubigo. Quàm deteſtabilis labor, fruct⁹ modicus, vtilitas breuis; vt in omnibus tam inutiliter, quàm mirabiliter homo ſeipſum deſtruat ac conſumat. Si carnales oculos aperis, hæc videbis, ſi ſpirituales, deteſtabilius inſpicies. Nonne otioſitas prouocatrix eſt ſanguinum? Hic eſt ager pigri plenus vrticarum. Nonne diuitiæ generant ſolicitudinum ſpinas, duritia & obſtinatio petras, inſtabilitas vias? Sunt etiam in

*Mundus eſt ager habens vitiorum ſpinas, petras, &c.*

mundo ſuperbi, qui prædicationis imbrem, tãquam montes Gelboë ſuſcipere dedignantur. Sunt auari, qui tamquam terra quæ non ſatiatur aquis, non ſaturantur diuitijs. Inueniuntur etiam qui intus inficiuntur per intentionem; quorum tamen operatio foris bona. Sunt qui ſecundùm actionem corrupti ſunt, & tamen intentio bona. Sunt etiam qui foris per actionem infecti ſunt. Multoties verò cum dormit per negligentiam homo, hoſtis antiquus poſt fidei, vel alterius boni ſuſceptionem ſeminis, vitiorum ſuperſeminat zizania. Inuidet & major frater minori, hoc eſt caro ſpiritui; vel pro vitulo ſaginato, vel quia laborat in agro. Quia enim caro mundum diligit, ſalutem animæ poſtponit. Ideo autem carnem & ſpiritum

*Caro & ſpiritus ſunt quaſi fratres vterini.*

quaſi fratres dixerim, quia vterini ſunt; non ex vno patre, ſiue ex vna matre trahentes originẽ: quia cùm caro infundatur & coaguletur ex ſemine, ſpiritus à Deo formatus ex nihilo informata carne formãdo abſque mora infunditur, & infundendo formatur. Formatis ſiquidem membrorum lineamentis, poſt quadraginta & ſex dierum ſpatium infundendo formatur, & formata ſtatim infunditur anima. Non enim ex traduce eſt anima, ſed caro. Vnde Propheta.

*Pſal. 32.*

*Qui fingit ſigillatim corda eorum* Et alibi. *Pul-*

*Eccle. 12.*

*uis in pulverem reuertetur: & ſpiritus redeat ad Deum qui fecit illum.* Et rurſum Moyſes. *Si*

*Exod. 21.*

*quis percuſſerit mulierem prægnantem, & fecerit abortiuum, ſi formatum non erat, mulctetur pecunia: quòd ſi formatum, reddat animam pro anima.* Ex vno tamen vtero ambo prodeunt in lucem: & quaſi fraterna ſocietate quaſi ex vno vtero ſimul egrediuntur. Sed in hoc carnem majorem natu dico, quia primò in ſiquorem infunditur, & membrorum lineamentis formatur: & ſic anima à ſolo creatore Deo facta de nihilo, formatæ carni in vnum hominem vnitur. Inuidet ergo major minori: quia cùm caro mundi hujus delicijs intendit, bonum animæ paruipendit. Sunt præterea quatuor genera tentationum, quę erucæ, locuſtæ, brucho, rubigini comparantur; videlicet diu deliberata & occulta, ſubita & aperta, diu deliberata &

*Quatuor genera tentationum.*

aperta, ſubita & occulta tentatio. Si enim ſubitò mentem ſubuertere non poteſt, non ideo minùs inſtat inimicus; ſed paulatim mentem velut parietem inclinat, & depellit vt maceriã: & quod apertè rapere non poteſt, furatur occultè; vt ſit nunc ſerpens vectis, nunc tortuoſus, nunc dici poſſit antemos, nunc diclux, & ſe eſſe beſtiam manifeſtet, cujus numerus eſt ſexcenti ſexaginta ſex. Quia igitur, vt dictum eſt, terra non ſolùm infecta, ſed etiam interfecta in ſanguinibus, & contaminata eſt in operibus vetuſtatis, nouis ſuperuenientibus vetera proijcientes nouate vobis nouale, & nolite ſerere ſuper ſpinas. Nouale dicunt hominea agrum, qui poſt factam runcationem, ſtipularum incenſionem, lętaminis reſperſionem, arationem, ſeminationem, occationem, ab omni noxia vetuſtate purgatus, in fœnore fructus multiplici ſui reſpondet ſemini poſſeſſoris. Tale noſtrum, de quo dixeram, ager lentis, ager Ananehel. Sed cùm nihil aliud ſit runcatio, quàm tribulorum ſiue ſpinarum extirpatio: videtur quòd ibi tribuli ſiue ſpinæ fuerint, quæ extirpatæ ſint. Non enim extirpari potuit, quod ibi non fuit. Sed ſi, vt dictum eſt, per agrum Chriſti carnem accipimus, & per ſpinã peccatum: videtur, quòd illa caro aliquando obligata fuerit peccato, quod poſtea fuerit extirpatum. Quid eſt ergo quod legitur, quia peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in

*1. Petri 2.*

ore ejus: quia actuali peccato obligata non erat, ſed fortè originali? Sed ſi hoc eſt, quomodo in lumbis Abrahæ decimatus non fuit, ſicut Leui decimatus fuit: ſi caro ejus ibi obnoxia peccato fuit, ſicut & caro Leui? Propterea quidam putauerunt carnem illam, quæ aſ-

*Quorumdam opinio de carne Chriſti improbabilis.*

ſumpta eſt à Verbo, ab ipſo primo parente vſque ad ſuſceptionem ſui à Verbo, liberam ab omni peccato fuiſſe, & mundam deductam, ita vt numquam ſub peccato fuerit, ſed à peccato non ſolùm liberatam, ſed liberam. Sed per quas rimas ita deſcenderit, non inuenio: cùm non deſcenderit, niſi per concupiſcibiliter natos. Propter hoc catholicæ veritatis aſſertio, filium Dei, qui pro peccatoribus natus eſt, de

*Catholica aſſertio.*

carne obnoxia peccato carnem aſſerit aſſumpſiſſe. Quæ quidem à peccato libera fuit; ſed ideo libera, quia liberata: ideo libera, non quia ſub illo numquam fuerit, ſed quia ſub illo aliquando eſſe deſijt. Sed quando? Poſt Virginis conceptionem. Nam & ipſa, quoniam ex conſenſu maris & fœminæ concupiſcibiliter concepta eſt, in peccatis concepit eam mater ſua. Sed poſt conceptionem mundata & ſanctificata eſt in vtero matris, vt ſancta naſceretur, quæ concepta fuerat in peccatis. Nam ſi de Ieremia, vel de Ioanne Baptiſta hoc verum ideo credimus, quia futura erant vaſa electio-

nis, in quibus Deus abſcondi debebat per inhabitantem gratiam; multomagis vas illud ſingulare mundari debuit, in quo filius Dei latere voluit, non ſolùm per inhabitantem gratiá, ſed per carnis vnionem: in quo Deus hominē aſſumpſit; hominem dico, id eſt, hominis naturam, non hominis perſonam, ſed hominem in perſonam: ita vt in Deum tranſiret, non naturæ verſibilitate, ſed Dei dignatione: quia nec Deus eſt mutatus in humanam ſubſtantiam, aſſumendo hominem; nec homo in diuinam, cùm glorificatus eſt in Deum. Propterea ergo mundata fuit, vt mundam ſibi de carne munda carnem aſſumeret, qui mundi ſordes tergere diſponebat. Propterea nec in conceptione, nec in natiuitate aliqua mundatione caro aſſumpta indiguit: quia ex ipſa matris vtero, in matre virgine munda fuit. Quia ergo hoc ſolùm ejus ibi fuit, quod inde ſuturum ejus fuit; Leui decimari debuit, & hoc Chriſtus non debuit: quia per propagationem originis Leui naturá & culpam habuit in lumbis Abraham; Chriſtus verò ſolam naturã, quę decimatione non eguit. Oblatio enim non pro natura, ſed pro culpa offertur: quia ſi culpa non eſſet, natura oblatione opus non haberet. Hæc eſt agri runcatio, mundatio ſcilicet Virginis, & ſanctificatio, quæ naſcendo liberum arbitrium, ſicut omnis rationalis creatura, ſuſcepit. Et quia liberum arbitrium habuit, & nondum liberatum, ad vtrúque flecti potuit. Quia verò mortalis erat per naturam, infirmitatem habebat ad malum: & quia mundata per gratiam, adjutorium habuit ad bonum. Vnde & peccare per infirmitatem potuit, & per gratiam non peccare. Vnde & tantò gratioſior fuit, quantò ſanctior: quia tranſgredi potuit, propter infirmitatem; & nõ eſt tranſgreſſa, propter gratiam adjuvantem. Sicut igitur Virgo ab originali peccato fuit mundata in vtero matris per gratiam operantē; ita quoque nata munda ab actuali per gratiam cooperantem. Actuali dico criminali, vel fortè veniali, ligno, fœno, & ſtipula. Fortè aliquæ fuerunt in ea vel tenues cogitationes, vel ſuggeſtiones abſque conſenſu, cum quibus charitas habitare non dedignatur. Imò ſicut ſtipula vel aquæ gutta addita camino, ita eſt charitas adjuncta hujuſmodi veniali peccato. At poſtquam Spiritusſanctus, qui ardor eſt Patris & Filij, superueniens ipſam obumbrauit; & Filius Dei, qui eſt ignis conſumens, intus eam fœcundauit: ſic omnes ſtipulas venialis peccati penitus incendit, vt libero arbitrio remanente, imò potiùs liberato & confirmato, non peccare potuit, & non potuit peccare. Nam ſicut Angeli vel Sancti jam confirmati, libero non carent arbitrio, & tamen peccare non poſſunt, quia nullus eos ad hoc cogit, ſed nuda liberalitate rata & confirmata hoc faciunt; ita & beata Virgo propter gratiæ priuilegium ſingulare in hac carnis fragilitate ita beatificata fuit, vt ſpontaneo motu animi ducẽte nec peccare vellet, nec peccare poſſet: & hæc eſt agri ſtipularum incenſio. Talem igitur & tam glorioſè mundatã ſalutauit Agelus dicens. *Aue gratia plena.* Et paulò pòſt. *Ecce concipies in vtero*, &c. Sed virgo de verbis Angeli non diffidens, ſed facti modum quærens, reſpondit: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Ac ſi alijs verbis dicat. Quomodo ager fertilis eſſe poterit, niſi priùs aperiatur, niſi primò naturæ debitum ei impendatur? Quomodo ergo fiet, quoniam virum non cognoſco? Sed quid quæris virgo? Quæris gratiæ modum in facto, ſiue miraculum, ſeu conſuetudinem, aut naturam? Si modum gratiæ quæris; *Spiritusſanctus ſuperveniet in te*, qui omnes agri ſtipulas incendet, & nouabit nouale ſuum, novum faciens ſuper terram, quia tu circumdabis virum. Si verò miraculum, deſcendet ros in vellere carnis, & area ſicca remanebit. Producet virga nucem abſque radice: inflammabitur igne cœleſti rubus, & non comburetur. Quòd ſi talem in rebus conſuetudinem quæris, vitrum carnis ſine læſione vitri ſol juſtitiæ penetrabit: quia nec vitrum corrumpetur, nec ſolis claritas minuetur. Si verò ſimilem quæris in rebus naturam, ſicut ex vino bibiones, ex aqua papiliones, ex arborib⁹ aues, apes ex fauo, teredones ex ligno: ſed etiam ſicut vultures abſque commixtione maris, aut ſeminis infuſione impregnantur & concipiunt; ita & tu abſque maris commixtione, vel infuſione ſeminis, concipies & grauida eris. Nihil igitur, quod huic facto debeat obuiare. Ridiculoſum quippe valde eſſet, vt quòd alijs dare poſſet, ſibi conferre non poſſet. Solummodo ad obedientiam cor aperi, & fœcunda eris, vt ſit fertilis ager. Sermo enim Dei vivus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti cor aperiet, vt agri ſit aratio cordis apertio, & fœcundaberis illo ſemine, quod promiſſum eſt Abraham. *In ſemine tuo hereditabunt omnes gentes.* Et iterum Iſaias. *Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus.* Ergo agri ſatio fuit Filij miſſio, ſiue incarnatio. Quid igitur Angelo Virgo reſpondit? *Ecce*, ait, *ancilla Domini.* Quàm conuenienter & verè dixiſſe potuiſſet. Ecce regina mundi, imò regina cœli: quæ dixit, Ecce ancilla Dñi. Sed ſic aſpergit agrum ſuum humilitatis lętamine, de quo legitur in Euangelio. *Sine, vt hoc anno fodiam circa eam*, id eſt ficulneam, *& mittam ſtercora.* Idem enim eſt ſtercus, lætamen, & fimus. Dicitur enim ſtercus, quia ſternitur; fimus, quia fit imus; lætamen, quia germina reddit læta. Sub hoc ergo lætamine ſemen occatū eſt. Occatio ſeminis eſt abſconſio Verbi. Semen eſt Verbum Dei, occare autem operire eſt. Semen occatum Verbum eſt abſconditum. Hoc igitur ſemen theſaurus eſt, de quo ſcriptum eſt. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro. Scriptum eſt enim. *Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis.* Et alibi. *Prope eſt Verbum in ore tuo.* Nihil eſt ergo aliud verbum in ore ſapientis, quàm theſaurus deſiderabilis in ore ſapientis. Theſaurus ergo verbum eſt. Sed aliud eſt verbum in ore carnis, aliud in ore cordis. Illic verbum intrinſecum & abſconditum; ibi verbum extrinſecũ & manifeſtum. Nam de ore cordis ſcriptum eſt. *Os juſti meditabitur ſapientiam.* De ore ſummi Patris, hoc eſt de ore cordis hoc verbum eructatum eſt. *Eructauit*, ait, *cor meum verbum bonum.* Quid eſt cor Patris? Quod alibi dicitur vterus Patris. In hoc vtero abſconditum Verbum Patris eructatum eſt in vterum Virginis, & rurſum ibi abſconditum eſt. Sed in vtero Patris ideo abſconditum, quia incomprehenſibilis eſt ſapientia Patris. Sapientia quippe Patris Verbum Patris. In vtero verò matris abſconditũ,

*Verbum aſſumpſit naturam humanam, nõ perſonam humanam.*

*Hebr. 7. Leui decimatus eſt in Abraham, non Chriſtus.*

*B. Virgo liberum arb. habuit ad bonum & malum.*

*Liberum arbit. Virginis in gratia tandem confirmatum.*

*Luc. 1.*

*Luc. 1.*

*Figuræ & exempla conceptionis ſine ſemine.*

*Geneſ. 22. Iſai. 1.*

*B. Virgo Regina mundi & cœli.*

*Luc. 13.*

*Prouer. 21.*

*Rom. 10.*

*Pſal. 36.*

*Pſalm. 44.*

*Verbum in Patre abſcõditum, & in Virgine.*

*Chriſtus nec omnino manifeſtari nec abſcondi voluit.*

ne cognoſceretur à perfidis Iudæis. Si enim cognouiſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. Sicut tamen nec omnino manifeſtari voluit, ſic nec penitus abſcōdi: quia & aliquo modo manifeſtari voluit, ne infidelitas inueniret locum; & tamen abſcondi, vt fides haberet meritum. Ergo ſapiētia quæ in ſui natura īmutabilis erat, ſub noſtra mutabilitate voluit abſcondi: vt per aſſumptā mutabilitatē ad īmutabilitatem mutaremur, vel vt meliùs dicā, immutaremur. Mutabuntur enim perfidi, ſed non immutabuntur: quia in illo non mutabuntur. Vnde Apoſtolus. *Omnes quidem reſurgemus; ſed non omnes immutabimur.* Tunc autem immutabimur, non ſolùm quando noſtrum corruptibile induet incorruptelam, vel mortale immortalitatem; ſed quando abſorpta erit mors in victoria. Propterea, vt dictum eſt, ſapientia Patris immutabilis in ſua diuinitate, mutabilis eſſe voluit in noſtra humanitate. Vnde in ſuo immutabilis, in noſtro mutabilis. In ſuo ideo immutabilis; quia nec augeri nec minui poterat, nec mutari. Augeri quidem non poterat, quia immenſa eſt: minui verò, quia ſimplex & vna eſt. Mutari autem loco non poterat, quia vbique eſt: nec tempore, quia æterna eſt: nec cogitatione, quia ſapientiſſima eſt: nec affectu, quia optima eſt. Nam ſi propter nominum varietates mutari videatur in rebus humanis; vt nunc propter præſentia ſcientia, nunc propter futura præſcientia, nunc propter facienda diſpoſitio, nunc propter ſaluanda prędeſtinatio, nunc autem prouidentia propter ſubjecta dicatur; non ideo fit, quòd ipſa mutetur in rebus: ſed quia res eſſe ſuum mutant in ipſa, vel ſaltem ſub ipſa. Mutabilis tamen facta eſt in noſtra humanitate, vel ſecundùm mutabilitatem cohærentiæ, aut diſcohærentiæ, vel adhærentiæ, vel inhærentiæ. Mutabilitas cohærentiæ, quando res rei alterius generis ita cohæret, vt eam mutet & ipſa mutetur: vt cùm cibus incorporatur, cibus mutatur in carnem, & caro mutatur in fortiorem. Vel quando res rei ita cohæret, quòd ipſa non mutat, & illam mutat: ſicut ſapientia cùm accedit animæ, mutat in melius animam, quod facit eam ſapientiorem, ipſa verò non mutatur. Vel certè, quando res ita rei cohæret, quòd ipſa quidem mutatur, & illam non mutat: ſicut humanitas diuinitati cohærens, diuinitas humanitatem mutauit, quia digniorem & meliorem fecit; ipſa verò non eſt mutata. Mutabilitas verò diſcohærentiæ eſt, quando res quæ vna eſt, in aliam ita mutatur, vt mutetur pariter accidens & ſubjectum; quod factum eſt, cùm aqua mutata eſt in vinum. Ibi enim ſic vinum tranſiuit in aliud vt & color & ſapor aquæ tranſiret in colorem & ſaporem vini, & ipſa aquæ ſubſtantia in ſubſtantiam vini. Vnde quando res aliqua ita tranſit in aliam, vt remanente ſubjecto mutentur accidentia, quod fit, quando fœnum tranſit in vitrum, ibi ſola accidentia mutantur, ſcilicet fœnitas, vt ita dicam, in vitreitatem, ſed eadē remanet fœni ſubſtantia; vel quando res aliqua ita tranſit in alteram, vt ipſum ſubjectum mutetur, ſed non accidentia; vt cùm panis fit corpus, vel tranſit in corpus Chriſti, ſubſtantia panis tranſit in ſubſtantiam corporis Chriſti; ſed accidentia, id eſt rotunditas panis, ſapor vini, non mutatur. Non ſunt accidentia hæc in ſubjecto: quia alia hæc, alia accidentia ſubjecti. Ibi enim non eſt panitas, ſed, vt ita dicam, carnoſitas. Mutabilitas inhærentiæ, quando anima diuerſis affectibus mutatur; vt nunc gaudeat, nunc doleat; nunc timore, nunc afficiatur amore. Secundùm hos affectus in humanitate noſtra mutabilis facta eſt ſapientia Dei. Scriptum quippe eſt. *Exultauit vt gigas ad currendam viam.* Et in Euangelio. *Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem.* Item. *Cœpit Ieſus pauere & tædere.* Et alibi. *Deſiderio deſideraui, hoc paſcha manducare vobiſcum antequam patiar.* Sic aſſumptus homo per mutationes inhærentiæ variatur. Mutabilitas adhærentiæ eſt, cùm per diuerſas paſſiones exterior homo variatur. Vnde & de illo aſſumpto homine ſcriptum eſt. *Ieſus autem, cùm jejunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.* Et iterū. *Ieſus autem fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem.* Et Iſaias. *Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit.* Ecce quomodo mutabilis. In quibus omnibus abſcōditus erat filius Dei. Propter hoc Pſalmiſta dicit. *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te.* Et Ieremias. *Verè tu es Deus abſconditus* Ergo *ſimile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro,* &c. Abſconditus vt dictum eſt, vel quia incomprehenſibilis diuinitate; vel quia mutabilis humanitate inuentus eſt fidelibus. Sed qui ſunt, qui inuenerunt? Qui hodie Chriſto obuiàm venerunt. Solemnitas hæc hypapanti Domini, id eſt obuiatio Domini vocatur: quia hodie Simeonis & Annæ ſolēnis memoria celebratur, qui Chriſto obuiam venerunt in templo; quando parentes ejus tulerunt eum, vt ſiſterent, id eſt offerēdo eum Domino præſentarent. Et ſatis dignè. Nam Simeon obediens, Anna gratia interpretatur. Gratia quippe mentem mouet ad fidem, obedientia motam promouet ad operationem. Gratia mentem mouet, vt velit, obediētia promouet per gratiam cooperantem. Gratia dat lumen fidei, obedientia virtutis augmentum. Sic honeſtè procedentes in hac proceſſione viri ſeorſum, Simeon & Ioſeph, & mulieres Anna & Maria, in medio templi miſericordiam ſuſcipere meruerunt. Nam, ſicut dictum eſt, Anna gratia, Maria illuminans, Simeon obediens, Ioſeph augmentum interpretatur. Et quoniam fides alia cognitione magna, & affectu parua; alia affectu magna, cognitione parua; alia verò cognitione & affectu magna; illam Deus fidem approbat, quæ affectum cognitioni maritat. Nam prima quidem ſapientium eſt, ſcilicet à ſapere, ſecunda ſapientium ſcilicet à ſapore; tertia ſapientium, in quorum cordibus ſapidū reddit quod ſapiunt, cognitio fidei & affectus. Prima fuit Philoſophorum, qui cùm Deum cognouiſſent, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt: ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis; & dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Secunda fuit Chananeæ & Centurionis; de quorum altero dictum eſt. *O mulier, magna eſt fides tua.* De altero verò. *Non inueni tantam fidem in Iſraël.* Tertia fuit Annæ & Simeonis, qui vtroque modo fidem habuiſſe probantur: quia ſcriptum eſt. Simeon in manibus infirmitatem accepit; ſed majeſtatem intus agnouit. Ecce cognitionis magnitudo. Quem videns, benedixit Deum & dixit. *Nunc dimittis*

*1. Cori. 15.*

*Immutabilitas Dei quoad locum & tempus,* &c.

*Tranſſubſtantiationis aſſertio.*

*Accidentia in Euchar. ſine ſubjecto*

*Pſal. 18.* *Matt. 26.* *Marc. 14.* *Luc. 22.*

*Matt. 4.* *Ioan. 4.* *Iſai. 53.*

*Pſal. 30.* *Matt. 13.*

*Feſtum Purificationis Hypapanti dicitur.*

*Quanam fides Deo magis probetur.*

*Matt. 15. & 8.*

*Luc. 2.*

*Luc. 2.*

*Domine ſeruum tuum in pace.* Ecce affectus. Similiter & Anna Prophetiſſa ſuperueniens, loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Iſraël. Vnde & in inuentione theſauri notatur affectus, cùm dicitur. *Et præ gaudio vadit & vendit, &c.* Amoris affectus neſcit otioſus eſſe, ſed procedit foris ad effectũ. Propterea vadit, vel viam mandatorum, vel viam veritatis, vel excellentiorem viam charitatis. Neceſſe eſt enim ire per viam veritatis, qua inducitur incipiens in omnem veritatem: ſecundò per viam mandatorum, qua deducitur proficiens per vias rectas ad vltimum per viã charitatis, qua perfectus ad Deum perducitur, qui eſt charitas. Sic enim incipiens, proficiens, & perfectus, per viam veritatis, per viam mandatorum, per viam charitatis tandem inducitur, deducitur, perducitur. Propterea vadit & vendit ſua: Ideo vendit ſua, vt expeditior ſit ad currendum. Quia enim currere poteſt oneratus? Propterea ſua vendit, vt emat agrum illũ. Quid eſt quod vendit? Temporalia, naturalia, gratuita. Temporalia dico, ſeipſum cum rebus ſuis. Primò ſe, & poſtea ſua. Neceſſe eſt, vt ſeipſum abneget ſibi. *Qui amat,* ait Dominus, *animam ſuam, perdet eam. Et qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.* De rebus quoque ſcriptum eſt. *Qui non abrenuntiauerit omnibus quæ poſſidet, non eſt me dignus.* Naturalia ſunt memoria, voluntas, ratio, intellectus: & hæc impendere neceſſe eſt, vt ager poſſideatur. Quod enim memoriæ, quod voluntatis, quod rationis, quod tandem intellectus eſt, ad obtinendum agrum impendere debes. Gratuita ſunt, fides, ſpes, charitas: quæ omnia in emptione agri ſunt offerenda. Quidquid es, & quidquid habes, totum da. Quanta ſunt hæc? Omnia in comparatione agri, quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ reputanda ſunt. Propter hoc ſapiens vadit & vendit omnia quæ habet, & emit agrum illũ. Emit homo agrum, vt poſſideat theſaurum; quia niſi mediante agro non peruenit homo ad theſaurum. Non enim bene conueniret poſſeſſori poſſeſſio tanta tantillo, niſi per pretium agri noſtræ congruum paupertati. Meminiſſe debetis, ſuperiùs me dixiſſe, per theſaurum diuinitatem, per agrum humanitatem figurari. Humanitatem dico, corpus & animam aſſumptam à Verbo. Duo ergo ſunt extrema, & contradictoriè oppoſita, Deus & homo. Deus enim in ſui natura immortalis, impaſſibilis eſt, & juſtus: homo verò in natura ſua per peccatum infecta & corrupta, paſſibilis, mortalis, & injuſtus. Vt igitur hæc duo extrema ſibi valde & omnino contraria vnirentur, interpoſita ſunt duo media, caro Chriſti & anima: vt ſicut in quatuor elemẽtis duo extrema, terra & ignis, quæ ſibi valde ſunt oppoſita, (quia cùm ignis ſit ſubtilis, acutus, mobilis, terra palpabilis, obtuſa, & immobilis,) mediãtibus alijs duobus elementis, ſcilicet aëre, quod multam habet cum igne conuenientiam; quia eſt ſubtilis, mobilis, ſed non acutus: multam etiam cum terra, quia obtuſus: & aqua cum aëre conuenit, quia mobilis, & cum terra, quia obtuſa & impalpabilis, quæ cum quibuſdam ligantur numeris, vt ſcriptum eſt, *Qui numeris elementa ligas,* ſic & illa duo extrema. Deus & homo, duobus medijs ſunt vnita, & eiſdem numeris ligata; & in eiſdem elementis figurata. Quid enim obeſt, ſi per ignem Deum figuramus? *Deus enim noſter ignis conſumens eſt.* Per terram verò de terra factum hominem, per aërem verò animam; quia mundi animam aërem Philoſophi vocauerunt. Per aquam verò caro Chriſti non immeritò figuratur. Nam & ipſa per aquam craſſam, quæ in puteo inuenta eſt, deſignatur. Deus ergo, vt dictum eſt, in ſui natura impaſſibilis, immortalis, & juſtus, animã aſſumpſit immortalem quidem & juſtam, ſed paſſibilem, quam mediam eſſe voluit inter carnem aſſumptam & Deum; quia aliquid habebat Deo conueniens, ſcilicet immortalitatem & juſtitiam; & aliquid cum carne, ſcilicet paſſibilitatem. Aſſumpſit enim carnem paſſibilem, mortalem & juſtam; & ipſam mediam eſſe voluit inter hominem & animam; quia aliquid habebat conueniens cum anima, id eſt paſſibilitatem & juſtitiam, & aliquid conueniens cũ homine, paſſibilitatem & mortalitatem. Homo enim vt dictum eſt, paſſibilis, mortalis, & injuſtus eſt. Hinc eſt, quòd Eccleſia, cujus caput dicitur Chriſtus, homo corpus, tabernaculo comparatur. Chriſtus quidem caput eſt Eccleſiæ; Chriſtum dico totum in duabus naturis, & tribus ſubſtantijs: cujus ſanctum ſanctorum diuinitas; ſanctum anima; atrium interius caro aſſumpta, exterius verò pœnitentium maſſa. Velum verò inter ſanctum & atrium interius mortalitas; inter atrium verò interius & atrium exterius, injuſtitia. Nam animam immortalem & juſtam & paſſibilem diuidebat paſſibilitas ab immortali, juſta, & impaſſibili. Corpus verò paſſibile, juſtum, & mortale, diuidebat ab anima juſta, paſſibili, & immortali, mortalitas. Hominem verò peccatorem paſſibilem, mortalem, & injuſtum, diuidebat à carne mortali paſſibili & juſta, injuſtitia. Sed paſſus eſt Chriſtus, & ſciſſa ſunt tabernaculi vela à ſummo vſque deorſum. Tunc enim anima illa deſijt eſſe paſſibilis; caro mortalis, homo injuſtus. Per paſſionem quippe Chriſti, homo & impaſſibilitatis & immortalitatis & juſtitiæ meritum acquiſiuit; ſic vt per illius effuſionem ſanguinis vniri poſſit cum immortali, impaſſibili, & juſto. In conditione ergo rerum præceſſit tantæ rei ſacramentum, in Eccleſia res & ſacramentum, in homine & Chriſto res & non ſacramentum. In conditione præceſſit figura, in Eccleſia ſubſecuta eſt imago, veritas completa eſt in homine & Chriſto. Vt ſic conjungantur extrema, neceſſe eſt operam dare, quomodo jungantur media. Quod tunc dignè fiet, ſi ſit anima noſtra ſimilis regno cœlorum, & illud regnum cœlorum ſimile ſit theſauro abſcondito & inuento. Vnde ſciendum, quòd cùm anima per diuerſos affectus variatur, diuerſas in ſe figuras, imò in diuerſas ſe figuras transformat. Nam cùm per motus beſtiales beſtijs ſe conformat, comparatur iumentis inſipientibus, & ſimilis facta eſt illis. Cùm verò in ſordibus vitiorum ſe deformat, moram faciens, & habitans vbi ſedes eſt Satanæ, glareis cocyti ſe comparat. Cùm verò à ſeruitute peccati ſe excuſat, & ſeipſam per ſapientiam regit, & fortitudine regnat, & ſit ſapientiæ ſedes, tunc ſimilis eſt regno cœlorum. Dicit enim authoritas. *Anima juſti ſedes eſt ſapientiæ.* Et ſapientia ait. *Cœlum mihi ſedes eſt,* ex quo Gregorius probat, quod cœlum eſt

Marginal notes:

*Matt. 13.*

*Amor non eſt otioſus.*

*Se & ſua debet homo dare pro theſauro cœleſti.*

*Ioann. 12.*

*Luc. 14.*

*Theſaurus eſt diuinitas Chriſti, ager humanitas.*

*Boët. de Conſol.*

*Deuter. 4.*

*Partes Tabernaculi Chriſto adaptantur.*

*Anima in varias figuras per diuerſos affectus transformatur.*

*Iſai. 66.*

anima juſti. Dicitur enim cælum, quaſi caëlum, id eſt caſa elios, id eſt domus ſolis, quia anima per inhabitantem gratiam ſolis juſtitiæ domus efficitur, vt ſcriptum eſt. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit:* vnde non immeritò cœlo comparatur. Et quoniam diuerſi gradus & varij ſunt virtutum profectus, non regno cœli, ſed regno cœlorum ſimilis efficitur. Nam cùm diuerſis tribulationibus ſiue tentationibus turbatur, ſimilis eſt cœlo condenſitatis, quod aëreum dicunt. Vnde propter ſuperuenientem imbrium condenſitatem; tenebris cōparat eum Apoſtolus, vbi ait. *Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principatus & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum.* Sed quia Domino dicente ſcriptum eſt, *Cum ipſo ſum in tribulatione*, in illa tribulationum condēſitate ſimilis fit theſauro abſcondito, necdum inuento. Cùm verò poſt tentationes per deuotionem incipit ſereuari, cœlo ſerenitatis, quod æthereum dicunt, comparatur. Et in hoc etiam ſimilis eſt theſauro non abſcondito, ſed inuento. Cùm autem ſtabilitate ſolidatur, vt ſemper det operam, qualiter aquæ diuidantur ab aquis, id eſt cura ſpiritus à cura carnis, tunc comparatur cælo chryſtallino, quod firmamentum appellant, & tunc etiam ſimilis efficitur homini, qui ſua vendit, vt theſaurum emat, quia inferiora contemnit, vt ſuperiora poſſideat; & temporalia parvipendit, vt cœleſtia acquirat. Cùm autem per deſiderium magis ac magis ferueſcit, ita vt in hac peregrinatione ſolo corpore conſtitutus, cogitatione & auiditate in illa æterna patria conuerſetur, ſimilis efficitur vltimo cœlo, quod dicitur empyreum; & per hoc etiā fit ei ſimilis, qui laboribus & deſiderijs & ſuſpirijs theſaurū inuentum emit. Tandem verò cùm poſt tranſitorios agones ad brauium ſupernæ vocationis, id eſt vſque ad cœlum trium hierarcharum ſubleuatur, tunc empto theſauro fruitur, quia vnum erit in Deo, & Deus vnū in ipſo, immortalis, impaſſibilis & juſtus, cum immortali, impaſſibili & juſto, qui eſt benedictus in ſæcula, Amen.

*Ioann. 14.*

*Homo diuerſis cœlis quomodo ſimilis.*

*Epheſ. 6.*

*Pſal. 90.*

Sermo. *In Dominica Septuageſima.*

Potius in Dominica Quinquageſimæ, vel Quadrageſimæ; vt conſtat ex toto diſcurſu.

*Geneſ. 6.*

POENITET *me feciſſe hominem.* Non eſt arbitrandum, dilectiſſimi, quòd aliquid mutabilitatis aut injuriæ cadat in illum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Omnia quidem cum tranquillitate judicat; & tamen eum iratum plerúmque ſcriptura prædicat. Sed hoc ipſum per cauſam dicitur, vt nos ita ſua dignos oſtendat. Hinc eſt, quod dicitur. *Pœnitet me feciſſe hominem.* In hoc tamen verbo, juxta duos intelligentiæ modos, juſtitia & pax oſculatæ ſunt. Iuſtitia quidem, ſi ſic intelligatur, *Pœnitet me feciſſe hominem*, ac ſi dicat: faciam, quod homo pœnitens facere ſolet, quia delet, quod fecit. Pax verò, ſi ſic accipiatur. *Pœnitet me feciſſe hominem*, id eſt pœna me tenet de homine quem feci; quaſi dicat, hominem tenet culpa pœnæ: me verò tenebit pœna culpæ. Ipſe fecit, & ego feram; ipſe rapuit, & ego perſolvam. Ideo feram quod fecit, quia pro eo feram, quem feci. Quis enim quod ſuum eſt paruipendat? *Quæ mulier habens dragmas decem, ſi perdiderit vnam ex eis, nonne accendit lucernam, & euertit domum, & quærit diligenter donec inueniat? Aut quis homo habens centum oues; & ſi perdiderit vnam ex eis, nonne dimittit nonaginta nouem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat? Ecce ego ipſe requiram oues meas: & viſitabo illas, ſicut viſitat paſtor gregem ſuum.* Non incumbit homini, ſiue Angelo, quia prauitas inuenta eſt in vtroque. Propter hoc triſtis eſt anima mea vſque ad mortem: quoniam ſi iratus eſt homo ſuper hedera, pro qua non laborauit, multò juſtiùs debet eſſe triſtis noſter Ionas ſuper hedera quam fecit. Et meritò Ionæ Dei filium comparamus; quia ſicut Ionas in ventre ceti fuit tribus diebus & tribus noctibus, ſic & filius hominis in corde terræ. Hinc eſt, quòd cùm generatio praua & adultera ſignum quæreret, non eſt ei datum, niſi ſignum Ionæ. Hic igitur Ionas plantauit hederam, cum fecit hominem, quem diſcretionis furca & baculo rationis ſuſtentans in hoc eum à terra ſubleuauit; quia os homini ſublime dedit. Cui etiam intelligentiæ virorē tribuens, vmbram dilectionis inuenit. Vnde ſcriptum. *Deliciæ meæ ſunt, eſſe cum filijs hominum.* Sed vermis tandem hederæ radicem corroſit, ventoque vrente & calido flante, are fecit. Quis, putatis, eſt vermis iſte? Ille eſt, de quo loquitur Iſaias. *Et vermis eorum non morietur.* Vermis horribilis eſt ille ſerpens antiquus, qui nimirum radicem hederæ corroſit, dum primum hominem fraude circumuenit. Ab ipſo enim tamquam à radice homines vniuerſi tamquam rami ſunt exorti. Sed quomodo? *In aſcenſu*, inquit, *diluculi.* Diei nomine quandoque praua delectatio actionis accipitur, vt ibi. *Pereat dies in qua natus ſum.* Hujus diei crepuſculum eſt negligentia mentis, nox offuſcatio cordis, diluculum conſenſus ſuggeſtionis; diei claritas dilectio operis. In aſcenſu igitur diluculi radicem hederæ vermis corrupit, quando per conſenſum ſuggeſtionis protoparentem hoſtis antiquus infecit. Vel quoniam per radicem hominis capilli deſignari ſolent, & per capillos cogitationes mētis, hederā in aſcenſu diluculi percuſſit, quando, per conſenſum cogitationis homines ab auctore ſuo alienauit. Et tunc hederā areſecit: quia charitas humore ſubtracto hominem ſicut terram ſine aqua fecit. Meritò ergo vterque Ionas, ſpiritualis ſcilicet & materialis, vno dolore tactus doluit. Nam vtriuſque jactura, hujus per ſacramentum rei, illius per rem ſacramenti, vna fuit. Itaque quo dolore doleat vterque, videamus. Dic nobis, Iona, dic nobis, putas bene iraſceris tu? *Iraſcor*, ait, *vſque ad mortem.* Et tu Domine Ieſu, bene iraſceris tu? *Triſtis eſt*, inquit, *anima mea vſque ad mortem.* Certè bene iraſceris; quia bona eſt ira, quæ tali ac tanta miſericordia ſubleuatur. Bene inquam iraſcitur; quia cùm iratus eſt, miſericordiæ recordatur. Iraſcere ergo vſque ad mortem, bone Ieſu, & te pœniteat: qui ſi te contriſtaui ad horam, jam non me pœnitet. Non eſt enim nobis ſalus vlla, ſine morte tua pretioſa: morte tua ſalutari mortem occidiſti. O felix culpa, quæ tantum ac talem meruit habere Redemptorem.

*Pœnitere dupliciter poteſt intelligi.*

*Luc. 15.*

*Ezech. 34.*

*Iona Chriſtus in quo compareturhic.*

*Iſai. 66.*

*Dæmon vermis eſt horribilis.*

*Iona 4.*

*Iob 3.*

*Iona 4.*

*Matt. 26.*

*Verba Eccleſiæ in benedict. cerei Paſchalis.*

O neceſſarium Adę peccatum, pro merito damnationis miſericordiam conſecutum. O beata ira, qua ſic Dei filius mortem pertulit, vt gratiam pro pœna redderet, & per gratiam nobis gloriam ampliaret. Hoc igitur dolore cordis tactus intrinſecus, pium patris, & non dirum affectum magiſtri nobis Deus oſtendens, ait.

*Geneſ. 6.*

*Pœnitet me feciſſe hominem.* Ac ſi dicat. Video omnem hominem viam ſuam corrupiſſe, ſubjectumque diabolicæ voluntati; nec eripi poſſe, niſi me pœniteat, id eſt niſi mihi pœna incumbat. Ideo me pœnitet, & meritò: feci enim illum. Sed quæ pœna illi incumbat, videamus. Pœna natiuitatis, pœna laboris, pœna mortis.

*Triplex hominis pœna ob peccata.*

Hæc enim tria per culpam homo meruerat; ſcilicet cum labore naſci, laborare, & mori: & in his tribus filius hominis diabolum vicit, quia vt ſua daret, noſtra ſuſcepit. O pœnitentia pia, non crudelis; fructuoſa, non ſterilis; voluntaria, non neceſſitatis. Crudelis enim fuit in Iuda Scariote, ſterilis in Eſau & Saüle, neceſſaria verò eſt in quolibet peccatore. Solius autem voluntatis fuit pœna Saluatoris, qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore ejus. Hæc igitur eſt ira Ionæ, imò columbæ. Ionas enim interpretatur columba: quæ cùm fel in corde non habeat, nec dentes in roſtro, vel vngues in pedibus vnde lædat, ſolo vocis ſtrepitu pateſacit iram, hoſtem circumuenit in comminatione. Hæc eſt ira Ionæ, quæ ſubuertendam prædicat Niniue: vel ira columbæ, quæ clauſis in arca ramum præſentat oliuæ. Verba fortè

*Quid ſit Niniuen in bonum ſubuerti.*

videntur diſſona, ſed vtriuſque ſententia vna. Quid enim eſt ſubuerti Niniue? Illud, quod fuerat, deſinere eſſe. Quid enim fuit? Ciuitas ſanguinum, plena vitijs, diuina conſolatione penitus indigna. Hoc deſijt eſſe; quia præſentauit eis Ionas, vel certè columba, ramum oliuæ. Quid eſt ramum oliuæ? id eſt de abundantia diuinæ miſericordiæ; quando declinauit à malo quod fecerat, & bonum fecit, à quo declinauerat. Sed quando? Poſt quadraginta dies. Sic enim ſcriptum eſt.

*Ionæ 3.*

*Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur.* Sed quomodo poſt quadraginta dies? Poſt pœnitentiam. Poſt quadraginta namque dies ramum oliuæ columba præſentauit, & Ionas ſubuertendam Niniuen prædicauit. A malo enim declinare non poſſumus, vel diuinæ miſericordiæ participare, niſi priùs præterita peccata per pœnitentiam lugeamus. Et bene per quadragenariũ pœnitentia deſignatur; quia ſicut de quadraginta quinquagenarij fructus colligitur, & per pœnitentiam remiſſio peccatorum acquiritur: per quinquaginta deſignatur remiſſio peccatorum, vnde etiam Iubilæus, id eſt remiſſiuus dicitur. Neque enim filij Iſraël terram promiſſionis acceperunt, niſi priùs per deſertum annis

*Numerus quadragenarius commendatur.*

quadraginta affligerentur. Sic Elias antequam ad montem Dei perueniret, quadraginta diebus jejunauit. Moyſes quoque vt ſecundò legem acciperet, quadraginta diebus abſtinuit. Dominus quoque Ieſus, vt neminem à pœni:

*Matt. 4.*

tentia quadrageſimali excludi debere oſtenderet, quadraginta diebus & totidem noctibus iejunauit. Ideo ſi de malo volumus conuerti in bonum, ſicut Niniuitæ; ſi diuinæ participes eſſe miſericordiæ; ſi cum Elia diuinæ contẽplationis montem aſcendere: ſi cum Moyſe ſecreta Dei cognoſcere; tandem ſi cum ipſo Saluatore Angelorum conſortium ſuſciperet oportet nos decimari pœnitentia quadrageſimali. Nam in iſtis ſacris temporibus, cùm ſit pars anni decima, quaſi pro decimis dare nos ipſos Deo debemus. Iejunemus igitur à vitijs, à ſæcularibus negotijs; jejunemus ab alimentis, & immundis deſiderijs: in his enim quattor tota conſiſtit afflictio pœnitentialis. Eſt enim jejunium communis omnium membrorum ſatisfactio, vt ſcilicet ſatisfaciant membra ſecundùm peccata quæ commiſerunt: & dicitur jejunium à iejuno, quod eſt quoddam hominis inteſtinum, quod eo mortuo vacuum reperitur. Similiter & nos à vitijs vacui, tam corpore quàm anima debemus reperiri. Eſt autem triplex iejunij auctoritas, ab antiquitate temporis, à qualitate

*Iejunium ex tribus cõmendatur.*

loci, ab inſtitutione præceptoris. Ab inſtitutione præceptoris, quia à Deo; à qualitate loci, quia in paradiſo; ab antiquitate temporis, quia à mundi exordio. Vnde dictum eſt. *De ligno ſcientiæ boni & mali ne comedas.*

*Geneſ. 2.*

Eua quamdiu abſtinuit, virgo fuit, & in paradiſo permanſit: violato verò iejunio carnis pruritum ſenſit, & in paradiſo non remanſit. Adam ſimiliter violato iejunio in mundi miſeriam corruit. Item à temporibus & perſonis oſtenditur authoritas ieiunij; quia ante legem à Moyſe, ſub lege ab Elia, à Chriſto ſub gratia. Moyſes

*Exod. 25.*

ſiquidem poſt iejunium locutus eſt cum Deo, Elias poſt iejunium in cœlo raptus eſt curru igneo. Sic Ieroſolyma tempore Ezechiæ Regis

*4. Reg. 2.*

*4. Reg. 10.*

per jeiunium liberatur, centum octoginta quinque millibus vna nocte interfectis: vnde fœtorem mortuorum Rex Sennacherib ferre non valens cum decẽ tantùm militibus fugit in Niniuen, vbi quadrageſimo die à proprijs filijs occiſus eſt. Sed & Iona prædicante per ieiuniũ venia præſtatur Niniuitis. Sed & Ioſue filius Naue per iejunium ſolis & lunæ curſũ temperauit, & Gabaonitas ſuperauit. Notandum, quod iejunium aliud corporis, ſiue carnis, aliud mentis. Carnis, quando quis abſtinet à cibis, ne nimis caro pingueſcat; ſed non eſt virtutis. Mentis, quando quis iejunat à vitijs; vel ne caro

*Diuerſæ jejunij ſpecies, ſeu fines.*

pingueſcat luxurijs. Item aliud iejunium inſtitutionis, aliud deuotionis. Aliud parcitatis, aliud diſpenſationis. Item iejunium aliud rationale, aliud irrationale. Item iejunium aliud qualitatis, aliud numeri: aliud ſummę exactionis, aliud alteritatis. Aliud ſolius charitatis, aliud ſolius neceſſitatis, aliud vanitatis ſiue ſimulationis. Iejunium inſtitutionis eſt, vt in quadrageſima, & cætera ieiunia à Sanctis Patribus inſtituta. In veteri ſiquidem lege ſancti Patres decimas & primitias de omnibus rebus ſuis Domino offerebant. Et nos ſimiliter debemus decimas Deo offerre, non ſolùm de rebus noſtris, ſed etiam de nobis ipſis, iejunando. Vnde pro decima dierum quadrageſima fuit

*Quadrageſimæ jejuniũ eſt decima anni.*

inſtituta, vt de trecentis ſexaginta ſex diebus, qui ſunt in anni circulo, non ſolùm decimam, ſed & decimam decimæ perſoluamus, & pro duobus diebus non decimatis, vt voluit Auguſtinus, in vigilia Paſchæ miſſa de nocte celebraretur. Vnde in collecta dicitur. *Deus qui hanc ſacratiſſimam noctem.* Sunt etiam inſtitutionis iejunia, ieiunia quatuor temporum, quę Calixtus Papa conſtituit, ſcribens in hunc modum.

*Calliſtus Epiſtol. 1. decret.*

*Benedicto fratri & Coëpiſcopo. Iejunium, quod ter in anno apud nos fieri didiciſti, conne-*

*mentiùs nunc per quatuor tempora fieri decernimus: vt ſicut annus voluitur per quatuor tempora, ſic & nos quaternum ſolemne agamus jejunium per anni quatuor tempora. juxta Prophetæ Zachariæ vocem dicentis. Iejunium quarti,* &c.

*Zachar. 7.* Nam Iudæi quater in anno ieiunant: videlicet ante Paſcha, ante Pentecoſten, ante Scenopegiam, ante Encænia. Vel ideo, quia antiqui quater in anno ieiunabant quadraginta dies, vt nos in loco vnius quadrageſimæ ſaltem tres dies ieiunemus.

*Iejunia quatuor temporum.* Vel quater in anno fiunt hæc ieiunia, ad ſignificandum quatuor, quæ fiunt quatuor temporibus, Conceptio Domini in vere, Natiuitas in hieme; Conceptio Ioannis in autumno, Natiuitas in æſtate. Vel quia ſignificantur quatuor teſſaredecades, id eſt quatuor Domini generationes. Teſſare quippe quatuor, deca decem. Sic enim quatuordecim ſunt generationes ab Abraham vſque ad Moyſen, ſic quatuordecim ſunt ſeptimanæ à primo die Martij vſque ad ſecundum Iunij: & ſic curre per ſingula. Antiqui enim ſic ieiunare ſolebāt. In Martio fiunt, vt in nobis marceſcant vitia. In æſtate, videlicet in ſeptimana Pentecoſtes, quando Spiritus ſanctus aduenit, fiunt; vt ſuper nos Spiritus ſanctus adueniat. In Septembri etiam, quando fructus terræ colliguntur, fiunt, vt in gratiarum actione fructus bonorū operum perſolvamus. In Decembri, quando herbæ moriuntur, fiunt, vt nos mundo mortificemus, & renaſci Deo mereamur. Ieiunia veris prima dicuntur, quia primo menſe fiunt: ieiunia æſtatis quarta dicuntur quia quarto menſe fiunt, id eſt Iunio: ieiunia Auguſti ſeptima, quia in ſeptimo menſe fiunt, id eſt in Septembri: ieiunia hiemis decima, quia decimo menſe fiunt, id eſt Decembri. Vel certè has ieiuniorum diſtinctiones, iuxta vaticinium Zachariæ, quamdiu in luctu, & quaſi exules ſum⁹, celebrare debemus. Nam quia Sarazar & Rogūmelech quærebant per legatos, vtrum menſe quinto & ſeptimo ieiunare deberent, tandē

*Zachar. 7.* ex perſona Domini reſpondit Propheta. *Iejunium quarti, jejunium quinti, jejunium ſeptimi, jejunium decimi erit domui Iuda in gaudium & lætitiam, & ſolemnitates præclaras.* Quòd autem Propheta ieiunium quarti poſuit, factum eſt propter hiſtoriam: quia tradunt Hebræi, quòd quarto menſe, videlicet Iulio, Moyſes de monte

*Exod. 32.* deſcendens tabulas fregit, & iuxta Ieremiam tunc muri ciuitatis primò rupti ſunt. In quinto, id eſt in Auguſto, propter exploratores terræ ſanctæ in populo orta eſt ſeditio, & iuſſi ſunt montem non aſcendere; ſed per quadraginta annos errauerunt in deſerto; ita vt exceptis duobus, videlicet Caleb & Ioſuë, morerentur in eo omnes. In hoc etiam menſe prius Nabuchodonoſor, poſtea Titus, templū in Ieroſolymis deſtruxit, & vrbem Bethel cepit, ad quam multa millia Iudæorum confugerant: & ipſum templum aratum eſt. In ſeptimo occiſus

*Ierem. 41.* eſt Godolias, & tribus Iudæ, & reliquiæ Ieruſalem diſperſæ. Decimo Ezechiel in captiuitate poſitus, & populus captiuorum audiunt templum ſubuerſum. Hæ ſunt cauſæ luctus & ieiuniorum. Talibus ergo ieiunijs Eccleſia imitatur ſanctos Patres. Sed quòd loco quinti poſuit Eccleſia ieiunium primi, fit per ſignificationem. Primò enim neceſſarium eſt nobis, vt noſtram cohibeamus ſenſualitatem, quæ quinque ſenſibus ſubſiſtit: deinde carnis noſtræ laſciuiā, quæ conſtat ex quatuor elementis: tertiò neceſſe eſt, vt cohibeamus ſpirituales affectus, qui ſeptem effluunt vitijs ſpiritualibus. Cohibere etiam nos debemus à vanitatibus mundi, quibus inobedientes fuimus mandatis, quæ ſub denario decalogi continentur.

## Sermo. *In Quadrageſima.*

Dvctvs *eſt Ieſus in deſertum à Spiritu,* &c. Quamdiu in agone contendimus, & inter pericula naufragamus; magna nobis ſolicitudine opus eſt, fratres mei. Quis enim inter tot pericula hominum, pericula dæmonum, pericula ex carne, pericula ex mundo, pericula ex cogitatione; fortitudinem, multitudinem, aſtutiam inimicorum, & eorum curam peruigilem non formidet? Ipſi plures, & nos pauci: nos inermes, ipſi armati. Ipſi ex antiqua acie iā inſtructi: nos ex religionis feruore nouitio multùm inſtruendi. Non ergo glorietur miles accinctus, æquè, vt diſcinctus: quia quamdiu viuimus, ſine periculo eſſe non valemus. *Militia enim eſt vita hominis ſuper terram.* Numquā excludi potuit à filijs Iſraël Chananæus: multum fuit, ſi fieri potuit tributarius. Hoſtis ſiquidem antiquus etſi nobis interdum cedit, à nobis tamen numquam recedit; ſed ſemper nobiſcum incedit. Si enim non præcedit nos, vt ipſe videatur: à latere tamen fit mendax ſpiritus, vt hominem cautiùs perſequatur: vel certè à tergo ſequitur, vt penitus non cognoſcatur. Præcedit enim nos, cùm per apertam & violentam malitiam nos peruertit. Quod bene in Sedechia præfiguratum eſt: cuius filios Babilonij coram oculis eius interfecerūt. Babilonij enim ſunt maligni ſpiritus, qui filij ſunt confuſionis; quia nos ita plerumque confundunt, vt nobis videntibus & ſcientibus, virtutes, quæ quaſi filij de matre ratione debent propagari, deſtruāt, & extinguant. Plerumq; enim ſcis quia peccas, quia male facis, quia Dominum offendis: & ita tamen præuaricator es, vt iam te continere non poſſis. Sic peccauit Adam, quia vt ait Apoſtolus, non eſt ſeductus: ſed Eua ſeducta eſt. Eua enim verum eſſe credidit, quod ei ſerpens promiſerat verſipellis, *Eritis ſicut Dij.* Sed hoc Adam falſum eſſe cognouit: & tamen ne Euam offenderet, de manu illius fructum vetitum accepit & comedit. Vnde cum peccatum tribus modis fieri ſoleat, ex infirmitate, vt peccatum Petri; ex ignorantia, vt Pauli; ex induſtria, vt hoc peccatum: Adam tantò grauiori pœna puniri debuit, quantò coram Deo culpa grauior fuit. *Seruus enim qui ſcit voluntatem Domini ſui, & non facit, plagis vapulabit multis. Qui verò neſcit, vapulabit paucis.* A latere verò comitatur, cùm hominem ex vitio collaterali perſequitur. Omnis ſiquidem virtus inter duo vitia coarctatur. Vnum quod oppoſitum eſt virtuti: alterum verò quod eſt collaterale ei. Miſericordia enim inter truculentiam & ſegnitiem poſita eſt: ita quòd truculentia oppoſita eſt, collateralis verò ſegnities eſt. Similiter fortitudo inter puſillanimitatem & obſtinationem: ita quòd puſillanimitas ei opponitur, collateraliter autem obſtinatio comitatur: & ſic de virtutibus vniuerſis cognoſcere, difficile non erit. Cùm igitur hoſtis

*Marginal notes:* *Matt. 4.* — *In multis periculis continuò verſamur.* — *Iob 7.* — *Hoſtis antiquus numquam recedit à nobis.* — *4. Reg. 25.* — *1. Timot. 2.* — *Geneſ. 3.* — *Luc. 12.* — *Virtus inter duo vitia poſita eſt.*

*Varia dæmonis artes*

hoſtis antiquus, aliquem virtute præditũ affligere molitur, nihilque ſuam per oppoſitum vitium præualere videt induſtriam, ſed ſe deprehenſum, & expulſum eſſe cognoſcit; non ideo refugit, aut minus inſtat: ſed ad callidiora collateralis arma vitij ſeipſum conuertit. Quod bene figuratur in zelo Pauli; quem vtique habebat, ſed non ſecundùm ſcientiam, cùm acceptis literis veniret Damaſcum, vt ſi quos viæ veritatis viros inueniret, occideret.

*Actor. 9.*

Summam ſiquidem religionem æſtimabat, perſequi Eccleſiam Dei: vnde & miſericordiam conſecutus eſt, quia in ignorantia fecit. Ecce quomodo à latere diabolus incedebat, quia crudelitatem ſub iuſtitiæ feruore celabat. Si verò nec ſic ſe poſſe præualere perſpexerit; tunc quaſi à tergo inſurgit, cum in ipſa virtutis operatione fraudulenter, à modo, à loco, à tempore, à perſona facit eum excedere, quem perſequitur. Nam ipſa virtus, pro vitio debet reputari: ſi modus, ſi locus, ſi tempus, ſi perſona, ſolicitè non conſideretur. Vnde & in lege præcipitur, vt artus hoſtiæ ſuper ſtruem lignorum ordinentur. Si enim rectè offeras, recte autem non diuidas, peccaſti.

*Matt. 5.*

Si offers munus tuum ad altare; & recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduerſùm te, & non recõciliaris ei; ſic offerẽs, nihil tua tibi prodeſt oblatio: etſi bonum ſit offerre Deo. Debuiſti enim munus tuum dimittere, & reconciliari fratri tuo. Quia ergo tempus non obſeruaſti, peccaſti. Ecce quantæ prouidentiæ, quantæ circumſpectionis & cautelæ, neceſſaria eſt nobis docilitas.

*Quomodo aduerſus mala muniri debeamus*

Apertè ſiquidem mala per prouidentiæ virtutẽ debem⁹ præuenire: collateralia per circumſpectionem: ipſam verò virtutum operationem per diſcretionis cautelam. Plerumque enim cùm ſcrutari conſcientiam mentemque diſcutere ſatagimus, vt virtutes à vitijs ſeparemus: niſi cauti bene fuerimus, ipſe diſcuſſionis labor diſcutientis corrumpit conſcientiã.

*Geneſ. 34.*

Egreſſa eſt Dina, vt videret mulieres alienigenas; & corrupit eam Sichem: blanditijs, vt ait ſcriptura, virginem deliniens: Quid enim in Dina, niſi conſcientia figuratur? Quæ bene Iacob filia dicitur; cùm ad vitia diſcutienda luctatur: Iacob enim luctator interpretatur. Hæc enim videre mulieres alienigenas egreditur, cùm ad mala quæ fecit agnoſcenda, extra ſe per cogitationem euagatur. Sed cùm ex ipſo diſcuſſionis labore vana gloria ſubripit, eo quòd ſe cautam eſſe agnoſcit, blanditijs Sichem virginem corrumpit. Nam quid in Sichem qui interpretatur humerus, niſi labor: & quid in blanditijs, niſi vana gloria figuratur? Et bene virginem, quia ſterilem, & per vanam gloriam à mercede laboris vacuatã. Vnde & Beatus Gregorius exponens, parabolam de decem virginibus, ait.

*Greg. hom. 12. in Euangel.*

*Ex hodierna ſancti Evangelij lectione compellor dicere, vt bona quæ agitis, cum magna cautela faciatis: ne per hoc, quod à vobis rectum geritur, fauor, aut humana gratia requiratur.* Quinque enim earum fuerunt fatuæ, quia per appetitum laudis factę ſunt ſteriles à virginitatis mercede. Ideo dico vobis fratres, vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Vigilate cum ſolicitudine, orate cum deuotione.

*Nemo à tentatione ſecurus.*

Quis enim poteſt à tentatione eſſe ſecurus: cum à Diabolo ad tentandum ducitur ipſe Chriſtus? Vbi percutitur Dominus, ſecurus erit ſeruus? Natat elephas, quomodo pertranſibit agnus? Vſque ad caput redundant aquæ; quis poterit tranſuadare? Hæ fortè ſunt aquæ; quas Propheta pertranſire exhorruit,

*Ezech. 47.*

cùm eas quæ vſque ad talos & renes, & genua pertingebant, tranſierit. Neque enim timendũ eſt, ſi eas quæ vſque ad talos, ad renes, ad genua redundant, oporteat pertranſire: ſed eas ſine formidine & periculo non intramus, quas capiti ſupereminere videmus. Aquæ certè tentationes ſunt; de quibus dicitur per Prophetam.

*Pſal. 68.*

*Salvum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meam.* Quæ vſque ad talos Eccleſiæ redundant, cùm maligni ſpiritus, illos qui inferiores & ſubditi in Eccleſia ſunt, tentare feſtinant.

*Quando aqua ad talos, vel ad genua perueniant, &c.*

*Hebr. 11.*

*Sancti enim ludibria, & verbera experti inſuper & vincula & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt.* Ad genua verò perueniunt, cùm illis moleſtias ingerunt, qui per diſciplinam ſciunt extendi, & per fraternæ paſſionis compaſſionem incuruari. Vſque ad renes creſcunt, cùm Doctores Eccleſiæ, qui verbo prædicationis filios ex ea gignunt, moleſtijs inceſſanter affligunt. Cùm igitur hæc omnia futura in Eccleſia præuideret Propheta; quòd tentati, quòd perſecutionem pati deberẽt ſubditi, Doctores, & Prælati, & omnes qui piè viuere volunt in Deo: non ideo tamen legem Domini dereliquit, vel in manus hominum incidere formidauit: ſed cum filijs Iſraël Babilonicæ captiuitatis perſecutionem pertranſiuit. Sciebat enim filios Iſraël peccaſſe, & per dignũ pœnitentiæ fructum culpam perpetratam diluere debere. Sed cùm vſque ad caput Eccleſiæ aquas ſuccreſcere videret, tranſuadare non potuit: quia humana ratione cauſam ante tempus inueſtigare non valuit: quare Chriſtus tentatus eſt, qui Deus erat, & peccatum non fecit. Sciebat fortè, quia ſic oportebat fieri: & hoc eſt quòd ad aquam peruenit: ſed hæc de Deo mirabiliter expaueſcens, nulla ſibi, ſed omnia voluntati Dei commiſit. Ideo dictum eſt, quod aquas non tranſuadauit. Illa fortè tria difficilia fuerunt ſibi: ſed quartum penitus mente comprehendere difficilimum fuit. Quia ergo ſine tentationibus eſſe non poſſumus, cùm tentatus fuerit ipſe Chriſtus: circa tentationes neceſſe eſt vigilemus: quia nihil eſt, quod ſaluare nos poſſit, ſi ſolicitudo non aderit.

*Solicitudo nobis neceſſaria.*

Quis ſemivivũ ſanabit; ſi Samaritanus pertranſit? Quis reſiſtet Berothit. filijs; ſi purgãs triticũ oſtiaria dormit? Quid enim in oſtiaria deſignatur vel Samaritano, niſi cuſtos animi ſolicitudo? Samaritan⁹ enĩ cuſtos interpretatur. Nihil enim eſt, quod hoſti antiquo reſiſtere poſſit, ſi cuſtodia mentis per negligentiam dormit.

*2. Reg. 4.*

Hęc eſt enim oſtiaria, quæ triticum purgat; cùm virtutes à vitijs, tamquam grana à paleis, per diſcretionem examinat. Ne igitur moriamur cum Iſboſeth in ſtratu noſtro, vigilet oſtiaria domus in tritici purgamento. Si enim in examinatione virtutum & vitiorum negligentes fuerimus, oportet, vt occidat animum per cogitationem hoſtis antiqu⁹. In ipſa tamen ſolicitudine nobis cauendum eſt; quia per inconſideratam ſolicitudinem immoderatus conflictus ſolicitum puſillanimem reddit & pauidum: vel tentationis victoria per ſolicitudinem impetrata præſumptuoſum. Quomodo reſiſtere Petrus potuit, vbi eum calcfacientem ad prunas oſtiaria Caiphæ circumvenit? In frigore ſiquidem pavor; in oſtiaria

Caiphæ inconſiderata ſolicitudo figuratur. Cū igitur animum ſuper fidei petra fundatum de peccatis ſuis inconſiderata ſolicitudo facit pauidum, ita quòd per cogitationem deſperat, oſtiaria Caïphæ profectò Petrum frigeſcentem circumuenit. *Ioann. 18.* Si vero per ſolicitudinem in conflictu vincis, & ex victoria præſumptuoſus efficeris: *Superbi per Eleazarum figurantur.* tāquā Eleazar Matathiæ filius ab elephāte quem occidis, occideris. *Mach. 6.* Occidis enim hoſté, cùm ſolicitudine non piget prauam ſuperas cogitationem. Sed cùm de victoria ſuperbis; quaſi ſub cadente cadis. Dicó enim, quia pleruinque melius eſt, vitio ſuccumbere, vt inde humilieris: quam operari virtutem, vt inde ſuperbus efficiaris. Cùm enim per opus vitij Diabolo ſuccumbis, & poſtea humiliaris: quaſi Samſon cæcus, & moriens hoſtes occidis. Vnde dictum eſt. *Eccli. 42.* *Melior eſt iniquitas viri, quàm benefaciens mulier.* *Ioann. 4.* O felicem illam, dico Samaritanam, quæ Dominum Ieſum ſuper puteum ſedentém inuenit: & de puteo aquæ ſalientis in vitam æternam ſterilem hydriam fœcundauit. Samaritana ſiquidem cuſtodia dicitur, Ieſus Saluator, Iacob luctator interpretatur. *Fons Iacob noſtri conflictus fontem denotat.* Fons igitur Iacob, noſtri conflictus, noſtræque tentationis fontem inſinuat. Cùm enim cupiditas circa diuitias, circa dignitates, circa voluptates verſetur; & hæc tria, quaſi riui de fonte cupiditatis emanent: cùm de aliquo trium iſtorum tentaris & pugnas; non ad riuum, ſed ad fonté Iacob perueniſti. Si verò contra totam ſimul cupiditatem confligis, in hydria cordis de fonte Iacob deuotionis aquam deportare venis. Cùm igitur mentem cuſtodis; quaſi Samaritana es. Quando pugnas & vincis; Ieſum ſuper fontem reperis. Et cùm animum fœcundat gratia ſpiritualis, hydriam replet aqua ſapientiæ ſalutaris. Vt igitur tali ſolicitudine cautiores ſitis, vigilate & orate, ne in tentationé intretis. Sicut enim ſuperiùs diximus, vſque ad caput peruenerunt aquæ, & tranſvadari non poſſunt; niſi eas diuidat, qui pallio Eliæ diuiſit Iordanis *4. Reg. 2.* fluuium: & virgà Moyſi, mare rubrum: his *Exod. 14.* etenim duobus tota tentationis aqua diuiditur & diſſipatur. Scitis, quia ad hoc fieri ſolet pallium, vt ventis & pluuijs exponatur. Bene itaque per pallium patientia, per virgam Moyſi, lex Domini immaculata intelligitur. Per virgā ergo & pallium aquæ diuiduntur: quia cùm lex Domini immaculata conuertit animas, & per patientiam poſſidemus conuerſas, omnes riuuli tentationis exſiccantur. Ideo orate, ne intretis, ne inducamini in tentationem. Sic enim magiſter ſapientiæ nos docuit orare. *Matth. 6.* *Et ne nos inducas in tentationem.* Inducas, non ducas. Periculoſum enim eſt induci, ſed non periculoſum duci. *Matt. 4.* *Ductus eſt* enim *Ieſus in deſertum à ſpiritu. vt tentaretur à Diabolo.* Ductus eſt, non inductus. Alij ducuntur, alij inducuntur, alij perducuntur. *Qui ducātur, inducātur, & perducantur.* Ducuntur per ſuggeſtionem, inducuntur per conſenſum, & deliberationem: perducuntur per operis perpetrationem. Qui igitur ſola ſuggeſtione tentatus eſt, non conſenſu, non operatione, bene ductus eſt; non inductus, vel perductus. Ductus eſt ergo Ieſus in deſertum. Sed quare? Quia mori pro nobis venit, & potentiæ ſuæ ſacramentum illi celauit, qui per manus Iudæorum de morte ſua tractate diſpoſuit. *Tobia 6.* Sic Tobias pedem tinxit in Tigride, vt piſcis citiùs accederet. Sic mutauit Dauid faciem ſuam coram Achis, vt cautiùs hoſtes contereret. *1. Reg. 21.* Sic vni de filiabus Philiſtinorū copulatur Samſon; vt ipſos Philiſtæos tutiùs cōprehenderet. *Iudic. 16.* Pedem enim denudauit in Tigride, cùm humanitatis ſuæ veritatem Chriſtus demonſtrauit in tentatione. Facié coram Achis Dauid immutauit, cùm Chriſtus diuinitatis ſuæ potentiam coram diabolo celauit. Vnam de filiabus Philiſtinorum ſibi Samſon copulauit, cùm in ſole juſtitiæ humanitatis noſtræ miſeria, per tentationis ſignum innotuit. Sed quare? Vt piſcis, vt hoſtes, vt Philiſtæi comprehenderentur. Vt enim verſutia diaboli, qui antiquus eſt hoſtis, comprehenderetur; humanitatis veritatem in tentatione Chriſtus demonſtrauit. Diuinitatem celauit; humanitatis noſtræ miſeriam aſſumpſit. Ideo *ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu.* *Matt. 4.* Hic quærendum eſt, vt ait Gregorius, à quo ſpiritu Ieſus ductus ſit in deſertum. *Greg. hom. 16. in Euangel.* Et bene, quatuor enim genera ſunt ſpirituum: Spiritus ſcilicet mundi, Spiritus Dei, ſpiritus hominis, & ſpiritus diaboli. Spiritus Dei benignitas deuotionis: ſpiritus mundi, *Quatuor ſunt genera ſpirituum.* ventus vanitatis: ſpiritus hominis, intellectus rationis: ſpiritus diaboli, intentio malę voluntatis. Iſti igitur quatuor ſpiritus & in aliquo differunt, & in aliquo conueniunt. Differunt enim ventus vanitatis, & intellectus rationis: quia vbi vnus inſpirat, alter expirat. Conueniunt autem ſpiritus mundi, & ſpiritus diaboli: quia vbi vnus aſpirat alter ſuſpirat. Simili modo intellect⁹ rationis, & benignitas deuotionis. Ab hoc igitur quadruplici genere ſpirituum, duci ſolemus in quatuor genera deſertorum. Primum eſt cœleſtis patria: vnde & Paſtor bonus nonaginta nouem ouibus in deſerto relictis, ad illam quæ errauerat, deſcendit. *Quatuor item deſertorum genera.* Secundum eſt vita religioſa: de qua ſcriptum eſt. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum?* Tertiū vero mundus eſt, de quo dictum eſt. *Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto?* *Cantic. 3. & 8.* Quartum deſertum, infernus eſt. Vnde & hircus emiſſarius in deſertum ſecundum legem Moyſi mitti jubetur. Quocúmque ergo vadis, ab aliquo ſupradictorum ſpirituum duceris. Tendis ad cœlum; inſpirat benignitas deuotionis, expirat intentio malæ voluntatis. Tendis ad infernum, inſpirat intentio malæ voluntatis. Deſideras locum religioſum; ſuſpirat intellectus rationis, inſpirat benignitas deuotionis. Tendis ad mundum: aſpirat ventus vanitatis, inſpirat intentio malæ voluntatis. Quia igitur & partim conueniunt, & partim differunt: ſciendum eſt, quod ad inuicem relati ſpiritus illi; alter alteri contrarius eſt: alter ſubalternus, alter contradictoriè oppoſitus. *Vt differant & conueniant prædicti ſpiritus.* Benignitas deuotionis comparata vento vanitatis, contraria eſt. Quod ex ſignis vniuerſalibus ad ſe cōtrarijs dignoſcere poſſumus. In illa enim beatitudo vera eſt, in iſto verò, nulla beatitudo vera eſt. Intellectus verò rationis intentioni malæ voluntatis comparatus, ſubcontrarius eſt. Cùm enim per intellectum rationis ad vitam religioſam deducimur, ad veram peruenimus beatitudinem: & ſi non certā, vel plenam. Quamdiu enim in agone ſumus, dubium eſt, vtrum ad brauium peruenire valeamus. Et ideo ſi vera beatitudo in religione eſt, certa tamen non eſt. Rurſus, cùm in religione ſumus, moleſtijs & tentationibus inceſſanter fatigamur. Vnde plena beatitudine caremus;

quia plena beatitudo erit, vbi omnis miſeria ceſſabit. Cùm verò per intentionem malæ voluntatis ad infernum ducimur, per omnia nos miſeros & infelices credere debemus. Ibi ergo

*Oppoſitio beatitudinis & miſeriæ, &c.*

quædam beatitudo eſt, & non omnis. Ibi vero non quædam beatitudo eſt. Benignitas verò deuotionis intellectui comparata rationis, vel certè ventus vanitatis intentioni malæ voluntatis, ſubalternus eſt. In benignitate enim deuotionis, quæ ducit in cœlum, omnis beatitudo eſt. In intellectu verò rationis quæ facit religioſum, quædam beatitudo eſt. Similiter in vento vanitatis, nulla beatitudo eſt: in intentione malæ voluntatis, non quædam beatitudo eſt. Benignitas verò deuotionis, qua ducimur in cœlum, intentioni malæ voluntatis, qua ducimur in infernum, comparata, contradictoria eſt. Illic enim omnis beatitudo eſt: ibi vero non quædam beatitudo eſt. Ex propoſitionum igitur iſtarum differentijs ſiue conuenientijs, quædam ambiguitas fieri ſolet in cordibus noſtris: cùm ab aliquo ſpirituum ducimur in aliquo deſertorum. Eſt enim ambiguitas quaſi quoddam biuium, in quo ſedet Rex Babilonis, quærens diuinationes, & miſcens ſagittas. Cùm

*Ezech. 21.*

enim ſpiritus Dei in altum te eleuat, vt aſcẽdas de virtute in virtutem, Rex Babilonis ſagittam tibi jacit in die volantem; cùm in profectu tuo eleuatis per vanam gloriam. Cùm verò per intellectum rationis religioſam vitam deſideras: per vitium puſillanimitatis imminet tibi periculum nocturni timoris. Si verò per ventum vanitatis hujus mundi gloriam concupiſcis: ſagittat te diabolus à negotio perambulante in tenebris. Cùm autem per intentionem malæ voluntatis non formidas aggredi miſeriam pœnæ gehennalis; à dæmonio proculdubio meridiano vexaris. Vnde & quia Dominus Ieſus Deus & homo erat, à ſpiritu duplici ducebatur in deſerto duplici; à ſpiritu ſcilicet Dei, & à ſpiritu hominis: ab intellectu rationis, & affectu benignitatis. Vnde & Eliſæus dicebat Eliæ. *Oro. vt ſpiritus tuus duplex fiat in me:* id eſt vt tal. benignitate deuotionis, tantóque rationis abundem affectu, ſicut & tu. Hoc igitur ſpiritu duplici duct' eſt Ieſus ad religionis perfectionem, & cœli altitudinem. Vnde cùm jejunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, diabolus à timore nocturno tentans eum, dixit. *Dic vt lapides iſti panes fiant.* Et iterum gloriam mundi demonſtrans, ait. *Hæc omnia tibi dabo; ſi cadens adoraueris me.* Si verò ex benignitatis cogitatione & auiditate cœli altitudinem peteret, à ſagitta volante in die perſequitur illum vbi ait. *Si filius Dei es, mitte te deorſum* Sed Dominus relinquens exemplum poſteris, in omnibus tentationem vicit, in omnibus ſuperauit: vt per ipſum & in ipſo victores exiſtant, qui eum ſequi volunt ad gloriam.

*Chriſtus à duobus ſpiritibus ductus in deſertum*

*4. Reg. 2.*

*Matt. 4.*

*Ibidem.*

## *In Ramis Palmarum.* SERMO.

*Matt. 21.*

PVERI *Hebræorum tollentes ramos liuarum, obuiauerunt Domino dicentes hoſanna filio David, &c.* Non omnes qui ſunt ex Iſraël, hi ſunt iſraelitæ: quoniam eorum qui ſunt ex Iſraël, aliqui obuiam venerunt Domino cum gladijs & fuſtibus: alij vero cum Palmis & floribus. Alij ad ridendum; alij ad irridendum. Alij clamantes, crucifige, crucifige: alij verò, hoſanna in excelſis. De quibus dictum eſt. *Pueri Hebræorum, &c.* Hebræi tranſeuntes interpretantur. Ergo Hebræi ſunt, qui hic ciuitatẽ manentem non habent, ſed futuram inquirunt. Hebræi ſunt, qui vel immolando agnum, vel offerendo hœdum, phaſe, id eſt tranſitum faciunt. Hebræi ſunt, qui Paſcha, id eſt tranſitũ hujus vitæ celebrant in azymis ſinceritatis & veritatis. Hebręus eſt, qui in confeſſione laudis tranſeundo de veteri lingua Adam ad nouam Apoſtolorum linguã, fit Idithum, id eſt, tranſiliens. Hebræus eſt, qui in hac peregrinatione ſolo corpore conſtitutus, cogitatione & auiditate ad cœleſtem patriam tranſitum faciens, fit Galilæus, id eſt tranſmigrans. Iſti Hebræi filios habent: non genere, non cogitatione, ſed prædicatione; de quibus Apoſtolus ait, *Per Euangelium enim vos genui:* vel imitatione, de quibus dictum eſt, *Patres noſtri comederunt vuam acerbam. & dentes filiorum obſtrupuerunt.* Iſtorum eſt tollere ramos oliuarum. Oliua grecè, miſericordia latinè dicitur. Rami igitur oliuarum, diuerſæ ſunt ſpecies miſericordiarũ: quos tunc tollimus, cùm multiplicium exempla miſericordiarum mente colligimus. Magna eſt miſericordia Dei, quòd fecit nos: major, quòd regit nos: maxima, quòd redemit nos: affluens quòd reuocat indignos; ſupereffluens, quòd ſalvat injuſtos. Tantò verò ſecuriùs omnis homo clamat, *Hoſanna filio David,* id eſt Chriſto clamat, *ſalva obſecro*, quantò deuotiùs miſericordiæ Dei memor erit. Ad hos igitur oliuarũ ramos colligendos hodiernæ feſtiuitatis priuilegia nos inuitant. Primò, quia eo die introierunt filij Iſraël terram promiſſionis: & tranſierunt Iordanem ſicco veſtigio. Nam ita contigit quòd eo anno tot fuerunt dies vſque ad Paſcha, quot ſunt ab hac Dominica, & erat luna decima; ſicut eo die quo Dominus paſſurus venit Ieruſalem. De hac enim die præceperat Dominus in lege. *Decima die menſis primi tollat, vnuſquiſque agnum per familias & domos ſuas, & ſeruabitis eum vſque ad quartumdecimũ diem ejuſdem menſis; immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorum Iſraël ad veſperam.* Et notandum, quòd poſt decem plagas, quas feceraut Moyſes & Aaron coram Pharaone, datum fuit præceptum, & ſatis dignè. Affligi enim potuit decem plagis: ſed victus non eſt, donec immolatus eſt agnus. Pharao quippe diabolum inſinuat, Ægyptus mundum, filij Iſraël ad vitam præordinatos, captiuitas Ægypti, ſervitúſque filiorum Iſraël, miſeriam hujus mundi; in quo palea vanitatis, lutum voluptatis, later cupiditatis, oculos excæcant hominum. Virga Moyſi legis diſciplinam: Aaron ejuſdem legis ſacerdotium: decem plagæ decem præcepta. Vnde è regione ſe contingunt. Primum ſiquidem præceptum eſt de colendo vno Deo: prima plaga aqua in ſanguinem verſa. Aquam autem in ſanguinem vertere, eſt doctrinam ſpiritualẽ in carnalem mutare. Aquam in ſanguinem verterunt, qui commutarunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinẽ corruptibilis hominis. Secundum præceptum eſt. *Non accipies nomen Dei tui in vanum.* Secunda plaga eſt ebullitio ranarum, in quibus vanitatis garrulitas figuratur. Accipit autem nomen Dei in vanum, qui veritatem, quæ Deus eſt, in garrulitatis

*Quinam veri Hebræi ſint.*

*1. Cor. 4.*

*Ezech. 18.*

*Exod. 12.*

*Quid Pharao, Ægyptiaca servitus, &c. deſignent.*

*Exod. 20.*

*Ibidem.*

vanitatem mutat. Tertium præceptum eſt ſanctificatio Sabbati: in quo mentis quies, quam

*Exod. 8.*

bona conſcientia facit, figuratur. Tertia plaga ciniphes facti ſunt. Sunt autē ciniphes muſcæ minutiſſimæ inordi latè volantes, & inquietiſſimæ: Sic ſunt phantaſmata tentationū, quę mentem remouent à quiete.

*Decem præcepta, decem plagæ Ægypti.*

Quartum præceptum eſt, *Honora patrem tuum & matrem tuam:* quarta plaga eſt cœnomyiarum emiſſio.

*Exod. 20.*

Eſt autem cœnomyia muſca canina: canū verò eſt parentes non agnoſcere. Vnde cæci naſcuntur. Quintum præceptū eſt. *Non mœchaberis:* quinta plaga eſt mors in pecoribus: dicit verò Gregori^9 *Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo Iumenta in ſtercore computreſcere, eſt in fœtore luxuriæ vitam finire.*

*Ioel. 1.*
*Gregor. 24. Moral. c. 8.*

Eſt igitur mors in pecorib^9 luxuriæ fœtor in illis hominibus, qui comparati ſunt iumentis inſipientibus, & ſimiles facti ſunt illis. Sextum præceptum eſt. *Non occides:* ſexta plaga, veſicæ turgentes aſſumptæ de camino, in quibus inflata ſuperbia figuratur, orta de incendijs inuidiæ. Scriptum verò eſt. *Paruulum occidit iracundia, & ſtultū ſuperbia.*

*Iob 5.*

Veſica igitur turgens mors animæ eſt. Septimum præceptum eſt, *Non furaberis:* ſeptima plaga, grando in fructibus.

*Exod. 20.*

Nemo verò habet inuentum lucrum, ſine iuſto damno. Dum furaris, acquiris veſtem, amittis fidem: lucrum viſibile, damnum inviſibile. Qui ergo malo deſiderio extrinſecùs furantur, iuſto deſiderio intrinſecùs grandinantur. Et cùm ex furto pecunia multiplicatur, diuitiæ ſpirituales minuuntur. Octauum præceptū eſt, *Non dices falſum teſtimonium*

*Ibidem.*

octaua plaga emiſſio locuſtarum. Eſt autem locuſta animal dente noxium: falſus verò teſtis nocet mordendo, & conſumit mentiendo. Nonum præceptum eſt, *Non concupiſces vxorem proximi tui:* nona plaga, dēſę tenebræ. Et verè denſæ ſunt tenebrę, maximè iniuriam patienti, vxorem alterius appetere. Verè qui hoc patitur, cæcatur furore: quia nihil tam dolet patiens: nihil tam nollet pati, faciens. Decimum præceptum eſt, *Non cōcupiſces rem proximi tui,* decima plaga eſt mors primitiuorum. Qui res alienas appetunt, eſſe morientibus heredes volunt. Et qui vult in aliquo fieri heres, nō vult, vt ille, cujus rem concupiſcit, habeat heredes, in quibus nihil carius primogenitis eſt. Iure ergo in primogenitis punitur, qui cupiendo res alienas, quaſi juris vmbram perquirit: & quæ meliora ſunt cordis primogenita, fidem videlicet, perdit. Sicut ergo dictum eſt, decē plagę decem præceptis comparantur. Sed ſicut Pharao decem plagis non eſt adeò victus, vt dimitteret populum: ita lex illa non adeò diabolum vincere potuit, vt homo rediret in paradiſum: ſed poſtquàm agnus immolat^9 eſt, Pharao dimiſit populum, & omne primogenitū Ægypti mortuum eſt, imò & Ægyptij in mari rubro perierunt, & filij Iſraël tranſierunt.

*Exod. 12.*

Poſt effuſionem quippe ſanguinis Chriſti, deletum eſt originale peccatum, tamquam primogenitum: & efficaciam accepit baptiſma, vt per ipſum præordinati ad vitam, id eſt filij Iſraël euaderent Pharaonem, id eſt diabolum: & Ægyptij, id eſt actualia peccata finem acciperent in baptiſmo. Hoc etiam eſt, quòd decima luna venit Ieruſalem, luna enim defectum figurat. Bene ergo decima luna venit, qui in defectu decalogi venit operari ſalutem noſtram in medio terræ. Pueri autem Hebræorum & plebecula Ieroſolymorum, & turba multa, quæ venerat ad diem feſtum, tollentes ramos oliuarum, proceſſerunt ei obviam: & qui præibant, & qui ſequebantur, clamabant, oſanna filio Dauid: & eſt *oſanna*, verbum Hebræum, ex corrupto & integro. *Oſy* enim *ſalva* ſonat, *Anna* eſt interjectio obſecrantis ſicut *Pape* admirantis.

*Matt. 21.*

Quæ quia in latino nō habetur, poſuit pro ea Hieronymus, *Obſecro*, & eſt ſenſus: clamabant, *Oſanna filio Dauid*, id eſt clamabant, dicentes filio Dauid, *Oſanna*, id eſt, *ſalva obſecro*. Significat autem illa proceſſio, quod nos qui filij ſumus Hebræorum, id eſt tranſeuntium: ſcilicet eorū qui hic ciuitatem manentem non habent, ſed inquirunt futuram, de quibus erat Apoſtolus, qui ait: *Per Euangelium omnes vos genui.* Et alibi. *Ipſius ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis.*

*1. Corin. 4.*
*Epheſ. 4.*

Quorum alij veteris legis patres, tamquam præeuntes: alij noui teſtamenti, tamquam ſequentes cum operibus miſerationum, tamquam cum ramis oliuarum portemus in corporibus noſtris ſtigmata Ieſu, per proximorum compaſſionem & proprij corporis paſſionem. Qua autem ratione verſus illi, quorum eſt exordium. *Gloria, laus*, &c. in illa proceſſione cantentur, ſciendum eſt. Quidam Theodulphus nomine, Floriacenſium Abbas, & Aurelianenſium Epiſcopus fuit tempore Ludouici Pij; qui cùm apud Imperatorem Ludouicum falsò accuſatus fuiſſet multis criminibus, Andegauis eſt exilio relegatus. Et dum in cuſtodia teneretur, contigit, vt ibidem die Palmarum veniret jam dictus Imperator. Et dum ſecus domum, qua cuſtodiebatur idem Theodulph^9, proceſſio pertranſiret; facto ſilentio præſente Imperatore, verſus illos per feneſtram decantauit: quibus verbis Imperator emollitus, eum à vinculis præcepit abſolui, & priori gratiæ redonauit.

*Theodulph. author hymni, Gloria laus, &c.*

Et propter hoc traxit in conſuetudinem Eccleſia Gallicana, vt in illa proceſſione clauſis ianuis in ſignum carceris Theodulphi, qui eos compoſuit, ſingulis annis decantarentur. Nec vacat à myſterio: nam quòd Sacerdos extra villam procedit, Chriſtum caluariæ locū figurat aſcendentem: quòd autem eum populus comitatur, illos ſignificat, qui improperiū Chriſti portant extra caſtra. Quòd duo clerici hymnum cantant, Eccleſiam triumphantem, quæ de Angelis completur & hominibus inſinuat; quæ Deum laudat, & in paſſione Filium clarificat. Quòd autem reſpondet foris populus, Eccleſiam militantem figurat, quæ in ejuſdem filij laude, ratione ejuſdem paſſionis, conſentit.

*Ritus proceſſionis palmarū quid ſignet.*

Quòd verò ianuæ clauduntur, tempus illud præfigurat, quod erat ante Chriſti ſanguinis effuſionem: ſolus enim ſanguis Chriſti cœli nobis aperuit portas. Bene ergo tunc clauduntur: quia Chriſti ſanguis ſexta feria poſt illam Dominicam fuit effuſus. Proceſſione autem de qua locuti ſumus, illa ſcilicet, qua pueri Hebræorum præceſſerunt Chriſto obuiam, completâ, intrauit Ieſus in templum: & oſtendit ruinam vrbis, pro qua fleuerat, maximè ex ſacerdotum culpa proceſſuram. Sacerdotes enim auaritiæ ſuæ conſulentes in porticibus templi hoſtias vendebant, vt paratas eas inuenirent qui de longinquo venientes offerre volebant. Sed & nummularios ibidem ſtatuebant, à quibus ſi deeſſet, mutuū, ſub capite vel pecuniam

accipetent. Et ne fortè aduenientes de paupertate ſe poſſent excuſare; vel etiam, quia lex pręcipiebat, ne à fratribus ſuis vſuras acciperent: cogitauerunt, vt facerent collybiſtas. Collybia enim apud eos dicuntur vilia munuſcula, vt ciceris, & vuæ paſſæ, & pomorum diuerſi generis. Sed & hoc Ezechiel prohibet dicens. *Vſuram & omnem ſuperabundantiam non accipias.* Propter hoc Ieſus flagello facto de funiculis, ejecit vendentes & ementes: & menſas nūmulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit. Hoc ſignum & alia vice fecerat ſimiliter ante Paſcha: ſcilicet illo anno quo baptiſatus eſt, & Ioannes incarceratus. Quærebant ergo ab eo Pontifices, & admirantes dicebant. *Quod ſignum oſtendis nobis, quòd hæc facis?* Quaſi, ſignificas nos aliquid in opere inuſitato? Vere ſignum eſt quod facit: ô ſi ſcirent Pontifices hujus temporis, ſignum quod facit Ieſus, quantum formidarent, quod factum eſt: qui enim ſunt emptores & venditores columbarū, niſi Gezitæ & Simoniaci: qui ſpiritualia volunt pretio comparare? Venditores enim Gezitæ ſunt: qui cum ſpiritualia tamquam columbas vendūt, lepram mētis non immeritò ſicut Giezi incurrunt. Emptores autem Simoniaci ſunt: quorum pecunia ſicut & Simonis, cum ipſis eſt in perditionem. Qui autem vendunt, & qui emunt, vnum ſunt. Omnes nummularij, omnes ejectione digni. Intelligant ergo ſignum Pontifices, qui dicunt. *Quod ſignum oſtendis?* Eliminat eos ab Eccleſia. Quid eſt ab Eccleſia eliminare? Idem quod excommunicare. Hoc iſta die, hoc & altera fecit. Repetitio, confirmatio eſt. Sicut cum excommunicamus, in vltimo dicimus, fiat, fiat. Non ergo per vicariū, ſed per ſeipſum ſepellit eos à templo, id eſt à conſortio fidelium, Pontifex ille magnus & Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech. Et quod hoc dignè faciat, oſtendit flagellum factum de funiculis. Nam pro funiculis peccatorum, quibus circumplexi ſunt, multa ſunt eorum flagella. Nec prætereundum eſt illud admiratione dignum; quod dominica, quæ prima dies eſt, in qua Pater cœpit operari creationem mundi: Filius aggreditur laborem paſſionis, & per totam hanc hebdomadam, ſalutem noſtram operatus eſt, & die ſeptimâ ceſſauit, & in ſepulchro quieuit. Vnde & tota ſeptimana ideo pœnoſa vocatur: quia per totam illā laborauit Dominus recreando: ſicut per primā mundi hebdomadam creando. Nam cùm iſta prima die cum tanta claritate aggreditur opus ſaluriferæ paſſionis; dignitati illius reſpondet, in qua dixit, *fiat lux, & facta eſt lux.* Vnde tradunt quidam, quòd cùm ejeceret vendentes & emtores, quidam fulgor radioſus egrediebatur ex oculis ipſius: quo territi Sacerdotes & Leuitæ, non poterant ei reſiſtere. Erat enim lux lucens in tenebris, & tenebræ eam non comprehenderunt: ſed potiùs à luce comprehenſæ euanuerunt: quia ſuſtinere nequiuerunt lucis ſplendorem, id eſt Deitatis terrorem: quę eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro; qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

*Ezech. 18.*
*Ioann. 2.*
*Matt. 21.*

*Bis ejecit Chriſtus è templo vendentes & ementes.*
*Ioann. 2.*

*Symoniaci deſignant Giezi & Simon.*

*Chriſtus Dominica laborem Paſſionis aggreſſus.*

SERMO. *In Cœna Domini.*

HOMO *quidam fecit Cœnam magnam*, &c. Ille inquam homo, de quo ſcriptum eſt. *Homo eſt, & quis cognoſcet illum?* Ille igitur homo; Deus & homo, diſcipulis ſuis, hodie prandium ſimul & cœnā fecit. Sed quoniā dignior cœna prandio fuit: tota ſolemnitas, cœna Domini meruit appellari. Prandium verò dico, in quo typicum Paſcha comedit dicens. *Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum antequā patiar: dico enim vobis: quia jam non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.* Et accepto calice gratias egit, & dixit. *Accipite & diuidite inter vos. Dico enim vobis, non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.* Et ſic terminato typico paſcha ſurrexit, & lauit pedes diſcipulorum. Et hoc facto iterum recubuit, & dedit eis corporis & ſanguinis ſui ſacramentum: quod typico paſcha dignius judicauit, cùm dixit. *Hoc facite in meam commemorationem.* Illud enim prandium fuit, iſtud cœna. Hæc ſunt hodiernæ ſolemnitatis priuilegia; nec iſta ſolum, ſed alia multa: de quibus aliqua, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, veſtrę charitati credimus intimanda. Hodie ſiquidem recipit Eccleſia pœnitentes: quos prima die jejuniorum ejecerat. Hodie conſummato veteri teſtamento, novum incœpit. Hodie conſecratur oleum, non ſolum ad ſanandum infirmos, vel illuminādum catechumenos & neophytos; ſed ad confirmandum & roborandum baptizatos. Hac igitur die dixerunt diſcipuli ad Ieſum. *Vbi vis paremus tibi comedere paſcha?* Et reſpōdit. *Ite in ciuitatem. & occurret vobis homo amphoram aquæ portans: ſequimini eum, & quocúmque introierit; quærite à Domino domus locum ad præparandum: & oſtendet vobis cœnaculum grande, & ibi parate.* In ſuperiori parte domus Paleſtini faciebant cœnacula, inferiùs autem cubicula. Quod Marcus dicit lagenam, Lucas amphoram; vnus expreſſit genus vaſis, alius modum. Hujus ergo diei veſpere diſcubuit cum diſcipulis ſuis: & propter hoc diem iſtum cœnam Domini appellamus. Cœna facta lauit pedes diſcipulorum: in cujus ablutionis memoriam lauare ſolemus pedes pauperum. Et hoc facto iterum recubuit, & docuit, quòd exēplum per hoc factum eis dederit, ſcilicet vt mutuò ſibi ſeruiant, & mutuo ſibi dimittant injurias, & mutuò peccantibus ſubueniant. Et nota, quòd ex eo quod dixit. *Qui lotus eſt non indiget, niſi vt pedes lauet: vos autem mundi eſtis ſed non omnes*, colligitur, Apoſtolos jam baptiſatos fuiſſe. Tunc turbatus ſpiritu ait: *vnus veſtrum me tradet.* Turbatus eſt, id eſt miſericorditer Iudæ compaſſus. Cúmque inquirerent diſcipuli, quiſnam eſſet, ait. *Qui intingit manum mecum in catino, hic me tradet.* Alter Euangeliſta dixit, *in paropſide*: ſed in hoc quod catinus dicitur, oſtenditur vas fuiſſe fictile, in hoc quod paropſis, oſtenditur quod vas illud paria latera habebat. Apſis enim eſt extremitas: vnde parapſis vas pares habens extremitates: vel vt quidam dicunt, quadraturam laterum notat hoc nomen parapſis. Erat autem hoc vas appoſitum, ad hoc, vt ſuccus agreſtium lactucarum, qui neceſſarius erat ad eſum agni, ibi poneretur. Et ideo dixit, *intingit*. Sed cum om-

*Luc. 14.*

*Solemnitas Cœna Domini vnde dicta.*
*Luc. 22.*

*1. Cori. 11.*

*Quæ ſpecialiter fiant die cœnæ.*

*Matt. 26.*
*Luc. 22.*

*Marc. 14.*

*Ioan. 13.*

*Marc. 14.*
*Matt. 26.*

*Catinus & paropſis idē.*

nes duodecim, in vaſe illo intingerent, nec per hoc quod dixerat Ieſus, certificatus eſt Petrus, quis eſſet: innuit Ioanni qui ſupra pectus ejus recubuiſſe dicitur;(ſed aliter non dicitur recubuiſſe ſuper pectus ejus, niſi quod inclinatus recumbebat ante pectus Ieſu,) vt ſecretò quæreret ab eo, quis eſſet. Cui Dominus voce ſubmiſſa ait. *Cui intinctum panem porrexero:* & dedit Iudæ buccellam intinctam. Inde eſt, quòd Euchariſtia non datur intincta, & etiam pro illorum hæreſi tollenda, qui dogmatiſant Chriſtum totum eſſe ſimul ſub vtraque & non ſub vna tantùm ſpecie, & tunc intrauit Sathanas in cor Iudæ. Non tunc primò, ſed vt proprium poſſideret. Et exiuit continuò: vt quod pepigerat Principibus ſacerdotum, adimpleret. Et tunc illo egreſſo, dedit diſcipulis ſacramentum corporis & ſanguinis ſui. Vnde & in canone illo die ita dicitur. *Qui pridie quàm pro noſtra omniumque ſalute hoc eſt, hodie pateretur,* &c. Sed quod ante Euchariſtiæ perceptionem Iudã exiiſſe diximus, videmur contradicere Lucæ, qui poſt calicem, traditorem commemorat. Sed forte Lucas de traditione recapitulat. Hilarius namque ſuper Matthæum probat, non interfuiſſe Iudam. Nam Ieſus eos, qui ſecum bibebant calicem, dixit etiam ſecum bibituros in regno Patris: ad quod Iudas indignus erat. Etiam de bibentibus nullum excepit, Vbi ait. *Pro vobis effundetur.* Nam aliorum fecit exceptionem, Vbi ait, *pro multis.* Quod ſi dicatur, quòd Iudas acceperit: verba Hilarij oportet determinare: quia ſimul fieri potuerunt, quæ ſimul dici non poſſunt. Nam ordo Euangelij non repugnat, Dominum diſtribuiſſe ſacramentum corporis & ſanguinis ſui antequam per buccellam tinctam ſuum exprimeret proditorem. Et nota, quòd poſt ablutionem pedum, quæ facta eſt inter typicum Paſcha & novum, voluot quidam cœnandum eſſe: vnde & ipſam cœnam, Domini appellant. Ad cujus rei euidentiam, ſciendum quòd cœna Domini partim vetus erat, partim noua: nam poſtquam diſcipuli ejus parauerunt Paſcha, & Dominus cum eis diſcubuit, ait. *Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum antequam patiar.* Deſiderat, juxta auctoritatem, typicum Paſcha manducare primò, & ſic paſſionis ſuæ mundo myſteria declarare; vt jam adueniente veritate, vmbram ceſſare doceat. Vnde ſubjungitur, *Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.* Quaſi dicat, Non vltra Moſaycum Paſcha celebrabo, donec Eccleſia, quæ eſt regnum Dei, impleatur. Sequitur. *Et accepto calice, gratias egit, & dixit. Accipite & diuidite inter vos.* Hic calix ad vetus etiam Paſcha pertinet: de quo & ſubjungitur. *Dico enim vobis, non bibam de generatione vitis donec regnum Dei veniat.* Sicut ergo typicum eſum agni, panisque azymi; ſic & typicum potũ Paſchæ, ſe non bibiturum dixit: donec oſtenſa reſurrectionis gloria, regnum Dei, id eſt fides mundi aduenia. Cœnam ergo Domini, neque in vino, neque in azymis, ſicut nec in eſu agni, quem Dominus hic terminauit, nemo reducat: alioquin iudaïzat. Extrema pars cœnæ, quæ ita nuuo debetur homini, quemadmodum prima veteri, qua Dominus ſui ſacramenta corporis & ſanguinis diſtribuit, ipſa ſæpius eſt iteranda, ſeu repetenda, auctore Domino, qui ait. *Hoc facite in meam commemorationem.* Et quis aliter repreſentare audebit: niſi quomodo Dominus ipſe tradidit? Si ergo vetuſtas repetitur, cur non perfectè, vt & agnus azymis atque vino ſocietur? Sed & eſum carnium in jejunijs ſumi horres. Ergo jejunatorus bis edere quare non horres? Dupliciter itaq; te præuaricatorem conſtituis, dum non præceptum jejunij tempus obſeruas. Cùm ergo dixit Dominus, *Hoc facite in meam commemorationem*, inſtituit hoc ſacramentum. Hinc eſt, quòd cùm in hac die omnes horæ ſint flebiles: ſola miſſa ſolemnis eſt, in concentu & in ornatu. Et ſicut die quinta in hebdomada mundanæ creationis, genus ex aquis ortum partim gurgiti remiſſum, partim in aëra leuatũ eſt, vt ſtirpe vna perdita, diuerſa caperent loca: ita feria quinta hujus hebdomadæ, qua ſumus recreati, ſacramenta vnius ejuſdemque ſalutis partim nos deprimunt in triſtitiam, partim leuant in gaudium. Vnde & cum tantâ gaudij ſpiritualis miſſa hæc celebranda eſt ſolemnitate, vt quiſque Pontifex quicquid ſui eſt officij, debeat, hac die ex integro perficere: hoc eſt pœnitentes Eccleſiæ reſtituere, oleum benedicere, Chriſma conficere, Gloria in excelſis cantare. Dicitur autem Chriſma græcè, vnctio latinè: vnde Chriſtus vnctus, & chriſma vnguentum dicitur. Fit autem de fructu & pinguedine oleæ cum mixto balſamo: cujus arbor odorifera & præcipua inter aromaticas arbores. Eſt autem chriſma ſignum Spiritus ſancti, cujus & virtutem continet. Spiritus enim ſanctus diuinæ ſubſtantiæ pinguedo eſt, ita vt quicumque ex eo refectus fuerit, dicat, *Impinguaſti in oleo caput meum.* Et odor balſami in oleo ſuauitatem ejuſdem ſignificat Spiritus ſancti, quam quicumque accipit, & diſcretionis bono odore allicitur, dicere poteſt cum Apoſtolo. *Chriſti bonus odor ſumus Deo in omni loco.* Hujus igitur olei chriſmalis vnctio: principalis vnctio ideo dicitur, quia ad ejus vnctionem principalis ſpiritus tribuitur, id eſt ſeptiformis Paraclitus. Hac verò die, id eſt decima quarta luna non immeritò conſecratur: quia hac die juſſus eſt agnus immolari ad veſperam, & ſanguine ejus vterque poſtis liniri, & ſuperliminare domorum in quibus edendus erat agnus, vt eo ſigno viſo exterminator Ægypti domos intactas præteriret; ita ex ipſo chriſmate ideo exprimitur ſignum crucis Chriſti; vt exterminator diabolus, in domibus animarum corporúmque nullum nocendi jus habeat, & hoc illius typici agni ſanguine, quo poſtes ſignabantur, fuiſſe præfiguratum. Sed cùm vnctio iſta, vſque in Sabbatum ſanctum in baptizatis expectetur, quæritur quare ipſa nocte, in qua comedendus erat agnus iſta ſacræ chriſmatis vnctio baptiſatorũ frontibus non imponitur: cùm illa nocte, id eſt quartadecima die primi menſis, id eſt hodie; & agnus immolari, & poſtes domorum cũ ſuperliminari ex præcepto Domini debeant deliniri. Illa enim vnctio, vt dictum eſt, fuit ſignũ hujus chriſmatis vnctionis. Reſpondem*, quòd rectè quidem fieret, ſi paſchale conuiuium iſto die Eccleſia celebraret: ſed quia paſchalis gaudium ſolemnitatis vſque in diem tertium, quo Dominus reſurrexit differre decreuit, vt interim luctui intendat illo die, quo paſſus eſt: ita & differendam cenſuit baptiſmalis chriſmatis vnctionem vſque in Sabbatum, quæ nobis eſt

*Ioann. 13.*

*Ibidem.*

*Sententia Hilary Comment. in Mat. c. 30.*

*Matt. 26.*

*Luc. 22.*

*Ibidem.*

*1. Cori. 11.*

*Miſſa ſolemnis eſt in die Cœnæ.*

*Chriſma fit ex oleo & balſamo.*

*Pſal. 22.*

*2. Corin. 2.*

*Exod. 12.*

*Cur vnctio differatur vſque ad ſabbatum.*

veſperà paſchalis conuiuij. Et tunc ſignatis frontibus baptizati tendant ad Deum, Pharaonem, id eſt diabolum fugientes per mare rubrũ baptiſmi; vt ſic baptiſmalis linitio, & paſchalis agni convivium, ſicut in antiqua lege præfiguratum eſt, ſecundùm quod ſanguine agni poſtes liniebantur, ſimul celebrentur. Quod ſi quæras, cur non ipſa conſecratio dilata ſit, dicimus, quòd ideo ſcilicet, quod ab hac quinta feria, vſque ad veſperam ſabbati, qua hora vtẽdum eſt chriſmate, vacamus à miſſarum ſolemnijs. Ipſum vero chriſma non niſi inter miſſarũ

*Oleum tres ob cauſas conſecratur* ſolemnia, & loco quo pacem accipimus, fas eſt conſecrari. Notandum verò, quòd oleum tribus de cauſis conſecratur: quia vel ad ſalutem infirmorum; ſalutem dico tam corporum, quã animarum; ad illuminandum catechumenos & Neophytos: vel ad confirmandum, vel ad corroborandum baptizatos. Vnde dicitur oleum infirmorum, oleum catechumenorum & oleũ chriſmatis. Et pulchrè ſatis myſterio, quia hæc olei tria genera figurata ſunt in aromatib⁹ illis, quæ tres illæ mulieres, ſcilicet Maria Magda-

*Marc. 16.* lena, & Maria Iacobi & Salome emerunt, vt venientes vngerent Ieſum: vel in ſignum illius trinæ vnctionis, quo corpus Chriſti adhuc mortale primò fuit inunctum, à Maria Magda-

*Ioann. 12.* lenæ, ſexta die ante Paſcha in domo Simonis Leproſi, aperto alabaſtro vnguenti nardi piſtici: ſecundò quando corpus ejus jam mortuum Ioſeph decurio ab Arimathia, id eſt à Ramata,

*Ioan 19.* (quæ fuit ciuitas Helcanæ patris Samuëlis:) qui

*1. Reg. 1.* erat in occulto diſcipulus Ieſu, & Nichodemus qui venerat ad eum nocte, ferens ſecum myrrhæ & aloës quaſi libras centum, inunxerunt. Tertiò in ſignum illius ſingularis vnctionis &c. inuiſibilis, qua pater vnxit eum oleo lætitiæ

*Iſai. 61.* præ conſortibus ſuis. Vnde ait *Spiritus Domini*

*Pſalm. 131.* *ſuper me, eo quod vnxerit me.* Nam cùm ipſe ſit, de quo dictum ad Dauid: *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam;* bene hæc tertia ejus vnctio in trina vnctione Dauid præfigurata eſt. Prima quippe vnctio Dauid facta eſt in domo patris ſui Iſai, à Samuële. Secundò vnxerunt eum viri Iuda ſuper tribum Iudæ tantũ in regẽ. Tertiò inunctus eſt ſuper vniuerſum Iſraël. Primam vnctionem in ſignum regni non in rem ſigni: ſecundam in rem ſigni, ſed in partem ſolicitudinis: tertiam accepit in plenitudinem

*Trina vnctio Dauidis cujus rei typus.* poteſtatis. Prima ergo vnctio incipientis, ſecunda proficientis, tertia plenè regnantis, & in regno confirmati, ſunt. Secundum hæc tria cœleſtis medicus juxta cujuſque ſtatum præparat hominibus medicinam: neceſſe enim erat, vt ſecundùm ſtatum quo corpus mortuum erat propter peccatum: ſecundùm quem etiam homo poterat peccare, & non poterat non peccare: qui ſtatus fuit poſt peccatum & ante reparationem: propter quod Chriſtus mortuus eſt pro peccatis, præpararetur oleum infirmorum, contritio ſcilicet pœnitentialis, tanquam myrrha & aloë: quibus corpus Chriſti mortuum inunctum eſt. Nam ſicut myrrha & aloë amaritudinibus ſuis vermes expellunt: ita contritio & pœnitentia quamvis amaræ ſint, fugant tamen vermes vitiorũ, & liberant ab operibus mortuis. Item quia poſt reparationem & ante confirmationem, corpus hominis quaſi mortale, nec jam mortuum, ſed in parte reſuſcitatum; nec tamen penitus: quia in hoc morti addictum, quod peccare poteſt: in hoc verò reſuſcitatum, quòd ab intus homo per gratiã poteſt non peccare; neceſſe eſt, vt vnctio nardi piſtici, quo corpus Chriſti adhuc mortale inunctum eſt, caput Chriſtianu, id eſt mentem ejus perungeret: videlicet amor initialis per nardum piſticum figuratus. Amor enim ini-

*Amor initialis quid ſit.* tialis eſt, mixta cum pauore dilectio: piſtis enim mixtum dicitur. Eſt igitur nardus piſticus vnctio mixta, id eſt dilectio mixta pauore. Et eſt amor initialis, in quo quidem initium virtutis eſt, ſed non perfectio. Qui bene catechumenis conuenit, qui catechumeni & per fidem illuminati ſunt, ſed nondùm per baptiſmum renati. Initium autem virtutum fides, baptiſmus vero ſubmerſio vitiorum, & munditia virtutum. Item, baptizatis quaſi ad robur & confirmationem neceſſaria eſt vnctio chriſmatis, amor videlicet filialis: quo filij Dei corpus inunctum eſt: qui etiam quaſi filijs conſolator datus & cuſtos collatam à patre conſeruet hereditatem: quia parum aut nihil prodeſt, ſi quiſquam parentum magnam parvulo conferat hereditatem, niſi prouideat & tutorem. Nã ipſe conſecrationis modus & ordo, in illa trina conſecratione hujus trini profectus inſinuat dignitatem. Cùm enim oleum infirmorum benedicitur, nec in capite verba ſalutationis, hoc eſt, Dominus vobiſcum, nec oremus, nec in fine concluditur ſicut & ceteræ orationes in quarũ fine dicitur, *per Dominum*, &c. Sed infra orationem illam in qua dicitur, *per quem hæc omnia Domine ſemper bona creas*, concluditur. Nam in vltimo antequam hoc dicatur, decenter ab Acolyto oblatum ſubmiſſa voce Pontifex audientibus tantum modo circumſtantibus, debet primo oleum exorcizare, & poſtea benedicere, & benedictionem ſuam terminare, *In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Et tunc incipiat, *Per quem hæc omnia Domine ſemper bona creas*, &c. Olei autem catechuminorum & chriſmatis cõſecratio habent officium per ſe. Primo enim exorcizatur: deinde ad *Dominus vobiſcum & ſurſum corda:* benedictio chriſmatis inchoatur. Duo ſiquidem Acolyti, duas accipientes ampullas quæ oleum, quo chriſma & oleum catechuminorum contineant inuolutas, cum ſindonibus de albo ſerico, ita vt videri poſſint à medio, deferre debent decenter ante Epiſcopum, projectis ſindonibus ſuper ſcapulam ſi-

*Ritus conſecrationis olei.* niſtram, ita vt redeant ad ſcapulam dexteram; & à dextris poſſint dependentia detineri: & ſic fiat proceſſio hoc ordine. Primò ambulent duo Acolyti cum candelabris & ardentibus cereis: portentur duæ cruces, & inter illas chriſmale oleum: dehinc portentur duo thuribula, & inter illos medium oleum catechuminorum: dehinc feratur Evangelium, vt impleatur omne bonum. Tunc ſubſequantur duodecim Preſbyteri, qui procedant bini & bini: eandem ſubſequantur duo pueri concinentes hymnum. *O Redemptor.* Signum eſt hoc totum magni myſterij. Ampulla quippe cum chriſmate quodam modo figurat corpus ſumptum de virgine continens in ſe corporaliter Spiritus ſancti plenitudinẽ: quod antequam tranſiret ad altare crucis, aliquo tempore erat coopertum, & aliquo nudum. Quando enim quaſi rex non eſſet portabatur in Ægyptum: quando portatus eſt in templũ, quando ſubditus erat Mariæ & Ioſeph,

quaſi coopertum latebat: in miraculis verò, in prædicatione, & oſtenſione ſuæ majeſtatis, quodammodo nudū erat. Hęc igitur bene inter duas cruces portatur, quia Chriſtus & per proprij corporis paſſionem, & per proximi cōpaſſionem mediator Dei & hominum ſuſtinetur: ſed & inter duo thuribula altera portatur ampulla; quia per deuotionem & contritionē ſpiritus ratio quaſi media ſaginatur. At poſtquā benedicta fuerit, & ab altari reddita, à Pōtifice & à miniſtris altaris viſibilis & nuda ſalutatur. Hoc ſignificat, quòd poſtquam ab altari crucis tranſiuit, præſentiam ſuam corporalem diſcipulis ſuis, quorum typum gerunt duodecim Preſbyteri, qui aſſiſtunt, exhibuit; & eos ſuæ reſurrectionis teſtes eſſe voluit. Quod autē alijs inuiſibilis & cooperta ad ſalutandum defertur, ſignificat, quod in cœlum Chriſtus rediens inuiſibilis factus eſt hominibus. Quòd autem ſindonem illam, qua tegitur ampulla, album & ſericum eſſe diximus; ad hoc dictum eſt, quod ſerica habeamus à vermibus: figura-

*Chriſtus verme ſignificatur, quo fit ſericum.*

tur quoque caro Chriſti, ſub qua diuinitas latuit, quæ in hoc naturam vermis habuit: quod ſicut ſine peccati contagio, ita & ſine corruptione libidinis natus de virgine fuit. Vnde in pſal-

*Pſal. 21.*

mo ait. *Ego ſum vermis & non homo.* Qui etiam vermis bene in illo figuratur, quē Rhamis vocāt

*Fabula Iudaeorum.*

Iudęi, dicentes: quòd ejus ſanguine facilè lapides ſecabantur, cùm poni deberent in templo Salomonis: & ideo malleo non indigebant lathomi. Quod ſi ita verum eſt, noſtræ fidei ſatis arridet myſterium: bujus ſiquidem vermis ſanguine à corruptibili maſſa præciſi ſunt lapides viui in templum ſanctum, quod eſt Eccleſia: nec poſtea neceſſarium fuit, vt audiretur legis auſteritas, tamquam malleus: quia ſui ſanguinis effuſione ſuſcitauit de lapidibus filios Abrahæ

*Epheſ. 2.*

ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarū, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu. Quod autem ſindon de læua transfertur ad dexteram, hoc inſinuat, quòd per nubem incontaminatæ carnis ſuæ, facta eſt mutatio dexteræ excelſi, quæ prefigurata eſt per Patriarchā

*Geneſ. 35.*

noſtrum Iacob: qui filij ſui nomen Benoni mutauit in Benjamin. Benoni quippe filius doloris, Benjamin verò filius dexterę interpretatur. Hoc ergo Chriſti contulit humanitas, vt filius

*Q° fiat Chriſtianus ex Benoni Benjamin*

doloris, id eſt filius iræ, lucta ſuæ paſſionis, (vnde Iacob luctator interpretatur,) eſſe: filius dexteræ, id eſt filius gratiæ: vt qui ex merito noſtræ prauitatis digni fuimus illa terribili voce, quæ ſtatuendis à ſiniſtris dicetur, ſcilicet.

*Matt. 25.*

*Ite maledicti in ignem æternum*, cum filijs ſtatuendis ad dexteram, audituri ſimus. *Venite, benedicti*, &c. Vnde bene hoc eodem die quo Ieſus traditus eſt, Pontifex apertis ianuis occurrit proforibus Eccleſiæ pœnitentibus, qui facti fuerant per peccatum filij iræ, dicens. *Ve-*

*Pſal. 33.*

*nite, venite, venite filij, audite me; timorem Domini docebo vos.* Et vt in perſona Domini vox illa Pontificis proferatur, oſtendit Pſalmi titulus, qui ſic inſcribitur: *Pſalmus David, cùm*

*Ibidem.*

*mutauit vultum ſuum coram Abimelech, & ferebatur manibus ſuis & dimiſit eum & abijt.* David quippe, qui vel manu fortis, vel vultu deſiderabilis interpretatur: Dominum Ieſum ſignificat, qui coram Abimelech, qui interpretatur patris mei regnum, ſcilicet coram Iudæis, hodie immutauit vultum ſuum, id eſt ſacrificandi ritum; quando immolato jam Paſchæ veteris agno ſumens panem & vinum, ferebatur in manibus ſuis dicens. *Hoc eſt corpus meum,*

*Matth. 26.*

*& hic eſt ſanguis meus.* Vox igitur Pontificis, vox eſt inuitantis amici: vox inquam Chriſti, qui ad convivium corporis & ſanguinis ſui nos invitat dicens: *venite filij*, & vt magnus & capax ſuſcipientis ſinus aperiatur, omnes januæ patēt

*Iſai. 43.*

Eccleſiæ: quaſi dicat Pontifex aquiloni, da; & auſtro, noli prohibere. Quod autem ſurgens à cœna Ieſus lauit pedes Diſcipulorum, à myſterio non vacat: quamvis ſufficere videatur humilitatis exemplum, quod in illo facto demonſtrauit. Surrexit à cœna, id eſt, à convivio pa-

*Ablutio pedū myſticè explicata.*

ternæ gloriæ; & poſuit veſtimenta ſua, quia ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, & terrena carne noſtra quaſi linteo, cujus materia naſcitur è terra, præcinctus, ſanguinem ſuum ſicut aquam effuſam in pelvim effudit: & inde lauit pedes noſtros, id eſt actus noſtros; ſicut de quibuſdam ſcriptum eſt. *Lauerunt ſto-*

*Apocal 7.*

*las ſuas in ſanguine agni*, exemplum nobis tribuens, vt & nos ita faciamus: quia ſicut ipſe pro nobis animam ſuam poſuit, ſic & debemus pro fratribus animas ponere. Quia vero in veſpera traditus eſt Dominus: nec fuit ei in illa captione ſpecies neque decor, ſed æſtimatus eſt vir deſpectus, & virorum noviſſimus, ideo in veſpera denudantur altaria, & ab apparatu ſuo & decore ſpoliantur: lavantur vino & aqua, in ſignum quòd in paſſione ſua ſanguine redemptionis, & aqua baptiſmi nos lauit: flagellis cūdūtur, in ſignum, quòd ipſe pro nobis flagellis fuit cęſus. Campanæ non pulſantur: quia fidei præcones, id eſt Apoſtoli, non ſolùm conticuerunt ſed relicto eo, omnes fugerunt. Vnde princeps Apoſtolorum Petrus, à cujus ore primò veritatis exivit preconium, dicens. *Tu es Chri-*

*Matt. 16.*

*ſtus filius Dei vivi*, vocem illam repreſſit, conticuit, Chriſtum reliquit, tertiò negauit.

## *In die Sancto Paſcha.* SERMO I.

*Pſalm. 97.*

CANTATE *Domino canticum novum, quia mirabilia fecit.* Pſalmus David. Pſalmus iſte attribuitur David, quia mirabilia fecit: vultu ſiquidem deſiderabilis & manu fortis: ſic enim interpretatur David, qui Goliam interfecit, leonem devicit, vrſum proſtravit, quando coram Abimelech faciem ſuam immutauit; quando coram ſervis ejus impegit in oſtia portę, manibus ſuis ſe portavit, & ſaliva defluxit per barbam: vel quando nudatus veſtibus ſuis, ſaltavit coram arca Dei: in ijs omnibus verè mirabilia fecit. Ipſe eſt enim David, qui ſpecioſus forma præ filijs hominum: vultu deſiderabilis, in quē ipſi Angeli proſpicere deſiderant. Bene faciem ſuam immutavit: quando reputatus eſt leproſus, & percuſſus à Deo & humiliatus, opprobrium hominum & abjectio plebis, eo quod non erat ei ſpecies neque decor. Tympanizavit autem, quando pellis carnis ſuæ in ligno crucis extenſa fuit, velut in tympano: ita vt dinumerari poſſent omnia oſſa ejus, ſicut ait. *Di-*

*Pſal 21.*

*numeraverunt omnia oſſa mea:* id eſt dinumerabilia fecerunt. Impegit autem in oſtia portę, quando portas contrivit æreas, & confregit

*Iudic. 16*

vectes ferreos; & tamquam alter Sanſon portas Gazæ in montis ſupercilio tranſportavit.

*Præſentia Chriſti in Euchariſtia*
*Matth. 26.*

Se etiam portavit in manibus ſuis; quando corpus ſuum tenens in manibus, diſcipulis ait. *Accipite & comedite ex hoc omnes.* Deſluxit etiã ſaliua per barbam, quando loqui quaſi quædã infantula videbatur ſapientia capitis jam deſluxa, quando dicebat. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

*Ioan. 6.*

Nudatus quoque veſtibus ſuis coram arca ſaltauit, quando conſortio diſcipulorum ſpoliatus, ſolus torcular calcauit: & vt vilior videretur pluſquam factus fuerat, coram Deo ſe humiliauit. Licet ergo Michol derideat, videlicet Synagogã; licet cõtemnat Achis, id eſt populus Gentilis: Iudæis quippe ſcandalum fuit Chriſtus, Gentibus autem ſtulticia: vos dilectiſſimi, qui creditis hæc omnia facta fuiſſe virtute Dei & ſapientia; *Cantate Domino canticum novum: quia mirabilia fecit.* Quid enim mirabilius; quàm quòd Rex Regum, & Dominus dominantium in crimen læſæ Majeſtatis ſuſtinere voluit pro veſte purpuram, pro corona ſpinam, pro ſceptro arundinem, pro vnctione myrrham, pro throno crucem? Sed hæc omnia in argumentum & teſtimonium Iudaïcæ damnationis facta ſunt, & ad gloriam noſtræ ſalutis. Quaſi enim quædam teſtimonia noſtræ ſalutis fuerunt hæc omnia: quia in hoc quod purpura veſtitus eſt, palam fecit, quia ipſe eſt, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra. Edom filius populi mei interpretatur; Boſra tribulatio: vnde Boſra, quæ eſt in Edom, tribulationes filij populi ſui ſignificat, id eſt tribulationem, quam intulerunt ei filij populi ſui, id eſt Iudæi. Induunt eum purpura, & dicunt. *Quare rubrum eſt indumentum tuum?* Et cum manifeſtaſſet eis cauſam, dicens, *Torcular calcaui ſolus*, intelligere voluerunt: ſed in contemptum calcationis ſuæ eum purpura veſtierunt. Gens miſera, gens attrita fronte! nonne ſic oportuit, vt tunica Ioſeph tincta ſanguine Patri præſentaretur? Quomodo liberari poſſetis ab Ægyptijs, niſi vterque poſtis ſanguine liniretur? Dediſtis pro corona ſpinam. Bene dedit terra veſtra, quod habuit, nondum à maledictione purgata. Spinas & tribulos habuit, ſpinas dedit. Miſeri, nonne ſic oportuit Deum in rubo apparere? Nonne ſic debuit aries inter vepres cornibus hærere? Arundinem dediſtis pro ſceptro: apertiſſimè demonſtrantes, quòd opus illud, quod erat in manibus Ieſu, regni veſtri ſceptrum fecit arundineum & fragile: & ad ſcribendam damnationem veſtram, ne poſſit deleri, ſcriptori, qui attamentarium habebat in lumbis, arundinem præparaſtis. Pro vnctione dediſtis myrrham; non intelligentes, quòd Mardochæus ſic introducere debuit Ediſſam in domum Aſſueri. Mardochæus enim myrrha munda, Ediſſa miſericordia, Aſſuerus beatitudo interpretatur. Myrrha igitur iſta, qua eum vnxiſtis, miſericordiam in domum beatitudinis introduxit: vt non jam juſtitia, ſcilicet Vaſthi vaſtans omnia, ſed miſericordia dignitate regia fungeretur. Vnde alibi ait. *Manus meæ diſtillauerunt myrrham.* Dediſtis pro throno crucem: quia ſic oportuit, vt lignum in panem mitteretur. Hoc eſt enim lignum, quod amaritudinem Mara dulcorauit: per quod duritiæ veſtræ ferrum natauit: propter quod ſubleuandum Angelus in piſcinam deſcendebat: & ligno per Angelum aquam movente, ſanus erat qui prior deſcendebat, à quacumque detinebatur infirmitate. Prævideat enim Regina Saba, quòd regnum Iudæorum deberet deſtrui per hoc lignum: & hoc Salomoni mandauit: vnde Salomon ſub piſcina Syloë lignum hoc abſcondit; & cùm tempus paſſionis appropinquaſſet, Angelus Domini cœpit paulatim lignum mouere; ex cujus motione piſcina mouebatur, & per ligni virtutem, & ejus motionem, ſanabatur qui deſcendebat in piſcinam. Mouit ergo Angelus lignum iſtud, ita quòd ipſo die paſſionis ſupernatauit: vnde populus, cùm Ieſus duceretur ad mortem, lignum quaſi inutile, & haurientibus nocivum, amouit à piſcina, & ad crucis patibulum præparauit. Impletum enim fuit, quod dixerat Nichaula, quòd lignum illud regnum Iudæorũ deſtrueret. Ergo dilectiſſimi, *Cantate Domino canticum novum, quia hæc mirabilia fecit.* Quid enim mirabilius: quàm quòd impaſſibilis pati, immortalis mori, juſtus pro injuſtis, amicus pro inimicis, pro ſervis Dominus, pro tantillis tantus dignatus eſt crucifigi? Defectus noſtræ mortalitatis ſuſtinuit: ita tamen quòd qui videret eum hominem ex infirmitate, Deum crederet ex poteſtate: vt intelligeremus ipſum hujuſmodi defectus aſſumpſiſſe voluntariè, non neceſſitate. Qui enim legitur timuiſſe, armatis ſe ſponte obtulit dicens. *Ego ſum: ſi me quæritis, ſinite hos abire.* Et qui dixit, *Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem,* ipſe etiã dixit. *Nunc clarificatus eſt filius hominis.* Et qui dixit, *Abba pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte:* ipſe Petro dixit: *Mitte gladium in vaginam Calicem quem dedit mihi pater, non bibam illum?* Et qui ad inferna deſcendit, ipſe Latroni dixit, *Hodie mecum eris in paradiſo.* Et qui dixit. *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* Ipſe etiam dixit. *Amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei.* Manus quoque quæ clavo fuit affixa, ſolo tactu ſanauit auriculam Malchi. Et cùm ignominiosè pendebat in cruce, terram concutiebat, Solem obſcurabat, frangebat lapides, aperiebat monumenta, mortuos ſuſcitabat. Et ſatis dignè: quia ipſe eſt, qui reſpicit terram, & facit eam tremere. Maximè tunc moueri debuit: quando inclinato capite eam reſpexit. Ideo terram mouit & conturbauit: quia terrena corda & facto mirabili terrore concutiebat. Solẽ obſcurabat, quia is claritatem dabat, & adueniente lunæ ſynodo patiebatur eclypſim. Luna ſiquidem Eccleſia eſt, quã fœdere ſanguinis & aquæ fluentium de latere ſuo ſibi vniuit: cujus cauſam homines terreni conſiderare neſcientes, mirati ſunt, quòd obſcuratus eſſet ſol meridie: neſcientes, quòd ſol juſtitiæ recto diametro erat in ſynodo lunæ, videlicet Eccleſiæ ſuæ. Frangebat lapides: quia etiam dura infidelium corda ad pœnitentiam mouebat. Vnde Centurio. *Verè filius Dei erat iſte.* Aperuit monumenta: quia Phariſæorum ſpurcitiæ manifeſtatæ ſunt: de quibus dictum eſt. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi, qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ deforis ſunt pulchra, intùs verò omni ſpurcitia plena.* Mortuos ſuſcitauit, quia non tam corporis quam animæ, morte ſua mortem occidit: corporis quidem, quantũ ad omnes ſpe, quantum ad plures re: animæ verò quantum ad ſufficientiam, & ſi non ad efficientiam. Sufficiens autem hoſtia fuit: quæ potuit omnes liberare, etſi non omnes inde ſint

Marginal notes (left column): *2. Reg. 6. & 1. Reg. 21.* — *Pſal. 97.* — *Teſtimonia noſtræ ſalutis ſunt, quæ Chriſtus paſſus eſt.* — *Iſai. 63.* — *Ezech. 9.* — *Cantic. 5.* — *Exod. 15.* — *4. Reg. 6.* — *Ioan. 5.*

Marginal notes (right column): *Vide notas noſtras, ſi lubet.* — *Ioann. 18.* — *Matt. 26.* — *Ioan. 13.* — *Marc. 14.* — *Ioann. 18.* — *Luc. 23.* — *Matt. 26.* — *Tempore Paſſionis ſol erat lunæ oppoſitus, ſed non Chriſtus Eccleſiæ* — *Matt. 27.* — *Matt. 23.*

effectum conſecuti. Accipiat igitur Maria tympanum & tympanizāti noſtro Dauid cum gaudio occurrat dicens. *Exod. 15.* *Cantemus Domino, glorioſè enim honorificatus eſt*, quia mirabilia fecit: equum enim & aſcenſorem projecit in mare. Iuſtum eſt enim, vt Maria illuminata, ſic enim interpretatur, Maria cum Chriſto moriente mortificationis aſſumat tympanum: quia morte ſua mortis deſtruxit imperium. Cùm enim ipſe projectus eſt in mare, equum & aſcenſorē projecit in mare. Chriſtus ſiquidem tamquam alter Ionas fugere volens in Tharſis, nauem intrans obdormivit: ſed mare turbatur, ſuſcitatur tempeſtas, nauis titubat, nautæ murmurant, & excitato Iona, dicunt ei. *Quid feciſti?*

*Ionæ 1.* Quibus Ionas ait. *Si propter me orta eſt hæc tempeſtas mittite me in mare.* Projectus eſt in mare & facta eſt tranquillitas magna: qui projectus in mare, equum & aſcenſorem dejecit in mare.

*Chriſtus per Ionam præſignatus.*

Ionas quippe qui dolens vel columba interpretatur Chriſtum ſignificat, qui cùm dolores noſtros portaret: nec roſtrum habuit, vnde malediceret, cum malediceretur, nec vngues, vnde lederet cùm lederetur: nec vocē amaritudinis cùm ad iracundiam provocaretur. Hic igitur cùm multas mundi tribulationes explorasset, & jam tempus aduenisset quo debebat transire de hoc mūdo ad patrem, tamquam fugiens ad cœleſtis gaudij explorationem properabat. Hoc eſt quod fugere voluit Ionas in Tharſis ſed intrauit nauem, quia vt prędicaret venit ad Synagogam: ſed cùm defectus humanos ibi aſſumpſiſſet, quaſi in naui dormiuit: vnde Iudæi humanitatis ejus defectus, non diuinitatis gloriam attendentes, mare turbant, mundum ſuſcitant. Vnde dicunt. *Ioan 6.* *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit, & totus mundus vadit poſt ipſum?* Tempeſtas ſuſcitatur, tum vt capiant eum in ſermone; tum ejus operibus detractātes, dicentes in Beelzebub principe dæmoniorum, ejicit dæmonia. Nauis titubat, Synagoga vacillat: alij dicebant, *Ioann. 7.* *quia bonus eſt alij non ſed ſeducit turbas* Nautę murmurant, Scribæ ſcilicet & Phariſæi dicentes. *Ioann. 9.* *Non eſt hic homo à Deo qui ſabbatum non cuſtodit.* Dicunt enim, *quid feciſti?* Es-ne Verbum caro factum? *Ioann. 10.* *Quouſque animas noſtras tollis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palam.* Dicit eis Ionas. Si propter me orta eſt hæc tempeſtas, id eſt ſi non poteſt tranſire calix iſte, niſi bibam illum, mittite me in mare, id eſt mittite me in amaritudinē mortis. Projectus eſt in mare: quia cum quadam abjectione opprobrium hominum factus, & abjectio plebis. Projectus eſt in mare: qui mortis amaritudines pro nobis ſuſtinuit: mortis tamē tranſitoriæ, per quam Diabolum & ſatellites ejus projecit in amaritudinem mortis, ſed perpetuæ. Hæc ſunt mirabilia quæ fecit in depoſitione animę; qui poteſtatem habuit deponendi animā ſuam, & iterum ſumendi eam. Sed quia mirabilia cognouimus, quæ fecit in depoſitione animæ ſuæ: jam ea videamus, quæ fecit in aſſumptione. *Poteſtatem*, inquit, *habeo ponendi*

*Ibidem.* *animam meam: & iterum ſumendi eam.* Res mirabilis atque inaudita: à ſæculo enim non eſt

*2. & 4. Reg. 17. & 4.* auditum, quòd quis ſe ſuſcitauerit. Suſcitavit Elias filium Sareptanæ; filium Sunamitis Eliſæus; alij alios: ſed nulli ſeipſos.

*Solus Chriſtus ſeipſum ſuſcitauit.*

Sed quid vtilitatis in iſta ſuſcitatione Chriſti ſit, demonſtrant apparitionum ſigna, quibus ſe diſcipulis præbuit manifeſtum. Surgens enim mane prima Sabbati apparuit primo Mariæ Magdalenę, tā- *Marc. 16.* quam magnæ infirmæ, tamquam magis ægrotę: & ne rediret ad vomitum, & ad antiquum Dei contemptum; ne retro reſpiceret, quæ manum jam miſerat ad aratrum, viſitavit eam in ſpiritu timoris, quando aparuit ei Angelus: cujus ſpecies erat ſicut fulgur & veſtimēta ejus ſicut nix.

*Apparitiones Chriſti diuerſo ſpiritu factæ.*

Et quoniam timor nunquam malus eſt, niſi quando nimius eſt; temperauit eum ſpiritu pietatis: quando iterum ei in horto apparuit, & oculo pietatis eam reſpiciens ait, *Ioann. 20.* *Maria.* Spiritu verò ſcientiæ viſitauit Cleophā, & ſocium ejus, quando incipiens à Moyſe & Prophetis, *Luc. 24.* cœpit eis prædicare: quod ſic oportuit Chriſtum pati, & introire in gloriam ſuam. Vndecim verò diſcipulos congregatos in domo, in ſpiritū fortitudinis viſitauit, quādo ianuis clauſis intrauit ad ipſos, & ait eis, *Ioan. 20.* *Pax vobis.* Confidite, quia ego vici mundum. Ad mare Tyberiadis Petrum & Ioannem ſpiritu conſilij viſitavit; quando ipſis in vanum laborantibus tota nocte, dixit. *Ioann. 21.* *Mittite in dexteram nauigij rete & inuenietis.* Thomā verò qui dixerat, *niſi videro fixuram clauorum*, &c. viſitauit in ſpiritu intellectus: quando poſt dies octo iterum ianuis clauſis venit ad diſcipulos: & Thomæ dixit. *Infer digitum tuum in latus meum: mitte manum tuam in loca clauorum, & noli eſſe incredulus ſed fidelis.* In ſpiritu verò ſapientiæ apparuit recumbentibus diſcipulis, quibus exprobrauit incredulitatem ipſorum, & duritiā cordis, & ait. *Marc. 16.* *Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij, & Spiritus ſancti.* Hæc ſunt mirabilia, quæ fecit in aſſumptione animæ ſuæ. Cantate ergo canticum novum: quia mirabilia fecit. Sed quid eſt Canticum? Canticum eſt exultatio mentis in vocem prorumpentis. Quia ergo in voce exultationis & confeſſionis ſonus eſt epulantis: cantemus canticum, quibus datum eſt, hodie epulari. Paſcha enim immolatus eſt Chriſtus, ſicut dicit Apoſtolus. *1. Corin. 5.* *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaque epulemur.* Paſcha noſtrum Chriſtus eſt, agnus ſcilicet qui tollit peccata mundi, quem nobis incorporare debemus, vel laborare potiùs, & orare, quomodo nos incorporet ſibi. *Exod. 12.* *Caput*, ait ſcriptura, *cum inteſtinis & pedibus vorabitis.* Caput diuinitatem ſignificat, pedes humanitatem: inteſtina verò ea quæ pertinent ad animam.

*Exod. 12.* [illegible] *Quomodo comedendus verus Agnus*

Fuerunt enim hæretici qui Chriſtum Dei filium confeſſi ſunt: ſed ipſum hominem factum non crediderunt. Iſti caput agni ſine pedibus & inteſtinis comederunt. Alij verò ipſum purum hominem fuiſſe dixerunt: quia mortuum eum viderunt: ſed eum nec reſurrexiſſe, nec Deum fuiſſe crediderunt. Iſti pedes & inteſtina vorabant: ſed caput obmittebant. Alij verò Deum & hominem fuiſſe crediderunt; ſed tamen diuinitatem pro anima ipſum habuiſſe mētiti ſunt. Iſti caput & pedes vorabant, ſed inteſtina dimittebant. Nos verò qui eum verum Deum, & verum hominem, ex anima rationali & humana carne ſubſiſtentem confitemur, caput cum inteſtinis & pedibus voremus: id eſt cum auiditate non in ventrē, ſed in mentem Paſcha noſtrū trajicere ſatagamus: vel quia paſcha tranſitus interpretatur: tāquam inuitati ad cœleſtes nuptias tranſeamus, de tenebris ad lucem, de infidelitate ad fidem, de vitijs ad virtutem, de

morte ad vitam, vel de mundo ad Patrem: vt ſic in voce exultationis & confeſſionis io primo celebremus Paſcha hiſtoricum, in ſecundo allegoricum, in tertio tropologicum, in quarto anagogicum. *Quadruplex Paſcha* Cantemus ergo canticum, & novum: propter promiſſum, propter ſignum, propter præceptum. Propter promiſſum, quia vetera tranſierunt, & ecce noua facta ſuot omnia. Vnde non jam nobis vetera vel temporalia, ſed noua & ſpiritualia ſunt promiſſa. Exuite igitor veterem hominem, fratres chariſſimi: & induite oovum hominem, qui ſecundum Deom creatus eſt. Nouate vobis nouale, & nolire ſerere ſuper ſpinas. Caotate & canticum novum, propter novum ſignum. Novùm enim fecit Dominus ſuper terram; non ſolùm quòd mulier circumdedit virum: ſed quòd vir ille ſuſcitauit ſe ipſum. Cantate etiam canticum novum, propter novum præceptum. *Mandatum*, inquit, *novum do vobis, vt diligatis invicem, ſicut dilexi vos.* *Ioan. 13.* Quantum dilexit nos? Vſque ad mortem, mortem autem crucis. Ad hanc enim dilectiooem iouitat nos ipſum ſignum crucis. Crux enim habet doo brachia extenta. Extendamus igitur ad dilectionem amicorum & inimicorum vtrúmque brachium, dextrum ſcilicet & ſiniſtrum: longitudinem habentes in perſeuerantia vſque ad mortem; & ſolo Dei intuitu nos diligentes, habeamus ſublimitatem: & cum iis omnibus humilitatis habentes profundum. Sic crucem Domini bajulemus & commoriamur ei, vt à morte tam animæ quàm corporis reſurgere mereamor; ipſo adjuvante, ipſo patrocinante, ipſo auxilium miniſtrante, qui viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

## *In die Sancto Paſcha.* Sermo II.

*Exod. 34.* *Hebr. 7.*

NON *coques hædum in lacte matris ſuæ.* Apoſtolo teſte, nihil ad perfectum adduxit lex; ſed propter trangreſſiooes data eſt; donec plenitudo legis, non per verbum legis, ſed per legem Verbi, daretur in plenitudinem temporis. Ecce quod in exitu Iſraël de Ægypto, immolari præcipitur agnus Paſchalis. Et hoc ritu. *Exod. 12.* *Non comedetis*, ait, *ex eo crudum quid, nec coctum aqua: ſed aſſum tantum igni. Caput cum inteſtinis & pedibus vorabitis, & ſanguine ejus ſuperliminare domus, & vtrumque poſtem linetis. Et ſecundum hunc ritum accipietis & hædum.* Vnus autem ritus eſt agni pariter & hœdi: vnus ritus, vna legis ſanctio, vna fides ejus, qui venit in ſimilitudinem carnis peccati: & qui peccatū non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore ejus. Vna fides ejus, qui cum peccatoribus venit conuerſari: & conſtaorer tamen dixit. *Ioann. 8.* *Quis accuſabit me de peccato?* Vnus ritus ejus, qui teſte Apoſtolo pro nobis factus eſt peccatum, vt de peccato damnaret peccatum: & ejus, qui fuit agnos ſine macula: agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Nihil ergo crudum de agoo paſchali vel hœdo edere debemus, cùm corpus ejus ſuſcipimus: ſed in ſacramentis rerum res ſacramentorom cognoſcamus. Suut enim ibi duo ſacramenta, & unæ tes. Sacramentum quippe eſt, viſibilis forma panis & vini: ſacræ rei illius inuiſibilis, videlicet corporis agni immaculati, qui voluit fieri hoſtia pro peccatis noſtris, cùm in cruce pependit: & ide corpus de virgine natum, verum in veritate ſigni, quod etiam eſt ſignom veritatis, ſacramentum eſt illius corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia. *Sacramentum & res ſacramenti quid ſint.* Eſt igitur ſacramentum, & non res, viſibilis forma panis & vini: ſacramentum & res, corpus de virgine natum: res, & non ſacramentum, corpus ejus quod eſt Eccleſia. Qui igitur ſacramentum ſine re ibi credit eſſe, crudum comedit; quia nihil ibi ſpirituale credit, ſpiritus enim ignis eſt. *Errant, qui panem in Euchariſtia manere putant.* Qui rem & ſacramentum eſſe credit, ita quòd remanente panis & vini ſubſtantia, credat eſſe verum corpus Chriſti, ſicut quidam hæretici meotiti ſunt: corpus quidem accipit, ſed ſemicrudum. Qui verò per ſuſceptionem rei & ſacramenti membrum Eccleſiæ ſe efficit, Chriſti corpos accipit, & ſancti Spiritus igoi coctum. Sequitur. *Non coctum aqua.* Aſſata per igoem fortiùs aſtringuotur: elixa vero per aquam faciliùs diſſolvuntur. Aqua igitur coctum comedit, qui ſumendo corpus Chriſti diſſolui, & per partes poſſe diuidi, ſuſpicatur: vel illam vnionem Dei & hominis in paſſione ſolutam athitratur. Et quia nihil phantaſticum in illo ſacraméto credere debemus: ſciendum eſt, quia verè frangitur ibi, quod videtur, & non eſt; non quod eſt, & non videtur. Frangitur forma viſibilis, non res inuiſibilis. Non frangitur ſubſtantia, ſed accidens, quod nec in ſubjecto eſt, nec ſubjicit. Mira res, ſed tamen vera, nec multum mirabilis, ſi cujus ſit, attendamus. Cùm hæc attendis & miraris: attende cujus ſit corpus, & non mirabetis. Ipſum eſt enim corpus illud, quod de Virginis vtero per clauſam januam exiuit. Ipsū eſt, quod ad diſcipulos clauſis ianuis intraoit. Ipſum ſoper mare ſiccis veſtigijs ambulaoit: ipſum contra naturam nobes ſuſcepit & leuauit. Hanc igitur ſpeciem panis & vini in corpus Chriſti tranſubſtantiaram miraris? *Tranſſubſtantiationis aſſertio.* Numquid ipſe eſt, qui coram Petro & Iacobo & Ioanne transfiguratus eſt? Numqnid ipſe eſt, qui cum duob⁹ diſcipulis eúntibus in Emmaüs, peregrini formam ſuſcepit? Illas transfigurationes non miraris: & propter hanc obſtupeſcis? Verbum per quod omnia facta ſunt, & omnia poteſt, iſtud non poteſt? Verbo, quo dixit, & facta ſunt, hoc dixit, & factum non erit? Veritas eſt: verba ejus ſpiritus & vita ſunt. *Ioan. 6.* Si hæc ſpiritualiter & cum charitate intelligis, verba ejus ſpiritus & vita ſuot, & tibi ſunt: ſi hæc non charitativè, ſed carnaliter intelligis, verba ejus nihilominus ſpiritus & vita ſunt, ſed tibi noo ſūt: ſed fomentum damnationis & mortis tibi ſunt. Para igitur mentem, non dentem; crede, & māducaſti. Totus igitur ſumitur Chriſtus & totū. Totus in perſona: totum in natura. *Exod. 12.* *Caput*, inquit ſcriptura, *cum pedibus & inteſtinis vorabitis.* Non dixit, pedes cum capite vel inteſtinis: non dixit, inteſtina cum pedibus, vel capite vorabitis. Qui enim dixit, quod eſt: remouit qood non eſt. Quia igitur caput Chriſti Deus, per caput ſublimitas divinitatis accipitur: per pedes verò humilitatis humanitas deſignatur. Vnde Ioannes dignum ſe non arbitrabator, ſolvere *Ioan. 1.* corrigiam calciamentorum ejus: id eſt, non arbitrabatur ſe diguum aperire ſacramenta humanitatis ejus. Ioteſtina verò ſunt anima, & animæ virtutes & potentiæ: quas Chriſtus habuit, pro vt decuit, & oportuit. Fuerunt ergo hæretici, qui ipſum⁹ purum hominem aſſerebant: ſed Deum eſſe negabant. Hi pedes & inteſtina vorabant, ſed caput obmittebant. Fue-

*Varij errores contra Incarnationem Chriſti.*

runt alij, qui ipſum Deum eſſe crediderunt, ſed eum veram carnem, ſed quaſi phantaſticam vt ſic videretur ab hominibus, accepiſſe negabant: iſti caput & inteſtina vorabant, ſed non pedes. Fuerunt alij, qui ipſum Deum eſſe, & veram carnem accepiſſe confeſſi ſunt: ſed ipſum animam habuiſſe negauerũt, ſed ipſam pro anima diuinitatem: iſti caput & pedes, ſed non inteſtina vorabant. Nos autem qui ipſum Deum & hominem verum, ex anima rationali & humana carne ſubſiſtentem confitemur, caput cũ pedibus & inteſtinis vorare tenemur: vorare, id eſt cum omni auiditate ſumere. Quicquid enim Dei eſt, cùm auiditate faciendum eſt: propter hoc ait Pſalmiſta, *voluntariè ſacrificabo tibi.*

*Pſal. 53.*

Nota ordinẽ verborũ. *Caput cũ ped.* Non ait pedes cũ inteſtinis, vel inteſtina cum pedibus. Nã ſeparationem carnis & animæ, cùm mortuus eſſet in ſepulchro, confitemur. Sed talis fuit vnio Dei & hominis, quòd nec à carne in ſepulchro: nec ab anima ſeparari potuerit in inferno. Et totus erat in ſepulchro, ſed propter carnem: totus in inferno, ſed propter animam: totus vbique, ſed propter diuinitatem. Totus dico, ſed non totum. Sed numquid verum dixit, qui dixit. *Hely, Hely, Lamaſabnctani? Hoc eſt, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?*

*Matt. 27.*

Ait enim ſuper hoc Ambroſius. *Clamabat homo ſeparatione diuinitatis moriturus.* Hinc eſt, quod Heſychius ſuper Leuiticum, de duobus hircis loquens quorum alter immolabatur, alter verò à populis abire permittebatur in ſolitudinem, dixit, *Immolata eſt humanitas quaſi hircus: ſed diuinitas quaſi alter hircus, abyt in ſolitudinem, id eſt in cælum: vt portaret peccata noſtra, non vt haberet, ſed vt conſumeret.*

*Heſych. li. 5. in Leuit. habet ſenſum horum verborum.*

Sed hoc intelligendũ eſt, quantum ad defenſionem, quantum ad protectionem; non quantum ad vnitionis ſolutionem. In hoc enim eum diuinitas dereliquit, quia protectionem cohibuit: vt poteſtatem haberet inimicus, qua conſummaret paſſionem. Nam ſi defendere eum diuinitas voluiſſet, inimicus eum occidendi poteſtatem nõ habuiſſet. Et ſi mortuus non fuiſſet, ſalutem noſtram operatus non eſſet. Vt igitur homo ſaluaretur, oportuit, vt Chriſtus moreretur. Sed mori non poterat: niſi poteſtatem occidendi eum inimicus haberet. Poteſtatem habere non poſſet, ſi eum diuinitas defendere voluiſſet. Ergo in hoc eum diuinitas deſeruit: quod ipſum non protexit: ſed vnionẽ non ſoluit. Verba quidem notanda ſunt. Non enim ait, *dereliquet*, ſed *dereliquiſti.* Viuus hoc dicebat, ergo jam viuum diuinitas dereliquerat: ergo nec tunc Deus erat; quod nefas eſt credere & dicere. Sed in hoc eum dereliquerat, quòd Pilatus, quòd Iudæus, occidendi hominem illum poteſtatem à Deo acceperat.

*Quo ſenſu Chriſtus à Patre fuerit derelictus.*

Nam cùm mala voluntas ab homine, vel à diabolo ſit; omnis tamen poteſtas, ſiue bona ſit, ſiue mala, eſſe nõ poteſt, niſi à Deo. Hinc eſt quod Dominus ait. *Non haberes in me poteſtatem; niſi tibi datum eſſet deſuper.*

*Poteſtas mala à Deo eſt.*

*Ioann. 19.*

Sequunt. *Et linies ſanguine agni ſuperliminare, & vtrumque poſtem.*

*Exod. 12.*

Hinc eſt, quod Dominus Angelo, qui atramentarium ſcriptoris habebat in lumbis, dixit. *Signa Thau, in frontibus virorum gementium ſuper cunctis abominationibus, quæ fiunt in Ieruſalem.*

*Ezech. 9.*

Quod Dominus in fronte per Prophetam, hoc idem Dominus in ſuperliminari dixit per legiſlatorem: ſed hoc idem ſignum ipſe Boëtius in inferiori margine veſtis philoſophiæ depictam cognouit.

*Boët. de conſolat.*

Quia idem eſt, & ſanguinem poſitum in ſuperliminari, & Theta depictum in inferiori. Sed & ipſe Gedeon, trecentos milites, qui ad bella procederent, à dextris ſtatuit, & elegit: ſignificans ſanguinem agni ponendum, & Thau in dextro poſte depingendum.

*Iudic. 7.*

*Litera Thau ſiue Theta.*

Nam numerus ille, qui per figuram Theta figuratur, firmiſſimum eſt conſcientiæ munimẽ, tam ad omnia, ſi terreant, aduerſa; quã ſi adulẽtur proſpera. Si ſcenicæ vitiorũ meretriculę te reuocent ad tẽporalia: ſi te in peccatis ſecurum reddat inordinatæ ſpei præſumptio falſa: ſigna Thau, pone ſanguinem paſſionis in conſcientiam; quoniã & Samſon vicit in aſini mandibula. Nihil eſt enim, quòd non vincat frequens ruminatio paſſionis, & patientiæ Chriſti. Sequitur. *Et comedetis panes azymos cum lactucis agreſtibus.*

*Exod. 12.*

Non omne fermentum abijciendum eſt; nam mulier ſapiens fermentũ poſuit in farinæ ſatis tribus: ſed à cibo animæ ſpirituali abijciẽdæ ſunt, vel aperta malitia, vel religio ſimulata. Nã de primo dicit Apoſtolus. *Expurgate vetus fermentum:* de ſecundo Dominus in Evangelio: *Cauete à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.*

*1. Corin. 5.*

*Matt. 16.*

Propter hoc azyma ſinceritatis ponit Apoſtolus, contra maliciam: veritatis, contra religionem ſimulatam. Lactucas etiam agreſtes comedere tenemur, & non domeſticas.

*Quid azima, quid lactuca deſignent.*

Nam ſicut alia lactuca domeſtica eſt, alia agreſtis, ita quædam eſt amaritudo agreſtis quædam domeſtica: per lactucã enim, quia amara eſt, amaritudo figuratur. Sed ſicut melle ſilveſtri Ioannes vtebatur in deſerto, ita & nos lege præcipimur veſci lactuca agreſti.

*Marc. 1.*

Nec mel domeſticum Ioannes, nec legiſlator lactuca domeſtica præcipit veſci: quia vtrumque abominabile eſt apud Deũ. Nam dulcedo domeſtica eſt inter proſpera gratulari: lactuca domeſtica eſt inter aduerſa, amaricari: ſed mel ſilueſtre eſt, gratulari ſi pungant aduerſa, lactuca agreſtis eſt, ſi decipere volunt proſpera. Propter hoc ait Ieremias: *pone tibi amaritudines.* Hanc lactucam comedebat Propheta, quando dicebat. *Ecce in pace amaritudo mea eſt amariſſima.* Et iterum alius Propheta: *Ingrediatur putredo in oſſibus meis & ſubter me ſcateat, vt requieſcam in die tribulationis.*

*Iſai. 38.*

*Habac. 3.*

Sequitur. *Renes veſtros accingetis.* Neceſſe eſt, vt pruritum carnis humanæ, vel præcingat virginitas, vt exinaniat; vel accingat continentia, ſic vt cohibeat: vel ordo cõjugalis ordinatè ſuccingat: nec enim peccatum eſt, ſi non cauſa coïtus, ſed cauſa prolis ſponſus ſpõſam ordinatè cognoſcat; vt ſic ex illa cognitione filius quæratur: qui per vndam baptiſmatis Deo poſtea regeneretur. Baculoſque tenere jubemur in manibus, id eſt diſciplinã exhibere operibus, quę non ſit nobis virga, ſed baculus, vt in auſteritate diſciplinæ groſſitudo baculi figuretur. Calciamenta etiam habere debemus in pedibus, ne terrenum lutum affectus noſtros polluat: ſed ſic exempla doctorum muniant, vt etiam eorum ſuffragia à luto defendant. Ecce dilectiſſimi, ſi omnia quæ de agno vel hœdo dicta ſunt, ſufficiunt ad medelam: quid neceſſarium fuit tantæ perfectioni addere quod audiſtis, *Non coques hœdum in lacte matris ſuæ?*

*Exod. 23.*

Notandum eſt ergo, quod pater filium tradidit, Iudæus filium tradidit. Idem operatus eſt Iudæus, quod Deus. Sed Deus bona voluntate

tate operatus eſt, quod Iudęus mala voluntate. Ergo mala voluntas fuit Iudæi, idem operantis quod Deus: ergo eadem voluntas Iudæi & Dei, ſed mala in Iudæo bona in Deo, quia neceſſarium fuit velle Deum: quod noluit velle Iudæum. Sicut è contrario poteſt eſſe bona voluntas hominis: & aliud tamen volentis quod

*Non debet ſemper idẽ velle homo, quod Deus.*

Deus: ſed ſi eſt alia voluntas à Deo, non eſt tamen alienata à Deo, quia vult hominem velle, quod ipſe non vult; alia enim debet eſſe voluntas judicis, alia judicio ſubjacentis. Iudex vult exercere juſtitiam, judicandus præſtolatur miſericordiam: Iudex eum damnandum diſponit. Sed quis vnquam carnem ſuam odio habuit? Sunt igitur contrariæ voluntates & judicis, & judicandi, imò fortè graviùs damnari deberet, ſi ſibi damnum optaret: quia qui ſibi nequam, cui bonus? Ergo bona eſt voluntas & judicis, qui non vult, quod judicandus; & judicandi, aliud volentis quàm judex. Non eſt enim contra illam, & ſi ſit pręter illam. Sed quid mirum, ſi inter duos homines ſint diuerſæ voluntates, quæ non ſint aduerſæ: cùm etiam in vnoquoq; hominum ſint diuerſæ voluntates; per quarum vnam aliquid non velit, quod per alterã velit? Nam ſecundùm inferiorem vim animæ, quæ ſenſualitas appellatur, aliquid vult; quod ſecundùm ſuperiorem vim animæ, quæ ratio dicitur, nec velle vult. Iſta tamen duo ſunt in anima, & anima eſt vna. Numquid diuiſa eſt anima? Numquid ſibi contraria res eſt vna? Propter hoc ait Apoſtolus.

*Rom. 7.*

*Inuenio legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in legem peccati. Velle adjacet mihi, perficere non inuenio.* Sed quoniam in hac diuerſitate quædam videtur aduerſitas: quia nõ bene conuenire videntur lex membrorum, & lex mentis: leuemus oculos, & conſideremus in capite, quod in membris non videmus perſpicuè. Conſideremus in Chriſto vtramque voluntatem; aliam & aliam; diuerſam non diuerſam: alteram non alteram; & vtrámque bonam.

*Matt. 26.*

*Pater ſi fieri poteſt*, inquit, *tranſeat à me calix iſte*: locutus eſt filius hominis. Sed quid reſpõdit filius Dei?

*Ibidem.*

*Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat.* Aliter locutus eſt ergo filius hominis, aliter filius Dei: aliter homo, aliter Deus: totum tamen ipſe Chriſtus. Quod locutus eſt filius hominis, homo, locutus eſt filius Dei,

*Chriſtus aliter loquitur vt homo, aliter vt Deus.*

Deus: ſed idem Deus; imò prorſus idem Pater & Filius. Ergo eadem voluntas Patris & Filij: quia idem eſt eis velle & eſſe, voluntas quippe eſſentia eſt. Quod ergo filius ait, *Non quod ego volo, ſed quod tu*: idem eſt ac ſi diceret, non quod volo ego, ſed quod ego. Valde diuerſa ſunt, non volo, & volo: vtráque tamen voluntas in Chriſto, & vtráque bona. Quis enim, niſi mentis inſanæ, malam in Chriſto fuiſſe voluntatem audeat confiteri? Volebat igitur, in quãtum homo, quod noluit, in quantum Deus: voluntatem tamen humanam diuinæ ſuppoſuit voluntati. Sed adhuc dico: non ſolùm vult in quantùm homo, quod non vult, in quantũ Deus: ſed & Deus, præcipit aliquando, quod non vult fieri: & prohibet plerumque, quod vult fieri. Plus eſt enim præcipere, quam velle. Præcepit Abraham, vt immolaret filium ſuum

*Geneſ. 22.*

Iſaac: ſed numquid iſtud volebat fieri? Si volebat, cur arietẽ hærentẽ cornibus inter vepres mittebat? Præcipiebat igitur, & tamen fieri nolebat. Sed propter hoc præcepit, vt fidem & obedientiam Abraham comprobaret. Rurſus, cùm quemdam ægrorum ſanaſſet, dixit,

*Marc. 1.*

*Vide, nemini dixeris.* Numquid tantum miraculum ſilentio præteriri volebat? Non vtique, ſed exemplum humilitatis oſtendebat. Ecce bona voluntas Dei fuit: quòd voluit filij paſſionem; & bonum eſt quod voluit: quia nec velle poteſt, niſi bonum. Velle enim malum non poteſt etſi omnipotens. Sed mala voluntate illud idẽ voluit Iudæus; & factum eſt malum ei, quod eſt bonum: factum eſt ei venenum, quod eſt mihi antidotum. Quoniam etſi exterior homo noſter plerúmque indicet interiorem, & opera denuntient bonitatem vel voluntatem, tamen voluntas ex operibus non eſt judicanda: ſed ex voluntate judicanda ſunt opera. Scriptũ quippe eſt.

*Lib. de vera Religi. c. 14. omne peccatum voluntarium & liberum.*

*Affectus tuus operi tuo nomen imponit*: & omne peccatũ, vt ait Auguſtinus, ita voluntariũ eſt, quod non eſt peccatum ſi non voluntariũ: nec aliquid criminale, ſi diſplicet: nec aliquid veniale, ſi placet. Igitur quod mala voluntate operatus eſt Iudæus, cùm tamen ſimpliciter eſſet bonum, factum eſt tamen in ſcandalum & in malum, & ad injuſtitiam reputatum. Condẽnat Dominus per Prophetam, & opus malæ voluntatis, & malam voluntatem operantis: & auctorem ſimul operis & voluntatis. Ait enim.

*Exod. 23.*

*Non coques hædum in lacte matris ſuæ.* Coctio hœdi paſſio Chriſti. Sed quid eſt quod additur, *in lacte matris ſuæ?* Mater ejus Maria fuit: lac matris tenerrima carnis portiuncula fuit: quæ per Spiritum ſanctum concreta, & coagulata in aſſumptionem carnis humanæ in corpus Chriſti tranſiuit. Non enim de cœlis illa caro fuit, ſicut quidam crediderunt: ſed de ſubſtantia maternæ carnis. Dicit enim Iob in perſona Chriſti.

*Iob 10.*

*Sicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti?* Vnde mulſiſti me? De ſubſtantia matris meæ. Ipſe enim lapis eſt ſine manibus de monte abſciſſus; qui creuit in montem magnum, in montem coagulatum & incaſeatum: de quo cecinit Pſalmiſta dicens:

*Pſalm. 67.*

*Mons Dei mons pinguis: vt quid ſuſpicamini montes incaſeatos?* Montẽ in quo beneplacitum eſt Deo habitare eo. Hujus igitur lactis coagulatio, hujus montis incaſeati glutinũ concretionis Spiritus ſanctus fuit, quo præter aliorum naturam concreta ſunt membra in vtero matris. Aliorum ſiquidem membra ex ſeminarin vtriúſque parentis, per intervalla temporum & dierum, formam ſuſcipiunt naturalem. Itaque poſt quadrageſimum ſextum diem animam ſuſcipiunt: ſed aliter in Chriſto factum eſt. Nam ipſa die conceptionis, in ipſo lacte matris formata ſunt membra ſimul omnia, infuſa eſt anima: & ipſa die tantę ſapiẽtiæ facta, cui nihil Deus addere potuit: quia eo die ſecundùm animam omnia ſciuit, quæ Deus ſciuit: etſi non ita clarè vel perſpicuè. Alioquin

*Anima Chriſti omnia ſciuit, quæ Deus ſciuit.*

aliqua dies fuit, quod filius Dei carnem habuit, & homo non fuit. Potuerunt igitur membra formata per ætatẽ proficere, & majorem ſuſcipere quantitatem. Sed ſapientia majorem quãtitatem, vel gratia infuſa ſuſcipere non potuit: quia ipſe erat ſapientia genita, & non creata: & ſapiens ſapientia ingenita, & non creata, quæ vna eſt cum ſapientia genita: cujus beneficio ſapientia creata non genita, & adjuncta non potuit augmentari. Vnivit enim ſapientia ingenita non creata, ſapientiam creatam non gene-

tam, ſapientiæ genitæ non creatæ: & facta eſt inſeparabilis vnio, vt quod Dei erat, eſſet hominis: & filius hominis, idem eſſet ipſe filius Dei. Propoſiti igitur ſenſus verbi talis eſt. *Non* *Exod. 21.* *coques hœdum in lacte matris ſua*, id eſt non affliges Chriſtum paſſione in die conceptionis ſuæ. Sexto die Adam factus eſt, ſexto die lapſus eſt: eodem die, vt quidam tradunt, Chriſtus de Spiritu ſancto conceptus eſt; eodem die paſſus eſt. Et bene, vt naturæ corruptionem, quæ per Adam facta eſt, per ſuæ conceptionis incorruptionem redderet incorruptam: & qui caſu ceciderat, per occaſum orientis aſcenderet occidens ſuper occaſum. Tamen ſi per hœdum de- *An Chriſtus per hœdum ſignificetur, & cur.* ſignatur Chriſtus, quia venit in ſimilitudinem carnis peccati: ergo per hœdum deſignatur caro peccati. Sed quare? Propter peccatū carnis. Ergo per hœdum non ſolùm caro peccati, ſed magis propriè peccatum carnis accipitur. Quid *Ibidem.* eſt igitur? *Non coques hœdum in lacte matris ſua*, niſi quod apertè dicitur; non fouebis peccatum in dulcedine cogitationis? *De corde*, ait Domi- *Matt. 15.* nus, *exeunt cogitationes mala, & ha ſunt qua coinquinant hominem.* In fomentum ergo facinoris vſurpat cogitatio locum matris. In vulua ſiquidem matris hujus eſt, quando ſuggeritur: ſed de vtero ejus egreditur, cum deliberatur. Cùm verò falſæ ſpei ſibi fiduciam proponit, genibus eum mater excipit. Et cùm per exempla majorum ad faciendum inducit: vberum ſuorū lac elicit falſæ conſolationis. Cúmque peccatum perpetratur, ſed adhuc per ignorantiam, & propter falſas conſolationes mēs excæcatur, filius ad infantiam educatur. Cùm verò ex nimia conſuetudine peccandi, ſciens & prudens manum in flammam mittit, nec poteſt continere: vt jam non ex ignorantia, ſed potiùs peccet ex infirmitate; de infantia in adoleſcentiam creſcis. Naturaliter enim infantia ignorat, & adoleſcentia infirma eſt. Sed cùm poſtea ex eadem infirmitate peccatum ita fouetur, vt non ſolùm qui peccat, facere, ſed & factum defendere velit: quaſi de infantia in adoleſcentiam creuit. Iuuenes enim ſunt, qui à viginti annis & ſuprà poſſunt ad bella procedere: de quibus dictum eſt.

*Horat. in arte poëtica.*

*Imberbis juuenis jam jam cuſtode remoto,*
*Gaudet equis, canibuſq; & aprici gramine campi.*
*Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper.*

Cùmque ex conſuetudine defenſionis, qui peccat contemnere incipit, & obſtinatus eſſe: de juuentute labitur in ſenium, & propè interitum eſt; quia peccatum eſt in Spiritum ſanctū qui ardor eſt Patris & Filij, tantò longiùs à calore; quantò longiùs à charitate, & à Sancti ſpiritus ardore. Quia igitur ſenes naturaliter frigidi ſunt, in ſenium peccati labitur, in quo nihil ſpiritualis dulcedinis reperitur. Quòd *In lacte matris* additur, maledicti ſignum præponitur. Quia maledictus puer centum annorum. Peccator ſiquidem obſtinatus in dulcedine ſuæ cogitationis, puer eſt centum annorum; & hœdus coctus in lacte matris. Propter hoc Iob di- *Iob 3.* cebat. *Quare non in vulua mortuus ſum: egreſſus ex vtero non ſtatim perij? Quare exceptus genibus, cur lactatus vberibus?* Transfert enim in ſe vir ſanctus, non quod factus eſt, ſed quod fecit. Beatus autem eſt ille, qui in domo meruit ſuſcitari; ſed tantò beatior ille, qui ſuſcitari meruit extra portam, quantò funeri vicinior ſepulchroque. Beatiſſimus autem, qui jam ſepultus quatriduanus fœtebat in tumulo, quo peccatum obſtinationis deſignatur, tantò ad ſanandum difficilius; quantò funibus viciorum alligatur diſtrictiùs. Vel hœdum decoquit, qui ignem & ligna ſupponit. Hœdus culpa, lignū cauſa, ignis pœna. Eſt igitur peccatum culpa, & eſt peccatum non culpa. Eſt cauſa peccati, & non peccatum: & eſt pœna peccati & non peccatum. Eſt etiam peccatum culpa, ſed nec cauſa nec pœna. Et eſt peccatum culpa & pœna, ſed non cauſa, & eſt peccatum & culpa, & cauſa, & pœna. Peccatum & culpa, actus peccati, & reatus, peccatum & non culpa; hoſtia pro peccato. Vnde Apoſtolus de Chriſto. *Factus eſt pro nobis peccatum, vt de peccato damnaret peccatum.* *2. Corin. 5.* Cauſa peccati & non peccatum, prædicatio veritatis, vnde naſcitur vana gloria. Pœna peccati & non peccatum, contritio cordis, etiam poſt actam pœnitentiam: quia ſcriptum eſt. *De propitiato peccato noli eſſe ſecurus.* *Eccli. 5.* Peccatum culpa, nec cauſa, nec pœna; quod ſtatim perpetratum per pœnitentiam diluitur, nec iteratur. Peccatum culpa & cauſa, ſed non pœna; reatus qui ſuo pondere ad alium trahit: & tunc per pœnitentiā diluitur, ſicut ex prodigalitate furtum, ex furto ſolet perjurium prouenire. Peccatum culpa & pœna, ſed non cauſa, quod ſtatim per contumaciam ad mortem trahit. Peccatum & culpa, & cauſa, & pœna, reatus qui ad alium trahit, & per contumaciā perſeuerat. Tot modis peccatum inflammatur, tot modis hœdus decoquitur.

### *In die Sancto Paſcha.* Sermo. III.

Dis *ſexto princeps filiorum Gad, Eliaſaph filius Duel obtulit acetabulum plenum ſimila in ſacrificium.* *Num. 7.* In dandis accipiendiſque muneribus noſtri ſermonis ſeries & virtus conſiſtit. Accepti ſiquidem & dati gratiā fœderantur amore mutuo etiam mater & filia. Manus autem vacua pauperum preces euacuat. Et quamvis dicat Iſaias, quòd in excelſis habitabit, qui excutit manus ſuas ab omni munere, eo quòd muneta etiam ſapientes excæcant; tamen non ſic eſt generalis authoritas, quòd careat exceptione. Sunt enim munerum quædam beneficia, quorum alia cenſum minuunt, & non ſenſum: *Quadam munera cenſum minuunt alia ſenſum* alia minuunt ſenſum, & non cenſum: quædam vtrúmque. Sunt etiam, quæ non minuunt, ſed muniunt, alia quidem cenſum, ſed non ſenſum, alia vtrúmque. Multa Deus beato Iob beneficia contulit & abſtulit. Imminutus eſt cenſus, & non ſenſus. Ait enim. *Dominus dedit, Dominus* *Iob 1.* *abſtulit, ſicut Domino placuit, ita factum eſt; Sit nomen Domini benedictum.* Multa dari ſolent fœneratori beneficia, cenſus augetur, ſenſus minuitur: nam exinde majori cupiditate cæcatur, vt ſcriptum eſt. *Creſcit amor nummi, quantùm ipſa pecunia creſcit.* Sunt & alij, qui propter amiſſionem temporalium nimio dolore torquentur: & plerumque laqueo ſe ſuſpendunt. Iſti ſenſu minorantur & cenſu. Alios verò donis gratiarum Dominus locupletat; qui quantò ſpiritualibus abundant, tantò temporalia parvipendunt. Vnde magis eligunt abjecti eſſe in domo Dei, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Iſti cenſum minuunt, ſenſum muniūt Qui verò munus eleemoſynæ pauperibus lar-

giuntur; cùm beneficium illud in cæleſtes theſauros deportatur per manus accipientium, theſaurizat beneficij largitor, vbi nec ærugo, nec tinea: vbi fures non effodiunt, nec furantur. Iſtorum cenſus reddendus in die judicij cum vſura ſeruatur. Donat ſiquidem temporale; ſed æternum recipiet. Donat quod ſeruare non poteſt: recipiet præmium, quo carere nō poterit. Bene igitur talium ſeorſus & cenſus munitur. Propter hujuſmodi Moyſes Legiſlator; imò Dominus præcipit per Legiſlatorem.

*Exod. 23.* *Non apparebis*, ait, *in conſpectu Dei tui vacuus.* Nam quis in judicio vacuus appareret? Dedit

*Apocal. 22.* enim dona hominibus, ſicut ait. *Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt.* Hinc eſt, quòd de dono, quod nobis contulit, & pro nobis, ſatis figuratiuè loquitur ſermo diuinus, vbi ait. *Sexto die*, &c. Cùm igitur ait, *Sexto die*, tempus miſericordiæ congruū, & noſtræ liberationis proponit proficuū. Neque enim dubium eſt, quòd ſexto die crucifixus non fuerit; vt eodem die reformaret hominem, quo formauit: vt per ipſum eadem die reſurgeret homo, quo cecidit.

*Mundus ſeptem ætatibus diſtinguitur.* Vel *ſexto die*, ait, id eſt ſexta ætate. Nam ſicut mundus ſeptem diebus voluitur; ita ſeptem ætatibus diſtinguitur. Prima ab Adam vſque ad Noë, ſecunda à Noë vſque ad Abraham, tertia ab Abrahā vſque ad Moyſen, quarta à Moyſe vſque ad Dauid, quinta à Dauid vſque ad tranſmigrationem Babilonis, ſexta à tranſmigratione Babilonis vſque ad Chriſtum, ſeptima à Chriſto vſque ad illud tempus, quo beatus mortuis, qui in Domino morientur, dicet ſpiritus, vt requieſcant à laboribus. Hinc eſt, quòd Eccleſia iſtas ſeptem ætates per ſeptem dies Dominicales diſtinguit. Et quamvis omnis Dominica ob honorem & reuerentiam Dominicæ Reſurrectionis venerabilis eſſe debeat, & jucūda: iſtas tamen ſeptem Dominicas ideo nigro lapide meritò cenſuit eſſe numerandas, quia in ipſis miſerias vniuerſæ deſcribit ætatis. Tantò ſiquidem affectuoſiùs miſericordia deſideratur parcentis, quantò lucidiùs ad memoriam reuocatur miſeria patientis. Secundùm magnam ægritudinem, magna medicina: ſecundùm magnam miſeriam, neceſſaria nobis eſt magna miſericordia. Vt igitur deuotiùs prǽſtolemur Dei miſericordiam; neceſſe eſt ſæpius ad memoriā

*Prima ætas.* reuocare noſtram miſeriam. Prima igitur ætas incipit ab Adam; vnde & in prima Dominica reuocatur ad memoriam beneficium collatum Adæ, & ſucceſſoribus ejus. Sed quoniam nec verbis nec operibus factori ſuo & benefactori reſpōdit, imò multiplicatis hominibus multiplicata ſunt mala filiorum Adam: ita vt dolore cordis tactus intrinſecùs, compelleretur Dominus ad dicendum, *Pœnitet me feciſſe hominem*,

*Geneſ. 6.* id eſt faciam, quod homo pœnitens facere ſolet; delet enim quod fecit; quod & factum eſt. Nam omnis illa generatio, præter Noë & domum ejus, perijt per aquas diluvij. Ideo Eccle-

*Pſalm. 17.* ſia gemit dicens. *Circumdederunt me gemitus mortis.* Hinc eſt etiam, quòd in Vigilia Paſchæ lectionem primam iſtam nullum ſequitur reſponſorium; quia diuinis beneficijs Adam Do-

*Secunda ætas* mino non reſpondit. Secunda ætas incipit à Noë. Ab iſto diſſeminatum eſt omne genus humanum. Vnde per ſimilitudinem Dominica le-

*Luc. 8.* gitur ſubſequenti in Euangelio. *Exijt, qui ſeminat.* Qui ſeminat, id eſt à quo diſſeminatum

eſt omne genus humanum, exijt de arca; vt adimpleretur quod dictum eſt ei à Domino. *Creſcite*, &c. Exijt itaque ſeminare ſemen ſuum. Sed cùm repleta eſſet terra ſuo ſemine, id eſt hominum multitudine, conuenerunt in terrā Sennaar, vt ædificarent turrem, cujus cacumen tangeret cœlos: alij quidem ad hoc inducti, *Geneſ. 11.* quia cor durum & lapideum habentes, nullum *Ædificatio turris* in Deum deuotionis habuerunt humorē. Hoc *Babel.* eſt ſemen, quod cecidit ſupra petram. Alij ſola vanitate ducti, operi nefario conſenſerunt: vt de eis in poſterum dici poteſt, quòd opus fecerunt, quod ante ipſum ſimile non habuit, nec poſſet habere poſt ipſos. Hoc eſt ſemen, quod cecidit ſecus viam. Alij verò cupiditate ſeducti, huic malę conſenſerunt voluntari. Quòd enim turris illa cacumine cæleſtes poſſet theſauros attingere, crediderunt. Hoc eſt ſemen, quod cecidit inter ſpinas. Vnde Dominus linguas eorum confudit. Lingua tamen Hebræa quę tunc omnibus communis erat, remanſit in Phalegi quia ipſe fuit ſemen, quod cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum. Ab iſto ſiquidem Phaleg diſſeminatum eſt genus Abrahæ patris noſtri. Sed cùm nos eſſe filios Abrahæ fateamur, quare lingua, quæ remanſit in filijs Abrahæ, Deum non laudamus; ſed potiùs ea, qua propter offenſam locuti ſunt filij diffidentiæ? Vnde notandum eſt, quòd inter omnes linguas factæ ſunt tres præcipuæ, Græca *Tres præcipuæ linguæ* Latina, Hebræa. Vnde Pilatus tribus iſtis lin- *titulo crucis* guis, quaſi præcipuis, ſcripſit titulum ſuper cru- *honoratæ.* cem. Græca verò lingua ſonat in labijs, Hebręa in gotture, Latina in medio, ſcilicet in palato. *Ioann. 19.* Quoniam igitur Mediator Dei & hominum in vnitatem fidei Circumciſionem venit conjungere & præputium, Græcos videlicet & Iudęos, debuit Latina lingua fieri, quę ſicut dictum eſt, inter Græcam & Hebræam media eſt. Tertia *Tertia ætas.* ætas ab Abraham incœpit, & terminata eſt in Moyſeo. Fuit autem ab Abraham prima credēdi via, & ipſe primus fide mundum illuminauit; quia vnum Deum primò prædicauit. Ante Abraham quippe vnuſquiſque Deum ſibi vendicabat: & in hac mutabilitate & inſtabilitate eū quærebat, qui ſtabilis manens dat cuncta moueri. Iſte igitur mundum ab hoc errore primò liberauit, qui vnum Deum factorem omnium immobilitet in ſe manentem, ſed cuncta mouētem, prædicauit: quem poſtea Moyſes ſcriptis, verbis, miraculis, confirmauit. Hinc eſt, quòd *Luc. 18.* cæcus juxta viam mendicans in officio tertiæ Dominicæ proponitur in exemplū. Quis enim cæcus ille, niſi genus humanum necdum fide illuminatum, eſt? Erat autem ſecus viam mēdicans: quia in hac mutabilitate Deū ſibi vendicabat. Alius quippe lapidem, alius lignum, alius talpas, & hujuſmodi Deum ſibi faciebat. Sed ſub iſta generatione per Abraham atque Moyſen primò cœpit illuminari: ſed tandem per eū qui finis legis eſt ad juſtitiam omni credenti, videlicet Ieſum Chriſtum, mundus adhuc fide excutiens, ſed non cæcus, plenè illuminatus eſt. Quarta ætas à Moyſe incepit, & terminata eſt in Dauid. Conſidera fortes in bello hujus *Quarta* generationis viros; & quod eo in tempore terra *ætas.* non ceſſauit à prælijs. Vide, quanta animi fortitudine populum Iſraël eduxit Moyſes de Ægypto, & quanta paſſus eſt in deſerto. Cui Ioſuē ſucceſſit, qui hoſtes ſuos viriliter expugnauit,

Poſt qitos fuerunt Iudices Otboniel, Aod, Sá-gat, Iephre, Manue, Samſon. Omnes iſti ſine bellis numquam fuerunt. Tandem fuit ſacerdos Heli, cujus tempore atca Dei capta eſt. Poſt ipſum verò Reges, Saül videlicet & Dauid. Nec iſto in tempore terra quieuit à bellis. Iſtorum igitur omnium fortitudinem ideo nobis proponit ſermo diuinns: vt eorú exemplo noſtris hoſtibus vitiliter reſiſtamus, qui numquam eſſe ſine bello poſſumus in hoc mundo. Omnes enim qui in Chriſto piè vinere volunt, perſecutionem patiuntur. Vnde ipſe ait. *Non veni pacem mittere, ſed gladium.* Pugnat ſiquidem inceſſantet contra nos mundus, pugnat caro, pugnat diabolus. Vnde Petrus. *Aduerſarius veſter diabolus*, &c. Non enim coronabitur, niſi qui legitimè certanerit. Hinc eſt, quòd quarta Dominica de bellis iſtis verbo nos inſtruit, & exemplo. Verbo, vbi ait. *Per arma juſtitia*, &c. Exemplo, quando docet, quomodo Chriſtus tentationibus ſuis malignum ſuperauit. Et qnis à tentationibus eſt ſecurus, quando tentatus eſt ipſe C'iriſtus? Vbi natat elephas, quomodo pertranſibit agnus? Sed quis finis? *Ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant illi.* Ita ſi diabolo viriliter reliſtamus, miniſterium Angelorum adipiſci merebimur. Quinta ætas incepit à Dauid, & terminata eſt in captiuitatem Babilonis, id eſt vſque ad tempus, quo filij Iſraël captiui ducti ſunt in Babilonem; de qua, ſicut legitur in Pſalmo, dixerunt captiui. *Super flumina Babilonis illic ſedimus & fleuimus, dum recordaremur Sion. In ſalicibus in medio ejus ſuſpendimus organa noſtra.* Hinc eſt, quòd quinta Dominica vacat ab organo, non à proſa. Quidqnid enim proſaicè legitur, ſicut Epiſtola & Evangelium, habet officium miſſæ: ſed organa non habet; videlicet, Introitum, Graduale, Offerendam, & Poſtcommunionem: hæc enim omnia à pręcedente quarta feria mutuò accipiuntur; in quibus captiuitatis liberationem implorat. *Reminiſcere miſerationum tuarum, Domine.* Sexta ætas incipiens à captiuitate Babilonica, terminata eſt in aduentu Chriſti. Ipſe eſt enim Verbū Patris, qui rumpere deſperationis ſilentium venit, de quo ſcriptum eſt. *Dum medium ſilentium tenerent omnia*, &c. *omnipotens ſermo tuus à Regalibus ſedibus venit.* Primum ſiquidem ſilentium ignorantię fuit. Nam propter boc homines à clamore ceſſabant; quia ad quem clamarent, ignorabant. Secundum deſperationis, quia voce Prophetarum finita ducebantur homines in deſperationem: eo quòd eorum promiſſio differretur. Tertium in requie erit; vbi non erit gemitus, neque clamor, ſed nec vllus dolor. Cùm igitur medium ſilentium tenerent omnia, venit in mundum Verbum Patris aperire ora mutorum, rumpere deſperationis ſilentium, & diſertas facere linguas infantium. Vnde & in ſexta Dominica legitur in Euangelio. *Erat Ieſus ejciens dæmonium; & illud erat mutum. Et cùm ejeciſſet dæmonium, locutus eſt mutus.* Et quia ipſe Dominus venit alligare fortem, & diſtribuere vaſa ejus: ideò ſequitur in Euangelio. *Cùm fortis armatus*, &c. Vnde pro hujuſmodi beneficijs in fine Euangelij extulit vocem ſuam quædam mulier de turba, dicens. *Beatus venter, qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti.* Septima ætas quæ incipit ab aduentu Chriſti, terminabitur in gaudio requiei, id eſt in Sabbatiſmo, qui relictus eſt populo Dei, quando ciues ſuos recipiet cœleſtis illa Ieruſalem. Vnde & in ſeptima Dominica filij Sion tale cum omni fiducia gaudium expectantes exultant, & dicunt. *Lætare Ieruſalem.* Bene igitur ſexta die, id eſt ſexta ætate, in qua Chriſtus venit, obtulit princeps filiorum Gad, &c. Sed quid nobis & principi: cùm Scriptura dicat, *Nolite confidere in Principibus?* Vnde Dominus in Pſalmo. *Principes perſecuti ſunt me gratis.* Et iterum. *Aſtiterunt reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum, aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum ejus.* Sed notandum, quòd hoc nomē *Princeps*, quatuor modis accipitur. Poteſt enim dici princeps à principio: eo quòd principium teneat dignitate & loco. Dicitur etiam à præcipio, quod tam malis, quàm bonis conuenit. Nam mali principes plerumque bonis diſcipulis ſolent præcipere. Dicitur etiam princeps, quaſi præcipuus: quia præcipuus debeat inter diſcipulos eſſe. Poteſt etiam dici princeps à pręcipitio. Vnde diabolus dictus eſt princeps hujus mundi, quia præcipitat in abyſſum. Apoſtoli verò principes dicti ſunt: quia inter alios præcipui fuerunt. Vnde Propheta. *Conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* Principes verò, qui dicti ſunt à præcipio, illi ſunt, qui ſedebant pro tribunali, vt de morte Martyrum pręciperent. Chriſtus verò, qui dicitur princeps à principio, Princeps Regum terræ eſt; qui de ſeipſo dicit. *Ego principium, qui & loquor vobis.* Princeps igitur eſt, & maximè filiorum Gad. Cùm autem filius vel generatione dicatur, vel imitatione; hic pro imitatione accipitur. Ipſe igitur princeps eſt filiorum Gad. Gad accinctus interpretatur. Accincti ergo ſunt, qui vel præcinctos lumbos habent, vel ſuccinctos. Præcinctos lumbos habent virgines, ſuccinctos poſt voluptatem continentes. Chriſtus in cœna linteo præcinxit ſe, virgo enim fuit. Petrus tunica ſuccinxit ſe; quia poſt matrimonium continens fuit. Siue ergo præcincti, ſiue ſuccincti; omnes accincti. Omnis enim qui in agone contendit, accinctus eſt. *Non glorietur*, ait Scriptura, accinctus æquè vt diſcinctus. Talium princeps eſt Eliphas. Eliphas Dei mei ſpecula interpretatur. Eſt autem ſpecula contemplationis, de qua dicit Iſaias ad Baltaſſar. *Pone tibi menſam, & contemplare in ſpecula.* Eſt & prælationis, de qua Ezechieli dicitur. *Speculatorem dedi te domui Iſrael.* Eſt & circumſpectionis; vnde dicit Dominus Ieremiæ. *Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudines.* Ponitur etiam, pro cuſtodia: vnde Iſaias. *Pone ſpeculatorem & quæcumq; viderit, annunciet.* Eſt igitur Chriſtus ſpeculator; qui niſi cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam. Vnde Samaritanus dicitur, id eſt cuſtos. Propter hoc etiam in Daniele vigil vocatur. Caro igitur à Verbo aſſumpta, quaſi ſpecula fuit: quia Deus per feneſtras hujus ſpeculæ miſericorditer mūdum reſpexit. Quia verò per ipſum plenam de Patre notitiā habuimus, bene filius Duel dicitur. Duel enim interpretatur notitia Dei. Quia igitur quæcumque audiuit à Patre nota fecit nobis, rectè dicitur filius Duel. *Princeps ergo filiorum Gad Eliphas filius Duel obtulit acetabulum.* Nulla fuit in eo neceſſitas, ſed ſola voluntas. Sola voluntate, non neceſſitate, nobis hoc beneficium contulit. Inde dicitur, *obtulit*, ne coactus ob-

Marginal notes: *Matt. 10.* — *1. Petri 5.* — *2. Cori. 6.* — *Nemo à tētatione ſecurus eſſe poteſt.* — *Matt. 4.* — *Pſalm. 136.* — *Pſalm. 24.* — *Sapien. 18.* — *Quodnam ſilentium dicatur mediū* — *Luc. 11.* — *Pſalm. 145.* — *Pſal. 118. & 2.* — *Pſalm. 44.* — *Ioann. 8.* — *Qui præcincti, qui ſuccincti.* — *3. Reg. 20.* — *Iſai. 21.* — *Ezech. 3.* — *Ierem. 31.* — *Iſai. 21.* — *Num. 7.*

*Num. 7.* tuliſſe videatur. *Obtulit acetabulum* Acetabulum dicitur vas, in quo ponitur acetum. Acetabulũ inter vaſa templi fuiſſe legi; ſed ad quid ibi fuerit, me legiſſe non memini. Sed quoniam in paſſione Domino Ieſu Chriſto propinatum *Ioan. 19.* fuit acetum, de quo ſcriptum eſt, *Et cùm accepiſſet acetum, dixit, conſummatum eſt*; bene corpus ejus acetabulum, id eſt vas aceti receptaculum fuit. *Obtulit* ergo non vacuum, ſed *plenum ſimila.* Acetabulum ergo plenum ſimila obtulit; quia ejus conſcientia ſine furfure malitiæ & *1. Corin. 5.* nequitiæ fuit. De tali quippe ſimila fiunt azyma ſinceritatis & veritatis. *Paſcha,* igitur, *noſtrum immolatus eſt Chriſtus.* In iſtis azymis, hoc eſt, ſine furfure malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis de ſimila ſinceritatis & veritatis, obtulit ſacrificium. Sacrificium dicitur, quaſi ſacrum faciens. *Nulla noſtra à ſe nos juſtificare valuit ſine Paſſione Chriſti.* Verè nec fides vera, nec vita ſancta, nec charitatis opus ſanctos nos facere potuiſſent, niſi plenum ſimila hoc acetabulum Dominus obtuliſſet. Sed quia ipſe patiendo de vita tranſiuit ad mortem; reſurgens verò de morte ad vitam: ideo nos & ſi compatimur, & conregnabimus. Si mortis per patientiam imitatores fuerimus: ſimul & reſurrectionis erimus. Sicut enim in Chriſto omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur. Moriamur igitur, & vita noſtra abſcondita ſit in Chriſto: vt cùm apparuerit vita noſtra, tunc & nos appareamus cum ipſo in gloria; ipſo duce & prævio, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & gloriatur per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

## Sermo. *In Aſcenſione Domini.*

*Cantic. 2.* QVis *eſt iſte ſalient in montibus, & tranſiliens colles?* Nonne iſte eſt filius ſaltus, quem pridie contemnebat Achis, quando ſaltabat, quando tympanizabat, quando impingebat in oſtia portæ? Nonne ipſe filius ſaltus, quem deridebat Michol filia Saül, quando ludebat & denudabat ſe coram arca Dei? Ipſe eſt enim Adeodatus tenerrimus ligni vermiculus Bethleemites, polymitarius, manu fortis, vultu *2. Reg. 21.* deſiderabilis, ſpecioſus forma præ filijs hominum, & formoſus in ſtola ſua, gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ. Dicitur itaque filius ſaltus: quia de ſinu Patris in vterum Virginis, de quo in mundum, de quo in patibulum, de quo in ſepulchrum, de quo etiam in infernum ſaltus dedit, & concurrit, vt ad brauium perueniret. Scriptum quippe eſt. *Omnes quidem* *1. Cori. 9.* *currunt, ſed vnus accipit brauium.* Quis vnus? *Pſalm. 13.* De quo ſcriptum eſt. *Non eſt, qui faciat bonum; non eſt vſque ad vnum.* Cùm enim alij cucurriſſent viam mandatorum Dei, ſicut Abraham obediens Deo, & reputatum eſt ei ad juſtitiam: alij per viam juſtificationum, ſicut Noë juſtus; alij per viam veritatis, ſicut Moyſes inductus in omnem veritatem; nec tamen ad brauium peruenirent: iſte compendioſiorem & excellen- *Solus Chriſtus brauiũ attigit.* tiorem viam charitatis incedens, attigit à fine vſque ad finem fortiter, & cucurrit velociter. Scriptum quippe eſt. *Nemo aſcendit in cælum,* *Ioann. 3.* *niſi qui deſcendit de cælo* Ergo ſolus deſcendit, ſed totus [illegible]. Vn[illegible] [illegible] Iudæi ſtatuerent *Luc. 4.* eum in ſupercilio montis vbi ciuitas eorum erat poſita, vt præcipitarent eum [illegible] pes ſaltabulum, qui vſque hodie d[illegible] Domini. Sed ſicut dictum eſt, in ſaltibus ſupradictis deridebat eum Achis, & Michol: quia ſcriptum eſt. *Prædicamus Ieſum Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam.* *1 Corin. 1.* In Achis quippe Gentilitas, in Michol Circumciſio figuratur. *Ethnici & Iudæi fidei myſteria derident.* Quis enim Gentilis Deum in vtero Virginis crederet coarctari? Quis eſurientem, ſitientẽ, labore feſſum, quaſi tympanizantem non erubeſceret? Quis tandẽ impingentem in oſtia portæ crederet, cùm ad Patrem clamaret, *Eli, Eli, Lammaſabacthani?* *Matt. 27.* Et item, *Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte?* In his omnibus fides noſtra ſtultitia Gentilitati videtur. Sed & ipſa Michol ludentem deridet: quia niſi ludo vanitatis ludere neſciebat, de qua ſcriptum eſt. *Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.* *Exod. 32.* Neſciebat, niſi ludum iniquitatis, quo pueri Abner cum pueris Ioab ludebant; quo filius ancillæ cum filio liberæ. Neque enim cogitabat, quòd ſapientia Dei Patris, quæ erat ludens cum eo in principio primæ creationis per humilitatem etiam venit ludere in fine noſtræ recreationis. Vnde ſcriptum eſt. *Ludam, & vilior fiam.* *2 Reg. 6.* Similiter denudatus eſt pro nobis coram Ioanne in Iordane, vt vim regenerationis aquis tribueret: per quem exuti veteri homine, novum hominem induerent, qui ſecundùm Deum creatus eſt. *Quoties Chriſtus nudatus ſit.* Secundò denudatus eſt ab homine, qui pellis gloria interpretatur: vt ſic gloriam carnis deponens, tunicam Adæ pelliceam, & perizomata ficus depoſita demonſtraret. Tertiò denudatus eſt à militibus, quando partiti ſunt veſtimenta ejus; vt nimiam dilectionem qua dilexit nos, nobis pleniùs inſinuaret. Quartò reſurgens denudatus eſt, quando ſudaria ſua depoſuit, vt ſic ad cæleſtes ſaltus ſe præpararet. Bethleemites factus, & polymitarius, qui in primis ſaltibus factus erat Adeodatus, & tenerrimus ligni vermiculus: in omnibus & per omnia filius ſaltus. Deſcendens quippe à ſuperioribus, Adeodatus nobis à Deo perhibetur. *Puer,* inquit, *natus eſt nobis, & filius datus eſt* *Iſai. 9.* *nobis.* Qui tenerrimus ligni vermiculus dicitur; quia de ſe ipſe ait. *Ego ſum vermis, & non homo.* *Pſalm. 21.* Qui tamquam vermiculus abſconditus in ligno fortitudinem ſuam in ligno crucis operuit. Scriptum eſt enim. *Cornua in manibus ejus: ibi* *Habac. 3.* *abſcondita eſt fortitudo ejus.* Qui propter hoc tenerrimus appellatur; qui Syrophœniſſæ tactum ſentiens, ait. *Quis me tetigit? Tetigit me aliquis.* *Marc. 5.* Verè tenerrimus, qui Mariæ Magdalenæ compatiens, eo quòd nondum Spiritum ſanctum ad robur acceperat, ait. *Noli me tangere. Non-* *Ioan. 20.* *dum enim aſcendi ad Patrem meum* Ac ſi diceret, noli me tangere, id eſt noli me imitari: quia nondum ad Patrem meum, qui Spiritũ ad robur miſſurus eſt, per quem crucem tuam bajulare poteris, & tangere me, id eſt imitari, aſcẽdi. Verè tenerrimus, quia vulgò dulciſſimus tenerrimus vocatur. Vis audire ſignanter, quis vermiculus? Ipſe eſt Thamir, cujus ſanguine ſtrutio vitrum fregit, vt fracto vitro fœtum gaudens reciperet. Ipſe eſt Thamir, cujus ſanguine duritiam lapidum Salomon ſecari docuit & poliri. Quanta enim duritia eſt hominis, cùm ſanguinis hujus memoria non emollitur. Quis paſſionis memoriam ruminans, hoſtes ſpirituales non vincit: In mandibula quippe aſini Samſon noſter hoſtes ſuperauit. Aſinus fuit, qui

crucem in humeris portauit; qui onera peccatorum noſtrorum ſuſtinuit. Cujus mandibula, paſſionis memoria; quæ non ſolùm hoſtes deuincit, ſed etiam omnes voluntates noſtras in omnem veritatem inducit. Hinc enim Saüli Samuel ait.

*1. Reg. 10.*

*Cùm abieris à me hodie, inuenies duos viros juxta ſepulchrum Rachel, ſalientes magnas foueas, dicenteſque; Inuentæ ſunt aſinæ.* Qui ſunt iſti duo viri? Primus Adam cum corpore, ſecundus Adam cum corpore ſuo. Primus qui de terra eſt, terrenus eſt: ſecundus de cęlo, cęleſtis.

*Fouea, in quam cecidit Adam.*

*Pſal. 68.*

Prima autem fouea eſt profundum culpæ: ſecunda abyſſus pœnæ. De prima legitur. *Non me demergat tempeſtas aquæ, neque abſorbeat me profundum: neque vrgeat ſuper me puteus os ſuũ.*

*Pſalm. 7.*

De ſecunda. *Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam, quam fecit.* Primus Adam ſaltum fecit in foueam culpæ; ſecundus in foueã pœnæ. Saliunt ergo duo viri magnas foueas juxta ſepulchum Rachel: videlicet cùm charitaté refrigeſcente, & abundante iniquitate, ejus ſpeciem fallacia mentiretur, & innocentia ſepeliretur. Iſti duo viri aſinas Cis inuenerunt: quia cordis humani duritiam in charitatis dulcedinem mutauerunt. Cis etenim durus interpretatur. Cujus aſina quaſi quædam cordis pigritia eſt, quia ſimilitudinem aſinæ habet cor humanum; quod nunquam, niſi coactum, benefacit: & ſolutum à vinculo ſubjectionis ludens inſanit, vix bene cogitat, niſi pungatur timoris aculeo.

*Cor humanum aſinæ ſimilitudinem habet.*

Quòd ſi timorem perdiderit, quaſi laſciuiens per cogitationes inſanit. Propter hoc ſcriptum eſt. *Animum rege, qui niſi paret, Imperat; hunc frænis, hunc tu compeſce catenis.* Sunt enim aliqui, qui voluntatem ſuam voluntati Dei ſupponunt, & quaſi aſinæ Chriſtum voluntati ſuæ ſuperponentes, Ieruſalem viſere intendunt. Imitantur igitur illum, qui dixit.

*Matt. 26.*

*Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte. Veruntamen non quod ego volo, ſed quod tu.* Hæc aſina chamo regitur, non calcaribus vrgetur. Sunt alij, qui aſinæ ſuæ Balaam ſuperponunt: quia rapaces & cupidi voluntates ſuas, non ſolùm ad maledicendum populum Dei, ſed etiam ad malefaciendum ei, voluntates ſuas ſupponunt. Hæc aſina calcaribus vrgetur, non fræno ſeu chamo regitur. Sunt alij, qui benefaciendi voluntaté habent, ſed puſillanimes bonó quod appetunt, aggredi metuunt. Vnde dicere poſſunt.

*Pſalm. 118.*

*Concupiuit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore.* Hi aſinam ſuam

*Iudic. 1.*

Axæ filiæ Caleb ſupponunt: quæ ſuſpirans ob terram ſterilem, irriguum ſuperius, & irriguũ inferius, à patre requirebat. Quærebat eas in Saliſa, ſi fortè Axæ ibi aſinam inueniret: quæſiuit & in Salim, vbi fortè aſina Balaam potuit inueniri: quæſiuit & in Suph, qui locus eſt aptiſſimus ad aſinam Chriſti inueniendam. Suph quippe ſpeculatio interpretatur. Et quid ſpeculatio, niſi contemplatio? Per contemplationẽ enim voluntas hominis ſupponitur Chriſto. Quæritur ergo aſina in Suph, ſed non inuenitur. Aliter enim intuemur per ſpeculum, & in ænigmate; aliter facie ad faciem. Sine idolis nõ recedit Rachel a Laban. Rachel contemplatiuam vitam deſignat, Laban mundum, idolum imaginationem. Vix enim animus ad contemplationem aſcendit, ſine mundi imaginationibus: ſed cùm ſcrutatur animum, quid ait? Secundum conſuetudinem mulierũ mihi accidit. Ac ſi diceret: nihil verum, ſed totum fragile & imaginarium eſt, quidquid de Deo animus cõprehendit. Hinc eſt, quòd Elias in oſtio ſpeluncæ ſuæ primò cùm ſpiritum ſubvertentem montes, & conterentem petras conſpiceret, ſecundò commotionem, tertiò ignem, in nullo horum Dominum eſſe cognouit, quia non veritatem imaginis, ſed veritatis imaginem eſſe cognouit: ſed tandem in ſibilo auræ tenuis eſſe perpendit: quia nulla imaginatio ſibilum illum fuit ſubſecuta.

*3. Reg. 19.*

Quantò enim mens deficit in contemplatione, fide proficit: quia de Deo omnes negationes veræ ſunt, affirmationes incompactæ. Nec enim de Deo ſcire poſſum, quid eſt: ſed ſcire poſſum, quid non eſt.

*Quid de Deo cognoſcamus.*

Quæritur enim in Suph aſina, & non inuenitur: id eſt quæritur in contemplatione mens Deo ſubjecta, & minimè reperitur. Aſina verò Balaam quærenda eſt in Salim, quæ vulpes interpretatur. Eſt enim vulpes animal doloſum & malitioſum. Quicumque enim voluntatem ſuam auaritiæ ſubjicit; dolo & malitia augere pecuniam quærit: ſed eam non inuenit; quia Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit. Aſina enim Axæ filiæ Caleb quærenda eſt in Saliſa. Saliſa quippe tertia vel triénalis interpretatur. Qui enim voluntatem Deo ſubjicere ſatagit, cùm puſillanimitas vel torpor à propoſito mẽtem elidit, neceſſe eſt, vt ad illum ſemper mentis oculos erigat, de quo ſcriptum eſt.

*Oſe. 6.*

*Viuificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos.* Cùm enim animus ad deuotionem ſuſcitatur, ſuſcitatur Deus in animo, ſicut ſcriptum eſt.

*Pſal. 63.*

*Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus.* Vel quia triennalis interpretatur, quæritur in Saliſa; quando per verbum, quod à prædicatoribus ſeminatur in corde, vel per cogitationem naſcitur ſponte, Deus in animo per cogitationem quæritur, ſed tamen non inuenitur: quia Deus in hac vita, ſicut dictum eſt, cogitatione non comprehenditur. Veniendum eſt igitur ad ſalientes foueas. Sic enim Samuël ait. *Inuenies juxta ſepulchrum Rachel duos viros ſalientes magnas foueas.*

DESVNT RELIQVA.

## *In die Sancto Pentecoſtes.* SERMO

*Apocal. 1.*

ET *vidi in medio ſeptem candelabrorum, quaſi filium hominis.* Qui vult in Chriſto manere, debet ſicut ipſe ambulauit, & ipſe ambulare. Ait enim.

*Ioann. 12.*

*Qui mihi miniſtrat me ſequatur.* Qui ergo eum non ſequitur, non ei miniſtrat. Sed quomodo eum qui lucem habitat inacceſſibilem ſequi poteſt, qui in tenebris eſt, & neſcit quo vadat? Condenſę quippe ſunt tenebræ, quæ ſunt ſuper faciem abyſſi, id eſt mũdi: de quo Sapientia ait.

*Iob 28.*

*Abyſſus dicit, non eſt in me.* Hæc eſt abyſſus miſeriæ: quam inuocat abyſſus miſericordiæ. Inuocat, id eſt ad ſe vocat: vt vnũ ſit in ipſa. Intus vocat, quia per infuſionem gratiæ vocat in voce cataractarum ſuarũ: id eſt per vocem & prædicationem Apoſtolorũ ſuorum, qui tamquam cataractæ cœli doctrinę pluvias effuderunt. Necdum tamen receſſit nubes caliginis, vmbra mortis, cæcitas originalis culpæ vel actualis. Nam lauacrum regenerationis, etſi originalis pituitæ lauit ſordes [illegible]: non tamen terſit albuginem actus. Remota

quippe eſt per baptiſmum reatus: moleſtia: ſed non concupiſcentia. Hæc igitur cæcitas in caligine cæci nati meritò figuratur: quia ſermo divinus illos, qui non ſunt renati per baptiſmum, ideo canes vocat: quia naturaliter cæci naſcuntur, nec parentes agnoſcunt. Actualis verò culpa perſeverat quandoque reatu & non actu: quandoque reatu pariter & actu. Reatu & non actu; quia quamvis plerumque ceſſet actus, nó tamen reatus. Plerumque verò caligat mentis oculus, actu pariter & reatu. Et hæc paſſio ſolet accidere diuerſis de cauſis: quandoq; per ignorantiam; quandoque per incuriam mentis malè cuſtoditæ; quandoque per obſtinatam malitiæ voluntatem; aliquando cupiditate temporaliú; nonnumquam verò voluptate carnis: multociens ex contemptu ſalutis. Perſecutus eſt Paulus Eccleſiam Dei, ſed per prędicationem Ananiæ ceciderút ab oculis ejus tamquam ſquamę; & viſu recepto miſericordiam Dei conſecutus eſt, quia in ignorantia fecit. Captivus & vinctus ductus eſt Sedechias a Rege Babilonis: qui cùm coram ipſo filios occidiſſet, excęcauit eum, & hauſto potu laxatiuo vitam finivit. Sic per incuriam mentis diabolus rex confuſionis multociens peccatorum funibus ita mentem trahit, vt ea ſciente & intelligente, per violentam tentationem virtutes occidat. Poſt hæc ita rationis oculos excæcat, vt captivus ſponte captivantem ſequatur: nec liber dimitti vellet, etiá ſi diabolus ipſe manum retraheret. Tandem laxativú potum recipit, quia in mentem trajcit omnis diſſimulationis fluxum: vt quicquid in mentem, tamquam in ventrem, venerit, foras ejciat, & ad omnem peccati fœtorem laxetur. Sed & Moyſes cùm coram Pharaone multa ſigna feciſſet, nec recipere vellet Pharao diſciplinam, vt juxta Dei mandatum, populum ſuum dimitteret; factæ ſunt tenebræ ſuper terram Ægypti, tam denſæ, vt palpari poſſent. Signum fuit hoc obſtinationis eorum. Verè ſiquidem excæcari meruerunt, & cæcati ſunt: qui contra tot & tanta ſigna pertinaces fuerunt. Tobias quoque calido ſtercore hirundinis legitur excæcatus. Hirundines ſunt viri ſancti, qui contemplationis volatu vitam acquirunt: quorum ſtercora temporalia ſunt, quę, vt Chriſtum lucri faciant, arbitrantur vt ſtercora. Hoc hirundinis ſtercus calidum Tobiæ oculos excæcauit, cùm feruenti temporalium cupiditate tactus, filium ſuum apud Rages ciuitatem Medorum peregrinari miſit. Vnde mater dicebat. *Vtinam numquam fuiſſet pecunia,* &c. Samſon verò, qui priùs nerviceis funibus teneri non potuit, poſtea voluptate carnis adeo fuit enervatus, vt à muliercula tentus, excæcaretur. Sanguis etiam ille, qui peccatorum ſtolas lauat, genas ornat, qui coccino nivis, vermiculo lanę reddit candorem: cùm in effuſione ſua petras ſcinderet, terram moveret, monumenta aperiret, cæleſtia concuteret elementa: factus eſt niger, quaſi ſaccus cilicinus: quia Solis juſtitię rumpebatur ſaccus. Occultabat Sol viſibilis illuminatum ſplendorem: quia ſol juſtitiæ abſcondebat illuminatorem. Filij ſiquidem hominum diligentes vanitatem, & quærentes mendacium, a veritate [illegible], mentem ſunt filio Dei; dum lacum mortis aperientes & effodientes, ceciderunt in foveam quam fecerunt. V[illegible] ſiquidem vitam perdere, vitam per[illegible]

*Cæcitas canum quid ſignificet.*

*Actor. 9.*

*4. Reg. 25.*

*Vt peccatores in profundum ruant.*

*Exod. 10.*

*Tobiæ 2.*

*Tobiæ 5*

volentes lucem extinguere, cæci facti ſunt. Propter hoc ergò tenebræ factæ ſunt, quia veritatis lucem, & in luce veritatis eſſe, contempſerunt: vt ſcriptum eſt. *Filios enutrivi & exaltaui: ipſi autem ſpreuerunt me.* Ecce tot cauſis hæc abyſſus miſeriæ caligatur. Propter hoc præcepit legiſlator, imò Dominus per legiſlatorem, vt accenderentur in tabernaculo Dei ſeptem lucernæ, quæ ſuper ſeptem calamos vnius candelabri ponerentur. *Facies,* inquit Dominus, *candelabrum ductile de auro puriſſimo: haſtile ejus, & calamos Cyphos & ſphærulas. Sex calami egredientur de lateribus; tres hinc, & tres inde.* Quid enim in candelabro, niſi vniverſalis Eccleſia figuratur: cujus vniverſitas per ſeptenarium calamorum exprimitur? Nam quod lex per ſeptem calamos, Ioannes per ſeptem candelabra præfigurat. Ait enim. *Et conuerſus vidi ſeptem candelabra aurea.* Et paulo pòſt. *Septem candelabra, ſeptem Eccleſiæ ſunt.* Quas tamen nominatim ſub ſeptem Eccleſijs quæ ſunt in Aſia, proſequitur: ſcilicet Epheſo, Pergamo, Thyatiræ, Smyrnæ, Philadelphiæ, Laodiciæ, Sardis. Vna ſiquidem eſt vniuerſalis Eccleſia, ſed multæ particulares: cujus caput eſt aurum optimum. Caput ſiquidem Eccleſiæ Chriſtus; qui aurum puriſſimum dicitur, eo quod ipſe eſt ſapientia Patris; qui naturam noſtram ſine culpa ſuſcepit. Quod ductile fuit: quia tam in capite, quàm in membris ſuis, id eſt in Martyribus per paſſionũ contumelias, in Confeſſoribus per tentationũ anguſtias, ad immortalitatem profecit. Habebat autem candelabrum ſphærulas, Cyphos, & Lilia. Scyphos in prædicatoribus; quoniam ipſorum eſt, vino vel germinante virgines, vel lætificante cor hominis, corda fidelium debriare: ſphærulas in contemplatiuis, Lilia in mundis & incoinquinatis. Quia verò Scyphi in modũ nucis fuiſſe dicũtur, aliquid ad nucis ſimilitudinem habere tenentur, qui verbo & exemplo alijs præeſſe videntur. Habent enim in exteriori teſta, quod frangi debet per abſtinentiam: habent extrà corticis amaritudinem, quæ tolerari debet per patientiam: habent & nuclei dulcedinem, ſpem ſalutis: quę dulcorat animum per deuotionem. Quòd autem tres Scyphi, vel tres Sphærulæ, vel tria Lilia per ſingulos calamos fuiſſe perhibentur: hoc figurat, quòd prædicatores, qui verbo & exemplo alios inebriant, hujus eſſe debent diſcretionis, vt ſciant diſcernere, quæ quibus debeant prædicare. Sunt enim aliqui, qui ſolo textu hiſtoriæ ſunt contenti: alij in fide per allegoriam imbuendi: alij verò moribus per tropologiam ædificandi. Ergo ſpiritualibus ſpiritualia, carnalibus carnalia ſunt comparanda. Sphærulæ quoque ad hoc tribus locis ponuntur in calamis, vt ſciant contemplativi, quæ ſecundùm rationem; quæ præter rationem, & non contra rationem; quæ præter rationẽ & contra rationem, conſideranda ſunt. Secundùm enim rationem dicũtur, quæ ſimpliciter poſſibilia ſunt: præter rationem & non contra rationem, quæ dicuntur poſſibilia Deo; præter rationem, & contra rationem impoſſibilia. Nam ſicut poſſibilium, ſic impoſſibilium tria ſunt genera. Eſt enim poſſibile ſecundùm inferiores cauſas, & curſum naturæ; vt cùm naſcitur homo de homine, bos de bove. Et eſt poſſibile ſecundùm conſuetudinem, & cauſas ſuperiores; vt animas infundi corporibus. Et

*Iſai. 1.*

*Exod. 25.*

*Candelabro deſignatur Eccleſia.*

*Apocal. 1.*

*Quæ ſecundùm, quæ præter, vel contra rationem ſint poſſibilia.*

eſt poſſibile ſecundùm cauſas ſuperiores, & per gratiam, non ſecundùm naturam vel conſuetudinem, vt primam gratiam infundi, & hominem ſine meritis à peccato purgari: quod non dicitur ſimpliciter poſſibile, ſed poſſibile Deo. Similiter impoſſibilium eſt aliquod præter rationē, ſed non contra rationē: vt quædam, quibus fit regreſſus à privatione ad habitū: vt ſanitas ægro, illuminatio reddita cæco. Aliud præter naturam, & contra naturam; cui circa impotentiam naturæ divina gratia non ſupplet: vt truncum fieri vitulum. Aliud contra naturā; circa quod impoſſibile naturæ, divina ſuppleuit authoritas: vt virginem peperiſſe, Lazarum ſuſcitari, & hujuſmodi. Similiter & Lilia tribus locis erant in calamis: quia munditiæ candor non ſolùm attenditur circa virginalem integritatem, vel continentiam vidualem, ſed etiam circa pudicitiam conjugalem. Quòd in illo calamo, qui medium locum tenebat quatuor locis, hęc omnia continebantur: deſignatur, quòd ille qui caput eſt Eccleſiæ, Mediator Dei & hominum, hæc omnia ſupra menſuram aliorum habuit: cui data eſt gratiæ plenitudo, vltra omnium mortalium menſuram. Hoc enim quaternarij quadratura ſignificat. Super iſtos ſeptē calamus, vt illuminaretur Eccleſia Dei, præcepit Moyſes ſeptem lucernas accendi: quarum prima eſt verbum Dei: lucerna, quam tenebræ comprehendere non potuerunt: de qua dictū eſt. *Lucerna pedibus meis verbum tuum.* Lucerna quippe dicitur, lux in teſta: lux autem in teſta, Deus in carne. Ipſum ergo Verbum Dei eſt lumen verum: lumen ad revelationem Gentiū, & gloriam plebis Iſraël. Eſt & ſermo Propheticus lucerna, quæ Eccleſiam illuminat: de qua dixit Petrus. *Habetis Propheticum ſermonem: cui vos intendentes, tamquam lucernæ lucenti in caliginoſo loco, benefacitis.* Et dicitur lucerna, ſpiritalis intellectus ſub teſta literæ. Sunt etiam exempla Sanctorum, quę diuerſis modis Eccleſiam illuminant. Vnde Dominus diſcipulis ait. *Vos eſtis lux mundi.* Et alibi. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus; vt glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* Hinc eſt, quòd Ioannes, quo inter natos mulierum nemo major ſurrexit, dictus eſt lucerna ardens & lucens. Prædicatio quoque veritatis Eccleſiam Dei illuminat: quia ipſa lucerna eſt, quam mulier ſapiens accendit, vt dragmam perditam inveniret. Dragma perdita ſubtractio gratiæ ſpiritualis eſt: lucerna accenſa prædicatio veritatis. Per prædicationem quippe veritatis datur non habita, & invenitur perdita gratia ſpiritualis: illuminatur etiam oculus rationis, de quo dictum eſt. *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus.* Vnde & æthereo cœlo, in quo ſunt luminaria, ratio comparatur. Sunt quoque ſanctorum miracula, quæ mentes fidelium illuminant: tunc maximè cùm carnis mortificatio, & fidei ſancta confeſſio, miracula comitantur. Hæ ſiquidem ſunt lampades Gedeonis, quæ apparuerunt in confractione lagenarum, & clangore tubarum. Clangor tubæ manifeſta veritatis confeſſio: confractio lagenæ carnis mortificatio: manifeſtatio lampadarum coruſcatio miraculorum. Et quis ejus exemplo non illuminetur: qui carnē mortificat, ſpiritum roborat, miraculis coruſcat? Super omnia tamen, & ante omnia peccatorū oculos debet aperire, totiuſque negligentiæ

*Tribus liliys triplex continentia deſignatur.*

*Pſal. 118.*

*2. Petri 1.*

*Matt. 5.*
*Ibidem.*
*Ioan. 5.*

*Multa ſūt, quæ ſpiritualiter lucernæ dici poſſunt.*

tollere cæcitatem, Iudicis ſapientia, futurique judicij ſeveritas; quæ nec falletur, nec falli volet, aut poterit, cùm ſcrutabitur Ieruſalē in lucernis. Has autem lucernas accendere debent & ſupponere candelabris Angeli ſeptem Eccleſiarum: quæ vel in candelabris, vel in calamis, vt dictum eſt, figuratur. Septem autem Angelos, ſeptem Eccleſiarum prælatos intelligo, qui ſecundum ſeptem ordinum gradus, Eccleſiæ gubernandæ ſtatuti ſunt. Quia enim Epheſus voluntas ſiue conſilium interpretatur in Angelo Epheſi divinæ voluntatis, ſiue conſilij divini nuntius figuratur, id eſt ordo Lectorum: qui ad hoc ordinantur in Eccleſia, vt legendo & legem manifeſtando, nobis aperiant conſiliū & voluntatem divinam. Vnde dicitur eis, cùm ordinantur. *Accipite & eſtote verbi Dei relatores; habituri, ſi fideliter & vtiliter impleveritis officium veſtrum, partem cum ijs, qui verbum Dei miniſtraverunt.* In Angelo Pergami ordo figuratur Exorciſtarum. Pergamus enim diſſipans cornua interpretatur. Recipiunt enim, cùm ordinantur, poteſtatem diſſipandi cornua peccatorum; de quibus dictum eſt. *Et omnia cornua peccatorum confringam.* Vnde cùm ordinantur, traditur eis exorciſmus, & dicitur. *Accipite & commendate memoriæ, & habetote poteſtatem imponendi manus ſuper energumenos, ſive baptizatos, ſive Catechumenos.* Per Angelū verò Thyatiræ, Acolitorum ordo figuratur: qui primò illuminati, alios illuminare tenentur. Vnde & ceroferarij dicūtur: Thyatira verò illuminata interpretatur. Nam cùm iſti ordinantur, dicitur eis. *Accipite ceroferarium cum cereo, vt ſciatis vos ad accendenda luminaria Eccleſiæ mancipari.* Subdiaconi, qui & Nathinęi dicti ſūt, ab illo Nathanaële, de quo ſcriptum eſt, *Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt,* in Angelo Laodiciæ figurantur: eo quod Laodicia, tribus amabilis Domini interpretatur. Et verè amabilis Domini Nathinæus, & ſine dolo: ſi fideliter impleverit, quod ei ab Epiſcopo injungitur, cùm dicitur. *Videte, cujuſmodi miniſterium vobis traditur: & ideo ſi vſque nunc tardi fuiſtis ad Eccleſiam, à modo debetis eſſe aſſidui, &c.* & tandem in fine. *Ideo vos admoneo, vt vos ita exhibeatis, vt Deo placere poſſitis.* Ac ſi dicat Epiſcopus. Ideo vos admoneo, vt ita vos exhibeatis, vt Angeli Laodiciæ ſitis. Quia verò diaconorū officium eſt, pronuntiare in Eccleſia Evangelium Dei: bene per Angelum Smyrnæ eorum ordo figuratur: quia Smyrna canticum interpretatur. Nam cùm multa cantica legamus; illud tamen ſingulariter canticum debet dici, per quod ſponſam ſuam, cœleſtis ſponſus oſculatus eſt oſculo oris ſui. Sacerdotes verò, qui ad hoc ordinantur, vt ſint animarum medici ſpirituales; quoniam illos qui Domino volunt adhærere, curare tenentur ſpiritualibus antidotis: alios per dulcem exhortationis potum, alios per amaram pœnitentiæ potionem: meritò Sacerdotij gradus per Angelum Philadelphiæ figuratur: quæ Philadelphia ſalvans hærentem Domino, interpretatur. In iſtis igitur ſex gradibus, officij, non dignitatis ordo attenditur: in ſeptimo officium pariter & dignitas commendatur. Hic eſt ordo Pontificum, qui loco Apoſtolorum conſtituti ſunt principes ſuper omnē terram: id eſt ſuper vniverſalem Eccleſiā. Vnde & eorum ordo, bene per Angelum Sardis deſi-

*Verba quibus ordinātur Lectores.*

*Pſalm. 74.*
*Exorciſtæ.*

*Acolythi.*

*Subdiaconi.*

*Diaconi.*

*Sacerdotes animarum medici.*

*Epiſcopi*

gnatur: qui Sardis Princeps interpretatur. Iſti ſunt Angeli, qui tubis, quas habebant in manibus, ceciniſſe feruntur. Tubas autem habere in manibus, eſt prædicationis verbum magis operis exemplo, quàm doctrinæ verbo demonſtrare: ne de illis ſint, qui dicunt & non faciunt: ſed ſicut ſcriptum eſt. *Verbum, quod factum eſt in manu Aggæi Prophetæ.* Verbum quippe Dei in manu Aggæi fuit, qui mandatum Dei opere complevit. Canit autem tubis, qui ea, quæ cōplet opere, prædicat ore; ſicut ſcriptum eſt. *Fili bibe aquam de ciſterna tua: & fontes putei tui diriuentur foras.* Et bene per tubam prædicatio figuratur: quia ſicut in bellis tubę ſonus hoſtes cogit ad fugam, amicos hortatur ad pugnam, hoſtes quidem timidos, ſed fideles reddit animoſos: ita prædicatio verbi Dei & terrere peccatores comminationibus debet, & benevolos promiſſionibus exhortari. Et ſicut tuba in ore ſolet eſſe larga, largior in manu, vltra manum verò largiſſima: ita & prædicatio clara debet eſſe verbo, clarior opere, affectu verò debet eſſe clariſſima ante Deum. Quia verò prædicatio fulciri debet, vel per manifeſtas rationes, vel per teſtimonia Scripturarum; aliter enim ea facilitate deberet reſpui, qua proferri, debent Angeli diuerſis tubis canere, ſecundùm diverſas rationes, vel diuerſas authoritates ſcripturarum. Eſt enim tuba corticea vox ænigmatica Prophetarum: tuba decorticata patens veritas Evangeliſtarum: tuba cornea prædicatio Doctorum; tuba carnea prædicatio facta per Filiū incarnatum: vt ſcriptum eſt. *Multiphariè multiſque modis, olim loquens Deus Patribus in Prophetis, noniſſimè locutus eſt nobis in filio.* Tuba aurea, vox ipſius patris, qui ait. *Hic eſt filius meus,* &c. Et iterum. *Et clarificaui, & iterum clarificabo.* Tuba verò argentea vox Angelorū: Tuba verò ærea, quàm vocat Apoſtolus noniſſimam, deſignat: quæ ideo ærea dicitur: quia inflexibilis erit, & irrevocabilis diffinitiua ſentētia, qua dicetur, vel bonis, *Venite benedicti,* vel malis, *Ite maledicti.* Propterea multæ prædicatorum voces Spiritum ſanctum attrahunt per deuotionem, & os aperiunt in prædicatione. Vnde Pſalmiſta. *Os meum aperui & attraxi ſpiritum: quia mandata tua deſiderabam.* Attrahit quippe prædicator oratione, devotione, bonis meritis, quandoque ſpiritum timoris: & os ſuum aperit ad vocem judiciorum Dei, quæ flet ſuper aquas: id eſt ſuper illos, qui more fluentis aquæ deflūut ad præcipitia voluptatis. Quādoque attrahit ſibi ſpiritum pietatis; & os ſuū aperit ad vocem exercitationum: & hoc in virtute, id eſt per virtutem miraculorum: ne deſperent, quos per timorem judiciorum increpauerat: cùm non ſit illius manus abbreviata, qui Lazarum ſuſcitauit, & Petrum lachrymantem reſpexit. Plerumque verò attrahit ſibi ſpiritum ſcientiæ; & os ſuum aperit ad vocem mādatorum: & hoc in magnificentia; quia docet quomodo magnificè ſciamus ſecundùm Dei mandata conſervari rectè, in medio nationis hujus pravæ & perverſæ. Multotiens attrahit ſibi ſpiritum fortitudinis; & os ſuum aperit ad vocem comminationū, quæ confringit cedros, nec ſimpliciter cedros, ſed cedros Libani. Prædicat enim audacter illius comminationes, qui deſtruet ſpiritu oris ſui, vel illos, qui cùm venerint in profundū malorū contemnunt: vel eos, qui de meritis ſuis ſuperbiunt & gloriantur. Illi ſunt ſimpliciter cedri, iſti verò cedri Libani. Aliquotiens verò ſibi attrahit ſpiritum conſilij, vt aperiat os ſuum ad ſpirituale conſilium: per quod interciditur flamma ignis, id eſt conſenſus, actus, & conſuetudo peccati: quam quidem Dominus non extinguit ſed interrumpit, id eſt intercidit: ne ignis, id eſt fomes peccati veniat vſque ad conſenſum. Quandoque ſibi attrahit ſpiritum intellectus, & os ſuum aperit ad vocem juſtificationum: vt concutiat deſertum, & deſertum Cades. Prædicat enim ſecundùm datum ſpiritum intellectus, quomodo per contritionem cordis, per confeſſionem oris, per pœnitentiæ laborem, juſtificantur animæ, quas deſertas à Deo peccata fecerant: quæ vel numquam bonæ fuerant, vel poſt obſeruantiam mādatorum à ſancto legis receſſerant. Primi quidem ſimpliciter deſerta dicuntur: ſecundi verò deſerta Cades. Cades quippe ſanctum legis interpretatur. Nonnumquam vero attrahit ſibi ſpiritum ſapientiæ, & aperit os ſuum ad vocem promiſſionum, vt præparet ceruos ad reuelationem condenſorum. Cerui quippe ſunt viri ſancti, qui venenuſas malignorum ſpirituū repellunt & ſuperant immiſſiones. Condenſa verò ſunt cœleſtis multitudo dulcedinis: de qua dictum eſt. *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine: quam abſcondiſti timentibus te.* Et iterum. *Oculus non vidit Deus abſque te, quæ præparaſti diligentibus te.* Ad hanc multitudinē dulcedinis pręparat ceruos Dei per vocem promiſſionum, quando proponit eis requiem ſine labore, gaudium ſine merore, ſine conflictu victoriam: ſine defectu gloriam ſempiternam. Amen.

*Aggæi. 1.* — *Prouer. 5.* — *Tuba prædicationem deſignat.* — *Diuerſæ tubæ quid ſignificent.* — *Hebr. 1.* — *Matt. 3.* — *Ioann. 12.* — *Matt. 25.* — *Pſalm. 118.* — *Prædicatores attrahunt ſpiritum timoris. &c.* — *Pſal. 30.* — *Iſai. 64.*

## Sermo. *De Sanctiſſima Trinitatē.*

CVm verba Philoſophorum ampulloſa, & ineptas eorum, qui magna loquuntur de minimis, verborum phaleras, quorumdam fidelium corda pulſare viderem, meam cum cæteris motu capitis & narium contractione volens imperitiā conſolari, viuebam, fateor, Phariſæum, dicens intra me. Si iſti fidei promiſſum non irritaſſent, ſcirent vtique, cujus, & qualis eſt ſcientia, quæ tangit eos, quia peccatoris eſt. Sed quid in hoc mihi diſplicuit, niſi Chriſtus loquens Samaritanæ mulieri? Aquam quippe mulieris non ſitiebat, vt ei deficeret, ſed vt bajulam ſuam meliore fonte reficeret, quæ priùs portantis humeros onerabat. Viuentem igitur in ſe, velut in ſpeculo mirabilium Dei debet imaginem juſtus proponere, vt gravidas aquis hydrias vinum faciat cœnantibus parturire. Ad hoc enim cibum Sareptanæ mulieris Elias ſuſcepit, vt cujus manus vix farinæ pugillum invenerat, oleum in lecytho, & farinam in hydria indeſinenter poſtmodum poſſideret. Sic ſolis ciuitas lingua Chanaan loquitur; & Abraham inter Chananæos diues efficitur. Sic vt videat, prout videat juxta fluvium Chobar, Ezechiel in campum egreditur; & oleaſter inſertus in olivis pullulat, fructificat, & fœcundatur. Sic aurea vaſa furamur Ægyptijs; ſic Hebræo ſervit proſelytus abſciſſis vnguibus & raſis capillis. Sic ſibi copulat Moyſes Æthiopiſſam, Oſee meretricem. Vnde in Deuteronomio ſcriptum eſt,

*3. Reg. 17.* — *Iſai. 19.* — *Geneſ. 13.* — *Ezech. 9.* — *Ethnicorū doctrinā detreſeunt fideles.*

*Deut. 21.*

*Si egreſſus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus tuus in manus tuas, captivoſque duxeris, & videris in numero captivorum mulierem pulchram, & adamaveris eam, volueriſque eam habere vxorem, introduces in domum tuam. Quæ radet cæſariem, & circumcidet vngues, & deponet veſtem, in qua capta eſt; ſedenſque in domo tua flebit patrem & matrem ſuam vno menſe, & poſtea intrabis ad eam, dormieſque cum ea, & erit vxor tua.* Egreſſi ſunt namque ad pugnam Doctores Eccleſiaſtici contra inimicos ſuos, cùm armati gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei, ad ſubvertenda mũdanæ ſapientiæ dogmata proceſſerunt. *Arma,*

*2. Cor. 10.*

inquit Apoſtolus, *militia noſtra, non carnalia, ſed potentia Deo, ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti.*

*Doctrina Ethnicorũ mulieri pulchra comparatur.*

Quia ergo tradidit Dominus hos inimicos noſtros in manus ſervorum ſuorum, viamque fecit in mari equis ſuis, in luto aquarum multarum: in numero captivorum pulchra mulier adamatur, cùm in ſcriptis peregrinis aliqua vtilis doctrina, quæ placeat, reperitur. Quam ſiquis ex nobis ducere velit vxorem, domeſticamque ſibi facere, non prohibetur; ſi tamen puella raſa cæſarie, & circumciſis vnguibus deponat veſtem in qua capta eſt: ſedenſque apud nos fleat patrem & matrem ſuam vno menſe. Raditur quippe cæſarie, & vnguibus circumciditur, cùm ſiquid apud eam ſuperfluum eſt, reſecatur. Veſtem deponit, in qua capta eſt, cùm tumoris nudatur ſuperficie, qua apud progenitores tota veſtiebatur: qui vtique dicentes ſe ſapientes, in doctrinis ſuis magni ſibi videbantur, nec humiliter loqui noverant, etiam quæ veraciter ſentiebant. Sub alio ergo habitu introducitur ad nos mulier iſta: cùm eorum dicta vtilia ſine ſupercilio legimus, & cum ſobria gravitate proferimus. Sedens tamen apud nos flet patrẽ & matrem ſuam, eos videlicet, à quibus edita eſt: cùm legentes, vt tantorum virorum perditionem doleant, ad miſericordiam flectit. Sic enim dici ſolet læta epiſtola, quæ lætos facit, & fovea cæca, quæ intus deprehenſis viſum ſubtrahit. Et Spiritus ſanctus poſtulare pro ſanctis dicitur; quia quos repleverit, poſtulantes facit. Sic quoque & hæc mulier plangit apud nos parentes ſuos, cùm plangere nos compellit; & ea ſtimulante, quorum miramur ingenium, dolemus exitium. Per menſem verò, in quo lunæ curſus completur creſcendo & decreſcẽdo; humanæ vitæ mutabilitas deſignatur. Menſe autem integro deflentur, qui cùm nihil vnquam egerint, per quod iram evaderent ſempiternam, tota vita ſua ſteriles fuiſſe planguntur. Non prætereo, qualiter beatus Auguſtinus in libro de doctrina Chriſtiana huic noſtro ſenſui conveniat: docens, mulierem ex hoſtibus captam, & in matrimonium poſſe recipi, & tamen de progenitorum ſalvatione non poſſe præſumi.

*Augu. 2. de Doctrina Chriſt. c. 17.*

*Quiſquis*, ait, *bonus veruſque Chriſtianus eſt, Domini ſui eſſe intelligat, vbicumque invenerit veritatem, quam conferens & agnoſcens etiam in literis ſacris ſuperſtitioſa figmenta repudiet: doleatque homines, qui cognoſcentes Deum, non vt Deũ glorificaverunt, aut gratias egerunt; ſed evanuerũt in cogitationib⁹ ſuis, & obſcuratũ eſt inſipiẽs cor eorũ. Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.* Puto in his verbis ſatis apparet, apud mulierem captivam, videlicet apud Philoſophorũ doctrinam, cùm in noſtrum conjugium tranſit, quæ ſit vnguium circumciſio, ratio capillorum, dum ſuperſtitioſa repudiantur figmenta: quis ſit etiam parentum luctus, dum dolemus homines, qui cùm divino munere ad ipſius divinitatis notitiam ſint aſſumpti, propter ſuperbiam tamen ad inſipientiam ſunt redacti. Quid igitur aliud agit ſervus Dei, cùm ſenſus myſticos de libris Philoſophorum conſervis elicit; quàm ſi aquam de petra, & oleum de ſaxo duriſſimo nobis propinet? Si ſic igitur artibus vti voluerit, vt non fruatur eis, à labore ſuo confundi non poterit: quia tanta erat gloria Cherub, vt ſonitus alarum ejus audiretur etiam in atrio exteriori.

*Servi Dei ex libris Philoſophorum ſenſus myſticos eliciunt.*

Neque enim propter ſe debent diligi; quia congruum non eſt ipſis frui: ſed quòd bonum ſit vti, probat authoritas, docet ratio, monet opus, cogit neceſſitas. Æmulari ſiquidem prout poſſumus opera Chriſti, nec duntaxat bonis, ſed etiam malis rebus debemus bene vti. Omnia enim noſtra, nos Chriſti, Chriſtus verò Dei. Et vt de neceſſitate aliquid diſſeramus; ſcire debemus, quia ſine rerum & vocũ ſignificatione nemo perfectè Theologus eſſe poteſt. Cæteras ſiquidem artes in hoc Theologia præcellit; quòd voces ſine rebus, vel res ſine vocibus ſignificant. In iſta verò non tantùm voces, ſed etiam res ſignificativæ ſunt. Proprietas autem vocum in duobus conſiſtit, in prolatione & ſignificatione. Prolatio ad Grãmaticã, ſignificatio ad Dialecticam, vtraque verò ſpectat ad Rhetoricam. Similiter & rerum ſignificatio in duobus conſiſtit, in forma ſcilicet & natura. Forma, quantùm in exteriori diſpoſitione; natura, quantùm in interiori qualitate. Forma ergo in quatuor agnoſcitur; in numero, in menſura, in proportione & motu. Numerus ad Arithmeticam, menſura ad Geometriam; proportio ad Muſicam, motus ad Aſtronomiam; nam natura ſpectat ad Phyſicã. Cùm igitur Deus, quòd eſſet, & quid eſſet, vel non eſſet, mundo palam facere dignaretur; in artibus ſuæ cognitionis primordia prælibavit: vt in ipſis cognoſcerẽt eum per rationem, qui nondum meruerant per inſpirationem. Nam rationem dedit Deus cunctis. Sed qualiter in iſtis per rationem cognitus ſit, videamus. Duobus modis Deum cognoverunt Philoſophi per rationem; vel in ijs quæ erant in ſe, vel in ijs quæ erant extra ſe. Vnde Apoſtolus de illa cognitione, qua cognoverunt Deum in ſe, dicit.

*Rom. 1.*

*Quod cognitum Dei, manifeſtum eſt in illis, Deus enim illis revelavit.* Quod cognitum eſt, inquit, Dei. Non enim plenè cognitus eſt Deus, ſicut nec totus ignotus. Non enim plenè cognoſci voluit, vt fides haberet meritum: nec totus abſcondi, ne infidelitas inveniret locum: & ſic manifeſtum eſt in illis. Non ait, *illis*, vt de cognitione, qua cognoverunt Deũ extra ſe, dicit.

*Deus nec plenè cognitus, nec totus abſconditus.*

*Ibidem.*

*Invisibilia mundi à creatura mundi, per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur.* Sed quia cùm Deum cognoviſſent, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; ideo evanuerunt in cogitationibus ſuis: & dicentes ſe eſſe ſapiẽtes, ſtulti facti ſunt. In ijs itaque quæ erant extra ſe, cognoverunt Deum quibuſdam probabilibus & neceſſarijs argumentis; in quibus ſummæ Trinitatis apparet veſtigium, non proba-

bilitet tantùm, ſed neceſſariò probatum: ſicut in illa geometrica propoſitione demonſtratur apertè; quæ ſic proponitur illis, qui ſibi vendicant hanc artem. Ex data recta linea triangulũ æquilaterum conſtituere. In quo nobis primò conſiderandum eſt, quid & quomodo probare nititur; & ex quibus infert, quod probatur. Ex propoſita ſiquidem linea, quam nullius argumentationis ratio probauerat, ſed fortè ſine medio de medio facta quaſi per ſe ſubſiſtens, tales & tali modo ſibi petit lineas ordinari, vt ab æqualitate primæ non diſcrepent: & matrẽ omnium figurarum, triangulum loquor, conſtituant. Omnibus ſiquidem figuris dignior triangulus invenitur, qui quadrati vel circuli, vel figuræ cujuſlibet rationem probat. Nam in propoſitione propoſita non triangulus, ſed trianguli linearum æqualitas in circulis cõprobatur: vt cujuſlibet trianguli rectum vel acutũ, vel obtuſum angulum proponentis differentia dignoſcatur. Nam æquilaterus triangulus ſicut lineas, ſic angulos prætendit æquales. Sed nunc ſacramentum trianguli videamus. In triangulo tres lineæ ſic æmulantur vnitatem, & ad invicem vniuntur & accedunt ad ſe, vt fiat illis ſimile eſſe. Vnde talis eſt in eo ſingularitas, vt nec augeri, vel minui, nec ſubtrahi quidquam poſſit ab eo: alioqui vel circulos, quibus probatur, excedit, ſiquid augeatur: vel ad circulorum circumferentias non perveniet, ſiquid minuatur; vel totus deſtruetur, ſiquid ſubtrahatur. Talis tamen in lineis pluralitas comprobatur, vt hæc non ſit illa, vel tertia, vel econuerſo; alioqui non eſſet æquilaterus, cùm nihil ſit illud, cui eſt æquale: ſed eſt vnus apertè triãgulus ille ſine diuiſione trinitatis, trinus verò ſine confuſione vnitatis. Non eſt enim in eo ſingularitas imperfecta, nec pluralitas ſuperflua: quia nec imperfectionem oſtendit in lineis, cùm nihil minus habeant ſingula; nec ſuperfluam geminationem in toto, cùm nulla ſint ibi imperfecta. Vnde patet, quòd nulla eſt ibi partium diſſimilitudo; non eſt etiam ibi collectio diverſorum, quia non eſt turba. Non enim hoc vocabulum. *Triangulus*, nomen eſt collectivum: alioqui grammaticè diceretur, *triangulus ſunt*. Nec eſt ibi membrorum corporea compoſitio, quia non eſt corpus. Si enim corpus eſſet, conſtaret ex ſuperficiebus. Probatur autem ſic linearum æqualitas. Propoſitæ lineæ quæ vocetur a, talis circumducatur circulus, cujus finem circumferentia tangat, & centrum in capite ponat. Addatur etiam & ſecundus, in quo ratio converſa diſcernatur, & vocetur b, & à capite datæ lineæ protrahatur ſecunda linea ad locum ad quem circuli conveniunt, quæ vocetur c, & probatur ſecũda à prima hoc modo. A & b à centro ad circumferentiam procedũt. Ergo b eſt æqualis a. Tertia verò, id eſt c, à prima & ſecunda probatur quadam argumentatione, quam Logici vocant à primo, ad vltimum, hoc modo. A eſt æqualis b, quia hoc jã probatum erat. Sed a eſt æqualis c, quia à centro veniunt ad circumferentiam. Ergo b eſt æqualis c. Hoc autem totum dixi, vt ſcias, quòd prima linea à nulla probatur; ſecunda à prima; tertia verò probatur ab vtraque. Sed quando aliqua figura ab alia probatur; quid aliud quã eſſe ſuum contrahit ab illa, per quam ſic eſſe, ſicut eſt, comprobatur? Sed jam ſupereſt, vt veritatem ſigni ſigno veritatis comparemus. Sicut in triangulo pluralitatem in lineis, ſingularitatem in figura; ſic in ſumma Trinitate & vnitatem in ſubſtantia, & Trinitatem in perſonis cõfitemur. Sicut nec addere, nec augere, nec minuere triangulo debere aliquid diximus: ita nec ſummæ Trinitati. Augemus enim, ſi Patrẽ majorem dicimus, quàm Filium, vel Spiritum ſanctum. Minuimus, ſi Filium minorem, quàm Patrem vel Spiritum ſanctum, dicamus. Subtrahimus autem, ſi vnam tantùm perſonam, & non tres perſonas credamus. Pluralitatem verò ſicut in lineis, ſic in perſonis aſſignamus. Sicut enim a non eſt b, vel c: nec b, a vel c: nec c, a vel b; ita Pater non eſt Filius, vel Spiritus ſanctus: nec Filius Pater vel Spiritus ſanctus; nec Spiritus ſanctus Pater vel Filius. Et ſicut lineæ æquales ſunt ad invicem, ita & perſonæ. Qualis enim Pater, talis Filius, & Spiritus ſanctus; & è converſo. Sicut autem nec compoſitionem membrorum corpoream, nec diſſimilitudinem partium, nec collectionem diverſorũ, illic eſſe demonſtravimus; ſic profectò nec ibi: quia Sãcta Trinitas nec eſt turba, nec corpus; nec imperfectionem in perſonis, nec ſuperfluam geminationem habet in toto: ſed eſt Deus vnus ſine diviſione Trinitatis, trinus ſine confuſione vnitatis. Sicut verò prima linearum à nulla, ſecunda à prima, tertia ab vtráque: ſic prima perſonarum, id eſt Pater, à nullo; ſecunda verò, id eſt Filius, à Patre; tertia autem, id eſt Spiritus ſanctus, ab vtróque. Sicut autem æqualitas trianguli ex duobus circulis ſic ad invicem ordinatis, vt alter in alterius medio collocetur; ſic & Sanctæ Trinitatis veritas ex duobus teſtamentis, (quorũ alterum in altero intelligitur,) nouo ſcilicet & veteri, comprobatur: quorum diſpoſitionem Ezechiel contemplatus, ait. *Et erat rota in medio rota*. Rotam autem in medio rotæ eſſe, eſt vnum teſtamentum intelligi in altero. Ad Trinitatem igitur comprobandam de primo teſtamento, quaſi de primo circulo, poteſt hoc argumentum adduci, Pſalmiſta docente. *Verbo Domini cœli firmati ſunt; & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*. Per Verbum Filium, per Dominum Patrem, per Spiritum oris ejus Spiritum ſanctum ſignificare debemus. Sed quoniam per Filium & Spiritum ſanctum, ſicut per Patrem, cœli, & omnis virtus eorum, firmati ſunt, patet in perſonis æqualitas. Singularitatem verò ſubſtantiæ ejus teſtamenti lator probat Dominus. *Audi Iſraël, Deus tuus, Deus vnus eſt*. De ſecundo verò teſtamento, quaſi de ſecundo circulo, ipſa veritas eandem pluralitatem probat, præcipiens diſcipulis, & dicens. *Ite, baptizantes in nomine Patris, & Filij & Spiritus ſancti*. In nomine, ait, non in nominibus: vt oſtendat vnum nomen eſſe Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Sed & apertiùs perſonarum pluralitas oſtenſa eſt, vbi baptizato Domino Spiritus ſanctus in ſimilitudinem columbæ ſuper eũ deſcendit; & vox Patris audita eſt, *Hic eſt Filius meus dilectus*. Subſtantię verò ſingularitatem ipſa etiã veritas comprobat dicens. *Ego & Pater vnum ſumus*. Huic noſtræ aſſertioni illud ineffabile nomen quod tetragrammaton vocant, eo quòd ex quatuor cõſtet figuris, videlicet, *jod*, *he*, *vau*, *he*, apertiſſimè ſuffragari videtur. Nam literæ iſtæ ſimul conjunctæ nomen vnum efficiunt, quod eſſentiam di-

*Triangulus S. Trinitatem denotat*

*S. Trinitas ex vtroque Teſtamento probatur.*

*Ezech. 1.*

*Pſal 32.*

*Deuter. 6.*

*Matt. 28.*

*Matt. 3.*

*Ioan. 10.*

*Nomen Dei ineffabile.*

uinam præfigurat, videlicet *je ve*. Diſtinctæ verò per tres diſtinctiones tria efficiunt nomina, quæ tres deſignant hypoſtaſes, vt ſit prima diſtincto *je*, ſecunda *en*, tertia *ve*. Quòd autem conjūctæ literæ eſſentiam diuinam ſignificent, vel diſtinctæ hypoſtaſes, ex literarum interpretationibus poteſt perpendi. *Iod*, enim principium, *he*, vita, *vau* ipſa, *heth*, viuacitas interpretatur. Dicatur ergo *je ve*, id eſt principium vitæ ipſa viuacitas, vt ſit ſenſus, ipſa omnium rerum viuacitas eſt principium vitæ temporalis & æternæ. Omnia enim per ipſum vivunt, qui eſt ipſa rerum viuacitas; & hæc eſt ſola diuina eſſentia. Prima verò literarum diſtinctio, ſcilicet, *je* interpretatur principium vitæ. Iſtud Patri propriè ideo conuenit: qnia hoc vocabulū

*Patri præcipuè conuenit dici principium.*

*principium* modis omnibus Patri congruit: pater enim eſt totius Trinitatis principium. Principiū Filij, quia Filius à Patre eſt generatione. Principiū Spiritus ſancti; quia ab ipſo eſt proceſſione vel ſpiratione. Principium etiam eſt ad creaturas. Hoc de Filio, hoc de Spiritu ſancto dici non poteſt. Filius enim non eſt principiū Patris, ſed Spiritus ſancti, & ad creaturas. Spiritus verò ſanctus nec Patris nec Filij eſt principium; ſed principium dicitur ad creaturas. Licet ergo Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus ſint vnum principium, tamen antonomaſticè Patri conuenit, quod de ipſo omnimodis prædicatur, non de Filio, nec de Spiritu ſancto. Secunda diſtinctio, id eſt, *En* vita ipſa interpretatur: & hæc Filio ideo propriè conuenit, quia ipſe hoc vocabulum *vita*, ſibi ſingulariter appropriat, vbi ait. *Ego ſum via, veritas, & vita.*

*Joann. 14.*
*Coloſſ. 3.*

Vnde Apoſtolus. *Cum enim Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.* Nam licet vna ſit vita Pater & Filius & Spiritus ſanctus, Filius tamen vnione deitatis animę & carnis, aliter & quodam vtiliori modò factus eſt omnium vita. In hoc enim quòd Deus erat, temporalem contulit homini vitam, quoniam ipſe eſt; ſed per illam quam dixim' vnionem vitam contulit ei ſempiternam, quoniam ſine fine beatus eſt. Omnimodo igitur de filio prædicatur hoc vocabulum *vita*. Tertia diſtinctio, id eſt *ve*, interpretatur ipſa viuacitas, & hæc ſpiritui ſancto propriè conuenit, quo omnia vegetantur & fouentur, vt ſuo calore viuāt. Ipſe enim eſt ardor Patris & Filij. Hinc ſcriptū eſt.

*Geneſ. 1.*

*Spiritus Domini forebatur ſuper aquas*: vel ſicut habet alia tranſlatio, *incubabat aquis*, ſicut mater ouis incubat, vt ea viuificet. Hinc etiam Ezechiel ait. *Hoc dicit Dominus Deus oſſibus his. Ecce ego mittam in vos ſpiritum, & viuetis.* Et paulòpòſt.

*Ezech. 37.*

*A quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reuiuiſcent.* Vt quomodo in prima conditione hominis inſufflauit Deus in faciem ejus, & factus eſt homo in animam viuentem: ſic & conditio ſecunda, reſurrectio mortuorum, inſufflante ſpiritu viuificetur. Bene ergo Spiritus ſanctus dicitur ipſa viuacitas: nā ſicut in prima, ſic in ſecunda conditione inſpirante cuncta ſancto Spiritu viuificata ſunt: quia cunctorum eſt ipſa viuacitas.

*Decem nomina Dei hebraica.*

Cùm igitur decem ſint nomina, quorum alia diuinam ſignificant eſſentiam, alia perſonarū pluralitatem, vt teſtatur hebræa veritas, iſtud inter alia ideo dignius inuenitur, & adeò, vt in lamina aurea in fronte ſacerdotis portaretur; quod ipſum, ſicut dictum eſt, vtrumque, ſcilicet Vnitatem eſſentiæ, & Trinitatem ſignificat perſonarum. Hæc enim ſunt nomina, quæ eſſentiam repræſentant: *Saddai*, quem robuſtum, & ad omnia ſufficientem accipere poſſumus: ſecundum *El*, quod Deus ſiue fortis interpretatur. Deinde *Elos* & *Eloë*, quod & ipſum Deus dicitur: quintum *Sabaoth*, qnod virtutum, vel exercituum Septuaginta tranſtulerunt: ſextum *Ie je*, quod in Exodo dicitur, *Qui eſt, miſit me ad vos*: ſeptimum *Iah*, quod in *Hallelujah*, extremam ſyllabam ſonat, & inuiſibilis dicitur. *Exod. 3.* Vnde *Hallelujah, laudate inuiſibilē*, interpretatur. Octavum verò, quod eſt, *Elohim*, idem eſt, ac ſi dicerem, *Dij noſtri*, & cujus ſingulare eſt *Eloah*. Similiter cùm dico *Adonai*, idem eſt, ac ſi dicam Dominum, cujus ſingulare eſt *Adon*. Vnde vbi nos in Pſalmo dicimus, *Ego dixi Dij eſtis*, hebræus habet, *Elohim maten*, id eſt Dij eſtis. *Pſalm. 81.* Hinc etiam Laban ad Iacob ait. *Cur furatus es Elohai*, id eſt Deos meos. *Geneſ. 31.* Et Moyſes. *Non habebis Elohim Elim*, id eſt Deos alienos. *Exod. 20.* Loth quoque illos duos, qui cum eo loquebantur, Angelos, Adonai appellauit, id eſt Domini mei. Quòd tamen iſta nomina cum verbo ſingulari plerūmque junguntur, ad hoc fieri credimus, vt ſic vnus Deus in tribus perſonis demonſtretur, tum vt perſonarum pluralitas per hæc nomina monſtretur. Apertè etiam cum verbo plurali ponuntur in hebraico plerūque. Vnde cùm dixiſſet Dominus ad Iacob, *Surge & aſcende in Bethel, & habita ibi; & fac altare Deo, qui apparuit tibi*, hic ſingulariter ponitur, *Eloë nigla* id eſt Deus apparuit. *Geneſ. 35.* Sed cùm poſtea Scriptura dicit, quòd Iacob ædificauit ibi altare, & appellauit nomen loci Bethel; quia ibi apparuit ei Dominus, cùm fugeret fratrem ſuum, hoc in hebraico pluraliter ponitur. Habetur quippe, *Elohim niglam*, quod pluraliter dicitur, apparuerunt. Nam ſi ſingulariter dicere vellet, *nigla*, id eſt apparuit, poſuiſſet. Similiter quando Dauid Deum laudans diceret. *Qua eſt, vt populus tuus, gens in terra, propter quam iuit Deus, vt redimeret eam ſibi in populum*, hic & *Deus* & *iuit* in hebraico pluraliter ponitur, ſcilicet *Elohim alchu*, quod iuerunt ſignificat, cujus ſingulare eſt *halac*, id eſt iuit. *2. Reg. 7.*

*Quædam nomina Dei eſſentiam, quædam perſonas ſignificant.*

Manifeſtè ergo oſtenſum eſt, quòd quædam hebraica nomina vnitatem eſſentiæ, quædam ſignificant pluralitatem perſonarum. Iſtud vero nomen tetragrammaton, eo quòd vtrúmque, ſicut dictum eſt, præfigurat, cæteris dignius inuenitur: quod de triangulo diximus, in hujus ſignificatione nominis pleniſſimè reperitur. Sed & modo talis inter eoſdem circulos triangulus proponatur, cujus linea tantum ſecunda b, minio ſuperinducatur: quæro à Geometra, vtrum in triangulo eadem ſingularitas in figura, vel pluralitas in lineis remanſerit: vtrùm quantitas vel ratio triāguli mutata ſit; vtrùm augmentum vel diminutionem receperit. Si enim non ſit eadem ſingularitas, quæ priùs, plures ſunt figuræ: ſi major ſit pluralitas, non eſt triangulus. Si quantitatem exceſſit, excedit circulos: ſi diminutionem, non peruenit ad eos. Vnde patet, quòd eadem ſingularitas, pluralitas, & quantitas, mutata non fuit. Non minima noſtræ fidei nobis hic triangulus ſacramenta oſtendit: quia quāvis Pater & Filius, & Spiritus ſanctus vnum ſint in eſſentia, ſolus tamen filius rubore carnis ſic ſuperinduci potuit, vt in nullo diminutionem

pateretur

pateretur Trinitas, nec eſſentiæ diuideretur vnitas, nec augmenti ſuperfluitatem reciperet, nec imperfectionis detrimentum. Sicot autem hujus Sanctæ Trinitatis veſtigium, & veræ fidei ſacramentum, & rationem quæ erat extra ſe neceſſariò confirmauit: ita per rationem quæ erat intra ſe, confirmare potuit, triplicem in anima conſideraps virtutem: & eas non à ſeipſo, ſed à Deo, ſe recepiſſe non ambigens, rationem ſcilicet, & ſapientiam, & amorem. Cõſiderauit enim, qoòd ex ratione naſcebatur ſapientia. Ideo enim bruta animalia non ſunt ſuſceptibilia diſciplinæ, quia rationabilia non ſunt: & placuit ei ſapientia ſua, qoæ à brutis animalibus eum diuidebat; & dilexit eam: & cooſiderauit, vnde amor ille, quo ille diligebat ſapientiam ſuam, procederet, & vidit quia ex ipſa ratione & ſapientia. Rationabile enim eſt, & viri ſapientis, vt diligat ſapientiam ſuam. Conſiderauit ergo tria in ſe; rationẽ, quæ erat quædam vis animæ, quaſi à nullo ſubſiſtens; ſapientiam, quæ naſcebatur à ratione; amorem, qui procedebat ex vtraque: & hæc eadem in Deo contemplatus eſt. Non enim erat congruum, vt impotens diceretur Deus, qui ſibi rationis potentiam dederat: nec ſtultus, qui ſic ordinatè & ſapienter ſapientiam ex ratione iofuderat; nec habens odio ſapientiam ſuam; cùm hoc ex humana ſtultitia procedat: ſed apertè cognitio in Deo potentiã, & ſapientiam, & benignitatẽ declarat. Et qooniã nihil in Deo diuerſum auſus eſt coofiteri, nec verum erat: ſed vnũ eſt totum quod eſt eſſentiæ, vnitatem in Trinitate illa compulſus eſt ex ratione adorare. Et iterum, cùm nihil eſſet imperfectum in Deo, nec ſuperfluam geminationem in ſe habebat, nullam in eo partium diſſimilitudinem auſus eſt adorare: ſed ſicut illam perſonam, quæ à nullo erat; ſic & Filium, qui eſt à Patre; vel Spiritum ſanctum, qoi eſt ab vtroque, Deum credidit ſine dubio eſſe. Quia tamen vnum in ſe erant illæ tres perſonæ, non ipſas tres Deos, ſed vnum oportuit eum credere. His igitur cognitis, oon minùs deuotus quàm fidelis, quæſiuit nomina, qoibus ad memoriam tres illas perſonas & faciliùs reuocaret, & deuotos adoraret. Et ſicut inter homines videbat, quia pater dicebatur ille, à quo filius erat; filius verò, qui erat à Patre, Patrẽ & Filiũ nominauit: nec matrem vel filiam nominare voluit illum, in quo nihil femineũ cognoſcebat: Spiritum verò ſanctum, qui erat ab vtróque, & vtriuſque oomen aſſignauit, vt ex hoc ipſo procedere dignoſceretur ex vtróque. Pater enim ſpiritus, & Filius; Pater ſanctus, & Filius; vnde Spiritũ ſanctũ ſic voluit appellare. Notanda tamen differentia ioter hęc quæ in ſe cognouit: & illas tres perſonas, quas extra ſe contemplatus eſt. Nam illa quæ ſunt in homine, adeſſe poſſunt & abeſſe, præter ſubjecti corruptionem: aliqua eorum dico, etſi noo omnia: & animam etiam ſecundùm maius aut minus afficiunt. In Deo verò quidquid eſt, & verè eſt, & eſſentialiter eſt: & voum eſt totum quod eſt. Vnde patet, quòd in trianguli ratione familiariùs Trinitatis inuenies ſacramentũ. Sic igitur per triangulum in fide confirmamur: ſed non minùs, ſi inſpicias diligenter, in moribus informamur. Quia enim nos non tantùm in anima gloriari, ſed etiam corpus humilitatis noſtræ configurari corpori claritatis Chriſti credimus & confitemur: vtrúmque noſtrũ hominem, exteriorem per opera, per affectiones interiorem, Deo commendare debemus. Quod tunc dignè fiet, ſi diuerſas actiones diuerſis ita compaginamus virtutibus, vt quibuſdam perfectionis circulis nobis impreſſis coronã æmulati perpetuam cognoſcamus. Quatuor enim affectiones animi manifeſtum eſt eſſe: quibus ſi quatuor principales virtutes coojunxeris, quẽdam vitæ perfectioois circulum exprimẽt, quẽ Dominus in coronam ioteriori tuo homini cõmutabit. Debent enim adinuicem quatuor illæ virtutes copulari: quia humanarum rerum vera perfectio illa eſt, quæ nouit prudentiæ lumen, temperantiæ decus, fortitudinis robur, juſtitiæ ſanctitatem. Sicut enim ait Iacobus in epiſtola ſua, *qui in vno offenderit, factus eſt omnium reus.* Prudeotia ſiquidem ſine fortitudine, eſt quaſi gladius in manu contracti: fortitudo verò ſine prudentia, quaſi gladius in manu furioſi. Rurſus ſine fortitudine diu ſtare non poteſt homo; cùm juſtificari hominem, ſit mortificari carnẽ. Nec etiam ſtare poteſt juſtitia ſine temperantia; cùm ſcriptum ſit, *Fili, ne ſis nimiùm juſtus.* Inſuper & prudentia ſine temperantia non permanet; quia ſcriptum eſt. *Non plus ſapere, quàm oportet ſapere: ſed ſapere ad ſobrietatem.* Sed quando ſcit homo, quid debeat facere, & facit quod ſcit, verè juſtus eſt: ſi tamen per temperantiam juſtitia moderetur. Debet enim prudentia eſſe & juſta, & fortis, & temperata. Similiter juſtitia fortis, & prudens, & temperata. Fortitudo autem prudens, & juſta & temperata: temperantia verò prodens, & fortis & juſta. Vt igitur virtutes iſtæ perfectionis circulũ perficiant; debent in te quatoor affectionibus, quaſi quodam bitumine colligari: id eſt triſtitia, & deſiderio, lætitia & timore. Prudentiam ſiquidem temperantiæ ligat triſtitia. Qui enim ſapiens eſt, magis diligit domum luctus, quàm gaudij: ſciens, quòd vanitas vanitatum, & omnia vanitas: ſicut ſcriptum eſt. *Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem.* Et quia ipſa triſtitia ad temperantiã pertineat, ipſa carnis maceratio docet. Si enim gaſtrimargia luxuriam mouet & gaudium, juxta illud, *Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere;* non incongruè temperantiæ, quæ gaſtrimargiæ opponitur, triſtitia copulatur. Prudeotiam verò fortitudini conjungit deſiderium. Libenter enim audit & operatur hoolo, quæ diligit; nihil amanti difficile eſt. Quidquid agit homo, graue videtur, ſi diſpliceat: ſicut è contrario leue, ſi placeat. Ad percipiendam verò diſciplinã fruſtra aures carnis accommodat, qui cordis aurem obturat. Fortitudini juſtitiam ligat lætitia. Nam ex mentis fortitudioe procedit illa operis hilaritas, quæ juſtitiam operatur, ſicut ſcriptum eſt *Hilarem enim datorem diligit Deus.* Iuſtitiæ verò temperantiam copulat timor; illũ dico, quem filialem dicimus, non ſeruilem. Nã ſeruilem virtus conſummata repellit, ſicut ſcriptum eſt. *Perfecta charitas foras mittit timorem.* Filialem verò ſemper accendit & auget: ſicut de eodem timore ſcriptum eſt. *Beatus homo, qui ſemper eſt pauidus.* Debet tamen etiam timor iſte per juſtitiæ regulam ita moderari, ne puſillanimitatem incurramus, vel deſperationem: quia ſcriptum eſt *Numquam timor malus eſt, niſi quando nimius eſt.* Si ſic igitur temperetur

*S. Trinitas ex triplici anima virtute explicatur.*

*Differentia eorum, quæ in Deo, & quæ in homine ſunt.*

*Triangulus fidem & mores informat*

*Animi affectiones quatuor, & virtutes Cardinales quatuor, vt copulentur.*

*Iacob. 2.*

*Eccli. 7.*

*Rom. 12.*

*Eccle. 1.*

*Exod. 32.*

*Quod diſplicet, graue; quod placet, leue eſt.*

*2. Corin. 9.*

*1. Ioann. 4.*

*Prover. 28.*

juſtitia temperantiæ, juſtitiam proculdubio timor copulabit. Vt igitur hæc ſub compendio repetamus, diximus, quia primum perfectionis circulum perficit temperantia prudentiæ per triſtitiam, prudentia fortitudini per deſideriũ, fortitudo juſtitiæ per lætitiam, juſtitia temperantiæ ſolidata per timorem. Similiter & ſecundùm exteriorem noſtrum hominem perfectum reddentem circulum inueſtigare poterimus: ſi quatuor bonorum operum genera virtutibus eiſdem copulemus. Quiſquis enim in actibus ſuis perfectus eſſe deſiderat, totus eſſe debet in conſilijs, in remedijs, obſequijs, ſubſidijs. In conſilijs, ſi noſſe ſuum in vtilitatem proximorum effundat. In obſequijs, ſi beneficijs eos præveniat. In ſubſidijs, ſi in negotijs eorum tractandis terrorem diuitum non pertimeſcat. In remedijs, ſi in neceſſitâtibus eorum etiam manus proprias imponat. Non enim tantùm verba, vel noſtra, ſed etiam nos ipſos proximis effundere funditus eſt neceſſe. Conſilia igitur ſubſidijs ligat prudentia. Sapientis enim eſt, & ſcire conſilia & dare: & cauſas aliorum tractare. Subſidia obſequijs ligat fortitudo. Magnanimi enim eſt vultus potentium non formidare, & ſua cæteris communicare. Obſequia remedijs ligat juſtitia: quia ſolius viri juſti eſt, ſe & ſua proximis impendere. Remedia conſilijs ligat temperantia. Conſilia enim & remedia, quibus prævenit alios, ſic debet homo per temperantiã moderari: vt nec proximos propter ſe, nec ſe propter proximos parvipendat. Ecce, ni fallor, duos habes circulos: alter quorum nec totus intra, nec totus extra alterum inuenitur. In parte enim conveniunt, & in parte differunt. In illa igitur parte, qua conueniunt, id eſt in quatuor virtutibus, alter in altero comprehenditur. In illa verò parte qua differunt, quaſi extra alterum alter inuenitur. Tales enim oportuit inveniri. Et ex his duobus circulis triplicem humanæ vitæ perpẽdere potes vtilitatem, per quam vtilis debet eſſe homo Deo, ſibi, & proximo. Deo per ſimplicitatem vel innocentiam; quæ vtrumque hominem Deo commendans, quaſi vtriuſque circuli circumferentias tangit: ideo maximè, quòd ex quatuor virtutibus, quas in vtroque circulo aſſignamus, habeatur. Sibi per ſobrietatem, quæ exteriorem hominem debilitat, & interiorem confortat: & ex timore & deſiderio proveniens, quaſi proximi circuli circumferentiã tangit. Proximo per pietatem, ex qua conſilia, obſequia, ſubſidia, remedia, proveniunt. Vnde quaſi ſecundi circuli circumferentiam tangit, & eſt quaſi data linea ſimplicitas, propter quã habendam duos circulos impreſſiſti. Sed quoniam ſola ſimplicitas perfectionem non facit; quia ſcriptũ eſt. *Ephraim columba ſeducta, non habens cor,* per columbam profectò deſignans ſimplicitatem, debuit perfectionis triangulus perfici per pietatem & ſobrietatem. Si igitur hæc omnia, quę ſimplici ſermone vix teneri poterant, per exemplum ſuppoſitum, non ſemel, ſed ſæpe, non ore, ſed corde ruminando retractentur; quid aliud quàm trianguli hujus perfectio in tenuiſſimo pulvere compingetur? Solet enim per pulverem, operum noſtrorum retractatio deſignari; ſicut in Exodo legitur, Domino dicente ad Moyſen. *Sume tibi,* ait, *aromata, ſtacten & onycha, galbanum boni odoris, & thus lucidiſſimum, æqualis ponderis erunt omnia: facieſque thymiama compoſitum opere vnguentarij. mixtum diligenter, & purum, & ſanctificatione digniſſimum. Cumque in tenuiſſimum pulverem vniuerſa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo teſtimony.* Thymiama, ait Gregorius, *ex aromatibus compoſitum facimus, cùm in altari cordis virtutum multiplicitate redolemus. In tenuiſſimum verò pulverem aromata vniuerſa conterimus, cùm bona noſtra in pilo cordis occulta diſcuſſione retractamus. Aromata enim in pulverem redigere, eſt virtutes recogitando terere.* In pulverem virtutes depingit, qui ſe pulverem eſſe non ambigit. In pulvere pietatem depingebat, qui Sodomitis & Gomorrhæis compaſſus, humiliter Domino dicebat. *Loquar ad Dominum meum, cùm ſim pulvis & cinis.* Et Propheta. *Memento Domine, quoniam pulvis ſumus.* Fruſtra enim ſe exercet in virtutibus, qui adhuc inflatus per ſuperbiam, ſe pulverem eſſe non recordatur. Det Deus pater, vt ita virtutes vniuerſas in pulverem poſſimus redigere, vt perfectionis circulis nobis impreſſis coronam perpetuam mereamur habere: præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui viuit & regnat cum Deo Patre in vnitate Spiritus ſancti Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

*Compendium præcedentium.*
*Vtilis eſſe debet homo Deo, ſibi, & proximo.*
*Oſeæ 7.*
*Triangulũ in pulvere compingere, quid ſit.*
*Exod. 30.*
*Gregor. 1. Mora. c. 39.*
*Thymiama ſpirituale.*
*Geneſ. 18.*
*Pſalm. 102.*

## SERMO I. *In Natiuitate S. Ioannis Baptiſtæ.*

BENEDIXIT *Dominus Iſaac, & habitauit ad puteum viſionis.* Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus: Iſaac quidem ad præmium, nobis ad meritum, omnibus ad exemplũ. Si enim nobis à Deo daretur intelligi, quæ ſit viſio Iſaiæ filij Amos; quis liber viſionum Naũ; quæ ſint illæ, quas vidit Ezechiel, mirabiles viſiones Dei; quæ tandem omnium oracula Prophetarum, qui olim videntes dicebantur; aliquandò & hoc daretur intelligi, qua benedictione dignus ſit, qui habitat ad puteum viſionis. Viſiones quippe Prophetarum, pro ſuorũ profunditate myſteriorũ, puteis comparantur. Sed cùm vas meum ad aquas viſionis porto, videor antiquum illud renouare proverbiũ. Ecce Saül inter Prophetas. Quis enim mihi det, vel ſaltem tranſire juxta puteum viſionis? Superuenientes Allophylos formido, qui ſolent terra puteos adimplere. Deficit inſuper aqua de vtre; quia vas fictile & confractum, ſine ligatura & operculo porto: nec in quo hauriam habeo, & puteus altus eſt. Propter hoc facta eſt anima mea ſicut terra ſine aqua Deo: & ſicut Agar fugiens & ſitiens in deſerto, tantò longè facta eſt, & peregrina ab Abraham, quantò in longinquã regionem deſcendit paſcere porcos. *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt, habitaui cum habitantibus Cedar; multùm incola fuit,* vel quod idem eſt, facta eſt *anima mea.* Sed hoc parum mihi. Nam in Cedar habitaui cum habitantibus Cedar: quippe qui moram feci in tenebris peccatorum, quem toties excæcauerũt per ignorantiam ſquamæ Pauli, calidum ſtercus hirundinum per cupiditatem, Dalila per voluptatem, cum populo qui habitat in tenebris, & habitante in regione vmbræ mortis, non potuit mihi lux oriri, nec ſol juſtitię, nec habitare potui ad puteum viſionis: tamen fiduciam habẽs in illum, qui aperuit oculos ſitientis Agar, vt

*Geneſ. 25.*
*Iſai. 1.*
*Naum 1.*
*Ezech. 1.*
*Viſiones Prophetarum puteis cõparantur.*
*1. Reg. 11.*
*Pſal. 119.*

videret puteum viſionis aquæ vinæ, apetiet oculos meos, vt nobis pariter & vobis, imò & camelis noſtris aquam hauriam, & potum tribuam de puteo viſionis. Nam ad hoc vt oculi noſtri aperiantur, poſuit lucernam Dominus ſuper candelabrum, vt cæcos illuminaret, domos euerteret, dragmam perditam inueniret. Hinc ſcriptum eſt. *Erat Ioannes lucerna ardens & lucens.* Ardens ſibi, ſed lucens proximo. Et tantò clarior, quantò per ipſum nobis omnem viam juſtitiæ Dominus declarauit. Nam cùm alia via juſtitiæ propalata ſit Patriarchis, alia Prophetis, alia Apoſtolis, alia Martyribus, alia Confeſſoribus, alia Virginibus, alia Eremitis, breue fecit Dominus omnium in Ioanne juſtitiæ compendium ſemitarum. Hac igitur lucerna præeunte & præuiâ oculos aperiam, vt videam puteum viſionis, & hauriam vobis aquā: ſi tamen vas meum dignetur implere, qui dixit. *Aperi os tuum, & implebo illud.* Multa quidem puteorum colligimus myſteria de ſacris Scripturis: quorum alia benedictione, alia verò digna ſunt admiratione. Legimus enim quòd Ieremias funibus ſubmiſſus in puteum, alijs tandem funibus de pannis factis veteribus emiſſus eſt. Res mira, & omni admiratione digna. Si ſic natat elephas, quomodo pertranſibit agnus? Si juſtus vix ſalvabitur, impius & peccator vbi parebunt? Si enim vſque ad excelſum Domini, (ſic enim Ieremias interpretatur,) perueniunt aquæ, quis minor eo poterit tutus eſſe? Nobis enim hoc ponitur ad exemplum, quia multoties circumplectuntur nos funes peccatorum, & in tantam abyſſum peccatorum ſubmittunt, vt clamare meritò cum Pſalmiſta debeamus. *Non me demergat tempeſtas aquæ, nec abſorbeat me profundum, neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum.* Sed pannis veteribus emittuntur, qui antiquorum exemplo humilitatem paupertatis imitantur. Hinc eſt, quòd Moyſes conſiderans pariter & cognoſcens, quòd qui ambulat in tenebris, neſcit quo vadit, & per hoc cadit in puteū, dum fugeret ab Ægypto, & veniret in deſertum, leuauit oculos ſuos, & vidit puteum, juxta quem ſeptem filiæ Raguelis ſacerdotis Madian erant, vt oues adaquarét. Sed cùm paſtores terræ illius potum ouibus prohiberent, Moyſes paſtores expulit, oues adaquauit, & vnam de filiabus Sacerdotis Madian, nomine Sephoram, deſponſauit. Hoc eſt quod ſcriptū eſt. *Erat Moyſes eruditus omni ſcientia Ægyptiorum.* Nam puteus doctrinam ſignificat. Septé verò filias, ſeptem arbitror artes liberales, in quibus ſcientia Ægyptiorum deſignatur, quarum oues Philoſophi, paſtores Phyſici & doctores; ſacerdos Madian adinuentor earum, Gentilis, & per hoc filius iniquitatis, quia Madian iniquitas interpretatur. Sed cùm paſtores illi oues impedirent, ſicut hodie Philoſophiæ doctores ſubjectos impediunt, qui ad nullam perfectionem eos adducunt, Moyſes primò filias adaquauit, poſtea oues, quando primò in artibus myſteria diuinitatis agnouit, & exemplū ſcientiæ ipſis Ægyptijs miniſtrauit. Ad hoc enim liberales artes inuentæ ſunt, vt Theologiæ deſeruiant. Nam cùm in quibuſdam earum vel res ſine vocibus, vel voces ſine rebus ſignificatiuæ ſint: tantò eorum indiget Theologia miniſterio, quantò res & voces in ea ſignificát. Vbi enim magis indigemus verbo, quàm cùm loquimur de Verbo? Vbi magis indigemus ornatu verbi, quàm cùm de Verbo loquimur ſpecioſo forma pre filijs hominum; quod ſplendor eſt Patris, & figura ſubſtantiæ ejus? Vnde & plerumque amborū figura.* Vbi magis indigemus rationali verbo, quàm cùm loquimur ſapientiam? Ergo tamquam pediſſequa Grammatica deſeruiat verbo, ornatui verborum Rhetorica, Logica rationi. Rerum autem ſignificatio vel circa formam, vel circa naturam conſiſtit. Nam pro ſui rapacitate quam habet à natura, lupus diabolum, pro ſui ſimplicitate, agnus Chriſtum inſinuat. Et in hoc quaſi pediſſequa dominæ phyſica deſeruit Theologiæ. Forma verò conſiſtit in numerò, in menſura, & proportione & motu. Igitur in numeris deſeruit Theologiæ Arithmetica, in menſuris Geometria, in proportione Muſica, in motu verò Aſtronomia. Nam ex ortu & motu nouæ ſtellæ noui Regis ortum Magi cognouerunt. Illa tamen de talibus ſcripturis nobis ſeruare debemus, quæ nos per contemplationem rationis pennis debeant in altum eleuare. *Et accepit*, ait Scriptura, *Moyſes Sephoram filiam Sacerdotis Madian.* Sephora auis interpretatur. Filia Sacerdotis Madian iniquitas eſt, ſacerdos Madian magiſter iniquitatis. Nam quamvis magiſter iniquitatis ſit ille, ejus doctrina, ſi mores informat, reſpuenda non eſt. Vnde & obſtetrices Ægypti, quarum vna Sephora, altera Phua vocabatur, quamvis in contrarium Pharao præcepiſſet, maſculos ſeruarunt; timuerunt enim Dominum. Nam quidquid in te virile debet eſſe, per doctrinam duplicem poteris ſeruare, vnam quæ mores informat, & alteram quæ fidem ædificat: quamvis Ægyptiæ, quāvis à magiſtris tenebrarum, id eſt infidelitatis inuentæ ſint. Phua quippe, quæ rubens vel verecunda dicitur, illam quæ mores corporum per actiuā vitam informat, doctrinam inſinuat. Sephora verò, quæ vt dictum eſt, auis interpretatur, illā quæ mentem per contemplationem eleuat, doctrinam demonſtrat. Hinc eſt, quod conſilio Chuſi infatuatum legitur conſiliū Achitophel. Conſilium quippe dederat Abſaloni contra Dauid. Et ait Chuſi. *Non hac vice bonum conſilium dedit Achitophel.* Tunc vſus Chuſi conſilio Nathan & Sadoch, miſit Achimaan & Ionathā ad Dauid dicens: noli in campeſtribus eſſe, ſed aſcende in montem. Qui cùm abirent, vidit eos puer, & nunciauit Abſaloni. Qui miſit nuntios, vt apprehenderet eos. Erat autem quidam vir habens puteum in veſtibulo domus, in quo illi timentes abſconderunt ſe. Et ecce quædam mulier velamen poſuit ſuper os putei. Vnde illuſi nuntij Abſalonis reuerſi ſunt. Illi verò duo nūtiantes Dauid conſilium Chuſi, liberauerunt eum de manu Abſalonis. Abſalon qui pax patris interpretatur, typum tenet hæretici, qui cœleſtis pacem patris nuntiare ſe dicit, & alijs hanc promittit. Sed quamvis hoc dicat, tamen perſequitur patrem ſuum Dauid. Conſiliarius autē ejus Achitophel, qui fratris ruina dicitur, hæreſiarcham inſinuat: quia per ipſum ruit frater ille, cujus pater Chriſtus, à quo & Chriſtianus. Omnes enim in Chriſto fratres ſumus. *Non accepiſtis*, ait Apoſtolus, *ſpiritum ſeruitutis iterum in timore: ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba pater.* Sed hujus conſilium infatuat Chuſi. Chuſi Æthiops ij,

*Ioan. 5.*

*Deus fecit in Ioanne compendiū omnis iuſtitia.*

*Pſalm. 80.*

*Pſalm. 68.*

*Actor. 7.*

*Artes liberales ſunt propter Theologiam.*

* *De eſt aliquid.*

*Phyſica pediſſequa eſt Theologia.*

*Exod. 2.*

*2. Reg. 17.*

*Abſalon typus hæretici.*

*Rom. 8.*

terpretatur. Ergò conſilio Chuſi infatuatur conſilium Achitophel; quia conſilium hæreſiarchæ Gentilium plerumque condemnat authoritas: ita tamen ſi authoritas eorum legi conſentiat & Prophetis. Nam & ipſe Chuſi vſus eſt conſilio Nathan & Sadoch. Per Nathan Prophetia, per Sadoch ſacerdotem lex figuratur. Eorum enim Chuſi vſos conſilio miſit ad David Achimaan & Ionatham. Quod primùm dixi Phuam, hoc idem dico Achimaan. Achimaã quippe fratris mei decor interpretatur. Duo autem fratres ex vno patre & vna matre naſcuntur, exterior videlicet & interior homo. Interior homo ſemper exiſtens eſt decor. Ad hoc enim ſemper interior nititur, quomodo per munditiã decorus exterior efficiatur, Ergo per Achimaan illa quæ mores informat, actiua vita figuratur. Per Ionathan autem, qui colũbæ donum dicitur, illud idem quod per Sephorã figuratur: illa videlicet doctrina, quæ rationalis per contemplationem nos erigit. Hoc tamen excepto, quòd illic generaliter auis, ibi ſpecialiter columba, auis ſcilicet gemebunda nominatur. Et benè, quia illa nobis doctrina neceſſaria eſt, quæ dolores docet & gemitus, vt ſcriptum eſt. *Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorẽ.* Et iterum. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Puer autem qui eos vidit & nuntiauit Abſaloni, fidelis eſt, qui per puritatem mentis intelligit & diſcernit ſcripturas; Abſaloni nuntiat, quia conuincit hæreticum. Sed mittit poſt eos iacula Scripturarum, quas peruertit, & videntur ejus hæreſi ſuffragari. Sed ecce vir oriens nomen ejus, cujus domus eſt Eccleſia, habebat in veſtibulo puteum, id eſt profunda myſteria Scripturarũ, vbi ea quæ vel actiuæ vel contemplatiuæ conveniunt, ſub velamine literæ occulta ſunt. Expandit enim velamen mulier illa, quæ accendit lucernam, ſapientia ſcilicet ſummi Patris. Vnde & per velamen literæ decepti ſunt, qui perſequebantur David. Illi verò duo conſulunt David, vt latam vitiorum viam deſerat, & aſcendat montem virtutum, Achimaan manu fortem, Ionathan vultu deſiderabilem, & vterq; David. Vis audire conſilium Achimaas, & hoc ipſum conſilio Nathan & Sadoch?

*Eccle. 1.*
*Iſai. 38.*
*Myſteria Script. ſunt puteus.*

*Infantem nudum cùm te natura crearit,*
*Paupertatis onus patienter ferre memento.*

Vnde dictum eſt. *Beati pauperes ſpiritu, quoniã veſtrum eſt regnum cœlorum.* Et iterum. *Animum rege, qui niſi paret, Imperat, hunc frænis, hunc tu compeſce catenis.* Vnde & in ſacra Scriptura. *Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quoniam ab ipſo vita procedit.* Vis audire conſilium Ionathan? *Iam noua progenies cœlo demittitur alto.* Vnde & Iſaïas. *Ecce virgo concipiet,* &c. Sic vaſa aurea furamur Ægyptijs, ſic gignimus ex concubinis. Sic Hebræo ſeruit proſelytus, abſciſſis vnguibus & raſis capillis: quia tanta eſt gloria Cherub, vt vox ejus audiatur in atrio exteriori. Quamvis ergo vel circa ea quæ mores ædificãt, vel fidei teſtimonium habent, nos Scripturæ Philoſophorum erudiant; quia tamen non ſunt putei viſionum, nec ad quos Iſaac habitat; non eſt nobis tutum longiorem ibi moram facere, vel diutius habitare; ſed paululũ guſtata aqua pertranſire. Propterea & mulier dicebat quærentibus Achimaan & Ionathan, *paululum guſtata aqua tranſierunt.* Breuiter quippe velut introductionis modo debemus tales aquas guſtare, vt poſtmodum aquam ſapientiæ ſalutaris diutius hauriamus de puteis Salvatoris. Illam quippe Philoſophiæ doctrinam, quaſi meretricem, quaſi peregrinam, quaſi concubinam cognoſcere; Theologiam verò quaſi vnicã, quaſi domeſticam, quaſi reginam diligere. Hinc eſt, quod Abraham locutus eſt ad puerum ſuũ. *Iura inquit, vt non accipias vxorem filio meo, de filiabus Chananæorum, inter quos habito: ſed ad terram & ad cognationem meam proficiſcaris, & inde accipies vxorem filio meo.* Ipſas ergo filias Chananæorũ, vel ſibi vel filio ſuo habuit quaſi pediſſequas & peregrinas, non autem vt dominas, aut domeſticas. Abijt ergo puer, & ductis ſecum decem camelis, venit ad fontem aquę; & ait intra ſe. Puella cui dixero, da mihi aquam, & illa dixerit, tibi & camelis tuis potum tribuã, ipſa eſt, quam præparaſti Domine, filio Domini mei. Vix ſermonem compleuerat, & ecce Rebecca. Quæ reuerſa ad puteum, & puerum & camelos adaquauit. Quam ſecum ducens, venerunt Iſaac ad puteum aquæ viuæ. Ecce iterũ dilectiſſimi fratres, oculos aperio, & duos puteos aquæ viuæ reſpicio. In vno quorum puer Iſaac Rebeccam, in altero Rebecca Iſaac reperit, cùm egreditur ad meditandum. In his duobus duplex illa doctrina deſignatur, quarum vna mores, altera fidem ędificat. Tantò tamen excellẽtiùs & euidentiùs, quantò cæteras artes ars artium & regimen animarum Theologia præcellit. Abraham quippe, qui pater multarũ Gentium interpretatur, humani ſenſus tenet imaginem. Quia ſicut Abraham genuit Iſmaël de Agar, ſcilicet de concubina filium adulterũ & odibilem, de Sara Iſaac, de ſponſa ſcilicet filium promiſſionis & legitimum: de Cethura verò vxore ſecunda filium iniquitatis, prout interpretatur Madian: ſic ſenſus humanus de conſcientia, cùm peregrinatur à Deo ſuo, voluntatem peſſimam parit, & odibilem Deo. Quandóq; verò de conſcientia, cùm tenet principatum virtutum, cùm deeſſe ei incipiunt muliebria; cùm nihil fœmineum, ſed totum virile in ſe ſentit, parit fructũ ſpiritus, quod eſt gaudium, pax, patientia, &c. Plerúmque de Cethura, quæ incenſum vel thimiama dicitur, corpore ferè emortuo, Madian, id eſt filium iniquitatis gignit. Et quamvis tentatio carnalis in ipſa ſit emortua, & bonum odorem in omni loco conſcientia redoleat; tamen ex hoc ipſo filium iniquitatis gignit, cùm inde vel vanam gloriam, vel ſuperbiam, vel contemptum conſcientia concipit. Habet tamen ſervũ fidelem, & ſeniorem domus ſuæ, rationem ſcilicet, qui ſibi decem camelos ſternit, cùm omnem ſenſualitatem ſibi ſubijcit. Hic igitur primò accedit ad fontem aquæ, cùm accedit ad initium ſapientiæ. Initium enim ſapientię timor Domini. Cùm enim menti timorem ratio incutit, ſervus ad fontem aquæ venit. Talem ergo ſervus puellam quærit, quæ ſibi & camelis potum tribuat; videlicet quæ rationem & ipſam ſenſualitatem aqua ſapientiæ ſalutaris reficiat, quæ fluit de timore filiali. Et ecce Rebecca, quæ patientia interpretatur. Patientia quippe occurrit rationi, & timore reficit filiali, cùm hydriam conſcientia replet aqua ſapientiæ ſalutaris. Ducit igitur ſervus Rebeccam in camelo. Servus Rebeccam ducit, cùm patientia rationabiliter viã

*Luc. 6.*
*Prouer. 4.*
*Virgil.*
*Iſai. 7.*
*Philoſophorum ſcripta leniter deguſtanda.*
*1. Reg. 17.*
*Theologia ſupra Philoſophiam excellentia.*
*Geneſ. 24.*
*Geneſ. 25.*
*Servus ſenior Abraha rationẽ deſignat.*

veritatis incedit. Sed adhuc in camelo; quia nec in Deo, nec propter Deum, ſed alicujus cauſâ ſenſualitatis de aduerſario vindictam nõ quærit, eo quòd vel damna majora metuit, vel vindicandi tempus aut locus non accedit. Sed cùm Iſaac occurrit ad puteum, vbi egreſſus eſt ad meditandum, Rebecca de camelo deſcendit, cùm nihil habet ſenſualitatis. Quod tunc dignè fit, ſi de puteo in meditationibus ſuis haurit aquam deuotionis. Et Iſaac conjungitur, cùm gaudio copulatur, cùm voluntaria efficitur. Vnde Iſaac gaudium interpretatur. Vt autem hanc voluntariam patientiam ſenſus humanus per rationem acquirat, primò omnium neceſſe eſt, vt illum ante oculos mentis ponat, qui propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos, ignem ſuæ diuinitatis ſub cinere noſtræ mortalitatis tutauit; & propter injuſtos ab injuſtis injuſtè teneri voluit, & per patientiam voluntariam pati, vt pro nobis offerret ſacrificium Deo Patri. Et ſol juſtitiæ, qui primò in nubilo videbatur, propter iram, poſtmodum non tam ardens quàm lucens appareret per dilectionem. Recurrendum eſt igitur ad puteum, in quo patres noſtri, id eſt Prophetæ ſub myſteriorum velamine ignem diuinitatis abſconderunt: ſed nepotes eorum, id eſt Apoſtoli, ſub illis myſteriis aquam craſſam, id eſt Chriſtum humanatũ cognouerunt. Aquam propter humanitatem, craſſam propter charitatis pinguedinem. Qui ſacerdos & hoſtia factus obtulit holocauſtum pro nobis; & per hoc recõciliauit ima ſummis. Tunc à Moyſe velamen amouit, libros ſignatos aperuit, lapidem ab ore putei ſuſtulit, vt quaſi Iacob oues Rachelis adaquaret, id eſt filios Synagogæ ſpirituali verbo ſatiaret, & ipſam Rachelem ſibi deſponſaret, id eſt Eccleſiam de Iudæis congregatam ſibi vniret. Sed hoc modicũ ſuæ pietati: quia & Eccleſiam de Gentibus verbo vitæ ſatiauit, cùm Samaritanæ hydriam, quã inuenit ad puteũ Iacob, fonte baptiſmatis adimpleuit. Vt igitur in his omnibus doctus, & per hoc omni benedictione dignus, non ſolùm habitabat, ſed & fodiebat puteos viſionis Iſaac. Omnis enim, de qua ſuprà dictũ eſt, doctrina, ſub quadruplici doctrina, Logica, Ethica, Phyſica, Theologia, concluditur. Logica rationalis ſcientia eſt, Ethica moralis, Phyſica naturalis, Theologia ſpiritualis. Primum puteum fodit Iſaac, & vocauit eum inimicitias: quia cùm homo juxta rationem viuere incipit, vel deſiderat, inimicatur ei mundus, inimicatur caro, aduerſatur diabolus. Si verò compoſitioni morum intendat, calumniantur hoc operibus ſuis paſtores, qui cùm aquam limpidiſſimam hanc biberint per doctrinam, operibus ſuis quaſi pedibus eam ouibus turbant. Propter hoc puteus ille calumnia vocabatur, paſtoribus illis dicentibus, noſtra eſt aqua. Cùm enim paſtores ſolẽt redargui, & reſpondent arguenti, non eſt tuũ arguere, quia noſtrum eſt leges cudere, videntur dicere, noſtra eſt aqua. Tertius puteus, quẽ vocauit abundantiam, naturalis eſt ſcientia: qui tantò fœcundiùs abundat, quantò non ſolùm hominibus, ſed & ipſis brutis animalibus potum propinat. Neque enim eſt animal brutum, quod naturam non cuſtodiat. Quartus puteus qui dicitur juramenti vel ſatietatis, ſpiritualis eſt ſcientia. Quæ per hoc ſatietas dicitur, quia per ipſum verbo Dei ſitiens anima ſatiatur. Iuramenti verò dicitur, quòd ſecundùm hiſtoriam, & ſecundùm ſenſum ſpiritualem Abimelech, Ochozat, & Phicol ibi fœderantur. Teſte ſiquidem Origene, per Phicol, qui interpretatur os omniũ, moralis ſcientia; per Ochozat, qui tenens dicitur, naturalis; per Abimelech, qui pater meus juſtus dicitur, rationalis ſcientia figuratur. Iſti ergo cum Iſaac ad puteũ fœdus ineunt, cùm tres illæ ſcientiæ cum ſpirituali ſcientia conueniunt. Quidquid enim naturæ, quidquid rationis, quidquid morum eſt, docet ſapientia ſpiritualis. Propter hoc puteus iſte vocatur puteus viſionis Hujus autem putei puer Iſaac aquam vehementiùs erumpentem inuenit, & inuentam domino nuntiauit. Aquã quippe hujus putei primò bibit, & fontem ejus putei foras deriuauit. Sed *quid putas puer iſte erit? Et enim manus Domini erat cum illo.* Ipſe eſt de quo pater ſuus Zacharias ait. *Tu puer Propheta altiſſimi vocaberis.* Hic igitur aquam illam de puteo bibit, de qua ſcriptum eſt. *Flumina de ventre ejus fluent aquæ viuæ.* Vultis animaduertere, quomodo aquis iſtis ſe primò refecit, & quomodo nos? Ponamus hiſtoriæ fundamentum. *Fuit in diebus Herodis Regis Sacerdos, nomine Zacharias, de vice Abia, & vxor ejus de familia Aaron, nomine Elizabeth.* Elizabeth autem Dei mei juramentum, vel Dei mei ſatietas interpretatur. Iam ſub nomine Elizabeth puteum juramenti vel ſatietatis tenemus. Sed quod Dei mei juramentum? *Iuraui,* ait Dominus, *vt non adjiciam aquas diluvij ſuper terram.* Et iterum. *Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Et ruſum ad Abraham. *Per memetipſum juraui, quia non pepercisti filio tuo Iſaac, faciam te in Gentem magnam* Et iterum Zacharias. *Iuſiurandum, quod jurauit ad Abraham patrem noſtrum, daturum ſe nobis.* Hæc omnia Deus jurauerat, ſed nihil horum compleuerat; quia nondum aqua inuenta erat in puteo juramenti: ſed ſterilis erat Eliſabeth, id eſt ſine fructu operis erat Dei mei juramentum: quia ipſe in Euangelio ait. *Cibus meus eſt, vt faciam voluntatem Patris mei, qui miſit me: vt omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.* Cùm nec iſtud compleuiſſet, non erat aqua in puteo ſatietatis inuenta, ſed ſterilis erat Eliſabeth, quia necdum peruenerat Dei mei ſatietas ad effectum. Sed puer intrauit puteum juramenti, ventrem ſcilicet Elizabeth, & flumina de ventre fluxerunt aquæ viuæ. Vultis audire, quomodo de vẽtre fluxerũt aquæ viuæ? *Vnde hoc mihi,* ait Elizabeth, *vt veniat mater Domini mei ad me?* Ecce enim puer ille, qui fodit puteum ventris, exultauit in gaudio, quia aquam ſapientiæ ſalutaris inuenit. Sed & nobis hujus aquæ plenitudinem effudit, qui nobis perfectionis & gratiæ exemplum naſcendo, viuendo, moriendo, miniſtrauit. *Fuit in diebus Herodis Regis Sacerdos quidam, nomine Zacharias.* Zacharias quippe memoria Domini interpretatur. Sed quid dicit Salomon? *In die malorum, ne immemor ſis bonorum.* Dies autem malorum eſt, de quo ait Ieremias. *Diem hominis non deſideraui, Domine tu ſcis.* Dies igitur malorum, & dies hominis, dies ſunt Herodis. Herodes quippe gloria pellis interpretatur. Ergo dies eorum, dies Herodis ſunt, qui non in anima, ſed in pelle gloriantur. Omnis gloria filio-

*Gen. ſ. 24.*

*Charitas Chriſti ante oculos ponenda.*

*1. Mac. 1.*

*Ioann. 4.*

*Omnis doctrina quadruplici cõtinetur.*

*Geneſ. 26.*

*Ibidem.*

*Geneſ. 26.*

*Aliæ ſcientiæ cũ Theologia fœderantur.*

*Luc. 1.*

*Ioann. 7.*

*Luc. 1.*

*Geneſ. 9.*

*Pſal. 109.*

*Geneſ. 22*

*Ioann. 4.*

*Ioannis Cõceptio.*

*Luc. 1.*

*Ioãnes perfectionis & gratiæ exẽplum.*

*Luc. 1.*

*Eccli. 11.*

*Ierem. 17.*

rum Regis ab intus: ſed deſuris eſt peccatorum gloria. Maledictus enim fuit ille Iudæ filius, qui Her, id eſt pellis vocabatur. Nec niſi detracta pelle hoſtia Deo ſacrificium gratum accipitur. In diebus igitur Herodis Zacharias templum ingreditur, cùm inter proſperitates & carnis gloriam, Domini ſui iuſtitiæ memoratur: & ea quæ carnis ſunt parvipendens, illi ſoli vult adhætere per deuotionem, cui offert incenſum boni odoris per orationem. Ille enim, qui mũdi proſperitatem aut gaudium, cùm arridet, parvipendit pro Domino, ipſe eſt qui cum Abrahã ad immolandum Iſaac in montem deuotionis aſcendit. Viſitatur ab Angelo, & mutus efficitur, cùm ſupernam illam & ſupercæleſtem & incomprehenſibilem diuinitatis hierarchiam animo meditatur. Mens enim tenebris ſuis aſſueta, quando internam diuinitatis claritatem contemplari nititur, quaſi trementibus & palpantibus luminibus vim inſoliti fulgoris non ſuſtinens, ipſis primi aſpectus radijs reuerberatur. Vnde ſcriptum eſt. *Qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria.* Hinc & Salomõ ait. *Dixi, ſapiens efficiar, & ipſa longiùs receſſit à me.* Propter hoc & ipſe Moyſes, qui omni ſapientia Ægyptiorum eruditus erat, cùm mentis oculos in lucem inacceſſibilem poſuiſſet, gracilem voce, & ineloquentem ſe eſſe confeſſus eſt. Ipſe etiam Elias in oſtio ſpeluncæ ſuæ, nec in ſpiritu grandi & forti, nec in commotione, nec in igne Deum vidit, quem tamen in ſibilo auræ tenuis agnouit: quia profectò ibi bene cognoſcitur Dominus, vbi deficit ſenſus humanus. Propter hoc & Pſalmiſta ait. *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini.* Ergo cùm mens theoricè ad alta rapitur, in quibuſdam non ſolùm muta, ſed & cæca, in quibuſdam verò videns & eloquens efficitur. Nam cùm ſecundùm theoriam verum in omni quod eſt, & quod non eſt, ſcrutari eligit, quibuſdam gradibus contemplationum ad ſummum aſcendit. Nam vel mathematicè ſpeculatur viſibiles rerũ viſibilium formas, vel Phyſicè inuiſibiles rerũ viſibilium cauſas, vel ſymbolicè colligit & coaptat formas viſibiles ad inviſibilium demonſtrationem, vel Theologicè contemplatur inviſibiles ſubſtantias & inuiſibilium ſubſtantiarum inuiſibiles naturas. His tamen omnibus modis principalis & ſuperprincipalis aliquatenus manifeſtari poteſt, in figuratis ſymbolis diuini patris beatiſſima hierarchia: vt poſtmodũ mens humana certæ contemplationis gradibus ad ſumma conſcendens, ſacra diuini eloquij inſpectione cæleſtia ſecreta etiam anagogicè contempletur; & ſic ex duobus generibus viſionũ ad omnem perfectionem aſcendit, quę per gratiam diuinæ reuelationis Theologorum & Prophetarum mẽtibus fuit infuſa. Vnum, quo formis & figuris & ſimilitudinibus rerum occultarum veritas obumbratur: quod genus viſionis græcè theophanias, id eſt diuinas apparitiones appellant: alterum, quo aſcenſu mentis & exceſſu nudè & purè, & abſque integumento, ſicut eſt, illum cæleſtem ſacratiſſimum principatum nititur contemplari, quod anagogicũ nuncupatur. Sed in hoc vltimo genere viſionis ita tremit & palpitat mens humana, vt tenebris ignorantię ſuæ obuoluta, ad illam claritatem & veritatis lumen, niſi dirigatur, extra non poteſt; ſed quaſi cæca & manuductione vtens, quò non videt, incedit; & incipit liquefieri per viſionem & viſitationem dilecti; vt nec illud de Deo concipiat, quod debet, aut velit, nec loqui poſſit, quod concipit, cùm cœleſtis regni circumvelatum vltra, & diuini luminis incircumſcriptum adhuc inueſtigare nititur, & deficit inueſtigans. Hæret in contemplatione mens attonita, obſtupeſcit trepida, loquens penitus obmuteſcit, & inopem reddit copia, quã fecerat inopia copioſam: miroque modo proficiendo deficit; & tunc magis proficit, cùm venerit ad defectum. Cùm enim illius cœleſtis, tenuiſſimi, & acutiſſimi radij lumine mentis ſuæ radium fugit, oportet ipſum tenuiſſimum eſſe, acutiſſimum & clariſſimum. Quia nec ſpiſſa tenuiſſimis, nec obtuſa acutis, nec tenebroſa conueniunt claris. Et propter hoc tantò magis ad illud lumen illuminandum, intuendũ, & acuẽdum neceſſe eſt, vt cũ tenuiſſimo lumine quaſi ſibilus auræ tenuis attenuetur. Quidquid tamẽ de Deo poteſt cogitare, & ad memoriam reducere, non ex ſubtilitate ingenij ſui, vel ex perſpicacitate memoriæ ſubtilis eſſe cognoſcat: ſed gratiæ Dei tribuat totum, qui nec totus vult agnoſci, vt fides habeat meritum; nec totus abſcondi, ne infidelitas inueniat locum. Quod enim de cognitione Dei à memoria per fidem gignitur, non Zacharię, ſed Ioannis, id eſt gratiæ Dei nomen imponitur. In his igitur omnibus Ioannis natiuitas, id eſt ortus gratiæ figuratur, ſine qua nemo venit ad patrem; nec illã poteſt gloriam contemplari, quam promiſit diligentibus ſe Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

*Luc. 1.*

*Ingreſſus Zachariæ in Templũ myſticè exponitur.*

*Prouer. 25.*

*Eccle. 7.*

*3. Reg. 19.*

*Pſalm. 83.*

*Duo viſionum genera Prophetis &c. infuſa.*

*Quidquid de Deo poſſumus cogitare, Deo tribuẽdum.*

## *De Sancto Ioanne Baptiſta.* SERMO II.

ECCE *ego Ioannes vidi Angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei viui.* Videntis authoritas, viſionis vtilitas, vtriuſque veritas reuelata demõſtrat, quàm credibilia facta ſint hæc teſtimonia nobis. Hæc eſt enim aqua ſapientiæ ſalutaris, diſtillans de fontibus Salvatoris. Hic eſt ſermo fidelis, eructuatus de pectore veritatis. Hic eſt ſolis radius, tantò lucidiùs reuerberans oculos aquilæ ſpiritualis, quantò ſublimiùs anhelauit. Secundùm igitur nomen ejus, ſic & laus ejus in gratia verbi, quod fuit ab initio: quod vidit, quod audiuit, quod manus ejus tractauerunt de verbo vitę, & annuntiauit, dicens. *Ecce ego Ioannes,* &c. Non eſt arbitrandum, fratres, quod viſio iſta fuerit corporalis, quòd imaginaria, quòd animalis, ſed potiùs ſpiritualis. Non fuit ſenſualis, non phantaſtica, ſed potiùs intellectualis. Dicat ergo. *Ecce ego Ioannes vidi Angelum* Nota, quia jam viderat Angelum deſcendentem, qui habebat irim in capite, ſignum videlicet Dei viui. Et bene, quia qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit, & nullus aſcendit, niſi qui deſcendit. Solus ergo Chriſtus deſcendit, & ſolus aſcendit. Solus deſcendit, ſed totus aſcendit. Solus deſcendit, quia caput ad corpus. Totus aſcendit, quia caput & corpus. Vnde ait. *Hoſtiam & oblationem noluiſti; corpus autem aptaſti mihi* *Vidi,* inquit, *Angelum aſcendentem ab ortu ſolis.* Quid eſt, quod additum eſt, ab ortu ſolis? Numquid ſemper ab ortu ſolis eſt aſcẽdere? Non. Semina quippe

*Apocal. 7*

*Viſio ſpiritualis.*

*Pſalm 30 & Hebr. 10*

*Ioan. 1.*

orto ſole aruerunt. *Exortus eſt enim ſol cum ardore, & fœnum areſecit.* Sed & Iechonias filius Saphan cum viginti quinque viris adorauit ad

*Ezech. 8.*

ortum ſolis, & dixit Dominus Prophetæ. *Certè vidiſti, fili hominis, abominationes, quas iſti faciunt.* Numquid ab ortu ſolis aſcendebant, qui ſic adorabant? Igitur ab ortu ſolis non eſt ſemper aſcendere, & tamen ſine ortu ſolis non eſt aſcendere. Ante quippe ſolis ortum erat nox, in qua pertranſibant beſtiæ ſiluæ, catuli leonum. Sed ortus eſt ſol, & congregati ſunt, & potuit exire homo ad opus ſuum, & operando proficere, & proficiendo de virtute in virtutem aſcendere. A ſolis autem ortu diſcite parabolam.

*Homo microcoſmus, in quo Chriſtus id facit, quod ſol in mundo.*

Nam ſicut ſol percurrit zodiacum, circuit firmamentum, ſphæram illuminat megacoſmi; ſic & in microcoſmo ſol juſtitiæ aſcendit mentis affectum, accendit cor ad virtutis firmamentũ, illuminat ſphæram cogitationum. Homo ſiquidem microcoſmus, id eſt minor mundus, pro ſimilitudine quam habet cum megacoſmo, id eſt majori mundo, nominatur. Vnde in Evangelio homo mundus dicitur, ibi. *Mundus eum*

*Ioan. 1.*

*non cognouit.* Hinc eſt, quod primus homo vocatus eſt Adam, vt ex ipſo nomine ſe microcoſmũ eſſe agnoſceret. Quatuor quippe ſunt climata megacoſmi, ſcili. oriens, occidẽs, ſeptentrio, meridies. Et hæc quatuor ejus nomẽ inſinuant. Nã ex quatuor literis nomẽ illud conſtituitur, videlicet anatole, quod interpretatur Oriẽs, Diſis vel delta, quod Occidens: artos, quod ſeptẽtrio, menſibrion, quod meridies. Hinc eſt, quòd tota ſucceſſionis ejus propago ita nominis hujus videtur poſſe trahere rationem, vt jam non filij Adam, ſed omnes Adam meritò debeant

*Diebus 46. formatur puer in vtero.*

appellari. Omnes enim à die conceptionis ſuæ per dies quadraginta ſex in veteris matrum membrorum lineamentis ſunt formati; ita vt quadrageſimo ſexto die formatione plenè coſummata infundatur ſpiritus in animam viuentem. Hujus formationis numerũ nominis illius elementa repręſentant. Fit enim ex Alpha, Delta, Alpha, & Mi. Alpha vnum, Delta quatuor, itẽ Alpha vnum, Mi quadraginta demonſtrat. Quę ſi ſimul conjunxeris, & nomen Adam, & humanæ formationis plenitudinẽ adimplebis. Vnde

*Ioan. 2.*

& Salvator quadraginta & ſex annis templum à Iudæis ædificatum prædixit ſoluendum, vt per hoc homo perfectus oſtendatur. Quia ſi primus perfectus numerus ſenarius prædictum numerum multiplicet, numerum dierum complebit, qui à die conceptionis ejus vſque ad diẽ natiuitatis ipſius, nouem ſcilicet menſes & dies ſex: ſexies enim quadraginta & ſex, ducenta ſeptuaginta & ſex conſtituunt. Tot autem dies inuenies, ſi ab octauo Calendas Aprilis, quo conceptus de Spiritu ſancto creditur, vſque ad octavum Calendas Ianvarij numerentur. Et ſicut major mundus ſphæram; ſic & ſphærulam

*Exod. 15.*

habere dicitur minor mundus. Vnde Moyſes in candelabro tabernaculi cum cyphis & lilijs ſphærulam eſſe præcepit: vt, quicumque in Eccleſia Dei fidei lumen habet, neceſſe ſit, cum lilio munditiæ & doctrina ſapientiæ, vt curſum vitæ ſuæ cogitando reuoluat. Ait enim Salomõ.

*Eccle. 1.*

*Oritur ſol & occidit, & ad locum ſuum reuertitur, & gyrat per meridiem, & flectitur ad aquilonem.* Sol igitur oritur, cùm ſol juſtitiæ mentem per fidem illuminat: ſed occidit, cùm poſt fidem, labitur in peccatum. Oritur ſol, cùm viſitat hominẽ diluculo: ſed occidit cùm ſubitò probat. Item gyrat per meridiem, cùm per cognitionẽ redit ad deuotionem. Reflectitur ad aquilonẽ, cùm per conſenſum mentis incurvatur ad tentationem. Gyrat per meridiem, cùm in meditatione exardeſcit ignis: flectitur ad aquilonem, cùm per iniquam ſuggeſtionem charitas refrigeſcit. Iam duo, ni fallor, cum ſuis differentijs coluri ſphærulæ ſpiritualis apparent.

*Coluri ſphæræ ſpiritualis.*

Colurus dicitur à colon, quod eſt membrum, & vrus, quod eſt bos ſilueſtris. Vnus quidem aſcenſionis anabibazon, id eſt ſurſum ſcandens; alter deſcenſionis, catabibazon, id eſt latens. Prima differentia primi eſt, quòd ſol oritur: prima ſecundi, quòd ſol occidit; ſecunda primi, quòd gyrat per meridiem: ſecunda ſecundi, quòd flectitur ad aquilonem. Sed quid iſta menti conferunt? Ad hoc oritur, vt ſperes; occidit, vt doleas: gyrat per meridiem, vt diligas; flectitur ad aquilonem, vt timeas. Iam duobus coluris quinque innexos conſidera parallelos. Si igitur de orta perſecutione ſic timeas, vt nec deuotionem adeſſe ſentias, nec affore credas, in mundanum timorem incidis. Si verò propter occaſum culpæ vel pœnæ, dolore cordis tactus intrinſecùs recogitas annos tuos in amaritudine animæ tuæ; ita tamen quòd nec ſpei cõſolatione nec gaudio deuotionis dolor releuetur; dolebis

*Timor ſeruilis quis ſit.*

ſeruiliter, & ſeruilem timorem dolor pariet: & ſi bene feceris ex hoc, ſeruiliter facies. Si autem gaudeas in feruore, ita quòd de præteritis non doleas, nec futuras timeas tentationes, efficiaris neceſſe eſt elatus: quia tale gaudium pariet tibi præſumptionem. Sed ſi per fidei lumen oriatur tibi ſol juſtitiæ, ita quòd de peccatis pręteritis doleas, & tentationis timeas recidivum; accedet ſtatim initium ſapientiæ timor Domini

*Timor initialis.*

initialis. Quòd ſi de charitatis feruore gaudeas, ita tamen, vt te ſemper doleas peccatorem, vt non de propitiato peccato ſis ſecurus, ſed ſemper timeas; accedet ſtatim caſtus, qui permanet

*Timor filialis.*

in ſæculum ſæculi, timor filialis. Ex hoc igitur manſiones ſpiritualis ſphærulæ, quaſi quinque Zonas majoris ſphæræ diſcernere potes. Quarũ tres ſunt inhabitabiles, duæ habitabiles. Inhabitabilium verò frigidæ duæ, & vna torrida. Quid enim frigidius timore mundano, quo diuina charitas repellitur? Frigidus etiam timor, cum quo charitas non habetur. Torridus autẽ eſt feruor inordinatus, contra quod ait ſponſa

*Cantic. 2.*

in Canticis. *Ordinauit in me charitatem.* Hæ igitur manſiones omni juſto ſunt inhabitabiles. Temperata verò manſio eſt timor initialis, cùm quo charitas incipit. Temperatur etiam timor filialis, quem charitas perficit: ſed & ipſa Zonarum vocabula huic noſtræ videntur alludere aſſertioni. Mundanum quippe timorem dicimus, quando ſuperueniente perſecutionis timore bonum facere non audemus. Vnde bene arcticos appellatur. Arcticos enim ab arctos, id eſt à ſeptentrione, vnde aquilo oritur, appellatur. Per hoc igitur, quod bonum facere non audemus, abundat iniquitas, & charitas refrigeſcit. Timor verò ſeruilis eſt, quando ſolo timore pœnę, non amore bonum facimus: nec in hoc charitas poſſidetur. Timore tamen bonum facere, vel timore bonum non facere, contraria ſunt. Ergo ſi timor mundanus arcticos, ſeruilis antarcticos meritò nuncupatur. Rurſus qui pro feruore ſuo elatus efficitur, alijs primò,

tandem ſibi onetoſus habetur; cùm quaſi alios deſpicit, & ipſe deſpicitur. Er cùm ſine diſcretione ſuſcipit pondus laboris, ſcipſum reddit alijs ponderoſum. Er quia poodus portatnt in humeris, humerinos ab efficienti canſa non immeritò nuncupatur. Quia verò per initialem timorem charitas paulatim accenditur & aſcendit, merito terinos tropicos appellatur. Nam Philoſophi circulum illum terinos illos tropicos appellant, quo ſol ab inferiori ſigno, videlicet capricorno, magis ac magis feruet & aſcendit. Vnde quia quò inferiùs deſceodat nõ habet, tropicos appellatur, id eſt conuertibilis. Er quia tali aſcẽſu magis ac magis feruet æſtas, ateros, quod eſt æſtas, appellatur. Et quia in ſuperiore gradu virtutum timor eſt filialis, nihil enim differt à charitate, meritò chimerinos tropicos appellarut. Nam chimerinos tropicos ille circulus appellarut, quo ſol ab eminentiori ſigno, ſcilicet cancro, per Zonam hiemalem reflectitur ad capricornum. Vnde quia altius aſcendere non valet, tropicos dicitur. Er quia ad hiemalem reuertitur, chimerinos, id eſt hiemalis meritò nominatur. Nihil ergo timore filiali ſublimius, qui tunc perfectus probatur, ſi ſemper magis ac magis ſe homo humiliet; & velut operarium malum & indignum ſe judicet, juxta illud. *Cùm hæc omnia feceritis, dicite, ſerui inutiles ſumus.* Et iterum. *Quantò magnus es, humilia te in omnibus.* His ergo ſimul collectis & conſideratis, conſiderandum eſt, quomodo duodecim gradibus ſolarem ſphæræ circulum ſol aſcendit. Hæc eſt enim corona ſtellarum duodecim, de qua Ioannes ait. *Signum magnum apparuit in cœlo; mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duodecim.* Signum, id eſt figura magnæ rei in cœlo, id eſt in cœleſti mente apparuit, quando mulier, id eſt anima protegitur, & affectus omni defectui dominatur: & in capite, id eſt in mente ejus, eſt corona, id eſt perfectio ſtellarum duodecim, quæ duodecim ſigna vocantur. Nam quæ verè ſtellæ ſunt, ſigoa dicuntur; quia & aliud ſunt, & aliud ſignificant. Neque enim iſtum realem ſolem, dum circulum ſuum peragit, capros cornuros, piſces, arietes, vel aliquid tale, intrare credendum eſt. Sed in iſtis aliud dicitur, aliud deſignatut. Quid enim in capricorno, qui caper cornurus dicitur, niſi fœtor peccati deſignarur. Cujus cornua ſunt, de quibus dicitur. *Et omnia cornua peccatorum confringam.* Vnde & Angelo Pergami, id eſt cornua diſſipanti, ſcribere Ioannes iubetur. Sol ergo intrat capricornum, cùm mentem peccato fœtidam veritatis cognitio poſſidere incipit; cùm mens ſe vitiatam eſſe peccato incipit cognoſcere: quia prima virtus eſt, *Gnothi ſeauton*, id eſt, noſce teipſum. Poſt hæc aſcendit in aquarium, cùm recogitans annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, lauat per ſingulas noctes lectum ſuum lacrymis, vt ſint oculi ejus piſcinæ in Heſebon, & facies ejus quaſi nubes effundens pluvias lacrymarum. Poſt hæc aſcendit in piſces, cùm inter aquas lacrymarum pennulis ſpei ſe ſubleuat, & protegit patientiæ ſquamis: ne vel multitudo ſcelerum, vel magnitudo dolorum per impatientiam ipſum in profundum demergat, ſiue in deſperationem. Hinc aſcendit in arietẽ, vt jam ſeipſum per rationem regendo, & ſerpentis aſtutiam in cornibus, & ouis ſimplicitatem in vellere ſe demonſtret habere, ſicut ſcriptum eſt. *Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.* De hinc aſcendit in taurum, cùm per iſtam ſimplicem aſtutiam, vel aſtutam ſimplicitatem, ſeipſum offert ſacrificium Deo in odorem ſuauitatis; vel foris per mortificationem carnis, vel intus per ſpiritum contribulatum. Taurus enim ſacrificij ſpiritus contribulati typum gerit, vt in Euangelio. *Tauri mei, & altilia mea occiſa ſunt*; id eſt illi, qui per martyrium corporis; vel illi, qui per deuotionẽ mentis mihi placuerunt. Poſt hæc aſcendit in geminos, in ſignum geminæ charitatis. Vnde notandum, quia ſunt quidam, qui ſicut ſibi volũt per delicias indulgeri, ſic & alijs. Et ſunt alij, qui ſicut ſibi per abſtinentiã auſteri, ſic & alijs. Alij verò ſunt, qui deliciosè viuendo, ſibi parcunt, & auſteri ſunt ſubditis. Sunt & alij, qui per mortificationem carnis ſibi duri ſunt & auſteri, & tamen charitatis ardore ſuccenſi, circa neceſſitatem proximorum beneuoli. In iſtis itaque geminę charitatis, Dei videlicet & proximi, relucet inſigne, qui per deuotionem ardent intus, & foris lucent per compaſſionẽ. Sic quippe ſol juſtitię intrare debet taurum per paſſionem, vt in geminos tranſeat per compaſſionem. Dehinc intrat cancrum, vbi fit terioos tropicos, videlicet ſolſtitiũ æſtiuale, quo ſol altius aſcendere non valet: per quòd, vt dictum eſt, deſignatur timor filialis; cùm cedit ille, qui eſt initiũ ſapientiæ, ſcilicet initialis, qui ſignificatur per chimerinos tropicos, id eſt ſolſtitium hiemale. Quod fit, quando ſol intrat capricornum, & è regione reſpicit ſolſtitium æſtiuale: quod fit quando ſol intrat cancrum, quod eſt ſignum humilitatis. Vnde. *Curva retro cedens cùm fert veſtigia cancer.* Cuſtos enim omnium virtutum eſt humilitas. Quia quantò major eſt homo, humiliare ſe debet in omnibus, vt cùm omnia fecerit, dicat, ſervus ſum inutilis. Er illud Prophetæ. *Ad nihilum redactus ſum, & neſciui; vt jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecũ.* Sed quia nimia humilitas ſic ſimplices ſolet decipere, vt ex nimia ſui dejectione deficiant: ita decet hominem eſſe humilẽ, vt viriliter agat, & cõfortetur cor ej⁹: vt & cancro ſit ſimilis humilitate, & leoni magnanimitate. Humilitas ergo roboretur fortitudine, & fortitudo roboretur humilitate. Fortitudo quippe operis cuſtodit exteriorem, humilitas ab omni vitiorum corruptione ſeruat hominem interiorem. In ſignum quippe incorruptionis ſol intrat virginem: ſub quo ſigno de ſemine humilitatis metit in gaudio fructum bonæ actionis. Sed quia non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri: maximè cùm in mundo nihil ſit ſtabile, ſed omnia varientur ſub ſole: neceſſe eſt, vt in recta libra mentem ponat, & quaſi quoddam ſpirituale mentis æquinoctium faciat; & æquare ſciat dies noctibus, & noctes diebus. Quod tunc dignè fit, ſi nec aduerſitas plus debito mentem deprimat, vel in altum erigat proſperitas: quod duobus modis fieri ſolet, timore videlicet & amore. Quòd ſi timor operatur, initialis videlicet, quẽ perfecta charitas foras mittit, fit ęquinoctium, ſed vernale; quod fit ſub ariete: eo quòd ſolicitus ſit & humilis ſub timore. Cornibus enim tuetur per ſolicitudinem, & ouino caleũr vellere per humilitatem. Quòd ſi amor operatur, fit æquinoctium, ſed autumnale, & in libra

*Tropicus Capricorni.* — *Tropicus Cancri.* — *Timor filialis humilitate perfectus probatur.* — *Luc. 17.* — *Eccli. 3.* — *Apocal. 12.* — *Signa Zodiaci ſpiritualiter explicata.* — *Pſalm. 74.* — *Capricornus.* — *Aquarius.* — *Piſces.* — *Aries.* — *Matt. 10.* — *Taurus.* — *Matt. 22.* — *Gemini.* — *Cancer.* — *Pſalm. 72.* — *Leo.* — *Virgo.* — *Libra.*

rectitudinis conſtitutus, excellentiori via graditur charitatis, ne declinet ad dexteram, vel ad ſiniſtram. Non enim declinat ad ſiniſtram, ſi nouiſſima ſua recogitans, ab auditione mala, & vltima formidat. Hortendum eſt enim incidere in manus Dei viuentis. Horribilis erit dies tenebrarum & caliginis; quando ſol erit ſicut *Dies Iudicij horribilis.* ſaccus cilicinus, & obtenebreſcet cauda ſcorpionis: quando ille, qui quaſi agnus coram tõdente ſe obmutuit, in extremo examine quaſi leo rugiet; & quaſi ſerpens ſibilabit muſcis Ægypti, arguens in furore & dicens. *Hæc feciſti* *Pſalm. 49.* *& tacui* Et illud. *Ite maledicti in ignem æternum.* *Matt. 25.* Propter hoc ſcriptum eſt. *Fili memorare nouiſ-* *Eccli. 7.* *ſima tua, & in æternum non peccabis.* Tunc etiã ſol iuſtitiæ à cauda ſcorpionis ſagittarium ingrediens, & ſagittas potentis acutas emittens, reddet vnicuique ſecundum merita ſua; vulnerans inimicum ad mortẽ æternam, & amicum ad dilectionem: quando tunc fortis erit vt mors dilectio in anima beata, quę dicere poterit. Vulnerata charitate ego ſum. Tunc ſol intrabit ſagittarium, quando irim, quam nunc habet in capite, in manu portabit: ſententiam in præſcientia abſconditam opere demonſtrabit. Hęc eſt enim ſphæra cœleſtis, quæ nobis aperit Galaxiam, viam videlicet eo lacteam, quo candidam pariter atque dulcem. Gnomone igitur rationis appoſito infra circulos tales ſuper nihili, vir ſapiens & intelligens hæc, ſuper nihili corporis ſui terram appendat, cum Apoſtolo dicens. *Infelix ego homo, quis me liberabit de cor-* *Rom. 7.* *pore mortis hujus?* Quando confringetur hydria *Eccle. 12.* mea ad fontem; quando conteretur rota ad ciſternam? Quando conuertetur pulvis in pulverem, quando veniet requies poſt laborem, libertas poſt ſeruitutem? Hæc faciat nobis, fratres, & hæc addat gratia Dei Patris, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

## *De Sancto Ioanne Baptiſta.* SERMO III.

ERAT *Ioannes lucerna ardens & lucens.* Ardẽs *Ioann. 5.* devotione, lucens opere: ardens verbis, lucens exemplis: ardens ſibi, lucens proximis. Non erat ille lux, ſed lucerna: & hoc propter lucis modicitatem: Vnde ſcriptum eſt, *Illum* *Ioan. 3.* *oportet creſcere, me autem minui*:) propter infirmitatem; quia purus homo fuit: propter obſcuritatem, quia lucis theſaurum abſcondit in vaſe fictili. Hæc eſt lucerna, quam accendit Euangelica mulier, & euertit domum, vt dragmam decimam inueniret. Mulier ſiquidem eſt ſapiẽtia Patris. Hanc lucernam in ipſo vtero matris accendit; vt dragmam decimam, quæ perdita erat, inueniret: hoc eſt, vt lapſorum Angelorũ humano genere dignitatem ſuppleret. Nam cùm nouem creati ſint ordines, tot de vnoquo- *Quot ceciderint Angeli.* que ceciderunt ordine, vnde fieri decimus poſſet: quorũ loca ex hominibus complenda ſunt. Propter hoc nouem dragmis nouem comparantur ordines Angelorum; dragmæ decimæ comparatur genus humanum: propter quam etiam domum euertit, videlicet ſynagogam, de *Matt. 21.* qua dictum eſt. *Domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis eam ſpeluncam latro-* *Luc. 16.* *num.* Scriptum quippe eſt. *Lex & Prophetæ vſque ad Ioannem.* Hanc enim euertit, vt plenitudo gentium intraret; & ſic omnis Iſraël ſalvus fieret. Quia ergo jam extincta erat lucerna, de qua ſcriptum eſt, *habetis Propheticum ſermonem,* *2. Petri 1.* *cui vos intendentes, tamquam lucernæ ardenti in caliginoſo loco, benefacitis:* accendit hanc lucernam Dominus; quæ accenſa fuit in vtero, expoſita in deſerto, emuncta in Iordane, extincta in carcere. Bene ergo dicitur. *Erat Ioannes lu-* *Ioan. 5.* *cerna ardens & lucens.* Lucerna enim ardens, & *Quæ lucernæ ardeant vel luceant, quæ non.* non lucens eſt: qui ſibi prodeſt & non alijs. Lucerna verò lucens eſt, & non ardens: qui alijs prodeſt & non ſibi. Lucerna verò nec ardens, nec lucens eſt, ſed extincta: qui Prælati locum occupans, nec ſibi prodeſt, nec alijs. Ioannes autem lucerna fuit ardens & lucens: qui ſibi profuit & alijs. Ideo commendatur ejus ſublimitas multis modis. Primò Chriſto teſtimoniũ perhibente, quòd inter natos mulierum, non *Matt. 11.* ſurrexit major Ioanne Baptiſta. Secundò quòd vbicúmque occurrit mentio de Ioanne in Euãgelio, commendatur à Chriſto. Non ergo mẽdicat humanæ laudis ſuffragia, qui laudatur à Deo: quia dicere poteſt, *in Domino laudabitur* *Pſal. 33.* *anima mea.* Tertiò, quòd ejus Natiuitas per Gabrielem Archangelũ, & inter ſancta ſancto- *Priuilegia S. Ioannis.* rum fuit prænuntiata. Quartò quòd exultauit in vtero, matre Domini veniente, & Elizabeth prophetante. *Et unde hoc mihi: vt veniat mater* *Luc. 1.* *Domini mei ad me? Ecce enim vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.* In vtero ergo ſanctificatus priùs fuit ſanctus, quàm natus. Quintò, quòd quicquid ſanctitatis alijs Deus per partes contulit, totum in Ioanne conflauit. Propheta ſiquidem fuit, imò pluſquam Propheta: quia eum, de quo prophetauerat dicens, *veniet fortior* *Marc. 1.* *me poſt me, cujus non ſum dignus corrigiã calceamenti ſoluere,* digito demonſtrauit & ait. *Ecce* *Ioan. 1.* *agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Apoſtolus etiam fuit, ſicut ſcriptum eſt. *Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes.* Apoſtolus verò miſſus interpretatur. Martyr quoque, quem Herodes in carcere decollari præcepit. Confeſſor etiam fuit, quia *confeſſus eſt, & non nega-* *Ibidem.* *uit: & confeſſus eſt: quia non ſum ego Chriſtus.* Nec caruit virginitatis honore, qui cum mulieribus coinquinatus non fuit: ſed ſecutus eſt agnum quocumque iuit. Eremita quoque fuit, qui viam Domino in eremo præparauit. Lucerna ergo fuit: quæ tamquam ignis altera columna, euntibus per deſertum lumen præbuit. Illuminat enim miraculum conceptionis, gaudium natiuitatis, ſanctitas in conuerſatione, humilitas in ſublimitate, veritas in prædicatione, zelus in correctione, conſtantia in paſſione. Lucebat ergo vitæ merito; lucebat verbo: lucebat exemplo. Lumen præbuit nobis in ingreſſu, in progreſſu, in egreſſu. Ingreſſus ejus illuminat opera noſtra prima & initialia; progreſſus media & progreſſiva: egreſſus vltima & conſummativa. In ingreſſu ſuo commendatur gratia operans, in progreſſu gratia cooperans: in egreſſu gratia conſummans. Ioannes quippe gratia interpretatur. Ioannis ergo natiuitas, id eſt ingreſſus ejus in mundum, ortum gratiæ nobis repræſentat. Hunc autem ortum gratiæ, multa nobis commendant priuilegia: videlicet tempus natiuitatis, vtriuſque parentis nomina, nobilitas generis, vitæ ſanctitas, dignitas officij. Natiuitatis tempus Lucas cõmemorat, vbi ait. *Fuit in diebus Herodis Regis Iudææ.* Sicut lumen *Luc. 1.* cæcis, ægris medicina, libertas ſervis, feſſis re-

quies, ſic ortus gratiæ gratus fuit in diebus Herodis. Ceſſauerat jam in Iudæa regnare manſuetudo Dauidis, Sapiētia Salomonis, Ezechiæ religio, ſimplicitas Ioſiæ: & regnabat Herodis crudelitas. Adveniente ſiquidem ſancto ſanctorum, jam ceſſabat vnctio; & ſedere inceperant filij Iſraël, ſine Rege, ſine Principe, ſine Theraphim. Non erat gloria filię regis abintus, quia pellis gloria jam regnabat: ſic enim interpretatur Herodes. In his quę foris ſunt, erat Iudęæ gloria, quia intus erat ignominia plena. Sed in diebus malis creuit inter ſpinas lilium: & malus inter ligna ſilvarum. *Sacerdos quidam nomine Zacharias.* Zacharias autem memoria Domini interpretatur. *In diebus malorum*, ait ſapiens, *ne immemor ſis bonorum.* In diebus Herodis noli obliuiſci tui creatoris. *Diem hominis*, ait Ieremias, *non deſideraui.* Quid eſt dies hominis? Proſperitas mundi. *Dies ille*, ait Iob, *vertatur in tenebras: nec computetur in diebus anni.* Proſperitas verò mundi, pellis gloria eſt. Ergo dies hominis, dies eſt Herodis. Sed in diebus Herodis fuit Zacharias. Hic eſt primus ortus gratiæ, cùm occurrit memoria Dei, inter proſperitates mundi, & delectationes peccati. Sed nec ephimera, nec tranſitoria debet eſſe talis memoria: ſed conſtans, ſed moroſa: donec in cogitationibus ſuis de cogitationib⁹ bonis creationis vel recreationis dulcedine, tamquam de lautioribus cibis anima ſatietur. Non ergo quilibet Zacharias: ſed cujus vxor fuit Elizabeth. Zacharias quidem memoria Domini, Eliſabeth Dei mei ſatietas interpretatur. Sed quandoque ſunt dona à ſpiritu & in ſpiritu: quandoq; verò dona ſunt, à ſpiritu, ſed non in ſpiritu. Datur quippe quibuſdam ſpiritus & perſonaliter, & per dona, vt clauſtralibus caſtè & religioſè degentibus: ſcholaribus verò peccantibus mortaliter, dona ſunt à ſpiritu, ſed non in Spiritu S. perſonaliter inſpirato; qui quidem de Deo habent memoriam, ſed non in Deo, nec propter Deum: ſed vt vocentur ab hominibus Rabbi. Propter hoc neceſſe eſt, vt ſolo Dei intuitu ſit hæc memoria; vt ſint Elizabeth & Zacharias ambo juſti ante Deum, & ſine querela. Quidā quippe ſine querela proximorum ſunt; ſed non ſunt juſti ante Deum. Alij circa opera juſtitiæ ſe exercent, & ſine querela ſunt, ſed non ante Deū: quia ad favorem hominum circa hujuſmodi ſe exercent. Alij verò juſti ſunt ante Deum, ſed ſine querela non ſunt inuidentium: quoniam alia eſt juſtitia inficiens, vt Saducæorum: vnde Saducæi juſti interpretantur: alia inſufficiens, vt Scribarum & Phariſæorum: vnde dicitur. *Niſi abundauerit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum, Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* Alia ſufficiens ſecundum quid, hoc eſt ſecundū tempus. Vnde Adam & Heua juſti facti ſunt, ſecundum quod tempori congruebat, id eſt innocentes; ſed nullum juſtitię ſignum habentes. Vel dicitur ſufficiens lex Moſaïca ſecundum tempus, in quo data eſt. Data ſiquidem incipientibus fuit & neophytis, quibus lex illa ſufficiebat ad tempus: quia perfectis non ſufficit. Nihil enim ad perfectum adduxit lex. Vel dicitur juſtitia ſufficiens: reſpectu illius, de qua dictum eſt. *Erat Noë vir juſtus in generationibus ſuis.* Vel dicitur ſimpliciter ſufficiens juſtitia naturalis, ſcilicet, *quod tibi non vis fieri, alij ne feceris: & quod vultis vt faciant vobis homines, &* *vos eadem facite eis:* ſed juſtitia conſummatiua, Evangelica juſtitia eſt; de qua dicitur. *Qui te percuſſerit in maxillam, præbe ei & alteram.* Tamen nec ſine querela, nec ſine murmure ſuſtinetur pleriimque. Iuſtitia ergo perfecta ante Deum, & ſine querela eſt, quæ vnicuique jus ſuum reddit. Quod tunc dignè fit, ſi Deo jus ſuum reddat Religio, pietas parentibus, innocentia minoribus, amicitia ęqualibus, reuerentia majoribus, concordia proximis, miſericordia egenis. Sic erant iſti ambo juſti ante Deum, & ſine querela. Vel dicitur Zacharias juſtus, & ſine querela: quando memoria Dei nihil habet infidelitatis admixtum, vt ſit juſta: nec odij vel rancoris ad proximum, vt ſit ſine querela. Vt ad Deum ſit; ſiue de Deo ſit ſiue non ſit. Sunt enim quidam motus de Deo, ſed non ad Deū: vt ſi blaſphemamus. Quidam ad Deum, ſed nō de Deo: quando proximis compatimur. Quidā nec de Deo, nec ad Deum: quando movemur ad adulterium. Quidam de Deo & ad Deum: quando ipſum perfectè diligimus. Et hæc eſt juſtitia ante Deum, & ſine querela. Igitur Zacharias *intrauit in templum hora incenſi.* Per incenſum oratio deſignatur. Vnde Dauid. *Fiat oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.* Hora ergo incenſi, hora orationis eſt. Sed quæ eſt hora orationis? Cùm Tobias dicat, *Omni tempore benedic Deum.* Et Pſalmiſta. *Benedicam Dominū in omni tempore.* Vnde notandū, quòd triplici ſeruitute Deo tenemur. Debita, pia, & inſtituta, debita ſeruitus eſt, quæ eſt latriæ; pia, quæ eſt operum miſericordiæ: conſtituta, quæ eſt ex hominum inſtitutione. Inſtitutū eſt enim, vt Regularibus horis laudemus Deum, pluſquam in alijs: vnde ſeruiture inſtituta magis tenemur ſeruire vna hora quam altera. Sed ſeruitute debita ſiue pia, nullus magis tenetur ſeruire vna hora quàm altera. Horæ verò inſtitutionis octo ſunt: quas Eſdras primò quidem inſtituit; ſed Dominus operibus ſuis, eumdem numerum poſtmodum confirmauit. Nam de hujuſmodi horis ait Pſalmiſta. *Sept. es in die laudem dixi tibi: & media nocte ſurgebam ad confitendum tibi.* Hic autem ſacratus numerus tunc impletur: ſi * prima, tertia, ſexta, nona, veſpera & completorio, & nocte media ſurgamus ad * matutino, confitendum Deo ſuper judicia juſtitiæ. Prima, quia tunc à Iudæis Chriſtus traditus eſt Pilato, jam conſputus & illuſus, & cæſus alapis, ligatus & ſaturatus opprobrijs. In hac etiam hora à mortuis reſurrexit, Marię Magdalenę apparuit, & viſus eſt in littore ſeptem diſcipulis, quibus ait. *Pueri numquid pulmentarium habetis?* Hora tertia fuit ſpinis coronatus: linguis Iudæorum crucifixus: & Spiritus ſanctus in die Pentecoſtes diſcipulis datus. Hora ſexta fuit clauis in cruce affixus: & eadem hora diſcipulis cernentibus aſcendit. Hora nona tradidit ſpiritum, & lanceatus duo nobis de latere ſacramēta emiſit, aquam baptiſmi & ſanguinem redemptionis. In veſpera depoſitus de cruce fuit: eadem hora diſcipulis ſuis ſacramentum corporis & ſanguinis ſui dedit. Eadem etiam hora duobus diſcipulis euntibus in Emmaüs in fractione panis cognitus fuit. In completorio egreſſo Iuda traditore ad Iudæos cœpit Ieſus pauere & tędere, & factus in agonia prolixiùs orauit; & guttas ſanguinis proſtrato corpore ſudauit. Media nocte nato Domino, Paſtores vigilantes vigilias no-

*Luc. 1.*

*Eccli. 11.*

*Ierem. 17.*

*Iob 3.*

*Primus ortus gratiæ memoria Dei.*

*Quæ ſint dona à Spiritu & in Spiritu.*

*Matt. 5.*

*Geneſ. 6.*

*Matt. 7.*

*Matt. 5.*

*Iuſtitia perfecta ante Deum quanam ſit.*

*Luc. 1.*

*Pſalm. 140.*

*Tobiæ 4.*

*Pſalm. 33.*

*Triplici ſeruitute Deo tenemur.*

*Pſalm. 118.*

*Septem horæ Canon. laudando Deo inſtituta.*

*Ioann. 21.*

ctis ſuper gregem ſuum, audierunt clamantes Angelos. *Gloria in excelſis Deo.* Hac etiam hora clamor fiet, *Ecce ſponſus venit.* Eadem hora Samſon portas allophylorũ cum vectibus ſuis fregit, in ſignum Chriſti, qui tunc nobis aperuit portas inferni. Vnde canimus. *Confiteantur Domino miſericordia ejus, & mirabilia ejus filijs hominum: quia contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit.* Iſtæ ſunt horæ incenſi. Zacharias ergo hora incenſi intrat templum: quãdo memoria Dei cor intrat, vt laudemus Deũ: & hæc ſatietas memoriæ Dei gratiam gignit ſordium mundatricem, & vias Domini præparantem in eremo mundi hujus: quoniam Elizabeth magnum virum genuit, Ioannem Baptiſtam, præcurſorem Domini.

*Luc. 2.* *Matt. 25.* *Pſalm. 106.* *Quid ſit Zachariam templum intrare.*

SERMO. *In Natali Apoſtolorum Petri & Pauli.*

CVM *abieris à me hodie, inuenies viros duos juxta ſepulchrum Rachel in finibus Benjamin meridie, ſalientes magnas foueas, dicentque tibi. Inuenta ſunt aſinæ.* Ecce cariſſimi, qua ratione ſuſpirabat filia Caleb, quàm juſtè conqueſta eſt de ſterilitate Dabir, quæ alio nomine Cariathſepher vocabatur: qua etiam neceſſitate ſibi jungi voluit irriguum ſuperius & inferius. Valde enim ſterilis ſermo diuinus inuenitur, ſi literæ ſuperficies attendatur. Hoc enim ſignificat ſterilitas Dabir, quæ interpretatur eloquentia, quæ etiam Cariathſepher vocabatur, id eſt ciuitas literarum. Nam propter hoc ait Pſalmiſta. *Quoniam non cognoui literaturam;* id eſt, quia literæ non adhæſi, *introibo in potentias Domini.* Neceſſe eſt ergo, vt adjungatur ei irriguum ſuperius, & irriguum inferius: ſcilicet vt affectum irriget humor gratiæ ſpiritualis, quo ad diligendum Deum, quaſi ad irriguũ ſuperius, & ad diligendũ proximũ vt ad inferius, animus moueatur. Quid enim noſtra intereſt, qua negligentia aſini Cis fuerint perditæ, qua ſolicitudine quæſitæ, qua vtilitate inuentæ? Sterilis planè eſt in hac parte Dabir, niſi ei vtrũque irriguum adjungatur. Vnde notandum eſt, quòd in ſacro eloquio per aſinas ſecundùm allegoriam, ſimplices & idiotæ, ſecundùm verò tropologiam animi motus figurãtur, ſicut ſcriptum eſt. *Boues arabant, & aſinæ paſcebantur juxta eos. Aſinæ,* ait Gregorius, *juxta boues paſcuntur; quando ſimplices prudentum intelligentia reficiuntur.* Sed aſinæ per negligentiam Paſtorũ plerumque pereunt; dum alij labores, inimicitias, vel odia ſubditorum intrare volentes, ſub ſpecie libertatis ipſos tamquam onagros, per abrupta vitiorum liberos abire permittunt. Quod quàm malum ſit, negligentia Sacerdotis Heli nobis oſtendit. Cujus tabernaculum Deus repulit; quia circa ſubditos diſſolutus & mollis fuit. Alij ſub ſpecie ſeueritatis truculentiam induentes, diſciplina, fame, laboribus, ſubjectos affligũt, non vt ſolùm premant, ſed opprimãt: quorum Cis imaginem tenet, cujus aſinæ perierunt. Cis enim durus interpretatur; & ex ipſo nomine eorum duritia figuratur, qui ſubditis ſuis imponunt onera grauia & importabilia: ſimiles miniſtris, non Chriſti, ſed Regis Ægypti, qui filios Iſraël affligebant operibus, nec paleas dabant. Quid eſt, paleas non dabant? Temperamentum oneribus non imponebant. Nam per paleas temperamentum accipitur, vt ibi. *Ipſi liniebant parietem luto abſque palea,* id eſt, abſque temperamento. Vnde ſubditur. *Dic eis, qui liniunt parietem abſque temperamento, quòd caſurus ſit.* Non ſic, non ſic Emmanüel veſcebatur caſeo & felle, ſed butyro & melle: vt ſciret reprobare malum, & eligere bonum. Nam vt malum à bono diſcerneret, & bonum à malo, vtebatur melle & butyro, non felle & caſeo. Et quis eſt Emmanüelis cibus? Ipſe nobis exponit in Evangelio, vbi ait. *Cibus meus eſt, vt faciam voluntatem patris mei.* Ergo circa judicia, quibus bonos à malis diſcernit, vtitur melle dulcedinis, humore pietatis, pinguedine charitatis. Butyrum quippe naturaliter eſt pingue & humidum. His vtitur ſapientia Dei Patris, videlicet Emmanuël; cui omne judicium dedit Pater, vt ſemper pronus eſſet ad judicia diſpenſatiua & remiſſiua, non punitiua: charitate, pietate, dulcedine; non felle amaritudinis, non ſiccitate inhumanitatis, neque duritia crudelitatis; ſicut iſti, qui in judicijs ſuis ſemper inueniuntur amari, inhumani & duri, quaſi felle, quod amarum eſt, vtentes; & caſeo, qui durus eſt & ſiccus; non melle, quod dulce eſt; vel butyro, quod eſt humidum & pingue. Cùm igitur grauibus affligunt ſubditos oneribus, qui tamquam animalia Dei ad ſuſcipienda onera ſponte ſe inclinant, nonne quaſi Chaldæi tres turmas faciunt, vt beati Iob camelos auferant, vel fornacem pueris accendant? Chaldæi quippe feroces interpretantur: & tùm ferocitate ſua ſubjectos premunt, non domeſticos, ſed Dei ſe perſecutores oſtendunt. Sicùt autem per Iob Chriſtus, ita per Chaldæos ejus perſecutores figurantur. Et cùm ad Chriſti paſſionem Herodiani, Saducæi, Phariſæi pariter conuenerunt; quaſi tres turmas Chaldæi fecerunt. Sic igitur iſti, cùm ſubditos oneribus premunt, & crudelitate Herodiani, & falſa juſtitia Saducæi, & ſimulata religione Phariſæi facti ſunt; in omnibus verò Chaldæi. Vel certè cùm zelo amaritudinis vrunt animas ſubditorum, crudelitate ſua, tamquam Chaldæi pueris accendunt fornacem. Pueris inquam illis, de quibus dictũ eſt. *Ecce ego & pueri, quos dedit mihi Deus.* Iſti ergo verborum Petri Apoſtoli ſurdi auditores, volũt potiùs in Clero dominari, quàm fieri forma Cleri; non attendentes, quòd vnus eſt magiſter noſter, nos autem omnes fratres ſumus. Et vt ſciant humiliari, locũm attendant, cujus typũ tenent, vel in arca Noë, vel in tabernaculo Moyſi; nam in vtroq; figurata eſt Eccleſia Dei. *Facta ſunt,* ait Scriptura, *in arca cœnacula & triſtega,* id eſt diſtinctiones, quas alia tranſlatio vocat bicamerata & tricamerata, ſcilicet cameras quinque, quarum prima dicebatur ſtercoraria, ſecunda apothecaria, tertia immitiũ animalium, quarta mitium, quinta hominum & auium. In prima ordo eorum, qui curam habẽt animarum, figuratur. Qui dum confeſſiones ſuſcipiunt, apud ipſos peccata quaſi ſordium fæces confitentes emittunt. Secunda Doctorum ordinem repræſentat, qui de ſententijs Scripturarum condiunt ſalutis pigmenta. Tertia eorũ qui sũt in Eccleſia Dei, nomine, non numine; numero non merito: à quibus area purgari nõ poteſt, donec ventiletur. Quarta mitium & obedientium ſubditorum; quinta rationabiliũ hominum & contemplativorum. Tabernaculũ

*1. Reg. 10.* *Iudic. 1.* *Pſalm. 70.* *Aſinæ ſimplices & idiotas denotant.* *Iob 1.* *Grego. ibid.* *Ezech. 13.* *Cibus Emmanüelis quis.* *Ioann. 4.* *Adverſus Prælatos crudeles.* *Iſai. 8.* *1. Petri 5.* *Geneſ. 6.* *In arca fuere 5. manſiones.*

*Exod. 26.* quoqueMoyſi quattuor tegebatur operimentis. Primò ſagis capillarijs ſiue cilicinis; ſecundò pellibus arietum robricatis,tertiò cocco bis tincto,quartò verò æqoè pellibus arietum hyacinthinis. In iſtis illi qui Eccleſiam Dei protegunt, figurantur. In primo Prælati, qui ventis & imbribus exponuntur: in ſecundo actiui, qui laboribus afflicti, qoaſi pelles arietum rubricantur: in tertio charitatiui, qui etſi laborare nequeunt,ad honorem Dei & vtilitatem proximi de proprio beneficia largiuntur:in qoarto contemplatiui, qui cœlo ſimiles, tamquam pelles hyacinthinæ cœleſtia contemplantur.Ecce máſionibus ſtercorarijs, & ſagis, iſti de quibus loquimur, comparantur cilicinis. Vnde igitur eis tantæ ſuperbiæ faſtus, ſi tam vilis eis ſit in Eccleſia locus? Quomodo ergo in Clero dominari volunt, cùm ſit vnus magiſter noſterChriſtus, nos aotem omnes fratres ſimus? Aut qoomodo de oculis trabem non ejciunt, qui de oculis fratrum feſtucá eijcere volunt? Nam ſicut Auguſtinus ait,Sacerdos,cui omnis offertur peccator, ante quem conſtituitur omnis languor, nullo cotum ſit judicandus, quæ in alio judicare eſt promptus. Iudicans enim alium, qui eſt judicandus, coodemnat ſeipſum. Cognoſcat igitur ſe, & purget in ſe, quod alios viderit ſibi offerre. Caveat & à ſe projciat,quidquid in alijs damnoſum reperit. Animaduertat, qoòd qui ſine peccato eſt, primus in mulierem

*Qui Eccleſiam protegunt, operimentis Tabernaculi cõparantur.*

*Ioann. 8.* lapidem mittat. Ideo enim liberauit peccatricem; quia non erat, qui juſtè in molierem projiceret lapidem. Sed jam ſub tali Prælato quid bonus ſubditus mereatur, audiamus. Sequitur

*1. Reg. 9.* enim. *Erat autem filius Saul electus & bonus,qui ſuper alios eminebat ab humeris & ſurſum: nec erat eo melior inter filios Iſraël.* Non eſt laudabile bene viuere, cùm nemo malè viuere ſuadet; ſed glorioſum eſt, non conſentire ſuadenti: glorioſius etiam tentationi reſiſtere, quàm tentari non poſſe. Nam quis magis mereri meruit, vel Petrus, qoi tunica ſua cinctus ad Chriſtum ſuper mare venit; vel illi qui venerunt navigio? Qnid enim fluctus maris, niſi fluctus tẽtationis inſinuat? Et quid eſt ſuper mare ad Chriſtum venire, niſi,vt ad Chriſtum veniatur, fluctus tentationis calcare? Et quid eſt venire nauigio, niſi ad Chriſtum accedere, abſque tẽtationis incommodo, imò conſolationis remedio? Quia igitur Prçlati auſteritas nihil eſt aliud bono ſubdito, quàm lima ferro, fornax auro, flagellum grano, torcolar vino, tantò laudabilis ſubditus approbatur, quantò patienter flagella ſuſtinet; qoorum tunſione virtus defæcatur. Tales inſinuat filius Cis: & ideo bonus dicitur, & electus. Vnde & meritò perditarum ei cura committitur aſinarum, vel vt meliùs dixerim, animarũ: quia talis dignus eſt prælatione, qui per patientiam compati didicerit paſſionibus ſubditorum, & vigilate ſolicitus ſit, inquirendo quod perierat; quomodo conſolidet, quod confractum erat, quod debile ſuſtinear, qood forte & pingue cuſtodiat. Nam ſolicitudo quærendi animas cõmendatur, cùm dicitur.

*Prælati auſteritas bono ſubdito lima eſt, &c.*

*1. Reg. 9.* *Et quæſiuit eas per montes Ephraim.* Duob⁹ modis circa curam animarum Prælatus debet eſſe ſolicitus, exemplo ſcilicet & doctrina. Neceſſe eſt enim, vt ſubditis exemplum laboris prçbeat, corpus caſtiget, & in ſeruituté redigat; ne cùm alijs prędicauerit, otioſitas eũ redarguat. Mõtes

*Prælatus exemplo & doctrina debet fulgere.*

autem Ephraim laboris grauedinem circa bonę fructum operationis inſinuant. Vnde Ephraim interpretatum frugifer ſonat. Sed quoniam nõ ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, neceſſe eſt, vt quaſi tranſeũdo per mõtes Ephraim quærat, donec veniat ad terram Saliſam. Quia ſolum ſolidum eſt elementum, per terram non immeritò ſoliditas figuratur. Saliſa verò triennalis interpretatur. Eſt igitur terra Saliſa terra triennalis; de quo triennio loquitur Iſaïas, vbi ait. *Comede, quod hoc anno repereris, ſecundò quod* *4. Reg. 19.*
*ſponte naſcitur, tertiò ſeminate & plantate vineas;* *Iſai. 37.*
*comedite & bibite.* Vnde ſciendum, quòd ex quo naſcimur, nobis à Deo collata naturalia reperimus. Cum illis enim naſcimur, nec eſſe poſſumus ſine illis. Comedere ergo anno primo ea quæ reperimus, eſt vti dignè naturalibus, ſcilicet memoria, ingenio, ratione, libero arbitrio. Sponte verò naſcuntur gratuita; ideo ſponte, quia nullis præcedentibus meritis: alioqui non eſſent gratuita, id eſt gratis data. Comedere ergo anno ſecundo ea quæ ſponte naſcuntur, eſt vti dignè gratuitis. Vnde Apoſtolus. *Rogo* *2. Cori. 6.*
*vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Tertio autem anno ſemiuare debemos & comedere, vt liberum arbitrium gratuitis adjungentes, ſecũdùm nobis à Deo collatam gratiam voluntariè quod bonum eſt operemur. Simplices ergo ſubditos exemplis erudit, vel fatuos motus in ſe compeſcit, qui ſic vti nouit naturalibus & gratuitis, vt vſibus eorum dignè mereatur, & exercitijs. In omnibus tamen quæ facit, neſciat ſiniſtra ſua, quid faciat dextera ſua: ne pro tẽporalibus & caducis, ſed pro cœleſtibus faciat & æternis. Tranſeat de terra Saliſa per terram Iemini. Iemini quippe dextera interpretatur. Ergo per terram Iemini viator iſte tranſeat, vt nihil ſiniſtræ, ſed qood eſt dexteræ ſemper inquirat. Sed quoniam perſecutionũ timor multos à bono propoſito retrahit, & ad illicita trahit; neceſſe eſt, vt in hac parte ſe muniat, nec à bono propoſito propter perſecutionum timorem reſiliat; ſed ad motus ſimplices inquirendos,etiam terrã Salim pertrãſeat. Salim quippe vulpes interpretatur: per vulpes verò perſecutores figurantur. Vnde Samſon cum facibus ar- *Iudic. 15.*
dentibus vulpes diſcurrere fecit per ſata Philiſtinorum; quia Chriſtus nonnũquam permittit crudeles perſecutores bona deſtruere impiorũ. Sit igitur ad omnia circumſpectus & prouidus, vt perueniat ad terram Suph. Suph quippe ſpecula interpretatur. Eſt autẽ triplex ſpecula. Prædicationis, de qua dictũ eſt. *Speculatorem dedi te* *Ezech. 3.*
*filijs Iſraël*, Contemplationis, de qua dictum eſt.
*Pone tibi menſam, & contemplare in ſpecula* Cir- *Iſai. 21.*
cumſpectionis, de qua dictum eſt. *Statue tibi* *Ierem. 31.*
*ſpeculam, pone tibi amaritudinem, & dirige cor tuum in vias rectas.* Igitur ad ſpeculam circumſpectionis accedat, id eſt ad terram Suph. Scriptum eſt enim. *Omni cuſtodia ſerva cor tuum,* *Prouer. 4.*
*quoniam ex ipſo vita procedit.* Inopinata ſiquidem morte Iſboſeth extinctus legitur, quem Scriptura oſtiariam, non oſtiarium habuiſſe teſtatur. Cujus hoſtes, dum oſtiaria purgaos triticum obdormiſſet, aſſumentes ſpicas tritici latenter ingreſſi ſunt, & eum in inguine percuſſerunt. Oſtiaria ſiquidem triticum purgat, cùm mens à vitijs virtutes ſeparat. Quæ ſi per negligentiam obdormierit: ad interficiendam animum mali-

*Excutienda negligentia.* *2. Reg. 4.*

*Maligni ſpiritus latrones ſpirituales.*

mum malignis ſpiritibus iter pandit. Qui ingreſſi ſpicas auferunt, quia bonarum cogitationum germina tollunt: & in inguine feriunt, quia virtutem cordis delectatione carnis occidunt. Vnde Iſboſeth vir confuſionis dicitur; quia omni confuſiooe dignus eſt, qui virili cuſtodia munitus non eſt. Peſeuerantiā autem ſolicitudiois ſuæ, & finem finalem ſui operis in illum dirigat, qui eſt bene opetantium finis, ſine quo nihil facere poteſt; & per quem etiā impoſſibilia poteſt. Qui petentibus & quærentibus promittit dicens. *Petito, & accipietis; quærito, & inuenietis.* Ergo finaliter ſit ſua petitio Deus. Sicut de hoc electo filio Cis legitur, quòd tandē venit ad Samuël in Ramatha. Samuël quippe petitio mea Deus interpretatur. Ad Deū igitur, qui finis eſſe debet omnis noſtræ petitionis, in Ramatha venit, qui cæleſti deſiderio accenſus, viam mandatorū ejus currit. Rama quippe excelſum interpretatur. Et quid excelſior cælo? In Ramatha Samuël inuenitur; quia juſtis ad Deū petitionibus, & in hac vita merito, & poſt hanc vitā præmio pervenitur. Vnde Samuël ait. *Cùm abieris à me hodie*, &c. Malè vadit, qui à Deo non vadit; quem via juſtificationū non inſtruit; quem in veritatē non inducit. Sed à Deo vadit, qui viam mandatorū ſuorum currit: quem per vias rectas deducit, & tandem per viā charitatis perducit. *Cùm abieris*, inquit, *à me hodie, inuenies duos viros.* Ad quid inuenies? Vt ducatum tibi præbeant, ſi à Deo ire deſideras, & in teoebris es. Si cæcus es, & neſcis quò vadas, & tamē ire deſideras, viæ ducatum Paulus præbere poterit, qui vſque ad tertium cœlum raptus fuit. Sed & Petrus regni cæleſtis aditū tibi reſerabit, qui reſerādi pariter & claudendi claues accepit. Et quis in agone contendens, jam non currat ad brauium ſupernæ vocationis; cùm alterum de perſecutore factum inueniat vas electionis: alterum verò, poſtquam ad vocem ancillæ negauit, principē Apoſtolicæ dignitatis? *Inuenies*, ait Scriptura, *duos viros.* Duos, propter myſterium geminæ charitatis; viros, quia doctrina viros veritatis, exemplo verò virtutis. Nam vir à veritate, vel à virtute dicitur. Et quidem eos in via fuiſſe tales inuenies. Sed in patria quales? *Inuenies eos juxta ſepulchrum Rachel.* Nota, quòd vna eſt generalis & vniuerſalis Eccleſia, ſed in tres ſpeciales diuiſa; id eſt in Eccleſiam militantem, & expectantem, & triumphantem. Prima figurata eſt in altari luteo, de quo dictum eſt. *Altare de terra facietis mihi.* Altare de terra fit Domino, cùm Eccleſia corruptibilis & terreoa ſeruit Deo. Vnde Sacerdos orat in Canone. *Supplices te rogamus, omnipotens Deus, jube hæc perferri per manus ſanctorum Angelorum tuorum in ſublime altare tuum, vt quotquot ex hac altaris participatione*, &c. Orat enim Sacerdos, vt per virtutem ſacramenti tota ſimul Eccleſia militās & triumphans in vnum corpus Chriſti vniatur: id eſt, vt Eccleſia militās, quæ in præſenti ſacramento figuratur, & quaſi in inferiori altari offertur, in ſublime altare, quod eſt Eccleſia triūphans perferatur; & capiti ſuo, Chriſto ſcilicet cujus corpus eſt, vniatur. Nam ſicut ait Sergius Papa, triforme eſt corpus Chriſti. Vnde & in forma panis tres fieri ſolent fractiones. Pars comeſta corpus Chriſti inſinuat ambulans adhuc ſuper terram, id eſt Eccleſiam militantem, altare ſcilicet inferius, altare adhuc corruptibile &

*Luc. 11.*

*1. Reg. 10.*

*Petrus & Paulus duces ad cœli.*

*Eccleſia militans, expectans, triumphans.*

*Exod. 20.*

terrenum. Vnde & de terra fieri iubetur. Pars verò in calicem miſſa, corpus Chriſti, quod jam reſurrexit, inſinuat, Eccleſiam videlicet triumphantem, quę etiam figurata eſt in altari aureo, quod erat in ſanctis Sanctorū. Pars autem vſque ad finem miſſæ, reſeruata in altari, corpus jacens in ſepulchro, id eſt Eccleſiam expectantem corporum reſurrectionem. Quod fieri jubetur de lapidibus, quos ferrum non tetigit; quia jam certa beatitudine donata, nec hæreſis nec ſchiſmatis timet ſectionem. Figuratur etiā in altari, ſub quo Ioannes audiuit vocem occiſorum clamantium. *Vindica Domine ſanguinem ſervorum tuorum, qui effuſus eſt.* Propterea ſepulchro Rachelis hæc expectans Eccleſia comparatur: quia ibi vox in Rama, hoc eſt in excelſo audita eſt, Rachel, hoc eſt Eccleſia, plorans filios ſuos, nec ibi vult cōſolari, donec impleatur numerus fratrum ſuorum. Eſt igitur ſepulchrum Rachelis ſecretum Eccleſiæ expectantis, quæ expectat reſurrectionem corporum latentium in ſepulchris. Iuxta igitur hoc ſepulchrū expectant iſti duo viri: quia etſi quantum ad glorificationem animarum membra ſunt Eccleſiæ triumphantis; tamen quoad corporum ſuſceptionem membra ſunt Eccleſiæ expectaotis. O quàm glorioſum eſt hoc ſepulchrum. *Erit*, ait Iſaïas, *radix Ieſſe, qui ſtat in ſignum populorum; ipſum gentes deprecabuntur, & erit ſepulchrum ejus glorioſum.* De radice ſiquidem Ieſſe flos aſcendit, id eſt Chriſtus, qui & Nazaræus vocatus eſt. Cujus eſt hoc ſepulchrum, quia ſicut militantis & triumphantis, ita caput eſt Eccleſiæ expectantis. Vna enim eſt Eccleſia, expectans, & triumphans. Ideo autem glorioſum; quia ibi ceſſant impij à tumultu, nec auditur vox exactoris. Ibi terræ Reges & Conſules dormientes ſilent, & ſomno ſuo requieſcunt. Ideo fodientes theſaurū vehementer gaudent, cùm inuenerint hoc ſepulchrum. Sequitur. *In finibus Benjamin.* Benjamin filius dexteræ interpretatur. Filij autem dexteræ ſunt, quibus ſtatutis ad dexteram Iudex dicturus eſt. *Venite benedicti Patris mei.* Habet autem fines multos iſte Benjamin, perſeuerantiā in timore Domini, & obſeruantiam mandatorum, in affectu charitatis, in viſione Dei, quæ ſola eſt finis finalis. Et eſt primus finis, finis per quem; de quo habes. *Finem loquendi pariter audiamus, Deum time, & mandata ejus obſerua.* Secundus eſt finis ad quē, vnde legis. *Finis legis eſt charitas.* Tertius eſt finis propter quem. Vnde in finem diriguntur Pſalmi. Et Dominus in Apocalypſi dicit. *Ego ſum Alpha & O, principium & finis.* Per timorem ſiquidem Domini & obſeruantiam mandatorum pertingimus ad charitatem, in qua perſeuerandum eſt propter ſolam Domini viſiooem. In his finibus inueoti ſunt iſti duo viri, qui in vita ſua fidem per dilectionem operantē habuerunt, perſeuerantes in ea vſque ad Dei viſionem. Inuenti ſunt ergo in finibus Benjamin & meridie. Inuenerunt enim vbi paſcit, vbi cubat ſponſus in meridie. Non in mœrenti die, in qua palpant homines ſicut in nocte; quæ dies eſt hujus ſæculi, & illius magnæ aurora diei, quæ calamitatis erit, & miſeriæ: ſed in meridie, id eſt in mera die, quæ neſcit occaſum; quam nulla nox interpolat, nec habet obſcurum. Sequitur. *Salientes magnas foueas.* Per foueam terrena cupiditas figuratur, vt in Iob. *Facies eorum*

*Tres partes hoſtiæ tres ſtatus Eccleſiæ repreſentant.*

*Apocal. 6.*

*Pſal. 78.*

*Eccleſia expectans ſepulchro Rachel comparatur.*

*Iſai. 11.*

*Matt. 25.*

*Eccle. 12.*

*1. Timot. 1.*

*Apocal. 1.*

*1. Reg. 10.*

*Iob 40.*

*demerge in foueam* : quia reprobi omnem ſuum
intuitum ad cupiditatem terrenam inflectunt.
Vel per foveam ſententia mortis accipitur, vt
Pſalm. 56. in Pſalmo. *Foderunt ante faciem meam foueam,*
*& inciderunt in eam*, id eſt ſeipſos occiderunt,
in eo quod me occidere putauerunt. Magnæ
ſunt iſtæ foueæ & patentes; ſed vltra eas ſaltum
fecerunt, qui & terrenas cupiditates ſpreverũt,
& æternæ mortis ſententiam euaſerunt. Iſti igi-
tur de inuentione aſinarum certos reddunt, qui
ſimplices animi motus modificare nouerunt: &
ſubjectos ſimplices ad ſtabulum Samaritani
ſcriptis & exemplo reduxerunt.

## *In Aſſumptione Beatæ* MARIÆ. SERMO I.

Cantic. 8. QVÆ *eſt iſta, quæ aſcendit*, &c. In via
Dei alij impelluntur, ſicut coacti:
Pſal. 77. de quibus ſcriptum eſt, *Cùm occi-*
*Diuerſis* *deret eos, quærebant eum*. Alij tra-
*modis ince-* huntur : qui inter tentationes con-
*dunt homi-* valeſcunt. Vnde Dominus. *In funiculo chari-*
*nes viã Dei.* *tatis traham eos*. Alij vadunt; qui indefeſſo gra-
Oſea. 11. du per tramitem juſtitiæ inter difficultates gra-
Pſalm. 125. diuntur: de quibus canitur. *Euntes ibant & fle-*
*bant, mittentes ſemina ſua*. Alij currunt: qui fer-
uenti deſiderio vires conantur excedere. Vnde
Pſalm. 118. Dauid ait, *viam mandatorum tuorum cucurri;*
*cum dilataſti cor meum*. Alij aſcendunt : qui me-
ritorũ gradus aſcendendo in corde ſuo diſpo-
Pſalm. 83. nunt. Vnde dicitur. *Beatus vir, cujus eſt auxi-*
*lium abs te : aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in*
*valle lacrymarum : in loco quem poſuit*. Aſcen-
dentium autem alij ſunt, qui aſcendunt, vt cor-
ruant : alij ad hoc corruunt vt poſtmodum for-
tiùs aſcendant : alij vero aſcendunt, ita vt non
poſſint corruere : alij autem ita corruunt, vt
jam non poſſint aſcendere. Aſcendunt verò, vt
corruant ; qui de virtutibus ſuis ſe reddunt ela-
tos: qui ſimulatè in religone vivunt: qui in ten-
tatione ſunt inſtabiles: qui adoleſcentiam ani-
mi retinent etiã ſeneſcentes: de quibus Salomõ.
Prouer. 30. *Tria ſunt difficilia mihi: & quartũ penitus ignoro.*
*Viam aquilæ in cælo, viam colubri ſuper petram,*
*viam nauis in mari, viam viri in adoleſcentia ſua.*
*Via aquilæ* Via aquilæ in cælo, eſt via hominis ambulantis
*in cælo quod* in magnis, & in mirabilibus ſuper ſe. Aquila
*ſit.* enim eſt magnarum alarum: quæ tunc venit ad
Libanum, quando accedit ad virtutum montẽ
candidatum. Sed medullam cedri tollit, cùm
ipſis religioſis, ſpernendo & ſuperbiendo de-
trahit. Via autem colubri ſuper petram, eſt vita
illorum, qui ſimulatè ſe Chriſto adhærere foris
oſtendunt, intus vero malitiæ venenum abſcõ-
*Quid ſit* dunt. In hoc enim quod venenum malitiæ por-
*via colubri,* tant, colubri ſunt: in hoc autem quod religioſè
*nauis & vi-* vivunt, ſuper petram vadunt. Supra petram
*ri.* dico, non in petra: quia nec ipſi in Chriſto ſunt,
nec Chriſtus in eis eſt: ſicut ſuper cathedram,
& non in cathedra Moyſi, ſedere dicuntur
Scribæ & Phariſæi. Via autem navis in mari eſt
vita eorum, qui inter amaritudines tentationũ
aliquo vanitatis vento flante, titubant & mer-
guntur. Via verò viri in adoleſcentia, eſt vita
eorum, qui cùm ſenes ſint, & ætatis prouectæ,
adoleſcentiam tamen retinent moribus, non
ætate. His enim maledicit Iſaïas, cùm dicit.
*Maledictus puer centum annorum*. Corruunt, vt
Iſai. 65. aſcendant, qui vt exaltentur, ſe humiliant : de
quibus Salomon. *Quatuor ſunt minima terræ:*
*& ipſa ſapientiora ſapientibus. Formica, quæ in* Prouer. 30.
*æſtate præparat eſcam ſibi. Lepuſculus plebs inua-*
*lida. Regem locuſta non habet: & tamen egreditur*
*per turmas. Stellio manibus nititur, & moratur in*
*domibus Regis*. In quibus laborioſi, timidi, hu-
miles, & ſubjecti deſignantur. Corruunt, & aſ-
cendere non poſſunt, quos demerſit tempeſtas
aquæ : quos jam profundum abſorbuit; ſuper
quos jam vrget puteus os ſuum, vt cadant in
profundum culpæ, ſiue in profundum pœnæ.
De quibus Salomon. *Tria ſunt inſatiabilia: &* Ibidem.
*quartum, quod nunquam dicit ſufficit. Infernus,*
*& os vulvæ: & terra quæ non ſatiatur aqua : &*
*ignis, qui nunquam dicit ſufficit*. In primo pro-
fundum pœnę demonſtratur: in reliquis tribus
luxuria, cupiditas, auaritia : quæ ſunt profun-
dum culpę. Aſcendũt & corruere non poſſunt,
qui nec tentationibus nec aduerſitatibus flecti
poſſunt : ſed cum Apoſtolo fiducialiter dicunt.
*Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* Vel certè Rom. 8.
qui opere complent, quod ore prædicant : vel
qui cautelam innocentia ſeruant : vt ſiot de il-
lis, qui agnum immolant, de latere aquilonis:
vel quaſi columbæ ad feneſtras ſuas: de quibus
Salomon ait. *Tria ſunt, quæ bene gradiuntur;* Prouer. 30.
*Leo fortiſſimus beſtiarum, ad nullius pauet occur-*
*ſum : & Gallus ſuccinctus lumbos ; & Aries, non*
*eſt Rex, qui obſiſtat ei*. In Leone fortiſſimo deſi-
gnantur illi, qui flecti non poſſunt per aduerſi- *Qui per le-*
tatem mundi, per infirmitatem carnis, per ten- *onem deſi-*
tationem cordis. Ad nullius enim pauebit oc- *gnẽtur, &c.*
curſum. In Gallo autem ſuccincto lumbos prę-
dicatores ſignificantur : qui quod prædicant
voce, demonſtrant opere : ſe ipſos percutiunt,
antequam canant: quia caſtigant corpus ſuum,
& Zona continentiæ reſtringunt lumbos: nè
cùm alijs prædicauerint, ipſi reprobi inueniã-
tur. In ariete verò, cui nec poteſt Rex reſiſtere,
deſignati ſunt ſimplices: qui ſic tamen aſtutiam
retinent in ſimplicitate, vt à nullo aduerſarij
incurſu poſſint timere. Quaſi enim columbæ
ad feneſtras ſuas ſunt, prudentes ſicut ſerpen-
tes, ſed ſimplices ſicut columbæ. Notandum
quoque: quòd aſcendentium alij ad hoc aſcen-
dunt, vt fugiant à deſerto: alij aſcendunt de de-
ſerto; alij aſcendunt in deſerto : alij aſcendunt
per deſertum, alij aſcendunt ad deſertum. Per
deſertum namque figurantur plerúmque, vel
dæmones vel infernus. Dęmones, vt in Pſalmo:
*Neque à deſertis montibus*; quia nec in ipſis ma- Pſalm. 74.
lignis ſpiritibus patet fugiendi à diuina maje-
ſtate locus. Infernus, vnde hircus apopumpeïos *Hircus e-*
mitti juſſus eſt in deſertum; quia Chriſtus ſecũ- *miſſarius.*
dùm animam, propter iniquitates populi de-
ſcendit in infernum. Vel aſcendunt de deſerto,
id eſt de lege Moſayca; de qua ſcriptũ eſt: quòd
aquas Mara in deſerto amaras dulcorauit Moy-
ſes ligno impoſito. Vel de ſterili gentilitatis ri-
tu. Vnde, *poſuit deſertum in ſtagna aquarum*. Et Pſalm. 106.
iterum Iſaias. *Emitte agnum Domine domina-* Iſai. 16.
*torem terræ, de petra deſerti ad montem filiæ Sion.*
Vel aſcendũt de deſerto, id eſt de mundo. Vnde
in Canticis. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto,* Cantic. 8.
id eſt, quæ eſt iſta quæ eleuatur de mundo? Mũ-
dus quippe quinque-partita ratione deſerto
comparatur. Propter peregrinationem : vnde,
*Non habemus hic manentem manſionem, ſed fu-* Hebr. 13
*turam inquirimus*. Propter laborem. Vnde Iob.
*Homo natus eſt ad laborem*. Propter egeſtatem. Iob. 5.
Vnde. *Ego ſum pauper & dolens*. Propter mor- Pſalm. 68.

ſus ſerpentium, id eſt ſuggeſtiones dæmonum: *Pſalm. 103.* vnde. *Illic reptilia quorum non eſt numerus.* Et quia mundus incultus eſt, ſicut deſertum incultum eſt. Vel aſcendunt in deſerto: id eſt in ceſſatione à vitijs: quæ dicitur deſertum pectoris ſiue ſabbatum mentis: ſine quo non eſt ſalus.

*Aduerſus Prælatos.*

Væ vobis Eccleſiæ Prælati: qui hoc deſertum deſeritis, quando Sion ædificatis in ſanguinibus: qui de cornu altaris ſuperbitis: qui de patrimonio crucifixi laſciuitis: qui in veſtris parentibus & cognatis ſanctam Eccleſiam deformatis. Sic enim Sion in veſtris ſanguinibus ędificatis, & hoc deſerentes deſertum, etiam Eccleſiæ jura deſeritis. Vel aſcendunt in deſerto, id eſt in mente ſancta. Vnde in Exodo, *Exod. 3.* *cùm minaſſet Moyſes gregem ad interiora deſerti, apparuit ei Dominus*: quia tunc nobis Dominus ſpiritualiter apparet, quando cogitationes noſtras ad veram vnitatem in mente deuota, quæ ſanctæ ſolitudini inſiſtit, redigimus. Vel aſcendũt in deſerto, id eſt in ſancta conuerſatione. Vnde *Ibidem.* in Exodo. *Sacrificabimus Domino in deſerto:* id eſt, ſeruiemus Domino in ſancta conuerſatione. Vel aſcendunt per deſertum; id eſt per contemplationem: quæ à multis deſeritur, à paucis inhabitatur. *Cantic. 3.* Vnde in Canticis. *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum?* Vel aſcendunt ad deſertum, id eſt ad cœlum. Vnde Dominus dimiſit nonaginta nouem oues in deſerto: quia Angelicam naturam dimiſit in cœlo: quod ideo dicitur deſertum: quia ab Angelis derelictum, qui per ſuperbiam corruerunt. Ad hoc autem deſertum, tamquam ad thronum veri Salomonis, ſex operibus miſericordiæ, tamquam ſex gradibus aſcenditur, id eſt ſi eſurientibus cibũ, *Opera miſericordiæ.* ſi ſitientibus potum damus: ſi incluſos carceribus viſitamus; ſi peregrinos ſuſcipimus hoſpitio: ſi nudos veſtimus, ſi infirmis conſilij vel auxilij ſolatium impendamus. Nam propter hæc, verba ſolatij ſunt audituri, quibus dicetur. *Matt. 25.* *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.* Sic aſcendit Virgo glorioſa de virtute in virtutem, vt fugeret deſertum inferni: vt aſcenderet de deſerto mundi, in deſertum ſanctæ conuerſationis, per deſertum deuotæ contemplationis, vſque ad deſertum ſupernæ vocationis.

SERMO II. *In eadem ſolemnitate.*

[ Congruit magis feſto Aſſumptionis. ]

*Exod. 14.* E*Leua virgam tuam, & extende manum tuam, & diuide mare: vt tranſeant filij Iſraël per medium ſicci maris.* Quod vni dico, omnibus dico. Omnibus inquam illis, qui tamquã boni pauperum advocati, contra frivolas excuſationes eorum, qui invitati fuerant ad nuptias, dicerunt ſpiritualiter allegare. Invitati quippe ſumus omnes ad nuptias: ſed adhuc eſt, qui dicat, *villam emi.* *Luc. 14.* Villam quippe emere, eſt in ſæculi vanitatibus deſudare. Hic eſt qui in cophino palearum Pharaoni deſeruit. Eſt etiam, & qui dicat. *Iuga boum emi quinque.* Hic eſt animalis homo ille, qui mundi cupiditatib' inhiat, & in cophino laterum Pharaoni ſe ſubdit. Tertena quippe cupiditas quaſi lutum eſt igne decoctum: illo, qui numquam dicit ſufficit: vel certè illo, qui tactas oues pueroſq; conſumpſit: quoniam *Inuidus alterius rebus marceſcit opimis.* Eſt inſuper & qui dicit: *vxorem duxi.* Vxorem autem ducere, eſt carnis lutum per voluptatem molleſcere. Hic eſt qui in cophino luti Pharaoni obedit. Qui igitur vanitates, voluptates, & concupiſcentias repellunt; & contra frivolas excuſationes excipiunt: colla de ſub jugo Pharaonis excutiunt. Sed quis eſt hic, & laudabimus eum? Ipſe eſt vrgens & leniens: ſic enim interpretatur Moyſes, cui dictum eſt. *Eleua vigam tuam*, &c. Vrgens quippe fuit per diſciplinam actiuę, liniens per diſciplinam contemplatiuæ: propter quod dicit Propheta. *Excidi mihi duas virgas: vnam vocaui funiculum, & alteram decorem.* Nam à radice terræ, virgam quaſi diſciplinam excidit: funiculum quantum ad activam: decorem, quantum ad contemplativam. Funiculum vrgentem, decorem lenientem. Nihil enim æquè mulcet & lenit animam, ſicut ſanctæ contemplationis deuotio: vt ait quidam. *In omnibus requiem quæſiui, nec tantam vſpiam inueni, quantam in ſancta cogitatione.* Vrget autem animum, & quaſi funiculo coarctat actiua: dum pungit, dum ſollicitat, dum turbatur erga plurima. Hinc eſt, quòd Virgo glorioſa, quaſi virga ex aromatibus myrrhæ & thuris prædicatur. Virga inquam, quia leuis, quia flexibilis: funiculus vero, quia in altum ſe eleuans odorem ſuauitatis emiſit. Leuis, quia caret pondere peccatorum: flexibilis, quia miſericors. Myrrhæ verò & thuris: quia in omni diſciplina ſe ſemper exercuit. Myrrhæ quippe virga fuit, propter diſciplinam actiuæ: thuris verò propter diſciplinam contemplativæ Hinc eſt quod in hodiernæ diei feſtiuitate, ipſa caſtello comparatur: in quo habitabant Maria & Martha, quia caſtellum fundatum ſupra firmã petram: caſtellum inexpugnabile: caſtellum incorruptum: caſtellum, quot virtutibus, tot ciuibus plenum: cujus ſemper clauſa fuit porta: nec patuit niſi ſoli principi. Caſtellum antonomaſticè Ieſu; in quo verè habitabat Martha in ſolicitudine adminiſtrationis: Maria verò in fervore dilectionis, vel deſiderio amoris. Nam iſtis duabus ſororibus, illæ duæ vitæ ſignificantur, ſub nouo teſtamento: ſicut in illis duabus, Lia videlicet & Rachele, in veteri teſtamento. Quod enim Lia in veteri, hoc Martha in nouo: & quod Rachel ibi, hic Maria ſignificat; ſed alia, & alia de cauſa. Martha enim actiuam, propter officium charitatis: Lia vero propter exercitium laboris: vnde & laborioſa interpretatur. Maria contemplativam deſignat, propter altitudinẽ contemplationis: Rachel verò propter ſimplicitatem mentis: vnde & ouis interpretatur. Ergo Maria contemplativã ſignificat, propter ſuperiorem vim contemplatiuæ: Rachel verò propter inferiorem: Martha verò activam propter ſuperiorem vim actiuæ; Lia verò propter inferiorem. Et cùm multum inter ſe differant, ſuperior vis contemplatiuæ, & inferior activæ: non multùm tamen differre videntur ſuperior activæ, & inferior contemplativæ. Multùm quippe differt jucunditas devotionis, & afflictio laboris; ſed non multùm, officium charitatis & ſimplicitas bonæ voluntatis. Hinc eſt, quòd in conſtructione tabernaculi, ſecundùm officium quatuor iſtarum ſororum, videtur conſtrui, Atrium, Sanctum, & Sanctũ Sanctorum. In atrio quippe erat altare æreum; craticula, ſartago, ellibauus. Mactabantur ibi carnes in holocauſtum, & pro peccato. In omnibus his officium Liæ, labor videlicet & afflictio

*Quibus cõparentur, qui ſe à nuptijs cœleſtibus excuſant.*

*Qui Pharaonis iugũ excutiant.*

*Zachar. 11.*

*B. Virgo virgæ comparatur.*

*Luc. 10.*

*Lia & Martha activam vitam, Rachel & Maria contempla- desi-*

figuratur. Ecce inferior gradus activæ vitæ. In Sanctis verò erat menſa propoſitionis, panes calidi deſuper combinati; officium videlicet Marthæ, à latere quoque candelabrum cum lucernis, in quo figurabatur officium Rachelis. In Sanctis verò Sanctorum erat altare aureum, in quo offerebatur incenſum, ſecundùm officium Mariæ. Nam in Eccleſia Chriſti, quatuor ſunt rectorum genera inſtituta: Sacerdotes videlicet, qui implent officium Mariæ: Reges qui officium Rachelis. Vnde quia iſta duo genera ad contemplativam vitam pertinent, beneficiũ recipiunt vnctionis. Paſtores verò implent officium Marthæ, Iudices Liæ: vnde quia ad activam vitam pertinent, non habent beneficium vnctionis: ſed virgam potiùs in manibus, propter diſciplinam conſervandam in operibus. Hinc eſt, quod in primitiua Eccleſia, quatuor perſonæ primitus ſunt ordinatæ; Aaron, qui implebat officium Sacerdotis: Iacob Paſtoris; Moyſes Iudicis, Dauid Regis. Iſtis enim quatuor Eccleſia principaliter ordinãda cõmiſſa eſt. Sed quid fratres? Inſurrexerũt filij Chore contra Aaron Pontificem: virga Aaron floruit, & fructum fecit, in ſignum Sacerdotij, & contẽptum filiorum Chore. Iacob autem nihilominus virgas populeas & amigdalinas, & ex platanis, in canalibus poſuit: vt ad earum conſpectũ oues conciperent diuerſos fœtus, & ſic Laban illuderet; & quod ſuum erat multiplicaret. Moyſes verò contra Pharaonem virgam eleuauit, & in ipſa, ſigna & prodigia fecit; & Ægyptum decem plagis afflixit. Dauid autem cùm multotiens in Saül poteſtatem haberet, manũ ſuam in Chriſtum Domini mittere noluit: & tamen erecta & directa ejus virga fuit, vt dictũ eſt. *Virga directionis, virga regni tui.* Omnia hæc dilectiſſimi in figura contingebant illis: & facta ſunt pro nobis. Data eſt nobis virga, & virga de radice Ieſſe; de radice inquam, Ieſſe, quia de radice incendij. Radix enim totius fervoris & charitatis, Virgo, virga eſt. Exaltata eſt virga, eleuata eſt virga: vt quæ exaltata eſt in ſe, exaltata ſit in te: exaltata ſit tibi, exaltata ſit à te, exaltata ſit in te, quæ exaltata eſt pro te. Quicúmque ergo Paſtor Dei es: quicúmque officiũ Iacob imples, ſi Laban occurrit, ſi mundus deprimit: ſi labores tuos, & luctas derideãt, quorum iniquitas prodit ex adipe; tene virgam in canalibus cordis tui; quæ habeat in ſe amigdalinum fœcunditatis, populeum virginitatis, & platanicum juſtitiæ & ſanctitatis, vel ſimplicitatis. Elena igitur virgam fœcundã prole, Virginem corpore & mente, planã juſtitia, & ſimplicitate. Sed attende, quid, & de qua dictũ eſt. *Quaſi plantatio roſæ in Iericho.* Ad omnes pertinere debet generaliter, quod ad Mariam ſpecialiter, & vtinã ad me finaliter. Iericho quippe ſignificat idem, quod Laban, id eſt mundum, & juſtus quaſi plantatio roſæ in Iericho eſt, id eſt in mundo: quia ſupponit ſibi aculeos tentationis; cùm exteriori mortificatione carnis, & interiori devotione mentis, in omnibus præbẽs ſuauitatis odorem. Exemplum accipe, Iacob: exemplum accipe vir luctator. Si mundus derideat, ſi inſurgant aculei tentationum; maneat vigor mentis; eſto bonus odor Chriſtianæ devotionis. Quòd ſi ſacerdos es, & inſurgant in te filij Chore, filij Calvariæ, filij crucis, id eſt hypocritæ; qui ſolent aliorum bonis actibus

*In Eccleſia 4. Rectorũ genera.*

*Geneſ. 30.*

*Pſal. 44.*

*B Virgo eſt virga exaltata.*

*Eccli. 24.*

*Luctator ſpiritualis eſt Iacob.*

inuidere: vel qui pro beneficijs Eccleſiaſticis ſolent temporale lucrum inquirere: noli ſacerdos æternum, niſi pro æternis requirere. Primùm quære regnum Dei & juſtitiã ejus; & hæc omnia adjicientur tibi. Felix, cujus hæc vox eſſe poterit: *quaſi palma exaltata ſum in Cades.* Palma, vt aiunt hi, qui rerum deſcripſere naturas, centenaria fructum facit: Cades autem mutatio, vel ſanctum dicitur. Centenarius etiã perfectionem ſignificat in ſcripturis. Iuſtus ergo quaſi palma exaltatur in Cades, quando de lœna hujus temporalitatis, transfertur ad dexterã beatæ æternitatis; juxta illud. *Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hereditas Domini.* Et ſapientia. *Cùm conſummaverit homo, tunc incipit.* Tunc enim erit in vtero dexteræ excelſi: quãdo dicere poterit, quis, *nunc cœpi.* Erit enim tunc ſancta mutatio, quando corruptibile hoc induerit incorruptelam; & mortale hoc induerit immortalitatem. Quòd ſi Iudex es, & inſurgat in te Rex Ægypti, hoc eſt tenebrarum harum; vt ignores boni & mali, veri & falſi, prophani & ſancti, mundi & polluti diſtantiam: conſidera Cypreſſum in monte Sion exaltatã. Mons enim Sion Eccleſiam Dei ſignificat: vbi exaltata fuit Cypreſſus crucis: quia crucem referũt fuiſſe de Cypreſſo, in qua pendens Salvator, lõge ante prædixerat. *Ego ſi exaltatus fuero à terra omnia traham ad me. Et nunc judicium eſt mundi: nunc princeps hujus mundi ejicietur foras.* Aliud ergo noli quærere judicium. Illum attende, qui ait. *Nolite judicare & non judicabimini.* Ad hoc ſolũmodo oculos aperi, quomodo nunc princeps mundi hujus ejiciatus foras: vt nec in te, nec in tuis dominetur. Sit tibi colluctatio, non ſolùm adverſus carnem & ſanguinem, ſed & aduerſus principem tenebrarum harum: contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Quòd ſi Regis officium exercere deſideras, ad illum mentẽ eleua, cui ſeruire regnare eſt: illius regni particeps eſſe deſidera, quod æternũ eſt. Conſidera ergo cedrum exaltatã in Libano. Cedrus enim immenſa, odorifera, imputribilis perſeuerat in Libano. Mons Libanus candidus eſt: quia Libanus cãdidatio interpretatur. Ibi quippe ſunt viri virtutibus eximij, odoriferi fama, imputribiles æternitate: & quotquot ibi ſunt, regnant, quia reges ſunt. Ibi exaltationis dignitatem recipiunt: ibi nulli ſubjiciuntur: non homini, nõ Angelo; ſed ſoli Deo. Sequitur. *Extende manum & diuide mare.* Nota quòd Moyſi dictũ eſt, *extende manum tuam:* illi videlicet, cui dictum erat: *diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.* A te plus exigit, qui vtramque manum in cruce extendit. *Niſi*, inquit, *abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.* Propter hoc ergo plus exigit, quia ait. *Diligite inimicos veſtros: benefacite his qui oderunt vos. Si te quis percuſſerit in maxillam,* &c. Qui ſolus manus extẽdit, & mare diuidit, aquas fortè ſuperiores retinet & inferiores non abjicit. Sacramentum hoc magnũ eſt. Eſt enim ſuperior amaritudo: & eſt inferior. Mare enim amaritudinẽ ſignificat, quia amarũ eſt. Et eſt ſuperior amaritudo retinenda, inferior amovenda. Si enim amaricaris in animo: quòd diu teneris in hoc exilio, quod viſione Dei non frueris, pro ſuperioribus amaricaris: de talibus enim amaritudinibus dictum eſt. *Pone tibi amaritudines: &*

*Eccli. 24.*

*Pſalm. 126.*

*Eccli. 18.*

*Cypreſſus crucem ſignificat.*

*Ioann. 12.*

*Luc. 6.*

*Exod. 14.*

*Matt. 5.*

*Amaritudo duplex, ſuperior & inferior, bona & mala.*

*Ierem. 31.*

*Ierem. 31. Iſai. 38. Eſther 2.*

*dirige cor tuum in viam rectam.* Et alibi. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Hic eſt enim ille Mardochæus, nutrici⁹ Ediſſæ, quæ alio nomine, vocabatur Eſther. Mardochæus enim myrrha munda interpretatur, myrrha autem amaritudinem ſignificat. Et hæc eſt amaritudo retinenda, quia munda. Nutricius Ediſſæ, id eſt miſericordiæ; quia Ediſſa miſericordia interpretatur, Eſther verò abſcondita. Et hæc eſt miſericordia abſcondita, de qua dicitur. *Quam magna multitudo dulcedinis tua Domine: quam abſcondiſti timentibus te.* Propter hoc ſponſa dicit in Canticis. *Manus meæ ſtillauerunt myrrham, & digiti mei pleni ſunt myrrha probatiſſima:* quæ eſt munda, & per hoc retinẽda. Inferior autem amaritudo eſt, quando quis amaricatur, eo quod non poteſt excogitatam in hoſtem exercere malitiã. Vnde Pſalmiſta. *Filij hominum vſquequo graui corde.* Hæc eſt amaritudo inferior repellenda, quia immunda: quia magis iram Dei nutrit, quam miſericordiam. In prima amaritudine deſignatur crux Chriſti: in ſecunda crux Aman: qui interpretatur iniquitas. Extende igitur manus, & diuide mare; vt ſcias inter amaritudines vtraſque diſcernere: ne turberis, vbi debes gaudere; vel gaudeas, vbi debes turbari. Ne gaudeas, quod es in mundo; ne turberis, quòd mancipatus es Dei obſequio. Sic enim gradiuntur filij Iſraël per maris mediũ, id eſt per viam virtutum, vitijs per amaritudines exſiccatis. Gradiũtur autem vſque ad montem Dei Oreb. Oreb quippe ſiccitas interpretatur. Hoc tamen notandum; quòd ſiccitas alia probabilis, alia reprobabilis; quod & in Oreb figuratur. Nam in Oreb bona & laudabilis ſiccitas figuratur, vt ibi. *Vſque ad montẽ Dei Oreb.* Mons ſiquidem ille cæleſtis Oreb ideo dicitur, quòd ab omni ſpurcitia mundus eſſe probatur. A montibus enim ſpurca, quia & noxia, dilabũtur in valles. Vnde Angelus & homo, alter propter ſuperbiam, alter propter inobedientiam, de monte cœleſtis gloriæ, in vallem temporalis miſeriæ corruerunt. Vnde ſcriptum eſt. *Non habitabit in eo aliquid coinquinatum.* Et Pſalmiſta. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Ecce hic habes, & de habitatione, & de requie. Eſt autẽ laudabilis ſiccitas, quæ noxios corporeæ pinguedinis humores ebibens petulcos motus lubricæ fragilitatis eneruat, & corpus reddit minùs aptum. Eſt & vituperabilis; quæ fontem cordis exſiccans, & venas, per quas ad oculos vſque ſolet deuotio procedere lacrymarum; gratiam deuotionis obcludit. Duplicem hanc ſiccitatem concupiſcentia duplex & infert & aufert. Concupiſcentia namque ſpiritus aduerſus carnem, laudabilem ſiccitatem infert, & vituperabilem aufert: concupiſcentia verò carnis aduerſus ſpiritum vituperabilem infert; & laudabilem aufert. Per primam ſiccitatem, habet homo cor carneum: per ſecundam lapideum. Carneum per affluentiam deuotionis: lapideũ, per duritiam obſtinationis.

*Eſt quedã amaritudo retinenda.*

*Pſal. 30.*

*Cantic. 5.*

*Pſal. 4.*

*Alia amaritudo repellenda.*

*3. Reg. 19.*

*Apocal. 21.*

*Pſalm. 14.*

*Quæ ſit laudabilis ſiccitas, quæ vituperabilis.*

## SERMO. *In Feſto Sancti Bernardi.*

*Ioann. 12.*

CVM *accubuiſſet Ieſus in domo Simonis leproſi; fractum eſt alabaſtrum vnguenti nardi piſtici pretioſi: & tota domus impleta eſt ex odore vnguenti.* Licet dilectiſſimi, ea quæ propoſuimus, beati Lucæ fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, ante ſex dies Paſchæ, Bethanię in domo Simonis facta fuiſſe commemorat: tamen quia in hac ſpirituali Bethania hæc eadem videmus iterata, etſi non hiſtoricè, myſticè tamen miſericordiam Dei mirabilem in hoc facto, votis & precibus implorare debemus: quoniam à fidelibus ſuis non eſt auerſus amor ejus; ſed adhuc manus ejus extenta. Quæ eſt enim hæc Bethania; niſi hæc obedientiæ domus: quę tantorum filiorum matrem ſe læta cognoſcit: quos de Spiritu ſancto, obſtetricante manu obedientię, parturiuit? Quæ quia exemplo clara, & vallis humilitate cognoſcitur, non immeritò Claravallis nuncupatur. In hac igitur domo Simon ille, qui factus eſt obediens patri vſque ad mortem: cujus ſpiritus in filijs obedientiæ requieſcit, vt ſcriptum eſt; *Super quem requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum, & trementem verba mea?* requiem quæſiuit & inuenit: quia deliciæ ejus ſunt, eſſe cum filijs hominum. Vel quia per domum in ſacro eloquio ſolet conſcientia figurari: de virtutum lapidibus pretioſis domum ſibi conſtruxit, & vſque ad cubitum perfectionis conſummauit, ille Simõ, id eſt obedientiæ filius, cujus memoria in benedictione eſt: qui ſecutus agnum quocũmque iuit, ad obedientię præceptum, tamquam alter Abraham, egreſſus eſt de terra, & de cognatione ſua, vt fieret in Gentem magnam: vnde pater multarum Gentiũ conſtitutus eſt; in quem clamamus Abba pater. Ipſe etiam tamquam alter Iſaac in hujus ſolitudinis agro, quò egreſſus eſt ad meditandum, copulauit ſibi Rebeccam: quia didicit & docuit pariter ex ijs quæ paſſus eſt, patientiam. Ipſe quoque tamquam alter Iacob, egreſſus de terra & de cognatione ſua, conjunxit ſibi Rachelem & Liam: Liam in officio miniſtrandi, Rachelem in otio contemplãdi. Cujus ſemen Deus multiplicauit ſuper terram, vt infinitam laborãrium multitudinem ex actiua: ex Rachele verò contemplativorum multitudinem genuerit copioſam. In ijs igitur omnibus, Patriarchis & Prophetis meritò comparatur: non ſolùm, ſed Apoſtolis, Martyribus, Confeſſoribus, & Virginibus. Quia vobis à Deo miſſus; etſi non alijs, vobis tamen factus eſt Apoſtolus; quia ſigna Apoſtolatus ſui omnes eſtis in Domino. Ipſe etiam per carnis paſſionem, & proximi compaſſionẽ, in certamine plus cucurrit quàm martyr ictum ſufferens, mucrone fundẽs ſanguinem. Et in confeſſione laudis adorans Dominum, quod cordis arca credidit, etiam coram hominibus confeſſus eſt. Qui cum mulieribus numquam coinquinatus, ſecutus eſt agnum, quocumque iuit. Spatioſam quippe viam derelinquens: & arduam aggreſſus, quæ ducit ad vitam: factus eſt vobis tamquam lucerna ardens & lucens. Ardens eloquio, lucens exemplo. Ardens in fractione panis, lucens in ſemitis viarum Dei: vt ſic in vtroque bono, & ardens & arduus, non immeritò Bernardus ſit vocatus. Intuemini quantus ſit iſte, qui ingreſ-

*Claravallis Bethania cenſetur.*

*Iſai. 66.*

*S. Bernard. omnium Sanctorum gradibus participat.*

*Bernardus quaſi bene ardens & arduus.*

ſus eſt, non ſolùm ad veſtram ſalutem, ſed ad omnium correctionem: vt potè Regibus Ioannes, Ægyptijs Moyſes, fornicantibus Phinees, Elias idolatris, Eliſæus factus auaris, mentientibus Petrus, blaſphemantibus Paulus, negotiantibus Chriſtus. Iuſtitiæ forma, ſanctimoniæ ſpeculum, pietatis exemplar, aſſertor veritatis, defenſor fidei, amicus ſponſi, ſponſæ paranymphus, ordinator Cleri, Paſtor plebium, magiſter inſipientium, refugium oppreſſorum, pauperum aduocatus, miſerorum ſpes, tutor pupillorum, Iudex viduarum, oculus cæcorū, lingua mutorum, baculus ſenum; vltor ſcelerum, metus malorum, bonorum gloria, ſal terræ, lumen orbis, ſacerdos altiſſimi, vicarius Chriſti, Chriſtus Domini, Deus Pharaonis; actu ſeuerus, vultu ſerenus, verbo ſerius, omnibus omnia factus; ita vt cum crederes, non vocatum in partem ſolicitudinis, ſed in plenitudinem poteſtatis. Ideo accubuit Ieſus in domo ejus, qui in omnibus eſt per eſſentiam. Vbique enim eſt, qui nuſquam deeſt. In quibuſdam tamen tranſit, in alijs inhabitat, in alijs cubat, in alijs paſcitur & reficitur. Tranſit quippe per interpolatas cogitationes: ſicut Eliphas ait. *Cùm ſpiritus me præſente tranſiret, inhorruerunt omnes pili carnis meæ.* Nobis enim præſentibus ſpiritus tranſit, quando inuiſibilia cogitamus, quia hæc non ſolidè, ſed raptim videmus. Neque enim in contemplatione mens diu figitur, quia ad ſe ipſam, ipſo lumine reuerberata reuocatur: ſed tunc pili carnis inhorreſcunt, cùm ſic vitæ veteris cogitationes à mente reſcindimus, vt in illo dolore fatigemur. Inhabitat verò per gratiam nunc operantem, vt velit, quod bonum eſt: nunc cooperãtem, ne fruſtra velit, ſed plerúmque tentatione velatam: vt ſcriptum eſt, *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine: quam abſcondiſti timentibus te:* quandoque deuotione nudatã: ſed tunc non ſolum inhabitat, ſed cubat; quia cubare eſt habitare mentem cum deuotione. Reficitur autem in illis, vel de illis, in quibus aut de quibus filius implet voluntatem patris: ſicut idem filius ait. *Cibus meus eſt, vt faciam voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt.* Sic igitur cubat & paſcit in domo Simonis: id eſt in conſcientia obedientis. Additur autem leproſi, ob humilitatis cuſtodiam: quia cuſtos obedientiæ, humilitas eſt. Niſi enim per humilitatem ſeruetur: citò in contemptum erigitur. Neceſſe eſt ergo; vt per humilitatem obedientiæ ad Deum redeat, qui per ſuperbiæ lepram extra caſtra receſſerat: quia ſimplex obedientia non ſufficit, ſi ſuis ſtipata comitibus non aderit. Nam vt plena ſit obedientia & perfecta; neceſſe eſt ipſam eſſe puram, voluntariam, humilem, patientem, fidelem, deuotam, diuinæ dilectionis fortitudine roboratam. De qua dictum eſt. *Fortis eſt, vt mors dilectio.* Et hæc in illis ſeptem perſonis figurata ſunt, qui vno eodemque nomine, ſicut ex diuinis colligimus verbis, id eſt, nomine Simonis ſunt ſignatæ. Legimus ſiquidem de Simone mago, de Simone Cyrenæo, de Simone leproſo, de Simone Machabæo, de Simone Petro, de Simone Cananæo, de Simone Oniæ filio. Iſti ſeptem illa, quæ prædiximus ſeptem figurant: non, omnes omnia, ſed aliqui aliqua: quædam remotiuè, quædã poſitiuè. Sunt enim qui ſolius ambitionis cauſa prælatorum mandatis obediunt. Iſti Simonem magum induũt: qui ſola cupiditate mandatis voluit Apoſtolicis obedire. Ideo pura debet eſſe obedientia, vt ſolus Deus ſit in cauſa, qui eſt cauſa cauſaliſſima: & ipſe idem, qui finis finalis eſt, ſit in perſeuerantia. Alij Prælatorum mandatis obediũt, ſed ſemper inuiti: ſemper cum murmure. Iſti induũt Simonem Cyrenæum: qui crucem Domini in angaria bajulauit. Ideo voluntaria debet eſſe, quia coacta ſeruitia Deo non placent, ſed hilarem datorem diligit: quia illa hoſtia eſt ei acceptabilis, ſuper cujus caput offerentis manus imponitur. Alij præteritorum ſuorum malorum memores, & per hoc humiles, eo diuinis mandatis humiliter obediunt, quò per obediẽtiæ bonum ad Deum ſe poſſe redire confidunt. Iſti Simonem leproſum induunt: qui quidem cùm Deum inuitauit, leproſus vocabatur. Sic & iſti nomen ſibi retinent peccatoris; qui etiã de propitiato peccato neſciunt eſſe ſecuri. Alij de ijs, quæ ſibi videntur licita, obediunt: ſed ſi quid minùs licitè præcipi videatur, quod injũgitur, licitè contradicere ſe poſſe credant: non attendentes obedientiam Abrahæ, nec Ioannis, qui lignum aridum rigauit, & ſaxum immane volvit: vel illius, qui filium ſuum in clibanum ardentem propter obedientiam jecit. Nam ſi ſolùm in licitis obedientes ſumus, quis ſupplebit, quod ait Legiſlator noſter, re & nomine Benedictus, ſuper illo capitulo, *Si fratri impoſſibilia injunguntur?* Quid enim adeò illicitum, quam impoſſibile? Ideo induamur Simonem Machabæum, qui Triphoni fuit obediens cũ tamen eſſe ſciret illicitum, quod petebat. Cùm enim ſurrexiſſet iſte Simon pro Ionatha fratre ſuo, quem Triphon occiderat, quòd Simonem non latebat, miſit ad eum Triphon legatos in dolo dicens. *Pro argento, quod debebat frater tuus in ratione regis, detinuimus eum: & nunc mitte argenti talenta centum, & filios ejus obſides, & remittemus:* Cúmque Simon cognouiſſet dolum ejus: miſit tamen argentum & pueros, ne murmuraret populus dicens. *Non redemit fratrem ſuum, volens regnare.* Hoc exemplo plerúmque obedientes eſſe debemus ad majus ſcandalũ remouendum: etiam ſi illicita fortè injungantur. Et hæc eſt obedientia patiens. Sed quoniam illicitum eſt omne, quod eſt præter fidem, vel non ex fide, non in omni illicito dicimus generaliter obediendum; quia numquam in illis, in quibus fides læditur, obedire tenemur: ſed in omnibus obedientiæ factis fidem præuiam habeamus: quia ſic induere non debemus Simonem Machabæum, vt Simonem Petrum exuamus: quia quantumcúmque magna ſit obedientia, nulla tamen eſt, ſi non ſit ſuper fidei petram fundata. Nec quamcúmque fidem loquor, ſed eam, quæ eſt affectuoſa, & omnium virtutũ æmulatoria. Quid enim eſt, quod nobis noceat, ſi boni æmulatores fuerimus? Æmulamini igitur diuina Chariſmata: vt ſit obedientia veſtra ſicut fidelis, ſic affectuoſa: ſic induentes Simonem Petrum, vt etiam induatis & Cananæum. Cananæus quippe Zelotes, vel æmulator, vel quod idem eſt, imitator interpretatur. Nec vos terreat fragilitatis humanæ defectus, ſi quandoq; ſarcina mandatorum vires veſtras excedere videatur. Scitote, quòd qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem. Non enim in vobis, ſed in Deo debet eſſe fortitudo veſtra: & in ejus obedientiæ fortitudine, qui facit cum ten-

*S. Bernardus Sanctos vtriuſque Teſtamenti refert.*

*Iob 4.*

*Pſalm. 30.*

*Deus quandoque etiã in animo cubat.*

*Ioann. 4.*

*Cantic. 8.*

*Septem viris in Scriptura Simonis nomen inditum.*

*Marc. 15.*

*Cantè hæc lege, & benignè nobiſcum interpretare.*

*1. Mac. 13.*

*Hebr. 11.*

*Fiducia in Deum fortiſſima facit*

tatione prouentum. Cum igitur alicui fratri aliquid graue præcipitur, dicat vtilis frater in corde ſuo: fortitudo mea Deus, vis mea Dominus; & ideo humano defectu aggrediar, quod diuina fortitudo perficiet. Sic fractus eſt Simon Oniæ filius, id eſt imitator ejus, qui ſemper in animo dicit. Non eſt fortitudo mea, vt ſuſtineã: ſed tamen vis mea Dominus: vt perficere queã. Vnde Onias vis mea Dominus interpretatur. In hujus, quia Simonis, domo Ieſus accubuit: & cùm eſſet in accubitu ſuo, nardus dedit odorẽ ſuum: quia fractum eſt alabaſtrum vnguenti nardi piſtici pretioſi, & tota domus impleta eſt ex odore vnguenti. Alabaſtrum dicitur, vas marmoris candidi, perlucidi: quod incorrupta ſeruat vnguenta. Tale fuit alabaſtrum, vas iſtud electionis, vas Pſalmi, vas Cantici, hydria farinæ, lecythus olei, cyphus Pharaonis, crater tornatilis: calix inebrians & præclarus. Fuit marmoris in perſeuerantia, candidi munditia, perlucidi fama. Quod ſemper vnguenta ſeruauit incorrupta: quia nec infamia denigrauit, nec actus illicitus, nec cogitationis conſenſus collatum ſibi gratiarum munus corrupit. Dicitur autem alabaſtrum vnguenti, ſicut ſolemus dicere cyphũ vini: & dicitur vnguenti, quia verba quæ de vaſe diffundebantur, ſic medicinalia erant, vt per ea ægri ſanarentur, cæci illuminarentur, fortes ad robur vngerentur. Erant enim antidotum infirmorum, collyriũ cæcutientiũ, chriſma robuſtorum: ita quòd illud, quod Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Salome fecerunt, vt caput vngerent: hoc iſte multis laboribus, multo vigiliarum & iejuniorum ſibi pretio comparauit: vt membra capitis, imo caput vngeret in membris. Hoc igitur alabaſtrũ hodie fuit fractum: quia morte pretioſa diſſolutũ: ſed non ſicut vas figuli, ſed ſicut vas auri, quod carnis vinculis abſolutum, talentum ſibi creditum cum lucro Domino reportauit: & tota domus impleta eſt ex odore vnguenti. Per ipſius ſiquidem verba tota Eccleſia bonus odor eſt Deo in omni loco; quia odor ejus, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Curremus igitur in odore vnguentorum ſuorum: hoc eſt in odore vnguenti piſtici, id eſt, fidelis & pretioſi, & per hoc boni. Fractum eſt enim alabaſtrum vnguenti boni nardi, vel per ſyncopã, Bernardi; cujus verba & Martyribus roſam, & caſtis lilium redolebant. Trahat igitur poſt ſe fideles Chriſti exteriorum membrorum diſpoſitio ordinata, morum diſciplina, laboris exercitium, ornatus virtutum, exemplum operum, pigmentaria medicina verborum. Trahat antẽ de exilio ad patriam, de labore ad requiem, de morte ad vitam, de tenebris ad lucem, quæ neſcit occaſum, Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum: cui eſt honor & gloria per infinita ſæculorum ſæcula. Amen.

*S. Bernardus alabaſtrum fuit.*

*Marc. 16.*

*Alabaſtrũ S. Bernardi per mortem fractum.*

## SERMO I. *In Natiuitate B. Virginis* MARIÆ.

*Deuter. 22.*

SI *ambulans per viam in arbore, vel in terra nidum avis inueneris, matremque pullis, vel ouis deſuper incubantem: non tenebis matrem cum filijs: ſed patieris abire, pullos tenens captos; vt bene ſit tibi, & longo viuas tempore.* Quotiens dilecta ſapientiæ tabernacula, ſub diuo poſitus, ventis expoſitus, perpendo ſedulus; ædificandũ neceſſe mihi videor in Cariatſepher. Sed cum de loci ariditate quæro, vel cõqueror, Axę ſuſpirio præcunte: à patre luminum, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum deſcendit, vtrumque impetrãdum eſſe irriguum, vt nomine Dabir dignè ciuitas cenſeatur. Quæcumque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. In quibus fecit nos Dominus miniſtros noui teſtamenti, non litera, ſed ſpiritu: litera enim occidit. Quia hæc eſt ariditas Cariatſepher. Interpretatur enim ciuitas literarum. Et quæ eſt ciuitas literarum: niſi illa literatura, quæ tuetur ab hoſtibus; & ornat virtutibus? Nam ad differentiam illius literaturæ, quæ nec munit, nec ornat, ciuitas appellatur. Vnde Pſalmiſta ait. *Quoniam non cognoui literaturam introibo in potentias Domini.* Sed ariditas hujus ciuitatis ſuperficies eſt literæ; quæ nullum fructum in ſe videtur habere, niſi quando inferiori timoris, & amoris irriguo ſuperiori, fides & intellectus irrigatur. Nam vt aurum in ſapientia, argentum in eloquẽtia, lapides pretioſos ſuperædificemus,* argentum in Logica, aurum ſuperædificemus in Theologia; neceſſe eſt, vt timor pariter & amor præcedant; vt ſicut illi duo, Aaron videlicet & Hur, antiquitus graues Moyſi ſuſtentabant manus: ſic & faciem ejus detegant & detergant. Alioquin timendum nobis eſt, ne lignum ſuperædificemus, quod mittere ſolent hæretici in verbum panis, vt ſcriptũ eſt, *Mittamus lignum in pane ejus:* vel ne ſupponamus fœnum humanæ fragilitatis, quod ſibi ſupponere debent famelici; ſicut hæretici literę facere ſolent in Cãticis; vel ne ſuperædificemus ſtipulam alicujus vanitatis; ad quam nos induceret ariditas præſentis thematis, niſi timoris irriguo fœcunderetur & amoris. *Si ambulans*, inquit, *per viam*, &c. Quid iſto vanius, ſi literæ ſuperficies attendatur? Quid enim, ſi pullis captis matrem ſinit abire? Melius habuit, vel vita longiore vixit? Tamen ſi timor Dei & amor præuenerint intellectum; nihil deuotius, nihil verius, nihil dignius Deo inuenitur. Tunc nomine Dabir dignè ciuitas cenſebitur; quia tunc ſermo diuinus probabitur, & eloquentia, quam interpretatur Dabir, approbabitur. Dicit enim. *Si ambulans per viam.* Non conditionaliter, ſed cauſatiuè ponitur iſtud, *ſi.* Neque enim eſt homo ſuper terram, qui non ambulet per viam, donec perueniat ad patriam; Deus enim ſtabilis & incommutabilis, moueri dat omnia & mutari. Non differt à vigilante dormiens, nec à laborante quieſcens. Omnes enim perendinamus ad mortem: omnes circa ſpheram mundi voluimur; & cum animalibus circa rotæ gyrum ambulamus. Ibant enim animalia & non reuertebantur: ibant & reuertebantur. Imò quod mirabilius eſt, & non reuertendo reuertebantur: & reuertendo non reuertebantur. Quæ eſt iſta vitæ humanæ inſtabilitas; vt cùm reuertitur ad id, vnde ſumpta eſt: dicente Domino, *Terra es, & in terram ibis:* Iob etiam atteſtante, qui ait; *Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc*, nec tamen ad iuuentutis, vel infantiæ reuertitur initium, ſi peruenerit ad ſenectam & ſenium? Sicut motum vides in choro cantantium; ad locum reuertuntur vnde incipiunt: nec tamen reuertuntur, quia ſemper ante faciem ſuam vadunt. Quicumq; igitur non-

*Pſalm. 70.*

** De ſunt hic aliqua verba.*

*Ierem. 11.*

*Deuter. 22.*

*Omnes homines per viam ambulant.*

*Ezech. 1.*

*Geneſ. 3.*

*Iob. 1.*

dum meruiſti requieſcere in patria, ſed adhuc peregrinus es & aduena; ſi adhoc ambulas per viam, vt peruenias ad patriam: neceſſe tibi eſt, nidum auis quærere pariter & inuenire. Notãdum, quòd ſingularis auis ſingularem nidum tibi ſcriptura proponit, ad differentiam avinm plurimarum, quarum aliæ ſemen quod juxta viam cecidit comederunt; aliæ cibum præparatum de caniſtro piſtoris ſuſtulerunt; aliæ verò ad ipſum etiam ſacrificium patris noſtri Abrahã aſpitauerunt. Aves quippe, eo quod avidæ, dæmones ſunt; quæ plerumque cogitationes quaſi ſemina, plerumque actiones tamqnam cibnm paratum, plerumque ipſam Deo dicatam deuotionem, tamquam ſacrificium aut auferunt, aut auferre nituntur. Iſtarum igitur aviũ nidi ſunt corda peccantium. Mergulionum cupidi, nocte volantium hæretici; rapacium auari, corvini generis avium, diuerſa genera peccantium. Propter hoc, hujuſmodi aues cenſuit immundas Legiſlator, nec earum nidi quærendi ſunt; ſed ſi non quæſiti inueniuntur, vel abigendi ſunt; vel nec mater, nec pulli capiendi.

*Aues aliquando dæmones deſignant.*

Singularis igitur avis, & phœnix vnicus, qui de aromatibus alterius phœnicis, Virginis ſcilicet ſingularis, igne ſancti Spiritus mediante in lucem prodijt, & cordibus ſanctorum nidificauit. Vnde multis generibus aviũ ſe comparat; vt eſt illud *Similis factus ſum pellicano ſolitudinis: factus ſum ſicut nycticorax in domicilio.* Et alibi Pſalmiſta, de ejus humanitate ait. *Etenim paſſer inuenit ſibi domum, & turtur nidum.* Sed & ipſe Ionæ, qui columba interpretatur, ſe ipſum comparat, vbi ait. *Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus.* Comparatur enim gallinæ, vbi ait. *Ieruſalem Ieruſalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti:* id eſt te nolente feci. Comparatur aquilæ, vbi ait. *Sicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans.* Et bene pellicanus fuit compatiendo, nycticorax patiendo, turtur paſciſcendo, columba paſcendo, gallina pacando, aquila pacificando. Vnde ſcriptum eſt. *Homo naſcitur ad laborem: & auis ad volatum.* Quia enim homo fuit in labore paſſionis; quaſi avis factus eſt in volatu reſurrectionis.

*Christus Phœnix ex Phœnice Virgine natus.*

*Pſalm.* 101.

*Pſalm.* 83.

*Matt.* 12. *& 23.*

*Deuter.* 32.

*Iob.* 5.

Hujus igitur avis nidus plerumque in arboribus repetitur: cùm in cordibus eorum, qui devotionis odore ſuggeſtiones malas, tamquã ſerpentes abjiciunt, quaſi in cedro nidificat. In ſpina verò, cùm in cordibus pœnitentium, in myrtho continentium, in oliva miſericordium, in abjete contemplativorum. In buxo, cùm in cordibus fidelium: in cedro nidiſicauit dæmoniaco, in ſpina in deſerto. In myrtho coram Caïpha & Pilato; in oliva, mulieri deprehenſæ in adulterio; in abjete coram Petro Iacobo & Ioanne; in vlmo quando dolores noſtros tulit in patibulo; in buxo quando perſeuerauit in mortis calculo. Inuenitur etiam in terra: quia non ſolùm in contemplatiuis, ſed etiam in actiuis Chriſtus nidificat. Deſcendit Zachæus de arbore, vt ipſum hoſpitio ſuſcipiat, Petrus in mare, vt ad ipſum perueniat; ſed & eum, qui de Ieruſalem deſcendit in Iericho Samaritanus viſitat: ſed & vſque in Babilonem peccatorem captivari permittit, ibique liberat. Vnde & Elię præſumptionẽ redarguit dicentis. *Domine, Prophetas tuos occiderunt: altaria tua ſuffoderunt: & remanſi ego ſolus,* Et dicit ei diuinum reſponſum. *Reliqui mihi multa millia virorum: qui non curvauerunt genua ante Baal.*

*Nidus Chriſti quibus in arboribus reperiatur.*

*3. Reg.* 19.

*Deuter.*

Sequitur. *Matrémque pullis deſuper incubantem.* Mater nidi virgo Maria; quia de ſuę carnis ſubſtantia nidus prodijt humanitatis: de quo ſcriptum eſt. *In nidulo meo moriar; & quaſi palma multiplicabo dies.* Hæc igitur toties ſuper pullos & ova incubuit, quoties cogitationes ſanctas calore charitatis ad opus perduxit: tot enĩ pulli quot opera, quot cogitationes tot ova. Si igitur talem matrem incubantem inueneris, nõ tenebis eam cum filijs: quia fruſtra jacitur rete ante oculos pennatorum: multomagis ante pẽnas ejus, quæ volauit ſuper pennas ventorum: multomagis ante virtutem ejus, quæ tranſcendit beatitudinem omnium ſpirituum, hominũ videlicet & Angelorum; quia etſi ſimilitudo repromittitur, tamen veritas denegatur. Si enim ſimilitudo tibi æqualitatis promittitur: tamen veritas ..... denegatur: de iſta enim dicitur. *Exaltata es ſancta Dei genitrix, ſuper choros Angelorum, ad cæleſtia regna.* Cęteris autem hominibus multum, ſi vſque ad choros Angelorum. Non igitur eam tenebis, quia nec poteris: quia nec ſi te ruperis, ad gratiam vel gloriã, ad meritum ſeu præmium, ad agonem ſeu braviũ ejus poteris peruenire. Perfectã quippe Dei genitricis ſanctitatem imitantur quidem qui ſunt ex parte ejus; & vnuſquiſque tantò perfectiùs, quantò & ipſe perfectior fuerit. Sed etſi omnes ei aſſimilari contendant, nullus tamen æquari. Vnde ſcriptum eſt in libro Ioſuë: quia cùm eſſent filij Iſraël tranſituri Iordanem: pręcones per caſtrorum medium tranſeuntes clamare cœperunt. *Quando videritis arcam fœderis Domini Dei veſtri, & ſacerdotes ſtirpis Leuitica portantes eam, vos quoque conſurgite, & ſequimini præcedentes: ſitque inter vos & arcam, ſpatium cubitorum duorum millium, vt procul videre poſſitis & noſſe, per quam viam ingrediamini.* Arca igitur teſtamenti eſt illa, de qua ſcribitur. *Beata mater munere, cujus ſupernus artifex mundum pugillo continens, ventris ſub arca clauſus eſt.* Arca iſta populum præceſſit; quia ſicut donis virtutum, ſic excellentia præmiorum excelſior fuit. Inter arcam & populum ſpatiũ relinquitur quia ſanctitati ejus nullus adjungitur: in intervallo verò illo, duo computantur millia paſſuum: quia intùs & exteriùs perfecta ejus ſanctificatio aliorum gratiam antecellit. Vnde & omnibus præcipitur: *Cauete ne appropinquetis ad arcam.*

*Maria mater nidi.*

*Iob* 29.

*Nullus beata Virginis ſanctitatem poteſt æquare.*

*Ioſue* 3.

*Ioſue* 3.

Pullos tamen captos tenebis; quia virtutes imitaberis. Conſidera quod ſe fatetur ancillam, quæ ſe nouit reginam; aſcendit in mõtana cum feſtinatione in ciuitatem Iuda, vt miniſtraret Eliſabeth; quæ ſibi debuit miniſtrare. Diſce exemplo patientiam, quãdo gladius paſſionis animam ſuam tranſiuit; quia nec murmuraſſe legitur, nec maledixit. Diſce exemplo deuotionem, quando conſeruabat omnia verba, quæ de Chriſto dicebantur, conferens in corde ſuo. Hi n. sũt pulli: quos captos tenere teneris, vt bene ſit tibi. Tunc n. captos tenebis, cum opere cõplebis; quia ſcriptũ eſt. *Dicite juſto quoniã bene, quia fructum adinu. ſuarũ comedet.* Fructũ n. adinuẽtionũ ſuarũ comedet; qui ſic quærit & inuenit: & opere cõplet quod ſufficit. *Et longo viuas tẽpore:* nil n. longius æternitate. Sic bene erit tibi: cùm centuplũ in hac vita recepis: & lõgo vives tẽpore, cũ vitã æternã poſſidebis.

*Virtutes B. Virginis imitandæ.*

*Iſai.* 3.

*Deuter.* 26.

## SERMO I. *In Natiuitate B. Virginis* MARIÆ.

*1. Eſdræ 3.* *Ioan. 10.*

P*Ortam fontis ædificauit Sellum filius Colhozæ, princeps pagi Maſpha. Qui non intrat per oſtium in ouile ouium; ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro. Qui autem pulſat ad oſtium, huic oſtiarius aperit, & ingredietur & egredietur, & paſcua inueniet.* Ouile ouium, dilectiſſimi fratres, illud eſt, in quo paſtor bonus reliquit nonaginta nouem oues, & venit centeſimam quærere, quæ perierat. Hujus ouilis ille eſt oſtium, qui de ſeipſo dicit. *Ego ſum oſtium.* Pulſemus igitur ad hoc oſtium, dilectiſſimi, pulſemus precibus, pulſemus operibus, & ingrediamur ad bene meditandum; egrediamur ad bene operãdum; & paſcua cœleſtis doctrinæ inueniemus ad bene viuendum. Pulſate, & aperietur vobis; & introite portas ejus in confeſſione, qui vos exaltat de portis mortis, vt annuntietis omnes laudes ejus in portis filiæ Sion. Ante tamen quã pulſetis portas ejus, ponite cuſtodiam portis veſtris, ne fortè fortis armatus, vel filij Berothitæ, inueniant conſcientiæ domum vacuam, & expoſitam tranſeũti, & ingreſſi habitent ibi.

*Chriſtus oſtiũ, ouile cælum & Eccleſia.* *Ioan. 10.*

*2. Eſdræ 13.* Portæ verò noſtræ ſunt, de quibus Eſdras præcepit filijs Iſraël, ne inferrent onera ſua per portas ſuas in die ſabbati. Et bene, quia qui contemplationis & internæ claritatis quietem habere deſiderat, admittere non debet, vel per viſum vanitatem, vel per auditum curioſitatem, vel per olfactum delectationem, vel per guſtũ edacitatem, vel per tactum impuritatem. Vnde ſi diligenter cuſtoditæ non fuerint, ſtatim pro foribus peccatum aderit. Non ergo oſtiariæ negligenti, ſed oſtiario diligenti cõmittamus eas; illud timentes & habentes præ oculis, quòd oſtiaria purgans triticum obdormiuit: vel certè, quòd oſtiaria Caïphæ Petrum calefacientem ad prunas compulit ad negandum. Oſtiarius enim ſtrenuus & fidelis eſt timor Domini, cujus maturitas non ſinat euagari. Stabilitas enim ejus commendatur, cùm dicitur. Timor Domini permanet in ſæculum ſæculi. Solicitudo verò commendatur, vbi dicit. *Qui timet Deum, nihil negligit.* Et bene, quia ab initio tentationis vſque in finem mentem ſibi commiſſam non deſerit; ſed ſuper ipſã ſẽper inuigilat. Ab initio, quia ſcriptũ eſt. *Initium ſapientiæ timor Domini.* Vſque in finem, quia ſcriptum eſt. *Finem loquendi pariter audiamus. Deum time, & mandata ejus obſerua; hoc eſt omnis homo.* Hujus ergo fidelis oſtiarij proprium eſt; vt portas noſtras claudat; vel ſi aperiantur, attollat clauſas: quia clauſis januis intrauit Dominus ad diſcipulos. Commendabilis apud Ezechielem dicitur porta clauſa, per quam non intrauit vir, ſed princeps ipſe ſedit, vt in ea comederet panem ſuũ. Si obturas aures tuas, ne audias ſanguinem, & claudis oculos tuos, ne videant malum, benè portas tuas claudit timor Domini. Bene claudebat Iob portas ſuas, qui dicebat. *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt non cogitarem quidem de virgine.* Et Pſalmiſta. *Obmutui, & non aperui os meum.* Phinees enim qui dicitur os mutum, placauit, & ceſſauit quaſſatio. Cultus enim juſtitiæ ſilentium; & in ſilentio & ſpe erit fortitudo noſtra. Quod ſi aperiantur, attollantur; ſicut ſcriptum eſt. *Attollite portas principes veſtras.* Qui leuat oculos ſuos in montes, vnde veniat auxilium ejus; qui extollit manus ſuas in ſancta, vt ſcriptum eſt, *Leuabo ad cælum manum meam,* illc eſt, qui extollit portas ſuas. Sequitur. *Et introite portas ejus in confeſſione.* In confeſſione cordis, de qua ſcriptum eſt. *Confitebor tibi Domine in toto corde meo.* In confeſſione oris, de qua dicitur. *Confitebor Domino nimis in ore meo.* In confeſſione operis, ne ſimus illi, de quibus dictum eſt. *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant.* Introite *portas ejus in confeſſione.* Quæ ſint portæ ejus alibi aperit, cùm dicit. *Aperite mihi portas juſtitiæ, & ingreſſus in eas, confitebor Domino.* Portæ enim juſtitiæ, portæ ſunt ejus. Quidquid morum, quidquid virtutum, quidquid bonorum operum eſt, portæ ſunt ejus. Quarum quædam porta fuit patientia, per quã intrauit Iob ad Deum; fides, per quam Abrahã: manſuetudo, per quam Moyſes: humilitas, per quam Dauid. Talibus ergo portis introdi ad Deum ſancti aditum meruerunt. Sed portarum juſtitiæ aliæ ſunt temporales, aliæ æternales. Temporales, quæ euacuabuntur & deſtruentur, ſicut fides & ſpes. Æternales, ſicut charitas & vſus ejus. Diligere quippe Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota virtute, in hac vita incipitur; ſed in æterna perficietur. In hac quippe vita poteſt incipi; ſed nec perfici poteſt, neque conſummari. De talibus ergo portis dictum eſt. *Attollite portas principes veſtras & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ,* qui vos exaltat de portis mortis. Sicut virtutes portæ juſtitiæ dicuntur: ſic & vitia portæ. Tamen quinque principales ex ſacro colliguntur eloquio: cupiditatis, voluptatis, obſtinationis, exprobrationis, reprobationis. De prima legitur in Iudicum; quòd portas Gazæ tranſtulit Samſon in ſupercilium montis. De ſecunda in Daniele, vbi hircus caprarũ efferabatur in porta Vlai contra arietem. Vlai quippe palus, non à palo, ſed à palude vocatur. Vlai ergo porta paludis eſt, per quod lutum voluptatis accipitur. De tertia dicitur in Pſalmo. *Quia confregit portas æreas, & vectes ferreos.* Æs enim inflexibile eſt; & propter hoc obſtinationis duritiam præfigurat. De duabus vltimis legitur in Sophonia. *A prima,* inquit, *porta erit clamor, & vlulatus à ſecunda.* Veniens ſiquidem Dominus ad judiciũ dicturus eſt malis. *Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare,* &c. Tunc ipſi clamabunt & dicent. Væ nobis. *Nos inſenſati vitam eorum putabamus inſaniam: ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei.* Et cùm Dominus ſubjunget, *Ite maledicti in ignem æternum,* tunc erit vlulatus. Beſtialem quidem vocem emittent, quia beſtialiter vixerunt. In prima erit exprobratio, in ſecunda reprobatio. Exprobratio; vbi dicet Dominus, *Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare;* reprobatio, vbi dicet, *Ite maledicti in ignem æternum.* Tunc erit vlulatus. De talibus portis Dominus vos exaltat, vt annuntietis *laudationes ejus in portis filiæ Sion.* Sion interpretatur ſpeculatio. Eſt autem ſpeculatio alia ænigmatica, alia anagogica. Vnde à ſpeculo vel à ſpecula nominatur. Quando enim per ſpeculum in ænigmate, id eſt per ſimilitudines & imagines rerum, Deum quis contemplatur: à ſpeculo ſpeculatio dicitur, & ænigmatica vocatur. Fit autẽ tribus modis. Per ſimiles ſimilitudines, vel per ſimiles diſſimilitudines, vel per diſſimiles ſimilitudines. Per ſimiles ſimilitudines; quando

*Marginalia:* *2. Reg. 4.* *Ioann. 18.* *Timor Dei oſtiarius animæ inſtituendus.* *Eccle. 7.* *Pſalm. 110.* *Eccle. 12.* *Ezech. 44.* *Iob 31.* *Pſal. 38.* *Pſalm. 8.* *Deuter. 32.* *Pſalm. 99.* *Pſalm. 9. & 108.* *Tit. 1.* *Pſalm. 117.* *Diuerſæ portæ virtutũ.* *Pſalm. 23.* *Vitiorum portæ.* *Iudic. 16.* *Dani. 8.* *Pſal. 106.* *Sopho. 1.* *Matt. 25.* *Sapien. 5.* *Pſalm. 9.* *Speculatio duplex, ænigmatica & anagogica.*

quis comprehendere Deum nititur per aliquã rem ſibi valde ſimilem, ſicut per Angelum. Nã ſicut Deus ſubtilis, agilis, inuiſibilis, incorporeus; ita & Angelus. Hinc eſt, quòd Angelus qui apparuit Agat, Deus appellatur, ſicut ipſa

*Geneſ. 21.*

ait. *Tu Deus, qui vidiſti me.* Per ſimilem verò diſſimilitudinem, quando fit comparatio per antitheſin, hoc eſt per contrarium, vt ſcriptum eſt; quia cognito vno contrariorum, cognoſcitur & reliquũ: vt ſi de bonitate Dei locuturus, primò malitiam diaboli deſcribo, vt dulciùs mihi in ore ſapiat bonitas Dei, & clariùs innoteſcat. Hinc eſt, quòd in Evangelio dicitur. *Re-*

*Luc. 16.*

*cordare fili, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala.* Per diſſimiles verò ſimilitudines, quando per aliquã rem vilem & deſpectam, magnitudinem Dei tam ſublimem, tam arduam, apprehendere conamur. Vnde ſe vermi & ſerpenti comparat. Et quid verme vilius, aut ſerpente? In Pſalmo tamen dicit. *Ego ſum*

*Pſalm. 21.*
*Ioann. 12.*

*vermis, & non homo.* Et in Euangelio. *Sicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto; ſic exaltari oportet filium hominis.* A ſpecula verò ſpeculatio dicitur, quando mens ita ſurſum ducitur, vt nullis ſignis præcedentibus, nullis cauſis ſubſiſtentibus, mens ab omni imagine defæcata, ad ſupereſſentialem & infinitiuam originẽ ſimpliciter & reciprocè refertur; quod in multis locis in ſoliloquio,... quæquidem admodum paucorũ eſt, & anagogica dicitur; ab *ana*, quod eſt ſurſum, & *agoge*, quod eſt ductio. Vix contingere poteſt, vt Rachel de domo patris ſui veniens, & ad terram promiſſionis properãs, proficiſci poſſit ſine imaginibus Laban. Eſt igitur

*Anima cõtemplatiua eſt filia Sion.*

filia Sion anima ſpeculatiua, quam oportet ad contemplationis gradus per multas portas introire. Et ſi per portas illas ad pacis viſionem non venerit, fruſtra laudationes Dei cantabit: quia nõ eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Hinc

*Portarum Ieruſalem nomina. ex 2. Eſdre. 3.*

eſt, quòd in Ieruſalem, quæ interpretatur viſio pacis, erat portarum multitudo; ſcilicet porta vetus, porta nebuloſa, porta equorum, porta ſcutariorum, piſcium, ſterquilinij, vallis Ioſaphat, & porta fontis. Quicúmque Deum vult contemplari, neceſſe eſt, vt per aliquam iſtarũ portarum ingrediatur ad Deum. Glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei: quia diligit Dominus portas Sion, ſuper omnia tabernacula Iacob. Glorioſa dicta ſunt de te, anima ſpeculativa, quæ virtutibus tamquam ciuibus plena, muro fortitudinis circumdata, & talibus portis es ornata. Prima porta dicebatur vetus. Sed quomodo vetus? Quod enim antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt. Veterem quoque hominẽ renovans Salvator venit ad baptiſmum. Peſſima eſt talis vetuſtas, videlicet originale peccatum: quod à primo homine vſque ad vltimum perſeuerat, nec in aliquo homine deletur, etiam

*Concupiſcẽtia manet in renatis, ſed nõ obeſt. Vide notas.*

poſt baptiſmum. In baptiſmo ſiquidem non poteſt deleri, vt non ſit; ſed debilitatur, vt non obſit. Ineſt poſt baptiſmum ad pœnam, non ad culpam; ineſt actu, non reatu. Actualia quidem peccata, ſi ſunt actu, neceſſe eſt, vt ſint reatu: ſed reatu eſſe poſſunt, etiamſi non ſunt actu. Illud verò ineſſe poteſt actu, & non reatu: ſed ſi reatu eſt, neceſſe eſt, vt ſit actu. Propter hoc in Oratione rogamus, vt *noua incarnati Verbi natiuitas liberet, quos ſub peccati iugo vetuſta ſeruitus tenet.* Laudabilis autem vetuſtas eſt, de qua

*Cantic. 8.*

legitur in Canticis. *Omnia poma noua & vetera ſeruaui tibi, dilecte mi.* Et in Euangelio. *Simile*

*Matt. 13.*

*eſt regnum cœlorum homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera.* Porta ergo

*Eccleſia militans expectans, triumphans.*

vetus Eccleſia Dei eſt, quæ à primo iuſto vſque ad vltimum perſeuerat, militans, expectans, triumphans. Militans in mundo, expectans in purgatorio, triumphans in cœlo. Ipſa enim domus eſt fundata ſupra firmam petram. Venerũt flumina, flauerunt venti, ſed non cecidit: quia vir ſapiens ſupra petram eam fundauit. In hac veteri porta ſedet antiquus dierum cum ſenioribus ſuis; id eſt Deus Pater requieſcit in ea cũ Angelis ſuis, qui poſt lapſum apoſtatę permanſerunt. Ibi comederunt vetuſtiſſima veterum;

*Tranſſubſtantiationis aſſertio & vocabulum.*

quia oblatio panis & vini, quam Sacerdos Melchiſedech ante legem obtulit patri noſtro Abrahæ in corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, in Eccleſia quotidie tranſſubſtantiatur. Vnde & idem Dominus, qui hęc præcepit fieri; dictus eſt Sacerdos in ęternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. Neceſſe eſt ergo per portã iſtam nos intrare ad pacis viſionem; videlicet Eccleſiæ fidem; quia cœleſtis glorię diuitias habere non meretur, qui per eas non ingreditur. Habet enim ibi argentum venarum ſuarũ principia, & auro locus eſt, vbi conflatur. Secunda porta dicebatur nebuloſa; illa ſcilicet, de qua

*Iob. 5.*

dicitur. *Longè fiant filij eius à ſalute, & conterantur à porta.* Portam vocat Chriſtum, ſine quo non eſt ingreſſus ad viſionis pacem, vel ad pacis

*Chriſtus porta nebuloſa.*

viſionem. Vnde orationes omnes terminamus per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum; eo quòd per ipſum ſolum patet introitus ad cœleſte regnum. Vocata eſt autem nebuloſa multis de cauſis: quia à nube dicitur nebuloſa. Nebuloſa dicebatur, vel propter profundum diuini conſilij ſecretũ; vel propter obſcuritatem Prophetarum, qui de eo, quæ ventura erant, prædixerant: vel propter occultam & inopinatam Virginis fœcunditatem: vel propter aſcenſum, qui naturaliter eſt in nubibus: vel propter emiſſionem pluuiæ, vel propter nubium celeritatẽ. Propter profundum diuini conſilij ſecretum, vt

*Iſai. 45.*

ſcriptum eſt. *Rorate cœli deſuper, & nubes pluant iuſtum;* id eſt, profundo diuini conſilij ſecreto pluat: à ſuperioribus quaſi pluuia deſcendat

*Pſalm. 17.*

ille, de quo ſcriptum eſt. *Tenebroſa aqua in nubibus aëris,* id eſt obſcura ſcientia in Prophetis, propter occultam Virginis fœcũditatem. Vnde

*Iſai. 19.*

ſcriptum eſt. *Aſcendet Dominus ſuper nubem leuem.* Propter aſcenſum verò, quia ſcriptum eſt.

*Pſalm. 103.*

*Qui ponit nubem aſcenſum ſuum, qui ambulat ſuper pennas ventorum.* Propter emiſſionem pluuiæ, quia deſcendit ſicut pluvia in vellus. Propter celeritatem, quia ſcriptum eſt. *Voca nomen*

*Iſai. 8.*

*eius accelera ſpolia detrahere, citò prædare.* Vnde in Euangelio. *Sicut fulgur ab Oriente paret in*

*Matt. 24.*

*Occidentem: ita erit aduentus filij hominis.* Tertia

*Porta equorum porta Apoſtolorũ.*

porta dicebatur equorum. Equi ſunt, qui ſuſtinendo, confitendo, prædicando, per vniuerſũ mundum Dominum portauerunt, per viam mandatorum Dei cucurrerunt; & in omnem terram exiuit ſonus eorũ; & in fines orbis terræ verba eorum; quia velociter cucurrit ſermo eorum. Talium virtutes equorum per ſimilitudinem fortis equi deſcribit Iob, ita dicens. *Gloria*

*Iob 39.*

*narium eius terror, terram vngula fodit, exultat audacter. In occurſum pergit armatis. Super eum ſonabit pharetra, vibrabit haſta & clypeus. Non reputat tuba ſonare clangorem: ſed cùm audierit*

*Deſcriptio generoſi militis Christi.*

*buccinam; dicit, vah.* Ideo gloria natium ejus terror: quia in terrore aduerſitatis, quem ſibi venturum prænoſcit, gloriatur. Terram vngula fodit, quia exemplo operum ſuorum terrenas cogitationes excutit. Exultat audacter, quia dignus eſt pro nomine Ieſu contumeliam pati. In occurſum currit armatis: quia ſpiritualium machinamentis hoſtium viriliter reſiſtit. Super eũ ſonat pharetra, qua nobis prædicat diuina ſecreta. Vibrat haſta, quando diabolum repellit à terminis ſuis. Vibrat & clypeus, quando ſe protegit ab ejus inſidijs. Non reputat tubæ ſonare clangorem: quia potentium comminationes parvipendit. Sed cùm audierit buccinam, dicit, *vah*, quia cùm paratam ſibi tribulationẽ audit, exultat. *Vah*, ſiquidem vox exultationis

*Zachar. 6.*

eſt. Tales equos in ſpiritu vidit Zacharias, videlicet albos & varios, pallidos & rufos: per albos Virgines intelligens, per rufos martyres, per pallidos abſtinentes, per varios, eos qui ſecundùm varias virtutes Deo placuerũt; ſicut Abraham per fidem, Iob per patientiam. Beati qui portam iſtam intrare meruerunt: qui talem introitum ad viſionem pacis habuerunt. Quarta ſcutariorum erat. Scutarius à ſcuto vocatur. Scutarij ſunt, qui prædeſtinati ſunt à Deo æternaliter, vel à Deo proteguntur, vel alios protegunt temporaliter; aut qui Dei adjutorio contra antiquũ hoſtem pugnant viriliter. De præ-

*Pſalm. 5.*

deſtinatis æternaliter dicit Pſalmiſta. *Domine, vt ſcuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos.* De

*Pſalm. 90. & 34.*

protegendis temporaliter idem alibi. *Scuto circumdabit te veritas ejus.* De viri pugna alibi.

*Cant. 4.*

*Apprehende arma & ſcutum, & exurge in adjutorium mihi.* Vnde in Canticis. *Mille clypei pendent in ea*; id eſt in Eccleſia, *omnis armatura fortium.* Ergo ſcutarij ſunt, qui à Deo prædeſtinati ſunt, vel merentur protegi; vel à bello ſpirituali non deſiſtunt, adjutorio Dei præmuniti. O verè felices, qui per portam ſcutariorum intrant in Ieruſalem, id eſt ad pacis viſionem. Caueat tamẽ ſcutarius, dum pugnat adhuc accinctus, ne conſilio Naas dextrum ſibi eruat ocu-

*1. Reg. 11.*

lum, & abſcondat ſub ſcutum ſiniſtrum. Nihil enim differt in prælio talis monoculus à cœco. Conſilio ſiquidem Naas dextrum ſibi eruit oculum, qui monitis ſerpentis antiqui, non propter cæleſte pręmium pugnat; ſed propter temporale lucrum. Nam per dextrum oculum intellectus cœleſtium, per ſiniſtrum verò terreſtrium figuratur. Sequitur de porta piſcium. Piſcis eſt, qui inter fluctus hujus maris magni & ſpatioſi ſe ſubleuat à profundo ſpei pennulis, & defendit à fluctibus patientiæ ſquamis: quorum primus & maximus ille fuit, cujus cor & fel & jecur omne genus dæmoniorum extricat. Quis enim dilectionem & affectum cogitans cordis, quem Chriſtus erga nos habuit, de quo

*Luc. 24.*

*Meditatio paſſionis Chriſti quã efficax.*

ſcriptum eſt, *Obtulerunt ei partem piſcis aſſi:* vel effuſionem ſanguinis ſui tamquam hepar, vel paſſionis amaritudinem tamquam fel; quæ omnia ſuper charitatis prunas aſſata ſunt, omne dæmonium non repellat? Verè fumus ejus, id eſt fama dilectionis ejus, omnia ſophiſmata ſiue phantaſmata nequitiæ ſpiritualis exterminat. Sequitur de porta ſterquilinij. Porta ſterquilinij erat, per quam foras ſtercora ciuitatis efferebantur. Scitis, fratres, quòd quidquid eſt in mundo, quaſi ſtercora ſancti reputant. Vnde

*Philip. 3.*

Apoſtolus. *Omnia reputaui vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifacerem.* Quid igitur aliud eſt congregatio diuitiarum, vel honorum, vel dignitatũ, niſi quaſi quædam congregatio ſtercorũ, quaſi ſterquiliniũ? Hinc eſt, quòd Tobias calido ſtercore hirundinis legitur excæcatus. Calido ſtercore, id eſt nimio cupiditatis affectu. Vnde conqueritur vxor ſua dicens. [Vtinam numquam fuiſſet pecunia ipſa, pro qua miſiſti filium noſtrum peregrinari; lumen oculorum noſtrorũ, baculum ſenectutis noſtræ.] Et bene dicitur hirundinis ſtercus fuiſſe: quia hirundo volando acquirit vnde viuit. Bene igitur per hirundinẽ ſignificantur, qui ſolo corpore in hac peregrinatione conſtituti, cogitatione & auiditate animæ cibum ſibi acquirunt. Vnde & Ioannes Baptiſta qui licet mole leuatus corporea tot' pergebat ad Deum, per hirundinem figuratur, ſicut legitur in Ieremia. *Turtur & hirundo, & miluus & ciconia cognouerunt tempus aduentus ſui: Iſraël autem me non cognouit.* Per turturẽ autem ſcilicet gemebundum, Simeon ille ſignificatur, qui dicebat. *Putas videbo, putas durabo?* Ille cognouit tempus aduentus gratiæ, quando dixit. *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine: ſecundum verbum tuum in pace.* Miluo verò, qui rapiendo viuit, ille rapax & cupidus Balaam figuratur: qui ſola cupiditate ductus conſilium dedit Balaac contra Iſraël. Cognouit tamen tempus aduentus gratiæ, qui dixit. *Orietur ſtella ex Iacob, & conſurget homo de Iſraël.* Ciconia verò, quæ paſcitur venenoſis, Sibyllam ſignificat venenoſam & magam, quæ tamen aduentum Domini prædixit, dicens. *De cœlo Rex aduenies per ſæcla futurus, ſcilicet in carne præſens, vt judicet orbem.* Sic enim oportuit inimicos noſtros eſſe Iudices fidei; vnde infideles juſto judicio damnari meruerunt, qui nec ſuis credere voluerunt. Per hirundinem verò Ioannes figuratur, quia collum rubeum habuit in decollatione, ventrem candidum virginitate, dorſum verò nigrum laboris onere. Ipſe igitur cognouit tempus aduentus gratiæ, cùm dixit. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Sic amicis & inimicis Dominus largitus eſt chariſmata charitatis, vt nullus à fide & dilectione ſua valeat excuſari. Igitur porta ſterquilinij eſt ingreſſus vel egreſſus ad ſterquilinium gratiæ temporalis. In ea plerũmque ſedent auari, quando cogitant, quomodo deceptorij ſunt honores mundi, fallaces diuitiæ, momentaneæ voluptates, vt ſic radant eas à conſcientijs ſuis, & remoueant à cordibus ſuis. Sic ſedebat Iob in ſterquilinio, ſaniẽ, id eſt putredinem ſterquilinij radens, id eſt remouẽs, teſta, id eſt forti pœnitentiæ diſciplina. Vel per ſterquilinium vitia figurantur, ſicut de peccatore legitur in Iob. *Et quaſi ſterquilinium in fine perdetur.* Porta ergo ſterquilinij ſunt Prælati, quibus peccatores vitia confitentur. Per ipſos enim tamquam per portam peccatorum ſtercora foris efferuntur. Videte dilectiſſimi, videte quem locum teneant in Eccleſia Dei, qui ſuperbiunt hodie de patrimonio crucifixi. In tabernaculo ſunt ſaga cilicina, in arca Noë manſio ſtercoraria, in Ieruſalem ſterquilinij porta. Quid ſuperbis ſcopa furni? Quid ſuperbis ſacerdos veteris teſtamenti? Sacerdotum quidem erat extra caſtra ſacrificium offerre; ipſi tamen immundi remanebant vſque ad veſperam. Sic ſcopa furni furnum mundat, eò tamen immundior atque ſordidior. Tales ſunt, qui peccata

*Cõgregatio diuitiarũ, &c. congeries eſt ſtercorum.*

*Tobiæ 5.*

*Ierem. 8.*

*Auguſt. ſermo de Purificat.*

*Luc. 2.*

*Num. 24.*

*S. Ioann. Baptiſta hirundine deſignatur.*

*Ioann. 1.*

*Iob 20.*

*In malos ſacerdotes acris inuectiua.*

*Boni ſacerdotes.*

populi comedunt, & confeſſiones aliorum recipiũt: non tamen omnes; quia ſicut, nec hiems laurum, nec comburit rogus aurum, ſic infuſio vitiorum non tangit corda ſanctorum, nec patiendo ſentiunt, cùm eis dicitur, ſed magis cõpatiendo. Difficile tamen eſt, tangere picem, & non inquinari ab ea. Sequitur de porta vallis Ioſaphat. De hac ſic legitur in Ioële, dicente Domino. *Congregabo omnes, & educam eos in valle Ioſaphat, quia ibi ſedebo, vt judicem omnes gentes in circuitu.* Hanc ſententiam quidam pueriliter intelligentes, judicium Domini venturũ in terra debere fieri mentiuntur, id eſt in valle Ioſaphat, quæ eſt à latere montis Olìueti, cùm Apoſtolus ad Theſſalonicenſes dicat, quòd in ſpatio hujus aëris futurum ſit. Ait enim. *Nos qui vivimus, qui reſidui ſumus in adventum Domini, non præveniemus eos, qui dormierunt. Quoniam ipſe Dominus in juſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo: & mortui, qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obviam Chriſto in aëra.* Ecce apertè dicitur, quòd in aëre fiet judicium: ſed ideo ſe dicit Dominus diſceptare cum gentibus in valle Ioſaphat, quia Ioſaphat judicium interpretatur, & vallis dicitur. Et bene vallis dicitur, quia occultum eſt nobis, quando vel quomodo fiet. Vnde ſcriptum eſt. *Dies Domini ſicut fur in nocte ita veniet.* Diſceptabit ergo cum gentibus in valle Ioſaphat; quia judicabit eos occulto judicio. Vnde ſcriptum eſt. *Iudicia tua abyſſus multa.* Eo ergo magis timendum judicium, quo occultum. Leo rugiet, quis non timebit? Quis ſtabit ad videndum eum, ante cujus conſpectũ aſtra non ſunt munda, & in Angelis ſuis invenit pravitatem? Quanto magis immundi & pravi ſunt, qui domos inhabitant luteas, & terrenum habent fundamentum; quorum juſtitiæ quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi pannus menſtruatæ apparebũt, quando loquetur inimicis in porta: quãdo veniet ad judicium cum ſenioribus ſuis, vt ſcriptum eſt. *Nobilis in portis vir ejus, cùm ſederit cum ſenatoribus ſuis.* Et verè in portis, quia de portis egredientur omnes homines, filij videlicet hominum conjudices filij hominis, ſicut ſcriptũ eſt. *Vos qui reliquiſtis omnia, ſedebitis ſuper ſedes, iudicantes duodecim tribus Iſraël.* Egredientur enim de porta veteri Angeli, qui peccatores accuſabunt; eo quòd monitis eorũ credere noluerunt. De porta nebuloſa Prophetæ, accuſantes eos, quia prophetijs eorum acquieſcere noluerunt. De porta equorum Apoſtoli, accuſantes eos, quòd prædicationibus eorum non acquieuerunt. De porta ſcutariorum Martyres, accuſantes eos, quòd exemplis eorũ pati pro Domino noluerunt. De porta piſcium Confeſſores; accuſantes eos, quòd eorum exẽplis inter fluctus hujus maris magni & ſpatioſi per patientiam animas ſuas non poſſederunt. De porta vallis Ioſaphat Virgines egredientur; accuſantes eos, quòd non ſolùm corporali fornicatione, ſed etiam ſpirituali animas ſuas corruperunt. Cur ergo miſeri eum fatuis Virginibus verbum illud non timetis, quo dicetur, *Amen dico vobis, neſcio vos,* & clauſa erit janua? Clauſa quidem erit vobis janua cœli; qui iniquitate hypocriſi & infidelitate aperitis vobis portas inferni. Iniquitas ſiquidem veſtra porta eſt inferni patens & evidens, vt ſcriptum eſt. *Adverſum me loquebantur, qui ſedebant in porta* Quòd autem hæc porta ſit, aperitur alibi, cùm dicitur. *Erubeſcant impij, & deducantur in infernum*, id eſt erubeſcent & deducentur in infernum. Non enim optatiuè, ſed propheticè intelligendum eſt, * *Muta fiant labia doloſa, quæ loquuntur adverſus iuſtum iniquitatem in ſuperbia & in abuſione.* Hypocriſis etiam porta inferni eſt, ſicut figuratum eſt in porta, in qua ſimulator ore Abſalon per hypocriſin decipiebat ad judicium venientes. Infidelitas quoque porta eſt, & introitus ad infernum, in qua petijt dux Samariæ, qui Eliſæo promittenti temporis vbertatem credere noluit, ſed ait. *Etſi aperuerit Dominus cataractas cœli, non fiet quod promittis.* Quid igitur agendum eſt fratres? Fugiamus de corruptione ad correptionem, de directione ad directionem, per deſiderium vitæ cœleſtis, ad refugium noſtri humani * ſceleris, ad refugium noſtri ſuccurſus ſceleris, videlicet ad portam fontis, portum ſalutis, portum ſanitatis. Quæ eſt iſta porta fontis? Hæc eſt illa, quam ædificauit Sellum, virgo ſcilicet glorioſa, cujus hodie natiuitas, memoria in benedictione eſt. De qua alibi dicitur. *Tu Regis alti ianua, & porta lucis fulgida.* De hac ſic in Ezechiele legitur. *Porta hæc clauſa erit, & non aperietur. Non introibit vir per eam: princeps ſedebit in ea, vt comedat panem ſuum.* Et bene clauſa, quia nec ante partum, nec in partu, nec poſt partũ, corrupta fuit. Non eſt aperta, quia virginitatem non amiſit. Non eſt ingreſſus vir per eam, quia ſine virili ſemine concepit. Princeps ſedit in ea; quia Princeps Regum in ejus vtero ſe humiliauit. Panem ſuum ibi comedit: quia Patris ſui voluntatem compleuit, vt ſcriptum eſt. *Cibus meus eſt, vt faciam voluntatem patris mei qui in cœlis eſt.* Et bene dicitur porta fontis: quia ipſa porta fuit ſacræ eruditionis, porta charitatis, porta vitæ. Eruditionis, de qua ſcriptum eſt. *Et fontes putei tui deriventur foras.* Charitatis, de qua legitur. *Fons proprius, cui non communicat alienus.* Vitæ, ſicut in Pſalmo legitur. *Quoniam apud te eſt fons vitæ.* Vnde & ipſa Virgo glorioſa fons hortorum vocatur, & bene; quia ipſa non ceſſat irrigare hortum nucum, hortum pomorum, hortum aromatum. Nucũ, quia ſuam animã pertranſiuit gladius paſſionis. Pomorum, quando aſcendit in montana cum feſtinatione, & miniſtrauit Elizabeth. Aromatum, quando conſeruabat omnia verba, quæ de Chriſto dicebantur, conferens in corde ſuo. Hanc igitur portam fontis ædificauit Sellum; ædificauit, id eſt ædem fecit, manſionem ſcilicet & thalamum: quia cum dilectione Dei mãdata ſervauit, vt ſcriptum eſt. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit; & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Chriſtus enim prodijt de Virginis vtero, tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Ædificauit eam Sellum. Sellum pacificus interpretatur. Et quis eſt iſte pacificus; niſi ille, in cujus typum Pſalmiſta canit, *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus?* Ipſe enim non ſolùm pacificus eſt, ſed ipſa pax, ſicut Apoſtolus ait. *Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnũ.* Reliquit enim nobis pacem pectoris, quæ facit patientem, de qua ſcriptum eſt. *Sectamini ſanctimoniam & pacem, ſine qua nemo videbit Deũ.* Hæc pax relicta eſt laborantibus in mundo.

Vnde

*Ioel. 3.*

*Iudiciũ futurum in valle Ioſaphat multi credunt.*

*1. Theſſa. 4.*

*Luc. 12.*

*Pſalm. 35.*

*Prover. 31.*

*Matt. 19.*

*Per quas portas egredientur ſancti ad iudicium.*

*Matt. 25.*

*Pſalm. 68.*

**ſicut illud Pſalm. 30.*

*Hypocriſis inferni porta.*

*4. Reg. 7.*

** forte generis.*

*Ezech. 44.*

*B. Virgo eſt porta clauſa.*

*Ioan. 4.*

*Prover. 5.*

*Pſal. 35.*

*B. Virgo cur fons hortorum.*

*Ioann. 14.*

*Pſalm 119.*

*Epheſ. 2.*

*Hebr. 12.*

Vnde in miſſa pro defunctis, pax non datur, quia defunctis oon eſt neceſſaria pax pectoris, ſed pax æternitatis. Vnde ſcriptum eſt. *Corpora*

*Eccli. 39.*

*Sanctorum in pace ſepulta ſunt*, id eſt in ſpe certiſſimæ pacis æternæ. Illam reliquit, iſtam dedit, vt ſcriptum eſt.

*Ioann. 14.*

*Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Pacem verò temporis nec reliquit, nec dedit, vt ſcriptum eſt.

*Matt. 10.*

*Non veni pacem mittere, ſed gladium.* Neque eam dare voluit; quia ipſa pax ſemper imperfecta eſt, aut ſimulata, aut inquinata, aut ſcelerata, aut inordinata.

*Quænam pax mala.*

Imperfecta, quia caro ſemper concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem. Simulata, ſicut eorum, qui propter carois lenocinium ſe diligunt. Scelerata verò, qui propter furtum, vel rapinam, vel aliud ſcelus ſibi ſunt pacati. Inordinata verò, quando non diligimus diligêtes, vel diligenda oon diligimus, vel minùs diligenda magis, vel magis diligenda minùs diligimus. Quis ſit autem iſte Sellum, oſtenditur, cùm dicitur, *Filius Colhozai.*

*2. Eſdræ 3.*

Colhozai interpretatur videns omnia, vel propinans omnia. Quid igitur iſte ſignificat, niſi Deū Patrem? Vnde Iob loquitur.

*Iob. 9.*

*Sapiens eſt corde, & fortis robore.* Videt enim omnia, qui nouit omnia antequàm fiant. Videt enim omnia per ſapieotiam, propugnat omnia per potentiam. Scienria ſiquidem & potentia, quaſi duabus clavibus cœleſtis regni theſaurum claudit vel aperit.

*Scientia & potentia ſunt claues cœli.*

Claudit, & oemo aperit: aperit, & nemo claudit. Vnde Petro & ſucceſſoribus ejus claves iſtas dedit, ipſo dicente. *Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et quodcúmque ligaveris ſuper terram: erit ligatum & in cœlis. Et quodcúmque ſolveris ſuper terram: erit ſolutum & in cœlis.*

*Matt. 16.*

Hinc eſt, quòd Iaël vxor Aber Cinæi in typum Eccleſiæ clavo & malleo Siſaram interfecit. Clavo ſcientiæ, & malleo potentiæ. Clavo inquam ſcientiæ, quia ſcriptum eſt. *Verba ſapientis, vt ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi.*

*Eccle. 12.*

Vtraque clavis oeceſſaria eſt Petri ſucceſſoribus: quia qui ſcientiam habet ſine potentia, clave caret, ſed noo clauo: qui verò potentiam ſine ſciētia, clave caret, ſed oon clava. Scieotia enim ſine potentia clavis eſt in oculo cæci: potentia ſine ſcientia clava eſt in manu furioſi. Bene ergo filius Colhozai fuit Sellum, id eſt omnia intelligentis & omnipotentis fuit filius, non imitationis, non adoptionis, non doctrinæ, oon gratiæ, ſed naturæ: quamvis gratiæ fuerit, quòd ens homo fuerit filius Dei, tamen non fuit fili⁹ Dei per gratiam, ſed per naturam. Dicit tamen Apoſtolus. *Qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute*; quod tamen ſic intelligendū eſt, quòd prædeſtinatum fuit in virtute Dei, vt ens homo eſſet filius Dei.

*Rom. 1.*

*Chriſti prædeſtinatio quomodo intelligenda.*

Sequitur de dignitate. *Princeps pagi Maſpha.* Nota, quia princeps moltis modis accipitur. Poteſt enim dici à principio. Vnde Chriſtus dicitur princeps Regum terræ, qui alibi ait. *Ego principium, qui & loquor vobis.* Et in Apocalypſi. *Ego ſum Alpha & O, principium & finis.*

*2. Eſdræ 3.*

*Ioann. 8.*

*Apocal. 1.*

Poteſt etiam dici à præcipio. Vnde Apoſtoli principes vocātur; quia præcepta Dei prędicauerunt. Poteſt etiam dici à præcipitio. Vnde diabolus dicitur princeps muodi, quia præcipitat amatores ſuos. Vnde ſcriptum eſt. *Princeps hujus mundi ejicietur foras.*

*Ioan. 12.*

Videtur tamen dici princeps à principio; quia ſcriptum eſt. *Ille erat homicida ab initio.* Sed ab initio dicit, id eſt poſt initium, ſicut ibi, *A prima ſubſtantia nulla eſt prædicatio*, id eſt poſt primam ſubſtantiam.

*Ioan. 8.*

*Ariſtot. in Categor.*

Et ibi. *O Iane à tergo quem nulla ciconia pinſit*, id eſt poſt tergum.

*Perſius.*

Princeps ergo pagi Maſpha fuit Sellū. Pagus dicitur à pege, quod eſt fons. Vnde dicuntur pagani, quaſi pegeni: quia ipſi villas facere ſolebant ſuper fontes. Vnde Iſaac legitur puteos fodiſſe. Erat ergo Sellum princeps pagi Maſpha, id eſt fontis Maſpha. Maſpha ioterpretatur ſpeculatio. Vnde de Chriſto dicitur in Pſalmo. *Et factus eſt in pace locus eius; & habitatio eius in Sion.*

*Pſal. 75.*

Sion & Maſpha idem interpretatur. Habitatio Sioo, pagus Maſpha; princeps pagi Maſpha, princeps habitationis Sion. Quoties ergo Chriſtum in corde tuo præfers omnibus, & cum devotiooe contemplaris, & facta ipſius fideliter ac devotè circumſpicis; in habitatione Sion, vel in pago Maſpha habitas, & pacificè requieſcis. Nam de prælationis ſpecula, ſcriptum eſt in Ezechiele. *Speculatorem dedi te domui Iſraël.*

*Specula Prælationis, contemplationis, &c.*

*Ezech. 3.*

De contemplationis verò in Iſaïa. *Pono tibi menſam, & contemplare in ſpecula.*

*Iſai. 21.*

De circumſpectione io Ieremia. *Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudines, & dir ge cor tuum in viam rectam.*

*Ierem. 31.*

Ergo, dilectiſſimi, præferamus omnibus Chriſtum, contemplemur eum, circumſpiciamus virtutem ejus, ſapientiā ejus, bonitatem ejus. Dirigamus viam noſtram in viam rectam; vt habitemus in Sion, & in pago Maſpha; ipſo principe pagi præeuote & pręuio, Ieſu Chriſto Domino noſtro, qui viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

## SERMO III. *In Natiuitate B. Virginis* MARIÆ.

STELLA *in medio nebulæ*, Ex regali progenie Maria exorta refulget.

*Eccli. 50.*

Quotiens, dilectiſſimi fratres, ad audiendum verbum ſolatij, ſolatium verbi Dei eligitis, non debetis attendere, quis dicat: ſed quid dicatur. Viri enim leproſi fuerunt, qui verbum ſolatij prædicauerunt in porta Samariæ: ſed dux ille, ſuper cujus manū Rex incumbebat, quia credere ooluit, mortem incurrit. Amalechites qooque feſſus in itinere, dux factus eſt exercitus David.

*4. Reg. 7.*

Ciuitas etiam illa, quæ lingua Chananæa loqui ſolebat, facta eſt ciuitas ſolis; videlicet gentilitas, quando lingua exſiccativa, illuminativa, accenſiva, nobis locuta eſt. Exſiccativa, dico, noſtræ iniquitatis, illominativa veritatis, accenſiva charitatis. Et bene, quia tanta eſt gloria Cherub, vt plerúmque audiri poſſit vox ejus in atrio exteriori, ſecundùm quod Dominus mittit cryſtallum ſuū ſicut buccellas, panem educit de terra, vel de petra, oleúmque de ſaxo duriſſimo. Multotiens ergo aſina Angelum videt, quem homo non videt: quia ſicut hirundo & turtur cognoverunt tempus adventus Chriſti, ita & milvus & ciconia.

*Aſina ſæpe Angelum videt, quem homo non videt.*

Hirundinem dico Ioaonem Baptiſtam, turturem Simeonem, milvum Balaam, ciconiā verò Sibyllam: iſti mirabiliter de Deo prædicaverunt. Ioannes, *Ecce agnus Dei*; Simeon, *Nunc dimittis*: Balaam, *orietur ſtella ex Iacob*, Sibylla, *De cœlo Rex adveniet per ſæcla futurus.*

*Ioann. 1.*

*Luc. 2.*

*Num. 24.*

Vulgò enim dicitur; porcus iners multotiens radicem bonam inuenit. Et hos porcos dixerim, qui non ruminando, ſed quaſi io terra fodiendo, id eſt terrena ſcrutando, Ieſſe nobis radicem effoderunt; & oſtenderunt nobis, quomodo de radice Ieſſe Maria exorta refulget. Hermes ſiquidem & Aſterius Philoſophi Regis Perſarū hujus

glorioſæ virginis ſolemnitatis multis & dignis præconijs, neſcio ex magnitudine literaturæ, ſiue à ſpiritu Prophetiæ, quem habere potuerunt à ſpiritu; & ſi non fortè in ſpiritu, prædicauerunt multis modis; à natiuitate ſcilicet virginis, à plenitudine temporis, ab impoſitione nominis, à nobilitate generis, à ſtudio doctrinæ ſpiritualis, ab exercitio vitæ temporalis: à loco, vbi conflatum eſt aurum ſapientię ſuæ: tandem à conſummatione beatitudinis veræ & certæ, & plenæ. Dicit enim Aſterius. *Orietur ſub decano Virginis, puella quædam, quæ lingua Perſica dicitur Sedeozardama, Arabicè verò Adrenedeſa, ſedens ſuper ſolium auleatum, binas manu tenens ſpicas; & paſcens filium ſuum iure, in loco vbi dicitur, Aue, & nomen pueri vocabunt Ieſum.* Hermes vero paucis verbis mutatis, de eadem virgine ſic locutus eſt. *Naſcetur ſub virgine puella quædam, quæ vocatur Corciſclaſtalis, ſedens ſuper ſtratam publicam: gemina manu gerens ariſtas: dans filio ſuo ius ad paſcendum in terra Hebræa: nomen autem filij vocabunt Ieſum*: quibus conſentit tertius Poëta, cujus nomen eſt Albumazar, ita dicẽs. *Orietur ſub Decano virginis mater virgo: lactátque patrem; & eidem ſolio aſſidet, vir eam non attingens.* Audite dilectiſſimi fratres, viros leproſos proferentes præconiũ laudis Chriſtianæ, Amalechitas duces itineris fidei catholicæ, aſinas videntes Angelos Dei, ciconias mirabiliter crocitantes. Sugite mel de petra, vngimini oleo de ſaxo duriſſimo, frangite buccellas cryſtallinas, & comedite panem de terra. Tanta eſt enim fidei Catholicæ veritas glorioſa; quòd inimici noſtri ſunt judices: & in ore trium teſtium ſtat verbum gloriæ, & teſtimonium Virginis glorioſæ. Vbi enim dicitur, *orietur*, commendatur natiuitas; plenitudo tẽporis, vbi additur, *ſub decano virginis*: impoſitio nominis, vbi additur, *Sedeozardama*, &c. nobilitas generis, cùm ſubinfertur, *ſedens ſuper ſolium auleatum*: doctrinæ ſpiritualis ſtudium, vbi ſubjungitur, *binas manu tenens ſpicas*: exercitium temporale, vbi dicitur, *& paſcens filium ſuum iure*, locus ſapientiæ ſuæ, vbi ponitur, *Aue:* conſũmatio verò beatitudinis, vbi dicit, *nomen pueri vocabunt Ieſum*. Audiamus igitur & miremur extenſionem colli ciconiarij, extendentes ad cœlum, & hoc mirabile crocitantes præconium. Certum eſt, quòd ſol aſcendit in virgine, ſcilicet in Septembri, ſub quo menſe nata eſt virgo glorioſa. Quod autem dicit, *Decanum virginis*, arbitror, decanum, portionem eſſe decanâ alicujus gradus eorũ, per quos ſol aſcendit in virgine; omne ſiquidem ſignum habet gradus triginta, & illi gradus habent portiones. Tamen ſiue de gradibus, ſiue de portionibus graduum, intellexerit Poëta, hoc certum eſt, quòd Maria orta eſt ſub virgine. Aliquid ſimile in libro Regum reperies, vbi dicitur. *In menſe Ethanim poſita eſt arca fœderis in domo Domini.* Arca inquam, de qua dictum eſt. *Beata mater munere, cujus ſupernus artifex, mundum pugillo continens, ventris ſub arca clauſus eſt*: & dicitur fœderis, quia in ſecreto vteri virginalis initum eſt fœdus per Deum hominem, & inter Deum & hominem. Iſta enim arca in templo Domini, id eſt in honore Eccleſiæ Dei poſita eſt naſcendo, & expoſita mundo. Ipſa enim fuit Muſac Regis, & Corban ſacerdotum, Gazophilacium pauperum, arca cœleſtium theſaurorum. In menſe Bethanim, id eſt in menſe ſeptimo. Ergo in menſe Bethanim, id eſt ſub virgine, nata eſt virgo glorioſa. Orietur ergo ſub virgine puella, vel adoleſcentula, de qua Salomon in parabolis ita loquitur. *Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro. Via aquilæ in cælo, via colubri ſupra petram, via nauis in medio maris*: quæ ſine difficultate diſcerni non poſſunt, vel inueniri. Quartum verò Salomon penitus ignorauit: *viam ſcilicet viri in adoleſcentula*, in adoleſcentia ſolemus dicere: ſed Hebræus melius nos corrigit, *in adoleſcentula*: non enim per naturam, vel per ſcripturam, vel per rationem, intelligere potuit, quia novum fecit Dominus ſuper terram, id eſt, quòd adoleſcentula circumdedit virum: virum inquam, de quo ſcriptum eſt. *Ecce vir, Oriens nomen ejus.* Vnde Ioſephus. *In diebus illis fuit Ieſus vir ſapiens: (ſi tamen fas eſt eum nominare virum,) & doctor eorum qui libenter, quæ vera ſunt audiunt, & mirabilium erat effector operum*: & ſic concludit. *Chriſtus hic erat.* Hæc igitur puella vocata eſt Sedeozardama Adreuedeſa, vel Corciſclaſtalis, tria hæc enim vocabula vnivoca ſunt, vnam interpretationẽ habentia. Interpretantur enim virgo munda & honeſta, de qua Ieremias dedit ſignum Ægyptijs, quòd eorum oporteret euelli idola, cùm virgo pareret, vnde ſacerdote Ægyptiorum in ſecretis templi imaginem virginis & filij ſtatuentes adorauerunt. Cúmque eis diceret Ptolomæus, cur hoc facerent: reſponderunt, paternæ traditionis eſt myſterium, quod accepimus à ſancto Propheta; & credimus in rebus ita eſſe venturum. Vnde Iſaïas. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium*: vel vt melius Hebræi nos corrigunt; *Ecce alma concipiet:* virgo enim apud Hebræos dicebatur juuẽcula, quæ nuptui tradi poterat. Bethula verò vetula dicebatur, quæ virum non cognouit: alma verò, id eſt abſcondita, dicebatur, quæ ſic à conſpectu hominum fuerat occultata, vt de illa nulla eſſet ſuſpicio, ipſam fuiſſe corruptam. Vnde & alma ſancta vocatur: ſancta verò firma dicitur: quia firmum erat & ratum, ipſam eſſe incorruptam. Erat ergo virgo munda & honeſta. Quãdo Domin' diſcipulos ſuos erudiuit, dixit. *Sint lumbi veſtri præcincti & lucernæ ardentes*: quia in lumbis eſt luxuria virorum, in vmbilico mulierum. Sed iſta fuit munda & honeſta, cujus vmbilicus præciſus fuit; & lucernæ ardentes, quia ipſa de prudentibus virginibus vna & ſpecialis fuit: quia ſine macula fuit, ſine ruga, ſine ceruſa. Sine macula peccati, ſine ruga duplicitatis, ſine ceruſa deceptionis. Vel ideo munda, & honeſta, quia tota pulchra eſt. *Tota pulchra es amica mea, tota pulchra.* Sicut enim mulier infamis & procax tota turpis eſt, à planta pedis vſque ad verticem: ita ſancta mulier tota pulchra eſt, à planta pedis vſque ad verticem. Quid enim turpius illo monſtro, nulla virtute redẽpto, quod ſerpentem effigiat in crinibus tortuoſis, habens oculos baſiliſci, genas phareæ, nates ſuis, dentes caninos, labia ſirenæ, mammas lamiæ, manus lupi, ventrem capri, tibias luteas, & pedes pavonis? E contrario verò tota pulchra eſt, quæ in vno crine colli ſui vulnerauit cor ſponſi ſui: habens oculos columbarum, genas turturis, naſum ſicut turrim Dauid, dentes ſicut gregem tonſarum, quæ aſcenderũt de lauacro, labia coccinea, mammas ſicut duo

*Verba vatis Ethnici.*

*B. Virgo nata eo mẽſe, quo ſol eſt in virgine.*

*3. Reg. 8.*

*Eccleſia in hymno.*

*Prouer. 30.*

*Zachar. 6.*

*Teſtimonium Ioſephi Iudæi de Chriſto.*

*Iſai. 7.*

*Luc. 12.*

*Virgo ſine macula & ruga fuit.*

*Cant. 4.*

*Monſtri deſcriptio.*

hinnuli capræ gemelli, manus tornatiles, ventrem eburneū, tibias marmoreas, pedes rectos? Vel certè tota pulchra eſt: quia corpore & anima glorificata eſt: ſicut gratia plena, ita beatitudine plena. Nec enim gratia eſſet plena: ſi non eſſet beatitudine plena. Si enim putridum corpus in tumulo remanſiſſet: nec gratia eſſet plena, nec beatitudo plena. Eſſet fortè beatitudo ejus vera & certa, ſed non plena: quia tunc erit beatitudo plena, quando pro merito reddetur homini duplex ſtola; & glorificabitur corpore ſimul & anima. Sequitur. *Super ſolium auleatum*, id eſt ſolium regium. Hæc eſt nobilitas generis: quia fuit virga de radice Ieſſe: Ieſſe autem genuit Dauid regem, de cujus ſolio ita loquitur Iſaias. *Super ſolium David, & ſuper regnum ejus ſedebit* Dominus. Vnde, *Regali ex progenie Maria exorta refulget.* Propter hoc dicit Albommazar, *& eidem ſolio aſſidet vir eam non attingens*, id eſt Ioſeph; qui eadem regali progenie genitus eſt. Quod Hermes dicit, eam ſediſſe ſupra ſtratam publicam, de loco pariendi nos certificauit: quia quando filium ſuum peperit, non fuit ei locus in diuerſorio; ſed ſuper ſtratam publicam parituta ſedit. Sequitur. *Duas manu tenens ſpicas.* Duæ ſpicæ, duo ſunt teſtamenta: quia ſicut in ſpica vel in ariſta granum eſt cum palea ita ſuot ſacramenta latentia ſub litera. Iſtas ariſtas fricabant Apoſtoli; vnde Iudæi murmurabant: qui plus literæ quam myſterijs ſolent adhærere. Vel certè per ſpicas ſententiæ Scripturarum figurantur, & opera. Sententiæ Scripturarum, ſicut de hæreticis ait Iob, *eſurientibus auferunt ſpicas*: quia eſurientibus bonum, ſententias Scripturarum, quibus pugnare vel expugnare debent eos: hæretici tollunt. Opera verò, vnde legitur: quod principes latronum Rechab & Baana intrauerunt domum Iſboſeth, & tollentes ſpicas percuſſerunt eum in inguine: quia maligni ſpiritus cuilibet bona opera quæ habet, auferunt, & eum carnis delectatione occidunt. Hinc eſt, quòd filij Benjamin perſecuti ſunt Ephratæos neſcientes pronuntiare *Scibolet*: quia dicebant *ſiboleth*, non valentes explicare ſpicas. Filij Benjamin, id eſt, filij dexteræ, Ephratæos, id eſt hæreticos, videntes, ſententijs Scripturarum percuſſerunt: iſtas enim ſpicas alij portant in ore prædicando, alij in manu operando. Vnde ſcriptum eſt. *Verbum, quod factum eſt in manu Aggai Prophetæ.* Iſta igitur Virgo binas manus tenuit ſpicas, quæ vita clarnit & doctrina. Sequitur. *Et filium ſuum pauit jure.* Audi. Sedeozardima virgo munda & honeſta filium ſuum paſcit, virgo filium paſcit, virgo mater lactat patrem, paſcit jure, id eſt craſſitudine. Vnde legimus, quòd Ierobaal carnes hœdi ponens in caniſtro, & jus carnium in olla, quod vtrâque totum poſuit ſupra petram: & tetigit Angelus virga & conſumpſit igns carnes, & ipſum jus. Et ſciendum, quia craſſitudo triplex eſt, exterior, quæ propriè dicitur pinguedo, & interior adeps; quæ verò eſt in oſſibus, medulla. Eſt enim pinguedo exterior, motus charitatis in actu: interior verò, motus charitatis in effectu: medulla verò, affectus diligendi in vtroq; motu. Sicut enim pejus eſt ſtatuere, declinare animū in terra: ita melius eſt affectus diligendi, quam diligere. Sicut enim ruba larga in ore, largior in manu, vltra manum largiſſima: ita Dei dilectio lata debet eſſe in ore per prædicationē, latior per operationem, latiſſima per affectum & bonam voluntatem. Quòd ſi jus à juſtitia nominetur; quia Seneca dicit. Iuſtitia eſt virtus, quæ vnicuique reddit jus ſuum; filium ſuum paſcit jure, qui vnicuique reddit jus ſuum: id eſt qui reddit latriam creatori, duliam creaturę, reverentiam majoribus, concordiam paribus, pacem cunctis. Sequitur. *In loco, vbi dictum eſt, Aue.* Ecce locus vbi conflatum eſt aurum ſapientiæ virginis, ſcilicet in terra Hebræa: vbi dicit ad eam Angelus, *Aue gratia plena Dominus tecum.* Illa verò obſtupeſcit dicens. *Quomodo fiet iſtud?* &c. Et Angelus. *Spiritus ſanctus* inquit, *ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi*, &c. Et virgo, *Ecce ancilla Domini.* Et quaſi aurora rutillans diem venturum aonūriauit dicens. *Magnificat anima mea Dominum.* Et hæc eſt conſummatio beatitudinis ejus: quia nomen filij ſui vocatum eſt Ieſus; & vocatū eſt ab Angelo, priuſquam in vtero conciperetur. His igitur omnibus modis ex regali progeñie Maria exorta refulget. Maria, id eſt illuminans vel illuminata, vel ſtella maris. Stella verò maris dicitur tranſmontana, qua nautæ ſtatū maris vel curſum nauis conſiderant. Et verè ſtella à ſtando dicitur; quia quaſi in centro Zodiaci ſtare dicitur: quæ non retrogradè, ſed regulariter & vniformiter firmatur: & dicitur matutina; quia nocte præcedente, per ipſam, ſolis juſtitiæ aurora refulſit. In medio autem nebulæ luxit, ſcilicet inter ignorantiam & deſperationem: quia primo neſciebant aduentum Chriſti gentes, antequam venirent Prophetę. Poſt prędicationem verò Prophetarū, dum moram faceret, deſperauerunt; & tunc ſubitò ſtella matutina refulſit, quaſi rutilans de radice Ieſſe. Et verè de radice Ieſſe, id eſt de radice incendij. Ieſſe enim incendium interpretatur. Mirabiliter enim incendimur hujus novalis incendio, quæ vel ligni, vel fœni, vel ſtipulæ expers fuit: & omnes accendit, qui in ea confidunt, & meritis ejus adjuvari poſſe ſe credunt: per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, Amen.

*Beatitudo plena quando erit.* — *Iſai. 9.* — *Eccleſia.* — *Vatis Ethnici verba.* — *Iob 24.* — *2. Reg. 4.* — *Iudic. 12.* — *Aggai 1.* — *Vatis Ethnici verba.* — *Iudic. 6.* — *Ius aquinocè ſumitur hoc loco.* — *Luc. 1.* — *Maria ſtella tranſmontana.*

## *In Capitulo Generali.* SERMO I.

SI videritis filias Silo ad deducendos choros ex more procedere: exite repentè de vineis, & rapite eas ſinguli vxores ſingulas; & pergite in terram Benjamin. Teſte Gregorio, vera juſtitia habet compaſſionem, falſa indignationē: vnde & truculentia quandoq; palliatur ſub rigore, & inertia ſub manſuetudine: vt & vigor ſit rigidus, & manſuetudo diſſoluta: cùm vigor regere debeat manſuetudinem, & manſuetudo ornare vigorem. Hæc igitur minùs attendentes ſpeculatores noſtri, parietes noſtros effodiunt, vbi patet foramen; vel vt erectos inclinent, vel vt inclinatos depellant; vel certè liniant abſque temperamēto, luto videlicet abſq; palea. In vtroque redarguendi, quòd vel fodere non valent cum iniquo villico: vel quòd ligna ſecando ferrum effugit manubrium eorum cum Propheta ſtulto. Sic enim debet conſtringi ſuauiter calamus quaſſatus, vt non conteratur: ſic linum fumigans accendi fortiter, vt non extinguatur. Hinc eſt enim, quòd filij Iſraël filios Benjamin contumaces viriliter affligunt: Pœni-

*Iudic. 21.* — *Gregorius homil. 34. in Evangel.* — *Vt ſe debeāt gerere Prælati erga inferiores*

tentes piè inſipiunt & non improperant: vnde poſt vindictam peccatum pœnitentibus dictũ eſt, *Si videritis filias Silo.* Et quoniam nos omnes peccauimus, & indigemus pœnitentia: pœnitentiæ conſiliũ audiamus diligenter. Et quoniam viua ratio vita bonorum eſt, neceſſe eſt, vt ſicut per praua opera deformati ſumus à forma formantis, & comparati jumentis inſipientibus & ſimiles facti illis: ſic per exempla bonorum in eandem imaginem reformemur, comparati cæleſtibus Angelis, & ſimilis facturæ cũ illis. Dicit ergo. *Si videritis*, non corporeis oculis, ſed intellectu mentis, non effectu, ſed magis affectu cognoſcatis, & intelligatis, *filias Silo*, id eſt animas, quas filius Dei per naturam formauit, & per ſanguinis ſui effuſionem reformauit; quę tamquam patriſſantes, & informauerunt ſe moribus ex patris monitis, & conformauerunt operibus ejuſdem exemplis. Propter hoc dictæ ſunt filiæ Silo. Silo quippe interpretatur miſſus vel dimiſſus, vel petitus, vel ſemen. Semen autem eſt verbum Dei: verbũ verò Dei filius Dei. Semen ergo eſt filius Dei. Hinc eſt, quod ait Iſaias. *Niſi Dominus reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus.* Quia igitur hic Dei filius & petitus fuit à Patriarchis & Prophetis, dimiſſus à Iudæis, miſſus verò fidelibus Chriſtianis: bene animæ & per Euangelium genitæ, & per baptiſmum regeneratæ, filiæ Silo nominantur. Dicit ergo. *Si videritis filias Silo ad deducendos choros ex more procedere*, &c. Quid in choro, niſi hujus mundi vita volubilis deſignatur? Hæc eſt Ezechielis rota, circa quam animalia ſancta voluebantur, quam deſignanter deſcribit, vbi ait. *In viſione Dei vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu ejus.* Quatuor in viſione Dei ſe vidiſſe propoſuit, duo contra duo; ventum frigidum contra calorem ignis, contra ſplendorem denſitatem nubis. Ventum & nubem, ne proſpera nimis eleuent: ignem & ſplendorem, ne aduerſa premãt. Ventus enim ab aquilone veniens, eſt turbo tẽtationis ex mentis frigiditate procedens; nubes autem, cęcitas mentis ex tentatione proueniẽs. Sed ignis feruor vtrũmque inuoluit: quia & cor frigidum accendit, & cæcitatem illuminat. Sed omnia ſplendor circuit: quia bonæ voluntatis hilaritas, & in proſperis & in aduerſis mentem ad deuotionem perducit. Splendorem tibi proponit Deus, vt ſperes: feruorem, vt gaudeas: tentationis ventum, vt timeas: peccati nubem, vt doleas. Hunc igitur chorum deducis per vias rectas, ſi ſic times de præteritis, vt gaudeas de miſericordia Dei, & ſperes de promiſſis: ſi ſic etiam de præſentibus doleas, vt ſperes ſimul & gaudeas: ſic etiam de Dei miſericordia gaudeas, vt de facto tuo turberis: & timeas comminationes futuras: ſic etiam ſperes, vt timor pariter & dolor non recedant. Multotiens enim poſt vẽtum aquilonis redimus ad ignem; de nube tendimus ad ſplendorem; quia vbi abundauit peccatum, abundare ſolet & gratia. Multotiens & ignis à vento diſſipatur; & ſplẽdor à nube: quia obſcuratur aurum, & mutatur color optimus in vaſa teſtea, & opus manuum fi[illegible]i. Deducendi ſunt ergo chori ex more filiaru[illegible] Sil[illegible]; vt in hujus mundi volubilitate & vita in[illegible], nec timor in tentationibus reddat puſi[illegible]anim[illegible]: nec peccati dolor ducat ad deſ[illegible]atio[illegible]m. Sic

*Angelis ſimiles per bonorum exẽpla fieri poſſumus.*

*Iſai. 1.*

*Indic. 21.*

*Ezech. 1.*

*Quid ventus, turbo, ignis, & nubes, deſignent.*

*Vt deducendi ſint à nobis chori.*

etiam de bonis gaudeas, ne eleueris in ſuperbiam: ſic etiam de Dei promiſſis ſperes, ne cadas in peccandi præſumptionem. Ecce ſic procedunt ad deducendos choros filiæ Silo. Quòd ſi, vt dictum eſt, videris; exi de vineis. Sunt vineæ Sodomorum; quarum vinum fel draconum, & venenum aſpidum inſanabile. Sunt & vineæ, quæ pro uuis fecerunt labruſcas: ex quibus exire bonum eſſe, nulli dubium eſt. Sed & vinea Domini Sabaoth, cujus botrus Cypri, cujus vitis vera, cujus palmites ſunt fideles, inter quos plerumque latitant infideles, eò timendi & odibiles; quò ſagittant in obſcuro rectos corde: de quibus ſub ſpecie vulpiũ ſponſus ait. *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas.* Iſtorum igitur eſt exire de vineis, ſi videant filias Silo ad deducendos choros ex more procedere: vel quia in Eccleſia ſunt peccatores, qui peccata ſua per confeſſionem propalare erubeſcunt; ſed ſicut Adam in Paradiſo, poſt peccatum inter ligna abſcondit ſe; ſic inter hujus vineæ palmites latitare volunt, & aliter videri, quam eſſe: neceſſe eſt, vt tales de vineis exeant: vt ſeipſos detegant: & quamvis nudi ſine virtutibus; ei à cujus calore non eſt abſcondere ſe, videri non erubeſcant. Sequitur. *Et capite eas ſinguli, vxores ſingulas.* Ecce repente exeundum eſt: nec ſolùm capiendæ, ſed rapiendæ ſunt filiæ Silo. Neque enim ſine violentia fieri poteſt, vt tali matrimonio conjungaris, vt Sanctorum ſocietatibus copuleris: quia regnũ cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Sed ſine mora & repente; non procraſtinationes quærens, vel inducias; ſed occupationum tuarum diſrumpe vincula; dicens cum Propheta. *Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.* Et ideo non violentam voluntatem; ſed voluntariam infer tibi violentiam: rapiens tibi idoneam filiam Silo. Quæ autem ſingulis ſint idoneæ, paucis aduertite. Sunt enim aliqui in ſæculo, tam ſimplices, quàm pauperes, qui tamen fortes ſunt corpore; & de labore manuum viuere didicerunt. Alij autem non multùm laboribus aſſueti, nec in ſapiẽtia multùm eruditi, diuites tamen. Alij autem corpore debiles, cenſu pauperes, ſenſu tamen locupletes. Alij autem pauperes, debiles, ſimplices: ſed tamen exemplo aliorum vivunt innocentes. Vnuſquiſque igitur offerat in tabernaculo, prout Deus diſpoſuit in corde ſuo; quia ſicut purpuram vel hyacinthũ, ſic pelles rubricatas, offerri ſibi Deus voluit, & pilos caprarũ. Alij quidem per actiuam; alij vero Deo placent per vitam contemplatiuam. Imò alij Deo placent per inferiorem actiuę, alij per inferiorem vim contemplatiuæ; alij per ſuperiorem actiuæ, alij per ſuperiorem contemplatiuæ. Inferior vis actiuæ labor eſt corporis; ſuperior, officium charitatis: inferior vis contemplatiuæ ſimplicitas cordis; ſuperior verò, deuotio contemplationis. Ecce quatuor modi viuendi; quorum primus in Lia, ſecundus in Martha, tertius in Rachele, quartus in Maria. Et hæ ſunt filiæ Silo deducentes choros; quãdo procedunt ex more. Ex more enim procedunt, ſi chorum non confundunt. Sunt enim aliqui, qui ad hoc laborant, vt auaritiæ ſuæ conſulant; non vt egenis ſubueniant. In his Lia chorum confundit: quia Martham non tenuit. Sũt alij, qui pauperibus ſubueniunt; non de laboribus ſuis, ſed de rebus quas rapiunt; Martha chorum

*Dente …*

*Vulpes ſunt Infideles.*

*Cantic. 2.*

*Indic. 21.*

*Pſalm. 1[illegible]*

*Vim nobis inferre debemus*

*4. modi viuendi mulieribus 4. deſignati*

tunfundit, quia Liam non tenuit. Sunt & alij, qui de opetibus manuum ſuarum eleemoſynas largiuntur; ſed ad hoc forſitan, vt occulta ſcelera minimè cognoſcantur; vel vt aliqund temporale luctum inde conſequantur. Lia quidem in his Martham tenuit, ſed vtraq; tamen chorũ confundit: quia Rachelem dimiſit.

*Lia & Rachel, Martha & Maria, vt chorum ducere debeant.*

Sunt & alij, qui ab infantia ſine magnis exceſſibus viuere didicerunt: ideoque laboribus deſudare nolũt, quia ſe pœnitentia indigere non credũt. Cumque alios peccatores viderint, indignantur; & in alijs compati neſciunt, quia ipſi pati neſcierunt. In iſtis igitur Rachel chorum confundit: quia Martham & Liam tenere contempſit. Sunt fortè alij, ſimplices, qui & laboribus intendũt, & compati ſciunt; ſanctis tamen cogitationibus, orationibus, Pſalmodijs, vacare negligũt: & tunc Rachel chorum confundit; quia Mariã non tenuit. Sunt etiam alij ſapientes; ſacris eloquijs intendentes, non vt opere compleãt, non vt ſimpliciter viuant; ſed vt habeant primas cathedras in foro, & vt vocentur ab hominibus Rabbi. In iſtis Maria chorum confundit, quæ Rachelem dimiſit. Sunt & alij, qui ad hoc contemplationi vacant, vt ſimpliciter viuant; ſed dum per ſtudium intus mens quieſcit, caro foris nullo confracta labore pingueſcit. Pinguis igitur eleuatur, & mentem à ſpeculo contemplationis dejicit; ita vt ſeipſam non videat, quæ vſque ad Deum oculos eleuabat; & infra ſe depreſſa torpeat, quæ ſeipſam ſupra ſe in cœleſtibus erigebat. Propterea Maria chorum confundit, ſi Liam tenere negligit. Sunt & alij, qui ſic ſe temporalibus ſubſidijs immergunt, & curis ſæcularibus implicantur, vt vix aut nunquã orationibus aut meditationibus ad Deum intendant. In illis Lia chorum confundit: quia Mariam dimiſit. Vidéſne quomodo deducant chorum filiæ Silo? Non omnia poſſumus omnes. Laborare potes, placet tibi Lia: eam, dum tenet Martham, accipe. Tua vis pauperibus erogare, Martham diligis, accipe eam: ſed inter Liam & Rachelem. Simplicitas cordis tibi placet, viuere vis ſimpliciter; fiat. Accipe Rachelẽ; ſed inter Martham & Mariam. Pſalmodijs & orationibus vacare deſideras, rapere vis de choro Mariam: ſed tunc egredere de vineis, cùm hinc Martham, & inde tenet Liam. Deducant ergo chorum filiæ Silo: ad Canticum Cithariſtæ noſtri. Dicit enim.

*Pſalm. 127.*

*Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit.* Quid agis Lia? Frange contumaciã in labore corporis: frange corpus in deductione chori. Dicit etiam.

*Pſalm. 40.*

*Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem.* Quid agis Martha? Denuda te ipſam: vt leuiùs ad deducendum chorum poſſis procedere. Dicit iterum.

*Pſal. 14.*

*Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Innocens manibus & mundo corde.* Quid agis Rachel? Deduc chorum ex more, reſtringens manibus latera, cum tranquillitate. Dicit etiam.

*Pſalm. 54.*

*Iacta cogitatum tuum in Domino, & ipſe te enutriet.* Mentem quippe patientis bene penſare nouit. Quid agis Maria, da ſaltus leues, & à terra ſuſpende te, in tuæ deductionis proceſſione. Sequitur. *Et pergite in terram Benjamin.*

*Iudic. 21.*

Quid enim hæc omnia prodeſt operari, niſi regni cœleſtis intuitu? Aliter labor eſſet magnus, & fructus nullus. Vt igitur labor parvus ſit, & fructus magnus: ſicut ſcriptum eſt, *Et videbantur ei dies pauci præ amoris magnitudine:*

*Geneſ. 29.*

pergite in terram Benjamin; quia terra Benjamin dicitur, terra filiorum dexteræ. Filij autem dexteræ ſunt, quos Dominus ad dexteram ſtatuet, quorum terra eſt, terra viuentium, & regnum quod eis ab origine mundi præparauit, & reddet, cùm venerit judicare viuos & mortuos, & ſæculum per ignem. Amen.

## Sermo II. *In Capitulo Generali.*

*Sapien. 1.*

DILIGITE *juſtitiam, qui judicatis terram.* Timentes & venerantes eum, cui omne judicium dedit Pater, juſtè judicate, filij hominum. Timete inquam Iudicem veſtrum, viri conjudices: quia judicia ejus abyſſus multa. Quis enim cognouit ſenſum Domini: aut quis conſiliarius ejus fuit? Quis, inquam, occultum & immobile, vel manifeſtum & mobile, vel occultum & mobile, aut manifeſtum & immobile, comprehendit?

*Iudicia Dei alia occulta, alia manifeſta, &c.*

Occultum & immobile eſt judicium, quo judicat prędeſtinatos. Nam ſecundùm hujus prædeſtinationis judicium, & Petrum quãdo negabat, dignum dilectione judicabat: Iudã verò proditorem & miracula facientem, dignũ odio judicabat. Manifeſtum verò & mobile eſt, quando judicat per operationem; & tunc judicat per inferiores cauſas, id eſt ſecundùm præſentem ſtatum operantis. Vnde dicitur.

*Iona. 3.*

*Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur.* Et item Ezechiæ.

*Iſai. 38.*

*Diſpone domui tuæ; quia morieris tu, & non viues.* Et nota, quòd quoties hujuſmodi judicia fiunt à Deo, conditionaliter intelligas eſſe prolata; vt cùm dicitur. *Adhuc quadraginta dies,* &c. ſupple conditionem, ſi non conuertatur. Et item. *Diſpone domui tuæ,* &c. ſupple, ſi te non correxeris. Vnde Dominus per Ezechielẽ.

*Ezech. 33.*

*Etiamſi dixero peccatori, morte morieris, & ille conuerſus egerit pœnitentiam, omnium peccatorũ ſuorum non recordabor;* intellige conditionem, cùm ait, *Si dixero.* Occultum & mutabile eſt, quando ſecundùm cauſam judicat: quod ideo occultum eſt, quia nunc ſecundùm inferiores, nunc ſecundùm ſuperiores cauſas judicat. Secundùm inferiores, vt ſimpliciter impoſſibilia: ſecundùm ſuperiores vt poſſibilia Deo. Vel impoſſibilia, quæ præter naturam, etſi contra naturam non ſint: vt primam gratiam infundere, hominem à peccatis liberare. Vel illa impoſſibilia, quæquidem ſunt & præter naturam, & contra naturam: ſed tamen impotentiam naturæ juuat diuina potentia; ſcilicet quòd Virgo peperit, quòd vxor Loth mutata eſt in ſtatuam ſalis.

*Multis modis impoſſibile aliquid dicitur.*

Nam illa impoſſibilia, quorum naturæ impotentiam non ſupplet diuina potentia, vt de trunco fieri vitulum, non judicat, vel ſecundùm inferiores, vel ſecundùm ſuperiores cauſas. Simpliciter verò poſſibilia dicimus, quæ ſecundùm curſum naturæ, & conſuetudinem, fiunt; vt quòd homo de homine, bos naſcitur de boue. Poſſibilia autem Deo ſunt; quæquidẽ non ſecundùm naturam, ſed ſecundùm conſuetudinem, fiunt: vt quòd anima corpori infunditur; hoc enim fieri judicat ſecundùm ſuperiores cauſas. Manifeſtum verò & immutabile erit judicium, ſecundùm retributionem, quando reddet vnicuique ſecundùm opera ſua; alijs dicens,

*Matt. 25.*

*Venite benedicti:* alijs *Ite maledicti.* Propter tot diuerſa & occulta judicia dictũ eſt. *Iudicia tua abyſſus multa.* Inter tot tamen diuer-

ſitates, vna omnium vobis data eſt ſententia. *In quo judicio judicabitis, judicabimini.* Vnde neceſſe eſt, vt juſtitia veſtra plus abundet, quàm Scribarum, vel Phariſæorum. Nam illorum juſtitia erat informata rigore; veſtra verò debet informari dilectione. Illa judicium habebat punitivum; veſtra verò vel tarò diſpenſativum, vel ſemper remiſſivum; vt ſi percuſſerit te quis in maxilla, præbeei & alteram. Vnde dictū eſt. *Diligite juſtitiam.* Et quam, niſi diligendam, id eſt dilectione informatam: non timendam, & rigore informatam? Tamen ita juſtitiam comitari debet rigor pariter & dilectio; vt nec rigor ſine dilectione, nec dilectio ſit abſque rigore. Nam ſi rigorem habeatis ſine dilectione, ſimiles eritis illi, qui cùm ligna cæderet cum Prophetis in ſilua, ferrum elapſum de manubrio fratrē occidit. Ligna enim cædimus, cùm aliorum facta diſcutimus. Sed ferrum manubrium fugit, cùm opus rationem excedit. Fratrem verò occidit, quando eum inde deteriorem facit, vnde debuit emendari. Si verò dilectionem abſque rigore habueritis, ſimiles eritis ei, qui cùm ligna cæderet, ferrum elapſum de manubrio in aquam cecidit. Cùm enim aliorum facta ſic diſcutimus, & ſic opus rationem excedit, vt dilectio abſque rigore judicando ſeruetur; neceſſe eſt, vt diſſolutio ſequatur, & ſic ferrum rationis in aqua perdatur. Eſt igitur rigor abſque dilectione flagellum in manu furioſi: dilectio verò ſine rigore in manu contracti. Ergo rigor cum dilectione juſtitia eſt diligenda, quia dilectione informata. Eſt autem juſtitia charitate informata pactum illud, ſuper quo nos reddit Deus ſolicitos, vbi ait. *Cùm obduxero nubibus cælum, apparebit arcus meus in nubibus; & recordabor pacti mei, quod pepigi tecum.* Impaſſibilem ſiquidē & immutabilem Deum confitemur. Nec augeri poteſt, quia ſummus eſt; nec minui, quia vnus eſt: nec loco mutari, quia vbique eſt: nec tempore, quia æternus eſt: nec cogitatione, quia ſapientiſſimus eſt; nec affectu, quia optimus eſt. Vnde Iacobus. *Apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.* Non igitur arbitremur, quòd poſt recordationis vigilantiam, ægrotare debeat obliuionis lethargo; vel poſt obliuionis morbum, iterum conualeſcat recordationis antidoto. Tamen recordari dicitur pacti ſui, vt naturam humanam pigritantem euigilet: quæ ſemper infirma eſt ad bonum, libera ad malum: cujus ingeniū hebes, memoria madida in gratiarum actione, quam nulla ciconia pinſit in antipelargoſi, id eſt in beneficiorū retributione. Nam ſi ſe ſolicitum dicat circa pactū quo nobis tenetur ſola liberalitate & nuda voluntate, quantomagis nos ſolicitos reddere debet id pactum, quo ei tenemur ex neceſſitate? Quòd enim pacto nobis tenetur, inducit eum voluntas. Quòd autem nos ei pacto tenemur, compellit nos ipſa neceſſitas. Quòd pacto nobis tenetur, juſtitia patiens eſt; quòd autem nos ei tenemur, juſtitia cogens eſt. Iuſtitiam patientē dicunt, qua fit aliquid juſtè, quod tamen ſi aliter fieret, injuſtum non eſſet. Iuſtitiam verò cogentem dicūt, qua fit aliquid juſtè; quod ſi aliter fieret, juſtum non eſſet. Saluat igitur hominem Deus, & juſtè; quia iuſtitia poteſtatis. quē ſi damnare vellet, iuſtè damnaret, quia debito patientis. Quem igitur ſaluat, iuſtè ſaluat, quia debito facientis: quem damnat, iuſtè damnat, quia merito æquitatis. Iuſtitia igitur patiente, vel ſaluat vel damnat; quia vel debito facientis, vel merito patientis. Vnde pactum quo ſalvamur, cùm in fœderatione fuerit, primò iuſtitia patiens per ratihabitionem factum eſt iuſtitia cogens; vt non dico violari, ſed nec licitum ſit induciari. Nam quomodo violari poteſt pactū, quod talibus arrhis & tanto pignore ſubarrhatur, quod naturali pariter & ciuili ratione nititur; quod ſtipulatione, iuramento, vltima voluntate firmatur; quod præſcriptione, bona fide, iuſtis titulis conſummatur: quod etiam cauſa, verbis, ſcriptis, forma, continentia, confirmatione, prout omne pactum ornari debet, veſtitur: quod tandem mundiburdo, & Prætoris defenſione inuiolabiliter obſeruatur? Curramus per ſingula, & pactū hoc inuiolabile perſcrutemur. De arrhis & pignore nos erudit pactū Iudæ Patriarchæ, qui tali pacto cum Thamar conuenit, vt ei hœdum mittendum promitteret, promiſſum mitteret; & ne pactum ſolueret, ānulum, armillā, & baculū arrhabonem dedit. Sic & ille vniuerſalis Pater, cui in oratione dicimus, *Pater noſter*, ille inquam Patriarcha, in quo clamamus, *Abba pater*, tali pacto Synagogam, quam quidem plantauerat vineam electā, ſed poſtea verſa eſt in amaritudinem vitis alienæ, vnde & Thamar amaritudo dicitur, ſibi fœderauit, vt Meſſiam in ſimilitudinem carnis peccati ſpecialiter ei mitteret, tamquam hœdū ad faciendum Phaſe. Vnde ipſe ait *Non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſraël.* De quo Apoſtolus. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.* Interim autem, donec promiſſum executioni mandaret, annulum fidei dedit, operis armillam, baculum legis. Pro pignore quidem legem, pro arrha verò fidem & operationē. Inter pignus ſiquidem & arrham hæc aſſignari differentia ſolet, quòd pignus non recedit à iuriſdictione dantis, arrha verò tranſit in ius accipientis. Ergo qui legem dedit, eius fuit legem adimplere; quia non fuit obnoxia legi Synagoga poſt aduentum Meſſiæ. Pignori quidem debuit abrenuntiare, ſoluta promiſſione: fidem verò & actionem pro arrha dedit; quia etiā poſt aduentum abſoluta non fuit à fide & operatione. Sed miſera baculum reportauit, pignus contra legem retinuit; quia ſemper obnoxia legi eſſe voluit. Ipſa nos docet ratio de talibus. Quid enim baculus mulieri competit? Mulierē portare baculum, inſania videtur: ſed armilla & ānulo ipſam decebat ornari. Naturali verò & ciuili vtitur ratione. Naturali quidem, quia ſicut lex ait, Nihil conuenientius, quàm pactū ſeruare. Clamat enim jus naturale, *Quod tibi non vis fieri, alij ne feceris, vel, quod tibi vis fieri hoc fac alteri.* Iſta duo, niſi pactum violetur, ſēper inter paciſcentes conueniunt: alioqui pactum, id eſt, pacis actum, ſeruare non poſſunt. Timor igitur & amor ad hujus obſeruantiam pacti nos compellit. Nam quia ratione ciuili nititur, meritò natura præuaricantis eliditur, & in naturalibus vulneratur, qui priuilegio indultæ bonitatis abutitur. Scriptum quippe eſt. *Priuilegium meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate.* Sed & amor ideo nos compellit, quia perpetua pace debet gaudere, qui contra pacis actum noſcitur non veniſſe. Sed in hoc ciuili nititur ratione, quia Prætor clamat. *Pactum ſeruato.* Quis igitur præſumptor

*Matt. 7.*

*Iuſtitia Superiorum debet informari dilectione.*

*Sapien. 1.*

*Deuter. 19.*

*4. Reg. 6.*

*Apta ſimilitudo.*

*Geneſ. 9.*

*Iacob 1.*

*Pactū Dei liberalitatis eſt, noſtrum neceſſitatis.*

*Iuſtitia alia patiens, alia cogens.*

*Pactum noſtrum cur non poſſit violari.*

*Geneſ. 38.*

*Matt. 15.*

*Synagoga non ſeruauit pactum cum Deo.*

temerarius audeat violare; ſi Prætor ipſe pactū ſe promittit ſeruare? Firmatur autem ſtipulatione: quia cùm in baptiſmo diceretur nobis à ſacerdote, *Credis in Deum*; & reſponſum fuiſſet. *Credo. Abrenuntias Satanæ? Abrenuntio: vis baptizari? volo:* his omoibus ſtipulationibus à juriſdictione diaboli nos exfeſtucauimus; & diuino pacto nos ſubdidimus. Firmatum eſt etiā juramento. Iurauit enim Dominus, & non pœnitebit eum, juſiurandū, quod jurauit ad Abraham, daturum ſe nobis, quod & factū eſt. Puer enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. Nos enim jurauimus & ſtatuimus, cuſtodire iudicia iuſtitiæ ſuæ, quoties oos obligauimus ei per verbum Pſalmiſtæ dicentis. *Iuraui & ſtatui, cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ.* Videat ergo temerarius violator, ne perjurio coouincatur. Sancitum eſt etiam vltima voluotate: quia dicit lex *Nihil eſt, quod meliùs debeatur hominibus, quàm vt ſupremæ voluntatis, poſt quam aliud nihil velle poſſunt, liber ſit ſtylus; & licitum, quod jam non redit ad arbitrium.* Dicit autem Apoſtolus. *Teſtamentum Chriſti in morte confirmatum eſt.* Sic & nos, quotquot baptizati ſumus, in morte eius baptizati ſumus. Figura quidem eſt mortis triduanæ trina merſio aquæ. Eſt igitur quædam mors pretioſa baptiſmus, qua mortui ſumus; ſicut ait Apoſtolus. *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.* Nec ſolùm mortui, ſed & conſepulti ſumus ei per baptiſmum in mortem. Cùm igitur baptizaremur, id eſt cùm ſic mereremur; quæ fuit noſtra vltima volūtas, niſi ea qua confeſſi ſumus, quādo quæſitum eſt, *Abrenuntias Satanæ*, & dictum eſt, *Abrenuntio?* Hæc eſt noſtra vltima volontas, quam confeſſi ſumus; & ſtatim baptizati ſumus; imò ſtatim mortui ſumus. Si igitur in morte teſtamentum confirmatur, nulla ratione licet hoc pactum tranſgredi: nullo pacto licet hanc vltimam voluntatem violari. Conſummatur etiam præſcriptione, quia dicit Petrus Ravennas, ſicut ſcriptum eſt in decretis. *Triginta annis humanæ leges omnes ſopiunt quæſtiones.* Generatio verò Chriſti ineffabilis, poſt tot annorum curricula, quæſtione adhuc temeraria ventilatur? A ſimili. Pactum quod quadrageſies trigintā ſex annis ampliùs confirmatum eſt, & obſeruatum, licet iterum violari? Abſit. Bona etiā fide confirmātur. Nam quando cum aliquo homine pactum contrahimus, contractum pacti propter hoc timemus, quòd vtilitati ſuæ pluſquam noſtræ dare operam conſpicimus. Sed quis hoc pactum violare præſumat, cuius vtilitas non ad illum, cum quo contrahimus, trāſfertur, ſed in nos reciprocatur? Nam ſi tibi Deus aliquid impendit officij, nonne tua erit vtilitas? Et ſi tu ei aliquod impendis officium, quid vtilitatis ei impendis? Nonne ad te tota refertur vtilitas? Hic eſt bonæ fidei contractus, vbi tuus in omnibus habetur profectus. Iuſtis etiam titulis pactum hoc confirmatur. Quod enim acquiritur, vel pro herede, vel pro emptore, vel donato, vel pro legato, vel pro in dotē dato, vel titulo, qui dicitur, pro ſuo, poſſidenti confirmatur. Ecce pro herede nos poſſidet, de quo dicunt vinitores. *Hic eſt heres.* Vnde ait. *Hereditas mea Iſraël.* Idem etiam pro emptore. Vnde Apoſtolus. *Empti enim eſtis pretio magno.* Sed & pro redemptore, qui pretioſo ſanguine nos redemit. Vnde clamamus. *Redemiſti me Domine, Deus veritatis.* Sic etiam pro donato, quia nobis datus eſt, vel quia nos ei dati ſumus. De primo ſiquidem dictum eſt. *Puer natus eſt nobis & filius datus eſt nobis.* De ſecundo dicit ipſe Patri. *Sanctifica eos in nomine tuo, quos dediſti mihi.* Similiter & pro legato, de quo ait Sophonias. *Auditum audiuimus à Domino; & legatum ad Gentes miſit.* Et etiam pro in dotem dato. Nam fidelibus ſuis ſponſam, id eſt Eccleſiam ſuam, dotauit pariter & ditauit. Titulo tandem ſuo nos poſſidet. De quo lex ait. *Quod in nullius bonis eſt, naturali ratione occupanti conceditur.* Et hunc titulum pro ſuo dicunt, quando res, quæ nullius vtilitatis eſt, in ius occupantis per exercitium & laborem cum vtilitate transfertur. Et quid erat inutili' homine? Non ſolùm inutilis, ſed & nocivus: non ſolùm alij, ſed & ſibi. Sed jam prorſus vtilis factus eſt, cùm Deo debitum impendit officium, timens Deum, & mandata ejus obſeruans, hoc eſt omnis homo. Quo igitur modo violandum eſt pactum, quod talibus titulorum columnis videmus roboratum? Eſt etiam ornatum cauſa. Cauſa à caſu vocatur. Et quo caſu, niſi caſu hominis, hæc cauſa vocatur? In caſu quippe hominis tres veniunt in cauſam. Vnus actor & ſolùm actor, id eſt Deus; alius reus, & ſolùm reus; id eſt diabolus: tertius actor & reus, id eſt homo, ſed diuerſis reſpectibus: quia reus, quantum ad Deum; actor, quantum ad diabolum. Actor verò & non reus eſt Deus in cauſa hac; quia non eſt, qui de Deo debeat aut poſſit conqueri: cùm tamen ipſe tam de homine, quàm de diabolo materiam habeat conquerendi. In hoc quippe de diabolo poterat conqueri, quòd agrum non ſuum auſus fuerit demetere, & meſſem Domini falce deceptionis ſecare, quando Dei creaturam non timuit ſuo dominio ſubjugare. Hominem verò tamquam ſervum fugitivum poterat conuenire de inobedientia, & de vitio ingratitudinis arguere, conuenire de crimine læſæ majeſtatis: & his omnibus probatur homo reus. Nam actor per hoc comprobatur, quia diabolum de fraude, de mendacio, de calumnia, conuenire poſſet, ſi Iudex aut patronus poſſet inueniri, qui cogeret eum juri parere. Sed hoc facere nullus poterat, niſi Deus, Deus autem nolebat; quia homini irat' erat. Oportebat ergo ad hoc vt Deus vellet, quod homo & debitum ſolueret, & ſatisfaceret pro contemptu. Sed hoc implere non poterat homo; ſi vel irrationalem, vel rationalē daret homo pro debito creaturam. Irrationalis enim multò eſt rationali indignior: rationalis etiam iniuſtus indignior rationali iuſto. Ergo nec inter rationales, nec inter irrationales creaturas dignum tali recompenſatione poterat quid inueniri. Propter hoc miſeratus Deus hominem, multò perdito digniorem dedit homini, vt daretur pro homine: & per hoc miſericordia & veritas obuiauerūt ſibi: & miſericordia quidem, quod dedit homini, juſtitia & veritas; quod datum eſt pro homine. Sic igitur ſatis datum eſt pro debito, ſed ſatisfaciendū eſt pro contēptu: ſed nec illud facere poterat, niſi qui nihil pœnæ debebat. Ergo pœnam ſuſtinuit, qui pœnam ſuſtinere non meruit: vt ſic & debitum ſolueret, & ſatisfaceret pro contēptu. Hæc eſt actio noſtræ pacis; & ideo pactum hoc pacis actum vocamus, quod nulla ratione licet violari, ſicut nullus alius poteſt ſaluari.

*Stipulatio fit in baptiſmo.*

*Pſalm. 109.* *Luc. 1.* *Pſalm. 118.* *Hebr. 9.* *Coloſſ. 3.*

*Teſtamentum noſtrū in baptiſmo peractum.*

*Pactū Dei nobiſcū eſt contractus bonæ fidei.*

*Matt. 21.* *Iſai. 19.* *1. Corin. 6.* *Pſalm 31.*

*Iſai. 9.* *Ioann. 17.* *Abdiæ 1.*

*Titulus pro ſuo, quis.*

*In caſu hominis tres in cauſa veniunt.*

*Homo puruS non potuit ſatisfacere pro peccato.*

Verbis etiam ornatum eſt pactum multipharię multiſque modis, nunc Patriarcharum, nunc Prophetarum, nunc Apoſtolorum, nunc Euãgeliſtarum: ſed præcipuè per Verbum, in quo locutus eſt nobis Deus Pater; ſcimus, quia verbum illud veritas eſt, quod pactum confirmat, & ob hoc violari non poteſt. Ornatur etiam ſcriptis. Nam quæ Theologia vel liberalis

*Quid omnes diſciplinæ reſonent.*

diſciplina novi & veteris teſtamenti, imò & ipſorum Philoſophorum hoc non reſonat, vt finem bonum rerũ initia ſortiantur? Sed in hoc decepti fuerunt Philoſophi, quòd eorum alij voluptatem, alij virtutem, rerum finem eſſe dixerunt. Nec à veritate iſti longè fuiſſent, ſi virtutem finem finalem dixiſſent. Nam finis finalis omnium virtutum Deus. Vnde Salomon.

*Eccle. 12.*

*Finem loquendi pariter audiamus. Deum time, & mandata ejus obſerua; hoc eſt omnis homo.* Ergo timoris & obſeruantiæ mandatorum non virtutes, ſed Deus virtutũ cauſa finalis eſſe debet. Philoſophi verò virtutem Deum eſſe, non donum Dei, credebant, & propter hoc euanuerunt in cogitationibus ſuis. Hinc eſt, quòd Moyſes, qui omni ſapientia Ægyptiorum ſapiẽtiſſimus perhibetur, greges ſeptem filiarum ſacerdotis Madian ad puteum legitur adaquaſſe: vt per hoc daretur intelligi, quòd iſte, qui præcipuus Theologiæ fuit prædicator, profundis ſanctarum Scripturarum myſterijs ſeptem liberalium artium amatores imbueret: & ex ipſis Philoſophiæ artibus Theologicam ſapientiã comprobaret. Nam cùm illarum ſeptem liberalium artium aliæ de vocibus, aliæ de rebus nos ædificent; quæ autem de vocibus, alia de pronuntiatione inſtruit, vt Grammatica: alia de ſignificatione, vt Dialectica; alia de vtraque vt Rhetorica: quæ verò de rebus, alia circa naturam; vt Phyſica, alia circa formam: & quæ

*Artes liberales Theologiæ famulantur.*

circa formam, alia circa menſuram, vt Geometria; alia circa numerum, vt Arithmetica, alia circa pondus, vt Muſica; alia verſatur circa mot⁹, vt Aſtrologia: Theologia in hoc omnes præcellit, quòd in his omnibus ei omnes famulantur. Nam ſub eo ſenſu, qui eſt in ſignificatione vocum ad res, hiſtoria continetur, cui tres ſcientiæ famulantur, Grammatica, Dialectica, Rhetorica. Sub eo verò ſenſu, qui eſt rerum ad facta myſtica, continetur allegoria. Et ſub eo ſenſu, qui eſt in rerum ſignificatione ad facienda myſtica, continetur tropologiæ. Et his duob⁹ deſeruiũt Arithmetica, Geometria, Muſica, Aſtronomia & Phyſica. Quidquid verò vel ſub hiſtoria, vel allegoria, ſiue ſub tropologia docetur; cauſa hujus pacti, id eſt noſtræ reſtaurationis edocetur. Nam quamuis in initio

*Quæ ſit Moyſis intentio in libris ſuis.*

ſuæ narrationis Moyſes tractet de operibus cõditionis; principalis tamen ejus intentio fuit, informare lapſos de operibus reſtaurationis. Non enim conuenienter oſtendere poſſet, qualiter homo fuerit reparatus, niſi priùs oſtenderet, qualiter fuerit lapſus. Lapſum verò ejus conuenienter non oſtenderet, niſi prius qualiter fuit conditus, explicaret. Vt autem oſtenderet hominis inſtitutionem, neceſſe fuit oſtendere totius mundi conditionem: quia factus eſt propter hominem. Nam ſpiritus propter Deum, caro propter ſpiritum, mund⁹ propter corpus humanum. Hoc igitur ordine de rebus tractat. Primò qualiter mundus fact⁹ propter hominem; ſecundò qualiter homo factus naturalibus & gratuitis bonis fuerit præditus; tertiò qualiter lapſus, ad vltimum quomodo reparatus. Omni igitur doctrina pactũ noſtræ reſtaurationis ornatur. Ornatur etiam

*Pacta olim ſanguine firmata.*

& forma, qua pacta antiquitus formari ſolebant. Olim quippe cùm antiqui pactis aliquibus conueniebant, in loco quo pactum firmabant, effundebant ſanguinem fœdæ porcæ: vnde pactum alio nomine à fœda porca fœd⁹ appellatur. Sed quoniã in lege porcus eſt immundum animal, Moyſes cùm pacto populum alligaret Domino, non ſanguine porcæ, ſed ſanguine duodecim taurorum, quos à duodecim principibus accepit, cuj⁹ medietate aſperſit tabernaculum, & vaſa, & populum; in ſignum, quòd ſi Domino ſeruirent, Dominus eis ex pacto tenebatur. Medietatem verò fudit ad crepidinem altaris, in ſignum, quòd ex pacto ſe Domino populus alligabat. Ioſue verò per aquæ effuſionem, eundem populum Domino, & populo Dominum obligauit. Saluator verò noſter, non per taurorum, ſed per proprij ſanguinis effuſionem & aquæ, tantò fortiùs nos ſibi obligauit, quantò & Moyſen imitatus eſt in effuſione ſanguinis, & Ioſue in effuſione aquæ. Nam quando de ejus latere ſanguis exiuit & aqua, nobis duo ſacramenta, alterum noſtræ redemptionis, alterum regenerationis, miniſtrauit. Si igitur pacto tenebãtur homines ſanguinis fœdæ porcæ, vt ſtatuerunt antiqui; vel per effuſionem ſanguinis taurorum, vt voluit Moyſes; vel per effuſionem aquæ, vt ſtatuit Ioſue; quantò magis ei debemus obligari, qui per proprium ſanguinem, & aquam de proprio latere effuſam, ſibi nos fœderauit? Ornatur quoque continentia. Continuè enim pactum nos præcedit, cùm ei per cibum corporis, & potum

*Chriſti & Eccleſiæ pactum.*

ſanguinis ſui fœderamur. Sicut enim Eccleſia nunquam ceſſat à ſacramento; ſic etiam nunquam ceſſat à pacto. Continuatur enim pactũ, dum continuatur ſacramentum. Nam nihil aliud hoc pactum dicimus, quàm communionem & vnioné factam per corporis & ſanguinis ſui ſacramentum. Ornatur tandem confirmatione: quoniam lex pactum confirmat, quę dicit.

*Ioann. 6.*

*Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et iterum. *Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.*

*Ibidem.*

Ecce obligatio pacti fœdere ſacramẽti. Ecce quare certò certius debet eſſe, pactũ hoc violari non poſſe. Dicis tamen. Quod non poteſt violari poteſt induciari. Vt autẽ inducietur, mouet ætas, cogit neceſſitas. Ætas quidẽ, quæ mihi promittit ſpem pœnitẽtiæ, ſpẽ veniæ, ſpem longioris vitæ. Neceſſitas verò, quia non ſolùm mihi, ſed amicis meis, parentibus, & cognatis, natus ſum: quibus teneor prodeſſe & ſubuenire: quia vt ait Seneca, Ortus noſtri partem uendicat patria, partem amici. Vnde Ioannes.

*1. Ioan. 3.*

*Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuũ neceſſe habere, & clauſerit viſcera miſericordiæ; quomodo charitas Dei manet in eo?* Ergo vt amicis ſubueniamus, inducias habeamus. Bene. Actorem omnium foro ciuili coarctandum exiſtimas. Fortè quia dicis, actor debet ſequi forum rei. Eſto. Quæro, quas dari tibi vis inducias? Nam quinque ſunt

*Induciarũ 5. genera.*

induciarum genera; ſcilicet induciæ vocationis, deliberationis, appellationis, præparatio-

*Induciæ restitutionis.*

nis, reſtitutionis. Dicis ergo. Reſtitutionis inducias peto, quia ſpoliatus ſum. Hoc verè dixiſti: quia ſimilis factus es homini deſcendenti à Ieruſalem in Iericho; & incidit in latrones, & expoliaverunt eum, &c. Spoliatus es ergo gratuitis, & vulneratus in naturalibus. Liberum ſiquidem arbitrium habes, ſed depreſſum: ingenium, ſed hebes: memoriam, ſed madidam: rationem, ſed quaſi lippam: præterea gratuitis tuis ſpoliatus. Ergo quia ſpoliatus es, petis reſtitui. Quia lex dicit, quòd quantumvis criminoſus, fur, hæreticus, latro, ſchiſmaticus; dummodo neget ſe talem, nec aduerſus fuerit probatum crimen impoſitum, debet rebus quibus eſt deſtitutus, reſtitui. Verum quidem eſt, ſed excipitur vitium dilapidationis. Nam ſi aliquis vitio dilapidationis infamatur, & propter hoc fuerit expoliatus, non debet reſtitui, ſed in ſequeſtrum debent ablata cuſtodiri: donec rei ſibi commendatæ fidelem ſe patronum probauerit. Tu autem de vitio dilapidationis judicaris. Numquid ſimiles ſumus illi filio iuniori, qui accepta portione, quæ eum contingebat, abijt in longinquam regionem, & viuendo luxurioſè cum meretricibus omnia diſſipauit; ita vt ad patrem reuerſus dicere cogeretur. *Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia?* Nam quaſi accidentalia ſunt temporalia, quæ adeſſe poſſunt & abeſſe, præter ſubjecti corruptionẽ. Subſtantialia verò ſunt naturalia vel gratuita; quæ abeſſe non poſſunt ſine detrimento ſubjecti. Hæc bona diſſipamus voluptuosè viuendo: vnde nec reſtitutione gaudere debemus, donec in contrarium probetur. Tamen vt nulla nobis remaneat materia conquerendi, facta eſt nobis reſtitutio non ſolùm juris, ſed etiam juris & facti: & hoc exabundanti, & præter meritum. Reſtitutio juris eſt, cùm ſententia reſtitutionis profertur: juris & facti eſt, cùm & profertur ſententia, & executioni mandatur; quod & factum eſt. Reſtituti quippe ſumus, non ſolùm ad poſſeſſionem, ſed ad cauſam, ſed ad famam. Ad appellationem enim ideo reſtitui nequiuimus: quia major non eſt, ad quem appellare debemus. Ergo ad poſſeſſionem reſtituti ſumus. Poſſeſſio noſtra paradiſus eſt, ab hac poſſeſſione fuit expulſus, & ea fuit Adam expoliatus. Sed flammeum gladium atque verſatilẽ amouit, & janua cæli patefecit, (quas protoplaſtus clauſerat,) ſanguis Chriſti. Vnde & in typũ hujus reſtitutionis & pacis redditæ, Domino patiente ſciſſum eſt velum templi. Reſtituti etiã ſumus ad famam: quia cùm propter infamiam antiqui peccati amiſiſſemus jus accuſandi, teſtificandi, judicandi: ſolo ſiquidem jure ciuili excipere poſſet diabolus oppoſitum criminale: quia nobis imponentibus ei mendacij crimen & malitiæ, poſſet & repellere nos à cauſa dicẽs; non poteſtis contra me crimen intendere, quia ſerui mei eſtis: nunc per gratiam Dei ad vtramque famam, Eccleſiaſticam ſcilicet & ciuilem ſumus ita reſtituti, vt non ſolùm accuſandi, imò & judicandi data ſit nobis in eum poteſtas: ſicut ait Apoſtulus dicens. *Nonne Angelos judicabimus?* Et ſic etiam, vt nulla ſuſpicio, nullum opprobrium fæcis antiquæ remoueat. Ad Eccleſiaſticam igitur famam reſtituti ſumus: quia nobis data eſt accuſandi ſeu judicandi facultas. Ad Ciuilem verò, quia omnis antiquæ infamiæ ſuſpicio & opprobrij confuſio deleta eſt: & hoc

*Luc. 10.*

*Homo quibus ſpoliatus, & in quibus vulneratus.*

*Homo dilapidationis vitio infamis.*

*Pſalm. 68.*

*Matt. 27.*

*Ad vtramque famam ſumus reſtituti.*

*1 Corin. 6.*

eodem modo ad cauſam ſumus reſtituti: quia cùm ante pactum iſtud nulla nobis expetendi contra diabolum eſſet facultas, non tantùm allegandi contra eum, ſed etiam, vt dictum eſt, data ſit nobis in eum ſententiandi poteſtas. Cùm igitur friuola ſit omnis reſtitutionis excuſatio, fortè præparationis inducias petis. Nam præparationis induciæ dicuntur, quando quis negat ſe habere præmanibus inſtrumentum, vel teſtes, quibus cauſam ſuam debet roborare contra actorem, petit in hoc caſu inſtrumenta vel teſtes. Sed cùm ferè ſemper incumbat actori probare affirmatiuam quam intendit, non reo negatiuam: nam ſi actor defecerit, reus etſi nihil præſtiterit, obtinebit: (ferè tamen dixi; quia ſicut quidam volunt, exceptionem habet in cauſa diuortij,) mirum videtur, ſi contra tot actoris & rei inſtrumenta, & contra tot teſtes, priuilegijs infirmari voluerit reus contra leges & indultę priuilegia libertatis. Tot enim inſtrumenta noſtræ ſalutis ſunt, quot Theologicæ doctrinæ documenta: tot verò teſtes, quot Martyres, quoniam & Martyres græcè, latinè teſtes appellantur. Propterea petis appellationis inducias: ſed fruſtra, quia petendæ ſunt ante litis conteſtationem, niſi ab iniqua ſententia. Sed poſtquam lis conteſtata, & adhuc ventilatur, nec promulgata eſt ſententia diffinitiua, ſed adhuc ille dies criticus expectatur, in quo dicturus eſt Iudex vel bonis, *Venite*, vel malis, *Ite*, &c. appellandũ nõ eſt. Ab illa autem ſententia tamquam iniqua, quis erit auſus appellare; vel quẽ quæſo, appellaret? Nam fieri ſolet appellatio à minori ad majorem. Quia igitur illo Iudice non eſt major, tenebit abſque dubio ſententia, appellatione remotâ. Deliberationis ergo dilationes expoſtulas, ſed ſerò. Nam quando dictũ eſt tibi, *Abrenuntias Satanæ?* Tu verò reſpondiſti, *Abrenuntio*, quod poſtea ratum factum eſt confirmationis ſacramentum: qua fronte quaſi de nouo vis deliberare, quod ſub moroſa deliberatione licuit excuſare? Quia tamen lex ait, quòd Actor debet ſequi forum Rei, Deus autem in hoc diſcrimine litis Actor, tu verò Reus, videtur quòd lege fori, non lege poli te debeat conuenire. Eſto. Non ergo tibi licet deliberationis inducias obtinere. Lege quippe fori non dantur dilationes deliberationis, imò impetitus ſtatim reſpondebit, vel capite plectetur; maximè ſi criminalis fuerit cauſa. Lege verò poli tam in criminali quàm in ciuili, habebit Reus deliberationis inducias. Ergo quia lege fori vis conuenire actorem tuum, denegandæ tibi ſunt deliberationis induciæ; ſed impetitus niſi ſufficienter ſtatim reſpondeas, dignus eris capite plecti. Sufficienter enim dixi, ne calumniando, præuaricando, tergiverſando, reſpondeas. Calumniari autem eſt falſum intendere, præuaricari autem veritatem truncare: tergiuerſari verò eſt à propoſito laceſſere, capite verò plecti, eſt Chriſto, qui noſtrum caput eſt, priuari. Reſtant ergo tibi vocationis induciæ, dilationes nimirum vocationis ter triginta dierum ternis edictis expreſſarum, vel vno edicto peremptorio pro omnibus ad arbitrium Iudicis prorogato vel arctato. Sed cùm Iudex per Apparitores ſuos Apoſtolos jam citatoriũ nobis editum dederit, & monitorium; non reſtat, niſi peremptorium. Et quis illud expoſtulet, aut deſideret? *Væ*, inquit Propheta, *deſiderantibus*

*Induciæ præparationis.*

*Appellationis induciæ.*

*Matt. 25.*

*Deliberationis induciæ.*

*Vocationis induciæ.*

*Amos 5.*

*Sopho. 1.*

*bus diem Domini. Dies enim illa dies iræ, dies nubis & caliginis, dies tuba & clangoris.* Non ergo neceſſariæ ſunt dilationes vocationis.

*Malac. 2.*

## Sermo III. *In Capitulo Generali.*

LABIA *Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus: Angelus enim Domini exercituum eſt.* O quanta eſt miſericordia conditoris. Servi digni non fuimus, & Angeli nominamur. Magnum eſt, quod de nobis dicitur, & tamen verum dicitur. Teſtimonium ſiquidem perhibet is, cujus teſtimonia credibilia facta ſunt nimis, Malachias videlicet Propheta, officio Angelus & nomine. Hic eſt, de quo dictum eſt, quòd prophetanti, verbis ſuis teſtimonium perhibens Angelus apparebat. Ergo juxta Prophetæ teſtimonium ſtatuit in terris dignitates hominum Dominus, ſecundùm ordines Angelorum: vt ſicut in cœlis character eſt cœleſtis Theophaniæ vniformis Beatorum ſpirituum multitudo; ita in terris ejuſdem Theophaniæ character eſſet multiformis ſpiritualiũ virorum vnio. Non ergo ſolùm Angelos ſuos facit ſpiritus, & miniſtros ſuos flaminam ignis: ſed qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt Angeli ejus: & qui fulgent ſplendore charitatis, facti ſunt ejus miniſtri. Nam ſicut flamma ignis diſcernitur tribus modis, ſplendore, calore, ſcintillatione;...& per hoc, vt dictum eſt, fiunt characteres cœleſtis Theophaniæ, quam Ioannes, cognomento Scotus, ita diffiniuit, Theophania eſt, ſubſequentibus ſignis, non ſubſtantificis genijs, mentibus ab imaginibus defæcatis, ſupereſſentialis & diffinitivæ originis ſimpla & reciproca manifeſtatio. Vnde & Theophania Dei manifeſtatio interpretatur, à *Theos*, quod eſt Deus, & *phanos*, quod eſt manifeſtatio. Et quoniam ſicut Angelorum, ſic veſtrum eſt, Dei gloriam ſimplicibus manifeſtare: de Dei manifeſtatione breviter, velut introductionis modo pro modulo noſtro vobis aliqua diſſeramus.

*Malachias, id eſt Angelus Domini.*

*Deus quinque modis manifeſtatur.*

Sciendum igitur, quòd quinque modis Deus manifeſtatur, videlicet voce, re, imaginatione, ratione, & anagogica contemplatione. Voce tribus modis; quia vel ſecundùm vocis impoſitionem, vel ſecundùm interpretationem, vel ſignificationẽ. Secundùm vocis impoſitionem, cùm dicitur, *Ecce vir, Oriens nomen ejus.* Per impoſitionem hujus nominis *vir*, intelligo, quòd ille verè vir eſt, cujus foliũ non marceſcit; & per hoc Chriſtum intelligo, quia vir dicitur vigens robore vel rigore. Secundùm interpretationem, ſicut Dauid Chriſtum ſignificat; quia manu fortis, vel vultu deſiderabilis, interpretatur. Secundùm ſignificationem, ſicut per manum Chriſtus ſignificatur; quia ipſe manus eſt, per quam Pater operatur. Re duobus modis manifeſtatur; ſcilicet ſecundùm naturam & formam. Secundùm naturam, vt cùm lego, *Vicit leo de tribu Iuda*, Chriſtum intelligo. Similiter cùm lego, *Ecce agnus Dei*, &c. per naturam agni Chriſtũ intelligo. Leo dicitur Chriſtus propter fortitudinem; agnus propter ſimplicitatem vel manſuetudinem. Secundùm formam etiam quatuor modis manifeſtatur Deus. Forma enim conſtat numero, pondere, menſura, & motu. Per numerum Deus deſignatur, ſicut per vnitatem. Nam ſicut vnitas neque commixtionem patitur neque diuiſionem: ita in vnione Dei & hominis nec commixtionem paſſus eſt Chriſtus, nec diuiſionem. Per menſuram etiam figuratur, vt in Ezechiele per calamum menſuræ, quo templum ſpirituale metitur. Manifeſtatur etiam per pondus. Vnde per ſtateram, quam Pater habet in manu, id eſt in Filio, æquitas diuini judicij figuratur. Sicut per Ioannem dicitur. *Hæc dicit, qui habet ſtateram in manu.* Secundùm motũ figuratur, vnde per ſtellam matutinam ſignificatur. Ecce quomodo re manifeſtatur Deus. Nunc de imaginatione videndum eſt.

*Zachar. 6.*

*Apocal. 5.*

*Ioann. 1.*

*Ezech. 4*

*Apocal. 6.*

*Dei manifeſtatio per imagines triplex.*

Fit autem Dei manifeſtatio ſecundùm imaginationem tribus modis, videlicet per ſimilem ſimilitudinem, per diſſimilem ſimilitudinem, per ſimilem diſſimilitudinem. Per ſimilem ſimilitudinem; vt ſi comparatione Angeli Deum manifeſto: quia Angelus qui ſpiritus eſt, & inuiſibilis, valde ſimilis eſt ſpiritui & inuiſibili Deo. Per ſimilem diſſimilitudinem; vt ſi, quæ Dei ſunt, per ſui contrarium comprehendo: vt conſiderata miſeria diaboli, quæ ſit beatitudo Dei, cognoſcitur. Cognito quippe vno contrariorũ cognoſcitur & reliquum: & hujuſmodi ſimilis diſſimilitudo in Euangelio inuenitur, vbi legitur. *Recordare fili, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala.* Per diſſimilem ſimilitudinem manifeſtatur Deus, quando per aliquam rem vilem & abjectam figuratur. Vnde in Pſalmo. *Ego autem ſum vermis, & non homo.* Quid enim verme vilius; quid Chriſto dignius? Et tamen per vermem Chriſtus figuratur. Ratione manifeſtatur Deus. Sed hic notandum, quòd res ratione manifeſtatur tribus modis, ſcilicet præcedentibus, comitantibus, & ſubſequentibus ſignis. Præcedentibus, ſicut medicus ex pulſu vel vrina vicinum morti cognoſcit ægrotum. Comitantibus, ſicut per circulum vinum vænale oſtenditur. Subſequentibus, ſicut per cinerem ignis in camino fuiſſe probatur. Sciendum ergo, quòd Deus ſemper ſubſequentibus ſignis cognoſcitur; quia Deum nihil præcedit. Propter hoc dicit Ioannes. *Theophania eſt, ſubſequentibus ſignis*, &c. Sequitur. Non ſubſtantificis genijs. Subſtantifica genia ſunt ſubſiſtentes cauſæ: & nulla cauſa ſubſiſtit, quare Deus ſit. Quia ſi hoc eſſet; oporteret, quòd cauſatum cauſam ſuam præcederet: quod fieri non poteſt, maximè cùm ipſe Deus ſit omnium cauſa, & cauſa cauſaliſſima. Quod autem ſequitur; *Mentibus ab imaginibus defæcatis*, dictum eſt, propter anagogicam contemplationem, qua Deus propriè contemplatur: quia minùs propriè per imagines manifeſtatur. Vnde Rachel cùm portaret ſecum idola patris ſui Laban, comprehenſa ſuppoſuit ea ſibi. Requiſita verò dixit. *Non poſſum aſſurgere tibi; quia ſecundum morem mulierum accidit mihi.* Rachel ſiquidem contemplativam deſignat animam, quæ tunc portat idola Laban, cùm ſecundùm imagines contemplatur. Sed ea poſtea ſibi ſupponit, cùm imaginata credit imaginibus eſſe majora; non æqualia, ſed valde diſſimilia. Et ſecundùm morem mulierum accidiſſe ſibi confitetur; quia totum humanæ infirmitati deputat, quòd ad illã ſimplicem & diuinam naturam per aliquas ſimilitudines attingere ſe credebat. Hinc eſt etiã quòd Elias in oſtio ſpeluncæ ſuæ poſt ſpiritum conterentem petras, & ſubuertentem montes, poſt commotionem & ignem, in ſibilo auræ tenuis Deum eſſe non negauit: quia verò tunc proficit anima, cùm in contemplatione deficit

*Luc. 16.*

*Pſalm. 21.*

*Ioan. Scotus Erigena*

*Geneſ.*

*Myſtica expoſitio furti Rachelis*

quia nihil imaginarium de Deo ſentit. Vnde *Pſalm. 83.* Pſalmiſta. *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini.* Tunc enim verè probatur diligere, cùm in contemplatione probatur deficere. Propter hoc mentes Deum contemplantes ab omni imagine debent eſſe defæcatæ, id eſt purgatæ. Talium eſt enim Theophania, id eſt manifeſtatio Dei: quam ſupereſſentialẽ & diffinitiuam originem vocat Ioannes. Supereſſen- *Ioan. Scotus* tialem quidem, quia omnem ſuperat eſſentiam: diffinitiuam verò, non peremptoriam, ſed conſtitutiuam, ſed diffinitiuam originem; quia per eam omnis res habet ſuę definitionis originem. Omnis enim res habet propriam diffinitionem; per quam ſpecificè differt à cæteris. Debet igitur eſſe ſimpla manifeſtatio Dei: quia nec diuiſiones membrorum, vel mutationes locorũ, vel varietates temporum, aut etiam ſpiritualiũ affectuum varietates, cogitare debemus. Hujus autem ſupercæleſtis Theophaniæ tres in cœlis deſcribit characteres idem Ioannes; ad quorũ ſimilitudinem etiam in terris fecit Sacerdotes Angelos. Primam vocat Epiphaniam, ſecundã Hyperphaniam, tertiam Hypophaniam. Et vnamquamque trinis diſtinguit ordinibus Angelorum. Dicitur autem epi ſuprà, hyper medium, hypo infrà. Eſt enim ſuperior, media, & inferior phania. Epiphaniã diffinit hoc modo. *Epiphania quid ſit.* Epiphania eſt miniſterijs incaleſcentis affectionis altioris intuitus judicijque librâ reſultatio diſtributa. Diſtributa dicit, id eſt diſtincta. Diſtinctè enim reſultat Epiphania miniſterijs incaleſcentis affectionis in Seraphim. Affectuosè ſiquidem amore diuino Seraphim incaleſcunt: vnde ardentes vel incaleſcentes interpretantur. Reſultat etiam miniſterijs altioris intuitus in Cherubim; quia altiùs & ſubtiliùs cunctis inferioribus diuinam majeſtatem intuentur: vnde Cherubim plenitudo ſcientiæ interpretatur. Reſultat etiam Epiphania judicij librâ in Thronis: quia in ipſis Deus, quaſi Rex in throno ſedet ad judicandum: vt per ipſos judicet orbem terræ in æquitate. Hyperphaniam ita diffinit. Hyperphania eſt ſui participem inſigniens ſca- *Hyperphania.* lari reuerentia, vſũmque ejus edocens, arcenſque contrarium. Inſignit enim Hyperphania ſui participem miniſterio Dominationum ſcalari reuerentia. Officium enim Dominationum eſt, docere ſubditos reuerentiam Prælatorum ſecundùm diuerſos gradus dignitatum: vnde & ſcalaris vocatur. Aliter enim Priori, aliter *Diuerſis Prælatis diuerſa obedientia exhibenda.* Abbati, aliter Epiſcopo, aliter tandem Domino Papæ obediendum eſt. Et quoniã quidam ſunt, qui ſcientiam habent obediendi, ſed non vſum: quod enim habent ſcientia vel habitu, non habent actu; ideo principatuum eſt officium, vſũ & actum hujus reuerentiæ nos docere. Et quia multis ad hæc præpedimur, videlicet mundi dilectione, carnis infirmitate, diaboli ſuggeſtione; ideo officium poteſtatum eſt omne contra- *Hypophania* rium arcere. Hypophaniam verò ſic diffinit. Hypophania eſt naturæ legibus occurrens & arcana reſerans pro ſui capacitate. Naturæ ſiquidem legibus occurrunt virtutes; quia præter vſitatum curſum naturæ, ſecundùm ſuperiores cauſas, per eos Deus frequenter miracula operatur. Arcana etiam reſerant, ſed pro ſua capacitate: quia aliter Angeli, aliter Archangeli cœleſtia nobis ſecreta reuelant. Archangelorũ enim eſt, ſumma & maxima, Angelorum verò minima nuntiare. Talium eſtis, dilectiſſimi Patres, in terra characteres; quos Angelos vocat Malachias. Cùm enim ardore diuini amoris incaleſcitis; cùm altiori intuitu in libro vitæ per contemplationem legitis & ſtudetis: cùm judicij librâ juſtũ judicium ſubditis judicatis, Epiphanię characterem induitis. Cùm in ipſa verò veſtra Prælatione ſubditorum veſtrorum conſeruos vos eſſe cognoſcitis: cùm vſum obedientiæ Prælatis veſtris impenditis, ſicut vobis impendi vultis; cúmque his omnibus contraria viriliter arcetis; Hypophaniæ participio eſtis inſigniti. Cùm autem in carne præter carnem viuitis, & in terris vitam cæleſtem ducitis, illud quod de quodam Sancto legitur, imitantes, *Primum miraculum, quod fecit, ipſe erat;* quan- *S. Bernard. hoc de S. Victore dicit ſerm. de eod. Victor.* do etiam arcana cœleſtia reſeratis vnicuiq; pro ſua capacitate, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes; mel & lac habentes ſub lingua; cibum & potum cœleſtium conuiuijs nuptiarum præparantes, in terris Hypophaniæ officium exhibetis. Neceſſe eſt ergo, vt labia veſtra ſcientiam cuſtodiant. Labia quidem, quibus credita ſunt eloquia Dei; labia quibus datum eſt, illud eulogium proferre, quod panem & vinum trãſſubſtantiare poteſt in corpus & ſanguinem Chriſti: labia, quibus commiſſa eſt ſolicitudo orandi pro veſtra & populi ignorantia: labia, quibus data eſt poteſtas ligandi & ſolvendi: vtpote quę facta ſunt claues regni cœlorum. Nam quoniã quorumdam labia non cuſtodierunt ſcientiam, perierunt propter ſuam inſipientiam. Et qui ſtantium eſſe debuerunt, cadentium facti ſunt characteres Angelorũ. Non enim ignorat prudentia veſtra, fratres cariſſimi, quòd de quolibet ordine Angelorum aliqui ceciderunt; & in hoc caliginoſo aëre retruſi peruertũt homines, & quaſi quoſdam ſui characteres in operibus ſuis eos efficiunt. Cùm enim video quoſdam *Quinam ſimiles Angelis lapſis.* igne cupiditatis ardere, quoſdam abuti dono ſcientiæ, quoſdam ſubditos ſine diſcretione judicare: illos ſine dubio intueor, qui de cœleſti Epiphania ceciderunt. Cúmque alios video, qui nec ſcientiam habent reuerentiæ, nec vſum ejus Prælatis exhibent, quæ ſibi volunt à ſubditis exhiberi: nec arcere volunt contraria virtutibus, ſed ſordeſcunt in fæcibus ſuis: illorum, qui de cœleſti hyperphania lapſi ſunt, characteres intueor Angelorum. Cùm verò quidam naturæ legibus occurrunt, contra naturam carnis legibus ſeruientes, dolis intendentes & fraudibus, ludis & vaniloquijs, magis quàm ſpiritualibus: illorum efficiuntur characteres, qui de cœleſti hypophania ceciderunt. Neceſſe eſt ergo, vt labia veſtra cuſtodiant ſcientiam: quia non ſufficit vna clauis ad ligandum vel ſolvendum: ſed cum potentia ſoluendi ſeu ligandi neceſſaria eſt ſcientia diſcernendi. Ergo quia ad judicandum congregati eſtis, trium legum judicium ante mentis oculos habere debetis: legis videlicet naturalis, cujus judicium eſt, *Quod tibi non vis fieri, alij ne feceris; & quod tibi vis fieri, alij feceris.* Interdum tamen vti debetis judicio ſcriptæ legis: raro tamen, & quando occurrit cauſa ineuitabilis: cujus judicium eſt, *Dentem pro dente, oculum pro oculo.* Sed rarò, *Deuter. 19.* vt dictum eſt, ſicut ait Legiſlator noſter beatus Benedictus, quando ſcilicet nihil proficiunt vnguenta adhortationum, vindicta verberum, ſua & fratrum ſuorum oratio; ſi prius hæc fue-

rint adhibita, nihilque proficiant: tunc vtatur
*1. Corin. 7.* ſetro abſciſſionis, ſicut ſcriptum eſt. *Infidelis ſi*
*Excommunicatio rarò in vſu eſſe debet.* *diſcedit, diſcedat*, ne vna quis morbida totum gregem contaminet. Sæpius tamen, & ferè ſemper niſi fortè patientia veſtra vit impudens & incorrigibilis abvtatur, judicio legis ſpiritualis vti deberis; illo videlicet, quo dicitur, *Si te per-*
*Matt. 5.* *cuſſit quis in maxillam, præbe ei & alteram*; vt ſic tamquam viri ſapientes & diſcreti, ſciatis, in quibus remiſſivum, in quibus verò punitivum debeatis judicium exercere: ſcientes, quia in quo judicio judicaueritis, judicabimini, ab illo Iudice, qui reddet vnicuique ſecundùm opera ſua, cùm venerit judicare ſæculum per ignem.

### SERMO *In Feſto omnium Sanctorum.*

*Pſalm. 49.* CONGREGATE *illi ſanctos ejus: qui ordinant teſtamentum ejus ſuper ſacrificia.* Nemini novum videatur, quòd beatus Bonifacius antiquum illud templum à Phoca Cæſare im-
*Pantheon in Eccleſiam conuerſum.* petratum, in honore Sanctorum omnium haberi voluit conſecratum. Præceptum enim in Iſraël eſt, & judicium Deo Iacob. Præco ſiquidem ille antiquus, prefectus in Cantoribus, Barachielis filius, piſcatores illos, qoorum retia rupta ſunt à conclusione piſcium ſuorum redarguens: piſcatores alios, quorum retia rupta non fuerunt à conclusione piſcium centũ quinquaginta triũ, exhortatur, cùm ait. *Congregate illi ſanctos ejus.* Intitulatur enim Pſalmus Aſaph. Quis ſit autem Aſaph, ex genere, ex dignitate officij, ex nominis interpretatione, dignoſcere noo erit inutile. Aſaph, ſicut in Paralipomenon legitur, fuit filius Barachielis, qui factus eſt inter cantores vnus quatuor magiſtrorum. Interpretatur autem Synagoga; ſiue quod idem eſt, congregatio. Sed cum omnis congregatio ſiue hominum ſit, ſiue pecudum, Synagoga poſſet appellari: propriè tamen Synagoga dicitur, congregatio populi Iſraël. Sed cujus Iſraël? Eſt enim Iſraël ſecundùm carnem, & eſt Iſraël ſecundum ſpiritum. Non omnes, ait Apoſtolus,
*Rom. 9.* *qui ſunt ex Iſraël, hi ſunt Iſraëlitæ, ſed in Iſaac*, id eſt filio promiſſionis, *vocabitur tibi ſemen*: ſemen inquam, de quo dictum eſt ad Abraham:
*Geneſ. 22* *in ſemine tuo benedicentur omnes gentes.* Qood exponẽs Apoſtolus: *non ait in ſeminibus*, inquit,
*Galat. 3.* *quaſi in multis: ſed in ſemine tuo, qui eſt Chriſtus.* Illi ergo Iſraëlitæ ſunt, qui in Chriſto benedicti
*Iſai. 61.* ſunt. Sed qui ſunt hi Benedicti? *Omnes qui viderint iſtos cognoſcent eos: quia iſti ſunt ſemen cui benedixit Dominus.* Qois enim videns obedientiam veſtram, abſtinentiam veſtram, laborem veſtrum & deuotionem, in vigilijs, in iejunijs, in Pſalmodia; non cognoſcat, quòd vos eſtis ſemen Domini ſabaoth, ſemen de ſemine, quod Domin⁹ reliquit nobis? *Niſi* enim, ait ſcriptura,
*Iſai. 1.* *Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen: quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus.* Verumtamen cariſſimi; veſtra congregatio
*Congregatio Religioſa Aſaph Barachielis eſt.* Aſaph Barachielis eſt: & verè Aſaph dici poteſt: Aſaph, quia multæ filiæ congregant diuitias: vos ſupergredimini vniuerſas. Vos enim eſtis acervus ille teſtimonij, congregatus in confœderatione Iacob & Laban. Nam quòd ipſe Dominus pacem habeat cum populo terræ, qoaſi cum Laban, inpatientia veſtra & perſeuerantia veſtra teſtimonium perhibetis. Quotiens enim in labore fortitudinem, in tentatione patientiã, in opere bono perſeuerantiam, demonſtratis: lapides in aceruo teſtimonij congregatis. Ex his ſiquidem tumulus teſtis efficitur: in quo primum lapidem Iacob poſuit: & poſt ipſum fratres ejus. Cùm enim Dominus in lucta paſſio- *Ex quibus lapidibus aceruus componendus.*
nis tamquam luctator inſuperabilis, (Nam Iacob luctator interpretatur,) patientiam demõſtraret: lapidem poſuit in aceruo. Deinde quando filij ejus, ſiue fratres, ad imitationem ejus diuerſas virtutes accumulant: lapides in tumulo coaceruant. Filij enim ſumus, in hoc qood eſt Deus: fratres, in eo qood eſt homo. Filij ſumus, in hoc quod fecit nos: fratres, in hoc quod humanæ naturæ defectui abſque peccato nobiſcũ communicauit. Filij ergo ſumus, per gratiæ donum: fratres, per naturæ conſortium. Vnde nec confunditur fratres nos appellare: dicens quodam locò ſic. *Narrabo nomen tuum fratribus* *Pſalm. 21.*
*meis.* Vos igitur quos ad glorificandum ſeipſum amor Chriſti ab aquilone & mari congregauit in vnum: vos, qui cum vero Iacob in confœderatione Dei & hominis, non diſpergitis, ſed colligitis cum eo, ſicut ait: *Qui non colligit mecum* *Luc. 11.*
*diſpergit*. vos, inquam, qui virtutes congregando, in hac valle lacrymarum aſcenſiones diſponitis, vt aſcendatis in montem Domini, miſericordiam & benedictiooem à Deo accepturi: dici poteſtis Aſaph & filij Barachielis. Aſaph, propter congregatiooem virtutũ: Barachielis, propter benedictionis donom. Barachiel enim benedictio Domini interpretatur. Aſaph igitur eſtis, per meritum; Batachielis, per præmium. Aſaph per gratiam: filij Barachielis per retributiooem. Aſaph eſtis, qui magiſterium tenet in cantoribus. Nam cùm in citharis & tympanis & choris, & diuerſo genere muſicorum, dulcis ſonus, ſuauiſq; fieri poſſit harmonia: ſuper omnes coram Deo dulcis eſt ille meliodorus: in *Quænam coram Deo ſuavis harmonia.*
quo tangitur corda cordis, & vita reſpondet verbis: vbi tangitur acuta per deuotionem: grauis verò corda per patientiam & tribulationem. Quomodo in cantoribus primatum teoere non debeat: qui canere oouit per prædicationem tuba, in pſalterio verò, qui à ſuperiori ſonat per contemplationem: in cithara quæ ab imo ſonum reddit, per miſeriæ ſuæ diſcuſſionem: in tympano per carnis mortificationem; in choro per fraternam dilectionem, in cordis per cordis intentionem, in organo per deuotionẽ: in cymbalis jubilationis & bene ſonantibus, per hilaritatẽ & exultatiooẽ? *Hilarem enim datorem* *2. Corin. 9.*
*diligit Deus.* Tales cantores eſtis vos, fratres cariſſimi; & talibus inſtrumentis aures Dei mulcere didiciſtis. Clamet igitur Aſaph: clametis & vos: clamet piſcatoribus noſtris, quorum retia rumpi non poſſunt. Clamet illis, inſultando: clamet iſtis, exultando. Clamet illis, ad increpãdum: clamet iſtis, ad exhortaodũ. Clamet illis, vt foras mittant piſces, qui rumpunt retia: clamet iſtis, vt congregent & gaodeãt in captura. Vultis aodire cariſſimi: quæ ſunt antiqua retia, quæ rupta ſunt: qui piſcatores, & qui piſces fue- *Antiqua retia rupta, quæ ſint*
runt? Antiqua retia, antiquam iſtam arbitror ſynagogam: quam modo dilaceratam videtis & diſperſam. Et in compoſitione retium iſtorum, nodos poſſumus appellare ſigna illa: quibus antiqui Deo adhærebant: vel corum operationes, qui inter cos ſancti erant. Nam ſicut ex duobus funiculis nodus efficitur, ſic ex Dei miraculis,

*Nexus amoris Dei in antiquis.*

raculis,& Patriarcharum operibus, fiebat in retibus nexus amoris. Vt enim antiquos Deus diligeret,quaſi quidã nodus erat innocẽtia Abel, juſtitia Noe, Abrahæ fides: deuotio Iſaac, afflictio Iacob: manſuetudo Moyſi: fortitudo Dauidis.Ex alia vero parte,vt ipſi Deum diligerẽt, ſuſcepit ſacrificium Abel: ſaluauit ab aquis diluvij Noe: ditauit Abraham in Chanaan: deſiderium Iſaac impleuit: Iacob de manibus Eſau liberauit: Moyſen & fratres ſuos filios Iſraël, de ſub jugo Pharaonis eduxit: Dauid de poſt fœtantes aſſumens,in Regẽ ſublimauit. In iſtis ergo&talibus antiqua retia cõtexuit. Sed piſces in retibus paulatim palpitare cœperunt, & ruperũt retia. Quid enim puſillanimitas ipſa, qua contra Deum murmurabant, inter Ægyptios & mare rubrum? Quid illa ſuperfluitas in Mara pro amaritudine aquarum: quid illa murmuratio in faſtidio leuis cibi: quid illa voluptas in deſiderio carnium Ægypti: niſi interruptionis foramina, quæ fecerunt piſces in retibus congregati? Hinc enim vinculum dilectionis incepit diſſolui, quo cum Deo innodati erant: cùm ipſi beneficijs ejus ingrati, Ægyptum cupiebãt: fecerunt vitulum conflatilem: murmurabant contra Moyſem: ipſum quoque Deum blaſphemabant. Sed tamen ſi inter eos aliqui tales inuenti ſunt, qui Deum in bujuſmodi blaſphemijs offenderent: propter aliquos tamen, qui inter eos ſancti erant, parcebat toti multitudini: nec retia funditus permittebat diſſolui. Ipſe enim eſt, ſicut locutus eſt ad Abraham, qui propter decem juſtos, Sodomitis omnibus pepercisſet: ſi in Sodomis eos inueniſſet. Sed quoniam paulatim charitate filiorum Iſraël refrigeſcente, tanta inter eos excreuit malitia, tanta ſuperbia, tanta cupiditas, & infidelitas tanta: vt non tãtùm mali in ſeipſos, vel in ſanctos Dei eſſent; ſed in ipſum Dei filium exardere, tenere, occidere non timuerunt: nullus vtique inter eos bonus inuentus eſt: ſed ſicut Sodomitis pares inuenti ſunt in præuaricatione, ſic etiam eis pares facti ſunt in reprobatione. Hinc igitur eſt, quòd Aſaph Synagogam illam redarguens, ibi dicit, *Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras juſtitias meas?* Sicut jam diximus, piſcatores, quorum retia rupta non ſunt, ad copioſam capturam inuitat, vbi ait. *Congregate illi ſanctos ejus.* Retia enim quæ rumpi non poſſunt, præſens eſt Eccleſia, quæ eſt congregatio Sanctorum: quorum nodi ſunt hinc religio, vita vel mores, inde verò naturæ, gratiæ,& gloriæ donum. Iſtorum igitur retium ſunt piſces, ſubditi: piſcatores, Prælati. Ipſis ergo dicitur. *Congregate illi*, piſces bonos: non illos qui confundunt legem Dei, in ſterilibus obſeruantijs, & ſacrificijs carnalibus, ſed *congregate ſanctos illos, qui ordinant teſtamentum ejus ſuper ſacrificia.* Vos igitur fratres, congregate, vel prædicando, vel opere ſectando, vel honore proſequendo. Prędicando ſanctificandos; opere ſectando, quos videtis imitandos: honore proſequendo remuneratos, vel remunerandos. Secundum enim metonymiã, quæ figura eſt, per quam continens deſignatur in contento, Sanctos congregat, qui Sanctorũ ſanctitatem coaceruat. Si enim imitamini in contemplatione Dei Angelos, Patriarchas in fide, Prophetas in ſpe, Euangeliſtas in prædicatione, Apoſtolos in religione, in continentia Virgines, in patientia Martyres, in abſtinentia Confeſſores; bene congregatis Sanctos omnes. *Congregate illi.* Cui illi? Illi qui locutus eſt: *Deus Deorum locutus eſt, & vocauit terram, à ſolis ortu vſque ad occaſum.* Eorum autem, qui congregant, alij ſunt, qui Deo Deorum congregant: alij vero dijs, id eſt hominibus, ſiue dęmonijs. De hominibus dictum eſt. *Ego dixi dij eſtis, & filij excelſi omnes.* De dæmonijs autem, *Omnes dij Gentium dæmonia.* Hominibus ergo congregant, qui propter gratiam potentium, ſiue propter honorem terrenum, vitæ ſanctimoniam cuſtodiunt. Hinc eſt, quòd potentibus clamat ſubditus. Ecce tot annis ſeruio vobis, nec vnum de mandatis veſtris præterivi: vos nec vnam obedientiam mihi dediſtis. Et tamquam filij illius Euangelici ore loquens patrem ſuum ſolicitat dicens. Ecce iſte, qui modo de ſæculo venit, qui huc vſque portionem ſuam, viuendo luxurioſè, diſſipauit: poſtquam intus venit, ſtatim ad obedientiam vocatus eſt. Ego autem tot annis, ſtrenuè conuerſatus ſum; & Abbas nec vnam obedientiam dat mihi. Alij verò non hominibus, ſed dæmonibus congregant, ſicut ij, de quibus dictum eſt. *Immolauerunt dæmonijs, & non Deo, Dijs, quos ignorabant.* Gentes enim in honore Deorum ſuorum, pleſúmque in abdicatione rei temporalis, pleſúmque in abſtinentijs, multotiens verò in carnalibus ſacrificijs, ſolicitè intendebant. Veteris verò teſtamẽti patres, non hominibus, non dęmonijs, ſed Deo, deuoti erant: cultum religionis illius perſoluentes ei: quem illi dæmonijs exhibebant. Et hoc multo melius: illi enim nec fidem, nec veræ religionis cultum habebant. Iſti vero etſi nondum verã religionem cognoſcerent, fidem tamen iam habebant. Sed tandẽ creſcente fide, creuit religio. Nam ordinare teſtamentum Dei inceperunt noui teſtamenti patres, ſuper præcepto ſacrificiorum: quod illi carnaliter intendentes, intentionem datoris confundebant. Non enim de re ſacramenti, ſed de ſacramento rei; non de veritatis ſigno, ſed de veritate ſigni: non de ſignificante, ſed ſignificato, locutus eſt Deus; cum de legalibus cæremonijs eis loqueretur. Vnde in hoc eodem Pſalmo ait. *Non in ſacrificijs tuis arguam te.* Et *Numquid manducabo carnes taurorum: aut ſanguinem hircorum potabo?* Hinc etiam per Iſaiam ait. *Quò mihi multitudinem victimarum veſtrarum? Plenus ſum.* Et per Ieremiam. *Comedite,* ait, *carnes, quia non ſum locutus de holocauſtomatis iſtis, die qua eduxi vos de terra Ægypti:* ſignificans, quòd de ſpiritualibus ſacrificijs, & non carnalibus intendebat. Vnde ad illorum differentiam, qui ſic in zelo Dei, quem vtique habebant, ſed non ſecundùm ſcientiam, ſuper ſacrificium, Dei mandatum confundebant, dictum eſt. *Congregate illi Sanctos ejus: qui ordinant teſtamentum ejus ſuper ſacrificia.* Non qui confundunt; ſed illos congregate, qui ſecundũ mandatum in ſacrificijs ſuis ſal apponunt; pellem detrahunt; & vt fœtus varios pariant, in canalibus ſuis virgas, partim cum cortice, partim decorticatas, mittunt. Quid eſt ſal apponere? Mandatum ſacrificij ſecundùm ſpiritualem ſapientiæ ſenſum intelligere. Quid eſt pellem detrahere? Retinere ſenſum, & literæ velamen remouere; hoc etiam eſt virgas decorticare. Cùm enim Prælati in libris, quaſi in canalibus ſenſum ſpiritualem in litera ruminant, vt inde

*Exod. 17.*

*Diſſolutio amoris.*

*Exod. 32.*

*Geneſ. 18.*

*Pſalm. 49.*

*Ibidem.*

*Rete eſt Eccleſia: piſcatores & piſces, qui.*

*Pſalm. 49.*

*Pſal. 31. & 95.*

*Alij Deo congregant, alij hominibus vel dæmonibus.*

*Deuter. 32.*

*Creuit religio, creſcente fide.*

*Pſalm. 105.*

*Iſai. 1.*

*Ierem. 7.*

*Quid ſit ſal apponere in ſacrificijs, &c.*

ſubditi virtutes varias acquirant, virgas decorticant; vt varios fœtus oues parturiant. Iſti ergo ſuot, qui ordinant teſtamenentum Dei ſuper ſacrificia. In illis ſiqoidem ſacrificijs nihil aliud legiſlator intendere voluit; niſi quod io ipſis intendebat oſtendere, quomodo, vel in bonis quæ ſponte fieri ſolent, vel in bonis quæ fieri ſolent per neceſſitatem, ſe deberet habere. Bonum enim, quod ſponte fit, quia coram Deo dignius eſt, primi ordinis eſſe demooſtrat: cùm ipſum per ſpecies ſoas primò ſobdioidit. Bonorum enim quæ ſponte fiunt, quædam cum majori, quædam cum minori deuotionu perpetrātur. Igitur quæ cum majori deuotione fiunt, ſub holocauſtis; illa verò quæ cum minori, ſub hoſtijs pacificis memorantur. Item bona illa, quæ cum majori deuotiooe fiunt, quædam ad activam, quædam verò ad contemplatiuam vitam pertinent: eo quod actiua vita prior ſit, nō dignitate, ſed exercitio. Actinam vitam diuidit in holocauſta bouis, ouis, & capræ. Sont enim quidam, qui ſe totos Deo committunt, fortes roboro, ſtrenui labore: qui ſecundùm Dei mādatum, relinquunt omnia: & ſe & fratres ſuos de labore manuum ſuarum paſcunt. Iſti bovem in holocauſtum ponunt. Qui qnando nihil terreni præmij in labore quærunt: ſed in reſpectu ſummi Pontificis, id eſt Dei, totum faciūt: quaſi ad Aaron bouem adducunt. Et cùm hilariter operanrut; quia hilarem datorem diligit Deus, manus ſuper caput hoſtiæ ponunt. Cùm autem inter labores, quicquid voluptatis eſt, quicquid carnalis affectus eſſe potuit; remouent, pinguedinem de ſacrificio tollunt. Qui autem in ipſo labore tempus & locum, (qoia quandoq; vacare debet propter orationem,) diſcernere ſcit, artus hoſtiæ diſponit. Cùm verò propter laboris pondus, vt plerúmque fieri ſolet, oon amittit deuotionem, ſed cogitat in labore retributionem mercedis: lignis cogitationum ſuppoſitis, ignem ſancti Spiritus in altari cordis accendit. Alij autem robore debiles, ætate ſenes, ſimplices ſenſu, cenſu dinites, qnando ſibi amicos faciunt de mammona iniquitatis, ſe & ſua Deo io monaſterio conferentes: quaſi oues de lacte & velleribus paſcentes poſſeſſores ſuos; Deo ſeruientes de patrimomo & diuinjs ſois ſuſtentanr. Sicut ergo illi laborioſi, ita iſti ſimplices, ſolùm pro Dei amore: cum hilaritate & deuotione ſancti Spiritus innocenter viuere debent. Alij verò nec corpore fortes, nec rebus locupletes; pro peccatis ſuis tamen, eo quod de factis ſuis cauteriatam habent conſcientiam, omni modis intendant in pœnitentia, lo mortificatione carnis, in jejunijs, & in omni genere ſubjectionis. Iſti igitur Euangelicum publicanum viuentes, nec oculos audent ad cœlum leuare: ſed omni hora de peccatis ſuis ſe reos exiſtimantes, ad omnia quæ eis injungútur, velot operarios malos ſe judicant, & indignos. Iſti capram Deo offerunt in holocauſtum, qui ritū bouis & oois in ſacrificio tenent: quando cum hilaritate & deuotione & ſpe ſalutis æternę, inceptam pœnitentiam perſeuerantia felici conſummant. Contemplativam autem vitam, ſub holocauſtorum ſpecie diſtinguens, ſpecies ejus lex ſubdiuidit, in typo turturis, vel columbæ, vel in ſacrificio ſimilæ. Qui enim contemplativus eſſe deſiderat, oportet, vt in caſtimoniā vitæ intendat; vt illam quæ gemitum docet, dominam quærat: gemitu & contemplatione alta petat. Hic offert turturem in holocauſtum, cujus aſcellas frangit, quando propter ſtudium vacat à labore: veſiculam ſolbit, quando ſuperbiam rejicit: plumas vero abjicit: cùm priſtinā vanitatem relinquit. Sanguinem in baſi altaris fundit: qui pro Deo totius carnalitatis affectū contemnit. Secundùm eumdem ritum etiam columbam immolat, qui ſimpliciter in cogitatione cogitat, vt ſcriptum eſt. *Meditabor vt columba*. Similam autem, qui in obſeruantia purę conſcientiæ, & per cootemptum ſæcularis vitæ offert de clibano, & per mortificationem carnis de craticula: & de ſartagine per frixurā mētis: quæ quaodo cum deuotione patitur; oleo ſimilam linit; & cùm inter iſta deuotionem orationis noo amittit, etiam in ſacrificio thus admittir. In iſto tamen ſacrificio nec fermentum, nec mel debet admiſceri: quia nec malitia, nec carnalis delectationis dulcedo debet diligi. Mellis tameo primitias Deo offerat: quia neceſſe eſt, vt religionis initium cum deuotione ſuſcipiat. De illis autem ſacrificijs, quæ cum minori fiunt deuotione; ſub hoſtijs pacificorum intendit: cùm ea vel ſub ſpecie bouis, vel ouis, ſiue capræ, ſicut ſupradictom eſt, legiſlator ſubdiuidit. Sicut enim inter illos, qui ſe & ſua committuor, alij laborioſi ſunt, & omnia quæ laborant Deo conferunt: alij corpore debiles, ea quæ poſſident, vt viuere ſimpliciter poſſint, dimittunt: alij autem, qui pauperes ſunt, & laborare non poſſunt: & tamen pro pœnitentia, ad arbitrium Prælati ſui ſe Deo in monaſterio cōmittunt: ita & in ſæculo degentium quidam laborare poſſunr, & de labore ſuo multa ſuis reſeruant poſteris: & multa pro Deo largiuntur egenis: & iſti de boue hoſtiam pacificorum offerunt. Alij vero viribus corporis deſtituti ſimpliciter in ſæculo vivunt, nihil mali proximis ſuis inferunt, nec inferre molinntur, & de iſs quæ acquiſieront à juuentute, pro facultatis quantitate largiuntur. Iſti de oue pacificorum hoſtiam offerunt. Alij autem & debiles & egeni, de conſcientia ſua ſoliciti; & peccata commiſſa confitentes, & pœnitentiā injunctam deuotè ſuſcipiunt, & exercent. Iſti quando pœnitent, capram immolant in ſacrificio pacificorū. In omnibus tamen caudam & adipem offerre Deo debent: caudam in perſeuerantia, adipem in affectu. Omnis ſiquidem affectus, ſiue ille qni ad gulæ illecebras pertinet, tamquā adeps, qui ventrem operit: ſiue ſæcularis amor, tamquam adeps qui operit vitalia: ſiue alicujus malæ voluntatis affectus, tamquam adeps jecoris: ſiue voluptatis amor, tamquam adeps, qui operit renunculos: cum ipſis renunculis, prorſus dimittere debent etiam illi, qui in ſæculo Deo viuere ſatagont, vt ſic vtantur hoc mundo, tamquam non vtentes: tamquam nihil habeant, & omnia poſſidentes: & non tantum renunculi io voluptatis opere relinquendi ſunt, ſed etiam adipem renunculorum, id eſt ipſius voluptatis affectum, Deo debent conſecrare. Bonum autē, quod fit ex neceſſitate, ſub ſpecie ſacrificiorum, quæ pro peccatis fieri ſolent, per ſpecies etiā ſuas ſubdiuidit legiſlator. Qui enim peccat, neceſſe eſt, vt per pœnitentiæ bonum ſe corrigat. Vnde Dominus genimminibus viperarum, tamquam peccatoribus, clamat: *facite fructus dignos pœnitentiæ*. Digni enim ſunt pœni-

*Actiua vita holocauſta, bos, ouis, capra, miſticè intellecta.*

*Luc. 18.*

*Qui Euangelicum publicanum imitentur.*

*Contemplatiuus offerre debet turturem, &c.*

*Iſai. 38.*

*Cauda & adeps offerri debent.*

*Affectus malus tamquam adeps dimittēdus.*

*Matt. 3.*

tentiæ fructus, ſi perſonam agentis, & actum peccati conſideres: ſi ſecundùm vtrumque, pœnitentiæ bonum vel alijs dones, vel tibi aſſumas. Vnde etiam ſacrificium pro peccatis biſariam diuiditur: ſcilicet ſecundùm perſonam, & actũ.

*Diuerſa peccatorum genera.*

Eſt enim peccatum aliud ſingulare, aliud vniuerſale: aliud fit ex ignorantia, aliud ex temeritate; aliud ex contemptu, aliud ex deliberatione. Peccatum igitur, quod fieri ſolet per ignorantiam; primò tractat ſub ignorantia Sacerdotis, ſub ignorantia principis, & animæ. Omne enim peccatũ, ſecundùm diuerſas perſonas majus aut minus judicari debet. Si enim ſapiẽs eſt, qui peccat: ſi potens, vt cauere poſſit, vel ſciat: multò grauiùs puniri debet, quàm ille, qui peccatum cauere neſcit, nec poteſt. Sacerdos, de cujus ignorantiæ peccato primò tractat, ſapientem ſignificat: Princeps verò, de quo ſecundò agit, potentem demonſtrat: anima verò, ſtultũ vel imbecillem.

*Peccatum Sacerdotis, Principis, &c.*

Quia igitur majus eſt peccatum ſapientis, vel potentis; quàm ſimplicis: ideo majori indiget vltione peccati. Cum igitur de peccato Sacerdotis per ignorantiam ſacto tractat, pœnitentiam ejus ſub oblatione vituli diſponit. Pœnitentiam verò principis, quia peccatum potentis majus eſt, quàm peccatum pauperis, minus autem, quàm peccatum ſapientis, pœnitentiã ejus diuidit ſub ſpecie hirci: qui capta dignior, indignior vitulo cognoſcitur. Peccatũ autem pauperis, & idiotæ per capram expiari demonſtrat. Quia igitur ſapiens quando peccat, oportet, vt delectationem peccati per laboris rigorem emendet; bene per vitulum, qui eſt animal labori dedicatum, monſtratur expiari. Qui cùm hilaritatem mentis in pœnitentia oſtendit: manus ſuper caput hoſtiæ ponit. Cùm autem diſcordiam illam, quam inter ſe & Deum peccatum ſecit, per plenam peccati confeſſionem interrumpit: digito in ſanguine intincto velum inter ſanctum, & ſanctum ſanctorum, ſepties aſpergit. In velo enim peccati diſcordia demonſtratur. Nam ſicut velum illud ſanctum diuidebat, & ſanctum Sanctorum: ita peccati diſcordia hominem à Deo ſeparat: & ab homine Deum. Intingimus igitur indicem in ſanguine: cùm peccatum indicamus in confeſſione. Septies verò contra velum ſanguinem projicimus, cùm per ſeptenariam confeſſionem peccati, diſcordiam illam diuidi, demonſtramus. Omne enim peccatum ex ſeptem circumſtantijs cognoſcitur: ex actu & agente, ex peccati complicibus, ex loco, ex tempore, ex cauſa, & modu.

*Circumſtantia peccatorum ſeptẽ.*

Reliquum autem ſanguinem ad baſim altaris fundimus, quando totam peccati crudelitatem coram Deo, qui eſt baſis altaris, effundimus. Quatuor autem cornua altaris intingimus, quando ita dolemus de peccato, vt ſpem non amittamus: quando ita dolemus de dolore pœnæ, vt non deſinamus gaudere de fructu pœnitentiæ. In altari enim cor deſignatur; in quatuor cornibus, cordis affectiones. Totum verò adipem Deo conſecramus: cùm totius delectationis pinguedinẽ propter Deum dimittimus. Pellem autem portamus, cùm actũ pœnitentiæ exteriùs ſuſtinemus. Carnem verò mortuam: cùm patimur carnis mortificationẽ. Caput portamus, cùm principium pœnitentiæ Deo conſecramus: pedes, quando pœnitentiam ad perſeuerantiam perducimus. Inteſtina verò, cùm in patientia poſſidentes animam, contritionem cordis patimur, & amaritudinem: ſimũ autem; quando humanitatis ſuſtinemus ignominiam. Sed quoniam quidam ſunt, qui hæc omnia patiuntur, non propter Deum, ſed vt videantur ab hominibus: ideo dictum eſt, vt deferant hæc extra caſtra in locum mundum.

*Quis extra caſtra hoſtiã deferat.*

Extra caſtra defert hoſtiam, qui extra hominũ cognitionem coram Deo vitam ſuſtinet religioſam. Ipſe enim eſt locus mundus, vbi cineres effundi ſolent; quia omnis qui mundari appetit, oportet, vt perſeuerantiam pœnitentiæ in ipſo conſummet. Hoc idem de oblatione principis, quæ fieri ſolet pro peccato, ſub ſpecie hirci: vel vt ſpiritualiùs dicam, Chymarri demonſtrat. Chymarrus enim, hircus eſt hiemalis: in hiemali hirco pœnitentiæ amaritudo deſignatur. Minor tamen pœnitentia priore: quia major eſt vitulus, quam hircus; & princeps indignior, quam Sacerdos. Similiter & de capra dicimus; quia pœnitentiam ſimplicis demonſtrat; eo quod capra minor ſit hirco, ſimiliter & vitulo. Multa his ſimilia habeo vobis dicere, fratres mei; copioſam enim materiam vobis prælibaui; ſed ne faſtidium generent, ſufficiant vobis iſta. Nam vt occaſionem darem vobis, oſtendi; quomodo ſancti ordinant teſtamentũ Dei ſuper ſacrificia. Illos ergo congregate in vnum: vt cum eis vnà regnare poſſitis, cum Chriſto, qui vnus eſt, cum Patre & Spiritu ſancto. Amen.

## *In Dedicatione Eccleſiæ.* Sermo I.

Svper *muros tuos Ieruſalem conſtitui cuſtodes*, &c. *Iſai. 62.* Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri. Nam ſicut circa diuitias temporales concurrere ſolent tria, quorum primũ præcedit, hoc eſt labor in acquirendo; ſecundũ comitatur, cuſtodiæ ſolicitudo; tertium verò ſequitur, dolor videlicet in perdendo; ita circa ſpirituales diuitias tantò labor acquirendi grauior eſſe debet, ſolicitudo cuſtodiendi diuturnior, quantò vel non habendi vel perdendi dolor eſt pernicioſior: vel quantò acquiſitio earũ pretioſior eſt negotiatione argenti & auri. Propterea memores filiorum Berothitæ, qui Iſboſeth occiderunt in ſtratu ſuo, eo quòd oſtiaria purgans triticum obdormiuit; non oſtiariæ, ſed oſtiario ſorti nos & noſtra pariter committamus: quia non ſolùm non lætificat, ſed mentẽ affligit res, quæ acquiſita diligitur, & per negligentiam perit. Et quoniam dicit Apoſtolus, *1. Corin. 3.* quia templum Dei ſumus, à Templo teſtimonij parabolam aſſumamus. Videte, quanto labore Templi lapides præciſi fuerint à materia inutili & confuſa; quanto poſtea labore politi, poſt hæc in membra formati, ad vltimum in vnum corpus Eccleſiæ compacti. Videndum etiam, quanta induſtria, quibus aſperſionibus, illuminationibus, vnctionibus, thurificationibus, dedicatum fuerit Templum Dei. Hæc enim omnia in figura nobis contingunt, qui lapides viui ſumus in ædificio Dei.

*Lapides ſumus in ædificio Dei.*

Cùm igitur vel dæmonum vel hominum inutilium importuna ſuggeſtio nos premebat, & eorum colloquia ſeu conſortia optimos mores corrũpebant, in modum lapidis fuimus obdurati: quia ad exercitiũ boni operis facti ſumus immobiles quaſi lapis. Sed jam ab illa confuſa materia per Dei gratiã

ſeparati; & multis tentationum tunſionibus expoliti, ſumus in Eccleſiæ membra formati, & vno glutino charitatis in vnum Eccleſię corpus vniti. Sed & ad meritum ſanctitatis, lacrymarũ aſperſione, lectionis vel prædicationis illuminatione, deuotionis vel exhortationis vnctione, deuotæ etiam orationis frequenti thurificatione, ſoli Deo ſumus dedicati; ita vt ad exterioris ædificium, & ad hominis ſanctuarium nihil deſit. Et hæc ſunt inſtituta religionis: ſed ſi cuſtodita non fuerint, quid prodeſſe poſſunt? Propter hoc Salomon præcepit fieri circa Templũ triginta domos parvulas; vt eſſent cubilia & cœnacula hebdomadariorum, & eorum qui Templum Domini cuſtodirent, aut eidem Templo deſeruirent. Sed & ſuper muros Ieruſalẽ conſtituti ſunt cuſtodes, de quibus in Canticis ait ſponſa. Inuenerunt me cuſtodes murorum. Hinc eſt, quòd in oratione clamamus. *Tu Domine vniuerſorum, qui nullam habes indigentiam, voluiſti Templum tuum fieri in nobis: conſerua domum iſtam immaculatam in æternum.* Hinc etiam Moyſes circa Tabernaculum excubias ordinauit, non ſolùm exteriùs, ſed interiùs: id eſt non ſolùm circa atrium, ſed circa ſanctuarium. Hæc autem dixerim, quia ſicut vnumquodque iſtorum vocabulorum æquiuocum eſt ad multa: ita & ipſa ſimul vniuoca ſunt ad vnum. Nam ſicut per Tabernaculum & Tẽplum, ſic & per domum & Ieruſalem, Eccleſia figuratur, diuerſis tamen reſpectibus. Eſt enim Eccleſia Tabernaculum, in hoc quòd requies eſt militantium & pugnatorum: domus verò in hoc, quòd requies eſt laborantium & actiuorũ: Templum, quia requies eſt contemplatiuorum: viſio pacis, (ſic enim interpretatur Ieruſalem,) quia requies beatorum. Omnium eſt enim generalis Eccleſia, tamen per partes diuiſa. Eſt etiam, vt dixi, vnumquodque eorum æquiuocum ad multa. Dicitur enim quandoq; emphaticè, quandoque antonomaſticè, quandoque ſpecificè, quandoque allegoricè, quandoque anagogicè, quandoque tropologicè. Emphaticè, id eſt expreſſiuè, dicitur Chriſtus Deus & homo. Nam ſicut in illo tabernaculo erat atriũ, & ſanctum, & ſanctum Sanctorum: ita & in illo Deo & homine Chriſto, quaſi atrium fuit corpus, quod foris paruit, ſanctum anima, ſanctum Sanctorum diuinitas. Specificè Virgo Maria, quæ intra cortinas candidæ carnis ſuæ Deum & hominem in tribus ſubſtãtijs operuit. Allegoricè generalem ſignificat Eccleſiam, cujus quaſi atrium eſt Eccleſia, quę laborat in propatulo: ſanctum, Eccleſia, quę expectat in purgatorio: ſanctum ſanctorum, Eccleſia, quæ regnat in cœlo. Anagogicè quoque illa cœleſtis Eccleſia figuratur, de qua ſcriptum eſt. *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo?* Cujus atrium adminiſtratorij ſpiritus ſunt Angelorum, miſſi in orbem, propter eos, qui capiunt hæreditatẽ ſalutis. Sanctum verò, media hierarchia, quæ à ſuperiori ſuſcipit, quæ inferiori hierarchiæ injungit. Sanctum ſanctorũ, ſuperior hierarchia, quæ Deo aſſiſtit, vt ſcriptum eſt. *Millia millium miniſtrabant ei; & decies centena millia aſſiſtebant ei.* Vel aſſignare poſſumus atrium hypophanię, ſanctum hyperphaniæ, ſanctum ſanctorum Theophaniæ. Arca intra ſanctuariũ, cujus virga eſt potentia Patris, tabulæ ſapientia Filij, man verò benignitas Spiritusſancti. Tropologicè, id eſt moraliter, totus homo. Totus dixi, id eſt interior & exterior. Exterior homo, patens atrium, ſanctum verò, vel ſanctum ſanctorum, cor humanum. Et huic appellationi vniuoca ſunt quatuor ſuprà dicta vocabula. Nã de tabernaculo humani corporis ſcriptum eſt. *Habemus altare, de quo non habent edere, qui tabernaculo deſeruiunt.* Hoc idem domus ſignificat, ſicut ait Apoſtolus. *Scimus quòd ſi domus iſta terreſtris corrumpitur, domum habemus non manufactam æternam in cœlis.* Et iterum Iob. *Ecce qui in conſpectu ejus ſunt, non ſunt ſtabiles, & in Angelis ſuis reperit prauitatem: quantomagis qui domos habitant luteas, & terrenum habent fundamentum, conſumentur velut à tinea.* De Tẽplo quoque dicit Apoſtolus. *Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.* Et in libro Machabæorum. *Tu Domine vniuerſorum, qui nullam habes indigentiam, voluiſti Templum tuũ fieri in nobis.* De Ieruſalem verò in Pſalmo. *Ieruſalem, quæ ædificatur vt ciuitas.* In Euangelio. *Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum.* Tota enim illa Euangelij lectio allegoricè de glorioſa intelligitur virgine, & exponitur. Ipſa enim caſtellum fuit, omni virtutum munitione vallatum. In typum igitur hujus tropologici tabernaculi illi emphatico Moyſes excubias ordinauit: & alios qui atrium, alios qui ſanctuarium cuſtodirent: & ſicut exteriùs, ſic & interiùs; alios ab Oriente, alios à Meridie, alios à Septentrione, alios diſpoſuit ab Occidente, cuſtodes. Hoc autem factum in figura vtriuſque hominis; exterioris ſcilicet, cujus actiones ſcrutandæ ſunt & examinandæ; & interioris, cujus cogitationibus omnis eſt adhibenda ſolicitudo. Eſt enim homo exterior quaſi in atrio, interior quaſi in ſanctuario. Quia ergo inter homines alij bonas actiones incipiunt, alij charitatis feruore proficiunt, alij poſt initium boni operis langueſcũt, alij autem penitus deficiunt, neceſſarium eſt, cuſtodiæ diligentiam incipientibus, qui adhuc ab Oriente cubant, adhibere. Hoc idem dico de illis, qui quaſi à Meridie proficiunt charitatis feruore. Similiter & de illis, quorum abundante iniquitate charitas refrigeſcit, & ſic per defectum declinant ad Aquilonem: & de illis, quibus jam non lucet ſol juſtitię; quia qui malè agit odit lucem; & ſic per caſum praui operis labitur ad Occidentem. Dicit ergo Moyſes. *Ab oriente cuſtodient Tabernaculum, Iudas, Zabulon & Iſachar.* Et bene, quia vt homo bonum opus cuſtodiat, quod incipit; neceſſe eſt, bonum agricolam imitari, qui in ſpe fructuoſę meſſis laborat: primò ab agro tribulos & ſpinas euellens, & incœpto labori fortiter incombens, ſeminare feſtinat, quod ſibi viderit expedire. Hęc tria debet attendere, qui boni vult operis initiũ cuſtodire. Debet enim mercedis æternæ fructũ attendere: quæ merces figuratur per Iſachar, qui merces interpretatur. Debet etiam ſpinas peccatorum & tribulos vitiorum confeſſione ſarire. Propter hoc Iudas, qui confitens interpretatur, adjungitur. Debet quoque labori ſuo fortiter incumbere, ne deficiat: & ſic Zabulon habitaculum fortitudinis labores inceptos cuſtodiat. Qui verò ſunt in aſcenſu feruoris, reprimendi ſunt, ne fortè ſuperbiant, eo quod ſibi cæteris meliores appareant. Dicendum eſt, quia laudanda eſt nauigantis felicitas; ſed cùm venerit ad portum. Laudanda eſt pugnantis au-

*Quib' Deo dedicati ſimus.*

*Antiphona ex 2. Mac. 14.*

*Tabernaculum Chriſtus, hec virgo, &c.*

*Pſalm. 14.*

*Dani. 7.*

*Hebr. 13.*

*2. Corin. 5.*

*Iob. 4.*

*1. Corin. 3.*

*2. Mac. 14.*

*Pſalm. 121.*

*Luc. 11.*

*Virgo caſtellum fuit virtutum.*

*Homo debet bonum agricolam imitari.*

dacia, ſed cùm peruenerit ad triumphum. Non ergo glorietur accinctus æquè vt diſcinctus: nec lætetur dum navigat, donec ad littus perveniat. Ideo obedire non deſinat, nec ſuum ſuperiorem contemnat. Sed ſic de ſe mediocriter ſentiat; vt nec per ſuperbiam elevetur in ſummis; nec per deſperationem deprimatur in imis. Propter hoc Moyſes præcepit, vt Meridianam plagam cuſtodirent Ruben, Simeon, & Gad. Ruben videns in medio, Simeon obediens, Gad accinctus interpretatur: ad hoc ſcilicet vt videat & ſciat ſe eſſe in mundo, vbi nihil eſt ſtabile: vt ſciat, ſe nondum depoſuiſſe cingulum militiæ Chriſtianæ, nec adhuc emancipatum eſſe obedientiæ ſeruituti. Quòd ſi à bono opere quod incœpit, & à feruore ſuo, cogitauerit declinare; ſtatim incipiat attendere, quàm horrendum ſit incidere in manus Dei viventis, Iudicis ſapientis, Regis potentis. Timenda eſt illa extremi judicij diffinitiva ſententia, qua dicet miniſtris. *Ligatis manibus & pedibus, mittite hujuſmodi in tenebras exteriores.* Ibi gemet à fletu & ſtridore dentium, incarceratus & revinctus. Revinctus, quia ligatus pedes & manus, eo quod affectu & opere fuit in vita diſſolutus. Propter hoc Moyſes ait. *Ab Aquilone erunt Dan, Nephtali & Aſer.* Dan judicium, Nephtali revinctus, Aſer interpretatur incarceratus: vt ex ipſis nominibus attendat, quid mandatorum Dei contemptores expectent. Si autem per lapſum peccati ceciderit, reprimenda eſt in eo deſperatio. Nam ſicut timendum eſt, ne illi qui ſunt in fervore ſuperbiant: ita timendum eſt, ne iſti poſt lapſum deſperent. Cogitet peccator, quantę ſit miſericordiæ, qui de publicano fecit Apoſtolũ, de blaſphemo principem Apoſtolorum, de perſecutore vas electionis. His igitur confortatus exemplis, circa ſuos actus ita ſe modificet, vt in illis quæ fecit, ſit, vt ita dicam, Manaſſes, id eſt obliviosſus, ſicut ait Apoſtolus. *Ea quæ retro ſunt oblitus, ad anteriora me extendo.* Sit etiam circa ea quæ agit Ephraim, id eſt frugifer, videlicet vtilis; vt dimiſſa vanitate det rebus operã, quæ vtilitati conveniant, & per iſtos labores de filio iræ convertatur in Benjamin, hoc eſt, in filium dexteræ, vt ſic ab eo qui ovibus ſtatutis à dextris dicturus eſt, *Venite benedicti Patris mei,* à dextris ſtatui mereatur. Propter hoc ſatis congruè Moyſes ait. *Ab Occidente caſtra metabuntur Manaſſes, Ephraim, & Benjamin.* Et hæc quidem ſecundùm cuſtodiam actionum, & exterioris hominis diſciplinam dicta ſunt. Nam ad cuſtodiam ſcientiarum, id eſt cogitationum interioris hominis, alios cuſtodes Moyſes ordinauit, ſcilicet filios Leui, Caathitas videlicet, Gerſonitas & Meraritas. Et bene, quia tales ad cuſtodiam ſanctuarij debent ordinari, qui in patientia ſua ſciant animas ſuas poſſidere; qui hic manentẽ ciuitatem non habent; ſed ſe ſcientes aduenas, futuram inquirunt. Qui etiam ſibi ponunt amaritudines in valle lacrymarum; eo quòd differuntur à regno, & adhuc laborant in exilio. Et hac ſignificatione iſti cuſtodes ſanctuarij. Caath quippe patiẽtia, Gerſon aduena, Merari amarus, vel amaritudines interpretatur. Diſpoſuit autem eos circa ſanctuariũ hoc modo. Caathitas diuiſit; quia ſibi & Aaron fratri ſuo ab Oriente curam ſanctuarij commiſit. Cæteros verò Caathitas ſtatuit à Meridie ſub manu Eleazar filij Aaron, Gerſonitas à Septentrione, Meraritas ab Occidente; & vtriſque præfecit Ithamar filium Aaron. Vnde ſciendũ eſt, quòd quatuor modis eſt in corde prava cogitatio; ſuggeſtione quaſi conceptione, & quaſi ab Oriente: delectatione, quaſi jam à Meridiano feruore: deliberatione, quaſi ab Aquilone, quia refrigeſcente charitate jam incipit iniquitas abundare: tandem contemptu, quaſi ab Occidente, quia cùm venerit in profundum malorum, contemnit. Propterea timenda eſt cogitatio in ipſo ſuggeſtionis ortu; quia arborum præputia circumcidenda ſunt, id eſt primordia operum amputanda; quia ſcriptum eſt, *Principijs obſta.* Et quoniam malarum primordia cogitationum prona parit otioſitas, quæ inimica eſt animæ, ager quippe quem non colit agricola, ſpinas & tribulos parit, teſte Salomone, qui ait. *Tranſivi per agrum hominis pigri, & per vineam hominis ſtulti; & totum repleuerant vrticæ.* Ergo cuſtodiant Moyſes & Aaron ſanctuarium ab Oriente. Moyſes diuinæ legis lator fuit, vnde per Moyſen lex diuina figuratur, teſte Apoſtolo qui ait. *Quamdiu legitur Moyſes,* id eſt, lex Moyſi, *velamen eſt poſitum in cordibus eorum,* id eſt Iudæorum. Igitur ſolicitudo Moyſi ſtudium divinæ lectionis inſinuat. Aaron verò, cui incumbebat offerre pro ſua & populi ignorantia, executionẽm mandatorũ Dei inſinuat. In his duobus, id eſt in aſſiduitate lectionis & executione mandatorum, pravæ primordia cogitationis amputantur. Vnde ſcriptum eſt in Pſalmo. *Miſericordia Domini ab æterno, & vſque in æternum ſuper timentes eum: & juſtitia illius in filios filiorum his qui ſeruant teſtamentum ejus: & memores ſunt mandatorum ipſius ad faciendum ea.* Si vſque ad delectationem aſcenderit cogitatio, in patientiæ fortitudine etſi nõ poſſideat animum, cohibeat ſaltem manum: quia melior eſt patiens viro forti: nec poteſt, niſi per patientiæ fortitudinem delectatio cogitationis evelli. Nam poſtquam oſtium circumſtantiæ malæ voluntati aperuit, ſola fortitudine, nec alia quàm patientiæ, poteſt evelli: quia ſoli Caathitæ ſanctuarium cuſtodiunt à meridie. Igitur ſibi ipſi vim inferat, & inundanti mari dicat. *Huc vſque venies, & hic confringes tumentes fluctus tuos, nec vltra procedes.* Illam tamen qua innititur, fortitudinem patientiæ, non ad ſuum, ſed illius totum referat adjutoriũ, qui ait. *Sine me nihil poteſtis facere.* Non enim humano, ſed ſolùm diuino poteſt humana patientia adjutorio, quidquid poteſt. Nam Caathitæ ſunt ſub manu Eleazari, id eſt ſub potentia diuini adjutorij. Eleazar quippe Dei mei adjutorium interpretatur. Quòd ſi vſque ad deliberationem declinauerit, hoc etiam deliberare non omittat, quem finem perpetrata culpa ſortiatur. Tranſit actus, ſed manet reatus. Præterit voluptas operis, ſed æterna eſt calamitas afflictionis. Cogitet ergo ſuæ peregrinationis incolatum: quoniam omnes Gerſonitæ, id eſt aduenæ ſumus; nec diu prolongabitur noſter incolatus. Sed nos miſeri, quid faciemus, aut quid dicemus, cùm nil boni ante ſummum Iudicem perferemus? Propterea cuſtodiant ab Aquilone ſanctuarium Gerſonitæ. Et ſi cogitationes licet paruas contemnit, in profundum malorum occidit: quia nullum peccatũ adeò veniale, quod per contemptum fieri non poſſit mortale: ſicut econtrariò nullum adeò mortale, quod per cõ-

*Et ſuperbia, & deſperatio cauẽda.*

*Iuſtitia Dei quando cogitanda.*

*Matt. 22.*

*Num. 1.*

*Miſericordia Dei attendenda.*

*Philip. 3.*

*Matt. 25.*

*Num. 2.*

*Praua cogitatio quatuor modis eſt in corde.*

*Prouer. 24.*

*Pſalm. 102.*

*Iob 38.*

*Patientiæ fortitudo Deum habet authorẽ.*

*Ioann. 15.*

*Peccatum veniale, per contemptũ fieri poteſt mortale.*

tritionem non poſſit fieri veniale. Contemptus quidem pœnam, ſed contritio meretur veniam. Quia ergo nec bene conveniũt, nec io vno corde morantur, contemptus & cootritio: debent contraria curari contrarijs, contritione contẽptus. Hoc eſt, quòd ab occidente ſanctuarium ſeruant; id eſt illi, qui de omni contemptu, non ſolùm operis, ſed cogitationis licet modicæ, mente conteruntur. Prætereundum verò non arbitrot, quòd cùm tabernaculum mouebatur, quæ, quibus, & qualiter, ad portandum fuerint onera diſtributa. Intrabant Moyſes & Aaron ſancta ſanctorum, arcam Domini nudam taogebant; & eam inuolutam operimento hyacinthino & purpureo ad portaodum cæteris Caathitis reddebaot. Cæterorum verò, quæ mollia erant, cuſtodiendi curam habebant Gerſonitæ; cottinas videlicet, & operimenta, & funiculos. Omnia verò dura ſeruabant Metaritæ; videlicer fuſcioulas, lebetes, mortariola, tabulas, & paxillos. Vnde ſciendum eſt, quòd animus humanus per diuerſos affectus ſolet moveri. Vnde motio tabernaculi motionem cordis ſignificat. Movetur autem nunc ad licitos, nunc ad effectus illicitos: ſed ad hoc quòd movetur ad effectus illicitos, locum non habet in tabernaculo Dei. Cùm verò movetur ad licitos, vel ad amorem Dei, vel ad amotem proximi, & per hoc etiam ad amorem ſui. Quia ſicut qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam: ita qui movetur ad charitatem, diligit animam ſuam. Movetur autem ad dilectiooem Dei per ſtudium contẽplativæ, ad amotem proximi per exercitium activæ. Sed qui per ſtudium contemplatiuæ moventur ad amorem Dei, duobus modis moveutur: affectu & cognitione, affectu & non cognitione. Nam qui cognitione moventur, & noo affectu, locum non habent in ſanctuario Dei. Quibus dicturus eſt Iudex in futuro. *Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Tu verò odiſti diſciplinã.* Et iterum per alium Prophetam. *Cùm aquam limpidiſſimam biberetis, cæteram turbabatis pedibus veſtris.* Multominùs autem illi ad ſanctuarium Dei pertinere noſcuntur, qui nec cognitione moventur, nec affectione. Cognitione autem moventur & affectiooe, qui habent ſapientiæ donum, & meritum ſanctitatis. Vnde de Aaron dictum eſt. *Et Aaron ſanctum Domini.* Iſti merentur habere fidem anagogicam, fidem comprehenſivam, & enucleatam.

*Contemptus & contritio cordis non bene conveniunt.*

*Movetur animus ad amorẽ Dei affectu & cognitione.*

*Pſalm. 49.*

*Ezech. 43.*

*Pſalm. 105.*

Vnde talibus dictum eſt in Evangelio. *Vobis datum eſt, noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis.* Hinc eſt, quòd legitur, quòd Moyſes & Aaron nudam tangebant arcam fœderis; quia opere complebant ſacramenta, quæ nudè & apertè intelligebant. Alij autem habent affectione fidem magnam, ſed cognitione parvam: quorom fidem tamen approbabat ipſe Filius Dei, qui de Centurione dixit. *Non inveni tantam fidem in Iſraël.* Et mulieri Chananææ, quæ cupiebat ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa dominorum ſuorum. *O mulier, magna eſt fides tua.* Iſti ergo ſunt ſimplices in Eccleſia Dei, qui oon habent quidem intelligentiæ donum; ſed habent ſanctitatis & vitæ meritum. Iſti portant involutam arcam Domioi; quia fide ænigmatica & velata, quod eis injungitur operantur, etſi fortè myſteria non intelligunt. Portant autem involutam hyacinthino & purpureo operimento. Hyacinthino, cùm ea quæ divinitatis ſunt, etſi non intelligunt, devotè tamen amplectũtur. Purpureo verò, cùm ad humanitatis myſteriũ, etſi ſcrutari nequeũt, deuotè tamen afficiuntur. Sic enim boves arãt, & aſinæ paſcuntur juxta eos. Et iſti figurantur in illis Caathitis, qui arcam Domini involutam portabant in humeris. Qui verò moveotur ad exercitium activæ, duobus modis moventur; vel ad officium charitatis, vel ad exercitium laboris. Iſti ſuot duo gradus activæ, in illis duabus mulieribus figurati, quarum altera Martha altera Lia vocabatur. Nam in vtraque activa vita figuratur, ſecundùm vtrũmque gradum. In Mattha quidem illi, qui ſunt in officio charitatis; in Lia verò illi, qui ſunt in exercitio laboris. Illi ergo qui ſunt in officio charitatis, mollia tabernaculi portant: quia quidquid charitate impenditur, dulce & quaſi molle operanti videtur. Hoc enim opus illorum eſt, qui nihil Deo carius exiſtimant: qoi jugum Domini ſuaue & molle portant: ibi theſaurizare feſtinant, vbi nec ærugo nec tinea demolitur, nec fures effodiunt, oec furantur. Ideo omnia quæ mundi ſunt parvipendentes, diſtribuunt & diſpergunt & dant paoperibus. Propterea Gerſonitarum debet eſſe iſtud officium: id eſt eorum, qui ſe peregrinos & advenas in mundo cognoſcunt; & ob hoc omne tranſitorium propter æterna deſpiciunt. Dura verò portant Meraritæ: quia dura ſunt, quæ pertinent ad laboris exercitium: quia per laborem corpus affligitur, & propter hoc animus aggravatur. Propterea Meraritarum ſunt iſta opera, quia ſunt omni amaritudine plena. Tamen & ipſi tales in ſanctuario Dei locum habent. Leuitæ quippe ſunt, quia & beatitudine & aſſumptione digni. Vnde in atrijs Domini merentur habitare, vt videant ſanctum ſanctorum, Dominum Dominorum, Regem Regum, Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.

*Luc. 8.*

*Mat. 8. & 15*

*Vita activa in Lia & Martha figurata.*

## *In Dedicatione Eccleſiæ.* SERMO II.

F*Luminis impetus lætificat civitatẽ Dei: ſanctificavit tabernaculum ſuum altiſſimus.* Non immeritò gaudet, cujus gaudium plenum eſt, & gaudium ſuum nemo tollet ab eo. Et ideò gaudere debes; quia glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei; quæ nemo tollet à te: quia in te ſanctificavit tabernaculum ſuum altiſſimus. Sãctificauit, non illã, quæ adhuc indiget, ſanctitate, juxta illud, *Qui ſanctus eſt, ſanctificetur adhuc*: hac enim ſanctificatione, viri ſancti per meritum ſancti ſunt; qui quamvis renovati ſunt in juſtitia & ſanctitate veritatis, ſentiuot tamen adhuc pulſum diabolicæ ſuggeſtionis, infirmitatem carnis; & indigent præmio divinæ promiſſionis; juxta illud. *Miſerere mei, quoniam ſanctus ſum.* In te verò ſanctificatum eſt tabernaculum altiſſimi, ſanctitate plenâ, & perfectâ, cœleſti, & perenni. Plenum eſt ergo hujus ſanctæ gaudium civitatis, ab impetu fluminum, juxta quod dictum eſt: *Fluminis impetus lætificat civitatẽ Dei*: à fortitudine murorum, à generibus armorum, à vigilantia cuſtodum, à ſecuritate habitantium, à communi lege, à civili jure, à potenti Rege. Ibi ſiquidem per aquam ſudoris, quæ ægrotantium morbos ſanat; per aquam lacrymarum, quæ lugentium faciem la-

*Pſal. 45.*

*Apocal. 22.*

*Pſalm. 85.*

*Sanctitas civitatis Dei plena & perfecta.*

*Quas aquas habeat civitatis Dei flumen.*

*Ioann. 4.*

*Exod. 15.*

vat; per ſanguinis effuſionem, qui effuſus eſt, tamquam aqua in circuitu ejus, & martyrum ſtolas decandidat, flumen Dei repletũ eſt aquis. Ibi puteus humilitatis altus: per quem hydria Samaritanæ ſterilis imprægnatur. Ibi per rivulos Elim cũ impetu defluentes amaritudo Mara dulcoratur. Ibi aqua ſapientiæ ſalutaris potãtibus propinatur. Ibi de puteo latitudinis, fons eminentior charitatis emanat. Similiter à murorum fortitudine debet nihilominus exultare; quia fundamenta ejus in montibus ſanctis: & in fundamentis poſitus eſt lapis pretioſus angularis: lapis inquam, qui cum bitumine charitatis ſuſtentat lapides ſuperædificatos. Lapides enim ſuperædificari debent: non ligna, non fœnum, non ſtipula: ne fortè corruant à vento vanitatis, à turbine perturbationis, ab ariete hypocriſis, ab aliquo trementi genere pœnæ gehennalis. Vnde de lapidibus vivis muniri debet fortitudo murorum: ex ſardio per humilitatem, ex ſmaragdo per fidei virorem, ex topazio per ſapientiæ claritatem. Clarus enim lapis eſt, & auro ſimilis: in quo ſapientiæ claritas annotatur. His igitur ædificata eſt civitas Dei: quia de irrefragabili lapide patientiæ, ſeu perſeverantiæ, pro ut ſapientia dictat, operatur fortitudo, menſurat temperantia, juſtitia conſummat. Doctores Eccleſiæ in ædificio illo latitudinem cordium in charitate ædificant, altitudinem in ſpe, profundum in humilitate, tamquam ſapientes Architecti. Sequitur de generibus armorum. Ibi enim ſcutum bonæ voluntatis, lorica fidei, ſalutis galea, gladius ſpiritus, quod eſt verbum Dei. Ibi ſagittæ potentis acutæ, in verbo prædicationis; carbones in exemplis, lapis in funda Paſtoris; mandibula aſini, contra hoſtes Samſonis; confractio lagenarum, juxta victoriam Gedeonis. In his ſiquidem armis ſancti pugnant & ſuperant; per carnis ſcilicet mortificationem, quæ deſignatur in confractione lagenæ: per memoriam Dominicæ paſſionis, quæ figuratur in mandibula aſini: per cogitationem fortitudinis divinæ, quæ figurata eſt in funda & lapide. Sequitur de vigilantia cuſtodum. Teſtimonium perhibet eis ſponſa: quòd nemini nocte gradienti parcunt. Nam cùm ipſa dilectum ſuum nocte quæreret, & non inveniret: invenerunt eam cuſtodes murorũ, percuſſerunt, vulneraverunt, tulerúntque pallium ejus. Cuſtodes quidem ſunt Prælati, qui verbo prædicationis, animam adhuc in via morum errantem, & per devia hæreticæ pravitatis Deum tamquam in nocte quærentem, percutiunt compunctione, vulnerant charitate, denudant erroris velamine. Vnde habitatores conſiderantes aquarum abundantiam, murorũ fortitudinem, armorum genera, Prælatorum ſolicitudinem, ſecuritate ſua Eccleſiæ gaudium amplificant, & dicunt. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* Similiter à lege communi gaudere debet Eccleſia Dei: quia quidquid in ea conſtitutum eſt, dignum & juſtum eſt: ſiue juſtificatio ſit, ſiue judicium, ſiue prohibitio, ſiue præceptum, ſiue admonitio ſit, ſiue conſilium. Non eſt ibi pondus & pondus: ſed totum æquum eſt, & perfectum totum. Communem enim legem vocamus, quæ communiter omnibus impoſita eſt: ſicut illa qua dicitur. *Non mœchaberis, non occides, non furtum facies.* Nam præter iſta, ſecundùm diverſas Ordinum profeſſiones; diverſæ, quaſi jura civilia, ſunt obſervationes. Nam aliæ ſunt obſervationes Ciſtercienſis Ordinis, aliæ Præmonſtratenſis, aliæ Cluniacenſis: totũ tamen juſtum eſt, & quaſi jus civile civitatis Dei. Sed cùm in his omnibus lætetur Eccleſia Dei; ſuper omnia tamen, & ante omnia, à potenti Rege gaudendum eſt. *Magnus* enim *Dominus & laudabilis nimis, in civitate* ejus. Magnus per dignitatem, laudabilis per ſapientiam. Magnus per altitudinem potentiæ; laudabilis in diſpoſitione domus ſuæ. Quis enim non miretur pretioſitatem veſtium, varietatem ſupellectilium, copiam epularum? In domo ſiquidem Rationali veſtiuntur contemplatiui; Superhumerali activi, hyacinthino Doctores, lino Virgines, purpura Martyres, biſſo retorta Confeſſores. Varietas quoque ſupellectilium: craticula in mortificatione carnis; lebetes ad cineres ſuſcipiendos, in memoria perpetratæ iniquitatis; forcipes in virtute diſcretionis, crater tornatilis in amore lectionis; fuſcinulæ ad ignium receptacula, in illuminatione & ardore mentis. Quãta autem ſit copia epularum, teſtimonium perhibet homo; qui nuptias faciens filio ſuo, ad tauros, ad altilia, & omnia parata convocat invitatos. Quæ ſunt omnia? Illa ſine quibus dici cœna non potuit; & in quibus omnia cibi ſpiritualis fercula concluduntur: medulla ſcilicet tritici, & ſanguis uvæ meraciſſimus. In ſpirituali ſiquidem cibo Dominus taurum paravit in paſſione: altilia reſurgendo, vel in Aſcenſione: medullam tritici, cùm diſcipulis panem fregit dicens: *Accipite, hoc eſt corpus meum.* Simili modo ſanguinem uvæ, quando præclarum calicem accipiens, benedixit, deditque diſcipulis ſuis dicens: *Accipite & bibite: hic eſt calix ſanguinis mei.* Invitatus ergo taurum comedit, cùm ad imitationẽ Chriſti carnem affligit: altilia, quando in peregrinatione ſolo corpore conſtitutus, cogitatione & aviditate in illa æterna patria cõverſatur: medullam tritici, & uvæ ſanguinem, cùm ſe ſacroſancto viatico munit. Tauros ergo comedit per exercitium laboris; altilia verò per altitudinem devotionis: medullam tritici, & uvæ ſanguinem, per ſacramentum altaris. Ecce fratres, in quantis, & in quibus, Eccleſiæ gaudiũ perſeverat. Ecce, quæ ſunt ea: quæ civitatem Dei lætificant. Sequitur. *Sanctificauit tabernaculum ſuum altiſſimus.* Si per tabernaculum, vterum virginis, vel corpus Chriſti, vel finaliter animam cujuſlibet viri, velis intelligere: ſatis apertè videbitur, quomodo gaudiũ illud, quod plenum planè monſtratum eſt, nemo tollet à civitate Dei. Quis enim tollere poteſt ab ea gaudium ſanctificationis ejus: quod cum tali præparatione, operatione, confirmatione, factum eſt? Quia arcanum eſt, quod dicitur: *Sanctificauit tabernaculum ſuum altiſſimus.* Nam pro arcanis filijs Chore, id eſt vobis fratres, qui filij eſtis Calvariæ: id eſt illius, qui crucifixus eſt in Golgotha; quod eſt Calvariæ locus, Pſalmus inſcribitur in te ſacramenti: hoc eſt in tabernaculo manu facto, & hujus creationis ſanctificatione. Videamus quantum gaudium in illorum ſit tabernaculorum ſanctitate, hoc eſt in ſacramento rei. Sanctificatio quippe in dedicationis ſacramento figuratur: & cùm ſanctificatio ejus in quinque terminetur; in aſperſione, vnctione, illuminatione, benedictione, inſcriptione: ſcire debemus, quòd primum, id eſt aſperſio, ad præ-

*Lapides murorum civit. Dei.*

*Arma civitatis Dei.*

*Cant. 5.*

*Cuſtodes civit. Dei.*

*Rom. 8.*

*Exod. 20.*

*Diverſorũ Ordinum diverſæ obſervationes.*

*Pſalm. 47.*

*Quibus veſtiantur ſancti.*

*Matt. 22.*

*Matt. 26.*

*Luc. 22.*

*Pſalm. 45.*

*Tabernaculum multa poteſt ſignificare.*

*In Dedicatione eſt aſperſio, vnctio, &c.*

*Homo quãdo fuerit humus.*

ſnrtitus eſt. Humus enim tunc verè fuit, vnde & homo dici meruit, quando ſpirituali humore concretus, tãquam cæleſtis ſapientiæ lutũ in prima ſui conditione ad imaginem & ſimilitudinem Dei factus eſt, & in animam viventẽ. Nam ſicut in prima rerum conditione humor ſine calore dominabatur in humo, vt non tam vivificata quàm vegetata, cùm omnia à calore pariter & humore viuificentur, vt aliquem defectum ſuſtineret à defectu caloris, & aliquam perfectionem haberet ex abundantia humoris: ita in prima ſui conditione homo & aliquem defectum habuit, quo poterat mori; & aliquã perfectionem, qua poterat non mori. Aliquam perfectionem habebat, qua ſtare poterat: ſed & aliquem defectum, quia gratiam qua proficere poſſet, non habebat, ſuſtinebat. Factus eſt enim mortalis & immortalis: ſed mortalis, quia potuit mori: immortalis autem, quia potuit nõ mori. Potuit mori, quia potuit peccare, ſtimulus enim mortis peccatum eſt: potuit non mori quia potuit non peccare: quod ei datum erat ex libero arbitrio, quod eſt ad malum & ad bonum libera voluntas. Et quia potuit non peccare, & tamen peccauit, cœleſtis humoris infuſione privatus, terra quaſi teri digna dici potuit. Et arida apparuit, quia anima ſicut terra ſine aqua Deo fuit. Et quia à forma deformante deformata fuit, deformis & terribilis valde apparuit; quia cùm in honore eſſet, non intellexit; comparata eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis facta eſt illis. Vnde non ſolùm mortalis, ſed & mortua dici meruit, juxta quod Apoſtolus ait. *Corpus quidem mortuum eſt, propter peccatum.* Et Pſalmiſta. *Interfecta eſt terra in ſanguinibus.* Habet enim neceſſitatem moriendi, quia habuit voluntatem peccandi. Qui etiam modò & ſi non habet neceſſitatem peccandi, habet tamen neceſſitatem peccati. Peccato ſiquidem Adæ tam neceſſario quàm voluntario pollutus, ſed ipſi voluntario, nobis autem neceſſario; nec ita neceſſario, quaſi ſit homini neceſſarium, id eſt vtile, peccare; ſed neceſſarium, id eſt inevitabile. Vnde mori poteſt, & non mori non poteſt; quia poſt caſum per gratiam adjuvantem in plenitudine temporis ad hoc reparata fuit, vt per paſſionũ tolerantiam & laborum, poſſet ad humores radices ponere; & ſub ligno vitæ fieret lignum vitæ; quia ſublato gladio verſatili pœna videlicet temporali, comedere mereretur lignum vitæ. Sic igitur immortalitatis damnũ reſarciret per laborem, non ſolùm vt poſſet nõ mori, ſed vt non poſſet mori. Interim autem mediante laboris tempore mori poſſet, quia peccare poſſet per infirmitatẽ & vitæ deſidiã: & itẽ non mori, quia poſſet non peccare, propter originalem concupiſcentiam debilitatam in baptiſmo, & gratiam adjuvantem; qua ille ſolus Pontifex cum ſanguine ſuo ſemel intrans in ſancta ſanctorũ, in ſe ſolo ſolum hominem ſalvum fecit. Solum dico, à ſoliditate, quia ſolidũ, vt mortale indueret immortalitatem, & incorruptibile noſtrum indueret incorruptelam: ita vt datum ſit nobis poſſe non mori, & non poſſe mori: non amoto tamen libero arbitrio, ſed liberiore facto; quia de voluntate & adjuvante gratia fiet, vt poſſimus non peccare, & non poſſimus peccare. Non igitur ſecundùm primũ ſtatum hominis, vel ſecundùm tertium, vel ſecundùm quartum, ſed juxta ſecundùm, quo terra deſignatur, dici potuit, quod dictum eſt. *Terra ſuper quam induxero gladium,* &c. Nam ſicut dictum eſt, primus hominis ſtatus fuit ante lapſum, poſt conditionem: ſecundus autem poſt lapſum, ante reparationem: tertius poſt reparationem, ſed ante confirmationem: quartus poſt confirmationem; quando terra noſtra nec infecta erit, nec interfecta; ſed ſolida potiùs & perfecta. Dixit ergo. *Terra ſuper quam induxero gladium.* Induxero, dixit, non eduxero. Nunc enim tempus eſt vibrandi, tempus inducendi, ſed nondum tempus educendi. Vibrat enim vt terreat, ſicut ſcriptum eſt. *Gladium ſuum vibrabit.* Inducit, vt intus cor pungat; educit, vt aperte percutiat. Quod tunc fiet, quãdo framea ejus ſuſcitabitur adverſus eos qui oderunt eum. Inducit ergo, vt pungat cordis affectus, & afficiat ad ea quæ recta ſunt. Pungendo enim afficit, & afficiendo pungit. Habet igitur gladium pungitivum ſpei, de quo ſcriptum eſt. *Et gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei.* Et alibi. *Vivus eſt ſermo Dei, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Quòd autem ſit ſpei pungitivus, oſtenditur, cùm dicitur. *Quæcúmque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt; vt per patientiam & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus.* Habet & gladium rationis humani gaudij pungitivum; qui gladius dicitur Salomonis; quo puer, qui dividendus dicebatur, vivus redditur matri ſuæ. Habet & gladium pungitivum doloris, quo pœna temporalis & tolerantia paſſionum deſignantur; ſine cujus punctione non poſſumus redire ad lignum vitæ. Habet & gladium pungitivũ timoris; quo Dominus interficiet omnes peccatores terræ, ſicut ſcriptum eſt. *Et gladius meus devorabit carnes,* hoc eſt, carnales. Si igitur vel timore vel amore, ſpe vel deſiderio, vel dolore compunctus homo gladio verbi Dei, gladio rationis, gladio pœnæ temporalis, vel extremæ vltionis, elegerit virum vnum de noviſſimis ſuis ſpectatorem, ſicut factum eſt; quia virum vnum hodie elegiſtis, qui verè vir vnus fuit, ſed non vir vnum. Ille enim verè vir vnus eſt, & vir vnum, qui ſolus fuit & eſt, id quod eſt. Ille autem ſolus eſt, id quod eſt, qui idipſum eſt, qui non ex partibus conſtat, quia corpus non eſt; neque ex cõpoſitis, quia ſimplex eſt: neque ex obſcuris, quia lux eſt: neque ex diſparibus, quia ſpiritus eſt. Homo tamen vnus eſt, cujus vultus in diverſa non mutatur: ſed ad illud vnum neceſſariò properás, vnam fidem, vnum baptiſma confitetur. Nam ſicut multi homines vnius faciei dicuntur ſecundùm exteriorem hominem, ita & ſecundùm interiorem affectum; de quibus ſcriptum eſt, *Erat eis cor vnum & anima vna in Domino;* ita etiam vnus homo multarum facierum dici poteſt, cujus vult⁹ in diverſa mutatur. Ille igitur vir vnus erat, qui vnus in Chriſto, & Chriſtus in eo vnus erat. Sed quod dictum eſt, *De noviſſimis*, non vileſcat in animo; eo quòd nomen opprobrij eſſe ſoleat, ſicut ſcriptum eſt. *Putavimus eum noviſſimum virorum.* Sed ideo noviſſimum; quia ad agni nuptias invitatus, locũ decrevit tenere noviſſimum, vt audire mereretur, *Amice aſcende ſuperiùs*: timens & intelligens, quia erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi: quia ſuper humilem & quietũ requieſcit ſpiritus Domini. Hunc ergo noviſſimum elegiſtis. Nam etſi aliquam neceſſitatem, vobis

*Potuit homo non peccare, & non mori.*

*Rom. 8.*

*Pſalm. 105.*

*Quatuor ſtatus hominis.*

*Ezech. 33.*

*Pſalm. 7.*

*Ephes. 6.*

*Hebr. 4.*

*Rom. 15.*

*Multiplex gladius pungens animã.*

*Deutor. 32.*

*Actor. 4.*

*Quis vir vnus dicendus.*

*Iſai. 53.*

*Luc. 14.*

impoſuiſtis; tamen voluntate, non neceſſitate, Regulæ neceſſitatibus eſtis addicti. Sponte ſiquidem in rete Petri, & in compede Benedicti pedem injeciſtis. Et bene, quia vbi eſt neceſſitas non eſt libertas: & vbi non eſt libertas, non eſt voluntas. Vbi autem non eſt voluntas, non eſt meritũ. Sola enim voluntas meretur, ſicut dicit authoritas: ſed pœnam, ſi mala; præmium, ſi bona. Vt igitur gaudeat homo neceſſaria libertate; neceſſe eſt, vt vtatur in facto libera neceſſitate; vt per ipſam liberetur à peccatu, habendo neceſſitatem patiendi, vt ſit voluntas libera juſtitiæ, & à peccato liberata. Hac igitur de cauſa elegiſtis ſpeculatorem. Speculatorem dico à ſpeculo, non à ſpecula. Quid enim Sanctus Benedictus, niſi quoddam ſpeculum fuit? Quia ex ejus obedientia convincitur noſter contemptus; ex ejus humilitate noſtra ſuperbia; ex ejus mundiſſima religione noſtræ religionis defect⁹.

*S. Benedictus ſpeculum fuit.*

De talibus enim hujus ſanctæ ſiccatæ animæ ſpeculis factus eſt nobis luter munditiæ. De ſpeculis enim debet luter fieri; vt exemplis Sanctorum primò peccata cognoſcantur, poſt verò, cognita per contritionem cordis & oris confeſſionem, per condignam ſatisfactionem & emũdationem laventur. Et quid aliud dat intelligere, niſi hoc vitæ ſpeculum & exemplar, quod nobis in monte Religionis monſtratum eſt ad exemplum? Vel ſpeculator à ſpecula dici poteſt, qui pro nobis ſpeculam contemplationis aſcendit, de qua ſcriptum eſt. *Statue tibi menſam, & contemplare in ſpecula:* vel circumſpectionis; de qua Ieremias; *Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudines:* vel certè Prælationis, de qua Ezechiel, *Speculatorem dedi te domui Iſraël.*

*Iſai. 21.*
*Ierem. 31.*
*Ezech. 3.*

Hic eſt, cujus memoria in benedictione eſt, ſpeculator nobis factus, aſcendens ſpeculam contemplationis, in ijs quæ ad ſapientiam pertinẽt; circumſpectionis, in ijs quæ ad ſcientiam; prælationis, quoad domeſticam ejus Eccleſiam. Vidit igitur, id eſt intellexit per viam veritatis, venientem gladium verbi Dei: per viam juſtificationum gladium rationis; per viam arduam gladium doloris, per viam juſtitiæ & rigoris gladium timoris; & inſonuit buccina. Et vtinam inſonuerit, id eſt intus ſonuerit; vt ſic ſonus corporis aures foris percutiat, vt interiores tãgat. Inſonuit enim buccina, & non tuba; quia ſonum dedit exiſtentibus in Gabaa, non in Rama. Buccina enim cecinit Benedictus, (ſed tuba Baſilius,) qui quaſi buccinam Regulam vocat, vbi ait. *Regulam hanc deſcripſimus.* In qua non omnem juſtitiam ſcriptam eſſe aſſerit: ſed vt aliquod initium converſationis ſe habere demonſtrent. Cæterùm, ſicut idem ipſe ait, *Quicumque ad culmen perfectionis vult attingere, ſunt doctrina ſanctorum Patrum, necnon & Regula ſancti Patris noſtri Baſilij.* Ecce buccina nobis adhuc exiſtentibus in Gabaa; quia Gabaa collis interpretatur. Quòd à malitia mundi declinare nolumus, virtutum tunc celſitudinem non attingimus. Baſilius autem exiſtentibus in Rama majoris tuba perfectionis inſonuit. Rama quippe excelſa interpretatur. Et quoniam perfectionis vitæ celſitudo deſcripta eſt in illa Regula; tuba ſua inſonuit in Rama. Quicumque ergo vocem buccinæ audinit, Regulæ jugo collum ſubdidit: ſed ſi ſecundùm formam inſtitutionis non ſe obſervaverit; ſanguis prævaricationis ſuper ipſum erit; vt ſit ei Regula cauſa perditionis, quæ debuit cauſa eſſe ſalutis. Nam ſicut obedientibus facta eſt Regula norma juſtitiæ, ita inobedientibus ſit laqueus & muſcipula pœnæ. Audiamus igitur ſonum buccinæ, nec tamquam aſpides ſurdæ obturemus aures noſtras; ſed omni cuſtodia ſervemus noſmetipſos; ne nobis ſit ad mortem, quod datum eſt ad vitam: ne nobis ſit venenum, quod datum eſt antidotum: ne nobis ſit ad laborem, quod datum eſt ad requiem. Sed ſecundùm Regulę formam mutemus nos in viros alteros, fugientes de culpa ad cordis contritionem, de cordis contritione ad confeſſionem, de confeſſione ad pœnitentiam, de pœnitentia ad veniam, de venia ad gratiam. Hæc eſt via, per quam Sanctus Benedictus & aſcendit, & aſcenſionis exempla præbuit; ipſo Domino noſtro Ieſu Chriſto ducente, qui vivit & regnat cum Patre in vnitate Spiritus ſancti Deus, per omnia ſęcula ſæculorum.

*S. Bened. c. vltimo Regulæ.*
*Ibidem.*
*S. Benedictus buccina cecinit, Sanctus Baſilius tuba.*
*Regula inobedientibus eſt laqueus.*

## *Sermo.* De Arca Spiritvali.

*Quia verba Thematis hujus, ſunt Philiſthæorum hac occaſione Author mox ab initio de ijs, qui prædicant, vel præſunt, & malè vivunt, diſſerit.*

Facite *Plauſtrum novum, & jungite duas vaccas fœtas, quibus non eſt impoſitum jugum; & ſuperponite Arcam Dei.* Fidelis ſermo propoſitus, & omni eſſet acceptione dignus, ſi merita loquentis verbis vtilibus reſponderent. Sed enervare ſolet non modicùm vim verborum vita loquentis. Gregorius enim dicit. *Cujus vita deſpicitur, reſtat, vt & prædicatio contemnatur.* Hinc Apoſtolus ait. *Caſtigo,* &c. Vnde Dominus tales in Evangelio redarguit dicens. *Hypocrita, ejice primò trabem de oculo tuo,* &c. Sed ſi ita eſt, quid eſt, quod alibi idem Apoſtolus ait, *Sive per occaſionem, ſive per veritatem Chriſtus annuntietur, & gaudeo, & gaudebo?* Cùm enim in Eccleſia Dei alius ſit paſtor, alius mercenarius, alius fur, alius raptor; numquid ſicut ad prędicationem paſtoris gaudet Apoſtolus, ita etiam ad prædicationem mercenarij, furis, raptoriſque gaudebit? Paſtor quippe eſt, qui veritatem loquitur propter veritatem. Mercenarius eſt, qui propter lucrum temporale, non propter ipſam. Fur autem propter occaſionem falſitatis aquas furtivas proponit, & panes abſconditos. Non enim venit fur, niſi vt furetur, & mactet, & perdat. Labijs quippe doloſis ſeducere ſolent audiẽtes. Raptor verò labijs iniquis manifeſtè ſævit in oves. *Domine,* ait Propheta, *libera animam meam à labijs iniquis, & à lingua doloſa.* Quid igitur ad talium prædicationem gaudebit Apoſtolus? Notandum, quòd reprobborum alij ſunt contemptibiles vita, & non fama; alij fama, & non vita: peſſimi autem qui fama pariter & vita; ſicut optimi, qui nec fama, nec vita. Qui verò ſunt infames fama, vel propter privatum peccatum, vel propter publicum. Publicum tribus modis accipimus. Dicitur enim publicum, quaſi populicum, quod à quovis de populo poteſt accuſari, vt crimen læſæ majeſtatis, vel hæreſeos, vel ſimoniæ. Vel dicitur publicũ manifeſtum & notorium: non enim idem eſt manifeſtum & notorium. Omne quippe notorium manifeſtum; ſed non convertitur; quia poteſt eſſe manifeſtum Iudici, & non alijs: vel

*1. Reg. 6.*
*Greg. ho. 12. in Evang.*
*1. Cor. 9.*
*Luc. 6.*
*Philip. 1.*
*Paſtoris, mercenarij, furis, &c. differentia.*
*Pſalm. 119.*

alij, & non Iudici. Notorium eſt enim illud, quod Iudici patet, & alijs. Difficile tamen eſt invenire, quid ſit notorium. Nam Sodomorum *Geneſ. 18.* peccata Sodomitis erant manifeſta; tamen deſcendit Dominus, vt fierent notiora. Propter peccatum verò publicum ſiue notorium, poteſt eſſe contemptibilis, non propter manifeſtum: quia peccatum etſi ſit manifeſtum Iudici, & nõ alijs, vel certè Iudici & non Iudici, non ideo meretur peccator damnari: donec verum eſſe quod dicitur, per legitimos teſtes comprobetur. Privatum verò peccatum eſt, quod privatæ *Nona notio peccati privati.* perſonæ teſtificari poſſunt, vel accuſare. Vel dicitur privatum, id eſt occultum, quod à nullo ſcitur, vel ab vno: quia quamvis ab vno ſciatur, non adeo tamen minùs occultum eſt; quia vox vnius, vox nullius. Privatum igitur peccatum neminem damnat; donec per hoc quo convincitur, vel ſponte confitetur, quaſi Ethnicus & publicanus efficiatur, ſicut Dominus in Evangelio ait: *Si peccaverit in te frater tuus*, id eſt ſi *Matt. 18.* peccaverit, te ſciente, *corripe eum inter te, & ipſum ſolum*. Quòd ſi fuerit inficiatus, etiamſi tibi manifeſtum fuerit, deſiſte ab accuſatione ejus, quia liberaſti animam tuam, videns ſagittam, quæ percuſſit eum, nec ſe obſervavit, cùm annuntiaſſes ei. Quod ſi confeſſus fuerit, non *Ordo correctionis fraternæ.* tamen ſe obſervaverit, tunc adhibe duos teſtes, & ſi coram illis inficiatus fuerit, quod ſecretò coram te confeſſus fuerat, iterum deſiſte, quia liberaſti animam tuam. In hoc tamen tibi cavere debes, ne nota deprehendi poſſit in vultu, vel in verbis tuis; quòd ſecretò tibi cõfeſſus fuerit; ſed quaſi penitus ignorans, ita dices. Frater, hæc & hęc de te dicũtur; vide ne feceris. Quòd ſi coram duobus teſtibus confeſſus fuerit, nec tamen ſe correxerit, ora Dominum, vt infundat ei cor pœnitens, quo collum excutiat à jugo diabolicæ ſeruitutis. Quòd ſi nec ſic ſe correxerit, devita illum, tamquam Ethnicum & Publicanum; quia jam te de veritate arguere non poterit, quem per teſtes idoneos devincere potuiſſes. Qui autem vita ſunt contemptibiles; fide vel moribus ſunt infames. Qui autem moribus; vel propter ſubitam tentationem & occultam: vel propter ſubitam & manifeſtam, vel propter diu deliberatam & occultam; vel propter diu deliberatam & manifeſtam, ſicut corrupti moribus & diffamati. Vnde Pſalmiſta. *Non timebis à timore nocturno*: ecce ſubita & *Pſalm. 90.* occulta tentatio: *à ſagitta volante per diem*, ecce ſubita & manifeſta: *à negotio per ambulante in tenebris*, ecce diu deliberata & occulta: *à demonio meridiano*, ecce diu deliberata & manifeſta. Propter diu deliberatam & manifeſtam tentationem, qui corrupti ſunt moribus, contemptibiles ſunt apud Deum. Qui verò laborant in fide; aut in Eccleſia ſunt, aut extra Eccleſiam: quia quamvis membra putrida, non tamen à corpore Eccleſiæ ſunt ſeparata. Qui igitur in Eccleſia fide corrupti ſunt, tribus de cauſis adulterant verbum Dei: ſimplicitate, infirmitate, malitia. Simplicitas tamen alia naſcitur ex ignorantia vincibili, alia ex in- *Quid ſit ignorantia vincibilis.* vincibili. Ignorantia vincibilis eſt, quando aliquis poteſt ſcire, & non vult; de qua dicitur. *Ignorans ignorabitur*. De ſecũda dicit Apoſtol⁹. *1. Cori. 14.* *Miſericordiã conſecutus ſum, quia ignorans feci.* *1. Timot. 1.* Prima pœnã, ſecunda veniam promeretur. Infirmitas verò quandoq; naſcitur ex cupiditate, quandoq; ex timore. Nam quia homines vultũ timent potentium, vel ambiunt divitias aut honores, parcere ſolent potentibus, & lingere eorum vulnera, quæ ferro deberent correctionis reſecare. Inde ſunt calũniatores, prævaricatores, tergiverſatores. Calumniator eſt, qui falsũ intendit: prævaricator, qui verum abſcondit; tergiverſator, qui à veritate incepta laſſeſcit & deſiſtit. Qui igitur ex ſimplicitate, quæ naſcitur ex ignorãtia invincibili, vel ex infirmitate, peccant; admonendi ſunt, & corripiendi: quia non debemus eos timere, qui occidunt corpus, & poſtea nihil habent, quod faciant: ſed potiùs illum, qui cùm corpus occiderit, poteſt animã perdere in gehennam. Qui verò ex ſimplicitate, quę naſcitur ex ignorantia vincibili, vel ex malitia, peccant, meritò ſunt apud Deum & homines contẽnendi. Qui verò extra Eccleſiam ſunt infideles: aut in Eccleſia numquam fuerunt, aut ab Eccleſia præciſi ſunt. Præciſi autem, vel ſe- *Qui ſint ab Eccleſia præciſi.* ipſos præciderunt, vel per diffinitivã ſententiã à Iudice ſunt præciſi. Qui autem à Iudice præciſi ſunt, vel per excommunicationem, vel per depoſitionem, vel per degradationẽ, ſunt præciſi. Qui ergo ſeipſos præciderunt, vel per depoſitionem, vel per degradationem: contemptibiles, & condemnandi ſunt. Qui verò per excommunicationem, ſuſtinendi & expectandi ſunt. Qui verò in Eccleſia numquam fuerunt, ſi quid in ſcripturis ſuis veritatis miſcuerunt, non omnino contemnendi ſunt, quia per ignorantiã peccauerunt. Canales enim ſunt horti Domi- *Infideles, qui vera quadã ſcripſerunt, quibus comparentur.* nici, ſcopa furni, manſio ſtercoraria areæ, corvi Eliæ, ſacerdos alios veritate mundans, & ipſe in ſordibus remanens vſque ad veſperam. Plerũmque ſiquidem, ſicut turtur & hirundo, ſic milvus & ciconia, cognouerunt aduentum, nõ dico ſui, ſed Chriſti. Turturem dico Simeonem, illum ſcilicet gemebundum, qui dicebat. *Putas* *Auguſt. in Serm. de Purific.* *durabo? Putas videbo?* &c. Hic enim eſt, qui dixit, *Nunc dimittis, Domine, ſervum tuum in pace: quia viderunt oculi mei ſalutare tuum.* Hi- *Luc. 2.* rundini verò Ioannem Baptiſtã non immeritò comparamus: quia collum ejus martyrium rubricauit, ventrem candidauit virginitas, dorsũ autẽ onus pœnitentiæ denigrauit: qui ſolo corpore in hac peregrinatione conſtitutus, de cœleſti patria ſpirituali cibo paſcebatur. Hic igitur ad baptiſma Chriſtum venientem videns, dixit. *Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.* Milvus *Ioann. 1.* verò quia rapax eſt, rapacis Balaam non immeritò typũ tenet: qui promiſſionibus Balaac prouocatus, mutabat altaria, vt inde proſpiceret, qua parte malediceret populo Dei. Hujus tamẽ Dominus os aperuit, quando dixit. *Orietur ſtel-* *Num. 24.* *la ex Iacob*, &c. Ciconiam verò, quæ de venenoſis animalibus viuit, Sibyllam veneficam & incantatricem dicimus Erithræam; cujus tamẽ tale teſtimonium de Chriſto ponit Auguſtinus dicens. *In manus Infidelium veniet; dabunt Deo* *Auguſt. 18. Civit. c. 23. Sibylla de Chriſto prophetia.* *alapas manibus inceſtis, & colaphos accipiens tacebit. Dabit ad verbera dorſum ſuum; fel ad cibum, & acetum in ſitim dederunt: hanc inhoſpitalitatis menſam miniſtrauerunt*, &c. Quia igitur Spiritus vbi vult ſpirat, non eſt attendendum, quis loquatur, ſed quid: quia Amalechites in itinere feſſus, ſumpto cibo factus eſt dux exercitus Dauid: quia multoties terrã lingentes, id eſt terrã amantes, & temporalibus ſatiati, quaſi in itinere feſſi, ſumpto ſpirituali cibo fiunt ductores &

# SERMONES
# NICOLAI
# CLARAVALLENSIS
## QVONDAM MONACHI.

*DVOBVS Claravallis olim Abbatibus Henrico & Garnerio, quorum opera præcedunt, tertiũ hic libenter adjunxiſſem Gaufridum, in præfectura & regimine ejuſdem inclyti Cœnobij utróque priorem, ut poto quartum illius Abbatem, & prædicto Henrico amiciſſimum: ſed quia ejus opuſcula plurima ſunt, & adhuc quædam nobis deſunt, ideo ſeparatim poſthac illa edere eſt animus. Guerrici quoque Claravallis aliquando Monachi, pòſt Igniaci Abbatis Sermones ſæpius jam recuſos, quia facile haberi poſſunt, & proprium legitimi parentis nomen præferunt, mutato conſilio, quo eos hic apponere ſtatueramus, in alium Tomum referemus. Nicolai potiùs Claravallenſis olim Monachi, Sermones diverſis Authoribus malè aliquando aſcriptos, eidem in præſenti vindicare decrevimus. Fuit autem hic Nicolaus primùm Arremarenſis Cœnobij Ordinis Cluniacenſis in Trecenſi Epiſcopatu, poſtmodum Claravallis ſub S. Bernardo Monachus, ejuſdemque notarius; ſed quia pater Sanctus in eo reperit pravitatem, amovit eum ab officio; unde factum eſt, ut ille Claravalle diſcedens, ejus hoſtis efficeretur. Quæritur de eo apud Pontif. Eugenium S. Bernardus* Ep. 84. & 98. *Vbi autem, quando, & quo fine è vita exceſſerit, ignoratur. Sermones quidẽ ſequentes inter opera S. Bernardi, & Petri Damiani magna ex parte reperiuntur; at illos nec hujus, nec illius, ſed prædicti Nicolai eſſe, conſtat evidenter. Nam Author eorum in Sermone de Nativitate Domini, laudat S. Bernardum Claravallis Abbatem, eumque ſibi exemplar prædicationis proponit. Non ergo is eſt S. Bernardus: ſed neque Petrus Damianus eſt, qui S. Bernardum ætate præceſſit, nec agnoſcere potuit. Præterea in Sermone de S Victore Confeſſore, oſtendit author, illius loci, in quo eius corpus quieſcit, ſe Monachum eſſe. Quieſcit autem eius corpus in Arremarenſi Cœnobio, cuius nec S. Bernardus, nec S. Petrus Damianus, Monachus fuit, ſed Nicolaus. Petrus quoque Cellenſis producto ex hoc Authore, & ex prædicto Sermone, loco, eum Nicolaum Arremarenſem ſeu Claravallenſem agnoſcit. Præfatio quoque ipſius Authoris, quàm hic & nunc ſubjicimus, idem demonſtrat: ut plures probationes quærere ſuperfluum ſit & otioſum. Scripſit & in aliquot verſus Pſalmorum, quædam moralia, & alia, quæ in epiſtola ſua nuncupatoria ad Comitem Theobaldum recenſet. Edidit quoque epiſtolas, & in unum corpus collegit, hortatu Henrici fratris Regis Galliæ, Claravallis tunc Monachi, poſt Archiepiſcopi Remenſis, quæ & in Tomo duodecimo Bibliothecæ Patrum editionis Colonienſis extant. Porrò Sermones hi, ſcripti ſunt in Arremarenſi Cœnobio, ex Claravallenſi autem ad Theobaldum Comitem miſſi.*

### *Epiſtola Authoris ad Theobaldum Comitem Campaniæ, Sermonum ſequentium nuncupatoria.*

SINGVLARI Domino & benefactori ſuo, Henrico Trecenſium Comiti Palatino, Nicolaus ille ſervus ſuæ ſublimitatis, ſeipſum ad pedes. Non ignoro, Sereniſſime Princeps, quàm audacter ingrediar ad magnitudinem tuam, & quàm ſecurus ambulem, vbi multi pavent, & cavent à fiducia ſecuritatis. Non miror, ſi mireris; ſed miror, ſi non mireris, quis me in hanc audaciam impulerit, ſeu appulerit ad portũ confidentiæ tam ſublimis. Breviter tibi reſpõdeo, non meis, ſed alterius verbis. *Audacem faciebas amor* Amor Dominum neſcit, dignitatis neſcius, dignatione dives, affectu potens, ſuaſu efficax, perſpicax puritate. Ille eſt, qui in ſacrario ſuæ Majeſtatis omnem hominem aut parem facit, aut accipit: & de perſonis imparibus pares animos facere conſuevit. Et hæc quidem pro audacia mea. De cætero mitto gloriæ tuæ decem & novem Sermones, à feſtiuitate S. Ioannis Baptiſtæ, vſque ad feſtivitatem S. Ioannis Evangeliſtæ, aliosque Sermones, & quoſdam Pſalterij verſus, meo ſenſu inventos, meo ſtylo dictatos; niſi quòd paucis in locis, de ſenſibus alienis accepi. Adhuc enim juxta Philoſophum, alienas ſarcinas adoro. Mitto etiam tibi reſponſoria, & lectiones de Cruce, Reſponſoria & lectiones de Virgine, & decem Sequentias de Chriſti Feſtivitatibus & Sanctorum ſuorum. Hæc autem omnia, in viridiori ætate dictavi, antequam ſtylus meus in vagina ſilentij reconditus, & ſplendorem perderet, & acumen. Non quòd vnquam aliquid dixerim, vel invenerim, quod dignum ſit obtutibus tuis; qui & literatus es, & tui germinis præfulgidum ſidus. Si quid in his tibi placuerit, Deo imputa, & non mihi: ſi quid diſplicuerit, tibi imputa, qui juſſiſti. Nihil enim mea intereſt; qui, juxta Salvatoris vocem, quod habui, hoc feci. Filius Virginis qui tibi dedit, vt & potens, & ſapiens, & benignus ſis, & te hoc triplici funiculo circumcinxit: faciat te hic vivere plenum dierum, & illuc tranſire in longitudinem dierum; vt cùm ipſe apparuerit vita noſtra, & tu appareas cum ipſo in gloria. Amen.

*Opera Nicolai, Theobaldo nuncupata.*

**Sermo.** *In Nativitate Sancti Ioannis Baptiſtæ.*
De decem privilegijs ejus.

HOnis dilectiſſimi, dies illuxit inſignis, tanto cęteris diebus Sāctior, quanto ſanctiorē hominem terris effudit. In hac ſiquidem die natus eſt ille Sanctorum ſplendor, juſtorum gloria, lætitia Angelorum. Excellentiſſimus homo, conſanguineus Chriſti, amicus ſpōſi, ſponſæ præparator. Vnus eſt, & ſecundum non habet: qui choris intextus Angelicis, ſublimioris coronę titulis vniuerſitatis humanæ trāſcendit aſcenſum. Denique, *Inter natos mulierū non ſurrexit major Ioanne Baptiſta.* Felix homo, qui feliciter perambulans cœlorum officinas, curſu velociſſimo ſequitur redemptorem: nec alicujus intercluditur faſtigio dignitatis, quem ſummæ felicitatis immenſitas largiùs irrorauit. Lætantur Angeli, & vtriuſque naturæ numeroſitas admiratur hominem ſic ingreſſū abyſſum luminis, & in æternæ dignitatis pelagus abſorptum, vt ipſam reuerberet Angelicæ puritatis originem. Eleuentur omnes, & meritorum pręrogatiuis ante conſiſtoriū majeſtatis exultent: non erit tamen qui ad Baptiſtæ Ioannis priuilegiū audeat aſpirare. Age, jam aggrediamur ingredi virtutum inſignia, quæ Deus majeſtatis in amico ſuo glorioſa cumulatione ſignauit. Sic enim ab ortu vitæ vſque ad occaſum cum hominibus conuerſatus eſt, vt forma vitæ, morum informatio habeatur; & licet hic ſermonis aurei non rutilet pulchritudo, tentabimus tamen rerum veritatem qualicūmque ſtylo perſtingere; illud ſapientis attendentes, prudentibus viris, non placere phalerata, ſed fortia. Primus ejus honor, eſt gloria in annuntiatione. Non eſt diſſimulanti ſilentio tranſeundum, quàm ſolēni glorificatione pueri hujus in hunc mundum nunciatur ingreſſus. Adeſt Angelus Gabriel, & à ſuperiori cœlorum cardine, Domini fortitudo deſcendens, ſtat à dextris altaris incenſi. Nec quilibet Angelus, ſed ille ſublimior, qui beatæ Virgini nuntiū attulit ſingulare; etiā electus eſt, vt nuntiaret militem, qui Regem nuntiare debebat. Aſtat ſacerdos, ſacerdotalib' indutus; & multiplici veſtimentorum varietate, cœleſtium Sacramentorum præfigurans imaginem; purgationem peccatorum myſtici ſanguinis aſperſione præſignat. Conſiſtit coram arca fœderis, & ante teſtamenti tabulas, vrnam auream habentem Manna, virgam Aaron, Cherubim & propitiatoriū, ſolemniter infulatus, vultui Dei, gloriæ majeſtatis, rerum omnium Domino vota percelebrat. Dies inſtat ſolemnis, & cęteris diebus multitudini Iudæorum celebrior, Domini præcipientis atteſtatione ſublimis. Planè ſpectabilis & feſtiua, in qua ſola ſoli Pontifici licebat introire in Sancta Sanctorum; & aſpergine multiformi ſummæ divinitatis iram mitigare. Convenitur vndique in ſanctam ciuitatem, & populorum turba frequentior cumulat materiam gaudiorum. Inter hęc ſacra conſiſtens Archangelus, *ne timeas*, inquit, *Zacharia, quia naſcetur tibi filius*; parentum gaudium, nobilitas generis, orbis exemplum, finis legis, Evangelij principium, mortis expulſio, janua vitæ, decus hominum, converſationis ſplendor; omnis juſtitiæ principatus. Et ne diffuſiori tractatu rerum excellentiam confundamus, naſcentis & converſantis integritas, in libris Evangelicis pleniùs aſſignatur. Conſidera nuntiantis ſublimitatem, dignitatem loci, diei reuerentiam; & tunc intelligere poteris, quàm ſuperexcellenti gloria Ioannis Baptiſtæ genitura prædicitur. Salva igitur reverentia Salvatoris, quia non derogamus Regi, ſi Regis militem honoramus; cùm ille Dominus, hic ſervus; ille Creator, iſte creatura; digniori præmonſtratione Ioannes nuntiatur, quàm Chriſtus. Chriſtus fortaſſis in thalamo, Ioannes in templo; nec ſolùm in templo, ſed etiam antē Sancta Sanctorum, in inſigni die ſolemnitatis eorum. Ioannes ab eodem Archangelo, in locò digniori, tempore ſanctiori, apertiore miraculo, prædicitur. Recole Iſaac ab Angelis nuntiatū, Samſon per Angelum prędictum, & vniuerſam Nazaræorum ſectā circumſpice; ſolūmq; baptiſtam, tam in hoc, quàm in alijs, invenies digniorem. Secundus honor eſt, ſanctificatio in ventre matris. Quicūmque de maſſa prævaricatrice mundum ingredimur, longam reſtem originalis peccati trahimus nobiſcum. Solus ille, qui peccatum non fecit, excipitur; quem virginitatis thalamus virum neſciens, terris effudit. Longè quippe aliter, & diſſimili modo conceptus eſt, Spiritu ſancto tota majeſtate Virginem * mūdante, atque moderante, ſuperans vſum carnis, naturæ ordinē, viri commixtionem. Sic quippe decebat, vt peccatum neſciret, qui peccata tollebat; vt ſimilitudinem carnis peccati ſuſciperet, non autem carnem peccati. Cùm igitur omnes in iniquitatibus concepti ſint, neminem vmquam mortalium infra materna viſcera ſanctificatum legimus, præter Ieremiam & Ioannem Baptiſtam. Quamquā & de ſingulari Virgine nulla ſit ambiguitas, quin ipſa maternis circumſepta viſceribus, ſublimiori ſanctificationis genere mundata ſit; vt pote ſacrarium illud, in quo Deus & Dei filius carnem fuerat ſuſcepturus. Sed longè minor Ieremiæ ſanctificatio, quàm Ioannis. Ille quidem in matris vtero ſanctificatus; hic etiam Spiritu ſancto repletus fuiſſe cognoſcitur. Multò quippe excellentius eſt, Spiritu ſancto repleri, quàm ſanctificari. Ibi enim ſanctificatio emundationem, hic repletio inundationem ſignificat. Denique & Apoſtoli, qui manibus ſuis tractauerunt de verbo vitæ, cùm Spiritum ſanctum accepiſſent de Salvatoris afflatu, vix quinquageſimo reſurrectionis die ad illum gradū peruenire potuerunt, vt diceretur de eis. *Repleti ſunt omnes Spiritu ſancto.* Et licet Spiritus ſanctus largiori tunc munere credentium corda repleverit; hoc tamen Ioannes in vtero legitur aſſecutus, quod Apoſtolica celſitudo tādem longiora promiſſione meruit obtinere. Attende obſecro diligenter, quàm ordinata diſpoſitione ſpiritus ille multiplex Ieremiam ſanctificat, Ioannem replet, ſupervenit in Mariam. Et Ieremiæ quidem admiranda ſanctificatio: quia etſi in peccatis conceptus eſt, naſcitur tamen, vt dicitur, ſine peccato. Anteqnā enim exiret de ventre ſanctificatus eſt: nec poterat naſci non ſanctus, qui in matris vtero fuerat ſanctificatus. Mira res, & à retro tranſactis temporibus inaudita, hominem in peccatis conceptum, naſci ſine peccato. Ioannem verò longè glorioſior virtus repleuit; qui & ſanctificatus eſt à peccato, & ita dominante Spiritu ſuperfuſus, vt &

*S. Ioannis encomium.* — *Matt. 11.* — *Primum privilegium, ſeu prærogatiua S. Ioannis.* — *Luc. 1.* — *Geneſ. 18.* — *Iudic. 13.* — *Secunda Ioannis prærogatiua.* — *Peccatum originale.* — * *Fortè* inundante. — *Peccatum.* — *B. Virgo in vtero ſublimiùs ſanctificata, quàm Ioannes.* — *Actor. 2.* — *Ierem. 1.*

purgatus exeat & repletus. Verè magnus corã Domino, quem Angelus nuntiat, Deus ſanctificat, ſpiritus replet, vita commendat. Ineffabiliori autem modo ſuperuenit in virginem; quã tota diuinitatis plenitudo ſine menſuræ diſcretione perfudit, vt totum caperet, qui totum fecit; vt non ſolum à peccatis abluta, repleta ſpiritu, ſed & de Spiritu ſancto concepiſſe credatur; quia *quod in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt*.

*Matth. 1.*

Inde eſt, quòd ſingulari prærogatiua fides Catholica, filium Dei natum de Virginé, conceptum de Spiritu, confitetur: vt deitatis & humanitatis indiviſibilis adunata connexio, vocabulorum indifferentiâ deſignetur. Vides ergo quàm remotiori privilegio, ſpecios' forma prę filijs hominum, à filijs hominum in concipiendo diſcretus ſit. Illi etenim de peccatis & in peccatis cõcepti ſunt; hic in Spiritu & de Spritu S. cõcipitur. Hæc ſane dicta ſunt de conceptione Ioannis; nihil præjudicantia ſaniùs ſapienti. Sed etſi in aliquo ſanctorum authoritatibus videntur obviare, volumus, vt ſine omni excuſationum, vel defenſionum patrocinio, ſubruãtur.

*Tertia prærogatiua S. Ioannis.*

Tertius honor eſt excellentia in exultatione. A ſæculo non eſt auditum, quòd exultauerit quis in vtero matris; cùm in gaudio hic exultaſſe legatur. Prorſus obſtupenda dignatio; puerum vix conceptum, in motum exultationis erumpere; eique gratanter occurrere ſervitio dulciori, quem virginali ſubſtantiæ præſenſit infuſum. Beata anima, quæ in via peccatorum non ſtetit; ſed ſecretiori ſemita de cœleſtibus officinis egrediens, inauditæ gratulationis eſt ſortita dulcedinem. Felix Elizabeth, ad quam mater properat Salvatoris; quam ſalutatorijs obſequijs cœlorum Imperatrix impertit. Sed puer multò felicior; qui ſalutantis majeſtatem agnoſcens, infra viſcerum tenebroſa volumina gaudio gaudet, quia vim tam beatæ ſalutationis attendit. *Et factum eſt*, inquit, vt *audiuit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultauit in gaudio infans in vtero ejus*.

*Luc. 1.*

Aſcendit virgo cum feſtinatione in domum Zachariæ, ad ſalutandam Eliſabeth: portans in vtero filium Dei, Regem gloriæ, Dominum majeſtatis. Occurrit Eliſabeth, & antiquæ ſterilitatis carens opprobrijs, amicum ſponſi, præconem Verbi, feliciſſimo ventre deportat. Iunguntur amplexus, venitur ad oſcula, copulantur felices vteri, Regémque & militem, non niſi duo tenerrimi parietes abjungunt. Quid mirum, ſi miratur & exultat puer: attactu tam proximæ divinitatis afflatus? Poteratne à quocũmque vacare miraculo, cui præſens aderat Regis præſentia, regnantis mater, mundi Redemptor? *Manſit autem Maria cum illa, tribus menſibus*, ait Euangeliſta.

*Ibidem.*

Tanto tempore manet cum Eliſabeth virginalis integritas: & nunc dulciori eloquio, nunc amplexu feliciori Ioannem puerum conſecrat & inſignit. Pro certo, non parum contulit puero naſcituro tam felix & moroſum intemeratæ Virginis hoſpitium.

*Quarta prærogatiua S. Ioan.*

Quartus honor eſt; gaudium in natiuitate. Erubeſce Lucifer, qui mane oriebaris; & conatuum tuorum fractus impulſibus, tandem intellige, quia in nouiſſimo dierum tamquam perdix ſtultiſſimus remanebis. Machinationibus tuis factum eſt; vt vniuerſitas generis humani in peccatis conciperetur, naſceretur in triſtitia; ſed ecce iſte in vtero ſanctificatur, oritur in gaudio, lætitiamque mundo ſua natiuitate refundit. Ecce genus armaturæ, quòd tibi conſtitueras ad victoriam, Ioanni naſcitur ad coronam. Apprehende arma & ſcutum, & toto malignitatis ſpiritu debacchare; nec poteris irrumpere Ioannis priuilegium, quod ſcribentis manus proprio charactere cõſignauit. Multùm deceptus es, multùm deluſus es. An ignoras, quia tibi vir bellator ab adoleſcentia, & etiam à matris ventre conſurgit? Neſcis, quia à diebus iſtius, *regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*?

*Matt. 11.*

An oblitus es, quia iſte mittitur, *parare Domino plebem perfectam*? Intuere ordinem rerum, & ab ipſis ſuæ conceptionis initijs, inuenies hunc validiori conamine tuam fortitudinem irrupiſſe. Tu feciſti, vt fratricida Cain, qui primus natus eſt, pollutus & obvolutus exiret; & originalis peccati reſpergeretur infamia. Hãc excepit orbis exterritus, & humani generis ſubſecuta natiuitas ad infinitæ triſtitiæ cumulum tranſmigrauit. Natiuitas autem hominis hujus in gaudium eſt, & in ſolemnitatem præclaram. Lætatur orbis; & quatuor elementa mundi circumſonant glorioſæ feſtiuitatis infantia. Ipſis etiam cælis celebris & famoſa. *Quis putas puer iſte erit?* Amicus ſponſi, inimicus tibi; tua poteſtate potentior.

*Luc. 1.*

Conſiderandum eſt etiam, quanta dignitate præpolleat natiuitatis hujus celebranda deuotio; quantamq; gratiam in oculis Eccleſię potuit inuenire. Nullius hominis natiuitatem, præter ſolius Dei, in authoritate recepit Eccleſia: hujus ſolius exceptione ſeruata. Nouit enim, quia melior eſt dies mortis, die natiuitatis; & quòd ortus hominũ triſtitia comitetur. Inde eſt, quòd Martyrum mortes, non natiuitates, ſolemnizat Eccleſia: mortem eorum natalitiorum nomine nominãs, quibus factus eſt de morte natalis. Tunc enim inceperunt naſci ad vitam; cùm vitam depoſuerunt pro vita.

*Martyrum dies mortis celebratur, non natiuitatis.*

*Quinta Ioannis prærogatiua.*

Quintus eſt ſingularitas in conuerſione & conuerſatione. Infra teneritudinem annorum beatus iſte puer ad eremum, ſpiritu ducente, deductus eſt; nec obſtitit ætatis infirmitas, quem majeſtas Domini fœcundabat. Spiritus enim Domini non attendit differentiam ſexuum, fragilitatem corporum, temporum annoſitatem; ſed quęcũmque, & quomodo vult, dignantiſſima replet benignitate. Relinquit Ioannes mundum, homines fugit, parentes aſpernatur, & in ſolius diuinitatis apicem figit beatæ contemplationis obtutus. Mira rerum conuerſio, hominem vix mundum ingreſſum, mundi fugere gloriam; & ſæculi cupiditates non ſolum obliuiſci, ſed & neſcire; perpetuũq; cum Deo ſtabilire conſortium. Receſſus montium, ſilvarum anfractus, & vallium ſubterjacẽs vaſtitas, puero Patriarchæ domicilia, quãdo nox coëgerat, præbuerunt.

*S. Ioannes puer receſſit in eremum.*

Non opponatur mihi Ieremias, nec prædicantis pueritiæ virtus audeat obviare; quia ſi ille conſecretur in Prophetam, hic in pluſquam Prophetam: & licet ille populo futura prædicat, non tamen conuerſationis humanæ declinat aſpectus. Sic ſic Ioannes ætatis ſupergreſſus infantiam, & nobilioris generis nobilitatem oblitus, ſoli vacat diuinitati; forma vitæ, Monachorum propoſitũ, Anachoretarum principium, totius religionis aſſertio. Et hæc quidem pro cõuerſione. Porrò quanta ſublimitas in conuerſatione fuerit, non eſt currentis linguæ volubilitatibus differendũ, ſed Euangelicę dignitatis comprobandum elo-

*Ioannes Religioſorum parens.*

*Marc. 1.* qoio. *Ioannes*, ait, *habebat indumentum de pilis camelorum, & zona pellicea circa lumbos ejus; eſca verò ejus erat locuſta, & mel ſilueſtre.* Ecce, *Matth. 11.* *qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt.* Rigida veſtis, & duris hiſpiditatibus circumtexta, rigore ſcalorifero corpus afficit Patriarchæ; carnémque tenerrimam immatura diſtrictio diſciplinæ feritate coarctat; teneros artus & ſacratiori ſpiritu ſuperfuſos continui caſſat longitudo Martyrij. Cibus ejus qoalis erat? Non phaſides quæruntur aves, nec per totam diſcurritur regionem, vt Patriarchalis ſtomachus impleatur; ſed *Erat eſca ejus locuſta, & mel ſilveſtre.* Cœli rore paſcitur, & animalis viliſſimi cibatur edulio; nilque coctum accipit jejunantis auſteritas. Caſtigato qoippe veotri, & diuturna maceratione diſtento, ignota fuit varietas ferculorum; oec introiuit in os ejus, quod gulã alliceret, ventri vel ſtomacho blaodiretur. Elias comedit carnes; & ſi quid aliud apponitur, cum gratiarum percipit actione; nec aliquẽ, ni fallor, legimus, ex illa veteri officina, ad legis hujus aſpiraſſe faſtigium. Veſtis aſpera, tenuis cibus, mens deuota, perfectum conſecrant Patriarcham. Sextus eſt bonor, nouitas in prædicatione. Hic volo, attentiùs attendat charitas veſtra: quia paulò ſubtiliùs ordiendum materię præcipit magnitudo. Poſt peccatum Adæ, & ilbus diluvij vaſtationem ſolemnem, electa eſt juſtorum ioſinita pluralitas, cum quibus Deus facie ad faciem locutus fuiſſe dinoſcitor. Transfertor Enoch, eligitur Noë, vocatur Abraham, Iſaac diligitur, Iacob facie ad faciem Deum cõtemplatur, Ioſeph vocatur Salvator muodi; nec tamen Dei ad illos, vel illorom ad homines, fit aliqua mentio de regni cœleſtis perpetua manſione. Moyſes aſſumitur in ducem populi Iudæorum; Pharaoni in Deum conſtituitur; facit Deus in Ægypto magnalia, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari rubro. Aſcendit Moyſes in caliginem, in qua erat Deus: datur in mõte multiplex præceptorum authoritas; loquitur ille cum Deo, quaſi homo ad proximum ſuum: non eſt occultatum à Moyſe, quod facit Deus in occulto; & glorioſum nomen Adonaï, qood omnibus fuerat obuelatum, ei reuelatur. Sed in bis omoibus regni cœlorum memoria, nec nominatur nec dicitur. Aſtat Aaroo potentis virgæ geſtarius; voctus & delibutus cœleſtium ſacramentorum vnctione; ſuccedit Ioſue, & omnis illa Iudicum multitudo, nec eſt vel tenuis mentio regni cœleſtis. Inuenit Dominus virum ſecundùm cor ſuum; filiúmqoe ejus Salomonem cumulat ſapientia ſiogulari: & omoẽ illum Prophetalem chorum Spiritusſaoctus ordinat & infuodit: nihilq; de cœleſtis regni gloria Prophetatur. Claudit Elias cœlum oratione, & aperit: Eliſæus etiam mortuus mortuum vitæ reſtituit: & ab his nec vlla ſcintillula beatæ manſioois elucet. Quid plura? A principio mundi vſq; ad Ioanoem vniuerſitatem recollige, nec in ſermone vel opere, regni ejus poteris reperire dulcedinem. Veni ergo ad Ioannem, & audi vocem exultatioois; vocem oouitatis & lætitiæ, miſericordiæ verbum, ſermooẽ gloriæ, gratiæ largitatẽm. Quod celauerat Deus, tacuerat Angelus, latuerat Patriarchas, Prophetæ neſcierant, *Pœnitentiam*, inquit, *agite: appropinquabit enim regnum cœlorum.* Verbum pœnitentiæ dulce & glorioſum: verbum regni cœlorum lætum & adorandum, illi ſoli primò cõueniens, qui ooui Teſtamenti primus poſuit fundamenta. Hæc eſt illa vox, de qua maximus ille contemplator cœleſtium viſionum in hæc verba proſequitur. *Et vox prima, quam audivi, tamquam citharædorum citharizantium in citharis ſuis.* A diebus Adæ vſque ad Ioannem, organum noſtrum verſum eſt in luctum; quia vbi peccatorum frequeotia, nec pœnitentiæ locus, doplex erat deplorandi materia. Occidis? Occidi iuberis. Sabbato ligna colligis? Lapidari juberis: & ille, cui proprium eſt miſereri ſemper, & parcere; niſi ferire ooo nouit. Dederat quippe eis præcepta non bona, traditor præceptorum, & juſtificationes in quibus viuere non poſſent. Hoc eſt, quod Dauid miratur, dicens. *Vbi ſunt miſericordiæ tua antiquæ, Domine?* Ioãoes natus oſtendit medicamentum vulneri, peccato pœniteotiam, veoiam iniquitati. Hæc eſt vox prima, quam vox clamantis in deſerto propoſuit: & vox turturis audita eſt in terra noſtra. Ex tunc immiſit in os noſtrum canticum novũ, carmen Deo noſtro: & reſonat in ore noſtro gratiarum actio & vox laudis: ſuperexaltatã miſericordiã judicio, peccatoribus parcitur, regnat pietas, juſtitia diſſimulatur: & miſerendi, non feriendi, quærit occaſionem, miſericors & miſerator Dominus. Citharizant ergo in citharis ſuis, qui voluptatum effluxionem, pœnitentiæ diſtrictione reuerberant: & de profunda peccatorum voragine reſpirantes, cantant in vijs Domini, quoniam magna eſt gloria Domini. Septimus eſt, dignitas in baptiſmate. Singularis prorſus humilitas, Verbum caro factum: & in perfectum virum egrediens, relicta hominum vniuerſitate, Ioannẽ quærit, Ioannem deſiderat, ad Ioanneio vadit. Terribilis in conſilijs Deus ſuper filios hominum, portáſque omnia verbo virtutis ſuæ, purgatiooem peccatorũ faciens, venit à Galilæa in Iordanẽ, ad Ioannẽ, vt baptizaretur ab eo. Stupet Ioannes, & rimore concutitur, totúmque Patriarcham infinitus horror inſumit. *Ego à te*, inquit, *debeo baptizari, & venis ad me?* Dicit ei Salvator. *Sine modo: ſic enim decet, nos implere omnem juſtitiã.* Acquieſcitur vtrimque ſalutaribus moniris: & accingit ſe Ioannes ad baptizandum, ad ſuſcipiendum Dominum Angelorum. Exuitur veſtimentis ſuis Rex gloriæ; ſplendor luminis, & figura ſubſtantiæ Dei, Ioanois manibus attrectatur. Caro illa ſumpta de Virgine, candidioriq; deriuata materia, nudatur in flumine, felicibus Baptiſtæ manibus infundeoda. Deſcendunt Angeli, & cælorum agmina tota reuerẽtia curruot ad Creatorem; baptizantémqoe & baptizatum dominantia oumina circumcingunt. Infundit aquam capiti Creatoris creatura nobilior; & Dei verticem mortalis dextera contremit & cootingit. Pavet cælum, ſtupet terra, mirantur Archangeli, Dominum ſabaoth infra manus baptizantis includi. Quid eſt Ioanoes? Cherubim & Seraphim, vix audent reſpicere; & tu oodum tenere præſumis? Hic eſt, in quem deſiderant Angeli proſpicere, cui beatæ conoẽrus ciuitatis, *Sanctus ſanctus*, iogeminat; qoi ſolos habitat lucem inacceſſibilem, Dominus virtutum, Deus ſcientiarum, miſericordiarum pater, & tu non metuis? Tibi datũ eſt, quod omnibus eſt negatum, baptizare ſcilicet eum, qui baptizat in Spiritu ſancto & igni; virginémque

*S. Ioannis auſteritas in victu & veſtitu.*

*Marc. 1.*

*Primus regnum cœlorum nuntiat Sanctus Ioannes.*

*Matt. 3. Verbum pœnitentia.*

*Apocal. 14.*

*Pſalm. 88.*

*Ioannes oſtendit medicinam vulneri.*

*Matt. 3.*

*Miranda Christi in baptiſmo ſuo humilitas.*

virginis filium, virgineis manibus irrorare. Totus adſtupeo baptizanti, hominémque Dei magiſtrum revereor: dignantem admiror, veneror dignationem; & hominem video violentiam cœlis ipſis inferre. Porrò illud quale eſt, quòd in iſto baptiſmate terminatur lex, finem accipit Prophetia, & omnis ſacrificiorum ritus propulſatur & pellitur? Hic incipit & ſtabilitur nouæ regenerationis perduranda purgatio: & in vnam baptiſmatis formam legalium tranſeũt diſpendia figurarum. Ad ablutionem aquæ, & innouationem Spiritus, ſepelitur hircorum & taurorum ſanguinolenta congeries: & pecora pecoribus Iudæis relinquimus, illud Dauidicũ attendentes, *Holocauſtum pro peccato non poſtulaſti.* Octavus eſt, prima reuelatio de Trinitate.

*Pſalm. 39.*

*Prima Trinitatis expreſſa reuelatio Ioanni facta.*

A creatione cœli & terræ, vſque ad hunc locũ, numquam Trinitas hominibus manifeſtè apparuit; ſed rerum & verborum involucris involuta fuit tantæ claritatis æternitas. Deniq; creationem hominis creator rerum ſumma dignitate commendans, *Faciamus*, inquit, *hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* Reuerendũ reuera priuilegium, nec vlli traditum creaturæ. Creatur numeroſitas Angelorum, & elementorum ordinatur variata connexio; ſed omnipotens tantum opus alta taciturnitate proſpectat. Vt verò venitur ad hominem, & nobilis creatura creari diſponitur; accingit ſe Trinitas ad creandum: & conſilium accipit ſapientia, vt creaturæ dignitas Creatoris priuilegio clara eſſe monſtretur. Nec ibi tamen ſatis apertè diuinæ Majeſtatis eluxere vocabula. Abraham tres vidit, & vnũ adorauit. Sed & ibi Scripturæ ſacræ reuerentia, nunc mixtim nunc ſeparatim claudit eloquium, vt modo Dominum, modo viros placeat nominare. Et vt breuiter concludamus, omnis illa, ſiue Patriarcharum, ſeu Prophetarũ copulata ſocietas, nullam vel in ſermonibus, vel in rebus, de Patre, & Filio, & Spiritu ſancto, apertè feciſſe legitur mentionem. Veni ergo, & intuere filium Zachariæ, Deum & hominem proprijs manibus continentẽ: & vide quia cæli aperiuntur ibi, & deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in Chriſtum; & vox patris audita eſt, *Hic eſt filius meus dilectus.* Vides, quia ad ſacratiſſimorum nominum nouitatem, cælorum palatia reſerantur? Pater auditur in voce, filius baptizatur in flumine, Spiritusſanctus in columbæ ſpecie demonſtratur. Adeſt Ioannes totius medius Trinitatis, glorioſúmque Baptiſtam ſanctificant indiuiſæ ſubſtãtiæ perſonata vocabula; noménque Trinitatis prioribus ſæculis obvelatum, abſque totius velaminis obumbratione relucet. *Domine, quis eſt iſte, quia innotuiſti ei?* Nonus eſt, teſtimoniũ ſapientiæ. Cùm audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti, miſit ad eum diſcipulos ſuos, & reſponſum eſt eis, *Ceci vident*, &c. quæ veritatis Euangelicæ proſequitur copioſa narratio. Recedentibus autem nuntijs, ne fortè in cotũ præſentia adulationem redolere videretur, cœpit ad turbas dicere de Ioanne. *Quid exiſtis in deſerto videre? Arundinem vento agitatam?* O mira teſtificatio Redemptoris; quis ingreſſus eſt mundum, & eum vel in aliquo non cognouit? Quis eſt, quem vel aduerſitas turbida, vel cujuſlibet peccati aura tenuior non inflexit? Ad extremùm ſubinfertur, quod terrã excedit, tranſcendit cælum, & ipſum verticem Angelicæ dignitatis attingit. *Inter natos*, inquit, *mulierũ non ſurrexit major Ioanne Baptiſta.* Quid vis amplius? *De nullo alio dici potuit*, ait Auguſtinus, *quod dictum eſt de Ioanne.* Non opponas mihi Euangeliſtam inter cæteros Apoſtolos magis dilectum; non Apoſtolorum Principem omnibus Apoſtolis antelatum, non vas electionis ad cœli tertij ſecreta tranſlatum; nec Apoſtolicus ſplendor audeat occurrere præcurſori; quia jam omnes iſti adoleſcentiæ metas exceſſerant, cùm à veritate prolatum fuit. *Inter natos mulierum non ſurrexit major Ioanne Baptiſta.* Conſidera manſiones regni, vniuerſum ordinem humanæ generationis obambula: ſolúmque Ioannem, tam nouis, quàm veteribus, videbis eſſe præpoſitum. Decimus, eſt aſſertio matris Eccleſiæ. Texitur ora chlamydi, vnguentúmq; profuſum in capite, extremam quoque veſtimenti fimbriã inundanter infundit. Illa enim mater, & omniũ Eccleſiarum magiſtra, Eccleſia ſcilicet Romana, cui dictum eſt, *Ego pro te rogaui, vt non deficiat fides tua*, in honore Ioannis Baptiſtæ, poſt Salvatoris nomen fundata eſt. Dignum namq; erat, vt ſententiam ſponſi, ſponſæ ſequeretur authoritas, & ſingularem amicum ejus, illuc proueheret, vbi principatum ipſa conſcendit. Electio proculdubio ſingularis; in illa ipſa vrbe Ioannem primatum Eccleſiæ vendicare, quam duo cæli luminaria, morte clariſſima conſecrarunt. Crucifigitur Petrus; Paulus gladiatur: & dignitas remanet præcurſori. Purpuratur Roma ſanguine Martyrum; totáque ſublimitas beato refunditur Patriarchæ. Ioannes vbique major; in omnibus ſingularis, mirabilis ſuper omnes. Quis ſic glorioſè annuntiatus eſt? Quis ita ſpecialiter in matris vtero Spiritu ſancto legitur fuiſſe repletus? Quem legiſti infra matris vterũ exultaſſe: cujus natiuitatem vidiſti celebrare Eccleſiam Dei? Quis ſic puer eremum concupiuit; quis ita ſublimiter legitur conuerſatus? Quis pœnitentiam & regnum cælorum primus oſtendit; quis baptizauit regem gloriæ? Cui ſe primùm Trinitas reuelauit; cui tale teſtimoniũ perhibuit Deus; quem ſic honorauit Eccleſia? Vide, ſi non hæc omnia ita ſingulariter ſunt huic ſingularia, vt nullus mortalium prædictis dignitatibus audeat inhiare. Forſitan mihi diſponis opponere; quia ſic iſta habet propria, vt cætera ſanctorũ communia non attingat. Audi ergo. Ioannes Patriarcha, imò Patriarcharum finis & caput. Ioannes Propheta, imò pluſquã Propheta, quem venientem nuntiat, digito demonſtrat. Ioannes Angelus, ſed & inter Angelos electus, Salvatore teſtante, qui ait. *Ecce mitto Angelum meum, qui præparabit viam ante faciem tuam.* Ioannes Apoſtolus, ſed & Apoſtolorum primus; quia *fuit homo miſſus à Deo.* Ioãnes Euangeliſta, ſed Euangelij primus inciſor, *Prædicans Euangelium regni Dei.* Ioannes virgo, imò virginitatis inſigne, pudicitiæ titulus, caſtitatis exemplum. Ioannes Martyr, ſed & Martyrum lumen; inter natiuitatem mortémque Chriſti conſtantiſſima forma Martyrij. Prætereo, quia *vox clamantis in deſerto*, quia præco Verbi; quòd Iudicis præcurſor. Illud quoque relinquo, quia *vſque ad Ioannem lex & Propheta*, quia *Ioannes ipſe eſt Elias*; quòd lucerna ſit ardens & lucens; quòd amicus ſponſi, ſponſæ præparator. Silentio tranſeo, quòd ſic nouẽ ordinibus inſertus eſt, vt & ad Seraphim apicẽ

*Genef. 1.*

*In veteri teſtamento non fit Trinitatis clara mentio.*

*Matt. 3.*

*Pſalm. 141.*

*Matt. 11.*

*Ibidem.*

*Teſtimoniũ Chriſti de Ioanne.*

*Matt. 11.*

*Prima Eccleſia vrbis Romæ Sancto Ioanni ſacra.*

*Luc. 22.*

*Ioannes multa præ alijs ſanctis habet.*

*Malac. 3.*

*Matth. 11.*

*In omnibus ſanctorum ordinibus locum habet Ioannes.*

*Matth. 4.*

*Ioann. 1.*

*Luc. 16.*

*Matth. 11.*

transferatur. Verùm, hoc laborioſi operis eſt, & paupertas noſtri ſenſus non ſufficit. Sufficiãt hæc ad præſens, quæ dicta ſunt de laude Ioannis, ad gloriam Redemptoris; qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

*Apocal. 11.*

SERMO *In Natali Apoſtolorum Petri & Pauli: Super verbis illis*, Iſti ſunt duæ Oliuæ, *&c.*

HOdierna dies, dilectiſſimi, clara eſt & ſolemnis; vniuerſamque creaturam ſuo lumine ſanctificat & infundit. Non enim eſt ignota feſtiuitas, vel alicujus obſcuritatis tenebris obfuſcata; ſed ab ortu ſolis vſque ad occaſum, toti cognita mundo ipſis etiam cælis clara luce refulgens. Duo enim principes Apoſtolorum, Eccleſiæ luminaria, Martyres ſummi, legis Doctores; amici ſponſi, oculi ſponſæ, paſtores gregis, mundi cuſtodes, hodierna die felici Martyrio cæleſtia regna conſcenderunt. Alter Princeps regni cœlorum, alter raptus ad tertiũ cœlum. Alter Iudæis Prælatus, alter Gentibus datus: in vita ſocij, in morte conſortes: pares in corona, æquales in gloria: Iudices Orbis, Domini confeſſores. Admiranda prorſus diſpoſitio Redemptoris, & Iudicia Dei abyſſus multa, cùm illos Eccleſiæ ſuæ præfecit, qui ſic criminaliter lapſi ſunt, vt in peccatorum fluctus abſorberentur. Cùm intueor Petrum, quem ipſa manus omnipotens regni cæleſtis clauibus inueſtiuit; cui pater reuelat filij majeſtatem; ſuper quem fundatur Eccleſia; cui poteſtas ligandi & ſoluendi cõceditur; qui cœlos claudit & aperit; quòd Cherubim & Seraphim habere non legitur, vehementer admiror. Rurſus cùm reflecto oculos, & eundem Petrum video ſequi à longè Salvatorem, & ad vnius ancillulæ vocem, deteſtari & jurare, quia non nouit hominem: ipſumque, quem Dei filium confeſſus fuerat, trepida fugitatione relinquere, timore concutior, dicens mecum; *Quis cognouit ſenſum Domini?* Cùm reſpicio Paulum ſpirare minas & cędes in diſcipulos Domini, vinctos ducere, damnare morti, & in corpus Eccleſiæ tota debacchatione ſæuire; infra memetipſum contremo dicens: *Neſcit homo, vtrum amore, an odio dignus ſit.* Cùm reſpiro deſuper, & video vas electionis portare nomen Chriſti coram Gentibus & Regibus & filijs Iſraël, ad tertij cœli ſecreta rapi, & audire arcana verba, quæ non licet homini loqui, & in illam ipſam Trinitatem oculos figere clariores, gaudeo dicens. *Hic eſt vir, qui non eſt derelictus à Domino.* Quid eſt, quod ſic labuntur, qui præficiuntur Eccleſiæ? Sapientia ſuauiter diſponens omnia, hoc ideo fecit: vt in ſeipſis prædicti Principes diſcerent, qualiter alijs miſereri debuiſſent. Hujus virtutem miſericordiæ; præſens capitulum demonſtrare conatur. *Iſti ſunt*, inquit, *duæ oliuæ.* Digna prorſus cõparatio oliuæ ad Apoſtolos, nec alia dignior eſt inventa. Arbor enim iſta ſemper viridis eſt, & illum excellentiſſimum olei liquorem effundit, ſine quo nec regia, nec ſacerdotalis conſtat authoritas. Oleũ autem quatuor habet; ſupernatat omnibus liquoribus, illuminat, paſcit, & vngit. Cuicúmque enim liquori oleum ſuperponas, ſtatim ſibi ſuperioris loci vendicat poteſtatem. Ita & miſericordia Dei omnibus operibus ejus ſuperfertur, Pſalmiſta atteſtante, qui ait. *Miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus.* Miſerator & miſericors, patiens, mitis corde, & ſuauis vniuerſis, Dominus prædicatur. Iuſtus autem eſt, ſed numquam multùm juſtus legitur in Scriptura; ſicut multùm miſericors. Vis videre, quomodo Diſcipuli ſequantur Dominum & magiſtrum ſuum? Aſpice, quantus pietatis affectus Apoſtolorum Principi ſe infudit; quando circumſteterunt illum omnes *viduæ flentes & oſtendentes tunicas & veſtes quas faciebat illis Dorcas.* Circumdatur multitudine pauperum Princeps Apoſtolorum, & lacrymoſis vocibus concutitur viduarum, Apoſtolicúmque pectus irrumpit multitudo clementiæ. Orat Apoſtolus ante vultum gloriæ, coram Domino majeſtatis, reſuſcitatur mulier, & nutis redditur miſericordiæ propinatrix. Hęc miſericordia facit Petrum ab Ieruſalem in Antiochiam currere, ab Antiochia Romam venire, prædicare Verbum Dei, ſubvenire peccatoribus, peccatis parcere, miſericordiam ſuperexaltare judicio. Aſpice & Paulum, & intellige, quàm dulcioris miſericordiæ cumulata benignitas, totam Apoſtoli mentem vera compaſſione ſuccenderat. *Quis infirmatur*, inquit, *& ego non infirmor?* Doleo inquit; & *lugeo ſuper eos qui peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam.* Beata anima, quæ omniũ miſerias ſuas fecerat: vt õnes lucrifaceret. Hoc affectu nauigat mare, currit in Ieruſalem, lapidatur, verberatur, affligitur. Inde currit ad Epheſios, Corinthios quærit, circuit Coloſſenſes, Philippẽſes viſitat, reuertitur ad Romanos; miſericordiam ſpargit, vbique diffundit pietatem: & cœleſtium ſeminat ſemina gaudiorum. Cernis ergo, quia ſicut oleũ omnibus liquoribus antecellit, ſic & Apoſtolica pietas omnibus eorum virtutibus antefertur. Oleum illuminat, illuminant & Apoſtoli. Recole actus Apoſtolorum, & vide, quanta luce fulgurat Apoſtolus Petrus. *In plateis*, ait ſcriptura, *ponebantur infirmi in lectulis, vt veniente Petro, ſaltem vmbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus ſuis.* O lumen infinitum, lumen admirabile, lumen omni ſole lucidius, ad vmbram Apoſtoli ſui corporis languores fugere, diſcedere infirmitates, omnémque morborum inſtantiam inaudita velocitate fugari. An non copioſa luminis immenſitas ab ore Petri largiùs exiliuit, cum ait claudo: *In nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge & ambula?* Reſpice Paulum totam Illyricum peragrantem, ſuſcitantem mortuos, ſubvertentẽ templa Deorum, & in ſplendore lucis hujus totius orbis illuminare circuitum. Currit Paulus; & potenti virtute ſermonum illuminat quæ in tenebris ſunt; clarus ſermone, opere clarior, miraculorum fulgore clariſſimus. *Habete*, inquit, *formã noſtram; & attendite non ſolùm quæ audiſtis, ſed & quæ vidiſtis in me.* Bonus magiſter & perfectus, qui fidem facit verbis opere meliori. In hujus lucis clariſſima ſerenitate illuxerunt coruſcationes Dei orbi terræ; commota eſt & cõtremuit terra, ad vocem Apoſtolorum, cum in omnem terram exiuit ſonus eorum. Oleum paſcit, paſcunt & Apoſtoli. Epiſtolæ Apoſtolorũ, & ſublimis illa ſermonum doctrina, numquid non mirabiliter paſcit Eccleſiam Dei? De hac paſtione Salvator; ait ad Petrũ. *Paſce*, ait tertiò, *oues meas.* Paſce verbo, paſce exemplo, paſce oratione. Paſce verbo, vt potens ſis exhortari in doctrina ſana, & eos qui cõtradicũt arguere.

*Margin notes, left column:*

*Petri & Pauli encomium.*

*Rom. 11.*

*Eccle. 9.*

*Eccleſia. Cur Eccleſiæ præfecti, qui lapſi fuerant.*

*Apocal. 11.*

*Oliua ſemper viridis eſt.*

*Pſal. 144.*

*Margin notes, right column:*

*Actor. 9.*

*Miſericordia Apoſtolorum.*

*2. Cori. 11.*

*Ibid. c. 12.*

*olei proprietates Apoſtolis adaptantur.*

*Actor. 5.*

*Ibid. c. 3.*

*Philip. 3. & 4.*

*Ioan. 21.*

*Tripliciter paſcit Petrus oues.*

Paſce exemplo, vt quod voce perſonas, opere compleas. Paſce oratione: vt pro illis interce-das, quorum tibi cura commiſſa eſt. Vide etiam, quomodo Paulus paſcit Dei populum diuerſo-rum varietate ferculorum. *Lac*, inquit, *potum dedi vobis, non eſcam. Perfectorum verò ſolidus*
*1. Corin. 3.* *cibus eſt, eorum qui exercitatione conſummatos*
*Hebr. 14. & 5.* *habent ſenſus.* Et alibi. *Facti eſtis quibus lacte opus ſit non ſolido cibo.* Et iterum. *Sapientiam lo-*
*1. Cor. 2.* *quimur inter perfectos.* Vides, quomodo ſe con-temperat & conformat, illos ſublimi, hos tene-ra imbuens doctrina. Vngit oleum, vngunt & Apoſtoli. An non Petrus vngit omnes, cũ dicit: *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium; gens*
*1. Petri 2.* *ſancta; populus acquiſitionis, vt virtutes annun-tietis ejus; qui de tenebris vos vocauit in admira-bile lumen ſuum?* Paulus etiam nonne præcipit dicens: *Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo de-*
*Galat. 6.* *licto; vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite hujuſmodi in ſpiritu lenitatis?* Oliua ſemper eſt viridis, nec frigoris immenſitate percutitur: ita & Apoſto-lorum fides inconcuſſa perdurat, nec vmquam tyrannica rabie potuit ſuperari. Etſi impulſus eſt Petrus, vt caderet, non tamen cecidit, quia Dominus ſuſcepit eum. Stupefactus tamen ad momentum hæſit Apoſtolus, ſed ſtatim in vir-tutem fidei redijt, quia reſpiciente Domino fle-uit amarè. Etſi ad tempus concuſſus eſt, non ta-men dejici potuit, quia ſententia veritatis caſſa-
*Luc. 22.* ri non poterat, dicens. *Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua.* Hodierna die crucifigi-
*Petrus cru-cifixus. Pau-lus gladio acciſus.* tur Petrus, gladiatur Paulus, & vitam ponunt pro fide Chriſti, vt non deficiat fides Chriſti. Iſti ergo ſunt duæ oliuæ, viri habentes fidem, illuminantes patriam, paſcentes Eccleſiam, pec-catores vngentes. Et quod ſcriptura hic dicit: *Iſti ſunt duæ oliuæ*, alibi planiùs aperit dicens.
*Eccli. 44.* *Hi ſunt viri miſericordiæ.* Sequitur, *& duo can-*
*Apocal. 11.* *delabra lucentia ante Dominum.* Candelabrum tribus innititur pedibus, & in altiora ſe erigens, cereum ſuperportat, vt qui ingrediuntur, lumẽ videant. Ita Apoſtoli tribus virtutibus inniten-tes, operatione, prædicatione, miraculorum coruſcatione, lumen verum Dominum Ieſum Chriſtum ingredientibus ad fidem tota claritа-te monſtrarunt. Et notandum, quòd *ante Do-minum*: hypocritæ etenim lucent, non ante Do-
*Qui lucẽt ante mun-dum, qui ante Deum.* minum, ſed ante mundum, vt videantur ab ho-minibus. Apoſtoli verò luxerunt ante Dominũ, non ante mundum: quia ludibria & verbera experti, ſolummodo placere Deo ſtuduerunt. Quòd ipſi duæ oliuæ ſint, & duo candelabra lucentia ante Dominum, Zacharias Propheta innuit manifeſtè dicens. *Iſti ſunt duo filij olei*
*Zachar. 4.* *ſplendoris, qui aſſiſtunt dominatori vniuerſo terræ.* Sũt etenim filij olei, qui viri ſunt miſericordiæ. Sequitur. *Habent poteſtatem claudere cœlum nu-bibus.* Serenitas cœli nubibus impeditur, ne vi-deatur: ita & deitatis contemplatio peccatis no-ſtris clauditur, ne videatur Deus, Propheta te-ſtante, qui dicit. *Oppoſuiſti nubem, ne tranſeat*
*Thren. 3.* *oratio.* Nubes opponitur, ne oratio tranſeat; cùm peccata noſtra ſeparant inter nos & Deum. Habent poteſtatem claudere cœlum nubibus, id eſt peccatoribus, & portas ejus fidelibus ape-rire. Mira res, & omni ſtupore digniſſima; ad hominum linguam claudi & aperiri cœlum, & cœleſtis palatia manſionis.

## Sermo *In Natali Sancti Benedicti.*

*De verbis.* Dixit Simon Petrus ad Ieſum, *&c.*

Dixit *Simon Petrus ad Ieſum; ecce nos reli-* *Matt. 19.*
*quimus omnia.* In hujus Patris noſtri pre-cipua ſolemnitate, totis eſſet viribus inclaman-dum: niſi nobilis lingua Gregorij, totum ejus itinerarium ſermone magnifico collegiſſet. Ita
*Greg. li. 4. Dialog.* enim ejus actus & vitam vernantis eloquij cla-ritate depinxit, vt & ſtylus ſententiarum maje-ſtate ſcintillet, & ſententiæ ſtylo reluceant cla-riori. Ex abundanti igitur eſt, poſt tanti viri vo-cem aliquid addere: in cujus comparatione, nos non ſolum ineloquentes, ſed & mutos eſſe, non ignoramus. Hoc ſolum dixiſſe ſufficiat, quia ſolus iſte militarem manum excelſo prin-cipi cæteris abundantiùs preſentabit; & mona-chorum turmis, Angelorum more viuentibus, cœlorum adimplebit palatia. Quàm refulgens & ſplendidus miles aſtabit Imperatorio tribu-nali, plenus infinitis virtutibus, agminibus in-numeris comitatus, Conſiliarius Regis, Iudicis amicus, vnicus hoſtis hoſtis antiqui. De eo pla-nè cum ſequentibus, *dixit Simon Petrus ad Ie-* *Matt 19.*
*ſum: ecce nos reliquimus omnia.* Amica prorſus confabulatio Simonis ad Ieſum, & ſermo omni oratorio flore venuſtior: dignúſque Simon, qui cum Salvatore proloquatur, Simon námque o-bediens, Ieſus Salvator. Loquitur ergo obediẽ-tia cum ſalute; quia ſolis obedientibus ſalus æ-terna hereditario jure debetur. Si tamen ibi ſit Petrus, id eſt ſi obedientia non vacillet, ſed fun-data ſit ſupra firmam petram. Et quid ait? *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Solem-ne verbum, magna promiſſio, opus ſanctum, dignum benedictione: relinquere omnia, & ſe-
*Verba, quæ Monaſteria fundarunt.* qui Chriſtum. Hæc ſunt verba voluntariæ per-ſuaſoria paupertatis, quæ monaſteria genuerũt: quæ clauſtra monachis, anachoretis ſilvas co-pioſiùs repleuerunt. Hæc ſunt enim de quibus
*Pſal. 16.* Pſallit Eccleſia. *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodiui vias duras*, percepturа requiem pro labore, pro paupertate diuitias, pro tribulatio-ne mercedem. Magnum reuera eſt relinquere omnia, ſed majus Chriſtum ſequi: nàm multos omnia reliquiſſe, nec Chriſtum ſecutos fuiſſe legamus. Hoc opus, hic labor eſt, hic ſalutis humanæ ſumma conſiſtit. Nec Chriſtum poſſu-mus ſequi, niſi omnia relinquamus: quia exul-tat vt gigas ad currendam viam, & oneratus eū ſequi non poteſt. *Nemo cum ſarcinis enatat*, ait ille diſciplinæ ſæcularis orator, quem linguæ nobilitas, & profunditas ſenſus paupertatis a-micum conſtituit. Meritò relinquit omnia, qui ſequitur Chriſtum, qui eſt ſuper omnia: quoniã ſufficientia noſtra ex eo eſt, & erit Deus omnia
*Matt. 19.* in omnibus. *Ecce*, inquit, *nos reliquimus omnia.* Non ſolùm facultates mundi, ſed & animi quo-que cupiditates. Neque enim reliquit omnia,
*Quis nõ re-linquat om-nia.* qui retinuit vel ſeipſum: imò verò nil prodeſt, ſine ſeipſo cætera omnia reliquiſſe: quandoqui-dem nullum aliud onus eſt, homini grauiùs, quàm ipſe homo. Quis enim Tyrannus crude-lior, quæ ſæuior poteſtas homini, quàm ho-minis ipſius voluntas? Numquã ſub ea requieſ-cere, numquam ſedere licet: & quò amplius te ſibi ad obediendum nouerit fatigari, eò magis vrget, inſtigat & onerat: pietatis immemor, mi-ſericordiam neſciens. Hoc enim proprium, pro-

*Sola voluntas propria diligitur, quæ ſola digna eſt odio.*

pria voluntas habet, vt quò obediens obedientior ſibi fuerit, eò amplios eum crudelioribus vinculis internectat. Sola diligitur, cùm ſola digna ſit odio, principium iniquitatis, mortis infuſio, deſtructio magna virtutum. Venite ergo, qui laboratis & onerati eſtis, ad onerum leuatorem, & ei voce & opere reſpondete. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Attẽde, quia olim priuſquam fieret Verbum caro: & habitaret in nobis, ſequebantur patres antiqui tẽporis Deum, ſoli ſpiritui ſolo ſpiritu adhærentes. Nunc vero ſequendus eſt etiam corpore: adeò vt cùm prædicti Patres terrenis legantur abundaſſe diuitijs, de cætero niſi quis renuntiauerit omnibus quæ poſſidet, non poſſit eſſe ejus diſcipulus: qui cùm diues eſſet, pro nobis factus eſt pauper. Relinqoendę igitur ſunt poſſeſſiones, & propriæ voluntates: ſi volumus eũ ſequi, qui ooo habuit vbi caput ſuum reclinaret: & qui non venit facere ſuam voluntatem, ſed ejus, qui miſit illom. Sequitur. *Quid ergo erit nobis?* Iam omnia reliquit Petrus, jam oon ſolùm ſequitur, ſed & diu ſecutus eſt, & nunc primùm ioterrogat, quidnam ſit accepturus. Quid eſt Petre? Nonne obedientiam promiſiſti in auris auditione, non in pacti conuentione? Sed audite jam, quid loquitur Dominus Deus: attendite ſpem in qva mundo fluctuante ſperare debemus. *Amen dico vobis, quod vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſua majeſtate; ſedebitis ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſraël.* Infinita prorſus dulcedo miſerationum Dei circa pauperes ſuos. Nec illos relinquit in morte, pro quibus ſeipſum morti expoſuit, & tormeotis. *Vos*, ioquit, *qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cùm ſederit filius hominis* &c. Quid eſt hoc aliud dicere, niſi, conſequemini quæ ſequimini: ſi tamen perſequimini, ſicut ſcriptum eſt. *Inquire pacem, & perſequere eam.* Sic ergo currite, vt comprehendatis: nec priùs reſidere velitis, quàm ſedentem apprehendatis, & mereamini conſedere. Exultauit enim vt gigas, ad currendam viam, toto vtique tempore quo in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt: nec reſedit, donec ad eum perueniret, quem ipſe conſtituit laboris ſui finem, *Triſtis eſt*, inquiens, *anima mea vſque ad mortẽ.* Ergo, *cùm ſederit filius hominis in ſede majeſtatis;* & qui priùs ſtetit in ignominioſo ſupplicio crucis, interrogatus contumelijs pariter & tormẽto: *Sedebitis & vos judicantes*, à quibus nunc judicium incipit: qui minimè datis requiem vobis ipſis: ſicut & ille non judicare, ſed judicari, nec miniſtrari, ſed miniſtrare venit. Illic verè ſedebunt ſedes in judicio. Filius enim Dei, ſalva tamen indiuiſibili naturarum vnitate, ſecuodùm quod Deus eſt, ſedet à dextris Dei: ſecundùm quod homo, aſſiſtit nunc voltui Dei pro nobis: nec erit ei ſeſſio triumphalis, donec ſit Deus omnia in omnibus: id eſt, corpus capiti tanta pace jungatur, vt ſimus ei ſimiles, etſi non pares. Adhuc enim negatur à Iudæis, à Gentibus ſubſannatur, laceratur ab Hæreticis, à falſis Chriſtianis grauiter impugnatur: & tu eum putas reſidere quietum, oec attendere ſuperborũ oculos, malignantiom impetus, repognantium voluotates? Sed in regeneratiooe ſedebit cum ſedentibus, cùm oos in ſincerum nitorem in vtráque ſubſtantia repurgabimur: & ipſe deuictis inimicis, cum amicis intrabit in gloriam, Angelos hominibus voitate ſempiterna coniungens, & damna beatæ reſarciẽs ciuitatis. Hoc autem totum erit in regeneratiooe. Beata iſta regeneratio, quæ terram renouabit & cœlum, terrigenas cælicolis fœderabit, & perpetuæ pacis fontem indefeſſa profluxione refundet. Notandum autem, quòd vna eſt generatio, & duæ regenerationes. Et in generatione quidem, quam ex radice vitiata contrahimus, corpus mortalitate, anima autem iniquitate repletur. In regeneratione verò baptiſmatis, vbi nos oportet naſci denuo, animæ purgatur iniquitas, ſed corporis mortalitas noo aufertur. Neceſſaria eſt ergo alia regeneratio, ſeu reſurrectio, in qua reparentur etiam corpora, configurata corpori claritatis Chriſti: ſi tamen corda priùs fuerint reformata ad manſuetudioem & humilitatem ipſius Chriſti. Vnde & beatus qui habet partem io reſurrectione prima: quia particeps erit & ſecuodæ. Io hac ergo, *regeneratione, cùm ſederit filius hominis*, &c. Hoc eſt, quod alio in loco ſcriptura loquens, *Pro confuſione*, inqoit, *ſua duplici & rubore, laudabunt partem eorum.* Duo enim habet paupertas ſequentiom Dominom, afflictionem ſcilicet & vilitatem. Vode Propheta. *Vide*, inquit, *humilitatem meam, & laborem meum.* Propterea igitur in terra ſua duplicia poſſidebunt, vt pro vilitate ſit honor judiciariæ poteſtatis: pro afflictione refrigeriũ placidiſſimæ ſeſſionis. Quando igitur ſedebimus: quorum modo nec corpus nec anima ſedet, in quibus ſedatum nihil, nihil quietum, nihil in eodem ſtatu permanet? Quando liberabimur ab inquietudine mobilitatis hujos? Corpus enim noſtrum ſedere non permittitur: cùm illud impediat, & præſentis ſenſus doloris, & futuræ mortis anxietas: quoniam paſſibile eſt, & mortale. Sed & ſpiritus ipſe nullam habet requiem, ob expectationem ſpei, & timoris ſolicitudinem. Erit autem, cùm anima reqoieſcet in ſpe ſingulariter conſtituta: libera quidem à ſolicitudine, ſed oon ab expectatione. Fiet autẽ hoc poſt mortem carnis, ſed ante diem Iudicij. In die autem illa, cùm ſederit filius hominis, perfectè & ex omni parte ſedebimus: quia nec corpus doloris ſenſu turbabitur, nec anxiabitur timore mortis, impaſſibilitatis & immortalitatis glorificatum duplici ſtola: liberíque erimus, quod ad animã pertinet, ab expectatione & ſolicitudine vniverſa, nihil mious habentes, nil deinceps periculi metuentes, in perfectiſſima ſecuritate, & ſecura perfectione. *Sedebitis*, ait Dominus, ait veritas. Solemnis ſeſſio, grata quies, plena ſufficientia. Filij hominum vſquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Gloriam enim quæ ab invicem eſt, quæritis, vanam vtique & mendacem; quoniam vani filij hominum, & gloriam quæ à ſolo Deo eſt, non vultis, gloriam ſine dubio maneotem & veram. Miſeri & miſerabiles, qui pro breui voluptate torrentem perditis voluptatis, & divinam vobis interrumpitis miſericordiam, vt numquam ſatiemini ab vberibus conſolationis ejus. Sed ne magnæ promiſſionis dulcedinem looga nimis expectatio contorqueret, mentis noſtræ mobilitatem ſermone temperat dulciori. Novit enim ipſe figmentum noſtrum, quoniam dilatioois moras puſillanimitas noſtra non ſuſtinet, ideoque benignitate

Matt. 19

Ibidem.

Pſalm. 33.

Matt. 26.

*Chriſtus vt Deus, ſedet à dextris Patris.*

*Vnica generatio eſt, duæ regenerationes.*

*Iſai. 61.*

*Quando perfectè ſeſſuri ſimus.*

*Pſalm. 4.*

*Pro breui voluptate torrens perditur voluptatis.*

ſua, huic quoqua obviat cogitationi, & occurrit etiam ex hac parte. *Et omnis, qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut uxorem, aut agros, propter nomen meum*, &c. Obſtructum eſt os loquentium iniqua: jámque confundantur omnes iniqua agentes ſupervacuè. Habemus enim promiſſionem vitæ hujus, quæ nunc eſt, pariter & futuræ. Manifeſtum quidē eſt, pręſentis temporis eſſe centupli promiſſionem, ex eo nimirum quod ſequitur, *& vitam æternam poſſidebit*. Sed ne quis omnino obſtinatis diſſimulādi locus remaneat, vado ad Evangelium ſecundùm Marcum, vbi apertè declaratur, temporis hujus eſſe centupli promiſſionem. Ait enim Dominus: *Nemo eſt, qui reliquerit patrem aut matrem, aut filios, aut agros, propter me, & propter Evangelium: qui non accipiat centies tantū nunc in hoc tempore, domos, & fratres*, &c. quæ ſequūtur. Et vt magis miremini, nec promiſſionem hanc, licet hujus ſit tēporis, exhiberi de temporalibus æſtimetis, additum eſt, cum perſecutionibus. Quid enim in perſecutione poſiti terrenæ ſubſtantiæ Sancti Martyres acceperunt, quando & ipſa quoqua terra beatorum corporum data eſt in manus impiorum? Quod ergo dicit, *centies, tantum domos aut fratres*, &c. minimè ſecundum carnem intelligi poſſe, vel ex eo manifeſtum eſt, quod centum matres nemo accepit. Iam verò ſi pro communicatione poſſeſſionum, & animorum affectione, quæ inter electos eſt, promiſſionem hanc volumus intelligere; aliquibus quidem, ſed non omnibus, poterit convenire. Nonnullos enim Sanctorum terrena hac & humana conſolatione novimus caruiſſe. In corde ergo, & in homine interiori, centuplum iſtud quęras, neceſſe eſt: vt habeas nunc quidem fructum tuū in ſanctificationem, finem verò vitam æternam. Qui ergo nondū centuplum acceperunt, ſcrutentur corda ſua, & vniverſa viarum ſuarū ſtudia diligenter examinēt: nec dubium, quin inveniant angulum & diverſorium, quod Salvator non novit; ſed vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos. Magis autem perfectiùs relinquant omnia, non quærant quæ ſua ſunt: nihil ſibi retineant: nihil alijs. Sunt enim pleriq; qui licet propriam exaltationem voluptatémq; ſatis deſpiciant, propinquis tamen ſuis quodāmodo retinent, quod debuerant reliquiſſe: incongrua ſolicitudine & religioni contraria pro eis laborantes. Quanti monachorum, dum parentibus ſuis plus juſto conſulunt, ſuas animas perdiderunt. Ergo relinquant omnia, ſolum ſequantur Chriſtum, ſoli Chriſto placere ſtudeāt; haud dubium, quin illico experiantur, quod relinquentibus omnia, & ſequentibus ſe, veritas pollicetur. *Centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*. Illud enim in via accipitur ad ſolatium, illa verò ad beatitudinem in patria poſſidebitur inæternum. Sed quid eſt centuplum iſtud, niſi conſolationes viſitationéſque, & primitiæ ſpiritus, qui ſuper mel dulcis eſt; niſi teſtimonium conſcientiæ; niſi læta & jucunda juſtorum expectatio: niſi memoria abundantiæ ſuavitatis Dei? Et magna multitudo dulcedinis ejus, quam nec expertis neceſſe eſt dicere: nec inexpertis vllis verbis exprimere quiſquam poteſt. Non pater aut mater, non domus aut ager, non cibus vel veſtis, non terrenum aliquid: ſuper hæc omnia dulcius atque jucundius. Cui ſic ſpecialiter totus Evangelicę lectionis excurſus aſſignari poteſt: quemadmodum patri noſtro beato Benedicto? Hic à pueritia mundum cum flore reliquit, & currentem Chriſtum curſu rapidiſſimo ſecutus eſt; nec deſtitit, donec conſequeretur. Quis inter judicantes ſublimiùs judicabit, quis ita centuplum in hac vita percepit: quis vitam æternam glorioſiùs poſſidebit? Ejus igitur interceſſione, ſuæ gratiæ largitatem ad præſentis vitæ conſolationem, & æternæ poſſeſſionem, nobis adminiſtrare dignetur; qui venit, vt vitam habeamus, & vt abundantiùs habeamus: Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

*Matt. 19.*

*Centuplum in hac vita reddendum à Chriſto.*

*Marc. 10.*

*Cur aliqui non recipiat centuplum.*

*Matt. 19.*

*Quid ſit Evangelicū centuplum.*

*Centuplum recepit S. Benedictus.*

SERMO *In Feſto Sanctæ Mariæ Magdalenæ:*
De tribus vnguentis.

HODIE miſericordia & veritas obviaverūt ſibi: & multitudo miſerationum Domini in peccatricem feminam refuſa eſt. Filius enim Virginis, peccatricis & menſtruatæ manibus attrectatur; Deúmque & Dei filium mulier infrunita contingit. Tangit pedes mundi, atque mūdantis, immunda: & veſtigijs creatoris mulier criminoſa procumbit. Tranſit in affectū cordis prævaricatrix, & redit ad cor: & ſcelerum magnitudinem lacrymarū multitudo condemnat. Diſſimulat pietas tangentis officium, & obſequiorum inſtantiam remuneratorius ille majeſtatis oculus, felici dedignatione non aſpicit. Oſculatur Maria pedes Chriſti frequentibus oſculis: & inundantibus oculis veſtigia Redemptoris infundit, tergit crinibus, odoriferis illinit & irrorat vnguentis. Videt & invidat ſingularitatis amator, & vtrúmque redarguit: illū ignorantiæ, præſumptionis illam. Sed deliberans providentia ſuſpendit judicium, dum affectat obſequium: & invectivam retinet præparatam, donec Mariæ ſacrificium tranſeat in holocauſtum. Gaudent Angeli ſuper peccatrice pœnitentiam agente; & odoris fragrantia cæleſtis ille conventus aſpergitur; ſalvantémque & ſalvandam tota miſericordiæ dulcedo procingit. Vbi abundavit delictum, ſuperabundavit gratia: & numeroſitatem criminum præponderans pietas intercludit. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, in peccatricis confeſſione: quàm juſta reprehenſio in Phariſæi ſuperbia & abuſione. Enumeratur obſequentis obſequium, & per obliquum tangitur indignātis iniquitas; totâ literali cohærentiâ Simonis invidiam impugnante. Et quia vbi ſpiritus Domini, ibi libertas: dimittuntur illi peccata, quæ multùm diligit: & immittuntur ei, qui multùm negligit. Non erat ſatiatus ab vberibus ſponſæ, nec induerat compaſſionis affectum: legem relegens, quæ miſericordiam neſcit: novit juſtitiam. Lex dura, duris & lapideis promulgata: lex excludens pœnitentiæ locum, veniam negans, emendationis ignara: parata percutere, neſcia miſereri. Lex vinum durum & acidum, de botris amariſſimis eliquatum, conſecratum feritati, derivatum Iſraël, Salvatori propinatū. Vinum, de quo dentes bibentium obſtupeſcūt: non de genimine vitis illius, quod Salvator bibit novum in regno Patris ſui. Verè meliora ſunt vbera tua vino iſto. Quænam ſunt illa? Procedat in medium Paulus Apoſtolus, & vbera felici lacte manantia nobis aſſignet. *Gaudere,*

*Luc. 7.*

*Obſequium peccatricis feminæ.*

*Lex dura duris data.*

*Rom. 12.* inquit, *cum gaudentibus, flere cum flentibus.* O quàm brevi ſermone totius religionis depinxit inſigne. Quàm eleganti clauſula propoſuit pietatem, æquitatem ſtatuit, ſubmovit invidiam. His vberibus mater Eccleſia lactat proficiẽtes: perfectos nutrit. *Gaudere,* inquit, *cum gaudentibus.* Faceſſat hinc ſæcularis plauſus inſania, & lætitia mundialis abſcedat: quia *non eſt gaudere impijs, dicit Dominus.* *Iſai. 48. & 57.* Numquid illorũ os gaudio repleri æſtimas, qui lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus peſſimis? Sed nec illi, qui laudibus adulatorijs rapiuntur, divinæ jubilationis agnovere lætitiam. *Non eſt verum gaudiũ in mundo.* Numquid qui veſtiuntur purpura & byſſo, & epulantur quotidie ſplendide: gaudium & lætitiam obtinebunt? Abſit, vt in terra ſuaviter viventiũ, gaudiorum inveniatur materia; cùm tantis alternationibus tota mundi facies immutetur, vt elevans allidatur, & reſpiret alliſus. Sed eſt gaudium continua ſui jucunditate firmiſſimum, quod perfectus animus de ſecreta ſibi conſcientia pollicetur. Mens enim à mundi hujus aſpergine, purè preſſéque deterſa, & in divinæ contemplationis acumen totum deſiderij ſui figens affectum, gaudens gaudet in Domino, & exultat anima ſua in Deo ſuo. Talis anima minas aſpernatur, neſcit timorem, ſpem falſam eludit: & omnium ſcandalorum immunis, in pace in idipſum dormiens requieſcit. *Pſalm. 118.* *Pax multa diligentibus legem tuam,* ait juſtus, *& non eſt illis ſcandalum.* Noverat enim, quia lictores non perſequũtur Martyres, ſed coronant. *Tyranni Martyres coronant.* Cum hujuſmodi gaudentibus gaudet Apoſtolus, & vt abundantiùs gaudeant, tota ſecuritate permittit. Hoc gaudium certum & plenum eſt; tantóque certius eſt, quanto vicinius circa identitatem imprimitur. Hæc eſt mammilla gratulationis, de qua lac exhortationis elicitur, quo perfecti nutriuntur; vt cùm avulſi fuerint à lacte iſto, epulentur ab introitu gloriæ Dei. Secunda eſt, flere cum flentibus. Numquid Apoſtolus præcepit, flere rerum amiſſionem, intermiſſionem voluptatum, filiorum mortes, morborum inſtantiam, gravitatem inopiæ, preſſuram fortioris? Abſit. Plorandi enim ſunt, qui ſic plorant. *Quæ ſit religioſa triſtitia.* Religioſa triſtitia aut alienum luget peccatum, aut proprium. Beati quorum luctus in hac intentione verſatur, quia conſolatoriã habituri ſunt dulcedinem. Quàm leni & dulciſſimo ſpiritu imbibitus eſt ſpiritus illius, qui novit in ſpiritu lenitatis peccantes inſtruere, ſuſpendere vindictam, & affectuoſis officijs inviſcerare ſibi peccatorem, donec vitæ reddatur. De hac compaſſionis mammilla, lac conſolationis exprimitur: & hoc lacte paſcit Apoſtolus illos, qui ſolido cibo veſci non poſſunt. Amator innocentiæ, pacis amicus, patientibus compatiens, & congaudens gaudentibus, perfectionis metam curſu conſummato contingit. Hæc ſunt vbera lacteis irrorata liquoribus, meliora vino, lege dulciora miſericordiam ſonantia, redolentia pietatem. *Cant. 1.* *Fragrantia,* inquit, *vnguentis optimis.* Digna prorſus vbera, de quibus eliquatur vnguentorum infinitas, odorata diffluxione civitatem Dei viventis circumquaq; reſpergens. Hæc ſunt vnguenta, quæ Regina Saba attulit in Ieruſalem; de quibus ſcribitur. *Non ſunt allata vltra aromata tam multa, quàm ea, quæ dedit Regina Saba Salomoni.* *3. Reg. 10.* Quàm excellenter appoſuit, *optima,* Spiritus ille ſubtilis, qui totam ſibi libri hujus capit poſitionem. Eſt enim vnguentum bonum, quod Maria pedibus Salvatoris infudit. *Triplex vnguenti genus.* Eſt & melius, quod eadem, ſi tamen eadem, ſuper caput recumbentis effudit. Eſt & optimum, quod & ipſa præparavit toti corpori Chriſti. Primum vnguentum contritionis eſt, de recordatione peccatorum, de ſpiritu contrito & contribulato deſcendens. Hoc infunduntur pedes ejus, qui ambulat ſuper pennas ventorum. Hic adorat Maria, in loco vbi ſteterunt pedes ejus. Steterunt inquam: quia validiſſima amoris manu pedem vtrũmq; retinuit: donec vtrúmque perungeret; & audiret criminũ remiſſionem, dimiſſionem in pace. Magnam miſeriam magna miſericordia diluit & abſtergit. Et hoc quidem feſtinanter; quia ſine vllo intervallo conjunguntur lacrymæ peccatricis, & indulgentia Salvatoris. Remittuntur peccata, & in pace dimittitur; vt & de præterito non ſit ſolicita, & de futuro ſecura. Pedes iſti ſunt miſericordia & jodicinm; quorum alterum ſine altero oſculari, vel temeraria ſecuritas eſt, vel deſperatio fugienda. *Duo pedes Chriſti miſericordia & judiciũ.* Quis enim Dei miſericordiam indeſinenter attendens, non ſtatim tepidioris vitæ quietem exoptet? Cùm enim cogitat, vniverſorum Dominum formam ſervi pro ſervis ſuſcipere: triginta & tribus annis operari ſalutem in medio terræ hujus; capi, ligari, lacerari, crucifigi, & hoc totum pati pro filijs hominum, ſtatim decepta ſpe ſibi blanditur & alludit; gaudet obverſari in miſericordia & miſerationibus: judicium neſcit, ignorat juſtitiam, & punienda æſtimat non puniri. Fallitur, qui ſic oſculatur miſericordiæ pedem, vt pedẽ judicij non attendat: qui totum de Dei pietate præſumit, hoc ſolum ad ſalutem ſufficere credens, quòd credit. Rurſus cùm abducit os, & judicij pedem crebrioribus oſculis intertangit; ſubeuntur carnis animæq; ſubſtantia, & vtriuſque hominis ſtatum vehemẽtior aura percellit. Horrendum eſt enim, incidere in manus Dei viventis, offendere creatorem, neſcire Dominũ, recalcitrare dominantis imperio, qui habet poteſtatem corpus & aoimam mittere in gehennã. *Terribilis* certè, ſicut ait Apoſtolus, *quædam expectatio judicij,* quando ignis in conſpectu ejus exardeſcet, & virtutes cœlorum movebũtur: *Hebr. 10.* & vacillantibus conſcientijs orbem vniverſum validiſſimus ignis aduret. Nihil prorſus terribilius, quàm videre diaboli officinam plenam ſanguine, cumulatam opprobrijs, tormẽtis vndantem. Quis homo diutius cogitans, noo ſtatim contremiſcat, & in deſperationis rotetur abyſſum? Non eſt igitur huic pedi moroſiùs incumbendũ: ne pietatis intuitum ferocia judicantis occludat. Vtrúmque igitur invocat pedem animæ pœnitentis affectus: *Vterque pes Chriſti vngendus.* & nunc miſericordiam amplectens, nunc judicium oſculans, contribulati ſpiritus offerat holocauſtum. Vide Mariam judicij pedem fortiter attendentem: dum nobilis & laſciva mulier convivantiũ faciem non attendit: ſed extenſo corpore provoluitur pedibus majeſtatis, doloris plena, timoris impatiens, compunctionis jaculo vulnerata. Sed & miſericordiæ pedem labijs impreſſioribus oſculatur, in cujus ſpe firmiter inhæret veſtigijs accumbentis; donec audiat: *remittuntur tibi peccata tua.* *Luc. 7.* Sanè pretioſum vnguentum, quo non ſolùm terrena domus, ſed etiam cæleſtis aſpergitur. Vaſtiſſimæ tamen ſunt ſpecies de

quibus conficitur, & magna earum copia infra noſtros hortulos poterit inveniri. Peccata igitur noſtra plantata in conſcientijs noſtris, quorum multitudo numerari non poteſt, ſpecies ejus ſunt. Ipſa igitur in mortariolo pœnitentiæ, macerationis piſtillo contuſa, & oleo diſcretionis reſperſa, doloris igne ſuppoſito, & in aheno diſciplinæ concocta, vnguentum faciunt pretioſum, & acceptum pedibus Salvatoris. Compendioſè autem illud confecimus, ſapienti rerum occaſionem penitus relinquentes. Et licet materia videatur indignior: interim bonum eſt vnguentum iſtud, quod domum replet, penetrat cœlos, Angelos lætificat, & beatæ civitati lætitiam refundit, & gaudium. Hoc eſt ſacrificium juſtitiæ: quia *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus.* Secundum vnguentum eſt devotionis, de recordatione beneficiorum Dei. Prorſus digniſſima hujus vnguenti compoſitio: & in iſtius comparatione prioris eſt conſperſio vilipendenda. Ejus enim ſpecies de cœleſti paradiſo allatæ ſunt, & in terra filiorum hominum nequeunt inveniri. Virtutes enim divinitus collatæ, & in mortariolo pectoris piſtillo diligentiſſimæ meditationis intritæ, oleóque exultationis ſuperfuſæ, ſuffuſo juſtitiæ igne, in humilitatis aheno decoctæ, faciunt vnguentum & odore & virtute mirabile: quod ſolum ſuper caput Domini poſſit effundi, & exhiberi reverentiæ majeſtatis. Sed & hoc recolligimus breviter, illis, qui multa de paucis exculpere cognoverunt, verborum abundantiam reſervantes. Notanda tamen vtriúſque differentia, & ſecundi ſublimitas attendenda: quia illud eſt Deo ſacrificium ſpiritus contribulatus: illud ſacrificiũ laudis, quod honorificat Deum. Pedes igitur vngimus Redemptoris, cùm de peccatis compungimur. Vngimus caput, cùm de collatis virtutibus virtutum largitori gratias agimus. Vnxit peccatrix illa, quam infelix ille ſeptenarius confundebat, pedes Domini: & veniam meruit. Vnxit & Domini caput: ſed jam dilecta, jam familiaris effecta. Sed ſi duo præmiſſa vnguenta tantæ dignitatis ſunt, vt alterum pedibus, alterum capiti complaceat dominantis: illud tertium quod optimum eſt, vbi poterimus invenire? Sed abſit, vt ſponſa veritatis à veritate diſcedat; & tale aliquid habere ſe jactitet, quod habere non poſſit. Eſt ergo tertium vnguentũ pietatis, quod eſt ſuper omnia aromata morbis omnibus & periculis ſalutare; & quod nulli vmquam peſti invenitur inefficax. De ipſo namque ſic legitur. *Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum.* Videſne, in prima capituli fronte propoſitum, quòd non vna, non duæ, ſed tres vix ſufficiunt ad emendum tantæ compoſitionis vnguentum? Intelligis, quia non pedes aut caput, ſed totum crucifixi corpus ſibi vendicat iſta confectio? Confectio ſine dubio pretioſa, quæ toti ſufficiat corpori Creatoris. Et attende, quia vnguentum pedibus infuſum adeò dignantiſſima lenitate ſuſcepit, vt Phariſæum murmurantem parabolica prolixitate cõvinceret: & retorto ſuggillaret exemplo. Sed & de refuſo ſuper caput ejus vnguento, diſcipulos indignantes coarguit: bonum mulieris opus eſſe proteſtans, & tumidam eorum animoſitatem verbis compeſcuit moderatis. Hoc verò tam ſalubre, támque mirificum, in mortuo corpore ſuo noluit expendi: quod vivo vtique reſervabat. Duo enim corpora habet Chriſtus: vnum quod ſuſcepit de Virgine; aliud Eccleſiæ, quod carius habet benignitas redimentis. Denique illud pro iſto morti expoſuit: & tormentis addict⁹, cruci junctus ſceleratis, morte turpiſſima condemnatus. Poterimúſne tam ſalubrem conficere confectionem? Vniverſæ miſerorum miſeriæ, tam animarum quàm corporum, oculo pietatis inſpectæ, ſpecies ejus ſunt. Iſtæ igitur in mortariolo largitatis, dulcedinis piſtillo confractæ, & oleo charitatis delinitæ, igne cõpaſſionis perſeverantiæ aheno deſpumatæ, vnguentum faciunt ipſis etiam Angelis admirandum. Sunt viri divitiarum in domo Domini virtutum: videamus, an apud eos hujuſmodi habeãtur vnguenta. Primus occurrit mihi Paulus, totus præſenti delibutus vnguento. *Quis infirmatur,* inquit, *& ego non infirmor?* Felix anima, facta ſibi tamquam vas perditum: vt omnium miſerias ſuas faceret, & in ſua conſcientia colligaret. Totum ſe toti corpori Chriſti donaverat: omnia factus, vt õnes lucrifaceret. Sed & Iob hoc repletus aiebat. *Oculus fui cæco, & pes claudo, & pater eram pauperum.* Samuëlem recolo; qui non ſemel, ſed omnibus diebus vitæ ſuæ lugebat ſuper Saül: cùm ſciret eum ab oculis divinitatis longiùs elongatum. Non ceſſabat tamen compaſſio, quæ condolentis animum irrepſerat: fundens lacrymas, etſi non profuturas, tamen pias. David parricidam filium continua lamentatione plorabat; plorans in eo, nõ carnis neceſſitatem, ſed fidei deſtructionem. Cerne, quomodo Ioſeph totus hoc melle illitus erat. Veniunt fratres jam non ante fratrem, ſed ante dominũ aſſiſtentes conſcij perditionis, proditionis & homicidij rei, fratricidij ſuccẽſores. Videt eos Ioſeph, & omnium injuriarum immemor, dulciſſimis fletibus inundatur; & pietatis adeps, qui intus latitat, foras per oculos emanat. Fugit odium, neſcit iram, tempus iracundiæ non reſervat; reddit bonum pro malo, pro crudelitate dulcedinem. Inſpice Moyſen, hujus liquoris rore perfuſum. Peccat Iſraël, & peccantem reconciliare nititur Creatori: ſed diſſimulat Dominus exaudire rogantem. Promittit plurima Moyſi creator, & licentiã quærit à Moyſe feriendi: quod Moyſes non fecit. *Dimitte me,* inquit, *vt iraſcatur furor meus contra eos: & faciam te in gentem magnam.* Reſpondit Moyſes. *Si dimittis, dimitte: alioquin dele me de libro, quem ſcripſiſti.* Obſtupenda profectò dulcedo. Principatum gentis reſpuit alienæ: de libro vitæ deleri deſiderat, niſi peccantibus dimittatur offenſa. Hæc ſunt vnguenta pietatis & miſericordiæ, quæ ab ſponſæ vberibus eliquantur, infirmitates omnes fugantia, profugantia paſſiones. Felix Maria vnxit pedes Ieſu: eadem felicior caput vnxit authoris; feliciſſima, quæ totum vnguentarium toti corpori Chriſti præparavit. Conſidera, quàm vehementiſſimo dilectionis affectu beata hęc mulier diligebat Chriſtum Regem. *Domine,* inquit, *ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi, & ego eum tollam.* Quem eum, Maria: cùm de nullo feceris mentionẽ, ad quẽ facias relationem? Putaſne, quòd in omnium cordibus ſit dilecti tui memoria verſetur: ſicut & in conſiſtorio cordis tui? *Et ego,* ait, *eum tollam.* Mira res, hominem perfectæ ætatis virũ, cujus corpori vix centum libræ ſufficiunt vn-

*Species primi vnguenti peccata, ſed contuſa.*

*Species ſecundi virtutes ſunt.*

*Luc. 7.*

*Ioann. 12.*

*Marc. 16.*

*Eccleſia corpus Chriſti myſticũ eſt.*

*Species tertij vnguenti, miſeria proximorũ.*

*2. Cori. 11.*

*Iob 29.*

*1. Reg. 15.*

*Exempla charitatis Sanctorum in proximos.*

*2. Reg. 18.*

*Geneſ. 43.*

*Exod. 32.*

*An eadem mulier ſæpius vnxerit Chriſtũ, vide in notis noſtris.*

*Ioan. 20.*

guentorum, teneriſſima mulier portabis, & tolles? Ardens & affecta locutio, quæ de puritatis amore promittit, quod implere non poſſet. Nihil enim amanti difficilè eſſe videtur. Quis deſperare debeat, tanta peccatrice non ſolùm veniam, ſed & gloriam conſecuta? Ipſa hodie intercedat pro peccatis noſtris: & placatum nobis reddat Iudicem noſtrum, amicum ſuum: qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

### SERMO *In Feſto S. Petri ad vincula.*

*Super verbis illis*: Adoleſcentulæ dilexerunt te nimis.

*Cant. 1.*

ADoleſcentulæ dilexerunt te nimis. Petrus Apoſtolus, Apoſtolorum Princeps, principum primus, hodiernum diem reddit clariorem. Sacra profectò dies, quia ſacratiſſimo homini conſecrata, & illius aſſignata præconijs, quem conuentus Angelicus non mediocriter reueretur. Vnus eſt, quem prænobilitant ſingularis primatus inſignia; clauicularius regni, cœlorum lingua, fidei fundamentum. Conſummatus honor, & dignatio glorioſa, hominem in terris poſitum, cælis imperitare: & inter Angelorum choros, Iudiciariæ poteſtatis exercere virtutem. Sedet dominator Dominus inter agmina lucidiori luce fulgentia, & de Thronis ad Cherubim tranſvolans, vices ſeſſionarias intermutat: & admiranda ſeſſionum mutatio, lõgéque rationis humanæ ſuperducta conſpectibus, cur modo Thronos, modo Cherubim inſediſſe legatur? Aſſiſtunt Angeli præſidentis Imperium expectantes, & adminiſtratorij Spiritus aſſignata ſibi miniſteria ſortiuntur: ſed ligandi & ſolvendi nullus eorum poſſidet poteſtatem. Adeſt Petrus, & ad ejus arbitrium orbis vniuerſitas ſoluitur & ligatur: & præcedit Petri ſententia ſententiam Redemptoris; quia non quod Chriſtus, hoc ligat Petrus: ſed quod Petrus, hoc ligat Chriſtus: ipſo idipſum atteſtãte.

*Primatus Petri.*

*Matt. 16.*

*Quodcúmque ligaueris ſuper terram, erit ligatũ & in cælis.* O quàm potens dignitas, quàm digna potentia. Iudicat Petrus, & Petri judicia confirmat omnipotens; & eſt in manu Petri manus altiſſimi: ſolúſque ille efficitur familiaris Chriſti, qui Petri familiaritatem habuerit. Quid eſt, quòd Angelorum & hominum agminibus excluſis, ſolus Petrus in conſortium diuinæ Majeſtatis aſſumitur, & cum Domino reſidet præſidente? Dulce colloquium, ſancta conuerſatio, conſilium ſpeciale, Petri & Dei: vbi ſecretorum indifferentia mortalem hominem Deo copulat, & coünit. Non ergo mirum, ſi ardentiori affectu diligit Salvatorem Petrus Apoſtolus: cùm ſingularis amor ſit refuſus in eum, vt & ſingulariter diligat, & ſpecialiter diligatur. Anima ejus vna eſt de adoleſcentulis, quæ dilexerunt eum nimis. Puerilis ætas nondum amori congruit, ſenilis deſinit ab amore. Puer eſt, qui nondum æternis ſtudere cœpit: ſenex, qui cœperat, ſed dimiſit. Vtróſque igitur ille ſummus amator excludit: & à majeſtate ſuæ dilectionis eliminat. Sola adoleſcentia ardentiſſimis ignibus incandeſcens, eclipticũ amorem non recipit: ſed ardorem ſibi vindicat copioſum. Inter adoleſcentulas igitur, animas videlicet electorum, qui cæleſti ſponſo dilectionem promiſerunt & fidem: iſta ſola dilexit ardentiùs, & amoris impatiens ait. *Domine ſi tu es, jube me venire ad te ſuper aquas.* Non timuit

*Petri in Chriſtum amor.*

*Sola adoleſcentia amori apta.*

*Matt. 14.*

ſingularem elementi moleſtiam: & pelagi ſæuientis vndoſitas affectum Apoſtoli retinere nõ potuit. Sed quid eſt, quòd dicit, *nimis*: cùm nimis ille diligi non poſſit, qui toto corde, tota aĩa: totis virib' præcipitur diligi? Tres ſunt grad' in amore Dei, quorũ alterũ ſine altero cõcedere, aut parũ valet, aut nihil. Cucurrit eos Apoſtolus pede velociori, donec in tertij ſummitate repoſitus, ad cæleſte palatium euolaret. Amandus eſt Deus dulciter, ſapienter, fortiter. Sed jam videamus, quid ſit dulciter amare Deum. Dulcis eſt enim, & dulciter diligi debet, qui multitudinem dulcedinis ſuę timentibus ſe miniſtrare non ceſſat. Amatur in dulcedine, cùm amatur in carne: cùm neſcimus niſi Chriſtum Ieſum, & hunc crucifixum: cùm tota carnis ejus frequentia frequenti memoria retinetur; & oſſa noſtra medullitus concutit tantæ miſerationis dignatio. Cùm enim recordamur Regem gloriæ, parvuli vagientis ſuſtinere moleſtias: pannorum vilium vilitate deuolui; fatigatum ex itinere reſidere, Phariſæorum opprobria, conuitia Iudæorum, aure patientiſſima pertranſire: numquid non compungi debemus ad tantæ pietatis intuitum? Conſidera filium virginis, illitum ſputis, liuidum plagis: clauis confixum. Attende rectorem cæli ſtantem in cruce, pallidum morte, carne deformem. Ne pertranſeas Dominum Angelorum, virum percuſſum à Deo & humiliatum, virum leproſum, & omnibus detrimentis expoſitum. Recordatio hæc ſuccẽdit cor, pectus adurit, interiora depaſcitur. Talis memoria elicit lacrymas, ſuffundit oculos, vultus humectat. Circa hunc ferè gradum obvoluitur omnis religioſorum inſtantia: raráque anĩs in terris eſt, quæ poſſit hunc tranſire profectum. Aſtat enim orantibus, vel imago naſcẽtis Dei, vel pendentis in cruce; tenétque mentis affectum incaleſcens affectio; & ad vlteriora vix permittit excurrere. In hoc gradu Petrus impreſſiùs conſiſtebat; cùm carnem & conuerſationem Ieſu Chriſti tenerrimè diligens, Salvatorem à ſaluatione generis humani retraheret dicens. *Propitius eſto, Domine, tibi ipſi, ne fiat hoc.* Cui Dominus. *Vade*, inquit, *poſt me Satana: quia non ſapis quæ Dei ſunt:* culpans conſilium, non affectum. Diligebat enim dulciter, non tamen ſapienter. Quomodo enim ſapienter, qui mundi redemptionem, & Dei prouidentiam nitebatur excludere? Sed ſuccenderat cor ejus familiaritas dulcior: & verbum de Redemptoris abſentia pati non poterat benignitas diligentis. Hic diligitur Deus ex toto corde: cùm in corde hominis affectus & dulcedo inhabitet, ſolúmque cor hominis amoris dulcedinem perſeuerant ſtabilitate cuſtodiat. Vnde & vulgaris vſus obtinuit, vt cùm aliquem ab aliquo vehementer amari conſpicimus, dicamus: ex corde diligit eum, quem ſic amat & ſequitur. Secundus gradus eſt, diligere ſapienter. Gradus iſte multæ altitudinis eſt, & nimis difficilem pollicetur aſcenſum. Non autem euadit ad cacumen ejus, niſi mens mundior, & quæ mundi hujus ſapientiam ſapientiã ſupervolet Angelorum. Non attenditur hic naſcentis Dei cumulata deuotio: ſed Verbũ in principio apud Deum. Recordare filium Dei cum patre omnia fabricantem, creantem Angelos, elementa jungentem, diſponentem mundum, omnia gubernantem: & cognoſce, quàm excelſior ſit iſta cognitio,

*Tres gradus amoris Dei.*

*Quid ſit, dulciter amare Deũ.*

*Matt. 16.*

*Diligere Deum ſapienter, quid ſit.*

gnitio, quàm illa. Intuere ineffabilem ipſius genituram, & genitũ gignenti non diſſimilem, nec priorem Patrem, quàm Filium; & tunc intelliges, quanta differentia natiuitatem vtrámque disjungat: cùm aliud ſit, naſci in gloria; aliud in miſeria: aliud, æqualem Deo: aliud, Angelis eſſe minorem.

*Duæ Chriſti natiuitates valdè diuerſæ.*

Hæc eſt ſapientia ſingularis: ſupergredi corporis & corporeorum obſtacula, & in illius lucis ſubſilire ſplendorem, vbi lumen videtur in lumine: & Deus non ſeruiens, ſed imperans demonſtratur. Felix anima, quæ fæculentæ carnis ſuperata materia, in hujus ſapientiæ lumine requieſcit. Vis videre Paulum, quomodo à primo gradu ad ſecundum aſcenderat? Cùm dixiſſet: *mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti*, Scripſit alio loco; *Etſi noueramus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed nunc jam non nouimus.*

*Galat. 6.*

*2. Cor. 5.*

In anima ſedet hic affectus ſapientiæ, quæ ſola rationis capax eſt, incorporeámque & incircumſcriptum ſpiritum indefeſſa meditatione proſpectat. Hic diligitur Deus ex tota anima, id eſt ex tota ſapientia; qui priùs ex toto corde, id eſt ex dulcedine, diligebatur.

*Tertius gradus amoris, amare fortiter.*

Tertius gradus eſt, amare fortiter, id eſt ex omnibus viribus. Fortiter diligit, qui cùm neceſſe fuerit, pro Salvatoris fide, corpus & animam tormentis exponit. Hic eſt fructus operis, conſummatio laboris, probatio dilectionis. De gradu enim dulcedinis ad ſapientiæ gradum aſcenderat Apoſtolus, cùm diceret: *animam meam pono pro te.* Nihil ſapientius, neque fortius, quàm, *animam meam pono pro te.* Nihil inſipientius, neque debilius, *neque ſcio, neque noui, quid dicas.*

*Ioan. 13.*

*Marc. 14.*

Profectò jam diligebat dulciter, jam ſapienter: ſed vtrúmque perdidit, cùm fortiter non dilexit; cùm ad vocem mulieris Dominum & magiſtrum ſuum celeriter abnegauit: ſed cùm mori pro Chriſto diſpoſuit, dilexit nimis: quia majorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Affixus cruci, à fide ſeparari non potuit. Vides ergo quomodo tres gradus iſti, trinæ legis dilectioni conueniant. Amemus ergo dulciter, ſapienter, fortiter; vt ad magiſtrũ Petri, Petri interceſſione peruenire valeamus: qui eſt benedictus in ſæcula.

## SERMO *In Aſſumptione Beatæ Mariæ.*
### *Super:* Quæ eſt iſta, *&c.*

HIc totum decurrat ingenium; & aureus ſermo tota reluceat majeſtate. Voluntaria oris noſtri beneplacita faciat ſibi, genitrix Dei, domina mundi, cæli Regina. Ipſa ſenſum acuat, dirigat ſtylum, & linguam pauperis venuſtiori reſpergat eloquio. Illuſtret lucem hanc lumine clariori, & ſuo conuentui ſuam præſentiã donare dignetur.

*Dies Aſſumptionis celebris.*

Sublimis iſta dies, & ſplendidiori ſole refulgurans, in qua Virgo regalis ad thronum Dei patris euehitur: & in ipſius Trinitatis ſede repoſita, naturam etiam Angelicam ſollicitat ad videndum. Tota conglomeratur Angelorum frequentia, vt videat Reginam ſedentem à dextris virtutis Dei: in veſtitu deaurato, in corpore ſemper immaculato, circumdatam varietate, virtutum multiplicitate diſtinctam. Hæc eſt illa dies, quæ cœlorum officinas ſublimiori gaudio cumulauit, annua mundo, Angelis continua, continuãs homines Angelis, & Angelos hominibus felici fœderatione conjungens. Intuere mentalibus oculis Filiũ aſcendentem, & matrem aſſumptam: & videbis aliquid excellentius in Aſcenſione filij exhiberi, & aliquid glorioſius in Aſſumptione virginis demonſtrari.

*Aſſumptio Virginis quàm glorioſa.*

Aſcendit enim Salvator in cœlum potestatiuæ virtutis imperio, ſicut Dominus & Creator, Angelorum comitatus obſequio, non fultus auxilio. Aſſumpta eſt Maria in cœlum: ſed gratiæ ſubleuantis indicio, comitantibus & auxiliantibus Angelis: quam ſubleuabat gratia, non natura. Ideo dies hæc Aſſumptio, Aſcenſio illa vocatur: cùm aliud ſit potentia, aliud miſericordia; ſolúmque ſoli ſit priuilegium creatori, naturam rerum propria poteſtate ſupergredi. Hoc eſt illud excellentius, quod ſibi vendicat ſuper creaturam Creator, vbi etiam ſuperabundans & ſingularis gratia non audeat aſpirare. Sed ſi diligenter attendamus Aſcenſionem filij, & matris Aſſumptionem: inueniemus profectò aliquid, quod nos inueniſſe gaudebimus. Aſcẽdenti quippe Domino egreſſa eſt obviam omnis illa beatorum ſpirituum glorioſa ſocietas: quando naturæ ſuperiori prætulit inferiorem, & inconuertibili ſacramento ſuſceptum hominem in ipſa diuinitatis clauſit identitate. Occurrentibus Angelis electorum animas, quas ſecum adducebat, adjunxit; & ſic vtrorúmque triumphali pompa deductus ad Patrem, ſedet ad dexteram majeſtatis. Attolle jam oculos ad Aſſumptionem Virginis: & ſalua filij majeſtate inuenies occurſum hujus pompæ non mediocriter digniorem.

*Occurſus glorioſior in Aſſumptione, quàm in Aſcenſione.*

Soli quippe Angeli Redemptori occurrere potuerunt; Matri verò cœlorũ palatia penetranti, Filius ipſe cum tota curia, tam Angelorum quàm juſtorum, ſolemniter occurrens, euexit eam ad beatæ conſiſtorium ſeſſionis, & ait. *Tota pulchra es, amica mea: & macula non eſt in te.*

*Cantic. 4.*

Tota pulchra; quia tota deificata. Macula non eſt in te, quia Spiritus ſanctus ſuperuenit in te, qui te mundauit. Sed & virgo gratioſis cumulata muneribus, tantæ benignitati Dauidico ſermone reſpondet, ſummæ dignationis claritatem admirans. *Tenuiſti manum dexteram meam; & in voluntate tua deduxiſti me: & cum gloria ſuſcepiſti me.*

*Pſalm. 72.*

Nota verborum poſitionem, differenti graduũ diſtinctione ſignatam. *Tenuiſti*, inquit, *manum dexteram meam:* quia etſi læua tua ſub capite meo: dextera tua jam amplexatur me. *Et in voluntate tua deduxiſti me:* non in mea ſublimitate, quia totũ opus gratiæ eſt, non naturæ: *& cum gloria ſuſcepiſti me* Gloria vtique glorioſa, quam non nouit niſi qui dedit, & cui donare dignatus eſt. Attende autem diligentiam & conſequentiam ſcripturarum. Spiritus enim ſanctus, in cujus fabrica tam noui quàm veteris teſtamenti fuit compoſitio fabricata, Aſcenſionem filij, & matris Aſſumptionem, ſimili ſtylo perambulans, ter interrogat: *Quis eſt iſte*, & tertiò repetit: *quæ eſt iſta.*

*Pſal. 23.*
*Cantic. 6.*

Primum de Filio, poſtea de matre videamus. In ſpiritu fortitudinis Salvator ad inferos deſcendens; contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit: & gehennalis ollæ diſſipatis fragminibus, totum illud infelix habitaculum ruinoſa concuſſione ſubeuſſit. Conclamãtibus Angelis, *Attollite portas principes veſtras*; illi qui ſuperbiæ lapſu irremediabili corruerunt, ignorantia dedignatiua reſponderunt. *Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Hic eſt ille inſipiens, qui dixit in corde ſuo, *Non eſt Deus: & neſcio Dominum, & Iſraël non dimit-*

*Pſalm. 13.*
*Exod. 5.*

*Pſalm. 23.*

tam. Angeli pacis confidenter ingeminant. *Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio.* Fortis, ad veſtram fortitudinem infirmandam: potens, ad veſtram potentiam vacuandam. In prælio, illo vtique ſingulari, quo poteſtates aëreas ſingulariter debellauit.

*Reſurrectionis & Aſcenſionis Chriſti gloria.*

Reſurgens autē ab inferis, & ſolemnis victoriæ vexilla reportās; hominem vnitum ſibi reſuſcitauit: & triumphatrici palma cœlis inuectus, Patri ouem centeſimam, quam perdiderat, repræſentans, audit ab Angelis. *Quis eſt iſte Rex gloriæ?*

*Ibidem.*

Sed & eiſdem conclamantibus, *Dominus virtutum, ipſe eſt Rex gloriæ*, cœlorum inſonuere palatia; & tota ſupercæleſtis domus profuſionibus gaudijs inundauit. Verè Dominus virtutum in reſurrectione: virtutem faciens, quam ante non fecerat: redimens ſervum, & pro ſeruo filium exponēs. Clariſſima autem aſcenſionis die, quando videntibus diſcipulis eſt eleuatus in cœlum, ſummum illud reuerendúmq; collegium venit obuiā Redemptori: & omnis illa, tam aſſiſtentiū, quàm miniſtrantium Angelorum authoritas, cucurrit ad Filiū, & aſcendentem demirans, ait.

*Iſai. 63.*

*Quis eſt iſte, qui venit de Edom: tinctis veſtibus de Boſra?* Videntes enim eum ſanguinei ruboris vnda perfuſum, mirantur ejus potentiam, & ſæuitiam Iudæorum, qui non ſunt veriti filium Dei crucis ignominia condemnare.

*Ibidem.*

*Gradiens*, inquiunt, *in multitudine fortitudinis ſuæ.* Non ſolùm in fortitudine, ſed & in multitudine fortitudinis: quia nulla fortitudo major, quàm redimere ſervum, & in diuinitatis dextera perpetuò collocare. Hæ ſunt illæ voces, quæ deſcendentem ad inferos, ab inferis reſurgentē, aſcendentem ad cœlos, multiformi præconio proſequūtur.

*B. Virgo Sancta Sanctorum.*

Sed jam vertendus eſt ſtylus ad Sanctā Sanctorum: & illorum verborum enodanda proprietas: quæ Virgini matri ſunt ſpecialiter dedicata. Sed vt ſuperliminarem titulum in futuri fronte ædificij præponamus, dicamus breuiter, quia prima interrogatio conuenit ejus natiuitati, ſecunda ejus conuerſationi, Aſſumptioni tertia.

*Cantic. 6.*

*Quæ eſt iſta*, inquit Spiritus ſanctus, de ejus natiuitate: *quæ progreditur ſicut aurora conſurgens: pulchra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata?* Hæc eſt, quæ neſciuit thorum in delicto: Virgo Dei Filio ſingulariter conſecrata, ſpecialiter ſancto conſignata Spiritui. *Quæ progreditur*, inquit, *ſicut aurora conſurgens.* Quàm elegans & clara ſimilitudo, & ex illius diſciplina deſcendens, qui ſummum ſapientiæ fontem in Canticis affluenter incluſit. In meridiano lumine primus ille parēs creatus eſt, factus ad imaginem & ſimilitudinē conditoris. Quid enim clarius, quàm creatum creanti non eſſe diſſimilem?

*Geneſ. 1.*

*Faciamus*, inquit, *hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.*

*Imago & ſimilitudo Dei in quo ſita.*

Imaginem dedit ei in æternitate, ſimilitudinem in moribus: vt ſit ſimilis creatori, etſi non identitate, ſimilitudine tamen. Sed ille tanti priuilegij dignitate rejecta, apoſtatæ ſpiritui falſa promiſſione delinitus inhæſit, & ſe cum poſteritate ſua, perpetuæ morti deſtinauit & tenebris. Ab illa hora tenebræ factæ ſunt per vniuerſam terram, vſque ad Virginem; nec inuentus eſt aliquis, qui vel exiret de tenebris, vel tenebras diſſipaſſet. Sed mundo creſcente creuit & tenebroſa vorago: donec in denſiſſimam cōglobata nigredinem, humanū genus nocte terribili ſepeliuit. Hæc eſt illa nox ſolitaria, nec laude digna, de qua ſcriptum eſt:

*Pſalm. 103.*

*Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ipſa pertranſierunt omnes beſtiæ ſyluæ:* quia crudeles & indomiti ſpiritus dimotis repagulis humanum genus totis viribus obtriuerunt. Sed nata Virgine ſurrexit aurora: quia Maria veri præuia luminis natiuitate ſua mane clariſſimum ſerenauit.

*Beata Virgo ſtella matutina.*

Hæc eſt ſtella matutina in medio nebulæ, quæ in cœli cardine ſummo ſplendore coruſcans, ſubditum orbem ſplēdidioribus radijs incolorat. Hęc eſt aurora, quam ſequitur, imò de qua naſcitur ſol juſtitiæ, ſolius ſolis claritati ſuccumbens. Hæc eſt aurora, quam ille non vidit, qui videt omne ſublime: & orat beatus Iob, vt ei multa ſuppreſſione claudatur dicens:

*Iob 3.*

*Non videat ortum ſurgentis auroræ. Tuus eſt dies*, Domine, in quo Adā eſt conditus: *tua eſt nox*, in qua Adam à die eſt ejectus:

*Pſalm. 73.*

*tu fabricatus es auroram:* id eſt Virginē matrem, *& ſolem*, ſolem ſcilicet juſtitiæ, qui de Virginali thalamo conſurrexit.

*B. Virgo aurora eſt.*

Sicut aurora terminum noctis, principiúmque diei adeſſe teſtatur: ſic & Virgo noctem expulit ſempiternā; & diem de die de terra ſuæ virginitatis terris infudit. *Progrediens*, inquit, quaſi procul egrediens: procul enim, & de vltimis finibus pretiū ejus. *Aurora:* quia noctis finis, & lucis initium. *Conſurgens*, quia de cadente ſuperſurgens materia. *Pulchra vt luna.* Quid luna pulchrius, cùm ſtellis coruſcantibus in ſignifero limite reliquorum ſiderum ſplendorem excedit? Conſidera quàm ſtellans, & ſerena vibratio, quàm luminoſius fulgor circularem orbem tanti ſideris ſuperfundat: vt aliorum luminum claritatem non mediocriter obfuſcet. Sic & Virgo inter animas Sanctorum & Angelorum choros ſupereminens & evecta, merita ſingulorum, & omnium titulos antecedit. Quantumlibet aliæ ſtellæ reluceant: luna tamen & magnitudine præminet & ſplendore. Sic vtrámque naturam virgo ſingularis exuperat, & immenſitate gratiæ, & virtutum fulgore. *Electa vt ſol.* Hanc attende ſimilitudinem, qua nulla in rebus mundi poteſt eſſe ſublimior.

*Vt B. Virgo ſoli ſimilis ſit.*

Nihil enim habuit ſpiritus in viſibilibus creaturis excellentius, cui Virginis excellentiam compararet. Multò enim altius aliquid habet claritas ſolis quam lunæ: quia etſi illa minores ſtellas obſcurat, non tamen penitus occultat. Hic vero lucidiùs incandeſcens, ita ſibi ſiderū & lunæ rapit poſitionem, vt ſint quaſi non ſint: & videri non poſſint. Similiter & virga Ieſſe veri præuia luminis, in illa inacceſſibili luce perlucens, ſic vtrorúmque ſpirituū hebetat dignitatem, vt in comparatione Virginis, nec poſſint, nec debeant apparere. An putas, quòd non cōtremiſcat tota rationalis creatura, ad contemplationem tantæ dignationis? Conſidera, & quæ in cœlis, & quæ in terris, in Virgine refabricata; Deum, qui cœlum palmo metitur, virginei ventris breuitate concluſum: redemptionem hominum, Angelorum reſtaurationem: denique quicquid eſt, fuit, & erit, per Virginis vterum renouatum: & tunc tibi cogitatio ſuggeret, quod locutio demonſtrare non poteſt. *Electa*, inquit, ſed & præelecta, *vt ſol.* Quia ſicut ſol ſolus orbem illuminat; ſic hęc ſola ſolidiori lumine, & Angelos & homines illuſtrat.

*Cantic. 6.*

*Terribilis vt caſtrorum acies ordinata.*

*B. Virgo dæmonibus terribilis.*

Terribilis dæmonibus, ordinata virtutibus: ſingularis timor malignorum ſpirituum; ſpecialis amor ciuium beatorum. Sequitur de ejus con-

*Cantic. 3.*

uerſatione. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ & thuris: & vniuerſi pulveris pigmentarij? Iſta eſt ſpecioſa inter filias Ieruſalem.* Deſertum eſt vaſtitas hujus mundi, in quo beſtiæ agri frequentiùs ludunt, vbi Princeps ille nequiſſimus omni fortitudine principatur. Deſertum autem dicitur, quaſi derelictum à virtutum adminiſtratione; cùm earum conuentus abundante iniquitate ad proprios ortus reuolauerit. *Quæ aſcendit*, inquit. In hujus ſæculi vanitates, omnes vel deſcendere, vel cadere cognoſcuntur: rarúſq; qui non vel deſcendat vel cadat in hujus turbulentiſſimæ profunditatis oceanum. Sola illa mater & filia Creatoris nec deſcendit nec cecidit, ſed de virtute in virtutem aſcendens, conſummatione virtutum veſtita eſt. Qualiter autem aſcẽdit? Sicut virgula fumi. Sed & hæc comparatio quàm ſignificanti ſit ſignata ſimilitudine, recollige. Virgula fumi recta eſt, ſubtilis, odorifera: quantomagis in aëra extenditur, tãtomagis dilatatur. Sic & Angelorum Regina recta eſt in ſublimitate conuerſationis, quia virga directionis virga regni tui; ſubtilis in deitatis contemplatione, quia ipſa conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo. Odorifera in virtutum opinione, quia currimus in odore vnguentorum ſuorum. Anguſta in temporalibus, quia non erat ei locus in diuerſorio: in ſpiritualibus dilatata, quia aſtitit Regina à dextris suis. Hæc eſt virga illa, qua retunditur impetus aduerſariorũ dæmoniorum: virga Aaron, per quã fiunt ſigna & prodigia. Baculum autem crucẽ intellige, quo non ſolùm verberatus eſt, ſed & occiſus ille inſatiabilis homicida, qui mortibus hominum paſcitur & nutritur. In Virgine Maria, & baculo cruce: miſerorum ſpes & conſolatio continetur: ſicut ſublimis Propheta clara voce declarat. *Virga*, inquit, *tua, & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt.* Sequitur, *Ex aromatibus myrrhæ & thuris.* Nominantur ſpecies, de quibus aromatica virgula ſubleuatur, myrrhæ & thuris. Myrrha corpora diſſoluta conſolidat, & cadauer exanime ſibi vendicat, ne putreſcat. Thus autem Deo in oratione offertur ſicut ſcripturarum teſtimonijs edocemur. In myrrha continentiam; in thure deuotionem intellige. Caro enim virginis ex Adam ſumpta, maculas Adæ non admiſit: ſed ſingularis continentiæ puritate in candorem lucis æternæ conuerſa eſt. Porro quis ejus deuotionem votiuis laudibus poterit adæquare, cùm rememorarit miſſum Archangelum, superuenientem Spiritũ, Filium conceptum, Deum natum, ſtellam novã, Magorum gloriam, munerum gratiam, & ſuper hæc omnia teſtimonium conſcientiæ ſuæ? Hæc ſunt duo, quæ virginalem aulam vel ſubſtantiã, tota circumdedere virtute, continentia ſcilicet & deuotio; quorum alterum carnem, alterum mentem ita poſſedit, vt caro mundiſſima, mens puriſſima, genitricem Domini ſingulariùs conſecrarent. Sed ne putares, his ſolis duabus virtutibus inſignitam dominam orbis, & Reginam cœlorum, ſubſequitur ſcripturarum authoritas. *Et vniuerſi pulueris pigmentarij.* Hic expreſſum eſt, quicquid exprimi potuit. Integræ ſpecies odorem quidem reddunt, ſed magis contractę. Crebris enim tunſionibus ſuperitæ, remouosẽ etiam locum odorifera conſperſione refundũt. Sic & virtutes in pace quidem fortiter redolẽt,

*Mundus deſertum dicitur.*

*B. Virgo virgula fumi.*

*Luc. 2.*

*Pſalm. 22.*

*Cantic. 3.*

*Virginis caro maculas Adæ nõ admiſit,*

ſed fortiùs in tribulatione: quia virtus in pace adquiritur, in perſecutione probatur, in victoria approbatur. Vniuerſus ergo pulvis pigmentarius in virgine congeſtus eſt: quia in ea virtutum conuentus reuerendum ſibi thalamum cõſecrauit: & ſi cæteris per partes ſpiritus affuit, Mariæ tamen tota plenitudo gratiæ superuenit. Nec integræ fuerunt in ea ſpecies, ſed in ſubtiliſſimum pulverem comminutæ: quia ipſa eſt, quæ fortioribus tribulationum malleis ſuperpreſſa, vidit ſuum & Dei filium affigi cruci, lancea vulnerari, & inter duos latrones poſitum expirare. Sequitur de ejus Aſſumptione. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto delicijs affluens: innixa ſuper dilectum ſuum?* Hæc eſt Regina illa, quam videntes filiæ Sion, beatiſſimam prædicauerunt, & reginæ laudauerant eam. Aſcendit autem hodie de deſerto, id eſt de mundo, ad regalis throni celſitudinem ſublimata. *Delicijs*, inquit, *affluens.* Verè affluens, quia multæ filiæ congregauerunt diuitias: hæc ſupergreſſa eſt vniuerſas. Deliciarum autem non eſt numerus: quia dum Spiritum ſanctum ſuſcipit, concipit Dei filium, Regem gloriæ generat, penetrat cælos cumulata diuitijs, & delicijs affluens, ad regnum euolat ſempiternum. *Innixa ſuper dilectum ſuum.* Rex virtutum dilecti pater eſt, in quo ſibi bene complacuit. Super hæc innititur mater illa felicior, & in aureo reclinatorio diuinæ Majeſtatis incumbens, inter ſponſi, imò filij, brachia requieſcit. O quanta dignitas; quã ſpecialis potentia innitī ſuper illum, quem Angelicæ poteſtates reuerentur aſpicere. Hæc ſunt ergo, quæ præſenti feſtiuitati, ſub vmbris & imaginibus dignanter alludunt: & ſacratiore tegmine conuelata, gratioſiùs lucent: quàm potuerint huc vſque in editis reuelari. His ſuccinctè de matre miſericordiæ expoſitis, rogemus eam, vt ſolita pietate pro miſeris filium ſuum Deum & Dominum noſtrum exorare dignetur, qui viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorũ.

*In B. Virgine plenitudo gratiæ.*

*Cantic. 8.*

## Sermo. *In Nativitate B. Mariæ.*

### *De eo quod ſcriptum eſt:* Fecit Rex Salomon thronum.

*3. Reg. 10.*

DE gaudijs properamus ad gaudia, & feruentem ſtylum glorioſa materia facit feruentiorem. De Virgine venimus ad Virginem, de Maria ad Mariam recurrimus. Bonũ eſt nos hic eſſe, melius immorari, optimum permanere. Felices Angelici ſpiritus, qui beatæ Virginis habent præſentiam: nos interim memoriam abundantiæ ſuauitatis ſuæ eructamus. Illi præſentiã, nos memoriam. Si ſic dulcis eſt memoria; quid erit de præſentia? Et illi quidem abundantiori rore diuinitatis infuſi, genitum & genitricem viſione mirabili contuentur, Regis & Reginæ gloria cumulati. Nos verò quos carceris mortalitatis ærumna contorquet, memoria paſcimur, ſcripturis releuamur: & quod illi vident nos legimus. Vtinam veniat dies, qui nos in lucem reponat: vbi non legere liceat, ſed videre. Interim conſolemur nos ſuauitate memoriæ, donec dulcedine præſentiæ ſatiemur. Hodie nata eſt illa, per quam omnes renaſcimur: cujus ſpeciem concupiuit omnipotens, & in qua Deus poſuit thronum ſuum. Ipſa eſt thronus ille mirabilis, de quo in regnorum hiſtoria legitur in hæc verba. *Fecit Rex Salomon thronum de Ebore grandem, & veſtiuit eum auro fulvo nimis: per*

*Virgo eſt thronus veri Salomonis.*

*3. Reg. 10.*

*ſex gradus aſcendebatur ad eum.* Rotundus erat in poſterioribus. Duodecim leunculi ſtabant ſuper gradus reſpicientes ad thronum. Porrò duæ manus tenebant hinc & inde ſedile. Duo

*3. Reg. 10.*

leones ſtabant juxta Barachiola, *Non eſt factum ſimile opus in vniuerſis regnis.* Sed jam verba propoſita producamus in lucem, & aquam eliciamus de petra, ipſa loquente in nobis, de qua vobis loqui propoſuimus. *Fecit*, inquit ſcriptura, *Salomon Rex thronum de ebore grandem.* Tribus nominibus in ſcripturis Salomonem vocatum legimus, & vbique nomine regio titulatum: Salomonem ſcilicet, Eccleſiaſten, Ididā. Chriſtus

*Chriſtus eſt Salomon, Eccleſiaſtes, & Idida.*

filius Regis imò Rex, nec ſolum filius Dei, ſed & Deus. Salomon, id eſt pacificus; eſt nobis in hoc exilio: Eccleſiaſtes, id eſt concionator, erit in judicio. Idida, id eſt glorioſus, erit in regno. In exilio amabilis; in judicio terribilis; in regno admirabilis. In exilio pius; in judicio juſtus; in regno glorioſus. Vide autem, ſi non vbiq; Rex. In exilio rector morum; in judicio diſcretor meritorum: in regno præmiorum diſtributor. Simulque conſidera, quia non Eccleſiaſtes, non Idida, ſed Salomon, tam glorioſum opus facere prænotatur. Auerte oculos tuos ab illius terreni regis delicijs, qui licet fuerit ſapientiā ſingularis, ſublimis gloriā, rebus affluens, pace ſecurus; non tamen opus tale potuerit, quale factum non ſit in vniuerſis regnis. Numquid ſacræ Scriptor hiſtoriæ, omnia opera mundi, & gloriam eorum, intuitu diligenti proſpexerat, vt hoc ſtatim tota deliberatione, non vni, ſed omnibus anteferret? Ludicra ſunt hæc, ſi non recurramus ad intimos cœleſtis diſciplinæ receſſus: ſi non deviamus à via literatoriæ qualitatis. Salomon noſter, non ſolùm ſapiens, ſed & ſapientia patris; non ſolum pacificus, ſed & pax noſtra, qui fecit vtráque vnum: fecit thro-

*Thronus Chriſti eſt vterus B. Virginis.*

num, vteri ſcilicet intemeratæ virginis: in quo ſedit illa Majeſtas, quæ nutu concutit orbem. Hanc ſeſſionem Filij & probauit & cognouit Pater, ipſo dicente. *Tu cognouiſti ſeſſionem meā.*

*Pſal. 138.*

Thronus tuus Deus in ſæculum ſæculi; & thronus iſte ſicut ſol in conſpectu tuo. *Sedes*, ait ſcri-

*Pſalm. 9.*

ptura, *ſuper thronum, qui judicas æquitatem.* Quid enim juſtius, quàm vilem & transfugam ſeruum, & conſerui ſui ſedulum deceptorem, perpetuis ignibus adſignare; & illum quem fefellerat, ſuo reſignare principio? Ait ille alter

*Apocal. 19.*

filius virginis. *Et vox de throno exiuit dicens. Laudem dicite Deo noſtro omnes ſancti ejus.* Ex hoc throno laus Angelorum prorumpit & hominum: quia dum hic reſtituitur, & ille reſarcitur, vterique gratiarum debent deuotionem.

*Ibid. c. 21.*

Noſti, quid nā dicat, qui ſedet in throno? *Ecce*, inquit, *noua facio omnia.* Felix thronus, in quo ſedet dominator Dominus: in quo & per quem non ſolùm omnes, ſed & omnia renouantur. Meritò ergo tale opus, non alloquenti, non glorioſo, ſed pacifico dicitur aſſignatum: quia venit Ieſus inſtaurare, & quæ in cælis, & quæ in terris: pacémque & concordiam inter homines & Angelos mediante Virgine reformare. *De Ebore*, inquit. Quid eſt, quod aurum & argentum, & lapides precioſi; & omnis precioſioris materiæ prætermittitur gloria? Sola eboris ſubſtantia tantæ capax eſt compoſitionis; & fabricatur in ea, quod omnibus operibus præfertur? Ebur & mirabili candore lucidum eſt, & multa præeminet fortitudine, frigidioríſque naturæ

ſortitur auſpicium. Et quid candidius illa virginitate, quæ ſingularis aſpectus frigraria ſupercæleſtem curiam allicit ad videndum? Quid fortius illa fortitudine, per quam Domini fortitudo vaſa diripuit fortioris? Quid frigidius illa ſubſtantia, quam obvmbrauit virtus altiſſimi, & ab æſtu peccati defendit ſuperueniētis Spiritus plenitudo? Sequitur. *Grandem.* Quid grandius Virgine Maria, quæ magnitudinem ſummæ diuinitatis intra ſui ventris concloſit arcanum? Attende Seraphim, & in illius ſuperioris naturę ſupervola dignitatem; & videbis quicquid majus eſt, minus virgine; ſolúmque opificem opus iſtud ſupergredi. *Et veſtiuit eum auro fuluo nimis.* Aurum omnibus metallis precioſius, intel-

*3. Reg. 10.*

lige diuinitatem Dei, omni præeminentem mūdo, omnia gubernantem. Hac veſtita eſt, imò ſuperueſtita mater altiſſimi: totámque virginē tota illa indiuiſibilis natura largiori gratia ſuperfudit. Quid eſt antē, quod dicit *fuluo nimis?* Hic aliquid nobis reliquit inquirendum Spiritus ille multiplex: & vtinam poſſim explicare quod ſentio. Quatuor modis ineſt Deus

*Deus quatuor modis ineſt creaturis.*

creaturis. Primo modo eſſentialiter, tam bonis quam malis: nihilque intercludit deitatis eſſentiam, per quam omnia eſſe cœperunt. Inde eſt, quod nuſquam, & in omni loco eſſe legitur: cùm omnibus præſentialiter aſſiſtat, & à nullo comprehendatur. Habent etiam & mali Dei præſentiam: ſed tamen non gaudeant, cùm inanimata quæque hoc poſſint priuilegio gloriari. Secundo modo ineſt bonis operatione, agit enim in eis virtus operatiua, vt operentur opera Dei: nec otioſè creati ſunt inter creaturas, ſicut & mali; qui elegerunt areſcere, vt ſempiternis ignibus alimenta miniſtrent. Ineſt & pleriſque bonis illuminatione; quos de futurorum cognitione nobilitat, & participes ſuorum efficit ſecretorum: & hic eſt tertius modus. Quarto modo ineſt vni creaturæ, videlicet Mariæ Virgini,

*Deus vno modo ſoli ineſt Virgini.*

identitate: quia idem eſt quod illa. Hic taceat & contremiſcat omnis creatura: & vix audeat aſpicere tantæ dignationis immenſitatem. *Dominus*

*Luc. 1.*

*tecum*, inquit Archangelus. Habitat in Angelis Deus; ſed non cum Angelis: qui non eſt cum illis ejuſdem eſſentiæ. Habitat Deus in Virgine, habitat cum illa, cum qua vnius naturæ habet identitatem. Hæc eſt ergo aurum fuluum nimis, quo thronus veſtitus eſt; quia tali modo Deus virginem induit, & in virgine indutus eſt, vt meliori non poſſet. Sequitur. *Per ſex gradus aſ-*

*3. Reg. 10.*

*cendebatur ad eum.* Elige meditari, quæ ſancta ſunt, quia peruerſæ cogitationes ſeparāt à Deo, & primum gradum aſcendiſti. Inſueſce linguam tuam bene loqui, & ſubſiliſti ad ſecundū. Iuſtè quod juſtum eſt operare, & tertium aſcendere

*Qui ſint ſex gradus.*

meruiſti. Doce iniquos vias Domini; & conſolare lugentes, & ad quarti ſublimitatem raptus es. Relinque mūdum, & ea quæ in mondo ſunt, & ad quinti cacumen euolaſti. Teneat te perſeuerantia, imò tu perſeuerantiam non relinquas, & ſextum gradum viriliter aſcendiſti. Ex hoc ſubſilire licet in cœlum, & ad illam gloriā aſpirare, in qua Regina glorioſior Angelicam reuerberat dignitatem. Sequitur. *Rotundus erat in po-*

*3. Reg. 10*

*ſterioribus.* Poſteriora Virginis Aſſumptionem

*B. Virginis poſteriora, quæ ſint.*

ejus intellige: in qua finem mortalis vitæ accepit, quæ vitam reddidit orbi. Et nota, cum quanto ſacramento tranſitum Virginis ſcriptura cōparet rotunditati. In rotundo nec principium

nec finem poteris inuenire. Ita & gloria, quæ eam de hoc mundo tranſeuntem excepit, principium ignorat, finem neſcit: de qua nihil aliud poſſumus dicere, niſi quia *glorioſa dicta ſunt de* *Pſalm. 86.* *te ciuitas Dei.* Sequitur. *Duodecim leunculi ſta-* *3. Reg. 10.* *bant ſuper gradus duodecim.* Leunculi, duodecim Apoſtoli ſunt, qui præfixis gradibus validiùs inſiſtentes, Reginam cæli non ſine maximo ſtupore mirantur, & dicunt. *Quæ eſt iſta quæ aſ-* *Cantic. 6.* *cendit,* &c. Portò duæ manus tenebant hinc & inde ſedile. Duæ manus, actiuam & contempla- *Actiuam & contemplatiuam vitam B. Virgo egit.* tiuam vitam ſignificant, quę matrem Virginem propenſiori diligentia ambierunt: vt nec actio contemplatiooem minueret, & cootemplatio nou desereret actionem. Recordare, quia non erat ei locus in diuerſorio: quomodo filium ſuũ proprijs vberibus lactauerit: & omnes denique vagientis pueri ſuſtinuerit actiones; & tunc intelliges, quia plurimùm miniſtrauit. Conſidera, quia ipſa eſt, quæ in cootemplatiuæ dignitatis ſupervecta dulcedinem, io ipſius Dei ſubſtantiã *Cantic. 2.* lucidiores iovexit obtutus. *Læua*, inquit, *ejus* *3. Reg. 10.* *ſub capite meo, & dextera ejus amplexabitur me,* *Duo leones ſtabant juxta brachiola.* Duo leones ſunt Gabriël Archangelus, & Ioannes Euangeliſta: quorum alter dexteræ Virgioia, alter ſiniſtræ cuſtos eſt deputatus. Gabriël enim mentẽ, Ioannes carnem pervigili ſolicitudine ſeruauerunt. Qui bene leones dicuntur, propter rugitũ aluſonæ vocis. Duo eoim verba nuntiauerunt orbi terræ, qualia nec dicta ſunt, noc dicentur: & in quorum comparatione omnia muta debeãt *Luc. 1.* apparere. *Aue Maria gratia plena Dominus tecũ*: ait Archangelus. Audiſne in hoc verbo Incarnationem Dei, Redemptionem hominum, reno- *Ioann. 1.* uationem muodi? *In principio erat Verbum*: ait Ioannes. Animaduertis hic verbi Diuinitatem, Eccleſiæ fidem, hæreticorum ſilentium, locum quietis, ſecretum ſolitudiois, luminis ſerenum, habitaculum pacis. Ob hanc fortaſſis cauſam, vocauit Iacobum & Ioannem Boanerges: id eſt *Marc. 3.* filios tonitrui. *Non eſt factum ſimile opus in vni-* *3. Reg. 10.* *uerſis regnis.* Nihil verius, nihil ſublimius, nihil dulcius miſeræ mortalitati, & mortali miſeriæ. Etſi multa magna facta ſunt in creaturis mundi, nihil tamen tam excellens, tam magoificum, fecerunt opera digitorum Dei. Virgo Dei genitrix, cujus pulchritudioem ſol & luna mirantur; ſubveni domina, clamantibus ad te jugiter. Reuertere reuertere Sunamitis: reuertere, reuertere: vt intueamur te. Tu benedicta & ſuperbenedicta, reuertere primò per oaturam: numquid, quia ita deificata, ideo noſtræ mortalitatis oblita es? Nequaquam domina. Scis, in quo diſcrimine nos reliqueris: vbi jaceant miſeri tui, quantum delinquant ſerui tui. Noo enim conuenit tantæ miſericordiæ, tantam miſeriam obliuiſci: quia & ſi ſubtrahit gloria, revocat natura. Non enim ita memoraris gloriæ Dei ſolius, vt miſericordiam oon habeas: neque ita es impaſſibilis. Naturam ooſtram habes, noo aliã; & juſtum eſt, vt de rore tantæ pietatis, diffuſiùs infundamur. Reuertere ſecundò per potentiam. Fecit io te magna, qui potens eſt: & data eſt tibi omnis poteſtas in cælo & in terra. Quid tibi negabitur, cui negatũ non eſt, Theophilũ de ipſis *Theophilus ope B. Virginis ereptus.* inferni faucibus reuocare? Infelicem anima, totum illud quod in te factum eſt, denegaotem, de luto fæcis & miſeriæ ſubleuaſti: oiſque tibi impoſſibile, cui poſſibile eſt deſperatos in ſpem beatitudinis teleuare. Quomodo enim illa poteſtas tuæ potentiæ poterit obuiare; quę de carne tua carnis ſuſcepit originem? Accedis enim ante illud aureum humanæ reconciliationis altare: non ſolum rogans, ſed imperans: domina, non ancilla. Moueat te natura, potentia moueat; quia quantò potentior, tantò miſericordior eſſe debes. Poteſtati cedit ad gloriam, injurias vlciſci nolle, cùm poſſit. Reuertere tertiò *Injurias nõ vlciſci glorioſum.* per amorem. Scio domina, quia benignoſſima es, & amas nos amore inuincibili; quos in te, & per te, filius tuus, & Deus tuus, ſumma dilectione dilexit. Quis ſcit, quoticos refrigeras irã Iudicis: cùm juſtitiæ virtus à præſentia deitatis egreditur? Revertere quartò per ſingularitatẽ. In manibus tuis ſunt theſauri miſericordiæ Domini; & ſola electa es, cui gratia taota conceditur. Abſit, vt ceſſet manus tua: vt oon occaſionẽ quæras ſalvandi miſeros, & miſericordiã effundendi. Neque enim tua gloria minuitur, ſed augetur; cùm pœnitentes ad veniam, juſtificati ad gloriam aſſumuntur. *Reuertere* ergo *Suna-* *Cantic. 6.* *mitis*, id eſt deſpecta: cujus animam pertranſiuit gladius: quæ fabri vxor appellata fuiſti. Ad quid? *Vt intueamur te.* Summa gloria eſt, poſt Deum, te videre, adhærere tibi, & in tuæ protectionis munimine demorari. Audi nos: nam te filius nihil negans honorat, qui eſt benedictus in ſæcula.

## Sermo *In Exaltatione Sanctæ Crucis.*

*Super*: Eo colligo duo ligna. *3. Reg. 17.*

De virga Ieſſe deuenimus ad virgam crucis: & principium redemptionis fine concludimus. Ex illa Ieſus Chriſtus virgo virga virgine *B. Virgo & crux virga ſunt.* mirabiliter eſt generatus: in iſta martyr martyrum caput, & martyrij forma, turpiter eſt appẽſus. Illa virga directionis; virga virtutis iſta. *Virga directionis, virga regni tui*; ait illud fami- *Pſalm. 44.* liare ſancti Spiritus organum; quia nihil virgine rectius, ſubtilius nihil. Audi & de alia. *Vir-* *Pſalm. 109.* *gam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion.* Profectò crux fuit virga virtutis, in qua Dominus virtutum viriliter pugnauit & vicit. De iſtis duabus virgis ait Zacharias Propheta. *Aſſumpſi* *Zachar. 11.* *mihi duas virgas: vnam vocaui decorem, alteramque funiculum.* Virga decoris, vterus Virginis. *Pulchra*, inquit, *vt Luna.* Virga funiculi, ligoum patibuli: diſterminaos vtrũmque regoum, Dei ſcilicet, & diaboli: imponens frænum malitiæ ejus; latĩmque ejus pervagationem validiſſima poteſtate coërcens. In hac confoſſum eſt latus innoxium, & ad horam crucifixus eſt inoocens manibus, & mundo corde. Terribilis ille latro, cujus manus plenæ ſunt ſanguine, in hac iterũ confoſſus eſt & confectus. Sed Chriſtus aliter, aliter ille. Chriſtus ad momentum, ille in æternum. *Debellauit aërias poteſtates*, ait Apoſtolus, *Coloſſ. 2.* *& affixit eas cruci ſuæ.* Ex altera parte crucifixus eſt Redemptor noſter, ex alia ſummus ille præ- *Ioſue 8.* uaricator. *Rex Haï*, narrat hiſtoria, *ſuſpenſus eſt in gemino patibulo.* Rex mortis in duplici pa- *Dæmon in duplici patibulo ſuſpenſus.* tibulo ſuſpenditur; quia dum Chriſtum interficit, in ipſa cruce crucifigitur, quam invenit. Magnum ſacramentum crucis: nec eſt aliqoid hoc ſacramento ſacratius. Reſpice crucem ſtantem; & vide quàm recta cacuminatione de terris erigatur ad cœlum, & veritatem rei ipſa imaginatione proteſtetur. Nonne tibi videtur figura

ejus cœlum & terram ſublimi continuatione contingere? Hoc eſt firmiſſimum gluten & indiſſolubile, quo conglutinantur rationales creaturæ; vt ex vtriſque fiat illa ciuitas, cujus participatio ejus in idipſum. Vide etiam, quomodo quadrifaria ratione, quatuor mundi climata cóprehendat, & omnem ad ſe pertrabat creaturã, Aſtat Ieſus in medio, quadrifida ſui corporis parte diſtentus: & expanſis manibus omnibus ad ſe venientibus ex omni parte, ampliſſimum miſericordiæ ſinum oſtendit. *Apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio.* Prorſus copioſa, non gutta; quia largiter vnda ſanguinis de corpore Ieſu per quinque partes emanauit. Sufficeret ad redemptionem orbis vna pretioſiſſimi ſanguinis gutta; ſed data eſt copia, vt virtus diligentis in beneficij redũdatione clareſceret. Sed ne fortè occurreret tibi, vt vbique terrarum currens, Redemptorem tuum inuenire non poſſes; à quacúmque mundi parte procedas, ſiue ab oriente, ſiue ab occidente, ſeu à meridie, vel à ſeptentrione, paratus eſt ipſe ſuſcipere venientem, & blanda confouere dulcedine. Sed attende, quid tibi exprimitur de corde altiſſimi. Venis ad hominem crucifixum? Crucifixus venias, aut crucifigendus. *Qui enim Chriſti ſunt, crucifixerunt carnem ſuam cum vitijs & concupiſcentijs.* Sic dignum Chriſto, neceſſarium tibi. Sed jam aſcende mecum ad verbi hujus celſiora faſtigia; & vide, quidnã ſit, quod egreditur. Scriptum eſt in regorum hiſtoria, quia beata illa mater ait ad Eliam. *En colligo duo ligna.* Duo ligna, duo brachia ſunt crucis. In his duobus Angelicam & humanam naturam intellige. Et illud quidem lignum, quod recta ſublimitate tendit ad cœlos, ſuperiorem accipe naturam, quæ ſtetit in rectitudine, & officioſiſſima devotione voluntati dominantis adhæſit: illud verò quod tranſverſum eſt, humanam deſignat: quæ tranſverſa, imò everſa, ſtatus ſui perdidit æquitatem. Intuere, cum quanto ſacramento jungantur. In vtróq; ligno fit ſciſſio, & ex occaſione vulnerum vnitiur junctura cóponitur. Supercæleſtes ſpiritus non mediocre vulnus acceperunt, cùm Deus in Angelis ſuis reperit pravitatem. Nec contemnenda plaga, cùm eam reſarciri oporteat: quia ſi non reſtituatur numerus, numeroſitas cadens facta videtur in vanum. Inferior verò natura à planta pedis vſq; ad verticem ita venenifera fermentatione infecta eſt; vt neſciat vnde veniat, aut quo vadat. Vtrorúmque igitur vulneribus non mediocriter hiantibus impreſſio facta eſt juncturalis: quæ Chriſto conjungente ita eſt reſarcita, vt nihil vulnificum videatur ineſſe. Chriſtus enim in vtriſque, & pro vtriſque confixus, vtróſque cauilla corporis ſui occlit: & corpus propriũ juncturis oppoſuit, ne valeant reſilire. Crux ergo cœlum conjungit & terram. Chriſtus in cruce trahit omnia, leo rugiens ibi ligatur, Angelus confœderatur & homo: totúmque per eam reficitur, quicquid fecerunt manus altiſſimi. Excede paulisper ſenſus carnis, & irruentia corporearum phantaſmata voluptatum: & Intuere divinæ naturæ bonitatem, ſuauitatem, dignationem. Meditare poſitionẽ crucifixi corporis; & vide, ſi aliquid eſt in eo, quod non totũ perorer pro te apud patrem. Divinum illud caput multiplici ſpinarum denſitate denſatum, vſque ad cerebri teneritudinem confuſſum eſt, dum

*Pſal. 129.*

*Vna ſanguinis Chriſti gutta quanti pretij.*

*Galat. 5.*

*3. Reg. 17.*

*Duo ligna Angelica natura & humana.*

*Sanè intelligenda verba hæc.*

*Crucifixi poſitio perorat pro nobis.*

configitur ſpina. *Spinis peccatorum ſuerunt*, ait Propheta, *circumdedit me populus iſte.* Ad quid hæc? Ne doleret caput tuũ, ne tua vulneraretur intentio. Caligaverunt in mortem oculi ſui, & illa luminaria quæ illuminãt orbem, ad horam extincta ſunt. Nonne illis obtenebrantibus tenebræ factæ ſunt per vniverſam terram; & illa duo luminaria magna cum illis luminaribus ſubmota ſunt? Hoc totum factum eſt, vt auerterentur oculi tui ne viderent vanitatem; & ſi viderent, non adhærerẽt. Aures illæ, quæ in cælis audiunt: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus ſabaoth*, audierunt in terris, *dæmonium habet, & inſanit: & crucifige, crucifige eum.* Vt quid hæc? Ne aures tuæ obſurdeſcerent ad clamorem pauperis, ne reciperent auditum vanũ, ne detractionis virus apertis propitijſque auribus ſuſciperent. Speciosa illa facies ſpecioſi forma præ filijs hominum, ſputis illita eſt; afflicta colaphis, addicta deluſionibus. Sic námque ſcriptum eſt. *Cœperunt conſpuere in eum, & percutere eum, dicentes. Propheriza, quis eſt qui te percuſſit?* Quare hoc? Vt facies tua illuminaretur, illuminata confirmaretur, & diceretur de te; *vultus ejus non ſunt amplius in diverſa mutati.* Os illud, quod docet Angelos, homines inſtruit; quod dixit, & factum eſt; felle potatum eſt & aceto. Sed & hoc factum eſt, vt veritatem & judicium loqueretur os tuum, & confiteretur Dominum Deum ſuum. Manus illæ quæ fundauerunt cœlos, extenſæ ſunt in cruce, clavíſq; trãſuerberatæ duriſſimis: vt manus tuæ extenderẽtur ad inopem, & dicere poſſes. *Anima mea in manibus meis ſemper.* Quod tenemus in manibus, non facile oblivíſcimur. Sic & qui animam ſuam bonæ operationi imprimit, non tradit eã oblivioni. Pectus illud, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei abſconditi, lancea militari perfoſſum eſt: vt pectus tuum à prauis cogitationibus mundaretur, mundatũ ſanctificaretur, ſanctificatum conſervaretur. Pedes illi, quorum ſcabellum adorare debemus, quia ſanctum eſt, dura transfixione transfixi ſunt: ne pedes tui feſtinarent ad malum, ſed currerent viam mandatorum Dei. Quid plura? Foderunt manus ejus & pedes ejus, dinumeraverunt omnia oſſa ſua. Pro te carnem & animam ſuam poſuit: vt corpus & ſpiritum tuum ſibi vendicaret, toto ſe totum te comparauit. Quid vltra debuit facere, & non fecit? Abſoluit vinctum, illuminauit cæcum; quia *Dominus ſoluit compeditos, Dominus illuminat cæcos.* Reduxit erroneum, reconciliauit reum; qui te portauit in humeris ſuis: qui pro te patri proprio ſanguine ſatisfecit. Attende ergo conſilium Dei tui, non ſolùm cũ patre regnantis, ſed & dulciſſimi amici tui in cruce pendentis. Nec falli poteſt, quia ſapientia eſt; nec fallere te vult, pro quo tam ignominioſam ſuſtinet paſſionem. *Si quis*, inquit, *vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Audi conſilium, non præceptum: ſi enim præceptum eſſet, quicúmque effectui non manciparent, poſſent cruciatus expectare perpetuos. Sed cùm dicit, ſi quis vult, in noſtra poſitum eſt voluntate, vtrùm ex æquo currere cum eo feſtinemus. Grandis profectò labor, ſed præmium incomparabile. *Poſt me:* poſt eum eundum eſt; quia ipſe eſt veritas, ne decipiamur: per eum, quia ipſe eſt via, ne aberremus; ad eum, quia ipſe eſt vita, ne moriamur.

*Iſai. 6.*

*Matt. 11.*

*Ioan. 19.*

*Quid nos moneat Chriſtus in cruce.*

*Marc. 14.*

*1. Reg. 2.*

*Pſalm. 118.*

*Pſal. 145.*

*Ioan. 12.*

*Sanè etiam accipiendum iſtud conſilium.*

*Liberum arbitrium.*

*Ioann. 14.* *Ego ſum, ait, via, veritas, & vita.* Sequitur. *Abneges ſemetipſum.* Primus ille parens præfixis obediĕtiæ legibus coarctatus, in campum malæ libertatis exiuit. Acceperat in præcepto, vt voluntatem Creatoris ſuæ præponeret: ſed vſus, imò abuſus propria voluntate, cùm habere ſe voluit, perdidit ſeipſum. Depulſus ergo ab illa felici hereditate, exilium ſortitus eſt pro patria, mortem pro vita, pro gloria ignominiam. Si vis ergo ad tuam hereditatem reuerti, tuam abnega voluntatem. In hac abnegatione duo ſunt, aduerſus quæ pugnare, & quæ expugnare oporteat: elatio in mente, voluptas in corpore. Fuga Regem, & Regis exercitum; id eſt ſuperbiā, & ſuperbiæ prolem; & illum ſecutus imò conſecutus es, qui dixit. *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Pretioſa veſtis, epulæ lautiores, & voluptas ſecretior, longè ſint à te: & carnes tuas timore Domini confixiſti. Abnegatio igitur voluntatis, hæreditatis eſt recuperatio. *Tollat crucem ſuam.* Si non cecidiſſet Adā, & in illa ſui ſtatus dignitate manſiſſet, eſſet tamen alias evocandus, & in ordinem promouendus Angelicum. Ob duplicem enim cauſam factus erat, & ad reſarciendum numerum imminutum; & ad illum implendum, qui deerat, ſi Angelus non cecidiſſet. Quia igitur per propriæ voluntatis abrenunciationem nobis hæreditas redditur, conſequenter per crucis portationem grata illa ſocietas beatorum ſpirituum reparatur. Duo iterum ſunt, quæ in hac crucis portatione nos habere oporteat: vt læſi non lædamus, & benefaciamus lædentibus. Magnum quidem, & vltra hominem eſt: verborum aſperitatem, & verberum, non ſolum pati, ſed & non reddere. Illud vero majus eſt, & divinum quiddam ſapit, benefacere his, qui oderunt te. Magiſter noſter & Dominus, Chriſtus filius Dei, & lædentes patienter pertulit, & benefecit lædentibus dicens. *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.* Audi beneficium, dum fel ori, claui manibus, lancea lateri apponerentur, os manus & latus agebant pro inimicis. Vide ergo ſi Angelicæ dignitati juſtè hæc aſſignauimus. Hæc enim duo illorum proprietati ſunt propria. Quotidie illos ad noſtri cuſtodiam deputatos multipliciter offendimus: & offenſam negligentia cumulamus. Ipſi autem, licet à nobis frequenter injurias patiantur, compatiŭtur tamen peccantibus. Nec minor illorum circa nos cuſtodia, imò major ſolicitudo, cùm boni cuſtodis ſit, infirmis magis quàm ſanis, operam exhibere. Sequitur. *Et ſequatur me.* Et ſi in ſui abnegatione reuocatur hereditas, & in tollendo crucem dignitas Angelorum, in imitatione Chriſti ſumma nobis felicitas reſeruatur. Hic eſt virtutum conſummatio, finis curſus, principium præmiorum. Sed in hac imitatione duo ſunt adimplenda: videlicet vt magiſtrorū ſubdaris imperijs, & perſeuerantiam non amittas. Ita planè poteris ſequi Chriſtum; qui non venit facere voluntatem ſuam, ſed ejus qui miſit illū: & qui pro eadem voluntate non timuit ponere animam ſuam. Quo fructu, qua vtilitate, quo præmio? *Vt vbi ſum ego,* inquit; *illic ſit & miniſter meus.* Quanta eſt dignitas eſſe cum Deo, beatis intereſſe ſpiritibus, & in illum cœleſtem conventum perpetuò numerari. Vide ergo, ne rurſus tibi met ipſi crucifigas filium Dei, & oſtĕtui habeas: rurſus fabricans crucem, in qua crucifigatur ille, qui reſurgens à mortuis, jam non moritur. Intuere, ne mortiferam crucem efficias: in qua facias Dei filium amaris doloribus interire. Superbia ſuperiùs, inferiùs luxuria, à dextris proſperatio iniquitatis, à ſiniſtris adverſitatis deſperatio, ſpinas, clavos, & lanceam, filio Virginis repræſentant. Cùm enim elevaris & ambulas collo extento, caput altiſſimi ſpinarum multiplicitate contorques: & hic à ſuperioribus ſuperare contendis, illi ſimilis, qui ſe ſimilem altiſſimo cogitauit. Scriptum eſt, *Deus ſuperbis reſiſtit,* illis ſcilicet, qui cum eo ex æquo ſtare contendunt. Cùm ponis oculos tuos, vt non reſpicias cœlum; & voluptuoſis carnis tuæ motibus moueris & traheris; durioribus clauis pedes omnipotentis tranſverberas. Ab inferiori infers ſupplicium, dum momentanea voluptate voluntatem dominantis excludis. Cùm proſperaris in iniquitate, & feliciori curſu rerum peccata peccatis accumulas: clavum ponis in illius dextera, quem de ſuis bonis perſequi non deſiſtis. Cùm verò abundantiori triſtitia abſorberis: & tuam impietatem ejus pietati præponderas, ſiniſtram ejus transfigis, & conceptum furorem furore tuæ deſperationis amplificas. Cùm verò præſumis defendere, quod feciſti, lancearem ictum lateri Salvatoris intorques. Nihil grauius ingeris crucifixo, quàm tueri quod odit. De hoc enim peccato ſcriptum eſt. *Non miſerearis omnibus, qui operantur iniquitatem.* Vides ergo, quanta differentia inter vtrámque crucem perambulet? Relinque ergo crucem, quam tibi fabricaſti, & gloriare in cruce Domini noſtri: qui eſt benedictus in ſæcula.

*Per abnegationem duo expugnāda.*

*Matth. 11.*

*In crucis geſtatione duo ſunt habenda.*

*Luc. 23.*

*Angelorum cuſtodum in nos pietas*

*Matt. 16.*

*Ioann. 12.*

*Rom. 6.*

*Crux quadam mortifera.*

*Quî fabricetur.*

*Iac. 4.*

*Pſalm. 58.*

## Sermo *In Feſto Angelorum.*
### De ſex alis eorum.

Circa rerum cardinem verſamur, & magnificentiam operum Domini ſtylo proſequimur impolito: nec eſt præſumptio, ſed deuotio: quia non temerarij ſcrutatores, ſed pij pulſatores accedimus. Honorauerunt ſiquidem ſtylum majeſtas virginis, & dignitas crucis, & vtrámque præſumpſimus, vtroque ſalvati. Nūc ad Angelos ſermonem conuertimus, & illius purioris naturæ contemplamur originem: & hoc quidem convenienter. In primis namque locis illa duo prima poſuimus, quæ ſibi primatum vendicant in rerum creaturis. Tertium autem locum ſortiuntur Angeli, ſicut in cœlo, ita in ſcripto; ſentit anima, quod continet pagina, & authoritas ratione munitur. Beata illa regio ſupernarum virtutum: in qua felices ſpiritus circumvolant Dominum, & ſublimi pennarum applauſu, in plateis ſupernæ Ieruſalem, *Sanctus, Sanctus,* clara voce decantant. *Vidi,* inquit Propheta, *Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum,* &c. Singula iſta verba ſuo pondere librata ſunt, & diligentem quærunt expoſitorem; cujus nos immunes inſipientia & ineloquentia facit. Tentabimus tamen aliquid exſculpere; ſi non ita ſolemniter, veraciter tamen. Viſio hæc corporalis non eſt, ſed ſpiritualis: non phantaſticis involuta præſtigijs, ſed pura, & purioris intelligentiæ deſiderat ſanctitatē. Hanc non vident, niſi videntes, & qui mundi caligine ſupergreſſi, ſplendorem diuinitatis lucidiſſima mente ſuſcipiunt. Et vt breviter eam diffiniamus, ſpiritus Dei noſtro ſpiritui dulciter applicatus, hanc

*Tertium locum habent Angeli in cœlo.*

*Iſai. 6.*

efficit viſionem, cùm nos de præſcientia cumulat futurorum. Hoc igitur modo ille totius Prophetalis eloquentiæ gloria, vidit Dominum & ſedentem.

*Filius Dei qualis per 33. annos.*

Filius Dei triginta & tribus annis ſervus fuit, non Dominus; miniſter vilis, non glorioſus: & licet dixerit Diſcipulis ſuis, *Vos vocatis me Magiſter & Domine, & ego ſum lux mundi:*

*Ioan. 13.*

pauci tamen verborum altitudinem notauerunt: Phariſæis inuidentibus, Iudæis non credentibus, & illum arguentibus præſumptionis. Sed poſtquam reſurrexit à mortuis, & in triumphali ſede receptus eſt, Imperatoria decreta propalata ſunt orbi: fixitque crucifixus in totam mundi latitudinem dominationis inſigne. Iam majeſtatiuis nominibus circumfunditur ille pauper & vnicus, & ſeruilium nominũ vilitate dimota, Rex Regum, & Dominus dominantium, multa luce refulgurat. Vidit ergo eum filius Amos, non humilem, ſed ſublimem: non judicatum, ſed Iudicem Angelorum. *Sedentem,* inquit.

*Iſai. 6.*

*Triplex Domini ſeſſio.*

Triplicem legimus Domini ſeſſionem; vnam poſt mundi creationem, quando requievit ab omni opere, quod patrarat; aliam poſt aſcenſionem, quando aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet à dextris Dei: tertiam poſt reſurrectionem, cùm ſederit in ſede majeſtatis ſuæ, & nos cum eo ſedebimus. Solet quietem labor præcedere, ſtatio ſeſſionem. Sed quando laborauit illa majeſtas, quæ nec afficitur paſſione, nec labore diſtringitur? Audi quomodo. Plurimus ei labor incubuit, cùm illum peſſimũ præſumptorem de cœlis ad inferna detruſit: & hominem peccato penè ſimili comprehenſum, de paradiſo voluptatis in ærumnoſum immiſit exilium.

*Dæmon in cœlo ſeditionem concitans.*

Quantum putas tumultum in cœleſtibus efferbuiſſe palatijs, cùm mortifer ille vaſtator irreparabile diſſidium in illa cœleſti curia fabricavit? Conventum proſcidit Angelicum, & agmina ſtellantia ſecum traxit in mortem. Deſævijt tunc omnipotentis indignatio, totáq; divinitatis dextera percuſſus eſt inimicus, & in perditionis devolutus abyſſum. Huic tam graui damno, tã graviter vindicato, ſucceſſit & aliud. Peccauit námque ille, qui huic reſarciendæ ruinæ fuerat ſubrogatus; propter quem omnia ſubcæleſtia fuerant conſtituta. Peccante autem illo, multùm ſplendoris ſidereis detractum luminaribus, totámque elementorum materiam infectio deploranda confudit. Nondum averſus erat furor Domini, ſed adhuc manus ejus extenta; & dexteram ejus ſingulari vulnere fatigatam provocauit in ſe fragilis & lutoſa ſubſtantia: ſenſitque reliquias fulminei furoris miſer homunculus; & perſonale delictum proſcripſit vniuerſos.

*Hominem non puniuit Deus ut Angelum.*

Deturbatus igitur frequentibus injurijs rationabilium creaturarum Dominus majeſtatis, & ſuper ſuis hoſtibus vindicatus, cadentes Angelos cum deſperatione damnavit: & hominem caſtigavit in ſpe, prævidens quanta bona de illius peccato eſſet facturus. Et ob hoc fortaſſis Angelicum peccatum in ſcripturis non invenitur expreſſum; ne ſcripturæ mandaretur, quod emendari non poterat. Requievit ergo Deus, rationabili fine tantis malis impoſito. Sed rurſus tactus dolore cordis intrinſecùs: & peccantium hominum enormitate gravatus, delevit, quem creaverat hominem, & diluvium inhabitare fecit. Nec hoc contentus; ſuper Sodomam & Gomorrham ignem pluit & Sulphur; Ægyptios ſubmerſit in fluctibus: Iſraëlitas proſtrauit in eremo: vbique turbulentioris Domini repreſentans imaginem. Ad extremum venit ipſe, nube noſtræ carnis obtectus, & dolorum particeps & laborum, obedientiam didicit, ex his quæ paſſus eſt. Conſummata autem carnis ſuſceptione, aſſumptus eſt in cœlum & ſedet à dextris Dei.

*Marc. 16.*

Nec tamen ſedet ad plenum; quia adſiſtit adhuc vultui Dei pro nobis. Erit autem ei tertiò ſeſſio glorioſa, cùm bona & mala diuerſo fine diverſiſque clauſulis incluſis, ſedebit in ſede majeſtatis ſuæ: cùm nos traxerit ad ſe, & erit Deus omnia in omnibus. Prima ſeſſio eſt gratiæ, qua gratis omnia fecit. Secunda miſericordiæ, qua nos miſericorditer redemit. Tertia gloriæ; cùm nos juſtificabit.

*Prima ſeſſio gratia eſt, &c.*

Simúlque attende ſedentis gloriam, & excellentiam ſeſſionis; vbi nulla creatura ſedere præſumit. *Seraphim,* inquit *ſtabant,* non ſedebant.

*Iſai. 6.*

*Vidi Dominum, & vniuerſam militiam cæli adſiſtentem ei,* ait Propheta.

*3. Reg. 22.*

Aſſiſtentem ait, non ſedentem. *Millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei,* ait Daniel.

*Daniel. 7.*

*Omnes Angeli ſtabant in circuitu throni,* ait Euangeliſta. Et alibi. *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus Gentibus, & populis, & linguis, ſtantes ante thronum.*

*Apocal. 7.*

Sed & Virgo ſingularis aſtat à dextris in veſtitu deaurato. Moyſes vt videat Dominum tranſeuntem; ſtat in petra; & Elias ſtat in conſpectu Domini; & omnis creatura in conſpectu diuinæ majeſtatis adſiſtit. Solus ille transfuga ſpiritus, diſſenſionis principium, princeps malitiæ, malorũ ſumma, voluit conſedere. *Sedebo,* inquit, *in monte teſtamenti.*

*Iſai. 14.*

Omnes ſtãt, omnes miniſtrant, & tu pacis inimice ſedere præſumis? Ipſe filius, idem quod Pater, ſedere neſcit, donec dicat ei pater, *Sede à dextris meis.* Talem vidit eum Iſaïas, & dominatorem vniuerſæ terræ, & in aureo throno ſuæ diuinitatis ſedentem, in illa ſecunda ſeſſione, qua carnem noſtram cœlis invexit. Sequitur. *Super ſolium excelſum.* Excelſum ſolium, Angelicam naturã intellige, primam omnipotentis creationem, & primariæ dignitatis præditam poteſtate.

*Excelſum ſolium Angelica natura eſt.*

Super hanc ſedet & ſuperuehitur filius Virginis, ſuſceptúmque hominem ordinibus prævehit Angelorum, quia etſi minor eſt naturâ, fortior eſt gratiâ. Si magna dignitas, major voluntas Dei, quam omni naturæ nexu ſummus ille Philoſophorum aſtruit altiorem. Eleuata eſt ergo magnificentia Dei, non ſolùm ſuper cœlos, ſed & ſuper Angelos: quia tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hereditauit. *Et plena erat omnis terra majeſtate ejus.*

*Iſai. 6.*

Omnis terra. Ipſe Dominus Deus noſter, in vniuerſa terra Iudicia ejus, ait Pſalmiſta. Et quomodo nunc poſt hanc ejus elevationem aſſerit Propheta, omnem terram majeſtate ejus eſſe repletam? Sed cùm dicit plenã majeſtate, intendit dicere, majeſtatis cognitione: quam ante ejus incarnationem aut nulli meruerunt, aut pauci. Sed nunc ab ortu ſolis vſque ad occaſum, nomen Dei magnum prædicatur in Gentibus, ſúntque omnes docibiles Dei, quos ejus vnctio docet de omnibus. Etſi in Iſraël magnum nomẽ ejus, non tamen jam vni angulo, ſed toti mundo notitia ſe divinitatis infudit. Sequitur. *Et ea quæ ſub ipſo erant replebant templum.* Templum accipe ciuitatem Dei viuentis, ſponſam ejus quę non habet maculam neque rugam. Sub ipſo ſunt, incarnatio, paſſio, mors, & omnis illa ho-

*Quænam ſint ſub Deo*

tariæ diſpenſationis moleſtia, quia reſurgens ex mortuis jam non moritur. Hæc ſunt, quæ replent Eccleſiam: quorum recordatio nobis annuas parit ſolemnitates. Replebimur in bonis domus tuæ, ſanctum eſt templum tuum: quod nunc profectò mirabile eſt in æquitate, cùm Eccleſia perſonas non accipit, reſpuit munera, veritatē eligit, diligit rationē. Sequitur. *Seraphim*

*Iſai. 6.* *ſtabant ſuper illud, ſex alæ uni, & ſex alæ alteri.* Duo Seraphim Angelū & hominē accipe. Qui incendentes, vel ardentes dicūtur: cùm ille ardeat præſentia, hic memoria. Primùm de alis Angelorum videamus, & quali volitatione ferantur. Et quia nota eſt ſententia illa, quomodò caput & pedes velent, & tantum media videantur; id eſt, quid fuit ante mundum, & quid poſt eum erit: his quæ in præſenti ſunt, aliquantulū apparentibus, Ezechiel adducamus in medium, qui animalium alas hoc modo diſtinguit dicēs.

*Ibidem.* *Duabus alis volabant; & duæ pennæ ſingulorum jungebantur; & duæ tegebant eorum corpora.* Prima eorum ala eſt dignitas ſuæ creationis. Tranſi

*Quid ſint ſex alæ Angelorum.* paruumper in arcanum hujus intelligentiæ, & dignitatem hujus conſidera creaturæ. Ipſe eſt *principium viarum Dei,* ait Scriptura. Quantum privilegiū, quod illa cogitatio altiſſimi in hunc mundū & opus prorupit. Quàm decebat, vt ſingulari gloria præfulgeret, quod de manibus do-

*Ezech. 28.* minantis primitiua creatione proceſſit. *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore, in delicijs paradiſi Dei fuiſti:* dicit Propheta. Non ſolum ſimilitudo; ſed & ſignaculum ſimilitudinis: vt tantò ſubtiliùs imago Dei inſinuetur expreſſa, quantò differentiùs ſignaculum ſimilitudinem præcedit. Vbi autem plenitudo ſapientiæ, decoris perfectio, paradiſi deliciæ, nominatur: tota ſimul jungitur beatitudo. Subdit autem ſcriptura, quod ſuperexcellit, & quod totius eloquentiæ ſuperat facultatem. Quoniam pretioſiorem fecit illum Deus. Hic dictum eſt, quicquid dici potuit. Secunda eſt gratia confirmationis. Hæc ala feliciori volatu laſſitudinem neſcit, per omnia ſimilis præcedenti, nec inferior. Cadentibus præſumptuoſis, & iſtis in humilitate durantibus, incircumſcriptus ille ſpiritus remanentes ſumma profe-

*Angeli in juſtitia confirmati.* cutus eſt largitate: dans eis in munere, ne poſſent amplius aliqua labefactione corrumpi. Confirmati igitur, & de ſui ſtatus ſtabilitate ſecuri, lucidioris gratiæ ſubiere faſtigium. Seruiunt ergo illi, cui ſeruire regnare eſt: & felici ſecuritate, & ſecura felicitate. His duabus alis volant Angeli, volatione vtique indefeſſa; & creati digniter, & fortiter confirmati. Tertia ala eſt ſingularis amor ſui Creatoris: & hæc quidem feliciſſima, ſubtilibus pennulis intertexta. Amant enim & ardent, & deſiderant in eū proſpicere, cujus amore feliciter incenduntur. Quantò enim propiores, tantò ferventiores: & in lumen maieſtatis abſorpti, indicibili modo & ſemper ardent, & ſemper ſatiantur. Quarta eſt aſſidua viſio deitatis: ſed & hæc pennis ſplendidioribus interpicta. Quantæ dignitatis eſt, aſſiduè videre Deum. Et illi quidem ſpiritus, etiam cùm mittuntur, non fraudantur gloria viſionis: quia vbique diuinitatis occurrit eſſentia, quæ intus eſt omnia continendo, exterius gubernando. De his duabus ſcriptum eſt, *Duæ pennæ*

*Ezech. 1.* *ſingulorum jungebantur:* cùm ſingularis amor ex aſſidua viſione naſcatur, & aſſiduam viſionem ſingularis amor efficiat. Quinta eſt gaudium noſtræ redemptionis: ſed & hæc multiplici varietate picturata. Quis verborum copiâ comprehendat, quantum gaudium Deus homo virtutibus Angelicis ingeſſit, cùm & eorum collegam, qui ab eis exierat, ſed non erat ex eis, vexillo crucis irruente confregit, & hominē per-

*Gaudium Angelorum de noſtra reparatione.* ditum ad regna reuocauit cæleſtia? Nec mirum, quia videbant materiam repurgatam, de qua ſuperna illa ciuitas reædificatur, cujus participatio ejus in idipſum. Sexta eſt reſtitutio ſupernæ civitatis: ſed & hæc picturis pulchrioribus colorata. Quid erit, cùm illo terribili Iudicio peracto, Dominus virtutum homines Angelis ſociabit, reſarciens damnum, redintegrans numerum, & vnumquémque ordinem emeritis hominibus ad ſummā revehet numeralem? Tunc ſicut lætantium omnium habitatio erit in civitate Dei: quia varietate partium ordinata, nil erit amplius quod repugnet, vel quod à ſtatutis locis valeat elocari. De his duabus dicitur: *Duæ*

*Ezech. 1.* *tegebant eorum corpora:* quia gaudium noſtræ Redemptionis, & reſtitutio ſupernæ civitatis, beatorum ſpirituum corpora contegunt & reſarciunt: ne tam ruinoſa diminutio in illa ſuperiori gloria cognoſcatur. Et attendendū, quanta

*Angeli pro nobis pugnant.* benignitas erga genus humanum, in iſtis adminiſtratorijs ſpiritibus cumuletur; quia pugnant pro nobis, juxta illud. *Factum eſt prælium ma-*

*Apocal. 12.* *gnum in cælo.* Vincunt pro nobis, ſicut ibidem ſubjungitur. *Nunc facta eſt victoria.* Gaudent

*Luc. 15.* pro nobis, ſicut ſcriptum eſt: *quia gaudium eſt Angelis Dei, ſuper vno peccatore pœnitentiam a-*

*Iſai. 33.* *gente.* Flent pro nobis, juxta illud. *Angeli pacis amarè flebunt.* Hæ ſunt felices pennæ, quibus ille numeroſus ordo ſupervolat, ſtans immutabiliter, alacriter volans, & in æternitatem. Sed jam redeundum eſt ad nos, & ſtylus ad noſtram retorquendus humanitatem; quos ab Angelorum conſortio corporeæ voluntates diuidunt & abjungunt. Et licet in hanc degeneraverimus vanitatem, portamus tamen imaginem Creatoris: quæ & ſi obſcurari poteſt, tamen ne-

*Pſalm. 38.* quit deleri. *Vniuerſa vanitas, omnis homo vivēs;* ait juſtus; ſed *in imagine pertranſit homo.* Adſignemus ergo ſex alas iſtas homini: & ſi non ta-

*Sex alæ homini vtcūque applicantur.* les, qualeſcūmque tamen. Prima hominis ala revertentis ad Deum, amaritudo cordis eſt. In multis offendimus omnes, & non eſt numerus offenſionum noſtrarum. Sed cùm accedente, & accēdente gratia Dei cor noſtrum, recogitamus omnes annos noſtros in amaritudine animæ noſtræ, obſcuratam reclamamus imaginem, & in noſtrum principium reformamur. Sed quia corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem: ſequitur ſecunda penna; confeſſio ſcilicet oris. *Ante omnia confeſſio,* dicit ſcriptura: nihilque Deo gratius eſt, quam confiteri & accuſare quod feciſti. Plena eſt omnis ſcriptura ſacra tantæ virtutis teſtimonio: cui tam veteris, quàm novi teſtamenti tota ſeruit authoritas. Iſtæ ſiquidem duæ virtutes ſunt, quæ multiplicem cumulum ſcelerum noſtrorum ante

*Ezech. 1.* Dei oculos abſcondunt. De his dicitur: *duæ te-*

*Pſal. 31.* *gebant eorum corpora. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates; & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.* Imputavit, dixit, non fecit; qui enim peccatū non fecit, non eſt niſi vnus, & hic eſt filius Dei. Omne quod ipſe nobis imputare non decrevit, ſic

eſt quaſi non fuerit. Tertia ala eſt ſpes. Hæc eſt, quæ fragiles animos erigit ad ſupernas; quæ tædium expectationis leuigat, quæ præſumit de miſericordia Iudicis, & in divinæ virtutis obverſatur palatio. Quarta eſt timor. Iſta eſt, quæ ſubcutit carneam carnem noſtram, oſſa penetrans, & ipſis ſe infundens medullis. Offer paululum oculis cordis imaginem Domini: & illius Domini, qui fecit cœlum & terram; qui poteſtatem habet corpus & animam mittere in gehennam; cujus patientiam provocaſti, theſaurizans tibi iram in die iræ, & revelationis juſti Iudicij Dei. Cùm hæc intuitu diligentiori perſpexeris, timor & tremor venient ſuper te; & formido mortis interiorem hominē validiùs internecket.

*Spes timori jungenda eſt.*

Quia igitur ſpes multum præſumit, & timor diffidit nimis, vtrúmque jungere non moreris; vt in commune faciant, quod diviſa non poſſunt. Diſce ſic ſperare, vt timeas: ſic timere, vt ſperes.

*Ezech. 1.* *Pſalm. 33.*

De his ſcriptum eſt: *Duæ pennæ ſingulorum jungebantur.* Quinta eſt humilitas. *Prope eſt Dominus his, qui contriverunt cor,* ait Scriptura. Humilitas mater virtutum: ſuperbia vitiorum regina. Hæc ſola virtus virtutum nutrix, quam ſolā in Virgine matre reſpexit altiſſimus; cujus, quamdiu converſatus eſt in terris filius Dei, & executor extitit & magiſter.

*Matt. 11.*

*Diſcite,* inquit, *à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Sexta eſt charitas. Hæc eſt principium & finis, bonorum clauſula, ſingularis filia ſummi Regis. Superfluū eſt, eam verbis prolixioribus commendare; cui alludit & ſæcularium, & divinarum, tota facundia litterarum.

*Ezech. 1.*

De his dicitur. *Duabus alis volabant.* His geminis alis illi pennati evolant ad ſuperna, de quibus dicitur.

*Prouer. 1.*

*Fruſtra jacitur rete ante oculos pennatorum.* Quod ſi iſtis volaverimus, nec defecerimus: quandóque etiam pennis Angelorum volabimus, & videbimus eum in decore ſuo, qui eſt Deus benedictus in ſæcula.

## SERMO *In Dedicatione Eccleſiæ:* De Sacramentis ejus.

POST Crucem, poſt Virginem, poſt Angelos, quid eſt majus in terris: quid in cœlis ſublimius? Illa vtique, quam acceptavit altiſſimus, quæ vulneravit cor ſponſi ſui; cui ſponſus idem in Cāticis dicit:

*Cantic. 4.*

*Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, in vno crine colli tui, & in vno oculorum tuorum.* Quàm ſpecioſa ſponſa iſta, quæ in vno capillulo, & oculi ſcintillatione, vulnerat cælorum Regem, Angelorum Dominū, filium Dei Patris.

*Eccleſia ſponſa Chriſti.*

De illa nobis eſt ſermo: licet non ſit ſermo in lingua noſtra. Hæc eſt illa, quæ poſita eſt in ſuperbiam ſæculorum: cujus gloria à mari vſque ad mare: cui Reges & principes famulantur: quam circumvolat Angelorum cœleſtium multitudo: in qua fons ſapientiæ repoſitus eſt & ſignatus. Hortus concluſus, fons ſignatus. Hortus, vbi clara roſaria pulchriori colore refulgurant, & felices virgæ florum & fructuum gloria cumulantur. Hortus, quem ventorum non tangit alternitas; vbi mollioris auræ gratia frequenter aſpirat, & vernans amœnitas allicit intuentes.

*Eccleſia hortus concluſus eſt, & fons ſignatus.*

Concluſus, non murali vallo, nec cæmentatorum lapidum glutinoſa tenacitate; ſed Angelica ſtatione vallatus. Fons, de quo fontes Iſraël derivantur: qui irrigat vniverſam ſuperficiem terræ, & inebrians & emundans. Signatus, ſigillo vtique totius Trinitatis, quod ille malignus effractarius, non dico confringere, ſed nec tangere audebit. In hac mortua germina regerminant, & aridiora ligna facile reſilveſcunt. In hac contegitur multiplex varietas ſacramentorum: & contegitur theſaurus miſericordiarum Domini Dei noſtri. Et vt breviter dicam; duodecim Sacramenta ſunt in Eccleſia, quæ vnius fidei pietas contegit: circa quorum inſtantiam reflectitur Chriſtianæ religionis authoritas.

*Baptiſmus ſacramentorū primū.*

Primum eſt Baptiſmatis. Hoc ſacramentum pretioſius eſt cūctis opibus, & omnia quæ deſiderantur, huic non valent comparari. Quis enim cogitatione cordis, vel volubilitate ſermonis adimpleat, quanta ſint in aquarum ſubſtantia completa? Antequam mundus parturiretur, & ex informi materia multiformium ſpecierum diverſitas exiliret, ſpiritus Domini ferebatur ſuper aquas; & elementum hoc figurati præmulcebat obſequio.

*Geneſ. 1.*

Cœlum ipſum ex aquis compactum, Hebræorum tradit authoritas; & per aquas vniverſalis illa purgatio celebratur. Patriarchæ ad aquas fiunt vxorij, & per aquas Iudæorum murmur extinguitur. Omnis illa ſeries veteris inſtrumenti diligentiùs introſpecta, majorem ſacramentorum altitudinem in aquarum materia conſignavit. Salvator ipſe legem ſequens, itinerarij ſui principium aquis indixit; cùm in flumine ſublimis illa poteſtas voluit baptizari. Primum miraculum ex aquis fecit. Samaritanæ juxta puteum, fontem aquæ ſalientis in vitam æternam repromittit. Deniq; qui ab aquis cœperat, finivit in aquis.

*Ioann. 1. & 4. & 19.*

Vulnerato enim latere crucifixi aqua manavit, quæ terrarum orbem purgatorio lavamine candidavit. Ad extremū concluſiva ſententia chorum Apoſtolicum imbuens,

*Matt. 28.*

*Euntes,* ait, *baptizate omnes Gentes, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti.* Nonne igitur liquidò patet, quia legis vtriúſq; ſublimitas vim rerum ſacramentalium in hujus elementi liquore perfudit? Non te moveat paucitas exemplorum: cùm plurima præ manibus haberentur, niſi prolixitatem evitaret oratio.

*Secundum Sacramētū Confirmatio eſt.*

Secundum eſt Sacramentū Confirmationis. In Baptiſmate ſpiritus datur ad veniam, hic ad pugnam. Ibi mundamur ab iniquitatibus, hic virtutibus præmunimur. Nonne in ſuperliminari fronte domus noſtræ terreſtris, conſecrata manus Epiſcopi ſacri Chriſmatis imprimit vnctionem? Nec quilibet tanti myſterij eſt executor, niſi ſolus Pontifex, ſuper cujus caput fuſum eſt vnctionis oleum; & cujus ditioni ſacerdotum ſubditur multitudo. Baptiſmi gratiam omni homini, vel omni ſexui tradidit authoritas antiquorū, Confirmationis autem inſigne ſola Pontificis perſona ſuæ vendicat dignitati. Inde eſt, quòd Decretales paginæ, & ſanctorum Patrum inſtituta decernunt, non eſſe differendam hujus ſacramenti virtutem poſt baptiſmum; ne nos inermes inveniat fraudulentus ille contortor, à quo nemo vnquam nocendi inducias extorſit. Delibuti igitur vtriúſque totis vnguento, illo ſanati, confortati iſto: ſecuriùs deſcendamus ad ſingulare certamen. Nec nos terreant arma Goliæ, non magnitudo moveat ſtaturalis; quia nobiſcum eſt magnus Dominus noſter, & magna virtus ejus: apprehendens arma & ſcutum, vt exurgat in adjutorium nobis.

*Sacramētū Extremæ vnctionis.*

Tertium eſt oleum infirmorum. Infirmantibus nobis, & vſque ad mortem mortali febre languētibus, ſpiritus pietatis aſſiſtit: & recordatus eſt quod pul-

*Iac. 5.*

vis ſumus. Ait enim. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Preſbyteres, & orent ſuper eum, & vngant eum oleo ſancto: & ſi in peccatis eſt, dimittentur ei.* Solēnis vnctio, liquor excellēs, quo ſanitas redditur, peccatū dimittitur, immittitur timor Dñi. Vidéſne, qualiter Sacerdotis manus infirmantis iuungat corpus, & illecebroſam ſenſuū motionem ſacrata mitiget vnctione? Vnde & Sancti Patres hanc vnctionem Sacramenti genus eſſe ſanxerint, decernentes non eſſe reiterandam: quia qui Sacramenta replicat, injuriā ipſis Sacramentis facit.

*An ſit iterandum hoc ſacramentum, vide in notis.*

Quartum eſt, conſecratio Pontificis. Hæc quantò ſublimior, tantò dignior approbatur.

*Conſecratio Epiſcopi.*

Cùm enim Canonicis Sanctionibus eligitur perſona, quæ tantæ dignitatis debeat ſubire faſtigium, clarior Pontifex cū cæteris Pontificibus evocatur: præparatur Eccleſia, partem ſuſceptura de filio. Vngitur illius caput oleo lętitiæ præ conſortibus ſuis, in illius figuram, qui thalamo virginali ſpirituali balſamo profuſiùs irroratus, oleum benedictionis ſuper filios hominum diſtillavit. Liniuntur & manus, vt quidquid benedixerint, benedicatur; & acceptum ſit divinæ majeſtatis aſpectui. Ponitur & Evangelica pagina ſoper caput ipſius recumbentis; vt & verba vitæ ſuam ſentiat excedere rationem: & oculi ejus deficiant in eloquiom Domini. Superponitur cidaris capiti conſecrato, & aurea lamina frontis gloria præſignitur, in qua contexitur divinitatis nomen. Traditur annulus ſecretorum in manu ejus; vt

*Pſalm. 118.*

dicat cum Propheta. *In corde meo abſcondi eloquia tua: vt non peccem tibi.* Calciantor & pedes in præparatione Evangelij pacis, vt ſit dę

*Iſai. 52.*

quibus dicitur: *quàm ſpecioſi pedes Evangelizantium pacem.* Accipit & baculum Paſturalem; vt ex ipſa virgæ qualitate ſignetor, qualiter manſuetos colligat, corrigat inquietos. Sic ſic ſolemni veſtimentorum glorificatione præfulgidus, & ad altare Dei familiariùs intrās & exiens, iram Iudicis in miſericordiam patris, felici cōmutatione devolnit. Hic habet gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei: hic poteſt tradere Satanæ in interitum carnis.

*Vnctio Regis.*

Quintum eſt in unctio Regis. Sublimis iſta delibutio, quia ſublimem efficit poteſtatem. Cùm enim tantę nobilitatis ſanguis, vel genere vel electione conſecratur in Regem, religio cum nobilitate totis regni viribus convocatur. Aſtat hinc Primatū, Metropolitanorum, Epiſcoporom, glorioſa ſocietas, illinc Ducum, Comitum, Caſtellanorum, non ſpernenda nobilitas. Procedit medius homo ſuper homines regnaturus, conſtipatus agmine perſonali. Ducitur denique ad excelſi Dei aram, ab eo regni principium ſortiturus, per quem Reges regnant. Priùſquam Imperatorijs cultibos veſtiatur, requiritur ſuper eo Cleri voluntas & populi, & manu propria libertatem jurat Eccleſiarum: & tunc veſtibus ſuis exuitur, & oleo ſāctificationis aſpergitur; vt typico rore perfuſus, cæleſtis vnguenti plenitudine glorietur. Induitur deoíque purpura, quod eſt regiæ majeſtatis inſigne; geſtat regni ſceptrum in manibus, ad regendum populum ſanctum Dei. Ponitur corona aurea ſuper caput ejus, expreſſa ſigno ſanctitatis, gloria honoris, & opus fortitudinis. Præferrur gladius in oculis ejus; vt cognoſcat, quia vindex eſt iræ Dei, in hoc ipſum conſtitutus. Tantis igitur ac talibus myſterijs imtratus, reportatur ad palatium: à die illa & deinceps timendus pariter & amandus. Felix autem, ſi gladium regni gladio conjungat Sacerdotij, vt & gladius Sacerdotis mitiget gladium Regis: & gladius Regis gladium acuat Sacerdotis. Iſti ſunt duo gladij, de quibus in paſſione legitur, *Ecce gladij duo hic,* & reſpondetur à Domino, *ſufficit.* Tunc enim regnū provehitur, Sacerdotium dilatatur, honoratur vtrùmque, cùm duo prætaxata felici confœderatione junguntur.

*Luc. 22.*

*Dedicatio ſeu Conſecratio Eccleſia.*

Sextum eſt ſacramentum Dedicationis. Dici vix poteſt, quanta ſit in hoc loco varietas Sacramentorum, & inſtitutionum alternatio. Primùm enim Eccleſia intus & foris dealbatur; cruces duodecim in interiori circuitu Eccleſiæ imprimuntur; cerei totidem accenduntur, emundatur Eccleſia, Pontifex Eccleſiā exteriùs circuit cum aqua benedicta, & in ſuperliminari portę tertiò virga paſtorali feriens, dicit: *Attollite portas principes veſtras,* &c. illis deintus reſpondentibus: *quis eſt iſte Rex gloria.* Tunc benedicit aquā ſale & cinere, vino hyſſopóque conſperſam; Alphabetum ex tranſverſo quadrangula ratione conſcribit. Altare ſepties ex eadem aqua Reſpergit, cruces Chriſmate, altare verò mixtura chriſmatis oleíq; perungit; ad quatuor altaris cornua incenſum incendit, altare terſum novis velaminibos operit, aliáq; molta quæ ſermonis brevitas non permiſit inſerere.

*Pſal. 23.*

Poſt hæc omni veſtimentorum gloria cumulatus, ingreditur ad altare, ſacrificium ſingulare celebraturus, & ſic finem ſacrificationi impoſiturus. Quis hujus abyſſi caliginē ſermonis claritate poſſit illuminare? Attigiſſemus tamen quantulumcúmque: niſi noſtris temporibus Carnotenſis Epiſcopus vivaciſſimo mentis ingenio omnia lucidè declaraſſet. Ad eum igitur lectorem mittimus, vt pleniſſimam hauriat veritatem. Notandum tamen, quia præcedentia ſacramenta ſine viſibili vnctione non fiunt, cum ſubſequentia nihil hujuſmodi continere legantur. Septimum eſt Sacramentū confeſſionis.

*Confeſſionis ſeu Pœnitentia ſacramentum.*

Confeſſionis bonum, quantum, vel quale ſit, non eſt noſtrę tenuitatis laudibus efferendum: cùm præclara patrum ingenia multis eam inſignierint documentis. Hæc eſt via communis ad Deum, fons tam juſtis quam peccatoribus patens, qui criminum abundantiam abūdantiori liquore detergit. Primam reddit innocentiæ ſtolam, & fugitivum filium in paternos reducit amplexus. Ex hoc fonte felices Apoſtoli lacrymæ profluxerunt: in hoc peccatricis feminæ dæmonia ſunt ſubmerſa: per hūc adulter & homicida David ſpiritu principali legitur confirmatus. In hoc felix ille volutatus eſt latro, qui breui ponte crucis de patibulo ad regnum, de cruce in paradiſum tranſlatus eſt. Conſummatus in breui, expleuit tempora multa. In hac virtute caligant oculi plurimorum: qui vel diſcretione priuati, vel aſſentatione ſeducti, aut neſciunt, quid injungant: vel ſi ſciunt, privatā gratiam præferunt veritati. Nec ſuſcepimus hic aperire, quid ſentiamus ex ea; ſed ſermoni proprio proprietatem illius reſervamus. Hoc tamē lectori tædioſum non ſit; quia confitens paſtori ſuo puritatem cordis, oris veritatem, carnis maceratıonem, debet exhibere. Ille verò cui confitetur, pœnitentiam dignam, orationem continuam, taciturnitatem perpetuam confitenti curet adminiſtrare.

*Sigillum Confeſſionis.*

Octavum eſt Canonicorum. Iſti ſunt in Eccleſiæ ſolio ſublimati, qui in Epi-

*Canonici Regulares.* ſcopali ſede, veſte candida præfulgentes, innocentiam cordium colore veſtium repromittunt Hi de communi & in commune viuentes, vel viuere debentes, perpetua, ſi peccauerint, ſunt pœnitentia caſtigandi. Habitus enim eorum, non pœnitentiæ, ſed innocentiæ eſſe mõſtratur. Videant ipſi amici ſponſi; quid reſpondeãt ante faciem ſponſi, cum de ſponſa cœperit exigere rationem, qui judicat orbem terræ in equitate. Nolumus inuchi ſuper illos: ſed hoc ſolùm caueant, ne de patrimonio crucifixi lautioribus epulis infundantur, vel veſtimentis ornentur nitidioribus: ne audiant à Propheta. *Non compatiebantur ſuper contritione Ioſeph.* *Amos 6.* Nonum eſt

*Monachorũ inſtitutio.* Monachorum. Hi ſunt, qui forenſium cauſarũ tumultibus elõgati, ludificationes dæmonum patienter eludunt: in ſcripturis aſſidui, in obedientia præcipui, fervidi charitate, beatæ vrbis gaudia è veſtibulo contemplantur. Circumſpiciunt tamen ſemetipſos, nec in amplioris coronæ vel laxioris calciamenti viliſtate confidant; cùm homo videat in facie, Deus autẽ in corde.

*Eremitæ.* Decimum eſt Eremitarum, qui per montium cavernas, & vallium concava latitantes, Angelicis ſociati ſpiritibus; in diuitias gloriæ contemplatiuis oculis rapiuntur: & in carne carnis obliti, naturam ſuam indefeſſa meditatione fatigant.

*Moniales.* Vndecimum eſt Sanctimonialium. Iſtæ ſexum & ſeculum auſu validiore vincentes, ſpectabilem victoriam ab hoſtis antiqui feritate reportant. Glorioſa res, vbi tenera membra longiori martyrio confringuntur: illius enervant fortitudinem, qui ſimilitudinem altiſſimi concupivit. Ad hujus ſpectaculum pugnæ, citò convertitur ille miſericors intuitus: & tali potiſſimum victoria delectatur.

*Matrimonium.* Duodecimum eſt nuptiarum. *Sacramentum hoc magnum eſt*, ait *Epheſ. 5.* Apoſtolus; *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem*, &c. Quid enim magis vnum, quàm illi, quibus eſt vna caro, vna menſa, vnus thorus immaculatus? Hic deſtruuntur inceſtuoſa conjugia, & legitimorum hæredum digna progenies propagatur. Hæc ſunt duodecim ſacramenta: quæ niſi fallor, duodecim cruces ſignificant; quas in circuitu Eccleſiæ videmus expreſſas. Hæc ſacramenta in Eccleſia per manus miniſtrorum Dei fiunt, ad honorem illius, qui eſt benedictus in ſecula.

### Sermo *In Feſto Sancti Victoris*: De ſeptem Ramis & ſeptem fructibus ligni vitę.

AD manum eſt S. Patris noſtri Victoris ſolẽnitas; ad cujus ſanctiſſimũ corpus, ſi vera *S. Victor Abbas Arremarenſis, miraculis clarus.* eſt antiquitatis fides, quotidie reſidemus. Hic eſt, qui in virtutum ſignis virtute Dei glorioſus effulſit: Apoſtolis, & Apoſtolicis viris, miraculorum gloria comparandus. Quæ vel quanta ſint, vel quali ſublimitate fulgeant, libellus de ortu & vita ejus latiùs exarat, ſufficit indicare. Huic ſignificanter adſignari poteſt illud, quod in illa ſolemni viſione Angelo Epheſi Eccleſiæ *Apocal. 2.* ſcribitur. *Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in paradiſo Dei mei* Ipſe etenim nomen ex opere ſortitus, antè vicit, quàm vincere noſſet; nec quemlibet hoſtem, ſed illum, de quo rara & numquam ſecura victoria. Quod ſit hoc lignum vitæ, diligenter libet nunc intueri. Lignũ vitæ eſt ſapientia: de cujus fructu, & hic in ſpecie, & illic manducat in re. Fructu vtique ſpecioſo & pretioſo: ſpecioſo propter ſpeciem; pretioſo propter vtilitatem. Hæc eſt illa ſublimis *Lignum vitæ quodnam ſit.* arbor, cujus vmbra montes, & arbuſta cedros Dei operuerunt. Hæc eſt cedrus Libani, quæ ramoſa denſitate Angelicas pervmbrat ſtationes. Sub hujus arboris vmbra ſedet ſponſa: & fructus ejus dulcis gutturi ſuo. Huic dicimus, *In vmbra tua vivemus inter gentes.* *Thren. 4.* Hujus vmbraculum protegis ab æſtu diei, in ſecuritate & abſconſione à turbine, & à pluvia. Hoc eſt illud granum ſinapis, quod in vtero Virginis Dei patris manibus ſeminatum, minus fuit omnibus oleribus terræ; ſed in tantã altitudinem exurrexit, vt veniant volucres cæli, & habitent in ramis ejus. Lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum: lignum vitæ in medio paradiſi. Et attende magnum ſacramentum. Filius Dei totus & integer eructatus eſt de corde Patris in vterum Mariæ: de vtero Mariæ in gremiũ Eccleſiæ. Quantus in patre, tantus in virgine; quantus in Virgine, tantus in Eccleſiæ vnitate. In Patre ineffabiliter: in Matre mirabiliter: ſingulariter in Eccleſia. Cum patre ejuſdẽ & æqualis ſubſtantiæ: cum Matre ejuſdem & diuiſæ; cum Eccleſia ejuſdem, ſed occultè. Sic diſtillaverunt cæli miſericordiam: ſic verbũ Dei tranſfuſum eſt, & effuſum vbique totum; ſine quo nihil totum. Felix effuſio, quæ currentes adoleſcentulas ad odorem ſuauitatis invitat, viſu *Chriſtus ſemper in medio.* recreat, ſatiat guſtu: vbique autem in medio. Nam in illa deitatis eſſentia, medius eſt inter Patrem & Spiritum, perſona familiaris homini benignitate, familiarior identitate, cum ſola carnis noſtræ ſuſceperit paupertatem. Vnde Dauid in ipſius divinitatis abyſſum immerſus ait. *Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus*, & illum in medio majeſtatis eſſe proteſtans, & noſtrum aſſerens ſpecialiter, qui noſtrę mortalitatis indutus eſt veſtimento. *Pſal. 66.* Pater enim & Spiritusſanctus impleuerunt quidem virginem: ſed majeſtate, non ſuſceptione. Eſt & in medio ipſius Virginis vtero ſubſtantialiter illapſus, qui medietatem ſtaturæ comprehendit humanæ. Deus enim Rex noſter ante ſecula, operatus eſt ſalutem in medio terræ, terræ vtique illius, de qua ſcriptum eſt. *Nemo erat, qui operaretur terram.* *Geneſ. 2.* Eſt etiam in medio Eccleſiæ, dicente Pſalmiſta. *Sanctificauit tabernaculum ſuũ altiſſimus: Deus in medio ejus non commovebitur.* *Pſal. 49.* Colligamus pauca de pluribus, qualiter Salvator medius ſit, & ſemper in medio videatur. Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos; ipſe non habet nidum, foveam ignorat, angulũ neſcit. Locum illum elegit, vnde pateat omni- *Chriſtus omnibus patet.* bus, excluſa perſonarum acceptione. Denique natus invenitur in medio duûm animaliũ; quæſitus à parentibus, reperitur in medio Doctorũ; & medius Iudæorum ſtat, quem ipſi neſciunt. Loquitur & ad Diſcipulos. *Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*, dicit Dominus. *Matt. 18.* Et *ego in medio veſtrũ ſum ſicut, qui miniſtrat.* *Luc. 22.* Crucifixus eſt etiam in medio duorum latronũ: reſurgens etiam ſtetit in medio diſcipulorum ſuorum. A Ioanne etiã viſus eſt in medio candelabrorum aureorum. Medius ergo medium ſequere, nec angulorum ſordibus, nec fovearum tenebris delecteris, ſed dic cum juſto. *In medio Eccleſiæ laudabo te.* *Pſalm. 21* Hoc igitur lignum vitæ plantatũ in medio paradiſi, arbor aromatica, puriſſima balſamorum mella

diſtillans. Ex hujus arboris ſubſtantia ſeptemplicium ramorum corona progerminat: in quorum ſummitate fructus illi dependent, quos cæleſtis illa fiſtula Paulus Apoſtolus verbis elegantibus explanauit. Primus ramus eſt Incarnatio ejus. Iſte quidem ſubtilis & neceſſarius, cùm & inſtauret cæleſtia, atque terreſtria reſtauret, & vtrámque naturam ſua viuificet viriditate. *Si in viridi,* inquit, *ligno hoc faciunt, in arido quid fiet?* ſe vocans viride lignum, de virginali pullulatũ virore, cùm nos & natiuitatis munditiam, & fidei viriditatem in primo parente verum ſit amiſiſſe. Hæc tam ſapienter ab ipſa ſapientia excogitata eſt, vt & cordis & oris tranſeat facultatẽ. Oportebat enim ad redẽptionem hominis, vt victus homo victorem diabolum vinceret: ſed vnde hoc fieret non habebat. Omnes enim in illo proſcripti eramus, & per illum originalis peccati grauitate depreſſi. Deus enim non debuit, cùm potiùs potentia videretur, ſi ſeruum recedentẽ ab eo, cui ſe ſubjugauerat, enodaret. Quod igitur homo per ſe non potuit, Deus per ſe non debuit, artifex ſapientia Deum & hominem colligauit; vt ex parte hominis pro hominibus ſatisfaceret, & ex parte Dei, & ſuperbum ſicut vulneratum, humiliaret. Clauſa eſt principi tenebrarum hæc tam glorioſa conjunctio: nec verſuta calliditas conſilium Dei potuit conjectare. Aſſumitur purum ſemen de virginea puritate; & illum propitiationis fontem ſapientia Dei ſecretiori novitate repurgat. Primus itaque ramus eſt Incarnatio ejus: fructus ipſius, ſpiritus ſapientiæ.

*Primus ramus arboris Chriſti Incarnatio ejus.*

*Luc. 23.*

Secundus ramus eſt baptiſmus Chriſti. Intuere filium Virginis, non ad ablutionem membrorum ſuorum, quæ de virginibus membris exierant, fuiſſe baptizandum: ſed vt tantæ inundationis priuilegium in aquarum ſubſtãtia ſanciretur. Tene intellectu, quod viſu non potes; deſcendere in aquam, cùm aliquis baptizatur, filium diaboli; & aſcendetẽ filium Dei; vaſa iræ in miſericordię vaſa conuerti: euerti peccatum originis, ſubverti latronis ædificium; diuinitatis domicilium pręparari. Adeſt Spiritusſanctus; & de ſumma cœlorum arce deſcendens, aquam ſanctificat; deificat baptizatũ; clarificat miniſterij dignitatem. Conſtipantur Angelicę virtutes; alludẽtes ſacramentalibus inſtitutis: & cæleſtibus creaturis vnda purificans coronatur. Cordis non carnis oculos deſiderat ſacramenti tranſverſio; quia intelligibilis eſt. Secundus ramus eſt baptiſmus Chriſti; fructus ejus, intellectus.

*Secundus ramus baptiſmus ejus.*

Tertius eſt paſſio Redẽptoris. Vide conſilium Dei, quod in abyſſo judiciorum Dei clauſum fuerat ab æterno. *Conſilium tuum antiquum, Domine, verum fiat,* ait vnus, qui ad arcanum diuinæ prouidentię fuerat intromiſſus. Numquid non conſuluit tibi, cui non erat adjutor; cùm ſe addixit opprobrijs, tormentis expoſuit, & inclinato capite emiſit ſpiritum? O quàm indebita miſeratio! quàm gratuita, & ſic probata dilectio! quàm inopinata dignatio! quàm ſtupenda dulcedo! filium Dei ſic affligi, Regem gloriæ crucifigi. Denique nihil melius ad tui redimendum habuit, quàm quod ſemetipſum exaninauit; nec excellentiorem modum inuenit ſapientia Dei in omni ſapientia ſua. Paſſio iſta eſt tuæ redemptionis conſilium, ramus mirabilis & neceſſarius; fructus ejus, ſpiritus conſilij.

*Tertius ramus paſſio.*

Quartus eſt deſcenſus ejus ad inferos. In fortitudine ſingulari deſcendit ad inferos, tamquam potens crapulatus à vino; & conturbauit virum, qui conturbaverat terram: qui poſuit orbem deſertum, confringens malleum vniuerſæ terræ: & horrendum palatium illud fortiſſima ſubverſione concutiens. Fortis quidem erat ille; ſed fortior ſuperuenit, qui vaſa diſperderet, auferret arma, ligaret inimicum. Et ramus quidem iſte rectus & ſubtilis, cujus fructus eſt ſpiritus fortitudinis.

*4. Ramus deſcenſus ad Inferos.*

Quintus eſt Chriſti Reſurrectio. Hic oſtendit nobis exemplo, quod promiſerat in præmio: & ſorte nos fecit, quòd eo reſurgente reſurgemus & nos: qui & diſſimilis gloriæ, tamen ejuſdem naturæ in vtero Virginis fuerat incarnatus. Excluſa eſt totius ambiguitatis offenſio; viderunt manus, tenuerunt pedes, palpauerunt latus; & omnia mortis inſignia beatis oculis aſpexerunt. Et hic ramus magnus atq; ſublimis: fructus ejus ſpiritus ſcientię.

*Quintus ramus Reſurrectio.*

Sextus eſt Aſcenſio ad cælos. O ſingularis pietas, bonitas ſpecialis, cùm limum noſtræ carnis ſublimibus intulit officinis; & ad dexteram patris collocauit in gloria. Vident & admirantur cœleſtium agmina Angelorum: & ad tantæ glorię largitatem inceſſabiliter obſtupeſcunt. Exuperat omnem ſenſum tantæ dignationis intuitus, ipſi ſoli pervius Trinitati. Sed & hic ramus ſpectabilis & mirandus: fructus ejus ſpiritus pietatis.

*Sextus ramus eſt Aſcenſio.*

Septimus eſt dies Iudicij: quando veniet cum poteſtate magna & majeſtate, reddere in ira vindictam, & vaſtationem in flamma ignis. Tunc erit timor ille timendus, cum cælis ardentibus, pugnantibus elementis, terra ſuccenſa, conſcientijs obvolutis, dæmonibus accuſantibus, Angelis trementibus, Iudice furibundo, & miſericordiam neſciente, fiet illa diſcuſſio, quæ vtinam nos paratos inueniat. Ramus iſte magnus & metuendus, fructus ejus ſpiritus timoris Domini. Amemus ergo lignum vitæ, & de fructu ejus aſſiduè manducemus: quia fructus iſte filius Mariæ eſt; qui eſt Deus benedictus in ſæcula.

*Septimus ramus dies judicij.*

## SERMO *In Feſto omnium Sanctorum* 2. De ſeptem Beatitudinibus.

HOdie dies ſerenior arriſit nobis; ſol ſolito lucidior terris illuxit. Non enim vnus, ſed vniuerſi Sancti ſanctificant eam: & ſplendoribus irradiant luminoſis. Spectabilis illa cælorum ſolemnitas, quæ non annuis, ſed continuis gaudijs inclareſcit: vbi lumen videtur in lumine, & ipſius Trinitatis ſubſtantia beatis oculis oculo ad oculum aperitur. Ibi cognoſcitur gignentis genitíque, & procedentis ratio ſempiterna; quę hic credi poteſt, comprehendi non poteſt. Illic Regina Virginum virginibus innumeris comitata, manſiones perambulat Angelorum: & vtriſque naturis gloriam ejus admirantibus dicit. *Quid me admiramini? Diuinum eſt myſterium hoc, quod cernitis.* Diuinum profectò, non humanum, nec humanis vmquam rationibus comprehenſum. Ibi numeroſus Angelorum exercitus ſacris diviſionibus inſpleneſcit; & volitatorio delectatus obſequio, non velat, ſed reuelat Domini majeſtatem. Illic Patriarcharum electio primitiua, reuerenda ſocietas Prophetarum, glorioſus Apoſtolorum chorus: purpurea Martyrum multitudo, congregatio, florida Confeſſorum, candidiſſima Virginum turma, Monachorum numerus inſi-

*Verba Eccleſia.*

nitus. Sedet in medio Dominus virtutum: & de refuſione gloriæ ſuæ inebriat intuentes. *Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ.* Ibi pax ſecura, requies voluptuoſa, vita perpetua, ſapientia mentis, agilitas corporis, cordis illuminatio.

*Pſalm. 35.*

Verè *beati qui habitant in domo tua Domine.* Verè, *ſicut lætantium omnium, habitatio eſt in te ciuitas Dei;* & in plateis tuis, vox exultationis dulcioribus modulis intonatur. *Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me. Spera in Deo quoniam adhuc confitebor illi* ibi. Sed hic ſtadiũ, illic præmium: hic pugna, ibi corona. Vanum eſt, ante lucem ſurgere. Indurandus eſt animus, & à blandimentis voluptatum procul abſtrahẽdus, & vtriúſque ſubſtantiæ materia repurganda: ſi ad proprios ortus volumus reuolare. Amãda eſt interim tenuitas paupertatis: ſermo ſuſpendendus amarior; elatio fugienda: ſuſtinendi labores; cum fortuna congrediendum: eliminandæ diuitiæ ſæculares. Hoc eſt, quod ille pauper & vnicus, in hodierna ſancti Euangelij lectione pauperibus, quos de mundi vanitate vocauerat, ait. *Beati pauperes ſpiritu.* Hæ ſunt octo, imò ſeptem beatitudines: quia octaua eadem cum prima. Feliciſſimi gradus, quibus itur ad Deum: quos omnes in perſona ſua primus aſcendit, qui aſcendit in montem, & aperuit os ſuum; vt diſcipulos doceret ſuos. Deníque quis pauperior illo, qui non habuit vbi caput ſuum reclinaret? Quis eo mitior, qui mitis eſt, & humilis corde? Videns ciuitatem, flevit ſuper illã; fleuit Lazarum, juſtitiam docuit, juſtitiam fecit; in cujus ore non eſt inuentus dolus. Quis illo miſericordior; qui mulierem adulteram liberauit, peccatricem ſanauit ſeptem dæmonibus cumulatam? Quis mundior eo, qui peccatum non fecit? Pacificare venit, & quæ in cœlis, & quæ in terris: pacem reliquit diſcipulis ſuis. Perſecutionem pro juſtitia paſſus; flagellatus in carne, ſuſpenſus in cruce, morte turpatus. *Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ambulauit & ipſe ambulare.* Canta ergo Canticum graduum, & gradatim aſcende: nec præpropero ſaltu aliqnẽ prætermittas; quia qui offendit in vno, factus eſt omnium reus. Sis ergo pauper ſpiritu, nec putes hũc primum gradum leuiter attingendũ: cùm multæ ſolicitudinis ſit mundum, & mundana relinquere; & à conſuetudinario curſu, cor, corpus, & ſtudium, reuocare. Qui enim pauper eſt ſpiritu, vilitate gaudet, humilitatem amplectitur, deſideria terrena conculcat. Sed quia illa paupertas execrabilis eſt, quæ ſuperbo ſpiritu intumeſcẽs diſcordias ſeminat, inſeruit litibus, detractorijs ſermonibus jucundatur; euolandum eſt ad ſecundi gradus ſublimitatem, vt ſis mitis. Mitis eſt, qui nulli reddit malum pro malo; læſus veniam petit, & benefacit lædentibus. Nec plenam jactet victoriã, quiſquis hunc fortaſſis aſcendit: cùm ſit omni lacrymarũ fonte plangendum, quòd tamdiu ſub Pharaone ſeruierimus; & ideo *beati qui lugent.* Luctus autem Sanctorum, non eſt de diminutione rerum, non de corporum invalitudine, non de ſublimioris poteſtatis ferocitate. Lugent enim peccata, vel aliena vel propria; ruinam mundi, detrimentum fidei, contemptum juſtitiæ, abundantiam iniquitatis, dilationem regni. Neque hic conſummationis terminus imponendus: cùm perfecta juſtitia ſit, diligere proximũ ſicut ſeipſum: & ejus exceſſus libera diſcretione, & diſcreta redarguere libertate Qui enim pro perſona quam gerit, non reſiſtit peccantibus: de ſuo ſe nouerit ſilentio eſſe damnandum. Eſurit ergo & ſitit juſtitiam, qui vitia deſtruit, conſtruit virtutes: ſobrius ſibi, juſtus proximo, pius Deo; cujus animam vrit zelus domus Dei; qui cantat cum juſto: *Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei.* Sed quia ſecundùm vocem Oratoris, plerúmque jus ſummum ſumma malitia eſt, & inconſummata juſtitia præcipitium parturit; ideo ſequitur: *Beati miſericordes.* Miſericordia eſt ſpecioſum humanę naturæ ornamentum, cujus expers malè degenerat, & hominem diffitetur. Eſt autem vera miſericordia, cùm ſuperexaltatur miſericordia judicio: cùm vel largitate ſubſtantiæ, vel bona voluntate, vel doctrina verbi, vel exemplo facti, corpus & animam proximi refovemus. Cùm autem à claritate in claritatem ſic cœperimus ambulare; à claritate cordis noſtri, ad clarificandum cor proximi: mundandi ſumus ab omni inquinamento carnis & ſpiritus: ab omni mundi hujus aſpergine, purè preſſéque tergendi; ſicut ſubjungitur. *Beati mundo corde.* Quis glorificabitur caſtum ſe habere cor? *Pravum eſt cor hominis, & inſcrutabile: quis cognoſcet illud?* Difficile eſt illud mundare, cùm in ſuis abditis delitefcens irruentium recipiat agmina cogitationum, plerúmque renitentibus nobis, ſed nequaquam obniti valentibus. Ille igitur cor habet mundum, qui vtriúſque hominis motibus mitigatis, paſſiones non reprimit, ſed ignorat; natura bonorum operum curſu communitus, crucifixus mundo, & cui crucifixus mundus. Pauci autem, quibus ſe infundit tantæ gratiæ plenitudo Quicúmque autem illi ſunt, jam ſunt prope palmam ſupernæ vocationis; ſi pace, qua referti ſunt, pacificare ſtudeant diſſidentes; vt dicant cum Propheta. *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus.* Ideo ſequitur. *Beati pacifici.* Non ſolùm pacati, ſed & pacifici; facientes pacem, concordiæ ſemina ſeminantes. Sed quia ſæpius vel adulatione potentium, vel amore tẽporalium, juſtitiam aut dimittimus, aut non defendimus dimiſſam; ad metam curſus porrigenda eſt dextera: vt pro juſtitia, non ſolùm noſtra, ſed & alterius, perſecutionem patiamur, & reſiſtamus vſque ad ſanguinem, vel vſque ad mortem. Et hoc eſt quod ſequitur. *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam.* Poſt hæc autem quid? Hic adhæremus Domino, & vnus cum eo ſpiritus efficimur. Hic diſrumpitur nubes, & tranſit oratio. Hic reuelata facie gloriã Domini ſpeculamur. Hic dulcedo ſpiritus, cordis ſuauitas, jubilatio mentis. Et beatus populus, qui ſcit jubilationem. Videamus, ſi fortè aliqua ſermonis conſequentia, beatitudines iſtas ſeptem donis ſancti Spiritus poſſumus aſſignare. Paupertatem ſpiritus generat timor Dei, qui pungit animã, & ſanguinem elicit, & cogit nos quærere medicinam. *A timore tuo Domine concepimus, & parturiuimus, ſpiritum ſalutis fecimus ſuper terram:* hoc eſt, ſpiritum paupertatis, dicit Iſaïas Propheta, imò per eum Dominus. Hic facit nos mundana vel relinquere, vel non concupiſcere. Hic eſt clavus clavum expellens, & pertingens vſque ad diviſionem animæ & ſpiritus. Pietas verò mites facit, dum illos dulciori ſpiritu ſuperfuſos, ad manſuetudinis thalamum introducit. Qui enim efferati ſunt

*Margin notes (left column):* *Pſal. 83. & 86.* — *Pſalm. 41.* — *Matth. 5.* — *Chriſtus aſcendit omnes gradus beatitudinum.* — *1. Ioan. 2.* — *Pauper ſpiritu quis.* — *Quis mitis.* — *Matth. 5.* — *Perfecta juſtitia quæ.*

*Margin notes (right column):* *Pſalm. 118.* — *Matt. 5.* — *Miſericordia ſpecioſum ornamentum.* — *Ibidem.* — *Ierem. 17.* — *Quis mundum cor habeat.* — *Pſalm. 119.* — *Matt. 5.* — *7. Beatitudines congruunt ſeptem donis.* — *Iſaia 26.*

ſuperbia, ſublimes in oculis ſuis, ardentes invidia, invicem mordentes, quomodo mitigatoria poſſunt indui pietate? Porrò ſcientia luctum parit.

*Magna ſciẽtia eſt deflere peccata.*

Scimus enim, quia ſingularis ſcientia eſt, recogitare annos noſtros in amaritudine animæ noſtræ: multiplicibus lacrymarum rivulis propria deflere peccata. De fortitudine verò naſcitur fames & ſitis juſtitiæ, cùm virium ſit non paucarum, pro libertate juſtitiæ loqui, ne dum mori: & vbi Deus in cauſa eſt, nec allici blandicijs, nec terrore moneri. Conſiliũ autem miſericordiam parit: cùm ſit totius conſilij ſumma conſulere omnibus; & infirmitates tam animarum quàm corporum, benigna manu miſericordiæ ſublevare. Munditia cordis ab intellectus puritate deſcendit, qui cordis receptacula purgat,& latebroſos ejus affectus acutiſſima circumſpectionis falce ſuccidit. Porrò pacificus ab ipſius ſapientiæ naſcitur ſummitate, conformis illi ſapientiæ, quæ pretio ſanguinis ſui, & terram pacificauit & cœlum. Fortaſſis etiam, ſi diligentius perſcrutemur, ſeptem petitionibus, quæ in oratione Dominica continentur, eas iterum concatenare poterimus. Illi etenim de timore Domini paupertatẽ ſpiritus amplectũtur, qui volunt vt ſanctificetur in eis nomen Domini, & dicunt cum Pſalmiſta, *Cuſtodi animam meam, quoniam Sanctus ſum.*

*Pſalm. 85.*

Qui verò ſunt mites, niſi quos pietas imbuit; qui cum patientia & manſuetudine frequenter poſtulant, vt adveniat regnum Dei, cupiunt diſſolui, & eſſe cũ Chriſto? Quorum vniverſitati Sanctus eructuat dicens,

*Pſalm. 36.*

*Expecta Dominum, & cuſtodi viam ejus: & exaltabit te, vt hereditate capias terram:* cui terra viuentium promittitur poſſidenda. Qui autem lugent, niſi quos inſtruit ſcientia ſalutaris; qui piarum vndis lacrymarum voluntatem Dei volunt fieri, ſicut in cœlo, ita & in terra; ſicut in Angelis,ita& in hominibus? Porrò fames & ſitis juſtitiæ de mentis fortitudine generatur; quæ quotidianum panem ab ipſis Dei manibus quærit: panem illum ſcilicet, qui cor hominis confirmat. Qui etiam miſericordes ſunt, niſi qui pro facultate conſulunt omnibus: & audaci conſcientia pactum faciunt cum Deo;

*Matt. 6.*

*dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris?* Mundum autem cor non niſi lucidiſſimus percipit intellectus; qui non inducitur in tentationem: rogans à patre luminum, non vt non tentetur, ſed vt non inducatur in tentationem: excutiens latrocinantium turmas negotiorum. Pacificatio noſtra à ſapientia ipſa deſcendit, vbi liberamur à malo, & ab omnium iniquitatum emundamur influxu.

*Septem beatitudines, dona, &c.*

Hæ ſunt ſeptem beatitudines, ſeptem dona, ſeptem petitiones, ſeptem candelabra, ſeptem lucernæ, ſeptem infuſoria, ſeptem ſpicæ: & ſiqua ſunt alia, quæ in arce ſeptenarij numeri Scripturarum cõſecravit authoritas. Adoleſcentulus ego auſus ſum totam lectionis hujus ſeriem explanare: illorum rogatus, imò compulſus precibus,& præcepto, quibus nec velle, nec poſſe fuerat, obviare. Sed vt præſenti feſtiuitati aliquantulum inſiſtamus: favoralis & mellita dulcedine redũdans tota ſolemnitas: in qua laudem dicũt Deo omnes Sancti ejus, & totus orbis clara voce reſultat. Iſti ſunt advocati, quos apud Iudicem habemus. Pro quo iſti interceſſerunt, ſententiã non timet capitalem. Confugiamus ad probata ſuffragia, nec nos deterreat enormitas peccatorum: quia major eſt pietas eorum, quàm impietas noſtra.

*Sancti iræ Dei reſiſtũt.*

Cõſiliarij ſunt Regis noſtri, & ipſius iræ ſæpe reſiſtunt: nec nos deſerunt in tempore malo. Sciunt, vbi nos reliquerint; & quantis hoſtium inſidijs pateamus. Suſpiremus igitur ad illorum memoriam; vt protegant nos ſub vmbra alarum ſuarum, donec transeat iniquitas: perducant nos ad ſponſum Eccleſiæ, qui eſt Deus benedictus in ſæcula.

## SERMO *In Feſto Sancti Martini.*

*Super:* Videte, & vigilate, & orate.

*Marc. 13.*

NOBILIS ille Confeſſor, Sacerdotum gloria, gemma Pontificum; Clericorũ forma, lumen Monachorum, ſolemnem diem vniverſitati noſtræ præfixit. Hic eſt Martinus, miraculorum poteſtate ſublimis: qui terrarum orbem lumine ſuæ cognitionis impleuit. Ægyptus religionis mater, & Eremitarum fœcundiſſima nutrix, Martinum tantis filijs poſuit in exemplum.

*Encomiũ S. Martini.*

Creuit in immenſum fama nominis ejus, & auſa eſt in ipſam Apoſtolicam irrumpere dignitatem; quorum manus tractauerunt de verbo vitæ, qui filium Dei inter filios hominum felici viſione viderunt. In finibus terræ, & in inſulis maris, pervagata eſt memoria tanti Pontificis: & ſonat vita Martini, vbicúmque reſonat fides Chriſti. Gloriatur Imperator in milite; laudatur miles in Imperatore. Teſtatur hoc Turonenſis Eccleſia, theſaurum corporis ejus continens, quæ poſſeſſiones ſuas extendit à mari vſq; ad mare: quam fundauerunt Reges, & ornauerunt Principes: cui Romani Pontifices ſummæ libertatis faſtigia prouiderunt. Accedit etiam ad gloriam Confeſſoris, quia in ipſius honore nonnulla ſedium Epiſcopalium fundamenta locata ſunt; quod, niſi fallor, de alio non legitur Confeſſore. Scintillat longè latéque fulgor claritatis illius; & de remotis mundi partibus ad præſentiam ſancti corporis feſtinatur. Clementia diuinitatis & Regibus,& regno noſtro, prouidit miſericorditer; vbi tantum lumen ad remedium peccatorũ in ſæculũ collocauit.

*Seuerus Sulpitius vitã S. Martini ſcripſit.*

Actus ejus & vitam Seuerus inſignis Orator, ita ſuo nobilitauit eloquio: vt & hiſtoricam relationẽ plena veritate proponeret, & rethoricis legibus multipliciter inſigniret. Et nunc arida vel jejuna noſtra lingua, quid audeat de laudibus ejus immurmurare, cujus laudis plena eſt terra? Ne tamen in tantis gaudijs cujuſcúmque ſermonis videamur immunes, recurrendum eſt ad Euangelicam lectionem, in qua ſub trium verborum breuitate, ſapientia Dei Patris totius humanæ perfectionis ſummam incluſit. Ait enim.

*Marc. 13.*

*Videte, vigilate,& orate.* Ille qui videt omnia, hortatur nos, vt corporalibus oculis poſtpoſitis, mentis lumine videamus; oculis illis, quibus per Salomonem dicitur.

*Eccle. 2.*

*Oculi ſapientis in capite ejus.* Præcipit ergo, vt ſoli ſolitudinem noſtri cordis ingrediamur; & reuoluamus veterum ſarcinas peccatorum, quibus polluti ſumus,& obvoluti. Primùm ergo videamus apud nos peccatorum abundantiam.

*Pſalm. 24.*

*Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo; multum eſt enim:* ait vnicus ille conſecretarius Regis æterni. Peccavimus ſuper numerum arenæ maris, multiplicata ſunt peccata noſtra. Tu innumerabilia numerare contendis: & in ſumma ponere,quod ſummam exuperat. Ecce grandis aceruus, impetuo-

ſus torrens; nec poteſt diſcnri taota miletia, quoniam iniquitates noſtræ ſupergreſſæ ſunt caput noſtrum. Ambulavimus collo extento; oculi noſtri pleni ſunt vanitate, aures detractione. Odoramus non odorem vnguentorum, io quo ſponſa ſe currere gloriatur, ſed odorem mortis io mottem; qoorum os maledictiooe & amaritudine plenum eſſe deſcribitur. Manus noſtræ plenæ ſuot ſanguine, pedes veloces ad ſanguinem effundendum; contritio & infelicitas in vijs noſtris, & via pacis abjecta, noo eſt timor Dei ante oculos noſtros. Quid igitut faciendum, in quo ſpetandum, quò fugiendum? Standum eſt in hoc acervo, noo oovarum, ſed veterum frugum: & videnda viſio timeſcenda,

*Statuere nos debemus ante oculos noſtros.*

vt ſtatuamus nos ante oculos noſtros: ne Iudex quandoque nos arguar, & ſtatuar ante faciem noſtram. In hac viſione Dei videtur à nohis ventus turbinis; quia ſecundùm virum juſtum, hic involutæ ſunt ſemitæ greſſuum eorum. Ne

*Iob 6.*

putes autem hanc viſiooem intet parva coonumerandam; cum hæc perducat ad viſiooem Cherubim, & animalium peonatorum: & adipſius dominanns introducat aſpectum. Viſa igitut abundantia peccatorum noſtrotum, videamus ſecundò negligentiam noſtram. Traximus peccata, ſicut reſtem longam; & ſanguis ſanguinem tetigit, & diſſimulavimus: vulnus & livor & plaga tumet, & non aſpeximus: zelus Dei receſſit à oobis, & nos cootempſimus. Sic peccatorum multirudini oegligeotiam cumulantes, obſtroximus oobis iter confeſſionis, ſemitas vitæ evitauimus; nec ſolùm negligentes, ſed & de negligentia gloriantes, juxta illud viri ſapientis: *qui cùm malè fecerint, lætantur; & exultant in rebus peſſimis.* Vis ſcire, quia de peccatorum abundantia, negligentia generetut? Audi, quia peccator cùm venetit io profundum malorum contemnit. E cootrariò qui Deum timet, nil negligit: quia qui modica ſpernit, paulatim decidit. Peccatorum multitudo negligētiam, negligentia lætitiam, lætitia mortem interminat ſempiteroam. Vide tertiò patientiam

*Prouer. 2.*
*Prouer. 18.*
*Eccle. 7.*
*Eccli. 19.*

*Dei patientia erga peccatores.*

Dei. Hæc feciſti, & tacuit. Omnia videt, omnia audit, nihílque remotum oculis ejus, de quo dicitur. *Oculi Domini in omni loco contemplantur bonos & malos.* Oculos hominum timuiſti; oculos autem altiſſimi non expaviſti. Ecce cognovit omnia nouiſſima & antiqua: neque ab oriente, oeque ab occidente, neqoe à deſertis montibus, locus eſt fugiendi; quoniam Deus Iudex eſt. Vidit opera tua, tecurſus flagitiorum tuorum, & contiouit iram ſuam: cœlum oon fulminavit, aqua non ſubmerſit, non abſorbuit tellus: & cùm omnis terra plena ſit gloria Dei, in gloriá ejus tuam miſeriam evomuiſti, nec reueritus es præſentem Deum, & coram taota munditia, tuas immunditias exercere. Ipſe autem quid? *Ego,* inquit, *quaſi non videns.* Numquid alicui miniſtrorum ſuotum, qui vindices ſunt iræ ejus, in hoc ipſum conſtituti, revelauit igoominiam tuam? Ecce videt, & tacet: videt, nec manifeſtat; videt, nec judicat; videt, nec vindicat; videt, & videre diſſimulat. Vocat, & non audis; promittit, & contemnis; minatur nec metuis; & theſaurizas tibi iram in die iræ. Cùm ergo ſit Iudex juſtus & fortis, multùm eſt patiens, nec iraſcitur per ſingulos dies. Ecce continet iram, reprimit furorem, auertit oculos, peccantibus parcit; & illi omnia hæc in ſuum

*Prouer. 15.*

*Iſaia 7.*

jodicium congregant, omnium rei. Numquid igitur, quia ita tacuit & ſilvit, ſemper ita tacebit? An non legiſti, quia ad jodicium veniet, patientiā abjiciens, humilitatem neſciens, ignorans miſericordiam? Attendiſti patienter tacētem; attende & imparieoter loquentem. *Sicut parturiens,* inquit, *loquar.* Vidiſti diſſimulantē; vide, & quæque minima numerantem. *Veſtigia,* inquir, *pedum meorum dinumeraſti.* Quis locus erit ſpei, cùm veniet Iudex, qui ſtetit ſub Iudice; præcinentibus tubis, conclamantibus Aogelis, elementis ardentibus? Ad cujus fugiemus auxilium, cùm ventis ex traoſverſo furentibus, mūdialis machina divelletur? & igois incandeſcēs cœlum & terrā finalibus immiſcebit incendijs? Veoiet ipſe cum poteſtate magna & majeſtate; non cum dulcedioe & humilitate: quia illic plena eſt jostitia dextera ejus, quæ hic miſericordiā ſeminauit & ſparſit. Tunc ille miſericors oculus non parcet, & oon miſerebitur; ſed percutiet & occidet. Induet iram; furore repletus, plenus crudelitate. Peccatores autem quid? Videntes turbabuntur timore horribili, ſed incorrigibili; audieotes illud horreodum tonitruum. *Ite maledicti in ignem æternum.* Quanti putas doloris erit, à facie Dei excludi; videte & perdere Deū: cùm Rex gloriæ ciuitatem ſublimem ſublimis intrabit: miſeris peccatoribus omni ſpe miſericordiæ in perpetuum ſigillata? Quiſquis ergo es, qui contemnis diuitias bonitatis & patieotiæ Dei, relege textum epiſtolæ ad Romanos: & illa tibi pleniùs dicet, quia ooo evaſiſti Iudiciū Dei. Aſpice quartò miſericordiam Dei. Licet peccaueris, licet oeglexeris, & pronocaneris patientiam Dei; paratus eſt tamen miſereri cum volueris, & reuerti ad reuertentem; obliuiſci & tegere peccata tua, & projicere in profuodum maris. Nec erit mora inter confitentem & remittentē, inter gementem & gemitus exaudientem; quia benigous & miſericors eſt. Sunt homioes mūdi faciles ad iram, difficiles ad miſericordiā: Deus autem & ad iraſcendum difficilis, & facilis ad miſerandum. Reuolant illi ad opprobria quæ remiſerunt: iſte cùm remiſerit, ſic eſt quaſi oon fuerit. Ad limina potentium frequentiùs excubamus, non habentes liberos acceſſus ad colloquendum. Et ſi quid deliquimus, ſupplicibus oculis, facie tribulata, verbis humilibus emendamus. Illi autem plerúmque ſuperbo oculo, & humero dedignaoti, pedibus ſuis prouolutos vel reſpicere dedignantur. Noo ſic Dominus Ieſus; qui libeotiùs loquitur mecum, quàm ego ſecum; quem innenio, qnotiens quæro: qni occurrit cum panibus fugienti: qui vultum lætum oſtendit mihi; qui meam pœnitentiam ſicot innocentiam amplexatnr: vbíque lætus, vbíqne bonus, vbíque pius, vbíque dulcis, cum magna multitudine dulcedinis ſuæ. Non facit ſupercilium, oculos non obliquat, non detorqnet faciem, nec verba reſonat ampulloſa: ſed occurrit reuertenti, & accurrit in amplexus, flens ſuper collum meum: & jubet proferri ſtolam primā, dari annnlum intelligentiæ, & calciari pedes in præparationem Euangelij: in choro & ſymphonia ad ſuperoa gandia reuocari: & occidere vitulum ſaginatnm in remiſſionem peccatorum meorum. Vides ergo, qnàm longa patieotia ſit in Deo, quàm velox miſericordia. *Longanimis,* ait Sanctus; *& multum miſericors.* Libenter igitur ad te confugio, Domine Ieſu: qni diutius

*Deus in judicio patientiā abjciet.*
*Iſaia 42.*
*Iob 13.*
*Matth. 2.*
*Quanta nunc Dei miſericordia.*
*Quàm bonus Deus pœnitentibus.*
*Pſalm. 102.*

pateris, & velociter miſereris; quia tu es Deus, & non homo, ſicut dicit Propheta, qui ſervet iram: abſcondat malitiam; vindictam inquirat. Adhuc & iſtud conſiderandum in miſericordia

*Homines nõ dimittunt ſæpe peccata, vt Deus.*

miſerantis: quia ſæculi homines ſemel aut bis, aut vt multùm, ſepties, vel decies, dimittunt. Hic autem millies in die, ſi fieri poſſet, quæ cõmittimus dimittit: & hæc quamdiu viuimus, quamdiu peregrinamur ab ipſo. Viſis igitur his, quæ enumerauimus, attolle oculos, ad videndũ Domini largitatem, ſiue familiaritatem. Si cui, vel maxime potenti, fecimus, quod ei diſplicet: numquid ampliùs nobiſcum loqui, ne dum aliquid largiri, vel familiaris eſſe dignatur? Graves ſumus ei etiam ad videndũ; & pro magno beneficio cõputat, ſi ſaltẽ à noſtra morte deſiſtat. Et licet multiplicibus & devotis obſequijs defendamus offenſam, ſemper tamen injuriæ memoria prætervolat oculos illius: nec obliterari valet vel beneficio vel obſequio, vel ipſa etiam vetuſtate. Numquid ita Deus meus miſericordia mea? Abſit. Conſueuit enim honorare pœnitentes, magis quàm innocentes; reuertentes, pluſquàm remanentes: quia deuotior eſt fervidus pœnitens, quàm tepidus innocens; cùm ille materiam fervoris habeat, hic tepiditatis. Fortaſſis præſumptionis arguar, qui contra preceptum Apoſtoli, verborum nouitates induco. Sed habeo ad manum teſtimonia, nec parva, nec pauca, quæ & ipſa credibilia facta ſunt nimis, & quæ poſſint ſatisfacere murmuranti. Pe-

*Petrus Apoſtolorũ princeps, pœnitentium exemplar.*

trus Apoſtolus, nec quilibet Apoſtolus, ſed Princeps Apoſtolorum, cui traditus eſt principatus & cæli & terræ, numquid non de choro pœnitentium eſt, & de ſorte graviter injuſtorũ? Nonne ipſe eſt, qui Deum negauit, reliquit magiſtrum, amicum deſeruit, fefellit promiſſum: qui cœpit deteſtari & jurare, quia non novit hominem? Negationi perjurium addidit, crimini crimen. Cecidit, ſed non eſt colliſus; quia Dominus ſuppoſuit manum ſuam. Sed quid dicit ſcriptura? *Reſpexit Dominus Petrum.* Reſpe-

*Luc. 22.*

ctum Petri ſequitur fletus Petri; & lacrymarum amaritudo dulcedinem antiquæ dignitatis inſtaurat. Felices, Sancte Petre, lacrymæ tuæ; quæ culpam abluunt, gradum reſtituunt, debita dimittunt, ampliora committunt. Reſpexit pietas, & impietas ceſſit, & acceſſit priſca familiaritas. Denique, *Simon Ioannis, diligis me plus his; paſce oues meas*, & his ſimilia, quid ſunt, niſi ma-

*Ioann. 21.*

gnæ documenta familiaritatis? Illud etiam ſingulare ſancti Spiritus organum, Dauid loquor, cui reuelata ſunt incerta & occulta ſapientiæ Dei: nonne cum homicidio & adulterio inſignitus eſt nota & nomine proditoris? Sed vide quàm celeri pœnitentiæ ſaltu reſilivit ad innocentiæ arcem, & grandia vulnera ſic rejunxit, vt non ſolùm vulneris, ſed nec etiam cicatricis veſtigia remanerent. Redargutus enim à Pro-

*Dauid pœnitens.*

pheta, & retorſione parabolica ſuggillat⁹, dixit: *Peccaui*; illéque ſtatim ſubintulit: *Tranſtulit Dominus peccatum à te, & non morieris.* Tranſla-

*2. Reg. 12.*

tum eſt peccatum, quod diuidebat inter Dauid & Deum; eóque ſublato, idem Dauid qui priùs. Sed & ille vas electionis, qui volauit ſuper pennas ventorum: qui plus omnibus laborauit; cui credita ſunt eloquia Dei: nonne primus in primitivà Eccleſiam ardentiùs cæteris fertur efferbuiſſe? Actus Apoſtolici ſunt in teſtimonium, quanta mala fecerit ſanctis Dei, qui tanta mala paſſus eſt pro nomine Chriſti: & tamen lucet in firmamento cœli, nec eſt aliqua gemma pretioſior in corona Regis æterni. Accedat & illa mu-

*Luc. 7.*

lier, quæ ſeptem dæmonijs, hoc eſt vniverſis vitijs cumulata fuit: cui multa dimiſſa ſunt, quia multùm dilexit: quæ prima vidit à mortuis reſurgentem, Apoſtolorum Apoſtola, dilecta propriè Salvatoris. Veniat nunc innocentum chorus, & tota virginea puritas adnnetur: quis erit, qui ad iſtorum gloriam aſpirare, necdum tranſcendere audeat? Propterea confitebor tibi Domine Ieſu, & laudem tribuam nomini tuo; quia apud te propitiatio eſt, & propter legem tuam ſuſtinui te Domine. Quæ eſt iſta lex, quæ propitiatio? Quia offenſus clementẽ te promittis, pœnitentem admittis, punire prætermittis. Magna eſt ergo virtus pœnitentia vera, cùm

*Mulier peccatrix, vulgò putatur Magdalena. Marc. 16. Ioan. 20.*

Ambroſius dicat: *Faciliùs inueni eos, qui innocentiam ſervauerunt, quàm qui congruam egerunt pœnitentiam.* Vide & ſextò cuſtodiam ejus. Niſi

*Ambr. l. 2. de pœn. c. 10.*

ipſe cuſtodierit, nos fruſtra vigilamus. Decurſis igitur ſex viſionibus iſtis: tranſeamus ad ſecundam Salvatoris vocem dicentis: *vigilate.* Vigilandum omnino, & ſomnus ab oculis auferendus: quia latrones multi obſident iter noſtrum, toxicatis miſſilibus formidandi, nullum prorſus intentatum tranſire ſuſtinentes. Tres enim hoſtes præcipuos habemus, & præcipitium ſuadentes: carnem ſcilicet, diabolum, & mundum.

*Tres animæ hoſtes.*

Ex quibus duo, etſi aliquando intermittunt, numquid tamen dimittunt? Tertius autem, id eſt diabolus, ita inexorabili odio exarſit aduerſum nos; vt numquam ab eo inducias, vel in ictu oculi, potuerimus extorquere. Et vt verba Tullij ponamus; cùm hoc quotidianus & anceps eſt congreſſus. Ex hoc innumerum vulnus, nec ex facili cicatricem promittens. Sub hoc caſus frequens, & reſpiratio difficilis. De hoc rara & numquam ſecura victoria. Huic voluntas ſemper iniqua, & fallendi principatus. Quis adverſum hæc poterit vigilare: niſi cuſtos ille de nocte venerit in auxilium noſtrũ? Per nos non ſufficimus: ſed deficimus, ſi confidam⁹ in nobis. Attende autem de hoſte iſto inuiſibili, quantus egrediatur ad ſingulare certamen; qualia gerat arma, quàm fortia, quo turbine torqueat baſtã. Recole librum Iob, & hiſtoriam Regum, & armatum, & arma conſidera; quia qui Golias in

*Iob 41. 1. Reg. 17.*

libro Regum, idem eſt diabolus in regno Chriſtianorum. Habet enim haſtam delectationis, clypeum obdurationis, loricam deſperationis, gladium occiſionis; armigerum ſuperbiam, qui antecedit eum; & exprobrat agminibus Dei viuentis, & dicit inimicus. *Perſequar & comprehendam, diuidam ſpolia, implebitur anima mea.*

*Exod. 15.*

Tu autem quid? Aſſume Apoſtolicam armaturam; ſcutum fidei, loricam juſtitiæ, gladium ſpiritus, circumſpectionis baſtam; & præcedat te armiger tuus, id eſt humilitas, & dic. *Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar donec deficiant.* O Domine Ieſu, numquid

*Pſalm. 17.*

æqua pugna eſt hominis & dæmonis, duplicis & ſimplicis, fortis & imbecillis? *Inuoca me*, dicit Dominus, *in die tribulationis: & eruam te, & honorificabis me.* Invoco te Salvator, apprehende arma & ſcutum: vt videam contra fortem te fortiorem, & conteras Aſſyrium in terra ſua.

*Pſal. 49.*

Facta ergo congreſſione, inimicos tuos comminuet, vt pulverem ante faciem venti; vt lutum platearum delebit eos. Sic autem contra iſtum

vigilandum eſt, vt ſemper de rediuiuo certamine timeas; & de victoria non deſperes. Caro autem ſub neceſſitatis ſpecie, furioſi tumultus ſui velat imaginem; & nunc ferculorum varietate repleta, nunc pretioſa vina commutans, incipit laſcivire: laxatiſque frænis tota fertur in præceps. Statim recrudeſcunt affectus, cogitationes rebellant, viſæ proponuntur imagines; & pingimus in cordibus noſtris, quod multis diebus deleri non poſſit. Ingurgitati enim, non confortati; impleti, non nutriti; & corpore & corde diſtendimur: completúrque in nobis illud ſatyricum. *Inguinis & capitis nullum diſcrimen habetur.* Parco ſermonibus, quia turpis ſententia non niſi turpibus verbis poteſt explicari: & vnicuique noſtrum notum eſt, vel quod tacemus, vel quod volumus prætérire. Tenuis autẽ menſa, cibus aſperior, ſimplicior potus, corpus firmant, confirmant animam; & vtriúſque hominis ſtatum reddunt alacriorem. Mundus vero quid facit? Offert nobis, quicquid eſt pulchrum viſu, & concupiſcentiam carnis & oculorum, & ambitionem ſæculi: vt illaqueet miſeros, illaqueatos ſtranguler, ſtrangulatos ſempiternis involuat incendijs. Tentat nos multiformibus inſidijs, ſuperiùs per ſuperbiam, inferiùs per luxuriam: à dextris per proſperitatem, à ſiniſtris per aduerſitatem; anteriùs per mundi cõcupiſcentiam, poſteriùs per præteritorum vitiorum recordationem; in orbiculari motu per involutionem quinque ſenſuum. Vigilare igitur neceſſe eſt, aduerſus hujuſmodi latrunculos, manúmque ſicariam, & cum Iſaia dicendum. *Super ſpeculam Domini ego ſum, ſtans jugiter per diem, & ſuper cuſtodiam meam ego ſum, ſtans totis noctibus.* Nec ſolùm ſtare conuenit, ſed & armatum ſtare armaturâ illâ, quam Apoſtolus docet, & dicit. *Induite vos armatura Dei.* Alter noſtrorum temporum Tullius, de quo ſuperiùs mentionem feci, vernans vbique florem ſermonum, armaturam hanc lucidiſſimis capitulis inaurauit. Si fabuloſi ſpiritus, & incantatores motus carnis circa te obſtrepuerint, cõfide, & dic. Diſcedite à me maledicti, & ſcrutabor mandata Dei mei. Si recalere carnem ſenſeris, & velle reuolare ad ineptias ſuas, eſto cõſtans & dic. Confige timore tuo carnes meas, Domine. Si paupertatem odiſſe cœperis: & deſiderio diuitiarum inceperis ſuſcitari, expergiſcere & dic. Væ vobis diuitibus, qui habetis hic conſolationem veſtram. Si te demulceat adulator, & ad plebeculæ laudes animus hilareſcat, conſortare & dic. Oleum peccatoris non impinguet caput meum. Si tibi ſuggeratur in futurum tempus bonum differre propoſitum, cõſurge & dic. Dies Domini ſicut fur in nocte, ita veniet. Si gula deſquiens lautiores tibi commẽdaverit apparatus, recalcitra & dic. *Non eſt regnum Dei eſca & potus.* His velut quibuſdam increpantibus diffugiunt inimici, delabitur memoria voluptatũ, carnis garrulitas conticeſcit, ſanctæ conuerſationis initia convaleſcunt, mũdus contemnitur, ſuperatur hoſtis antiquus. Sic igitur videns & vigilans, fac funiculum triplicem, qui difficile rumpitur: & tranſi ad orationem, ingrediens interiora veli cum ſummo Põtifice Domino IeſuChriſto, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui aſſiſtit vultui Dei pro te. Admiſſus autem, non ſic audacter & frontosè ingeras te oculis majeſtatis; ſed humillima trepidatione concuſſus, quomodo ſaltem ad tanta miracula admitti potueris, admirare. Sit ergo oratio verecunda, vt erubeſcamus peccata noſtra, & tantæ reuerentiæ deferamus: ſit pura, vt nihil ab ipſo præter ipſum quæramus; ſit deuota, vt in pinguedine ſpiritus eam protendamus: ſit ampla, vt extendamus eam vſque ad inimicos: ſit continua, ne intermiſſione fiat remiſſior: ſit pacata, ne turbulentis cogitationum fluctibus ſubmergatur. Fateor exceſſi modum, & magis ſolito veſtras aures onerare non timui: ſed ſcio, quia patienter audiſtis me de illius patientia diſputantem, qui eſt Deus benedictus in ſæcula.

*Caro neceſſitatis ſpecie ſe velat.*

*Mundus quid nobis efferat.*

*Iſai. 21.*

*Pſalm. 118.*

*Ibidem.*

*Luc. 6.*

*Pſalm. 140.*

*Luc. 12.*

*Rom. 14.*

*Qualis debeat eſſe oratio.*

## SERMO *In Feſto Sancti Andreæ.* De Confeſſione.

ET quietum ſtudium, & attentum ſilentium, & tanta tanti viri feſtivitas, monent, imò compellunt, aliquid dicere; ad oſtendendum gloriam deitatis, gratiam Apoſtolicę dignitatis, confeſſionis virtutem. Demus gloriam laudi ejus, quem laudant omnes Gentes; qui miniſtros ſuos & laudat, & laudabiles facit. Ipſe eſt, cui aſſiſtunt Angeli, ad audiendam vocem ſermonum ejus: qui ſtellas vocat, & dicunt, adſumus; cujus manus extendit cœlos; qui fundavit terram ſuper ſtabilitatem ſuam: qui graditur ſuper fluctus maris: qui facit mirabilia ſolus: in quem deſiderant Angeli proſpicere. Ipſe eſt, qui fecit omnia: & in omnibus quæ fecit, quæcúmque voluit fecit. Huic ſeruire, regnare eſt; qui ſerviuit pro nobis ſub dura & graui neceſſitate, & purpuram ſuæ divinitatis cilicio noſtræ mortalitatis operiens, pauper & mendicus venit in regionem noſtram. Numquid niſi ludus vobis videtur, Iudæi, Pagani, Hæretici, & omnis illa ſubſannantium, imò inſanientium turba: cùm dicimus, filium Dei carnem, crucem, mortem, clavos, & lanceam, toleraſſe? Ludus profectò eſt; vnde ſic nobis luditur, vt vobis illudatur. Vnde ille ſapiens, hujus myſterij nec ignarus, ludum iſtum eleganti ſermone præluſit. *Delectabar*, inquit, *per ſingulos dies ludens coram eo in orbe terrarum.* Luſit quippe coram Deo, cùm carnem ex ejus præcepto ſuſcepit; & in orbe terrarum, quia ad redemptionem orbis terrarũ delectatus, per ſingulos dies in ſingulis Apoſtolis jucundatus: dum vni tradit regnum cælorũ: alteri de pectore ſuo reclinatorium facit. *Et deliciæ meæ, eſſe cum filijs hominum.* Putabam ego, Domine Ieſu, quod deliciæ tuæ eſſent, eſſe, non cum filijs hominum, ſed cum choris Angelorũ: vbi divinitatis gloriâ thronis & poteſtatibus admirandus, ſuperiorum oculos reuerberas naturarum. Ibi lucem habitans inacceſſibilem, & circumſtantiam clariſſimorum luminum tui luminis obtegis majeſtate. Sed illa clementiſſima tua pietas, & benignitas adoranda, delicias eſſe dicit, eſſe cum filijs hominum. Iſti ſunt filij hominum, qui ſperauerunt ſub tegmine alarum tuarum: quos elegiſti de plebe, quorum laviſti pedes, quibus tuum infudiſti ſpiritum: qui fidem tui nominis quadrigis Euangelicis per orbem quadrifidum portaverunt. Nota tamen, quòd dicit, non cum hominibus, ſed *cum filijs hominum.* Ego puto, homines ad veterem hominem, filios verò hominum ad filium hominis pertinere: juxta quam intelligentiam puer citharista

*Infidelibus ludus videtur, quod de Chriſto dicitur.*

*Prouer. 8.*

*Ibidem.*

*Delicia Chriſti, eſſe cum hominibus.*

*Pſalm. 8.*

ſic intonat. *Quid eſt homo, quod memor es ejus; aut filius hominis, quia viſitas eum?* Vides, neque Deum hominis eſſe memorem, filium verò hominis ſe viſitare confirmat. Præſumimus & ſuſpiramus, quia faciet nobis miſericordiam ſuam in conſpectu filiorum hominum: ſi interim protegat nos in abſcondito faciei ſuæ à conturbatione hominum. Magiſter & Dominus noſter, cujus ſchola eſt in terris, & cathedra in cælo, ex his omnibus quos elegit, prælegit Andream Apoſtolum: cujus ſolemnitatem & vocibus & cordibus inclamamus. Dulcis Apoſtolus, & primitiva vocatio Salvatoris: qui in ipſum Apoſtolicum chorum tanti prioratus inſignitur faſtigio. Non ſubterfugit vos, quia quodammodo tenerrimus eſt, & dulcior in cordibus fidelium: cujus paſſio tanta ſpiritus deuotione diſtillat, vt mentes audientium adipe & pinguedine replere videatur. Vnde nec immeritò in ſingularem authoritatis arcem ſuſcepta eſt, quam qui viderunt, ſcripſerunt orbi, & miniſtri fuere ſermonis. Vocatio ejus, vita, & paſſio, cognita ſunt vobis; & nunc quid ſupereſt, vt à me amplius expectetis? Verumtamen monet me lectio Apoſtolica, vt aliquantiſper de ea veſtræ reverentiæ colloquamur; ait enim: *Corde creditur ad juſtitiam; ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Dicit enim Scriptura. Omnis qui credit in illum non confundetur.* Solum cor hominis capax eſt rationis, & ſuſceptibile myſteriorum Dei: quod purgatum atque politum, ipſam divinitatis ſubſtantiam, etſi non comprehendit, apprehendit tamen. Cor eſt in pectore, anima in corde, mens in anima: fides in mente, Chriſtus in fide: & hoc eſſe puto, quod dicit Apoſtolus: *habitare Chriſtũ per fidem in cordibus veſtris.* Hoc igitur in metaciſſimam eliquatum eſt puritatem, cùm omnia myſteria Chriſtianæ fidei, fide percipis inconcuſſa: nihilque tibi dubitationem parit, licet non videas rationem. Hæc eſt conſummata juſtitia, perfecta veritas, & vera perfectio: ſi tamẽ oris confeſſio ſubſequatur. Fides enim cordis ſine fide oris, aut nulla eſt, aut parva, Salvatore dicente. *Qui me erubuerit, & ſermones meos; hunc filius hominis erubeſcet, cùm venerit.* Et Propheta. *Perijt fides, ablata eſt de ore eorum.* Non dixit de corde, ſed de ore: quia nihil valet fides cordis, ſine fide oris; nec fides oris, ſine fide cordis; cùm iſta juſtitiam, illa donet ſalutem: quia ſalus à juſtitia, vel juſtitia à ſalute ſeparari non poſſunt. Crede ergo, & confitere; nihilominus confitere, & crede; quia fides ad juſtitiã, confeſſio fit ad ſalutem. Et quandoquidem in hæc devenimus loca, & occaſio confeſſionis ſe obtulit: reddendum eſt, quod alibi promiſimus, totúmque proferendum, quod de confeſſione ſentimus. Patientes autem eſtote, & ſi fortè propenſiùs ſermonẽ extendero, vos intendite, quæ dicuntur: quia veſtræ proferuntur vtilitati. Via enim eſt, ſine qua nemo venit ad Patrem: quam qui perdidit, perdidit Deum. Cùm igitur de vitiorum abyſſo diſponis emergere: ad illum præcipuè ſit refugium tuum, cui tua anima commiſſa eſt: quem impoſuit Deus ſuper caput tuũ. Nec te moueat, ſi illiteratus ſit, vel indiſcretus: quia hoc ipſum ſignum humilitatis eſt, quæ generat confeſſionem. Memento, quia non eſt poteſtas, niſi à Deo. *Super cathedram*, inquit, *Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi.* Et tu attende, nõ ſedentẽ, ſed ſedem: cathedram, non perſonam.

*Paſſio Sancti Andreæ deuotione diſtillat.*

*Rom. 10.*

*Epheſ. 3.*

*Luc. 9.*

*Ierem. 7.*

*Confeſſio eſt via veniendi ad Deũ.*

*Matt. 23.*

Quòd ſi fortè vel licentiã ejus ad alium tibi fugere permittatur; tu tamen priùs ei reueles tui cordis arcanum; quia non eſt plena ſalus, ſi ille fugitur, aut contemnitur, cui adhærere, & quẽ honorare debueras. Quod ſi minùs tibi ſufficiẽs videtur ejus inſtructio, patet ad libertatem via, vt corã alio literato effundas cor tuũ: reſeruato illi privilegio ſuo, cui tu tuam animam commendaſti. Nec tibi blandiaris, ſi graviter peccanti leuior pœnitentia, vel à neſciente, vel à diſſimulante, dictatur; cùm in purgatorijs ignibus perficiendum ſit, quicquid hic minùs feceris: quia dignos fructus pœnitentiæ quærit altiſſimus. Licet autem non evaſeris manus Dei viventis, qui tibi non plenè conſuluit: tibi tamẽ ratio magiſtra præſidet, quæ te doceat tantùm à licitis abſtinere, quantùm te memineris illicita perpetraſſe. A veſtibulo igitur hujus ſacratiſſimæ virtutis omnes illos excludimus, quos ad confeſſionem vel timor cogit, quia extorta confeſſio non eſt confeſſio: vel aliorum accuſatio trahit, quia non eſt confeſſio, ſed offenſio: vel ſui excuſatio ducit, quia non eſt confeſſio, ſed defenſio; vel inanis jactantia rapit, quia non eſt confeſſio, ſed illuſio: & ſi quæ aliæ peſtes ſunt, quæ vmbratorio velamine tanti Sacramenti ſimulent ſanctitatem. Cor in ſemetipſo & ex ſemetipſo contritum & humiliatum, ad hujus purificationis poteſt aſcendere puritatẽ. Oſtendã tibi vnum juſtorũ juſtiſſimè confitentem. Quæris quiſnam ſit? Pſaltes Domini eſt. *Dixi*, inquit, *confitebor aduerſum me injuſtitiam meã Domino.* Dixi, hoc eſt, in corde meo propoſui: non coactus, neque compulſus, ſed ſpontaneus. *Injuſtitiam meam*, ait, non alienam. *Adverſum me*, me accuſans & arguens. Vides, quia non timore alterius, vel ad alium accuſandum, aut excuſandum ſeipſum, ſanctus Domini confitetur. Pro hujuſmodi confeſſione *remiſiſti tu Domine impietatem peccati mei: & pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore oportuno.* Hæc primùm in corde germinat ad juſtitiam, poſt hæc in ore naſcitur ad ſalutem. Primus ejus gradus, eſt cognitio peccati. *Initium ſalutis*, ait quidam, *notitia peccati.* In hac cognitione videndum eſt, quid egeris: quantis contumelijs affeceris corpus tuũ, ambulans in paſſione deſiderij, ſicut & gentes quæ ignorant Deum: poſſidens vas tuum in immunditia & vilitate, non in ſanctificatione & honore. Conſiderandum etiam, quòd merueris ignem illum, qui paratus eſt diabolo & Angelis ejus: & omnia pœnarum genera, quæ in illis pœnalibus locis cumulantur & creſcunt. Inſpiciendum verò, quid amiſeris: bona videlicet illa, quæ oculus non vidit. *Horum igitur omniũ conſideratione perterritus, tranſi ad pœnitentiam.* Pœniteat te, quòd tot & tantis flagitijs involutus, in luto fæcis & miſeriæ diutius jacuiſti. Pœnitentiam age, corpus conterens, & furibundo carnis aſello incentivorum ſemina præſureris. Pœnitenda amplius non admittas; ne vulnus vulneri frequenter ingeminans, confringas oſſa animæ tuæ, quæ cuſtodit Dominus in juſtis, *vnum*, inquit, *ex his non conteretur.* Et notandũ, quòd hæc duo ita ſibi invicem conjuncta ſunt, vt cognoſcere non poſſit niſi pœniteat, & pœnitere non poſſit, niſi ſe cognoſcat. Sic ergo tibi cognitus, & in te pœnitens, tranſvola ad tertiũ gradum, dolorem videlicet cordis, & jam plantata erit juſtitia plantatione illa, quam planta-

*Quid ſi pœnitentia leuior imponatur.*

*Qui à confeſſione excludantur.*

*Pſalm. 31.*

*Ibidem.*

*Cognitio peccati quã vtilis.*

*Pſalm. 33.*

tuit pater tuus cœleſtis. Dole igitur, quia creatorem offendiſti: cujus legem cæleſtia & terreſtria, præter te, indefeſſa ſtatione conſervant: & in tanta republica Dei tu ſolus peregrinus es, & Imperatoriæ majeſtatis decreta non curas? Surgat & acrior dolor, quòd cum Creatore patrē etiam offendis: & illum patrem, qui tibi miniſtrat ſiderum curſus, fœcunditatem terræ, fructuum vbertatem. Accedat & acerrimus, qui pertranſeat animam tuam; quòd tantum benefactorem contempſeris: qui dolorem crucis ſuſtinuit, ne dolores ampliùs inferni ſuſtineres. Sic igitur in interiori homine juſtitia germinãte ſurculus erumpat in arborem; & loquatur lingua, quod conſcientia loquebatur. Quartus itáque gradus, eſt confeſſio oris. Hæc purè facienda eſt; quia non eſt pars peccatorum dicenda, & altera reticenda, neque leuia confitenda & grauia diffitenda: nec alter accuſandus, & ipſe excuſandus; ſed cum juſto dicendum. *Non declines cor meum in verba malitia, ad excuſandas excuſationes in peccatis.* Hæc enim ſunt verba malitiæ; & gravis malitiæ, qua pejor eſſe vix poſſit. Confitendum eſt & humiliter; vt idem ſit in corde, quod ſonabit in ore. Sunt enim nõnulli, qui narrare in confeſſionibus ſolent, quæ vel argutè literatorio, vel fortiter gladiatorio geſſere conflictu, proh dolor, ſub humilitatis pallio ſuperbiã inducentes; & putantes ſe poſſe vitare oculos judícis õnia cernẽtis. Noone vtrique Reges Saül & David redarguti à Prophetis Samuële & Nathan, dixerũt, peccaui? Et tamen Saül audivit: *Tranſtulit Dominus Regnum tuũ à te, & dabit illud amulo tuo:* & David. *Tranſtulit Dominus peccatum tuum à te, & non morieris.* Quid eſt hoc, niſi quia quòd Saül habuit in ore, non fuit in corde; & humilitas quæ in ore Dauid extitit, in corde etiam radicauit? Dicendum eſt & fideliter, vt in fide Eccleſię credat ſibi peccata remitti; quia Cain & Iudas purè & humiliter confeſſi ſunt, ſed nequaquam fideliter; quia alter eorum deſperans ad laqueum cucurrit: alter illud grande ſcelus evomuit, *Major eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear.* Mentitis latro, quia major eſt pietas Dei, quam quævis iniquitas: quia miſericordia ejus ſuper omnia opera ejus. Sequitur quintus gradus, maceratio carnis: quæ jejunijs & vigilijs eſt attenuanda, ne nova prurigine ad voluptuoſam revolet pravitatem. Hæc autem facienda eſt licentiosè: quia quod ſine licentia fit, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi. Occultè, vt neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. Diſcretè, propter debilitatem corporis, & infirmitates. Pleróſq; enim vidimus in principio conuerſationis ita diſcretionis infregiſſe repagula, vt laudum ſolemnijs inhabiles redderentur: & apparatu lautiori diuturnis temporibus foverẽtur. Iam ſic illuminatus procedat ad ſextũ, qui eſt correptio operis. Prohibe ergo linguam tuam à malo: operare quod bonum eſt, & ſenſuales motus tuos continentiæ frænis infræna: & ſic erit pax in terra carnis tuæ. Argue malos pro perſona quam habes, & te præſente juſtitiam non ſinas ſepeliri. Veni ad ſeptimum gradum, & hic eſt perſeuerantia bonitatis: & in hoc ſeptimo vocabit te Dominus cum Moyſe de medio caliginis, & in ipſam divinitatis ſubſtantiam interiores oculos infiget. Perſeverantiam autem faciunt expectatio præmiorum, pœnarum recordatio, primitię

*Solus homo Dei decreta violat.*

*Vt facienda ſit confeſſio.*

*Pſalmi. 140.*

*1. Reg 15.*
*2. Reg. 12.*

*Geneſ. 4.*

*Diſcretio in pœnitentia ſervanda.*

*Perſeverantiam qua faciant.*

ſpiritus, & donum cæleſte. De quibus loquitur Apoſtolus, quod nec expertus ignorat, nec inexpertus intelligit. *Stultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere,* quod non ſit expertus. Audite & breviter, quem oporteat ordinari ad diſpenſationẽ miniſterij hujus. Oportet eum non minùs literatũ, eſſe quàm religioſum: vt zelũ Dei habeat, & ſecundùm ſcientiam, cùm indiſereta religio magis obeſſe ſoleat, quàm prodeſſe. Literatum autem ideo, vt ſciat quid injungat: cui parcat, quando parcere debeat, quam conſolationem proferat de Scripturis. Religioſum verò idcirco, vt puras manus leuet ad Deum, & pro peccatoribus fiducialiter intercedat. Videat autem, ne vnquam de his quæ ſub ſignaculo confeſſionis accepit, aliquam faciat mentionem, vel alicui loquenti conſentiat. Caveat etiam, ne vileſcat in conſpectu ejus, qui ei ſuam vilitatem oſtendit: nec ſit ſuſpectus, nec de præterita futuram vitam æſtimet peccatoris. Quòd ſi fortuitu de his, quæ in confeſſione ſuſcepit, cauſa coram eo fuerit ventilata, non tamquã conſcius in partem declinet: ſed tamquam neſcius Iudiciorum ordinem permittat excurrere. Habeat autem in voluntate compati, & liberare eum: & nitatur aliquid detrahere ſeueritati, imitans dulcedinem Domini mei: de quo dicit Sanctus: *Quoniam feciſti Iudicium meum, & cauſam meã.* Sed proh dolor, temporibus noſtris per vniuerſum mundum peſtilentialis morbus excrevit, vt præficiantur Eccleſijs, quos nec ſcientia nec vita commendat: cæci duces cæcorũ, & præcipitati & in præcipitium perducentes. Audivimus de confitente, de confeſſionem ſuſcipiente: audiamus nunc, quæ ſint, quæ impediãt confeſſionẽ. Quantum colligere poſſum, quatuor præcipuè occurrunt: pudor, timor, ſpes, & deſperatio. Nihil fortius ad expugnandam gratiam Dei, quàm timor humanus: quia dum erubeſcimus confiteri, quæ commiſimus, Deum minùs quàm homines reveremur. Hæc eſt confuſio adducẽs peccatum. Opponamos ergo ei conſiderationẽ rationis, reverentiam intuentis Dei, comparationem majoris confuſionis. Vt enim confiteamur, ratio monet, Deus cogit, qui vidit: & ſi confundimur hic dicere, quid erit in illa magna confuſione, vbi omnia omnibus patebunt? Timor autem pleróſque opprimit, ne gravi pœnitentia percellãtur, & perferre non poſſint. Verè, qui timet pruinam, irruet ſuper eum nix. Hic conſiderandum eſt, quàm gravis ſit pœna gehẽnæ, quàm longa, quam infructuoſa: è contrario autem pœnitentia præſens, levis, brevis, & fructuoſa. Spes autem multos obruit: qui dum bona præſentia cupiunt, aperire conſcientias ſuas nolunt: ne ſi quales ſint, hominibus appareant, ad nulla præſentis vitę bona conſcendãt. Quibus inculcandum eſt, quia bona hujus ſæculi parva ſunt, incerta, & momentanea: & illa illius vitæ maxima, certiſſima, & æterna. Plurimos deſperatio interficit: quia hoc ſolùm metuũt, ne poſſint continere. Verum eſt, quia peccator cum venerit in profundum vitiorum contemnit. Hanc obterere debemus vigore confeſſionis, gratia humilitatis, & compaſſione illius, cui aperimus conſcientiam noſtram. Sciendum eſt, quia alia eſt confeſſio quæ peccatum plangit, alia quæ laudem canit. Bonum animæ ornamentũ confeſſio, quæ & peccatorem purgat, & juſtum reddit purgatiorem. Sequitur. *Qui*

*1. Cor. 2.*

*Qualis debeat eſſe confeſſarius.*

*Pſalm. 9.*

*Quatuor impediunt confeſſionẽ.*

*Confeſſio peccati, & confeſſio laudis.*

*credit in illum non confundetur.* Credere Deo, eſt verbis ejus fidem adhibere. Credere Deum, eſt confiteri vbique eum eſſe. Credere in Deum, omnem ſpem ſuam in illum dirigere. Deum & Deo credunt dæmones: ſed in illum non credunt, in quem qui credidit, non confundetur: quia ſpem ſuam poſuit in illum. Ecce quantum potui, etſi non quantum volui, de confeſſionis differui ſacramento. Sed quia ſermonem in longum protraximus, finem loquendi pariter audiamus. Det nobis corde credere ad juſtitiã, ore confiteri ad ſalutem, & in ſe credere, ſponſus Eccleſiæ, filius Mariæ, qui eſt Deus benedictus in ſæcula.

*Credere Deo, Deũ, & in Deũ, qui differãt.*

SERMO *In Feſto Beati Nicolai.*
De quinque Regionibus.

NICOLAVS iſte meus, imò & veſter, electus ab vtero, ſanctus à puero: juvenum gloria, reverentia ſenum, Sacerdotũ honor, ſplendor Pontificum, Reverentiam veſtram ſua lætificat feſtivitate. Hic eſt Nicolaus, cujus miracula per totam mundi latitudinem diffunduntur; quem laudat orbis terræ, & qui habitant in eo. Tot enim & tanta miracula cumulantur, vt omnes literatorum argutiæ vix ad ſcribendum ſufficiant, nos ad legendum. Et licet ſcholarium numerus in incude rhetorica ſub Quintiliani vel Ciceronis malleis, tenuiſſimas orationum laminas extendat, ſuperat tamen gloria Confeſſoris vocem & mentem, linguam & conſcientiam. Crebreſcunt enim quotidie miracula: nec requieſcit ſpiritus Dei ad memoriam militis ſui ſua continuare miracula. Glorificatur in mari, laudatur in terra, in omnibus periculis invocatur. Denique qui deſcendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis: ipſi viderunt opera Domini, & Nicolai per Dominũ miracula in profundo. Nonne poſt memoriam Virginis, tam dulcis pietas, vel pia dulcedo, in cordibus fidelium obverſatur; vt in die tribulationis nomen Nicolai teneatur in ore, requieſcat in corde? Si coruſcationes fulgurant, & procellis detonantibus à ſupernis vindicta procedit, Nicolaus in patronum aſſumitur, Nicolaus dulciter inclamatur. Si tempeſtas ſæviens, & crudelitas maris navigantibus mortem intẽtant, ille flebiliter oratur, vt audiat: ſuppliciter invocatur, vt veniat; vt eruat, miſericorditer acclamatur. Si pulſamur incommodis, vel offendiculis indolemus; ſtatim ſanctum nomen proſilit in os noſtrum, Nicolaus ingeminatur, patrociniũ quæritur Nicolai. Ne putetis me declamatoriè loqui, vel venuſtate Rethorica verborũ aggerare ſplendorẽ; cùm omnis mundus beneficia ſentiat Confeſſoris, nec ſit qui ſe ab amore ejus abſcondat. In teſtimonium ſunt peregrinationes ad ſanctum illius corpus à finibus terræ ſuſceptæ; vt videantur, quæ per eum fiũt, mirabilia. Non ſolum autem Chriſtianis, ſed & Paganis in tantam reuerentiam Sancti nominis advolauit authoritas, vt certatim confluant ad laudandum & glorificandum nomen ſanctum ejus. Præcipuè Sanctorum Sacerdotum & Clericorum turba, tanta devotione circa cultum ejus afficitur; vt in toto terrarum orbe quęcúmque vndecúmque concurrant ad obſequendum tantæ ſolemnitati. Lætantur pueri, juvenes gratulantur, ornantur virgines, ſenes exhilarantur, & omnis ætas perſonaliter alludit. Vnuſquiſq; autem habet materiã gaudiorũ: vt laudent pueri puerũ jejunantẽ, juvenes juvenẽ liberantẽ, virgines virginum infamiam redimentem, ſenes ſenis inopiam miſerantem. Iuvenes & virgines ſenes cum junioribus laudent nomen ejus. Et nunc poſt actus ejus Græcorum excellentibus linguis inſigniter diffamatos, quid audeat ſermo pauperculus balbutire? Verumtamen ne videar excuſatorias tergiverſationes inducere, recurro ad Evangelicam lectionem; & quod de communi accepi, profero in cõmune. Ait enim, *Homo quidam nobilis abyt in regionem longinquam, & ait ſervis ſuis. Negotiamini dum venio.* Luc. 19. Securè negotiabor, præcipiente Domino meo: nec timebo Pſalmiſtã dicentem, *Quoniam non cognovi negotiationem, introibo in potentias Domini.* Pſalm. 70. Non enim parvum mihi fiduciæ robur præſtat, quod ille ſummus Imperator, negotiator meus factus eſt, & negotium meum ſine otio egit, quamdiu fuit in terris; & pretioſarum mercium ſarcinulas portans ad patrem, ipſi vultui Dei, & quid emerit, & quid redemerit, & vnde redemerit, oſtendit. Tu ergo illo negotioſo, otioſus eſſe diſponis: illo laborante, quieſcere? Ille venit negotiari in regionem longinquam; & tu ad regiones proximas ambulare contemnis? Aggredere & ingredere regionem diſſimilitudinis, videlicet mundũ iſtum: & vide quàm frequentes ibi nundinæ, quantæ germinent & regerminent vanitates. Prorſus diſſimilitudinis, quia regionem ſimilitudinis, vbi ad ſimilitudinem Dei facti ſumus, amiſiſſe nos conſtat. Numquid non magna diſſimilitudo, de paradiſo ad infernum, de Angelo ad jumentum, ad diabolũ de Deo? Vade ergo per forenſes tumultus, & hinc indę decertantes circumſpice: & quantum colligo, in tribus cauſis natat omnis voluntas. Alij divitijs, alij honoribus, alij gloriæ innituntur. Curris ad Indiam, Æthiopiam circuis, trãſis maria, & alium tibi orbem aperis navigãdo, vt divitias congreges. Fugis patriam, ignoras filios, divelleris ab vxore; & omnium neceſſitudinum oblitus, quæris vt acquiras, acquiris vt perdas, perdis vt doleas. Theſaurizas & ignoras cui congregabis ea. *Fily hominum vſquequo gravi corde: vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Pſalm. 4. Et hæc quidem pro divitijs; audi & breviter de honoribus. Ducem te conſtituerunt, & data eſt tibi facultas, vt miſer ſis, & amplius non quieſcas. Cumulatur materia ſolicitudinum, & inter ærumnas cor ipſum exedẽtes, neceſſe eſt, vultum induere gaudiorũ. Numquid in honore ſine dolore, in prælatione ſine tribulatione, in ſublimitate ſine vanitate eſſe, quis poteſt? Miſeri, juxta Philoſophũ, mercedẽ miſeriarum amamus, ipſas execramur. Regum animos nobis induimus, & quicquid nobis ex voluntate non reſpondet, ſtatim evocat iram, nec communis recogitatur humanitas. Et tamẽ eſt vermis arrodens, qui conſcientiam jugiter torqueat, timor potentiæ ſuperioris. Hæc eſt juſtiſſima lex, vt ſic vivas cum inferiori, quemadmodum ſuperiorem vis vivere tecum. Audi & de gloria. Si quæris gloriam, omnibus invidiæ ſemina præbuiſti. Inflatus es, & ventilatorio ſpiritu plenus diſrumperis; nec attendis, quot te ſequantur, ſed quot te præcedant. Conglomerantur omnes ad detrahendum tibi, ad maledicendum linguas acuunt; & argutiſſimus

*S. Nicolaus præcipuè invocatur.*

*Peregrinationes ad ſancta loca.*

*Nundinæ mundi quæ, & quales.*

*Ardor acquirendi.*

*Quid honores.*

*Quid gloriam ſæculi committetur.*

es, ſi vel manum, vel linguam invidorum poſſis evadere. Ecce vnus glorioſus eſſe volebas, ingloriosus eſſe convinceris. Nullum enim inexorabiliùs perſequitur multitudo, quàm illũ, qui ſibi multitudinis arrogat principatum. Iunge his tribus potentiam & voluptatem, quæ & ipſa tenui & perſuſorio gaudio rapiuntur: & videbis, quia copia pauper eſt, honor humilis, vilis gloria, potentia debilis, & laborioſa voluptas.
*2. Cori. 10.* Et vt juxta Apoſtolum omnem intellectum in Chriſti obſequium redigamus, te lege maximũ Philoſophorum, & illius verba meam invenies eſſe ſententiam. Contemne igitur hæc omnia, quia omnia contemnenda: & de his omnibus fac ſarcinam tuam contemptum mundi. Decurſa igitur hac regione, & quod pretioſius eſt, iterum ſublato, tranſi ad ſecundam, quæ eſt paradiſus clauſtralis. Verè clauſtrum eſt paradi-
*Secunda Regio eſt paradiſus clauſtralis.* ſus. Hic prata virentia Scripturarum, præterfluens lacrymarum vndoſitas: quam de puriſſimis affectibus amor ille cæleſtis eliquat. Hic ſunt arbores erectiſſimæ, chori Sanctorum: nulláque eſt, quę non multa fructus gaudeat vbertate. Hic eſt illa ſublimis menſa, in qua Deus eſt & cibans & cibus, muneran̄s & munus, offerẽs & oblatum, conviva & convivium. Hic aggeſtę ſunt omnipotentis divitiæ: hic refuſa eſt gloria Angelorum. Putáſne vllas hic eſſe nundinas, & otiari illos, qui habitant vnius moris in domo? Videas hunc ſacris lectionibus intendentem, illum incumbentem orationibus, hunc pro ſuis exceſſibus lacrymantem, illum in Dei laudibus exultantem, hunc vigilantem, jejunantem illũ: & officia pietatis ſibi adinvicem invidere. Nocte conſurgunt ad confitendũ ei: veſpere & mane & meridie, narrant & annunciant laudem ejus: & omnis illorum ſedulitas in orbem divini rotatur obſequij. Curre ergo per omnes, curre per ſingulos; & de vniverſis & ſingulis fac ſarcinam tuam formam vivendi. Relicto ergo mundo, & modo vivendi ſuſcepto, tranſi ad tertiam, quæ
*3 Regio expiationis.* eſt regio expiationis. In hac regione benignus pater examinat filios rubiginoſos, ſicut examinatur argentum: docit per ignem & aquam, vt
*Tria loca poſt mortẽ.* educat in refrigerium. Trinæ ſunt diſtinctiones locorum, quæ pro diverſitate meritorum animæ ſortiuntur. Ad cœlum namque Sancti evolant, qui domicilio corporis vſi ſunt tamquam carcere, qui defæcatam purámque ſubſtantiam vtriuſque hominis ſervaverunt. E contrario qui fecerunt vſque ad mortem, quæ digna ſunt morte, locis gehennalibus ſine miſericordia deputantur. Qui vero neutrum ſunt, ſed ſunt inter vtrúmque: qui mortalia quidem cõmiſerunt, ſed circa mortem pœnituerunt, pœnitentiam non explentes: indigni, vt ſtatim gaudeant; nec digni, vt ſemper ardeant; loca purgatoria ſortiuntur, in quibus flagellantur: ſed tamen non ad inſipientiam ſibi, vt excocti transferãtur in regnũ. Pro his qui in cælo ſunt, non eſt orandum: quia eos, non pro eis orare debemus. Pro his, qui in inferno ſunt, ſuſpendendæ ſunt preces; quibus clauſa eſt miſericordiæ janua, & totius ſpes interclusa ſalutis. Pro
*Orandum pro iis, qui ſunt in purgatorio.* illis tantùm vigilandum eſt in orationibus, ſubveniendum ſacrificio ſingulari, qui locis purgabilibus emundantur, vt benignus Pater pœnitentiam eorum in ſatisfactionem, ſatisfactionẽ in glorificationem convertat. Curre iterũ poſt iſtos intuitu pietatis, & fac ſarcinam tuam affectum compatiendi. Quarta regio eſt regio *4. Regio gehennalis.*
gehennalis, regio dura, regio extimeſcenda; terra afflictionis, terra miſeriarum, terra tenebrarum, terra turbinis & caliginis, terra maledictionis & mortis: in qua nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Totus tremo atque horreo, ad memoriam regionis iſtius: & concuſſa ſunt omnia oſſa mea. Illic eſt ignis, qui nõ ſuccenditur; vermis, qui non moritur, frigus horrendum, ibi fetor intolerabilis exoritur, percutientes mallei reſonant inceſſanter, obfuſæ tenebræ cumulatiùs indenſantur. Illic confuſio peccatorum, horribilis facies dæmonum, inextricabilium vinculorum feralis multitudo: ibi fletus & ſtridor dentium, planctus & gemitus, & alternantia mala impios ſine pietate diſcerpunt. Nihil ſic valet ad extirpandas voluptatum radices, quàm iſtorum memoria: & recordatiõ vulnerum Domini mei, qui ſtetit ante Iudicem, qui alapas ſuſcepit, qui flagellatus eſt, qui conſputus, qui coronatus ſpinis, qui colaphis cæſus, qui ſuſpenſus in ligno, cui pendenti inſultatum eſt, qui mortuus in cruce, qui lancea percuſſus, qui ſepultus, qui reſurrexit, qui aſcendit ad cælos, qui fecit nos regnum & ſacerdotes Deo & Patri. Curre per has tumultuantes nundinas, vt vivus deſcendas in infernum; & fac ſarcinam tuam, odiũ peccati. Quinta regio eſt paradiſus
ſupercæleſtis, Regio beata & glorioſa, plena voluptatis & gratiæ, ſuavitatis & lætitiæ, gratiæ & *5. Regio cæleſtis.*
benignitatis. Ibi requies à labore, jocunditas de novitate, de æternitate ſecuritas. Ibi eſt civitas regis magni, cujus plateæ conſtratæ ſunt auro puriſſimo; quæ fundata eſt in ſapphiris; in qua jaſpidis propugnacula prævireſcunt; & per ordinem lapides inſteruntur. Lapides pretioſi omnes muri ejus. Illic omnes vivunt, nullus moritur: omnes exultant in voce exultationis. Intraverat Dauid in ſanctuarium ejus, & mente Deo exceſſerat: nec tamen aliquid aliud potuit aſportare, niſi, quia *Glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei.* Et illud. *Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* Neſcio *Pſal. 86.* *Pſal. 83.*
quid magnum promittitur nobis, videre Deum, & laudare. *Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus.* Iam ſtamus in a- *Pſalm. 121.*
trijs Ieruſalem, jam è veſtibulo magnæ ciuitatis gaudia ſomniamus. Curre igitur, & per regionem iſtam: & fac ſarcinam tuam amorem Dei. Negotiamini ergo donec veniat homo ille nobilis, qui abijt in regionem longinquam, accipere ſibi regnum, & reverti. Reuertetur planè; & cum vſuris exiget pecuniam, quam tradidit nobis. Nihil perdit, nihil obliviſcitur, nihil impunitum relinquit. Supplicemus ergo Confeſſori, vt Redemptori noſtro amico ſuo pro nobis hodie ſupplicare dignetur, qui eſt Deus benedictus in ſæcula.

SERMO *In Aduentu Domini, de Beata* MARIA. *De eo quod dictum eſt:* Fluvius egrediebatur de loco voluptatis. *Geneſ. 2.*

EXultate fratres in Domino; quia de domina illa ſermo ſuccedit, quæ ſingularem in cordibus veſtris ſibi vendicat principatum. Hæc eſt, ad cujus nomen humiliter inclinatis: cujus horis reuerenter aſſiſtitis: cujus memoriam jugiter frequentatis. Hæc eſt, quæ veſtris affectibus ſuaviter indulceſſit, quia magna multitudo

dulcedinis ejus. Spiritus enim ejus ſuper mel dulcis: in qua dulcis Dominus cum omni ſua dulcedine ſupervenit. Cùm enim feceris Deus omnia opera ſua valde bona: hoc melius fecit, conſecrans ſibi reclinatorium aureum, in qua ſola poſt tumultus Angelorum & hominum reclinaret, & requiem inueniret. Hæc eſt, quam natura miratur, reueretur Angelus, veretur homo, ſtupeſcit cœlum, extremit terra, infernus exhorret. In hujus vtero majeſtas altiſſimi mirabiliter liquefacta, ſicut adipe, & pinguedine repleuit terras, infudit cælos, inferna reperſit. Hic exinaniuit ſemetipſum excelſus & immenſus, menſuram bonam & confertam & coagitatam mittens in ſinum noſtrum. Hic diuinis manibus vnctus eſt oleo lætitiæ, & ſicut ad altare in ſummum Pontificem conſecratus. De hoc altari ad aram crucis aſcendens, proprio cruore tamquam alterius generis oleo perfuſus, jam non ſolùm conſecratus, ſed & conſecrãs, totum corpus machinæ mundialis largiori liquamine conſecrauit. Faceſſat igitur mœror, triſtitia fugiat, eliminetur dolor, rancor abſcedat: vt liceat vacare & videre viſionem hanc grandem cum Moyſe: qualiter Deus in hoc ventre concipiatur, diabolus decipiatur, recipiatur perditum, indebitum accipiatur. Totum me trahit affectio; ſed oratio deficit, & diues cogitatio vocis paupertate confunditur. Fervent interiora, & in vndoſam ebulliunt altitudinem: ſed frigiditas linguæ cumulos refrigerat exundãtes. Quid eſt ô beatiſſima? Numquid ita ſenſim taciturnus obdormiam, vt ibi mutus ſim, vbi omnis loquitur creatura? Verumtamen non tacebo, & non quieſcam, donec egrediatur vt ſplendor vultus tuus, & ſermo de te conceptus, ſi nõ vt lampas, ſaltem vt ſcintillula accendatur. Mouet me, fateor, quod diſponente Deo peccant rationabiles creaturæ, & multis annorũ millibus tam cæleſtia quàm terreſtria in, caſſum ſtare videantur, ſemirutis illis, iſtis dirutis. Stat illa ciuitas magna, civium ſuorum numeroſitate fraudata, & à ſtellantibus palatijs multiplex habitantium multitudo propellitur. Obſcurantur ſtellarij ignes, ſolem loquor & lunam & ſtellas: molta ſui luminis claritate mulctantur. Terra maledicitur, condemnatur hominum ſucceſſio, & omnis creatura, juxta Apoſtolum, ingemiſcit & parturit. Tacet Deus omnipotens, & ordinãs ejus omnipotentia tantam diſſimulat confuſionem. Tandem naſcitur Maria, & ad nubiles annos egrediens ſpeciem induit ſpecinſam, quæ ipſum alliciat Deum, & divinitatis oculos in ſe conuertat. Vide, quid interim dicat ille, non minimus explorator ſecretorũ Dei. *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui. Et concupiſcet Rex decorem tuum, quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus.* Germinat igitur virga Ieſſe de tortuoſa radice generis humani, & de Patriarcharũ arbore in altitudinem & rectitudinẽ erumpens, omnem ignorat nodoſitatem, foliorum tenebras neſcit, fruticoſa quæque non habet. Videt & ardet ille vehemens amator, & totũ Epithalamium in laudibus ejus decantat: vbi manifeſtè ſponſus inducitur, ſpirans amorem ſinceriſſimũ, nec vltra valens diſſimulare quod patitur. Evocatur ſtatim cæleſtis ille conventus, & juxta Prophetam, init Deus conſilium, cogit Concilium: facit ſermonem cum Angelis de reſtitutione eorum, de redemptione hominum, de elementorum renovatione. Illis ſtupentibus & mirantibus præ gaudio, quæritur modus redẽptionis, & ſtatim de theſauro divinitatis Mariæ, nomen euolvitur: & per ipſam, & in ipſa, & de ipſa, & cum ipſa, totum hoc faciendum decernitur: vt ſicut ſine illo nihil eſt factum, ita ſine illa nihil refectũ ſit. Traditur epiſtola Gabrieli, in qua ſalutatio Virginis, incarnatio Redẽptoris, plenitudo gratiæ, glorię magnitudo, multitudo lætitiæ continetur. Miſſus eſt ergo Angelus Gabriel à Deo: &* ãtequam ad Virginem perveniret, invenit Deum virgineis illapſum viſceribus, & majeſtatem Dei virginalis ventris brevitate concluſam. O venter diffuſior cælis, terris amplior, capacior elementis: qui totum claudit omnia concludentem, in quo Deus gloriæ reclinatur. Denique & Archangelus non ait, *Aue gratia* replenda, ſed *plena:* nec Dominus veniet in te, ſed *Dominus tecum*, quia jam totam eam rapuerat ſibi Spiritus ſanctus, & cæleſtibus inſignierat ornamentis. Iam conſecrata erat in locum voluptatis, de quo ſons ille debebat aſcẽdere, qui vniverſam terræ ſuperficiem irrigaret. Satis huc vſque ſparſimus verba, & volaticis ſermonibus diverſa præſeminavimus. Nunc inſiſtamus hic, ſi fortè aliquid dignum elicere valeamus. *Fluuius*, ait Scriptura, *egrediebatur de loco voluptatis, ad irrigandam vniuerſam ſuperficiem terræ: qui inde diuiditur in quatuor capita.* Fluvius iſte eſt Dñs meus Ieſus, qui de duob⁹ locis voluptatis egreditur, ex vtero patris, & ex vtero virginis. Vnde Propheta; Dñs Deus noſter fluvius glorioſus, exiliens in terram ſitientem. Sed ineffabilibus differentijs longè aliter à Patre, quam à matre egreditur: quia etſi temporalis nativitas glorioſa eſt, multò glorioſior eſt æterna. Orantibus vobis de vtráque generatione volo aperire, quod ſentio; non quòd aliquid exponere præſumã, cùm hoc vltra omniũ vires, quantomagis meas ſit: & extremę dementiæ ſit, velle fari ineffabilia, maximè hominem imperitum. Non enim oblitus ſum Salomonẽ dicentẽ. *Sicut qui nimium comedit mel, euomit illud, ſic qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur à gloria.* De vtráque enim dici puto per Prophetam. *Generationem ejus quis enarrabit?* Quia & illa patris ineffabilis eſt, & nulli pervia creaturæ. Hoc ſenſu credo Apoſtolum dixiſſe de Deo, *qui ſolus habitat lucem inacceſſibilem*, cùm etiam puriores naturæ tanto reverberentur intuitu: nec poſſint irrumpere tantæ claritatis abyſſum. Ipſe etiam filius proteſtatur. *Nemo novit Filium niſi Pater, neque Patrẽ quis novit, niſi filius, & cui voluerit filius revelare*, non ſicut eſt, ſed ſicut capere poteſt, cui tanta dignatio revelatur. Vnde & illa ſublimis anima, quæ vſque ad tertiũ cælũ in divitias gloriæ rapta fuerat dicit. *Ego me non arbitror omnia comprehendiſſe.* Veriſſima igitur diffinitio eſt, quia illam gignentis & geniti generationem nullus omnino penetrauit intellectus. Hanc etiam de matre omni humanæ creaturæ reor inextricabilem: & neſcio vtrum ab illa excellentiori natura valeat comprehendi. Quis enim comprehendat vnionem carnis & Verbi, qualiter Deus & homo in vnam perſonã conveniant, ſalvis imperturbatíſque proprietatibus naturarum? Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundat: ego hanc omnem ſenſum ſupergredi credo, veterum virorum veſtigijs inhęrens; qui

*B. Virgo eſt reclinatorium aureum.*

*Rom. 8.*

*Pſalm. 44.*

*B. Virgo nodoſitatis expers virga.*

**Canſi lega*

*Geneſ. 2.*

*E duobus locis Ieſus egreſſus eſt.*

*Prouer. 25.*

*Matt. 11.*

*Philip. 3.*

*Vnio Verbi & hominis ineffabilis.*

*Iſaia 16.*

ſuper hoc ſanas & inconcuſſas ſententias reliquetuot. Ad paternam igitur generationem recurrentes, locum voluptatis Patrem eſſe cenſemus, cùm Deus illocalis ſit: ſed efficientias rerũ niſi per vulgaros ſermooes explicare non poſſumus. In ipſo autem omnem volnptatem eſſe intelligit, qui legit Apoſtolum dicentem. *Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia:* & alium ex illo duodeno apice ſimuliter eructuantem. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt, deſcendens à patre luminum.* Ipſe etiam filius dicit. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum & verum Deum.* Cognitio igitur patris vita æterna eſt; & vbi vita æterna; ibi ſempiterna voluptas. Egreditur ergo fluvius de loco voluptatis, quia gignitur de vtero patris Deus de Deo, lumen de lumine, de Domino Dominus. Egreditur & æqualitate, quia pari omnipotentia reſpicit generantem: cùm omnia quæ poſſit pater, poſſit & filios, ſicut ipſe teſtatur. *Omnia quecúmque facit pater facit filius: nec poteſt facere filius quicquam, niſi quod viderit patrem facientem.* Egreditur & æternitate, quia licet generetur, non eſt poſterior generante: ſed ambo vnius antiquitatis ſunt. Si tamen vocabuli novitaté non exhorretis, quod licet quoquo mudo ſignificet, quæ dicuntur, longè tamen eſt à ſententiæ majeſtate. Egreditur ſimilitodine, quia ſimilis eſt Patri, Patris imago, ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus. Egreditur alteroltate, quia alius eſt ab illo. Alius dico, ooo aliud. *Ego,* inquit, *& pater vnũ ſumus.* Vnum dixit, non vnus: quia *vnum* ſignificat ſubſtantiæ vnitatem, *ſumus* verò perſonarum proprietatem. Sic igitur & longè excellentiori modo de Patre Filius egrediens inundat Angelicas ſtationes: quia juxta Salomonem, fons ſapientiæ Verbum Dei in excelſis. Citharœdus puer de hoc fonte pleno ventre potaverat, cùm diceret. *Apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Apud te, inquit, eſt fons vitæ: quia non ſolùm tu vita, ſed & filius tuus fons vitæ eſt. Et vt patenter quid ſentiebat oſtenderet, adjunxit. *In lumine tuo videbimus lumen.* Ad *irrigandam vniuerſam ſuperficiem terræ.* Quædam terra eſt in illa cælorum ſummitate repoſita: quam præterfluit & irrigat fluvius glorioſus. Regnum cælorum terra viuentium eſt, de qua dicit Sanctus. *Portio mea in terra viventium:* & *Credo videre bona Domini in terra viuentium:* & *Placebo Domino in regione viuorum.* Irrigatio hæc indicibilis eſt. Inebriantur quippe Angeli ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis ejus potantur. Hic quid dicam, neſcio; quia plurimus ſtupor ſenſum opprimit aſſurgẽtem. Vbi ſunt oratorij ſermones, quos in fornace rethorica omnis ille Philoſophorum conflavit chorus? Vbi ſunt gigantes à ſæculo nomioati: qui ab initio fuerunt ſtatura magna, ſcientes bellũ, languentes circa pugnas verborum? Nuioquid non maximus ille gigas, Platonem loquor, ab intellectu tam puriſſimæ veritatis repulſus eſt? Numquid oon acerrimo mentis ingenio tangens, ſed oon attingens diuinitatem Dei, dicit: *Vnum juven·, quod cuncta operetur: & aliud, per quod cuncta efficiuntur; tertium autem invenire non potui?* Rectè de Spiritu ſancto inſcius, qui illi oon erat infuſus; qui ſanctarum reuelationum magiſter eſt, qui reuelat Paulo, quæ oculus non vidit, ſicut idem Apoſtolus gloriatur. *Nobis,* inquit, *revelauit Deus.* Per quid Apoſtole? *Per Spiritum ſanctum.* Non per ſpiritum noſtrum, quem ſecuti Philoſophi, & ſeducti ſunt, & ſeduxerunt. Ille noſter Philoſophus, qui ſuper ſenes, & ſuper omnes docentes ſe intellexit, quid ſuper hæc ſenſerit, audiamus. *Rigans,* inquit, *montes de ſuperioribus ſuis.* De ſublimioribus quippe Angelos docet; qui non per ſpeculum in ænigmate, ſed facie ad faciem ipſam Dei ſubſtantiam luminibus indefeſſis aſpectant. Sequitur. *Qui inde diuiditur in quatuor capita.* In quæ quatuor capita? Dicamus breviter, quia graodis nobis reſtat via. In admirationem, quia tota obſtupet illa dignior creatura de creatoris gloria & gloriæ ratione: in puritatem, quia in vaſe teſteo, vel fragilitate complexionis humanæ bibont de torreote voluptatis: ſed remoto velamine hauriunt aqoas in gaudio de fontibus Salvatoris: in ſatietatem, quia etſi in eum deſiderant aſpicere, non tamen deſiderium neceſſitatem, vel neceſſitas miſeriã inducit: ſed mirabiliori modo, & ſemper deſiderant, vt ſemper ſatientur; & ſatiantur, vt ſemper deſiderent: in ſecuritaté, quia de ſua ſtabilitate certi, perennibus gaudijs immerguntur, expectantes beatam ſpem & aduentum gloriȩ magni Dei: quando fiet vnũ ovile, & vnus Paſtor; & ſuperna illa Ieruſalem conſummabitur in idipſum. Sic influit fluvius iſte per Angclicas officinas: ſed hæc omnia fides capit, neſcit ratio, intellectus ignorat humanus. Hȩc ſunt fortaſſis illa quatuor, quæ vas electionis felici quaternario in Epiſtola ad Hebræos diuidit dicens: *Non acceſſiſtis ad montem fumantem, ſed ad montem Sion, ad Ieruſalem Ciuitatem Dei viventis: ad multorum millium Angelorũ frequentiam, ad Eccleſiam primitivam aſcriptam in cœlis.* Nunc accingamus nos ad videndum, qualiter egrediatur de virgine: quia egreſſio iſta dulcior & affectuoſior eſt humanæ miſeriæ, quæ intuentium pectora concutit, irrorat oculos, & beatis fontibus vultus amantium ſuperfuodit. Hic locum voluptatis vterum Mariæ intelligo: in quo cumulavit omnes dilicias deliciarum Dominus: de cujus delicijs Spiritus ſanctus admiratorio ſermone in amoris Cantico ſic eructat. *Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto, delicijs affluens?* Numquid in Angelis volnptatem habet altiſſimus: in quibus ipſe reperit pravitatem? Numquid in conſtellatione vel ſcintillatione ſtellarum: quarum aliæ convertuntur in ſanguinem, aliæ cadunt de cælo, aliæ in tenebras obſcurantur? Numquid in aëre, vel igne, vel ventis? Neqnaquam, quia *non in igne Dominus, non in commotione Dominus, non in ſpiritu Dominus:* ſi verus eſt ille, qui curru igneo & equis igneis aſſumpt⁹ eſt in cælum. Numqnid in aquis, vbi furens & tortuoſus Leuiathan immoratur: aut in terra, quæ ſub maledicto Adæ ſpinas emittit & tribulos? Non eſt locus voluptatis, niſi vterus virginis. Ex hoc egreditur homanitate, quia veſtitus cilicio noſtræ mortalitatis, viſibilis humanis oculis apparuit, & de virgine virgam, de libro autem geoerationis lineam faciens, divinitatis hamum inoexuit, quem caroe operuit virginali; vt draco magnus illectus ad carnem, ferrum diuioi numinis ſubſentiret. Egreditur & cum novitate; quia ouinquam ſic naſcitur homo, ſicut ipſe naſcitur. Primus enim homo primò de terra naſcitur formatus, ſecundò mulier

*Pater locus voluptatis eſt.*

*Rom. 11.*

*Iac. 1.*

*Ioann. 17.*

*Qui egreſſus Chriſtus de loco voluptatis.*

*Ioann. 5.*

*Ioann. 10.*

*Eccli. 1.*

*Pſalm. 35.*

*Geneſ. 2.*

*Pſalm 141. 26. & 114.*

*Verba Platonis.*

*1. Cor. 2.*

*Pſalm. 103.*

*Geneſ. 2.*

*Hebr. 12.*

*Qualis egreſſus Chriſti ex Virgine.*

*Cantic. 8.*

*3. Reg. 19.*

*Quomodo Leviathan à Chriſto captus hamo.*

*Quatuor modi productionis hominum.* lier ex ejus latere fabricatur: tertiò Cain con-
ſuetudinario naſcendi ordine gignitur ab vtro-
que. Solus iſte de ſola virgine naſcitur, & Vir-
ginis vterum novo & ſingulari partu divinitas
humanata ſigillat. Vbi nunc Ariſtotelicæ ſubti-
litatis facunda quidem, ſed infœcunda loqua-
citas? Si peperit, cum viro concubuit. Velit no-
lit, vertitur in habitum privatio: nec adſtringi-
tur dialecticis terminis omnium terminator; ad
cujus imperium perit natura, deſueſcit conſue-
tudo. Egreditur etiam cum claritate. Naſcente
quippe illo ſepelitur omnis illa ſtellantium lu-
minum luminoſa ſerenitas; & ſtella candidior
lucidioribus radijs præſcintillans, totam ſibi
*Iſaia 90.* cœli rapit poſitionem. *Ambulant Reges in ſplen-
dore ortus ejus:* quoniã *ecce Reges congregati ſunt
*Pſalm. 47.* convenerunt in vnum. Ipſi videntes* ſic Deum &
hominem naſcentem, matrem & virginem pa-
rientem: *admirati ſunt, conturbati ſunt, commoti
ſunt, tremor apprehendit eos,* in tantorum luce
*Naſcitur Christus pauper & occultè.* miraculorum. Egreditur & cum paupertate:
quia pannis viliſſimis involutus, & præſepi du-
riſſimo reclinatus, jam ex tunc ſanctiſſimis mẽ-
bris legem martyrij præfigebat. Egreditur oc-
cultè, quia ſubtiliſſimus ille fraudum inveſti-
gator, ab altitudine tantæ dignationis excludi-
tur. Hinc eſt, quòd ambiguis alternationibus
fatigatus, nunc illum tentat, nunc tentatum fi-
lium appellat altiſſimi: nunc inſtruit crucem,
nunc deſtruit: mandans per mulierem conſue-
*Matt. 27.* tum ſibi organũ, *nihil tibi & juſto illi.* Sequitur.
*Geneſ. 2.* *Ad irrigandam vniverſam ſuperficiem terræ.* Ad
terrenam miſeriam expiandam, quam nobis in
hereditatem primus ille peccator reliquerat.
Volo, vt Apoſtolus hic eum mihi, ſicut & ſupe-
riùs, in quatuor capita diſtribuat: quia ſecuriùs
ejus expoſitionẽ ſuſcipio. *Qui factus eſt,* inquit,
*1. Corin. 1.* *nobis ſapientia, juſtitia, ſanctificatio, & redemptio.*
Ad nos quippe veniens, qui eramus in carcere,
primò omnium tenebras ignorantiæ noſtræ de-
pulit luce ſapientiæ ſuæ; deinde per juſtitiam,
quæ ex fide eſt, ſoluit funes peccatorum noſtro-
rum: ſanctificans nos in ſuo corpore, redimens
in corporis paſſione. *Dominus* enim *ſolvit com-
*Pſalm. 145.* peditos, Dominus illuminat cæcos:* ſanctificat ta-
bernaculum ſuum, de manu redimit inimici.
Dividitur & in patientiam, qua peccatores ſu-
ſtinet; in miſericordiam, qua pœnitentes fovet:
in largitatem, qua proficientes exaltat; in forti-
tudinem, qua perficientes conſervat. De hoc ſe-
cundo quaternario, toto hoc adventu veſtræ
fraternitati confabulatus ſum; per fluminum
*Quæ ſint 4. capita, in quæ diviſus eſt fluvius.* decurſionem, & nominum interpretationem,
moralia myſticis internectens; vtrum aliquid
dignè, vos videritis. Verùm non omnia poſſu-
mus præſenti ſermone coarctare, faſtidium evi-
tantes. Habeo ergo quatuor capita dulciora
prioribus: quę fortaſſis veſtris cordibus dulciùs
complacebunt. Dominus enim noſter elevatus
in cruce, largiſſimas ſanguinis vndas à quatuor
ſui corporis partibus abundantiùs emanavit.
Spinis enim pungentibus ſanctiſſimum caput
nivea cervice reflexũ, & clavis pedes & manus,
& lanceâ latus ejus tranſverberantibus, pretio-
ſus ſanguis emicuit; cujus aſperſione Iudex trã-
ſit in patrem, iratus in mitem, in miſericordiam
virga, captivitas in coronã. Christus ergo fons
latens, & occultus in cælis; fons patens & aper-
tus in terris. Illic de vtero Patris, hic egreditur
de vtero Virginis. Illic vivens terram irrigat vi-
ventium: hic moriens terram morientium. Illic
dividitur in quaternarium admirabilem, hic in *Eſt quaternarius mirabilis, eſt & dulcis.*
dulcem. Dulcis Dominus, dulcis domina; quia
dulcis ille Deus meus, miſericordia mea. Hæc
Domina mea miſericordiæ porta. Ducat nos
Mater ad Filium, filia ad Patrem, ſponſa ad
ſponſum: qui eſt Deus benedictus in ſæcula.

## Sermo *In Vigilia Nativitatis Domini.* De ſeptem fluminibus.

TAndem de mari ad portum, de promiſſo ad
præmium, de labore ad requiem, de deſpe-
ratione ad ſpem, de via ad patriam pervenimus.
Scripſerat ſiquidem nobis frequentibus epiſto-
lis calamus ſcribæ velociter ſcribentis: *expecta* *Iſaia 28.*
*reexpecta,* ſed nos, quod ſubjungitur, dicere po- *Propheta multa promittebant ſed nihil exhibebant.*
teramus: *modicum ibi, & modicum ibi.* Præcu-
currerant curſores promiſſione divites, ſed ex-
hibitione pauperrimi. Dicebat alius *Viriliter*
*age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominũ.*
Alter vero: *ſi moram fecerit expecta eum, quia* *Pſalm. 26.*
*veniens veniet.* Pari conſilio exierãt de ſanctua- *Habac. 2.*
rio Dei, nihilque ſecum niſi promiſſionũ mul-
titudinem reportantes. Vnde & Chariſta no-
ſter jam dormitaverat præ tædio, & in ipſum
Deum tacitis obliquationibus totam culpã mo-
dis flebilibus intorquebat. *Tu vero,* inquit, *re-*
*pulisti & deſtruxiſti, diſtuliſti Chriſtum tuum.* De *Pſal. 87.*
flebili quoque ad imperativum converſus eſt,
exagitante impatientia, quæ mater eſt impuden-
tiæ & frontoſitatis. *Qui ſedes,* inquit, *ſuper Che-*
*rubim, manifeſtare.* Vt quid tamdiu dominatrici *Pſalm. 79.*
ſedens in cathedra, circumvolantibus & vallã-
tibus Angelis, non reſpicis ſuper filios hominũ;
quos obſorduit & obſorduit iniquitas quidem
per Adam commiſſa, ſed à te permiſſa? Memo-
rare quæ ſit mea ſubſtantia, ad tuæ ſubſtantiæ
ſimilitudinem fabricata; quia etſi omnis homo
vivens vanitas eſt, in imagine tamen tua pertrã-
ſiens, vanitas eſſe non poteſt. Numquid ita vanè
conſtituiſti omnes filios hominum, de quibus
dicis, *& deliciæ meæ eſſe cum filijs hominum,* vt *Prover. 8.*
eos verberet, & diverberet maligniſſimus ille
deceptor, qui decipere, niſi te permittente, non
potuit? Inclina cælos tuos, & deſcende, & illos
miſericordes oculos miſeris inflecte peccanti-
bus, nec ſaltem in perpetuum obliviſcaris nos.
Hæc quidem iſte, ſed gemitibus, & ærumnis in-
tortus, tantæ præſumptionis ſententiam abju-
rabat. *Dixi,* inquit, *cuſtodiam vias meas, vt non*
*delinquam in lingua mea.* Sed & ille vir nobilis, *Pſal. 38.*
& profundi ſermonis vrbanitate perlucidus, af-
fectuoſis exceſſibus incaleſcens: *propter Sion,* *Iſaia 62. & 64.*
inquit, *non tacebo; & propter Ieruſalem non quie-*
*ſcam, &c. Vtinam,* ait, *diſrumperes cælos, & de-*
*ſcenderes,* & alia multa, quæ faſtidioſa prolixitas
vetat inſerere. Hinc etiam moroſioris gratiæ
longinquitate ſuſpenſus, & nimietate doloris
excedens, impatienter oblatrat dicens. *Ecce gen-* *Iſaia 40.*
*tes quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo, & quaſi nihi-*
*lum & inane reputata ſunt ei.* Ieremias quoque
in vocem gratulabundæ laudis, adverbio de-
monſtrante prorumpens, *Ecce,* inquit, *faciet* *Ierem. 31.*
*Dominus novum ſuper terram; & mulier circum-*
*dabit virum.* Sed tamen repentinæ ſubverſionis
lacrymis edocetur, vt priùs lamentum ſuſcipiẽs
quàm adventum, penitus conticeſcat. Danieli
dicitur: *Viſio eſt in dies, & in tempora longa:* & *Dani. 10.*
Ezechiel tantis caliginibus involvitur, vt vix

dignoſci poſſit, vnde veniat, aut quò vadat. Denique omnis ille Prophetalis conuentus, longa tardantis gratiæ moroſitate pertæſus, nunc rogando, nunc conquerendo variat orationem: & plerúmque ſermonibus exoratiuis indignatorios intermiſcet. Nos quoque ſatis ſatiſque audiuimus; & nobis in faſtidium releguntur. Iam fugiat Moyſes, impeditioris ſiquidem linguæ factus eſt nobis: Iſaiæ labia immunda ſunt: Ieremias neſcit loqui, quia puer eſt: Ezechiel polluto pane veſcitur: Oſeas fornicariam & adulteram ducit vxorem: Daniel poſt viſionē grauiter infirmatur. Omnes itaque Prophetæ elingues ſunt & muti. Iam lætari & exultare non poſſumus; niſi oſculetur nos oſculo oris ſui. Auditi & exauditi eſtis: adeſt benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei, quæ vel differri vel auferri non patiatur amplius amorem languentiū. Quid enim audiſtis? *Sanctificamini filij Iſraël, & eſtote parati, quia die craſtina deſcendet Dominus.* Reſiduum diei hujus, & superuēturæ noctis vix medianda progreſſio, dirimunt nos à vultu gloriæ; à puero Deo, à puerperio ſingulari. Currite celeres horæ, & rapidiori paſſu conficite metas veſtras: vt liceat videre filiū Dei vagientem in cunis, & Salvatrici natiuitati qualiacúmque obſequia præparare. Credo vos eſſe filios Iſraël, ſanctificatos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus: paratos ad diei craſtinæ ſacramenta, & ſolicita deuotione, & deuota ſolicitudine. Quid enim aliud his ſacris diebus, & ejus aduentui dedicatis, egiſtis? Vidi ego ſenectutis oblitos adſtare ſacris juvenili alacritate vigilijs, & juvenes juventute ſepulta, ſenili grauitate reuerentiæ diuinitatis aſſiſtere. Plena erāt ſubſellia concinentibus, & concentu parili voces in ſublimibus reſultabant: vt felici invidia jurаſſe vos crederem, jubilare Deo in voce exultationis. Pſalteria erant præ manibus, Pſalmi in labijs, in corde deuotio: ſolemnitatem animi indicabant hilaritas vultus, diſcurſio corporis, operis ſolicitudo. Inſpexi Sacerdotes vigilantibus oculis primos diei ortus ſubtiliter indagare, ſacramentalibus indui veſtimentis, introire ad altare Dei, ad ſacrificandum corpus & ſanguinem Redemptoris. Vidi aſſiſtentium turbam miniſteriali deuotione nunc flectere genua, nūc oſculari manus, & ad imperantium nutum, nutu citius obedire. Sed & pueros aſpexi, qui neſciūt quid ſit inter dextram & ſiniſtram, ſibi adinuicem Pſalteria inuidere, & deportare ad lectulos ſuos: furari ſomnium ab oculis ſuis, & in lectulo ſuo per noctes quærere, quem diligebat anima eorum. Quod licet contra conſuetudinem præſumptum ſit, non tamen contra deuotionē. Fateor, inter hæc omnia cogitabam: *caſtra Dei ſunt hæc, non eſt hic niſi domus Dei, & porta cœli.* Vellem nollem veſtra deuotione trahebar, & vobis negotiantibus otiari non poterā. Nouit ille vnus. Sequebar vos, ſed à longè, vel aberrans à via, vel claudicans à ſemitis meis: lugens & contriſtatus, quia non poteram æquare currentes. Nouit ille vnus, cum quo vno vnum eſſe cœpi in Domino, quàm frequentibus querelis impleuerim aures ejus, quòd vos in meridie eſſetis cum ſponſo, & ego in veſpertino frigore commorarer. Eia fratres, ſi aliquis adhuc influus humor de flumine mortalitatis hujus veſtras circumrorat affectiones, tergite & tegite illum niueo confeſſionis amictu, & calciate vos in præparationem Euangelij pacis; vt ſitis de quibus dicit Sanctus. *In flumine pertranſibunt pede.* Quid autem poſt hæc? *Ibi lætabimur in ipſo.* De hoc flumine, imò de fluminibus iſtis Iſaïas Propheta in nocturnis lectionibus largiùs diſputauit. *Percutiet,* inquit, *Dominus fluuium Ægypti in ſeptem riuis, ita vt tranſeant per eum calciati.* Volo de fluvio & riuis ejus paulìſper confabulari vobiſcum: quomodo & qualiter percutiantur, & quid ſit per eum tranſire calciatos. Ægypto figuraliter exprimi mundum iſtum, diuinorum eloquiorum ſcrutatores affirmant: qui poſitus eſt in maligno; qui tenebris & confuſionibus eſt repletus. Flumen fluxus eſt humani generis, qui de primis parentibus infelici vena prorumpens, impetuoſum torrentem per totā mundi latitudinem inſtagnauit. Qui in ſeptem torrentibus diriuatus, valles & campeſtria profunda voragine superſedit: ipſis quoque montium cacuminibus eamdem refuſionem intentans. Vnde vnus de altioribus clamat. *Torrentes iniquitatis conturbauerunt me, & intrauerunt aquæ vſque ad animam meam.* Primus hujus fluminis rivus, eſt cogitatio mala. Rivus exundans, & qui nullis obicibus repellatur. Habet frequentiam pluviarum feneſtras corporeorum ſenſuum, qui ei de mundanis cataractis mortiferos imbres infuſiùs adminiſtrant. Occurſat aſpectui mentis quod vidit & audiuit, quod odorauit & guſtauit, quod palpauit & tetigit: & plerúmq; quod ſimplici oculo aſpeximus, verſipellis contortor ad offendiculum retorquet & ſcandalum. Fingit ſimilitudines, imagines pingit, colores aptat, & in thalamo mentis vniuerſa convoluit; ſi fortè conſenſum eliciat, & inficiat affectum. Offert horribilia de diuinitate, terribilia de fide, mirabilia de fidei inſtitutione, & in alveolo mentis veneniferas ingerit potiones, quas vel in confeſſione euomere peccator oneratus exhorret. Venit in oratorium, dormitorium occupat, inſidet refectorio, circuit clauſtrum, reuiſit officinas: nullam prætermittit artem nocendi, ſed vbique ſuæ caliditatis aſſignat argutias. Et in choro quidem inter orandum & pſallendum, mentem pertrahit in diuerſa, præteritorū rememoratione puritatem intellectus inuoluens. In thoro vero multiformes libidinis ſenſus euoluit, inſidians ſolitudini noſtræ: & telis fortioribus oppugnans, vtinam non expugnet; pungat, nec vulneret. In refectorio autē gulam allicit ad videndum quæ perferuntur, & ingenti auiditate onerat diſtentum ventrem, vt majore opera ad egerendum egeas, quàm ad ingerendum. In clauſtro libros reuellit à manibus, memoriam reſecat Scripturarum: & nunc de iſto ad illum, cum ſignis & ſcurrilitate tranſuertit. Per officinarum multitudinem te facit excurrere, & vagabundo ſe comitem facit; donec taciturnitatis oſtium aut aperiat aut confringat. Quid plura? In choro deuotionem, in thoro caſtitatem, in refectorio parcitatem, in clauſtro lectionem, in officinis ſilentij virtutem virtutis inimicus extirpat. Nec ſufficit in vigilādo ſubtilibus ſpiculis cordis terebrare mutalia, ſed dormiendo ſingulari ſe verſat & reuerſat aſtutia; quæ melius veſtræ conſcientiæ, quàm ſtyli ſcientiæ derelinquo. Sed & ad altare Domini virtutum ſequuntur nos ſpiritus iſti, in ipſos mentis oculos inuolantes; & vix aliqua vel naſcentis Dei, vel pendentis in cruce poſſunt

*Propheta elingues viſi Chriſti aduentum optantibus.*

*Feruor religioſorum laudatur.*

*Geneſ. 32. & 28.*

*Ad confeſſionem adhortatio.*

*Pſalm. 65.*

*Iſaia 11.*

*Ægyptus mundum ſignificat.*

*Pſalm. 17.*

*Primus riuus Ægypti mala cogitatio.*

*Multitudo tentationū diaboli.*

memoria deturbati. Magnus ille Patriarcha vix volucres hujuſmodi à ſuis ſacrificijs abigebat: nos qui ſumus, qui fugare præſumimus? Quis in hoc riuo vel merſum, vel ſubmerſum ſe eſſe negauerit? Videtis, quàm turbidus torrens, & limoſa regurgitans cœnoſitate, qui vix aut nũquam ad hoc ducitur, vt penitus exſiccetur. Nõ puto, quòd ille, qui clauſit cælum oratione, clauſerit animum à cogitatione: vt facilius ſit, cælum obſerare, quàm animũ. Secundus rivus eſt locutio peruerſa. *Linguam nullus hominum domare poteſt*, ait Apoſtolus, *membrum inquietũ*, membrum mortiferum, facilis ad loquendum, ad obloquendum procliuior. Et notandum, quòd alter naſcitur ex altero, cùm malæ cogitationi prauæ locutionis janua ſit aperta. Et eſt verbum aliud falſum, vnde dicitur: *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium*: aliud vanum, de quo dicitur. *Vana locuti ſunt vnuſquiſque ad proximum ſuum.* Aliud maledicum, de quo Apoſtolus: *Neque maledici regnum Dei poſſidebunt*. Aliud impudicum, de quo idem Apoſtol⁹. *Turpis ſermo de ore veſtro non procedat.* Aliud excuſatorium: vnde Pſalmiſta: *Non declines cor meum in verba malitiæ: ad excuſandas excuſationes in peccatis*. Aliud dolosũ, de quo Propheta. *Diſperdat Dominus vniuerſa labia doloſa* Aliud otioſum, de quo ipſe Dominus: *De omni verbo otioſo, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicij*: & ſi qua alia ſunt genera peſtis hujus, quæ nos breui ſaltu tranſilire non poſſumus. Tertius eſt actio praua. Poſt cogitationẽ & locutionẽ venitur ad opera, quando exhibemus membra noſtra arma iniquitatis peccato: & cõtumelijs afficimus corpora noſtra. Quid enim turpius, quàm membra Chriſti ſanguine conſecrata, & conſepulta ei in baptiſmate, libidinoſis ardoribus maculare: nec attendere reuerentiam præſentis Dei minantis pœnam, gloriam promittentis? Abſit, vt aliquis veſtrum huic idolo famuletur, vt filium Virginis in Veneris templo ſuſcipiat: vt arcam Dei juxta Dagon collocet; vt nutritus in croceis, ſtercora complectatur. Quid Petro cum mago; quid Chriſto cum Antichriſto; quid virgini & libidini; quid puritati & impuritati? Abſit, vt quiſquã veſtrum ambulet in paſſione deſiderij, ſicut & gentes quæ ignorant Deum: qui corpus Chriſti aut conſecratis, aut Chriſti corpori miniſtratis; electi ſeruite Imperatori, vt cum Imperatore ſedeatis, cùm ſederit in ſede Majeſtatis ſuæ. Qua fronte, quibus oculis videret vos, viueret vobiſcum, qui tantis inter vos obſcœnitatibus deſeruiret? Qua mente, qua conſcientia accederet ad ſancta Sanctorum, immolare Sanctum Sanctorum, cujus fama contemptibilis, vita notabilis, ſermo reprehenſibilis haberetur? Sed etſi fortè, (humanũ loquor, propter infirmitatem carnis noſtræ) aliquis noſtrum tale aliquid in cubiculo conſcientiæ complicauit; deplicet illud per confeſſionem & pœnitentiam: & ego ei de naſcentis pueri miſericordia repromitto, quia ſi confeſſus fuerit, & pœnituerit, naſcetur in eo lux mundi; vt dimotis fallacibus tenebris, ſplendorem veræ lucis aſpiciat. Quomodo enim miſeris miſericordiam hac nocte negabit, in qua miſericorditer naſcitur miſericors & miſerator Dominus? Adeſt Deus & homo, mater & virgo, caro & verbum, lux & illuminans, bonus & bonitas, miſericordia & veritas, fœcunda virginitas, virginalis fœcunditas, æterna nouitas noua æternitas, diuina humanitas, humana diuinitas, humilis ſublimitas, ſublimis humilitas, & in his omnibus miſericordia fabricatur. Cohibete igitur extollentiam ab oculis, loquacitatem à lingua, crudelitatem à manibus, voluptatẽ à lumbis, pedes ab itinere non recto; & venite & arguite eum, ſi non hac nocte diſrumpit cælos, ſi non deſcendit ad vos, & projicit in profundum maris omnia peccata veſtra. Quis tamen eſt, qui hujus tertij riuuli non ſit merſus & remerſus inſtantia? Quartus rivus eſt defenſio peccatorũ. In veritate dico vobis, quia nihil ſic exaſperat iram diuinitatis, quàm iniquitatis defenſio. Æquo enim certamine nos decertamus cũ Domino, cùm defendimus quod odit, cùm nobis placet, quod diſplicet illi. Magna quippe differentia eſt inter ſuperbum & humilem peccatorem: cùm illum deſpiciat, hunc reſpiciat; qui humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit. Quãdo ſanari poterit, qui medicum ſpernit, medicinam conculcat, & infirmam ſubſtantiam contrariorum receptione ſuccendit? Tu dicis malũ bonum, amarum dulce, tenebras lucem, & in Creatorem refundis injurias; vt quod laudauerit, tu vituperes; quod vituperauerit, tu laudes. Non eſt hoc palpatiua diſſimulatione tacendũ, cùm viderim quoſdam veſtrum tantis impatiẽtiæ ſtimulis agitari; vt ad primas correptionis voces, non ſolùm excuſationem, ſed & defenſionem exhibeant; & niſi diſciplinalis vigor obuiauerit, ad tumultus & jurgia proſiliãt. Hæc impietas maxima in Deum, delictum maximũ, culpa grauis: quam vir ſimplex & rectus, & ſeruus Domini ſumma circumſpectione deuitat. Elegantiſſimam ſuper his comparationem inducit Propheta, quam de ſacrario ſancti Spiritus aſportauit. *Ibi*, inquit, *habuit foueam hericius.* Hericius ita confertiſſima ſpinoſitate denſatus eſt, vt vndique punctionibus & aculeis veſtiatur. Cùm vero ſe adeptum ſolitudinem putat, caput exerit, pedes extrahit, & viuificatorios motus plana deambulatione demonſtrat. Si quis ſuperuenerit, ſtatim celerrima velocitate caput cum pedibus ad interius abſconditorium reportatur: vt ſi tenere volueris, priùs videas ſanguinem tuum, quàm corpus ſuum. Sic & peccatoris caput cum pedibus, id eſt, intentio cum actione à Paſtorum ſolicitudine proſpectatur, & quod ferè omnium peccantium vitium eſt, cùm ab omnibus videatur, à nemine exiſtimat ſe videri. Si vitium reſecare ſtudeas, & intentionis ingreſſus cum actionis egreſſibus correctiuis manibus deprehendere, ſtatim Ciceronis eloquentia renouatur, excuſatur & defenditur quod opponis: accuſaris & offenderis, qui proponis. Interrogat de loco, de tempore, quando factum fuerit; & novus Dialecticus exerta lingua prorumpit in medium. Parentes aduocat, patrocinatores quærit, grauari ſe judicat, indicat ſe receſſurum, malle mori, quàm pati talia; & quæ vidiſti negans, & quæ non vidit in te conuitia retorquens. Sic ſpinam ſentis, & culpam perdis; odium incurris, nec corrigis; & quem totum tenere putabas, totum amittis. Vides, quàm multiplici cumuloſitate rivus iſte omni homini, & maxime noſtro Ordini ſe infudit. Quintus eſt exultatio in peccatis. O deteſtanda lætitia, & in ſempiterni doloris triſtitiam demutanda, in peccatis ſicut in virtutibus

*Vanas cogitationes abigere impoſſibile.*

*Locutio mala ſecundus rivus.*

*Iac. 3.*

*Pſalm. 5. & 11.*

*1. Corin. 6.*

*Epheſ. 4.*

*Pſalm. 140. & 11.*

*Matt. 12.*

*Actio praua tertius rivus.*

*Defenſio peccati 4. rivus Ægypti.*

*Pſalm. 103.*

*Qui peccatores hericijs ſimiles.*

*Exultatio in peccato 5. rivus.*

exultate! Nonne latrocinantes & facinoroſi quique, cùm votorum plenitudinem aſſequũtur, non ſe capiunt præ gaudio; ita etiam vt audeant ipſi diuinitati gratias immutire? Qui cùm malefecerint, lætantur, & exultant in rebus peſſimis: cadent ſuper eos carbones, & in ignem dejicientur. Sed & rivus iſte quàm vndoſa refluxione miſeros animantes offundat, meliùs conſcientia quàm eloquentia comprehendit. Sextus eſt, alios docere ad malum. Hæc doctrina de cathedra peſtilentiæ diriuatur: quam deteſtatur & reprobat, qui docet hominem ſcientiam. O quàm in vano accipit animam ſuam, qui aliorum animas venatur ad mortem; qui trahit peccata, ſicut reſtem longam; qui miſcet ſanguinem ſanguini: cui non ſufficit, vt intereat in ſæculum ſæculi, niſi & alios pertrahat ad interitum ſempiternum. Scitis enim, quia multa vitia tenerrimis ætatibus imprimuntur: quæ poſtea in magno corpore vix mitigare, ne dum extirpare quiſquam poſſit. Infelices magiſtri, qui hujuſmodi plantaria plantauerunt: explantabuntur ab illa cæleſti plantatione, quam plãtauit pater ille cæleſtis. Quis gloriabitur, ſe hujus riui torrentibus non fuiſſe vallatum? Septimus eſt, in his omnibus perſeuerare. Hic peccator demerſus eſt & abſorptus; & clauſit ſuper eũ puteus os ſuum. Cùm enim non leuat oculos ad cælum, nec recordatur judiciorum juſtorũ, mortuus & ſepultus eſt in ſepulchro conſcientiæ ſuæ. Tunc à mortuo, tamquam qui non eſt, perit confeſſio; tunc peccator, cùm venerit in profundum malorum ſuorum, contemnit. Hic eſt in extremo fluminum Ægypti: hic multitudo miſerationũ Domini tollitur ab oculis ejus. O flumen malum, riui peſſimi, riui exterminantes! Hac nocte Dominus eos calciatus tranſiuit, cùm in virginali ſubſtantia puram carnem & omnium prætaxatarum peſtium immunem accepit, illo calceamento calceatus, quod in Idumæam extendit; cujus corrigiam ſolvere non potuit magnus ille Baptiſta. Miſit de ſummo filium ſuum, & accepit me in vtero virginis; & ſic tandem aſſumpſit me de aquis multis, quas vobis breuiter prælibauimus. *Libera me*, inquit, *ab his qui oderunt me, & de profundis aquarum.* Percutiemus & eos, ſi cogitemus pro peccato noſtro: ſi prohibeamus linguam à dolo: ſi declinemus à malo, & faciamus bonum: ſi confiteamur aduerſum nos injuſtitiam noſtram Domino: ſi dolor noſter ſit ſemper in conſpectu noſtro: ſi doceamus iniquos vias Domini; ſi laus Dei ſit ſemper in ore noſtro; & vt de arte ſutoria noſtris moribus aliquid conſuamus, habeamus calciamenta denſa, & ſubtiliter conſuta, quæ poſſint aquas obviantes excludere. Faciamus carnem noſtram firmam & confixam timore Domini, quæ libidinis humorem excludat; & excocta tribulationibus atque denſata, fiat vter novus ad conſervandum vinum novũ, de quo dicitur. *Quia factus ſum ſicut vter in pruina.* Sed jam corda & corpora veſtra ad ſuſcipiendum filium Virginis præparata dimittamus in pace: & omnes in commune lumen ad reuelationem gentium innocentibus brachijs amplectamur; qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

*Quis in vanum animã ſuam accipiat.*

*In malo perſeuerare peſſimum.*

*Pſalm. 68.*

*Vt percutiantur ſpiritualiter Ægyptij.*

*Pſalm. 118.*

SERMO *In Natiuitate Domini.*
*De eo quod ſcriptum eſt:* Oleum effuſum nomen tuum, *&c.*

*Cantic. 1.*

NON poterit explicari ſermone, quod mente concepi. Stupor enim miraculorum opprimit me: & dum omnia replico, omnia complicantur. Quis poterit cogitare diem aduentus ejus? Ideo fit elinguis lingua, memoria immemor, inſenſibilis ſenſus. Inſueta nouitate reſplendent omnia, & cuncta partui Virginis obſequuntur. Fiunt mirabilia in cælo ſurſum, & in terra deorſum; & vniuerſa in naſcentis Dei obſequium jurauerunt. Inſigniuntur conuexa cælorum ſtella lucentiori, & multo lumine loca flammantia perſtringuntur. Diffunduntur per quadrifidum orbem radij rutilantiores, & pluralitatem ſtellariorum ignium novus ignis obtundit. Miratur orbis cælos novum peperiſſe ſplendorem, & inconuertibilem eorum ſtatum ad ſigna & prodigia fuiſſe conuerſum. Vident Chaldæi in cælis, quod Balaam reliquit in ſcriptis. *Orietur*, inquit, *ſtella ex Iacob, & conſurget homo ex Iſraël: & erit omnis terra poſſeſſio ejus.* Naſcitur ſtella in excelſis, & Deus in terris; cujus poſſeſſio à mari vſque ad mare. Præparant ſe Reges Tharſis, vt eum nouitate munerum videant matrem novam, filium novum, novam natiuitatem. Fons olei de terra erumpit; Templum Romæ, quod vocabatur æternum, corruit, omnibus expenſis & Vrbis & Orbis mirabiliter conſummatum. Cùm enim Romani in memoriam victorioſæ antiquitatis, templum ſingulari ſchemate facere decreuiſſent, ab omni illa deorum, imò dæmoniorum multitudine quæſierunt, vſquequo durare poſſet tam excellentis operis operoſa conſtructio. Reſponſum eſt, donec virgo pareret. Illi ad impoſſibilitatẽ oraculum retorquentes, ſolemnem illam machinam templum æternum vocauerunt. Nocte autem iſta, cùm de virginali thalamo virgineus flos Mariæ egreſſus eſt, ita cecidit, & confractũ eſt illud murale & columnarium opus, vt vix appareant veſtigia ruinarum. O Bethleem ciuitas Dei ſummi, & in te, & in ſuburbijs tuis viſa ſunt mirabilia hodie. Deus pendet ad vbera, ponitur in præſepe, ligatur in cunis, pannis inuoluitur, & laxatis faſciolis felices manus, & ſancta brachiola per cunarum parvitatem expandit. Alludit virgini, matri arridet, & blandientes oculos in Mariam retorquet. Stat perterrita tantis miraculis Regina cælorum: confert in corde ſuo ſalutationem Archangeli, conceptionem Dei, natiuitatem pueri: & miratur quòd ille, qui aliter potuit ad nos venire, ſic voluit ſubuenire. Adeſt & Ioſeph, ſed ab vtroque remotus: & in exceſſu mentis miratur, & ſatis mirari non poteſt, qualiter ad tantæ dignationis ſit admiſſus arcanum. Adeſt multitudo cæleſtis exercitus, & vocibus glorioſis *Gloria in excelſis* auditur. Paſtores veniunt, & inueniunt puerum & puellam: præcedit ſtella, Reges accedunt, adorant filium, matrem venerantur, offerunt munera, honorem deferunt majeſtati. Cruciatur Herodes, Ieroſolyma turbatur, requiruntur Scribæ, locus prædicitur, indicitur ſimulatio, ſimulator ad nihilum deducitur, deteguntur commenta fraudum. Magi per aliam reuertuntur viam, pax inaudita à ſæculo in ſæculo

*Miracula in Natiuitate Chriſti patrata.*

*Num. 24.*

*Templum pacis.*

*Luc. 2.*

regnat, vniuerſus orbis ad cenſum deſcribitur, rivus olei de terra profudat, & in diuitem venam liquor ſanctificatus ebullit. Quid eſt hoc, niſi quia vera pax in terris appatuit: niſi quia ad ſupernum regnum ciues aſcribimur; niſi quia fons miſericordiæ de Virgine emanat? *Oleum*

*Cantic. 1.*

*effuſum*, ait Spirituſſanctus, *nomen tuum*. Spirituſſanctus hujus Scripturæ vnus & vnicus fabricator, non parvam ſuæ pinguedinis dulcedinem ſub hoc capitulo dereliquit: ſed vos nocturnis vigilijs ita defatigati eſtis, vt vix poſſitis ſomnum ab oculis amouere. Euigilate tamen paulisper, & ſomni torporem excutite. Aderit ille, de cujus natiuitate loquimur, vt illuminet oculos noſtros, ne obdormiamus. Totus autem

*Locus S. Bernardi adhuc viuentis.*

ſententiæ ſenſus ex illius arca mutuabitur, cujus conſilium quaſi conſilium Dei. Ille ipſe eſt cujus religio & diſcretio, ſapientia & eloquentia, vita & fama, Dominus ſcilicet Claræuallenſis, per totam Latinitatem non immeritò percucurrit.* Sed ad propoſitum reuertamur. Benignus

* *In alijs codicibus additur*, Libêter enim illius ſarcinas odoro.

ille Spiritus, de cujus ſecretiori fonte Canticorum flumen emanat, in his tribus verbis, tria nobis requirenda reliquit; nomen videlicet ſponſi; quare oleo cõparetur; & quomodo effûdatur: quia & nomen tacet, & de comparatione nil loquitur; nihil dicit de effuſione. Primùm de nomine videamus. Multa, vt arbitror, vocabula ſponſi per diuinam Scripturam ſparſa legũtur: ſed in duo vobis vniverſa complector. Nullum profectò reperies, quod non ſonet aut Majeſtatis potentiam, aut gratiam pietatis. Puer Domini, de quo ſępius facio mentionem, ad regis cubiculum introductus; duo quaſi ſubliniora de ipſius ore divinitatis audiuit. *Poteſtas*

*Pſalm. 61.*

*Dei eſt*, inquit, *& tibi Domine miſericordia*. Sed & ipſe Salvator Propheticæ veritati atteſtans,

*Ioann. 13.*

ait. *Vos me vocaſtis magiſter & Domine*. Dominus nomen eſt majeſtatis, pietatis magiſter. Si enim pium eſt præbere eſcam corpori, miſericordius eſt eſcam animæ impertiri, quod eſt propriè magiſtrorum: qui mentes indiſciplinatas ſub diſciplinæ rigore coërcent. Videamus,

*Quod nomen Dei effuſum ſit.*

quod horum nominum effundatur: vtrum nomen potentiæ in nomen gratiæ, vel nomen pietatis in majeſtatis vocabulum. Abſit, vt miſericordia in potentia includatur; quia miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus. Certum eſt ergo, quia poteſtas Dei in majorem hodie pietatem effuſa eſt; cùm cæli diſtillauerunt à facie Dei, & de virginibus membris, antiquus dierũ exoritur. Non eſt qui ſe abſcondat à calore iſto, quia largior olei effuſio à capite deſcendit in barbam: quæ etiam extremam veſtimenti fimbriam largiùs irroravit. Tanta eſt abundantia miſerantis, vt non ſolùm ſub nomine effuſionis, ſed & exinanitionis cenſeatur. *Exinanivit*, ait

*Philip. 2.*

Apoſtolus, *ſemetipſum*, *formam ſerui* die hodierna accipiens; & cum tota multitudine miſerationum ſuarum, de thalamo proſilijt virginali. Non enim habuit dulciorem modum ad redimendum nos, abyſſus illa conſiliorum Dei: quia quicquid in divinitatis theſauro pietatis inuentum eſt, totum in vtero virginis eſt aggeſtum. Non me capio præ lætitia, quòd illa majeſtas naturam ſuam, natura meæ carnis & ſanguinis ſupervelat: & me miſerum in divitias gloriæ ſuæ, non ad horam, ſed in ſempiternum includit. Fit frater meus Dominus meus, & timorem Domini fratris vincit affectus. Domine Ieſu, te libenter audio regnantem in cælis, libentiùs naſcentem in terris, libentiſſimè crucẽ, clavos, & lanceam ſuſtinentem. Hæc ſiquidem effuſio rapit affectum meum, & iſtorum memoriâ concaleſcit cor meum, viventis & vividæ potionis aſperitate purgatum. Vivens eſt iſte ſermo & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens ad diviſionem animæ & ſpiritus, compagum quoque ac medullarum ſcrutator. Vnus illorum, qui Prophetalis chori ante magiſter, aut inter magiſtros eſt, ſub ſenaria divinorum nominum partitione de hac effuſione

*Effuſio nominis Dei à Propheta prædicta, Iſaiæ 9.*

mirabiliter quidem, ſed ſubtiliter Prophetauit. *Vocabitur*, inquit, *nomen ejus admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis*. Erat quidem admirabilis Dominus meus inter Angelicos ordines, audiens hymnum gloriæ ſuæ: admirabilis illi mirabili creaturæ, faciens mirabilia in cælo & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis. Ego autem in luto fæcis & miſeriæ obvolutus, miſer & miſerabilis, omnem ſpem emergendi perdideram. Ille in gloria, ego in miſeria; admirabilis ille, miſerabilis ego. Sanctum & terribile nomen ejus, quod vix audeat illa dignior natura nominare. Nomen iſtud clauſum & integrum, quomodo capere poteram, quem vix Angelicus oculus proſpicere, nedum percipere poteſt? Sed vide effuſionem. Ille qui erat admirabilis agminibus Angelorum, inclinat cælos, & fit conſiliarius hominũ. Majeſtativum nomen in pietativum effunditur, & qui mirabilis eſt in cælis, conſulere venit in terris. Abſcondit purpuram ſub miſeriæ veſtimentis, & ad lutum in quo jacebam inclinatur, non mergitur: & ſi audeo dicere, infixus in limo profundi, operi manuum ſuarum porrigit dexteram: de profundis aquarum extrahit, extractum abluit, ablutum induit, indutum reportat, reportatum confirmat. Porrigit dexteram cùm naſcitur, cùm loquitur extrahit, abluit cùm moritur, induit cùm reſurgit, reportat cùm aſcendit, confirmat cùm Spiritum ſanctum emittit de cælis. Bonus quidem conſiliarius, qui conſiliũ, quod voce dederit, etiam morte defendit. *Erat*

*Marc. 1.*

*enim docens*, ait Evangeliſta, *ſicut poteſtatem habens: non ſicut Scribæ & Phariſæi eorum*. Deus & fortis nomina ſunt poteſtatis: ſed Deus effunditur in patrem futuri ſæculi, fortis in principem pacis. Breviter curro, quia & fatigatis & ſcientibus legem loquor. Quid tibi muſſitabũde Lucifer in tanta diffluxione? Clauſum eſt tibi totũ itinerarium Dei, & malignans oculus tuus hic nimiùm caligavit. Sed & Dominus meus admirabilis fuit in nativitate, conſiliarius in prædicatione, Deus in miraculorum coruſcatione, fortis in paſſione, pater futuri ſæculi in reſurrectione, princeps pacis in illa æterna beatitudine. Non terreamini novitate verborum; quia nihil novum introducitur. Sic & olim nomina commutata ſunt & effuſa, Abram in Abraham,

*Geneſ. 17.*

Saray in Saram; etſi quas alias mutationes in illa veteri officina vos legiſſe recolitis. Sed & ab ipſis pene mundi principijs in arcano quodã Scripturarum loco, diuini nominis effuſionem inveniſſe me recolo. Loquitur Deus ad Moyſen de liberatione Iſraëlis, & poſt multam Dei & Moyſi confabulationem, Propheta ſubtiliter inquirit nomen ejus, & Dominus dicit: *Ego*

*Hæc ferè omnia ex S. Bernardo ſumpta ſunt ſerm. 15. in Cantica.*

*ſum qui ſum: hoc nomen meum in æternum. Hæc*

*Exod. 3.*

*dices filijs Iſraël: qui eſt miſit me ad vos*. Perter-

titus Moyſes inextricabilis authoritate vocabuli, ac ſi diceret hoc excedit intellectum meũ, non poſſum capere niſi effundatur, audit à majeſtate. *Exod. 3.* *Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob.* Vides effuſionem? Ecce Deus Angelorum vocat ſe Deum hominum. *Deus vocat ſe Deum hominum.* Curramus ergo fratres in odore vnguentorum iſtorum, curramus ad oleum de oliva ſpecioſa in campis expreſſum, nulla infectum amurca, nulla infectum amaritudine. Oleum quod exhilatat faciẽ hominis, quod ſanat vulnera, dolorem tollit, reddit ſuavitatem. Nonne Samaritanus noſter, nobis à latrone peſſimo vulneratis, attulit oleũ & vinum, ad purgandum & mitigandum vulneris magnitudinem? Sed multum olei, parum vini. Multum miſericordię, juſtitiæ parum. Sic quippe decebat miſerantem, ſic miſero expediebat. *Pſalm. 142.* *Non intres in judicium cum ſervo tuo,* ait juſtus, *quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens*: ſed corona me in miſericordia & miſerationibus. Veniens quippe hodie quinque vaſa attulit olei, non niſi duo vini. *Chriſtus attulit 5. vaſa. olei duo vini.* Spiritus enim ſapientiæ, & intellectus, conſilij, ſcientiæ, & pietatis, nonne dulcedinem ſonat: miſericordiam flagrat, eructat abundantiam ſuavitatis? Fortitudo & timor vinum ſunt, ſed hoc vino potatus eſt potens ille, cùm Chriſtus in ſpiritu fortitudinis deſcendit ad inferos, non timidus, ſed timendus. Videamus nunc quare oleo cõparetur. Oleũ lucet, paſcit & vngit. Vide quomodo pręclata luminaria lumẽ nobis nominis hujus ſuper eloquẽtiæ candelabrũ portaverunt: ſi non illuxerunt coruſcationes Dei orbi terræ, ſi non in ſplendore fulguris hujus commota eſt & contremuit terra. *Actor. 3.* *In nomine Ieſu Chriſti ſurge & ambula*, ait clando Princeps Apoſtolorum. Nonne quaſi fulgur exiluit ab ore Petri, cùm nominatum eſt nomen, quod os Domini nominauit? *Et ſtatim conſolidata ſunt,* inquit, *baſes ejus & planta.* Vocabulum Ieſu, ſicut Origenis lingua nobilior diffinivit, dulce & glorioſum omni adoratu cultúque digniſſimum, quod non priùs ab hominibus debuit efferri in mundum, ſed à quadam ſublimiori excellentiorique natura. Omnes quippe Prophetæ nomen iſtud aut neſcierunt, aut penitus tacuerunt. *Ieſus eſt nomen glorioſum.* Et reſervata eſt prærogativæ dignitas Archangelo Gabrieli, qui ſancto ore ſanctiſſimæ Virgini illud primum evoluit. Nonne Iſaïas in exceſſu mentis raptus, verbis Archangelicis, eiſdem pene ſyllabis conſentit, vſque ad Sancti nominis novitatem? Paſcit revera, nec eſt ſelicior paſtio in loco paſcuæ, vbi nos Dominus collocavit. Quid æquè mentem cogitantis impinguat? Nomen Ieſu mel in ore, in ante melos, in corde Iubilus. Omnis cibus qui non conditur hoc ſale, infatuatus eſt. Scriptura, quæ non fuerit interlita oleo tantæ devotionis, aut inſipida eſt, aut amara. Neſcio quid dulcius immurmurat mihi filius Ieſſe, quàm Tullij dulcis eloquentia, aut blanda carmina Poëtarum, quàm Philoſophorum aurea verba. Lex, Prophetæ, Evangeliũ & Epiſtolæ, & omnis gloria ſententiarũm Domini mei, & ſervorũ ejus, vario ſermonum & ſententiarum concẽtu, omnes illos ineloquentes reddunt & mutos. Lenit & vngit; quia nihil ſic recreat in tribulatione. Denique & probare licet. *Pſalm. 49.* *Invoca me,* inquit, *in die tribulationis; eruam te, & honorificabis me.* Hoc eſt nomen, hoc eſt oleum, hæc olei effuſio. *3. Reg. 17.* *Amen dico vobis, non deficiet hic lecythus olei, nec minuetur.* donec pluviam voluntariam, quæ ſegregata eſt hereditati ejus, diffuſiùs inſtillet; donec faciat cælum novum, & terram novam; quia miſericordia ejus ab æterno, & vſque in æternum, ſuper timentes eum. Sed jam ſurgamus & præparemus nos ad ſolemnioris Miſſæ jubilationem; nec cordibus parcentes nec vocibus, ad honorem pueri, qui natus eſt nobis; qui eſt benedictus in ſæcula.

## SERMO *In Feſto Beati Protomartyris Stephani.* De ejus dignitate.

ADHVC Filium Virginis habemus in manibus, & obſecutoria delinitione vagientis Dei honoramus infantiam. Ducit nos virgo ad veneranda cunabula; & ſpecioſa præ filiabus hominum ad ſpecioſum forma præ filijs hominum: benedicta inter mulieres, ad benedictum ſupra homines nos conducit. Submurmurat nobis in aurem, (ne fortè domus exaſperans audiat, & quieſcat,) revelata eſſe velamina Prophetarum; & completum conſilium Dei. Videte miraculum matris Domini, quia creatura creat, & Creator creatur. Scintillat ſidus, Magus adorat; exultat polus, tellus reſultat; gloriantur Angeli, Paſtores adgaudent; Virgo parit, naſcitur Deus; & cælorum luminaria clariori lumine lumen exortum in tenebris proſequuntur. In iſtis verſamur bonis; beatus vir, qui implevit deſiderium ſuum ex ipſis. Scio, quia dulce nobis eſt, *In principio erat Verbum:* *Ioann. 1.* dulcius, *Verbum caro factum eſt*: dulciſſimum, Verbum in cruce ſuſpenſum. A tanto puerperio quis inſanus oculos veſtros amovere, nedum auellere præſumat; niſi ipſe jubeat, qui dicit, *Averte oculos tuos à me, quia ipſi me avolare fecerunt?* *Cantic. 6.* Ecce dum oſculatur nos oſculo oris ſui, dum tantis miraculis & ſtupidos nos facit & attentos, Stephanus plenus gratia & fortitudine, facit prodigia, & ſigna magna in populo. Nũquid æquum eſt derelinquere Regem, & ad militem oculos retorquere? Nequaquam, niſi præceperit Imperator. Surgit ipſe Rex filius Regis, & lapidantium acies interrumpens, triũphatorio certamini non ſine dolore cordis adſiſtit. Videt opprimi primum, & primicerium purpuratæ cohortis, & grandinaria lapidum denſitate fontes ſanguinis de corpore Protomartyris ebullire. Videt, quia vniverſa debacchatio redundat in ipſum; & ipſi ſoli improperia exprobrantium cumulantur. Vbi pietas & miſericordia tua, Domine, ſi non compateris patienti: vbi æquitas & juſtitia, ſi non judicas, & vindicas de populo lapidante? Curramus ad ſpectaculum; ad quod currit, qui exultat vt gigas ad currendam viam; & videamus quibus armis armatus vexillifer Martyrum in campum pugnaturus deſcendit. Et vt diligentiùs eluceſcat ſingularis Martyrij prima prærogativa, revocemus ad memoriam Apoſtolicorum actuum deſcriptionem; in quibus hiſtoricis & figuralibus dictis converſatio & paſſio belligeri militis continetur. *Actor. 6.* *Stephanus,* inquiunt, *plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia, & ſigna magna in populo.* Non parvum latet hic myſterium: nec vilipendenda ſimplicioris ſcripturæ manifeſta poſitio. Ad Virginem quippe loquens Angelus, verba de cœleſtibus ſcrinijs

ſumpta, nec alterius niſi ipſius Dei ſpiritu fabricata, noua ſalutatione perorat. Nulli dubium, quio omnium verborum excellant altitudinem, vt pote de melioribus diſciplinis ſancti Spiritus evoluta; quorum enuntiatione confœderandum erat illud vnicum ſacramentum Verbi & hominis, divinitatis & carnis, *Aue*,

*Luc. 1.*
*Actor. 6.*

inquit fortitudo Dei, *Maria gratia plena.* Quid autem de Stephano? *Stephanus plenus gratia & fortitudine.* Nonne Lucas eiſdem pene litteris de vtriſque eloquitur? Sed licet longè excellentior io Virgine modus prædicetur; ſecundariò tamen laudatur in Martyre.

*Stephanus præ alijs plenus gratia.*

Habet igitur gratiam Stephanus ſublimiori genere quàm reliqua Martyrum multitudo: plenus gratia, refertus videlicet, & cumulatus: quod rarò in Scripturis Canooicis ſubtilis inquiſitor inueniet. Iungitur gratiæ fortitudo, quia iofuſo ſpiritu libertatis, ignitus animus in vocem veritatis erumpit; nec patitur vllo pacto rigorem juſtitiæ vel ſubmitti aliquando, vel dimitti. Sic loricatus gratia, & haſta ſapienter infrendens, faciebat prodigia, & ſigna magna in populo. Ille poteſt ſigna & prodigia facere, in quo gratia & fortitudo ſedem fortiſſimam ſtatuerunt. Sic exit Stephaous ad homicidas, ad legis adulteros, ad crucifixores filij Dei Patris. Loquitur genti peccatrici in Ægypto; populo grauis iniquitate io deſerto: ſemini nequam in terra promiſſionis; filijs ſceleratis in morte Salva-

*Actor. 7.*

toris. *Dura cervice*, ioqoit, *& incircumciſi corde & auribus, vos ſemper Spiritui S. reſtitiſtis*, &c. *Surrexerunt autem quidam de Synagoga.* Synagoga vtique Sathanæ: & vndique congloban-tur, vel ad convincendū, vel ad occidendū. Facinnt impietatis parietem vnū, ſquama ſquamæ cōjungitur: ſibilant ſibi ſerpentes adinvicem, & conveniunt in vnum adverſus Dominum, & adverſus ſervum ejus. Velit nolit, cedit impietas pietati, veritati error, ſtultitia ſapientiæ, Spiritui ſancto præſumptio & vanitas ſpiritus

*Actor. 6.*

humaoi. *Non poterant reſiſtere ſapientia & ſpiritui, qui loquebatur.* Non dixit, non volebant, qaod rationabiliū eſt, & perfectorū: ſed nō poterāt, vbi malę mētis facultas tollitur, non volūtas mutatur. *Redarguebantur*, ait, *ab eo cum omni fiducia.* Fidncialiter agit, nec nutat, nec muta-

*Libertas Martyris in Iudæis arguendis.*

tur imperterrita mens, quæ magis amat juſtitiam, quàm vitam; fidem, quàm ſanguinem; mortem, qnàm juſtitiæ taciturnitatem. Concurrentes rapiunt eum, adducunt in concilium, & gaudent eum infra ſua retiacula concluſiſſe: ſed fruſtra jacitur rete ante oculos pennatorum. Tunc vox liberior, & illorum cordibus ſermo acuitur veritatis: totúmque Martyrem rapit ſibi ſpiritus Dei, & ex ejus ore ſonantiori organo modulatur. Apparet ei vna facies Scripturarum, & veteris inſtrumenti diſpendia, in compendioſam redigit breuitatem. Replicat promiſſiooes & beneficia Dei, murmurationes & maleficia populi, bona præſtita, reddita mala, & ad extremum diuini ſanguinis exprobrat effuſionem. Vocat refractarios ſpiritus, dura cervice, incircumciſos corde & auribus; & ſublimi voce homicidas & proditores appellat. Non veretur conventicula congregata de ſanguinibus, & inter manus quærentium animam ejus deliberatiori juſtitia cacumen veritatis aſcendit. Diſſecantur cordibus, ſtrident dentibus io eum; concipiunt dolorem, & prope eſt, vt pariant iniquitatem. Mirum, quòd non revocaotur inſueti nouitate miraculi; quòd luminoſa protomartyris facies non refrenat inſanos.

*Ibidem.*

*Videbant*, inquit, *faciem ejus, tamquam vultum Angeli ſtantis inter illos.* Quid eſt Iudæi? Lumine vultus Dei inſignitur Levita, & vibrāti ſplendore Stephanus ſerenatur: reuerberantur oculi veſtri, & tamen invidiæ magnitudo viſionis majeſtatē obcludit? Reſpondeant diuinorū voluminū evolutores, vbi evolverint hominem in terris poſitum vultum Angelicum induiſſe: & cùm in vtriſque legibus, vel numquam vel rarò inuenerint, adſtupeant gloriæ triumphantis.

*Non mouentur Iudæi claritate vultus S. Stephani invidia obcæcati.*

*Actor. 7.*

Sequitur. *Cum autem eſſet plenus Spiritu ſancto: intendens in cœlum, vidit gloriam Dei*, &c. Mirum dictu, & totius ſupergreſſio creaturæ. Iotendit in cœlum, videt jam non cœlum, ſed cœlos apertos: videt gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei. Mouet me hæc intentio, quæ de cordis puritate refuſa vim facit cœlis, & ad ipſius diuinitatis conſiſtorium penetrat & attingit. Cœli aperiuntur, gloria Dei videtur, Ieſus conſpicitur ſtaos non ſolùm à dextris Dei, ſed & à dextris virtutis. Intentiooem hanc fecerat abjectio mundi, contemptus ſui, cordis munditia, dilectio Dei, proximi amor, veritatis defenſio, deſiderium Chriſti. Retorquenda eſſent hæc omnia ad communes floſculos moralitatis; niſi eſſet excelleotia Martyris commendanda. Felices oculi, ſubtilis viſus, viſio glorioſa. Signanter recollige poſitionem verborum. Pleous eſt Spiritu, & ſic intendit in cœlum: quia qui ſpiritu diuioitatis afflatur, conculcatis terreſtribus, cæleſtibus inhiat & æternis. Poſt hæc aperiūtur cœli, nulláque præualet obfirmatio vel clauſura, quam non tranſvolet aut irrumpat mens illi ſummæ menti affectanter inhærens. Aperiuntur ergo cœli, & puto, quòd omoes cœli: eorúmque apertionem ſeqnitur viſio gloriæ Dei: & videtur Dominus Ieſus ſtans à dextris virtutis Dei, ne Patre minor eſſe putetur. Stat cum ſtante, cum bellante bellatur: quia lapidatur in lapidato. Non mediocris ſtupor inuolvit me, vtrum primitivus flos Martyrum corporeis, an incorporeis oculis iſta perſpexerit. Grande quidem miracnlum, ſi mentali intuitu ſtellantibus ſe immerſit arcanis: ſi oculi mundicordes tam ſolemnem inſpexerint viſionem.

*An S. Stephan. oculis corporeis viderit Chriſtum.*

Quòd ſi corporalibus, certum eſt, huoc omne hominum genus diſparilitate gloriæ præuolaſſe; & pennis fidei & virtutum incorporea corporeis, & ſi non comprehendiſſe, apprehendiſſe tamen. Nihil audeo temere diffinire, vel ex abrupto præcipitare ſententiam; cùm finitiuam ſuper hujuſmodi regulam me non legerim inueniſſe. Securiùs tamen ſeqnor Apoſtolum, imò ſpiritum Dei in Apoſtolo: qui cum ſumma verborum libratione magis ſecurè ambiguitati, quàm periculosè diffinitioni iſta cōmittit. *Siue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio. Deus ſcit.* Exclamant ſtatim clamore horribili, 2. *Cor. 12.*

continent aures ſuas, & eas obſtruont veritati: impetūm faciunt voanimiter in eum, facti amici in morte illius; & ejicientes eum extra ciuitatem, lapidabant. Ejicitur Martyr extra ciuitatem ſanguinnm, io qua priùs juſtitia habitauerat; nunc antem homicidæ, de qua dicit Sanctus. *Quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate.* Hæc eſt ciuitas, quam dio *Pſalm. 54.*

àc nocte circumdat iniquitas, & labor in medio ejus & injuſtitia. Ciuitas caſtellum deſpectiuè vocata; quod contra Apoſtolos & Apoſtolorum Dominum, duriſſimis infidelitatis vectibus eſt munitum. Extra portam ciuitatis hujus paſſus eſt Dominus: extra eam lapidatur & ſervus, exiens ad eum extra caſtra, & portans ſimilitudinem improperij ejus. Deponuntur veſtimenta Martyris ad pedes perſecutoris, qui attactu ſacrarum veſtium, & orationibus ſancti fuerat conuertendus.

*Extra portam Chriſt. & S. Stephanus paſſi ſunt.*

*Actor. 7.* *Et lapidabant*, ait, *Stephanum, innocantem & dicentem. Domine Ieſu accipe ſpiritum meum.* Currunt illi ad lapides, & iſte ad preces. Lapides lapidem percutiunt; ſed lapidem molliorem, de quo fluit oleum charitatis; & tinnitus redditur pietatis.

*Ibidem.* *Domine Ieſu*, inquit, *ne ſtatuas illis hoc peccatum: quia neſciunt quid faciunt.* Rogat ſuſcipi ſpiritum ſuum: ſpiritum vtique, & ſpiritum illum, quem ſignanter quaſi quoddam tertium Apoſtolus in homine præcipit conſervari.

*1. Theſſa. 5.* *Vt integer*, inquit, *ſpiritus, & anima, & corpus, in diem Domini ſine querela ſervetur.* O quanta pietas, quantus affectus, & ardentiſſimæ charitatis integritas! Recte Martyrij florem iſte ſibi præuendicat; in quo ſimilitudo Domini pendentis in cruce mirabilibus formulis eſt impreſſa. In ligno enim ſpinis, clauis, & lancea, affixus & crucifixus, diſſimular illum vnicum dolorem; & obliuiſcitur mortis vicinæ, novum introducturus exemplum. Aperit latitudinem charitatis, & apertiori campo terminos traditæ legis amplificat. Iam non ſolùm amicus amicis, ſed velint nolint, amicus pariter inimicis.

*Stephanus charitatis Chriſti imitator.*

*Luc. 23.* *Pater*, inquit, *ignoſce illis: quia neſciunt quid faciunt.* Non potuit eſſe inefficax oratio morientis vnde & inimicorum numeroſitas ad numerum tranſiuit amicorum. Vide, quàm recto curſu Stephanus, etſi non æquat, ſequitur tamen Redemptorem. Volat ſaxorum imber, & fortiſſimis inuidorum manibus loca vulnerum duplicantur: ſed patienter patitur coronatus noſter, de corona nominis ad coronã regiminis transferendus. Neſcit affectum carnis, & mortis horam ignorat. Et vide, quid deliberet faciendum.

*Actor. 7.* *Poſitis*, ait, *genibus clamauit voce magna dicens. Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum, quia neſciunt quid faciunt.* Clamat voce magna, quia magna vtique charitate. Poſitis genibus, quia vera & humili ſimplicitate. Pro ſe orans ſtat, & erigitur: pro lapidantibus genua flectit, & humiliatur. Quis audiuit vmquam tale; & quis vidit huic ſimile? Plus dolet perſequentium peccata, quàm ſua vulnera: illorum iniquitatem, quàm ſuam mortem.

*Pro ſe orat ſtans, pro inimicis genuflexus.*

*Ibidem.* *Et cùm hoc dixiſſet, obdormiuit in Domino.* Felix ſomnus cum requie, requies cum voluptate, voluptas cum ſatietate, ſatietas cum ſecuritate, ſecuritas cum æternitate. *Obdormiuit in Domino*, inquit, abſortus in claritatis abyſſum, & inter Dei ſui brachia requieſcens. Sedebat à dextris Dei Dominus Ieſus: ſed primo Martyri aſſurrexit, & detulit primo Martyri Martyrum caput. Recolitis, quid illa Eccleſiæ lingua, Auguſtinum loquor, de hoc Martyre ſenſerit, quem poſt mortem ſeptem mortuos aſſerit ſuſcitaſſe. Eia vos qui Leuitali ordine præfulgeris, cantate ei canticum novum; & tantæ feſtiuitati feſtiuis vocibus inclamate. Fortaſſis aderit concinentibus, & ſuggeret de vobis Domino ſuo, Iudici veſtro, ne ſtatuas illis hoc peccatum, ſummæ Deus; qui es benedictus in ſæcula.

*S. Stephanus 7. mortuos ſuſcitauis poſt mortem.*

## MONITIO.

HABES, *benevole lector, illos vndeviginti Sermones Nicolai, quorum ipſe meminit in epiſtola nuncupatoria. Horum multi inter quiſquilias operum S. Bernardi, quia ejus non eſſe legitimi fœtus probabantur, erant ſepoſiti. Vnus etiam inter opera ejuſdem genuina locum ſortitus fuerat in impreſſis, neſcio, an etiam in quibuſdam manuſcriptis: is ſcilicet, qui in feſto B. Mariæ Magdalenæ habitus eſt. Sequebantur alij quatuor, quos Author confusè indicat in prædicta epiſtola, ſeu præfatione ſua: primus de verbis libri Sapientiæ*, Iuſtum deduxit Dominus per vias rectas, *Secundus de quinque lapidibus Dauid contra Goliam: tertius de carne, & cute, & oſſibus animarum; quartus de triplici gloria in illud Apoſtoli;* Qui gloriatur, in Domino glorietur. *Sed primus, tertius & quartus inter Sermones,* De Diverſis, *S. Bernardi habentur, ſecundus etiam in prima claſſe Sermonum ejuſdem S. Patris locatus eſt, & hactenus illius creditus: quos proinde ad alia feſtinantes hic omittimus: ſicut & notas ſeu animaduerſiones morales in aliquot verſiculos Pſalmorum, quas Henrico Campaniæ Comiti etiam nuncupauit, tum in Epiſtola prædicta, tum in capite harum verſiculorum, vbi hæc habet.* Quoſdam tibi Pſalmiſtæ verſiculos, Comes dulciſſime, prælibaui, de profunda abyſſo ſtillam modicam hauriens. *Officia verò de S. Cruce, de B. Virgine, & de S. Victore Confeſſore, multò libentiùs prætermittimus. Epiſtolas ejus, ſi viri docti & pij probauerint, poſtea daturi ſumus.*

# EPISTOLAE ALIQVOT PRAELATORVM ET MONACHORVM CLARA-VALLENSIVM.

*PRIMAM omnium exhibemus Epiſtolam inſignem Beati Faſtradi, ad quendam Abbatem. Hanc ſequuntur, quæ Philippi de Eleemoſyna nomen præferunt: quarum tamen prima eſt Henrici ex Monacho Claravallis Remorum Archiep:ſcopi: ſecunda eſt Monachi cujuſdam Claravallis anonymi. Quia verò hæ Epiſtolæ à Philippo fuerunt dictatæ, ideo illi adſcribuntur. Vnde in Fuſniacenſi codice titulus hujus ſecundæ hic eſt,* pro quodam Monacho, *cùm tamen in ea inducatur Anonymus ille loquens: quia ſcilicet illam ejus nomine ſcripſit Philip. Tertia eſt Abbatis Igniacenſis. Quarta Henr. & Ottonis Cardinaliũ, & ejuſdem Philippi: ab ipſo vt apparet, ſcripta. Reliquas ſcripſit Author nomine ſuo. Hic autem primùm tempore ſchiſmatis Petri Leonis aduerſus Innocentium ſecundum, in Tarentinum Epiſcopatum intruſus fuerat, ſed poſtea depoſitus ac reſipiſcens Claravalle ſub S. Bernardo veſtem Religionis induit, à quo & poſtea ejuſdem Cœnobij Prior conſtitutus eſt. Extat ejuſdem Sancti Epiſtola ad Papam Eugenium pro eodem Philippo, qua rogat, vt ei liceat ſacrorum Ordinum munera ob ſchiſma præteritum olim ei prohibita, exercere. Poſtea electus eſt Abbas Cœnobij de Eleemoſyna in Diœceſi Carnotenſi, vnde & Philippus de Eleemoſyna deinceps dictus eſt. Ejus epiſtolas eo ordine hic promam, quo in Claravallenſi eas reperi: addam & quaſdam ex Fuſniacenſi codice, & ex libro de Scriptoribus Ordinis R. Patris Domni Caroli de Viſch Prioris Cœnobij de Dunis; in ſingulis enim horum trium exemplarium ſunt aliqua, quæ non ſunt in alijs, & ſingulis deſunt aliqua. Rectè autem D. Sylvius Duacenſis Doctor, & ipſe D. de Viſch, eos confutant, qui prædictas Epiſtolas Philippo Bonæ-ſpei Abbati adſcribunt. Neque enim* de Eleemoſyna *eſt cognomen Philippi: ſed eſt nomen Cœnobij, cui præerat Author. Solent enim Abbates loco cognominis ſui Monaſterij nomen ponere, imò & Monachi id etiam nonnumquam faciunt, Abbates autem ſemper. At Cœnobium Bonæ-ſpei non reperitur dictum fuiſſe Eleemoſyna Et vt omne dubium tollatur, Author epiſtola quarta vocat ſe miniſtrum pauperum de Eleemoſyna. Non eſt ergo hoc ejus cognomen, ſed Cœnobij cui præerat, nomen. Item Epiſtola 11. Conuentum de Eleemoſyna abſoluit ab obedientia ſibi debita: & præcedenti epiſtola idem Monaſterium Theobaldo Bleſenſi Comiti ejuſdem fundatori commendat. Epiſtola quoque 15. ait, ſe Abbatẽ Begarenſem abſoluiſſe ab officio ſuo: & Epiſt. 14. ſcribit Abbati de Landeſio ſe viſitaſſe Monaſterium ipſum Landeſienſe, ipſo tunc abſente, & ibi reperiſſe quædam Ordini contraria, quæ præcipit corrigi, & quoſdam Monachos ab officijs deponi. Epiſtola 20. rogat Comitẽ Palatinum pro Cœnobio Curia Dei: & epiſtola 5. Regem Angliæ pro reædificatione Monaſteriorum de Forda & de Stanleia: quæ omnia ſunt Monaſterio de Eleemoſyna ſubdita. Hæc autem non poſſe Abbati Bonæ-ſpei Ordinis Premonſtratenſis conuenire, manifeſtum eſt. Non inficior tamen, aliquas epiſtolas Abbatis Bonæſpei videri irrepſiſſe in alios codices, ſed non in Claravallenſem. Hujuſmodi eſt illa quæ in codice Fuſniacenſi ponitur ordine ſeptima, & quæ decima tertia Sed de his infrà dicetur. Inuenio autem hunc Philippum ſubſcripſiſſe Lauduni anno 1162. cuidam chartæ hujus noſtri Bonifontani Cœnobij, qua R. D. Epiſcopus Laudunenſis declarat donationes vicorum ſeu pagorum de Trabant & de Cuin nobis factas, & alia quædam: ſubſcriptio autem eſt iſta. Signum Philippi Abbatis* de Eleemoſyna. *Sequuntur hujus epiſtolas epiſtola Henrici ſeptimi Claravallis Abbatis, & poſtea Cardinalis Epiſcopi Albanenſis, cujus librum* De peregrinante Ciuitate Dei *ſuprà edidimus: & Petri octaui ejuſdem Monaſterij Abbatis: quæ inter Traſimundi Monachi epiſtolas habentur, quia ab ipſo collectæ & fortaſſis dictatæ ſunt. Sequetur vna Alexandri ex Claravallenſi Monacho Grandiſſilvæ, ac poſtea Ciſtercij Abbatis: ſequentur & aliæ ipſius Thraſimundi & aliorum nomine: inter quas eſt vna pueri cujuſdam in Claravalle Nouitij pia admodum, & ex ſacris Scripturis ex parte continuata. Addemus & illam, quam D. de Viſch ſuprà laudatus in ſuum de Scriptoribus librum retulit, ex quo illã deſumpſi. Illa autem eſt Petri de Roja viri docti Claravallis tunc Nouitij, quæ pietatem maximè ſpirat, (ſicut & prima, vt nouiſſima primis reſpondeant,) & ſanctam Claravallenſium vitam & conuerſationẽ optimè depingit.*

---

## EPISTOLA BEATI FASTRADI CLARÆ-VALLIS, pòſt Ciſtercij Abbatis, Ad quemdam Abbatem.

*Faſtredus indignus ſervus & Abbas Monachorũ Claravallenſium N. Abbati ſalutem in Ieſu Chriſto, & ſpiritum majoris Euangelicæ paupertatis.*

RELATV ejus, qui tam animæ veſtræ compatitur, quàm vos corporis appetitibus, notum nobis eſt, quòd vos tam Regulæ veſtræ, quàm exempli in Monachorum veſtrorum oculis exhibendi, obliti, in hoſpitum domo menſam inſtruitis, deſiderijs veſtris indulgentes, hoſpitibus deficientibus: & in veſtitu & lectis magis diuitem epulonem, quàm pauperem Lazarum imitamini: non recordantes pœnam, quam Deus hujus vitæ felicitatibus

ſed fauore Principum, & temetariæ multitudinis arbitrio ſaſtuoſè & irreuerenter irrupit. Nouit celſitudinis veſtræ ſacer intuitus, quanta debeatur appellationibus reuerentia: quanta ſit animaduerſione digna præſumptio: quàm diſtricta conueniat cenſura perfidiæ: quid intorqueant Canones euerſori pacis, & ſchiſmaris profeſſori. Alienum debet eſſe ab Eccleſiaſtica ſinceritate, quod legum ſanctio non admittit, quod Sanctorum Patrũ decreta rejiciunt, quod Apoſtolicæ cooſtitutionis regula prædamnauit. Nuoc autem ad vos vniuerſitatis oculus intenta ſedulitate dirigitur: & expectat à ſede juſtitiæ juſtum ſine remoratione judicium: in quo nec inueniat malignitas impunita progreſſum, nec in deſpectus caueam retrudantur appellatiooum probata remedia. Vindicate commuoes injurias, & culparum qualitatibus par pœna reſpoodeat, vt honor veſter, conſeruetur in iotegrum: & parvitatis noſtræ contemptus ooo tranſeat in ſequaces. Libello repudij ſterilis & fœda rejicitur: in matrimonium non cedit, ſi violentia ſpadonis opprimit virginem. Exterminetur ſemen ab iniquo thoro, & radices altas oon præbeant ſporia vitulamioa, ſed Apoſtolicæ ſeueritatis ſarculo reſcindantur,
*Marc. 7.* vt meritò dicatur de vobis. Bene omnia fecit, & ſurdos fecit audire, & motos loqui.

Epiſtola 2. Quæ eſt Monachi Anonymi Claravallenſis.

*In Fuſmacenſi codice, eſt hic titulus, pro Monacho quodam Claravallenſi. Orat autem hic Anonymus Pontificem, vt ſibi liceat vitam ſolitariam ducere.*

DOMINO ac Patri ſuo, & vniuerſali Papæ Alexandro, Dei gratia ſummo Pootifici, Frater A. pauperum Chriſti minimus, terrenæ adminiſtrationis curam, cæleſti feliciter inferre
*Pulchra & apta ſimilitudo.* ſacrario. Sic excelſa montium ſolatis illuſtrat immenſitas, vt ab imis vallibus ſplendoris beneficium oon ſubtrahat, aut calorem. A ſuperioribus enim ad infima ſic mioiſterij ſui diſpẽſat obſequium, vt ordinabiliter ſeruiat vniuerſis. Caput obtinet in humano corpore priocipatum: nec eſt in eo membrum aliquod tam vile vel modicum, cui non prouidentiam debeat, aut ſolamen. Sic Apoſtolicæ gloria dignitatis, quæ vniuerſalis Eccleſię primatu ſublimis eſt, & in Chriſti corpore ſub Chriſto grado præeminet ſingulari, majora debet agere, & ſic tractare ſublimia, vt ſe à minimis non recludat. Minimus ego io Catholicæ vnitatis compagine, licet abjectè, licet ſatis ioutiliter complantatus, de receſſo ſolitudinis, de profuodo calamitatis, de ergaſtulo voluotarij carceris, ad ſolium pietatis, ad Apoſtolicæ gratiæ thronum, ex affectu cordis intimo fundo preces: & apud communem patrem miſericordiæ fructum cum benedictioois gratia poſtulo, & manſuetudinis veſtrę rorem cum ſtillicidijs benignitatis imploro. Monachus fui in Claravalle, ſed deſiderio vitæ ſecretioris illectus, vt liberiùs & expeditiùs vacarẽ Deo, ſolitariæ recluſionis elegi conflictum, cum humanæ ſalutis aduerſario ſub ope diuina congreſſum quæritans ſiogularem. Hic cæleſti protectus auxilio juxta puſillanimitatis meæ modulum viuo quietus, & de menſa Domioi micas excipio defluentes, ſalutaris clementiæ ſecreta ſolatia, cæleſtis munificentiæ guſtum de ſacrario pietatis æternæ. Deuotione igitur qua poſſum, veſtigijs veſtræ majeſtatis affuſus, in ſpiritu humilitatis & in animo cootrito veſtræ pietatis imploro dulcedinem, vt de celſitudinis throno ſervom reſpiciatis indignum, & humilitatem meam ſuffragio foueatis optato. Abſolutionis veſtræ beneficium poſtulo, protectionis flagito gratiam, muous exigo libertatis: in qua propoſitum deſiderij mei ſub veſtræ defenſionis auxilio cum Dei gratia valeã conſũmare.

Epiſtola 3. Ad H. Comitem Palatinum.

*Scriptà eſt hæc epiſtola nomine Abbatis Igniacẽſis à Philippo noſtro. Non enim fuit hic Philippus illius Cœnobij Abbas, licet litera P. Philippi nomen videatur indicare, ſed erroneè. Oſtenditur autem in ea, depoſitum quoddam Abbatis Reſbacenſis Igniacenſi Cœnobio commiſſum, eſſe illi reddendum: aduerſus quorumdam improbitatẽ.*

ILluſtri Domino & amico H. Palatino Comiti Fr. P. Igniaci dictus Abbas, ſalutem & boni Principis opos, & obſequium. Booi principis eſt, boneſtis cooſtiturionibus dare principiũ: & ad convellendum, quæ bene poſita ſunt, non extendere principatum. Lex depoſiti quanta ſit obſeruatione digna, quàm reuereoter reneoda ſit, nec licet, nec decet veſtræ ſublimitaris ignorare prudentiam. Non licet propter Regulam Iuris, oon decet propter ignorantiam veritatis. Poteſtatis enim ſublimitas, & juſtitiæ regolis aſtringitur, ne excedat: & ſapientiæ debet cuſtodiam, ne aberret. Prouideat ergo veſtra diſcretio, ne parvitatẽ noſtram mandatis oneret, quæ tenere non poſſumus, nec debem⁹ implere, Habuit depoſitum apud oos Domous B. quondam Reſbacenſis Abbas, qnod exigẽti non reddere veſtra nobis demandanit authoritas. Huic nos obedire mandato charitas probibet, juſtitia non permittit, conſnetudinis antiquæ juſta cooſtitutio deteſtatur. Quòd ſi inter Gentiles & igoaros fidei lex depoſiti reuerenter & inuiolabiliter obſeruatur: quomodo poterit à legis diuinæ profeſſoribus, & ſacri Ordinis ſectatoribns violari? Reddat igitur gladius Salomonis filium matri ſuæ: qnem licet vendicare ſibi conſtanter aliena poſcat improbitas, vigilet poteſtatis diſcreta ſinceritas; nec mandet fieri, quod facere, jus, ordo, veritas, juſtitia, contradicit. Nihil eſt bonæ ſpei reliquum, vbi hæc non fuerint fideliter obſervata. Princeps autem digna principe cogitabit: & cùm mandauerit honeſtis, honeſta mandabit. Valete. Spiritum veritatis & pacis det vobis omnipotens Dominus.

Epiſtola 4. Ad vniuerſos. Quæ eſt Henrici & Odonis Cardinaliũ, & Philippi de Eleemoſina. [Iſte Henricus Cardinalis Mooachus fuerat antea Claræuallis, de quo Ernaldus in vita S. Beroardi. Extat ad eum Epiſtola ejuſdem S. Bernardi. Vide Manrique ad ann. 1150. cap. 4.]

*Docentur fideles, Electionem Alexandri III. legitimam eſſe, Victoris Antipapæ illegitimã.*

ARchiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prælatis, & vniuerſis Eccleſiæ filijs, Henricus & Odo Dei gratia ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & Philippus miniſter paoperum de Eleemoſyna, Seruare vnitatem ſpiritus in vin-

mendacium fingimus; ſed meram, ſicut eſt, loquimur veritatem: quia duo vnum elegerunt, Victoré Ioannes de S. Martino, & Vuido Cremenſis, Cardinales, cæteri verò omnes in perſonam noſtram conuenerunt. Sed ex generalibus Literis, quas, ſicut aſſerunt, Dominus Papa in orbem, & ad diuerſas direxit Eccleſias, certiſſimè oſtenditur, quòd mentita ſit iniquitas ſibi. Inuenitur etenim in eis, non ſicut mentiuntur ſibi, ſed in veritate ſic exaratum. *Omnes fratres, quotquot fuerunt, tribus tantum exceptis, Octauiano ſcilicet, Ioanne de S. Martino, Vuidone Cremenſi, (Deo teſte, quia mendacium non fingimus: ſed meram, ſicut eſt, loquimur veritatem.) concorditer & vnanimiter conuenerunt; & nos aſſentiente Clero & populo in Romanum Pontificem elegerunt. Duo verò, Ioannes ſcilicet & Vuido Cremenſis, tertium, Octauianum ſcilicet, nominantes, ad ejus electionem pertinaciter intendebãt.*

*Alexandri Papæ 3. verba.*

Ecce, quòd non eum electum ſcribit Dominus Papa, ſicut inimici veritatis conantur aſtruere, ſed nominatum. Nominatum verò, ſicut vos melius noſtis, neque ſecundùm Canones, neque ſecundùm conſuetudinem Eccleſiarũ factã electionem. Si electum dicunt Octauianum, ſi ſolemniter immantatũ: dicant, à quibus, vel quomodo, nec limites veræ aſſertionis excedant.

*Octauianus Antipapa.*

Nullus exprimitur, nullus ex nomine deſignatur, qui vocem in illam electionem emiſerit, qui mantũ collo ejus impoſuerit; ipſe ſuus elector, ipſe ſuus immantator fuiſſe dignoſcitur. Non ambientem quærit hæc cathedra, ſed inuitum: non inuaſorem, ſed ſubditum: non quærentem ſuſcipi, ſed nolentem. Commendatur hujus electionis aſſenſus in voce ſcrinarij in excelſo loco: ſed reſonabat vox iſta de loculo, & de gazophylacio Simonis, cancellos Petri novus Victor ingreſſus eſt. Prima ejus electio, ſicut dicitur, facta fuit: ſed non eſt prima, quia nulla; nec ſecunda dici debet, quam nulla præceſſit. Qui enim vltro ſe ingerit repellendus eſt: nec qui ſe commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat. Nec qui honorem ſibi aſſumit, honore dignus eſt: ſed qui vocatur à Deo, ſicut Aaron.

*2. Cor. 10. Hebr. 5.*

Vocatum à Domino, & à nobis vnanimiter nominatum ſummum Pontificem, & Petri Vicarium, confitemur & credimus Alexandrum, virum approbatæ conuerſationis, probabilis vitæ, laudabilis innocentiæ, manſuetudinis præcipuæ: quia quàm ſit humilis & modeſtus, docet adminiſtrationis hujus recuſata ſemper & euitata ſublimitas. Huic obſequuntur Lateranenſis Eccleſiæ collaterales Epiſcopi; huic * Cardinales aſſiſtunt; huic miniſterium piæ deuotionis exhibent Diaconi Cardinales; huic, exceptis tribus, qui Octauiano fauẽt, vniuerſi Eccleſiæ Romanæ filij, ad quos electio & conſecratio ſpectat Romani Pontificis, teſtimonium perhibent, quòd pater & Paſtor Eccleſiæ eſt, quòd Chriſti Vicarius, & vniuerſalis Pontifex, quòd ſucceſſor Petri, quòd Catholicus, quòd Apoſtolicæ dignitatis aſſertor, Canonicã habens cathedram, propitiatorij cœleſtis ingreſſum, & ſanctæ conſecrationis oleo delibutus per miniſtrorum manus, quos ad hoc officium deuota ſublimauit antiquitas.

*Videtur addenda vox* * Preſbyteri.

Dicitur tamen, quòd initia ſua cædibus dedicet, aut rapinis: quòd ad Eccleſiarum diſſipationẽ ejus deſudet intentio. Sed nullos adhuc, ſicut Octauianus, incarcerauit Epiſcopos, nullos deſtruxit Epiſcopatus; nulli per eum cæcati Clerici, nullus * decoriatus innocens Monachus, nullus per eum ſanguis effuſus eſt, nullius per eum direpta patrimonia, & in tantæ neceſſitatis articulo ſecuta eſt opulentia ſubditorum.

*alij codices habẽt,* * decoronatus,

Qui autem ſub illo ſunt, vbi poteſt, ſentiunt manus ejus graues: vbi non poteſt, minas contumaces, & maleficijs ſuis multiplicibus execrationis ſuæ primordia conſecrat, & fidelium ſanguinem inexpleto ſitit & affectat ardore.

*Crudelitas Octauiani.*

Si de Alexandro aliquid in angulo judicatum eſt, non eſt rationabile, nec ſincerum: & de rubigine ſpeculi redundat in imaginem: quia operis dignitatem deuenuſtat intentio. Si eum trinis edictis citatum peremptoriè aſſerunt, nec veniſſe: ſi nos euocatos legitimè dicunt declinaſſe judicium, & Concilij ſui perhibent euitaſſe præſentiam: fuiſſe quidem nos non diffitemur abſentes. Sed ſicut eis poteſtas nulla ceſſetat euocandi, ſic nos ad occurrendum vocationi nulla cogebat juſtitia, nulla conſtitutio perurgebat. Nobis tamen, qui ad exequenda negotia Domini Papæ ad partes illas deſtinati eramus, cùm hujus rei gratia ad Imperatorem vellemus accedere; nec via commoda, nec ſecurus patebat acceſſus: vbique minæ, vbique imago mortis, & latentes inſidiæ: vndique timor, & vndique gladij: quia timebat infidelitas deprehendi; & infidelitatis feruore timebat Octauianus de cucumerario ſuo tolli falſitatis vmbraculum. Parati enim fuimus, ſi daretur optata ſecuritas, Imperatoris adire præſentiam, non tamen ex parte Eccleſiæ ſubire judicium: ſed ad ordinem rei declarandũ, ad oſtendendam legitimæ totius ſeriem veritatis.

*Imperator non eſt Iudex in cauſis Eccleſiæ.*

Sed nouit Dominus, quia hujus rei licentiam impetrare nulla ratione potuimus: imò per literas & nuntios ea ſæpe nobis prohibita ſunt. Eapropter dilecti in Chriſto Patres & Fratres, accingimini virtute conſtantiæ, conculcare caput ſerpentis antiqui, & Guibertinæ maledictionis antiqua grauamina, quæ in Octauianum ſchiſmatica præſumptione repullularunt, falce juſtitiæ reſecare. Conſecrate manus veſtras, & choros iniquæ multitudinis ſaltantes ante idolum veſtra compeſcat authoritas in ſpiritu judicij & ſpiritu ardoris. Reuiuiſcat in vobis anteceſſorum noſtrorum laudabilis zelus, refloreat antiqua deuotio, fructificet in vſum matris ſuæ cum odore ſuauitatis jucundum fructuoſæ pietatis obſequium: & ab ejus vnitate non diſcrepet, in quo dilexit ſemper, fouit, & tenuit vnitatem. Non vos moueant, aut ſeducant inanibus verbis plena decipulis ſchiſmatica ſcripta: in quibus tot ſunt mẽdacia, quot verba; ſi tamẽ verba dicenda ſunt; quia bene non loquitur, qui verè non loquitur.

## Epiſtola 5. Ad Regem Angliæ.

*Fordam & Stanleiam Ordinis Cœnobia in vnum confuſa readificari optat & orat.*

ILluſtri Domino, & in Chriſto plurimùm dilecto Henrico Dei gratia Anglorum Regi, frater Philippus de Eleemoſyna, feliciter in præſenti, & in æternum regnare feliciùs. Regia conſtitutio virtutis debet eſſe ſtabile firmamentum: quia nec ſapientiæ potentia, nec leuitas congruit majeſtati. De veſtræ pietatis & maternæ deuotionis affectu, geminum lumen in An-

glia cœperat emicare, & duobus Monaſterijs ſtatio congrua parabatur. Frandis ærugo, & inuidiæ tinea demolitur, quod honeſtatis & juſti-

*Duo hæc Cœnobia filia ſunt Eleemoſynæ.*

tiæ laudanda produxit intentio, & in ecclipſin luminoſa propoſitio demigrauit. Vualda diſſipata eſt, Stanleia non proficit, & ex dnobus facta confuſio pietatem violat, gratiam non meretur. Solemnis binatius in tenebroſam monadem commeauit: & vna ex duobus integris nata corruptio nomini veſtro non militat, vtilitatibus non ſeruit, non proficit ad ſalutem. Combinatio non implet votum, promiſſum non ſoluit, non auget meritum, non aſſidet æquitati, diſſipat vnitatem. Combinatio hęc diſſenſionis tenebras patit, diſciplinam non redolet, diſſentit ab ordine, propoſiti veſtri jacturam promouet, beneuolentiæ germinat detrimentũ. Non hæc mixtura myrrhæ & aloës libris centum, ſed cum vili paſſere vænit dipondio: & in exteriores tenebras abjici promeretur. Qui membra Chriſti colligit, & fidelibus ejus domicilia pręparat vnitatis, ejus militat ſepulturæ: cujus in opere ſuo ſortiri debet imaginem, perfectionẽ de numero colligat, de ſpeciebus condimentum teneat & odorem. Fidele opus, quod meretur exemplum, quod præconio dignum, quod fructu vbere conſummatur. Deuotè Chriſtum ſepelit, qui taliter circa ejus obſequia ſuam temperat actionem. Qui autem ſecus operatur, offendit. Æſtimatio pretiũm rebus affigit, & ſuis quæque meritis vel accedentia placent, vel diſcedentia reprobantur. Naturalis autem appetitus ſemper ad vtiliora ſe ſubigit: & minùs appetitur, quod ſe minùs vſui repręſentat. Probet grauida ſapientis intentio, quid ſedeat felicius, vtiliúſue repondeat, offenſam de combinatione ſortiri, vel de primæ conſtitutionis origine ſeruata meritum reportare. Præter æquum & bonum contracta matrimonia diſſoluuntur, contra leges publicas inita pactio non perdurat; tenorem non obtinet ordinis, quod extraordinariè diſpenſatur. Et in Ordine noſtro ſancitũ eſt, ne petita obtineat, qui à quolibet quidpiã contra ordinem poſtularit. Duobus niti veſtigijs, duobus regi luminibus humana corpora, natura diſponit. Si duo hæc confundantur in vnum, inutilitas & abuſio regnum naturalis ordinis occupabunt. Si gemina cœli luminaria in inſolitam conueniant vnionem, deformitatẽ ſuam totâ rerum machinâ deplorabunt, & diſpoſitio temporum ſolita moderatione priuabitur. Duo cœperunt inſtitui Monaſteria, ſed fœcunditatem geminis baratrum cupiditatis abſorbuit. Quod cupiditas & circumuentio parturiuit, habebit cum gladio Salomonis exterminium. Et quæ mater ejus voluit eſſe, quem non genuit, diſcet à Rege, qnem elegit Domi-

*3. Reg. 3.*

nus, in meſſem aliam non mittere falcem ſuam. In gazophylacium pietatis, præſente Domino, multi multa jactauerunt: ſed fidelis vidua plus

*Marc. 12.*

omnibus miſit, quæ duo minuta depoſuit. Duo minuta ſunt fides & humilitas: in quibus ſanctificationem recipit, quidquid in Templi donarijs exhibetur. Duo minuta ſunt vobis duo prædicta loca; quæ à vobis Domino fideliter & humiliter offerantur. Quod fundamento caret, non placet Domino, nec proficit offerenti. Majoris gloriæ, fructus vberioris, & vtilioris eſt operę, duo cum pace fundare Monaſteria, quàm vnum ſine ordine & pace compingere. Dignius multò & commodius &, ſalubre quàm plurimùm, vt in dnobus choris nomini diuino gratiarum actio reſonet, & vox laudis, & pro ſtatu veſtro celebris interceſſio perſoluatur, quàm ſi muneris hujus in locum vnum contracta perfunctio, nec diuinæ laudis, nec ſupplicationis dignæ pro vobis offerat holocauſtum. Non enim inter diſcordes habitat Spiritusſanctus, nec probat in obſequio ſraudulentos. Qui autem nos fraudauit, jndicium ſuam portabit, quicumqne eſt ille: qua fraude non minùs quàm paruitas noſtra, læſa & deluſa eſt matris veſtræ pia ſedulitas: quæ etſi rectè obtulit, non tamen rectè diuiſit: quia & in damnũ charitatis bene diuiſa conjunxit. Corrigat errorem veſtra ſedulitas, delictum matris aboleat, prouideat paci, dirigat ordini inſtituta.

*Mater Regis duo cœnobia in vnum conflarat.*

Regius honor habeat ex vnctione gratiam, in gladio diſciplinam, in corona ſapientiam: quæ perfectionis circulata faſtigio, attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Bene valeat ſemper in Domino veſtra ſublimitas, quam ſincero amplector affectu: nec minùs calet ignis occultus, quàm flamma publicis æſtibus euaporans. Qui aliter dixerit, mendax eſt.

## Epiſtola 6. Ad R. Liceſtriæ Comitem.

*Virtutes hujus Comitis prædicat.*

ILluſtri Domino & amico Cariſſimo R. Dei gratia Liceſtriæ Comiti, Frater Philippus de Eleemoſyna, collocari in ſalute cum principibus populi Dei. Summo conuenit, æternoq; principio, qui cordis obtinet principatum: nec eſt homini quidquam glorioſius, quàm ad originis ſuæ reſpicere dignitatem, & ſinceritatis ejus expreſſa ſimilitudine conſignari. Qui frænat iram, moderatur affectus, cupiditatibus imperat, temperat incentiua, vitijs principatur, ordinat cogitatus, ſermones diſponit in judicio, judicia format ad regulam, qui bona prouidet, non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus; hunc meritò cordis principem dixerim, huic inſigniri jure principis officium debet ex nomine, hic ab ejus ſimilitudine non recedens, qui conſtitutus eſt judex viuorũ & mortuorum, & Princeps Regum terræ.

*Quis cordis princeps, ac proinde Deo ſimilis.*

Rubiginoſum ſpeculum ſinceram non reddit imaginem: de radicis amaritudine dulcedo fructuũ non procedit. Lineæ rectitudo non curvatur in angulũ. Speculum mentis, opus eſt radice malitiæ tenebrarum: cujus delibatio ſancta erit in executione operis, ſi ſancta fuerit maſſa in rectitudine intentionis; & in azymis ſinceritatis, non in fermento malitiæ motus animi dedicatur. Præceptum enim Domini lucidum illuminans oculos, ſi mentis intrat habitaculum, tollit ignorantiæ tenebras: vt juſtitiæ Domini rectæ lætificantes corda currenti præparent rectitudinem ſemitarum: vt de vultu Domini judiciũ prodeat, & oculi ejus videant æquitatem. Qui enim de fermento vult immolare laudem, & ædificare Sion de ſanguinibus, os in cælum ponens, linguam in terram declinans, curvaturam facere molitur in linea; & à planitie tranſit in angulum, vt ad ſordes primæ originis reuoluatur, & capiatur cum Leuiathan hamo; & reus in fine diſtrictione diuini examinis teneatur. Præfert quidem patientiæ blandimentum mi-

*Amos 4. Michæ. 3.*

ſericors & miſerator Dominus, vt ad pœnitentiam pertrahat delinquentes: & iram diſſimulat in delictis, vt vaſa iræ apta in interitum in vaſa electionis conformet, & clementi ſuſtinentia pœnitudinis remedia præparet ſceleratis. Quæ ſi neglecta fuerit, theſaurizat iram transgreſſoribus in die iræ & reuelationis juſti judicij Dei, cujus acumine perforatur impius & ligatur. Qui autē Princeps eſt, digna principe cogitabit: ſedeat cum Principibus, & ſolium gloriæ teneat; quod præparatur in conſcientia pura & fide non ficta, his qui ſeruant teſtamentum Dei, & memores ſunt mandatorũ ipſius, ad faciendum ea. Teſtimonium hoc clarè tibi reſonat, Sereniſſime Princeps, & laus tua hæc in Eccleſia Sanctorum, quam tibi, licet inuita reddit inuidia, & laudationis manifeſtæ præconio celebrat, quem mordet occultè, quem perſequitur odijs, & amaro ſubſanat affectu. Quid tam ſimile Deo, qui bonorum noſtrorum non eget, quàm ſine ſtipendio militare juſtitiæ? Commune tibi hoc, ô Princeps optime, cum principibus populi Dei, qui aſſiſtunt Dominatori vniuerſæ terræ, & Principi principum conjunctiſſimi ſunt, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & te omnibus vtilem reddit. Miniſterium probat pietas, exhibet affectio, teſtatur affectus, nec retributio quæritur, cum vniuerſis obſequij gratia multiplex tribuatur. Nobiliter calcas auaritiam, dum excutis manus tuas ab omni munere: ſed gloriam calcare nobilius, quæ procedit de radice ſuperbiæ: & quos inceſſerit, facit ignobiles. Nihil eſt enim ignobilius quàm à Dei gratia ſeparari, qui ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Humilitatis profectò tu cuſtos & aſſecla certis probas indicijs, quòd non altum ſapis, ſed times, & humiliatis ſub potenti manu Dei: cùm & cæleſtis gratia nō deſit operibus, nec fauoris humani tibi gloria denegetur: quam ſic operantis aſpicit animus, vt ſequenti non hæreat, & à conſcientiæ teſtimonio non recedat; & cùm gloriatur, in Domino glorietur, & gloriam non quærat ab hominibus, qui gloriā ſui Redemptoris expectat. Gloriare igitur Sereniſſime Princeps, in Deo forti in perpetuum, & in potentia virtutis ejus: apud quem eſt miſericordia, & copioſa apud eū redemptio: vt redimat de interitu vitam tuam, & coronet te in miſericordia & miſerationibus: quia non redimit eos, qui in virtute ſua, & in multitudine diuitiarum ſuarum gloriantur. De reliquo, cariſſime Domine, quod petiſtis annuimus: quia tam dilecto, & tam ſincerè diligenti in ſua petitione reſiſtere non poſſumus: cui jure amicitiæ quod poſſumus, hoc debemus. Ore veſtro & ſpiritu noſtro dilectam nobis in Chriſto Dominam Comitiſſam plurimùm ſalutate in Domino. Bene valeat ſemper in Chriſto veſtra dilectio.

*Quis Deo & Angelis ſimilior.*

*Nihil ignobilius quam à gratia ſeparari*

Epiſtola 7. Ad Lanſelinum de Baugenciaco.

*Laudat amicitiam, commendatque ei nepotem ſuum.*

AMantiſſimo in Chriſto amico & Domino Lanſelino de Baugenciaco, frater Philippus, quidquid optari felicius, quidquid dulcius poteſt obtineri. Nouit ille perſpicax diuinæ majeſtatis intuitus, qui omnia nouit, antequā fiant, quàm dulciter in corde meo ſedeat ſtatus veſtri reuerentia: quàm florida ſit apud me memoria nominis veſtri: quàm frequens veſtræ familiaritatis occurſus: quàm ſolemnis obſequiorũ multiplex exhibitio; quàm gratus amicitiæ ſinus: quàm fervens & ſingularis affectio. Amoris magnitudinem ſermonis exiguitas non metitur: & ardor animi non congruè pingitur atramento. Solus qui diligit, poteſt diligentis inueſtigare ſecretum; & à ſimilibus ad ſimilia penetrare. Quid enim amanti ſimilius, quàm alter amans? Et quid amore validius, qui duo corda glutinat & compingit in vnum: & habitare facit vnius moris in domo? Hic abſentem corpore facit apud vos frequentiùs animo commorari, & fructus gratiæ deguſtare, quos amicitia parturit; alit memoria, benevolentia continet, reuerentia comitatur. Viuit & conuiuet mihi dilectionis integritas: & à corde meo veſtra præſentia non recedet. Quòd ſi ad tempus pro rerum mutatione disjungimur, animorum nexus indiſſolubilis perſeuerat. Non marceſcit amicitiæ fructus, qui mutuæ ſedulitatis fouetur irriguo: & alternis intercurrentibus obſequijs amicorum vicaria ſibi repræſentatur affectio. Benevolam circa nos experimur diligentiam veſtrā: & gratā ſuſcipimus voluntariæ gratitudinis obſequelā. Fouetis amicos, inimicos repellitis; aduerſantibus obſtaculum, familiaribus præſtatis auxiliū: & in omnibus voluntatis indiuiduæ, & ſinceræ dilectionis exhibetis indicium. In omnibus agimus gratias benevolentiæ veſtræ; & animum noſtrum ſimilitudinis hujus conformamus acceſſui, gratiam referentes pro gratia, & amicitię legibus obligati. Obſecro igitur benignitatem veſtram, vt in nepote meo gratiæ veſtræ nitor appareat: & ad honorem veſtrum, eum militiæ cingulo promoueatis. Præterea famulum noſtrum Burrellum, * attentiùs commendo benignitati veſtræ: vt eū benigno foueatis conſilio, & auxilio ſubleuetis: & de debito Euerardi, ſicut ex parte noſtra vobis dixerit, faciatis. Valete.

*Amor non pingitur atramento.*

*alÿ codices* * Barrelliū

Epiſtola 8. Ad Philippū Abbatē Præmonſtrati.

*Commendat ei latorem Epiſtolæ.*

AMantiſſimo in Chriſto Patri & Domino Ph. Dei gratia Præmonſtratenſis Eccleſię Abbati, frater Philippus ſalutem & dilectionē. Amicorum negotia noſtra ſunt, & eorum negotijs fidelem debemus affectum. Lator præſentiū cariſſimus nobis eſt: & laborem ejus noſtrum reputamus. Rogamus itaque dilectionem veſtram, de qua plurimùm confidimus, vt petitionem noſtram pro amore Dei & noſtro benignè exaudiatis. Superfluum videtur, ventri viſcera commendare, & inculcare paternis affectibus filium diligentem. Habet ordo naturalis hoc proprium, vt ſuis quiſque neceſſitatibus applicetur, & ſibi iunctis refundat prouidæ ſolicitudinis adjumentum. Tribularer, ſi neſcirem miſericordiæ pondus, & excellentiæ gratiam, quam pręſtitit Deus habitatoribus pilæ hujus, qua granis præſtat, vt proficiant: & paleas ſeparat à frumento. Hoc donum poſſidet & poſſedit ab initio munere ſingulari, vt ſemper miſericordiam ſuperexaltet judicio; & glorioſiùs judicaret parcere, quàm punire: niſi vbi qualitas cauſæ diſtrictæ tantū præbuit obſequelam. Præterea petimus, vt petitionem Archiepiſcopi pro eo non auerſetur veſtra benignitas: & quę

petitionibis veſtris vultis eſſe propitium, propitiationem alteri pro ejus renerentia rependatis. Rogat vos idem communis frater noſter Albertus, & plurimùm ſalutat.

*Albertus hic erat Religioſus Eleemoſynæ, vt videtur ex epiſtola. 11.*

### Epiſtola 9. Ad Abbatem Criſpinenſem.

*Commendat illi negotium, per latorem intimandum.*

DIlectu in Chriſto Patri, & amico venerabili, Criſpinenſi Abbati, frater Philippus de Eleemoſyna modicum id quod eſt. Amicitię fructus viciſſitudo ſignat obſequij, benigna ſedulitas, conciliosus affectus. Sine præjacente merito recepimus hæc duplicia de manu veſtra: & ſecretario cordis noſtri inſidet, quod nobis in noſtris fecit veſtra ſinceritas. Condita ſunt apud me, & ſignata in benevolentiæ theſauris: vt tempore opottuno juxta beneplacitum veſtrum germinet operis gratiam bonæ voluntatis occurſus, & impetrandi gratiã pariat experta benignitas. Preces iteratas veſtræ porrigo charitati, vt negotiũ pro quo petimus, ſicut frater Gillebertus vobis intimauerit, benignè & efficaciter adjuvetis. Bene valete ſemper in Dño.

*Gillebertus hic Religioſus Eleemoſyna. vt ex epiſt. 11. apparet.*

### Epiſtula 10. Ad Theobaldũ Bleſenſiũ Comitẽ.

*Commendat ei Cœnobium de Eleemoſyna, quod dimiſerat.*

ILluſtri Domino & amico Theobaldo, Bleſenſium Comiti, & Franciæ Seneſcalo, frater Philippus ſalutem in vero ſalutari. Laboris & curarum pondere multiplici fatigatus, refugiũ deſideratæ quietis elegi: vt qui mihi ſuperſunt dies, multiplicentur in ſenecta vberi, & in pace noſtra peregrinatio finiatur. Paſtoralis officij ſolicitudinem coactus ſuſcepi, vuluntatius deſero: ditior in paupertatis amplexu, quàm in ampla poſſeſſione, & negotiorum occupatione, quibus in ſolicitudine regiminis opptimebar. Diuinæ igitur pietati & excellentiæ veſtræ fratres noſtros, & totius Monaſterij jura commẽdo; benevolentiam veſtræ liberalitatis obteſtans, vt protectionem eis & auxilium clementiùs impendatis: quia tota virtus eorum emarcuit, niſi benignitatis veſtræ foveantur irriguo. Præterea latorem pręſentium, qui ſtrenuè mihi, fideliterque ſeruiuit, benignitati veſtræ commendo, vt gratiam apud vos inueniat, & in tempore neceſſitatis auxilium, nec patiamini eum de debitis, quæ habet, in Monaſterio contra juſtitiam fatigari. Bene valete.

### Epiſtola 11. Ad Conventum Cœnobij de Eleemoſyna.

*Abſoluit Conventum illum ab obedientia ſibi promiſſa, abdicans Paſtorale onus.*

DIlectis in Chriſto fratribus, Stephano Suppriori, & toti Conventui de Eleemoſyna, Frater Philippus, in pacis & gaudij plenitudine proſperari. Nemo poteſt alieni cordis arcana perſtringere: nec quis hominis ſenſũm, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt. Quàm multipliciter angariatus ſit ſpiritus meus in adminiſtratione domus hujus, in amaritudine ſolicitudinis & laborum, in debitorum pondere, neceſſarijs varijſque diſcurſibus: in eorum motu cõtrario, qui promouere proſpera debuiſſent, qui odium retulerunt pro dilectione mea, & pro deuota ſedulitate preſſuram; nouit ille creator ſpiritus, qui fecit flatum omnem, & omnẽ ſpiritum ſua circuit & penetrat poteſtate. Sed hæc prima abjerunt, & à cordis mei conſpectibus omnis euanuit injuria: nec in ejus amaritudine moratur oculus meus: ſed quod vobis in viſceribus Ieſu Chriſti * pro parte alacritatis inſũ pſi. Dulcis hominũ requies poſt laborem, poſt inediam jucunda refectio: poſt ſeruitutis ergaſtulum pretioſa eſt & ſpecioſa libertas. Libet igitur à curæ Paſtoralis officio, quam inuitus accepi, & ſuſtinui laborans, & voluntarius deſero, vos à vinculo veſtræ profeſſionis abſolvo: bona imprecans, ſalutaria deſiderans, proſpera cupiens, & vniuerſitati veſtræ pacis & gaudij manipulos affectu piæ charitatis exoptans. Si quid inter vos, vel à vobis paſſus ſum, diuinæ aſcribo juſtitiæ, & peccatis meis imputo: à quibus paſſus ſum, refero cum indulgentia gratiam, & munus orationis exhibeo. Vnum peto à charitate veſtra, vt domui veſtræ fideliter & ſtrenuè prouideatis: ne talis ingrediatur, qui pondus potiùs afferat, quàm leuamen, & pro gratiæ fructu ſemina jaciat odiorum: & fiant nouiſſima Monaſterij hujus pejora prioribus. Valete, indulgete, ſi quid aduersùm vos minùs prudenter exceſſi, & orantem pro vobis veſtris orationibus adjuvate. Hoc ipſum orat frater Albertus, & plurimùm ſalutat. Spiritus conſilij & pacis ſit cum omnibus vobis. Amen. Fratrem Giſlebertum ſocium noſtrum, & vnanimem, & ſincerè dilectum in Chriſto, charitati veſtræ commendo plurimùm: & ipſum rogo ſeruare vobiſcum vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.

*alÿ codices* * cupio, ſtudio promptæ alacritatis inſum pſi.

### Epiſtola 12. Ad Abbatem de Pontilenio.

*Appellat Archiepiſcopum Senonenſem pro decimis injuſtè ſuo Cœnobio ablatis.*

IOANNI Abbati de Pontilenio Philippus de Eleemoſyna. Circumvenire fratrem, vel in negotio ſupergredi, contra Euãgelicas ſanctiones eſt. *1. Theſſ. 4.* Contramandati vobis diõ cauſæ noſtræ, juxta vrgentẽ neceſſitatẽ: vos acceſſiſtis ad diem; ſi legitimè, Deus nouit: & ſicut voluiſtis, non vt debuiſtis, credimus, proceſſiſtis in cauſã. Dabit nobis Dominus in beneplacito ſuo locũ expoſtulandi. Nos autem de circumventione iſta, & injuſto proceſſu, poſtulamus ad audientiam Domini Senonenſis Archepiſcopi, & Apoſtolicæ Sedis Legati in Inuentione S. Stephani, ſub cujus protectione decimas noſtras, & ipſum terraticum ponimus. A quorum vſurpatione vos ejuſdem authoritate omnimodis prohibemus. Habemus enim priuilegia Romanorum Pontificum de decimus noſtris, quæ violari nolumus.

### Epiſtola 13. Ad Decanum Carnotenſem, & Abbatem de Valeia.

*Queritur decimas ab ipſo injuſtè exigi, ſtante appellatione.*

GErardo Dei gratia Carnotenſis Eccleſiæ Decano, & Fr. Abbati de Valeia, & Gualtero Dunenſium Archidiacono, frater Philippus de Eleemoſyna, de circumſtantia veritatis formare judicium. Dicit vir Deo plenus, *Cauſam, quam neſciebam, diligenter inueſtigaui. Iob 29.*

Et de vultu Dei debet judicium prodire; quod formare debet veritas, non extorquere acceptio perſonarum. Si pauperes ſumus & abſconditi, ſi grex puſillus in domo Domini: non tamen dignum eſt, nos authoritate Pontilenenſium conculcari: vel pro verbis eorũ, quæ veritatis fundamento carent, priuationis ferre ſententiam. Deciſum dicitis & judicatum, quod per appellationem ad Metropolim noſtram perductum eſt, vbi lis conteſtata judicis manet examen. Pro hac eadem cauſa Pontilenienſes Monachos, qui falſa vos relatione pulſarunt, & ſeruientes noſtros quærebant occultis ſubreptionibus imbanniri, ad eandem ſedem iteratò appellauimus. Vos iterũ mandato veſtro nos vrgetis, & reddi jubetis Pontilenienſib[9], quod nec de ratione putamus deſcendere, nec juſtitiæ conuenire. De terratico nondum deciſum eſt, de laborum noſtrorum decimis relaxatio nobis data, & Sedis Apoſtolicæ priuilegijs confirmata. Ius noſtrum alteri dare, beneficia infringere, nec poſſumus, nec debemus. Excedit, quicumque illi reuerentiam non impendit. Nos in protectione illius res noſtras, locum noſtrum, ſeruientes noſtros, & omnia noſtra deponimus: & ad ipſam appellamus, in Annuntiatione B. Mariæ reſpõdere parati, ſi quis agere contra nos voluerit, vel agere inſtanti, ſi quis nos deinceps pro hac cauſa moleſtare voluerit. Quid dehinc acturi ſitis, neſcio. Vnum ſcio, plus ſuo tempore ſeruiuit & profuit Carnotenſi Eccleſiæ frater Philippus, quàm Pontilenienſis Abbas & Monachi ſui: pro quorum nos delationibus taliter fatigatis. Mittite iam gladium in vaginam, ſi placet, & agite comiter: nos ad tribunal Apoſtolicum ſtam[9], & juſtitiæ ſtabimus, & ibi nos oportet judicari: niſi patrem & aduocatum nobis adduxerit omnipotens Deus, quem reuerti velociter & cum ſalute, & proſperè conſervari, votis omnibus exoptamus. Valete.

*Eleemoſyna in diœceſi Carnotenſi ſita.*

Epiſtola 14. Ad H. Abbatem de Landeſio.

*Iubet corrigi quædam in Landeſienſi Cœnobio, quod viſitarat, ipſo abſente.*

Dilecto dilectori ſuo fratri H. & Coabbati de Landeſio, fr. Philippus de Eleemoſyna, ſalutem & dilectionem in Domino. Vtinam inueniſſemus vos domi tempore viſitationis. Inuenimus ibi quædam Ordini contraria, quæ conſilio veſtro correcta facilè quieuiſſent. Nũc autem loco abſens corpore, tamen præſens ſpiritu, vobis in Ordinis virtute denuntio, vt ea, ſicut in Capitulo diſpoſui, corrigatis. Priorem ab exteriorum cura & à frequenti equitatione, vel Prioratus ordine, remouete. Clauſtri cuſtos & Ordinis non debet exterioribus inſudare. Subcellerarius veſter inutilis Monaſterio, fratribus oneroſus, & mente ſuperbus eſt: nimis frequenter equitat, & extra clauſtrum eſt, & extra officij ſui metas curioſè nimis & inutiliter euagatur. Monemus, conſulimus, & mandamus, vt eum remoueatis ab obedientia illa, & altiori ſtudio curam illius habeatis. Sunt alia, quæ præſenti ſermone magis quàm ſcripto vobis explananda ſunt. Vigilate in omnibus, & agite cautè, ne ſub manu veſtra virtus Ordinis euaneſcat. Amor & virtus Ordinis hęc loquuntur: nihil amaritudo ſuggerit, aut ſimultas: ſed ſi nos & Ordinẽ diligitis, expedit, vt quod piè denuntiamus, efficaciter impleatis. Fratres noſtros charitati veſtræ plurimùm cõmendamus. Fratres veſtros ore veſtro & ſpiritu noſtro plurimùm ſalutamus, noſtros nominatim. Vale.

*Landeſium eſt filia Eleemoſinæ.*

Epiſtola 15. Ad V. Trecorenſium Epiſcopum.

*Commendat ei Begarenſem Abbatiam, cujus Abbatem vt inutilem depoſuerat.*

Reverendo in Chriſto Patri & Domino V. Dei gratia Trecorenſium Epiſcopo, frater Philippus de Eleemoſyna, ſeruare vnitatẽ ſpiritus in vinculo pacis. Quod à cura & adminiſtratione Begarenſis Monaſterij frater Chimerus ſe ſuſpendit, dignum eſſe, iuſtumque cenſemus: & vtinam numquam ad illud regimen aſcendiſſet, per quem facta ſunt domus illius nouiſſima peiora prioribus. Nos autem ſecundùm quod mandaſtis, ad conſolationem & cõſilium domus accingimur: & prædictũ fratrem corde bono & animo volenti ab adminiſtratione Monaſterij clementer abſoluimus, ſicut perſonæ & loco credimus conuenire. Non enim conuenienter ægrotus medetur ægrotis: non imbecillem congruè ſuſtentat inualidus: nec commodè lapſus erigit corruentem. Vos igitur ſicut virum Ordinis decet, ſicut amico conuenit, ſicut oportet ſervum Chriſti, ſicut altaris miniſtro dignum eſt, omni tempore date operã, vt ædificentur muri domus Domini, & virtus Ordinis reparetur in ſanctitate & juſtitia coram Deo: quia detrimenta poterunt facilè reſarciri, ſi reformari contigerit religionis honeſtatiſque jacturam. In operibus ſiquidem noſtris, ſi primùm quæritur regnum Dei, juxta ipſius ſponſionem, boni temporalis adiectio non negatur. Deo igitur permittente ad vos deſcendemus in breui, domui miſeræ conſilium & auxiliũ, prout meliùs & aptiùs poterimus, impenſuri. Adſit labori noſtro veſtra ſedulitas, & amica prouidẽtia: nec enim effectu bono carere credim[9], vbi vnanimiter duorum pia vota occurrunt. Vale.

*Begarenſis Abbatia filia eſt Eleemoſinæ.*

*Matth. 6.*

Epiſtola 16. Ad Archiepiſcopũ Senonenſem.

*Rogat, vt reſtituatur cuidam amico ſuo, quod Archidiacono Aurelianenſi cõmodauerat.*

Amantiſſimo in Chriſto Patri & Dño Vuilelmo, Venerabili, Dei gratia, Senonenſi Archiepiſcopo, & Sedis Apoſtolicæ Legato, fr. Philippus de Eleemoſyna, plurimam in omniũ Salvatore ſalutem. Fidelis veſter, & noſter familiaris, Beneuentus de Veteri-vico, noſtro interuentu Hugoni Aurelianenſi Archidiacono de rebus ſuis gratuitò ſine vſuris & augmento commodauit. Non debet ei reſpondere in dãnum, quod benignè ſeminauit in gratiam. Rogamus dilectam nobis in Chriſto paternitatem veſtram, vt fideli veſtro prouideatis, ne alienis fraudibus inuoluatur, & ſupplicium reportet ex beneficio. Mandate igitur Decanis veſtris, in quorum manibus cura ejus eſt, vt veritate diligentiùs inquiſita tutum pateat exitum pro beneficio laboranti. Feliciter enim graditur cauſa, quam ſincerè perſpicit æquitas. Detrimentum autẽ ejus non ſine noſtra proueniet injuria, cùm ad hoc faciẽdũ noſtris precib[9] euictus acceſſerit. Bene valeat ſemper in Dño veſtra ſublimitas.

## Epiſtola 17. Ad Oſtienſem Epiſcopum.

*Commendat ei nobilem Anglum, vt pater ejus ſepultura Eccleſiaſtica non priuetur.*

DIlecto in Chriſto Patri & Domino Henrico Oſtienſi Epiſcopo, F. Philipp⁹ de Eleemoſyna, ſalutem & obſequium. Vir quidam nobilis de Anglia, & amicus Ordinis noſtri, aduerſus Trecenſem Epiſcopum & ejus Eccleſiam deliquit, & excommunicatus eſt. Poſt aliquantum temporis conſideratione habita, & damnorum ſatisfactione promiſſa ſatisfecit, & abſolutus eſt. Ante plenam verò ablatorum reſtitutionem ab inimicis interceptus & interfectus eſt, & prohibitus à ſepultura, pro iis quæ nondum plenè reddiderat. Heres ejus ætate junior nec ſciuit ſatisfacere pro patre, nec potuit. Nunc ad intelligibiles ãnos prouectus, ad omnem ſatisfactionem paratus eſt. Rogo igitur dilectam nobis in Chriſto paternitatem veſtram, vt ſepulturæ beneficium precibus veſtris obtineatis ei à Domino Papa. Iojuſtum videtur, vt volente filio ſatisfacere pro patre, pater ab Eccleſiaſtico conſortio diſtrictiùs arceatur. Semper enim miſericordia debet ſuperexaltari judicio. Hoc teſtatur Dominus Vintonienſis, & tũc Legatus, & ipſe Epiſcopus Trecenſis, qui modo eſt. Bene valete ſemper in Domino, pater cariſſime.

*Negata ſepultura, ſatisfactione nõ exhibita.*

## Epiſtola 18. Ad Alexandrum 3. Romanum Pontificem.

*Orat vt bona Archidiaconi Aurelianenſis Religionem ingreſſi dentur creditoribus, vt ipſe diſpoſuerat.*

AMantiſſimo in Chriſto Patri & Domino Alexandro, Dei gratia ſummo Pontifici, F. Philippus de Eleemoſyna, ſalutem & obedientiæ ſinceritatem. Opus fidele, cujus ordo naturalis aſſertor eſt, & dignitatem prærogat cœleſtis authoritatis: relatiuæ charitatis affectũ patris in filium, & filij in parentem, & natura docet, & lex ſpiritualis iodicit. Si caput Eccleſię & fidelium patrem, imò quia fidelium patrem & Eccleſiæ caput vos pietas diuina conſtituit: omnium grauamina filiorum miſericorditer intueri, vel vbi poteſt, efficaciter releuare, paternitatem veſtram docet ille, à quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur. Filius veſter Hugo, quondam Aurelianenſis Archidiaconus, vt annos ſuos in amaritudine animæ ſuę recogiret, elongauit fugiens, & manſit in ſolitudine ſub clauſtralis exercitio diſciplinæ. Pro ſoluendis debitis ſuis hereditatis ſuæ redditus quos tenebat, quaſi ex teſtamento ſolemniter aſſignauit, vt haberet votiuæ ſecuritatis egreſſum. Diſpoſitio tam ſincera ab ejus conſanguineis impeditur: & violenter ab eorum manibus eripitur, quibus fuerat delegatũ. Pręcipiat ergo veſtræ ſublimitatis authoritas, vt integra & inconvulſa maneat filij veſtri diſpoſitio tã fidelis: vel in manus Prioris de Charitate ad ſoluenda debita tranſeat hereditas: quibus ſolutis, ſicut juſtum eſt, redeat ad heredes. Quòd ſi mandato Sedis Apoſtolicæ prędicti peruaſores rebelles extiterint, ſentiãt Moyſi manus graues: & ſeueritas puniat, quos pietas nõ emollit. Immite nãq; videtur & durũ, vt Deo militare diſponeos, neceſſariò iterũ cauſis ſęcularibus implicetur. Apoſtolatũ veſtrũ conſeruet õnipotẽs Dñs, Amẽ.

*Soluere debita oportet ingredientẽ monaſteriũ.*

## Epiſtola 19. Ad Ludouicum Regem Galliæ

*Implorat ejus protectionem aduerſus importunitatem creditorum cujuſdam Clerici.*

PIiſſimo Regi Francorum Ludouico, F. Philippus de Eleemoſyna, regnare feliciter, & feliciùs mori. Corona Regis eſt miſericordia: & ſicut nubes pluviæ in tempore ſiccitatis, ſic opus ejus, cùm tempore prouenit opportuno. Opus habet miſericordia, & conſiderationе regij moderaminis, quondã Clericus veſter, nunc noua in Chriſto creatura quidquid eſt, totus veſter in Domino, Hugo de Rua-noua ad vmbrã Dominicæ protectionis fugiens æſtum grauem patitur à cognatis, & hæreditatis paternæ priuatur beneficio, qui ſolam diligit cæleſtem, votis tenet, & opere amplexatur. Solutus à vinculis mundi, adhuc parte aliqua detinetur, & reuocatur à debitis, quæ juſtè quidem, ſed acriter exiguntur. Aſſignauerat hereditatem ſuam conuenienter, vt credidit, vt omnia ſoluerentur: ſed nepos ſuus H. interturbat omnia, & ſolutionem impedit debitorum. Benigniſſimã igitur Regiæ majeſtatis clementiã, prece qua poſſumus, humiliter imploramus: vt fideli veſtro benignè & efficaciter aſſiſtatis: vt pauperem ab angore ſuo miſericorditer liberetis. Injuſtum namque videtur & improbum, vt quod vitam debuit fulcire temporalem, pauperi veſtro detrimentum vitæ pariat ſpiritualis. Opus regiũ ſicut miſericordia coronat, ſic juſtitiæ cultus pingit, ornat, & erigit. Perſonam veſtram, & datum vobis à Deo heredem, & regni veſtri ſtatũ, conſeruet & muniat omnipotens Dominus. Liberate pauperẽ veſtrũ, & ſarſionẽ quam dediſtis, veſtra reddat & conſeruet authoritas vſque ad aduentum noſtrum.

*Noua creatura eſt recèns factus monachus.*

## Epiſtola 20. Ad H. Palatinum Comitem.

*Petit Eleemoſynam Abbati Curia Dei Cœnobium conſtruenti.*

ILluſtri Domino H. Palatino Comiti F. Philippus de Eleemoſyna, ſalutem, & boni Principis opus, ac præmium. Liberalis animus vniuerſitatis eſt jucunda poſſeſſio: & fructus hujus odora ſuauitas, etiam quos non reficit, afficit, & ad ſui participium prouocat inexpertos. Hęc inſignis pietas omnibus ſe æſtimat natam, parturit omnibus, in omnibus ſe diuidit, & ſuauis beneuolentiæ diffundit vbique commercium. Non quærentibus occurrit, pulſantibus aperit, reprimit impudentes, verecundos hilarat, munerat obſequentes. Sic tibi viuitur, Princeps egregie, & in talibus vita ſpiritus tui, nec deſcẽdit à gradibus iſtis inſignis animi generoſa benignitas. Quàm glorioſior eſt illa diſperſio, quã non reuelat caro & ſanguis, ſed pater noſter qui eſt in cælis: qui temporale beneficiũ ſtipendijs munerat ſempiternis, ſicut de viro juſto dicitur. *Diſperſit, dedit pauperibus: juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.* Qui ſic diſpergit, congregat in æternum, & gratiam ſibi conciliat in die iræ & reuelationis juſti judicij Dei: cùm ſurrexerit Dominus percutere terram virga oris ſui: & in gladio ejus deuorabitur omnis caro. Scimus quidem, & compertum habemus, quia plerumque ad juſtitiam ſeminat tua dapſilis manus & magnifica, & myrrham primam diſtillant digiti

*Liberalitatem Henrici laudat.*

*Pſalm. 111.*

tni; cùm in vſum pauperum Chriſti dona tua laudabili ſubuentione diſpenſas. Paras tibi lumen in die nubis & caliginis: operimentum in die tempeſtatis & turbinis, ſalutare confugium in die tubæ & clangoris: in quo tibi gaudiũ felicitatis optamus, & refrigerium precamur æternum. Abbas de Curia Dei habet opus præ manibus, Princeps egregie, quod facultatis & operæ ipſius ſuperat facultatem. Præſumptionis argui deberet ejus inceptio, niſi in cœleſtis miſericordiæ theſauro ſpes ejus quieſceret: cùm ſit ei breuis ſubſtantia, & incepti qualitas expenſas exigat ampliores. Fundamenta Monaſterij ſui noua jecit, anguſtiam loci, vetuſtatis incuriam, ruinarum minas, corruptionis moleſtiam non ferens: cùm prioribus fundamentis ſuperædificatio non poſſet aptari: & augmentum familiæ Dei non ſatis commodè caperent anguſta tuguria. Et quia omnium indigentium commune refugium eſt liberalitatis tuæ ſinus egregius, rogamus per Chriſtum, vt ad eum, vnde tam cõmunis benefica ſtilla deſcendit, tuæ pietatis feratur irriguũ. Vale.

*Curia Dei eſt Ordinis Ciſtercienſis Diœc. Aurelianenſis.*

Epiſtola 21. Ad S. Thomam Cantuarienſem.

*Commendat illi communem amicum.*

REverendo in Chriſto Patri & Dño Thomę Dei gratia venerabili Cantuarienſium Archiepiſcopo, Fr. Philippus de Eleemoſyna, & F. L. de Curia Dei, ſalutem, & ſinceræ dilectionis affectum. A noſtris vtilitatibus non recedit, quod vtiliter accreſcit vſibus amicorum. Hoc enim habet amicitia proprium, vt ſit ei ſuauis & jucunda poſſeſſio, quidquid à ſuis profeſſoribus poſſidetur. In ſinum gratiæ veſtræ dilatato corde & affectu prompto magiſtrum G. benigniùs collegiſtis. Viciſſitudinẽ quam potuit, retulit, amicus fidelis inuentus eſt. Factus eſt ſtrenuus propugnator juſtitiæ veſtræ, allegator inſignis, aſſertor prouidus cauſæ veſtræ, & operum veſtrorum præconator eximius. Nec ſibi pepercit, nec ſuis, vt vobis proficeret: & totum ſe ſic veſtris impendit vſibus, & gratiam rependit pro gratia, vt nihil ſibi lætũ proponeret, niſi quod honori veſtro militaret & nomini. Si à fructu magno circa vos fidelem ejus operam torrẽs iniquitatis abſorbuit, non eſt minori dignus amplexu, ſi quod voluit, implere non valuit: quia quantum potuit vtilis eſſe, non deſtitit. Nunc igitur ſi in conſpectu principis illius magnorum ſuffragantibus meritis pacem potuit inuenire, eſſe non debet à cordis veſtri conſpectibus alienũ: ſed vt credimus, in mente veſtra debet florere congratia, ſi apud eum gratiã recepetit, cũ quo familiariùs & fideliùs honoris & pacis veſtræ poſſit inire cõmercium. Qui enim amicus eſt, omni tẽpore diligit: & amicitia certa nulla vi, nulla neceſſitate excluditur. Rogamus ergo dilectam nobis in Chriſto charitatẽ veſtrã, & benevola perſuaſione cõſulimus, vt fideli veſtro nullius conditionis apponatur dura neceſſitas: quia ſicut ait Ouidius, *Lenis alit flammas, grandior aura necat*: & æterna ſapientia, quæ attingit à fine vſque ad finem fortiter, ſuauiter diſponit omnia, & cum magna reuerentia diſponit nos. Bene valeat ſemper in Domino veſtra ſinceritas.

Epiſtola 22. Ad conſanguineũ ſuũ Dionyſium.

*Hortatur illum ad ſectandas virtutes conſanguineorum.*

DIlecto conſanguineo ſuo F. Philip. de Eleemoſyna, ſalutẽ in eo qui ſalus eſt. Qui majorum miratur virtutem & gloriam, non inutiliter gloriatur, ſi mores & vitam ſtudeat imitari. Supervacuè quidẽ de ſuorũ ſibi ſplendore blãditur, qui defectus ſui tenebras oculis ingerit aliorũ. Paterna nãque gloria nos reddit inglorios, cùm ab ejus veſtigijs diſſimilitudine reſilimus. Habes domeſtica pietatis & virtutis exẽpla, quæ tibi peperit ordinis & ſanguinis venuſta complexio, quæ itineranti lumen, operanti formam, negotianti poterunt afferre ſolatium. Negotium dico, non quod perambulat in tenebris: ſed quo bona quæritur margarita diſtractæ poſſeſſionis emenda cõmercio. Elnonenſis Monaſterij pater, frater matris tuæ, ſanctus ille Abſalon fuit, qui te à lacte matris avulſum primis extulit elementis, & regularis diſciplinæ præparauit obſequijs. Hic tibi quotidianus inſtitutor occurrat, actus ordinet, componat affectus, ſermones condiat, opera moderetur, & omne quod agis, comes & monitor indiuiſus aſſiſtat. Non errabis, ſi conuerſationis eius formam & operum ſtudeas fidelis Peripateticus imitari. Si aliter incedis, excedis: & tanto patri, generi noſtro, & indoli tuæ, facis injuriam. Salutat te dilectus filius noſter F. Albertus conſanguineus tuus.

*Imitatio bonorum.*

Epiſto. 23. Ad Stephanũ Meldenſem Epiſcopũ.

*Petit beneficium Eccleſiaſticum fratri cujuſdam Monachi Claravallenſis.*

DIlecto in Chriſto Patri & Dño Stephano Meldenſi Epiſcopo, F. Phil. de Eleemoſyna, ſalutẽ & ſinceræ dilectionis affectum. Quod ſtabilẽ poſſidet animus noſter de veſtra benignitate fiduciã, non eſt jactatio meriti, ſed veſtræ dignationis occurſus. Familiaritas prompta, jucũda ſerenitas, alloquiũ dulce, liberalitatis officioſæ comis oblatio, parabilis gratiæ ſignũ pręſtat, & confidentiæ nutrimentũ: ſic animus noſter ad æſtimationis ſuæ lineam deuotionis ſuæ format affectus, & amoris figurat imaginem: vt qualẽ judicat amicũ, tali ſe illi vinculo gaudeat alligari. De veſtra igitur ſinceritate præſumens, ſupplicatione qua poſſum, preces veſtræ porrigo ſanctitati, vt cujuſdam fratris noſtri fratrem carnalem bonæ indolis adoleſcentem beneficio ſubleuetis Eccleſiaſtico, & ſtudium ejus vberi miſericordia ſubleuetis. Si ſcire vultis, quis ille eſt, religioſi viri & honeſti fratris, Monachi Claravallenſis, frater eſt, Adam vocatur, in Epiſcopatu veſtro natus & renatus, bonarũ artium & partium eius: dignus, vt credimus, qui piæ ſubuentionis gratia fulciatur. Ad manum eſt, quod ſat eſt: Eccleſia Sanctæ Ciliniæ, & Eccleſia de Aciaco in manu veſtra ſunt, abſque paſtore. Sufficeret vna pauperi veſtro, ſi benevolentiæ veſtræ pietas aſſentiret. Non illi metas ponimus per antè dictum, ſed ſicut benevolentiæ veſtræ placuerit, petitioni noſtræ pretium gratia præſtetur effectus. Quidquid illi pro amore Dei & noſtro feceritis, nobis factum reputabimus, excellentiæ veſtræ gratiùs & arctiùs obligati. Vale.

*Fratrem ſuum vocat Monachũ Claravallis*

## Epiſtola 24. Ad Abbatem Letienſem.

*Offert quædam opera S. Auguſtini deſcribenda.*

*Authoritas Patrum.*

CAriſſimo Domino & amico præcordiali, Dei gratia Letienſi Abbati, F. Philippus de Claravalle, noua in Chriſto creatura, in nouitate ſpiritus ambulare. Non parvum mihi gaudium præſtat, quod audio & ſcio vos ſacris literis aſſuetum, & ſanctorum Patrum ingenia revoluere, quos in authoritatis arce mater Eccleſia repoſuit & euexit. Cùm autem in ipſis ſit, vnde hauriamus, à quibus audiamus, in quibus legamus ſententiarum cenſoriam grauitatem, vernantis eloquij iucundiſſimum nitorem, aureã morum venuſtatem: ſuperexcellit pater Auguſtinus, ſapientia ſingularis, ſublimis ingenio, verbis affluens, opere circumſpectus. Ipſe eſt enim cœleſtis fiſtula, & Spiritusſancti familiare organũ: de cujus & in cujus pectore Deus majeſtatis intonuit ad confutandum Iudæos, ad refellendum Philoſophos, ad Hæreticos conuincendos, in manu forti, & brachio extento. De operibus ejus quæ vos non habetis, inuenimus apud nos libros, videlicet Annotationes in Iob, contra Felicem Manichæum, contra Pelagium & Celeſtium, contra duas Epiſtolas Pelagij. Et quidem non fuit negligentia mea, ſed commeantium raritas, quòd hęc citiùs dilectioni veſtræ ſignificare non potui. Sed & hæc volumina, de quibus ſcribo, magnorum voluminum corporibus inſerta ſunt, ita vt disjungi nõ poſſint, nec vobis mitti. Conſiliũ autem noſtrum eſt, vt ſi eos alicubi recuperare non poteſtis, & omnino vultis habere, nobis ſcriptorem & membranas tranſmittatis, vt fiat voluntas veſtra. Ego autem & veſter ſum, & veſter ero, quamdiu fuero, in viſceribus Chriſti Ieſu. Valete, & orate pro me. Habemus & De catechizandis rudibus librum.

*S. Auguſtinus alios Patres præcellit.*

## Epiſtola 25. Ad Henricum Remenſẽ Archiepiſcopum.

*Gratias ei refert pro benevolentia & beneficijs ab eo acceptis.*

AMantiſſimo in Chriſto Patri & Domino, Henrico Dei gratia venerabili Remorum Archiepiſcopo, F. Philippus, ſuus, quod ſuus. Non capit animus, cogitatio non metitur, explicare lingua non ſufficit, quo congratulationis, gratiarũ, & laudis occurſu, dignationis veſtræ liberale proſequar ornamentum, quo dignanter à vobis noſtra muneratur indignitas. Supra opinionem meritumque ſe ſubrigit munificus veſtræ benignitatis acceſſus, tantò me deuotiùs obligans, & aſtringens arctiùs gratioſo veſtræ ſerenitatis reſpectui, quantò parvitati meæ ſinceriorem clementiæ veſtræ repræſentat imaginem. Quis enim ego, aut quæ domus patris mei; vt de reliquijs generis noſtri cõſtituat in loco primitiarum veſtra gratioſa dignatio, vt ſedeat cum principibus, & ſolium glorię teneat? Minor ſum cunctis miſerationibus veſtris: ſed inter omnia celebris excellentiæ veſtræ beneficia venuſtiùs hoc ſinceriùſque proceſſit, quo nihil tale præmeditantem animum liberalitatis acceſſæ radio tetigiſtis. Humanæ ſiquidẽ mentis affectum nulla ſic excitat gratia, nulla ſic alligat, aut ardentiùs afficit, ſicut illa, quæ inopinatè clementer offertur, dignanter occurrit, non quæſita liberaliter aſſignatur. Non eſt, quod retribuam Domino meo, pro omnibus quæ retribuit mihi: quia ſicut veſtra ſublimitas ſeruitutis noſtræ perfunctione non indiget, nec ſubſidijs infirmioribus augmẽtatur: ſic amoris mei fidelis oblatio nullos in ſe receſſus inuenit, nullos omnino ſinus, nulla reclinatoria, in quæ poſſit circa perſonam veſtram ſuæ charitatis dilatare progreſſum: quia vaſi pleno quidquid inſuderis effunditur; & perfectionis non habuit gratiam, cui potuit accedere, quod minùs habuerit. Meus autem amor ſic ab initio circa excellentiam veſtram totus incanduit, vt apud ſe non inueniat exhedram, qua poſſit integritatis ſuæ plenitudinem dilatare. Cùm ergo ſit diues animus, mendica ſacultas, & magnificentia veſtra vilibus non adjuvetur impendijs: cùm non ſit ad manum, quod ſat eſt in retributionis obſequio, cœleſtis miſericordiæ theſauris inferam veſtræ viſitationis tam benevolum gratumque beneficium, vt pro me vobis retribuat Domin⁹, Dominus miſericordia mea in ſæculum, & opus manuum veſtrarum benignè reſpiciat. Ego autem amabo ſemper & obſequar, & quamdiu ſpiritus hos reget artus, à magnificentiæ veſtræ pedibus non auellar. Rogo igitur excellentiam veſtram, vt recurrente indiculo me certificare dignemini, vbi, & quando, veſtræ poſſit aſſignari præſentiæ, quem deſignaſtis ex nomine. Sinceritatem veſtram conſeruet ſemper, & augeat diuina clementia.

## Epiſtola 26. Ad eundem.

*Gratias item agit, quod ſibi ægrotanti epiſtolam & miniſtrum mittere dignatus ſit.*

AMantiſſimo in Chriſto Patri & Domino, Henrico venerabili Remorum Archiepiſcopo, F. Phil. de Eleem. ſuus quod ſuus. Dilatus eſt, vt credimus, quod ſine cordis angore non dicitur, remediabilis ille & deſiderabilis tranſitus, ærumnarum finis, delinquentiæ meta, pacis ingreſſus. Paulatim conſurgit & reficitur puer veſter, ordine ſucceſſiuo corpori vires rediuiua ſanitas adminiſtrat, edendi reparatur appetitus, & inter edendum natiuus ciborum ſapor agnoſcitur. Sed non minimũ ſaluti noſtrę fomitẽ parit de viſitationibus veſtris concepta lætitia, quæ & proſperitatis amica eſt, & egregios ſemper comitatur acceſſus. Quid enim pietatis, quid gratiæ, quid dulcedinis non attulit mihi ſcriptionis veſtræ fœcunda dignatio? Radiabat in pagina benignæ mentis auguſta ſinceritas, & velut emicante ſpeculo vim amoris, ſinceram referebat imaginem. Verus amor eſt, qui ſuas anguſtiari facit anguſtias. Nemo enim digniùs exequitur diligentis affectum, quàm qui non ſine pietatis obſequio, & inter amicũ cõmoda ſerenus eſt, & in oppoſitis obſcuratur. Sic de conſcientia mea veſtrum excellentẽ metior animum, gloriorque ſingulariter, & quamdiu vixero, gloriabor, quòd in hoc vobis gratię gradu tanto tantillus apparui. Præterea cum multiplici gratiarum actione ſublimitati veſtræ, quo ad poſſum, deuotus occurro, quòd filium noſtrum Auſculphum nobis tranſmiſerit veſtræ benignitatis pia compaſſio: qui argumentosè deſeruit, officiosè miniſtrat, benevolè ſuffragatur, & in noſtram ſe componit per omnia ſoſpitatem. Sic excellentiæ veſtræ proculdubio placere

cere non ambigit: & dignus eſt, qui præſidentis totum ſe conformat imperijs. Rogamus, humilitate qua poſſumus, vt apud clementiam veſtram continuetur ei gratia, & inueniat pro bono miniſterio graduin bonum. Bene valeat ſemper in Domino Sanctitas veſtra, benigniſſime Pater & Domine.

## Epiſtola 27. Ad H. Præmonſtrati Abbatem.

*Rogat, vt nepti ſua condonetur, quòd Ordini Præmonſtrat. ſe dederit non ſeruata forma.*

DIlecto dilectori ſuo H. Præmoſtratæ Abbati, F. Philippus ſalutẽ in eo qui ſalus eſt. Athletæ virtus proditur in cõgreſſu, miles probatur in acie, lucet in periculis nautæ ſolertia, neceſſitatis articulus parit amicitiæ notionẽ, & probatã fidẽ tẽp⁹ obductionis excludit. In cœlo teſtis meus & cõſcius in excelſis, quòd dilectione ſincera perſonã veſtrã & Ordinẽ veſtrũ fuerim fideliter amplexatus. Reſponſum flagito charitatis, & vicariã quæro gratiam, cum benevolẽtiæ fructu. Filia fratris mei ad Montẽ-cultum orationis cauſa nuper aſcenderat: ibi in ſpiritu mentis ſuę repentino mutata proceſſu, veſtẽ ſibi Religionis induit, & attonſis crinibus primitias capitis ad altare cum voto virginitatis Sponſo virginũ dedicauit. Exhibuit in hoc facto, quod amor Dei, quòd ardor ætatis, quod muliebris leuitas potuit, quod immaturitas conſilij peperit in animo puellari. Fatemur, & verũ eſt, quia præter inſtitutiones Ordinis veſtri, præter majorũ regulas, præter authenticas ſanctiones cõmiſſa eſt hæc noua tranſgreſſio. Fecit quidẽ illa quod debuit, ſed non vt debuit, ſortita eſt votiuæ mutationis ingreſſum. Iuſtũ erat, vt per manum Abbatis & conniuentiã fratrũ ſuſciperetur ordinabiliter oblatio ejus. Anticipauit ordinẽ præcipitatio voluntatis: ſed opus tam piũ, tamque deuotę propoſitionis inceſſus, juxta vouẽtis ſententiam rata manent in conſpectu veritatis æternæ. Quis ſine offenſa euellere poterit tam ſanctæ deſponſationis amplexũ? Quis in corde ſuo proponet extinguere ſpiritũ, quem in animo virginali ſuſcitauit amor mũditiæ, & diuini muneris formauit inſtinctus? Supplico igitur charitati veſtræ, & quanta poſſum intentione manſuetudinẽ veſtræ benignitatis imploro, vt quod hic erratum eſt, temperet piæ diſpenſationis occurſus, & ſimplicitatis delictum remiſſione congrua tegat miſericordia ſanctitatis. Experiamur in hoc opere, quãti ſimus apud vos: & cùm ſeruaueritis animã quærentẽ Deum, & generis noſtri confuſionẽ ſuſtuleritis, nos juxta conſilium veſtrũ & Abbatis ſancti Martini, ſecundùm facultatẽ noſtrã, libenter benefaciemus Eccleſiæ, in qua neptis noſtra vitã ſuã Dño conſecrauit.

*Patet hunc Philippum nonfuiſſe Ordinis Præmonſtr. Abbatem.*

## Epiſt. 28. Ad Epiſcopum Atrebatenſem.

*Orat, vt quemdam ſuſcipiat in obſequium ſuum, ſi ei vtilis eſt.*

ATrebatenſi Epiſcopo F. Philip. Poteſtas non ſolùm ſi imperet, verũetiã ſi ſupplicet, cogit: ſed amicitia ſic precatur, vt æquanimiter nutũ favoris habeat & repulſam. Amicus enim animi cuſtos dicitur, non incentor: pacis portitor, non rancoris: non gravaminis miniſtra, ſed gratiæ. Dignationi veſtræ preces porreximꝰ pro R. mareſcallo. Si obſequiũ ejus vtile judicatis, & in beneplacito veſtro ſedet, eum in veſtro ſatellitio detinere, gratias agimus pro benevolentia. Si aliter judicatis, nos contraria non rogamus, nec contrahere volumus veſtræ voluntatis offenſam, cui benevolentiam debemus & gratiam. Valete.

## Epiſtoſa 29. Ad F. Remenſis Eccleſiæ Decanũ.

*Rogat vt latori conferatur beneficium ſcholarę.*

DIlecto dilectori ſuo, magiſtro F. Remenſis Eccleſiæ venerabili Decano, F. Phil. modicũ id quod eſt. Cedere nõ debet in vacuũ, vel inaniter fundi fidelis interceſſio, quæ ab amico dirigitur ad amicum. Maximè autem ſunt validæ preces, quas format pietas, ornat juſtitia, gratia comitatur. Pium eſt, pauperi ſubuenire: diligenti ſapientiam juſtum eſt ſuffragari: qui quærit gratiam amico mediante, excludi nõ debet à gratia. Hæc tria in præſentium latore conueniunt. Exilem habet ſubſtantiam, profectum diligenti propoſito conſtanter inſequitur, bonorum gratiam reuerenter exquirit. Dilectã in Chriſto nobis manſuetudinem veſtrã, quanta poſſumus precum inſtantia, ſuppliciter imploramus, vt amore Dei & noſtri veſtra benignitas eum à ſinu miſericordiæ non excludat, ſed indulto ſibi ſcholarium beneficio, ſtudẽdi aptiùs & docendi alios tribuat facultatẽ. Adoleſcens eſt bonarum artium & partium ciuis: ſeruire & obſequi bonis ſtudium gerens, & propenſæ voluntatis affectum. Benignus animus bona quærenti debet cũ gratia ſubuenire: & amico pulſãti non debet claudere januã pietatis. Bene valete ſemper in Domino, cariſſime Domine.

## Epiſtola 30. Ad L. Sancti Giſleni Abbatem.

*Orat, vt in gratiam ſuſcipiat Religioſum, qui ab eo exierat.*

DIlecto in Chriſto Patri L. Dei gratia S. Giſleni reuerendo Abbati F. Philip. modicũ id quod eſt. Sicut rebellibus & ſuperbis jure debetur pœna: ſic pacis aditus & viſcera pietatis non ſunt humilibus & pacem quærentibus obſeranda. In ſpiritu humilitatis & animo contrito, ſicut credimus, reuertitur ad vos F. Vualcherus lator præſentium cum nepote ſuo Ger. pacis, & pacem quærens; omni tempore daturus operam, ſicut aſſerit, vt ad honorem Dei & Monaſterij profectum, & perſonæ veſtræ reuerentiam ſeruitium & honorem, tota vita ejus deinceps & conuerſatio reuertatur. Nouit diſcretionis veſtræ ſacer intuitus, quòd non primordia de fine judicant: ſed quod poſterius eſt, dat ſententiam de priori. Paulus malè incepit, conſummatio fide & gloria coronatur. Iudæ laudantur initia, ſed finis proditione damnatur. Ponamus errasse Galcherum, ſi ſatisfacere quęrit humiliter, veniam promeretur. Verumtamẽ electum catholicè prædeceſſorem veſtrum Leonem fideliter ſecutus eſt, & vſque ad conſummationem vitæ ſtabili proſecutus inſtantia; & diligenti opera famulatus. Suſpecta vobis eſt forſitan hominis arguta ſolertia, vel machinationis cujuſpiam contra vos maligna peruerſitas, juxta verbum Sapientis, Omnis eſt ab amore tollenda ſuſpicio, quia ab inquietudinis motu ſuſpicioſus animus non quieſcit: ſicut in Iob

*Poſteriora ſpectanda, potiùs quàm priora.*

*Iob 15.*

legitur. *Sonitus terroris in auribus ejus.* Abſit hoc ab anima ſapientis, ab anima quærentis Deum, ab anima in domo Dei fideliter militantis. Rogamus igitur dilectam nobis in Chriſto ſinceritatem veſtram, vt humiliter reuertentibus miſericordiæ porta pandatur: & quanti ſimus apud vos, declaret munus pacis, & impetrata clementia. Bene valete.

*Hactenus Epiſtola Philippi de Eleemoſyna, ſecundùm exemplar Claravallenſe. Quæ ſequuntur ex Dunenſi ſumpta ſunt.*

Epiſt. 12. Philip. de Eleemoſyna, in Dunenſi exemplari. Ad Abbatem S. Michaëlis.

*Rogat, vt villicum in gratiam recipiat.*

Dilecto in Chriſto Patri, Amico, & Domino B. Dei gratia S. Michaëlis Abbati F. Phil. de Eleemoſyna, ſalutem & ſinceræ dilectionis obſequium. Ad ſuum referri debent vniuerſi principium, & originis ſuæ ſimilitudinem conuenienter in omnibus exhibere. Pater eſt miſericordiarum, & totius conſolationis Deus, qui nos miniſterij ſui facit eſſe participes, & miſerationum ſuarum præbet imitabilem nobis, & vtilem prærogat abundantiã. Cui cùm ſit proprium miſereri ſemper & parcere, nos qui vicẽ ejus in terris obtinemus, miſericordiam debemus ſuperexaltare judicio, & gratiam in his qui voluntariè ſe & ſua miſericordiæ veſtræ ſubjicere non ſunt aduerſati. Sicut enim contumacibus vltio jure eſt inferenda: ſic eſt humilibus gratia conferenda. Non eſt ſinu miſericordiæ ſeparandus, qui ad illum in ſpe remiſſionis pia humilitate confugit. Inde eſt, quod benevolentiæ veſtræ ſupplicamus, vt pro amore Dei & noſtro, fratrem Prioris Fuſniacenſis pia ſubuẽtione releuare dignemini: vt villicationis ſuæ ſtatum, quem in manu miſericordiæ veſtræ depoſuit, aſſentiatis ei miſericorditer reparare. Quem ſi apud vos rumor ex incertis collectus accuſat, vel ſuſpicio malitiæ comes inflammat, vel inuidiæ damnabilis zelus ardenter inſimulat: debet tamen pietas excuſare, & ſapientia examinare conſilia, & non citò ad falſa facili credulitate delabi. Porrò, cùm ſcriptũ ſit, quia, *omnis controverſia finis eſt ſacramentum*, & ipſe vobis illud offerr ad innocentiæ ſignum, inter veſtram & ipſius conſcientiam debet aſſidere medius radius charitatis: qui inter Prelatum & ſubditum novum copulet gratiæ nodum, dum vos exonerat, & illum pleniùs obligat ſuſcepta remiſſio. Cùm enim Dominus dicat, *Sit ſermo veſter, eſt, eſt, non, non: quod autem abundantius eſt, à malo eſt*, non jurantis, ſed non credentis argui videtur intentio: cùm ille qui juramentũ parat, ſuam purgationem operetur; ille indignationem fouere, iræ ſatisfacere videatur. Honeſtius ergo eſt vicario Chriſti, & vtilius, miſericorditer indulgere, quàm pertinaciter exigere ſacramentum: quia de indulgẽtia merces acquiritur, & de exactione tranſgreſſio. Rogamus igitur & obſecramus, humilitate qua poſſumus, vt plenam ei indulgentiam faciatis, & de reſtitutione villicationis, & de indulgentia ſacramenti. Parati erimus cum gratiarum actione rependere vicem, ſi tempus occurrerit, & veſtra nobis dignatio injungere voluerit.

*Miſereri nos decet ad imitationẽ Dei.*

*Hebr. 6.*

*Iac. 5.*

*Honeſtius eſt indulgere, quàm exigere juramentum.*

Epiſtola. 14. Ad Abbatem Elnonenſem. In Dunenſi exemplari.

*Paratum ſe dicit ejus voluntati obſequi, ſed cùm hiemis aſperitas abierit.*

Dilecto in Chriſto Patri I. Dei gratia venerando Elnonenſis Monaſterij Abbati, F. Philippus modicum id quod eſt. Non longè cauſa diſſidet ab effectu, vbi & liberè voluntas imperat, & facultas obediẽter obſequitur, quod votum poſtulantis expectat. Ad obſequium veſtrum me & familiaris excitat favor, quo perſonam veſtram ſincero complector affectu, & antiquæ dilectionis ſpecialis gratia cohortatur, qua locum, cui Deo authore præſidetis, non quidem ſingulariter, ſed præ cæteris diligo & veneror. Vnum inde eſt, quod charitati veſtræ ſignifico, quòd ad veſtrum ſum paratus arbitrium, ſi quod mandatis, facere diſponitis; ſed cùm perfectioni reſiſtat brumalis aſperitas, vtilius mihi videtur, & aptius, differre quod intẽditis, donec hiemalis rigor aſcendente ſole mitiùs intepeſcat, & dierum curſus productior ſit, & commodior ad viandum. Ego autem iterum vbicumque expedire nouero, pro vobis ero ſolicitus. Si autem vobis aliter placet, recurrente nũtio, perdocete, quod facere me velitis: paratus ſum enim ſequi veſtræ demandationis edictum.

Epiſt. 15. In Dunenſi exemplari, Ad eundem.

*Hæc etiam in Fuſniac. codice eſt duodecima.*

*Offert obſequium ſuum eidem Abbati.*

Torpentes affectus propoſita monet occaſio, & jacentes erigit in profectum. Profectus eſt amicitiæ, manens inter amicos nexus indiuiduus animorum, & miniſtra jucunditatis altrinſecus deuota memoria, deuotionis & obſequij veſtri cura. Perſonam veſtram vnit cordi meo jugis aſpectus: & ſtatus veſter ſemper contubernalis meus eſt, & incola pectoris mei. Occaſione igitur ſumpta per præſentiam latoris præſentium, ſcribere dignum duxi charitati veſtræ, vt & continentia noſtra vobis innoteſceret; & ſiquid eſſet apud nos quod pro vobis noſtra opera indigeret, tranſmiſſæ relationis pateret indicio. Nos enim corde bono & animo volenti, ſicut decet & dignum eſt, ad obſequiũ veſtrum parati ſumus, & promptum voluntati veſtræ ſpondemus officium. Dominum Priorẽ ſanctumque conuentũ ore veſtro & ſpiritu noſtro ſalutamus.

*Sequuntur aliæ Epiſtolæ eidem Philip. Abbati de Eleemoſyna in codice manuſcripto Fuſniacenſi aſcriptæ: quæ Claravallenſi deſunt, & Dunenſi. Sed prima, quæ in illo Fuſniac. codice eſt ſeptima, & ſecunda, quæ in eodem codice eſt 13. non ſunt fortaſſis noſtri Philippi, vt jam ſuprà monui.*

Epiſtola 7. Phil. Abbatis de Eleemoſyna, ſecũdùm prædictum exemplar Fuſniacenſe. Ad fratrem Antonium.

*Congratulatur cuidam Nouitio Cœnobij Bonæ-ſpei Ord. Præmonſtratenſis.*

Benedicta gloria Domini de loco ſuo, quæ locũ tibi præparauit in Bona-ſpe; vt factus filius Bonæ-ſpei, de ſpe transferaris ad ſpeciem; & aggregatus filijs regni, de claritate viſitationis in agnitionis claritatem transformeris, tamquam à Domini ſpiritu. Spiritus enim Domini, qui replet orbem terrarum, qui ſolus omnia cõ-

tinet, & ſcientiam habet vocis, aqua purificationis teplet mentem tuam, pedes tuos cohibuit à vanitatis acceſſu, & cõtinet in amore juſtitiæ. De ſcientia vocis dedit confeſſionem ſeruo ſuo, vt excelſus in verbo gloriæ glorifices Deum & Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti in beneficio vocationis ſuæ, qui te vocauit in admirabile lumen ſuum; & de peccatorum tenebris in ſplendoris æterni gratiam reformauit. Magnificat ſuper hoc anima mea Dominum; & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo: quia amicus meus mortuus fuerat, & reuixit; perierat, & inuentus eſt. Nunc primùm fateor eſſe te meum germanum; quia amor Dei fecit te eſſe contemptorem mundialium nundinarum. Confortare igitur, & eſto robuſtus: loquere, quod loqueris; operare, quod operaris; vt multiplicens in ſenecta & miſericordia vberi; & miſericordiam vberem tribuat tibi miſericordiarum pater, & Deus totius conſolationis: qui ſperantes in ſe non deſpicit ſeruos ſuos, quos in præſenti ſanctificat, & glorificat in futuro. De reliquo, de ſacerdote ſuper quo me rogaſti, ſollicitus ero, cùm ad me venerit, & indicauerit, quis ille ſit, qui taliter eum nititur fatigare.

Epiſtola 8. In prædicto exemplari Fuſniacenſi. Ad Priorem Ciſtercij.

*Videtur ſcripta nomine alicujus Conuentus, mittentis Monachũ in Liguriã, vt inde defuncti ſui Abbatis corpus deferat in propria domu.*

ALlegatione valida nititur, qui apud miniſtrum charitatis pietatis repræſentat obſequium. Fidelium corpora ſunt inſtrumenta juſtitiæ, & honore proſequenda, non ſolùm dum viuunt; ſed etiam cùm ſpiritu fuerint orbata vitali. Inde eſt, quòd Ioſeph patrẽ ſuum ab Ægypto in terram Chanaan ſepeliendum deportare curauit: & ad terram promiſſionis oſſa Ioſeph filij Iſraël detulerunt. Sanctorum veſtigijs inhærentes, ducente nos ſpiritu pietatis, Patris noſtri R. Abbatis glebam ad nos à Liguria deferre diſponimus: vt in domo de qua bene meruit, jus ſepulchri per Dei gratiam ſortiatur. Deputatus eſt ad hoc communis filius Frater T. & ad vos hac conſideratione dirigitur, vt paternæ benedictionis firmatus acceſſu, tranſlationis hujus miniſterium ſecuriùs & attentiùs aggrediatur & impleat.

*Sanctorum corpora mortua honoranda.*
*Geneſ. 50.*
*Exod. 13.*

Epiſtola 10. In prædicto Fuſniacenſi codice. Ad Henricum Archiepiſcopũ Remenſe.

*Gratulatur, tantum Pontificem, qui & frater Regis erat, ſui memorem eſſe, & Epiſtolis ſe ab illo honorari.*

DEvotionem germinat, & gratiæ ſubminiſtrat fomitem, ſubditorũ parvitati dignitatis impenſa dignatio. Sol firmamenti gratia, mundi lumen, vniuerſitatis oculus, cacumina montium ſic illuſtrat, vt ſplendore ſuo conuexa vallium non defraudet. Sicut ille admirabilis oriens ex alto, Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant eum, ſolus inter Angelicos ordines, & inter beatorum ſpirituum fideles excubias in omnipotentatu ſuo ſic fulgore luminis gloriatur, vt humanæ ſortis non detrectet anguſtias, vt conſors factus & generis, & dignitatis ſuæ gloriam generi conferat & naturæ. Felix imitatio, quæ ſe tanto ſubjicit exemplari: quæ formoſam concipit & parit imaginem de ſimilitudine conditoris. Sic Dominus meus, verus Domini characteris imitator & cuſtos, inter Eccleſiaſticæ diſpoſitionis arcana conſilia, inter aulicos motus & ſubtilium condenſa curiarum, inter familiaris prouidentię non vulgaria ſecreta, pauperis ſui memoriam non abjicit: ſed venerationis plenos & bajulos apices cum inquiſitione ſedula delegauit: qua parvitatis noſtræ latebras viſitaret. Viſitatis animus paginali paſcitur alloquio; & mentis affectum muti apices pleniùs eloquuntur. Quòd autem præſentiam veſtram nobis inuidet ad præſens negotiorum fœcunda progenies, quæ Regni pariter & veſtris occupationibus indulgetur, commonemus animum, vota protrahimus, ſuſpendimus deſideria; nomen veſtrum & memoriale veſtrum in deſiderio animæ ſuſtinentes: cujus vultum tãquam vultum Angeli deſiderantiſſimè videremus. De ſtatu noſtro pleniùs ſcripſiſſemus, niſi præſens adeſſet, à quo perſcrutari & ſcire poteſtis certiùs vniuerſa, filium veſtrum An loquor, quem vobis commendabilem faciat, & obſequij ſic fidelis occurſus, & noſtræ parvitatis adnexa precatio.

*Sol ſumma & infima illuſtrat.*
*Deus homines vt Angelos honorat.*
*Dominum ſuum Archiepiſcopũ intelligit.*

Epiſtola 11. In eodem exemplari. Ad quendam adoleſcentem.

*Hortatur illum exequi conceptũ Religioſæ vitæ amplectendæ propoſitum.*

B*Onum eſt homini, cum portauerit jugum ab adoleſcentia ſua.* Iugum enim Domini ſuaue eſt, & in odorem ſuauitatis germinare facit ſubjectibilem illi. Iugo Domini vita corrigitur, ornantur mores, opera diriguntur, propagatur ſapientia, comparatur æternitatis acceſſus. Quid prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ ſuæ faciat detrimentum? Detrimentum animæ eſt mundi amor, qué qui mente conceperit, & affectuoſiùs voluerit inhærere, patit ſibi diuinitatis offenſam, & propoſitum ſanctitatis excedit. *Qui enim vult eſſe amicus hujus mundi, inimicus Dei conſtituetur:* nec in eodem poſſunt domicilio cõmorari diuin' amor & mundanus, nulloque ſibi poſſunt glutino copulari. Clamat in Euangelio veritas. *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire.* Non eſt conuentio luci ad tenebras, nec poteſt impietas juſtitiæ ſociari. Seruire Deo regnare eſt, ſeruire mundo peccatum eſt. Elige tibi, quæ volueris. Dilectio Dei vita æterna eſt: dilectio mundi perpetuæ mortis ingreſſus. *Bonum eſt homini intrare ad vitam debilem vel claudum, quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis.* Memento ergo verbi tui, quod non homini ſeruo Dei, ſed Deo tuo promiſiſti, & dilectori tuo ſalutis tuæ ſpem gratiſſimam dediſti. Accede ergo cariſſime, & quod in manibus Domini promiſiſti, ſic in corde tuo germinet, vt à corde Domini non recedat; ſed fiat tibi fons gratiæ ſalientis in vitam æternam: & in die retributionis de fructu operum tuorum ſatietur & viuat anima tua.

*Thren. 3.*
*Iugum Religionis hic intelligitur.*
*Iac. 4.*
*Matt. 6.*
*Matth. 8.*

Epiſt. 13. In eodem exemplari. Ad Abbatem de Valle-Dei (Ord. Præmonſtratenſis.)

*Deſcribit amorem amicitiæ, ac dirigit ad eum Supriorem ſuum.*

DE figmentis plerumque ſeria colliguntur, & in ænigmate loquitur fabula veritatem. Iuxta commentitios veterum ritus, ſicut pueri,

*Amoris pictura.* ſic amor imberbis pingitur & pennatus. Puer, quia ſenio non marceſcit: imberbis, quia ſimulatione non regitur: pennatus, quia pervolat in remotos. Sic amicitiæ ſinceritatem non exterminat prolixitas temporum, nec lanugo falſitatis obnubit: & ad longè poſitos affectionis piæ penna tranſducit. Terrarum ſitus & maris interjectio corpora quidem ſeparat, animos non bipertit: quia vnus ſemper ab initio ſpiritus in nobis fuit, & vna fides: & gratia de radice pullulans charitatis. Hanc nec locorum intercapedine, nec longo marium tractu, nec rerum mutatione velopertum mutauit obductio, turbauit offuſa, minuit difficultas. Et quoniam debent amicorum omnia eſſe communia, quod noſtrum eſt, in vlnas veſtræ charitatis infundo, Suppriorem noſtrum loquor, cujus apud nos porno magna requieſcit. Meretur ipſe diligi: meretur & frater ejus, qui vobiſcum eſt: & noſ penimus, vt aliquid reuerentiæ & dilectionis accreſcat, & amicitiæ noſtræ reſpectu, & fraterni dilectione conſortij. Non repentinum ejus ad vos aduentum veſtra miretur ſinceritas: quoniam diuturna importunitas, & obnixæ amicorum preces, non leuitatis excurſus, ad vos quaſi neceſſariò compulit tranſmittere.

Epiſt. 22. in eodem codice. Ad tres Abbates.

*Rogat tempore afflictionis ſuſcipi ab illis aliquot ex ſuis Religioſis.*

TRibulatio & anguſtia inuenerunt nos, & multiplicata ſunt mala in terra, & intrauerunt aquæ vſque ad animam. Graui vrgetur dolore, cujus diſperguntur viſcera ſuper terram: cujus dulcedo tranſit in amaritudinem: cujus in deſolationem conſilia transferuntur. Lugubris eſt patris affectus, cùm ſeparatur à filijs; necnon ſupra dolorem iſtum dolor eſt alius, cùm aliena vigente malitia rapitur à canibus alimonia filiorum, & eleemoſynæ Chriſti pauperibus denegantur præ inopia. Oportet nos, quod ſine dolore non dicimus, filios noſtros ad fraternam tranſmittere ſubſidia, & in hoc tempore veſtro beneficio ſuſtentari. Rogamus igitur charitatē veſtram in ſpiritu humilitatis & animo contrito, vt in hac tribulatione noſtra pium nobis exhibeatis affectum; & paterno animo in viſceribus charitatis filios noſtros, imò & veſtros, quàntos vobis placuerit, cùm ad vos miſerimus, benignè ſuſcipere, velitis. Quodcumque placuerit vobis, nobis reſcribite.

Epiſt. 26. in eodem exemplari. Ad Epiſcopum Cameracenſem.

*Congratulatur ei de obtento Pontificatu.*

AVditui noſtro dedit Deus gaudium & lætitiam de reditu veſtro: dilatatum eſt cor meum, & lingua mea cum gratiarū actione vocem laudis cæleſti dependit arbitru. Cùm enim ſit amicitia ſingulare vinculum ſocietatis humanæ, & nihil inter homines celebretur hujus muneris perfectione jucundius: non immeritò gratulor, ſi amicus meus ſuper cedros Libani complantatus, inter ſeniorū cathedras obtinet principatum. Ante me factus eſt, qui poſt me non erat, & Pontificalis gratiæ ſortitus initia, electionis canonicæ fauente concordia, Imperatoriæ majeſtatis aſſenſu. Gratia multiplex gratiarum omnium largitori, qui proſperum fecit in benedictione dulcedinis iter veſtrum; qui ad propria reduxit incolumem: & amicorum deſiderijs pietatis ſuæ remedia non negauit. Ipſi cū humili deuotione ſupplicamus, vt læta principia fine claudat optabili; & inter electos regni ſui principes, electionis veſtræ faciat finem conſummari. Quod ſi aliquid in facultate noſtra eſt, in quo dignationi veſtræ poſſimus aſſiſtere, in arbitrio veſtro eſt, edicere quid velitis: noſtrum eſt pro viribus noſtris implere veſtræ juſſionis edictum.

## *Epiſtolæ Domini Henrici Claravallenſis quondam Abbatis, pòſt Cardinalis Albanenſis Epiſcopi.*

Epiſtola I. Ad Papam Alexandrum tertium

*Miſſus ad prædicandum bellum ſacrum, nuntiat, Henricum Campaniæ Comitē crucem aſſumpſiſſe, commendatque Pontifici terrā ſeu Principatum ipſius.*

VT in gaudio & exultatione metatis, quod pia ſolicitudine ſeminaſtis, ad notitiam veſtram, Pater ſancte, deferimus, quòd cura, quam nobis Apoſtolica delegauit authoritas, ſuaues in aliquibus & acceptabiles Deo fructus, fidei veſtræ merito parturiuit, itavt & nos delectet executio boni operis, & vos certè pœnitere non debeat vtilis & ſaluberrimæ juſſionis. Illuſtris namque comes Henricus, noſter ſpecialiſſimus Princeps, & Dominus terræ peregrinationis noſtræ, compunctus & inſpiratus à Domino, vexilla ſalutis primus arripuit, & dignum Domino ſpontaneæ oblationis offerens ſacrificium, ad æmulationem pij muneris ducē ſe cæteris præſtitit pietatis. Iam in hortulo cordis ejus germina læta repullulant. Iam futuræ fertilitatis ipſius aprica viriditas hilareſcit: ita vt ſentientes in eo fragrantiam ſpei bonæ exultemus & lætemur in ipſo, tamquam in odore agri pleni, cui benedixit Dominus. Nuper enim circa Dominici Natalis proxima ſacramenta de manu Legati veſtri viuificæ crucis ſignum pia deuotione ſuſcipiens, publicę ſolemnitatis gaudium inopinatæ lætitiæ feſtiuitate præuenit: vt de ipſo quoque meritò reſonaret, *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Ecce igitur pro eo coram vobis affectuoſiſſimæ deuotionis preces prona humilitate proſternimus: rogantes, vt terram ſuam, quam patrocinio veſtro ex fiducia multa commiſit, memineritis, provt decet, Apoſtolici præſidij tuitione vallandam: quatinus quiſquis in eam aliquod fuerit in abſentia principis machinatus incommodum, indignationem veſtram ſe non dubitet incurſurum. Nulli etenim juſtiùs diligentia ſacri Apoſtolatus impenditur, quàm ei, qui tollens crucem ſuam, per tot maris terræq; diſcrimina crucis Dominum imitatur.

*Claravallis in Campania Prouincia ſita eſt.*

Epiſtola 2. Ad Abbatem Buſcalonem.

*Optat Buſcalonem venire Claramvallem & rogat vt occurrat ei Altācumbā, vbi Henricus Abbas fuerat.*

ECce ego ad oſtium cordis veſtri pertinax amator inuigilo, clamans literis, precibus

inquietans, vt animus ille veſter vel importunitate victus aſſurgat, & peſſulum nobis abditæ voluntatis aperiat. Credimus enim quòd illa prompta eſt ex virtute, licet retardetur ex obice: & geſtit inuenire quà prodeat, ſi renitentis obſtaculi durities non obſiſtat. Quid autem ſibi velit, quòd ſæpe ſcribens vobis, veſtra nec ſemel reſcripta promerui, non aduerto: niſi quod admodũ vereor, ne vobis memoria noſtri prorſus exciderit, dum affectui noſtro quærenti quem diligit, dilecti ſaltem litera non recurrit. Ego autem impatiens moræ moras veſtras ſilentiũq; diſſimulo, blandiens vtique mihi; ne fortè qui hæc interim vota ſuſpenditis, recompenſationis optimæ compendia procuretis. Quidquid autem illud ſit, quod me, dũ vos retardatis, excruciat, noſter interim nec dormitat animus, nec tepeſcit affectus, quærens quem diligit anima mea: vt tenens teneam nec dimittam illum, donec introducam vos in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Tunc videbit dilectus meus & affluet, & mirabitur, & dilatabitur cor illius: cùm egredietur ad eum in filijs ſuis gaudens & exiliens Claravallis, & obuiabit illi quaſi mater honorificata. Tunc & mihi forſitan inſultabit, vt dicat, *Iam non propter tuam loquelam credimus*: quia ſicut audiuimus, ita & vidimus. Vidimus & cognouimus eam, de qua Patres noſtri annuntiauerunt nobis. Reſuſcitare igitur nunc tandem gratiam quam habetis in vobis, ne ſepeliatur in vno angulo montium, quod datum eſt vobis in acquiſitione Gentium & multitudinis populorum. Veniet, qui talentorum ſuorum lucra requirat, exacturus nimirũ exinde rationem, ſi ſub defoſſo ceſpite Bulcoldonis otioſam repererit pretioſi muneris quantitatem. Si qua igitur in vobis viſcera pietatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua laus diſciplinæ, occurrite mihi in Altacumba, cùm venero, vt vel ibi pandatur ſecretariũ mentis, quæ tantæ obriguit lentitudine tarditatis.

*Domũ intelligit Claravallensẽ.*

*Ioan. 4.*

Epiſtola 3. Ad Papam Alexandrum.

*Orat Papam ne Toloſana Eccleſia Pontifex conſtituatur.*

DOctoris Gentium probat authoritas, & noſtra jugiter infirmitas experitur, quòd *nemo ſcit hominum, quæ ſunt in homine, niſi ſpiritus hominis, qui in eo eſt*. Verùm & hic ipſe ad ſua ipſius intima dignoſcenda caligat, niſi hic ab alio ſpiritu adjutus intelligat, illo vtique, de quo Apoſtolus ait. *Spiritus adjuuat infirmitatem noſtram*. Ille namque ſolus cùm omnia ſcrutetur, etiam profunda Dei, ille inquã ſolus, occulta humani cordis intelligit, & vires ac potentias ſingulorum ſingulari & propria virtute diſcernit. Quod ideo dictum ſit, amantiſſime Pater, vt nulli de me credatis, quod ſupra me eſſe, meus ipſe mihi ſpiritus atteſtatur, domeſticus vtique propriç inſufficientiç perſcrutator; & nec mearum virium neſcius, nec debilis imbecillitatis ignarus. Scitote itaque Pater, & credite, quòd ſi quid in me gratiæ vel virtutis aut eſt aliquatenus, aut eſſe conjicitur, illorum penitus meritis eſt attributum, quibus in lege Domini conſeruandis indigna me fateor prçlatione ſubmiſſum. Eorum debetur commodis omne quod poſſum, eorum deputabitur vſibus quod accepi; quibus ſi quid exinde qualibet ſubreptione fraudauero, timeo, ne quod illis pro parte ſurripitur, mihi dignius ex aſſe tollatur. Multò proinde melius mihi, multò ſecurius, apud illos jugiter munia impoſitç ſeruitutis implere, quàm cum eo quod illorum eſt, de gente in gentem vaga mutatione tranſcurrere. Quãdo verò idoneus fierem regere gentes indomitas, & diuinæ legis ignaras, qui nec illis etiam adminiſtrare ſufficio, qui plus mihi ex diſciplina conferunt, quàm à me recipiant per doctrinã? Et iſti quidem per ſemitas juſtitiæ celeri currẽtes inceſſu, ſponte ferũtur ad vias vitæ: illi verò pactum fecere cum morte, & manibus & verbis accerſierunt illam. Verũtamen & propter illos mori, pro veſtra mihi erit juſſione promptiſſimum, parato pro viribus meis ad omne, quod contra hæreſes illius regionis injungatur, dummodo ab ea mihi quam ſomniãt, Pontificis electione, parcatur. Rogo igitur, & per manſuetudinem noſtri Redemptoris obteſtor, vt quidquid vobis alij ſuggerant, qui conſuetæ forſitan correptionis aculeos remouere longiùs à ſua conuerſatione feſtinant, ab his tamen quibus diuina videor ordinatione conjunctus, paternitas me veſtra non ſeparet, nec cogat me ampliùs ad ſæculi hujus alta reſpicere, qui elegi ab olim in domo Domini humilibus conſentire. Inueniam, quæſo, miſericordiam in oculis veſtris, ne ab acceſſu Concilij hujus timoris occaſione retarder, vt poſſim vobis tamquam vicario Chriſti Ieſu & ſummo ſpeculatori turris Dauid quædam ſingulariter comperta ſuggerere, quæ poterunt Deo propitio in vniuerſitatis commodum redundare. Numquid tanti eſt, ad tribus ſolùmmodo Toloſanas & fæces Vuaſconiæ cõuertendas intendere, vt negligantur alia multa, quæ poteſtis, ſi creditis, & debetis vſque ad extremum terræ, in ſalutem multarum Gentium prouidere? Ipſa quoque Toloſana Eccleſia, ſi non ei aliunde conſulitur, graue interim diſpẽdium ſuſtinebit, dum ego, ſi me cogitis, fugiam quoad potero, etſi non effugiã manus veſtras.

*1. Cor. 2.*

*Rom. 8.*

*Claravallẽſes Monachos intelligit.*

*Hæreſis Albigenſium.*

Epiſtola 4. Ad eundem Papam Alexandrum.

*Rogat Papam, vt latorem præſentis Epiſtola dignetur Hibernis Pontificem concedere.*

EST in Inſula Hiberniæ vir vitæ venerabilis, fide Chriſtianus & nomine, qui in populo illo barbaro & gente nouiſſima ſummo hactenus ſacerdotio fungitur, & legationis inſuper titulis inſignitur. Nunc autem infirmitate confectus & ſenio quietis & vacationis vota concepit, ſatiſcente nimirũ cauſatus ætatem; quippe qui videt exitũ vitæ ſibi pro foribus imminentem. Maturus igitur miles, & poſt varios triũphos legitimæ concertationis emeritus, præteritæ operationis hebdomadam ſabbato quietis requietionis concludere, & ſpiritualibus tandẽ otijs dedicare id quod eſt reliquum vitæ ſuæ. Facta igitur ceſſione Pontificij quod gerebat, ne gentem in qua hactenus laborauerat abſque conſolatione dimittat, virum venerabilem, ſcilicet latorem præſentium, ordinari ſibi deſiderat ſucceſſorem, celebrata electione in ipſum à clero & populo & magnatibus terræ ejus. Vnde nos licet tales in obſeruãtijs Ordinis adjutores, nequaquam in Eccleſiaſticis functionibus fieri cupiamus Antiſtites, adducimur tamen aſſenſũ noſtrum prçſenti negotio non negare, timentes vtique illi barbaræ nationi, ne facilè in eis na-

*Hic agnoſce plenitudinem poteſtatis Romani Pontificis.*

turalis feritas recrudeſcat, ſi in tepidioris ſegnitiem diſciplinæ à ſpiritualium virorum feruore reſrigeat. Quapropter ſi ita videtur & vobis, rogamus vt votis & deſiderijs prædicti Pontificis tam in abſolutiooe ejus, quàm in ordinatione iſtius efficaciter aonuatis. Quidquid autẽ agendum fuerit, ſcitote, quòd ei & viarum prolixitas & breuitas expenſarum moras inhibet longiores.

Epiſtola 5. Ad Regem Anglorum.

*Extollit Regẽ Angliæ tum ob alia, tum quòd plũbo ſtatuerat Claravallis Eccleſiam operire, eamque ob cauſam mittit ei menſurã ejuſdem Eccleſiæ.*

ADie qua vobis Deo inſpirante complacuit, vt ad redemptionem familiaritatis noſtræ ſinus ſeſe Regię dignationis expanderet, & apex tanti culminis inclinaret, jugis & ininterpolata memoria veſtri ſedem noſtri pectoris occupauit, quæ nos noo patitur vel in amore veſtro tepeſcere, vel à gloriæ veſtræ prædicatione ceſſare. Teſtis eſt terra Vaſcooiæ, & nobilis vrbs Toloſa, quam ex diſpoſitione ouper veſtræ magnanimitatis adiuimus, qualiter per os noſtrum in omni opottunitate colloquij tam publici quàm privati, magnifica virtus veſtræ majeſtatis inſonuit, & inter oppanſas qoodammodo errooeæ turbæ caligines ſplendor veſtræ tam fidei quàm pietatis effulſit. Deinde cùm jam redijſſemus ad propria, ejuſdem veſtræ pietatis gratiam domeſticis noſtris relatu familiari deprompſimus: & Abbatibus è diuerſis mundi partibus congregatis, cum ſolemni quadam & feſtiua lætitia regalis beneficentiæ nuntiauimus largitatem. Inter cætera ſanè, quæ de amplificatione & cuſtodia Ordinis ſeruaſtis hactenus, & ſeruatis, curæ vobis fuit, noo ſolum exhibita, ſed & promiſſa referre, vt gratiùs accepta recolerent, cùm potiora in reliquum ex gratuita pollicitatione ſperarent. Specialiter illud ampliſſimum donum præconio excellentiore protulimus, quod Claræualli noſtræ io noſtris manibus promiſiſtis, vt videlicet plumbi lamina in operimentũ oratorij noſtri veſtro munere contributa, deuotio quæ vobis in pectore flagrat, nobis ſuper tecta reſplendeat. Hęc igitur acceptantibus vniuerſis & dignas Deo gratias perſoluentibus, habita deliberatione decreoimus oratorij noſtri menſurã ſine orationum[1] menſura tranſmittere: orantes impenſiùs & clamantes ad Dominum, vt pro decore domus ſuæ qoam amplificatis io terris, reſtituat ipſe vobis domum non manuſactam æternam in cœlis.

*Fides & pietas Regis laudata.*

Epiſtola 6. Ad eundem Regem.

*Ait in prima feſtiuitate S. Bernardi illius factam memoriam, & exoptatam fuiſſe præſentiam: mittitque ei digitum S. Bernardi.*

CElebratus eſt apud nos dies honorabilis & ſolemnis, noua feſtiuitate jocundus, & ampla jucunditate feſtivos, vtpote qoem nobis releuatio ſacratiſſimi corporis beati Bernardi celeberrimum reddidit, & lumine clariore perſudit. O quàm voluimus gaudijs illis plus vtique cæleſtibus quàm terrenis, veſtræ majeſtatis intereſſe præſentiam: quatenus & nobis de gloria principali decor tantę feſtiuitatis excreſceret, & vobis de meritis illuſtriſſimi Confeſſoris miro quodam irriguo vberioris benedictionis largitas emanaret. Verùm, quia id nobis ampla diſtantia remotiſſimæ regionis inuidit, ad ſpirituale remedium vota tranſtulimus, fecimuſque Deo propitio, quòd veſtra ibi etſi præſeotia defuit, memoria non vacauit. Solemniter etenim nomen veſtrum cum ſuæ pietatis inſignibus, veſtrorum, vt oportuit, & affectionibus fratrum, & cordibus impreſſimus filiorum: qui ampla illud deuotione ſuſceptum, aſpectui quodãmodo ſancti Patris offerrent, & cæleſtis aulæ ſecretario præſentarent. Prætetea ne abſentiæ corporalis occaſio regias apothecas innenti muneris participatione fraudaret, mittimus vobis de theſauro reliquiarom ejus honorabilem portionem: indigoum penitus reputantes, ſi pietas tanti principis tantæ ſanctitatis particpio fraudaretur. Suſcipite igitur digitom ſacræ illius manus: quam pro eo quod vir juſtus ab omni munere terreni quæſtus excuſſit, Deus eam, vt dignum fuit, affluentiſſima copia cæleſtis benedictionis impleuit. Illius inquam manus, cojus tactus ſanabat ægros, roborabat inualidos, firmabat homines, dæmones effugabat. Illius manus, quæ Claræualli noſtræ, cui vos dare tecta diſponitis, primum iojecit lapidem fundamentis. Fuit autem ſtudij noſtri diligeoter in vaſculo cooſignare qood mittitur, ne vel theſaurus ibi reconditus per frequentes apertiooes iojuriæ pateat, vel deuotæ ſurreptionis inſtinctu dolus aliquis piæ fraudis irrepat.

*Sub Henrico Abbate S. Bernardus in Sanctorum numerum relatus eſt.*

*Reliquiæ Sanctorum.*

Epiſtola 7. Quæ eſt Dñi Ciſtercienſis ad eundẽ Henricũ & Morimundi Abbatem.

*Henricus & Abbas Morimundi deputantur à D. Ciſtercienſi ad viſitandum Cænobiũ de Colũba.*

COntentiones & rixæ, quas in Monaſterio de Columba furor mali deſiderij ſuſcitauit, ad noſtram noſtrorumque peruenere notitiam, diro nos admodũ vulnere percellentes; tam pro diſpenſatiooe domus ipſius, cui graue ſubinde periculum imminet, quàm violata noſtri Ordinis boneſtate, quæ in omnibos profeſſoribus ſuis peſtem familiaris diſſidij & domeſticæ ſimultaris abhorret. Volentes igitur huic tanto malo competens accelerari remedium: ſolicitudini veſtræ iojuogimus & mandamus, quatenus ambo pariter accedatis ad locũ, & vices noſtras in viſitatione exactiſſima diligentia ſuppleatis, ita quidem, vt in præſeotia I. Abbatis ſuper rebelles & inobedieotes domus ipſius ſuam cujuſque primitus malitiam viſitetis, dignam pro modo colpæ exercentes in ſingulos vltiooem, qua & vos ipſos zelus Ordinis commendabiles faciat, & temeraria peruerſitas ſuperborũ cõtra Ordinis ſtimulum inutiliter calcitrare dediſcat. Specialiter autem in Priotem domus ipſius, qui contra Patris imperium retinere oon eſt veritus ptioratum, depoſitionis ſententia principaliter exeratur: quia non eſt dignus præeſſe cæteris, qui ſe contumaciter arbitrio ſubtraxit Abbatis. Quia verò etiam Abbatem ipſum cooſiderata hominis qualitate debere judicamus abſolui, volumus vt eum ambo pariter ſeorſum quidem & ſolicitè moneatis, vt in capitulo ſuo corã vobis humiliter petat ab officio quod bajulat miſſionem: & quaſi ſua vos importunitate deuincat, quo violentia quadam remedium abſolutionis obtineat.

## Epiſtola 8. Ad Conventum Savinıacenſem.

*Hortatur Saniniacenſes ad frugalitatem, ob præſentem, vt apparet, domus eorum inopiã.*

BEnedictus Deus & pater luminum, à quo bona cuncta prooeniunt, qui parti veſtro Domno Abbati W. plenam contulit & in obtemperando fidem; & in operando virtutem: ita vt paterno ſtudio ſolicitus ſit pro vobis, ſatagens omnimodis & laborans, qualiter domos veſtra cooſueto ampliùs incommodo non laboret. Indoit eum Dominus virtute exalto, & roboraoit fortitudine manum ejos, ita vt dum præterita cum præſentibus æſtimamos, apertè oobis detur intelligi, humanæ puſillaoimitatis fuiſſe, quòd timuit: ſed ſuperni eſſe muneris, quòd in opere conualeſcit. Rogamus ptoinde vos, & tamquam filios cariſſimos admonemus, quatenus manum ejus orationis & obedientiæ ſubſidio ſulciatis; currentes & ipſi poſt eum in odore virtutis ſuæ, & veſtigia ejus greſſu pacifico proſequentes. Facite, vt complaceat ſibi in vobis anima ejus, & delectetur in veſtris actibus cor illius: quia tunc facilè diluceſcit neboloſitas teporis, ſi aſpiret in nobis ſerenitas charitatis. Porrò ſi opus fuerit, vt aliqoid vobis in quotidianis etiam ſtipendijs reſtringatur, nolite protinus eaacerbare ſpiritum viri Dei, pro diminutæ ſtipis impeodio murmurantes, ſed ipſi eum potiùs importuna oblatione frugalitatis monaſticæ præuenite: quæ oumquam ſatis ad profeſſioois ſuæ culmeo attollitur, oiſi cùm vniuerſis ſuperfluitatibus amputatis, intra neceſſitatis extremæ limites coërcetur. Illa verò fraternitas profectibus ſpiritualibus militat, quæ cõmodi communis intuitu in ijs etiam quæ neceſſaria videbantur, noxios appetitus propriæ voluntatis abjorat. Qood nunc maximè vobis æmolandum eſt & agendum: quando nihil aliud hac diſcretione quæritur, niſi vt domus veſtra vobis poſthac in vſus vberes amplietur.

*Frugalitas Monaſtica quanta eſſe debeat.*

## Epiſtola 9. Ad Aleaandrum Papam.

*Expoſtulat de Dolenſibus Monachis, qui armata manu decimas extorſerant à Monachis Domus Dei Ord. Ciſterc. & quoſdam etiã vulnerauerãt.*

IN immenſum extollitur impunita temeritas, & licentia quæ juris ratione ooo cogitor, joſtis ſemper rationibus obloctatur. Probat boc Dolenſiom Monachorũ granditer efferata præſumptio, qui in agrum fratrum de Domo-Dei præteritis meſſiooibus irruentes, rapinam frugibus, injoriam fratribus iotulerũt, nulla protſus admonitione præmiſſa, vt ſiquid eis decimationis jure competeret, pacificè ad ipſos aot judiciali ordioe peruenirſſet. Hi verò armis potiùs confiſi quàm legibus, ad illos laborioſos fratres, qui ſub pondere diei & æſtus lætabãtur coram Domino, ſicut qui in meſſe, in armorum ſtrepitu violenter intrauerunt, potiti nimirum periculoſa lætitia, qua exolrant raptores capta præda quando diuidunt ſpolia. Quidam namq; eorum violentas manus in Conuerſos & Monachos injeceruot, & illas ſacras deatras, quas decimarum ſacrilegio veneraot prophanare, ſuſo pauperum ſanguine polluerunt. Et vos quid ad hæc, beatiſſime pater, quid ad hæc? Poteritne præſidentibus vobis manere incorrectũ in Mooachis, quod ſacri canooes acerrimè puniunt in tyrannis? Poteritne & illis in exigendis his decimis juſtitia vlla competere, qui juſtitiam & judicium cruento præjodicio oon ſuot veriti prę̨uenire? Verùm & antea ſuper his nullam habebant omnioo juſtitiam, quippe qui olim pro eis idonea commutatiooe recepta diuturoom haberent pro hac decimatiooe coocãbium literis traditum, & fundatoris domus ſubſcriptione ſignatum. Rogamus igitur clementiæ veſtræ celeberrimam pietatem, quatenus eam ſuper hoc promat io maleficos vltionem, quòd frattes noſtros nulla vlteri⁹ decimæ hujus exactiooe laceſſant, & coorra inermes animas arma denuo ſumere noo præſumant.

*Cœnobium Domus Dei Ordinis Ciſterci.*

## Epiſtola 10. Ad eundem Alexandrum Papam.

*Queritur, decreta ejus pro quadam domo Ordinis ſperni à Diuionenſi Abbate, & rogat, vt aggrauet manum ſuam in contumacem.*

AMbiguitatis & diffidentiæ materia panditur, ſi Eccleſia quæ mater eſt fidei, in ſuis ioſtitutionibus cootemnatur. Deſinat Roma vel promulgare quod ſtatuit, ſi decretis ipſius impune cootraire licuerit. Memioimus autem pijſſime pater, & cum gratiarum actione recolimus, quòd negotium domus paruulæ de Morans tam diligenter & efficaciter promouiſtis: quòd ad ſuum jam cauſa exitum deueoiſſet, ſi Diuionenſis Abbatis oota proteruitas veſtræ juſſionis limites non exiret. Sed ecce inueotus eſt, qui perire magis eligat, quàm parcere, volens potiùs à functionibus ſeparari diuinis, quã in ſuis factionibus ſuperari. Confidimus tamen in Domino, & in cõſtantia virtutis veſtræ, quòd mentietur tandem iniquitas ſibi; & cui aufert execrabilis cupido conſilium, jugis vexatio cõferet intellectum. Is autem jam tertiò veſtræ recepit literas juſſionis, io qoibus ei omnis appellatio tollitur, vt pauperculæ illi domui juris ſui proſecutio oon tollatur. Iam per Lingooenſem Epiſcopum ſub interdicti ſenteotia de juſtitia veſtra tenetur, dum non vult dimittere, quod per injuſtitiam ſuam tenere coouincitur. Sed quid facimus? Non credit verbo ſigni prioris, niſi adhuc in mano valida grauioris plagæ verbere feriatur. Date igitor piç pater, voci veſtræ vocem virtutis, & facite adhue nobiſcum ſignũ in booum, vt erubeſcant rebelles, & increduli cooſundantot; & ſciant pariter & iotelligant, quàm periculoſè & ad inſipientiam ſibi decretis Apoſtolicis reluctentur. Si qui autem ex eis cõſpectui veſtro ſe irreoerenter ingeſſerint, memineritis excommunicationis ſententię cui ſuccumbunt; vt non aliter, qoàm vos deceat, vel admittantur à vobis vel dimittantur.

*Abbas S. Benigni Diuionenſis.*

*Interdictũ Eccleſiaſticum.*

## Epiſtola 11. Ad eundem Papam Alexandrum.

*Vitia quadam Galliæ deplorat, quæ extirpare adorſus ſit Cardinalis S. Chryſogoni, ob id tempus reuertendi ei prorogari precatur.*

INter cætera mala, qoibos in partibos Gallicanis antiquus Eccleſiæ decor obſorduit, pudicitiæ lapſum, & fidei deploramus excidium: videntes, quòd diebus bis malis & caſta ſimplicitas piæ credulitatis eacluditur, & caodida ſimplicium caſtras influentibus vndiqoe flagitijs inquinatur. Vnum verò ſupereſt contra prodigia funeſta remediũ, vt rigor Apoſtolicæ diſci-

plinæ non torpeat, & abundante malitia cęterorum Romanæ ſedis charitas non frigeſcat. Hanc enim ſi ſpiritus ab auſtro veniens placidi fervoris æſtu refoueat, totum corpus Eccleſiæ cœleſti protinus recaleſcet incendio, & noxij torporis excuſſa ſegnitie in ſui vigoris gloriam membra languida conualeſcent. Attendat ergo interim de ſublimi qua pręminet ſpecula, ſanctitatis veſtræ contemplationis obtutus, & tunicā veri Ioſeph ſedula cogitatione perſpiciat, videatque, vtrum-ne illa ſit, quam et pater fecerat, tam inexpertam maculæ, quàm totius conſcilſionis immunem. Maculatur hæc in partibus noſtris & ſcinditur, eo quod duplici ſubjecta ludibrio, & nævo turpitudinis & ruga dehoneſtatur erroris. Bicipiti quodam fluvio & hæreſea in eam & flagitia confluxerunt, ita vt cùm ſordeat in plurimis per immunditiam vitæ, ſcindatur in alijs laceratione perfidiæ. Surrexit enim de cineribus Sodomorum antiquę libidinis vermis, qui poſt ignis pluvias imbréſque ſulphureos de lacu damnationis emergens, fœtoris ſui flatibus occiduas inficit regiones. Reuixit &

*Albigenſiũ hereſis notatur ex parte.*

Arrius in partibus occidentis, qui ab orientali judicio in propria perſona damnatus, nunc in ſucceſſoribus ſuis fines vltimos occupauit. Foris occidit gladius, & domi mors ſimilis eſt. Nam & hæretici in publico diſputant contra fidem: & quod multi in occulto faciunt, & ſcribentis verecundiam, & legentis læderet honeſtatem. Sed quid dicimus in occulto? Peccatum ſuum ſicut Sodoma prædicant, & velut in ſuburbanis Gomorræ conuiuas libidinũ prouocant ad peccandum. Numquid ſuper his non indignabitur zelus veſter: aut impune peccabunt, & vos tacebitis? Tempus eſt, vt amicus ſponſi ſponſæ vlciſcatur injurias: & gladius Phinees ſacerdotis in incæſtum Iſmëlitæ & Madianitidis exeratur. Ecce in diebus veſtris auctore Domino ſedata ſunt ſchiſmata: euge Paſtor bone facite, vt & hæreſes ſopiantur. Habetis enim in partibus Gallicanis virum, ſicut experti ſumus, juſtitiæ & veritatis amicum, Dominum P. Tituli Sancti Chryſogoni Cardinalem, qui in vna ſola electione, me teſte, quingentas marcas argēti ſtrenuè refutauit: ne ſub obtentu muneris à tramite diuerteret veritatis. In eo igitur plurimæ conſolationis hauſto remedio Deum glorificamus & Patrem: in eo magnificamus & vos, videntes quòd illuſtrium dignitatum gratia, quæ de veſtræ plenitudinis fonte procedit, in tales conſtituit ex Apoſtolica diſcretione perſonas, quæ per vitæ meritum faſtigia illuſtrate comprobātur honorum. Hinc vobis materia gaudij, hinc Eccleſiæ Dei ſolatij fomes exoritur: quòd tales aſſumitis in partem ſolicitudinis, qui honorent in vobis plenitudinem poteſtatis. Probat iſte quod diximus, veſtrum in ſe non erraſſe judiciũ; dum eò ſe aptum exhibet ad pondus oneris, quò minùs deprehenditur ambitioſus honoris. Is eſt quem ſublimat humilitas, frugalitas locupletat, qui cùm ſit nemini grauis, carus & vtilis factus eſt vniuerſis. Pugnat conſtāter ad beſtias Epheſi, Simonem Petrum contra Simones magos induens, & leproſis Syriæ novum exhibens Eliſæum, euellit & deſtruit, ædificat & plantat: ita de vinea Domini Sabaoth vulpeculas demolientes exterminat, vt de ipſo quoque veſtiario Salomonis tineas corrodentes excludat. Benedictus Deus, cui talem Eccleſia ſua filium vobis

*Cardinalis à muneribus abhorrens.*

obſtreticantibus parturiuit, qui & Patris honori cōſonet, & à matris non degeneret honeſtate. Hunc itaque vobis contra prędictas peſtes prolixiori temporum ſpatio petimus indulgeri, cōſentientibus pleriſque de majoribus noſtris in idipſum, vt citra exhibitam prædictorum vulnerum curam, non ſit iſte vir noſtris regionibus ſubtrahendus, qui ob hoc maximè fuerat in partes etiam remotiſſimas deſtinandus: præſertim cùm tetigerit Dominus hoc tempore corda Regum, qui pacis inter ſe fœdere confirmato, in nullo meliùs ſanctiuſque conueniunt, quàm vt induti lorica fidei hæreticam multitudinem perſequantur. Verùm, quia neceſſe eſt, vt juxta Euangelij verbum ſint gladij duo hic, dignum credimus & honorificum vobis, vt zelum ſęcularium principum veſtra quoque æmulatio comitetur: ne pia eorum intentio ſumat ex occaſione defectum, ſi oportunum non acceperit ex veſtra cooperatione ſubſidium. Expedit igitur vt prædicto Cardinali congruas prorogantes inducias, detis ei ſpecialiter in mandatis, vt cōtra hoſtes charitatis & fidei magnanimiter accingatur: maximè quia in pluribus regionibus vſque adeò jam exundauit iniquitas, quòd factus eſt ſicut populus ſic ſacerdos; vel potiùs peſtilentia gregum ex ipſa ſerpit contagione paſtorum. Moras proinde hominis Dei, & indicti ſibi reditus tarditatem conſideratio tantæ neceſſitatis excuſet: quia licet præſentia ejus vobis eſſet non immeritò grata: talis tamen abſentia cunctis Deum timentibus efficitur gratioſa. Redibit ad vos, Deo propitio, temporis oportunitate ſuſcepta, & ſpirituales afferet ex agro hujus mundi mandragoras, quæ jam & in portis noſtris odorem ſpargunt, & vobis ſuauitatem plurimam in ipſius Rachelis inuidiam redolebunt. Perſequatur interim, vt optimè cœpit, peccatores Amalech, & de ciuitate Domini veteres exterminet Iebuſæos: vt cùm venerit ad vos, & pulſauerit, confeſtim aperiant ei, & intret in gaudium Domini ſui magni.

*Duo gladij Evangelij qui ſint.*

Epiſtola 12. Ad nigros Abbates Flandriæ.

*Animos eorum commotos ob ſeceſſum Abbatis de Ham in aliquod Cœnobium Ordinis Ciſterc. placare conatur.*

AD me ipſum anima mea turbata eſt, infiniti mœroris amaritudine contabeſcens, quòd veſtros, vt dicitur, animos turbo aduerſus nos grauis commotionis exagitat, & in profundo piorũ cordium grandis inſtremuit ſpiritus procellarum. In primis igitur oranduſ eſt auſter, vt veniat, qui indignationis ollam flante aquilone ſuccenſam mitioris auræ temperamento refrigeret, atque in thalamo Salomonis media cubiculi charitate conſternens, in quietis tranquillæ planitiem ſanctarum mentium redigat tempeſtatem. Ego autem, ſiquid modo eſt vel opere vel ſermone commiſſum, in quo veſtra ſit vel exaſperata benignitas, vel vtilitas diminuta, nulla rubor impudenti excuſatione reatum, qui veſtrum ſubeo ſpontanea ſatisfactione judicium. Maximè quia cùm apud miſericordes Iudices cauſa decernitur, non tam periculoſum eſt ſoluere pœnæ debitum, quàm nequiter inficiari delictum. Proinde ad vos pertinet, vt æqua diſcretionis lance pondus liberis examinis, per quod & confitenti ſit venia, & inno-

*Henrici ſubmiſſio.*

cēſuri non imputetur offenſa. Verum eſt illud, nec omnino diffiteor, quòd in veſtris me olim partibus commorante, vbi, quod eum gratiarū actione recenſeo, impenſiùs ſeſe mihi copia veſtræ charitatis expoſuit, contigit vt præſentiam noſtram vir venerabilis G. Abbas de Ham gratia contrahendæ mecum familiaritatis inuiſeret, méque ſibi, quod libenter annui, mutuæ dilectionis connexione vinciret. Cumque circa ſpirituales profectus medius inter vtrumque ſermo diſcurreret, ſui propoſiti reſerauit arcanum, dicens ſe animo concepiſſe, vt in Ordinis noſtri coloniam & ipſe tranſiret, & alios, qui eum ſequerentur, adduceret. Dehinc domum quoque obtulit quam regebat, ratus videlicet, non pleno ſibi proſpexiſſe conſilio, niſi domum eatenus gubernatam in eminentiam Ordinis ad quam ipſe migraret, pari religioſitate ſuſtolleret. Hæſi fateor, & præ conſideratione difficultatis obſtupui. Deinde cunctis obſtaculis mente decurſis curam proſequendi operis diſſuaſi. Ad vltimum verò inſtantia mollitus Abbatis rem totā dubia dilatione ſuſpendi. Præterea Flandrenſis Comitis quem Abbas pro negotio tam actitando quam non acticando vocauerat, & declinaui conſpectum, & euitaui colloquium: ne ſui hortatus acceſſu præproperum aliquid & in poſterum corrigendum, vel committerem improuiſus. In omnibus his quid ego peccauerim, ipſi decernite: niſi fortè, quòd non ſtatim ad veſtrā pertuli primordia cauſæ notitiam, vt eum veſtro fuiſſet conſilio per me ipſum prouidè conſummādum, quod poſtmodum per Abbatem G. pia noſcitur temeritate præſumptum. Verùm & in hoc mihi teſtis eſt Deus, neque per me factum eſſe, neque pro me, quòd ipſe domum illam temerarius occupauit, quam mox exoccupauit extinctus, ita vt ſi habeamus in eum, quod mouere poſſit ad iram, non deſit tamen, quod inflectat ad veniam. Maximè, quia leniter puniend a eſt culpa, quæ de zelo religionis opus potuit ſuadere diſcriminis. Ei ergo parcendum eſt & à vobis, quia vt ſpiritualibus loquor, quod fratribus illis prodeſſe voluit, vobis obeſſe non credidit. Nunc igitur Patres optimi, & dilectiſſimi fratres, remouete obſecro, à cordibus veſtris iram, à noſtro triſtitiam: ne qua inter nos radix amaritudinis ſurſum germinās nuper initę charitatis jura corrumpat, vel fructus vberes gratiæ vtrimq; adoleſcentis impediat. Ego enim veſter ſum in viſceribus Dn̄i Ieſu Chriſti, nullā vobis daturus offenſam, præſto ſemper & paratus ad gratiam.

## Epiſtola 13. Ad Cabilonenſem Epiſcopum.

*Congratulatur ei recèns in Pontificatū Cabilonenſem aſſumpto: & Cœnobij Longi-vadi negotium quoddam commendat.*

SErmo bonus egreſſus à Domino non indignè quidem de veſtra nos electione lętificat; quos in veſtra pariter dilectione ſublimat. Gaudemus ſiquidem ad altiora conſcendere quos amamus: & eos præſertim de quorum datur cōuerſatione præſumere, quòd eis in ſignum gratiæ, operationemque virtutis, ſublimis adveniant culmina dignitatis. Specialiter autem ex vobis ſpecialem ſummus in hac promotione lætitiam: vbi ea materia exultationis offertur, per quam in arctiores amicitiæ ſtatum præcedentis gratiæ merita fœderentur. Illa enim Eccleſia vos ſuſcipit in paſtorem, per quam vos mater Ordinis eſt habitura Pontificem: ita vt ſpiritualis gratiæ parentelâ in ſubditam lineam deſcendente, habituri ſimus à modò viſcera pij Patris, in quo habebamus hactenus ſimplicis beneuolentiam dilectoris. Cæterùm & prædictæ matri noſtræ, ſicut bene confidimus, eò ampliùs aſſiſteris, & ſua in omnibus jura ſeruabiris, quò piæ religionis æmulari propoſitum ab ipſa infantia ætatis veſtræ didiciſtis. Deuotis ergo precibus cœleſtis eſt vobis exoranda potentia, vt operis hujus initia ſtabili ſalubritate promoueat: & vbi multiplicauit pondus oneris, amplificet & dilatet incrementa virtutis. Vt autem hæc ipſa incrementi veſtri primordia lætis vndique fulciantur auſpicijs, rogamus prudentiam veſtram, quatenus in negotio Longi-vadi & noſtræ neceſſitudinis, & veſtræ memineritis honeſtatis: prouidentes intercedentibus nobis, quòd idem negotium ad domus illius pacem & commodum dirigatur. Si quas ergo vel noſtras vel aliorum literas habuiſtis, quæ prædictæ domui exceptionem ſoluti contractus opponant, eas nobis loco magni muneris redhibete: facturi rem gratam & acceptabilem cordi noſtro, ſi domum Longi-vadi ab hujus litigij diſcrimine liberetis.

*Ciſtercium Claravallis mater Diœceſis eſt Cabilonenſis.*

## Epiſt. 14. Ad Dominum Hyacinthū Cardinalē.

*Excuſat ſe, quòd nondum ei honorem (per epiſtolā vt opinor,) exhibuerit.*

QVærendæ familiaritatis & gratiæ veſtræ grāditer hactenus negligentes veſtro nos omnimodis humiliamus honori, vt debeat venia prærogari neglectui. Procul autem ſuſpicio vniuerſa contēptus: quia etſi tales ſumus, quòd interdum præ occupationibus multis nonnulla negligimus: hanc tamen tantáque à nobis Deus auertat amentiam, vt aliquem de his qui nobis prælati ſunt contemnamus. Inter cęteros autem vos tanto humiliori reuerentia veneramur, quantò excellentiam veſtram prępollere quamplurimis nullo vmquam ſcrupulo dubiæ diſſimulationis ambiguimus. Ad pedes igitur gloriæ veſtræ prętenitæ negligentiæ veniam poſtulantes, aperiri nobis tandem veſtræ familiaritatis aditum deprecamur, quæ in hoc ſi placet, primitias nobis ſuæ dignationis indulgeat, vt grauamen & tædium ejus quæ de vobis facta eſt electionis auertat. Profectò enim ex integro me vobis conſtituetis obnoxium, ſi ab hoc periculo reddideritis expeditū. Valeat ſublimitas veſtra.

*Sequuntur aliæ Epiſtolæ quorumdam Prælatorum & Monachorum Claravallenſium.*

## Epiſtola 1. Quæ eſt Alexandri Ciſtercij Abbatis ad Conventum Ciſtercienſem.

*Cedens Abbatiali dignitate Ciſtercienſem Conventum ab obedientia ſibi promiſſa abſoluit.*

MEritum longanimitatis & patiētiæ veſtrę, quæ de maxima tolerantia noſtræ imbecillitatis enituit, noſtra prout poteſt, & lingua loquitur, & conſcientia veneratur: id me nimirum ſummopere procurante, vt hujus tā magni boni veſtri ſi eſſe nequiuero aſſertor idoneus, inueniar ſaltem coram Domino non ingratus. A quo vtique factum eſt, vt vnde vobis per in-

ſufficientiam nulla ex me dabatur forma profectuum, inde per patientiam veſtram elatior eniteſceret gloria meritorum. Inde eſt, quòd in hoc tam mihi neceſſario quàm vobis granditer fructuoſo noſtræ ſeparationis euentu diuinam clementiam ſupplex precator exoro, vt ille vobis viciſſitudinem bonam ſuſtinentiæ veſtræ retribuat: pro quo ei per quem contigiſſe monſtratur, vt onus quod de infirmitate noſtra portaſtis, de veſtra vos virtute redderet, & in hominum exiſtimatione conſpicuos, & oculis ſupernæ majeſtatis acceptos. Det ergo vobis inter alias benedictiones ſecundùm cor ſuum hominem reperite digniſſimum: qui præteritæ ſterilitatis damna ſequentis vbertatis multiplicatione reſarciat, & agrum Dominicum ſeneſcentis arboris vetuſtate, pallentem nouellæ plantationis floribus fructibuſque diſtinguat. Ego enim valefaciens vobis, & in Domino Deo noſtro ſingulis benedicens, omnes vos à vinculo veſtræ profeſſionis abſoluo: petens & ipſe in conſcientijs veſtris à noxa & debito temerarij reatus abſolui, ſiquem aliquando vel exaſperaui ſermonibus, vel operibus moleſtaui. Rogo inſuper & admoneo, vt pro eligendo vobis paſtore ſtudiũ ſedulæ orationis inuigilet, quæ & finem noſtrũ, tamquam vnius ex vobis, Deo viuo & vero, cùm venerit hora, commendet.

*Senex Alexãder ceſſit.*

Epiſtola 2. incerti Authoris, Ad Conuentũ Fuſniacenſem tempore tribulationis.

*Offert illis ſubſidium temporale & ſpirituale, monetque ne deficiant.*

VOcem turbationis audiuimus, vocem doloris, & turbinis vehementis. Turbante ſiquidem Domino profundum maris intumuerunt ſuper vos vehementiſſimi fluctus ejus: ita vt ex procella quæ pectoribus magis quàm littoribus veſtris illiditur, ſpuma quædam formidinis & mœroris in veſtris mentibus reſolvatur. Quid enim ſi remoti ſumus ab inuicem poſitione locorum, qui diſtantia non ſeparamur affectuum? Fiat neceſſe eſt in cujuſlibet euentus inæqualitate commune, quod vobis fecerit vel aduerſitas vel proſperitas ſingulare: quia quos vna in Domino charitas ligat, eos ab inuicẽ nec læta, nec lugubris fortuna diſſociat. Scitote igitur, dilectiſſimi fratres, quòd aduerſa quæ patimini compaſſione debita ſuſtinemus; & ad cõſolationis veſtræ remedium, quidquid vel ſpiritualiter, vel temporaliter poſſumus, totius libertatis affectibus exhibemus. Verumtamen ne aut vos, quod abſit, plus juſto reputemus in hujuſmodi euentibus timidos, vel nos ipſos vltra quàm deceat oſtendamus in talibus imperitos: monem⁹ vos & exhortamur in Domino, quatenus memores eorum, quos rapinam ſuorũ cum gaudio toleraſſe cõmendat Apoſtolus, vos quoque in tribulationibus iſtis deficere non velitis: ſcientes, quòd ſi patienter aduerſitas mundana ſuſcipitur, plenius proculdubio cœleſtis vobis cõſolatio cumulatur. Procul igitur à vobis puſillanimitas arceatur: maximè cùm in medio veſtrũ ſtet Dñs Ieſus Chriſtus, qui faciet cũ tentatione prouentũ. Nam & æſtũ turbinis iſtius in aurã vertet, & ad ſuæ virtutis imperiũ ſedabitur poſtmodũ ſpirit⁹ procellarũ. Nos verò nõ ceſſamus orantes pro vobis, parati ad omnia, quæ ex paupertate conſilij vel ſubſidij noſtri vobis putaueritis oportuna.

*Hebr. 10.*

*Chriſtus ſtat in medio afflictorum.*

Epiſtola 3. Incerti Authoris, Ad magiſtrum Balduinum.

*Arguit hunc Balduinum non impleſſe votũ ingrediendi Religionẽ, tempuſque executioni præfixum jam præteriiſſe.*

SI quid de humano retines intellectu, & non omne penitus beneficium rationis abjuras; credo, quòd in te ipſum proprio judicio quæ ſum dicturus anteuenis, teque poſitũm coram te de tribunali mentis tuæ debita ſeueritate percellis. Sed timeo, ne fortè non ſit ſolùm filia Chaldæorum, nec habeat anima tua, vnde vel ſeipſam libera increpatione dijudicet, qui tenebris obuolutam malitiæ ignominiam propriæ deformitatis abhorret. Erubeſcis etenim, niſi fallor, redarguente te conſcientia, quaſi tranſgreſſorem, qui fidem tuam irritam feceris, & pacti Dei tui minimè recorderis. Venit dies, imò jam abijt, & præfixus voto terminus expirauit. Tu verò non in die, ſed in tenebris adhuc ſpiras, & iram tibi in die iræ ſine vllo termino theſaurizas. Sperabam ego, & bono animo credulus expectabam, vt ſicut juraueras Domino, votumque voueras Deo Iacob, apud nos in azymis ſinceritatis & veritatis paſcha Domini cum diſcipulis Domini manducares. Sed tu veteris malitiæ fermento corruptus, adhuc immolas de fermentato laudem: & ſuper Ægyptias ollas incumbens, Paſchalis agni delicias non requiris. Infelix homo, quando liberaberis de periculo mortis hujus? Quando de ſeruitute peccati in libertatem juſtitiæ tranſmigrabis? Satis erat ad periculum dico tuum, ad tuum inquam periculum ſatis erat, quòd alijs eras laqueis præuaricationis implicitus, etiamſi non fuiſſes Domino Deo viuo & vero de hujus voti tranſgreſſione mentitus. Quis credet tibi ampliùs, etiam vera dicenti, qui nec ipſi potuiſti verax eſſe veritati? At illa non fallitur, quia Deus non irridetur. Vide potiùs infeliciſſime, ne fallaris: dum de hujus vitæ altitudine qua inaniter intumeſcis, baratro teipſum perpetuæ damnationis immergis. Surge igitur obſecro, & te tibi primò, deinde nobis, imò omnium conditori reſtitue: antequam te profundum abſorbeat, vel vrgeat ſuper te puteus os ſuum. In inferno enim quis cõfitebitur Domino? Hic hic miſerabilis Balduine, hic facultas eſt conuertendi, confitendi locus, remediũ pœnitendi. Hic nobis Apoſtolica tuba tempus acceptabile diemq; ſalutis enuntiat, quo abdicatio nouę offenſionis indicitur, & veteris piaculi malignitas expiatur. Surge ergo anima, ne moreris, excutere de puluere filia Sion, ſolue vincla colli tui captiua filia Ieruſalem: ſurge, fuge, ne ſteteris. Quid enim adhuc expectas? Satis in hoc ſæculo famæ, ſatis ſcientiæ ſtuduiſti: miſerere tibi nunc tandem, vt vel in fine memineris conſcientiæ conſulendum, maximè cùm etiam hic te maneat occaſio certa periculi, ſi non omne ſcientiæ lucrum ad conſcientiæ referas incrementum. Scientem namque Domini voluntatem, ſed minimè facientem & neglectus cognitæ veritatis accuſat, & juſtitia non ignorata condemnat. Aperto proinde pectore jacula hæc diligentis iræ, vel iraſcentis potiùs dilectionis excipito: atque in expanſa terra Saluatoris ſaltem noſtris te vel vulneratus incurre: vt quos contriſtaſti dilatione voti, ſubita lætifices acceleratione remedij. Adhuc enim tibi inter inuitatos ad nuptias locus certè non inſi-

*Mendax eſt Deo, qui votum non ſoluit.*

*2. Cor. 6.*

mus in Claręvallenſi cœnaculo reſeruatur. Tu tantùm vide, ne haberi velis ſegniter excuſatus, qui de ſalute tua totiens inueniris admonitus.

Epiſtola 4. Rogeri Prioris ad Abbatem Columbenſem.

*Congratulatur huic recèns electo, & vt ſe debeat gerere admonet.*

INgens mihi nata eſt in veſtra promotione jucunditas: quæ niſi reciperet à contrarijs accidentibus metum, perpetuum mihi dederat de exaltatione tripudium. Cæterùm inter tam varios mores, & animos diuerſorum, quorum ſeruituti addicitur qui præfertur: inter tot fluctus turbinéſque cauſarum, quibus mens pluribus occupata colliditur, non poteſt qui diligit, ex amici caſibus non guſtare formidinem, quantamcumque hauſerit ex profectibus voluptaté. Placet, fateor, prouentus honoris, ſi obnoxia non eſſet altitudo periculis: & jucundum foret ſupra vndarum vertices aduentui Redemptoris occurrere, ſi venicus à latere ventus validus nõ terreret. Verumtamen, quia prope eſt Dominus inuocantibus nomen ejus, ſit ad eum jugiter clamor mentis, & non abſorbebit nos pelagus tempeſtatis: quandoquidem non eſt facile vt in profundo mergatur, qui quantumlibet fluidos calles ad impetium Saluatoris ingreditur. Hac ergo fiducia timore ſopito de ſalo formidinis bonæ ſpei littoribus applicamus: maximè, quia non timemus à pede ſuperbiæ lapſum, vbi poſuerunt humilitatis fundamenta principium. Scriptum eſt enim. *Qui humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinauerit oculos ſuos, ipſe ſaluabitur.* Gratias igitur agamus ei, qui in loco nouiſſimo recumbentem pio conſiderauit intuitu, & ad remunerandum humilitatis meritũ, habere vos voluit in ſublimibus principatum. Vos autem velut de læua proficientes in dexteram, præeuntem gratiam irreuocabili virtute ſequimini: vt ſicut honorum gradibus in ſublime contenditis, ita etiam aſcenſionibus in corde diſpoſitis ad meritorum culmina virtutum profectibus euoletis. Ego verò, vt admonitiones meas compendio finiam, illud ſemper vos meminiſſe velim, quod periculosè prorſus & ad inſipientiam ſibi abundat quiſpiam, affluitque diuitijs, qui non præcauet in futurum, ne perénis vinciatur funibus paupertatis. Eſtote proinde in diuitijs veſtris pauperum Chriſti non immemor: ad quos cùm ab olim affectum beneuoli ſuſceperitis, nunc tandem oportunitatem benefici ſuſcepiſtis.

*Altitudo periculis eſt obnoxia.*

*Iob 22.*

*Diues in futurum præcauere debet.*

Epiſt. 5. Guillelmi filij ad Guillelmum Patrém.

*Hic Nouitius Claravallis inuitat Patrem ſuum ad eandem vitam Religioſam.*

EPulari & gaudere te conuenit, pater, quia filius tuus mortuus fuerat, & reuixit: perierat & inuentus eſt. Vtinam & in te reuiuiſcat ſpiritus tuus, & dicas cum Patriarcha Iacob. Sufficit mihi, ſi filius meus viuit: vadam, & videbo eum antequam moriar. Ita pater, vtinam hoc ſit placitum coram te. Verumtamen ſi exire diſponis, vt quęras: noli in vicos & plateas, quaſi me ibi inter cæcos & debiles quæſiturus, qui jam in ſummi patrisfamilias conuiuio conſtitutus guſto & video, quoniam ſuauis eſt Dominus, & inebrior ab vbertate domus ejus. Ipſe enim regit me, & nihil mihi deerit: in loco paſcuæ ibi me collocauit. Noli inquam quærere inter cognatos & notos, adhuc me in comitatu reputans ſæcularium puerorum: ne fortè illius tibi pueri voce reſpondeam, qui quærentibus ſe reſpondit. *Quid eſt, quòd me quærebatis? Neſciebatis, quia in his quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe?* Si ergo quæritis, quærite, & venite, & inuenietis me ſedentem in medio Doctorum, audientem illos & interrogantem, ſi quem diligit anima mea viderunt, ſi norunt, vbi paſcat, vbi cubet in meridie. Relictis namque ſodalium gregibus, qui per deuia mundi hujus inepta curioſitate vagantur, poſt illum currere in vnguentorum ſuorum odore diſpoſui, qui exultauit vt gigas ad currendam viam, vt poſt ſe currentes facile reducat in patriam. In ejus igitur habitaculo me reperies, in abſcondito tabernaculi ſui, in domo videlicet Claręvallis, quæ eſt domus Dei & porta cœli, locus ante ſæcula præordinatus à Deo, & cœlum cupientibus pręparatus, Hic eſt, vt noua veteribus conferamus, locus Sichem & conuallis illuſtris, vbi fidelis Abrahã in typum militiæ ſpiritualis tabernaculum fixit, futuros Chriſti milites pręfigurans: qui ab interpretatione nominis peregrini, & humeros ſuos operibus obedientiæ ſubdant, & titulo humilitatis illuſtres ad celſitudinem veri gaudij de valle plorationis aſcendant. Hic mihi paradiſi flores odorem ſuauitatis perpetuæ ſpirant. Hic ſanctorum opera, velut arua virentia varijs colorata virtutibus vernant. Hic mihi canticũ nuptiale, hic cœleſtes reſonant cantiones. O quàm bonum, quàm jucundum, habitare cum talibus, militare cum talibus, cum talibus triũphare. Veni ergo pater, veni Domine, ne tardaueris, ne vel tu, quod abſit, tanti boni participio careas, vel me præ deſiderio vultus tui, aſpicere aliquando retro compellas. Iam enim fultus floribus, & ſtipatus malis, cum odore tibi ſuauiſſimæ fertilitatis. occurram, vt cum cœperis nouitatis hujus ſentire fragrantiam, ipſe tibi applandas & dicas. *Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* Quid moratis? Quid te adhuc mortalis vitæ cura circumligat? Præceſſit te filius, quem ſequaris. Numquid ad regnum ſequi non debes, quem niſi in exilium ſequeteris, prærogatiua te genitoris exueres? Tranſit mundus & concupiſcentia ejus, & velis nolis, dimittes ſenex inuitus, quod in corrigendo vias meas voluntarius adoleſcẽtulus jam dimiſi. Quantumlibet autem juniorẽ te ſequi vel pigeat fortè, vel pudeat: illud certè, ſi pater es, filio inuidere non poteris, vt genuiſſe te in Chriſto Ieſu per Euangeliũ videar, quem tu pie pater, huic ſæculo genuiſti.

*Genef. 45.*

*Luc. 2.*

*Claræ vallis encomium.*

*Geneſ. 12.*

*Geneſ. 27.*

Epiſtola 6. Fratris Traſimundi ad Abbatem Carevalleoſem.

*Coactum ſe ad ſcribendum accedere dicit, quòd Monachi ſit flere, non ſcribere, & Caravalle ſe libenter exijſſe dicit. Caue legas hic Claramvallem pro Caravalle.*

PReſſus ab olim aſſiduitate ſilentij, & intra plectibilis conſcientię penetralia deliteſcẽs, ceſſandum mihi cenſueram perſeueranter à paginis, & literarum ſtudia in negotia trajicere lacrymarum. Quid enim Monacho ſeuera cum calamis? Cui magis imminet potum miſcere cũ

fletibus, & cinerem pro panibus manducare? Non eſt mentis lugubris tenera polite dictamina, & rudis infamiæ ouditatem lepidæ dictionis operimento veſtite. Vix erumpit animus amarus in dulcia: & dolorum profunditate demerſus ad læta colloquia non aſſurgit. Nemo quærat ab amaticato quod ſapiat; oemo ab exaſperato quod muleeat: quia exterminantur in verbis mella dulcedinis, vbi totum pectus occupat vis doloris. Silentibus claudeoda eſt lugentium mœſtitudo conclauibus: quia non eſt triſtium jucunda narratio: & ſi exploratiſſimæ creditur veritati, non ſunt mœroris eloquia ſerena, ſed gaudij. Ego tamen tuis litteris excitatus euigilo, & reuoeaos in gratiam calamos abdicatos, tibi ſi poſſum & inter lamenta reſetibo: maximè, quia judicio tuo non eſt cenſendus temerarius, qui fouendæ amicitiæ morē geſſerit narraturus. In primis autem illud neceſſe eſt humili ſuperbia propulſari, quod ſuperba de me humilitate dixiſti. Quis enim ſum ego, aut quæ eſt facundia mea in ſermonibus eruditis; vt hujus te majeſtate deterritum ſcribendi timidum ſatereris? Habet & humilitas terminos ſuos; quos ſi lubricante veſtigio fluida ſuperſtitione tranſgreditur, virtutis prærogatiua nudatur. Cadens cadit, oiſi veritate fulciatur humilitas: & fumo vanitatis euaporat in vitium, ſi de ſucata quærat abjectione figmentum. Deinde quid mihi, & titulo Caræuallis? Probroſum eſt & proximum contumeliæ illius campi planitiem deſertoris explicare conſpectui, de quo trepidanter actus in fugam, nullam ſe meminit retuliſſe victoriam. Injurioſè certaminis locus aute oculos effugati proponitur; ab eo præſertim, qui in ejuſdem amoris ſtadio inuicta fortitudine præliatur. Ille ille monſtretur titulis, qui meruit honorate triumphis: & cum reſpiciat gloria dignitatis, cui juſtior venit honor à meritis. Verumtamen, ſi creditis, diligo domum illam, non quia ego ibi fui, quod vtinam non fuiſſem: ſed quia ibi eſtis, quod vtinam diu ſitis.

*Humilitas terminos habet.*

*Videtur author degiſſe antea in Caravalle.*

Epiſtola 7. Ad Petrum de Cartelaca.

*Hujus Epiſtolæ author initam à ſe cum eo ad quem ſcribit amicitiam cōmendat, & ſtatum ſuum illi exponit.*

SVſcepi literas tuas velut ab abſeute directas: & ecce cùm legerentur, tuam mihi præſentiam redolebant. Verum eſt enim, quòd carum continentia prætendebat, nou prejudicati quātalibet interjectione telluris, cęleſtis gratiæ glutino fœderatis: maximè quos & ſpiritualis annexionis inſolubilis ligatura conſtringit, & cōſanguineæ charitatis pia neceſſitudo non deſerit. Iam verò vt ſuniculus triplex haud facilè dirumpatur, amicitiæ noſtræ ſœdus tertia catena complectitur, dum nos ejuſdem Religionis ſacra profeſſio ſicut facit in propoſito pares, ſic eſſe noo patitur in affectuū participatione diſſimiles. Et ô germana dilectio, & diligenda germanitas, quæ non de carne propagata, vel ſanguioe, ſpiritus amore conglutinat, quos perſonatum diſcreta proprietas cooditiooe originariæ natiuitatis alternat. Gratias proinde tibi magnas, Deo maximas, qui hoc voluit inter nos fieri, quod tu dignatus es in illis literis memorari. Status autem noſter, de quo benignitas te reddit interua ſolicitum, per Dei gratiam tranquillus eſt, & jucundus, ita vt neceſſarijs meis præmiſſo ſalutationis honore, ſi liceat mihi aliquid dicere cum Ioſeph, gloriam meam nuntiare poſſis: qui etſi non habeam ſuper Ægyptū dominij plenitudinem, ouilam tamen bajulo ſub Ægyptijs ſeruitutem.

Epiſtola 8. Ad Guillelmum Burgenſem Clericū.

*Voto Religionis obſtrictum, ſed moras nectentem, inuitat ad celerem executionem.*

MAteriam mihi præſentis epiſtolæ duplex cauſa parturijt, qua gemellipatæ charitatis enixa fœcunditas in actū prodit, quod in affectu conceepit; dum ex vtero piæ mentis & amoris ſoboles editur & ſermonis. Ex deſiderio enim ſalutis tuæ & meæ pariter conſolationis acceſſu, ſcripturæ hujus manauit occaſio: quæ cùm tuis potiſſimùm profectibus militet, mihi quoque velim communionem gaudij de mutua viſione reporter. Tu verò dum ad iter, quod ambianter expecto, noſtræ viſitationis accingeris, conuertere pauliſper in requiem cordis tui, & diuinæ longanimitatis contemplare diuitias, ne qui tamdiu patienter expectat, tua indignatus moroſitate pertraoſcat, & fruſtra tandē per vicos & plateas incipias quętere velle, quem diligis, ſi mox ei non aperis, dum pulſaris. Perfuſus etenim rore caput, & guttis noctium cincinnos aſperſus, facile ſe, cum pueris ſuis in cubile recipiet: & qui properantis occurſurus erat amplexui, ſubitò dum moraris, clauſo oſtio peſſulum objiciet tardanti. Enimverò quid expectas? Nonne breues anni tranſeunt, & ſemitam ambulas, per quam non reuertaris? Ecce claritas hujus mundi tenebroſum vergit ad exitum, & quidquid in hoc ſæculo deceptæ animæ triplici ambitu leoocinante blanditur, dum exerit ortū, rapitur ad occaſum. De mane vſque ad veſperā gaudia cernimus vtiq; finiri mortalium: vt ſcias, ſub quanto mortis diſcrimine viuitur; vbi humanæ felicitatis tuoc etiam ſucciditur, cùm oritur. Longè meliùs in ea vita, quam Chriſti pauperes profitentur, vbi meridianus fulgor conſurgit illis ad veſperam: & cùm ſe conſumptos putauerint, oriuntur vt lucifer. Quapropter obſecro per miſericordiam Dei noſtri, exime te his caſibus, & animam tuam libera: vt detur mihi pro te ſalua dilectionis perſeuerantia nou timere, quem datum eſt hactenus timore perſeuerante diligere. Quocumq; autem tua declinet intentio, expeto ego ſedulus, & expecto, vt iter ad me veniendi, nihil ampliùs moratus, arripias: quatenus mihi, etſi differtur tuæ conuerſionis votum, acceleretur ſaltem de mutua viſione remedium.

*Periculoſū eſt non aperire Chriſto pulſanti.*

Epiſtola 9. Ad Dominum noſtrum Epiſcopum Lingonenſem.

*Precatur Antiſtitem, vt Canonici, qui Clarāuallē conuerſionis gratia adſerat, fratrem præbenda ejus donet, atque ita patrem vtriuſq; impatienter ferentem vnius conuerſionem, alterius promotio conſoletur.*

DAta ſunt nobis lamenta de gaudijs: ſed gaudia potiùs de lamentis exuberant, dum exhibemus prout res exigit, tam diuinæ ordinationi tripudium, quàm anguſtiæ proximi compaſſionis affectum. Nam cùm accidiſſet nuper,

vt

vt E. Canonicus veſter vna cum Decano Barrenſi in manibus noſtris Domino authore ſe redderet, atque apud nos ſub diuini ſponſione ſeruitij remaneret: concurrit etiam mox vndiq; inopinatis rumoribus accerſita cognatio, vt domum Dei, quam ea die Spiritusſanctus talium conuerſione refecerat, mœſtis & clamoſis vlulatibus repleuerint. Inter cæteros verò, imò præ cæteris, pater prædicti Canonici, paterno diſcruciabatur affectu, intantum, vt pleriquede noſtris dum lacrymas ejus frænare contenderẽt, ipſi multo magis in lacrymas laxarentur. Cumque inſtaremus & nos, vt poſt exundantes fletus conſilium vel à nobis recipiendæ conſulatiunis admitteret; vix obtinuimus, vt temperaret à gemitu, vos ſpecialiter illi futuræ conſolationis obſidem proponentes. Habet enim & alterum filium Eccleſiaſticis functionibus mancipandũ: cui ſi de indulgentia veſtra fraterni ſtipendij canon obtigerit, aderit patri qualecumque remedium, in quo ſe tandem, dum ſibi in Eccleſia veſtra alius quodammodo filius naſcitur, exacerbati genitoris animus conſoletur. Quapropter liberalitatis veſtræ gloriam profuſis cum eo lacrymis ſupplicamus, quatenus ad conſolationem patris & exhortationẽ filij gratia veſtræ pietatis intendat, & munus quod poſtulatur indulgeat: vt cùm ei à nobis promiſſa ſolueritis, nos magis vobis impenſâ tãti muneris obligetis.

Epiſt. 10. Ad H. Burgenſem de S. Audomaro.

*Hunc Burgenſem hortatur ad promptam voti Religionis executionem.*

*Mortis memoria efficax.*

SI tua ſolicitus pericula cogitares, & eſſe te intelligeres moriturum, celeriùs, vt arbitror, mortalia tibi gaudia morientis vitæ præcideres, & terribilem venturi Iudicis vltionem conuerſionis tuæ feſtiuantia pręuenires. Tu verò & votorum tuorum immemor, & circumſtantium periculorum negligens æſtimator, tempus protrahis, & moras annectis, tuique patientiam Conditoris, quantum in te eſt, impia tarditate deludis. Verùm quis indicauit tibi, quid dies craſtina pariat; & vbi tibi labentis vitæ terminus ſuperni conſilij meta præfigat? Vide, vide cariſſime, ne dum ſiccatis lacrymis deuotionis illius, quæ te ſanctorum manibus aſſignauit, iterum tibi fallacis lętitiæ delicias paras, triſtes amaritudines inopinatę mortis incurras. Quidquid autem tu facias, quantumcunique ſalutem tuam negligas & contemnas, ego clamo, ego moneo, ego poſt te fraternæ diligentiæ voces mitto, vt jam vltra poſthac vota tua reddere ne moreris: ne fortè, quod abſit, in hac mora contingat, vt velut indeuotus & refuga moriaris. Renuntia ergo mihi tuam in proximo voluntatem; vt ei vel concurram hilaritate, ſi prompta; vel occurram oratione, ſi ſegnior. Non ſolùm autem, ſed tuam inſuper commonebis vxorem, vt periculi ſui & ipſa meminerit, nec expectet vt amplexus mutuos interjectio mortis abrumpat; ſi tibi, ſi ſibi, ſi copulæ maritali triſtioris diuortij exitum reformidat.

Epiſt. 11. Rogeri Prioris ad Abbatẽ Albę-petræ.

*Admonet hunc Abbatem, ne aſperitate inuſitata ſuos Monachos grauet.*

DIgnum prorſus eſt, & paternis traditionibus approbatum, vt cunctam regularis ordinis diſciplinam diſcretionis moderetur æqualitas: ne vel nimia remiſſio nutritiua ſit criminũ, vel impia diſtrictio parricida virtutũ. Inter hæc autem nihil eſt, quod potiùs moribus debeatur humanis, quàm vt hominum rector humanitate ſit prædiius, qui congruam ſeruans vtrobique temperiem, & laſciuis mentibus frænos imponat, & ritu frugalitatis abſtemijs verba piæ conſolationis indulgeat. Scimus autem, quòd familia creditæ vobis domus tantam pertulit deceſſoris veſtri tempore diſciplinam, vt ſi quid velitis diſtrictionis adjicere, non cultura ſit Ordinis, ſed excidium charitatis. Iam enim ſicut audimus, nonnulli eorum de aſperitatis nouitate ſubmurmurant, dum eis hoc ipſum nimio rigore pręciditur, quod ſub anteacto magiſterio tenuitate parciſſima præſtabatur. Quapropter dilectionem veſtram pręſentibus decreuimus admonere literulis, quatenus vos cõſuetudini loci & fraternis moribus in Dño coaptetis, vt ita vos ſibi ſentiant in hac nouitate morigerari, quòd rigoris acredine nõ laſſeſcãt, ſi proceſſu temporis pluſculo patiantur auſterũ.

*Nimia remiſſio vel diſtrictio æquè fugienda.*

Epiſt. 12. Fratris Traſimũdi ad Fratrem Gumb.

*Laudat fervorem hujus Gumberti adhuc juuenis, & ad perſeuerantiam adhortatur.*

QVod tuæ conuerſionis primordia felicib⁹ promouentur, Deo authore teque cooperatore, ſucceſſibus, Angelis ad gaudium, tibi ad meritum, mihi prouenit ad exemplum. Æmulor enim æmulatione quod agis, & in ętate tam tenera, tamque rebus aſperis inſueta, fidei fortioris admiror inſignia. Apertum autem tibi cęlitus æternæ beatitudinis oſtium lætus agnoſco; gratias agens illi, qui aperit & nemo claudit; claudit, & nemo aperit. Ille virilibus animis annos induit pueriles, ille manum teneram roborauit ad fortia: ille lubricos adoleſcentiæ tuæ pedes ſupra petram conſtituit, apprehenſaque manu dextera tua in ſua te voluntate deduxit. Age ergo feſtina, ſequere eum quocumque ierit, gaudens lętúſque in voce Pſalmi decantans, *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodiui vias duras.* Eſto, dura ſint vniuerſa quæ pateris; ſed molleſcet hæc protinus oleo exultationis perfuſa durities, eruntque praua in directa, & aſpera in vias planas. Planæ, pulchræ, & pacificæ viæ ejus, nec niſi flagitioſis maligniſque difficiles. Hæc ſunt itinera ſapientiæ, quæ nec in maliuolam intrat animam, nec habitat in corpore ſubdito peccatis. Tu verò illa omnia aut non attigiſti penitus, aut penitus dimiſiſti, illius fidem, obedientiam, juſtitiamque ſecutus, de quo ſcriptum legis. *Credidit Abraham, & reputatum eſt ei ad juſtitiam.* Tu ſiquidem ad exemplar illius terram admonitus relinquere Chaldæorũ, carnem prudenter & patriam duplici transfugio dimiſiſti: & in Iſraëlitarum coloniam felix aduena trãſmigraſti. Iam verò non es hoſpes ſeu aduena, ſed ciuis ſanctorum & domeſticus ſeruorum Dei, cum quibus idem ſtadium prompta alacritate percurris, vt idem cum eis brauium conſequaris. Currunt & alij, ſed quaſi in incertum: & illi quidem, vt corruptibilem coronam accipiant, tu autem incorruptam. Riſus illorũ dolore miſcebitur: triſtitia tua in gaudium conuertetur. Hujus autem gaudij jam prælibas non pro minima portione delicias: quippe cui

*Pſal. 16.*

*Itinera ſapientiæ.*

*Geneſ. 15.*

contingit aſſidere frequenter pedibus Saluatoris; & delectari in verbis gratiæ, quæ fluunt ex ore ejus. Prope eſt, vt inuideam tam felici, ea duntaxat inuidia, quæ æmulantis animum non torrido liuore diſcruciat, ſed ad virtutis ardoré face dilectionis inflammat. Attende igitur, vt cui nunc eſt inuidere profectibus, non contingat defectibus condolere: quod vtique mihi profectò contingeret, ſi perflans vel ad modicum ſpiritus aquilonis flores vernantis gratiæ, qui in terra tua tam ſubitò paruerunt, frigoris ſui rigore necaret. Auſter potiùs innocetur, vt veniat, & tenera virtutum fouendo plantaria maturam vbertatem grauidæ meſſis adducat. O quàm exultans in ea meſſione lætaberis, quãdo de hoc modico ſemine lacrymarum onuſtis humeris vlniſque refertis, infinitos lætitiæ manipulos reportabis. Tunc de triſtitia tua duplici & labore in quietem refrigeriumque tranſibis, & in terra Domini duplicia poſſidebis. Memento tamen mei, cùm tibi bene fuerit; & ne repellas, obſecro, poſt tergum tuum vel ſegniter anhelantem, qui te nimio zelo tui ad currendum hortatur, licet feliciter pręcurrenté.

*De modica meſſe lacrymaru manipuli lætitia infiniti.*

Epiſt. 13. Ioannis Prioris ad Danielem Clericũ.

*Optat Danieli robur animi aduerſus proſpera atque aduerſa.*

GRauis nobis eſt in amicis noſtris fortuna quæ premit: ſed & illa nihilominus ſuſpecta, quæ erigit. Ab illa timemus, ne laqueo doloris à vita prefocet: ab iſta ne in mortem lętitia ſeducente præcipitet. Quid ergo, inquies, optabitis neceſſarijs veſtris? Illud planè, per quod omnis fortuna, ſi fuerit ſerena, deſpicitur; ſi nubila, non timetur. Hæc eſt autem conſtantis animi robur Chriſti fide ac dilectione vallatum; cui vtique pro minimo eſt, quidquid hic mundus vel aduerſa molitus inſæuiat, vel proſpera mentitus illudat. Quis enim ei nocebit: qui pius Chriſti æmulator extiterit? Vel quid ei de omni terrena vanitate libebit, cui mundus crucifixus eſt, & ipſe mundo: cui viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum: & qui non habet hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirit? At contrà de parvulis inter gaudia mœroréſque ſæculi fluctuantibus ſcriptum eſt. *Auerſio parvulorum interficiet eos, & proſperitas ſtultorum perdet illos.* O proſperitas omni aduerſitate crudelior! cujus finis interitus, cujus exitus perditionis ingreſſus. Verè ſtultorum proſperitas hæc, qui putantes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, dicentes Deo: *Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarũ nolumus.* Et quid facient miſeri, quando ſimul inſipiens & ſtultus peribunt? Inſipiens autem eſt, qui cæleſtia & diuina non ſapit: ſtultus, qui terrena & tranſitoria inaniter concupiſcit. Tu verò vir deſiderabilis, hæc deuita; in illud potiùs te gaudium libera mentis agilitate ſuſtollens, quod nec fortuitis caſibus à poſſeſſore tollitur, nec ipſius mortis præoccupatione finitur. *Iuſtus enim ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.* Hæc memorare, in his eſto, vt proſpera mundi hujus, quæ tibi, ſicut audiuimus, continuis ſucceſſibus blandæ proſperitatis arrident, non te faciant votorum tuorum immemorem, non te tui ipſius conſtituant negligentem. Recordare, quæſumus, quòd in manibus noſtris pij voti ſacra confeceris: quæ libro, ſicut

*Robur animi contra aduerſa & proſpera optandum.*

*Prouer. 1.*

*Iob. 21.*

*Quis inſipiens & ſtultus.*

*Sapien. 4.*

credimus, æternæ commemorationis aſcripta, nomen aſſiduè tuum cœleſtis patris obtutibus repræſentant. Cui ſi aliquando dixeris, *Memento verbi tui ſeruo tuo, in quo mihi ſpem dediſti:* dicet & ipſe tibi. *Memor eſto voti tui, in quo mihi fidem dediſti.*

*Pſal. 118.*

Epiſtola 14. Ad Dauid Clericum.

*Inuitatur hic Clericus ad contemptum diuitiarum, &c.*

EX affectu charitatis illius, quæ facit, vt in viſceribus Ieſu Chriſti te cupiam, meum ad te manat, per has literas præſentes, eloquium, vrgente hac eadem de qua locutus ſum charitate: vt cura ſalutis tuæ, quæ igne quodam dilectionis internæ noſtro viuit in pectore, te quoque ad vitam animet, & ad appetentiã ſupernæ felicitatis inflammet. Porrò illa vel numquam, vel inaniter concupiſcitur, niſi hæc tranſitoria & terrena, qua frueris, magnanimiter contemnatur: quia nemo poteſt illius amplexibus exhibere ſe liberum, quem adhuc iſta tenet concupiſcentiæ ſuæ dominatione captivum. Quapropter agendum tibi eſt, fili mi Dauid, vt ceruicem tuam de ſubjugo hujus miſeræ ſeruitutis excutias; quæ ſi ei, quod abſit, per moras longiores inſederit, vinculis illa perpetuæ damnationis addicit. Delectant te forſitan, & haud dubium, quin delectent diuitiæ tuæ multæ: ſed *dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis.* Blanda tibi & dulcia proponuntur à ſæculo; ſed *mundus tranſit & concupiſcentia ejus:* ita vt, ſi tu ſapis & intelligis hæc, amaritudines tibi magis noueris proponendas, quia ſcriptum eſt. *Cor quod nouit amaritudinem animæ ſuæ, gaudijs ejus non miſcebitur alienus.* Vt autem hæc tibi dulcedo amaricetur, & amaritudo dulceſcat; in mentem tibi veniat, veniat inquam tibi in menté, ô anima Chriſtiana amaritudo amariſſima Chriſti tui: qui vt æternã tibi propinaret de fonte vitæ dulcedinem, guſtauit moriens amariſſimam potionem. Vbi ſunt ergo, qui ambulantes in inuio & non in via, per fallaces delicias & mortiferas voluptates ingreſſuros ſe arbitrantur in regnũ; ad quod niſi per dura & aſpera, nec ipſe ingreſſus eſt Rex cœlorum? Nemo ſe ſeducat. Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrũ, nec ſervus major Domino ſuo. Si lignum viride per dolorum imbres & tribulationum fluenta refloruit; lignũ certè aridum ſine irrigatione quadam ſimilis irrigui non florebit. Quod ſi flores non fecerit, nec fructus quidem. Quid ergo reſtat, niſi vt excidatur, & in ignem mittatur? Auertat hoc à te Deus omnipotens, fili mi Dauid, & det tibi honeſtari floribus, fructibus onuſtari: vt eò copioſiùs æterna lucreris, quò terrena faciliùs bonorum æmulator ejeceris.

*Non rectè gloria concupiſcitur, niſi terrena contemnantur.*

*Pſal. 75.*

*1. Ioan. 2.*

*Prov. 14.*

*Paſſio Chriſti cogitãda.*

Epiſtola 15. Ad W. Canonicũ Lauduneſem.

*Monetur ſalutis ſuæ hic Canonicus, qui vno non contentus beneficio ſecundum adeptus erat.*

DIu te, Cariſſime, præſentis fugitiua proſperitas modo lenocinante ſeduxit, ſeductum illexit: timeo ne illectum addixerit ſeruituti. Quidquid autem illud ſit, facilè te iſtinc eruendum puto, ſi mentem tuam Spiritus ille ſanctus afflauerit, de quo legis. *Vbi ſpiritus*

2. Cor. 3. *Domini, ibi libertas.* Ille igitur nobis eſt exorandus vt veniat, ſuaque te protinus alacritate perfundat: quatenus jugum, quo premeris, ambitus ſæcularis, olei cęleſtis infuſione putreſcat; & totus tibi ſubitò pereuntis ſęculi nitor obſordeat. Sed & tu cariſſime, partibus tuis adeſto ſolicitus, ne mentis tuæ gloriam, & ingenuitatem ſpiritus deſuper attributi, ſub ancillæ carnis ponas imperio: quæ ſic inſoleſcere ſolet, cum fuerit adepta dominium, vt & ſeipſam per intemperantiam perimat, & ſpiritum cui principatur extinguat. Deinde verò quæ turpior ſeruitus, quæue deformior, quàm hominem diuinæ imaginis dignitate ſublimem, vinculo concupiſcentię carnalis innecti: & in ea potiſſimùm portione, quæ in nos de cœlis effluxit, terrenæ ſeruitutis compede captiuari? Præterit tandem figura hujus mundi, & vniuerſa ſecum ſua figmenta pertranſeunt; vt doleant, licet ſerò, ejus infeliciſſimi dilectores, ſola ſecum ad inferos ligna, fœnum, ſtipulam, deportantes. Ibi quidquid olim refrigerabat, incendit; quidquid blādiebatur, affligit: quidquid ſolebat delinire, compungit: fitque in illa multiplici tortura pœnarum, vt ſummum ſuperſit de gaudij recordatione ſupplicium. Hæc ſi aliquando mentis tuæ penetralia ſubeunt, quid tibi poſt paululū morituro cum prębēdarum & redditu*ū* multiplicatione ſuperflua? Audio, quòd non primo cōtentus Eccleſiaſtico beneficio, potitus ſis & ſecundo. Bene proinde, & non ad inſipientiam tibi, ſi tamen ita ſufficienter miniſtrabas in vno, vt dignus habereris & altero. Sed vide, quæſo, ne quod magis vereor, cùm fueris villicationis tuæ ratiocinia poſtulatus, ne in vnius quidem adminiſtratione ſatis reperiaris innoxius, qui factus es obnoxius pro duobus. Crede mihi vera dicturo, numquam de talento ſibi credito bene ſolicitus creditur: qui vnde cœleſtia negotiari debuerat, inde terrena mercatur. Ecce vides, ſed obſecro, ne inuideas, quòd avunculū tuum vſque ad ſenilis ætatis frigus ardor terrenæ cupiditatis excoxit; & nec vel nunc tandem de refrigerio conſcientiæ cogitat, quem continu*us* æſtus continuò periture felicitatis exſiccat. Iam illi exterioris hominis caput pruina gelidæ ſenectutis incanduit: vtinam & interioris verticis Deo numerata cæſaries æterno candore perpetuæ lucis albeſcat. Et ille quidem, vt corrupubilem coronam acciperet hujus, vitę ſtadium indefeſſa cupiditate cucurrit: ſed cariſſime, tu in illo te conſtituas agone certaminis, vbi ſumitur incorrupta. Qui ſi ſapis, aut ſapientis monitis acquieſcis; expedit, vt dum vacat, tua nouiſſima memoreris: quatenus ex contemptu præſentiū aliquam tibi accerſias fiduciam futurorum. Dabis autem veniā, quòd ego, qui non tam carnis cognatione quàm ſpiritus, tuæ ſalutis auiditate detineor, lōgioris te paginę prolixitate detinui.

*Imperium carnis inſolens.*

*Senis cupiditas.*

Epiſt. 16. Ludouici Regis Francorum, ad Dominum Papam Alexandrum.

*Hortatur Pontificem ad reſecanda ſua authoritate vitia. Scripta eſt autē ſeu dictata à Traſimundo, vt & præcedentes, vt apparet.*

SI beneplacitum eſt Domino in populo ſuo, vt exaltet manſuetos in ſalutem, inſtare credimus tempus & horam, qua judicium ſit mundi, & princeps mundi hujus ejiciatur foras. Expectauimus vt videremus diem iſtum; vidimus & gauiſi ſumus. Vtinam ſicut aſpirauit dies, ita & inclinentur vmbræ, fiatque de medio caligo criminum, & nebula peccatorū, quæ texit hactenus omnem terram. Videmus & gaudemus redditam vobis pacem, videamus & per vos redditos dies bonos, in quibus ſibi juſtitia & pax mediante charitatis oſculo copulentur. Dies ipſi vitæ veſtræ felicibus limitantur egreſſibus, quibus nouo & amplectendo miraculo annoſior indulta eſt prolixitas temporum, vt auctior vobis ſurgat teſſera meritorum. Neque enim fruſtra credendum eſt, quòd ideo in vobis hoc donum Eccleſiæ ſuæ ſanctæ Rex immortalis indulſerit, vt anteceſſores veſtros, quos vincitis diuturnitate rerum, vincatis in beatitudine ſæculorum. Profectò namque ſupernus ille mortalitatis noſtræ moderator & arbiter, ideo vos in diem hanc, ſicut confidimus, reſeruauit, vt accepto tempore juſtitias judicetis, & ponatis praua in directa, & aſpera in vias planas: vt reſtituatis Ieruſalem, ſicut in diebus antiquis, ponentes deſerta ejus, ſicut hortum Domini: & ſolitudinem ejus quaſi delicias. Luxit hactenus & elanguit terra, confuſus erat Libanus & ſordebat: ſed infunditur ecce verna temperies, & de viſceribus terræ bonæ ſpei germina reuiuiſcunt. Concuſſa ſunt namque corda mortalium, judiciorum veſtrorum timore mollita, ita vt infœcundi hactenus pectoris gleba florente jam ceſpite, in frugem vitæ melioris erumpat. Ecce jam florent vineæ, jam flores fructus parturiūt; tantùm ſit, qui capiat vulpes parvulas, & omne reptile venenatum in ſuæ malignitatis aſtutia comprehendat. Quod ne conſueti turbinis impedire poſſit occaſio, ecce hiems tranſijt, imber abijt & receſſit, tempus putationis aduenit. Putetur ergo Domine, putetur, & fodiatur vinea Domini Sabaoth, vt ſarculo fructificāte in vſus ampliores exuberet, dum ſterilia ſarmenta non ſuſtinet. Pacatam vobis hanc vineam reddidit Dominus Deus veſter. Veſtri erit amodò operis & laboris, vt eam ſibi mundam & fructiferam reſignetis, ſtillent ſuper eam montes dulcedinē & colles jucunditatem; & dantibus cœlis pluuiam, ipſa quoque proferat fructus ſuos. Date ſimul & vos voci veſtræ vocem virtutis, vt audiant & intelligant vniuerſi, quòd poſuerit vos Dominus in lucem gentium, vt ſitis ſalus ejus vſque ad fines terræ. Præſto eſt enim piæ intentioni veſtræ operandi facultas, cui tanta conceditur ſanctæ operationis auctoritas. Et vt paucis multa complectar, ad reſtaurandum Eccleſiæ ſtatum poſſe adjacet vobis, velitis tantùm, & ſalua ſunt omnia. Prope eſt, vt & ipſa clamet ad vos. Tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus. Quis enim non credit auditui veſtro? Quis nō obedit verbo? Quis non obtemperat juſſioni? Quod etſi reluctari quiſpiā pro ſua malignitate præſumpſerit, ſonent exultationes Dei in faucibus veſtris, & gladij ancipites in manibus aſſumantur, ad faciendam vindictam in nationibus, & increpationes in populis. Ad alligandos Reges eorum in compedibus; & nobiles eorum in manicis ferreis. Fuerit hactenus impoſſibilitatis & malitiæ temporis, quidquid in Eccleſia Dei circa inſtituta Eccleſiaſtica pullulauit: supereſt amodo, vt vobis omnimodis imputetur, ſi ex veſtro neglectu depereat, quod vtilitas vniuerſitatis expectat. Agite ergo, agite, vt Eccleſia ſancta

*Antipapa extincto Alexandro pax erat.*

*Indicat Rex ſe Papa adjuturum, ſi velit Eccleſiæ ſtatum reſtaurare.*

*Matt. 8.*

jam tandem in vnitate luceretur, quod amiſit in ſchiſmate: & damna præcedentium temporum noſtrarum reſarciat integritas actionũ. Omnia omnibus hactenus licuerunt, ſatiſque prodit diſſolutio vitæ, quantùm eneruata ſit ſeueritas diſciplinæ. Pontifices etenim noſtri præſunt vtique, ſed pauci qui proſint: bene cum quibuſdam agitur, ſi non obſint. Qui vtique in vſus vel abuſiones mage ſuperfluas equos multiplicant & quadrigas, vt locorum quocumque peruenerint, omnia ſumptibus & ſuperfluitate cõfundant. Non ſunt hæ quadrigæ Aminadab, non eſt hic cęleſtis exercitus equitatus. Viderint ipſi, ne illorum potiùs ſit forma curruum, quos medijs fluctibus inuoluit omnipotens, quando equum & aſcenſorem dejecit in mare. Pupillo non judicant, cauſa viduæ non intrat ad eos. Fitque apud nonnullos eorum, vt ſola æſtimatio muneris in ſtatera præponderet æquitatis. Cùm in villam vel monaſterium quodlibet vẽturus nuntiatur Antiſtes, Regẽ puteris prodire, non Præſulem; tantus eſt equorum exercitus, tanta caterua comitum, tantus præcedentium populus garcionum. Deinde in lautas epulantium cœnas tenuis Eccleſiæ victus expirat, & alimonia pauperum migrat in delicias conuiuantium. O ſi eſſet, qui parietem foderet, vt radius lucis vibraretur introrſus, qui educeret ad judicium opera tenebrarum, & ad vindictã exigeret vmbrã mortis. Porrò ad hæc omnia corrigenda oſtium vobis eſt apertum in Domino, vt remoto vniuerſæ difficultatis objectu currat velociter Apoſtolicus ſermo, quẽ audiat Sion, & lætetur; & filiæ Iudæ in judicijs ejus exultent. Sicut ergo magnificauit Dominus facere nobiſcum, & cum alijs Catholicis Regibus & Principibus Orthodoxis, quibus optatum præſtitit in veſtra exaltatione triumphum: ita & ipſe in veſtris neceſſe eſt operibus honoretur; vt celebre ſumamus de publici ſtatus emundatione tripudium. Sanè iſte quem deplorauimus Eccleſię morbus, perpetuũ creſcit & proficit in languorem, niſi in hoc Concilio receperit ſanitatem.

*Prælatorũ ſuperfluitates in equis, &c.*

*Exod. 15.*

*Eccleſiæ morbus quis*

Epiſtola 17. Domno Abbati G.

*Acceptâ ab illo catenulâ ferreâ morem exprimi temporis aſſerit.*

REcipere à te virorum optime, non catenulas ferreas, ſed murenulas aureas, ſolebamus: quas olim ad ornandas animas delicatas ſuper incude eloquij myſtici malleo linguæ tuæ manus ſapientiæ fabricabat. Quapropter ferrum pertranſijt animas nonnullorum, cùm cernerent inde veniſſe ferrum, vnde conſueuerat à diebus antiquis craſſioris metalli vena lucidior de fornace S. Spiritus emicare. Quid verò ſibi vult ferrea catenula, quam miſiſti? Si vinctum me volebas; jam antè deuinxeras, non ferrea ligatura, ſed aurea, quali in Apocalypſi vir quidam ad mãmillas accingitur: vel quali apud Salomonem filius intelligens amicitur. Si verò putaueras attrahendum: cur trahamur, qui voluntariè currimus? In odore vnguentorũ tuorum currimus, etiam cùm deſunt vincula, imò ſi deſint. Quomodo enim curreret compeditus? Sed puto, quòd opus & materia muneris deſtinati temporis hujus myſteria repræſentant, in quo poſt ornatus aureos & lapides pretioſos ferreis verè nexibus non eſt ornari, ſed deprimi, & improbæ ſeruitutis compede captiuari. Aurea namque ſæcula quæ oculis noſtris vidimus, in ferream obriguere duritiam: & qui in fabrica imaginis myſticæ aureum verticem & argentea membra perſpeximus, ferrugineis ecce pedibus aſſidemus. Verùm, quidquid ſit, quod in catena veſtra non catenatus ſenſus inſpiciat: ego beneuolentiæ veſtræ gratias ago: quòd ſignum mihi euidentiſſimũ dedit, vt me vobis, etſi non æſtimem de nouo iterum alligandum, meminerim jam ſemel antiquitus alligatum.

*Apocal. 1.*

*Prouer. 1.*

*Tempora S. Bernardi aurea.*

# *EPISTOLÆ BEATI PETRI octaui Claræuallis Abbatis.*

Epiſtola prima, Ad Alexandrum III. Papam.

*Queritur, à ſæcularibus vexari Ordinem Ciſterc. litibus, direptione bonorũ, &c. & opem Pontificis aduerſus hæc mala implorat.*

CRESCIT dieі malitia, & pericula temporis inualeſcunt; ita vt quos prædixit Apoſtolus dies ſentiamus inſtare nouiſſimos, in quibus abundante iniquitate, multorum charitas refrigeſcat. Specialiter autem aduerſus filios veſtros Ciſterc. Ordinem profitentes ſęculi hujus mare vadit & tumeſcit, & objectu ſeſe veſtræ protectionis illidens, tota in nos tẽpeſtate conſurgit. Rugit quodãmodo, & circa vectes & oſtia quę poſuiſtis immurmurat: indignans videlicet dictum ſibi; *huc vſque venies, non procedes ampliùs, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Ecce enim filij mundi hujus, quos prudentiores filijs lucis in generatione ſua veritas ipſa pronuntiat, inuident nobis hoc ipſum quod viuimus; dum eorum peruerſitas habere non patitur, quo viuamus. Videntes ſiquidem, quòd operibus manuum noſtrarum Dominus benedixerit, in viaticum peregrinationis noſtræ tota malignitate deſæuiunt, machinantes omnimodis, vt poſſint pauperum ſubſtantiolam vel per calumniã concutere, vel per rapinã. Inſtaurãt lites, exaggerãt quæſtiones; & ſi aliter tollere noſtra non præualent, in illius fraudis commenta tranſiliunt, vt à nobis interdum ſuam ſuorumue pecuniam calumnioſa penitus, & conficta mutui vel depoſiti actione repoſcant. Deinde lite ſub judice conteſtata, teſtimonium contra nos venale quidem, ſed non veniale producitur, & eneruatur vndiq; ſinceritas veritatis improborum teſtium labefactata perjurijs. Quod vtique ſi diſſimulatis & ſuſtinetis in poſterum, non nobis Domine, non nobis, ſed ſcurris & epulonibus laboramus: reliquumque eſt, vt ad vellicandas facultatulas noſtras non in vacuũ currant, quicumque nomen Dei ſui in vacuum accipere non formidant. Succurrite proinde, beatiſſime pater, & recenti adhuc morbo recens adbibete remedium, ne panes filiorum canes comedant, & ſtipendia pauperũ luxus ſibi vendicet & ebrioſitas comeſſantium. Alioqui, vt quid mortificamur tota die? Vt quid fratres noſtri in laboribus plurimis, in ardoribus abundantiùs, in frigore ſupra modum, anxiæ vitæ modicam ſtipẽ ex imis viſceribus deſoſſæ telluris extorquent? Precamur igitur, quatinus priſcæ conſuetudinis tenor veſtro nobis priuilegio reſtauretur: vt ſiquis videlicet ab aliquo Monaſteriorum no-

*2. Timo. 3.*

*Iob 38.*

*Luc. 16.*

*Venale teſtimonium aduerſus Ciſtercienſes.*

ſtrorum rem indebitam dubiamne popoſcerit, Abbas loci rei veritatem in propriæ conſcientię periculum requiſitus, & Monachus ſiue conuerſus ex obedientiæ virtute juſſus alleget; & ſic in verbo veritatis eorum ancipitis cauſæ deciſio perſeueret. Quod ſi feceritis, ſine aliorum injuria noſtra nobis jura ſeruatis. Si verò vobis via forſitan iſta minùs placet, inuenite aliud quantumque remedium, quod cùm remouerit à prauorum cupiditate perjurium, ceſſare à nobis faciat ſolutionis indebitæ detrimentum.

## Epiſtola 2. Ad eundem.

*Gratias agit Pontifici pro collatis beneficijs, præſertim Cœnobio Balernenſi, (quod eſt de linea Claravallis,) cujus inchoatū judicium aduerſus iniquos celeriter terminari exoptat.*

QVid facimus, pie Pater, quòd ad referendas vobis gratias, quas profuſa in ordinē beneficentia exigit, nec vires nobis, nec merita ſuffragantur? Confirmata eſt in nobis magnificentia veſtra; confortata eſt ſuper nos & non poterimus ad eam, cùm tanta ſit affluentia benedictionis & muneris, vt inaniter ad recompenſationem ejus ſe erigat noſtræ inſufficientia paupertatis. Ad Deum igitur humilitate ſupplici recurrentes, petimus inceſſanter ab eo, vt ipſe vobis retribuat piæ actionis præmium, qui præſtitit pietatis affectum: & in hoc Eccleſię capite gratiæ cœleſtis vnguenta multiplicet, quæ vſq; ad fimbriam veſtimenti ejus jugi pro fluuio inexhauſtæ conſolationis emanet. Sanè in præſentiarum ad pedes veſtros pro Monaſterio Balernenſi has tantillas gratias exoluentes accumbimus: pro eo quòd ſibi juſtitiam ſuam ſub iniqua decipientium ſorte captiuam quaſi poſt liminio liberam reſignaſtis, & de ancipitis concertationis ſalo in portum quietis priſtinæ reduxiſtis. Porrò aduerſarius ejus defectu indictæ ſibi probationis exterritus, paginam reſcripti veſtri non reddidit, eo vtique tenore ſubnixam, vt ſi ille à quadragenariæ præſcriptionis aſſertione defecerit, penes Balernenſes fratres poſſeſſio reſtituta reſideat, & os calumniantis & æmuli perpetui ſilentij repagulis obmuteſcat. Non reddidit ergo, non reddidit, expectans vt dicitur, vitæ veſtræ finē, vt tunc emortuæ cauſæ ſuæ nouam denuo meditetur originē. Pie Ieſu, quanta eſt in timidis conſcientijs ſub tremula meditatione verſutia! Iuſtitiam ſibi emori ſuſpicatur, niſi juſtitiæ moriatur Antiſtes, & ſubobſcurum præſagiens de falſitatis obumbratione compendium, publici luminis præſtolatur occaſum. Vt ergo mentiatur iniquitas ſibi, petimus cum debitæ ſalutationis honore, vt niſi infra certum terminum jus allegauerit quod reclamat, promulgatæ taciturnitatis refrænetur objectu: quatenus dum obtentu juſtitiæ, quam funeris aucupatur euentibus, in tanti Patris fata ſuſpenditur, viuidæ mucrone ſententiæ ſua potiùs injuſtitia moriatur.

*Papa caput Eccleſia.*

*Mortem Papæ expectabat aduerſarius, vt litem inſtauraret.*

## Epiſtola 3. Ad Cancellarium.

*Commendat ei Heduenſem Epiſcopum à ſuis ad Sedem Apoſtolicam appellatum.*

NOn eſt timendus de importunitate contemptus, in quos porrigitur de pietate cōtuitus: quia numquam importunè charitas petitur, cui ſemper in promptu eſt abundantiùs concedere, quàm rogetur. Hęc eſt enim quæ in Apoſtolo & Apoſtolicis viris, quales vos eſſe nō improbè dixerim, non ſolùm impendit, ſed & ſuperimpenditur. Hæc eſt, quæ cum ſcandalizatis vritur, cum infirmantibus infirmatur. Hęc denique, quæ nobis apud vos ex præcedentium contemplatione ſanctorum ſpem bonam & in reliquum pollicetur. Ex ea igitur eſt, quòd pręſidia veſtra pro noſtris non ſolùm neceſſitatibus, ſed & neceſſitudinibus requirentes, cauſam vobis noſtri Heduenſis Epiſc. cōmendamus, cui cùm ædificet & bonorum religio famam, & religionis bonitas conſcientiam, peperit ei virtus æmulos, cùm non daret malignitas inimicos. Quidam namque de domeſticis ſuis ad inſipientiam ſibi contra ſtimulum calcitrantes, nuper aduerſus eum erexere calcaneum, & celebris innocentiæ virum ad Sedem Apoſtolicam prouocarunt. Improbi namque homines, & jurgiorum ſcandalis aſſueti, neſciunt omittere, ne priſcæ conſuetudini parcant, quod poſt anteceſſorum inquietiones & lites, in hujus quoq; perturbationes inſurgant. Hujus itaque vobis & ſimplicitatem & juſtitiam cōmendantes rogamus, & petimus, vt ſtatus ejus, qui aduerſæ malignitatis flatibus quatitur, benignitatis veſtræ robore fulciatur.

*2. Cor. 11.*

## Epiſt. 4. Ad Moguntinum Archiepiſcopum.

*Ejus virtutes extollit, deinde Cœnobium Eberbacenſe ejuſque Abbatem illi commendat.*

POſt acceptam de antiqua hoſtilitate victoriam, qua in manibus veſtris ſancta mater Eccleſia deuicto ſchiſmate triumphauit, poſt exploratæ fidei laborioſos agones, quibus per vos Imperij virtus, & gloria Imperatoriæ majeſtatis enituit, non defuit vobis Angelus Sathanę qui malitiæ ſuæ colaphis cæderet triumphantē, ne vel magnitudo vos tantæ operationis extolleret, vel felicium proſperitas continuata ſucceſſuū patientiæ veſtræ meritū non monſtraret. Audiuit, & læta eſt Sion, ea quæ fidei veſtræ integritate feciſtis. Audiuimus, & compaſſi ſumus, ea quæ ex aliena perfidia toleraſtis, gratias agentes ei, qui vos pro augmento gloriæ veſtræ & incurſibus tentationis expoſuit, & tentari intolerabiliter non permiſit. Liberatum ergo vos de manibus impiorum, lętis quidem rumoribus auribus lętiſſimis audientes, non ceſſamus orare pro vobis, & gratias agere, vt Dominus Deus noſter æternā vobis gloriam pro publicæ pacis adminiſtratione retribuat, & ſudores patientiæ veſtræ manu placidæ cōſolationis abſtergat. Et quoniam expectationi filiorum noſtrorum de Eberbac gratia vos diuina reſtituit, eos & domū ipſam, quæ hactenus ſub vmbra nominis veſtri ſeruata eſt, & in omnibus proſperata, multò magis nunc veſtra, quæſumus, præſentia foueat, & lædi vel turbari in aliquo non permittat. Creſcat erga illam gratia, quam à vobis, cùm diſcederetis acceperat, cujus vtique ſtatus in hoc potiſſimùm veſtri reditus opportunitate dirigitur, ſi vetus miſericordia nouis miſerationibus cumuletur. Specialiter autem cariſſimum fratrem noſtrum, veſtrum verò deuotiſſimum filium, A. Abbatem ejuſdem loci, qui Domno G. exinde recedenti ſucceſſit, veſtræ beneuolentiæ commendamus, rogantes per manſuetudinem Ieſu

Chriſti, vt eum tamquam viſcera noſtra refoueàtis in Domino, ſcientes proculdubio, quòd nobis & vniuerſo Ordini exhibitum reputabitur, quidquid ei pacis atque ſolatij veſtræ charitatis munere conferetur. Si quis autem in ſuggillationem ipſius aliquid vobis ſiniſtri ſuggeſſerit, mentiatur potiùs iniquitas ſibi, & os loquëtis iniqua veſtris redargutionibus obruatur.

## Epiſtola 5. Ad Abbatem Ciſtercienſem.

*Mortem Abbatis Trium-fontium à peſſimo quodã interempti nunciat.*

PErfuſus amaritudine ſpiritus, & tactus dolore cordis intrinſecùs, quid dicam vobis, Pater, vel quid faciam, neſcio, afflictione valida & miſeria ſaturatus. Vos autem ex his quæ ſcribentur attendite & videte, ſi eſt dolor ſimilis, ſicut dolor meus. Obductam namque præteriti vulneris cicatricem ſcidit nuper ictus acerbior: vt qui parricidalia dudum funera in Patris nece defleueram, eadem cogar & nunc in Clarevallis primogenito deplorare. Ad majorem verò mearum miſeriarum cumulum vterq; quodãmodo inter manus meas extinctus eſt, vterque me preſente peremptus: vt gladius doloris hujus eò crudeliùs orbati ſenis animam pertranſiret, quo me miſerum feriret comminus, & preſſiùs è vicino confoderet. Accidit enim ante paucos hos dies, vt in domo Triumfontium, quæ prima eſt in filiabus noſtris, viſitationis ageremus officium; & ecce Abbas ejuſdem loci ſacrarium Eccleſiæ, vbi altare B. Bernardi nuper erexerat, peculiarem orationẽ ſolitò celebraturus ingreditur, quatinus poſt hæc miſſarum ſolemnitatibus celebratis deuotior nobis & negotijs inſtãtibus redderetur. Cumque ibi moram faceret, & cum Angelis Dei aſſiſteret, coram Domino, affuit etiam inter eos Satan, permiſſus in eum extendere manum ſuam: vt ille innocentiſſimus pater ibi reciperet mortem, vbi vitæ requirebat authorem. Ingreſſus eſt namque poſt eum vir belial nomine Simon, qui clauſo oſtio vt occideret in abſcondito, patrem ſuum prædictum Abbatem vibrata in caput ejus acie ſecuris aggreditur; nec priùs à vultus & verticis conciſione deſtitit, quàm ille non jam miſer, ſed adhuc miſerabilis pater laureatus ſuo ſanguine ſpiritũ in ejus quem orabat manibus expiraret. Poſt hæc vna hora tranſacta abijt crudeliſſimus parricida, & miſſam celebrare non timuit; vt velamentum ſceleris deuotione ſibi aſciſceret ſacerdotij. Diu enim præ tumultu lugentiũ & concurrentium Monachorum ignoratus parricida delituit: quamvis vox ſanguinis ſine intermiſſione fluentis virum ſanguinũ, quoties feretro cõminus acceſſiſſet, ſtillicidiali quodam teſtimonio demonſtraret. Vnde poſtmodum pro his & alijs quibuſdam conjecturalibus ſignis ad rationem poſitus, reum ſe patrati facinoris confitetur: dignus quidem qui nullam conſequatur veniã, qui nullam in eo reperit mortis cauſam. Et ecce nunc, Pater optime, captus & catenatus tenetur in vinculis: pro quo vobis inſtantiſſimè ſupplicamus, vt præfixa die conſilio, & habita deliberatione cum fratribus, talis in eũ diffiniatur pœna, quòd ſimilis præſumptionis debeat finiri materia.

*B. Gerardus Ignaci paulò antè occiſus.*

*Fluit ſanguis ex vulneribus ad præſentiam homicidæ.*

## Epiſtola 6. Ad Conventum Trium-fontium.

*Monet Conventum illum, vt diligenter ſeruent homicidam, nec fame enecent.*

QVIAVS eſt cor vnum, & anima vna in Domino, conſequens eſt, cætera quoque fore communia, quæ ſub certa lege incommutabilis æquitatis, vel gratuita benignitas ſortis melioris indulſerit, vel triſtis illiſio caſus aſperioris infligit. Probat hoc in dolore vulneris veſtri Patrum Ordinis immoderata compaſſio, in quorũ pectora mœroris participatione trãſfunditur, quidquid illud eſt, quo pro recentis enormitate facinoris veſtra fraternitas contriſtatùr. Sentiunt, ſentiunt ad ſe pertinere pro virili portione, quod plangitis; quia quod vos vrit ſingularitate diſcriminis, in illis ſuccendit affinitas charitatis. Suadent autem, & à vobis cupiunt, vt jam tandem doloris hujus conſolatione ſuſcepta actus veſtros prouida circumſpectione valletis, taleſque vos exhibeatis in poſterum, quòd infortunij præſentis acerbitas, non tam præteritorum pœna neglectuũ, quàm ſubſequentiũ æſtimetur cuſtodia meritorũ. Porrò de illo miſerabili parricida definito conſilio ſtatuerunt, vt quamuis non ſolùm præſentia, ſed memoria quoque ejus horrorẽ pariter renouet & dolorem, cum tamen pro majori ſcandalo deuitando vſq; ad Capitulum ſub diſtricta faciatis cuſtodia conſeruari, pane tantummodo & aqua vitã miſeri ſuſtentantes, excepto quòd ei tribus diebus hebdomadæ pulmentũ aliquod veſtra poterit humanitas erogare. Cauendum eſt enim & nobis & vobis, vt cùm volumus, ne de vinculis noſtris effugiat, hunc in manibus noſtris famis violentia non extinguat. Videte ergo, ne contemnatis vnum ex his duobus: quia quod Ordinis decreuit authoritas, veſtra debet omnino religioſitas æmulari. Quod autem ſuperagendum eſt negotijs veſtris, ecce nos domi ſumus, parati ad omne ſubſidium conſolationis & pacis, quando conſilij tempus venerit coram vobis.

*Parricida pane & aqua in carcere ſuſtentandus.*

## Epiſtola 7. Ad Abbatem Cari-loci.

*Mercatori, qui ſe in negotiatione pecoris dicebat circumventum, reddi quod juſtum fuerit, præcipit.*

NOn parvus in charitate profectus oſtenditur, cùm fraternæ pacis lucrũ peculiarijs quęſtibus anteferrur. Eſt enim, vt ait Apoſtolus, *quæſtus magnus pietas cum ſufficientia*, cui nos potiſſimùm oportet intendere, qui terrena credimur pro cœleſtibus dimiſiſſe. Vnde quoniam ille in negotiatione pecoris, quod à fratribus veſtris emerat, ad ſummam fere trecentorum ſolidorum ſe aſſerit circumventum; volumus vt diſcretio veſtra rem diligenter inquirat, & ſi verum eſſe compererit, quod aſſeritur, damnum prædicti N. compenſatione rationabili moderetur. Sic enim & hic glorificabitur Deus; cui acceptabile ſacrificium in ara cordis incenditur, cùm terrenæ cupiditatis arruina charitatis ignibus adoletur.

*1. Tim. 6.*

## Epiſt. 8. Ad Simonem Montis-acuti.

*Hortatur illum, inſtare operibus pietatis erga proximos.*

OPerantem in vobis gratiam Dei noſtri, quã velut oliuam fructiferam in pectore veſtro plantauit omnipotens, gaudenter inſpicimus, & ſuſpicimus reuerenter; ſcientes, quòd numquã ſe in bonæ operationis ramos tam latè diffunderet, niſi caio ſuperni roris irriguum in ipſo de quo pullulat charitatis ceſpite fœcundaret. Huic ergo totis in Chriſto congaudentes affectibus, juges ei profectus & fructus vberes imprecamur; vt ita nimirũ per ſalutiferas actiones erumpat indeſinenter in publicum, quòd indeficiẽs capiat in intimis incrementũ. Capiet autem, ſi erogare non deſinat; quia oleum pietatis & miſerationis vnguentum quantò copioſiùs in fraternas neceſſitates effunditur, tantò donis potioribus augmentatur. Neſcit enim ſubjacere gratia diuina defectibus: ſed ſua potiùs attenuatione pingueſcens, inde reparatur ad lucrũ, vnde videbatur incurriſſe diſpendiũ. Inſtate igitur, ſicut & facitis, operibus pietatis, vt & vobis acquiratis pro meritorum retributione coronam: & nobis de ſalute veſtra perennem faciatis commeare lætitiam.

## Epiſtola 9. Ad Vintonienſem Epiſcopum.

*Ait ſe in quodam negotio Regem non inhonoraſſe, ſed Ordinis puritati conſuluiſſe, aduerſus falſum fratrẽ: & domum Mortui-maris commendat.*

SVſceptis cum gratiarum actione literis quas miſiſtis, ad placandum Regis animum nuntios & ſcripta dirigimus; ſperantes, quòd ſi rei geſtæ dignouerit puritatem, ſerenabitur clemẽtia vultus ejus: & conuertet ad miſericordiam, quod diſponebat ad iram. Vos quoq; ne ignorata veritate dubia pro certis accipere debeatis, credite potiùs nobis, fidem ſi placet fideliſſimo teſtimonio commendantes, quòd quidquid de illo factum eſt & ſtatutum, neceſſitas egit juris, & ſinceritas æquitatis: nec fuit ibi conſideratio praua, quæ Regis honorificentiæ derogaret: ſed ſimplex & oportuna prouiſio, ne puritas Ordinis, nomenque perſonæ ignominia creſcente vileſceret. Quòd autem captũ ſe aſſerit, & velut in carcere conſtitutum, viderit ipſe, quid dicat; ne fortè hoc magis pro carcere deputet, quod non permittitur circuire terram & perambulare eam, vt vadẽs loquatur aduerſus fratres ſuos, & contra filios matris ſuæ ponat ſcandalum. Aures ergo veſtras vanis amodo ſuggeſtionibus obſtruentes, agite quæſumus, & apud Dominũ Regem ſtate pro nobis; vt non contineat in ira miſericordias ſuas, nec habeat, ſe judice, reos, quos ſinceritas probat inculpatæ actionis innoxios. Domum verò Mortui-maris conſueta pietate reſpiciat, ne & ipſa loco ſupplicij luat, quòd ad inſtar & conſuetudinem viui maris carnem mortuam non retentat.

*Regem Angliæ hic intellige.*

## Epiſtola 10. Ad Abbatem de Vallibus.

*Queritur, librum quem cõmodauerat, peſſumdatum ſtillicidio fuiſſe, & noctu reſtitutum, ne pateret detrimentum.*

GRauis jactura eſt, & pluribus onuſta diſpendijs, cum eatenus damnum rei corporalis incurritur, vt & charitatis ſimplicitas deludatur. Quod ideo dicimus, quia librum quẽ remiſiſtis nobis nimio neglectu peſſumdatum, & ſtillicidij alluvione complutum, cùm incautè ſeruaſſetis, cautiſſimè remiſiſtis: procurante videlicet portitore, vt eum noctu redderet, & ipſe antelucanus in craſtinũ cauſa nondum cognita pertranſiret. Quaſi non ſufficeret, quòd injuriã damni dati ſerotinus hoſpes occuluit, niſi denuo confidentiam noſtram fuga redderet improuiſæ feſtinationis illuſam. Quò autẽ adhuc illi alium à nobis accipere librum, quibus priorem dimiſerat ſub tali ludificatione confuſum? Licet ergo pro illa, quæ omnia ſuſtinet, charitate, præteritam ad præſens diſſimulemus offenſam; ſimilia tamen à ſimili formidantes, librũ alium quem habetis ex noſtris, confeſtim nobis volumus reſignari: ſcientes in ſe potiùs retorquere periculum, qui experientia præcedentis incommodi, futuri non declinat infortunia detrimenti.

## Epiſtola 11. Ad Reginam Taraſiam.

*Laudat Reginam, maximè ob liberalitatẽ in pauperes, & in Ordinem.*

PEruenit ad nos ea quam miſiſtis pagina literarum, quæ & eximiæ deuotionis erat plena dulcedine, & regiæ rutilabat fidei claritate. Liquidò namque nobis illarum tenore innotuit, quòd cùm præſto ſit vobis de honore principali ſublimitas, mentis multomagis humilitas vos honorat, quæ in ſereniſſimo corde veſtro mundanæ potentiæ faſtum reprimit, dum illud in ambitum beatitudinis cœleſtis attollit. Hinc eſt, quòd præter morem cæterarũ noſtri temporis fœminarum, in pauperibus Chriſti Chriſtianam non erubeſcitis paupertatem: dum illorum ſuffragia deuotiſſimè quæritis, quos ipſa magis veſtro ſuffragio ſuſtentatis. Et vnde tantus tenor humilitatis in virgine, niſi de amore & imitatione illius, qui ſeipſum exinaniuit, naſci dignatus ex virgine? Nunc ergo Domine Ieſu Chriſte, ſeminator pietatis humiliſque conſilij, accipe ſeminum fructus, quos in Tharaſia ſeminaſti. Vos autem excellentiſſima Domina, quam ſupernus Dominus tanta benedictione præuenit, vt priùs didiceritis cœlos amare, quàm terras, agite quod agitis, diligite quod amatis: vt poſt præſentis gloriæ floridum principatum, corruptibilem regni hujus coronam incorrupto diademate commuteris. Pauperes verò fratres noſtros, imò ex veſtra familiaritate jam diuites, magnificentiæ veſtræ, etiam cùm non oporteat, commendamus, quatenus & nos circa illos paternæ ſolicitudinis comprobemus affectum, & vobis merces operis geminetur, ſi quod vltronea liberalitate facitis, commonitionis quoque noſtræ obedientia faciatis.

*Regina Taraſia virgo.*

## Epiſtola 12. Ad Regem Portugaliæ.

*Regis humilitatem, cujus præuentus literis fuerat, commendat, ac in Ordinem charitatem: acceptatque Cœnobium de Caſtineria ſibi ab eodem Rege oblatum.*

PIÆ dignationis veſtræ gratiam, qua nos Regiæ ſalutationis alloquio præueniſtis, obuijs brachijs pronæ humilitatis amplectimur; gratias agentes Deo, qui ſic vos fecit gloria terrenæ dignitatis excelſum, vt magis amore cœleſtium humilitatis vos fecerit apice glorioſũ. Sic enim

humiliter, ſic benignè veſtra ſe nobis gloria in literis quas miſiſtis inſinuat: vt militem potiùs videantur ſonare, quàm principem: niſi quòd ille verè eſt eminentiſſimus principatus, qui Chriſti fide cernitur & humilitate ſubnixus. Iā verò quas vobis literas redhibere poterimus, qui paupertatem fratrum noſtrorum pauperem eſſe non ſinitis, quam continuæ beneficentiæ donis & protenſis locorum finibus ampliatis? Intende quæſumus, Chriſte Ieſu, & hæc ſancta opera Regiæ hujus pietatis accepta: vt qui pauperibus tuis liberam reddit hujus ſæculi ſolitudinem, perennē cum eis habeat in domo patris tui tuo munere manſionem. Nos quoque pro modulo noſtro, piiſſime Princeps, beneuolentiæ veſtræ diuitias venerantes, oblationem Monaſterij de Caſtineria, quod piæ religionis amore in Ordinis noſtri titulum tranſcribere cogitaſtis, gratanter accipimus: promptam gerentes in Domino voluntatem, vt cùm Abbas loci venerit, ſubuentionem à nobis & opem recipiat congruentem. Quod autem ad orationum pertinet ſuffragia quæ petiſtis; nūquid poteſtis bonorum noſtrorū non eſſe participes, quibus intantū ſumus pro tanta beneuolentia debitores?

*Quis eminentiſſimus principatus.*

Epiſtola 13. Conuentus Claræuallis, Ad Papam Alexandrum.

*Orat Conuentus Pontificem, ne ſuo Abbate Henrico, qui ad Toloſanum Epiſcopatum quærebatur, deſtituatur.*

*Matt. 8.*

DIſcipulorum Chriſti exemplo ducimur, vt in pelago mundi hujus procella ſurgente deterriti, ad cœleſte præſidium ſugiamus à fluctibus, & quieſcentem in puppe vicarium Salvatoris pulſemus precibus, clamoribus excitemus. Confidimus enim, quòd nauicula Claræuallis, quæ ab olim vos habet in omni tempeſtate rectorem, vndoſis ictibus etſi colliditur, non quaſſatur, quamdiu inter maris hujus turbines procelloſos tali & tanto gubernatore dirigitur. Et vt ejus quę de vobis eſt, ſummam noſtræ fiduciæ pernoſcatis, non timebimus præſidentibus vobis in qualibet commotione naufragium; quia ſtabit, ſi dixeritis, ſpiritus procellarum. Ecce autem nunc, beatiſſime pater, repentini turbinis fragor infremuit, & tempeſtas è longinquo prorumpens horrorem nobis proximæ turbationis inuexit. Eccleſia ſiquidē Toloſana proprio deſtituta paſtore, oculos in Abbatem noſtrum noſtræ pacis æmula irreuerenter injecit: tamquam non putet ſibi à propria ruina ſurgendum, niſi & nobis interim ſtatus noſtri machinetur excidium. Quærit & ſatagit jacturam ſuam de noſtra calamitate reficere: non attendens neque recogitans, quàm peruerſo ordine diuinis diſpoſitionibus obuiet, ſi Hebræorum ſpolijs Ægyptios locupletet. Nos autem, quorum intereſt mutationis hujus penſare diſpendiū, ad pedes veſtros flebili deuotione proſternimur, profuſis lacrymis vnanimiter exorātes, quatinus contra hujus turbinis inſtantiam tranquillitas nobis veſtræ cōſolationis arrideat, vt nullum admittatis de Patris mutatione conſilium, quod plangat in poſterum calamitas filiorum. Scitis enim vos, & nos ipſi experimento didicimus, quòd in variatione magiſtratuum quantumlibet tenax diſciplina reſoluitur; & admiſſa crebriùs mutabilitate paſtorum, gregis plerumque ſinceritas diſſipatur.

*Variatio frequens Paſtorum improbatur.*

Epiſtola 14. Conventus Claræuallis, Ad Regem Francorum.

*Orat Regem, ne permittat Abbatem ſuum ſibi auferri, & Toloſanum Epiſcopum conſtitui.*

AMpliſſimos Regię dilectionis affect⁹, quos ad vniuerſas Eccleſias Regni veſtri ob reuerentiam ſummi Regis expanditis, ad cumulū conſueuiſtis initiatæ circa nos charitatis aſciſcere, vt gratiam cæteris ex veſtra pietate communem, nobis faceretis abſque aliorum præjudicio ſingularem. Sic enim piiſſimum pectus veſtrum cœleſtis gratiæ opes amplificant, vt abundet in eo quod vniuerſitas hauriat, & non deſit eidem, quod familiaris affectio jure proprietatis inuadat. Nos ergo ſpecialis gratiæ prærogatiua gaudentes, tantò ſecuriùs in neceſſitatibus noſtris ad thronum veſtræ majeſtatis accedimus, quantò clarioris certitudinis argumenta ex ipſo dilectionis priuilegio jam tenemus. Nunc ergo Claræualli veſtræ granditer vos adeſſe neceſſe eſt: quæ ſi humano præjudicio paſtorem ſuum regnantibus vobis amiſerit, non reſtat ei ampliùs in quo confidere vltra de homine vel velit omnino, vel poſſit. Miſimus autem nuntios noſtros ad vos, qui nimirum vt fideles inueniantur, neceſſe eſt completum iri, quod nobis per eos de veſtræ protectionis magnificentia reſpōdiſtis. Nam Dominus Cardinalis qualiter impleuerit, quod promiſit, inopinata mutatione tam itineris quàm voluntatis oſtendit. Supereſt igitur, vt fidei veſtræ ſinceritas opē nobis fraudatæ conſolationis inſtauret, ſcribendo Domino Papæ, vt in hoc exterminium pacis noſtræ neque nunc aſſentiat, neque in poſterum cujuſlibet deſolatæ Eccleſiæ voces in conſuetudinem noſtrę turbationis admittat. Improbum namq; eſt, & ſacris legibus interdictum, vt quis cum detrimento locupletetur alterius. Et nos certè pro vtilis electione paſtoris fruſtra videmur ſtudio deuotæ orationis inſiſtere, ſi ex vſu contingat noſtras nos lacrymas alicuis potiùs conſolationibus profudiſſe.

Epiſt. 15. Conventus Claræuallis, Ad Dominū Cadorum Archidiaconum.

*Moleſtè ſe ferre ait, quòd non potuerit ejus viſitatione honorari; & mortē Prioris ſui nuntiat.*

DIgnè quidem prudentia tua, ſed non min⁹ dignanter excuſat, quòd Regalis obſequij functionib⁹ occupatus, promiſſam nobis aduētus tui lætitiā ſtatuto exhibere tempore nequiuiſti. Illud tamen oportet agnoſcas; quòd excuſatio iſta non ſatisfacit votis, etiamſi videatur ſatisfeciſſe judicijs, eo quòd charitatis affectibus non præſcribit, quidquid improuidus caſus quantumlibet juſtæ neceſſitatis inuexerit. Quid enim ſi non poſſis explicare quod cupio? Ego tamen nequeo nō amare quod amo, nec minùs ſubinde in ſummam deſideriorum ſuorum contumax flamma feruentis amoris attollitur, etiāſi ſuperjectæ difficultatis obice reprimatur. Habet enim & hic ſuum non improba dilectionis improbitas, vt plerumque dum aſſequi cupita non poſſumus, quod negat impoſſibilitas ardentiùs cupiamus. De cætero veſtrum eſt, omnimodis procurare, vt non ablatum nobis ſit, ſed dilatum, quod de aduentu veſtro pia fuerat familiaritate diſpoſitum. Dehinc verò quod ſtatus noſtri notitiam dari vobis per literas po-

ſtulaſtis, ex illa nimirum prodijt charitate, qua veſtrum non immeritò facitis, quidquid nobis pepererit vel proſperitas lætum, vel ſiniſteritas luctuoſum. Et nos quidem & Clarevallis veſtra per gratiam Dei ſatis proſperè agimus; excepto quòd nouiſſimè diebus iſtis non leuiter nos tetigit manus Domini: quos vt vtriúſque parentis orbaremur ſolatio, vna die dira valde perculit in Abbatis abſentia mors Prioris. Nos autem alterius gementes obitum, alterius reditũ præſtolantes, inter mœrores & gaudia medij ſuſpiramus: inde vtique magis triſtes, quòd prædicti patris aduentum, quem jamdiu inaniter ſuſtinemus, præ tędio moræ ſperare deſinimus.

*Henricus Abbas tunc creatus eſt Cardinalis.*

Epiſt. 16. Ad Religioſos in Germania cõſtitutos.

*Conuentus Claravallenſis, Abbatibus Germaniæ participatione orationum, &c. cõmunicat.*

SCimus fratres, quòd ſupernorum dona chariſmatum fraternæ participationis communione proficiunt, & eò copioſiùs intra poſſeſſorum ſuorum mentes exuberant, quò largiùs in ſubſidia proximorum deriuatione quadam traducis charitatis emanant. Inde eſt, quod in noſtræ fraternitatis ſuffragia requiſiti, votis veſtris libenter annuimus, concedentes vtique vobis perpetuum Deo in orationum noſtrarum participatione conſortium; vt & nos, quod oppidò poſtulamus, communione veſtrarum gratum Deo participium conſequamur. Sic enim dum noſtra in alterutrum bona diuidimus, in amorẽ Dei ſub vinculo pacis mentes intimas adunamus: & quod diuinitus habebatur in ſingulis, hac vnitate proficit vniuerſis. Quapropter monemus vos & exhortamur in Domino, vt jam deinceps hujus communionis intuitu ad gratiã Dei nobis & vobis pariter promerendam in diuini operis miniſterio ſtudioſiùs vigiletis, plena manu in benedictionibus ſeminãtes, quod plena tandem falce in æternis meſſionibus colligatis. Expandatur in cordibus veſtris juſtitiæ ſuæ, oſtium claudatur ineptijs, & amor ſæculi, vel ſæcularium poteſtatum diuini amoris cuſtodiæ poſtponatur. Ipſæ quoque neceſſitudines naturales in affectibus veſtris non præjudicent veritati; quia nec regnum Dei caro & ſanguis aſſequitur; nec vobis vllatenus expedit, vt ſi pro Chriſto ſæculum reliquiſtis, Chriſtum pro ſæculo reciprocatione damnabili relinquatis.

*Exhortatio ad meliora.*

*Chriſtus ſæculo non cõmutetur.*

Epiſtola 17. Ad Conventum Mortui-maris.

*Afflictos hortatur ad exerendam virtutem, & patientiam exhibendam.*

AVdito ſurgentis fremitu tempeſtatis, quã contra vos & domum veſtram flatus diabolicæ malignitatis exagitat; inſtamus qua poſſumus prece ſolicita dormientem denuo ſuſcitare Ieſum, vt ſurgat nunc, & opituletur vobis, & in tanta vos neceſſitate non deſerat. Sperantius autem, & in ipſo confidimus, quod ſurgẽs ſurget ventis imperaturus & fluctibus, vt fiat ex commotione tranquillitas & ſtatuta procella turbationis hujus in auram, miteſcant & ſileant fluctus ejus. Vobis autem, cariſſimi, opportunitas indulta eſt exerendæ virtutis, vt quid in pace profeceritis, in perſecutione monſtretis: & nunc de theſauris veſtris explicetis ad meritum, quidquid negotiantibus vobis veniſſe putatis in lucrum. Ecce enim ſuper vos quaſi picea nox caliginoſæ tribulationis oppanditur; ſed agite, vt nox ſicut dies illuminetur, fiatque nox iſta illuminatio veſtra in delicijs veſtris, cùm effulſerit in obſcuritate turbinis, quod olim accendiſtis in lumine claritatis. Sic enim ſcriptum eſt. *In die mandauit Dominus miſericordiam ſuam, & nocte canticum ejus.* Quod eſt hoc Canticum, niſi gratiarum actio & vox laudis; in quam tunc præcipuè jubemur erumpere, cùm grauiùs contra nos mala vitæ pręſentis erumpunt? Ad hoc Cãticum inuitabat diſcipulos, qui dicebat. *Omne gaudium exiſtimate, fratres mei, cùm in varias tentationes incideritis.* Et ne qua dubietas de vehementia tentationis obrepat, attendite, quod alius non alio ſpiritu prædicauit. *Fidelis eſt,* inquit, *Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione prouentum, vt poſſitis ſuſtinere.* Vos ergo, fratres, ponite in cordibus veſtris patientiam ſeruare continuam: & de malitia illuſoris lucrum facite charitatis. Rectas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra ad Dominum dirigantur: vt fiat in vobis, quod legitis. Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus conuertet ad pacẽ. Quis enim nocebit vobis, ſi boni æmulatores fueritis? Perſeueret in vobis diſciplina Ordinis, fraternitatis amor, ſinceritas charitatis: & jam nulla timeatur aduerſitas, vbi nulla dominatur iniquitas. Viuat in vobis timor Dei, ſæculique contemptus, & victa ſunt omnia. Nos quoque juxta quod ipſi petitis, ad Dominum Regem, aliaſque perſonas, nuntios literaſque direximus; ſperantes, quòd in proximo vobis pax & tranquillitas opportune ſubrideat, dummodo virga diſciplinæ quam geritis, nec decidat his flatibus, nec areſcat.

*Pſalm. 41.*

*Quid ſit nocte Dei canticũ canere.*

*Iac. 1.*

*1. Cor. 10.*

*Regem Angliæ intelligé.*

Epiſt. 18. Ad Batonienſem Epiſcopum, & Abbatem Fordenſem.

*Commendat cauſam Monachorum de Fontibus.*

PRo cauſa fratrum noſtrorũ de Fontibus, quę à Domino Papa veſtræ committitur pietati, vobis quidem de ſuperfluo ſcribimus, cum credamus, ſatis ſuperque veſtris pectoribus inſitũ, vt judicetis in juſtitia pauperes, & arguatis in æquitate pro manſuetis terræ. Cauſa quoque ipſa, ſicut bene confidimus, ita ſoletur beneficio juris, vt non multum debeat officio judicantis. Verùm, quia ſic eis viſum eſt, viſum eſt & nobis, vt veſtram humiliter excellentiã imploremus; quatinus intret in conſpectu veſtro gemitus afflictorum; nec patiamini, vt illius pauperes legibus onerentur iniquis, qui humanæ diffinitionis judicia ſtatera ponderaturus eſt æquitatis. Veniet, veniet dies illa, quidquid interim Chriſti pauperes patiantur, quando ſtabunt in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt, & qui abſtulerunt labores eorum. Perhibemus autem & nos teſtimoniũ veritati, quòd vir venerabilis D. Philippus, cujus verbo Dominus Eboracenſis videtur inniti, tãquam ille ex parte conuentus & cauſæ abrenuntiauerit & querelæ, contrà omnino aſſerit & teſtatur, hoc ſolùm ſe dixiſſe cõmemorans, expedire magis eis miſericordiam ſui & Patroni & Pontificis expectare, quàm cum eo ſub dubię litis marte contendere. Quocirca rogamus vos & obſecramus in Chriſto Ieſu, vt quemadmodũ accepiſtis à Domino Papa, quomodo vos oporteat ambulare, & in cauſæ examinatione procedere, ita Patres, agere ſtudeatis, & cõmiſſum vobis negotiũ juxta mera cauſæ merita diffinire.

*Sap. 5.*

Scitis enim, quàm periculoſū ſit deferre perſonæ, ſi exinde cōtingat aliquid deperire juſtitiæ.

Epiſt. 19. Ad Albanenſem & Prænestinū Epiſc.

*Rogat, vt eorum malefactores coërceantur.*

CVR eos disjungat vel apex vnus in literis, qui vno junguntur apice dignitatis? vel cur diuerſitas quæratur in chartulis, vbi ſimplex viget vnitas charitatis? Duobus ergo vobis ſcribimus, tamquam vni; quia dum in vno quolibet ſuſpicimus alterum, ſingularem affectum colimus in pluralitate duorum. Domeſticus vobis eſt Eccleſiæ noſtræ ſtatus, à quibus non peregrinatur affectus. Poſita eſt, vt ſcitis, inter gentes indomitas, & Gallica fortitudine contumaces; quæ dum ſua per intemperantiā prodigunt, aliena per violentiam diripiunt & prædantur. Ideoque mediante ſolicitudine veſtra reſcriptū nobis petimus Sedis Apoſtolicæ prorogari: quo Archiepiſcopis & Epiſcopis terræ noſtræ generalis mandati ſtatuatur authoritas, vt de maleſactoribus noſtris plenam nobis juſtitiam faciant, nec in eos aliqua poſtmodum abſolutio prodeat, ſi digna ſatisfactio non præcedat. Ceſſent à ſacri participatione myſterij villæ, oppida, ciuitates; quamdiu ibi B. Remigij præda conſtiterit; vt proueniat nobis rerum indemnitas amotarum, dum illis interdicitur ſolemnitas diuinorum. Hæc interim per vos, & quidem magna depoſcimus; in quibus ſi nobis dilectio veſtra reſponderit, fiet, vt cùm oportuerit, majora poſcamus.

*Rogat, interdicto ſubijci oppida, &c.*

---

Epiſtola Petri de Roya, quā ipſe Nouitius apud Claramvallem edidit.

*Agit de vita & ſancta converſatione Religioſorum Claravallenſiū illius temporis, ſuaque ad illud Monaſterium converſione.*

DIlecto ſuo C. Sanctæ Matris Eccleſię Noviomenſis Præpoſito, forſitan annuali, ſi velit autem, cælorum Regi futuro in perpetuū; frater Petrus, per miſericordiam Dei, Claræ-vallis Nouitius, ſalutem in idipſum. Moris eſt Amicorū, quos jungit amor Chriſti, ſed locorū ſeparant interualla, vt cū ſe videre non habeāt, nec loqui ſibi facie ad faciem; frequenter tamen pia in Chriſto memoria, ſe viciſſim reſpiciant, ſibique mutuis loquantur affectibus; ſecreta & amica voce cordis *ſuper alterutro* inquirentes, & profundis apud Deū gemitibus orantes pro inuicem. Secundū hanc amoris legē, ni ſallor, inquiris & tu aliquādo intra temetipſū, in ſecreto cordis, quid agatur apud me dilectum tuū; quæ mihi ſit volūtas, quis ſtatus & habitus, quod deſideriū. Et forſitan times, amicâ pietate, humeris meis, quos exiguos agnouiſti, & debiles arbitraris ad hujus vitæ, quā elegi, portandū onus, & jugum ſuſtinendū. Dilecte mi, Trepidauerūt multi vbi non erat timor. Quia igitur in bono Ieſu me diligis, non te oportet in hujuſcemodi timere: Hæc enim Dñi ſunt, cujus jugum ſuaue & onus leue. Ego autē cū ſufficiens non ſim ad expendendam multitudinē bonorū, quæ nuntiāt animæ meæ per ſingulos dies, corporis mei aures & oculi; tamen ad certificandum cor tuū ſtatu & deſiderio meo, tuæ ſatagā ſignare dilectioni pauca de Claravalle, de pauperib° Chriſti habitantibus in ea, de ordine & modo vitæ ipſorum, ad quos imitandos fidelibus anhelat ſuſpirijs anima mea. Primo ſiquidē omniū, deſcribā tibi partem aliquā, & modum veteris vitæ meæ: modum dico, ſi vbi rarò aut numquam modus fuit, modum poſſim appellare. Volo autē vt id ad profectum tuū in hac deſcriptione diligenter attendas, de quot & quantis mortibus me jam eripuit Salvatoris benignitas, ipſumq; glorifices; qui verè quemcumq; peccatorē venientē ad ſe, nō ejicit foras. Si quid verò in me legeris, quod & in te fortuitu deprehendas notabile, tuæ fideliter conſulo fraternitati & ſaluti, vt id ſine mora corrigere feſtines, dum licet, & neſcis quid ſuperuentura pariat dies. Ego igitur, dilecte mi, dum eſſem Nouiomi, & in feneſtris domus Epiſcopalis ſolus mihi ſederē, frequēter etiam tecū, & cum alijs; conſiderata ſępius domus illius ordinatione, & notata quæ ſe oculis ingerebat, ejuſdē pulchritudine, heri noua, hodie veteraſcente, memoriā meam & intuitum ſecretò deferebam ad ordinatiſſimam illam domū ſuper cæleſtem, cujus glorioſa, indeterminabilis, & ſemper noua pulchritudo omnem tranſcendit hominis cogitationē. Ab hujus autem ſemita lōge poſitum, miſer ego, miſerrimū mē videbam, qui ſcienter in latitudinem viæ peſſimę ambulabam, per quam (niſi cura vigili fugiatur) citò, & irregreſſibiliter curritur ad domū longè aliā, domum ſcilicet doloris, domum extremæ & infinitæ turpitudinis: Vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, & cum verme qui non moritur, ſempiternus ignis. O! quā jure igitur ſolicitus cogitabam, ne ſicut inceperat me huc pertrahere amor mundi, per cujus ampla & ſtulta deſideria, lubricus & inſatiabilis euagabar, adeò ebrius, vt pro viribus & licentia, in nullo meæ carnis reluctarer voluptati; hoc excepto, quod me ſæpe recordabar moriturum, & ex hujus ſæculi labilibus gaudijs, obſtupeſcens, penſabam æternorum mirabilia ſæculorum. Dum enim ad menſam Domini noſtri Epiſcopi, ciuē noſtrum imò & hoſtem meū in argenteis vaſis, de more, ſuauiter nutrirē, nec inſalubriter quidem, quantum in vaſis erat; dumq; mihi manu corporis delectabiles legerem delicias, ſæpe in eiſdem vaſis ſilenter legebā, manu ſcilicet cordis longe alium cibum. Sed tu, dilecte mi, licet tibi ſatis affiniter recumberē, hunc me legere neſciebas. Quid igitur? Nūquid dapes quotidie feſtiuas, aut inculpabiles ſcutellas redarguo? Numquid liquorem illū cujus & color blande arridebat oculis, & ſapor dulce in palato reſpondebat, aut ſcyphos accuſo argenteos? Abſit: non enim cibus erat in vitio, neque potus, nec etiam argentea vaſa: ſed in meo vaſe fictili latebant ſemina, vnde ſpinarum ſurgentiū graues introrſū ſentiebā aculeos, ad auram quidē rerū exterius auditarū, vel viſarū excitatos. Sæpe itaq; & in menſa, & extra menſam, ſilenter legebā in auro & argento, in tam pretioſa quā ſpecioſa domus Epiſcopalis ſupellectile. Legebā etiā in pleriſq; alijs rebus mundi, quas ad cōcupiſcendū intuebantur prædones oculi mei, mandatorum Dei tranſgreſſores. Legebā autem ſic: Petre, quæ intueris, in quibus gaudes, vel gaudere appetis, de mundo ſunt. Erit igitur quando non erunt; tu autē eris. Vbi eris, Petre, ſiquidem tu injurius crucis Chriſti, in quâ ſola gloriandum non ambigis, in mundanis gloriari concupiſcis, certus tamen quod cum ſua concupiſcentia quotidie pereundo, tranſit mundus; & homo cum interierit non ſumet omnia, neque cum eo deſcendet

*Amici abſentes ſeſe memoria intuentur.*

*Pſalm. 13.*

*Author Nouiomi habitarat.*

*Inferni deſcriptio.*

*Pulchra lectio in auro & argento.*

gloria ejus. Petre, illam carnis tunicam viliſſimá
quam tanti facis, vt pro ejus cura & deſiderijs,
non ſolú tui, ſed (quod maj⁹ & execrabilius eſt,)
obliuiſcaris etiam Dei, multo adhuc viliorē in
breui relinques vermis, & putredini. In hoc er-
go tui exitu, cujus horam neſcis, nudatus carnis
tunica, quò migrabis? Cui occurres? Quid reſpō-
debis? Vbi eã reponeris, donec redeas ad tu-
nicam? Redibis enim, & ipſam eandē verè iterú
indueris: & reſurges quidem, aut in vitã & gau-
diú, aut in mortem & luctum, & horú non erit
finis. O, dilecte mi, hæc erat lectio, quã ſilenter
& frequēter relegebá in cordis cubiculo: & pr-
fatæ inquiſitiones multoties ſpiritum meú penè
ab omni disjungebant lętitiâ. Nec mirú; me et-
enim veraciter arguebat cōſcientia, quod in om-
*Peccator de Saluatore ſuo facit dã natorem.*
nib⁹ vijs meis, de noſtro Saluatore meú fieri dã-
natoré promereret, cum etiã in his quæ ad cultú
ejus pertinent, ipſum offendere non vererer.
O, quã mira! O, quam audax & inſana præſú-
ptio! Certus eram Dñm juſtum eſſe, & potenté
in inferno me perdere; & hoc timens, non ceſſa-
bam tamen ipſum offendere. Ego quidē vt pars
mea eſſet Dñs, Clericatus receperá Sacramentú,
*Sacramentum Ordinis.*
ſed enormitas vitæ meæ, ab ipſa re Sacramenti
me fecerat alienum. O, quam mira ergò! O quã
ſtulta, & impudens elatio! Eloquia Dñi, eloquia
caſta, & ego hæc de pectore incæſto proferre &
enarrare præſumebá, per os pollutú, & doloſú,
ſciens Dñm dixiſſe peccatori. *Quare tu enarras*
*Pſalm. 49.*
*juſtitias meas, & aſſumis teſtamentú meum per os*
*tuum?* Hęc eadē diuina eloquia, ſi quádoq; qua-
cumq; alia de cauſa, præter ſolum Dei amorem
& honoré, legendo vel cantando pronuntiaré
in Eccleſia, me ſciebã certiſſimè ſacrilegio alli-
gari, qui cultum Deo debitú offerebam vanitati
Non eram igitur ſervus Chriſti, cum hinc dicat
*Galat. 1.*
Apoſtolus, *ſi hominibus placerē, Chriſti ſervus non*
*Pſalm. 13.*
*non eſſem*: hinc Propheta: *Deus oſſa eorũ diſſipa-*
*bit, qui hominibus placent.* Sæpè verò, vt placeré
hominibus, ſiue mihi, non, vt Deo, mea erat prę-
cordialis, & (vt verius dicã) vecordialis intētio.
Ego itaq; ſervus nequã, vt quid, vel qua fronte,
in agro Dei terram occupabã, qui reuerà radix
amara, vtilis nulli, quãpluribus inutilis, ſed in-
utilior mihi, nullú niſi amaritudinis fructum
germinabã? Quod enim viuentibus exemplú,
vel quod pro defunctis ſoluebam ſacrificiú: de
quorú victimis comedebã adipes, & bibebã vi-
num libaminum? Rerú ſiquidem Eccleſiæ, quo-
cunq; me velamine palliaré, detractor & præ-
dator eram, & expenſor earum in rebus prauis.
O quam praua, Deoque odibilis hæc mea per-
uerſitas! Audieram enim B. ſcripſiſſe Hierony-
mum. Quicumque rebus Eccleſiæ abutuntur in
alijs rebus, peccatú incurrunt redimentium mé-
daciú, & reorú ſanguinis Saluatoris. Quia igi-
tur tam in his, quã in alijs multis, reus erã abu-
ſionis & rapinæ, ſæpè cum ad aures meas inſo-
naret Apoſtoli illa vera & timenda propoſitio,
*1. Cor. 6.*
*Raptores regnũ Dei non poſſidebunt*, in corde meo
quaſi reſpondendo, murmurabat illa plena ti-
moris, plena doloris, & pudoris feſtinata con-
cluſio. Ergo, ipſi rapti & concluſi cú immundis
ſpiritibus, ſine fine gehennali cremabuntur in-
cendio Feſtinatã dixi concluſioné, tum pro lege
argumenti, & illationis citò factæ, tum maximè,
quia dies Dñi in quâ hoc futurum eſt, velociter
*Agg. 2.*
appropinquat. Vnde ſcriptú eſt. *Adhuc modicũ,*
*Sophon. 1.*
*& mouebo cal . & terra.* Et alibi. *Dies magna &*
*amara valdè, & velox nimis: tribulabitur ibi fortis.*
Quocirca, mirú non erat ſi hoc, & alia multa ſi-
milia me reddebant ſolicitú & penſanté; qui etiã
recordari non poteră ab infantia me vixiſſe vel
per momentú tēporis, in quo non eſſem operar⁹
vel rapinã, vel aliud opus mortis. Valdè etenim
diligebã congreſſus & cōuentus vanitatis, ſpe-
ctacula; jocos, otia, verba apta riſvi, non fructui;
rarò verú dicere, plurimú mentiri, jurare, perju-
rare, fauere, adulari, & ſimilia: quę cúcta ex quo-
dam cōmuni & aſſiduo vſu, facietenus non pec-
cata reputabã, ſed quaſi quaſdã ſocietatis affe-
ctatæ, & mundanæ probitatis facetias: ſciebã ta-
men hæc eadē (cum inter Deú ſeparent & ho-
miné) *vanitates eſſe & inſanias falſas.* Majora ta-
ceo, cordis videlicet elationes, æmulationes, o-
dia, diſſenſiones, detractiones, turpiloquia. Ta-
ceo peſſima cogitationú & operú, luti & lateris,
in quibus occultè & peſſimè occupabar: totius
lutú, qui per ſingula momēta quãtú in me erat,
ex operibus meis ad æternæ mortis properabam
ſuppliciú. Sed miſertus mei Pater miſericordia-
rú, me tandē viſitauit, & traxit ad filiú. Vides
ergo quáta jam fecerit animę meę Pater bonus,
qui miſericorditer ereptú de fluminibus Baby-
lonis, miſericordiùs locauit in Claravalle, apud
fontes Saluatoris. Claravallis enim etſi ſecundú
ſpecié loci ſita ſit in valle, tamen *fundamenta*
*ejus in montibus ſanctis, cujus portas diligit Do-* *Pſal. 86.*
*minus ſuper multa tabernacula Iacob. Glorioſa*
*ſunt dicta de ea.* Quia in ea glorioſus & mira-
bilis Deus, glorioſa operatur mirabilia. Ibi *Encomia*
enim veteres inſani redeunt ad cor, & licet *Claravallis.*
homo eorú exterior corrúpatur, interior tamen
renaſcitur: & vt verbis vtar Apoſtoli. *Renouatur* *2. Cor. 4.*
*de die in diem, in eum qui ſecundũ Deũ creatus eſt*
*hominē.* Ibi ſuperbi humiliãtor, ibi pauperantur
diuites, ibi pauperes euãgelizãtur, & peccatorú
tenebræ tranſmutantur in lucē. Ad hanc igitur
domú à finibus terræ ingēns licet beatorú pau-
perú conuenerit multitudo, de regionibus cō-
gregata & nationibus, horú tamen *omniũ cor v-*
*nũ & anima vna eſt*: vt de hac domo ſpecialiter
dici poſſit: *Ecce alienig. & Tyr. & pop. Æthyopũ*
*hi fuer. illic.* Inde igitur, *habitatio eſt in ea lætantiũ* *Pſal. 96.*
*omniũ*, non inani lætitia; perénis enim lætitiæ,
& ſuæ ad cælos aſcenſionis jã cœptæ certã ſpem
habent, quã in Claravalle inuenerunt, *ſcalã Ia-*
*cob & Angelos in eã*: alios quidē *deſcendẽtes*, qui *In Claravalle, qui Angeli aſcẽdentes & deſcendentes.*
ſic prouidēt illorú corporibus, vt non deficiant
in via, alios verò *aſcendentes*, qui ſic regút eorú-
dē animos, vt poſtmodú cum ipſis glorietur &
corpora. Ego autē quanto diligentius de die in
diē intueor tã beatæ vitæ pauperes, tanto credo
eos perfectius per omnia Chriſtú ſequi & ſapere,
& certis cōjicio indicijs, in omnibus quę agunt,
veros miniſtros Dei apparere. Nam dum vacant
orationi, in ſpiritu & veritate Deo loqui, & tum
ex ſecretã & amicã apud eú locutione, tú ex hu-
mili modo ſe habēdi, planè apparēt Dei eſſe fa-
miliares & amici. Dú verò manifeſtius laudãtes
Deú pſalmodiæ ſunt intenti, quàm purus ſit, &
quã fervens in idipſum affectus mentis, oſtēdit
eorú omnis corporis ſtatus, in omni timore &
reuerentia ſanctitatis. Oſtēdit & ipſorú diſtin-
ctio morosa, & in pſalmi modulatio, *quàm dul-* *Pſal. 118.*
*cia fauc. ſuis eloq. Dei, ſuper mel ori ſuo.* Dú eos
itaq; attendo diurnis horis, nocturniſq; vigilijs,
abante mediú noctis, vſq; ad primã diei, facto
breuiter interuallo, tã ſanctè, tam infatigabiliter

*Pſalmodia Claravallenſis.* pſallētes, ut hi quidē paulomin⁹ ab Angelis, ſed
plus multo videtur quā homines. Quòd autem
ſunt hujus tā continuæ, tā alacris, & tā ſemper
recētis tolerātię, quod tanti ſunt feruoris & me-
riti, non humanæ potētię, ſed muneris eſt diuini.
Dū verò ſunt in lectione, leniter haurire vidētur
*Iſaia 8.* & affluenter quidē, *aquas Syloë, cū ſilentio fluētes,*
*& in vitā ſalientes æternā.* Illorū verò potio &
habitus demōſtrant, omnes eos eſſe vnius Magi-
ſtri diſcipulos, docētis in eorū cordibus, & dicē-
tis: *Audi Iſraël & tace.* Tacēt n. & audiūt, & ſa-
*Prouer. 1.* pientiores fiunt. *Quoniā audiens ſapiens, ſapien-*
*Opus manuum.* *tior erit.* Dilecte mi, quid hos tā beatę vitæ pau-
peres credis videri vel dici poſſe, quādo manuū
ſuarū inhærēt laboribus, quādo eunt ad opera,
vel redeūt: in quibus ōnibus cōſtat eos non ſuo
duci ſpiritu, ſed diuino? Certè, tā patiēti animo,
tā placido & īmobili vultu, tam ſancto & ſuaui
ordine cuncta peragūt, vt etſi ſeſe plurimū exer-
ceant ad opera, vix tamen vel moueri perpēdū-
tur, vel grauari in aliquo, quātūcūq; ſint labores.
Vndè manifeſtum eſt, in ipſis illū ſanctū operari
ſpiritū, qui diſponit omnia ſuauiter: in quo &
ipſi recreantur, & quieſcūt etiā laborantes. Horū
ſiquidē pauperū, alios Epiſcopales, alios Con-
ſulares, aliarūque dignitatū, & multæ ſcientiæ
viros illuſtres, & juuenes egregios audio exti-
*Viri illuſtr. monachi facti.* tiſſe; ſed nunc, per Dei gratiā, omni apud eos ac-
ceptione Perſonarū emortua, quanto quiſq; ſe
putauit in ſæculo altiorē, tanto ſe in hoc grege
minorē minorib⁹, & abjectiorē reputat per oïa.
Eos itaq; dū intueor in hortis cū ſarculo, in pratis
cū furcā vel raſtro, in agris cū falcicula, in ſylua
cū ſecuri, in alijs laborū locis, cū alijs operū in-
ſtrumentis: dū & ego reſpiciēs quid fuerint, cō-
ſidero pręſentē ipſorū ſtatū, opera, inſtrumēta,
perſonas abjectas, veſtimēta incōpoſita, & vilia,
judicio quidē exterioris oculi, videntur mihi nō
homines, ſed gens ſtulta, muta ſiquidem & elin-
*Pſalm. 21.* guis, *opprobriū hominum, & abjectio plebis.* Sanus
autem & fidelis intellectus, in corde meo aſſerit
mihi, horū vitā in Chriſto eſſe abſconditā in cę-
lis. Inter quos gaudeo equidē me videre *Gaufr.*
*Peronensē, Rayn. Morinensē, G. de S. Audomaro,*
*Walt. de Inſula,* quos ego cūctis veterior, in ve-
teri agnoui homine: ſed nunc in ipſis, Dei gratia
illius vetuſtatis nec veſtigiū perpēdo remāſiſſe.
In veteri homine noui eos exaltato corde, elatis
oculis, *ambulare in magnis, & mirabilib⁹ ſuper ſe.*
Nunc autem video ipſos ſub miſericordi manu
Dei humiliatos incedere in paruis, & in mirabi-
libus infra ſe. In veteri homine noui eos, ſua ſe-
cū ſepulchra deferēres exterius dealbata, ſed in-
tus plena oſſibus mortuorum: nunc autē credo
eos ferre vaſa Dñi quæ etſi exterius appareant
deſpicabilia, intus tamen plena ſunt ſpeciebus
cœleſtiū odoramētorū. Quando igitur hęc om-
nis ſocietas ad ſolitū laborē & progreditur &
redit, gradatim quidē & ſimpliciter vnus poſt a-
*Modeſtia in inceſſu & labore.* lium quaſi acie directa, & armis pacis humiliter
armatā; nōne Angeli Dei hanc videntes taliter
incedentē, & ad Chriſtū nouiter conuerſam de
tenebris, prę admiratione & gaudio, jure conci-
*Cantic. 6.* nunt: *Quæ eſt iſta quæ aſc. ſicut aur. conſ. pulchra*
*vt luna?* &c. Terretur autē excluſus diabolus, &
ſuprà modū dolet, vidēs (quod vtinā ſemper vi-
deat & doleat) horum reſurrectionē, regni ſui
ruinam eſſe non modicā. Ergò, armatur & ipſe,
quanto poteſt acutiori malitiâ, vt quos vltrà te-
nere non potuit mundi hujus blandimentis, eos
acriùs perſequendo, ſubtilioribus impugnet &
implicet argumentis; non tamen preualebit ini-
micus. Ipſi enim *Altiſſimū poſuerunt refugiū ſuū* *Pſalm. 99.*
crucē Chriſti dilectā ſuā, quam fideli deſiderio
amplexantur & bajulant, ſaluandorū ſpē vnicā.
Item, dilecte mi, quid credē tu putas ſuper eiſdē *Temperantia in Refectorio.*
pauperibus, in tēpore menſæ, in continentia, &
habitu, tunc tēporis? Nec Deum videre credo
quod diſpliceat, nec hominē, quod debeat accu-
ſare. Ibi ſiquidem adeo modeſtè, adeò ſanctè ſe
habent, vt, quod ſunt, appareāt homines juſti,
& timentes Deū. Hinc attentè ſuſcipientes ſpi-
ritale & pręcipuū ferculum, verbū vitę quod ſē-
per eſuriunt. Hinc reuerēter edentes & bibentes
alia dona Dei quę ſibi ſunt appoſita: non exqui-
ſitas delicias, ſed labores manuum ſuarum, legu-
mina ſcilicet & pulmēta. Potus eſt eis ceruiſia,
ſi hanc non habēt, gaudent aqua ſimplici. Rarò
autē vtuntur vino, & hoc mixto cum aqua plu-
rima. Reddentes itaq; debitū corpori, non gulę,
non ventri, comedunt & bibunt, ſed tantum in-
digentiæ naturali, & Deo, ſcientes ſcriptū. *Eſca*
*vētri, & vēter eſcis, Deus autē hunc & has deſtruet.* *1. Cor. 6.*
Quoniā Regnum Dei non eſt eſca & potus, ſed
juſtitia & pax, & gaudiū: in quibus verſatur to-
ta eorum voluntas & ſtudium. Magiſtrā enim,
& totius vitæ ſuæ dictatricē habent obedientiā: *Obedientia in omnibus.*
quam adeò fideliter ſequuntur ad omnia, vt nec
vnam quidē diei ſiue noctis prætermittant par-
ticulā, quæ non ſit apud eos obediētię & diuino
cultui mācipata. Vnde & ego fideliter credo eos
(vt taceā quæ majoris ſunt meriti & mercedis)
non ſolum in ſingulis paſſibus quos faciunt, ſed
etiam in ſingulis manuū ſuarum motibus, circa
injuncta opera, peccati remiſſionē conſequi, vel
augmentum coronæ, in vita ęterna. Qui ſi fortè
cadant aliquādo (quod omnino vitare non poſ-
ſunt, dum portāt carnē fragilē) non tamen col-
liduntur, *quia Dominus ſupponit manum ſuam.* *Pſal. 36.*
Ecce, habes pauca illa, dilecte mi, quæ de paupe-
ribus Claræuallis, in hujus Epiſtolæ procemijs,
tuæ promiſſa ſunt dilectioni. Plura reſtāt melio-
ra & optima, ad quæ deſcribenda cum ſufficere
non valeā, quæ dicta ſunt in præſentiarum ſuffi-
ciant. Meum verò deſiderium eſt, quatenus prę-
fatis pauperibus in Chriſto merear adjungi cor-
pore & ſpiritu, vt adjutus eorū ſuffragio, & fru-
ctuoſiùs pœnitentiā agere, & fiducialiùs habeā
clamare ad Dñm: *Domine ad te confugi, doce me*
*fac. vol. t. Eripe me de inimicis meis, Deus meus.* *Pſal. 142.*
*Ad te Domine leuaui animā meā, Deus meus in te*
*confido, non erubeſcā:* & his ſimilia. Ego autem
probor adhuc, & per gratiam Dei, ad horum
pauperum Regulam inſtituor & vitam; vt dum
eis adjūctus fuero, vnà cum ipſis nouerim vigi-
lare, & ſolummodo ſomniare in ſpiritu. Vigilāti
enim promittitur Regnum, & *qui ſeminat in ſpi-* *Galat. 6.*
*ritu, de ſpiritu metet vitam æternam.* In qua ego
particeps ipſius, & te, & totam Nouiomenſem
Eccleſiam, Dominā ſcilicet & matrē meam, per
miſericordiā Dei fœliciter æternare videā cum
Chriſto, & regnare. Amen. *Valete.* Domino vo-
lente, proximâ Dominica poſt aſcenſionē Do-
mini, ſuſcepturi ſumus noſtræ profeſſionis ar-
maturam, per gratiā & benedictionē Ieſu Chri-
ſti, quam, meritis matris ſuæ, veſtriſq; precibus,
nobis dignetur cōcedere, ipſe idem Ieſus Chri-
ſtus. *Amen.* Iterum, *Valete, & memento nouiſ-*
*ſima tua, & miſerere animæ tuæ.*

FINIS.

A01 1671105